BIBL. NAZ.
Vitt Emanuele III.
RACCOLTA
VILLAROSA
C
284
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

605562 Rec. Vol Q. 224

TRACTATUS
DE
LIBERTATIBUS
ECCLESIÆ
GALLICANÆ,
CONTINENS
AMPLAM DISCUSSIONEM DECLARA-

tionis factæ ab Illustrissimis Archiepiscopis, & Episcopis, Parisiis mandato Regio congregatis, Anno M.DC.LXXXII.

Vos in Libertatem vocati estis Fratres: tantum ne Libertatem in occasionem detis carnis. *Gal.* 5. 13.

AUTORE M. C. S. THEOL. DOCTORE.

LEODII
Apud MATTHIAM HOVIUM. M. DC. LXXXIX.
Superiorum permissu.

Digitized by Google

PRÆFATIO.

I. Libertates Eccleſiæ Gallicanæ tàm frequenter,& in rebus tanti momenti jam pridem laudabantur ab illius Gentis Scriptoribus, & rerum Eccleſiaſticarum Tractatoribus: ut nemo eſſet,quin earum rationem, originem, progreſſum, partes, & juſtitiam noſſe cuperet. Cupiditatem illam nova Præſulum Pariſiis mandato Regio congregatorum de Eccleſiaſtica poteſtate Declaratio vehementiùs accendit, ut Tractatum eo de argumento conſcriptum avidè legendum exiſtimē. Aliqui viri docti propoſitionē unam,aut plures ex iis,quæ in prædicta Declaratione continentur, confutandas ſuſceperunt : nemo Libertatum Gallicanarum,quas penitus noſſe operæ pretium erat,naturam inveſtigavit,aut expoſuit. Quamobrem,licet vires meas longè impares agnoſcerem, tentandam etiam illam partem, & cùm aliis exponendam exiſtimavi ; ut in apertam lucem educerentur quæcumque præfata Declaratio complectitur. Quo in ſtudio tantum laboris & diligentiæ contuli,ut ſperare auſim, neminem fore, quem temporis in iis,quæ profero, legendis conſumpti pœniteat ; ac fortè nonnullos extituros,qui,cogni-

tâ ex hoc ſpecimine materiæ dignitate, ad eam perfectiùs tractandam, ingenii vim, doctrinam, & eloquentiam, quibus pollent, conferendas exiſtiment.

II. Quatuor præcipuè declarata ſunt ab Illuſtriſſimis Archiepiſcopis, & Epiſcopis Gallicanis; Primũ, Reges & Principes in temporalibus nulli Eccl. poteſtati, Dei ordinatione ſubjici; neq; autoritate claviũ Eccleſiæ directè vel indirectè deponi, aut illorum ſubditos eximi à fide, atque obedientia, ac præſtito fidelitatis Sacramento ſolvi poſſe. Secundum valere, atque immota conſiſtere Synodi Conſtantienſis Decreta de autoritate Conciliorum generalium, quæ ſeſſ. 4. & 5. continentur: nec probari à Gallicana Eccleſia, qui eorum Decretorum, quaſi dubiæ ſint autoritatis, ac minus approbata, robur infringant, aut ad ſolum ſchiſmatis tempus Concilii dicta detorqueant. Tertium, Apoſtolicæ poteſtatis uſum moderandum per Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos: valere etiam regulas, mores, & inſtituta à Regno & Eccleſiâ Gallicanâ recepta. Quartum, in fidei quæſtionibus Summi Pontificis irreformabile non eſſe judicium, niſi Eccleſiæ conſenſus acceſſerit. Præmiſerant autem, ſe ad ea declaranda fuiſſe adductos, ne Eccleſiæ

ſiæ Gallicanæ Decreta & Libertates à Majoribus ſuis magno ſtudio propugnatæ, earumque fundamenta Sacris Canonibus, & Patrum traditione nixa diruerentur; tum ne Romani Pontificis Primatus, & majeſtas imminueretur; ac deniq; ne ſimplices animæ ab Eccleſiæ Matricis, Chriſtique adeò communione diſſociarentur. Concludunt, Declarationem ad omnes Eccleſias Gallicanas, atque Epiſcopos iis Spiritu Sancto autore præſidentes mittendam.

III. Ut hæc omnia diligenter diſcutiantur, ac circa ea veritas eluceſcat, Tractatum hunc in duodecim Libros partimur, quorum primus naturam, originem, ac progreſſum Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ inveſtigat. Secundus autem illarum juſtitiam conſiderat, occaſione illorum verborum, *Eccleſiæ Gallicanæ Decreta, & Libertates multi diruere conantur.* Tertius de Libertatum Gallicanarum propugnatoribus agit, occaſione illorum verborum; *A Majoribus noſtris tanto ſtudio propugnatas.* Quartus de poteſtate Eccleſiæ in temporalia Principum diſputat, occaſione primæ Propoſitionis. Quintus Concilia cum Summo Pontifice componit, occaſione ſecundæ propoſitio-

Digitized by Google

nis. Sextus eſt de ſummi Pontificis autoritate, præcipuè circa ſumma diſciplinæ Eccleſiæ Gallicanæ capita, occaſione tertiæ propoſitionis. Septimus, cujus ſit momenti ſummi Pontificis in decidendis Fidei quæſtionibus judicium, expendit, occaſione quartæ. Octavus originem juriſdictionis Cleri, ac præſertim Epiſcoporum inquirit, occaſione illorum verborum; *Epiſcopos iis* (Eccleſiis) *Spiritu ſancto autore præſidentes*, quibus, ut indicant publicata deindè, quaſi commentarii loco ſcripta, inſinuatur Epiſcopos juriſdictionem ſuam à ſummo *P*ontifice non accipere. Reliqui Libri alia proſequuntur Libertatum capita, quæ in variis Scriptorum Gallicanorum Libris continentur, quæque omnia videntur tertiâ propoſitione confirmata.

IV. Cæterum, ſi quid ignoranti, aut incogitanti mihi contra veritatem, contra juſtitiam, aut etiam contra debitam cuiquam reverentiam exciderit, pro non ſcripto habere velim, atque ad primum æqui Lectoris monitum, nedum ad Eccleſiæ nutum, cujus ſemper & judicio, & imperio, Deo adjuvante, ſubjacere cupio, me illud emendaturum polliceor.

V. Cle-

Digitized by Google

V. Cleri tamen tàm Illuſtris dum in re tàm gravi Declarationem examinandam aggredior, nemo me temeritatis accuſet. Cur enim diſſidentibus à parente filiis, nefas ſit Patris jura defendere? Cumque in Gallia poteſtatis etiam ſæcularis terrore Theologi ad ſequendam Epiſcoporum doctrinam adigantur, quomodo alii, quibus liberum eſt, quod ſentiunt, promere, debitæ communi omnium parenti pietatis officio non deſint, ſi ejus cauſæ patrocinium ultrò non ſuſceperint? Temeritatem ſi qua conſilio meo ineſt, ne autem inſit, plurimùm mihi verendum eſt, totam in eo poſitam video, quod ad opus tam arduum, ipſe tam tenuis manum admoveam. Verùm, ubi eos, qui ad cauſæ juſtitiam, parem eloquentiæ vim afferre poſſunt, orantes audiero, libens tacebo.

VI. Nec tamen celeberrimo Clero Gallicano, me hac in parte adverſari confiteor. Nam, præterquam quod Epiſcopi tantùm congregati hanc Declarationem emiſêre, aliis non mandantibus, nec ſuaptè ſpontè probaturis, contrariam mentem frequentioribus, & liberioribus Comitiis aliàs idem Clerus aperuit, ut ſequentibus teſtimoniis prævièdemonſtro.

VII. Pri-

VII. Primæ propoſitioni viriliter reſtitit Clerus Gallicanus in Comitiis generalibus illius Regni Anno 1614. & 1615. habitis. Exſtat hac de re, & (ne mutatam ita pridem ſententiam ſuſpiceris) cum aliis Cleri Gallicanis Actis, Tomo 5. collecta eſt An. 1673. Illuſtriſſimi, ac per totum Orbem Chriſtianum celeberrimi Card. Perronii eloquentiſſima Oratio, in qua non ſolùm pro Eccleſiaſtico, ſed etiam pro Nobilium Ordine ſe dicere declarat, his ipſis verbis tertium Ordinem alloquens; *Conſiderez que ce n'eſt point moy que vous écoutez.* CAR CE N'EST POINT MOY QUI PARLE EN CETTE CAUSE, MAIS TOUT LE CORPS DE L'ORDRE ECCLESIASTIQUE, ET TOVT CELVY DE LA NOBLESSE, *qui luy a donné adjoinction, & a deputé ces douze Seigneurs, pris des douze Gouvernemẽs du Royaume, afin d'autoriſer mes paroles de leur preſence, & témoigner en cette occaſion la meſme devotion que leurs Predeceſſeurs ont portée à l'Egliſe.*

VIII. Secundæ Propoſitionis veritas ita pendet à veritate quartæ, ut Joannes Launoius, qui ſuis epiſtolis iter ad declarationem infra deſcriptam complanaſſe videtur epiſt. 6. Tomi primi, poſtquam *Papæ* judicium non eſſe infallibile probare tentavit, etiam autoritate Romanorum *Pontifi-*

cum.

Digitized by Google

cum, concludat pag. 42. *Hæc eſt igitur Apoſtolicæ Sedis doctrina*, HÆC TRADITIO, COMES INDIVIDUA ILLIUS ALTERIUS, QUA ROMANUS PONTIFEX CONCILIO SUBIICITUR: *Qui Theologus placita duo iſta connexa inter ſe non eſſe aſſeveraret, non falleretur modò; ſed imperitum etiam ſe & profeſſione ſuâ indignum probaret.* Similia in pluribus aliis locis ſcripſit. At non ſolùm has propoſitiones inter ſe connexas eſſe ſenſit, ſed etiam quartam continere ſecundæ cauſam, & rationem; *Nimirum*, inquit epiſt. 5. Tomi quarti pag. 29. RATIO CUR (Papa) SUBEST CONCILIO, EX EO TOTA REPETITUR, QUOD IN FIDE, ET MORIBUS ERRARE POSSIT. Atqui Eccleſia Gallicana ſæpè declaravit Papæ judicium in quæſtionibus Fidei, ad quas pertinent etiam dubia circa præcepta morum, eſſe infallibilia. Credidit ergo Papam non ſubeſſe Concilio. Celeberrimus Conventus Melodunenſis Anno 1579. tit. 1. Conſtitutionum, qui eſt *de fidei profeſſione* ſic decrevit; *Operam dabunt ii quibus hæc cura demandata eſt; Epiſcopi ſcil. & eorum Vicarii, ut in omnibus Synodis tam Diœceſanis, quàm Provincialibus*, OMNES ET SINGULI, TUM CLERICI, TUM LAICI AMPLECTANTUR, ET APERTA PROFESSIONE EAM FIDEM PRONUNCIENT, QUAM SANCTA ROMA-

Digitized by Google

NA ECCLESIA MAGISTRA, COLUMNA, ET FIRMAMENTUM VERITATIS PROFITETUR, ET COLIT. *Ad hanc enim propter ſuam principalitatem neceſſe eſt omnes convenire Eccleſias.* Si quis autem Romanam Eccleſiam hîc à Papa diſtinguendam contendat, videat literas 85. Epiſcoporum Galliæ ad Innocentium X. An. 1653. ſcriptas: *Majores cauſas*, inquiunt, *ad ſedem Apoſtolicam referri ſolemnis Eccleſiæ mos eſt*, QUEM FIDES PETRI NUNQUAM DEFICIENS PERPETUO RETINERI PRO JURE SUO POSTULAT. *Æquiſſimæ huic legi obſequentes.....Experta eſt nuper Beatitudo Veſtra quantum Apoſtolicæ Sedis in gemini capitis errore profligando valuerit autoritas. Continuò ſedata eſt tempeſtas, atque ad Chriſti vocem venti, & mare obedierunt.* Quod ſi quis nimium moroſus cavilletur, etiam diſcrimen eſſe ponendum inter Sedem Apoſtolicam, & ſummum Pontificem, os illi occludant aliæ literæ à 30. Epiſcopis ſcriptæ eidem Pontifici 19. Julii eodem Anno; *Non ſolùm ex Chriſti Domini noſtri pollicitatione Petro facta, ſed etiam ex actis priorum Pontificum, & ex anathematiſmis adversus Apollinarium, & Macedonium, nondum ab ulla Synodo œcumenica damnatos, à Damaſo paulò ante jactis*, JUDICIA

PRO

PRÆFATIO.

PRO SANCIENDA REGULA FIDEI A SUMMIS PONTIFICIBUS LATA SUPER EPISCOPORUM CONSULTATIONE (SIVE SUAM IN ACTIS RELATIONIS SENTENTIAM PONANT, SIVE OMITTANT, PROUT ILLIS COLLIBUERIT) DIVINA ÆQUE AC SUMMA PER UNIVERSAM ECCLESIAM AUTORITATE NITI; CUI CHRISTIANI OMNES EX OFFICIO IPSIUS QUOQUE MENTIS OBSEQUIUM PRÆSTARE TENEANTUR. *Ea nos quoque sententia ac fide imbuti, &c.*

IX. Tertia propositio, si eò tantùm spectet, ut summus Pontifex usum Apostolicæ potestatis Canonibus Spiritu Dei conditis, & totius mundi reverentiâ consecratis, quantum per temporum, personarum, & negotiorum circumstantias liceat, accommodet; utque statuta, & consuetudines sanctæ Sedis, & Ecclesiarum consensione firmatas absque causa necessaria non immutet, prorsùs necessaria non erat; quippè cùm res sit per se nimis nota. Si autem prætextu Canonum, aut consuetudinum summo Pontifici debita subtrahatur obedientia, vel imminuatur plena ejus potestas, ea certè propositio sensui Ecclesiæ Gallicanæ, nisi fortè à tempore ultimæ declarationis immutata sit, apertè repugnat, quod tum ex aliis multis colligitur, tum evidenter

demonſtrat inſtrumentum typis editum à Typographo Regio cum privilegio Majeſtatis Chriſtianiſſimæ ſub hoc titulo; *Advis de l'Aſſemblée generale du Clergé de France à Meſſieurs les Archivéques & Evéques de ce Royaume*, concluſum; *Fait en l'Aſſamblée generale du Clergé de France le 20. Ianuier 1626.* & ſubſcriptum; *par le commandement des Illuſtriſſimes & Reverendiſſimes Chardinaux, Archevéques, & Evéques, & de tous les Eccleſiaſtiques deputez en l'Aſſemble generale du Clergé de France. Leonor d'Eſtampés Evéque de Chartres*; Hujus inſtrumenti articulus 137. quem, utpotè aliquantum prolixum, & ipſiſmet verbis, Gallicis, ut tota illius vis manifeſtiùs appareat, exſcribendum referemus lib. 9. c. 10. tertiæ & quartæ recentiorum Comitiorum propoſitionibus è regione, ac conſequenter ſecundæ adverſatur.

X. Ne quis igitur Eccleſiæ Gallicanæ ſplendore commotus miretur, quod nos ejus Declarationem examinare audeamus. Nam præterquam quod Eccleſia Romana, cujus defendendæ autoritatis ſtudium ad majora viribus tentanda nos impellit, Gallicanæ ſine dubio præſtat, ipſiuſmet Gallicanæ ſenſum, & doctrinam propugnamus; quod ut ad ampliorem lucem deducatur, accedamus ad opus.

CLERI

CLERI GALLICANI

De Ecclesiastica potestate Declaratio.

ECclesiæ Gallicanæ Decreta, & libertates à majoribus nostris tanto studio propugnatas, earumque fundamenta Sacris Canonibus, & Patrum traditione nixa multi diruere moliuntur; nec desunt, qui earum obtentu Primatum B. Petri, ejusque successorum Romanorum Pontificum à Christo institutum, iisque debitam ab omnibus Christianis obedientiam, Sedisque Apostolicæ, in qua Fides prædicatur, & unitas servatur Ecclesiæ, reverendam omnibus Gentibus majestatem imminuere non vereantur. Hæretici quoque nihil prætermittunt, quo eam potestatem, qua pax Ecclesiæ continetur, invidiosam & gravem Regibus, & Populis ostentent, iisque fraudibus simplices animas ab Ecclesiæ Matris, Christique adeò communione dissocient. Quæ ut incommoda propulsemus, Nos Archiepiscopi, & Episcopi Parisiis mandato Regio congregati, Ecclesiam Gallicanam repræsentantes, unà cum Ecclesiasticis viris nobiscum deputatis, diligenti tractatu habito, hæc sancienda, & declaranda esse duximus.

I.

Beato Petro, ejusque successoribus Christi Vicariis, ipsique Ecclesiæ rerum spiritualium & ad æternam salutem pertinentium, non autem civilium ac temporalium à Deo traditam potestatem, dicente Domino, *Regnum meum non est de hoc mundo*, & iterùm, *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo*, ac proindè stare Apostolicum illud. *Omnis anima Potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi à Deo. Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaque qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* Reges ergo & Principes in temporalibus nulli Ecclesiasticæ potestati Dei ordinatione subjici, neque autoritate clavium Ecclesiæ directè vel indirectè deponi, aut illorum subditos eximi à fide, atque obedientia, ac præstito fidelitatis Sacra-

* *

mento

mento ſolvi poſſe; eamque ſententiam publicæ tranquillitati neceſſariam, nec minùs Eccleſiæ, quàm imperio utilem, ut verbo Dei, Patrum traditioni, & Sanctorum exemplis conſonam omninò retinendam.

II.

Sic autem ineſſe Apoſtolicæ Sedi, ac Petri ſucceſſoribus Chriſti Vicariis rerum ſpiritualium plenam poteſtatem, ut ſimul valeant, atque immota conſiſtant ſanctæ Oecumenicæ Synodi Conſtantienſis à Sede Apoſtolica comprobata, ipſoque Romanorum Pontificum, ac totius Eccleſiæ uſu confirmata, atque ab Eccleſia Gallicana perpetuâ Religione cuſtodita Decreta de autoritate Conciliorum generalium, quæ ſeſſ. 4. & 5. continentur; nec probari à Gallicana Eccleſia, quî eorum Decretorum, quaſi dubiæ ſint autoritatis, ac minùs approbata, robur infringant; aut ad ſolum ſchiſmatis tempus Concilii dicta detorqueant.

III.

Hinc Apoſtolicæ poteſtatis uſum moderandum per Canones, Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiâ conſecratos. Valere etiam regulas, mores & inſtituta à regno & Eccleſia Gallicana recepta, Patrumque terminos manere inconcuſſos; atque id pertinere ad amplitudinem Apoſtolicæ Sedis, ut Statuta & conſuetudines tantæ Sedis, & Eccleſiarum conſenſione firmatæ propriam ſtabilitatem obtineant.

IV.

In Fidei quoque quæſtionibus præcipuas Summi Pontificis eſſe partes, ejuſque Decreta ad omnes & ſingulas Eccleſias pertinere, nec tamen irreformabile eſſe judicium, niſi Eccleſiæ conſenſus acceſſerit.

V.

Quæ accepta à Patribus ad omnes Eccleſias Gallicanas, atque Epiſcopos iis Spiritu ſancto auctore præſidentes mittenda decrevimus, ut idipſum dicamus omnes, ſimulque in eodem ſenſu, in eadem ſententia.

IN-

INDEX
LIBRORUM ET CAPITUM
LIBER PRIMUS.

De natura, origine, ac progressu libertatum Ecclesiæ Gallicanæ; occasione illorum verborum, *Ecclesiæ Gallicanæ decreta, &c.* Pag. 1.

CAPUT I. *Cur nomen libertatis Ecclesiæ Gallicanæ plerisque odiosum, aut certè suspectum sit.* 3

CAP. II. *Quid Ecclesia Gallicana; quidque libertates Ecclesiasticæ nominibus designetur.* 5

CAP. III. *Quomodo definiantur libertates Ecclesiæ Gallicanæ.* 10

CAP. IV. *Definitionem libertatum Ecclesiæ Gallicanæ communiter traditam non esse legitimam.* 13

CAP. V. *Quod Ecclesiæ Gallicanæ libertates non contineantur in solo Codice Canonum Ecclesiæ universalis.* 14

CAP. VI. *De Codice Dionysii Exigui.* 17

CAP. VII. *De Canonibus Apostolorum.* 19

CAP. VIII *De Canonibus, & Decretis à Dionysio Exiguo prætermissis.* 22

CAP. IX. *De Epistolis Decretalibus antiquiorum Pontificum.* 25

CAP. X. *De speciali Ecclesiæ Gallicanæ Codice.* 29

CAP. XI. *De Capitularibus Regum Franciæ.* 32

CAP. XII. *Mancam esse definitionem Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, nec rei definitæ convenire.* 34

CAP. XIII. *Ostenditur ex alio capite mancam esse Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ definitionem.* 37

CAP. XIV. *De origine libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, & primis*

mò, Vtrùm in Concilio primo Turonico, vel in Francofordiensi usurpatæ fuerint? 40
CAP XV. An origo Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ circa veterem disciplinam referenda sit ad Pragmaticam Sanctionem S. Ludovici. 44
CAP. XVI. Vera origo, & progressus libertatum Ecclesiæ Gallicanæ. 48

LIBER SECUNDUS.

De Justitia Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, &c. 53
CAP. I. Laudandum esse constantem antiquorum Canonum usum. ibid.
CAP. II. Necessarium esse aliquando per novas leges antiquis derogare. 57
CAP. III. An possint novæ leges Ecclesiæ antequam accipientur, examinari. 60
CAP. IV. Vtrum leges non acceptatæ obligent. 63
CAP. V. Confirmatur vim Legum ab acceptatione non pendere. 67
CAP. VI. An leges Ecclesiasticæ minori quàm Politicæ autoritate polleant. 70
CAP. VII. Ostenditur Doctores, quos citat Dominus de Marca non docere, vim legis à promulgatione pendere, sed potiùs contrarium. 76
CAP. VIII. Ostenditur ex verbis aliorum Doctorum, quos citat Dominus de Marca, non probari vim legis à promulgatione pendere, sed potiùs contrarium. 79
CAP. IX. Vtrum legi parendum sit, dum dubia est ejus justitia, aut non evidens ejus recusandæ ratio. 84
CAP. X. Vtrum nova Ecclesiæ Decreta in Gallia obligent, si prius examinata, & à curiis Sæcularibus recepta non fuerint. 88

CAP. XI.

Digitized by Google

CAP. XI. *Summum Pontificem habere condendarum pro universis Ecclesiæ partibus legum potestatem.* 92

CAP. XII. *Quæ sint vera justitiæ libertatum Ecclesiæ Gallicanæ fundamenta.* 97

LIBER TERTIVS.

De Propugnatoribus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ; occasione illorum verborum, *Libertates à Maioribus nostris tanto studio propugnatas.* 99

CAP. I. *An exemplis judicandum sit de justitia Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.* 100

CAP. II. *De S. Gregorii Episcopi Turonensis in propugnandis libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ studio.* 103

CAP. III. *De Hincmaro Archiepiscopo Remensi.* 106

CAP. IV. *De contentionibus Hincmari Archiepiscopi Remensis cum summo Pontifice occasione Rothaldi Episcopi Suessionensis.* 110

CAP. V. *De contentionibus Hincmari cum summo Pontifice occasione Hincmari Laudunensis, & Regni Lotharii.* 114.

CAP. VI. *Quâ ratione Hincmarus libertates Ecclesiæ Gallicanæ defendisse videatur.* 117

CAP. VII. *De praxi libertatum Ecclesiæ Gallicanæ circa Canones octavæ Synodi.* 121

CAP. VIII. *De Regibus Christianissimis libertatum Ecclesiæ Gallicanæ defensoribus, & de Vniversitate Parisiensi earum propugnatrice.* 127

CAP. IX. *De Ioanne Gersonio Cancellario Parisiensi.* 131

CAP. X. *De quibusdam aliis Scholæ Parisiensis Doctoribus.* 134

CAP. XI. *De Ioanne Launoio Theologo Parisiensi.* 138

Digitized by Google

CAP. XII. *De aliis libertatum Ecclesiæ Gallicanæ defensoribus.* 142

CAP. XIII. *De Episcopis Gallicanis libertates suas defendentibus, præsertim in comitiis Parisiensibus.* 146

CAP. XIV. *Vtrùm Cœtus Parisiensis potuerit definire quæstiones generales circa Potestatem Ecclesiasticam.* 150

LIBER QUARTUS

De potestate Ecclesiæ in temporalia Principum occasione primæ Propositionis Cleri Gallicani. 154

CAP. I. *An hæc Propositio spectet ad libertates Ecclesiæ Gallicanæ.* 155

CAP. II. *An invidiosa, & gravis Regibus, & populis fiat potestas Ecclesiastica, si circa temporalia Principum in certis casibus exerceri posse affirmetur,* 158

CAP. III. *An verbo Dei consona sit sententia, Reges in temporalibus ab omni Ecclesiastica potestate omninò subducens* 161

CAP. IV. *Vtrum potestas Regum immediatè à Deo sit,* 164

CAP. V. *An Patrum traditioni consona sit doctrina Præsulum Gallicanorum, Reges Ecclesiasticæ potestati in temporalibus omninò subducentium, ac primò de Patribus in Conciliis sedentibus?* 170

CAP. VI. *An doctrina in prædicta propositione Cleri Gallicani contenta, sit consona menti S. Gregorii Magni?* 175

CAP. VII. *Prædictam propositionem Cleri Gallicani non esse consonam doctrinæ S. Bernardi, aliorumque Sanctorum Doctorum.* 183

CAP. VIII. *Ecclesiæ in temporalia potestas probatur autoritate aliorum Theologorum Gallorum, vel in Gallia educatorum.* 185

Digitized by Google

ET CAPITVM.

CAP. IX. *Eandem esse de illa Ecclesiæ potestate juris, tum Canonici, tum Civilis peritorum sententiam.* 191

CAP. X. *Exempla Potestatis Ecclesiasticæ circa Regna temporalia, ac primò circa Reges Franciæ.* 195

CAP. XI. *Alia exempla potestatis Ecclesiæ in temporalibus* 200

CAP. XII. *Exemplum Gregorii II. Leoni Isauro Imperatori Tributa solvi vetantis.* 204

CAP. XIII. *Principes ipsos aliquam Ecclesiæ in temporalia potestatem agnovisse.* 209

CAP. XIV. *An sententia Illustrissimorum Episcoporum Galliæ Sanctorum exemplis consona sit?* 212

LIBER QVINTVS.

Comparatio Summi Pontificis cum Concilio Generali occasione secundæ propositionis. 215

CAP. I. *Summarium hujus secundæ propositionis examen.* Ibid.

CAP. II. *Quàm sit difficile Concilium generale sine summo Pontifice definire, ejusq; autoritatem determinare.* 218

CAP. III. *De convocatione Conciliorum. An pertineat ad Principes.* 224

CAP. IV. *Cur Imperatores olim Concilia convocaverint.* 228

CAP. V. *Concilia generalia, dum certus est, & indubitatus Romanus Pontifex, sine illius assensu legitimè congregari non posse.* 233

CAP. VI. *Respondetur objectionibus Ioannis Launoii.* 238

CAP. VII. *Respondetur iis, quæ Launoius Bellarmino specialiter objicit.* 243

CAP. VIII. *Concilia generalia sine consensu summi Pontificis habita*

habita non fuisse, vel robur non obtinuisse, ostenditur: & respondetur aliis objectionibus Ioannis Launoii. 251

CAP. IX. *Absque summi Pontificis autoritate Concilia generalia vim, & robur non obtinere.* 261

CAP. X. *In Sacris Litteris clariùs exprimi Pontificis sine Concilio, quàm Concilii sine Pontifice autoritatem.* 264

CAP. XI. *Qua ratione B. Petrus Ecclesiam repræsentaverit ex mente S. Augustini.* 267

CAP. XII. *Sententia S. Ioannis Chrysostomi de comparatione B. Petri cum cæteris Apostolis, etiam simul sumptis.* 273

CAP XIII. *Confirmatur præeminentia summi Pontificis supra Concilium sine Pontifice.* 277

CAP. XIV. *Rursus confirmatur præeminentia Pontificis supra Concilium.* 282

CAP. XV. *Respondetur autoritati Concilii Constantiensis.* 287.

CAP. XVI. *Respondetur aliis objectionibus contra Superioritatem Papæ ad Concilium.* 292

CAP. XVII. *Respondetur argumento Launoii ab epistola Siricii Papæ ad Anysium & cæteros Episcopos Illiricenses sumpto.* 297

CAP. XVIII. *Respondetur aliis quibusdam Launoii objectionibus.* 304

LIBER SEXTUS.

De firmitate Canonum, & libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, occasione tertiæ propositionis Comitiorum Cleri Gallicani. 311.

CAP. I. *Summarium propositionis examen.* Ibid.

CAP. II. *De autoritate summi Pontificis in Ecclesiam Gallicanam.* 314

CAP. III.

CAP. III. *Vtrum Papa habeat immediatam jurisdictionem super Ecclesiæ universæ Fideles.* 319
CAP. IV. *De jurisdictione immediata Summi Pontificis in omnes Fideles quantum ad forum internum.* 325
CAP. V. *De autoritate Summi Pontificis circa jurisdictionem contentiosam.* 332
CAP. VI. *De causis judicandis Romæ.* 338
CAP. VII. *Vtrum Papa in ferendo judicio teneatur ordinem judiciarium ad amussim sequi.* 342
CAP. VIII. *De necessitate Citationis, & probationum.* 346
CAP. IX. *Discrimina inter potestatem Summi Pontificis erga Fideles totius Ecclesiæ, & potestatem Archiepiscopi erga subditos suorum Suffraganeorum.* 350
CAP. X. *De autoritate Summi Pontificis in bona Ecclesiastica.* 352
CAP. XI. *De potestate Summi Pontificis in exigendis pro Ecclesiæ contra Infideles defensione subsidiis.* 356
CAP. XII. *De jure Summi Pontificis circa Beneficia.* 360

LIBER SEPTIMUS,

De autoritate Summi Pontificis in definiendis Fidei quæstionibus occasione quartæ propositionis. 364

CAP. I. *Summaria discussio hujus propositionis.* ibid.
CAP. II. *Probatur autoritate sacræ Scripturæ judicium Summi Pontificis circa quæstiones Fidei esse irreformabile, seu infallibile.* 368
CAP. III. *Confirmatur eadem doctrina contra Ioannem Launoium.* 372
CAP. IV. *Probatur autoritate Conciliorum Orientalium judicium Summi Pontificis circa quæstiones Fidei esse irreformabile.* 380

* * *

CAP. V. *Idem aliorum probatur autoritate Conciliorum, & Episcoporum.* 385

CAP. VI. *Probatur sanctorum Patrum, ac primò à sancti Irenæi autoritate, certitudo judicij Summi Pontificis in quæstionibus Fidei.* 390

CAP. VII. *Aliorum Patrum eàdem de re testimonia.* 396

CAP. VIII. *Sententia sancti Cypriani de judicio Papæ in materia Fidei.* 405

CAP. IX. *Sententia S. Augustini de judicio Papæ in materia Fidei.* 409

CAP. X. *Sententia Cleri Gallicani de judicio Papæ in causis Fidei.* 416

CAP. XI. *Probatur autoritate Vniversitatis Parisiensis, ac Doctorum Particularium illius, nec non Senatus Parisiensis, Papæ judicium in causis Fidei esse irreformabile.* 421

CAP. XII. *Probatur testimonio Summorum Pontificum in quæstionibus Fidei Romani Pontificis judicium esse certissimum.* 428

CAP. XIII. *Quàm sit generalis in Ecclesia consensus de irreformabili judicio Romani Pontificis in Fidei quæstionibus.* 437

CAP. XIV. *Respondetur argumentis, quæ autoritati Papæ in decidendis infallibiliter Fidei quæstionibus opponuntur.* 441.

CAP. XV. *Respondetur argumento à fictitiis Pontificum erroribus desumpto.* 447

CAP. XVI. *Respondetur quibusdam aliis exemplis à Launoio adductis.* 453

CAP. XVII. *An judicium Papæ sit infallibile, quod ei Ecclesiæ consensus accedat: an verò ei accedat Ecclesiæ consensus, quod infallibile sit.* 459

CAP. XVIII. *De autoritate Summi Pontificis circa Censuram Librorum.* 467

ET CAPITVM.

LIBER OCTAVUS.

De origine Jurisdictionis Ecclesiasticæ. 472

CAP. I. *Quid sit jurisdictio Ecclesiastica.* 473
CAP. II. *De distinctione, ac distributione Dignitatum Ecclesiasticarum.* 477
CAP. III. *Dignitatem & autoritatem Ecclesiarum, Patriarchalium à B. Petro vel ejus successoribus ortam esse.* 481.
CAP. IV. *De phantastico Galliæ Patriarcha.* 488
CAP. V. *Primates, & Metropolitanos, in Gallia præsertim, suam à summo Pontifice autoritatem traxisse.* 492.
CAP. VI. *De eodem argumento, scilicet dependentiâ Metropolitanorum à sancta Sede.* 496
CAP. VII. *Cur in disceptationibus de jurisdictione consuetudo pro lege habita fuerit?* 499
CAP. VIII. *Vtrum jurisdictio Episcoporum sit à Deo immediatè.* 502
CAP. IX. *Confirmatur Jurisdictionem Episcoporum à Summo Pontifice pendere.* 508
CAP. X. *Rursus confirmatur Jurisdictionem Episcoporum esse immediatè à Summo Pontifice.* 513
CAP. XI. *Aliis, testimoniis eadem doctrina confirmatur.* 518.
CAP. XII. *Respondetur argumentis sententiæ, jurisdictionem Episcoporum ad Deum immediatè referentis.* 522
CAP. XIII. *De Jurisdictione Clericorum Episcopis inferiorum.* 530

INDEX LIBRORUM,

LIBER NONUS.

In Edmundi Richerii Libellum *de Ecclesiastica & Politica potestate.* 534

CAP. I. *An Iurisdictio Ecclesiastica primariò, ac essentialiter Ecclesiæ: Romano autem Pontifici, atque aliis Episcopis ministerialiter tantùm, sicut facultas videndi oculo, conveniat: ad duos primos numeros Libelli Richeriani.* 535

CAP. II. *De Ecclesiæ definitione à Richerio tradita; De Ecclesiæ Capite, necnon de ejus statu & regimine. Ad num. 3. 4. & 5. Richerij.* 545

CAP. III. *Penes quem sit infallibilis potestas decernendi, aut constituendi Canones. Ad num. 6. Richerii.* 552

CAP. IV. *De oratione Christi pro fide B. Petri. De necessitate Conciliorum, ac vi Decretalium Summorum Pontificum. De potestate Summi Pontificis, præsertim circa Canones Conciliorum Ad numeros 7. 8. & 9. Richerij.* 566

CAP. V. *In quo agitur de potestate Principum politicorum, & respondetur argumentis contra Monarchiam Ecclesiasticam. Ad numeros 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. Richerij.* 579

CAP. VI. *Confutantur responsiones Richerij in num. 18. adversùs potestatem Ecclesiasticam circa temporalia.* 589

CAP. VII. *Notæ in primum librum Vindiciarum Edmundi Richerij, qui Decretis Scholæ Parisiensis constat.* 593

CAP. VIII. *De Tractatibus, quibus constat liber secundus Richerij, ac speciatim de primo.* 603

CAP. IX. *Vindicias Richerij complexè sumptas plus obesse, quàm*

quàm prodesse Antistitum Gallicanorum declarationi. 609.

CAP. X. *Iurisdictio Summi Pontificis, ejusque potestas, tum in definiendis Fidei quæstionibus, tum in condendis Legibus, celebri Ecclesiæ Gallicanæ testimonio confirmantur.* 615

LIBER DECIMVS.

De particularibus Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ Capitibus à Petro Puteano assignatis. 616

CAP. I. *De distinctione inter potestatem spiritualem, & temporalem.* 619

CAP. II. *De Regum Franciæ meritis erga Ecclesiam, eorumque cum Summis Pontificibus necessitudine ad tria prima Capita probationum Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.* 624

CAP. III. *De excommunicationibus contra Reges & Regios Officiales ad cap. 4. & 5. Puteani.* 626

CAP. IV. *De potestate Iudicum sæcularium circa Censuras, ad cap. 6. & 8. Puteani.* 633

CAP. V. *De citationibus Romam, de executione Litterarum Apostolicarum in Gallia, & de Conciliis illic celebrandis, ad cap 9. 10. & 11. Puteani.* 637

CAP. VI. *De autoritate Concilij generalis, de Appellationibus à Papa ad futurum Concilium, necnon de receptione, ac publicatione conciliorum generalium in Gallia ad cap. 12. 13. 14. Puteani.* 639

CAP VII. *Percurruntur octo capita Puteani, scilicet à 15. ad 22.* 645

CAP. VIII. *De Legatis, ac Vice-Legatis sanctæ Sedis, ad capp. 23. & 24. Puteani.* 651

Digitized by Google

INDEX LIBRORUM,

CAP. IX. *De publicatione Indulgentiarum, de collectione Eleëmosynarum, de Societatibus, & de possessione Beneficiorum. Ad cap. 25. & 26. Puteani.* 658

CAP. X. *De puniendis autoritate Regiâ Clericis in officio laico delinquentibus, Hereticis quietem publicam turbantibus, & Concionatoribus seditiosis: de Alienigenis ad Beneficia Regni non admittendis: ac de officiis Ecclesiæ Gallicanæ: ad capita 27. 28. 29. & 30. Puteani.* 663

CAP XI. *De Regularibus, & aliis materiis Ecclesiasticis. Ad cap. 32. 33. 34. 35. 36. 37. & 38. Puteani.* 671

CAP. XII. *De subsidiis à Clero Regi Franciæ, aut Summo Pontifici præstandis: ad duo ultima capp. Puteani* 676.

LIBER UNDECIMUS.

In quo expenduntur aliorum Scriptorum Gallicanorum sententiæ de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, 683

CAP. I. *De Libris Illustrissimi Petri de Marca de Concordia Sacerdotij & Imperij, seu de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ.* 684

CAP. II. *De autoritate Principum circa Concilia, in particulari circa convocationem illorum, ac præsentiam, & præsidentiam in illis.* 690

CAP. III. *De materia in Conciliis tractanda: de jure suffragij, ac de confirmatione, & executione Canonum.* 695

CAP. IV. *De autoritate Imperatoribus a Domino de Marca tributa circa judicia Ecclesiastica.* 701

CAP. V. *De autoritate Principibus attributa circa alios jurisdictionis articulos.* 706

CAP. VI.

CAP. VI. *An possint* Principes *Synodalium sententiarum effectum suspendere, atque à Judicibus Ecclesiasticis appellationes in causis etiam Ecclesiasticis recipere.* 712
CAP. VII. *De autoritate Regum & Episcoporum Franciæ.* 716
CAP. VIII. *Expenduntur quæ à D. Petro de Marca in favorem Regum Decretis Ecclesiasticis adversantium proferuntur cap* 10. 11. 12. *&* 18. *lib.* 4. 724
CAP. IX. *De Stephani Baluzii Doctrina circa Principum in res Ecclesiasticas autoritatem.* 729
CAP. X. *De autoritate Regum Franciæ in condendis Capitularibus circa res Ecclesiasticas.* 734
CAP. XI. *An sine autoritate Ecclesiæ Reges Galliæ Leges Ecclesiasticas, sive Capitularia condiderint.* 738
CAP. XII. *De Capitularibus Regum Francorum primæ Dynastiæ.* 746
CAP. XIII. *Libertates Ecclesiæ Gallicanæ in aliis sensibus acceptæ.* 550

LIBER DVODECIMVS.

De Appellationibus tanquam ab abusu. 753

CAP. I. *Quid sit appellatio ab abusu, & quæ illius origo.* 754
CAP. II. *De progressu appellationum ab abusu.* 758
CAP. III. *De justitia appellationum ab abusu.* 763
CAP. IV. *De vi appellationum ab abusu, quantùm ad conscientiam.* 766
CAP. V. *Discutiuntur rationes, quibus appellationes ab abusu legitimas esse Autores Gallicani probare nituntur.* 769.
CAP. VI. *Expenditur doctrina D.* Petri de Marca *de appel-*

Digitized by Google

pellationibus ab abuſu in 19. cap. lib. 4. de Concordiâ Sacerdotii & Imperii contenta. 774

CAP. VII. *Diſcuſſio capitis 2. lib. 4. D. Petri de Marca, ubi adhuc de appellationibus ab abuſu.* 780

CAP. VIII. *De uſurpatione juriſdictionis, circa caput 21. lib. 4. Domini de Marca.* 784

CAP. IX. *De tractatu Caroli Fevret.* 789

CAP. X. *Quâ ratione olim procederetur, ubi ſuperiores Eccleſiaſtici ſuâ poteſtate perperam uti videbantur; quibuſq; gradibus perventum ſit ad appellationes ab abuſu, ad cap. 1. Fevreti.* 792

CAP. XI *Rursùs de tempore, quo inducta ſunt appellationes ab abuſu, & de variis illarum conditionibus: ad cap. 2. Fevreti.* 796

CAP. XII. *Reſpondetur rationibus à Fevreto cap. 3. adductis ad probandam juſtitiam appellationum ab abuſu.* 802

CAP XIII. *Reſpondetur aliis rationibus, quæ à Fevreto proferuntur in præd. cap. 3.* 807

CAP. XIV. *Quam ſequi conveniat agendi rationem, ſi quando injuſti mandati executio exigatur.* 812

CONCLUSIO. 815

LIBER PRIMUS

De natura, origine, ac progreſſu libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, occaſione illorum verborum, *Eccleſiæ Gallicanæ decreta, & libertates, earumque fundamenta Sacris Canonibus, & Patrum traditione nixa multi diruere moliuntur.*

1. CUm iuxta Philoſophorum doctrinam ſubiecti, de quo diſputatur definitio ſit principium à quo profluit omnis, quæ de illo poteſt haberi, certa cognitio: operæ pretium eſt Libertates Eccleſiæ Gallicanæ definire, quod à multis video eſſe prætermiſſum. Difficile quidem illud eſt; atque in hac etiam materia locum habet lex 203. ff. de regul. iur. *Omnis definitio in jure periculoſa eſt: Parum eſt enim, ut non ſubverti poſſit*: eſt tamen

omninò neceſſarium, ne confuſa, & incerta fluctuet ubique cogitatio.

II. Juvabit plurimum libertatum illarum originem inveſtigare, ut illarum natura intimiùs penetretur. Nam, ut monet S. Ambroſius in præfatione comment. ſuper epiſtolam ad Romanos. *Principia rerum priùs requirenda ſunt, ut earum notitia plenior poſſit haberi. Tunc enim faciliùs poterunt demum intelligi, cum earum origines addiſcantur.*

III. Sed imperfecta eſſet cognitio, niſi etiam libertatum progreſſus obſervaretur. Mirum enim, quantas afferat rebus mutationes temporis ſucceſſus, non mutatis etiam nominibus: Homo dum animam efflavit, vulgò adhuc Homo dicitur, cùm non ſit. Ita non rarò accidit, ut, eodem nomine retento, res prorſus aliæ fiant.

IV. Itaque primus iſte Liber totus erit in explicanda natura, aſſignanda origine, ac notando progreſſu libertatum Eccleſiæ Gallicanæ. Sed pauca præmittenda ſunt de nomine ad rem cognoſcendam conducentia.

CA-

CAPUT PRIMUM.

Cur nomen libertatis Eccleſiæ Gallicanæ pleriſque odioſum, aut certè ſuſpectum ſit.

1. OLim libertatis nomine nihil poterat audiri jucundius, cùm tyrannidem, ſervitutem, & neceſſitatem, quibus nihil poteſt excogitari gravius & magis exoſum, à cogitatione arceret. Verùm quia eo abuti cœperunt quotquot in Rempublicam, in Principes, & in Eccleſiam ipſam rebellarunt, ac legitimæ obedientiæ jugum excuſſuri, libertatem tueri velle ſe obtenderunt; ſuſpectum ita evaſit, ut perduellionis ferè ſemper metum ingerat legitimis Poteſtatibus.

2. Auget hujus nominis invidiam, cum à Gallis ad ſignificandas ſuas immunitates adhibetur, quod aut nunquam, aut ferè nunquam allegatur Eccleſiæ Gallicanæ libertas, niſi adverſus ſummum Pontificem: quaſi ſupremus Eccleſiæ Paſtor, & Pater amantiſsimus, Tyranni loco à Chriſtianiſsima illa gente haberetur. Quamobrem plurimi Eccleſiam Gallicanam â Romana, non ut membrum à capite, aut partem à toto, ſed ſicut Congregationem â Congregatione, & Rempublicam à Republica, ſeſe hoc nomine diſcernere velle veriti ſunt.

3. Equidem fatendum eſt Autores quoſdam illius Regni maximum odium ſuis libertatibus conciliaſſe, dum hoc nomine immanes abuſus decorarunt. Sed abſit, ut illorum Autorum, aut error aut temeritas univerſæ Galliæ adſcribatur, cum non defuerint etiam in illo Regno tùm Antiſtites, tùm privati Doctores, qui hanc à ſe invidiam depulerint, damnatis publicè illarum libertatum abuſibus.

4. Edita ſunt Pariſiis anno 1639. duo volumina, in quibus præclaro libertatum Eccleſiaſticarum titulo donati fuerant uſus quamplurimi Eccleſiaſticæ libertatis infenſiſsimi: ſed ecce quomodo excepta ſunt ab Epiſcopis 19. tunc in illa urbe verſantibus, & curâ Eminentiſsimi Cardinalis Richelii congregatis: ecce quod de illis voluminibus judicium tulerunt in epiſtola, quam ea de

re ad cæteros ſcripſerunt Galliæ Antiſtites, quæque in ſecundo volumine Actorum Cleri Gallicani ultimæ editionis refertur. *In hac Alma Regni ſede*, inquiunt, *paucis ab hinc diebus, nullo palam autore, nullâ publica edendi facultate typis mandata ſunt duo volumina vulgari idiomate, quorum uni titulus eſt*: TRAITTE' DES DROITS ET LIBERTEZ DE L'EGLISE GALLICANE, 1639. *Alteri verò*: PREVVES DES LIBERTEZ DE L'ÉGLISE GALLICANE, 1639. *quæ haud dubiè furtivo curſu nòn ad veſtras modò Diœceſes, ſed ad cæteras etiam Nationes deſtinantur graſſatura. Non enim hæreſeos, & ſchiſmatis, ac talium operum promotor, & artifex Dæmon ejuſmodi faces accendit, niſi ut ſpargat.* Quibus potuiſſent verbis opera illa acrius perſtringere Prælati illi ſcientiâ, pietate, ac zelo Paſtorali per totam Galliam celeberrimi, quam ut ea Dæmoni hæreſeos, & ſchiſmatis autori tribuerent, aut apertiùs declarare, quam eſſet alienus illorum animus à probandis omnibus illis, quæ ſub nomine libertatum Eccleſiæ Gallicanæ venditantur, quam cùm ſubjungunt; *inter falſas & hæreticas quas deteſtamur*, ECCLESIÆ GALLICANÆ ADSCRIPTAS SERVITVTES *potiùs, quàm* LIBERTATES, *vera quadam, & glorioſiſſimi Regis noſtri jura, & Gallicana Eccleſiæ privilegia expoſuit.*

5. Non Epiſcoporum tantùm fuit is ſenſus, & affectus, ſanctius Regis Chriſtianiſſimi Conſiſtorium decreto interdixit librorum iſtorum commercio. Scriptores quoque privati veritatis, & Religionis amantiores, ubi opportunum fuit, ſuam ſententiam deprompſerunt circa ejuſmodi abuſus libertatis nomine obtectos. *Nunc ſervitus, & oppreſſio* (Eccleſiæ Gallicanæ) *falſis, mentitisque libertatis, & privilegiorum nominibus ſolet per antiphraſim exprimi.* His verbis conqueritur adverſus Eccleſiaſticæ juriſdictionis depreſſionem Cabaſſutius, notitia Concil. cap. 69. primæ edit; & cap. 71. alterius.

6. Alia eſt hujus nominis invidiæ cauſa, quod ſcilicet inter Gallos ipſos non ſatis conſtat, quæ ſit natura, quæ ſpecies, quæ juſtitia libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, ut in iſtius tractatus decurſu videbitur. Iacobus Leſchaſſerius in Senatu Pariſienſi Patronus opuſculum ſcripſit, quod refertur in primo prædictorum voluminum *contra exigentes, ut Iudices Francia, qua & quot ſint libertates Eccleſiæ Gallicana exponant, enumerentque, nec non à qua emanaverint ante-*

autoritate assignent. Atque omnis ejus oratio eò spectat, ut Gallos probet ad respondendum hujusmodi quæstionibus non teneri. Itaque concludit: *Illi ergo, qui petunt, ut singulatim enumerentur hujus Regni libertates, vel Decreta hic recepta, vel usus & consuetudines nostræ circa politiam Ecclesiasticam; velut fontes, & autoritas, à quibus hæc jura emanaverint assignentur, non alia possent ratione luculentius demonstrare omnimodam circa jura illa, de quibus loquuntur insciti am, quàm in proponendis hujusmodi quæstionibus.* Quis audito hoc sermone non suspicetur, libertates, aut nullas, aut incertas, aut injustas esse, quas qui defendere aggreditur, aut non potest, aut non audet recensere, nec à quo fonte, à qua autoritate profectæ sint, explicare?

7. Ipsam quidem libertatum definitionem tùm ipse Leschasserius, tùm alii tradiderunt: sed vix ullum reperias, qui inter libertates Ecclesiæ Gallicanæ capita quamplurima non annumeret, illarum definitioni parum consentanea, vel etiam omninò adversa.

8. Quid igitur mirum si libertates istæ malè audiant, quas exteri non intelligunt, Galli non satis explanant, aliqui adhibent ad excusandos pessimos, & cum vera libertate Ecclesiastica pugnantes abusus.

CAPUT II.

Quid Ecclesiæ Gallicanæ, quidque libertatis Ecclesiasticæ nominibus designetur.

1. QUamvis Ecclesia, quæ dictio Græca est, evocationem, seu congregationem tantùm significet, ex sua etymologia, tamen ad plurima, eaque valdè diversa designanda usurpatur in sacris Scripturis, & Catholicorum Doctorum libris. Præcipua quidem hujus nominis significatio ad Ecclesiam Catholicam pertinet, quam sic describit Bellarminus tom.2. controv.lib.3. cap.2. ut sit *cœtus hominum ejusdem Christianæ fidei professione, & eorumdem Sacramentorum communione colligatorum, sub regimine legitimorum Pastorum, ac præcipuè unius Christi in terris Vicarii Romani Pontificis.*

2. Joannes quidem Launoius epist. ad Nicolaum Gatinæum, quæ est in parte octavâ, definitionem Ecclesiæ à Bellarmino tra-

ditam impugnare conatur, congestis pro suo more quamplurimis Sanctorum Patrum, aliorumque Scriptorum locis, in quibus describitur Ecclesia non facta mentione Pastorum, à quibus regitur, præcipuè Romani Pontificis. Sed Bellarminum reprehendere non potuit, quin sanctum Cyprianum damnaret, Ecclesiam hoc modo definientem epist. 69. quæ est ad Pupianum : *Illi sunt Ecclesia plebs Sacerdoti adunata, & Pastori suo grex adhærens.* Respondet Launoius, *Cyprianum pro tempore, & ad extirpandum schisma quo tunc Romana flagrabat Ecclesia, Ecclesiam definivisse, ut diximus.* At nonne simili de causa Bellarminus, quia scilicet adversus hæreticos Hierarchiam negantes disputabat, debuit in Ecclesiæ definitione non solùm corporis, ut alii Scriptores à Launoio citati, sed etiam capitis mentionem facere. Quod enim à Dialecticis præcipitur nihil in definitione redundare debere, hic non violatur, quia quod additur, etsi ad essentæ notitiam absolutè pertinere non videatur, pertinet tamen in illa circumstantia. Cùm enim Lutherani, & Calvinistæ suis cœtibus Ecclesiæ descriptionem à plerisque Scriptoribus Ecclesiasticis allatam accomodarent, necesse fuit ad distinguendam verorum fidelium Congregationem à Synagogis Sathanæ, ut aliquid adjungeretur, per quod ab illis posset discerni. Potuerunt alii Ecclesiam iis verbis definire, quæ huic designandæ sufficerent : Bellarmino necesse fuit definitionem ponere, quam ejus adversarii suis conventiculis tribuere non possent.

3. Frustra verò notat Launoius sanctum Cyprianum *de Ecclesia simpliciter, & absolutè non loqui, sed comparatè, habito nempe respectu ad Ecclesiam Romanam*, ubi propter institutos simul Antistites duos schisma excitatum fuerat : Tùm quia id verum esse non videtur. Etsi enim occasione Ecclesiæ Romanæ illa dixerit S. Cyprianus, non tamen de Ecclesia Romana speciatim : Tum quia si occasione schismatis Ecclesiæ Romanæ rectè sanctus Cyprianus in definitione illius Ecclesiæ meminit unius ejus Pastoris : Cur Bellarmino contra hæreticos, qui ab Ecclesia Catholica desciverant, nefas fuit Ecclesiam Catholicam ità describere, ut unius ejus supremi Pastoris mentionem faceret.

4. Sed quemadmodum Ecclesia simpliciter dicitur omnium Fidelium Congregatio sub summo Pontifice : ita cœtus eorum qui uni

uni Patriarchæ ſeu Exarcho, Primati, ſeu Metropolitano, imò Epiſcopo, & Curato ſubſunt, Eccleſiæ particularis nomine gaudent, ſcilicet Diœceſis, Provinciæ, aut Parochiæ.

5. Poſſunt autem in hujuſmodi cœtibus, aut ſimul Paſtores cum fidelibus, aut Paſtores ſeorſim ab ovibus, vel econtra oves ſine Paſtoribus attendi, ut Eccleſiæ nomen, aut alterutris, aut utriſque ſimul tribuatur: maximè autem Paſtoribus, à quibus repræſentatur, & in quibus certa quadam ratione continetur Eccleſia, ſicut in Principe Reſpublica. Imò vox illa non rarò ad ſignificandum locum transfertur, ubi fiunt hujusmodi cœtus Religionis cauſa. Quæ omnia eruditis omnibus adeò ſunt pervia, ut ſcripturarum, & Doctorum teſtimoniis non indigeant confirmari.

6. Variæ illæ vocis ejusdem ſignificationes exigerent, ut de libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ tractaturi, quid Eccleſiæ Gallicanæ nomine intelligatur, principio deſignaremus. Sed cum de illius notione non conveniat inter Gallos ipſos, ex rerum, de quibus agetur, conditione, conjicies. Quamvis enim pro Clero frequentius uſurpetur: tamen cum de libertatibus Gallicanis agitur, ea vox non ſolùm Antiſtites, ſed & laicos complecti, maximè Regem, ejuſque Officiales, à nonnullis dicitur; adeò ut Eccleſia Gallicana ſignificet fideles omnes in hoc Regno degentes, cum aliquo tamen ordine ad Religionem, ad quam refertur omnis Eccleſia apud Chriſtianos: qua in re ſolùm cavendum eſt, ne ſub nominis æquivocatione fraus contegatur; quod revera contigiſſe conqueritur illuſtriſſimus & doctiſsimus Franciſcus Boſquetus Epiſcopus Montispeſſulani in ea ad Stephanum Baluxium epiſt. quæ ante libros D. de Marca de concord. Sacerd. & Imp. edita eſt. *Incidi*, inquit, *in locum ejus Scriptoris anonymi, qui ementito Gallicanæ libertatis propugnandæ titulo librum notâ cenſoriâ jam olim aduſtum, Regia ſanctione proſcriptum, ac perpetuis tenebris damnandum, in lucem edere auſus eſt: illo falſam theſim (ſcilicet Laicorum æquè ac Clericorum cœtum Eccleſiam Gallicanam componere, ejusque communi decreto publica ejus Eccleſiæ negotia decidi, & non Epiſcoporum judicio, ad quos propoſitionem de difficilibus negotiis, quæ ad ipſorum vocationem ſpectant, tantum pertinere) & auctoritate amici noſtri fulcire nititur. Quamvis fraudem*

dem Scriptoris facillimè detegerem, & delusam ejus mentem in æquivoco, ut loquuntur Logici, cùm libertatis, tùm Ecclesiæ nomine animadverterem. Alia est enim significatio Ecclesiæ, dum fideles omnes complectitur, ut & libertatis, qua singulos Fonte Baptismatis renatos Christus donavit: alia Ecclesiæ quæ etiam apud antiquos Scriptores solùm Clericalem ordinem; ut & libertatis, qua jus & facultatem, seu potestatem universam regendi Ecclesiam Sacerdotali ordini, in primis Petri Apostolorum Coriphæi successoribus, Divinâ constitutione tradita, comprehendit.

7. Nec est quod aliquis circa hoc nomen quæstionem moveat, quod cæteris quidem cœtibus præesse unum aliquem Pastorem cernat, puta Ecclesiæ univetsæ Summum Pontificem, Diœcesi Patriarcham, aut Exarchum, Provinciæ Metropolitam, Parochiæ Episcopum: Gallis autem omnibus ut à cæteris Regnis discernuntur, unus quispiam non sit præpositus. Rex namque, cujus imperio subjacent, eos in unum quidem corpus politicum conjungit, sed non in unam Ecclesiam, cum in Laicorum ordine censeatur. Observandum enim est Romanum Pontificem tanquam summum Pastorem totius Ecclesiæ caput existere, totius autem Occidentis tanquam ejus Patriarcham; Galliæ verò Caput specialius posse nuncupari propter antiquiorem, & strictiorem illius Regni cum Ecclesia Romana conjunctionem. Nec enim, ut Ecclesia Gallicana una sit, opus est ut intra se unicum Caput habeat, sed satis est, ut ejus membra non unius regiminis politici tantum, sed unius quoque Religionis vinculo arctiori conjuncta, totius Ecclesiæ Capiti etiam intimè cohæreat, illud præcipuis observantiæ, atque obedientiæ officiis excolat, eiusque vicissim amoris, ac sollicitudinis specialis beneficio potiatur.

8. Libertatis porrò nomen ex primaria sua institutione conditionem designabat, quâ homo id sine impedimento præstare posset, quod liberet; *Libertatis enim proprium est*, ut inquit Cicero offic. cap. 1. *sic vivere ut velis*; quod tamen, ne de perversa quoque voluntate accipiatur, in paradoxis explicat in hunc modum; *quid est enim libertas? Potestas vivendi ut velis. Quis igitur vivit ut vult, nisi profectò qui recta sequitur, qui gaudet officio, cui vivendi via considerata atque provisa est? qui legibus quidem non propter metum paret,*

pæret, ſed eas ſequitur, atque colit, quia id ſalutare maximè judicat eſſe, &c. Paradoxo 5. Verùm hoc nomen ad alia quamplurima ſignificanda poſtmodum derivatum eſt: verbi gratia liberationem à peccato, à jugo legis Moſaicæ, à quibuſvis demùm malis vel oneribus.

9. Dum autem de Eccleſia dicitur, aliquem indicat ad Religionem ordinem, idque multipliciter. Cùm enim libertas ſervituti, ſeu neceſſitati opponatur, Eccleſia libera rectè tunc dicitur, cùm ab exercitandis, prout placer, Religionis officiis minimè prohibetur. Ita, dum Conſtantinus Imperator conceſſit toto orbe terrarum Chriſtianis, ut Eccleſias ædificarent, Divina myſteria publicè celebrarent, aliâque omnia ſine impedimento præſtarent, ad debitum vero Numini cultum exhibendum neceſſaria, libertatem Eccleſiæ dediſſe dicitur.

10. Intelligitur etiam ſæpènumero libertas Eccleſiaſtica de immunitate rerum, locorum, & perſonarum Deo peculiariter conſecratarum; quando ſcilicet Eccleſia pro ſuo arbitrio Miniſtros ſibi deligit, eoſq; cultui Divino, & convenientibus cuiq; miniſteriis deputat; cùm illi à ſæcularibus muniis, oneribus, negotiis judicijſq; exempti, quæ Dei ſunt ſolummodò curant. Cùm ædibus Deo ſacris is honor defertur, ut ſæcularia negotia illic non tractentur, ut ab omni ſcelere illic perpetrando diligentiùs abſtineatur, ut nullus illinc invitus, aut invito Paſtore extrahatur: cùm Fidelibus omninò licet bona ſua Deo conſecrare: cùm bona ſic Deo conſecrata ſubſidiorum, aliorùmve onerum ſervitute non premuntur, ne dum à rapinis, alijſque injurijs tuta ſunt.

11. Ad ea, & ſimilia ſignificanda plerumque uſurpatur à ſacris Concilijs, & Scriptoribus Eccleſiaſticis libertatis, ſeu immunitatis Eccleſiaſticæ nomen. Sanctus Antoninus 3. part. tit. 12. cap. 3 *Immunitas*, inquit, *Eccleſiæ eſt privilegium Eccleſiaſticæ libertatis, vel rerum, vel perſonarum ad eam pertinentium.* Et §. 4. ex Franciſco de Zabarel. *Immunitas eſt libertas, ſeu exemptio Eccleſiæ in perſonis, rebus, & juribus Eccleſiaſticis quibuſcunque.* Et infra..... *Tertium privilegium datum à Deo Eccleſia eſt, ut adminiſtret ſola ſine Laicis res ſuas, ut diſt. 96. ſi Imperator. Et de rebus Eccleſ. non alien. cap. fin. Et hinc Eccleſia ſola, & non Imperator jus concedere poteſt, &*

aliter disponere dist 96. cap. denique cùm ad verum. Concilium item Colon. anno 1536. p. 9. cap. 20. *Immunitas Ecclesiastica vetustissima res est, jure pariter Divino, ac humano introducta, quæ in duobus potissimum sita est. Primum ut Clerici, illorumque possessiones, & bona à vectigalibus, & tributis, aliisque muneribus Laicis libera sint, ... Secundum ne rei criminis ad Ecclesias confugientes inde violenter extrahantur, exceptis publicis Latronibus, qui per industriam proximum occiderint, aut nocturnis depraedatoribus agrorum, qui itinera obsident, denique his, qui sub immunitatis spe in Ecclesiis, ac cœmiteriis delinquunt.*

12. Frequentiùs apud Gallos libertatis significatio ea esse dicitur, quæ juxta Concilium Ephesinum can. ult. in observandis Canonibus & conservanda cuique Ecclesiæ sua jurisdictione consistit, ut ex capite sequenti constabit.

CAPUT III.

Quomodo definiantur libertates Ecclesiæ Gallicanæ.

1. DIversæ à diversis traduntur definitiones libertatum Ecclesiæ Gallicanæ. Omnium tamen communissima est, quæ illas in observando ad amussim, inviolabiliterque jure antiquo reponit. Hanc itaque diligentiùs expendemus, si priùs autoritate munierimus.

2. Renatus Choppinus de sacra Polit. lib. 1. titul. 1. num. 13. eam his verbis exprimit: *Cum adversus hos Canones* (antiquos) *Pontificiis Rescriptis abuteretur sensim inferior atas, Galli Monarchæ, Praetoresque Regij cœperunt eum abusum, Canonicaque Doctrina neglectum civili imperio vindicare: ne cui in Ecclesiasticam disciplinam Ecclesiæ Primati fas esset moliri quidpiam intra Francicæ Ditionis pomœria, aut alioquin districtè revocaretur mos Hierarchiæ vetustioris. Ac illius quidem auctoritatis, libertatisq; Francicæ vestigia cernimus identidem, &c.* Libro autem 2. tit. 4. num. 1. docet Regium Senatum provocari, *cùm ab Ecclesiastico Judice tentatum sit aliquid in perniciem sanctiorum Decretorum priscæ, venerandaque vetustatis.*

3. Petrus Pithœus in Libello Gallico idiomate scripto, cùm hoc titulo

titulo; *Les Libertez d l' Egliſe Gallicane*, quem Petrus Puteanus aliis omnibus ejuſdem argumenti præmiſit, in ſua Collectione, duo ſtatuit principia, ſeu axiomata illarum libertatum, quorum primum Romano Pontifici adimit omnem in temporalia Regni Franciæ poteſtatem, alterum eſt hujuſmodi: „ Etſi Papa in rebus ſpiritualibus ſupremus „ agnoſcatur, tamen in Francia poteſtas abſoluta, & infinita locum „ non habet; ſed cohibetur, & limitatur Canonibus, & Regulis anti- „ quorum Conciliorum Eccleſiæ in hoc Regno receptorum. *Et in „ hoc maximè conſiſtit libertas Eccleſia Gallicana.*

4. Guido Coquille Inſtitutionibus ad Jus Gall. tit. de Jure Regio „ aſſerit eas libertates in eo conſiſtere, quod Eccleſia Gallicana „ Canonibus valdè antiquis inhærens non admiſit, receptivè quam- „ plurimas Conſtitutiones Pontificias.

5 Jacobus Leſchaſſerius in opuſc de liber. antiqua. & Canon. Eccleſ. Gallic. pluribus idem ſtatuit. Pauca de multis in cap. ſeq. referemus.

6. Luculentiùs eam Gallorum ſententiam declarat Chriſtophorus Juſtellus in epiſt. ad eundem Jacobum Leſchaſſerium, Codici Canonum Eccleſiæ univerſæ ab ipſo edito, præfixa; *Quamvis in jure communi antiquo*, inquit, *poſitam eſſe libertatem Eccleſia Gallicanæ ab omni ævo Reges, Epiſcopi, Regni Ordines, tota denique Gallia affirmaverit; Vetus eſt tamen in Senatu* PARISIENSI SENTENTIA A MAIORIBVS PER MANVS TRADITA, ET MEMORIÆ OMNIVM, QVI PRVDENTIA, ET VSV VALENT, *inſculpta, illam libertatem maximè quatuor primis* CONCILIIS OECVMENICIS, ET IIS, QVÆ AB ILLIS CONFIRMATA SVNT, CONTINERI; *& quæ contra fiunt, præcipuas appellationibus iis cauſas præbere. quæ velut ab abuſu interponuntur.* Hanc ipſam mentem tribuit Juſtellus Cardinali Lotharingiæ; proſequitur enim: *Quæ ſententia convenit proteſtationi ab Illuſtriſſimo Cardinali Lotharingia in Concilio Tridentino factæ, omnium Galliæ Epiſcoporum nomine, die 2. Novembris 1563. nempe optare ſe, in eoque maximè elaborandum eſſe, ut vetus diſciplina Eccleſiæ reſtitueretur. In uſum, inquit, veteribus jamdiù aboletis revocatis Canonibus,* ET MAXIME QVATVOR VETERVM CONCILIORVM, QVÆ QVANTVM FIERI POTERIT OBSERVANDA ESSE CENSEO. Et poſt pauca. *Hanc autem meam mentem, & ſententiam cùm meo, cùm omnium Galliæ Epiſcoporum nomine in acta referri volo, & ut id fiat, à Notariis peto, & poſtulo.*

7. Illu-

7. Illuſtriſſimus Petrus de Marca lib.3. de concord. cap.1. num.7. *Patet*, inquit, *vera, & genuina definitio hujus libertatis ex ſenſu Eccleſiæ Gallicanæ, ut ſit nempè uſus antiqui juris communis.*

8. Carolus Fevret tract.de abuſ. lib.1. cap.4. num.13. varijs eandem opinionem probationibus adſtruit.

9. Eam etiam Joannes Doujatius Anteceſſor Pariſienſis varijs in locis, maximè in fine ſynopſis hiſtoricæ Juris Pontificij amplectitur. *Apud nos* (hæc ſunt ejus verba) *Jus Canonicum ſpeciale triplex diſtingui poteſt : Conſtat enim veteribus Eccleſiæ inſtitutis, quibus majores noſtri tenaciùs, quàm vicini populi adhæſerunt*, QVÆ VVLGO IMMVNIATES, SEV LIBERTATES ECCLESIÆ GALLICANÆ DICVNTVR, &c.

10. Joannes Gerbaſius tract.de cauſis major.art.2. ſic ſentit; *habet in primis Eccleſia Gallicana ſuos mores, ſuaſque traditiones, eò quidem retinendas magis quod fortuitæ ac temerariæ non ſint*, SED CANONIBVS IPSIS ANTIQVIS VETERVMQVE PATRVM SENTENTIIS INNIXÆ AC FVNDATÆ. ETENIM LIBERTATES SVAS, QVÆ AB ISTIVSMODI TRADITIONIBVS NIHIL DISTANT, NON ALIA RATIONE TVETVR GALLIA, QVAM ANTIQVO ET COMMVNI IVRE.

11. Illuſtriſſimus Carolus Mauritius le Tellier Archiepiſcopus Rhemenſis in eo inſtrumento jam pridem in lucem publicam edito, quo ſeſe Eccleſiæ Cameracenſis, olim Rhemenſis Provinciæ, ad Metropoliticam Dignitatem evectioni opponere proteſtatus eſt, die 4. Febr. anno 1678. declarat Franciã authoritatem ſemper æqualiter potentem, & venerandam *quatuor primorum Conciliorũ habere tanquam unicum & inconcuſſum ſuarum libertatum fundamentũ.*

12. Idem etiam ſæpiſſimè proteſtati ſunt Regij Officiales tum in ſcriptis, tum vivâ voce in Senatu perorantes, ut teſtantur varia Senatus conſulta typis edita, & vulgata.

13. Denique Conventus Pariſienſis libertatum Eccleſiæ Gallicanæ fundamenta SACRIS CANONIBVS, & PATRVM TRADITIONE NITI jam in ipſo limine declarat, ut tanquam certum ſupponere liceat, Eccleſiam Gallicanam ſuas libertates in antiqui juris obſervatione conſtituere.

14. Quamobrem de libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ diſputaturi hanc illarum definitionem, utpotè cùm â Clero tum à Magiſtratibus ſæcula-

ſæcularibus, & à cujuſvis conditionis ſcriptoribus comprobatam tanquam fundamentum ponimus. Non negligemus tamen alias, ſed ſed opportunis locis, pro cujuſque merito expendemus.

CAPUT IV.

Definitionem libertatum Eccleſiæ Gallicanæ communiter traditam non eſſe legitimam.

1. DEfinitio libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, quam communiter tradi pluribus teſtimoniis ſuperiori capite oſtendimus, nempè quod ſint *antiquorum Canonum cuſtodia*, ſi ad leges Dialecticæ exigatur, contra omnes, aut ſaltem præcipuas definitionis regulas, nimirum perſpicuitatem, integritatem, ac convenientiam cum re definita peccare comperietur.

2. Obſcura eſt, quia, cùm antiqua diſciplina latiſſimè pateat, incertum eſt an eam integram complectatur? an illius tantùm partem? & quam & quouſque perveniat antiquitas ex mente Gallorum? Canones etiam alij à Conciliis generalibus, alii à Provincialibus, alii à Narionalibus editi ſunt. Antiqua diſciplina non ſolos Canones, ſed etiam ſummorum Pontificum Decreta complectitur. Porrò Illuſtriſſimus Archiepiſcopus Rhemenſis declarat, ut vidimus, Franciam „autoritatem ſemper æqualiter potentem, & venerandam qua„tuor primorum Conciliorum habere tanquam unicum, & incon„cuſſum ſuarum libertatum fundamentum. Chriſtophorus Juſtellus quatuor primis Conciliis œcumenicis adjungit alia, quæ ab illis confirmata ſunt. Quod etiam fortaſſis intelligit Dominus le Tellier. Verùm Dominus de Marca *uſum juris communis antiqui ſine exceptione veram, & genuinam hujus libertatis definitionem* dicit; *idque* EX SENSV ECCLESIÆ GALLICANÆ, huic conſentit Joannes Doujatius, cùm ait, VETERA ECCLESIÆ INSTITVTA, VULGO IMMVNITATES, SEV LIBERTATES ECCLESIÆ GALLICANÆ DICI. Alij expreſsè ſummorum Pontificum Epiſtolas Decretales meminerunt. Alij denique antiquis Canonum Codicibus ſpecialem tribuunt autoritatem.

3 Quâ in re tamen eorum reliqui non solùm inter se dissentire, sed etiam sibi ipsis non satis videntur constare. Nam verbi gratia Doujatius, qui loco jam jam citato vetera instituta vocat libertates Ecclesiæ Gallicanæ, tamen loco infrà cap.12. num.6. citando, jus antiquum obsoletum dicit. Dominus etiam de Marca, cùm in loco jam adducto veteris tantum juris meminerit, in locis infra cap.13. referendis totum ferè jus novum ad libertates Gallicanas asserit pertinere.

4. Caret tradita definitio parte una, eaque præcipua, scilicet differentia. Licet enim concedamus nonnullos, si velis etiam plurimos antiquos Canones observari in Gallia, eos tamen ipsos, aut plures servant etiam reliquæ Catholici orbis Provinciæ; nec facilè paterentur reliquæ Catholicæ nationes hanc sibi laudem à Gallicana præripi.

5. Definitio illa non convenit suo definito. Si quis enim hinc singula libertatum illarum capita, quæ in tractatibus ea de re scriptis proponuntur, attentè consideret, illinc universos Conciliorum antiquorum Canones, ac summorum Pontificum Decreta perlustret, parum convenire concludet.

6. Jure tantùm antiquo definitæ sunt libertates; cùm tamen, circa novum magis versari videantur, sed ut prædicta manifestiùs pateant singùla fusiùs sunt prosequenda.

CAPUT V.

Quod Ecclesiæ Gallicanæ libertates non contineantur in solo Codice Canonum Ecclesiæ universalis.

1. JAcobus Leschasserius in opusc. de antiqua & Canonica Ecclesiæ Gallicanæ libertate jam citato, Ecclesiam Gallicanam perhibet, Ecclesiæ universæ Decreta ex tribus Codicibus successivè deprompsisse. Primum illorum Codicem vocat Codicem Ecclesiæ universalis; secundùm Codicem Canonicum Ecclesiæ Romanæ; Decretum Gratiani tertio loco reponit. Primum illum & antiquissimum Codicem complecti affirmat Canones, in quibus ipsa, quasi

quaſi eſſentia libertatis Gallicanæ continetur, ad quam cætera omnia referenda ſint. „Duplex eſt, inquit, libertas Eccleſiæ Gallicanæ, „antiqua ſcilicet, & moderna; aut potiùs una, & eadem libertas di„verſimodè ſpectata. Antiqua eſt primus illorum trium Codicum „Canonicorum dignus certè, qui ab Eccleſia univerſa in maximo „pretio, & maxima reverentia habeatur; quippè qui ſit primus ejus „liber, & commune inſtrumentum poſt ſacræ Scripturæ Codicem; „moderna eſt in Conſtitutionibus Regum noſtrorum, in illorum „Concordatis, & in ſupremorum Tribunalium Senatuſconſultis. „Porrò iſta ſecunda libertas à neceſſitate profecta eſt quaſi in ſubſi„dium primæ ..... Nova iſta jura ita vera libertas non ſunt, ut & „illa ipſa, & conſtitutio ſancti Ludovici ad antiquam, & Canonicam, „ſeu ad naturalem, & abſolutam libertatem ordinentur.

2. Codicem antiquum Eccleſiæ univerſæ illum ſine dubio intelligit, cujus formam Chriſtophoro Juſtello præſcripſit, aut expreſſit in conſultatione de controverſia inter Paulum V. Pontificem, & Rempublicam Venetam Anno 1607. ut accepto refert ipſe Juſtellus in epiſtola ad eundem Leſchaſſerium ſcripta anno 1610. *Cùm* inquit, *accuratiùs modum quærerem; quo ille vetus Eccleſiæ primitiva Codex reſtitui, & in lucem revocari poſſet, tu mihi, veluti Theſeus alter, in explicando hoc labyrinto viam aperuiſti, hujuſque reſtitutionis rationem, antea incompertam indicaſti, quam & ipſam tuis verbis deſcriptam huic operi adjunxi. Illud ergo vetuſtiſſimum Eccleſiæ Chriſtianæ monumentum nunc primum à nobis priſtinæ integritati reſtitutum, & ab interitu vindicatum ne diutius diſperiret publico dari curavi.*

3. Pluribus ijſque efficaciſſimis rationibus comprobari poſſet, Codicem illum non eum eſſe ex quo ſolo olim Eccleſiæ diſciplinæ leges hauriebat, ut Guilielmus Voëllius, & Henricus Juſtellus Chriſtophori filius in præfat. ad Bibliothecam Juris Canonici veteris, in cujus fronte poſuerunt Codicem illum, ſuadere conati ſunt. *Non enim*, inquiunt, *neceſſe eſt, ut illa collectio Codicis univerſæ Eccleſiæ titulo gaudeat, quod omnes Conciliorum Canones à ſingulis Eccleſiis receptos, & editos complectatur; ſed ſufficere videtur, quod primis Eccleſiæ temporibus, quibus editus fuit hic Codex, illo ſolo, nec alio utere-*

uteretur Ecclesia universalis in disceptandis de disciplina controversiis, quemadmodum à Concilio Calcedonensi factum legimus.

4. Sanè si Codex ille in universa Ecclesia vim habuisset, quomodo periisset illius memoria, edito post Synodum Trullanam à Græcis Ecclesiæ Orientalis Codice, quod subjungunt prædicti Justellus & Voëllius, siquidem Canones illos Trullanos rejecerunt Romani Pontifices, præsertim Sergius, qui tunc Ecclesiæ Romanæ Clavum regebat, ut testantur Anastasius in Sergio, & Beda lib. de 6. ætatibus.

5. Præterea quomodo fuisset Codex Canonum universæ Ecclesiæ, qui certè Codex Ecclesiæ Romanæ esse non potuit, atque adeò neque totius Ecclesiæ Occidentalis, Romanæ strictissimè cohærentis? Nunquid præcipua illa Orbis Christiani pars ad universam Ecclesiam non pertinebat? Quomodo autem Ecclesiæ Romanæ Codex fuisset, in quo desiderabantur, nec postmodum adjecti sunt, Canones in Occidente vigentes, v. g. Canones Conciliorum Arelatensis, Sardicensis, Carthaginensium, & Toletani primi, in quo è contra continentur Canones dudum ab Ecclesia Romana vel improbati, vel pro minimo habiti, v. g. Constantinopolitani.

6. Certè Paschasius Quesnel in appendice ad S. Leonis Magni opera dissert. 12. se antiquissimum Ecclesiæ Romanæ Codicem edere affirmat anteà nunquam editum: hic enim titulus est dissertationis: *De Codice Canonum Ecclesiæ Romanæ omnium, qui hucusq; prodierunt antiquissimo nunc primum in lucem edito*; capiti autem primo iste titulus præfixus est; *Romanam Ecclesiam suum olim Codicem habuisse ante Dionysij Exigui Abbatis collectionem, nec eum huc usq; emersisse è tenebris*; Capiti autem 2. *Priscum illum Codicem eum ipsum esse, quem jam publici juris facimus.* Itaque si Quesnelio credimus, non erat Codex Ecclesiæ universæ, quem anteà ediderat Justellus, quique in multis differt à Quesneliano, & à vero Codice Ecclesiæ Romanæ.

7. Habebat Ecclesia Romana suos Canones, eosque in seriem redactos, etiam ante tempora, quibus primum compactus perhibetur Codex ille Ecclesiæ universalis, ut ex ijsdem argumentis conijcitur, quibus Codici à Justello reddito authoritatem conciliare nituntur ejus Patroni, cui quidem Canonum Ecclesiæ Romanæ seriei potiori jure tribueretur nomen Codicis Ecclesiæ universæ.

8. Verùm

8. Verùm nihil opus est in minuenda Codicis Justelli autoritate immorari; satis enim est, quod ab ipsis ejus Patronis conceditur, ejus memoriam à tempore Concilii Trullani, hoc est à fine septimi, vel ab octavi sæculi principio, ad nostrum usque sæculum excidisse; Hinc enim evincitur, non eum esse libertatum Gallicarum thesaurum, qui per tot sæcula, & per ea maximè, quibus hujusmodi libertates validiùs propugnatæ sunt, sub oblivionis tenebris reconditus delituerit. Nunquàm enim ferventiores extiterunt hac de re disceptationes, quàm tempore Caroli sexti Regis Francorum, quo tamen tempore, ut testatur Dominus Petrus de Marca lib. 3. cap. 6. num. 5. *Antiquos Canones, & jus commune intelligebant* (Galli) *quod Gratiani Decreto, & Decretalibus erat comprehensum, idque*, inquit, *manifestè probatur, non solùm ex eo quod vetus Codex Canonum illis esset incognitus, sed etiam ex Concilio Constantiensi.*

CAPUT VI.

De Codice Dionysii Exigui.

1. ANgustis nimium finibus conclusæ fuerunt Ecclesiæ Gallicanæ libertates à Jacobo Leschasserio ad antiquissimum Canonum Ecclesiæ universæ Codicem redactæ. Quamobrem non solùm antè excitatum hujusmodi Codicem, sed etiam ex eo editus est, aut revocatus in lucem. Dionysii Exigui collectionem ceu præcipuum illarum libertatum promptuarium multi posuerunt; quod & illos Canones, quos exhibet Codex Justelli, contineat (exceptis tribus ultimis Constantinopolitanis, & octo Ephesinis) & 50. Apostolicos, unum supra viginti Sardicenses, centum triginta octo Carthaginenses, seu Africanos insuper complectatur, Canonibusque adjunctæ sint Decretales octo summorum Pontificum, à Siricio scilicet usque ad Anastasium II. Sic sentit Carolus Fevretus lib. 1. de Abusu cap. 4. num. 20. „ Hi duo libri Canonum, inquit, Codex scilicet „ Canonicus Dionysii, & Codex Ecclesiæ Gallicanæ proprius tanta „ cum religione observati sunt, ut nec Clerus, nec tres Regni Ordines unquam ab eis defleverint, alia omnia decreta, & alias omnes

 consti-

„ constitutiones præter ibi insertas repudiantes, & subjectioni,
„ gravi, & pernicioſæ ſervituti tribuentes quidquid huic juri com-
„ ni, & Canonico adverſaretur.

2. Verumtamen Chriſtophorus Juſtellus collectione illa, ſeu ver-ſione à Dionyſio facta putat Gallos non fuiſſe uſos uſque ad annum 805. *Gallicana etiam Eccleſia*, inquit in præfatione ad ſuum Codicem, *veteri jure Canonico uſa eſt quatuor videlicet priorum Conciliorum œcumenicorum, & cæteris ab iis confirmatis, & ab univerſa Eccleſia receptis, non tamen ex Dionyſiana interpretatione*, SED EX ALTERA VETUSTIORE, *illa ſcilicet, quæ habetur in collectione, quæ Iſidori Mercatoris nomen præfert in editione Conciliorum Colonienſi.* Præmiſerat autem, (loquens de collectione Dionyſiana, cui ab alio Collectore addita fuerant Decreta Hilarii, Felicis, Simplicii, Hormiſdæ, Symmachi, & Gregorii Junioris.) *Atque ipſe eſt Codex Canonum qui ab Adriano I. Papa, Carolo Magno Regi oblatus eſt anno* 805 *ad uſum Eccleſiarum Occidentalium.* Quæ omnia poſtmodum ſic adſtruit; *Jidem & Synodi quædam Gallicanæ, ut Valentina, Regenſis, Arelatenſis II. Agathenſis, & Epaconenſis citant Canones Nicænos, Ancyranos, & Laodicenſes ex veteri translatione apud Gallos tunc recepta, quæ apud Iſidorum Mercatorem reperitur, quæ ſemper liberius uſi ſunt: quod in Conciliis Gallicanis ſub Ludovico Pio Imperatore, cæteriſque ſubſequentibus obſervare licet.*

3. Juſtello ferè aſſentitur P. Jacobus Sirmondus in præfatione ad ſuam collectionem Conciliorum Galliæ. *Certum eſt*, inquit *illos* (Gallos) *priſcam illam* (translationem) *libentius ſemper uſurpaſſe, ejuſque uſum ad eadem uſque Caroli Magni tempora frequentaſſe: idque declarat inter cætera Capitulare Aquiſgranenſe Caroli ejuſdem, quod totum Græcis antiquæ verſionis auctoritatibus refertum eſt, præterquam in Canonibus Apoſtolicis, qui neceſſariò ex Dionyſiana recitantur, quia alia tunc illorum verſio nulla erat. Poſt hæc verò ſenſim ab ea deflexere, Codicem Canonum Dionyſianæ collectionis per Hadrianum Papam Caroli Regi commendatum amplexi, & pro vetere illa Librorum Synodalium forma, quam diximus, ad novam converſi Dionyſii Exemplaribus Bibliothecas ſuas inſtruxerunt, ac Dionyſii proinde verſione, Decretalibuſque ad Dionyſii formam digeſtis perpetuo deinceps uſi ſunt.*

4. Paſchaſius Queſnelius diſſertatione 16. in opera Sancti Leonis

Leonis Magni validiùs contendit Codicem Canonum Dionysii Exigui ante Adriani Papæ I. & Caroli Magni Imperatoris tempora non fuisse receptum.

5. Illustrissimus verò Petrus de Marca lib. 3. de Concord. Sacerdot. & Imper. cap. 4. num 2. notat Gallos aliquando antiquiorem, sæpiùs Dionysianam interpretationem secutos, etiam antè Caroli Magni tempora. *Usum autem*, inquit, *collectionis Dionysianæ statim atque edita fuit, priore interpretatione spreta per Gallias invaluisse mihi facile persuadeo, tum* QUIA APUD SEDEM APOSTOLICAM VIGEBAT; *tum etiam quod nitore suo commendabatur præ squalore veteris interpretationis; etsi hanc omnino Galli non deseruerint.*

6. Fuisse illam collectionem citiùs ab Ecclesia Romana susceptam, & accuratiùs retentam testatur celeberrimus Cassiodorus Dionysio coætaneus lib. de Divin. lect. cap. 23. his verbis: *Ex Græcis exemplaribus Canones Ecclesiasticos moribus suis* (Dionysius) *ut erat planus, atque disertus, magna eloquentiæ luce composuit, quos hodie usu celeberrimo Ecclesia Romana complectitur.* Non minoribus eam laudibus effert Eminentissimus Cardinalis Baronius ad annum 325. *Si fidelitas*, inquit, *atque peritia in transferendo, & si veritas in edendo quàm maxima requiratur, nulla exquiri potest editio exactior, atq; fidelior quàm quæ elaborata est à magno illo, sed cognomento Exiguo Dionysio: cujus eximiam in utraque lingua peritiam, & morum egregium probitatem Cassiodorus dignis laudibus mirificè prædicat.*

6. Si ergo collectio Dionysiana ante tempora Caroli Magni non fuit in usu apud Gallos, vel saltem usus ille non fuit perpetuus, & constans, non potuit etiam esse libertatum Gallicanarum fundamentum. Ac licet invaluerit ejus autoritas post tempora Caroli Magni, non tamen unicum istud, & indubitatum antiquæ disciplinæ promptuarium fuisse certissimis argumentis comprobatur.

CAPUT VII.

De Canonibus Apostolorum.

1. IN primis nascitur dubium circa collectionem Dionysianam, de Canonibus scilicet Apostolorum, de quibus sic Dionysius ipse monet in sua præfatione: *In principio itaque Canones, qui*

qui dicuntur Apostolorum de Graco transtulimus, quibus quia plurimi non consensum prabuêre facilem, hoc ipsum vestram noluimus ignorare sanctitatem, quamvis post eà quadam Constituta Pontificum ex ipsis Canonibus adsumpta esse videantur. Quo monito illorum Canonum autoritas non parùm imminuitur: Unde non mirùm si Autores Galli circa illorum vim dissentiant.

2. Illustrissimus Petrus de Marca lib. 3. cap. 2. num. 4. non solùm quinquaginta illos, quos Dionysius in sua collectione primos collocavit, sed & omnes alios ad numerum 85. admittit. *Ex iis autem, quæ diximus* (hæc sunt ejus verba) *non solùm colligitur vetustas, & autoritas Canonum Apostolorum, sed etiam eorum numerus. Etenim 85. Canones recensent Græci in collectionibus suis juxta definitionem Synodi in Trullo, quo in capite illis rectè convenit cum libro Constitutionum Apostolicarum, ubi Canones illi eadem serie, eodemq; numero referuntur. Laudatam etiam vidimus Canonem 74. à Synodo Constantinopolitana sub Nectario, & 62. à Synodo Nicæna, & 76. à Concilio Antiocheno: Quin etiam Theodoretus in collectione suâ eundem numerum 85. Canonum Apostolicorum servavit.*

3. Aliis fortasse viderentur omnes omninò repudiandi, eo quod Gelasius Primus eos in Concilio Romano anno 494 inter opuscula apocrypha, nullo excepto, rejecerit. De qua tamen censura dubitant alii. Decrat illa certè in Codice Hincmari, ut ex his ejus verbis opusculo 55. cap. 24. evidenter colligitur: *Beatus Gelasius in Catalogo, qui libri ab Ecclesia Catholica recipiantur, descripto, &c. de his Apostolorum Canonibus penitùs tacuit, sed nec inter apocrypha eos misit.* Erat ignota Dionysio Exiguo, qui in collectione sua non multò post Gelasium tempore, hoc est circa annum 527. Canones illos omninò prætermisisset, si eis in Concilio Romano hæc nota inusta fuisset; ab eis quoque citandis abstinuissent posteriores Pontifices, de quibus numero sequenti; nisi fortè, & Dionysius, & Pontifices censuram illam benigniùs interpretati putaverint Gelasium eos non improbasse: Sed incertum, & ab Apostolis diversum esse illorum Autorem monere voluisse, ideoque Dionysium dixisse tantùm, *illis plurimos non consensum prabuisse facilem.*

4. Mediam sequuntur alii, quibus quinquaginta primi tantùm placent, quod eos pluribus Pontificibus probatos videant:

Ioannis

Ioanni II. qui anno 534. ut justam ostenderet Contumeliosi Episcopi Regiensis depositionem, Canones Apostolicos 25. & 29. protulit: Zachariæ epistola ad Pipynum majorem domus, Episcopos, & Proceres Francorum anno 747. Leoni IX. anno 1054. seu ejus Legato Humberto Sylvæ Candidæ Episcopo in confutatione epistolæ Nicæti Abbatis, ex qua sumptus est Canon *Clementis librum* dist. 16.

5. Sanè si constitisset, Apostolos, quorum nomine decorantur, veros fuisse illorum Conditores, & Collectorem S. Clementem, quod titulus, & conclusio supponunt, eandem obtinerent, quàm sacræ Scripturæ Canonici libri autoritatem, aut saltem illis ferè æqualem, nec eos Gelasius apocryphos declarasset. Galli etiam ad eos recipiendos, & in Codicem Canonum referendos promptiores sese præstitissent: cùm tamen ex Gregorio Turonensi lib. 5. histor. Francorum cap. 19. non obscurè colligatur in eo Regno sub finem sexti sæculi vix fuisse cognitos. Refert enim à Chilperico Rege cum Prætextati Episcopi Rothomagensis condemnationem urgeret anno 577. in novo, & distincto quaternione Prælatis fuisse oblatos; *Ipse verò* (Chilpericus) *ad Metatum discessit, transmittens librum Canonum, in quo erat quaternio novus annexus habens Canones quasi Apostolicos.*

6. Quid quod eorum aliqui cum communi Ecclesiæ usu, & sensu non conveniunt? Nam Canon 65. pœnam depositionis, aut excommunicationis statuit in eum, qui sabbatho jejunaverit. Ultimus scripturis Canonicis veteris Testamenti, tertium quemdam Machabæorum librum annumerat; detrahit verò libos Judith, Tobiæ, Sapientiæ, & Ecclesiastici: A novo autem Testamento resecat Apocalypsim, & in quibusdam exemplaribus epistolam S. Judæ. Quî potuissent autem aut Apostoli, qui essent veræ scripturæ sacræ libri, ignorare; aut Concilia, præsertim Tridentinum, Apostolis contradicere, Canonicorum librorum Catalogum diversum texendo?

7. Quod quidem ad Apocalypsim attinet, non erat impossibile, quin illis Canonibus esset posterior, utpotè S. Joanne jam sene conscripta. Sed præterquam quod hæc ratio quoad alios libros valere non potest; S. Clemens scriptæ à B. Joanne Apocalypsi pluribus annis superstes fuit, quo tempore verosimilius est illum Constitutiones Apostolicas

& Canones iſtos, qui ultimum illarum caput conſtituunt, collectarum fuiſſe, nec Apocalypſim omiſſurum, cùm ſuarum ipſius epiſtolarum, & conſtitutionum meminiſſe perhibeatur.

8. Quanquam autem Canones iſti Apoſtolica non gaudeant autoritate, antiquitate tamen ſua commendantur, plurimaſque tradunt morum, & diſciplinæ regulas Apoſtolicis temporibus non indignas, à Gallia ipſa, & ab Eccleſia univerſa receptas. Nec igitur admitti omnes poſſe videntur, ſed eorum habendus delectus, ut ſcilicet illi ſolummodò ceu regulæ proponantur, & accipiantur, qui fuerint ab Eccleſia confirmati.

9. Ità ſuadet Hincmarus opuſc. 55. capitum, 24. cap. *Quapropter in lectione illorum ſequenda eſt cautela ab eodem S. Gelaſio prænominata; Cùm, hæc, inquit, ad Catholicorum manum advenerint, B. Pauli Apoſtoli præcedat ſententia, quæ dicit*; OMNIA PROBATE, QUOD BONUM EST TENETE: quod tamen de iſtis Canonibus non eſt à Gelaſio dictum.

10. Verumtamen cùm tamdiu nutaverit Canonum Apoſtolicorum autoritas, totaque illorum vis ab aliis Eccleſiæ decretis, vel ab uſu profecta ſit, necdum etiam aliqui recepti ſint, conſtat libertates Eccleſiæ Gallicanæ illis tutò inniti non potuiſſe, nec etiamnum poſſe.

CAPVT VIII.

De Canonibus, & Decretis à Dionyſio Exiguo prætermiſſis.

1. NOn eo pervenit Dionyſii diligentia, ut Concilia omnia, aut omnium Pontificum Decreta repererit. Quamobrem licet maximæ autoritatis ſint, quæ profert, non tamen omni deſtituta robore, quæ ipſe prætermiſit, ſi aliorum fide dignorum teſtimonio nitantur: nec enim ut ſupra inſinuavimus, Dioniſii opus unicum eſt Eccleſiaſticæ diſciplinæ Promptuarium, in quo aſſerventur univerſæ leges Eccleſiaſticæ; nec quando ab Eccleſia

Ecclesia Romana, vel Gallicana tanto cum applausu exceptum fuit, in illud omnis delata est vis Canonica: sed cùm non nisi obscura, & ferè barbara haberetur interpretatio Græcorum Canonum, non potuit dilucida, & exacta Dionysii translatio, statim ut oblata est, non arridere.

2. Nec ita collectio Dionysiana specialiter ab Ecclesia confirmata fuit, ut Canones aliquam ex eo solo quod inibi reperiantur, vim sibi vindicent, quemadmodum Codex Legum civilium à Justiniano accepit autoritatem, nam S. Gregorius Magnus plus quàm 60. annis post editam illam collectionem scripsit, Canones Concilii Constantinopolitani ab Ecclesia Romana non fuisse receptos, quos tamen collegerat, & Latinos fecerat Dionysius. *Romana Ecclesia*, inquit sanctus ille Pontifex lib. 6. epist. 31. *eosdem Canones, vel gesta Synodi illius hactenus non habet, nec accipit.* Nec eos solos intelligebat, qui desiderabantur in collectione Dionysiana: quippe cùm ageretur de dignitate, quam sibi arrogabat Episcopus Constantinopolitanus juxta Canonem præfati Concilii, quem vertit Dionysius. Major autem esset error, si quis, quod apud Dionysium non legeret, nihili faciendum existimaret.

3. Præcipuum Autoris illius consilium fuit, non in unum volumen colligere quæcumque vim Ecclesiasticæ legis haberent; sed Græca, quæ non omnibus intellectu facilia erant, in Latinum idioma transferre, quod anteà nullus tam fideliter, & tam perspicuè præstiterat, mentem hanc suam his in præfatione verbis aperuit. *Quamvis charissimus frater noster Laurentius assiduâ & familiari cohortatione, parvitatem nostram Regulas Ecclesiasticas de Græco transferre pepulerit, confusione, credo priscæ translationis offensus.* Addidit nihilominus Canones Sardicenses, & Africanos, sed præterquam quod Ephesinos omnes, quorum indubitata est fides, & autoritas, & duos ultimos Constantinopolitanos, qui etiam, licet seriùs, in Occidente invaluerunt, è Græca in Latinam linguam non convertit; Latinos quamplurimos omisit, & eos quidem maximi ponderis, & momenti, quod etiam silentium tantum abest ut suadeat, eos omni utilitate, aut robore caruisse, ut etiam hinc fortè conjicere liceret, eos usu communi ita notos extitisse, ut novâ publicatione non egerent. Ideò enim Sardicenses, & Africanos se exscripsisse profitetur,

tur, ne lateret Stephanum, cui opus suum dedicavit, *ne quid præterea notitiæ credar velle subtrahere statuta quoque Sardicensis Concilii, atque Africani, quæ latinè sunt edita, suis à nobis numeris cernuntur esse distincta.*

4. Nùm enim in Gallia, in Hispania, immò in Italia, & Romæ nulla habita fuerant Concilia tempore Dionysii Exigui? Nulline illic conditi fuerant Canones? Nùm ecclesia Romana, & Gallicana libentiùs Græcis obsequebantur, quàm suis, quasi specialibus Provinciarum necessitatibus providissent exteri sapientiùs, aut opportunius, quàm Pastores indiginæ, aut incolæ?

5. Cæterùm quamvis Dionysius in congregandis summorum Pontificum Decretis maximam operam posuerit, ut ad Julianum Presbyterum tituli S. Anastasii scribit his verbis præfationis, *Sanctitatis vestræ piis excitatus studiis, quibus nihil prorsùs eorum quæ ad Ecclesiasticam disciplinam pertinent, omitti inquirere; præteritorum Sedis Apostolicæ Præsulum constituta, quà valui curâ, diligentiàque collegi, & in quemdam redigens ordinem titulis distinxi compositis*, Certissimum tamen est plurima ejus diligentiam effugisse, quorum etiam aliqua ipsius collectioni postmodum adjuncta sunt, antequam Carolo Magno ab Adriano Papa traderetur, ut perh bet Christophorus Justellus in præfat. ad veterem Codicem ecclesiæ universæ; *Cui postea*, inquit, *ab alio Collectore addita sunt Decreta sequentium Pontificum Hilarii, Felicis, Simplicii, Hormisdæ, Simmachi, & Gregorii Junioris. Ex quibus tam Conciliorum Canonibus, quàm Pontificum Decretis tandem compositus est Codex Canonum Ecclesiæ Romanæ? Atque ipse est Codex Canonum, qui ab Adriano Papa Primo Carolo Magno Regi, Romæ oblatus est anno 805. ad usum Ecclesiarum Occidentalium.* Porrò quamvis Justellus Pontifices priores Anastasio II. posterioribus commisceat: certum tamen est Hilarium, Felicem, & Simplicium antiquiores fuisse Anastasio illo II. cujus Decreta ultima sunt in collectione Dionysii. Undè necessariò colligitur, Dionysium multa prætermisisse, quæ robore non carerent.

6. Referuntur item inter authentica Conciliorum acta, inter primorum Patrum, & fidelium Scriptorum opera, literæ gravissimæ, atque utilissimæ summorum Pontificum Siricio antiquiorum, de quarum veritate sine pertinacia, vel etiam teme-

temeritate dubitari non possit, quibusque sua reverentia, & quidem maxima debetur.

Quæ igitur collectioni Dionysianæ inserta, vel assuta sunt, majori vi fortasse pollent propter usum, qui latiùs patuisse videtur; non tamen idcircò parvi facienda sunt alia, quorum veritas sufficientibus argumentis manifesta fuerit. Cujusmodi sunt v. g. epistola Julii Papæ Primi, ex Apologia 2. Athanasii, aliæque quamplures aliorum Pontificum ab antiquis Scriptoribus relatæ, vel etiam à Recentioribus è tenebris erutæ, qua in re laudabiliter hodie plures desudant. Non est ergo cur antiqua disciplina à Gallis observanda intra Dionysii Codicem concludatur.

CAPUT IX.

De Epistolis Decretalibus antiquiorum Pontificum.

1. ACris fuit olim disceptatio inter Hincmarum Archiepiscopum Remensem, & ipsius nepotem Hincmarum Laudunensem Episcopum, quæ etiam ad alios Episcopos Galliæ, & ad Nicolaum Primum summum Pontificem attinuit, occasione Decretalium Epistolarum veterum Pontificum, quas Riculphus Episcopus Moguntinus ex Hispania in Gallias detulerat sub finem octavi, aut initio noni sæculi. Nulla certè fuisset contentio, si adhibita fuisset debita diligentia in exquirenda illarum veritate. Aut enim detecta fuisset illarum suppositio, aut dubia saltem fides evasisset, ut regularum loco liqueret non esse habendas.

2. Gallici scriptores ex Dionysii silentio, qui, ut diximus quâ valuerat curâ, & diligentiâ præteritorum Apostolicæ sedis Præsulum constituta collegerat, arguunt suppositas esse antiquas illas Decretales. Quamvis enim non ità potuerit omnia Dionysius assequi, ut adhuc indies non eruantur è tenebris certissima antiquioris temporis documenta, difficile est, ut eum Romæ scribentem tot, tantæque epistolæ effugerint. Quid causæ fuisset, ut tàm præclara antiquitatis monumenta, tamque ob dignitatem, & sanctitatem Autorum, nec

non ob materiæ præstantiam commendanda, per tot fæcula in tenebris jacuissent, hoc est à primis Ecclesiæ temporibus, quibus eam gubernarunt Pontifices, quorum nominibus insigniuntur, usque ad octavum, aut nonum fæculum, cùm à Riculpho in Galliam invecta sunt ex Hispania sub nomine Isidori collecta.

3. Accedit, quod earum Epistolarum stylus parum cum eo convenit, quo communiter utebantur omnes illius ætatis Autores, quæ scriptæ dicuntur. Atque cum una, eademque sit illarum omnium textura, satis innuitur, non diversis temporibus, & fæculis, atque à tot diversis Pontificibus scriptas, sed simul ab eodem scriptore confictas. Quin etiam non defuerunt, qui, eisdem diligenter inspectis, singulas penè illarum partes ad veros Autores illis Pontificibus recentiores retulerint, ut factâ collatione vix dubitandi locus remaneat, eas ex illis scriptoribus extractas, & interpolatas fuisse. Leguntur enim v. g. in illis non sententiæ tantùm, sed phrases etiam ipsæ Codicis Theodosiani tardiùs editi.

4. Deindè cùm Sacræ Scripturæ loca, quæ in eis plurima, & prolixissima sunt, referantur ex versione vulgata, quam vel composuit, vel saltem emendavit S. Hieronymus, Pontificibus illis, quorum esse dicuntur, junior, post ejus tempora fabricatas fuisse, non leve argumentum est. Cumque nihilominus S. Hieronymus illis Pontificibus vicinus extiterit, ac de illo S. Augustinus hoc protulerit encomium; *Hic omnes, vel penè omnes, qui ante illum ex utraque parte orbis de doctrina Ecclesiastica scripserant, legit.* lib 1. contra Julianum cap. 7. Nonne aliquod reperisset illarum Epistolarum vestigium inter tot volumina, quot illum evolvisse novimus? At si quod occurrisset, in texendo Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum, tot, tamque insignium Autorum certè non fuisset oblitus.

5. Denique qui proximè secuti sunt Pontifices, quorumque literæ indubitatæ ad nos usque devenerunt, suas sententias tàm venerabilium Prædecessorum autoritate confirmare non neglexissent.

6. His, aliisque argumentis non solùm Gallici scriptores, sed etiam Romani ducti sunt, ut epistolis illis fidem denegarent. Eminentissimus Cardinalis Bellarminus suam his verbis sententiam indicat.

dicat, de Romano Pontifice lib. 2. cap. 14. Indubitatas esse affirmare non audeam. Suam certius Cardinalis Baronius ad annum 865. num. 4. *Ex multis*, inquit, *eas reddi suspectas epistolas, quæ dictæ sunt 2. Annalium tomo, dum de singulis mentio facta est, satis est demonstratum.*

7. Suspicari quidem videbatur Hincmarus Rhemensis eas falsas esse : falsitatem tamen apertè affirmare non audebat ; sed aliis rationibus vim earum conabatur infringere : nempè quod in Canonum collectione desiderarentur ; quod Gelasius Primus suorum Prædecessorum literas *venerabiliter* tantùm haberi voluisset; quod cum aliis epistolis summorum Pontificum cum Canonibus, cum usu, imò & inter se pugnarent, & cæteris similibus.

8. Nicolaus I. etiam nonnihil circa illarum veritatem hæsitare videbatur, ideoque non omnes indiscriminatim admitti volebat, sed tantùm quæ veræ probarentur legitimis indiciis, quod significasse videtur his verbis epist. 42. quæ est ad universos Episcopos Galliæ ; *Absit enim ut cujuscumque usque ad ultimum vitæ suæ diem, qui in fide Catholica perseveravit, vel Decretalia constituta, vel de Ecclesiastica disciplina qualibet exposita debito cultu, & cum summa discretione non amplectamur opuscula, quæ dumtaxat, & antiquitùs S. Romana Ecclesia conservans, nobis quoque custodienda mandavit, & penès se in suis Archivis, & in vetustis ritè monumentis reeodita veneratur.* Sed instabat vehementiùs adversus eam rationem Gallicanorum Antistitum, quòd scilicet Decretales illæ cùm non haberentur in Codice Canonum, robore carerent. Videbat enim eâdem ratione multorum aliorum Decretorum, & documentorum autoritatem elusum iri. Reponebat itaque non omnia in Codicem Canonum fuisse congesta, quæ sequenda essent, alioquin, & sacræ Scripturæ libris autoritatem defuturam.

9. Tandem si credimus Illustrissimo Petro de Marca lib. 3. cap. 6. num. 2. *eò deventum est, ut* TANTIS NOMINIBUS VETERUM PONTIFICUM CESSERINT UNA CUM RELIQUIS EPISCOPIS ETIAM GALLICANÆ ECCLESIÆ RECTORES. Equidem illorum Sententiæ aliquando expressis sæpiùs tacitis Autorum nominibus probatæ sunt in variis Conciliis Gallicanis, & in Regiis Capitularibus.

10. Quin etiam Hincmarus ipse Rhemensis, qui eas quan-

do ſuis conſiliis adverſabantur,tam acriter impugnabat;quando favebant,ſæpenumerò uſurpavit. Non ſolum enim c.15. opuſc.55.capitū, in quo quidem opuſculo earum robur imminuere vehementer conatus eſt, earum autoritate uſus eſt adverſus Hincmarum Laudunenſem Epiſcopum, & nepotem ſuum eas acriter defendentem, ſed etiam alibi paſſim.Ita v.g. in epiſtola ad Carolum Calvum, quæ eſt 29. in editione Jacobi Sirmondi,primam S.Urbani, unicam S.Lucii, ſecundam S.Stephani Papæ,& Martyris laudat.

11. Ivo Epiſcopus Carnotenſis Canonicæ diſciplinæ peritiſſimus eas ſuæ collectioni inſeruit, quam præfatus Dominus de Marca ad Eccleſiæ Gallicanæ uſum compactam affirmat lib.3.cap.6,n.2.

12. Quæ quidem teſtimonia ſufficerent ad ſtabilendam uſquequaque illarum epiſtolarum autoritatem etiam in Galliis, niſi re diligentiùs expenſa detecta fuiſſet illarum falſitas. Vix enim quiſpiam aſſentitur hodiè Turriano,Binio,& pauciſſimis aliis, qui poſtremis temporibus illarum patrocinium ſuſceperunt.

13. Quamvis autem ferè certum apud Scriptores tùm Gallicanos tùm Romanos hodie ſit, Epiſtolas illas Decretales ſuppoſititium eſſe, non germanum, antiquorum Pontificum fœtum; non eo tamen odio proſequendæ ſunt, ut falſa,vel ſuſpecta omnis habeatur doctrina, in cujus confirmationem adducantur; tam enim communiter receptæ ſunt non ſolùm à ſummis Pontificibus, à quibus adoptatæ, ut ita dicam,videntur, ſed etiam à Theologis, Juris Canonici peritis, à Conciliis, & à Regibus Galliæ, atque ab omni Scriptorum genere,ut ab Eccleſia ipſa univerſa probatæ videantur, atque adeò certum ſit, nihil contineri (in illis ſaltem locis prædictarum Decretalium, quæ tam universè laudata ſunt)quod fidei,aut bonis moribus non conſentiat. Ab iis tamen de induſtria citandis abſtinebimus, etiamſi nobis maximè favere videantur,ne doctrinæ certæ dubiis probationibus fidem conciliare velle videamur; nec illarum quamvis in Gallia receptarum, ac diù in pretio habitarum autoritatem variis libertatum Gallicanarum capitibus, quibus adverſantur opponemus.

CA-

CAPUT X.

De ſpeciali Eccleſiæ Gallicanæ Codice

1. ECcleſiæ Gallicanæ Antiſtites Canonicæ diſciplinæ ſtudioſos, non ſolum Eccleſiæ univerſæ, ſed & proprios Canones, vel in eodem, vel in diverſis Codicibus collegiſſe mihi facilè perſuaſerim, ſed an fuerit determinatus aliquis Codex, in quo ineſſent omnes regulæ Canonicæ, quas ſequi nemo non teneretur, & extra quem nulla eſſet, ad quam Galli adſtringerentur, non ità compertum eſt.

2. *Habuit etiam Eccleſia Gallicana*, inquit Chriſtophorus Juſtellus in præfat. ad Codicem Canonum Eccleſiæ univerſæ, *præter Codicem univerſalem quamdam ſuarum Synodum collectionem, Gallicanorum Canonum nomine receptam, quorum meminit Hormiſda Papa, apud Gratianum his verbis ; ſecundùm titulos antiquorum Patrum ſancto Spiritu ſuggerente conſcriptos, & ſecundùm ſententias 318. Epiſcoporum (hoc eſt Nicænos Canones) quas etiam Gallicani Canones continere videntur, Clerici in adulterio deprehenſi, aut ipſi confeſſi, aut ab aliis convicti ad honorem redire non poſſunt.*

3. Affirmat item Carolus Fevret lib 1. cap. 4. num 19. ultra Codicem Canonicum (ſic ille vocat collectionem Dionyſii Exigui) Eccleſiam Gallicanam proprium ſuum Codicem habuiſſe, Gallicanorum Canonum nuncupatum ; eumque approbatum fuiſſe ab Eccleſia Romana Can. *ſi quis Diaconus*, diſt. 50.

4. Continebat autem Codex ille Canones in Gallia editos, ſive à Conciliis Nationalibus, ſive à Provincialibus, ut aſſerit Dominus de Marca lib. 6. cap. 21. num. 7. his verbis ; *Eorum Canonum collectio fiebat, qui conditi erant ab univerſa Eccleſia Gallicana, vel à quadam ejus portione ſive in Regno VViſigotorum, Burgundiorum, aut Francorum, ſivè etiam in Provincia Gallicana Regni Italiæ, in qua habiti fuêre Synodi Arauſicana, & aliæ quædam Provinciales : hique Canones recipiebantur ab Epiſcopis aliarum Provinciarum, confectâ collectione ſub nomine Gallicanorum Canonum.*

5. Jacobus Sirmondus in præfatione ad Concilia Galliæ pro-

bat ex varietate collectionum nullam fuisse authenticam, & approbatam: *In tanta*, inquit, *Synodalium voluminum copia, quibus abundat Gallia, vix ullum reperire sit, in quo eadem; quæ in cæteris, nullum in quo Synodi Gallicanæ veteres universæ contineantur, ut facilis inde conjectura sit*, NULLAM OLIM CERTAM, ET RECEPTAM SYNODORUM NOSTRARUM COLLECTIONEM, NULLUM GALLICANORUM CANONUM CORPUS FUISSE. Idem paulò inferiùs repetit.

6. Agobardus, qui vivebat paulò antè medium noni sæculi lib. de dispensat. Eccles. & epist. ad Imperatores de duello, antiquos Romanos asserit venetatos Canones Gallicanos; Neotericos autem eos non commendasse; *huc accedit*, inquit, *aliud de Canonibus, scilicet Gallicanis, qui quasi superflui, aut inutiles, à quibusdam respuuntur, eo quod Neoterici Romani eos non commendaverint, cùm antiqui religiosè eos venerati sint.* Cæterùm Codicis alicujus, vel collectionis non meminit.

7. Verba etiam Can. *si quis Diaconus* quæ refert Justellus, & citat Fevrettus Codicis alicujus mentionem non faciunt, sed tantùm Canonum Gallicanorum, nec aliud significant, nisi Canones Concilii Nicæni, cui 318. Episcopi interfuerant, ab Episcopis Gallicanis receptos fuisse in deponendis Clericis in adulterio deprehensis, non autem approbatum fuisse aliquem Codicem, vel ullam Canonum collectionem. Jacobus Sirmondus, & Philippus Labbeus Canonem illum aliter referunt, his scilicet verbis. *Manifestissimè constat, quia secundum quod & tituli antiquorum Patrum à S. Joanne transmissi, & 318. Episcoporum sententia sed &* CANONES GALLICANI *continere videntur, Clerici in adulterio deprehensi*, &c. Quæ verba animadvertit Sirmondus non ab aliquo Pontifice, sed à S. Cæsario Arelatensi Archiepiscopo prolata esse, occasione contumelioси Episcopi Regiensis, quem Pontifex illo deponendum decreverat. Sanè Hormisdæ, cùm ante ejus tempora nullus extiterit Papa nomine Joannes, falsò à Gratiano adscribuntur. Licet autem hæc verba: *Canones Gallicani* Codicem aliquem, seu collectionem indicarent, non continerent tamen aliquam Ecclesiæ Romanæ approbationem.

8. Porrò fuerit necne Codex aliquis, seu Collectio Canonum Gallicanorum, & an fuerit approbatus ab Ecclesia Romana, scire parùm

parum juverat, cùm amplius non extet, & quibus Canonibus conſtiterit, ignoremus, ut fatetur Paſchaſius Queſnel diſſert. 16. cap. 15. Itaque non à Codice aliquo ab Eccleſia Romana approbato vim habent Canones Gallicani, ſed à Conciliis in quibus conditi ſunt, ab uſu, & utilitate, & ſi quæ ſunt aliæ rationes.

9. Quæ autem, quantaque ſit illa vis rectè determinant Autores Galli, dum illos quidem Canones, ceu regulas habent eò ſibi religioſiùs obſervandas, quòd, & à Sanctiſſimis Paſtoribus, ac in Chriſto parentibus, ſibi propoſitæ ſint, & ſpecialiter illius Regni moribus, & negotiis accommodatæ, & tamen Canonibus Eccleſiæ Romanæ poſtponunt. Ità cùm Agobardus antiquos Romanos Canones Gallicanos in veneratione fuiſſe præmiſiſſet, & cauſam ſubjunxiſſet: QVONIAM VENERANDI, ET SANCTI VIRI EOS EDIDERVNT, QVORVM VITAM, ET SANCTITATEM CREBRA MIRACVLA COMMENDARVNT. Addit paulò inferius; *Neque hoc idcirco dicitur, ut paſſim omnium Epiſcopalium Conventuum ſanctiones æquali autoritate recipiendæ credantur, ut Nicani, Calcedonenſis, & cæterorum Generalium ex totius mundi conſenſu congregatorum, & receptorum, ſed quia congrua veneratione pro cauſis neceſſariis, quarum definitiones in illis generalibus non inveniuntur, fides ſit eis adhibenda religione debitâ, & melius ſit unicuique*, EORVM SEQVI AVTORITATEM, QVAM PROPRIVM SENSVM. Agobardus ad Ludovicum Imperatorem de impietate duelli. Idem in opuſc. de diſpenſatione, miniſterio, & ordine totius rei Eccleſiaſticæ.

10. Idem profitetur Dominus de Marca loco citato, his verbis; *Quoniam vero ut docuit Auguſtinus Concilia Provinciarum plenariorum Conciliorum autoritati, quæ fiunt ex univerſo orbe Chriſtiano, ſine ullis ambagibus cedunt, Canones Gallicani in iis cauſis obtinent, quæ Canonibus antiquis definita non ſunt.*

11. Hanc eſſe mentem totius Eccleſiæ Gallicanæ teſtis eſt Fevretus loco etiam ſupra cit. num. 20. „ Eccleſia Gallicana, inquit Codici „ ſuo ſpeciali Gallicanorum Canonum non tantam tribuebat autori„ tatem, quantam Canonibus Codice Eccleſiæ Romanæ contentis.

12. Venerandi ſunt igitur antiqui Eccleſiæ Gallicanæ Canones. Primò propter Antiſtitum, à quibus editi ſunt, merita-

2. Quia

2. Quia illuc recurrere neceſſe eſt, cùm Eccleſia Romana, vel univerſalis regulas non ſubminiſtrant, quibus ſpecialia negotia definiri queant. 3. Ut eadem ſit ejuſdem Regni Canonica diſciplina, ſicut eædem ſunt leges civiles. Non ſunt tamen univerſalium Conciliorum, aut ſummorum Pontificum Decretis anteponendi, vel etiam exæquandi; Multò minùs prætextu libertatis opponendi.

CAPUT XI.

De Capitularibus Regum Franciæ.

1. IN earum rerum omnium & Eccleſiaſticarum, & Civilium perturbationem, & confuſionem inciderat Gallia ſub finem ſeptimi ſæculi, ac principio octavi, ut Religio omnis obliteranda videretur, niſi Clodovei poſteritati, à radice degeneri ſubſtituta Caroli Martelli familia, Eccleſiæ in eo regno ferè collapſæ ſuccurriſſet, quod tùm ex aliis monumentis addiſcimus, tùm ex Epiſtola S. Bonifacii ad Zachariam Papam, cujus ſecundus articulus ſic habet: *Notum ſimiliter ſit Paternitati veſtræ quòd Carlomannus Dux Francorum me accerſitum ad ſe rogavit in parte Regni Francorum, quæ in ſua eſt poteſtate, Synodum incipere congregare, & promiſit ſe de Eccleſiaſtica Religione, quæ jam longo tempore, id eſt non minus quam per 60. aut 70. annos, calcata, aut diſſipata fuit aliquid corrigere, & emendare velle. Quapropter ſi hoc, Deo inſpirante, veraciter adimplere voluerit, conſilium, &* PRÆCEPTVM SANCTÆ VESTRÆ AVTORITATIS, ID EST APOSTOLICÆ SEDIS HABERE ET SAPERE DEBEO. *Franci enim, ut ſeniores dicunt, pluſquam per tempus* 80. *annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiſcopum habuerunt, nec Eccleſia Canonica jura fundabant, vel renovababant. Modò autem maxima ex parte per Civitates, Epiſcopales ſedes tradita ſunt laicis cupidis ad poſſidendum, vel adulteratis Clericis, ſcortatoribus, & Publicanis ſæculariter ad perfruendum. Nam ſi per verbum veſtrum, hoc negotium Duce rogante ſupradicto, movere, & incipere debeo,* PRÆCEPTVM ET IVDICIVM APOSTOLICÆ SEDIS *cum Canonibus Eccleſiaſticis præſto habere cupio.* Conſenſit libentiſſimè Zacharias tàm juſtæ Carlomanni petitioni, ut illius Pontificis literæ reſponſoriæ declarant.

2. Eo-

2. Eodem zelo accensus est Pippinus Carlomanni frater, Martelliique filius, ejusque pietate, cura, & ope congregata sunt plurima Concilia, edita sunt plurima Decreta: consultus est summus Pontifex; ejus implorata est autoritas, ac sensim demum restituti sunt Christiani mores, & Ecclesiastica disciplina.

3. Illustrior in hoc genere sicut & in cæteris fuit Carolus Magnus, cujus zelus, pietas, & magnificentia immortalem illi gloriam peperere runt. Nam incredibili cum ardore in renovanda disciplina Canonica desudavit, quemadmodum à Papa Adriano I. rogatus fuerat, à quo etiam Codicem acceperat Dionysii Exigui, ut Canonum, & Decretorum in eo contentorum usum revocandum curaret.

4. Carolum Magnum secuti sunt ejus Successores, qui etiam congregatis Regni Præsulibus, iisque assentientibus, & consentientibus, multa ordinarunt circa politiam Ecclesiasticam.

5. Æquum igitur esset, ut quæ ab illis Principibus constituta sunt de Prælatorum sententia, & plerumque cum assensu Romani Pontificis ad confirmandam, vel ad reparandam disciplinam Canonicam plurimùm valerent, ac in iis observandis partem libertatis suæ Ecclesia collocaret Gallicana.

6. Equidem viguisse olim leges illas in Gallia docent antiqua monumenta, & moderni scriptores. Autor libelli Gallicè conscripti cum titulo: L'*Abbe Commendataire* cap. 11. collectionem Capitularium Regum Francorum vocat primum Codicem Francicum; *le primier Code Francois.* Stephanus Baluzius in præfat. ad collectionem eorundem Capitularium, quam ipse ampliorem, & accuratiùs digestam edidit, magno in pretio fuisse olim habitam illam, quam composuerat Angesisus Abbas, probat num. 41. & 42. *Tanquam*, inquit, dicto num 42. *publicum legum Francicarum Codicem Regia autoritate, & usu publico receptum.*

7. Veruntamen tot sunt ex illis Capitularibus articuli, & quidem maximi momenti modernæ Francorum praxi contrarii, ut Codex ille nequaquam fundamentum libertatum Gallicanarum dici queat. Norunt qui Regni illius modernos usus perspectos habent

bent, ac cum antiquis illis legibus contulerunt, quantum inter se distent.

8. Posset etiam fortassis colligi ex diuturno neglectu accuratæ illorum Capitularium editionis, quem innuit Stephanus Baluzius in editionis suæ præfatione à num. 49. illa dudum non tanti fuisse in Gallia habita. Nec legimus Gallos, vel eo tempore, quo suas libertates acriùs, ac frequentiùs allegare cœperunt ea Capitularia protulisse; neque audivimus apud illos praxim earum legum, saltem plusquam alibi, jam pridem viguisse.

CAPUT XII.

Mancam esse definitionem Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, nec definitæ convenire.

1. COnstat ex supradictis obscuram fore libertarum Ecclesiæ Gallicanæ definitionem, si antiqui Canones, quibus illæ definiuntur, certo Codice speciali concluſi supponantur, quippe cùm assignari vix possit: sed dicet quis, Canones illos è propriis fontibus hauriri, puta Nicænos à Concilio Nicæno, Constantinopolitanos à Concilio Constantinopolitano, &sic de reliquis. Verùm difficultas recurrit, quousque se extendat, illa antiquitas, quæ libertatibus vindicatur, & de omnibus Canonibus intelligatur?

2. Quovis autem modo accipiatur hæc definitio, manca est, præcipuaque sui parte caret, nempè differentiâ. Nam aliæ Ecclesiæ hanc sibi laudem præripi, soliique Gallicanæ concedi non permittent, ut exactam veteris disciplinæ custodiam sibi soli vindicet, quasi reliquæ Canones antiquos minus colerent.

3. Nec aliunde quàm à Gallicanis ipsis scriptoribus conquirenda sunt testimonia, quibus probemus reliquis etiam Ecclesiæ partibus antiquissimam esse Canonicæ disciplinæ custodiam. Quo circa sufficit legere præfationem Christophori Justelli ad veterem Codicem Canonū Ecclesiæ universæ, ubi præcipuas percurrit Ecclesias, easq; illius disciplinæ studiosissimas fuisse demonstrat: inter alias de Hispania hæc habet: *Ac de Hispanis quidem dubitari non potest illos priscorum Cano-*

Canonum, Codice Ecclesiæ universæ comprehensorum, jure ab initio usos fuisse, quorum adeò studiosi & amatores fuêre, ut quum Synodis subscriberent, hac formula uterentur, salvâ autoritate priscorum Canonum, ut inscriptionibus Concilii Toletani 2. observare licet. Et Bracharense Concilium anno 563. celebratum, nominatim Codicis Canonum meminit his verbis: Lucretius Episcopus dixit; Necessarium arbitror, si vestræ fraternitati videtur, ut instituta Sanctorum Patrum, recensitis antiquis Canonibus, innotescant: Quæ etsi non omnia, certè vel pauca quædam, quæ ad institutionem Clericalis disciplinæ pertinent relegantur. Omnes Episcopi dixerunt, placet, quod dictum est & congrua res est, ut quibus fortasse per incuriam abolita sunt Ecclesiastica constituta, audiant Sanctorum Canonum regulam, & observent. Relecti sunt ex Codice Canonum coram Concilio tàm Synodorum generalium Canones, quàm localium. Et postea can. 40. placuit, ut PRÆCEPTA ANTIQVORVM CANONVM, *quæ modò in Concilio recitata sunt,* NVLLVS AVDEAT PRÆTERIRE. *Codicis etiam Canonum meminit Concilium Toletanum 4. anno 633. celebratum Can. 2. 3. & 4. Diaconus Codicem Canonum in medio proferens Capitula de Conciliis agendis pronunciat.*

4. Hanc autem antiquorum Canonum observantiam Hispanis olim maximè cordi fuisse notavit idem Justellus in præfatione ad Codicem Canonum Ecclesiæ Africanæ his verbis; *Hispani etiam Episcopi quum suis Synodis subscriberent hac formulâ utebantur, salvâ autoritate priscorum Canonum.*

5. Romanæ Ecclesiæ, quæ cæterarum omnium caput, & mater est, tanta fuit olim in observandis priscis Canonibus religio, ut ex verbis, quibus illam antiqui Pontifices significarunt Joannes Launoius Doctor Parisiensis inferat, Papam esse Concilio inferiorem; quam tamen consequentiam legitimam non esse ostendemus lib. 5.

6. Respondebunt Galli; olim quidem rem ità se habuisse, modò verò è contra; atque hinc ortas Gallicanas libertates Galliâ disciplinam antiquam retinente, Româ verò evertente. Verùm an non etiam hodiè summi Pontifices Prædecessorum suorum erga sacra Concilia venerationem diligentiùs imitentur, quàm Galli suorum, in decursu patebit.

7. Modernam Ecclesiæ Gallicanæ praxim cum aliarum Provinciarum Catholicarum praxi circa singulos Canones, ut decreveram,

non componam ; tùm quia prolixa nimis res esset, tùm ne quis privato aliquo affectu ductum me in aliquam partem inclinasse arbitretur; qua in re à vero longissimè aberraret. Sed tantùm hic adverto, Joannem Doujat Advocatum, atque Antecessorem Parisiensem, & Regium Sacrorum Canonum Professorem, in Juris Pontificii historiæ synopsi, quæ Arnoldi Corvini aphorismis aliquandò præfigitur, de collectionibus Gratiani Decreto antiquioribus, sic pronunciare : *atque hucusque pertinet jus Canonicum obsoletum.*

8. At revera definitio, quod vitium est omnium maximum, rei definitæ non convenit, ut advertenti cuilibet patebit. Ego quidem, cùm libertatum Ecclesiæ Gallicanæ nomine fidelem antiquæ disciplinæ custodiam significari audirem, videremque rem tantopere laudandam à tam multis vitio verti, operæ pretium esse duxi antiquorum Conciliorum Decreta, & indubitatas veterum Pontificum Decretales perscrutari, ut intelligerem, quinam essent antiqui Canones, quibus observandis constarent illæ libertates. Verùm iis in varias classes distributis, comperi quosdam ad Galliam nullatenus pertinere, quippe qui pro certis aliis Ecclesis, vel Provinciis, pro certis temporibus, personis, aut negotiis specialibus conditi fuerint: Alios certa disciplinæ capita constituisse, quæ neque in Gallia, neque alibi uspiam observantur; alios alibi, perindè atque in Gallia, vigere; alios denique ità non valere in Gallia, ut si quis fortè in usum eos revocare conaretur, à Curiis sæcularibus, vel etiam à Prælatis Ecclesiasticis impediretur, ita ut vel nulli, vel saltem pauciſſimi supersint, quorum fideliori custodiâ possit Francia gloriari.

9. Si quis illa duo volumina percurrat; de quibus in 2. capite facta est mentio, & in quorum altero tractatus omnes de hac materia editos, sub titulo: *Traitte des Droits, & Libertez de l'Eglise Gallicane* 1639. colligere Autor studuit, in altero probationes referre rerum in primo contentarum, sub titulo *Preuves des Libertez de l'Eglise Gallicane* 1639. animadvertet in primo quidem volumine ferè nunquam probari quæ dicuntur; In 2. probationes plerumque Decreta esse Regum Christianissimorum, Curiarum Regiarum placita, Universitatis, aut Comitiorum Regni Acta, tempore schismatis inter plures Pontifices, aut dissidiorum inter summos Pontifices, &

Reges

Reges Galliæ emissa; in neutro Canones allegari, nisi rarissimè, vel ad confirmanda generalia quædam, quæ ad dirimendas controversias modò non pertinent. Quomodò ergò libertates illæ definiri possunt antiquorum Canonum exacta custodia? Scio equidem, idque jam in cap. 1. notavi, duo hæc volumina Clero Gallicano cùm recens fuissent edita, displicuisse. Sed nonne doctrina in illis contenta quotidiana praxi confirmatur? Nonne propter illa commendatur Autor, quem Petrum Puteanum, seu Pierre du Puy Consiliarium Regium, & Bibliothecæ Regiæ Præfectum fuisse publica erat fama, & mox veritas prodidit. Vide Jacobum Moreri Lugdunensem Doctorem Theologum in suo Dictionario Historico anno 1681. edito.

CAPUT XIII.

Ostenditur ex alio capite mancam esse Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ definitionem.

1. DUm Libertates Ecclesiæ Gallicanæ ità definiuntur, ut solius antiqui juris ruendi fiat mentio, novis Canonibus, noviſque Decretis, quorum tamen sæpè maxima est necessitas, aditus omnis præcludi videtur. An ergo si nova necessitas novum requirat remedium, præstabit Religioni, aut Ecclesiæ perniciem afferri, quàm antiquos mores tantillum immutari? Hoc adeò iniquum esset, ut Gallis in mentem venisse suspicari nefas sit. Illustrissimus Petrus de Marca licet libertates Ecclesiæ Gallicanæ ità definiat lib. 3. c. 1. §. 7. *Ut sint nempe usus antiqui juris communis*, eam definitionem aut emendavit, aut explicavit capite sequenti n. 1. in hunc modum; *Libertatem Ecclesiæ Gallicanæ, Canonum & juris communis executione contineri diximus Sed jus illud commune variè sumi potest: Aliud enim est jus commune antiquissimum, quod antiquos Canones, & Decreta Pontificum amplectitur, aliud jus commune, quod illis Canonibus, & præterea Decretalibus recentioribus Pontificum constat, prout apud nos usu recepto temperata sunt.* Hoc ultimo

IURE LIBERTATEM ECCLESIÆ GALLICANÆ CONTINERI CONTENDIMUS, NON AUTEM PRIMO. Capite autem 6. num. 5. *Libertatem*, inquit, *in recto antiqui, & novi juris usu constituimus, necessariasque nostro sæculo Decretalium definitiones, quæ novis negotiis prospexerunt* NON ABSQUE MANIFESTA RATIONE *existimamus.*

2. Leschasserius quidem in contrariam sententiam deflexisse videtur; sed idem D. Petrus de Marca illi disertis verbis repugnat; *Longissimè*, inquit, *recedimus à Leschasserio, qui asserit Curiis supremis Galliæ concreditam non solùm libertatis Ecclesiasticæ præsentis tuitionem, sed veræ illius germanæ & Canonicæ, quæ Apostolico, & primitivo jure Canonico nititur. Adeo ut Magistratibus incumbat Decretis suis disciplinam illam antiquam paulatim restituere,* CVM PER TEMPORVM INIVRIAM ID FIERI NON POSSIT APERTE CONSTITVTIONIBVS REGIIS.

3. Cæterùm suam, totius etiam Ecclesiæ Gallicanæ sententiam esse probat, ac fuisse illis etiam temporibus, cùm ferverent magis disceptationes, in quibus libertates Ecclesiæ Gallicanæ altiùs personabant, ut jam supra vidimus. Sic enim prosequitur cap. 6. *Non alia mens est aut B. Ludovici, aut Caroli IV. & totius Ecclesiæ Gallicanæ, cùm libertatem Ecclesiæ in jure communi versari contendunt,* ANTIQVOS *enim* CANONES, *&* IVS COMMVNE *intelligebant, quod Gratiani Decreto, & Decretalibus erat comprehensum*; idque ratione probat, & autoritate in hunc modum. *Id manifestè probatur non solùm ex eo quod vetus Codex Canonum illis esset incognitus, sed etiam à Concilio Constantiensi; Etenim Sessione 39. cùm de fidei professione à Papa edenda caveret,* NON SOLVM OCTO CONCILIA OECVMENICA *ab illo conservanda decernit*; SED ETIAM LATERANENSE, LVGDVNENSE, ET VIENNENSE. *Quare sæculo Caroli VI. Conciliorum generalium nomine Ecclesia Gallicana non solùm vetera, sed etiam recentiora illa intelligebat.*

4. Quin etiam Decretales omnes ferè, pauciſſimis exceptis in Gallia locum habere testatur. *Enim verò* inquit, *in Gallia quod ad disciplinam attinet. Decretalium constitutis locum damus, cum bona Pontificum venia, quæ nostris rebus, & utilitati publicæ accommodatæ sunt, id est omnibus ferè pauciſſimis exceptis.* Operæ pretium esset, ut assignarentur pauciſſimæ illæ constitutiones, quia si in minimo nume-

ro sunt, faciliùs indulgere possent summi Pontifices, ut ab illarum executione Galli abstinerent: Nec pauciſſimarum illarum prætextu aliæ respuerentur; Itaque vel non orirentur, vel nullo negotio componerentur plurimæ contentiones, ob quas Christianissima illa gens apud cæteras malè audit.

5. Igitur libertates Ecclesiæ Gallicanæ in sola juris antiqui observatione malè reponunt communiter Autores Gallicani, siquidem tanta est illorum dissensio in assignando illo jure antiquo, seu Codice, in quo continebatur, ac præterea pauciſſimi ex antiquis Canonibus magis in Gallia, quàm alibi vigent; Multi etiam minùs, quàm alibi; Nonnulli ejusmodi sunt, ut si quis eos in usum revocare tentaret, ab ipsis libertatum vindicibus cohiberetur. Plurimi nullibi observantur, ut eos percurrenti ad oculum patet.

6. Sanè si quis attentiùs consideret, quæ hodiè getuntur in Gallia prætextu libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, quæque de illis scribuntur, eas non ineptè definiri posse arbitrabitur: OPPRESSIONEM JURISDICTIONIS ECCLESIASTICÆ A LAICA, ET DEPRESSIONEM AUTORITATIS ROMANI PONTIFICIS A CLERO GALLICANO. Verùm quia iniquum esset, injurias illas toti Clero, & Populo Christianissimi, ac florentissimi illius Regni adscribere, aut quid in certis casibus agatur, dumtaxat attendere, tradenda esset libertatum illarum definitio, minus odiosa, & tamen à communiori scriptorum Gallicanorum doctrina; & frequentiore usu illius Regni minus remota, quàm quæ sola Canonum antiquorum observatione continetur.

7. Vocarentur igitur non incongruè *Libertates Ecclesiæ Gallicanæ*, ARBITRIVM EX ANTIQVIS ECCLESIÆ DECRETIS RETINENDI, ET EX NOVIS ADMITTENDI EA TANTVM QVÆ VIDENTVR VTILIA. Quandoquidem illic, & antiqua quamplurima fuerunt abrogata, & nova omnia, si non acceptentur vi carere dicuntur.

CA-

CAPUT XIV.

De origine libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, & primò, Verum in Concilio primo Turonico, vel in Francofordiensi usurpatæ fuerint?

1. QUi libertates Ecclesiæ Gallicanæ in accurata, & constanti juris antiqui executione constituunt, eas Canonibus ipsis coævas asserunt. Verùm quia certissimum est alias etiam Nationes executas esse Canones, saltem aliquamdiù, liberet scire, quo potissimum tempore impetitam veterem disciplinam viriliter defendere, aut eversam restaurare vehementius enixi fuerint, vel potiùs, ut probabiliori earum definitioni insistamus, quando retinendorum, vel rejiciendorum, aut moderandorum Ecclesiæ Decretorum arbitrium sibi assumpserint Galli.

2. Quo in examine, aliò remissis pluribus controversiis olim circa Canonum, & Decretalium executionem exortis, nonnullis etiam prætermissis; eò quod personæ illas moventes non ejus fuerint sanctitatis, aut dignitatis, & æquitatis, ut ex illarum exemplo solo ratum certum aliquid statui debeat, iis tantum nunc immorabimur, quæ, ob personarum atque aliarum circumstantiarum meritum, contemni non possunt, nec alibi commodius tractari. Ex quibus præcipua videntur quorumdam Conciliorum Decreta, & sancti Ludovici Pragmatica Sanctio.

3. Libertatis, seu nova summi Pontificis, aut etiam Ecclesiæ universæ Decreta examinandi, admittendi, rejiciendi, temperandi facultatis, praxim antiquissimam esse contendit Illustrissimus D. de Marca lib. 2. cap. 17. num. 1. Ejus primum exemplum refert ad Concilium Turonense primum, quod putat decretis Siricii, & Innocentii I. temperamentum aliquod adhibuisse circa pœnam Clericorum, qui post ordinationem ab usu matrimonii non abstinuissent; sublatâ nimirum excommunicatione à summis Pontificibus contra incontinentiam illam indictâ.

4. Ve-

4. Verùm quod Concilium Turonicum à Patribus conſtitutum dicit, ad Siricium, & Innocentium perperam refertur. Innocentius enim excommunicationis illius nullibi mentionem facit, licet de Clericorum incontinentia in tribus epiſtolis loquatur, ſcilicet in 2. quæ eſt ad Victricium Epiſcopum Rothomagenſem, in 3. quæ eſt ad ſanctum Exuperium Epiſcopum Tholoſanum, & in 5. quæ eſt ad Maximum, & Severum Epiſcopos per Brutios. Siricius item in ea epiſtola, quam ad Himerium Epiſcopum Tarraconenſem ſcribit, & in qua punctum illud tractat, excommunicationis non meminit. Verum quidem eſt ſummum illum Pontificem in epiſtola 4. quæ eſt ad Epiſcopos per Africam, propoſitis variis Decretis hæc verba ſubjungere: *Si quis ſanè inflatus mente carnis ſuæ* AB HAC CANONIS RATIONE VOLUERIT EVAGARI, SCIAT SE A NOSTRA COMMUNIONE SECLVSUM. Sed primò ſi Concilium Turonenſe id quod Siricius his verbis expreſſerat, *à noſtra communione ſeclusum*, abrogare intendiſſet, non iſtà loquendi formulâ uſus fuiſſet, *à communione Dominica abſtineret*, quæ paulò diverſam videtur habere ſententiam. 2. Siricius à communione ſua non ſecludit niſi eos, qui in violandis regulis à ſe præſcriptis futuri eſſent poſtmodùm contumaces: *Si quis ſanè inflatus mente carnis ſuæ ab hac Canonis ratione voluerit evagari*, &c. Patres autem Concilii Turonici de iis ſermonem faciunt, qui jam cecidiſſe convicti fuiſſent: *Ut quicumque Sacerdos, vel Levita filiorum procreationi operam dare fuiſſet convictus, à communione Dominica abſtineret.*

5. Denique tantum abeſt ut Concilium Turonicum à Siricii, & Innocentii mente receſſerit, ut, ad eam fideliùs ſequendam, excommunicationis pœnam contra Clericos incontinentes ſuſtuliſſe videatur, & promotionem tantùm ad altiores Ordines, vel exercitium jam ſuſceptorum prohibuiſſe. Quantùm Canon Turonicus cum Siricii Decreto conſentiat, ex illorum inter ſe collatione unicuique licet agnoſcere; Iſte eſt Canon 2. Concilii primi Turonenſis: *Et licet à Patribus noſtris emiſſa autoritate id fuerit conſtitutum, ut quicumque Sacerdos, vel Levita filiorum procreationi operam dare convictus fuiſſet, à communione Dominica abſtineretur: Nos tamen huic diſtrictioni moderationem adhibentes, & juſtam conſtitutionem molientes, id decrevimus, ut Sacerdos vel Levita conjugali concupiſ-*

centia inhærens, vel à filiorum procreatione non desinens ad altiorem gradum non ascendat, neque sacrificium Deo offerre, vel plebi ministrare præsumat, sufficiat his tantùm ut à communione non efficiantur alieni, &c. Decretum autem septimum Siricii hic habet; *Et quia aliquanti de quibus loquimur (ut tua Sanctitas retulit) ignoratione lapsos esse se dicunt. His hac conditione misericordiam dicimus non negandam, ut sine ullo honoris augmento in hoc, quo detecti sunt, quamdiu vixerint, officio perseverent, si tamen post hæc continentes se studuerint exhibere. Hi verò, qui illiciti privilegii excusatione nituntur, & sibi asserunt veteri hoc lege concessum, noverint se ab omni Ecclesiastico honore, quo indignè usi sunt, Apostolicæ Sedis autoritate dejectos, nec unquam posse veneranda attrectare mysteria à quibus se ipsi, dum obscœnis cupiditatibus inhiant, privaverunt. Innocentii Decretum isti omninò simile est.*

6. Sed qui sunt igitur Patres illi, quos innuit Concilium Turonense? Fortasse Patres Concilii II. Arelatensis, qui tertium hunc Canonem condiderunt: *Si quis Clericus à gradu Diaconatus insolatio suo mulierem præter aviam, matrem, sororem, filiam neptem, vel conversam secum uxorem habere præsumpserit à Communione alienus habeatur. Par quoque & mulierem, si se separare noluerit pœna percellat.* Illis enim verbis *conversam uxorem*, intellige propriam uxorem, quâ cum non habeatur amplius carnale commercium, notat Jacobus Sirmondus circa tertium ejusdem Concilii Canonem: *converti dicebantur*, inquit *conjuges, cùm ex mutuo consensu separabantur, & promittebant castitatem, hoc ubi fecerant, conversi, & conversæ appellabantur, ut conversa uxor Canone sequenti.* Non ergo summorum Pontificum se superiorum, sed Concilii alterius Decreta temperavit Synodus Turonensis.

7. Secundum exemplum, quod prædictus D. Petrus de Marca profert novarum Ecclesiæ legum discutiendarum, sumptum est à Concilio Francofordiensi anno 754. cui Carolus Magnus Rex, & Adriani Primi Papæ Legati interfuerunt, à quo rejecta fuit secunda Synodus Nicæna. Sed primò Bellarminus, & alii quamplures arbitrantur, non Synodi Canones veros sed spurios, & ab Iconoclastis confictos, ad Gallos fuisse transmissos, & Francofordi reprobatos, idque ex Concilii ipsiusmet verbis Can. 2. non obscurè conjici. Patres enim Francofordienses Nicænis, quos Constantinopolitanos appel-

appellant (ut videas illos etiam loci, ubi habitum fuerat Concilium non esse conscios,) sententiam tribuunt ab illorum expressa protestatione, & à fide Catholica nimis alienam, scilicet cultum latriæ sacris imaginibus absolutè exhibendum, quod perspicuis verbis Patres Nicæni negant Actione 7. in Decreto fidei. En verba Canonis 2. Francofordiensis. *Allata est enim in medium quæstio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Constantinopoli fecerunt, in qua scriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum, ita ut Deifica Trinitati servitium, aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur, quī supra sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem, & servitutem renuentes contempserant, atque consentientes condemnaverunt.* En jam verba Concilii II. Nicæni docentis Act. 7. in Decreto Fidei, quomodo colendæ sint imagines; *scilicet ad honorariam his adorationem tribuendam. Non tamen ad veram latriam, quæ secundùm fidem est, quaque solam Divinam naturam decet, impartiendam.*

8. Secundò si supponamus vera septimæ Synodi acta fuisse ad Gallos delata, ut suadere videtur Legatorum præsentia, quos Iconoclastarum fraus non fefellisset, ipsemet Petrus de Marca duplicem insinuat rationem rejectæ Synodi (& utraque ex Canone modò relato colligitur) alteram, quia Synodus illa œcumenica non credebatur, alteram quia non rectè intelligebantur ejus Decreta: quorum ambigua, & confusa erat interpretatio. Quid igitur juvat ad stabiliendum jus, vera Ecclesiæ universalis, aut summi Pontificis Decreta examinandi, rejectio Canonum, qui & à Concilio particulari editi, & Conciliorum œcumenicorum, summorumque Pontificum sententiæ contrarii existimabantur.

9. Tertiò non fiebat à Concilio Francofordiensi Concilii œcumenici aut sanctæ Sedis autoritati præjudicium, cùm de re controversa summi Pontificis, sancti scilicet Gregorii de imaginibus doctrinam se sequi profiteretur, ac Concilium Nicænum Græcorum tantum esse crederet.

10. Quartò quid ex illo exemplo, si Galli in repudiandis veris Decretis Synodi Nicænæ perstitissent, legitimè concludi posset, nisi gentem illam erroris, & schismatis periculo sese committere, cùm Ecclesiæ Decretorum arbitram sese constituit? Ac reipsa illos tunc temporis hæreticos fuisse, fatetur ingenuè Jac. Sirmondus to. 2. Conc. Gall. dum

ait, se prætermittere acta Concilii Parisiensis an. 824. *Quod Gallorum ejus sæculi ab imaginum adoratione abhorrentium hæresim redoleant.* Illæne libertates Ecclesiæ Gallicanæ nuncuparentur? sed recepta fuêre posteà in Gallia illius Synodi Decreta, ut ex Gallorum erga sacras imagines religioso, & antiquo cultu demonstratur.

11. Tertium exemplum sumitur à non acceptatis, & non observatis aliquibus Canonibus octavæ Synodi Constantinopoli habitæ sub Adriano II. ad quod respondebimus lib. 3. cap. 7.

CAPUT XV.

An origo Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ circa veterem disciplinam referenda sit ad Pragmaticam Sanctionem sancti Ludovici.

1. ILlustrissimus Petrus de Marca lib. 4. de concord. &c. cap. 9. n. 4. S. Ludovicum, qui decessit anno 1270. laudat primum libertatis Ecclesiæ Gallicanæ restitutorem, his verbis; *Huic gloriosissimo Regi prima debetur libertatis Ecclesiæ Gallicanæ restitutio, quam suo edicto post mutatam disciplinam in Beneficiorum collationibus anno 1268. procuravit; quo uno capite centenarios inter Episcopos, & Romanam Curiam tunc ferè continebantur*; Ex quibus verbis duo consequerentur: primùm libertates Ecclesiæ Gallicanæ ante tempora S. Ludovici nonnisi circa beneficiorum collationem violatas fuisse: 2. Violationem illam non longè ante tempora S. Ludovici contigisse.

2. Odiosum certè esset istud principium tùm ex parte sanctæ Sedis, tùm ex parte Galliæ, cùm Romani Pontifices ab antiqua disciplina primùm recessisse supponantur, ut Beneficiorum collationem usurparent, tantusque in eo fuisse abusus, ut sanctissimus Rex eum suis Edictis cohibere coactus sit. Invidiosa etiam res esset quod Galli summum Pontificem è Gallia ortum, cùm aliis virtutibus, tùm vel maximè propinquitatis carnalis in distribuendis Beneficiis, & reditibus Ecclesiasticis, contemptu insignem, ceu tyrannum existimassent, adversus

versus quem invocanda fuisset potestas sæcularis, & in rejiciendis illius ordinationibus circa Beneficiorum collationem, & Ecclesiasticorum proventuum constituenda Ecclesiæ libertas. Sed plurima sunt, quæ certissimè suadent constitutionem illam S. Ludovici; quam Pragmaticam sanctionem vocant, aut suppositam esse omninò, aut nihil adversus sanctam Sedem molitam fuisse.

3. Dum constitutio illa de beneficiis, & aliis juribus Ecclesiasticis loquitur, nullam omninò summi Pontificis, aut sanctæ Sedis mentionem facit. Cur igitur verba ejus tam odiosa interpretatione in illam partem detorquentur? Ante illa tempora Ecclesia Gallicana injurias quamplurimas circa suos reditus, circa beneficia, & circa disciplinam perpessa fuerat à Laicis; iisque malis, ut sese obtulerat occasio, medicatus fuerat religiosus Rex. Ipsemet Petrus de Marca lib. 3. cap. 1. citat eximias ejus literas anno 1228. datas, quibus Ecclesiasticam libertatem, non adversus Curiam Romanam, ut legenti evidenter patet, sed adversus hæreticos, aliosque raptores vindicaverat. *Cupientes*, (verba sunt illarum literarum) *in primis ætatis, & Regni nostri primordiis illi servire, à quo Regnũ recognoscimus & id quod sumus, desideramus ad honorem ipsius, qui nobis culmen dedit honoris, quod Ecclesia Dei, quæ in partibus vestris longo tempore fuit afflicta, & tribulationibus innumeris conquassata, in nostro Dominio honoretur, & feliciter gubernetur: Unde de magnorum, & prudentum consilio statuimus, quod Ecclesia, & viri Ecclesiastici in terris constituti præditis, libertatibus, & immunitatibus utantur, quibus utitur Ecclesia Gallicana, & eis plenè gaudeant, secundùm consuetudinem Ecclesiæ memoratæ.* Et infra, *sanè quia Ruptarii solent devastare, ac demoliri terram præditam, & quietem Ecclesiæ, & Ecclesiasticorum virorum turbare; statuimus, ut omninò Ruptariis illis expulsis pax perpetuo servetur in terra, ad quam servandam dent omnes operam efficacem..... Decimas sanè, quibus fuit Ecclesia longo tempore per malitiam inhabitantium defraudata, statuimus, & ordinamus, quod restituantur Ecclesiis;* Et AMPLIUS LAICI DECIMAS NON DETINEANT, SED EAS ECCLESIAS LIBERE HABERE PERMITTANT. Literæ illæ S. Ludovici in aliis Innocentii IV. ad Reginam Galliæ anno 1250. miris laudibus extolluntur. Utrasque in Archivio Narbonensi asservari testatur Baluzius. De hujusmodi libertatibus adversus

Laicorum rapinas, & tyrannides intelligenda est Pragmatica Sanctio Christianissimi Regis; non adversus sanctam Sedem.

4. Carolus Fevret, quem certè Curiæ Romanæ nimis faviſſe ſuſpicabitur nemo, diſertè affirmat Conſtitutionem illam ſummi Pontificis jura non attigiſſe. Iſta ſunt ejus verba lib. 2. de abuſu cap. 7. n. 3 „ Pragmatica S Ludovici Regis non declarat abrogatas eſſe „ prætentiones; ſed tantùm BENEFICIA ESSE AB ORDINARIIS CONFE- „ RENDA IUXTA SANCTA DECRETA, ET SANCTIONES CANONICAS, „ QUÆ ETIAM POTESTATEM, ET SVPERIORITATEM S. SEDIS IN SPI- „ RITUALIBUS ADSTRUUNT.

5. Verum quidem eſt Pragmaticam illam Sanctionem, prout à Recentioribus refertur, articulum complecti de exactionibus Curiæ Romanæ, qui articulus 5. eſt, hiſque verbis continetur. *Item exactiones, & onera graviſſima pecuniarum per Curiam Romanam Eccleſia Regni noſtri impoſitas, vel impoſita, quibus Regnum noſtrum miſerabiliter depauperatum extitit, ſive etiam imponendas, vel imponenda levari aut colligi nullatenus volumus niſi dumtaxat pro rationabili, pia, & urgentiſſima cauſa, vel inevitabili neceſſitate, ac de ſpontaneo, & expreſſo conſenſu noſtro, & ipſius Eccleſia noſtri Regni.* Sed articulum illum falsò inſertum eſſe, tam efficacibus argumentis convincitur, ut, ſi à cæteris non ſeparetur, totam illam Pragmaticam falſam eſſe demonſtret.

6. Equidem integram illam ſuppoſitam eſſe ſentiunt etiam ſcriptores Gallici, præſertim eruditiſſimus vir Ludovicus Thomaſſin. tom. 3. de Benef. par. 4. lib. 2. cap. 10. num. 11. ubi aſſerit, „ eam nullo „ ſolido fundamento, neque ullius Autoris antiqui, & cui plena fides „ adhibeatur, teſtimonio fulciri. Fuſius, & validius eam impugnat „ cap. 41. n. 4. ejuſdem libri, & lib. 2. cap. 24. num. 17. ſunt argumenta non pauca contra integram Conſtitutionem, ſed ſunt etiam ſpecialia contra quintum articulum, qui ſolus, ut dixi, ad S. Sedem attineret.

7. Primò Pragmatica illa à nemine allegata fuit uſque ad tempus ſchiſmatis Avenionenſis & contentionis Eccleſiæ Gallicanæ contra Pontifices, hoc eſt ferè 200. annis à tempore quo condita ſupponitur.

8. Secundò nec etiam tunc in lucem edita fuit, ſed adhuc pluſquam

plusquam centum annis post eam allegationem, id est anno 1515. in subsidium scilicet alterius Pragmaticæ Sanctionis à Carolo VII. tempore Concilii Basileensis promulgatæ.

9. Tertiò pluries typis excusa est sine articulo illo supra relato. Eo enim omisso refertur in Bibliotheca Patrum per Margarinum de la Bigne, Doctorem Sorbonicum tom. 6. cujus intra 30. annos tres factæ sunt editiones Parisiis, cum privilegio, quarum ultima est anni 1609. Eodem modo habetur in Bibliotheca Patrum, Doctorum Colonienſium anno 1618. tom. 13. Cæsar Egassius Bulæus in hist. univers. Paris. an. 1666, edita tom. 3. pag. 391. illam etiam exscribit absque illo articulo.

10. Quartò nullam habet verisimilitudinem, quod sanctus ille Rex, cujus tanta erat in sanctam Sedem reverentia, Edicto solemni Romanæ Curiæ Officiales, ut jurium Episcopalium usurpatores comprimere voluisset, eosque tantæ cupiditatis incusare, ut Regnum ab eis suum fuisse ad pauperiem redactum enunciaret. Si quæ fuisset adversus hanc Curiam querela; precibus, cohortationibus, monitionibus, vel, si vis, etiam minis significasset; non autem publicâ Constitutione. Qui esset Christianissimus ille Rex erga sanctissimam Sedem affectus, anno sequenti demonstravit, cùm inter alia, quæ filio suo monita, quasi hæreditariam successionem testamento conscripsit; duo ista præsertim commendavit; *Sis devotus, & obediens Matri nostræ Romanæ Ecclesiæ*, ET SVMMO PONTIFICI TANQVAM PATRI SPIRITVALI. Præmiserat. *Sis diligens, quod omnes subditi tui justitiâ, & pace fruantur*; MAXIME AVTEM PERSONÆ ECCLESIASTICÆ ET RELIGIOSÆ. Adducto deinde Avi sui Philippi Augusti exemplo, qui ab Ecclesiasticis injuriam sibi fieri malebat, quàm cum eis contendendo Ecclesiam scandalizare, sic concludit; AMA IGITVR *ô Fili* PERSONAS ECCLESIASTICAS, ET SERVA PACEM EORVM, QVANTVM POTERIS Quis credat Principem, qui filio exemplum proponit tolerandæ injuriæ ab Ecclesiasticis viris illatæ, dissidii cum eis vitandi causa, anno præterito jugum non sibi, sed Regni sui Beneficiis à Curia Romana impositum Pragmaticâ suâ Sanctione compescere voluisse? Non erat certè mos adhuc inductus, nec à S. illo Rege

pro-

profectus est, autoritatem Regiam sanctæ Sedis ordinationibus opponendi, sed potiùs Ecclesim à Laicorum vexationibus vindicandi.

11. Quintò anno 1268. quo condita fertur hæc Pragmatica, S. Ludovicus ad secundam in Terram sanctam expeditionem cum summi Pontificis consilio se accingebat. Quare improbabile omninò est, sanctissimum illum Regem immoderatas Officialium Curiæ Romanæ exactiones Papam celaturum fuisse, iisque remedio ipsi Pontifici probroso (cùm in eum recideret Officialium culpa) occurrere maluisse.

12. Sexto cùm tunc temporis Ecclesiæ præesset Clemens IV. Natione Gallus; alieniſſimus ab omni avaritia, & carnali in parentes affectu, quorum occasione bona Ecclesiastica sæpè cumulantur, & dilapidantur. De illo Pontifice sic loquitur Genebrardus ad annum 1265. *Optimus Pontifex bona Ecclesia optimè dispensavit. Cùm duas filias ex mortua uxore ante Pontificatum suscepisset, uni in Monasterio collocata triginta tantùm libras dedit. Alteri 300. libras dotis nomine, Clerico nepoti tres Prabendas habenti duas abstulit, se dicens Deo, non carni, & sanguini velle acquiescere.* An igitur sub tali Pontifice opus fuisset ut S. Ludovicus Edicto suo Romanæ Curiæ rapacitatem sisteret, aut Beneficiorum, & bonorum Ecclesiasticorum administrationem, & usum, quæ res ad Ecclesiæ jurisdictionem propriè pertinet, Pragmaticâ sanctione moderaretur.

13. Si quod fuisset tunc temporis exactum ab Ecclesia Gallicana subsidium, non nisi ad juvandum in expeditione bellica S. Ludovicum impendendum fuisse prudentissimus quisque judicaret.

CAPUT XVI.

Vera origo, & progressus libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.

1. EX omnibus malis, quæ dissidium inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum consecuta sunt, maximum, & aliorum quamplurimorum causa fuit schisma. Cùm enim Clemens V. Philippi operâ ad summum Pontificatum evectus

evectus fuisset, Sedem Avenione, sicut Regi promiserat, constituit anno 1305. ibique commorati sunt subsequentes Pontifices usque ad annum 1375. quo Gregorius XI. Sedem Avenione Romam retulit; Eo Romæ defuncto anno 1378. Cardinales, qui majore ex parte Galli erant, Bartholomæum Prignianum Barii in Apulia Episcopum elegerunt, qui Urbanus VI. appellatus est. Sed quia novus Pontifex se Cardinalium severum animadversorem, & reformatorem præbuit, eosque hac de causa infensos habuit, illi Anagniam primùm, deinde Fundos secesserunt, ubi Conventu facto electionem Urbani VI. utpotè gravi metu extortam, irritam declarantes, Robertum Cameracensem Episcopum, & Cardinalem renunciarunt Pontificem, qui Clemens VII. dici voluit. Hunc promovit, defenditque præcipuè Joannes Grangius, Gallicè *la Grange*, Cardinalis, & Episcopus Ambianensis, Urbano inimicus, & gratiâ Caroli VI. Francorum Regis potentissimus. Romæ Urbanus hæsit, Clemens Avenione Sedem fixit. Hinc exortum est lugendum illud schisma, quod Ecclesiam miserè laceravit usque ad annum 1417. quo tempore Concilium Constantiense abrogatâ de Pontificatu contendentibus Dignitate, novum creavit Pontificem Odonem Columnam Cardinalem tituli S. Georgij in Velabro, qui sibi Martini V. nomen indidit, quique solus postea legitimus Pontifex agnitus est.

2. Tempore autem illius schismatis cùm uterque Pontifex ad tuendam suam Dignitatem maximis sumptibus, & potentibus amicis indigeret, gravia Beneficiariis onera imponebat, Beneficiorum collationem sibi reservabat, multaque contra disciplinam antiquam committebat. Quamobrem Galli, in quorum jam animis tempore Bonifacii VIII. avita erga summos Pontifices observantia, aliquantum refrixerat, maximè autem Clerus tanti ponderis impatiens, & Universitas studii Parisiensis, cujus tunc temporis magna erat non solùm in Ecclesia, sed etiam in Republica autoritas, quæque molestè ferebat viris litteratis Beneficia non conferri, de excutiendo illo jugo cogitarunt, quare Regis, Senatus Parisiensis, & Regni Primatum opem imploratunt, ac promptam nacti sunt: Itaque sub Carolo VI. cùm adhuc ætate, ac deinde mente debilis esset, in medium adducta est libertas Ecclesiæ contra Pontificum exactiones, ac Beneficiorum reservationes, tanquam antiquis moribus, & Canonibus

contrarias, ac sensim contra cætera omnia, quæ nimis gravia videbantur, in quo potentia sæcularis cum Clero consensit, eumque maximoperè juvit. Hinc Doctorum Parisiensium, sed multò magis Jurisconsultorum animos invasit studium quoddam librandæ Pontificiæ auctoritatis, ne ultra positos sibi à Christo terminos in præjudicium Cleri, aut Regni produceretur. Deinde etiam ad Concilia œcumenica examinanda, libertas illa protensa est.

3. Anno 1438. in Conventu, qui Ecclesiæ Gallicanæ nomine conseri voluit, Bituricis examinata, temperata, & sic accepta, ac in unum corpus redacta sunt præcipua Concilii Basileensis Decreta, exactionibus, & Beneficiorum reservationibus obstantia, idque Pragmaticam sanctionem vocant, quam Carolus VII. confirmavit, & observari præcepit. Fuit aliquandiù hæc Sanctio, ceu Thesaurus, ac Promptuarium libertatum Ecclesiæ Gallicanæ. Quidquid contra ibi contenta tentabatur, Regis, aut Senatus convellebatur autoritate.

4. Verùm summi Pontifices Pragmaticam illam sanctionem abominati sunt tanquam juribus suis infestam, ac quasi schismatis fœtum tunc temporis editum, cùm Concilium Basileense legitimum non esset, absente, ac etiam contradicente Eugenio IV. Papa, & maximo Cardinalium, & Episcoporum numero, qui cum summo Pontifice Florentiæ Concilium habebant (quo vocati fuerant etiam Patres Basileæ degentes) quotumque Decreta, utpotè à capite cum pluribus membris derivata, Episcoporum Basileensium Decretis longè erant anteponenda. Tandem Pontificum diligentiâ Pragmatica illa sanctio primum à Ludovico XI. deinde à Francisco I. Regibus Franciæ fuit abrogata, ut testantur illorum Edicta.

5. Senatus quidem & Universitas studii Parisiensis, imò Clerus universus diutissimè illam propugnaverunt, sed tandem Romanis Pontificibus, Regibus Galliæ, ac usui cedere coacti sunt, quamvis ut sæpè significarunt, inviti. Nam adhuc anno 1636. cùm in Comitiis Cleri Gallicani Procuratores, seu Promotores inter Acta Cleri paulò ante collecta, Concordata inter Leonem X. & Franciscum I. relata fuisse, atque inde tacitum Cleri consensum, & Concordatorum approbationem fortassis inferendam monuissent, Comitia authenticè declararunt, instrumentum illud ad Ecclesiastico-

rum

rum virorum commoditatem, non autem in majoris approbationis signum illic fuisse insertum. Itaque licet titulo 1. Concordatorum prædictorum referatur ea fuisse Statuta loco *dictæ Pragmaticæ Sanctionis, ac omnium Capitulorum in ea contentorum*; Tamen adhuc nonnulla retinentur, quæ Concordatis expressè contraria non sunt.

6. Cæterùm Ecclesia Gallicana, quæ, ut se à summorum Pontificum exactionibus, & Beneficiorum reservationibus liberam servaret, ad Potestates sæculares recurrit. Potestatis sæcularis facta est serva, & cùm Romani Pontificis jurisdictionem molestè, ac graviter tulit, suam, à laica ferè omninò absorptam gemuit. Testantur enim Parlamentorum placita, Advocatorum libri, imò frequentes Cleri Gallicani querelæ, prætextu tuendarum libertatum Gallicanarum, & impediendorum abusuum, jurisdictionem Ecclesiasticam à sæculari esse ferè penitùs extinctam.

7. Nec magna futuræ restitutionis spes affulget. Cùm enim summi Pontificis autoritas in Gallia plenè vigeret, poterat Episcopis, aliisque Ordinis Ecclesiastici viris ad defendenda sua jura opem ferre. At nunc eâ imminutâ, etiam postulante Clero, aut potiùs constricto ejus potestatis usu, parum efficax auxilium à sancta Sede sperari potest, nisi Christianissimi Regis religio ad majorum suorum exemplum, certò sibi persuadeat, maximam gloriæ suæ partem in liberanda, & protegenda Ecclesia esse positam, suamque autoritatem, sicut pro fide restauranda, sic pro restituenda Ecclesiæ libertate seriò impendat.

8. Sicut igitur Gallia ipsa exactionibus, ac Beneficiorum reservationibus, quibus se à Pontificibus, vel ab eorum Officialibus premi conquerebatur, occasionem præbuerat, Pontifices Avenionem advocans, ut viciniores haberet, ac postmodum in schismate inter plures Pontifices Avenionensium partes amplectens; sic etiam ut se adversus illa onera contra Potestatem Ecclesiasticam tueretur ad laicã recurrens, ab ista in duriorem, ac miserabiliorem servitutem redacta est. Hoc utrumque testantur scriptores Gallicani, Genebrardus Chron. lib. 4. in Clement. V. de translatione Sedis Pontificiæ, ista scripsit; *Denique hac Sedis Apostolica translatio valde fedavit antiquam Ecclesiæ faciem. Nam præter inauditas dispensationes, &*

Sanctorum Canonum enervationes, periit illud Divinum jus, sæcu-
ria sæcularibus, & regularia regularibus, maximè in Gallia, dum Pon-
tifices hujus transmigrationis plusquam Babilonicæ (nam observan-
tiam regularem, disciplinam Ecclesiasticam pene totam, jura deni-
que confudit, corrupitque) Patriæ & Principibus impie favere co-
stituunt. En servitutis origo, en libertatis vindicandæ occasio.

9. Pragmaticam Sanctionem Judicibus sæcularibus ad oppri-
mendam, & ferè extinguendam Jurisdictionem Ecclesiasticam
viam stravisse docet Tractatus de jurisdictione Ecclesiastica tom. 2.
cap. 9. Actorum Cleri, editionis anni 1673. exscriptus, cujus verba
referemus, cùm de Appellationibus tanquam ab abusu disputa-
bimus.

10. Non est tamen hic omittendum Edmundum Richerium
Doctorem, ac Socium Sorbonicum in Libello de Ecclesiastica, &
politica potestate num. 13. Gallicanarum Libertatum originem ap-
pellationibus ab abusu tribuere; *Hæc ratio procedendi Gallorum*,
inquit, de hujusmodi appellationibus loquens, *originem præbuit*
Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus, ut eos vulgò nominant. Quæ certè
origo, si vera est & plurimum est Ecclesiæ odiosa, nec multùm an-
tiqua.

LIBER SECUNDUS.

De Iustitia Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.

DUabus Libertates Ecclesiæ Gallicanæ partibus constant, ut ex illarum naturæ accuratiori examine licuit colligere, scilicet facultate retinendæ antiquæ disciplinæ Canonicæ, & examinandi utrum novæ leges utiles futuræ sint, easque, si cum utilitate coniunctæ non sint, repudiandi. Vtriusque partis iustitiam expendemus in hoc libro, præcipuè tamen secundæ, quia plus habet difficultatis, & plus indiget examinis. Quis enim est, qui antiquæ disciplinæ usum non commendet in iis omnibus, quæ temporum, aliarumque circumstantiarum mutatione, inutilia vel etiam periculosa non evaserunt.

CAPUT I.

Laudandum esse constantem antiquorum Canonum usum.

1. IPsis Spiritus sancti oraculis admonemur antiquam disciplinam scisciari. *Hæc dicit Dominus*, inquit Hieremias c. 6. ver. 16. *State super vias, & videte & interrogate de semitis antiquis, qua*

quæ sit via bona, & ambulate in ea. Ne quis autem reponat monitum illud eò tantùm pertinere, ut inter vias antiquas optimam eligamus: arctiùs nos alibi ad disciplinam illam antiquam adstringit Spiritus sanctus, extra semitas illas excurrere vetans, *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt Patres tui.* Proverb. 22. vers. 28.

2. Eodem ferè modo procedunt gratia, & natura, & in utraque, sicut quæque res ad suum principium proximè accedit, ita ipsius perfectionem maximè consequitur, quò autem recedit longiùs, eò deficit magis ab ejus virtute. Hinc fit ut religiosi Ordines primis institutionis temporibus ferventiores, & diligentiores sint in sequendis præceptis, quæ fuerunt à fundatoribus tradita, & in imitandis illorum exemplis: processu autem temporis repescat ille ardor, ac tandem relaxatâ omninò disciplinâ regulari, abolendi sint, nisi fortè ad antiquam formam, renovato religionis spiritu, revocentur.

3. Pari quoque ratione, licet Ecclesia Catholica columna sit, & firmamentum veritatis, navis à nulla tempestate submergenda, domus Dei, adversus quam portæ inferi nunquam prævalituræ sint; tamen in plurimis, & aliquando præcipuis suis membris infirmitatis humanæ defectus patitur, & refrigescente charitate abundat iniquitas. Quantùm enim, heu, distamus à primis illis Christi Discipulis, quorum vita, virtutes, & mors ipsa efficacissima erant argumenta veritatis, & sanctitatis Christianæ Religionis.

4. Quid igitur mirum si ad finem usque mundi magna veneratione prosequendæ sint sacræ illæ Regulæ, quæ tunc constitutæ sunt, cùm abundantiùs sese Spiritus sancti gratia effundebat in Christianos, maximè autem in Pastores, penes quos erat legum ponendarum facultas.

5. Tanta solet incommoda invehere legum mutatio, ut vel eo solo nomine commendandum sit antiquæ disciplinæ studium, & in ea retinenda firmitas. Hanc tradit doctrinam Doctor Angelicus 1. 2. quæstione 97. art. 2. his verbis; *Habet ipsa legis mutatio, quantum in se est, detrimentum quoddam communis salutis, quia ad observantiam legum plurimùm valet consuetudo, in tantum quod ea, quæ contra consuetudinem communem fiunt, etiamsi sint leviora de*

se,

se, graviora videntur. Unde quando mutatur lex, diminuitur vis constrictiva legis, in quantum tollitur consuetudo: Et ideò NVNQVAM DEBET MVTARI LEX HVMANA, NISI EX ALIQVA PARTE TANTVM RECOMPENSETVR COMMVNI SALVTI, QVANTVM EX ISTA PARTE DEROGATVR. Et infrà; *Unde dicitur à Jurisperito quod in rebus novis constituendis evidens debet esse utilitas, ut rectè recedatur ab eo jure, quod diu æquum visum est.*

6. Sed etsi omni alia probatione hæc doctrina destituta esset, illius veritatem abundè demonstraret experientia. Nam si omnes Rerumpublicarum, Regnorum, aliorumque Cœtuum calamitates, & eversiones inspiciamus, ab innovatione aliqua imprudenter facta sæpissimè occasionem accepisse animadvertemus, ut verè dixerit S. Augustinus epist. 119. *Ipsa mutatio consuetudinis etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat.*

7. Complectitur autem antiqua disciplina Decreta Conciliorum œcumenicorum, summorum Pontificum Constitutiones, imò & Conciliorum Provincialium Canones, specialem tamen erga Concilia œcumenica venerationem præ se ferunt Galli, dum suas libertates allegant.

8. Equidem, si Dominus noster Jesus Christus, ubi forent duo, vel tres in nomine ejus congregati, se quoque futurum pollicitus est, quis dubitet, illum in Cœtu omnium Ecclesiæ Pastorum simul congregatorum præsentiorem fore, & luminis, ac gratiæ vim majorem in eos effusurum.

9. Apostoli Spiritu sancto repleti exortas circa circumcisionem, & alias observantias legales, difficultates non seorsim, ut facilè poterant, enodarunt: sed in Concilium congregati post longam disquisitionem solverunt. Notanda sunt autem verba, à quibus incipit Decretum illud Apostolicum, *Visum est*, inquiunt, *Spiritui sancto, & nobis.* Quæ quidem verba argumento sunt, quod Spiritus Sanctus Conciliis, maximè œcumenicis præsit, ea illustret, & ad veritatem infallibiliter dirigat. Potrò cùm primum in unoquoque genere sit mensura, & regula cæterorum, illud Apostolorum exemplum sequi debent, qui in illorum locum succedunt, quando tempora incidunt, quæ id exposcant.

10. Is fuit omnibus retrò sæculis Catholicæ Ecclesiæ sensus, quæ

quæ maximam vim habere Concilia œcumenica ſemper putavit ad conſervandam, vel reſtaurandam fidei putitatem, & morum ſanctitatem. Quin etiam congregata ſunt ſæpè Concilia ad conſtituendam diſciplinam in rebus, quæ hodie non tanti momenti viderentur, ut illarum cauſa evocandi eſſent undique à ſuis Diœceſibus Paſtores.

11. A Conciliis generalibus, in quibus ſummus Pontifex Caput viſibile Eccleſiæ, & præcipua ejus membra, id eſt Paſtores conjunguntur, repræſentatur Eccleſia illa, quæ ab Apoſtolo dicta eſt *columna & firmamentum veritatis*, 1. ad Timoth. 3. quam qui non audit, debet, ut Ethnicus, & Infidelis exterminari. Quæcunque ab Eccleſia ſic congregata oracula proferuntur, à promiſſione Divina pleniſſimam obtinent autoritatem.

12. Addi alia ratio poteſt, quæ, plurimùm valet, ut Chriſtiani Conciliis œcumenicis obſequantur libentiùs. Cùm enim in auguſtis illis cœtibus cujuſvis Nationis, & Provinciæ Antiſtites interſint, fidemque omnium ubique Chriſtianorum, varioſque illorum mores, & uſus liberrimè promant, faciliùs aſſentiuntur Fideles Decretis poſt tam accuratam rerum cognitionem prolatis, & ſibi à propriis Paſtoribus denunciatis, aſſignatis item, ſi quando expediat, rationibus, & autoritatibus, quibus ducti fuerint Judices. Certior etiam inde fit populus non adulterata fuiſſe Decreta, ut in Conciliis minùs frequentibus aliquando contigit.

13. Licet autem aliquando mali etiam Pontifices in hujuſmodi Conſeſſibus prophetizent, fit, neſcio quomodo, ut ſanctiora habeantur, quæ à ſanctioribus ſtatuta ſunt, quales ſcimus, multos fuiſſe ex iis, qui primis præſertim in Conciliis œcumenicis ſederunt, unde maxima illis acceſſit veneratio.

14. Utinam Ethnici & Hæretici hac in parte rationem, nullâ perturbatione, nulloq; proprii ſenſus, aut affectus præjudicio præventi, conſulerent? Mirum quanta in eo tractandarum rerum Eccleſiaſticarũ modo illis eluceſcerent argumenta veritatis, & ſanctitatis, quæ Religioni noſtræ inſunt. Quis enim non perſpiciat, cœtum numero, ſapientiâ, ſcientiâ, ſanctimoniâ, & aliis dotibus, quibus præditi ſunt viri

viri, ex quibus constat, illustrissimum augustissimumque, nonnisi vera, & justa decreturum. Hujus rationis pondere quasi oppressi duo Episcopi Provinciæ Avenionensis, qui hæretici ad Concilium Tridentinum accesserant, Catholicæ fidei jugo mentem submiserunt, ut refertur in vita Gallicè conscripta Illustrissimi Bartholomæi de Martyribus Archiepiscopi Bracharensis lib. 3. cap. 1.

15. Nemo igitur jure meritò accuset Gallos, quod antiquam disciplinam venerentur, eamque retineant, ubicunque facta in personis, aut negotiis mutatio novas leges non requirit.

CAPUT II.

Necessarium esse aliquando per novas leges antiquis derogare.

1. FAtebitur quisquis ratione utetur accommodandas esse leges moribus eorum, quibus præstituuntur, atque variandas secundùm personarum, locorum, & temporum conditionem, non ita quidem, ut regulæ ad arbitrium hominum, fortè perditorum, inflectantur, sed ut, pensantis illorum dotibus, affectibus, usibus, tales eis præscribantur leges, quæ illorum saluti, vitæque rectè instituendæ aptiores videantur. Cùm autem hominum mores omnes, mutationi sint obnoxii, necesse est, ut si antiquis moribus novi adversentur, per regulas antiquis contrarias ad bonum publicum deducantur. Non iisdem ægritudinibus animi semper laborant: sed quemadmodum in corpore nunc ille, nunc contrarius morbus grassatur; unde contraria, pro vario morborum genere, medicamenta sunt adhibenda; ita mentes successivè contrariis erroribus, & vitiis subjacent, quibus modò istis, modò illis legibus occurrendum est.

2. Habet quidem plurima incommoda legum mutatio, si cum levitate, aut imprudentia conjuncta sit, non per necessitatem quasi extorta. Quamobrem, ut docet S. Thomas 1. 2. quæst. 97.

art.2. non ſtatim ut ſeſe melius aliquid offert, quàm quod à lege intendebatur, immutanda eſt, ſed opus eſt, ut hanc mutationem aut maxima neceſſitas poſtulet, aut evidentiſſima utilitas. Verùm quæ ratio eſt, ut quod ad bonum publicum inſtitutum eſt, ſi pernicioſum evadat, etiam contra bonum publicum retineatur?

3. Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis antiquæ diſciplinæ acerrimus propugnator, & in defendendis Gallicanis libertatibus à pleriſque ſcriptoribus in exemplum adductus, etſi ABSQVE NECESSITATE MVTARI NON DEBERE QVÆ SEMEL IN CONCILIIS STATVTA, VEL IVDICATA SVNT, opuſculo ſic inſcripto, contendat, diffiteri tamen non poteſt, quin occurrente neceſſitate, mutatione opus ſit, quod quamplurimorum ſummorum Pontificum teſtimoniis ibidem confirmat. Inter alia refert ex epiſtola 95. Leonis Primi, quæ eſt ad Ruſticum, verba ſequentia: *Sicut quædam ſunt, quæ nullâ poſſunt ratione convelli, ita multa ſunt, quæ aut pro conſideratione ætatum, aut pro neceſſitate rerum oporteat temperari.*

4. Egregiè admodum explicat ſummi Pontificis in temperandis Canonibus autoritatem Gelaſius I. in ea epiſtola, quæ eſt ad Epiſcopos per Lucaniam, & Brutios, & Siciliam conſtitutos cap. 1. *Neceſſariâ rerum diſpenſatione conſtringimur, & Apoſtolicæ Sedis moderamine convenimur, ſic Canonum paternorum Decreta librare, & retrò Præſulum, Deceſſorumq; noſtrorum præcepta metiri, ut quæ præſentium neceſſitas temporum reſtaurandis Eccleſiis relaxanda depoſcit,* ADHIBITA CONSIDERATIONE DILIGENTI; QVANTVM POTEST FIERI, TEMPEREMVS; *quò nec in totum formam veterem videamur excedere regularum, & reparandis militiæ Clericalis officiis conſulamus.* Et cap. 2. *Priſcis igitur proſui reverentia manentibus Conſtitutis, quæ, ubi nulla vel rerum, vel temporum perurget anguſtia, regulariter convenit cuſtodiri, eatenus Eccleſiis, quæ vel cunctis ſunt privatæ miniſtris, vel ſufficientibus uſque adeò diſpoliatæ ſervitiis, ut plebibus ad ſe pertinentibus Divina munera ſupplere non valeant, tam inſtituendi quàm promovendi Clericalis obſequii ſic ſpatia diſpenſanda concedimus, ut ſi quis,* &c.

5. Quocircà cùm omnia, quæ in condendis antiquis Legibus interceſſerunt ad ſubſtituendas novas conſentiunt, ſcilicet autoritas Conditoris, utilitas ſubditi, facultas parendi, aliæque conditiones, cur robore carebit, quod de novo præcipietur? Quicunque igi-

tut Decreta omnia, quæ nova ſunt, ſolius novitatis obtentu repudiaret, non ſolùm iniquus eſſet, ſed & deſipere videretur. Sanè qui Eccleſiam non eandem hodie credit eſſe, quæ Apoſtolorum temporibus extitit, aut eâdem autoritate præditam negat, vel eodem ſpiritu gubernatam, cum Luthero, & Calvino inter hæreticos cenſendus eſt. Nunquid enim poteſtas à Chriſto Eccleſiæ collata certis temporum ſpatiis definita eſt? Nunquid ſe cum Eccleſia uſque ad conſummationem ſæculi futurum non pollicitus eſt? Nunquid hominum mores, quibus ut diximus, accommodandæ ſunt leges variis mutationibus non ſubjacent? Nunquid quod hominibus certo modo affectis prodeſt, illis non obeſt contrario modo diſpoſitis? Itaque qui manus Eccleſiæ ligare contenderet, ne medicamentis contrariis contrarios filiorum ſuorum morbos, novis legibus novos abuſus, curaret, is tanquam Reipublicæ Chriſtianæ hoſtis habendus eſſet.

6. Nec inconſtantiæ accuſanda eſt Eccleſia, cùm propter evidentem neceſſitatem, aut maximam utilitatem abrogatis prioribus Canonibus novos condit; hæc enim mutatio non in Eccleſia fit, ſed in hominibus Eccleſiæ ſubditis. Nam & Deus ipſe, à quo Eccleſia omni tempore regitur, licet immutabilis ſit, leges mutavit, novumque Teſtamentum veteri ſubſtituit. Idem ſemper eſt finis, ſed media non ſemper eadem, quia homines non in eodem ſemper ſtatu permanent.

7. Hanc, exigente neceſſitate, poſſe mutationem fieri ſanus nemo diffitebitur: ſed cujus eſt de illa neceſſitate decernere, ac, utrum innovandum ſit aliquid, dijudicare. Hic eſt unicus, aut præcipuus controverſiarum de libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, prout communiter deſcribuntur, cardo diligenter inſpiciendus.

CAPUT III.

An possint novæ leges Ecclesiæ antequam acceptentur, examinari.

1. QUod Sanctissimus Pontifex Leo l. loco in præcedenti capite citato, docet, *quædam esse, quæ nulla ratione possint convelli*, ad fidem, & mores pertinet, ut scilicet quæ à suprema veritate, & omnis veritatis fonte Deo Ecclesiæ revelata sunt circa Christianæ Religionis mysteria, vel mores secundùm Divinam legem, & rectam rationem instituendos, stent semper immota nullique mutationi obnoxia; Quod autem subjicit: *Multa esse, quæ aut pro consideratione ætatum, aut pro necessitate rerum oporteat temperari*, de disciplina est accipiendum. Cùm enim disciplinæ legibus is propositus sit scopus, ut fideles faciliùs, & efficaciùs in fide orthodoxa, & in probis moribus permaneant, & semper charismata meliora æmulentur; nec eadem ratione debeant, aut possint omnes omni tempore, aut in omni loco in illis officiis contineri; necesse est, ut Ecclesia, quemadmodum in superiori capite diximus, suas leges interdum mutet, mutatis personarum, & negotiorum circumstantiis, maximeque semper attendat, quid, quo tempore, quibusque personis utiliùs futurum sit.

2. Itaque cùm cuipiam Regno, aut Provinciæ proponitur Lex, Superioris est, & circumspicere diligenter conditiones omnes, à quibus pendet ejus utilitas; nec ægrè ferre, si subditi propter aliqua incognita Legislatori, cujus notitia non potest ad singula quæque pertingere, damni plus allaturam legem, quàm utilitatis, viderint, reverenter significent, ac remedium petant.

3. Canones Ecclesiæ, qui ad fidem, & mores spectant, infallibili Dei revelantis autoritate nituntur, ideoque obedientia eis quasi cæca debetur, quanquam nemo clariùs videt, quàm qui Deo assentiendum judicat, etsi rerum causas, rationesque minimè penetret: Leges autem, quæ in disciplina versantur; hominum, quod supra diximus, conditionibus

bus ut fructum optatum referant, aptandæ sunt, nec nisi rationabile obsequium desiderant.

4. Solemne est Ecclesiæ, ut in gubernandis fidelibus, Divinum regimen imitetur, nec solùm attingat à fine usque ad finem fortiter, sed etiam disponat omnia suaviter. Itaque honoris Principibus debiti meminit, illorum jura servat illæsa, ordinem, & dignitatem Episcoporum veneratur, populorum studia, & usus attendit, omniaque ita ponderat ut consensum, & obedientiam potiùs obtineat, quàm extorqueat; amore alliceat, quàm timore impellat: nec infirmitati solùm parcit, sed interdùm etiam malitiæ cedit in iis, quæ cum Religionis periculo non sunt conjuncta.

5. Verùm lumen illud S. Spiritus, quod summo Pontifici adest, cùm explicanda sunt fidei mysteria, & tradenda morum præcepta non perpetuò illi hypocritarum fraudes, aulicorum adulationes, improborum mendacia detegit, non adversus ambitiosorum importunitatem, Magnatum preces, suspecta Officialium consilia, immotos servat. Quid si, quod tamen sine gravi fundamento suspicari nefas est, summus Pontifex aliquo ulciscendæ injuriæ, congregandarum divitiarum, augendæ familiæ, aliove pravo affectu impelleretur ad præcipiendum aliquid suæ potestatis limites transcendens, aut justitiæ repugnans? Nec enim altitudo, & sanctitas solii sanctum facit, & à peccato securum. Num, si quid hujusmodi contingeret ab exequendo mandato non liceret abstinere? Quod autem in mandatis singularibus, etiam in communibus legibus liceret, quamvis longè difficiliùs legibus desit justitia, quàm præceptis particularibus.

6. Possunt igitur, dissimulantibus etiam summis Pontificibus, expendi novæ leges, antequam recipiantur, ut si quæ prodierint, quibus non sit necesse, vel etiam expediens parere, suspendatur executio, ac suspensionis causæ significentur, dummodo id cum bona fide, reverentia debita, & intentione sincera fiat.

7. Etenim generatim, ut lex aliqua ad sui observantiam adstringat, duo requiruntur ex parte legislatoris, scilicet intentio, & autoritas. Duo etiam ex parte subditorum, notitia,

titia, & facultas. Itaque si legis Conditor, aut omni careat autoritate, aut ejus potestas ad materiam legis non se extendat vel ejus intentio certum tempus, certas personas, loca, vel negotia eximat ab onere ; si subditi legem rescire, aut illam exequi non possint, parendi necessitate non tenebuntur. Quo circa examen aliquod requiritur.

8. Primò igitur videndum est an à legitimo superiore orta sit lex, nec venerando, quod interdum præfert, nomini statim est concedendum. Quod etiam in Gratiani Decreto v. g. deprehensi sunt Canones Conciliis, summis Pontificibus, aut aliis Autoribus adscripti, à quibus constat non fuisse conditos ? Sunt etiam nonnulli, qui ab eorum mente, quorum nominibus insigniuntur, longissimè absunt, ut videre est in libris ad ejus emendationem scriptis. Canones Augusto Apostolorum nomine celebres, non solùm sanctissimorum illorum Ecclesiæ parentum fœtus non sunt, sed etiam nonnulla tradunt Ecclesiæ doctrinæ, ac usui adversa, ut in primo libro notavimus. Nunquid ergo sine ulla discussione fuerant excipiendi, aut agnitâ suppositione sine discrimine in usum inducendi ?

9. Secundò dum legis Autor certus est, & constans legislatoris autoritas, potest ejus dubia esse intentio, vel etiam liquere quod lex omnia loca, omnes personas, omnia tempora non comprehendat: sic v. g. præceptum de consecrando pane azymo ad solam Ecclesiam Latinam, non autem ad Græcam pertinet. Sic præceptum Apostolicum de abstinendo à suffocato, & sanguine, ad tempus dumtaxat erat positum, &, ut censet Baronius, pro quorundam tantùm locorum Christianis, ad quos epistolam direxerant Apostoli.

10. Tertiò in Ecclesiastica Hierarchia, sicut in Cælesti illuminantur & perficiuntur à superioribus medii, & à mediis infimi. Quamobrem Decreta Ecclesiastica primùm quidem Episcopis, ab istis deindè inferioribus Sacerdotibus, & à Sacerdotibus plebi sunt intimanda ; adeò ut si aliâ viâ perferantur, in suspicionem meritò veniant, nec satis sit, ut fidelibus quoquo modo innotescant, nisi consueto more promulgentur, si nempè potuerit solitus ordo commodè servari.

11. Quar-

11. Quartò cùm Ecclesiæ, sicut & Christi ejus sponsi, jugum suave sit, & onus leve, Christusque ipse illos reprehenderit, qui hominum humeris onera importabilia imponunt, quando lex impossibilis est, aut incommodum aliquod maximum secum trahit, præsertim à superiore ignoratum, non videtur fieri ei injuria, si non statim caput jugo supponatur. Usus antiquis moribus, præsertim non perversis, contrarii vix inducuntur sine scandalo, cujus causa vitandi summi Pontifices præcepta sua, aliunde justa, suspendi velle censentur; *Consultius duximus*, inquit Cælestinus 3. cap. quod dilectio de consanguinit. & affinit. *Observatæ consuetudini deferre, quàm aliud in dissensionem, & scandalum populi statuere*, ADHIBITA QVADAM NOVITATE.

12. Eandem summis Pontificibus mentem tribuere convenit, quotiescumque injustum aliquid in lege, aut præcepto continetur. Alexander III. cap. *si quando* de rescript. eam his verbis prodit; *Patienter sustinebimus si non feceris quod nobis fuerit prava insinuatione suggestum*. Eam etiam indicat cap. *cum teneamur* de præbend.

CAPUT IV.

Vtrum leges non acceptatæ obligent.

1. DE legibus injustis controversia non instituitur, cùm ex communi omnium Doctorum sententia non obligent, nec propriè leges sint; quia in re tamen distinguenda est injustitia, quæ sola legislatoris inest intentioni, ab ea, quæ inhæret legi ipsi. Nihil enim vetat, quin statutum aliquod Reipublicæ sit necessarium, nedum utile, quamvis à prava legitimi superioris intentione proficiscatur, sed in eo, cùm ferè nunquam eveniat, non est immorandum. Vitandi etiam scandali, & majoris mali causa, parendum est interdum legibus injustis, dum legi æternæ, aut naturali contrarium nihil præcipiant.

2. De injustis est difficultas, & fortè non tam juris quàm facti.

fact. Qui enim leges ante acceptationem vim non habere contendunt, istis præcipuè ad id credendum rationibus inducuntur. Primò quod leges cum ea intentione dantur à Principe, ut eas velit non obligare, nisi accedente subditorum consensu; quod si de facto verum sit, id est si superior consensum subditorum tanquam conditionem requirat, sine qua legem robore carere velit, nemini dubium est, quin isti liberi sint ab ejus observandæ debito. Utrum autem ea sit superioris intentio, nec ne prudentis est determinare, aut potiùs superioris ipsius expressiùs significare, ne infirmis laqueus prætendatur.

3. Secundò cùm superiores à populi consensu, & voluntate suam obtinuerunt autoritatem, non censetur populus eam potestatem in superiores contulisse, ut inconsulò sibi possent leges præfigere, & se invitum ad earum executionem adstringere. Quæ ratio in Prælatis Ecclesiasticis à Domino nostro Jesu Christo institutis locum habere nequit, sed neque etiam fortassis in Principibus sæcularibus, qui licet ab hominibus primùm electi fuissent, à Deo tamen acceperunt facultatem ea præcipiendi, quæ ad bonum publicum essent necessaria, & reservata præstandi à populo consensus necessitas, non de injusta voluntate illius, sed de justa causa, & recta ratione esset interpretanda.

4. Tertiam alii rationem afferunt, nempè legem eam præsumendam fore inutilem, aut perniciosam, quæ à tota Republica refutaretur, sed in eo casu non tam acceptationis, quàm justitiæ, aut intentionis Legislatoris defectu, legis obligatio cessaret.

5. Ergo injustæ leges non obligant, quidquid intendat illarum Conditor; nec justæ, si aut tacitè, aut expressè annuat, ut non prius subditos ligent, quàm fuerint ab eis receptæ. Posset autem faciliùs præsumi consensus ille tacitus superiorum à subditis scientibus eas non esse ab illis admissas, ad quorum curam, & officium pertinet illarum promulgatio, nam difficilè foret, ut infimi contra mediorum sententiam, & voluntatem, supremorum obsequerentur mandatis, quorum aliunde justitiam non ita perspectam haberent.

6. Nec tamen argumentum omninò certum est contrariæ superiorum voluntatis, si legem recipiendam, & exequendam

dam urgeant; Hæc enim inſtantia deſiderium potiùs ſuperioris arguit, quàm præceptum contineat. Quis enim æſtimet de ſupremo Eccleſiæ Paſtore, velle illum genus quoddam ſchiſmatis inter inferiores Paſtores, & animas illis ſpecialiter commiſſas inducere? peccant qui ſine cauſa legem reijciunt; ſed qui rejectam non obſervant, eo quod ſine gravi diſſenſione, aut alio incommodo non poſſint, immunes videntur à culpa quando ſuperior ſilentio ſuo teſtatur ſe optare quidem, ut mandatis ſuis obtemperetur; nolle tamen infirmorum, aut illaqueare conſcientias, aut pacem & quietem, fortunas, vel alia bona, ſine majoris boni ſpe, in diſcrimen adducere. Tutiùs tamen ſemper eſt ſuperioris intentionem diligentiùs ſciſcitari.

7. Quod autem, ſi & lex juſta ſit, & ſuperior eam quamvis non receptam, vim habere intendat, ſubditi ad eam acceptandam teneantur, &, ſi violent non acceptatam, peccati rei ſunt, plures adeò certum habent, ut de fide eſſe affirment.

8. Præſtat ſæpiſſimè in ſimilibus caſibus prudentiæ regulas conſulere, quàm propriæ poteſtatis gradus metiri; nec ſolùm videre quid quis poſſit, ſed etiam quid liceat, quid deceat, quid expediat, atque ita ſe unumquemque habere, ac ſi omninò id non poſſet, quod ſibi non liceat, Divinumque honorem, bonum publicum, animarumque ſalutem legem ſupremam exiſtimare, quod eſt optimum S. Bernardi ad Eugenium III. monitum de Conſid. libr. 3. cap. 4. *puta tibi non licere (etſi aliàs fortaſsè liceat) quidquid malè fuerit coloratum, ſpiritualis homo ille, qui omnia dijudicat, ut ipſe à nemine dijudicetur, omne opus ſuum trina quadam conſideratione præveniet: primum quidem an liceat, deinde an deceat, poſtremò an expediat. Nam etſi conſtet in Chriſtiana utique philoſophia non decere, niſi quod licet, non expedire niſi quod decet, & licet: non continuo tamen omne quod licet, decere, aut expedire conſequens erit.* Non eſt tamen inutile uniuſcujuſque poteſtatis limites noſſe, ut eas, & ſuperiores non excedant, & ſubditi venerentur, & hoc pacto in pacem omnes faciliùs conſentiant, & concordent.

9. Suarez non ſolùm ejus eſt ſententiæ, ut credat legum Eccleſiaſticarum vim ab acceptatione non pendere, verùm id etiam ſecundùm fidem negari non poſſe affirmat lib. 4. de legibus cap. 10. ſed, ne ad Doctorum extra Galliam opinionem Gallos vocemus, Mi-

chael Mauclerus Doctor Parisiensis eandem amplectitur sententiam & similibus verbis exponit de Ecclesiastica Monarchia par. 2. libr. 4. cap. 3. *obligationem inferre potest in conscientia*, inquit Doctor ille loquens de summo Pontifice, *servandi leges Canonicas à se conditas, & sufficienti promulgatione Orbi Christiano communicatas, ut Alphonsus à Castro, Turrecremata, aliique de meliori nota Doctores crediderunt: Quod adeò verum esse credo, ut secundum fidem negari non posse putem*; Et ne quis putaret verba illa *sufficienti promulgatione*, acceptationem supponere, subjungit, *Neque propterea lex minus legis nomine, & honore dignabitur, si justa, & sufficienter promulgata non recipiatur à populo, nec minus peccabit contra Dei jussa, si illam sine causa repudiet.*

10. Sed quid opus est singularium Doctorum mentem referre. Tota Schola Theologiæ Parisiensis in Decreto di utissimè ponderato super doctrina Lutheriana sic censuit anno 1521. *de constitutionibus Ecclesiæ.* Propositio. *Neque Papa, neque Episcopus, neque ullus hominum habet jus unius syllabæ super Christianum hominem nisi id fiat ejusdem consensu, & quidquid aliter fit, tyrannico spiritu fit.* Censura. *Hæc propositio est à debita subditorum erga Prælatos, & Superiores subjectione, & obedientia retractiva, legum positivarum seditiosè destructiva, ac* IN FIDE, ET MORIBVS ERRONEA, ET EST ERROR DAMNATVS VALDENSIVM, *cum errore Arianorum conveniens:* in hist. univers. Paris. tom. ult. ad illum annum.

11. Idipsum senserant antiquiores; *hujus*, inquit Ivo Cornotensis epist. 8. de Sede Apostolica verba faciens, *judiciis & constitutionibus obviare, planè est* HÆRETICÆ PRAVITATIS NOTAM INCVRRERE. S. Thomas Archiepiscopus Cantuariensis pro Ecclesiæ libertatibus Martyr Epist. 122. edit. Patris Lupi ad Gilbertum Londoniensem Episcopum scribit: SOLVS INFIDELIS, AVT SCHISMATICVS APOSTOLICIS OBTRECTAT OBEDIRE MANDATIS.

CA-

CAPUT V.

Confirmatur vim Legum ab acceptatione non pendere.

1. CUm Deus Optimus Maximus ſuperiori autoritatem confert ad gubernandum, & præcipiendum, ex conſequenti obligationem imponit ſubditis ad ſequendum, & obediendum; ſunt enim, ut loquuntur Dialectici, duo correlativa, quorum unum non poteſt eſſe ſine altero, & fruſtra eſſet poteſtas regendi ex una parte, niſi ex altera reſponderet neceſſitas obediendi.

2. Id luculenter declaravit Chriſtus ipſe, cùm Lucæ cap. 10 Apoſtolis dixit: *Qui vos audit, me audit*; & ne quis leviorem æſtimaret culpam, quæ contra præcepta ab hominibus facta perpetraretur, quàm ſi Chriſtus proprio aliquid ore præcepiſſet, addidit; *Et qui vos ſpernit, me ſpernit*, quibus in verbis obedientia, & contemptus non ad perſonas, ſed ad doctrinam referuntur, nec diſcrimen ponitur inter materiam fidei, & morum, vel diſciplinæ; atque *ita nihil excipitur, ubi diſtinguitur nihil.* Non eſt etiam illud Chriſti oraculum, de contemptu, quem in ſcholis formalem vocant, interpretandum, ſed de ſimplici inobedientia, quemadmodum ex verbis ſancti Matthæi cap. 10. verſ. 14, colligitur. *Quicumque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros exeuntes foras, &c.* Quis igitur neget Apoſtolos, eorumque ſucceſſores poſſe fideles, etiam renuentes, obligare ad recipiendas leges, & ad illas ſervandas, niſi fortè affirmare auſit, aut Chriſtum ipſum id non potuiſſe, quæ execrabilis eſſet blaſphemia, aut ſuam poteſtatem cum Eccleſiæ Prælatis non communicaſſe, quod Evangelii verbis repugnat.

3. Quibus potuiſſet meliùs verbis Chriſtus ſignificare poteſtatem illam, quam S. Petro, & in illo cæteris Eccleſiæ Paſtoribus, contulit, hominum acceptatione non indigere, quàm iſtis; *Quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cœlis*; *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in Cœlis.* Verbum enim *ligandi* repugnantiæ ſuperandæ vim ſignificat.

4. Si leges ſuperiorum Eccleſiaſticorum non obligarent recuſatæ, etiam ſine cauſa; major eſſet ſubditorum poteſtas vim illis aut conferentium, aut detrahentium per acceptationem, vel recuſationem, quàm ſuperiorum, quibus expectandus eſſet ſubditorum conſenſus; Etenim cùm obligatio neceſſitatem inducat, & ſit quaſi quoddam vinculum, ſi lex cùm à Legislatore profertur non ligat, nec ad obediendum adſtringit; utrumque autem præſtat poſt conſenſum, & acceptationem: ſequitur legem non à Conditore vim obligandi trahere, ſed à ſubditis ipſis, qua ratione potiores partes in proprio regimine obtinent.

5. Nec poteſt argumenti hujus robur infringi, reponendo conſenſum ſubditorum eſſe tanquam conditionem, non autem cauſam obligationis, quam lex infert, dum eſt acceptata, quemadmodum in contractibus minorum non Curatoris aſſenſus, ſed minoris voluntas validum efficit pactum, quamvis deſideretur etiam aſſenſus ille Curatoris. Hæc enim comparatio magis confirmat argumentum, quàm elidat. Nam primò contractus minoris naturaliter obligat, etiamſi non interceſſerit Curator. 2. Hinc fit, ut etiam in foro externo, quæ ex vi hujus contractus ſoluta ſunt, repeti nequeant, niſi ſpeciali lege id cautum ſit. 3. Secundùm Gallorum Juriſprudentiam rati ſunt hujuſmodi contractus, & validi reputantur, donec Principis beneficio minori ſe læſum aſſerenti ſuccurratur, ut poſſit à conventione reſilire. Quæ omnia non conveniunt legi ſecundùm eorum mentem, qui acceptationem omninò neceſſariam arbitrantur; atque adeò ex illorum mente, ut lex obliget, plus efficit ſubditus acceptans, quàm ſuperior ordinans.

6. Nemini unquam committitur Jutiſdictio, ſine facultate cogendi. Ridicula enim eſſet poteſtas homini à Principe collata in hunc modum: *Ego te conſtituo illius Provinciæ, aut Civitatis Gubernatorem, vices meas tibi committo, autoritatis meæ participem te facio, gratum, ratumque habiturus, quidquid à te præſtitum fuerit, tanquam à me ipſo effectum, quiſquis mandata tua contempſerit, tanquam me deſpexerit, reus habebitur, &c. cum hoc tamen pacto ut Cives ad nihil eorum, quæ juſſeris obligentur, niſi libuerit, illudq; faciendum receperint.* Nonne ipſum à natura inditum lumen rationis perſpicit mancam, & inutilem fore Gubernatoris autoritatem

tem, si ad sua, & Principis præcepta adimplenda nequiret adigere subditos, etiam renuentes.

7. Quis enim in animum possit inducere, gladium Principibus, & Magistratibus eo tantum fine à Deo porrectum, ut eo tunc solùm uterentur, cùm homines, quibus præpositi sunt, in eas leges peccarent, quæ fuissent ab ipsis acceptatæ, non autem ut ad eas acceptandas, dum essent justæ, sine iusta causa recusantes compellerent? Num autem Christus Vicarios suos Ecclesiæ Pastores reliquit inermes? illorum quidem arma carnalia non sunt, sed armis tamen non carent. Potestas ligandi, & censuris innodandi, non versatur in solis ulciscendis contra præcepta Divina patratis criminibus, sed etiam in punienda fidelium contumacia, qui Ecclesiam non audiunt, Divinæ legis observantiam suis ordinationibus adjuvantem.

8. Non patitur forma legum Ecclesiasticarum, nec sanctorum Patrum, aliorumque Doctorum, de illarum vi loquentium, verba, ut intelligamus, illas eò usque robore carere, dum fuerint à subditis acceptatæ. Nam v.g. quæ illis censuræ apponuntur, indicant etiam reluctantes ad illarum executionem teneri. Qua in re, cùm non fiat mentio acceptationis, neque distinctio inter privatos, & communitates, imò interdum expressè ad communitates pœnæ dirigantur, non debet obligatio ad privatos tantùm, aut etiam ad communitates ipsas post acceptationem factam dumtaxat referri. Et si quando Legislator acceptationis meminit, exceptio in illo casu firmat regulam pro cæteris.

9. Innumeros ferè Canonici Juris interpretes, & Doctores possemus huc congerere, qui licet varia inter se sentire videantur, quia circa eandem hypothesim non versantur, ut videbimus in exemplis infra referendis: in hoc tamen omnes conveniunt, ut doceant legem justam, secundùm Principis intentionem subditos obligare, nisi justam habeant non parendi causam; sed ab iis referendis supersedemus, quia hujusmodi authoritati non satis tribuunt Galli. Videri possunt apud Prosperum Fagnanum in cap. Treugas. de Treuga & Pace, ubi hanc quæstionem fusè prosequitur, præsertim à num. 48. & in hunc modum concludit. *intrepidè concludendum est legem Ecclesiasticam post publicationem ligare à sui principio ante ullam populi acceptationem.*

10. Abſit, ut libertates Eccleſiæ Gallicanæ inſtabili, atque odioſo illo fundamento nitantur, quod plerique ſuſpicantur, qui libertates illas nihil aliud eſſe putant, quàm facultatem, ſeu licentiam faciendi quod libuerit, refutandi quod non arriſerit. Juſtam cauſam aut habent, aut habere ſe putant; cùm quid aut amplectuntur, aut reſpuunt, quicunque injuſtos ſe apertè non profitentur.

CAPUT VI.

An leges Eccleſiaſticæ minori quàm Politicæ autoritate polleant.

1. ILluſtriſſimus Dominus de Marca in univerſum leges omnes tam Politicas, quàm Eccleſiaſticas, donec acceptatæ fuerint, vim non habere multis probare argumentis nititur libr. 2. de Concord. Sacerd. & Imper. cap. 16. eamque acceptationem docet Eccleſiaſticis legibus magis eſſe neceſſariam. Neceſſitatem illam quoad leges univerſas adſtruit. Primò ex eo quod debeant eſſe Reipublicæ utiles, utilitas autem illa à populi acceptatione cognoſcatur; Ideoque nolint Principes, ut illæ robur ſuum obtineant, donec à populo fuerint receptæ; Quæ quidem ratio ſi de facto vera ſit, ab eo quod hinc ſequitur non diſſentimus. Solis enim legibus utilibus ad bonum publicum, non autem odioſis, aut perniciosis vim obligandi concedimus, tacitumque Principis conſenſum ſufficere fatemur, ut illarum obligatio ſuſpendatur. Cæterùm Principem juſtas leges in ſubditorum optione relinquere, niſi ex certis indiciis colligatur, haud facilè credimus, nec ipſe Dominus de Marca credidiſſe poſtmodum teſtatus eſt his ſecundæ præfationis verbis: *Ad eum verò conſenſum adhibendum ſubditos ex officio teneri juxta præſcriptum juris Divini, niſi leges eorum commodis apertè officiant. Ab hac regula nunquam diſcedo, quando de legibus Eccleſiaſticis agitur.* Optandum eſſet, ut declaraſſet luculentiùs quid ſub illis vocibus *eorum commodis*

dit intelligeret, ut qui libertates Gallicanas aversantur, ab ea opinione dimoverentur; Gallos ex temporalibus tantùm rationibus, non autem ex bono spirituali aut Ecclesiastica disciplina de legibus Ecclesiæ admittendis, vel reijciendis decernere.

2. Secundò sic iterum argumentatur Dominus de Marca; *Sanè si contrario usu, & tacito consensu omnium, leges per desuetudinem abrogantur, & non solùm suffragio Legislatoris, ut dicebat Julianus; ita etiam etsi non suffragium, consensus saltem tacitus populi, qui rebus ipsis, & factis constat, necessarius erit, ut leges recepta dici possint.* Probat quidem hoc argumentum consensum populi necessarium esse, ut lex recepta dicatur; Nihil enim aliud est receptio, quàm consensus populi, sed supponit illam receptionem requiri, ut lex adstringat, quod esset demonstrandum. Præterea inobservantiâ vel desuetudine legi vigor non adimitur sine Principis consensu, qui licet non semper necessariò exprimendus sit, ut censeatur abolita quælibet lex, dandus tamen fuit saltem semel pro semper; Cùm scilicet legibus statutum est, aut requiri acceptationem ut inciperent valere leges, aut sufficere desuetudinem per tempus à jure determinatum, ut vigere desinerent.

3. Quocirca plerique Autores discrimen inter leges Ecclesiasticas, & Civiles reponunt, opinioni Domini de Marca è regione oppositum. Volunt enim leges Civiles iis, quos diximus, modis à populi voluntate pendere, non autem Ecclesiasticas, eò quod Principes à populo, Ecclesiæ Pastores â Christo potestatem acceperint. Duplicem adduxit Illustrissimus ille Præsul suæ opinionis rationem.

4. *Prima est*, inquit dicto cap. 16. num. 6. *quia potestas Ecclesiastica conceptis verbis data est in edificationem, non autem in destructionem, ut testatur Apostolus. Unde sequitur* NIHIL OBTRVDENDVM ESSE FIDELIBVS, QUOD EOS OFFENDERE ALIQVO PACTO POSSIT. *Atque adeò* LEGEM ECCLESIASTICAM MINVS COMMODAM PRO NON SCRIPTA ESSE HABENDAM, *quia, ut inquit Chrysostomus, hæc est Christianismi regula, & illius exacta definitio, hic est vertex supra omnia eminens, publicæ utilitati consulere.* Mirùm certè quod tantum hominem talis argumenti non puduerit; *Potestas*, inquit, *Ecclesiastica data est in edificationem, non autem*

autem in deſtructionem. Ergòne poteſtas laica data eſt in deſtructionem, non autem in ædificationem? NIHIL OBTRVDENDVM EST inquit, FIDELIBVS, QVOD EOS OFFENDERE ALIQVO PACTO POSSIT. Ergòne à faciendis legibus erit abſtinendum? Lex juſto non eſt poſita, ſed injuſtis, quorum ſemper major extitit numerus. Leges remedia ſunt, quæ tum curandis morbis, tum præcavendis adhibentur. Unde ſi expectandus ſit hominum, ab adoleſcentia ad malum pronorum aſſenſus, ut à vetitis in quæ nituntur, legum timore coerceantur, nulla erit pietas, nulla religio. Quotus enim quiſque eſt qui ſponte ſua, vel etiam Spiritus ſancti gratiâ ita tendat ad bonum, ut à corruptæ naturæ pondere non trahatur etiam ad malum, & in lubrico poſitus non egeat interdum legum autoritate retineri? Quæ lex ſancta, & juſta non *offendet aliquo pacto* vitiis jam deditos, aut ad illa propenſos? Quæ lex non videbitur minùs commoda? An regulæ, quæ *publicæ utilitati conſulunt*, maximam hominum partem non offendunt? An non illæ ipſæ ſunt, quæ minùs commodæ videntur? Porrò ſi offenſio illa, vel commoditas, bonorum judicio metienda eſt, non offendentur illi legibus juſtis, nec eas minùs commodas exiſtimabunt. Juſtas autem dumtaxat valere diximus, etiamſi receptæ non fuerint.

5. Non minus odioſa eſt ſecunda ratio, quam his verbis exprimit idem Dominus de Marca; *ſecunda verò ratio hæc eſt, quia Chriſtus ipſe diſcrimen utriuſque poteſtatis in præceptis dandis, autoritate ſua conſtituit. Reges gentium dominantur eorum, & qui poteſtatem habent ſuper eos Benefici vocantur, vos autem non ſic, inquit ille apud Matthæum & Lucam.* Atqui verba illa non vim ipſam legum, ſed procurandæ executionis rationem continent. Nec enim Deus fidelium conſcientias arctiùs adſtringit ad obſequendum legibus Principum ſæcularium, quàm Eccleſiæ; in eoque ſolo poſita eſt differentia, ut ex communi Sanctorum Patrum, & celebriorum Interpretum explicatione probatur, quod ſuperiores Eccleſiaſticos oporteat præcipere, & obedientiam obtinere ſuavitate potiùs, & charitate, quàm ſeveritate, ac timore. Id luculenter docent verba ipſa Origenis à Domino de Marca relata, in quibus, non poteſtas ſuperiorum Eccleſiaſticorum cum poteſtate Principum ſæcularium, ſed unius uſus

cum

cum alterius exercitio comparatur. *Principes Gentium non contenti tantùm regere ſubjectos ſuos, violenter eis dominari nituntur ; inter vos autem, qui eſtis mei non erunt hæc.* Mox de Prælatis ſpiritualibus ſubjungit. *Principatus eorum in dilectione debet eſſe poſitus, non in timore carnali* ; Quæ duo ultima verba notanda ſunt, ne quis putet Eccleſiam nullo poſſe pœnarum timore malos cohibere: *Quid vultis*, inquiebat S. Paulus, *in virga veniam ad vos, an in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?* 1. Corinth. 4. verſ. 21.

6. Multa extant in Sacris Scripturis , etiam novi teſtamenti teſtimonia, quæ Eccleſiæ facultatem illam ſontes plectendi aſſerunt. Satis eſt ut meminerimus Chriſtum, ut diximus , Apoſtolos ſuos, eorumque ſucceſſores , excommunicationis , cæteratumque cenſurarum gladio armaſſe, quo contumaces à malo deterrerent. Quamobrem Origenes non timorem omnem ab Eccleſiaſtico regimine removet, *ſed timorem carnalem.*

7. Sanctus Thomas , & alii plures interpretes in eundem ſenſum verba Chriſti explicant, ut ſcilicet non de poteſtate , ſed de poteſtatis uſu, non de jure , ſed de facto intelligantur. *Principes Gentium dominantur eorum Matth. 20. id eſt*, interpretatur S. Thomas, *in ſervitutem redigunt ſubditos :* Ezechiel. 22. *Principes ejus in medio illius, quaſi Lupi rapaces; Item aliqui habent eminentiam non in dignitate, ſed in poteſtate , ut aliqui nobiles, & conſuetum eſt , quod qui poteſtatem habent , non utuntur ad beneficium , ſed poteſtatem exercent in eos, ſcilicet ad opprimendum , non ad juſtitiam ; ſed Dominus illam conſuetudinem non vult in Eccleſia ſua ſervari.*

8. Alii interpretes ſuper hæc verba Luc. 22. *Reges gentium dominantur eorum* plurimas congerunt autoritates , ut probent Principibus etiam ſæcularibus congruere benignitatem. Olim epithetum Regis erat, *bonus.* Homerus nihil aliud in Rege deſiderabat, niſi ut eſſet fortis in hoſtes, & bonus in Cives. Imò Præſulum epithetum erat *optimus.* Unde Paulus Felicem Præſidem cognominat *optimum* Act. 23.

9. Non igitur docet Chriſtus quales debeant eſſe, ſed quales ſint plerique Principes. Cæterùm & Eccleſiaſticis, & ſæcularibus Prælatis competit , ut ſubjectos poſſint legibus obligare , & ad illarum executionem contumaces adigere , illi pœnis ſpiritualibus , & Canonicis ; iſti temporalibus , & corporalibus. Sed proh dolor, car-

nales homines, quia temporalia bona tantùm diligunt, non nisi temporales pœnas metuunt, nec spirituales, licet tantò magis metuendas, quantò animus corpori præstat, formidant. Unde fit ut Ecclesiæ præcepta parvi pendantur, nisi Magistratus sæculares brachium suum, id est auxilium, ut debent, illi commodent.

10 Tertium addit discrimen idem Autor inter utramque potestatem. *Regium Imperium inquit, à Sacerdotali in eo maximè distat quod illi non sola singulorum Civium rationes commissæ sint, sed totius Reipublicæ salus: Unde fit, ut in Cives etiam invitos ad fovendum totius Reipublicæ corpus jus illi competat, quemadmodum antea dixi, quòd aliter se habet in Episcopali Ministerio, cui Ecclesia sollicitudo ita est commissa, ut singulorum saluti præcipuè invigilare debeat, nec curare possit universum corpus aliquorum membrorum pernicie: sed ad exemplum Magistri nonaginta novem oves deserendæ illi sunt, ut centesimam ad caulas reportet.* Quis rursus humani ingenii non demiretur imbecillitatem, cum eruditissimum hominem, tàm absurdè ratiocinantem audierit? Quis credat Ecclesiam universam corpus minus curare debere, quàm aliqua membra? Quis credat nonaginta novem oves illi omninò deserendas, ut unam ad caulas reportet? Consulit Ecclesia bono publico, & quidem magis quàm privato; sed in hoc excellit ejus regimen, quod cùm sæculares Magistratus multa dimittant inulta, dum societati civili non officiant, Ecclesia omnibus remedia pro viribus conferat, secreta secretis, publica publicis, nec nonaginta novem justos perire sinit, ut unum salvet peccatorem: sed aliquandiù illorum curam non necessariam intermittit, aut imminuit, ut istum interim quærat, & justorum numero apponens simul omnium salutem, quantum potest, promoveat. Id autem & bonum publicum exigit, ut scilicet oves in tuto positæ aliquantulum deserantur, quo congregandis aliis, & Gregi adjungendis, liberiùs vacetur. Neque enim si nonaginta novem pariter periclitarentur, postponeretur illarum salus unius recuperationi.

11. Monet Ecclesia privatim peccatores occultos, sed publicè peccantes, ac scandalosos publicè arguit, &, dum est inutilis correptio eos ab aliorum communione sejungit, mavultque, ut Lupi faucibus exponatur ovis una morbida, quàm totum gregem in-

ficiat:

ficiat : quanquam etiam unius illius ſalutem exponat, eamque ideò etiam ſejungit, ut, dum ſe à grege ſenſerit exulem pudore ſuffundatur, ac illuc redire optet, & feſtinet. Non tàm exigit pœnam quàm morborum curationem, non vult mactare, ſed ſalutem conciliare. Sed eundem ſibi finem debent præſtituere Principes, ut ſcilicet bonum publicum curent, non autem ut perdant, & deſtruant ſingulares homines, niſi fortè quatenus bonum publicum mortem exigit. *Si non ad bonum commune multitudinis*, inquit, S. Thomas opuſc. de regim. Princip. lib. 1 cap. 1. *ſed ad bonum privatum regentis regimen ordinetur, erit regimen injuſtum, atque perverſum..... bonum ſiquidem gregis Paſtores quærere debent, & Rectores quilibet bonum multitudinis ſibi ſubjecta.*

12. ſed utrique, & Pontifices ſcilicet, & Reges dum pro bono publico ſingulares ſubditos plectunt, etiam iſtorum bono conſulere debent, quantùm poſſunt. Sanè nemini fas eſt quantumvis potenti mortem alicujus, aut aliud malum ſub ratione mali appetere.

13. Quod autem Principes aliquandò privatis hominibus vitam auferant, ut Communitati nocere deſinant; quod etiam ſubjectos ad ſolvenda tributa, quorum dubia eſt juſtitia, compellant, non eſt indicium arctioris obligationis in legibus politicis, quàm in Eccleſiaſticis, ſed majoris timoris in hominibus à pœnis temporalibus, quàm à ſpiritualibus. Quamobrem rectò concludit Dominus de Marca cum Theodoreto; *aliam eſſe rationem legum Regiarum, & Canonum; quod illa ſeveras pœnas à reis exigant, hi autem errantes in viam reducere, & ægris remedia parare conentur; quando peccatum eſt in leges Evangelicas, aut mores receptos.* Hinc tamen non conſequitur vim obligandi, majorem ineſſe legibus politicis, quàm Canonicis.

14. Sed quæ cauſa eſt, ut præfatus Autor Principibus, *ſi non jure ordinario, ſed ſummo jure agere velint, earum Conſtitutionum executionem urgere poſſe conceſſerit, quæ de jure dubio feruntur, & ab invitis Civibus obſequium extorquere, ſine ulla Tyrannici Imperii exprobratione*: Illam autem facultatem ſummis Pontificibus, aut Eccleſiæ univerſæ denegaverit? Numquid in dubio præſumendum eſt pro juſtitia legis civilis, & pro injuſtitia Canonicæ? Nonne etiam legibus Eccleſiaſticis convenit ratio boni publici,

quam subjungit ? *Etsi enim* inquit, *dura sint aliquando Regum Imperia, ordo ille imperandi, & parendi id exigit, ut subditi Dominorum mandatis cedant, quemadmodum Apostoli disertissimè docuerunt.* Quidni etiam Ecclesiæ præceptis parendum sit, etiamsi gravia videantur ?

CAPUT VII.

Ostenditur Doctores, quos citat Dominus de Marca non docere vim legis ab acceptatione pendere, sed potiùs contrarium.

1. *Leges Ecclesiasticæ*, inquit idem Petrus de Marca lib. 2. cap. 16. num. 5. *eâdem tacitâ conditione, quâ Civiles adstringuntur, scilicet ut parendi necessitate Christianos non teneant, donec usu sint receptæ. Hæc est non solùm Gallorum omnium, sed etiam celeberrimorum quorumque Doctorum sententia.*

2. Vera sunt hæc de utrisque legibus, si vel tacitus superioris consensus adsit, vel à lege absit justitia. Sed si subintelligantur duæ conditiones à nobis supra expositæ, ut scilicet & lex justa sit, & superior omninò, & non obstante consensus defectu, eam obligare intendat, & pauci Galli, & pauciſſimi celeberrimi Autores necessariam omninò promulgationem affirmabunt.

3. Huic sententiæ non favebit Gratianus, qui primo loco citatur; Nec enim tacitum illum superiorum consensum excludit, licet illum non exprimat, dum ait, *leges institui, cum promulgantur: firmari cùm moribus utentium approbantur.* Invisus ferè Gallis est Gratianus, quod plurima collegerit, quæ illis videntur summorum Pontificum autoritatem nimis extollere, nec illum controversiarum de libertatibus Ecclesiasticis Judicem reciperent lubentes ; Itaque non est in explicanda illius mente amplius immorandum ; quanquam sic illum Autorem interpretantur communiter Juris Doctores, ut tacitum Principis consensum ad non exequendam, vel ad abolendam legem requirat, quod in ipsis animadvertere licet, quos deinde citabimus ex prædicto Marca. Imò seipse Gratianus videtur corrige-

re

re §. ult. ejuſdem diſtinctionis 4. dum addit; *niſi forte quis dicat hac non decernendo eſſe ſtatuta, ſed exhortando conſcripta.* DECRETUM VERO NECESSITATEM FACIT: EXHORTATIO AUTEM LIBERAM VOLUNTATEM EXCITAT.

4. Secundò ſanctus Auguſtinus, quem putat Marca inclinare in contrariam ſententiam lib. de vera Religione cap. 31. non inferiorum, ſed ſuperiorum judicio permittit leges, cùm fiunt. Hæc ſunt illius verba; *In iſtis temporalibus legibus, quanquam de his homines judicent, cùm eas inſtituunt* (certè non ſubditi, ſed ſuperiores, leges inſtituunt, imò nec adſunt quidem inferiores, niſi fortè pauciſſimi, dum leges conduntur) *tamen* CVM FVERINT INSTITVTÆ ATQVE FIRMATÆ *non licebit judici de ipſis judicare, ſed ſecundùm ipſas.* Si judici, qui Principis vice fungitur, non licet de legibus, ſed ſecundùm leges judicare, quomodò id permittetur inferioribus? Non enim dicit S. Auguſtinus, cùm receptæ, ſed cùm inſtitutæ, atque firmatæ fuerint, quod totũ ad Principis autoritatem pertinet. Sed quod S. ille Doctor de Legislatoribus, non de inferioribus, doceat; poſſe de legibus judicare, cùm inſtituuntur, declarat ipſe manifeſtiſſimè verbis, quæ poſt jam relata immediatè ſequuntur; *Conditor tamen legum temporalium, ſi vir bonus eſt, & ſapiens, illam ipſam conſulit aternam, de qua nulli animæ judicare datum eſt, ut ſecundùm ejus incommutabiles regulas, quid ſit pro tempore jubendum, vetandumque diſcernat.*

5. Covarruvias, quem dictus Marca celeberrimum Autorem vocat, utriuſque conditionis ſupradictæ mentionem expreſſam facit in illis ipſis verbis, quæ ſunt ab illo exſcripta è libro 2. var. reſol. cap. 16. num. 6. ſcilicet; *Leges à Principe dari ea conditione, ut* NON ALITER OBLIGENT, QVAM SI FVERINT A REPVBLICA RECEPTÆ ..... *& maximè præſumendam eſſe eam legem, quæ à Republica non recipitur, minimè ei convenire.* Ergo è contra ſi Princeps intendat, ut leges etiam non receptæ obligent, & illæ aliũdè Reipublicæ conveniant, ad illarum obſervationem ſubditi tenebuntur.

6. Navarrus, qui eſt alius Autor à præfato Marca citatus tanquam celeberrimus, neceſſitatem taciti conſenſus Principis expreſsè meminit. *Dixi*, inquit, *receptam: quia antequam recipiatur ſaltem per majorem partem Univerſitatis, cujus pars eſt tranſgreſſor, non*

ligat. Quoniam promulgari videtur cum conditione, si recipiatur saltem per majorem partem, ut singulariter dixit Domi. in §. leges per Recentiores ibi, & in cap. 2. de Constit. & profundius Felix in cap. 1. de treuga, & pace num. 12.

7. Citantur ad marginem alii Autores, qui duas possunt in Classes dividi. Prima est eorum, quos vulgò Summistas aut Casuistas appellant, secunda aliorum Theologorum. In prima Classe reponendi sunt Bartholomæus Fumus Ordinis Prædicatorum, cujus liber inscribitur: *Summa aurea Armilla nuncupata.* Angelus de Clavasio Ordinis Minorum, cujus liber; *Summa Angelica* dicitur; & Sylvester. Horum trium nullus non supposuit consensum Principis, ad detrahendam legi vim, esse necessarium: sive quia tùm debet adesse, cùm lex publicatur, aut in desuetudinem abit, sive quia generaliter constitutum est, ut post certum tempus, ac cum certis conditionibus leges inobservatæ robore carerent.

8. Ecce verba summiæ Aureæ *Armilla* nuncupatæ verbo lex num. 11. *& dicit gloss. in cap. Quocirca de consang. & affin. quod tolerantia, & dissimulatio Principis, in actu de jure prohibito, inducit dispensationem. Quod Dominus Antonius intelligit, quando Constitutio Papæ à principio non recipitur, Papa sciente, & tolerante, quia tunc tolerantia excusat à peccato: non autem si à principio recepta fuit à majori parte, secundùm quod limitat Panormitanus.* Nota hæc verba, Papa sciente, & tolerante.

9. Angelus autem de Clavasio verb. Constitutio §. 1. sic quæstionem proponit: *Utrum Constitutio Papæ, quæ à principio communiter non recipitur, ipso sciente, & tolerante obliget ad peccatum.* Item verb. Consuetudo §. 10. *Ex quo*, inquit, *per binum actum factum est contra Legislatorem scientem, & valentem contradicere, & non contradicentem.* Non disputat igitur Angelus, utrum lex non accepta subditos arctet, urgente, ac præcipiente superiore, ut acceptetur, sed supponit ipsum scire, & tolerare non receptionem.

10. Sylvester verb. lex num. 6. adhuc clariùs illum consensum docet esse necessarium, imò majorem in hoc autoritatem vindicat summo Pontifici, quàm Imperatori, ut mirùm sit in patrocinium advocatum fuisse sententiæ Petri de Marca. Audi ergo Sylvestrum verb. lex num. 6. *Quæritur quæ, & quot requirantur ad hoc quod*

lex

lex habeat vim obligativam in se, sive in communi, & dico, quod multa.....4. quod per inferiores sit susceptа, & approbata dist. 4. in istis §. leges.....etsi opponatur, quod hoc sit absurdum, quia potestas condentis legem penderet à subditorum arbitrio. Dico primò hoc non esse inconveniens in Principe sæculari, id est Imperatore; quia, ut recitat, & sequi videtur Archidiac. dist. 3. lex. Quidam, ut Landul. dicunt populum posse auferre Imperatori autoritatem, quam in eum transtulerunt, juxta §. sed quod Principi instit. de jur. natur. sicut judex qui delegavit. (Ecce quomodò Sylvester suffragatur opinioni Marcæ, in eo, quod lib. 2. cap. 2. docet non solùm autoritatem Regiam manare à Deo, sed etiam specialiter singulis Regibus à Deo immediatè conferri,) SED OMNES ECCLESIÆ NON POSSUNT AUFERRE AUTORITATEM A PAPA, QUIA EAM HABET A DOMINO. *Vide sivis Archiepiscopum 3. par. tit. 18. cap. unic. col. 3.* (S. Antonium Archiepiscopum Florentinum intelligit, à cujus autoritate possemus novum accersere argumentum,) *Esto tamen quod illud sit inconveniens in Imperatore, sicut in Papa: Dico quod hoc non sequitur, quia potest Princeps deputare Executorem compellentem ad observantiam legis: quo casu necessaria erit susceptio legis subditis compulsis.* (Vide an Sylvester cum Marca doceat nihil obtrudendum esse fidelibus, quod eos offendere aliquo pacto possit:) *& dato quod compelli non possint; adhuc non sequitur illud inconveniens: quia eo casu, quo Princeps vult compellere, sed nequit, non receptio non impedit vim legis, cùm eo modo eam impediat, quo consuetudo tollit, scilicet quia Princeps scit, & tolerat.* Non ergo defectus acceptationis, sed Principis consensus robur legis justæ suspendit.

CAPUT VIII.

Ostenditur ex verbis aliorum Doctorum, quos citat Dominus de Marca non probari vim legis à promulgatione pendere, sed potiùs contrarium.

1. CItantur adhuc duo magni nominis Theologi ad probandam necessitatem acceptationis, ut leges obligent: scilicet Joannes Gerson, & Joannes Major; sed licet illi, sicut & Nicolaus Cusanus, quem alibi allegat, & nos cap. sequenti, eo tempore

tempore ſcripſerunt, quo ſummi Pontifices, ſeu legitimi, ſeu falſi, Galliam inſolitis oneribus ferè oppreſſerant, tempore ſcilicet ſchiſmatis inter Pontifices Romæ, & Avenione ſedentes, aut tempore bellorum, ideoque vehementiùs incuſaverint abuſus autoritatis Pontificiæ contra ſanctam, & priſcam Canonum diſciplinam, nuſquam tamen non meminerunt legitimæ Vicariorum Chriſti poteſtatis, & debitæ ab omnibus fidelibus erga ſanctam Sedem non ſolùm venerationis, ſed etiam obedientiæ.

2. Joannes Gerſon in tractatu de vita ſpirituali lect. 4. quæ ſignanter citatur à Marca hæc habet corollario primo. *Nulla tranſgreſſio legis naturalis, aut humanæ, ut naturalis eſt, vel humana, eſt de facto peccatum mortale* : Sed hæc doctrina nihil juvat ad ſtabiliendam neceſſitatem acceptationis; Diſtinguit enim tantummodo, Theologorum Scholaſticorum more, duas, ut ipſi loquuntur, formalitates in eadem lege, prima quod dictetur à ratione naturali, vel conſtituta ſit ab hominibus. Secunda quod à Deo ſit poſita, vel firmata; Et ab hac ſecunda, non autem à prima putat habere quod obliget ſub pœna peccati mortalis; ſed in omni lege juſta requiritur utraque illa ratio, ſeu formalitas. Hæc Gerſonis mens manifeſtè patet ex probatione, quam adducit, ſcilicet, *quia lex naturalis, & humana, ut tales ſunt, non poſſunt attingere ad cognitionem æternitatis in pœna, vel præmio; Non ergo feruntur ad finem talem ſupernaturalem.*

3. Corollar. 4. concludit in hunc modum : *Et ita quantum lex aliqua habet admixtum de lege Divina præceptiva, tantum & non amplius eſt ejus tranſgreſſio mortaliter vitioſa.* Et corollar. 7. *Nulla lex appellanda eſt, neque ferenda tanquam neceſſaria ad ſalutem æternam, quæ non eſt de jure Divino in aliquo quatuor graduum, quos lectio præcedens expoſuit.* Hæc doctrina prima ſpecie videtur ab omni peccato mortali eximere violationem cujuſcumque legis humanæ, niſi ſit etiam lex Divina. Verùm contraria mens apertè ſignificatur in Corollario 6. cùm de præcepto abſtinendi ab operibus ſervilibus, & ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium audiendi ſic loquitur Gerſonius: *Quod ſi peccat quis mortaliter tranſgrediendo limitationem iſtam Eccleſiæ, hoc non eſt propriè ex hoc quod Eccleſia ſic præcipit; ſed quia ſic limitare expediebat pro communitate: Et jam homo fit contemptor Divini præcepti* (huc uſque ſoli Divinæ legi vim obligandi tribuere videtur: ſed

Præ-

Prælatorum autoritatem statim asserit) *& suorum superiorum, quibus sponte se submisit, aut submittere debuit pro utilitate sui, & Communitatis, cujus est pars.*

4. Sed in lect. 2. ad quam remittit in Corollario 7. omnem aufert dubitandi occasionem. Distinguit enim quatuor gradus legis ad Divinam legem pertinentis, ad quorum aliquem præcipuè 3. vel 4. evidentissimè reducitur quæcunque lex, manifestam non continens injustitiam; *Dicamus, quod illa lex est pertinens solùm ad Divinam, quæ licet deduci non possit à veritatibus solis Divinæ, deducitur tamen ex eisdem coassumptis aliquibus veris probabilibus, quæ piè, & rationabiliter negari non possunt ....: In 3. gradu sunt leges, quæ ad sui deductionem per leges Divinas requirunt propositiones dubias, quæ tamen plus incitant, & ædificant ad devotionem, quàm oppositæ, aut quas tutius est concedere, quàm negare. Exempla multa, & quotidiana sunt in Canonibus summorum Pontificum, & Decretalibus. Illi quippe Canones, aut Epistolæ Decretales innituntur legibus Divinis, utpote talibus universalibus; Qui vos audit, me audit: obedite Præpositis vestris: quæ dicunt, facite; & similibus. Sed subsumendo pro minori propositione, aut in consequentia coassumuntur sæpius propositiones, quæ non sunt de lege Divina, aut quæ dubia sunt, aut non prorsus certæ, quod proficiunt observantibus. Tamen in multis tutius est eas concedere, nec pertinaciter impugnare, &c. Postremus gradus continet leges, quæ ex legibus Divinis non plus deduci possunt, aut minus quàm oppositæ.* Quæ lex amabo, si justa sit, non pertinebit ad legem Divinam aliquo ex istis modis.

5. Sed progreditur ulteriùs Gerson, nam Corollar. 8. lect. 4. docet in dubio judicandum esse pro lege; Verba inferiùs exscribemus. Demonstrabimus etiam alibi quomodò summi Pontificis autoritatem defendat, & hæreseos arguat illius impugnatores, ut hinc pateat Gersonium, dum autoritati summi Pontificis aliquid videtur detrahere, ad abusus suo tempore frequentes respicere. *Diutius spe nostra,* inquit hujusce tractatus lect. 3. *tenuit nos sermo de hac potestate summi Pontificis, quoniam tempestas præsens ad hoc impulit, pro qua magis necesse est, potestatem hanc ad clarum dignoscere, atque secernere, quam olim antea præsertim ad videndum subtractionis facta justificandæ, vel cassandæ rationem, præsuppositis eis, quæ facta sunt.* De

subtractione loquitur à Benedicto XIII. Pontifice Avenionensi, cui paruerunt Galli tempore schismatis, de quo alibi fusiùs.

6. Joannes Major post Gersonium scripsit, & se Universitatis Parisiensis sententiam sequi professus est, in 4. sent. dist. 15. quæst. 4. qui locus citatur à Marca. Ad Gersonis sententiam interpretandus est, ut scilicet non obligent leges ad legem Divinam nullo modo pertinentes, id est justitiæ, vel justa de causa refutatæ. Puderet ni fallor Doctores celeberrimæ Facultatis Theologiæ Parisiensis affirmare leges etiam justas posse repudiari, quamvis renitente Principe, ac sine justa causa. Contrarium suadent eorum Decreta alibi referenda.

7. Denique Joannes Driedo Professor Lovaniensis lib. 1. de libert. Christiana cap. 9 docum. 2. citatus à Marca, docet, quidem legem in foro conscientiæ non habere vim obligandi. *Quando non est moribus utentium recepta*, sed supponit tacitum consensum Principis metuentis turbationem Reipublicæ. *Tum enim*, inquit, *lex illa non expedit Reipublicæ sic dispositæ, cum plus damni, & turbationis, quàm boni inde sequeretur. Neque enim posse lex illa moribus utentium confirmari, dum Princeps non posset absq; turbatione Reipublicæ punire illius legis transgressores, populo legem illam non acceptante.* Dispositio tamen Reipublicæ prædicta vix culpâ vacaret, si lex omninò justa esset.

8. Cæterùm autoritatem superiorum, & eis parendi obligationem, dùm nihil præcipiant legi Divinæ contrarium, in illo ipso loco validissimè defendit: *Ex his*, inquit, *manifestum est, falsam esse doctrinam eorum, qui dicunt Ecclesiæ Prælatos, superioresque Potestates non plus facere posse imperando, quàm faciunt Magistri, aut Doctores Dei legem, seu præcepta docentes, & Prælatos nihil aliud posse facere, quàm faciunt Medici, qui ægrotis intimant, quis cibus mortiferus sit corpori, quis salutaris..... Nam & sunt alia innumera sacræ Scripturæ testimonia, ex quibus liquidum est Prælatorum & superiorum Potestatum officia esse non solùm docere, aut intimare quid Deus jubeat, sed & imperare, dirigere, & coercere populum. Deinde, & scire oportet supradictas scripturas à sanctis Patribus sic intellectas esse, ut ex illis sequatur etiam nos oportere* OBEDIRE IN HIS, QUÆ NON SUNT SECUNDUM SE PRÆCEPTA LEGE DIVINA, *quemadmodum latius declarabitur infrà, & in solutionibus argumentorum.*

9. Testimonia Innocentii I. & Gelasii, quæ profert præfatus

tus Dominus de Marca loco citato cap. 8. in alienum ſenſum ab eo detorquentur. Cùm enim Innocentius Epiſt. 18. quæ eſt ad Alexandrum Epiſcopum Antiochenſem quædam decreviſſet circa jus Metropoliticum, & de rejectione Clericorum Arianorum, ſcribit, ut hæc Decreta mittantur ad cæteros Epiſcopos, ut ab omnibus unanimiter obſerventur. Qua in re non illorum arbitrio permittit, ut vel acceptentur, vel repudientur, ſed providet tantùm ut ab eis non ignorentur, quod ſufficere putat, ut communi conſenſu ab omnibus executioni demandentur. Et licet hanc ſignificationem in Synodo fieri cupiat, ſatis tamen eſſe inſinuat, ſi ad Epiſcopos pervenerit; *Gravitas itaque tua*, inquit, *hæc ad notitiam Coepiſcoporum, vel per Synodum, ſi poteſt, vel per harum recitationem faciat pervenire, ut ea, quæ ipſe tàm neceſſariò percontatus es, & nos tam elimatè reſpondimus, communi omnium conſenſu, ſtudioq; ſerventur.* Gelaſius autem dicit Conſtituta Conciliorum univerſalium fieri ex aſſenſu univerſalis Eccleſiæ; non autem ſtatuta Conciliorum ab aſſenſu univerſalis Eccleſiæ pendere, ut vim habeant obligandi; ac in hoc magnam Apoſtolicæ Sedis autoritatis partem collocat, quod Synodorum Decreta confirmet, exequatur, & obſervari faciat. *Confidimus, quod nullus jam veraciter Chriſtianus ignoret uniuſcujuſque Synodi Conſtitutum, quod univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, non aliquam magis exequi Sedem præcteris oportere, quàm primam,* QUÆ, ET UNAMQUAMQUE SYNODUM SUA AUTORITATE CONFIRMAT, *& continuata moderatione cuſtodit, proſuo ſcilicet Principatu.*

10. Ex eo quod Anaſtaſius Bibliothecarius non omnes ubique Canones vigere affirmat ad marginem 6. Canonis ſeptimæ Synodi, ubi mentio habetur cujuſdam Canonis Trullani, nequit Marca inferre, neceſſariam eſſe acceptationem, ut lex vi ſua polleat, cùm à quamplurimis aliis cauſis procedat hæc inobſervatio, præſertim ex tacito ſummi Pontificis conſenſu.

11. Non magis urgent verba Diurni Romani ab eodem Marca relata, quibus pollicebatur olim Pontifex ſe ſervaturum *omnia Decreta Canonica Prædeceſſorum Apoſtolicorum Pontificum quæcumque ipſi Synodaliter ſtatuerint, & probata erant.* Nec enim hac voce *probata* ſignificatur neceſſitas conſenſus ſubditorum, ad hoc ut ſuperiorum legibus teneantur, ſed deſignantur Conſtitu-

tiones desuetudine, vel contrariis Constitutionibus, aliave legitima ratione non abrogatæ: Quod ex verbis sequentibus colligitur *sicut ab eis* (Pontificibus) *statuta sunt, in sui vigoris stabilitate custodire.*

12. Denique verba illa Philippi II. Francorum Regis à Marca loco citato exscripta. *Ecclesia non recipit quamplures Canones, qui per desuetudinem abierunt, vel ab initio non fuêre recepti* intelligi debent de Canonibus ab Ecclesia Romana non receptis v. g. Trullanis, vel cum consensu expresso, aut tacito summorum Pontificum in usum non redactis. Nec enim illud Philippi testimonium, aut alia supra relata definiunt posse subditos, superiorum, justas suas leges acceptari, & observari contendentium, voluntati, sine peccati reatu obsistere.

CAPUT IX.

Utrum legi parendum sit, dum dubia est eius Iustitia, aut non evidens eius recusandæ ratio.

1. VErendum non est, ne universa Ecclesia, vel etiam summus Pontifex, aliquid præcipiat legi Divinæ, aut naturali contrarium; sed neque de quo dubium sit, an adversetur, nec ne? Undè non de hujusmodi dubio hic instituitur quæstio, quæ certè non tàm facilè solveretur. Videtur enim ex una parte, quod quemadmodum Deo obediendum est magis quàm hominibus, si apertè contraria præcipiant, ut qui hunc ordinem invertat, culpæ, ac pœnæ reus sit: Ita etiam cùm periculum est, ne in adimplendo hominis præcepto subditus Divina mandata transgrediatur, hujusmodi mandatum prætermittendum sit, quia hoc ipso quod quis se peccandi periculo committit (committit autem quisquis id agit, quod dubitet, an Deo displiceat) in peccatum incurrit. Aliunde tamen S. Augustinus relatus Canone: *Quid culpatur* 23. quæstione 1. supponit posse (nescio an non etiam debere) superiori præcipienti obtemperari, non modò si certum sit, id, quod præcipitur Deo non displicere, sed etsi displicere certum non sit. Docet enim posse militem bellare jubente Principe, in quo proximi fortunæ, ac vita ipsa impetitur, dummodò certum non

sit

sit, bellum illud esse Divinâ lege vetitum, atque adeò dubium sit, num hosti fiat injuria; possèque contingere, ut reus sit, qui præcipiat, innoxius qui obsequatur; *vir justus*, sunt verba S. Augustini, *si fortè etiam sub Rege homine sacrilego militet, rectè potest illo jubente bellare; si vice pacis ordinem servans, quod sibi jubetur*, VEL NON ESSE CONTRA DEI PRÆCEPTUM CERTUM EST, VEL UTRUM SIT, CERTUM NON EST: *Ita ut fortasse reum faciat Regem iniquitas imperandi: innocentem autem militem ostendat ordo serviendi.* Rideretur ut insanus, nedum plecteretur ut reus miles, qui ad bellum proficisci jussus à Principe causaretur, quod sibi non satis esset perspecta belli justitia. Principis est, præcepti causas, & justitiam discutere, subditorum autem parere; nisi norint Principem majorem id prohibere.

2. Sanè qui tùm etiam obediendum sentit, cùm non constat an lex Divinis mandatis sit conformis, an contraria; quomodò non arbitraretur præstandam obedientiam, cùm nullum est de peccato, vel de peccati periculo dubium, sed tantùm, an nimium gravis sit lex, ambigitur, aut ex alio capite, quàm ex peccandi timore oritur injustitiæ suspicio.

3. Nulla est societas, in qua erroris, ac temeritatis non insimuletur quisquis, dum inferior cum superiore contendit circa præcepti obligationem, præferendam afferat inferioris sententiam. Mente percurrantur Cœtus omnes, non solùm in quibus Principis potentia, etiam dum officii sui terminos prætergreditur, mutam extorquet obedientiam, aut in quibus votum ad obedientiam arctiùs constringit, sed & alii omnes: vix unum invenias, in quo universi omninò persuasum non habeant, & omninò indubitatum; Rectoris judicium in dubiis circa obedientiam, inferiorum opinionibus esse anteponendum, eosque omnes in regiminis regulas peccare, qui obedientiam negent sub prætexu, quod evidens non sit mandati æquitas.

4. Tantus est uniuscujusque erga se ipsum amor, tamque altis radicibus infixum in omnium hominum cordibus libertatis, & independentiæ desiderium; tam accensum, ac fervens propriæ commoditatis, & utilitatis privatæ studium; ut si dubium sufficiat ad excusandam legum rejectionem, dissolvendus sit omnis obedientiæ nervus; Quotus enim quisque est, cui mens, privati, amoris stimulo exci-

tata, dubitandi rationes non subministret, quandoquidem tot sunt quibus injusta videntur, quæ justissima cernuntur ab aliis omnibus, qui æquo animo de illis judicant. Quin etiam non desunt qui apertum scelus non solùm injustum non agnoscant, sed & laudabile existiment, quemadmodum Judæi Apostolos interficientes arbitrabantur obsequium se præstare Deo.

5. S. Gregorius Magnus in c. 15. lib. 1. Reg exponens verba hæc Samuelis ad Saulem, *quasi peccatũ ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere*, Inferioribus de superiorum mandatis sententiam ferendi tantùm abest ut libertatem relinquat, ut etiam licentiam illã maximi criminis arguat. *Qui repugnant*, inquit, *Prælatorum imperiis, ideo utique repugnant, quia Divinam voluntatem se scire melius æstimant. Quasi ergo peccatum ariolandi est repugnare, quia, velut Divino Altari contempto, ad aras Dæmonum responsa percipiunt, dum cordis sui præstigiosis, ac superbis adinventionibus credunt, & salutaribus Prælatorum consiliis contraria sentiendo refragantur.* Quocirca tam acriter increpatus est à Samuele Saul, licet iste proprio crederet officio fecisse satis. Nam corripienti quod Dei vocem non audivisset, *imò*, respondit, *audivi vocem Domini, & ambulavi in via, per quam misit me Dominus* 1. Regum 15. vers. 20. Præceptum quidem ad litteram non fuerat executus, sed præterquam quod in re, ut videbatur, parva illud transgressus fuerat, majorem se Deo gloriam procuraturum, si sacrificium offerret, existimaverat; *Tulit autem*, inquit, *de præda populus oves, & boves primitias eorum, quæ cæsa sunt, ut immolet Domino Deo suo in Galgalis.*

6. Joannes Gersonius, cujus verba huc distulimus, obediendum in dubio statuit in tract. de vir. spirit. lect. 4. hoc est enim Cotollarium 8. *Occurrente dubio probabili de aliqua lege, utrum Divina sit, aut Divinæ connexa, seu pertinens, tutiùs est legem illam pro Divina suscipere, quàm humanam negligere.* TENE CERTUM (consulit Augustinus) ET DIMITTE INCERTUM. Consilium dumtaxat, non præceptum his verbis contineri crederes, nisi statim sequeretur; *Est itaque regula Magistralis quod exponens se discrimini peccati mortalis peccat mortaliter, & hanc fundat dictum Sapientis: Qui amat periculum peribit in illo.*

7. Nico-

7. Nicolaus Cusanus, quem D. Petrus de Marca lib. 2. cap. 16. num. 8. adducit, ut probet necessariam acceptationem legum, ut vim obligandi habeant, quod descripserat initio Concilii Basileensis, postea vel explicavit, vel retractavit. *Sic enim*, ait Epist. 1. quæ est ad Rodericum de Trevino Archidiaconum Oratorem Regis Castellæ in Dieta Francofordiensi anno 1442. die 20. Maii scripta; UBI VERO IPSE PRINCEPS EA FIERI MANDARET, QUÆ AD FINEM ÆDIFICATIONIS ECCLESIÆ ILLI CREDITÆ NON TENDERENT, NON PROCEDERET IUSSIO A PRINCIPATU; QUARE EI TUNC OBEDIRE NON ESSET NECESSE. *Si verò dubium esset, & de mente sacri Principis non constaret: pro sacro Principe præsumendum est, quod rectè credita potestate utatur & ipsi obediendum est.*

8. Franciscus de Victoria Universitatis Parisiensis Alumnus relect. 4. propositionem 16. hanc adstruit; *Non spectat ad subditos determinare, aut examinare quid possit Papa, aut quid non possit, & quomodo teneatur parere vel non. Probatur. Quia sacrilegium est disputare de Potentia Principis, & præcipuè Papæ 17. quæst. §. Committitur, & sequent. 2. quia hoc ipsum determinare, quæ sit potestas spiritualis alicujus, est jurisdictio, & est pars gubernationis, quæ non spectat ad subditos, saltem erga superiores: ergo hoc non convenit illis. 3. quia profectò hoc esset in turbationem, & dissolutionem Ecclesiasticæ Hierarchiæ & autoritatis, si quilibet posset dicere; Papa non potest, & hoc modo eximeret se à mandatis Papæ, & esset manifestum nutrimentum inobedientiæ, & schismatum, & hæresum.* IMO HINC NATÆ SUNT HÆRESES, *ut ait Cyprianus*, QUOD SACERDOTI DEI, VEL PAPÆ NON OBEDITUR; *sed quilibet audet dicere, quod Papa malè facit, & quod non potest facere; Et ideo etiam si Papa erraret, melius esset, ut in omnibus illi pareatur, quàm per hoc quod unus habeat licentiam non parendi Papæ in uno casu forsan rationabili, dare occasionem, ut alii non pareant etiam in justis, & honestis.*

9. Præsidentium est quid inferioribus utilius sit decernere, atque ad illud implendum amore, interdum etiam timore, inducere; Subditorum etiam non solùm vires, sed & affectus plerumque convenit explorare antequam lex illis imponatur: non ita tamen ut bonum

publicum

publicum negligatur, ne offendatur multitudo : ſubditorum autem eſt obedire, ſed eorum maximè, qui, & ipſi aliis præſunt. Debent enim obedientiam ſuperioribus ſuis præſtare, ut eam à ſuis inferioribus faciliùs obtineant.

CAPUT X.

Utrum nova Eccleſiæ Decreta in Gallia obligent, ſi prius examinata, & à Curiis ſæcularibus recepta non fuerint.

1. DUm Conventus Bituricenſis in examinandis Concilii Baſileenſis Decretis aliquid immutandum, aut temperandum judicabat, non id ſua poſſe autoritate præſtare, ſed à Concilio ipſo poſtulari debere ſentiebat, ut in Pragmatica Sanctione frequenter notatur. Verùm libertates Eccleſiæ tunc temporis inductæ, proceſſu temporis eo devenerunt, ut non ſolùm ſummorum Pontificum Conſtitutiones, ſed etiam Conciliorum œcumenicorum Canones, niſi circa fidem, non valere dicantur, antequam à Parlamentis fuerint diſcuſſa, &, ut illic dicitur, verificata. Id ſatis expreſsè affirmat Carolus Fevretus lib. 1. cap. 4. num. 11. 24. 25. Fatetur ille quidem, Galliam ſuis libertatibus uti cum tacito Romanorum Pontificum conſenſu, & Petrus de Marca lib. 3. cap. 6. num. 5. *cum bona ſummorum Pontificum venia*, ſed ipſis etiam nonnunquam invitis Conciliorum Decreta repudiantur; quod utrum jure fiat, videndum eſt in hoc capite.

2. Non quærimus jam, utrum quando Rex legitima ſua jura impeti metuit, damnum præcavere poſſit, adhibito Actuum, qui à Curia Romana emanant, examine, aut à Clero, & populo ſuo manifeſtam injuriam propulſare, ſed an in Gallia Judicum, & aliorum fidelium tuta ſit conſcientia, ſi Eccleſiæ univerſæ, aut ſanctæ Sedis mandata, circa res ſpirituales, & Eccleſiaſticas non evidenter injuſta rejiciantur, aut non acceptentur à Senatu, à Clero

Clero autem, vel à Populo executioni non demandentur.

3. Error eſſet intolerabilis, ſi à Senatu, aut Rege ipſo ſummi Pontificis autoritas circa res ſpirituales, & Eccleſiaſticas pendere crederetur. Hæreſis eſt iſta jam pridem ab Eccleſia damnata, & Scripturæ oraculis contraria. Cùm enim Chriſtus Vicarium in terris ſuum Petrum, ac in ejus perſona legitimè ſucceſſuros Pontifices creavit, ſupremæ ſuæ poteſtatis participes fecit, eamque poteſtatem ſoli Deo ſubjecit. *Et tibi dabo claves Regni Cœlorum; & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in Cœlis. Et quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cœlis*, Matth. 26.

4. Si Chriſtus Principibus omnibus ſupremis Eccleſiæ juriſdictionem ſubmiſiſſet, jus illud etiam Paganis & Hæreticis, penes quos eſt legitimum dominium, ſine dubio competeret, quod ab omni ratione, ac religionis ſenſu alieniſſimum eſt. Quis enim credat voluiſſe Deum Eccleſiæ ſuæ regimen infenſiſſimis ſuis hoſtibus ſupponere. Ergone invalida fuiſſent primis ſæculis, dum Imperium, & Regna penes Imperatores, & Reges infideles, aut hæreticos erant, ſummorum Pontificum, & Conciliorum Decreta tunc edita, utpotè à Principibus illis, & Chriſtianæ Religionis perſecutoribus non examinata, non probata, non recepta, non promulgata?

5. Sed quid juris circa hoc Principibus acceſſit, dum ad Chriſtianam fidem converſi ſunt, niſi quod baptiſmali caractere inſigniti, in Eccleſiæ filiorum, ac ſubditorum numero conſcripti fuerunt, ex quo non ſolùm ad exequenda illius mandata, ſed etiam ad procurandam, adhibitâ poteſtate ſibi Divinitùs traditâ, illorum executionem tenentur. De iis, qui foris ſunt, ut loquitur D. Paulus, id eſt, qui extra Eccleſiam, & per baptiſma in illam nondum ingreſſi ſunt, non judicat Eccleſia. At certè quicunque ſe Chriſtianos profitentur, debent Eccleſiam audire, ac ejus præceptis obtemperare. Sic habuerunt, ac profeſſi ſunt quotquot veri Chriſtiani, ac pii Principes extiterunt, ut produnt varia Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ monimenta: Id multoties declaravit Conſtantinus Magnus, præſertim in Reſcripto ad Epiſcopos Concilii Arelatenſis primi: *Meum judicium*, inquit, *poſtulant* (Donatiſtæ) *qui ipſe judicium Chriſti expecto. Dico enim, ut ſe veritas habet,* SACERDOTVM IVDICIVM ITA DEBET HABERI, AC SI IPSE DOMINVS RESIDENS IVDICET.

Nihil enim licet his aliud sentire, vel aliud judicare, nisi quod Christi magisterio sunt edocti. Quid igitur sentiunt maligni homines, officia, ut verè dixi, Diaboli? perquirunt secularia, relinquentes cœlestia. O rabida furoris audacia? sicut in causis gentium fieri solet, appellationem interposuerunt. Equidem gentes minora interdum judicia refugientes, ubi justitia deprehendi (reprehendi legendum arbitror) *potest magis ad majora judicia auctoritate interposita ad appellationem se conferre sunt solita. Quid hi detractores legis, qui renuentes cœleste judicium, meum putaverunt postulandum, sic sentire de Christo salvatore ecce jam proditores, &c.*

6. Theodosius Junior, & Valentinianus III. in Constitutione, quâ Decretum S. Leonis I. contra Hilarium Archiepiscopum Arelatensem executioni demandari jusserunt, expressis verbis declarant summi Pontificis sententiam sine Imperatorum intercessione vim suam obtinere: *Lata sententia,* inquiunt, *per Gallias etiam sine Imperiali sanctione valitura. Quid enim tanti Pontificis auctoritati in Ecclesias non liceret. Sed nostram quoque præceptionem hac ratio provocavit, ne ulteriùs vel Hilario, quem adhuc Episcopum nunc pari, sola mansueti Præsulis permittit humanitas,* NEC CVIQVAM ALTERI ECCLESIASTICIS REBVS ARMA MISCERE, AVT PRÆCEPTIS ROMANI ANTISTITIS LICEAT OBVIARE. ARTIBVS ENIM TALIBVS FIDES, ET REVERENTIA NOSTRI VIOLATVR IMPERII.

7. In eo pietatis, ac justitiæ sensu Imperatoribus inferiores non extiterunt Reges Christianissimi, quod sæpè de se ipsi testati sunt. De Carolo Magno Ivo Episcopus Carnotensis, Gratianus, aliique quamplures verba ista referunt, tam generoso, tamque Christianissimo Rege, atque Imperatore digna; *In memoriam Beati Petri Apostoli honoremus Romanam, & Apostolicam Sedem, ut quæ nobis Sacerdotalis mater est dignitatis,* ESSE DEBEAT MAGISTRA ECCLESIASTICÆ RATIONIS. *Quæ servanda est cum mansuetudine humilitas,* VT, LICET VIX FERENDVM AB ILLA SANCTA SEDE IMPONATVR IVGVM, CONFERAMVS, ET PIA DEVOTIONE TOLERAMVS.

8. S. Ludovicus, ut jam alibi notavimus, inter alia, quæ Philippo III. filio suo conscripsit, eum non solùm Ecclesiæ Romanæ, sed etiam

iam ſummo Pontifici ſubjaceret, admonuit: Non enim pijſſimus ille Rex ad infringendam, & imminuendam obedientiam, ut plerique hodie faciunt, Pontificem à Sede ſeparabat. *Sis devotus & obediens Matri noſtræ Romanæ Eccleſiæ, &* SUMMO PONTIFICI TANQVAM PATRI SPIRITVALI. Tantùm aberat, ut Auguſtiſſimi illi Principes Eccleſiæ Romanæ, ac ſummi Pontificis, & Eccleſiæ univerſæ à Concilio œcumenico repræſentatæ Decretorum Judices agerent, ut illis etiamſi gravia viderentur, ſeſe humiliter ſubijcerent.

9. Sed & Philippus IV. qui primus omnium cum Romano Pontifice apertiùs diſceptavit, ſi ſanctæ Sedis Decreta à ſe, vel à ſuo Senatu non probata vim obligandi non habere ſenſiſſet, an non Bonifacii VIII. Conſtitutiones contempſiſſet? An Cenſuras à Benedicto XI. ſublatas, deinde à Clemente V. expreſſiùs tollendas curaſſet.

10. Non igitur de Chriſtianiſſimo Rege, aut ejus Officialibus, & Judicibus, multò minùs de Clero, & plebe præſumendum eſt, in ea eſſe ſententia, ut Eccleſiaſtica mandata vim obligandæ conſcientiæ à Poteſtate aliqua ſæculari mutuari arbitrentur, aut prohibente illâ, exequenda non eſſe, ſi modò juſta ſint, qualia æſtimanda ſunt, quoties non patet injuſtitia. Eò tantùm ſpectat illorum examen, ut Regi, aut Regno non fiat injuria, aut Edicta injuſta per obreptionem, aut ſubreptionem evidentem obtenta, effectum ſortiantur. Cæterùm ſi illa occaſione Senatus ſanctæ Sedis Judicem ſe conſtituat; ſi perperam ejus mentem interpretetur, ſi ſine juſtiſſimis cauſis ejus decretorum executionem impediat, non libertates Eccleſiæ Gallicanæ defendit, ſed Eccleſiam Romanam ſimul, & Gallicanam in ſervitutem redigit, ac ſe omnibus cenſuris contra illa ſacrilegia inflictis illaqueat.

11. Quamobrem non ſolùm coram Deo, ſed etiam coràm hominibus vani ſunt prætextus illi, quibus aliquando juſtiſſima ſanctæ Sedis Decreta repudiantur; ſcilicet quod in iis obſervatæ non fuerint formulæ conſtitutionibus Regiis, vel Senatus conſultis inductæ, aut quod edita ſint proprio motu, vel cum conſilio alicujus Congregationis, cujus autoritas non agnoſcatur in Gallia: quæ quidem excuſationes ſi ſufficerent, cùm ſemper earum aliqua præſtò ſit, tota ſummi Pontificis poteſtas corrueret, vel, quod in idem recidit, à Francorum arbitrio penderet omne illius exercitium.

Nihil enim licet his aliud sentire, vel aliud judicare, nisi quod Christi magisterio sunt edocti. Quid igitur sentiunt maligni homines, officia, ut verè dixi, Diaboli? perquirunt sæcularia, relinquentes cœlestia. O rabida furoris audacia? sicut in causis gentium fieri solet, appellationem interposuerunt. Equidem gentes minora interdum judicia refugientes, ubi justitia deprehendi (reprehendi legendum arbitror) *potest magis ad majora judicia auctoritate interposita ad appellationem se conferre sunt solita. Quid hi detractores legis, qui renuentes cœleste judicium, nemo putaverunt postulandum, sic sentire de Christo salvatore ecce jam proditores, &c.*

6. Theodosius Junior, & Valentinianus III. in Constitutione, quâ Decretum S. Leonis I. contra Hilarium Archiepiscopum Arelatensem executioni demandari jusserunt, expressis verbis declarant summi Pontificis sententiam sine Imperatorum intercessione vim suam obtinere: *Lata sententia,* inquiunt, *per Gallias etiam sine Imperiali sanctione valitura. Quid enim tanti Pontificis auctoritati in Ecclesias non liceret. Sed nostram quoque præceptionem hac ratio provocavit, ne ulteriùs vel Hilario, quem adhuc Episcopum nunc pari, sola manseti Præsulis permittit humanitas,* NEC CVIQVAM ALTERI ECCLESIASTICIS REBVS ARMA MISCERE, AVT PRÆCEPTIS ROMANI ANTISTITIS LICEAT OBVIARE. ARTIBVS ENIM TALIBVS FIDES, ET REVERENTIA NOSTRI VIOLATVR IMPERII.

7. In eo pietatis, ac justitiæ sensu Imperatoribus inferiores non extiterunt Reges Christianissimi, quod sæpè de se ipsi testati sunt. De Carolo Magno Ivo Episcopus Carnotensis, Gratianus, aliique quamplures verba ista referunt, tam generoso, tamque Christianissimo Rege, atque Imperatore digna; *In memoriam Beati Petri Apostoli honorem us Romanam, & Apostolicam Sedem, ut quæ nobis Sacerdotalis mater est dignitatis,* ESSE DEBEAT MAGISTRA ECCLESIASTICÆ RATIONIS. *Quare servanda est cum mansuetudine humilitas,* VT, LICET VIX FERENDVM AB ILLA SANCTA SEDE IMPONATVR IVGVM, CONFERAMVS, ET PIA DEVOTIONE TOLEREMVS.

8. S. Ludovicus, ut jam alibi notavimus, inter alia, quæ Philippo III. filio suo conscripsit, eum non solùm Ecclesiæ Romanæ, sed et-

iam

iam ſummo Pontifici ſubjaceret, admonuit: Non enim pijſſimus ille Rex ad infringendam, & imminuendam obedientiam, ut plerique hodie faciunt, Pontificem à Sede ſeparabat. *Sis devotus & obediens Matri noſtræ Romanæ Eccleſiæ, & Summo* PONTIFICI TANQVAM PATRI SPIRITVALI. Tantùm aberat, ut Auguſtiſſimi illi Principes Eccleſiæ Romanæ, ac ſummi Pontificis, & Eccleſiæ univerſæ à Concilio œcumenico repræſentatæ Decretorum Judices agerent, ut illis etiamſi gravia viderentur, ſeſe humiliter ſubijcerent.

9. Sed & Philippus IV. qui primus omnium cum Romano Pontifice apertiùs diſceptavit, ſi ſanctæ Sedis Decreta à ſe, vel à ſuo Senatu non probata vim obligandi non habere ſenſiſſet, an non Bonifacii VIII. Conſtitutiones contempſiſſet? An Cenſuras à Benedicto XI. ſublatas, deinde à Clemente V. expreſſiùs tollendas curaſſet.

10. Non igitur de Chriſtianiſſimo Rege, aut ejus Officialibus, & Judicibus, multò minùs de Clero, & plebe præſumendum eſt, in ea eſſe ſententia, ut Eccleſiaſtica mandata vim obligandæ conſcientiæ à Poteſtate aliqua ſæculari mutuari arbitrentur, aut prohibente illâ, exequenda non eſſe, ſi modò juſta ſint, qualia æſtimanda ſunt, quoties non patet injuſtitia. Eò tantùm ſpectat illorum examen, ut Regi, aut Regno non fiat injuria, aut Edicta injuſta per obreptionem, aut ſubreptionem evidentem obtenta, effectum ſortiantur. Cæterùm ſi illa occaſione Senatus ſanctæ Sedis Judicem ſe conſtituat; ſi perperam ejus mentem interpretetur, ſi ſine juſtiſſimis cauſis ejus decretorum executionem impediat, non libertates Eccleſiæ Gallicanæ defendit, ſed Eccleſiam Romanam ſimul, & Gallicanam in ſervitutem redigit, ac ſe omnibus cenſuris contra illa ſacrilegia inflictis illaqueat.

11. Quamobrem non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus vani ſunt prætextus illi, quibus aliquando juſtiſſima ſanctæ Sedis Decreta repudiantur; ſcilicet quod in iis obſervatæ non fuerint formulæ conſtitutionibus Regiis, vel Senatus conſultis inductæ, aut quod edita ſint proprio motu, vel cum conſilio alicujus Congregationis, cujus autoritas non agnoſcatur in Gallia: quæ quidem excuſationes ſi ſufficerent, cùm ſemper earum aliqua præſtò ſit, tota ſummi Pontificis poteſtas corrueret, vel, quod in idem recidit, à Francorum arbitrio penderet omne illius exercitium.

12. Nec illa Judicum sæcularium injustitia illis prodest, qui eò tantùm prætextu debitam Ecclesiæ obedientiam denegant, cùm certissimè sciant Fideles, non Potestatibus Laicis, sed Apostolis, eorumque Successoribus dictum à Christo Domino nostro esse. *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælo: Et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cælo.* Matth. 18. Atque adeò posse quidem Senatus-consulta à pœnis temporalibus, non autem à Censuris Ecclesiasticis, multò minùs à Dei judicio liberare.

CAPUT XI.

Summum Pontificem habere condendarum pro universis Ecclesiæ partibus legum potestatem.

1. LEges justas acceptandas, & executioni demandandas, dum ea est Superioris intentio, imò etiam si dubia esset illarum justitia, modò nihil continerent legi Divinæ, aut naturali contrarium, hactenus demonstrasse mihi videor. Itaque id unum probandum supereresset, Romanum scilicet Pontificem, adversus quem vel omninò, vel præcipuè convertuntur libertates Ecclesiæ Gallicanæ, condendarum pro aliis, ultra suam specialem Provinciam, Orbis Christiani partibus legum potestatem habere, si hæc autoritas in dubium à Gallis revocaretur, quod de Christianissimo illo Regno nefas est suspicari. Quia tamen aliquorum facta cum verbis pugnare videntur, dum ita leges illas habent, quasi à Superiore non emanassent, non erit inutile, jus illud summi Pontificis monimentis antiquissimis, atque adeò in hac materia maximi ponderis confirmare, ut ex Gallorum, & ex summorum Pontificum testimoniis liqueat, summa cum veneratione à primis susceptæ fidei temporibus obtemperatum fuisse ab inclyta illius Nationis hominibus sanctæ Sedis Decretis, non adhibitis illis formulis, quæ posterioribus sæculis in illo Regno excogitatæ sunt, ad examinandas leges Ecclesiasticas, & quæ alio prætextu excusari non possunt, nisi fortè quod hæc

hæc cautela neceſſaria ſit, ne quid à ſummo Pontifice, vel ab ejus Officialibus per obreptionem, vel ſubreptionem impetretur, quod vel loco, vel tempori minùs conveniat.

2. Anno 404. S. Innocentius à Victricio Rothomagenſi Epiſcopo de Clericis incontinentibus, aliiſque capitibus conſultus, Decretum Siricii Papæ in Epiſtola prima, quæ eſt ad Himerium Tarraconenſem cap. 7. ferè ad verbum exſcripſit. Continentur in utriuſque illius Pontificis Epiſtolis, quæ à Dionyſio collectæ ſunt, multa notatu digna.

3. Primò etſi Victricius eſſet rerum Eccleſiaſticarum peritiſſimus, Romanum tamen Pontificem adiit, non ut Doctorem peritiorem, ſed ut Pontificem, à quo norma, & autoritas eſſet requirenda. En Epiſtolæ Innocentii principium *Innocentius Victricio Epiſcopo Rothomagenſi*, Salutem. *Etſi, frater chariſſime, pro merito, & honore Sacerdotii, quo plurimùm polles, vivendi, & docendi ſecundùm Eccleſiaſticas regulas nota ſunt omnia, neque eſt aliquid quod de ſacris lectionibus tibi minùs collectum eſſe videatur. Tamen quia* ROMANÆ ECCLESIÆ NORMAM, ATQVE AVTORITATEM MAGNOPERE POSTVLASTI, VOLVNTATI TVÆ MOREM ADMODVM GERENS, DIGESTAS VITÆ, AC MORVM PROBABILIVM DISCIPLINAS ANNEXAS LITTERIS MEIS MISI.

4. Secundò reſponſum ſuum indicat ſummus Pontifex legis loco habendum, nec ullum ſupponit futurum ejus examen, aut formulam aliquam receptionis, ſed ſatis fore, ut cognoſcatur ex ſignificatione ab eodem Victricio facienda: *Per quas* (diſciplinas) *advertant Eccleſiarum regionis veſtræ populi, quibus rebus, & regulis Chriſtianorum vita in ſua ſuiuſcumque profeſſione debeat contineri, qualiſque ſervetur in Urbis Romæ Eccleſiis diſciplina. Erit dilectionis tuæ per plebes finitimas, & Conſacerdotes noſtros, qui in illis regionibus propriis Eccleſiis præſident, regularum hunc librum quaſi didaſcalicum, atque monitorem ſedulò inſinuare: ut & noſtros cognoſcere, &* AD FIDEM CONFLVENTIVM MORES VALEANT DOCENDI SEDVLITATE FORMARE.

5. Tertiò profitetur ſe anteriorum Pontificum, & Patrum veſtigia ſectari. Is enim, ut alibi notavimus, ſummorum Pontificũ, æquè ac Gallorũ, imò magis, mos fuit, diſciplinæ regulas, ut erant antiquiſſi-

mæ, ita maximè venerari. *Non quod nova aliqua præcepta imperentur*, inquit, *sed ea, quæ per desidiam aliquorum neglecta sunt, ab omnibus observari cupiamus: Quæ tamen Apostolica, & Patrum traditione sunt constituta.*

6. Quartò nec id tantùm decrevit Innocentius, quia fuerat à Victricio consultus, sed quia ejus erat, omnium Ecclesiarum abusibus, ut sibi denunciati fuerant, apponere remedium; Ecclesiarum autem eam admittere curationem; *Ergo*, addit idem Pontifex, *ne silentio nostro existimemur his præbere consensum, dicenti Domino. Videbas furem, & currebas cum eo, hæc sunt quæ deinceps intuitu Divini judicii omnem Catholicum Episcopum expedit custodire*, deinde respondet ad singula capita.

7. Ea omnia mirum in modum confirmantur ex epistola ab eodem S. Innocentio anno sequenti, hoc est 405. ad S. Exuperium Episcopum Tolosanum scripta, quam his verbis inchoat, quibus se à S. Exuperio consultū testatur. *Innocentius Exuperio Episcopo Tolosano salutem. Consulenti tibi, frater charissime, quid de proposita specie unaquaque sentirem: pro captu intelligentiæ meæ quæ sunt visa respondi, quid sequendum, vel docilis ratio persuaderet, vel autoritas lectionis ostenderet, vel custodita series temporum demonstraret. Equidem dilectio tua institutum secuta prudentium, ad Sedem Apostolicam referre maluit, quid deberet de rebus dubiis custodire potiùs.* QUAM USURPATIONE PRÆSUMPTA *quæ sibi viderentur, de singulis obtinere.*

8. Deinde respondet ad quæsitum de incontinentia Sacerdotum in eundem modum, quo anno 385. Siricius Papa Himerio Episcopo Tarraconensi. Sed (quod diligentissimè animadvertendum est, & probat summorum Pontificum responsa legum vim habuisse, licet non essent solemniter promulgata, vel acceptata) cùm ad pœnam venit, quæ à Siricio contra incontinentes decreta fuerat, licet Himerio Siriciùs suam Epistolam non præcepisset, saltem expressè, cum Gallicanis Ecclesiis communicare, declarat Innocentius eos, qui in Gallia illam non ignorassent, omnium pœnarum in illa contentarum reos habendos: *Sed ea planè dispar, & divisa sententia est. Nam si ad aliquos forma illa Ecclesiastica vitæ pariter, & disciplina, quæ ab Episcopo Siricio ad Provincias commeavit, non probabitur per-*

peruenisse: His ignorationis venia remittetur ..... Si qui autem scisse formam vivendi missam à Siricio deteguntur, neque statim cupiditates libidinis abjecisse, illi sunt modis omnibus submovendi, qui post admonitionem cognitam preponendam arbitrati sunt voluptatem.

9. Fecerat quidem Siricius Gallicorum mentionem Himerio injungens, ut Epistolam suam in illorum notitiam deduceret. Sed eo nomine Pontifex significabat illos, qui vulgò de *Galizia*. Porrò quæ fuerit mens ipsius Siricii circa publicationem, & receptionem Ordinationum Pontificiarum indicant ejus verba; *Hæc, quæ ad tua consulta rescripsimus in omnium Coepiscoporum nostrorum perferri facias notionem, & non solùm eorum, qui in tua sunt Diœcesi constituti, sed etiam ad Universos Carthaginenses, & Bethicos, & Lusitanos, atque Gallicos, vel eos, qui vicinis tibi collimitant hinc inde Provinciis, hæc, quæ à nobis sunt salubri ordinatione dispositæ sub litterarum tuarum prosecutione mittantur, & QVANQVAM STATVTA SEDIS APOSTOLICÆ, VEL CANONVM VENERABILIA DEFINITA NVLLI SACERDOTVM DOMINI IGNORARE SIT LIBERVM: Utilius tamen & pro antiquitate Sacerdotii sui dilectioni tuæ esse admodum poterit gloriosum. si ea, quæ ad te speciali nomine generaliter scripta sunt per unanimitatis tuæ solicitudinẽ in universorum fratrum nostrorum notitiam perferantur, quatenus & quæ à nobis non inconsultè, sed providè sub nimia cautela, & deliberatione sunt & salubriter constituta, INTEMERATA PERMANEANT, & omnibus inposterum excusationibus aditus, qui jam nulli apud nos patere poterit, obstruatur.*

10. His Pontificiæ autoritatis argumentis, quæ, cùm à Dionysio Exiguo hausta sint, maxima vi pollent apud Gallos, addi possent alia quamplura temporum subsequentium, quæ apud Patrem Sirmondum, & alios Autores Gallos legi possunt. Pauca tantùm subjungimus. Exemplum libelli Symmaco Papæ à Cæsario Episcopo Arelatensi oblati sic orditur: *Sicut à persona Beati Petri Apostoli Episcopatus sumit initium, ita necesse est, ut disciplinis competentibus Sanctitas vestra singulis Ecclesiis quid observare debeant, evidenter ostendat.* Idem Symmacus epistolam 10. sic inchoat; *Dilectissimis fratribus universis Episcopis per Gallias consistentibus,*

Symma-

Symmachus: Sedis Apostolicæ instituta prædicanda sollicitant, ut de concordia universalis Ecclesiæ, quæ toto orbe diffusa est, pervigili curâ tractemus. Quæ tunc præcipuè efficaciùs adolescit, si ea, quæ à Patribus statuta sunt, ætas subsequens reverenter observet.

11. Vigilius Epistola ad Episcopos Galliæ anno 545. *Quantum nos*, inquit, *Divina potentia Apostolorum primi Sedem non pro nostris meritis, sed pro ineffabili suæ misericordiæ pietate habere constituit*, TANTVM NOS DE VNIVERSARVM ECCLESIARVM DISPOSITIONE, ET PACE, ET STATV CVRAM HABERE CONVENIT.

12. Celestinus Papa Episcopis Provinciæ Viennensis, & Narbonensis jurisdictionem suam in universas Ecclesias his verbis exprimit; *Nec silere possumus, cùm ad hoc ut ab illicitis revocemus aliquos, officii nostri provocemur instinctu: in speculis à Deo constituti, ut vigilantiæ nostræ diligentiam comprobantes, & quæ coercenda sunt resecemus, & quæ observanda sunt sanciamus. Circà quamvis longinqua spiritualis cura non deficit; sed se per omnia, quà nomen Dei prædicatur, extendit.*

13. Deniq; anno 860. quo tempore Antistites Gallicani pro suis juribus cum summis Pontificibus frequenter altercabantur, sic tamen alloquebantur Nicolaum Primum, *Apostolicis documentis, & Pontificalibus Decretis multipliciter informamur, ut vestri sanctissimi Apostolatus apicem, Principis Apostolorum fide, & nomine consecratum*, QVOTIES S. ECCLESIA ALIQVA NOVITATE PVLSATVR, HVMILITER ADEAMVS, IBIQVE VERI CONSILII SALVBERRIMA INSTITVTA SINCERITER HAVRIAMVS, *ubi mitis Magister Christus, & summum Caput nostrum, fundamentum Ecclesiæ posuit.* Apud Sirm. tom. 3. pag. 158.

CA-

CAPUT XII.

Quæ sint vera Iustitiæ libertatum Ecclesiæ Gallicanæ fundamenta.

1 SUas libertates Galli sæpiùs autoritate, & exemplis tuentur, quàm ratione, licet aliquibus etiam videantur rationibus posse defendi. Remissis ad librum sequentem exemplis satis erit hic observare legitimas illarum libertatum causas nonnisi duas esse posse.

2. Etenim vel nova lex justa est, quod, ut diximus, de Conciliorum Canonibus, ac summi Pontificis Decretis sentiendum est, quoties contrarium evidenter non apparet; ac tunc acceptanda est, nec sine peccato repudiari potest, nisi de expresso, vel saltem tacito legislatoris consensu: vel lex injusta est; Hanc autem ex ipso jure naturali licet non acceptare. Itaque duplex est justitiæ titulus, scilicet expressus, vel tacitus Ecclesiæ consensus, quantùm ad leges justas, & jus naturale, quantùm ad injustas; Quanquam in istis etiam non deest Ecclesiæ consensus. Quis enim credat Ecclesiam, aut summum Pontificem in rebus etiam injustis obedientiam exigere.

3. Hoc autem interest inter utrasque leges, quod si justæ sint possit Ecclesia etiam invitos adigere, ac reluctantes ligare. Licet enim ab exercenda tota sua potestate prudentissimè abstineat, cùm majora prævidet ex rigore consecutura mala, & scandala, quàm ex observatione legis bona, & commoda; ideoque recusationem, ac inexecutionem dissimulet, nec ea de causa fidelium, eorum præsertim penes quos nulla est autoritas, quibusque difficillimum esset ab aliorum usu recedere, conscientias illaqueari patiatur: tamen si instaret, intenderetque omninò legem observari, puta satiùs judicans scandala permittere, quàm malitiæ, aut contumaciæ cedendo, veritatem, aut justitiam deserere, parendum certè foret, nec qui tunc resisterent, aut non obtemperarent, peccati reatum evaderent, quantumvis consuetudine, sæculari potestate, aut alia quavis ratione se tuerentur. At

verò si lex injusta esset, quod, ut diximus, præsumendum non est, nec requireretur Ecclesiæ consensus, nec noceret ejus dissensus.

4. Recurrit circa justitiam libertarum Ecclesiæ Gallicanæ difficultas, circa earum definitionem orta; nihil scilicet differre Gallicanam Nationem à cæteris in acceptandis, vel recusandis legibus Ecclesiasticis; Siquidem nulli non licet legum executioni supersedere, si vel annuat Ecclesia, vel pensatis rerum, locorum, ac personarum conditionibus, injustum sit, ejus mandatis ad litteram servire. Verùm discrimen illud à Gallicanis Autoribus notatur, quod cùm cæteræ nationes sese summorum Pontificum Constitutionibus submiserint, Gallia verò suâ etiamnum fruatur libertate, difficiliùs sit illis impositum jugum excutere, quàm Franciæ nondum susceptum recusare.

5. Attamen si res attentiùs consideretur, ac æquiter pensetur, repetendum semper est duplex, quod diximus, fundamentum. Si enim sine causa repudiatæ sunt à Gallis Constitutiones ab aliis receptæ; non nisi obtacitum Ecclesiæ consensum ab inobedientiæ peccato immunes sunt. Si autem is erat in Gallia rerum status, ut ei, sicut cæteris Provinciis Orbis Christiani leges illæ non convenirent, jure naturali, & ipsa Legislatoris intentione ab earum executione liberi extiterunt. Nec enim nocet disciplinæ diversitas, dum eam exegit morum dissimilitudo.

6. Cæterùm magnoperè cavendum est, ne leges Ecclesiæ eo tantùm nomine injustæ reputentur, quod commodis, & rationibus temporalibus non sint accommodatæ, *tantummodo libertatem in occasionem detis carni*. Gal. 5.

LIBER TERTIUS

De Pro pugnatoribus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ ; occasione illorum verborum, *Libertates à Majoribus nostris tanto studio propugnatas.*

INcredibile est, quantùm valeat exemplum ad confirmandas hominum voluntates in conceptis desideriis, quamque à censura se tutos arbitrentur, qui aliorum, præsertim Antiquorum, facta similia possunt allegare. Id si quando aliàs, maximè in defendendis Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus usurpatum est à plerisque, qui licet eas antiquorum Canonum observatione definissent, nunquam tamen ferè antiquis Canonibus, sed ubique exemplis, quorum etiam plurima non ita vetera sunt, conati sunt eas suffulcire. Itaque illorum examinanda sunt facta, qui à scriptoribus Gallicanis tanquam suarum libertatum propugnatores laudantur. Sed quærendum primùm est, quæ sit factorum, seu exemplorum vis in ferenda de justitia rerum sententia?

CAPUT I.

An exemplis judicandum sit de Iustitia Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.

1. ILluſtriſſimus Petrus de Marca, materiam libertatum Gallicanarum exemplis commodiùs tractari arbitratus eſt ; *Relicta*, inquit in admonitione ad Lectorem art. 2. *diſcuſſione juris, tutior eſt planè facti inquiſitio, quæ fines veterum poſſeſſorum demonſtrare poſſit ; cujus cognitionem aſſequemur , ſi antiqua monumenta revolventes , quid utriuſque poteſtatis Principes in re controverſa aliquando egerint , accuratè expendamus.* Habet tamen illa diſputandi ratio ſua incommoda , eaque maxima , ut præſenſit idem Autor : *Attamen*, inquit , *diſſimulandum non eſt viam iſtam publicam multis inſidiis , & veluti latronum patenturis expoſitam eſſe : quia ſcilicet in expanſa illa ſæculorum ſerie , varia occurrunt exempla, hinc & inde uſurpatæ juriſdictionis ; quæ ancipitem animum ad deſperationem inveniendæ veritatis adigant.* Has tamen difficultates ſuperari poſſe ſubjungit, adhibitis nimirùm temperamentis à prudentia præſcribendis.

2. Ego certè utiliùs judico non oriri contentiones, quàm ortas componi , nec illarum ortum præveniri efficaciùs, quàm ſi ſuis quæque finibus contenta ſit poteſtas ; Non poſſe autem intra fines illos contineri , ſi eos ignoret ; atque adeò concordiæ inter Sacerdotium , & Imperium meliùs conſuli ab iis , qui utriuſque poteſtatis jura elucidaverint , quàm ab iis , qui varia congeſſerint exempla , & plerumque contraria , præſertim ſi quid factum fuerit , non autem quid fieri debuerit , examinent. Niſi enim facta juſta ſupponantur , quî poterunt in exemplum trahi ? Quomodo autem juſta ſupponentur , niſi aliunde ſtatuantur regulæ , quibus de illa juſtitia ferri ſententia queat ? Regulæ autem illæ quid aliud ſunt , quàm partium jura, quæ conſequenter noſſe primùm oportet? At verò ſi cognita fuerint, faciliùs erit ea non prætergredi.

3. Cæte-

3. Cæterùm pugnat non solùm cum Dialecticæ legibus, sed etiam cum rectæ rationis judicio, ut ex factis singularibus, qualia ferè sunt omnia, ob diversas, quibus vestiuntur, circumstantias, generales regulæ concludantur. Ex axiomatis, seu principiis generalibus eliciuntur singulares conclusiones, non è contra. Ex eo solo, quod res aliqua semel facta est, non sequitur, ut semper fieri possit. Imò rarò, hinc probatur eam rursus fieri posse. Vix enim contingit, ut quæ concurrerunt ad efficiendam rem justam, iterùm omnia recurrant, quamobrem jure civili rectè cautum est, non exemplis, sed legibus judicandum esse l. nemo judex quæ est 13. ff de sent. & interloc.

4. Sua quidem autoritate non carent exempla, cùm ferendum est de similibus factis judicium; sed ità si adsint, & consentiant necessariæ conditiones. Oportet primò, ut exempla conformia sint, & consentientia, cùm enim contraria non minus illustria, opponuntur, vel illorum, vel utrorumque robur concidit. Secundò necesse est ut justitia eorum probata sit, à quibus petuntur exempla; Nec enim in tanta Regum Franciæ, & Regiorum officialium, ac in longè majori Pontificum Romanorum, aut Episcoporum Gallicanorum serie, deesse potuerunt aliqui, quorum desideria, vel etiam res gestæ justitiæ limites non transcenderint, quorum exemplis, ut legibus, uti velle iniquum omninò esset. Tertiò opus est, ut ab iis, quorum intererat, improbata non fuerint, imò nec ignorata, saltem si illorum consensus intercedere debuit ut plerumque necesse est. Quartò non debent exempla legibus esse contraria, maximè Divinæ, aut naturali; Alioquin enim, ut Juris textus, glossa, & Doctores monent, non leges abrogant, sed per leges corrigenda sunt. Quintò suspecta sunt semper exempla eorum, quorum ita facere plurimi intererat, præcipuè si, ut in secunda conditione diximus, pietatis, ac justitiæ laude non floreant.

5. Quæ ultima conditio, cùm in plerisque deficiat exemplis, quæ in materia libertatum Gallicanarum adducuntur, nisi suppleatur à secunda, vix indè validum trahetur argumentum. Constat exempla Summorum, sanctissimorumque Pontificum, quales v. g. extiterunt S. Innocentius, S. Leo, S. Gregorius, & alii, sicut, & Antistitum Gallicanorum doctrinâ, & sanctimoniâ illustrium, quales fuerunt S. Irenæus, S. Avitus, S. Cæsarius, &c. maximi

ponderis esse, atque autoritatis. Cùm enim Divinæ, & Ecclesiasticæ scientiæ peritissimi fuerint, potestatis suæ fines non ignorarunt; cumque sanctissimi extiterint, positos à Christo limites excedere voluisse non facilè præsumendi sunt. Sed de aliis minori sapientia, vel pietate præditis non ita facilè idem posset judicari.

6. Quod de exemplis diximus, ad possessionem accommodandum est. Licet enim possessio antiqua, constans, publica, bonum sit justitiæ argumentum, ac taciti eorum, quorum refert, consensus: Tamen si partes adversæ semper restiterint, si per facta, vel protestationes contrarias sese opposuerint; possessio ex jure, non ex possessione jus æstimandum est.

7. Sed & illud quoque animadvertendum est, possessionem & exempla, quò recentiora sunt, eò valere minus ad probandam rei justitiam. Ex quo enim tempore fervere cœperunt contentiones, unaquæque pars, ut in omni genere disceptationis mos est, iniquum fortè petiit, ut æquum auferret; unaquæque juris principia sibi statuit; Unde contigit etiam, ut Doctores plerique alterutri parti impensiùs faverint, nec facilè illorum credatur autoritati, nisi fortè cùm *in ejus* partis præjudicium loquuntur, cujus juta tuentur. Cùm enim ea diligentiùs inquisierint, adversus ea vix quidquam temerè concedunt.

8. Ergò ex Canonibus, maximè ex antiquioribus, ut in generalibus quæstionibus, sic in singulis difficultatibus, controversiæ dirimendæ sunt; in quo periculum quidem est, ne humanum ingenium rationum, & responsionum, cùm proprio commodo invitatur, feracissimum, modum suggerat eludendarum sacrarum legum, aut etiam contra proprium, illarum sensum in suum favorem detorqueat: tamen præterquam quod in cæteris omnibus idem metuendum est, si desit bona fides; Canones Ecclesiastici, vel ex seipsis, vel ex comparatione cum aliis, in rebus capitalioribus ita perspicui sunt, ut judicio publico damnentur, qui relucentem in eis veritatem obscurare nitantur. Verùm, quia ut diximus, non omninò contemnenda sunt argumenta, quæ ab exemplis ducuntur, præcipua ex iis, quæ circa libertates Gallicanas expendenda supersunt, in hoc

libro

libro discutiemus. Jam enim occasione illarum originis aliqua in primo libro tractata sunt.

CAPUT II.

De sancti Gregorii Episcopi Turonensis in propugnandis libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ studio.

1. SAnctus Gregorius Episcopus Turonensis laudatur à Joanne Launoio Doctore Parisiensi epistolarum par. 6. ep. 5. quod fuerit *vir fide dignus, & libertatum Ecclesiasticarum Assertor, & vindex acerrimus.* Huic ego laudi libens subscribo. Videamus igitur, quæ fuerint libertates, quas tanto studio propugnavit sanctus ille Antistes Gallicanus.

2. Anno 577. cùm Rex Chilpericus, incitante Regina Fredegunde, Prætextatum Episcopum Rothomagensem de crimine læsæ Majestatis falsò accusatum vellet opprimere, solus restitit Gregorius. Rem narrat ipse histor. Francor. lib. 5. cap. 18. aut, ut alii distiguunt, 19. Ejus narratio ibi legetur cum voluptate. En quomodo Episcopos Parisiis congregatos, ac Regis voluntati reniti non audentes alloquitur; *Attenti estote quæso sermonibus meis, ô sanctissimi Sacerdotes Dei, & præsertim vos, qui familiariores esse Regi videmini. Adhibete ei Concilium sanctum, atque Sacerdotale, ne exardescens in Ministrum Dei pereat, ac ira ejus, & Regnum perdat, & gloriam.* Illis verò silentibus, adjicit; *Mementote, Domini mei Sacerdotes, verbi Prophetici, quod ait, si viderit speculator iniquitatem hominis, & non dixerit, reus erit anima pereuntis. Ergo nolite silere, sed prædicate, &* PONITE ANTE OCVLOS REGIS PECCATA EIVS, NE FORTE EI ALIQVID MALI CONTINGAT, ET VOS REI SITIS PRO ANIMA EIVS.

3. Regem autem de servandis Canonibus seriò monet; HABES LEGEM, ET CANONES. HÆC TE DILIGENTER RIMARI OPORTET. *Et tunc quæ præceperint, si non observaveris, noveris tibi Dei judicium imminere.* Ac deinde; *Tu verò qui alios de justitiæ culpas, pollicere priùs quod legem, & Canones non emittas: Et tunc*

credimus

credimus, quod justitiam prosequaris. Quid apud Regem effecerit vigor ille, ac libertas Episcopalis statim declarat idem Gregorius; *Ille verò porrectâ dexterâ juravit per omnipotentem Deum, quod ea, quæ lex, & Canones edocebant, nullo prætermitteret pacto.* In ea tamen voluntate Rex diù non perseveravit, urgentre præsertim Fredegunde; quæ cùm Gregorii animum per Nuncios promissis 200. argenti libris corrumpere tentaret, respondit ipse; *Si mihi mille libras auri, argentique donetis, nunquid aliud facere possum, nisi quod Dominus agi præcepit? Unum tantùm polliceor, quod ea, quæ cæteri secundum Canonum statuta consenserint, sequar.*

4. Denique cùm Prætextatus crimina, quorum reus non erat, confessus fuisset, spe veniæ, hac confessione sibi fraudulenter suggesta, consequendæ, ad graves eum pœnas damnari Rex enixè postulavit. *Quibus conditionibus ego,* inquit Gregorius, *restiti juxta promissum Regis, ut nihil extra Canones gereretur.* Oppressus quidem fuit Prætextatus, sed Gregorius animam suam liberavit, magnamque propugnatæ cum libertate Canonicæ disciplinæ apud Deum, & apud homines laudem consecutus est. Utinam hodiè plurimos haberet Ecclesia Gallicana similes libertatum Ecclesiasticarum, & Canonum propugnatores!

5. Recessit tamen aliquando Gregorius à Canonibus; Id ipse fateri videtur lib. 5. histor. Francor. cap. 49 ubi narratâ falsâ accusatione contra se anno 580. in Concilio Brennacensi institura, scribit; *Restitit ad hoc causa, ut, dictis Missis in tribus Altaribus, me de his verbis exuerem Sacramento. Et licet Canonibus essent contraria, pro causa tamen Regis impleta sunt.* Sed posset fortassis ea purgationis forma ob gravem necessitatem excusari, cùm Juri Divino non videatur adversari.

6. Illud verò quod idem Gregorius de se refert eodem libro cap. 14. difficiliorem habet excusationem, nec apparet quomodo Divinam legem non violaverit; Quod scilicet Meroveo Chilperici Regis filio Divinam Eucharistiam ministravit apertissimè indigno. Quis enim ignorat publico peccatori publicè sacramenta petenti deneganda esse? Id olim sancti Patres, id modò Theologi communiter docent. *Et ad vos,* inquit S. Joannes Chrysost. homil. 60. ad populum Antiochenum, Eucharistiæ Ministros alloquens, *sermonem convertere necessa-*

rium

rium est, ut multo cum studio hæc dona distribuatis. Non parva vobis imminet ultio, si quemquam illius culpæ conscii, hujus mensæ participem esse concedatis: sanguis ejus de manibus vestris exquiretur. Sive quis Dux militiæ sit, sive Præfectus, sive PRINCEPS DIADEMATE CORONATUS, INDIGNE, AUTEM ACCEDAT, PROHIBE: *majorem illi potestatem habes. Hoc vestra dignitas est, hoc securitas, hoc corona.* Nota erat Meroveï à professione Religiosa apostasia: mortem minabatur aliquibus ex populo se illaturum, si sibi denegaretur communio: Ex quibus manifestum fiebat quantum esset eo Sacramento indignus. Gregorii tamen culpam multa minuunt. Nam præterquam quod Meroveus liberè habitum Religiosum non assumpserat, sed à Carcere ad Monasterium ductus fuerat (quæ tamen excusatio juxta illius temporis disciplinam levis reputabatur) Gregorius solùm suum judicium non sequebatur; idem sentiebat Ragnemodus Episcopus Parisiensis, qui tunc aderat; Præterea non propriorum, sed populi sui malorum metu ducebatur.

7. Atque, quod certum signum est ipsum non ex Canonum contemptu, sed potiùs ex nimio Canonum studio deliquisse, putabat se ad concedendam communionem Meroveo à Canonibus adstringi; Quod his verbis testatur loco citato; *Quod cùm refutaremus, ipse clamare cœpit, & dicere, quod non rectè eum à communione sine fratrum conniventia suspenderemus. Illo autem hæc dicente cum consensu fratris* (Episcopi Parisiensis) *qui præsens erat, contestatâ causâ canonicâ, Eulogias à nobis accepit.* Ubi vides id factum, contestatâ causâ canonicâ, ut duobus illis Episcopis videbatur. Factum narrat Gregorius cum ea sinceritate, quæ dubitare non sinit, ipsum gravis culpæ sibi non fuisse conscium, quamvis gravissima ex propria natura sit.

8. Subjungit Gregorius aliud eximium magni sui in propugnandis libertatibus Ecclesiasticis, & custodiendis Canonibus studii specimen. Postulabat Chilpericus Rex prædictum filium suum Meroveum ab Ecclesia, ad quam confugerat, ejici, sed nullo metu Gregorium adigere potuit, ut loci sacri violaret immunitatem, expulso Meroveo. *Igitur*, inquit *Chilpericus Nuntios ad nos direxit, dicens; Ejicite Apostatam illum de Basilica: sin autem aliud totam regionem illam igni succendam. Cumq; nos rescripsissemus, impossibile esse, quod*

temporibus Hæreticorum non fuerat, Christianorum temporibus nunc fieri; Ipse exercitum commovet, & illuc dirigit. Recessit spontè Meroveus, ne tantorum malorum esset occasio.

9. Hodie illa sacrorum locorum immunitas inter libertates Ecclesiæ Gallicanæ non computatur, & in Francia minus quàm in aliis Provinciis observantur editi ea de re Canones.

CAPUT III.

De Hincmaro Archiepiscopo Remensi.

1. QUia libertates Ecclesiæ Gallicanæ juxta traditam earum definitionem in observatione antiquæ disciplinæ, maximè Canonum à sanctis Conciliis œcumenicis editorum aut confirmatorum collocantur, plures Hincmarum Archiepiscopum Remensem prædicant, quasi nemo antiquos Canones tam manifestè tamque constanter defenderit. Cumque Præsul ille inter Gallos celeberrimus sit, tum propter Canonicæ jurisprudentiæ notitiam, tum propter egregiam apud Reges, & Præsules Gallicanos gratiam, & autoritatem; ideoque illius sententia, & exemplum magni putetur esse ponderis, operæ pretium est ea, quæ ab illo Præsule, vel gesta, vel dicta sunt, prosequi: Atque quid in eis probandum sit, expendere.

2. Equidem si ejus cum Romanis Pontificibus, quibuscum ei res fuit, institueretur comparatio, & non solùm ex dignitate, sed ex personarum etiam meritis gestorum justitia decerneretur, in favorem summorum Pontificum judicandum esset. Antistitem illum doctrinâ, prudentiâ, & fortitudine præditum fuisse non negabo; sed ejus doctrina in cavillationes, prudentia in astutiam, fortitudo in pertinaciam frequenter decesserunt; Præsertim ubi privatæ illius causæ interfuit. Undè quod magnum est adversus illum, & Episcopos, quos secum traxit, præjudicium, in plerisque cum sancta Sede contentionibus viros bonos, quos aut deposuerat, aut deponendos curaverat, ad remedium appellationis con-

confugere prohibebat, licet ex eventu constiterit, illos iniquè fuisse damnatos.

3. Quatuor præcipuè fuerunt illæ contentiones. Prima occasione Clericorum ab Ebbone ordinatorum. Secunda occasione Rothaldi Episcopi Suessionensis. Tertia occasione Hincmari Episcopi Laudunensis. Quarta occasione Regni Lotharii. De prima in hoc capite, de aliis in sequentibus.

4. Cùm Ebbo Remensis Archiepiscopus depositionis Ludovici Pii Galliæ Regis, & Imperatoris in Conventu Compendiensi anno 833. Præcipuus Autor, Architectus, & Inventor fuisset, in ctiminis pœnam à sua dignitate se ipse deposuit in Concilio apud Theodonis Villam anno 835. quam depositionem Concilium confirmavit. Sed cùm Ebbo dignitatis, quam nonnisi invitus dimiserat, desiderio tenetetur, eam resumere pluries tentavit, ac re ipsa Lotharii, eiusdem Ludovici filii, & in Imperio successoris, cujusque potissimùm gratiâ Ebbo peccavetat, autoritate restitutus est à pluribus Episcopis, & Pontificales functiones exercuit, ordinatis quibusdam Clericis, ut narrat post Flodoardum Willielmus Marlot. Metrop. Remens. histor. lib. 3. cap. 21. Ebbone defuncto anno 851. Kalendis Aprilis, Hincmarus, qui ei adhuc viventi substitutus fuerat in Concilio Belvacensi anno 845. Concilium Suessionense anno 853. celebrari curavit, ut & sua confirmaretur, & Clericorum ab Ebbone promotorum infirmaretur ordinatio, quod utrumque obtinuit.

5. Clerici autem suæ dejectioni non acquiescentes, ad sanctam Sedem appellarunt, & ad Nicolaum primum Papam postea confugerunt, qui eorum causam justam esse cognoscens, Hincmarum hortatus est, ut eos ipse solus restitueret, ne, si maior adhiberetur solemnitas, eius iniustitia detegeretur; sin autem nollet, Concilium ad causam retractandam indicebat Suessione ab omnibus, qui convenire possent, Galliarum Episcopis habendum. Qua de re scripsit etiam ad Herardum Archiepiscopum Turonensem, & ad cæteros in hæc verba: *Jam verò si hunc* (Hincmarum) *flecti ad hoc munda conscientia non permittit, præcipimus vos, una cum cæteris Archiepiscopis, & Episcopis Galliarum, & Neustria, quibus tamen possibilitas est, in id ipsum,*

cum prædicto fratre, & Coepiscopo nostro Hincmaro, & suffraganeis apud Suessonicam Urbem pariter convenire. Ad quorum venerandum Conventum VVisadum quoque, cum jam præsignatis paribus ejus, vos accersere procul dubio volumus. Hincmaro Clericos illos restituere recusante, Concilium congregatum est Suessione anno 866. in quo probata est Clericorum ordinatio, & nihilominus causa cum Epistola Synodica ad Nicolaum remissa. Scripsit etiam Rex Carolus de eodem argumento, & eodem ferè modo, ac stylo, ut utriusque Epistolæ Autorem judices esse ipsum Hincmarum.

6. Nicolaus Episcopis Concilii Suessionensis, Carolo Regi, & Hincmaro rescripsit, quibus omnibus Epistolis graviter perstringebat Hincmarum, quod in ea causa callidè, ac dissimulanter egisset. Episcopos iterum convenire, & Clericorum historiam accuratè perscribere, Clericos verò interim in suis gradibus stare jussit. Restitutos monuit ne injurias ulciscerentur, & ut Hincmaro præsertim reverentiam exhiberent. Iidem Episcopi, qui anno 866. ut diximus Suessionem convenerant, anno sequenti Trecis congregati sunt, Epistolamque Synodicam, quam primus subsignavit Hincmarus totam Ebbonis, ordinatorumq; ab eo Clericorum historiam continentem Romam miserunt juxta præceptum Nicolai, ac pro uno eorum VVlfado scilicet, jam Bituricensi Episcopo creato, pallium postularunt. Aliam etiam misit Carolus Rex.

7. Eam epistolam, cùm jam Nicolaus decessisset, Romæ delatam recepit ejus Successor Hadrianus II. Ea perlecta Clericorum causam justam declaravit, & VVlfado pallium ab Episcopis & à Rege postulatum concessit.

8. Enituerunt in illo processu justitia, prudentia, & charitas Nicolai. Primò ut patet ex ejus ad Hincmarum epistola, Clericorum ab illo Archiepiscopo, vel eo instante depositorum querelâ auditâ, non antè quicquam decrevit, quàm monumenta de hoc negotio in Archivis Pontificiis recondita perquiri jussisset, eaque simul cum iis quæ ab Hincmaro missa fuerant, diligenter perlegisset. Secundò licet ex omnium illarum Scripturarum lectione colligeretur, injustam fuisse depositionem, judicium ferre noluit; *Sed his omnibus*, inquit, *id est tam illis monumentis, quæ penes nos habentur, quam his, quæ*

quæ ſanctitas tua nobis deſtinavit, ritè collectis enucleanterq; recenſitis nondum liquidè patet, eoſdem Clericos regulariter gradu proprio caruiſſe. Verùm nos nec hos interim juſtificamus, nec per hoc quemlibet condemnamus, nec facile vocem iſtorum ſpernimus, nec reverentiam tuam improvidè reprehendimus. Tertiò cum ſuſpicetur Hincmarum aliquo iræ, vel odii metu ad eam dejectionem fuiſſe impulſum, nec ejus animum facilè flecti poſſe, velit tamen illius honori conſulere, ad clementiam illum hortatur, ſuadetque, ut ipſemet miſericorditer cum dejectis agens, eos reſtituat, ne injuſtè fuiſſe depoſitos ſolemnius negotii examen patefaciat: *Proinde neceſſario præſentis Epiſtolæ ſalubribus fraternitatem tuam hortamur affatibus, ut commemoratos viros VVlſadum ſcilicet, Collegaſque ipſius clementi animo, & tranquillâ ſtudeat ad ſe magnanimitate vocare, depoſitaque omni funditus animoſitate, de reſtitutione ipſorum ſecum fraternè tractare, atque miſericorditer conſummare contendat. Laudabilius quippe judicavimus, ac coram Deo acceptius eſſe credidimus, ſi reſpectu Divinitatis interrogatâ conſcientiâ ſolus illorum reſtaurationem ſine quavis ipſe refragatione admiſeris, quam ſi prius renitens, detecta tamen juſtitia, cum multis hanc poſtea fueris amplexatus.* Quartò ſi quod ſummus Pontifex monet, recuſaturus ſit Archiepiſcopus Remenſis, ejus recuſationem benignè interpretatus, eamque timoratæ conſcientiæ tribuens. Concilium indicit ab omnibus, qui convenire poterunt, Galliarum Epiſcopis, habendum Sueſſione, ubi res ordine judiciario tractanda ſit. *Jam vero ſi flecti ad hoc te munda conſcientia non permittit, præcipimus fratrem noſtrum Remigium Lugdunenſem, Adonem Viennenſem, VVenilonem Rothomagenſem una cum cæteris Archiepiſcopis, & Epiſcopis Galliarum, & Neuſtriæ, quibus tamen poſſibilitas eſt, in idipſum cum beatitudine tua, & Suffraganeorum tuorum apud Sueſſionem Urbem Diœceſeos tuæ pariter convenire. Ad quorum venerandum Conventum Wlſadum quoque cum præſignatis paribus ejus vos accerſere procul dubio volumus, &c.* Quintò renuente, Nicolai conſilium Hincmaro, indicta eſt Synodus Sueſſionenſis, miſſis litteris Pontificiis à Remigio Epiſcopo Lugdunenſi, cui hæc cura demandata fuerat. Dum tempus expectatur, Carolus Rex Nicolaum rogat, ut interim Wlfado

Ecclesiam Bituricensem committere liceat, sed Pontifex respondet, nihil ante Synodi definitionem innovandum. Sextò cùm Concilium Suessionense causam ad summum Pontificem remisisset, eamipse diffinire Romæ noluit, antequam iidem Episcopi rursùs congregati totam rei gestæ seriem misissent. Septimò Clericos, ut jam diximus, hortatus est, ne de victoria illa insolescerent, sed Hincmaro humiliter subjacerent.

9. Nihil in tota illa Nicolai agendi ratione non laude dignum, nihil libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ adversum. Econtra verò quot usus sit artibus (ne fraudes appellem) Archiepiscopus Remensis, aperiunt & ipsiusmet ad Nicolaum, & Nicolai, ad ipsum, ad alios Episcopos Gallicanos, & ad Carolum Regem epistolæ apud Philippum Labbæum tom. 8. Conc. apud Jacobum Sirmondum tom. 3. Concil. Gall. ac in 2. tomo operum Hincmari ab eodem Sirmondo collectorum. Obtemperavit tandem Hincmarus Nicolai judicio post longam resistentiam, eique suam obedientiam epistolâ submissionis plena significavit, quæ habetur tom. 2. eius operum num. 22. & adhuc alia, quæ extat ibid. sub num. 26. in qua notanda sunt præcipuè ista verba; *ne contra vestram jussionem, ac dispositionem agam modis omnibus devitare cupio, qui* Apostolicæ Sedis Decretis in omnibus parere desidero: utinam hæc verè ab iis dici possint, qui autoritatem Hincmari tanti faciunt.

CAPUT IV.

De contentionibus Hincmari Archiepiscopi Remensis cum summo Pontifice occasione Rothaldi Episcopi Suessionensis.

1. EXagitatis, ut in superiori capite vidimus, ab Hincmaro Clericis ab Ebbone, in cuius locum ipse suffectus fuerat, ordinatis, Rothaldum Episcopum Suessionensem, qui unus fuerat ex iis Episcopis à quibus, ut in superiori capite diximus, restituturus fuerat Ebbo, congregatis plurium Provinciarum Episcopis in Villa Convicino propè Sylvanectum dignitate privare moliebatur. Quamobrem Episcopus Suessionensis sanctam Sedem appellavit; sed eam adi-

re

re prohibitus est; Quin etiam congregato alio Concilio in suburbio Civitatis Suessionensis pro ea, quâ Hincmarus apud Regem tunc præsentem, & apud Episcopos, pollebat gratiâ, & autoritate, damnatus, dejectusque est, ac in Monasterium relegatus, altero in eius Sede collocato. Denique tamen Nicolai Papæ autoritate, crebrisque litteris, ut Romam perveniret, consecutus est. Ibi frustra expectatis per plures menses accusatoribus, Nicolaus Primus Papa in Ecclesia S. Mariæ Majoris, approbante Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum Conventu, vestibus Pontificalibus eum indui jussit, ea lege ut si comparerent Accusatores, eis respondere teneretur, nec Officia Divina celebrare, nisi aliquanto post tempore permissus est. Tandem plenè absolutus ad suam Sedem remissus est cum litteris suæ absolutionis, & multis commendatitiis ad Regem, ad Hincmarum Metropolitanum, ad Episcopos Galliæ universos, ad Clerum, & plebem Suessionensem. Interfuit cum ipso Hincmaro Concilio Suessionensi III. anno 866. & Tricasino anno 867. quod evidens signum est eius restitutioni neminem non acquievisse.

2. Sed in eo negotio ut vult Petrus de Marca lib. 7. cap. 23. dissentiebant Episcopi Gallicani à sententia Nicolai Papæ: Dicit enim Hincmarum in ea epistola, quam scripsit Summo Pontifici, quæque refertur à Flodoardo lib. 3. histo. Remens. cap. 13. evulgasse quinque *arcana* Episcoporum Gallicanorum quoad depositiones Episcoporum, supponens illum reliquorum Antistitum fuisse Interpretem. *Arcana* illa totidem esse Gallicanarum libertatum capita crederem, nisi libertates illas in Jure communi, ac in constanti Canonum observatione, quæ res arcanæ non sunt à Gallis constitutas meminissem. Primum, ex illis arcanis erat, Synodus Provinciales posse Episcoporum, vel Clericorum causas sine Summi Pontificis intercessione definire. Secundum, accedendum esse ad Sedem Apostolicam, si causa tractetur, quam ex Canonibus decidere nequeat Synodus unius, aut plurium Provinciarum: Tertium, Episcopum depositum posse, si voluerit, post sententiam, non autem antea interponere appellationem ad sanctam Sedem. Quartum, non posse à Judicibus electis appellari. Quintum, Metropolitanos, qui pallium à Summo Pontifice receperint, judicandos

non

non esse ab Episcopis Provincialibus absque autoritate Sedis Apostolicæ.

3. Verùm quoad primum cùm ipsemet Marca post tertium addat, *certum esse potuisse Papam*, si ita existimaret, *sibi reservare judicium Metropolitanorum, idque factitatum à Cælestino, Leone & Hilario*: quæro qua autoritate id facere potuerit? si eâ quam accepit à Christo; quidni etiam potuisset, saltem in certis casibus, videlicet cùm Episcopi à Synodo Provinciali opprimendi forent, ut Rothaldo, de quo nunc agimus, contigit, & Hincmaro Laudunensi, de quo in capite sequenti, eorum sibi judicium reservare? Nec enim Christus, cùm Petro suas oves commisit; Metropolitanos ab Episcopis distinxit. At inquies, Metropolitanis fieret injuria, quibus Ecclesia sua jura semper salva esse voluit, si Episcoporum ejus judicia subtraherentur. Sed nonne Ecclesia majorem Conciliis Provincialibus contulit autoritatem in Metropolitas Canonibus antiquioribus? atque adeò secundùm Gallorum doctrinam præstantioribus? Nam Can. 1. Ephesino Metropolitæ, saltem in casu hæresis Episcoporum Provinciæ judicio subjacent. Si ergò Conciliis non fit injuria cùm sancta Sedes evocat ad se judicium Metropolitanorum, qui ex illo Canone à Conciliis essent judicandi, quæ fiet injuria Metropolitanis, dum Episcoporum, Confratrum invidiâ, vel Principum potentiâ opprimendorum, causas ad se trahet; præsertim cùm ipsi Metropolitani non possint soli, sed cum Concilio Provinciali hujusmodi controversias definire? Gregorium IV. & Leonem etiam IV. triginta ferè annis ante id tempus in gratiam omnium Episcoporum constituisse, ut eorum judicio supersederetur, si Sedem Apostolicam appellassent, fatetur ipsemet Petrus de Marca, quamvis istas Constitutiones non fuisse receptas, probet ex eo quod Hadrianus privilegium illud concesserit Actardo Episcopo Nannetensi; quasi non soleant privilegia, quibus quis gaudet ad majorem securitatem pluries confirmari, aut Actardo privilegium concessurus fuisset Hadrianus, quod jam antea in favorem omnium Episcoporum editum robur obtinere non potuisset. 2. & 5. verissima sunt, quintum contrarium est juri evocationis, quod nec ipse Hincmarus Summo Pontifici negavit.

4. Quar-

4. Quartum urgebat vehementer Hincmarus ; & eo prætextu Clericos ab Ebbone ordinatos, quos ipse deponendos curaverat, vetabat appellare, licet ipsemet eis Judices eligere suasisset; *Istorum fratrum*, inquit in Concilio Suessionensi 2. anno 853. act. 1. sententia manifestè me tangit, qui si contra aliquem Coepiscoporum nostrorum clamassent, ad nostræ humilitatis autoritatem ab eo provocare debuerant. Nunc autem quia de judicio nostro queruntur, oportet, ut libellari subscriptione ad electos provocent Judices, quatenus causa illorum debitum, & certum finem accipiat. Eodem prætextu Rothaldi Episcopi Suessionensis appellationem ad sanctam Sedem impedire contendebat; Sicut plurimùm valet doctrina, & peritia legum, præsertim Ecclesiasticarum, dùm quis rectè affectus est : ita eâ quis perniciosè abutitur, cùm odio, vel alia perturbatione animi movetur. Certè si Hincmarus Remensis à Judicibus electis damnatus fuisset, appellationem à Canonibus sibi permissam, nedum non prohibitam, & clarè intellexisset, & probasset efficacissimè. Africana Concilia, quibus nitebatur Hincmarus hujusmodi appellationes, etiam in casu manifestæ oppressionis, vetuisse præsumi non potest. Etsi ea fuisset illorum mens, numquid potuissent illi condendis Canonibus, aut Gallicani acceptandis, vel etiam summi Pontifices probandis, autoritatem fururis Pontificibus in persona B. Petri à Christo collatam adimere ? Verùm non de Episcoporum, imò etiam nec de Clericorum depositione, sed de negotiis civilibus intelligendos esse Canones Africanos probat contra Petrum de Marca Joannes David Doctor Parisiensis in lib. de Judiciis Canonicis Episcoporum cap. 12. art. 1. Præterea in eo compendio Canonum quod aliqui ab Hadriano Papa, Carolo Magno traditum asserunt, quodque ab Henrico Canisio Noviomago, deinde à Severino Binio tom. 5. Concil. editum est, ante Canones Sardicenses sic habetur : *Sunt etiam Ecclesiæ regulæ, quæ in Africanis regionibus frequentissimè Synodali Concilio conscriptæ sunt ; sed in his omnibus illa sequi debemus, quæcunque à Nicæno Concilio, & à sancta, atque Apostolica Ecclesia Romana non discrepare videmus.*

5. Hincmarus ipse jus illud sanctæ Sedis agnovit, ut significat tota epistola 22. quæ est ad Papam Nicolaum occasione Clericorum ab Ebbone ordinatorum, quos Papa restitui jusserat; OBTEMPERARE cu-

RAVI RESERVATO PER OMNIA SENTENTIÆ AC IVRIS PRIVILEGIO EIVSDEM APOSTOLICÆ SEDIS. ET SALVA DEFINITIONE, AC CONFIRMATIONE EXPECTATÆ VESTRÆ DISCRETIONIS, ATQVE AVTORITATIS; Et inferiùs; *Quæ verbis, & ſcriptis mihi per iſtum Religioſum Archiepiſcopum exinde ſequenda atque tenenda mandaveritis, proſcire, & poſſe, obedire & conſervare curabo, ſicut hactenus ea, quæ inde fuerant ſtatuta, & confirmata ſervavi.* Et alia multa his ſimilia. Idem ſatis profeſſus antea fuerat, à Benedicto III. & ab eodem Nicolao confirmationem Concilii Sueſſionenſis 2. in quo Clerici illi depoſiti fuerant, poſtulans, & per ſubreptionem obtinens, ut Nicolaus epiſtola 46. quæ eſt ad Epiſcopos Concilii Sueſſionenſis 3. ſcribit: quæ confirmationes habentur apud Sirmondum tom. 3. Concil. Gall.

6. Imò ipſiuſmet Rothaldi occaſione ſcripſerat ad eundem Nicolaum; *Nullam poſſemus habere verecundiam de reſtitutione illius, ſi foret facta à veſtri ſummi Pontificatus pietate, quia omnes ſenes cum junioribus* SCIMVS NOSTRAS ECCLESIAS SVBDITAS ESSE ROMANÆ ECCLESIÆ, ET NOS EPISCOPOS IN PRIMATV B. PETRI SVBIECTOS ESSE ROMANO PONTIFICI tom. 2. epiſt. 17.

CAPUT V.

De contentionibus Hincmari cum ſummo Pontifice occaſione Hincmari Laudunenſis, & Regni Lotharii.

1. ANno 869. Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis nepotem ſuum etiam nomine Hincmarum Epiſcopum Laudunenſem, cui erat infenſus, in Concilio apud Vermeriam deponi facere conabatur, ſed ille ad Sedem Apoſtolicam appellavit. Hadrianus II Papa pluribus litteris urgebat, ut Laudunenſis Romam accederet, ſed non obtinuit. Hic rurſus in Concilio apud Attiniacum anno 870. accuſatus rurſum ad ſanctam Sedem appellavit. 3. iterum accuſatus in Concilio Duſiacenſi anno 871. Epiſcopali gradu dejectus eſt. Narrat ipſe in libello proclamationis, quem Joanni Papæ VIII. obtulit, quomodo fuerit ad hanc Synodum perductus,

ductus, quàm acerbè in ea tractatus, & ab Officio Episcopali remotus, deinde in exilium missus, ferro vinctus, ac denique oculis privatus.

2. Institit vehementer Hadrianus, ut miserabilis ille Præsul, & ejus Accusatores Romam venirent. Sed mortuo illo Pontifice, Joannes VIII. ejus successor deceptus litteris Caroli Calvi, Hincmaro Remensi, qui, ut conjicere licet, verus erat earum autor, scripsit, ut in Ecclesia Laudunensi alius ordinaretur Episcopus. Sed congregato ab eodem Pontifice Concilio Tricassino anno 878. Hincmarus Laudunensis libellum obtulit, quas, à Patruo præsertim, injurias perpessus fuerat, enarrantem. Quare summus Pontifex, veritate cognita, ei Ordines exercere, ac etiam cæco Missam celebrare, nec non partem redituum Ecclesiæ Laudunensis retinere concessit, quo audito ejus amici ad Ecclesiam eum duxerunt, & Benedictionem populo dare coegerunt, ut refert Continuator Aymoin. lib. 5. cap. 37.

3. Circa depositionem Episcopi Laudunensis duæ potissimùm contentiones inter summum Pontificem, & Hincmarum Remensem exortæ sunt. Prima quod Laudunensis majorem quàm par esset autoritatem tribueret epistolis, quibus se tuebuatur, quæque à veteribus Pontificibus scriptæ dicebantur, qua de re in primo libro, & infra cap. 6. Secunda quod post interpositam appellationem ad sanctam Sedem depositus fuisset: Contendente Remensi non valere appellationem à Judicibus electis, quod cap. 4. confutavimus.

4. Cùm anno 869. Lotharius Austrasiæ Rex decessisset, Hadrianus Papa scripserat ad Proceres ejus Regni, ut fideles essent Imperatori Ludovico, Lotharii fratri, & ad Proceres, & ad Episcopos Regni Caroli Calvi; ut eum ab invadendo prædicti Lotharii Regno deterrerent. Scripsit etiam seorsim Hincmaro Archiepiscopo Remensi, ut operam suam interponeret, ne quis ditionem illam usurparet. At verò Hincmarus qui Caroli Calvi ope Archiepiscopatum Remensem retinuerat, à quo eum Lotharius senior junioris Pater & Episcopi in istius Regno constituti, deturbare conati fuerant, ut illic reponeretur Ebbo, quique Carolum in multis, iisque gravibus negotiis propitium expertus fuerat, partes ejus sequi maluit, eumque Regem illius Franciæ portionis, quam Lotha-

rius Junior obtinuerat, coronavit in Synodo Metensi Quinto Idus Septembris anno 869. quæ Synodus Prædatoria dicta est; quòd injustè usurpatum à Carolo Lotharii Regnum non dubitaretur.

5. Hadrianus eam coronationem, apertam justitiæ violationem, & suarum litteratum contemptum interpretatus, aliis Epistolis Carolum increpuit, quod Lotharii Regnũ invasisset, & Sedis Apostolicæ Legatos contempsisset, mandavitque ut Regno illo excederet, & alios Legatos benignè susciperet: Episcopos, & Proceres Regni Caroli hortatus est, ut eum ab illa usurpatione revocare conarentur; sed præsertim Hincmarum Remensem arguit, quod Regem à pervasione illa non avertisset, nec sibi rescripsisset, eumque rursus hortatus est, ut in id muneris incumberet; præcipiens ut si Rex parere recusaret, ab eo recederet: *Si*, inquit, *in obstinatione sua perfidiæ Rex post vestram conventionem persistere maluerit, quàm resipiscere, ab illius vos consortio sequestrate: si Communionis nostræ vultis esse participes.* Respondit Hincmarus epist. 41. tom. 2. edit. Sirmond. Carolum asserere illam sibi Regni partem à Patre Ludovico datam, & à Lothario Imperatore confirmatam, atque adeò ut suam assumere, non ut alienam rapere; nec contrarium per confessionem, aut convictionem constare; *Reverentiæ vestræ debita humilitate respondebo: quoniam etsi ita esse, ut scribitis, scirem, cùm ipse Rex Carolus ità esse non confiteatur: nec vel legali, vel regulari judicio inde convictus appareat, & multis attestantibus fateatur hanc Regni partem sibi à Patre Ludovico Augusto consensu tam Episcoporum, quàm eæterorum Procerum totius imperii traditam, & à fratre Lothario Sacramento publicè confirmatam, sequendum tamen mihi arbitrarer quod præmisso judicio dicit Africanum Concilium, ut magis caveat Episcopus, ne dicat in quemquam quod aliis documentis convincere non potest.*

6. Cumque aliunde nec à sua Urbe abesse posset Hincmarus, nec Carolo subsidia denegare, rogabat Pontificem, ut mandatum revocaret: *Quæ*, inquit, *ut non ad accusandum, sic nec ad excusandum in advocatione præfati Regis, ætatem enim habet, depromo,* NEC AD RESISTENDUM VESTRÆ AUTORITATI, SED CONSULENDUM *qualiter nos Episcopi, & ego præcipuè, in quem tantam comminationem intentastis, erga Regem nostrum gerere debeamus. Quapropter Domine*

Pater

pater Reverendissime consulite secundùm privilegium Sedis vestræ subjectioni nostræ, ne talia nobis cujuscunque suggestione mandetis, unde inter Episcopalem autoritatem, & Regalem potestatem, inter Ecclesiam, & Rempublicam scandalum possit oriri. An negotium ulteriùs cum Hincmaro processerit, antiqua monimenta non docent. Solida fortassis visa est illi Hincmari ratio.

CAPUT VI.

Quâ ratione Hincmarus libertates Ecclesiæ Gallicanæ defendisse videatur.

1. IN negotiis, quæ suprà retulimus non ità laudabiliter se gessit Hincmarus Remensis, ut Ecclesiæ Gallicanæ gloriandum sit talem habuisse suarum libertatum defensorem. Sed hanc illi Prælato laudem tribui puto, quod Canonum autoritatem Summorum Pontificum Decretalibus prætulisse videatur, eoque prætextu tam pertinaciter suorum consiliorum executionem prosecutus sit, prohibentibus licet Romanis Antistibus.

2. Acerrimè quidem Canonum executionem prosequi visus est, sed nescio an laudandus sit in eo ejus zelus. Ut enim propriæ securitati consuleret, aut fortè livori faceret satis, Canones, quos desideriis suis accommodabat, observari pertinaciter postulabat. Præcipuum ejus studium fuit circa Canonem Africanum prohibentem appellationes à Judicibus, quos partes elegissent; quia scilicet hæc appellationis prohibitio, quam, ut diximus cap. 4. perperam affingebat Concilio Africano, viam omninò præclusisset Ebboni, ne propriam Sedem resumeret, & ab ea ipsum Hincmarum sibi suffectum expelleret; Rothaldum, qui cum aliis Episcopis, & Lothario Imperatore Ebbonem restituerat post mortem Ludovici Pii, quemque idem Hincmarus deponendum curaverat, Clericos item ab Ebbone post suam restitutionem, & antequam tursùs deponeretur, ordinatos, atque urgente Hincmaro dejectos omni spe recuperandi gradus privasset, eo quod Judices, à quibus damnati fuerant, elegissent,

rius Junior obtinuerat, coronavit in Synodo Metensi Quinto Idus Septembris anno 869. quæ Synodus Prædatoria dicta est; quòd injustè usurpatum à Carolo Lotharii Regnum non dubitaretur.

5. Hadrianus eam coronationem, apertam justitiæ violationem, & suarum litterarum contemptum interpretatus, aliis Epistolis Carolum increpuit, quod Lotharii Regnũ invasisset, & Sedis Apostolicæ Legatos contempsisset, mandavitque ut Regno illo excederet, & alios Legatos benignè susciperet: Episcopos, & Proceres Regni Caroli hortatus est, ut eum ab illa usurpatione revocare conarentur; sed præsertim Hincmarum Remensem arguit, quod Regem à pervasione illa non avertisset, nec sibi rescripsisset, eumque rursus hortatus est, ut in id muneris incumberet; præcipiens ut si Rex parere recusaret, ab eo recederet: *Si*, inquit, *in obstinatione sua perfidiæ Rex post vestram conventionem persistere maluerit, quàm respiscere, ab illius vos consortio sequestrate: si Communionis nostræ vultis esse participes.* Respondit Hincmarus epist. 41. tom. 2. edit. Sirmond. Carolum asserere illam sibi Regni partem à Patre Ludovico datam, & à Lothario Imperatore confirmatam, atque adeò ut suam assumere, non ut alienam rapere; nec contrarium per confessionem, aut convictionem constare; *Reverentia vestræ debita humilitate respondebo: quoniam etsi ita esse, ut scribitis, scirem, cùm ipse Rex Carolus ità esse non confiteatur: nec vel legali, vel regulari judicio inde convictus appareat, & multis attestantibus fateatur hanc Regni partem sibi à Patre Ludovico Augusto consensu tam Episcoporum, quàm cæterorum Procerum totius imperii traditam, & à fratre Lothario Sacramento publicè confirmatam, sequendum tamen mihi arbitrarer quod præmisso judicio dicit Africanum Concilium, ut magis caveat Episcopus, ne dicat in quemquam quod aliis documentis convincere non potest.*

6. Cumque è aliunde nec à sua Urbe abesse posset Hincmarus, nec Carolo subsidia denegare, rogabat Pontificem, ut mandatum revocaret: *Qua*, inquit, *ut non ad accusandum, sic nec ad excusandum in advocatione præfati Regis, at atem enim habet, depromo,* NEC AD RESISTENDUM VESTRÆ AUTORITATI, SED CONSULENDUM *qualiter nos Episcopi, & ego præcipuè, in quem tantam comminationem intentastis, erga Regem nostrum gerere debeamus. Quapropter Domine*

Pater

pater Reverendissime consulite secundùm privilegium Sedis vestræ subjectioni nostræ, ne talia nobis cujuscunque suggestione mandetis, unde inter Episcopalem autoritatem, & Regalem potestatem, inter Ecclesiam, & Rempublicam scandalum possit oriri. An negotium ulteriùs cum Hincmaro processerit, antiqua monimenta non docent. Solida fortassis visa est illi Hincmari ratio.

CAPUT VI.

Quâ ratione Hincmarus libertates Ecclesiæ Gallicanæ defendisse videatur.

1. IN negotiis, quæ suprà retulimus non ità laudabiliter se gessit Hincmarus Remensis, ut Ecclesiæ Gallicanæ gloriandum sit talem habuisse suarum libertatum defensorem. Sed hanc illi Prælato laudem tribui puto, quod Canonum autoritatem Summorum Pontificum Decretalibus prætulisse videatur, eoque prætextu tam pertinaciter suorum consiliorum executionem prosecutus sit, prohibentibus licet Romanis Antistibus.

2. Acerrimè quidem Canonum executionem prosequi visus est, sed nescio an laudandus sit in eo ejus zelus. Ut enim propriæ securitati consuleret, aut fortè livori faceret satis, Canones, quos desideriis suis accommodabat, observari pertinaciter postulabat. Præcipuum ejus studium fuit circa Canonem Africanum prohibentem appellationes à Judicibus, quos partes elegissent; quia scilicet hæc appellationis prohibitio, quam, ut diximus cap. 4. perperam affingebat Concilio Africano, viam omninò præclusisset Ebboni, ne propriam Sedem resumeret, & ab ea ipsum Hincmarum sibi suffectum expelleret; Rothaldum, qui cum aliis Episcopis, & Lothario Imperatore Ebbonem restituerat post mortem Ludovici Pii, quemque idem Hincmarus deponendum curaverat, Clericos item ab Ebbone post suam restitutionem, & antequam rursùs deponeretur, ordinatos, atque urgente Hincmaro dejectos omni spe recuperandi gradus privasset, eo quod Judices, à quibus damnati fuerant, elegissent,

ut eis objiciebat ; *Secundum Canonicam institutionem elegit sibi* (Ebbo) *per consensum Synodi Episcopos Judices peccatorum suorum, quos Canones electos appellant. De quibus scriptum est in Concilio Africano c.36.ut ab electis Judicibus provocare non liceat.* Hincmarus opusc.2.contra Gothesc.cap.36. *absque dubitatione confido quia illud,quod in præfato Carthaginensis Concilii Capitulo sine ulla interpellatione subsequitur Decretum vestri moderaminis nequaquam præteriret;sanè,inquit,si ex consensione partium electi fuerint Judices, etiam à pauciore numero quam constitutum est, non liceat provocare. Qui numerus constitutus in 12. superiori Capitulo demonstratus, & consensus partium expetitus in dijudicatione Rothaldi constat fuisse completus.* Hincmarus tom.2.n.17.epist.ad Nicolaum Papam.

3. Eo prætextu, vel alio simili multoties, diuque Summis Pontificibus reluctatus est, sed tandem eorum præceptis cessisse negari non potest;æquiusque esset ejus obedientiam imitari, quàm contumaciam laudare; *Semper*, inquit epist. ad Nicolaum Papam, quæ est 26.tom. 2. editionis Sirmondi , *& Apostolicæ Sedi,& ejus Rectoribus, postquam me nosse potui , pro meo scire, & posse fidelis, & devotus , & humilis, ac* SUBIECTUS EXTITI *, sum, &, adjuvante Domino , permanebo.* Multa his similia, tum in illa epistola , tum in quibusdam aliis leguntur , ex quibus intelligitur, illum, etiam cùm supremo Christi Vicario repugnaret, ejus potestatem agnovisse, illique parêre videri voluisse. Sed quæ fuerit ejus circa Canones sententia videamus.

4. Decoquere non poterat,ut Jura Metropolitanorum imminuerentur prætextu Decretalium , quæ suppositæ antiquis Pontificibus ante annos circiter 80. & in lucem emissæ fuerant. Ideoque illis Canones ab Ecclesia universa , præsertim à Summis Pontificibus receptos opponebat, insinuans potiùs parendum Canonibus , qui diuturno usu , ac Præsulum Romanorum Decretalibus comprobati fuissent,quàm Decretalibus aliis,quæ cum illis pugnabant.*Si illa*,inquit scribens ad Hincmarum Laudunensem opusc. 55. Capitum cap.43. *quæ de præfatorum Pontificum Apostolicæ Sedis Epistolis dicis recipiendos venerandos Canones esse ,qui quod vis dicis sanctum & licitum , & quod non vis non sanctum , & illicitum,ac si in voluntate tua cuncta sint posita , & non sit qui tuæ possit resistere voluntati,pande nobis quæsumus,quid censeas de eorum Decretis, qui post Nicænum Concilium,*

cilium, & alia Catholica Concilia observanda Decretalia constituta de eisdem sacris Canonibus promulgata sanxerunt, sicut Siricius, Innocentius, Zosimus, Bonifacius, Celestinus, Leo, Hilarius, Symachus, Gelasius, Hormisda, Gregorius, & quique alii quorum Decreta Ecclesia Catholica & Patres ac Predecessores nostri servanda tenuerunt & venerati sunt. Et quoniam in quibusdam à prefatis. quos appellas Canones dissonant, magistrali censurâ decerne, quæ ex his sequi, & quæ refutare debeamus. Et tom. 2. n. 36. epist. ad eundem Hincmarum Laudunensem; *Ego Decretales Epistolas Sedis Apostolicæ diversis temporibus pro diversorum Patrum consolatione & consultatione ab ejusdem Sedis Pontificibus datas & venerabiliter suscipio, & venerabiliter suscipiendas dico & scribo, & Sacrosanctorum Conciliorum Canones* CUM DECRETIS APOSTOLICÆ SEDIS *ex ejusdem Sacris Canonibus promulgatis & recipiendos, & custodiendos, & servandos sicut supra ostendi, profiteor.* Suppositas igitur antiquiorum Pontificum Epistolas, quarum tamen falsitatem non omninò perspectam habebat, confert cum Canonibus ubique receptis, & per Epistolas veras Summorum Pontificum confirmatis; At non disputat utrùm Summi Pontifices possint, interveniente legitimâ causâ Canones temperare.

5. Inanis erat subtilitas Hincmari Remensis, cum Gelasium Papam Decretalibus Summorum Pontificum reverentiam, non autem exactam obedientiam præstandam voluisse interpretabatur, adverbium *venerabiliter* magis attendens, quàm participium *recipiendas.* Ista enim sunt verba Gelasii in Concilio Romano anno 494 *Item Decretales Epistolas, quas Beatissimi Papæ diversis temporibus ab urbe Romana pro diversorum Patrum consultatione dederunt* VENERABILITER RECIP ENDAS. Quod autem hæc vox *venerabiliter* obedientiam, ac subjectionem non solùm non excluderet, sed etiam eximiam requireret, apertissimè colligitur ex eo quod Gelasius paulò ante de Epistola S. Leonis ad Flavianum, quæ veluti fidei regula circa Mysterium Incarnationis ab Ecclesia universa semper fuit habita, sic statuit; *Item Epistolam B. Leonis Papæ ad Flavianum Constantinopolitanum Episcopum destinatam, cujus textum quispiam si usque ad unum iota disputaverit, & non eam in omnibus* VENERABILITER RECEPERIT *anathema sit.* Hinc infer quid sit VENERABILITER RECIPERE Decretales Summorum Pontificum ex sensu Gelasii.

6. Fortassis etiam quia Hincmarus alicubi pro *consultatione* legerat *conso-*

consolatione, putabat illas Decretales, non tanquam disciplinæ regulas exequendas, sed quasi pro consolandis afflictis scriptas, cum veneratione tantùm suscipiendas.

7. Imò licet Canones tantopere commendaret, ubi suis consiliis suffragabantur, illis per Sedem Apostolicam aliquando derogari curabat; Quod certissimum est argumentum ex ipsius mente Summum Pontificem non ità esse Canonibus subjectum, ut ab iis recedere, vel ab iis alios solvere non possit. Etenim Hincmarus à Benedicto III. & à Nicolao Primo privilegium postulavit, quo solius Romani Pontificis judicio reservaretur, licet ex primo Canone Concilii generalis Ephesini à Concilio Provinciali, saltem in certis casibus posset deponi; *si quispiam Metropolita Provinciæ* (verba sunt Canonis Ephesini) *derelictâ sanctâ, & œcumenicâ Synodo, aut accessit ad illorum defectionis confessum* (qui se à Concilio sejunxerant) *aut accedet imposterum, sive cum Celestio sensit, aut sentiet, ipse nihil amplius poterit agere adversus Provinciæ Episcopos, ut qui jam inde à Synodo totius Ecclesiastica communionis expers sit factus, & prorsus inutilis, sed & Episcopis illius Provinciæ, circumque vicinis Metropolitis recta sentientibus subjacebit, ut omnino dejectus sit à Sede Episcopatus.* Verba verò privilegii à Nicolao Primo concessi Hincmaro sunt ista; *nullius excommunicationis, vel obligationis, seu condemnationis sententia* SINE DECRETO ROMANI PONTIFICIS *tenearis adstrictus; sed si à quocunque, vel undecunque fueris compellatus, ut debeas judicari, Apostolici Papæ judicio te reservari nostrâ, imò B. Petri autoritate decernimus: nec alterius cujuscunque juri, vel judicio te subjici,* EXCEPTA POTESTATE SEDIS ROMANÆ PONTIFICIS, *nec ad alterius Provinciæ Primatis Synodum, nisi ex communi placito posse convocari mandamus,* Similia continet datum à Benedicto III. privilegium.

8. Hanc privilegii partem defendit Hincmarus epist. 44. quæ est ad Episcopos Diœcesis Remensis cap. 24. autoritate S. Leonis epist. 84. quæ Anastasium Thessalonicensem Episcopum sanctæ Sedis Vicarium monet, non potuisse sine sua autoritate deponi Metropolitanum; *sed etiam si quid grave, intollerandumque committeret* (Nicopolitanus Metropolita) *nostra erat expectanda censura; ut nihil prius ipse decerneres, quàm quid nobis placere, agnoscere.* Fuit autem hæc Epistola scripta post Concilium Ephesinum, cujus Canon mox relatus Metropolitanorum judi-

judicium Episcopis Provinciæ,& vicinis Metropolitis permittit; sed ante Concilium Chalcedonense, cùivis Canones nonus & decimus septimus Primati, aut Episcopo Constantinopolitano illud judicium tribuunt; ne putes ideo S. Leonem,eumque secutos Pontifices ideo Metropolitanorum judicium sibi reservasse; quod Concilium Chalcedonense Ephesino derogasset; sed quod hanc à Christo facultatem accepisset, cui non possit à Canonibus quidquam detrahi.

9. Sed quis magis impugnat, quàm Hincmarus regulam illam quâ volunt aliqui libertates Gallicanas niti, quod scilicet summus Pontifex Conciliorum Canonibus ita subsit, ut ei resistere liceat, si quid adversus Canones moliatur. Licet enim Hincmari referret ad tuendum suum privilegium non subeundi alterius quàm Romani Pontificis judicii, Canones 9. & 17. Chalcedonenses defendere, ut illud cùm jam esset Concilii œcumenici autoritate munitum, non cogeretur sanctæ Sedi acceptum referre: Tamen in opusc.55. capitum scilicet cap.23. & cap.24. Canones illos vi carere affirmat ex eo quod à Romanis Pontificibus non fuerint recepti, quod probat testimoniis sanctorum Leonis, Gregorii, & Gelasii. Prolixiora sunt illa capitula quàm ut hic exscribi debeant. Videantur, si lubet, apud ipsummet Autorem loco citato.

CAPUT VII.

De praxi libertatum Ecclesiæ Gallicanæ circa Canones octavæ Synodi.

1. ILlustrissimus Petrus de Marca lib. 2. cap. 17. num. 1. argumentum in favorem libertatum Gallicanarum trahit à non acceptatis, & non observatis statim aliquibus Canonibus octavæ Synodi Constantinopoli habitæ sub Hadriano II. colligit autem non fuisse receptos, tùm ex eo quod Hincmarus illorum in suis litteris non meminerit, tùm quod Ademarus tradat constituta inibi fuisse aliqua Canonibus antiquis adversa; tùm denique quod Concilium

lium illud variis Canonibus mores in Gallia receptos, & jura Regia offendat. Sed etiamne tempore octavæ Synodi Conciliorum generalium Canones prætextu libertatum Ecclesiæ Gallicanæ respuebantur? Mira libertas, quæ cùm in Canonum custodia posita sit, rejiciendorum Canonum Conciliorum generalium facultatem tribuit. Quæcunque igitur illa Synodo recentiora, qualia sunt ferè omnia, quæ à Puteano collecta sunt, vel ab aliis citantur ejus materiæ tractatoribus, libertatum Gallicanarum fundamenta non sunt, quippè quibus illæ longè antiquiores sint: Et tamen si recentiora illa corruant, nescio quo fulcimento sustentabuntur libertates.

2. Verùm enim verò licet Episcopi Gallicani Canones illos statim recusassent, non continuò libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ adscribenda esset recusatio, quæ poterat ex multis aliis causis oriri: v. g. ex eo quod Ludovicum sui Legati non Italorum solùm, sed etiam Francorum Imperatorem in Concilio Constantinopolitano appellaverant, quod Carolus Calvus, & Antistites Gallicani probare non poterant; Quippè cùm ille Lotharii nepotis sui defuncti partem Regni Gallici usurpasset in injuram prædicti Ludovici, ad quem utpote mortui fratrem hæreditario jure pervenire debuerat: isti usurpationem illam confirmassent, præsertim Hincmarus, qui Carolum illius Regni partis Regem coronaverat in Concilio Metensi, ut in quinto capite dictum est. Quæ ratio eò verosimilior evadit, quo Canones octavæ Synodi recitati fuerant in sess. 10. in qua Ludovicum sui Legati Italorum, atque Francorum Imperatorem dixerant. Intererat igitur & Caroli, & Hincmari, quem Carolus speciali benevolentia prosequebatur, & à quo vicissim colebatur, specialiter morosos se in recipiendis, & exequendis illis Canonibus præbere.

3. Si qua verò in hoc Concilio circa disciplinam antiquam facta est immutatio, & parva fuit, & necessaria. Quantam enim antiquitati reverentiam tribueret, & quantùm ei inhæreret passim demonstravit, vel in ipsis etiam Canonibus, quos citat Dominus de Marca. Duodecimus sic incipit. *Apostolicis, & Synodicis Canonibus concordantes, &c.* Decimus septimus antiquis Canonibus innititur: *cùm nusquam sacri Canones sanxerint, &c.* In vigesimo secundo habentur

hæc

hæc verba: *Concordans prioribus Conciliis ſancta hæc, & univerſalis Synodus, &c.*

4. Sed quis credat octavam Synodum antiquorum Canonum autoritatem non ſatis fuiſſe veneratam, lectis his ejus verbis act. 10. cap. 1. *Regulas, quæ ſancta, & Apoſtolicæ Eccleſiæ tam à ſanctis famoſiſſimis Apoſtolis, quàm ab Orthodoxorum univerſalibus, nec non, & localibus Conciliis, vel etiam à quolibet Deiloquo Patre, ac Magiſtro Eccleſiæ traditæ ſunt ſervare, & cuſtodire profitemur, his, & propriam vitam regentes, & omnem Sacerdotii cathalogum, ſed & omnes qui Chriſtiano cenſentur vocabulo, pœnis & damnationibus, & è diverſo receptionibus, ac juſtificationibus, quæ per illas prolatæ ſunt, & definitæ, ſubjici canonicè decernentes; tenere quippe traditiones, quas accepimus ſive per ſermonem, ſive per epiſtolas Sanctorum, qui antea fulſerunt, Paulus admonet apertè magnus Apoſtolus.*

5. Canones illius Concilii *mores in Gallia receptos; & jura Regia* non ità offendunt, ut hinc inferre liceat ad repudiandos eos adhibitas fuiſſe Eccleſiæ Gallicanæ libertates, ut ex ſummario eorum examine liquebit.

6. Duodecimus Canon, inquit Dominus de Marca, *Principum ſuffragia ab Electionibus arcet*, cùm tamen abſque Regis conſenſu, etiam poſt octavam Synodum Electiones in Gallia non fierent: ſed non penitùs excludit Canon ille ab Epiſcoporum Electionibus Principum ſuffragia. Damnat tantummodò factas per VERSUTIAM ET TYRANNIDEM PRINCIPUM. An libertatis Eccleſiæ Gallicanæ dixerit partem eſſe, ut per verſutiam, & tyrannidem Principum Epiſcopi eligerentur? An etiam libertas Eccleſiæ violaretur, ſi uſquequaque Principum ſuffragia ab electionibus arcerentur?

7. Decimus ſeptimus, ut ſupponit idem Autor, *Epiſcopos omnes ſiſtere ſe Concilio Patriarchæ jubet, neque Principum juſſu impediri, cùm tamen à Regno diſcedere* & Synodo intereſſe abſque conſenſu Principis vetitum eſſe Gallicanis Epiſcopis doceat Hincmarus, &c. An de jure, an de facto loquebatur Hincmarus? cauſabatur Archiepiſcopus illé à Regno diſcedere ob prohibitionem Regis ſe non poſſe. Jus autem prohibendi Regi non tribuebat. Imò epiſt. ad Nicolaum Papam, quæ decimum ſeptimum locum occupat in tom. 2. editionis Sirmondi ſatis apertè declarat, teneri quemlibet Epiſcopũ à ſummo Pontifice Romam

vocatum accedere; *Dignum, & justum est, ut quemcunque Episcopum Romanus Pontifex ad se Romam venire mandaverit, si infirmitas, vel gravior quæcunque necessitas, vel impossibilitas, sicut sacri præfigunt Canones, eum non detinuerit, ad illum venire studeat.* Atqui sacri Canones jus Regibus non concedunt, sed potiùs negant, Episcopos quominus à Regno propter Ecclesiastica negotia exeant, prohibendi; Nam v. g. Concilium Aurelianense III. anno 538. Episcoporum excusationem rejecit, qui à Conciliis abessent eo prætextu quod haberentur in loco alteri Principi subjecto, quasi non liceret Episcopis ob causas Ecclesiasticas proprii Principis territorio excedere. Hanc Ecclesiæ, seu Episcoporum libertatem acerrimè vindicaverat Concilium Turonense II. anno 567. can. 2. cujus hæc sunt verba; *Bis ad Synodum quolibet anno Episcopi Comprovinciales cum Metropolitano conveniant, aut saltem semel, sine cujuslibet excusatione personæ, id est Regiæ, vel privatæ... sed sicut dictum est neque per impedimentum ordinationis Regiæ, neque sub occasione utilitatis .... debeat à Concilio separari, Apostolo prædicante: Quis nos separabit à charitate Christi, tribulatio, an persecutio, an gladius &c.....* NON DEBET SPIRITALI OPERI ETIAM REGALIS PRÆFERRI PRÆCEPTIO, *cùm primum in Ecclesia sit mandatum: Diliges Dominum Deum tuum ex tota, &c Unde non debet præcepto Domini persona cujuslibet hominis anteponi, neque debet terrenæ conditionis actio, vel persona terrere, quos Christus spe Crucis armavit.* Addit pœnam excommunicationis. Vide S. Bernardum epist. 131. eximium summi Pontificis jus ad vocandos ad se Episcopos declarantem.

8. Sed suam mentem aperit ipse Hincmarus. Statim enim post verba jam jam relata ista subjungit; *Et quicunque viderit, vel audiet quod Rex & Episcopi Apostolica Sedis summum Pontificem promptè obaudiunt, & honorant, & promptius, & humilius eis subjecti sui obediant.* Debent ergo & Rex, & Episcopi summo Pontifici obedientiam in hujusmodi rebus præstare.

9. Adde Canonem illum eò præcipuè spectare non ut Principibus prohibeat, ne Præsules ab adeundo Concilio Patriarchali deterreant, sed ut Metropolitani Concilio interesse nolentes excusationem illam falsò non prætendant. *Sed quoniam sunt quidam Metropolitanorum* (verba sunt Canonis) *qui ne secundùm vocationem Apostolici Præsulis occurrant à mundi Principibus sede-*

se detineri sine ratione causantur, PLACVIT TALEM EXCVSATIONEM OMNIMODIS ESSE INVALIDAM ..... *licet tale impedimentum & fictam prohibitionem suggestione Metropolitanorum diversis modis fieri didicerimus.* Eum dixi præcipuum esse Canonis scopum. Nam damnat etiam Principes qui Episcopis obstant (intelligo sine justa causa,) ne accedant ad Concilia, ut enim culpandi non essent Reges qui Episcopos congregari non sinerent, quos certò scirent, aut non temerè judicarent aliquid contra Regnum, aut Reges ipsos injustè moliri: ita impietatis rei essent, ut notat idem Canon, si Congregationem Synodorum, dum Ecclesiæ necessariæ sunt, impediunt: Rationem exprimit his verbis; *Cum enim Princeps pro suis causis Conventus frequenter agat*, IMPIUM EST, *ut summos Præsules ad Synodos pro Ecclesiasticis negotiis, &*, ut jam in exordio legitur, *urgente necessitate celebrandas impediant, vel eosdem à Conciliis eorum prohibeant.* Tantùmque abest ut statutum illud Ecclesiasticam libertatem violet, ut ipsa etiam Gallicana Concilia declaraverint, quod supra notavimus, non esse justam absentiæ à Concilio causam, quod Episcopi in alterius Regis ditione constituti sint.

10. Eodem Canone 17. prohiberi putat prædictus Autor; *ne Synodus fiat præsente Principe; quod moribus Gallorum adversabatur, qui Synodos in Palatio ut plurimum celebrabant, etiam sub Carolo Calvo post octavam Synodum.* Verùm finis quoque præcipuus istius Canonis est, docere, Principis præsentiam non esse necessariam, ut ex ejus verbis colligitur, quæ sunt ista: *Illud autem tanquam perosum quiddam ab auribus nostris repulimus, quod à quibusdam imperitis dicitur, non posse Synodum absque Principali præsentia celebrari: cum nusquam sacri Canones convenire Principes sæculares in Conciliis sanxerint, sed solos Antistites; Unde nec interfuisse illos Synodis, exceptis Conciliis universalibus, invenimus.* Subjungit quidem ista: *neque enim fas est sæculares Principes spectatores fieri rerum, quæ Sacerdotibus Dei non nunquam eveniunt*: Sed hæc dictorum potiùs rationem quàm expressam continent prohibitionem.

11. Sed quid ista omnia Ecclesiasticam libertatem juvant? Nunquid tunc libera est Ecclesia, cùm ei dominantur Principes sæculares? Quando Reges non eo moventur Ecclesiasticæ disciplinæ zelo, quo flagrabant Carolus Magnus, Carlomannus, Ludovicus Pius, &

alii quidam, nonne metuendum est, ne illorum præsentia suffragiorum libertatem tollat potiùs, quàm procuret, præsertim si quid eis displiceat, aut incommodum sit?

12. Nec fuit in Gallia mos constans, ut Principes Conciliis interessent. In prima Dynastia Clodoveus aberat à Concilio Aurelianensi, quod, cùm primum fuerit in Gallia sub Regibus Christianis, ceu exemplar inruendum vult alibi Petrus de Marca. Cùm Charibertus Prætextatum Rothomagensem Archiepiscopum in Synodo Parisiensi judicari postulavit, tradito Episcopis Canonum Codice recessit ante causæ discussionem, ut notat Gregorius Turonensis. Verum quidem est Regem tunc partem fuisse.

13. In secunda Dynastia Reges sæpè in Conciliis præsentes extiterunt, at non solùm annuentibus, sed etiam interdum hortantibus Summis Pontificibus, quibus perspecta erat illorum Religio, & Ecclesiasticæ disciplinæ zelus; & quia illorum autoritas Ecclesiæ tunc temporis maximè necessaria erat. At fuit aliquoties in Conciliis Carolus Calvus etiam post octavam Synodum, quæ id prohibuisse videbatur. Ego quidem arbitror aliquando Hincmarum Archiepiscopum Remensem, qui, ut jam diximus in Regis animum magnâ pollebat autoritate, operam dedisse, ut Regis præsentia intercederet in Conciliis, in quibus obtinere aliquid cupiebat, ut depositionem Nepotis in Concilio apud Attiniacum anno 870. mense Majo. Aliquando Carolus proprias rationes curaturus interfuit, ut Ticinensi, & Pontigonensi, anno 876. in quibus confirmatum illi fuit Imperium, scilicet à Joann VIII Pontifice in Ticinensi, & à Sedis Apostolicæ Legatis in Pontigonensi. Ergò sanctæ Sedis, vel saltem Episcoporum consensus Regis præsentiam probavit.

14. In tertia Dynastia, sive quod octavæ Synodo parere vellent Reges Galliæ, sive aliis de causis rarò interfuerunt Conciliis, nisi fortè à Summis Pontificibus invitati, ut Ludovicus Crassus Concilio Remensi, cui præfuit Calistus II. aut ex alia occasione admodum rara.

15. Denique supponere videtur Autor, qui supra, Canonem 22. octavæ Synodi Laicos ab Episcoporum electionibus omninò excludere. Verùm eis permittit Canon, ut ab Ecclesia invitati accedant;

si

si verò quis Laicorum ad concertandum, & cooperandum ab Ecclesia invitatur, licet *hujusmodi eum reverentia, si fortè voluerit, obtemperare se asciscentibus*. In hoc autem quod liberam, & indefinitam facultatem Laicis non concedit, libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, ut communiter definiuntur, consentit. *Concordans prioribus Conciliis*, ut verbis ipsiusmet Canonis utamur.

CAPUT VIII.

De Regibus Christianissimis libertatum Ecclesiæ Gallicanæ defensoribus, & de Universitate Parisiensi earum propugnatrice.

1. PEtrus de Marca, & Petrus Puteanus, qui ad libertates Ecclesiæ Gallicanæ pertinere volunt, ut Rex Franciæ in temporalibus Romano Pontifici non subjaceat; varia veterum Regum exempla Summis Pontificibus resistentium in rebus ad dominium, aut regimen temporale spectantibus, referunt, sed quid de illis sentiendum sit ex dicendis circa primam propositionem in libro sequenti intelligetur.

2. Hic tantùm animadvertendum est Principes, dum jura sua se tueri profiterentur, libertatem quidem Regni obtendisse, non autem libertates Ecclesiæ, sed potiùs adversùs illos, has libertates fuisse allegatas: *Quando*, inquit Gotfridus in opusc. ad Calixtum Papam cap. 6. *Ecclesia Seculari Potestati subjicitur, qua ante Domina erat, ancilla efficitur, & quam Christus Dominus dictavit in Cruce, & quasi propriis manibus de suo sanguine scripsit, chartam libertatis amittit.* Dixerat autem cap. 4. *Rex & Romanus Pontifex cum unus contra alium, alter pro Regni consuetudine, alter pro Ecclesia libertate erigitur*, REGNVM ILLAM CONSVETVDINEM OBTINERE NON POTEST, NEC POTERIT; *Et Ecclesia sua libertatis amittit plurimum.* Non à Philippo IV. sed à Bonifacio VIII. Ecclesiæ libertas allegabatur. Rex tantum libertatis nomen ad significandam liberationem à jugo legis Mosaicæ, aut à Diabolica tyrannide institutum volebat, ideoque illam Laicis cum Ecclesiasticis esse communem.

3. In

3. In alio ſenſu Reges Galliæ dicuntur à Clero Gallicano libertatum illius Eccleſiæ Protectores, quia ſcilicet autoritate Regia impediuntur, vel reparantur injuriæ, quæ à Curia Romana illius Regni Eccleſiæ inferri prætenduntur. Sed quàm duram ſervitutem induxerit illa libertatis protectio, & jam in primo libro inſinuavimus, & adhuc magis demonſtrabimus, ubi de appellationibus tanquam ab abuſu diſſeremus.

4. Nuſquam autem in antiquis monumentis legitur, Reges Franciæ Protectorum, aut Defenſorum Eccleſiæ, vel libertatis Eccleſiaſticæ, titulo inſignitos, quod Summis Pontificibus reſtitiſſent, etiam prætextu amovendæ à Clero Gallicano injuriæ à Curia Romana illatæ. Rariſſima ſunt vetera hujuſmodi tuitionis exempla, niſi fortè aliquando Reges Epiſcopis, quos diligebant, nomen ſuum commodaverint, ut Carolus Calvus Hincmaro Remenſi in virulentis illis ad Hadrianum II. litteris, quæ extant in 2. tom. operum dicti Hincmari ſub num. 42. edit. Sirmondi, & in litteris ad Joannem VIII. quæ ſunt ibidem num. 47.

5. Illuſtris libertatum Eccleſiæ Gallicanæ propugnatrix eſt Academia Pariſienſis, cujus olim maxima erat in illo Regno autoritas. Ex præſcripto S Pauli 1. ad Timoth. 3. *Oportet Epiſcopos eſſe Doctores, & illi legitimi, ac proprii ſunt magiſtri à Spiritu ſancto poſiti, non ſolùm, ut autoritate ſua regant Eccleſiam, ſed etiam ut prædicatione ac doctrinâ paſcant.* Unde, ut notat S. Hieronymus in hæc verba epiſtolæ ad Epheſios cap. 4. verſ. 18. *Alios autem Paſtores & Doctores; Omnis Paſtor Doctor: non omnis qui Doctor, eſt & Paſtor.* Et S. Auguſtinus epiſt. 59. *Paſtores autem & Doctores, quos maximè ut diſcernerem voluiſti, eoſdem puto eſſe ſicut & tibi viſum eſt. ut non alios Paſtores alios Doctores intelligamus; ſed ideo cum prædixiſſet Paſtores, ſubjunxiſſe Doctores, ut intelligerent Paſtores ad officium ſuum pertinere doctrinam, &c.* Tamen multiplices illorum curæ vix tempus concedunt ſtudendi rebus, quibus indigent, *ut potentes ſint exhortari in doctrina ſanâ, & eos qui contradicunt arguere,* quemadmodum præcipit Apoſtolus ad Titum 1. in adjutorium advocandi fuerunt Doctores, *qui ſapientiam omnium antiquorum exquirentes in Prophetis vacantes, narrationem virorum nominatorum conſervantes, in verſutias parabolarum ſimul introeuntes, occulta proverbiorum exquirentes, & in abſcondi-*

sconditis parabolarum conversantes in medio Magnatorum minis-trarent, ut de sanctis Doctoribus canit Ecclesia ex Ecclesiast. 39. Ex quo factum est, ut maximus honor rerum Divinarum Doctoribus meritò tribueretur.

6. Inter cæteras non solùm Galliæ, quibus sine dubio præeminet, sed etiam totius Europæ Universitates celebris semper extitit Parisiensis fama, & in negotiis omnibus Ecclesiasticis autoritas, ut in ejus historia non ita pridem editâ legenti cuique licet advertere. Summa fuit ejus in propaganda fide, in extirpandis schismatibus, atque componendis controversiis diligentia, & industria.

7. Extirpandi schismatis desiderium olim illi suasit præponendum esse Summo Pontifici Concilium Oecumenicum dum quis esset legitimus Pontifex non satis constaret, quæ sententia certissima videtur, deinde etiamsi legitimum esse Pontificem non dubitaretur, Concilio postpositus est. Posteà verò non esse infallibile Pontificis judicium, etiam circa Jus Divinum, & Ecclesiasticum assertum est à multis ejus alumnis contra antiquorum, & multorum etiam ex Recentioribus ejus Facultatis Doctoribus sententiam, quos libro 7. referemus.

8. Cùm vel Pontifices, vel Pseudo-Pontifices exactionibus, ac Beneficiorum reservationibus Ecclesiam Gallicanam opprimerent, Universitas studii Parisiensis, & quantùm potuit restitit, & Principis, ac Senatus potestatem implorandam duxit. Atque hinc evenit, quod suprà dicebamus, ut paulatim Magistratus sæculates rerum, & negotiorum ferè omnium Ecclesiasticorum judicium sub prætextu conservandæ libertatis, corrigendi abusus, tuendæ possessionis, &c. usurpaverint.

9. Absit à me, ut florentissimæ illius Academiæ famæ aliquid detractum velim, quippe qui sciam quantum doctrinâ suâ Christianæ Reipublicæ conferat, tamen dissimulari non potest celebrem illam Academiam ad Principum voluntatem nimium aliquandò deflexisse. Id fateri videtur etiam Cæsar Egassius Bulæus in historia universitatis Parisiensis tom. 4. ad annum 1379. tempore Schismatis accidisse. Nam licet electio Urbani VI. magis canonica videretur, ejusq; partes secuta primùm fuisset, tamen ad Clementem VII. accessit, eò quod Rex Carolus Quintus, & Regni Magnates ejus partes amplexi fuissent. *Fatendum tamen est*, inquit Bulæus, *plus ipsam Gallicani sta-*

tus intuitu adductam, quàm causæ Clementinæ bonitate convictam consensisse, futuramque fuisse neutrius partis, si Respublica id ferre potuisset, cujus interest in iis præsertim rebus, in quibus de Religione agitur habere consensum saltem publicum, si non animorum, Papæ judicium infallibile non esse tunc Facultas Parisiensis decrevit, cùm Reges à Romano Pontifice dissiderent; Qua in re Principum potentissimorum, ac præsentium, desiderio aliquid concessum est.

10. Nec abfuit fortassis proprii honoris, & utilitatis studium à posteriotibus Doctorum deliberationibus. Primò infallibile Papæ judicium, sibi injuriosum declararunt in censura Amadæi Guimenii Anno 1665. quasi non pari ratione possent Oecumenicorum Conciliorum infallibilitatem suæ iniuriæ adscribere. Nec in causis Fidei, & Religionis Judices à Deo instituti sunt, sed Consultores tantùm adhibiti Doctores Episcopali charactere non illustrati, & à Summis Pontificibus sicut à Conciliis Oecumenicis perinde consuli possunt in difficultatibus, quæ studium, & animi perspicaciam desiderant.

11. In Beneficiis laborabant illi, ut arbitror, pro Dei honore, & Ecclesiæ utilitate, suspectus nihilominùs erat illorum zelus, cùm ea suis conferri curabant, qua in re coacti sunt agnoscere scrupulosam Canonum observantiam aliquando Ecclesiæ obesse. Beneficiorum enim dispensationem liberam Episcopis dimitti, quibus ex jure communi competit, tam ægrè tulerunt, ut à Lectionibus cessaverint, donec illa libertas, antiquis Canonibus confirmata abrogaretur: *Eodem anno*, inquit Bulæus supracitatus ad annum 1399. *per totam quadragesimam cessatum est à Lectionibus in Universitate teste Ioanne Iuvenale de Ursinis*: PROPTEREA QVOD EDICTO REGIO REDDITA FVERAT ORDINARIIS *omnimoda Beneficiorum Ecclesiasticorum* DISPOSITIO, ET DISPENSATIO. Videbat Universitas Prælatorum in distribuendis Beneficiis injustitiam: *Experta autem antea fuerat Universitas eos famulis, & famulorum amicis ea conferre solitos potiùs quàm doctis, & litteratis; Que res plurimas turbas excitasset inter partes nisi satisfactum fuisset Universitati.*

12. Unde

12. Undè patet quàm incongruè libertates Ecclesiæ Gallicanæ in illibata antiquorum Canonum custodia eorumque adversus Summum Pontificem propugnatione collocentur : quandoquidem Universitas Parisiensis antiquis Canonibus, Beneficiorum collationes Episcopis adscribentibus, derogandum censebat; urgebatque, teste eodem Bulæo, ut illa collatio Summo Pontifici reservaretur, quem sperabat æquiùs illa dispensaturum. Sunt alia quamplurima in historia prædicta, ex quibus constat Universitatem Parisiensem in suum commodum Canonibus per privilegia derogari à Summis Pontificibus impetrasse.

13. Donentur sanè Beneficiis viri graduati, dummodo Universitates nonnisi capaces ad gradus promoveant, iique aliundè Beneficiis digni sint. Consulantur in rebus obscuris, & difficilibus Doctores pietate, ac doctrinâ celebriores, sed supremæ Romani Pontificis autoritati antiqua reverentia, & debita restituatur obedientia; salva sint Universitatibus sua privilegia, sed autoritas à qua emanarunt, ut par est, excolatur.

CAPUT IX.

De Ioanne Gersonio Cancellario Parisiensi.

1. SI libertates Ecclesiæ Gallicanæ doctrinâ Illustrissimorum Antistitum Conventus Parisiensis continerentur, non immeritò earum præcipuus Autor Joannes Gersonius Universitatis Parisiensis Cancellarius, vir pro sua pietate, doctrinâ, & zelo plurimùm commendandus. Ipse enim Primus ex Theologis Catholicis Summum Pontificem Concilio generali inferiorem, & errori, etiam cùm tanquam supremus Pastor aliquid toti Ecclesiæ fide Divinâ credendum proponit, obnoxium esse docuit; Quæ duo capita principaliora sunt; alia etiam tradidit, sed non adeò absolutè.

13. Non potuit tamen Gersonius ab antiquorum doctrina ita recedere, quantumvis adversus immensos sui temporis abusus stomachatus, quin plures supersint in ejus operibus sententiæ propositio-

nibus Comitiorum Cleri Gallicani adverſæ, ut ſuis locis oſtendemus.

3. Multa concurrerunt, ut Gerſonius ſuæ doctrinæ plurimos in eo Regno Diſcipulos habuerit. Remiſſus aliquantùm avitus ſanctæ Sedis cultus à tempore diſſidii inter Bonifacium VIII. Papam, & Philippum IV. Franciæ Regem, nec non ob aſperum à vicinis Pontificibus tum legitimis, tum ſchiſmaticis, aut dubiis impoſitum circa Beneficia, & redditus, jugum: confuſio Eccleſiaſtici regiminis, & corruptio diſciplinæ, ob diuturnum & pertinax ſchiſma; ipſius Gerſonii fama, nec non ejus in extinguendo ſchiſmate zeli proſperi eventus, naturalis hominum propenſio ad imminuendam ſuperiorum, quorum præceptis promptiùs, ac frequentiùs urgentur, autoritatem: adhæſio ſuccedentium Doctorum ſententiis quas Academiæ ſuæ proprias, & nihilominus inſignes, arbitrantur.

4. Veruntamen, ſi Gerſonii autoritatem ſpectes, etſi non contemnenda ſit, propter eas quas diximus ipſius dotes, eſt tamen aliorum ejuſdem Academiæ alumnorum contraria ſentientium, v. g. ſancti Thomæ, & aliorum, quorum teſtimoniis utimur, autoritate, minoris in Eccleſia exiſtimationis: ſi ejus doctrinæ fundamenta ſolo veritatis amore diligenter ſcrutaris, minùs quàm contrariæ, quæ in libris ſequentibus proferentur, ſolida comperies. Si ergò autoritate merienda eſt doctrinæ dignitas, plus eſt iis tribuendum, quorum & perſona, & ſcripta publicè tota veneratur Eccleſia: ſi ſolis cedendum eſt probationibus, priùs exuendus eſt privatus affectus, & dimittenda præjudicia: Quæ conditiones in omni contentionum genere mutuò ab utraque parte poſtulantur, ſæpiùs à neutra præſtantur, hic omninò neceſſariæ ſunt.

5. Edmundus Richerius antequam adverſus ſanctæ Sedis Dignitatem ſtylum apertè convertiſſet, Gerſonium Apologia indigere ſenſit. Quamobrem in ejus vita, quam cum hoc titulo ejus operibus editionis anni 1606. præfixit (ejus enim editionis autorem ſe ipſe prodit in præfatione ad ſuas vindicias, quod obſcurè tantùm indicaverat Illuſtriſſimus Cardinalis Perronius in Oratione ad tres Ordines Regni Franciæ an. 1614.) *Vita Joannis Gerſonii Doctoris, & Cancellarii Pariſienſis ex ejuſdem operibus collecta ann.* 1606. Illic objecit ſibi Richerius; *At inquies, lib. de auferibilitate Papæ edidit*

Reſpon-

Respondet. *Verum id quidem est, sed attende ad schisma, quo bacchante lucubratum fuit, tum omnia bene concordabis. Enimvero Parisiensis Academia cùm duos Antipapas de Ecclesia autoritate sic inter sese colludentes cerneret, ut neque actu neq; habitu, uniendæ, & concordandæ Ecclesiæ rationem retinerent, &c.* Et infrà; *Caterùm qui libellum de auferibilitate cum titulo comparavit, omniaque benignè examinavit, animadvertet tractatum hunc eruditissimum non id velle quod hæretici cavillantur, aut invidiosum illud lemma præfert: Quoniam Ecclesia autoritatem non absolutè, & formaliter, sed* CASUALITER TANTUM *quoad abusum, & exercitium autoritati Pontificiæ antecellere demonstrat Gersonius.*

6. Certè Gersonium zelo suo contra abusus, quos & in Ecclesiastico, & in politico regimine invaluisse cernebat, longiùs quàm par erat, abreptum fuisse, nemo sapiens, ac justus negabit. Audi enim quid scripserit de summis Pontificibus Tomo secundo in regulis moralibus tit. de præceptis Decalogi. *Casus multi esse possunt, in quibus aliquis se gerens pro Papa, & pro tali habitus ab Ecclesia, poterit à subdito licitè vel occidi, vel incarcerari, vel per modum quendam appellationis ab eo, vel subtractionis à sua obedientia, declinari, nisi fortè obstare monstretur constitutio aliqua non humana solùm, sed & divina* atque revelata, huic naturali juri præjudicans.

7. Nec mitiùs egit erga Principes Politicos. Ait enim opusc. contra adulatores. Consid. 7. *Error est dicere terrenum Principem in nullo suis subditis dominio durante obligari, quia secundùm jus Divinum, & naturalem æquitatem, & verum dominii finem, quemadmodum subditi debent fidem, subsidium, & servitium domino, sic etiam dominus subditis suis fidem debet, & protectionem, etsi eos manifestè, & cum obstinatione in injuria, & de facto prosequatur Princeps, tunc regula hæc naturalis: Vim vi repellere licet locum habet; & id Seneca in Tragediis. Nulla Deo gratior victima, quàm Tyrannus, &c. Ad idem est Tullius 3. de Officiis.* Vide serm. ad Regem nomine Universitatis Parisiensis.

8. Sed si in communi Gallicanarum libertatum definitione stemus, non poterit Gersonius earum fautor censeri, qui Canonibus, præsertim in favorem Litteratorum, & maximè Theologorum, derogandum pluries sensit. *Status Prælationis* (inquit in opusc. de statibus sub titulo de statu Prælatorum consid. 14.) *si fiat limitatio sui*

usus in Beneficiis conferendis, vel in exemptionibus, non debet ratio, nabiliter conqueri, dum hoc manifeste fit propter studium litterarum præsertim sacræ doctrinæ.

9. Credo equidem Gersonium, & Universitatem ipsam, ut jam antea dixi, litterarum profectum, & fructum in Ecclesiam à viris doctis proventurum spectasse, in procurandis beneficiis, ac exemptionibus, Magistris, & Alumnis suis contra juris communis dispositionem. Sed cur Regularibus, aut alterius conditionis hominibus bonum similiter finem propositum in petendis privilegiis non tribuamus? Cur Universitas Parisiensis tot favoribus à sancta Sede donata, similia beneficia cæteris invideat? Cur verò supremum Ecclesiæ Pastorem erga nos tantùm fidelem, & prudentem dispensatorem erga alios prodigum dissipatorem judicabimus; Cur Canonum tantùm nobis commodorum violatio, servitus intoleranda reputabitur, minus commodorum dispensationem non solùm tanquàm licitam, sed & ferè ut debitam impetrare enitemur?

10. Fateor, & sæpè profitebor sanctis illis Ecclesiæ legibus esse strictè inhærendum, quamdiù gravissima causa recedere ab illis non cogit; sed propter quosdam abusus potestatem ipsam negandam non esse defendo, præsertim ab illis, qui frequenter ad eam recurrunt.

CAPUT X.

De quibusdam aliis Scholæ Parisiensis Doctoribus.

1. POst Gersonium, schisma inter Eugenium XVIII. Papam & Concilium Basileense, occasionem præbuit scholæ Parisiensi sese in celebris illius Cancellarii doctrina firmandi, ac nonnullis Doctoribus pro ea scribendi. Deinde orto dissidio inter Julium II. summum Pontificem, & Ludovicum XII. Franciæ Regem, Joannes Major, & Jacobus Almain in Ludovici defensionem eandem doctrinam adhibuerunt. Eam ferè sopitam initio hujus sæculi suscitavit Edmundus Richerius; alii identidem promoverunt, donec

Illustris-

Illustrissimi Præsules Parisiis congregati ; sua declaratione , ac Regis brachio adversus renitentes invocato , eam ita stabilire conati sunt , ut ab ea nemo dissentire auderet, & eam palam profitentibus, ex modernis aliis impugnare non audentibus , ad posteros tanquam indubitata transmitteretur.

2. Sed non defuerunt unquam in Gallia, nec in ipsa quidem schola Parisiensi , qui summi Pontificis causam tuerentur : &, quæ veritatis vis est , sperandum est non defore , qui absque præjudicio, & privato affectu de rebus judicent, & contemptis pollicitationibus, & minis, quod sentiunt, liberè promant.

3. Non est autem hic de singulis dicendum , qui prædictam doctrinam , vel propugnarunt , vel impugnarunt. Cùm enim ejus defensorum opuscula collegerit in suis vindiciis Edmundus Richerius , illa simul cum ejus libello *de potestate Ecclesiastica & politica* in libro nostro octavo recensebimus : eorum autem , qui contra senserunt testimonia circa quamlibet propositionem referemus.

4. Sed non idem fuit omnium illius doctrinæ propugnatorum aut scopus, aut affectus. Quidam enim , alii aliis modestiùs, Patronorum tantùm seu Advocatorum personam sustinuerunt. Quidam nebulonum more pacem turbare studebant : alii injuriam sibi , ut putabant , illatam ulciscentes , dolorem hac ratione lenire conati sunt : alii vel eximii ingenii laudem , vel præmium aucupati sunt; alii, ut credere par est putabant obsequium se præstare Deo , ac veritati testimonium perhibere. Quæ autem , cujusque mens fuerit, Deus scit. Nobis judicare non licet , nisi quantùm eorum verba, & stylus significant. Duorum tantùm , utpotè magis insignium specialis nunc temporis facienda est mentio, scilicet Edmundi Richerii in hoc capite, & Joannis Launoii in sequenti.

5. Ne quis autem putet nos temerè dixisse aliquos eam in partem pravo affectu impulsos, præmittendum est quod scribit Henricus Spondanus ad an. 1627. n. 2. occasione censuræ libri Antonii Santarelli. *Cæterùm*, inquit, *quoniam hac Doctorũ Sorbonicorum dissidia non alunde*

procede-

procedebant, quàm ex occultis ſchiſmatis ſeminibus, quæ multis fovebantur; occaſione inde ſumpta, Eminentiſſimus pietate, & doctrina Franciſcus Cardinalis Rupifocaldus proſuo in conſervationem unionis Eccleſiæ quam iſti diſcerpere ſtudebant, zelo, libellum ſcripſit in ſchiſmaticos, quem Regi dicavit, hortans, ut tanto malo autoritate ſua præverteret.

6. Sed ad Richerium. Prodiit an. 1611. liber *De Eccleſiaſtica, & politica poteſtate* ſuppreſſo autoris nomine. Die nona Menſis Martii proximè ſequentis damnatus eſt à Concilio Provinciæ Senonenſis, Præſide Illuſtriſſimo Cardinali Perronio; *Ob multas*, verba ſunt Decreti, *quas continet propoſitiones, expoſitiones, & allegationes falſas, erroneas, ſcandaloſas, ſchiſmaticas, & ut ſonant, hæreticas*: Simili cenſura notatus eſt die 24. Menſis Maii etiam proximè ſequentis à Concilio Provinciali Aquenſi, ſcilicet ut continens *propoſitiones, allegationes, & doctrinas falſas, ſcandaloſas, ſchiſmaticas, hæreticas, & impietatem, gravemque errorem ſapientes.* Utrumque Decretum refertur à Patre Labbeo tom. ult. Conciliorum.

7. Condemnationem illam narrat Spondanus ad annum 1612. n. 3, & addit; *Idemque Richerius autoritate Regiâ, & Decreto Facultatis depoſitus eſt à Syndicatu ejuſdem Facultatis, quem gerebat. Fuerunt etiam multi, qui contra eundem libellum ſcripſerunt: pleniſſimè confutavit etiam Andreas Duvallius inſignis Doctor Sorbonicus, & Regius Theologiæ Profeſſor in Univerſitate Pariſienſi primarius: haud tamen propterea ceſſante Richerio à ſuis* MOLITIONIBUS, QUIBUS *multos alios in ſuas partes allegit*; CUM VEHEMENTI SUSPICIONE SCHISMATIS. Illius libelli præcipuum fundamentum confutavit validiſſimè doctiſſimus Pater Petavius Aurelianenſis è Societate Jeſu Theologicorum Dogmatum tom. 3. lib. 13. cap. 14. 15. & 16.

8. Fuit etiam Romæ damnatus Richerii libellus, primùm ſine nomine Autoris, deinde nominato Autore, ut videre eſt in Decreto Sacræ Congregationis Indicis 2. Febr. an. 1622.

9. Illuſtriſſimus Cardinalis Perronius in ea, quam habuit ad tres Ordines Regni Franciæ an. 1614. oratione; tacito Richerii nomine illius conſilium in curanda nova operum Gerſonii, cum cujus effigie, cum elogiis, & inſcriptionibus editione, detegit, quod ſcilicet Gerſonius adverſus Romanum Pontificem ſcripſiſſe videretur. Licet enim,

ut

ut diximus Cardinalis Perronius de induſtria Richerii nomen ſubticuerit, prodit ſe ipſemet Richerius in ſuarum vindiciarum præfatione ad Lectorem his verbis; *Cardinalis Perronius eidem* (Richerio) *in Conventu trium Ordinum Regni Galliarum anno 1615. grandi vitio dederit, quod Ioannis Gerſonii Doctoris Chriſtianiſſimi opera de integro novis typis excudi procuraſſet anno* 1606. Tot ſunt in Gerſonii vita ejus operibus editionis prædictæ præfixâ, ſententiæ in aliis Richerii operibus iiſdem verbis repetitæ, ut tacente etiam Richerio ſtylus ipſe ſatis eum indicaſſet.

10. Accuſat autem Illuſtriſſimus Purputatus eum, vel eos (loquitur enim in numero plurali, fortè ut invidiam minuat) qui Gerſonii opera de integro novis typis excudi procuraverant, quod Autores deindè fuerint propoſitionis illius, contra quam tùm perorabat, quæque Romano Pontifici omnem prorſus juriſdictionem, tùm directam, tùm indirectam in temporalia Regum adimebat; Cùm antea, ſcilicet tempore Henrici III. Franciæ Regis, quando bellis civilibus flagrabat Gallia, ipſi quaſi anteſignani, aut potiùs faces extitiſſent ſeditioſæ doctrinæ, quam adverſus Regem defendebant, & vulgabant in theſibus diſputatis ac typis excuſis. Ex quibus theſibus duas iſtas refert; „ Certiſſimum eſt comitia, ſeu ſtatus de jure Divino ac „ naturali Regibus eſſe ſuperiores. Licitum fuit cunctis Franciæ po„ pulis arma capere adverſus tyrannum, quo nomine intelligebant „ Henricum III. Addit autem prædictus Cardinalis, putaſſe illos culpam poſſe diluere, ſi ad alteram partem, & quidem extremam ſe transferentes in ſummum Pontificem ſtylum converterent, ac decertarent.

11. Qua in re, ſubjungit idem Cardinalis, quoniam cum hoſtibus Eccleſiæ conſentiebant, aut ſaltem propè ad illos accedebant, multos nacti ſunt adjutores, ac fautores, à quibus inducti ſunt, ad emittenda, prætextu obſequii Regi præſtandi, ſchiſmatis ſemina. Unde conſtat quàm parum famæ ſuæ conſulant, qui à Richerio præſidium accerſunt.

CAPUT XI.

De Ioanne Launoio Theologo Parisiensi.

1. IOannes Launoius Doctor Parisiensis Richerianæ doctrinæ sectator fuisse videtur. Vir quidem eruditus, sed Censor nimis subtilis, sæcularis potestatis acrior vindex, Pontificiæ ferè impatiens, præsertim ex quo eius quoddam opusculum factæ Congregationis indicis censurâ notari meruit. Hanc ille graviter sentiens (quæ enim in Gallorum animis supersunt avitæ erga sanctam Sedem reverentiæ semina ejusmodi censuras contemnere non sinunt, licet aliud aliquando verbis significetur) aliisque causis impulsus ad imminuendam summi Pontificis autoritatem se denique ferè totum contulit, congestis in ejus defensores, quos in summario Epistol. 4. primæ partis *Curiæ mancipia* vocat, injurijs. Sed ea est illorum præsertim Baronii & Bellarmini, quos præcipuè *insectatur*, doctrinæ, ac pietatis celebritas, ut illius Doctoris scriptis minimè obscurandum putem, maximè cùm styli acrimonia exulceratum ejus animum prodat; ac Romani Pontificis, ejusque Officialium parùm æquum Judicem demonstret.

2. Inscitiæ, ac imprudentiæ accusationes præclara Bellarmini, quem sæpiùs impetit, opera repellunt. Malæ fidei suspicionem arcet eximia pietas, ut injuriæ Launoii sibi, ac suis operibus plusquàm Bellarmino, vel ejus doctrinæ detrahant. Ego quidem, si quid illi Purpurato minùs exactum exciderit [ut res adeò difficiles prolixè tractanti contingere aliquando potuit] juramento, quod edidit *jam senex, & morti proximus* plenam fidem non habere crimen putarem, *scripsi*, inquit in præfatione ad recognitionem suorum librorum, *Deo teste quod verum esse existimavi, non gratiam hominum, vel propriam utilitatem, sed honorem Dei, & Ecclesiæ commodum respiciens. Neque in scriptis meis aliquid à Divinis litteris, aut sanctorum Patrum regulis alienum sciens posui.* Hoc juramentum plus apud me habet autoritatis, quàm quod lego apud Launoium Epistolarum

parte

parte prima epist. ultima, ubi cùm conatus esset probare authoritate Clementis VII. Pontificem Conciliis subesse, subjungit. *Nos Clementem, & Sedem Apostolicam sequimur, non Rainaldum, non Curiam: Absit per Deum immortalem.*

3. Præcipuum, ac ferè unicum Launoij principium est, in rebus Theologicis, scripturâ, & traditione agendum: quod omnes Catholici libentissimè amplectuntur; Scripturæ autem sacræ verba juxta unanimem consensum Patrum accipi vult. Hoc etiam juxta mentem Concil. Tridentini, quod citat, nullus Catholicus inficiabitur.

4. Sed eâ doctrinâ plurimùm abutitur, verba Concil. Trident. ad alium sensum inflectens: hæc enim sunt verba Concilii sess. 4. *ad coercenda petulantia ingenia decernit, ut nemo sua prudentia innixus in rebus fidei, & morum ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens contra eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione Scripturarum sanctarum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum ipsam Scripturam sacram interpretari audeat.* Vetat Concilium Scripturam interpretari contra sensum, quem tenuit, & tenet Ecclesia, aut contra unanimem consensum Patrum; sed non declarat falsa esse censenda quæcumque ab Ecclesia non sunt, ut vera declarata, vel aliquem Scripturæ sensum non esse verum, nisi eam omnes Patres ita interpretati fuerint. Omnia quidem, quæ circa fidem, & mores Scripturâ sacrâ contineri tenet Ecclesia, vel docet traditio Patrum omnium testimoniis comprobata, vera sunt, & certa; sed omnia quæ vera sunt & certa, & in Scriptura sacra continentur, non declarabit particulatim Ecclesia, nec unanimis Patrum consensus; atque sine hac declaratione, vel consensu nihil velle admittere, tanquam verum, aut certum, etiamsi legitimâ consequentiâ ex aliquo Scripturæ loco deducatur, vel aliis solidis argumentis confirmetur, prorsus absurdum est.

5. Iniqua est igitur Launoii censura contra Bellarminum, quando ejus sententiam reijcit, eò quod non probetur Scripturæ sacræ testimoniis unanimi Patrum consensu expositis. Satis enim est,

ut ex Scripturæ locis, quæ Bellarminus citat, ſequatur concluſio quam ex illis deducit, licet ſancti Patres eam, quia non ſeſe obtulit neceſſaria occaſio non deduxerint, modò contrariam nunquam intulerint, ut certè non intulerunt. Alioquin enim ſequeretur ex innumeris Scripturæ locis nihil Theologicè concludi poſſe, cùm pauca ſint, quæ ſancti Patres varii variè interpretati non fuerint, ut animadvertere licet: v. g. in illo loco, quem diſcuſſit Launoius initio Epiſtolæ primæ 6. parte, quique ad aſtruendam Conciliorum autoritatem proferri ſolet; *ubi ſunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Matth. 18. Quas enim affert ſanctorum Patrum interpretationes, illæ inter ſe diſcrepant, nec poteſt aliquis adduci Scripturæ locus ad conſtituendam autoritatem Conciliorum generalium ad decidendas infallibili judicio controverſias de Fide, aut aliud quid ſimile præſtandum, qui ab aliquo ex Patribus non fuerit in alio ſenſu acceptus.

6. Quantùm ad traditionem, cùm traditionum multa ſint genera, ſi eam ſolam intellexit argumentis Theologicis inſervire poſſe, quæ Divina cùm ſit, eâdem, quâ Scriptura ſacra pollet autoritate, ipſe nullum argumentum Theologicum opponit Bellarmino: verbi gratia ut probet jus convocendorum Conciliorum non pertinere ad ſolum Pontificem. Quæ enim decem primis epiſtolis in par. 6. Epiſtolarum collegit teſtimonia, ut octo prima Concilia fuiſſe ab Imperatoribus indicta, oſtendat, traditionem Divinam nec faciunt, nec ſignificant; nec circa jus Divinum, ſed circa factum non revelatum à Deo verſantur. Si traditiones humanas intelligit, non ſolùm ex ſe infallibili certitudine non gaudent, ſed & ſi alter Launoius inveniatur, eas in diſcrimen adducet omnes, aut ferè omnes.

7. Cæterùm Launoius, qui vel Scripturæ locum per unanimem Patrum conſenſum explicatum, vel traditionem conſtantem requirit, ut alicui propoſitioni aſſenſum dare permittat, quomodo præſtat ipſe, quod ab aliis petit? ſine ullo Scripturæ loco, ac ſine ulla certa traditione, imò ſine ulla ratione poſitiva unico argumento negativo, ac fortè levibus quibuſdam conjecturis, teſtimonia communi omnium conſenſu recepta paſſim evertere conatur: vultque Autori fide digno aliquid aſſerenti non credi, poſtquam ipſe plu-

rium

rium aliorum idem neque affirmantium, neque negantium verba congesſit, quaſi unius, aut paucorum aſſertio, aliorum etiam in majori numero ſilentio non præponderet.

8. Argumenta Philoſophica, & à vera Theologia aliena nuncupat, quæcumque à Scriptura, vel traditione non petuntur: Cùm ipſe aliquando rationibus utatur, quæ nec Theologo, nec Philoſopho, imò nec viro gravi digna ſint. Quem enim vel mediocris ingenii virum non pudeat, v. g. Launoii ratiocinationis Epiſtolarum parte prima epiſt. ultima. Alexander VII. in Conſtitutione, quam in favorem ſententiæ aſſerentis Deiparam ab originali peccato fuiſſe præſervatam edidit, utitur his verbis; *Accedentibus quoque pleriſque celebrioribus Academiis.* Inter Academias celebriores eſt Pariſienſis. Academia Pariſienſis non habet aliud fundamentum ſuæ opinionis præter Decretum Concilii Baſileenſis ſeſſ. 36. *Itaque ſi Alexander VII. Academias celebriores Pariſienſem, & Colonienſem ex eo approbat, quod Immaculatam Virginis Conceptionem propugnaverint,* BASILEENSE *Concilium approbet neceſſe eſt.* Notat autem (ut videas quo judicio ratiocinationem ſuam componat) ſeſſionem 36. *Depoſito Eugenio, ſubſtituto in illius locum Felice V. & beato Ludovico Cardinali Arelatenſi Præſide celebratam eſſe.* Quaſi Alexander VII. non ſolùm approbaverit Decreta Concilii Baſileenſis Summum Pontificem Concilio ſubjicientia, ſed etiam Eugenium IV. ritè depoſitum, & Amedeum legitimum Pontificem declararit in conſtitutione circa conceptionem B. Virginis, in qua ne verbum quidem de illis facit, quæque neceſſaria omninò non fuiſſet, ſi Concilii Baſileenſis rem eandem ſtatuentis ſeſſ. 36. recepta fuiſſet autoritas.

9. Alia, prout feret occaſio, adducemus. Hæc nunc ſufficiant ut qui Launonii opera legunt, præſertim ejus epiſtolas, quæ omnes, pauciſſimis exceptis contra Pontificiam autoritatem tendunt, agnoſcant in ſtyli acrimonia, cenſuræ ſuis opuſculis inuſtæ dolorem: in argumentis frequentiùs ab eo tractatis; ac ferè in omnibus ejus epiſtolis, Juriuum ſanctæ Sedis extenuandorum ſtudium, in probando argumentorum, plerumque negativorum debilitatem, aut conjecturarum argutias, atque ità non ei plus fidei tribuant, quàm obtinere ejus probationes mereantur.

10. Quæ cautio eò eſt magis neceſſaria, quod ut doctoribus, quos

impugnat, conflet invidiam, non solùm falsa, sed & incredibilia affingit, quis enim ei fidem habeat. v. g. cum epist penult. tom. 1. pag. 7. sic scribit; *Eugenius III. epistolâ octavâ ad Episcopos Germaniæ tradit contra Deum, & Sacrorum Canonum sanctiones nulli omninò petitioni possumus præbere consensum. Novi & corrupti Doctores tradunt. Romani Pontifices contra Deum, & Sacrorum Canonum Sanctiones petitioni cuilibet possunt præbere consensum.* An Bellarminus, aut alius similis Scriptor tradidit *Rom. Pont. contra Deum petitioni cuilibet posse præbere consensum.*

CAPUT XII.

De aliis libertatum Ecclesiæ Gallicanæ defensoribus.

1. TRactatus omnes, ut in primo libro diximus, aut ferè omnes circa materiam istarum libertatum Gallicanarum ante se scriptos in unum volumen collegit Petrus Puteanus, Gallicè *Du Puy*, &, quia nuda fere ibi continebantur dogmata, probationes in alio volumine protulit. Cùm autem utrumque malè fuisset exceptum, & quandam injecisset futuri schismatis suspicionem, magnamque libertatibus illis invidiam pepe.isset, Illustrissimus Petrus de Marca tunc Ordinarius in Sacro Regis Christianissimi Consistorio Consiliarius, & in Navarræ Parlamento Præses, quatuor libros edidit sub titulo *Dissertationum de Concordia Sacerdotii, & imperii, seu de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ*, quibus post ejus mortem Stephanus Baluzius ex manuscriptis ejusdem Autoris, ut asserit, quatuor alios adjunxit. Carolus Fevret deindè, aliique Causidici, ac varii generis Scriptores Gallicani nullam prætermiserunt occasionem extollendarum, & multiplicandarum suarum libertatum.

2. Primum volumen Petri Puteani novemdecim Tractatus, seu Acta complectitur; in quibus nullum est, quod vel ab Officialibus Regiis, vel à Causidicis, aliisve Laicis conscriptum non fuerit, ut mirum videri non debeat, si Potestates sæculares in detrimen-

trimentum Ecclesiasticæ attollant, quandoquidem hujusmodi Autorum rationes temporales crescere putantur, decrescente autoritate Ecclesiasticâ, ut etiam qui Clericali charactere insigniti ad officia sæcularia promoventur, sæpè laicalem jurisdictionem protendere magis nitantur, quàm spiritualem, ut deberent, illæsam servare. Inserta quidem est primo volumini quædam deliberatio Cleri Gallicani, sed occasione tantùm apologiæ à Carolo Faye Senatore Parisiensi compositæ, undè in Actorum indice non fit illius distincta mentio, quasi quæ ab Ecclesia emanant, ad libertates Ecclesiæ Gallicanæ non pertinerent, nisi quatenus ad Regem, aut ad Magistratus sæculares ordinantur.

3. Fuerant autem scripti omnes illi Tractatus, aut ferè omnes tempore dissidiorum inter Romanam Curiam, & Gallicanam, omnes post schisma inter Pontifices Romanos, & Avenionenses, ab Autoribus Potestati Ecclesiasticæ parum æquis, imò si Optato Gallo credimus, quod ipse affirmare non ausim, plerique ab hæreticis. Quamobrem quæcunque ibi continentur, cùm & ab Autoribus suspectis profecta sint, & ab antiquitate non commendentur, non majorem merentur fidem, quàm quæ probationibus elicitur, quæ tamen aut nullæ sunt, aut raræ, ac debiles.

4. Alterum volumen in quadraginta capita distinctum edidit Puteanus, ut hunc defectum suppleret. Sed eò tendunt omnia, ut dignitas, & autoritas Regis, Regiorumque officialium contra Ecclesiæ jura extollantur. Nullum enim est, in quo de illis principaliter, vel saltem quamvis rarissimè, minùs principaliter non agatur. Ut intelligas non hic veras Ecclesiæ libertates exponi, sed viam indicari, quâ illa in servitutem redigenda, vel reducta jam sit à sæcularibus potestatibus.

5. Videtur voluisse Puteanus Regi Christianissimo, ut alio volumine plura Regna; plurimasque Provincias, ità istis libris Ecclesiam ipsam omninò subjicere, ut ei supremo dominio uti liceat, in Ecclesiam quidem Gallicanam, quando, & quantùm libuerit, in alias verò ditiones cùm viribus superior extiterit.

6. Non semel demiratus sum libros Petri de Marca de Concordia Sacerdotii

impugnat, conflet invidiam, non solùm falsa, sed & incredibilia affingit, quis enim ei fidem habeat. v. g. cum epist penult. tom. 1. pag. 7. sic scribit; *Eugenius III. epistolâ octavâ ad Episcopos Germaniæ tradit contra Deum, & Sacrorum Canonum sanctiones nulli omninò petitioni possumus præbere consensum. Novi & corrupti Doctores tradunt. Romani Pontifices contra Deum, & Sacrorum Canonum Sanctiones petitioni cuilibet possunt præbere consensum.* An Bellarminus, aut alius similis Scriptor tradidit *Rom. Pont. contra Deum petitioni cuilibet posse præbere consensum.*

CAPUT XII.

De aliis libertatum Ecclesiæ Gallicanæ defensoribus.

1. TRactatus omnes, ut in primo libro diximus, aut ferè omnes circa materiam istarum libertatum Gallicanarum ante se scriptos in unum volumen collegit Petrus Puteanus, Gallicè *Du Puy*, &, quia nuda fere ibi continebantur dogmata, probationes in alio volumine protulit. Cùm autem utrumque malè fuisset exceptum, & quandam injecisset futuri schismatis suspicionem, magnamque libertatibus illis invidiam pepe.isset, Illustrissimus Petrus de Marca tunc Ordinarius in Sacro Regis Christianissimi Consistorio Consiliarius, & in Navarræ Parlamento Præses, quatuor libros edidit sub titulo *Dissertationum de Concordia Sacerdotii, & imperii, seu de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ*, quibus post ejus mortem Stephanus Baluzius ex manuscriptis ejusdem Autoris, ut asserit, quatuor alios adjunxit. Carolus Fevret deindè, aliique Causidici, ac varii generis Scriptores Gallicani nullam prætermiserunt occasionem extollendarum, & multiplicandarum suarum libertatum.

2. Primum volumen Petri Puteani novemdecim Tractatus, seu Acta complectitur; in quibus nullum est, quod vel ab Officialibus Regiis, vel à Causidicis, aliisve Laicis conscriptum non fuerit, ut mirum videri non debeat, si Potestates sæculares in detrimen-

trimentum Ecclesiasticæ attollant, quandoquidem hujusmodi Autorum rationes temporales crescere putantur, decrescente autoritate Ecclesiasticâ, ut etiam qui Clericali charactere insigniti ad officia sæcularia promoventur, sæpè laicalem jurisdictionem protendere magis nitantur, quàm spiritualem, ut deberent, illæsam servare. Inserta quidem est primo volumini quædam deliberatio Cleri Gallicani, sed occasione tantùm apologiæ à Carolo Faye Senatore Parisiensi compositæ, undè in Actorum indice non fit illius distincta mentio, quasi quæ ab Ecclesia emanant, ad libertates Ecclesiæ Gallicanæ non pertinerent, nisi quatenus ad Regem, aut ad Magistratus sæculares ordinantur.

3. Fuerant autem scripti omnes illi Tractatus, aut ferè omnes tempore dissidiorum inter Romanam Curiam, & Gallicanam, omnes post schisma inter Pontifices Romanos, & Avenionenses, ab Autoribus Potestati Ecclesiasticæ parum æquis, imò si Optato Gallo credimus, quod ipse affirmare non ausim, plerique ab hæreticis. Quamobrem quæcunque ibi continentur, cùm & ab Autoribus suspectis profecta sint, & ab antiquitate non commendentur, non majorem merentur fidem, quàm quæ probationibus elicitur, quæ tamen aut nullæ sunt, aut raræ, ac debiles.

4. Alterum volumen in quadraginta capita distinctum edidit Puteanus, ut hunc defectum suppleret. Sed eò tendunt omnia, ut dignitas, & autoritas Regis, Regiorumque officialium contra Ecclesiæ jura extollantur. Nullum enim est, in quo de illis principaliter, vel saltem quamvis rarissimè, minùs principaliter non agatur. Ut intelligas non hic veras Ecclesiæ libertates exponi, sed viam indicari, quâ illa in servitutem redigenda, vel reducta jam sit à sæcularibus potestatibus.

5. Videtur voluisse Puteanus Regi Christianissimo, ut alio volumine plura Regna; plurimasque Provincias, ità istis libris Ecclesiam ipsam omninò subjicere, ut ei supremo dominio uti liceat, in Ecclesiam quidem Gallicanam, quando, & quantùm libuerit, in alias verò ditiones cùm viribus superior extiterit.

6. Non semel demiratus sum libros Petri de Marca de Concordia Sacerdotii

Sacerdotii, & Imperii tantam apud Clerum Gallicanum eximiâ doctrinâ, & sapientiâ prædirum existimationem obtinere potuisse. Licet enim doctrinam à Puteano exscriptam, & confarcinatam nonnihil temperaverit, jurisdictionem tamen Ecclesiasticam plurimùm depressit, quanquam subtiliore ratione. Facta profert, vel apertè injusta, vel dubia, nec improbat, quasi Historicum tantùm agere decreviſſet, sed avidè suscipiuntur exempla quælibet iniquis desideriis consentanea, cùm ità proponuntur, ut nihil proferatur, quod ab eorum possit imitatione avocare?

7. Difficillimum sæpè est illius Autoris consilium perspicere, adductis enim exemplis, vel testimoniis rem illum confeciſſe putes, cum adductis exemplis, vel testimoniis contrariis, vel appositis modificationibus, aut exceptionibus in alteram partem declinat, quam etiam aliquando rursùs extenuat. Omnia statim concedit, omnia deinde sensim retractat, ità tamen ut bilancem in partem laicæ potestatis semper inclinet, quod ipsemet satis apertè confessus videtur in Epistola ad Innocentium X. anno 1646. 7. Kal. Octobris scripta, cujus fragmentum refert Stephanus Baluzius in ejus vita illi operi præfixa: FATEOR, inquit, EO IN LIBRO PRINCIPIS PARTES PRO MUNERIS MEI RATIONE FOVISSE, PRÆSIDEMQVE POTIUS IMPLEVISSE, QVAM EPISCOPUM. Et paulò inferiùs; *ne libri publicati invidia desideriis meis obesset libello altero Barcinone edito, quem huic chartæ adjunxi, hallucinationes meas deprecatus sum*; OPUS CENSURÆ B. V. SUBMISI, *quam plenâ mente amplexurum voveo, & Assertorem, vindicemque libertatis Ecclesiasticæ futurum.*

8. Erat quidam vir, ut ejus opera testantur, magna doctrinæ suppellectile instructus (quæ fortasse causa est, cur ejus opus de Concordia Sacerdotii, & Imperii tanti fiat, etiam ab iis, quorum jura imminuit) sed erat ingenii Aulæ desideriis nimiùm indulgentis. Pacis sese studiosum nusquam non exhibet, sed ita ut, vitandorum dissidiosum causa, velit Ecclesiam de jure suo semper aliquid remittere.

9. Satisfecit variis libellis, epistolis, aliisque operibus, sanctæ Sedi, cujus autoritatem violârat. In schedulo etiam à Stephano Baluzio libris de Concordia præfixâ, declarat; *Quidquid oreter Canonum, & Decretalium mentem in Gallia circa res Ecclesiasti-*

ſiaſticas agitur, id fieri ex privilegiis Apoſtolicis, non autem mero jure Regio, ut quidam autumabant Marcæ perſuaſum eſſe, hunc libellum typis mandari curavit, ut publica eſſet doctrina, quam in hac parte ſequitur, profeſſio, ita ut ſiquem diſſertationum ejus editio laſerat, hujus libelli editione curaretur. Verba ſunt ipſiuſmet Petri de Marca; licet in tertia perſona, ut in ſchedulis fieri ſolet, ab eo prolata.

10. Sanata etiam videntur hac declaratione vulnera Juriſdictioni Epiſcoporum illata, quandoquidem ex Canonum & Decretalium mente, quam Marca, exceptis Privilegiis, ſalvam eſſe debere inſinuavit, poteſtas Epiſcopalis à laica prorſus libera eſt. Cæterùm enim Epiſcoporum jura non parum offenderat v.g. ut hoc tantùm exemplũ adducam, cùm lib.4.cap.7.n.7. Epiſcopis in rebus Eccleſiaſticis Miniſterii Regii adjutores tantùm exhibet; ipſos verò Reges Epiſcoporum non ſolùm monitores, ſed ſi deliquerint, etiam ultores; Ait enim, *Mirum nemini eſſe debet, ſi adeò diligenter rebus Eccleſiaſticis ſe Reges Francorum impenderent, cùm eas ad miniſterium ſuum pertinere exiſtimarent, ſcilicet ut admonitores ſe præſtarent, quo Epiſcopi miniſterium ſuum juxta Canones perageret, & in eo capite miniſterii Regii adjutores eſſent. Monitionis autem ea vis erat, ut effectus verba ſequeretur, & pœna in contumaces.*

11. Non minùs infeſta ſunt Eccleſiæ juribus, quæ in aliis ejuſdem argumenti libris ſparſa reperiuntur, imò & poſterioribus Autoris ſenſibus, ut ex ultimis ejus operibus conijcitur, valdè contraria; Ut Baluzius illos libros, cum aliis in lucem emittens Poteſtatibus ſæcularibus magis placuiſſe, quàm Eccleſiæ rem utilem præſtitiſſe videatur.

12. Sunt adhuc alii prædictatum libertatum defenſores, ſed adeò Eccleſiæ infenſi, ut plurima ſcripſerint ab hæreſi, vel ſchiſmate non longè remota, in quibus examinandis, & confutandis, aut damnandis laudabiliùs operam collocaſſent Antiſtites Gallicani, quam in formandis de univerſæ Eccleſiæ autoritate Decretis ad remittendam Eccleſiæ Gallicanæ cum Romana neceſſitudinem, quàm ad firmandam, & reſtituendam concordiam, aptioribus. Ex illis eſt Carolus Fevret, qui diſciplinam Canonicam non ignoravit quidem, nec diſſimulavit, ſed ut Juriſprudentiæ, ac Politiæ Francorum ſubderet.

Passim enim in suo tractatu de abusu, Canonibus, Decretalibus, aliisque autoritatibus Ecclesiasticis satisfeciſſe sibi videtur dum eis Senatus-consultum oppoſuit.

CAPUT XIII.

De Episcopis Gallicanis libertates suas defendentibus, præsertim in Comitiis Parisiensibus.

1. VEra, ut libro primo diximus, libertatum Ecclesiæ Gallicanæ origo fuit; cùm Clerus illius Regni Beneficiorum reservationibus, exactionibus, aliisque graviſſimis oneribus à Pontificibus, vel pseudo Pontificibus tempore schismatis oppressi; cœperunt, invocato sæculari auxilio, jugum illud excutere, tanquam servitutem antiquæ libertatis, Canonibus consentaneæ, contrariam. Nec aliud erant illæ libertates in sua origine, quàm libera Beneficiorum, & redituum Ecclesiasticorum disposítio adversus Pontifices illos, eorumque Officiales vindicata. Quæ quidem defensio, quia necessaria, & in se justa videbatur, maximas statim vires adepta est, & sensim sine sensu ad alia excurrit, in quibus minùs erat justitiæ.

2. Hactenus tamen nunquam Clerus Gallicanus Ecclesiæ suæ libertates obtenderat adversus Curiam Romanam, nisi quando ab ea se nimis premi, ac juribus suis spoliari arbitrabatur. Modò autem cùm summus Pontifex Ecclesias Gallicanas à graviſſima Regaliæ servitute liberas servare contendit, Ecclesiæ Gallicanæ libertates illi objiciuntur, ac graviſſimorum dissidiorum semina sparguntur. Quovis colore suam declarationem Antistites Parisiis congregati obducant, eam sapientibus non probabunt; multò minùs ejus edendæ consilium. Quis enim obtusi adeò ingenii reperiri queat, qui actum illum eo spectare non animadvertat, ut Curia Romana odiosis illis propositionibus perturbata, cogitationes suas à Regaliæ negotio avertat, eoque conferat, ut in tanti momenti rebus authoritas sua tam grave detrimentum non patiatur,

patiatur, sed malit Ecclesias Gallicanas libertate, quàm sedem Apostolicam autoritate, ac dignitate sua carere.

3. Equidem licet illa declaratio hoc tempore non prodiisset, quo unicuique facillimum est, quis ejus fuerit scopus perspicere, quæ ad probandam illius necessitatem adducuntur rationes, fidem facere nullatenus possent.

4. Metuendum scilicet erat, ne Innocentius XI. in consiliis præceps, ad nova molienda proclivis, Principum Christianorum autoritati infensus, bellorum ac dissidiorum amans, Regem Galliæ, consilii, & virium inopem à Throno deturbaret, Regnumque opprimeret, nisi tanto malo Cletus Gallicanus quamprimùm occurreret, primamque propositionem veluti aggerem impetuosissimo huic torrenti opponeret. Metuendum scilicet erat, ne summus Pontifex suis, suorumque commodis intentus Ecclesiasticum regimen in tyrannidem converteret, neve præ desiderio parentes divitiis, aut potentiâ sæculari augendi, Ecclesiasticam disciplinam pessundaret, omnium inferiorum Prælatorum jurisdictionem ad se traheret, Ecclesiæ denique statum universum confunderet, nisi œcumenici Concilii autoritas Pontificiæ modum adhiberet. Metuendum scilicet erat, ne Romanus Antistes Canonicæ disciplinæ hostis, antiquos Canones, præsertim Conciliorum œcumenicorum, & Patrum traditionem, quæ sunt Gallicanarum libertatum fundamenta, convelleret, nisi tertia propositione in tuto posita fuissent. Metuendum scilicet erat, ne fides ab Innocentio XI. labefactaretur, & Fideles in errorem sacris Scripturis, aut constanti traditioni contrarium conjicerentur, nisi quartâ propositione docerentur, non esse irreformabile summi Pontificis judicium.

5. *At Ecclesiæ Gallicanæ Decreta, & libertates multi diruere moliuntur.* Ne unus quidem Catholicus id moliatur, siquidem de illis libertatibus est sermo, quarum fundamenta *Sacris Canonibus, & Patrum traditione nituntur.* Si autem libertates appellantur, quæ veram Ecclesiæ libertátem perimunt; quæ decreta Ecclesiæ minus commoda quantumvis justa, & antiquæ disciplinæ consentanea, respuunt; quæ innocentes iniquis desideriis sese accommodare recusantes crudelissimè persequendi facultatem præbent; quæ Vicarii

Christi mandata contemnunt, prætextu non servati judiciorum ordinis, quem impossibile sit observare, nisi partes ipsæ judices esse sinantur, & innocentes interim patiantur, aut pereant; Certè hujusmodi libertatibus obsistere tam est laudabile, quàm eas propugnare turpe, ac Religiosis Præsulibus indignissimum. Porrò si libertates Ecclesiæ Gallicanæ antiquâ disciplinâ continentur, ut communiter tradunt Gallicani scriptores, quomodo defenduntur editis propositionibus, quæ ut infrà demonstrabimus, postremis tantùm temporibus natæ sunt!

6. Verissimum est quod subjungunt Illustrissimi Antistites. *Nec desunt qui earum* (libertatum) *obtentu Primatum* B. *Petri ejusque Successorum Romanorum Pontificum à Christo institutum, ijsque debitam ab omnibus Christianis obedientiam, Sedisque Apostolicæ, in qua fides prædicatur, & unitas Ecclesiæ servatur, reverendam omnibus gentibus majestatem imminuere non vereantur.* Verissimum, inquam, illud est, & ex illorum, qui hæc præstare non verentur, numero, esse Antistites ipsos, lectâ illorum declaratione, Primatui Romani Pontificis, debitæ illi obedientiæ, ac Sedis Apostolicæ majestati infensâ plerique suspicantur.

7. Mirum videri non debet *si Hæretici potestatem summi Pontificis invidiosam, & gravem Regibus, & Populis ostentent*, cùm capitalissimi illius hostes sint, & paratiores ad dimittendam Religionis observantiam, quàm ad deponendum erga Ecclesiasticam Monarchiam, odium: sed mirum est Catholicos Præsules in deprimenda potestate Pontificia hæreticis excusationem subministrare. At nunquid satis apertè declararunt hæretici, quam essent etiam civilis Monarchiæ impatientes? Quis credat eos vero erga Principes sæculares studio adduci ad ferendam graviter Ecclesiæ in Reges jurisdictionem? Num æquiores erga summum Pontificem, aut Principibus obedientiores fore; sperandum est, si, ut eis prætextus ille præripiatur, Reges Ecclesiasticæ potestati subtrahantur? Næ illi utramque potestatem impatienter ferunt, &, si sæcularis jugum excutere perinde illis facilè esset, Ecclesiasticæ ope libenter uterentur, eamque tunc, utpotè minùs gravem, magis extollerent.

8. Dubitari posset in primis, an legitima fuerit Illustrissimorum Antistitum Gallicanorum congregatio, quandoquidem

dem se *mandato regio* congregatos profitentur, nullâ Ecclesiasticæ potestatis factâ mentione. Equidem si autoritas aliqua requiritur in convocante Cœtum, necesse est, ut ille superior sit, habitâ ratione non solùm personarum, sed etiam negotiorum in Cœtu tractandorum. Non concederetur Episcopo potestas convocandorum Comitiorum ad expediendas negotia politica, sine autoritate Principis, vel tùm, vel jam olim concessâ. Dum ergò congregandi sunt Episcopi ad definiendas controversias Ecclesiasticas, non sufficit autoritas Regis, cùm in hujusmodi rebus Episcopis ipse, non ei Episcopi subsint.

9. Ut igitur Antistitum Gallicanorum decreta universos Regni fideles obligarent, cùm nullus iter eos cæteris omnibus superior sit, non sufficeret, ut Regio mandato convenissent, sed saltem ad ligandos illos, qui vel non consensissent omninò, vel liberum consensum non præstitissent, requireretur consensus summi Pontificis, quem tùm Ecclesiæ universæ caput esse sine hæresi negari non potest, tùm totius Occidentis singularem Patriarcham ipsa etiam Gallia fatetur.

10. Id suadent plurima antiquitatis monumenta, præsertim facultates à summis Pontificibus, Vicariis Apostolicis ad congreganda Concilia ex universa Gallia concessæ; Legati frequenter missi, &c. Id etiam apertè declaravit Nicolaus I. in Concilio Romano anno 865. scilicet *Concilium generale* (de Concilio Episcoporum Gallicanorum intelligebat, & loquebatur) *sine Apostolica Sedis præcepto nulli fas esse vocandi.*

11. Multa objecta sunt à Vicario generali Diœcesis Appamiensis adversus Cœtum Parisiensem, quæ illegitimum esse comprobarent. Præcipuè quod ademptâ Conciliis Provincialibus libertate eos eligendi, qui ad Comitia generalia deputandi erant, ab eorum, qui à Curia præscripti fuerant, deputatione Electores abstinere ausi non fuerint; Videntes scilicet severè habitos, qui Curiæ desideriis non acquieverant in negotio, cujus potissimum causa congregandus erat ille Cœtus. Secundò quod contra jus excluſi fuissent aliqui à Comitiis Provincialibus, quos Curia metueret liberè pro Ecclesiæ juribus vota sua deprompturos. Tertiò quod justis de causis ipse Vicarius

Generalis illius Cœtus Congregationi ſeſe oppoſuiſſet, Sedemque Apoſtolicam appellaſſet.

12. Hæc, & fama publica ſuadent Curiam, & Aulicos præcipuas habuiſſe partes in hoc Cœtu, ex quo decretorum ejus autoritas plurimùm nutat, etiamſi aliorum Eccleſiaſticorum Virorum illius Regni conſenſus accederet. Quis enim neſciat quàm paucorum ſit præſervantia, & conſtantia adversùs potentiam ſæcularem; Philippum IV. adversùs Bonifacium Octavum egregiè defendiſſe ſibi viſus eſt Petrus Puteanus, congeſtis plurimis inſtrumentis, quibus totum ferè Regnum illius Principis appellationibus, & proteſtationibus adhæſiſſe perhibetur. Cùm hinc potiùs manifeſtum fiat non ratione ſimul omnes, ſed metu ſucceſſivè, prout deficiebat animus, Regis partes ſecutos, quod etiam confirmant Hiſtorici.

13. Verùm cùm potuerit Rex Epiſcopos convocare, non quidem ut Concilium conſtitueret, ſed ut conſilium peteret. Imò potuerint, ſicut ſeorſim ſingula Concilia Provincialia congregari à propriis Metropolitanis, ità & ſimul plura Concilia Provincialia, vel ad Regis invitationem, ut loquebatur Concilium Pariſienſe anno 555. vel ex communi conſenſu, convenire, ut diligentiùs & maturiùs res diſcuterentur, non tantoperè laborandum eſt in inquirendo, an legitimè congregati ſint Archiepiſcopi, & Epiſcopi, quàm utrùm negotia quæ definierunt, ejuſmodi ſint, ut de illis judicium ferre potuerit etiam legitimum Concilium Nationale; nec non utrùm verum, ac juſtum ſit eorum judicium.

CAPUT XIV.

Utrum Cœtus Pariſienſis potuerit definire quæſtiones generales circa Poteſtatem Eccleſiaſticam.

1. QUæ Cœtus Pariſienſis declaravit, ejus ſunt conditionis, ut ſi vera eſſet Gallorum doctrina de poteſtate Concilii Oecumenici ſupra Papam etiam extra caſum ſchiſmatis, à Conci-

Concilio Oecumenico, non autem à Comitiis Cleri Gallicani, vel à Concilio Nationali fuiſſent determinanda.

2. Nam agitur de jure non ſolùm Summi Pontificis, ſed etiam Concilii generalis, imò de Eccleſiæ univerſæ ſecuritate, nempè ad quem pertineat autoritas Decreta irrevocabilia circa fidem edendi, an poteſtas Eccleſiaſtica habeat aliquam poteſtatem in temporalia Regum, & Principum, &c. Quomodò ergò poteſt Eccleſia Gallicana, ubi de fide, de moribus, ac generalibus diſciplinæ capiribus eſt quæſtio, ſententiam, inauditis etiam partibus, proferre. Numquid cauſæ iſtæ inter majores referri non merentur?

3. Reſpondebunt fortaſſis ſe, quod jam à Concilio Conſtantienſi definitum fuerat, declaraſſe, ne à Fidelibus ignoraretur. Sed primò quoad poteſtatem Eccleſiæ ſupra temporalia Principum Concilium Conſtantienſe contrarium ſenſit, ut inferiùs oſtenderur. Secundò, quoad autoritatem Concilii ſupra Summum Pontificem, non ſolùm plurimi Pontifices (quorum fortaſſe ſententia in ſuſpicionem traheretur, licet non minus ſuſpecti ſint Epiſcopi, cùm ſibi non quidem diviſim, ſed conjunctim ſupremum Pontificem ſubjicere conantur) ſed etiam quamplurimi Doctores ex univerſis Eccleſiæ partibus decreta Concilii Conſtantienſis de caſu ſchiſmatis dumtaxat interpretantur. An ergò ad Eccleſiam Gallicanam pertinet obſcurum Concilii Generalis ſenſum interpretari? Decretum, inquies, clarum eſt, verum ſecùs aliis videtur; ad quem pertinet hujus controverſiæ judicium?

4. Nec juvat reponere, Antiſtites Gallicanos materiam, quæ ad Eccleſiam univerſalem videtur ſpectare, pro ſuis tantùm gregibus declaraſſe, non autem toti Eccleſiæ articulos Fidei, aut diſciplinæ Canones propoſuiſſe. Hoc, inquam, non juvat. Nam primò declarationes illæ generales ſunt, & terminis communibus conceptæ. Non enim v. g. declaratur Reges Galliæ in temporalibus non ſubeſſe Poteſtati Eccleſiaſticæ; ſed Reges, & Principes abſolutè, &c. Secundò, cauſas illas majores, aut etiam maximas eſſe Galli negare non poſſunt. Nonne ergò ad ſanctam Sedem, vel ſi ſuſpecta erat, ad Concilium generale ex antiquis Decretis, & ex ipſis etiam

Franco-

Francorum legibus erant referendæ. Sed ſuſpectum etiam foret Oecumenicum Concilium, cùm ejus quoque interſit, niſi ei Summus Pontifex præſideret. Ideò ſcilicet debuit Eccleſia Gallicana, tanquam ſuprema inter Romanum Pontificem, & Concilium Oecumenicum arbitra controverſiam dirimere.

5. Non adeò faciles erant hujuſmodi controverſiæ, ut omiſsâ Romani Pontificis, aut ſi mavis Concilii œcumenici conſultatione definiri poſſent; decebatque ut Epiſcopi Gallicani apud Curiam his S. Petri Chryſologi Epiſcopi Ravennatis verbis ſeſe excuſarent; *Nos enim pro ſtudio pacis, & fidei extra conſenſum Romanæ Civitatis Epiſcopi cauſas fidei audire non poſſumus*, Epiſt. ad Eutychem inter Acta Concilii Chalcedonenſis par. 1. num. 15. Si quid interim, &, ut vulgò dicitur, proviſionaliter ſtatuendum fuiſſet longè majoris erant ponderis rationes, quæ in alteram partem ſuadebant declinare.

6. Quin etiam hæc declaratio Eccleſiæ Gallicanæ, vel Clero Gallicano tribui non debet, cùm qui Comitiis interceſſerunt, procuratione caruerint, quæ ad res adeò arduas, & difficiles ſpecialiſſima requirebatur; Conſenſus autem, qui fortè ab aliis quibuſdam præſtabitur vix liber habebitur, cum intentatis pœnis, jam quibuſdam inflictis, exigatur.

7. Accedendum jam ad ſingularum propoſitionum examen. Quocirca niſi demonſtravero propoſitiones in declaratione Cleri Gallicani contentas univerſaliter, ut jacent, acceptas eſſe apertè falſas, ſaltem conſtabit longè minus eſſe probabiles, minuſque tutas, quàm earum contradictorias. Atque adeò Comitia Pariſienſia maximam injuriam illius Regni Fidelibus erga ſummum Pontificem benè affectis intuliſſe, dum Edicto Regio, pœniſque adjectis, ad aſſentiendum doctrinæ ad minus de falſitate plurimùm ſuſpectæ, atque aliunde ſanctæ Sedi adverſæ, cogendos curarunt. Tantumque abeſſe, ut illa agendi ratio libertas Eccleſiæ Gallicanæ nuncupari poſſit, ut duriſſima, & Chriſtianæ libertati infenſa ſervitus vocari debeat.

8. Nec puto reperiri quenquam, qui hac declaratione ſperet revocandos ad gremium Eccleſiæ hæreticos; quippe qui ubi-

arbitrentur, ut eorum aliqui non ſine opprobrio noſtræ Religionis jam ſignificarunt, Comitia Cleri Gallicani non parum ad ipſorum doctrinam acceſſiſſe, jam plurimum ſummi Pontificis, cujus obedientiæ ſeſe ipſi uſquequaque ſubduxerunt, autoritatem imminuere cœpiſſe, potiuſque Catholicos à viſibili Eccleſiæ Capite defecturos, quàm ei ſeſe conjungere illi meditentur. Ego quidem ſic habeo Regem Chriſtianiſſimum, qui tam gloriosè in reducendis ad Chriſti ovile Regni ſui hæreticis incumbit, ex ea declaratione ad tam præclarum opus, parum accepiſſe ſubſidii. Etenim cùm ſummus Pontifex ſit centrum unitatis, qui arctiùs illi adhæret intra ſinum Eccleſiæ arctiùs ſtringitur. Imò, ut notavit Hincmarus ſupra cap. 7. relatus, Rex, & Epiſcopi Chriſti Vicario obedientes, illo exemplo debitam ſibi à propriis ſubditis obedientiam facilius obtinent.

9. Utar autem, ut cœpi nudis ferè autoritatibus Conciliorum, & Sanctorum Patrum, Doctorumque vel Gallorum vel in Gallia educatorum, quia illis nixæ dicuntur Gallicanæ libertates, rarò autem aliorum Doctorum teſtimonio, niſi fortè à Gallicanis ſcriptoribus citati fuerint, aut alia ſpeciali occaſione. Rationes etiam adhibebo, ſed prout è rebus naſci videbuntur, non cum animi contentione inventas, quia rarò hæc materia rationibus à Gallis tractatur; ſed plerumque exemplis, aut conſuetudine, minuſque cavillationibus, & diſputationibus obnoxia eſt autoritas, quàm ratio.

LIBER QUARTUS

De potestate Ecclesiæ in temporalia Principum occasione primæ Propositionis Cleri Gallicani; scilicet

BEato Petro, ejusque Successoribus Christi Vicariis, ipsique Ecclesiæ rerum spiritualium, & ad æternam salutem pertinentium, non autem civilium, ac temporalium à Deo traditam potestatem, dicente Domino, Regnum meum non est de hoc Mundo, & iterum, Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Ac proinde stare Apostolicum illud, omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi à Deo. Quæ autem sunt à Deo, ordinata sunt. Itaque qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Reges, ergo, & Principes in temporalibus nulli Ecclesiasticæ potestati subijci, neque autoritate clavium Ecclesiæ directè, vel indirectè deponi, aut illorum subditos eximi à fide atque obedientia, ac præstito fidelitatis sacramento solvi posse, eamque sententiam publicæ tranquillitati necessariam, nec minùs Ecclesiæ, quàm Imperio utilem, ut verbo Dei, Patrum traditioni, & Sanctorum exemplis consonam omninò retinendam.

CA-

CAPUT PRIMUM.

An hæc propoſitio ſpectet ad libertates Eccleſiæ Gallicanæ.

1. Difficile intellectu eſt, qua ratione Illuſtriſſimi Antiſtites Gallicani libertates Eccleſiæ illius Regni defendendas ſuſcipientes à propoſitione auſpicati ſint, quæ Juri Eccleſiæ potiùs adverſatur. Cùm olim, ut jam notavimus, Philippus IV. adverſus Bonifacium VIII. contenderet, Regnum Franciæ à ſummo Pontifice non pendere, libertatem quidem Regni tueri ſe profitebatur, non tamen libertatem Eccleſiæ, licet libertatis illius, qua Chriſtus nos liberavit, ſe quoque participem eſſe affirmaret. Bonifacius autem libertatem Eccleſiæ adverſus Regaliam, & ejus jura circa alia puncta propugnare ſe contendebat.

2. Petrum Pithœum in Senatu Pariſienſi Advocatum in Tractatu de libertate Eccleſiæ Gallicanæ, qui primum in collectione Petri Puteani locum obtinet, imitati ſunt. Hic enim ſingularia illarum libertatum Capita ad duo axiomata refert, quorum primum eſt, „ſummos Pontifices nihil præcipere, vel ordinare poſſe, ſive in communi, ſive in particulari circa temporalia quantùm ad loca ſupremo „ Regis Chriſtianiſſimi dominio ſuppoſita; ac ſi præcipiant, vel ordinent Regis ſubditos, etiam Clericos, ad obediendum in his nequaquam teneri. Petro de Marca lib. 2. de Concord. cap. 1. n. 1. ſatis viſum fuit, ſi ſecundum iſtud libertatum fundamentum poneret, *ſupremam*, ſcilicet *Regis Chriſtianiſſimi per Gallias autoritatem*; Illud tamen *non minoris momenti* eſſe duxit, quàm primum; quod in *ſuprema Romanæ Eccleſiæ autoritate conſtituit.*

3. Immutata fuit natura, vel idea libertatum Eccleſiæ Gallicanæ poſtremis his temporibus. Puto enim Clerum Gallicanum libertates ſuas defendiſſe [impugnaſſe certè nemo dixerit] cùm Anno 1329. coram Philippo VI. Rege convenit, ut querelis Miniſtrorum Regiorum reſponderet. Tunc enim Epiſcopi

contendebant Ecclesiasticam Jurisdictionem sese ad temporalia extendere, saltem ratione peccati, quod pluribus probavit Electus Senonensis in prima responsione; *praterea*, inquit, num.34. *nullus dubitat, quin* COGNITIO DE PECCATO AD PERSONAS ECCLESIASTICAS PERTINEAT? *Cùm ergo talia non perpetrentur sine peccato alterius partis, patet, quod Ecclesia cognoscere potest, & hoc satis deducitur, extra de judiciis cap. novit.*

4. Nullus revera de hoc dubitabat, quandoquidem Petrus de Cugneriis acrior Jurisdictionis Regiæ Patronus fatebatur Decretalem *novit* locum habere in Rege Franciæ, utpote superiorem non agnoscente, tantùmque negabat de Judicibus Regiis, quippe qui à Rege corrigi possent; *Item dicebat* (in replica Petri de Cugneriis pro Rege) *quod ratione peccati non poterat ad eos pertinere, quia Decretalis novit loquebatur de facto Regis Francia, qui superiorem non habet, sed in aliis dicebat secus.*

5. Si conferantur Acta illius altercationis, quæ habentur in Bibliotheca Patrum tom.13. & edita sunt anno 1664. post praxim Beneficiariam, & alia opera Petri Rebuffi, cum iis, quæ nuper gesta sunt à Clero Gallicano, maximum sanè discrimen observabitur: Nec video, quomodo hodiernæ libertates Ecclesiæ Gallicanæ antiquas non destruant. Dicent fortasse moderni Præsules, Antecessores suos propriæ potestatis terminos longiùs transtulisse in detrimentum Jurisdictionis Regiæ. Jurisdictionis ergò Regiæ, non libertatis Ecclesiasticæ partes se suscipere saltem profiteantur.

6. Sed aliane hodie est Ecclesia Gallicana ab ea, quæ ann.1614. nam generosè restitit tertio Regni ordini propositionem hanc primam, aut certè simillimam statuere conanti. Nec enim egregia illa oratio à doctissimo Cardinali Perronio tunc habita ipsius erat propria. Illam quippe se totius Cleri, imò & nobilium Regni nomine pronunciare affirmabat; Non enim, inquit, ego hac in causa oro, sed totus ordo Ecclesiasticus, & totus ordo Nobilium ipsi conjunctus, &c.

7. Cæterùm doctrinam suam, id est propositioni modernorum Antistitum contrariam, asserit omnibus Ecclesiæ Catholicæ Partibus esse communem, imò & toti Ecclesiæ Gallicanæ à tempore, quo institutæ sunt inibi Scholæ Theologicæ

usque

uſque ad Calvini adventum. Digniſſima eſt illa ratio quæ legatur. In ea, ut inquit Petrus Frizon, Doctor Theologus Pariſienſis, & in magna Franciæ Eleemoſinaria Vicarius Generalis, in ſua Gallia Purpurata, ſapientiſſimè ſe geſſit autor, *diſtinguens utramque poteſtatem, & ſpiritalem Eccleſiæ, & Regnorum temporalem, prudentia ac modeſtus, ut privilegia Cleri defendendo de Regia nihil detraheret majeſtate, & autoritate, atque hanc aſſerens, Eccleſiaſtico Juri nihil etiam derogaret.*

8. Eandem fuiſſe mentem Eccleſiæ Gallicanæ poſtremis etiam temporibus, & uſque ad ultimum Cœtum manifeſtum inditium eſt, quod hæc oratio tanquam proprium Eccleſiæ Gallicanæ monimentum inſerta eſt inter Acta Cleri Gallicani à Joanne le Gentil, quia ea edidit anno 1673. juſſu Comitiorum generalium Cleri. Ego quidem tantam eſſe arbitror hujus orationis vim, ut nullâ aliâ ratione infringi queat, quàm quæ ab aliquo propoſita dicitur, ſcilicet ut ſupprimatur, quod tamen difficillimum eſſet proter varia ejus exemplaria.

9. Diſtinctas eſſe poteſtates Regum, & Pontificum nemo Catholicus negat: ſed major eſſet neceſſitas Regiam ad ſuos limites revocandi, quàm Pontificiam intra ſuos concludendi. Confeſſi ſunt in ſuo ptoceſſu verbali Epiſcopi Pariſiis anno 1681. congregati, extinctam propemodum eſſe in Gallia Juriſdictionem Eccleſiaſticam. Novis indies vulneribus affligitur ſæcularium Scriptorum libris, & Regiorum Judicum placitis, & tamen libertates Eccleſiæ non opponuntur à Prælatis; quin & illæ ſervitutes inter libertates numerantur à multis. Cùm autem Romanus Pontifex oppreſſis Eccleſiis manum porrigit, etiam ab Epiſcopis, objectis libertatibus arcetur.

* * *
* *
*

CAPUT II.

An invidiosa & gravis Regibus, & populis fiat potestas Ecclesiastica, si circa temporalia Principum in certis casibus exerceri posse affirmetur.

1. QUantùm Ecclesiæ ad conservandam fidem, propagandam Religionem, reformandos mores, & constituendam disciplinam utilis sit, & ferè necessaria Regum, ac Principum opera, & comprobavit omnium sæculorum experientia, & suadet aperta ratio. Verissimum est quod trito illo versu exprimitur;

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

Quamobrem magnoperè cavendum est, ne quid, sine gravi necessitate aut fiat, aut dicatur; quod Principum erga Ecclesiam studium possit remittere. Eâ ratione adductos se fuisse ad statuendam hanc primam propositionem significant Illustrissimi Præsules his declarationis verbis, quæ huc sine dubio respiciunt; *Hæretici quoque nihil prætermittunt quo eam potestatem quâ pax Ecclesiæ continetur, invidiosam, & gravem Regibus, & populis ostentent, iisque fraudibus simplices animas ab Ecclesiæ Matris, Christique adeo communione dissocient.* Videndum est igitur, an doctrina eorum, qui Ecclesiam circa Regum, & Principum temporalia potestatem aliquam in certis casibus exercere posse asserunt, potestatem illam *invidiosam, & gravem Regibus & populis efficiat.*

2. Malis certè non potest invidiosum non videri quidquid eorum pravis cupiditatibus obsistit: At boni licet suaptè sponte ad virtutem ferantur, gaudent sibi pluribus obicibus viam ad crimen præcludi. Timent, aut etiam oderunt potestatem Ecclesiasticam Principes; illi scilicet, qui Ecclesiam non ut Matrem, cui parere velint, sed ut ancillam habeat, cui dominari cupiant. Non oderunt, neque timent, qui Religionem Principatui, non Principatum Religioni anteponunt, qui ab Ecclesia fidem, ac vivendi normam accipere student, non ejus

opibus

opibus ditari, libertatem infringere, ac jurisdictionem usurpare moliuntur.

3. Qua in re gravissimam Regi Christianissimo injuriam feciſſe mihi videntur Regni ejus Antistites, dum Ecclesiasticæ potestati Principes quantum ad temporalia omninò subtrahere tentarunt. Significarunt enim aliquo pacto se suspicari, fore ut potentissimus ille Rex à fide Catholica, quam professi sunt, quotquot in eodem Throno à duodecim ferè sæculis sederunt, brevî non solùm esset ipse discessurus, sed etiam subditos avocaturus, vel commissurus aliquid hujusmodi tanta cum obstinatione, ut Ecclesia præmissis frustrà precibus, monitionibus, comminationibus, censuris, illud tandem extremum ac in desperatis tantùm malis, & maxima cum cautela usurpandum remedium adhibere cogeretur, ut scilicet ejus subditos à præstituto fidelitatis juramento absolveret.

4. Sitam siniſtram de tam Religioso Principe suspicionem mente non conceperant, quid necesse erat doctrinam spargere, ex qua certò secutura erat magna in Ecclesia perturbatio, piorum Christianorum offensio, ac quoddam schismatis genus? sed si de Rege Christianissimo ità sentiebant, ejus Religionem quomodo non offendebant? Accedit quod si Religiosissimus ille Princeps ita malè fuisset affectus, eum ad casum impulisset, potiùs quàm labantem confirmasset Cleri sui doctrina impunitatem promittens.

5. Ut enim excelsis animis antiquiùs nihil est, quàm Imperium non habitum adipisci, obtentum servare, ac propagare, amissum recuperare; ita nihil est quod timeant magis quàm Principatus amissionem, vel in ejus assecutione impedimenta. Itaque si supremi Principes ex fidei desertione, vel etiam impugnatione damnum aliquod temporale sibi accidere non posse confidant, & spiritualia non satis pertimescant, faciliùs ortâ vehementi tentatione in præcipitium corruent, & innumerabilem hominum turbam secum trahent. Cùm è contrà si Principatûs privatione se plecti posse sentirent, illo veluti fræno cohiberentur.

6. Si autem jam Principes à fide defecerint, tantùm abest ut illa Ecclesiæ autoritas à repetendo piæ matris gremio avertat, ut ad reditum potiùs invitet. Vel enim Ecclesia jam usa est in illos autoritate prædicta, vel ad eâ utendum est parata, vel omninò uti non meditatur;

si

ſi jam illam adhibuit, aut adhibere propoſuit, reſipiſcentia huic malo occurretur. Si ab ea uſurpanda omninò abſtinere deliberavit, cur gravem futuram filiis obedientibus poteſtatem Matris pertimeſcant, quæ nec inimicis nocere voluit?

7. Miror potuiſſe Illuſtriſſimos Antiſtites Gallicanos hanc Eccleſiæ poteſtatem negare, ex qua tantam utilitatem totum illud Regnum non ità pridem percepit. Ut enim prætermittam quæ ſub Henrico III. in Gallia geſta ſunt, quia licet labantem, & ferè labentem fidem confirmarint, quorumdam temeritas ſub ſpecie zeli, longiùs quàm par erat progreſſa eſt? Quis ſcit quam cladem perpeſſura erat Catholica Religio in eo Regno, niſi obſtitiſſet Eccleſia Henrico IV. quominus Regnum adipiſceretur, donec hæreſim Calvinianam abjuraſſet? Quis ſcit utrum ejus filius, aut nepos hodie regnans, & & hæreſim ipſam Calvinianam tam gloriosè à ſua ditione exterminans, Patris aut Avi errorem ſecuti non fuiſſent, & in eum maximam ſubditorum partem, ad quem plures videbantur propenſi, ſuo exemplo, & autoritate impuliſſent.

8. Neceſſaria eſt aliundè populis, præſertim Francis, doctrina hæc de poteſtate Eccleſiæ in Principes. Cùm enim à majoribus ſuis Regnum ab una ſtirpe in aliam non ſemel translatum fuiſſe meminerint, expedit ut certò ſibi perſuadeant id ſine præſtiti juramenti ſolutione, ac ſine autoritate Eccleſiæ tentare nefas eſſe, nec interventuram unquam illam autoritatem, niſi fortè graviſſimæ cauſæ, deficientibus aliis omnibus remediis, & adhibitâ cautelâ quàm maximâ, illuc adigerent; adeoque favente rerum concurſu nihil ſibi temerè aggrediendum.

9. Quod ſi populi hæreſi ſint infecti cùm Eccleſiam non audiant, parùm fortaſſe illis prodeſt hæc doctrina; ſed ideò minùs ſecura eſt Principum dignitas ab illorum perfidia. Nam præterquam quod faciliùs eſt, ut qui datam Deo fidem frangunt, Principibus, ſi occaſio tulerit, eam negent, hæreticorum eſt ingenium, quod poſtrema præſertim ſæcula docuerunt, ut Principum ſæcularium perinde atque Eccleſiæ, jugũ excutere pro viribus conentur. *Dominationem ſpernunt, majeſta-*

majestatem autem blasphemant ut ait B. Thaddæus. Nec Principibus, nisi scandali vitandi causa, parendum eorum plerique arbitrantur. Itaque illis necessarium, & Principibus tutum esset, ut Ecclesiæ ductum sequerentur, quæ & Dominis obsequi præcipit, etiam ex regulis conscientiæ, & tamen, si ipsi Regem Regum, & Dominum Dominantium impugnent, eos coercere conatur.

10. Quos igitur ab Ecclesia potest alienos efficere illa ejus auctoritas? Paganos fortassis. De illis Antistites Gallicanos cogitasse non puto. Sed numquid facultas censurarum adimenda etiam erit Pastoribus Ecclesiasticis, ne illarum metus infideles à suscipiendo Baptismo retardet? Num inermis esse debet omnis Superior, ne pœnarum timor ab ejus obedientia deterreat?

11. At, inquies, possunt Ecclesiastici Superiores ea potestate abuti. Possent fortassis, sed difficillimè. Sed nonnè Principes sua sæpiùs abutuntur? Ideone illâ spoliandi sunt? Certè minùs metuendum est, ne Ecclesia Regnum Principibus immeritis auferat, quàm ne illi auferri sibi mereantur.

CAPUT III.

An verbo Dei consona sit sententia, Reges in temporalibus ab omni Ecclesiastica potestate omninò subducens.

1. MEum non est certos limites præfigere alterutri potestati: hoc tantùm probare contendo, non posse Principes, etiam in temporalibus, prout ordinem habent ad spiritualia omninò Ecclesiasticæ potestati subduci. Contrarium declarant Præsules Gallicani, ac verbo Dei asserunt consonam esse suam sententiam. Sed qui veras olim libertates Ecclesiæ Gallicanæ coram Philippo VI. Rege Francorum anno 1329. tanta cum laude propugnavit Petrus Bertrandi Episcopus Eduensis tractatu de origine Jurisdictionum quæst. 3. respondet; *Ad tertiam rationem*, inquit, *de Christo, qui abjecit à se, ut dicunt, omnem jurisdictionem temporalem, dicendum est, quod qui dicit Christum non habuisse omnem po-*

 testatem

teſtatem, ſecularem ſeu temporalem & ſpiritualem contradicit ejus verbo, Matth. ult. cap. DATA EST MIHI OMNIS POTESTAS IN CÆLO ET IN TERRA. *Et Apocal. 1. dicitur*; PRINCEPS REGVM TERRÆ: Et infra; *Veruntamen quia principaliter venerat nos redimere, & ſalvare, quaſi omnes actus ejus verſabantur circa eruditionem noſtram, & pauci, aut nulli circa exercitium cujuſcumque juriſdictionis: non quod utramque poteſtatem non haberet, ſed ut ſaluti noſtræ totaliter impenderet ſicut dicit Ioann. 3. Non enim miſit Deus Filium ſuum in mundum, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum. Expleto autem Sacramento noſtræ ſalutis per mortem Chriſti, & ejus Reſurrectionem, Chriſtus commiſit Petro regimen Eccleſiæ tantum, quantum neceſſarium erat, & expediebat, cum regimine Eccleſiæ. Et quia utraque poteſtas temporalis, & ſpiritualis eſt ad hoc neceſſaria,* IDEO VTRAMQVE POTESTATEM COMMISIT PETRO.

2. Qui ergò dixit Joann. 18. quod primo loco in declaratione refertur; *Regnum meum non eſt de hoc mundo*, dixit Matth. 28. *Data eſt mihi omnis poteſtas in Cœlo & in Terra: Euntes ergò docete omnes gentes.* Iraque cùm verum vero contrarium non ſit, multò minùs prima & ſuprema veritas, ſibi ipſi; duo hæc oracula ita concilianda ſunt, prout utriuſque circumſtantiæ poſtulant. Chriſtus cùm hæc verba proferret, *Regnum meum non eſt de hoc mundo*, ad mentem Pilati reſpondebat interrogantis, an eſſet Rex Judæorum, ejuſmodi ſcilicet quales extiterunt Saul, David & alii, qui per ſe ipſos populum regebant in rebus politicis, bella gerebant, & cætera omnia implebant Principis ſæcularis munia. In eo igitur ſenſu negavit Chriſtus Regnum ſuum eſſe de hoc mundo. At verò cum Apoſtolis officium imponeret docendi, & baptizandi, ne dubitarent, collatam cum officio plenam autoritatem, quæcumque ad ſpirituale regimen neceſſaria eſſent, præſtandi, non ſolùm in cœlo, ſed in terra datam ſibi omnem ſine exceptione poteſtatem aſſeruit. Ex primis enim verbis, *data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra* quaſi concludendo infert Euntes ergò &c. quia poteſtas Eccleſiaſtica directè, ac præcipuè circa ſpiritualia verſatur, circa temporalia autem nonniſi, quatenus ſpiritualia requirunt.

3. Iraque Apoſtoli, eorumque ſucceſſores ex Dei ordinatione Regalia officia non exercent, atque adeò rectiſſimè cum Chriſto dicunt; *Regnum meum non eſt de hoc mundo.* Hinc tamen nullà legiti-

legitimâ consequentiâ infertur, non posse Christi Vicarios & Apostolorum successores, Reges, & Principes, præsertim cùm jam per characterem baptismalem Ecclesiæ filii facti sunt, eique subditi, si fidei, ac Religioni perniciem afferunt, monere, compescere, ac mediis congruentibus, & efficacibus impedire, ne potestate temporalia butantur contra Supremi Regis cultum, & obsequium. Nec in hoc Reges, sed Apostolos & Pastores agunt. Unde qui hanc Ecclesiæ potestatem impugnant, æquivocatione colorem suæ sententiæ obducunt, quasi potestas Ecclesiæ ad arcendos ab evertenda Religione Principes sibi per baptismum subjectos; etiam per absolutionem subditorum à juramento fidelitatis, deficientibus aliis remediis, idem esset quod posse Regna sibi adscribere, atque instar Principum ipsorum regnare.

4. Addunt secundò, Illustrissimi Antistites dictum esse à Domino *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.* Matth. 22. vers. 21. sed illius oraculi primam partem secunda exponit. Quis enim negat reddenda esse *quæ sunt Cæsaris Cæsari*, dummodo reddantur *quæ sunt Dei Deo*, quorum alterum alteri contrarium non est, licet hominum vitio intervertantur. Verùm si Cæsar non solùm quæ Dei sunt, Deo non reddat, sed subditos etiam suos à fide solemniter Deo promissa revocet, ac per vim retrahat, nonne potetit qui Dei vice fungitur, nisi aliunde mala graviora timeantur, fidelibus declarare *obediendum Deo magis quam hominibus* juxta oraculum Principis Apostolorum. Act. 5.

5. At, inquies, hinc tantùm sequi, non esse parendum Principi aliquid contra Deum præcipienti, non autem propterea in aliis ab ejus obedientia recedendum, cùm utrique satisfieri possit; si ut Christianos decet, bonorum, aut etiam vitæ jacturam patiantur, ne vel Deum offendant, vel à Principe desciscant. Laudabile quidem id foret. Sed quotusquisque nunc est, qui tanto Christi amore incensus, tanto rerum temporalium, ac vitæ contemptu præditus sit, ut paupertatis, exilii, ac mortis metu à Dei servitio non deterreatur, cùm tot videamus minora mala reformidantes, aut caduca bona sperantes ad Principum, quàm ad Dei mandata promptiores. Nonne igitur, ut innumerorum hominum ruinæ occurreretur, liceret Ecclesiæ,

Christiano Principi, pluries monito, contumaci, & incorrecto potestatem nocendi adimere ac populos ab ea tyrannide subducere, si hoc sine majorum malorum periculo fieri posset.

6. Profertur 3. caput 13. Epistolæ B. Pauli ad Romanos, *omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, &c.* Sed se ipsemet Apostolus explicat, addens; *Nam Principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem bonum fac, & habebis laudem ex illa: Dei enim Minister est tibi in bonum, &c.* Quid ergo si Principes sint timori boni operis non mali? Si timenda sit potestas bonum facienti? si Diaboli ministet sit in malum?

7. Loca Scripturæ sacræ præcipua, quæ sententiæ Illustrissimi Cœtus Parisiensis adversantur, in Doctorum autoritatibus, quas suo loco referemus, continentur. Interim adverto non defuisse scriptores, etiam in Gallia, ut infra videbimus, speciatim cap. 8. §. 5. Quibus sententia illa ita verbo Dei consona non visa sit, ut eam hæreticam censuerint. Unde valdè iniquum esset eos, qui ejus sententiæ momentis convicti fuissent, ad contrariam metu pœnarum adigere.

CAPUT IV.

Utrum potestas Regum immediatè à Deo sit.

1. PLurimum probo Doctorum illorum institutum, qui Regibus subditorum reverentiam, & obedientiam conciliare conantur, adductis non solùm politicis, & naturalibus, sed etiam Divinis rationibus. Ea enim est hominis ad libertatem propensio, ut nisi omni vinculorum genere se adstrictum sentiat, facilè datâ occasione jugum excutere tentet. Depravatâ per peccatum naturâ, dum quisque nimium, ac ferè solum se diligit, ubique sibi soli consulit, aliorum parva, vel nulla ratione habita, unde infinitæ nascuntur injuriæ, innumera pullulant dissidia, quibus confunditur, ac perit civilis omnis conjunctio, nisi præstò sit qui, & pro sua

ſua ſapientia leges præſcribat, & pro tradita ſibi autoritate illarum executionem urgeat, illarum violationem ulciſcatur, ac unicuique quod ejus eſt conſervans, pacem foveat, & confirmet; ſed illa ipſa depravatio, quæ hominem ad malum inclinat, fræni eſt impatiens, nec facilè patitur ab alio ſe cohiberi. Quamobrem divinâ ſimul, & humanâ eſt autoritate obliganda.

2. Itaque certum eſt teneri Chriſtianos ex Divino etiam præcepto legitimos Principes colere, debitaque illis obedientiæ, Tributorum, aliaque id generis officia perſolvere; indubitatum eſt etiam Divinam voluntatem ad cujuslibet Principis electionem, ſive inſtitutionem intercedere, & corda hominum in electionibus, ſive inſtitutionibus quodammodo dirigere: graviterque perduelles, ac inobedientes plectere. Id docent ſancti Patres, quorum adducuntur teſtimonia ad confirmationem autoritatis Regiæ. In eo ſenſu rectè dicitur poteſtas Regum in communi, vel etiam cujuslibet Regis à Deo eſſe.

3. Sed altiùs aliqui dignitatem Regiam pervehunt, docentes eam æquè à Deo inſtitutam fuiſſe, ac ſpiritualem, & ſingulis Regibus à Deo immediatè conferri. Diſſimulanda eſſet hæc opinio, quantumvis falſa, ſi eò tantùm ſpectaret, ut populi libentiùs Principibus ſubjacerent, debitamque illis fidem religioſiùs ſervarent; Licet enim error nunquam ex ſe bonus ſit, neque probandus; utilis tamen ex occaſione interdum eſt, atque tolerandus. Sed qui Regiam autoritatem nimis extollunt, hoc tantùm ſibi videntur propoſuiſſe, ut Eccleſiaſticam Dignitatem tantundem deprimant, ac Principum Eccleſiaſtica jura invadentium injuſtitiam eo prætextu excuſent, quod, ut inquit Petrus de Marca lib. 2. cap. 1. §. 1. *Perinde in Reges ſingulos, ac in Epiſcopos autoritas à Deo immediatè derivatur.* Perfectam inter illos æqualitatem tribus primis §§. hujus capitis adſtruere nititur: Primus ſic incipit: *E collatione duarum poteſtatum egregiè conficitur Regiam aquè à Deo inſtitutam fuiſſe ac Spiritualem, & ſolidam humanarum rerum adminiſtrationem illi demandatam.* Et infrà; *Certum, & conſtantiſſimum eſſe debet apud pios, & devotos Regum cultores unicuique Regum poteſtatem Regiam immediatè à Divino numine conferri.*

4. Hæc si seorsim considerentur, falsa quidem sunt, sed neminem lædere videntur. At verò si conferas quæcunque Autor in illo opere, aliique Gallicani sctiptores in suis libris, Principibus in Ecclesiam permittunt, ratione protectionis, tuitionis, seu custodiæ Canonum, quam asserunt Regibus à Deo commissam, comperies ex ipsorum mente in multis paulò minorem Pontificali, in aliquibus æqualem, & in nonnullis etiam majorem esse, & quidem à Deo datam laicis viris, circa res Ecclesiasticas potestatem. Itaque prætermitti omninò non potuit quæstio, ex cujus neglectu tandem populo persuaderetur, quæcunque à laicis patitur Ecclesia, non injurias esse, sed jura Divinitùs tradita.

5. Audi Renatum Choppinum de Sacra Politia lib. 1. tit. 7. §. 9. expressis verbis tribuentem Regibus autoritatem in res Ecclesiasticas, ex quodam jure Divino, Numinis afflatu, ac sacrâ quâdam unctione; *Hoc certè litterarum monumentis proditum legimus Regium nomen in terris haud quaquam ortum fuisse, sed Calitùs à Diis emissum, Regesque ipsos ità institutos qui Numine afflati, & sacro delibuti oleo, Divinum quid præferrent, penes quos etiam sacrorum potestas foret Autore Eusebio Historia Eccles. volum* 1. *Exin Gallicus Orator Ægidius Romanus libris editis asseruit Sacrorum Beneficiorum erogationem ad Reges, ac Cæsares pertinere Philippi IV. Regis temporibus.* Quid ampliùs dixisset de Episcopo, qui Spiritum sanctum accipit, dum ex Institutione Christi per impositionem manuum Presbyterii, per sacram unctionem, aliosque mysticos ritus consecratur ad gubernandam Ecclesiam?

6. Ut aliquid à Deo immediatè esse dicatur, alterutrum ex his duobus requiritur, ut scilicet potestas, quæ confertur non possit ab alio dari, quàm à Deo; vel, etiam si ab alio concedi posset, Deus ipse solus de facto velit elargiri. Alium modum non video, nisi quis de verbis contendere, non de rebus quærat disputare. Sacerdotum potestas ad conficiendum in Sacrificio Missæ Corpus Christi, vel ad dimittenda peccata, non potest ad alium quàm ad Deum immediatè referri; quamvis accipiatur per impositionem manûs Episcopi: Quia nemo potest peccata dimittere, vel Corpus Christi conficere, nisi solus Deus tanquam causa principalis, & ejus Ministri tanquam causæ instru-

instrumentales, & minus principales. Majùs autem est illa efficiendi potestatem communicare, quàm illa per se efficere. Potest verò quilibet homo liber, Principis regimini sese subjicere, ad ei parendum sese adstringere, fidem spondere, denique ad omnia illa officia obligare, quæ Principes à subditis exigunt. Undè nihil opus est ad Divinam omnipotentiam recurrere pro rebus illis, quæ ab hominibus præstari possunt, & quæ saltem ex parte quotidiè præstantur.

7. Solùm igitur, si non expectato hominum consensu, atque sine ulla illorum opera, Deus ipsis Regem præponeret, iste à Deo immediatè suam potestatem haberet. Id aliqui Doctores de Saule, & de Davide opinantur, quamvis negantibus aliis; sed nemo ità constitutos in Gallia Reges somniavit.

8. Mutationes, quæ in Principatu Gallicano contigerunt, satis indicant illum non esse immediatè à Deo, sed à populorum consensu. Quæ enim ratio Divina postulabat, ut modò à Clodovei familia, modò à familia Pippini, denique ab Hugonis Capeti posteris regeretur. Ut primò Reges per electionem, alii per successionem Regnum adipiscerentur, ut in principio admitterentur etiam illegitimi, deindè tantùm legitimi, iique masculi?

9. Maneat igitur potestatem Regum à Deo esse, illisque ex Divino præcepto parendum: non tamen illorum potestatem æquè ac Ecclesiasticam immediatè à Deo conferri. Utrumque probatur ex iis autoritatibus, quæ à Domino Marca proferuntur, vel citantur, & ex aliis, quas poterat adducere. Cùm enim B. Augustinus lib. 5. de Civit. Dei cap 21. ait. *Qui Augusto, ipse & Neroni: Qui Vespasianis vel Patri, vel filio suavissimis Imperatoribus, ipse & Domitiano crudelissimo* (Regnum dedit) Et Tertullianus Apolog. cap. 30. *Inde Imperator unde & homo antequam Imperator. Inde potestas illi, unde & spiritus.* Et S. Irenæus lib. 5. adversus hæreses cap. 24. *cujus jussu homines nascuntur, hujus jussu & Reges constituuntur*: Et S. Epiphanius hæresi 40. *Videsne ut hæc mundi potestas à Deo stabilita sit, gladiique jus obtineat; Neq; verò id aliunde quàm à Deo ad vindicandum accipit.* Hinc inquam, Patres nihil aliud intendunt, quàm Principatum non à Diabolo, seu à falsis Diis, ut volebant ii, quos contra disputabant, sed à Deo vero

4. Hæc si seorsim considerentur, falsa quidem sunt, sed neminem lædere videntur. At verò si conferas quæcunque Autor in illo opere, aliique Gallicani scriptores in suis libris, Principibus in Ecclesiam permittunt, ratione protectionis, tuitionis, seu custodiæ Canonum, quam asserunt Regibus à Deo commissam, comperies ex ipsorum mente in multis paulò minorem Pontificali, in aliquibus æqualem, & in nonnullis etiam majorem esse, & quidem à Deo datam laicis viris, circa res Ecclesiasticas potestatem. Itaque prætermitti omninò non potuit quæstio, ex cujus neglectu tandem populo persuaderetur, quæcunque à laicis patitur Ecclesia, non injurias esse, sed jura Divinitùs tradita.

5. Audi Renatum Choppinum de Sacra Politia lib. 1. tit. 7. §. 9. expressis verbis tribuentem Regibus autoritatem in res Ecclesiasticas, ex quodam jure Divino, Numinis afflatu, ac sacrâ quâdam unctione; *Hoc certè litterarum monumentis proditum legimus Regium nomen in terris haud quaquam ortum fuisse, sed Calitùs à Diis emissum, Regesque ipsos ità institutos qui Numine afflati, & sacro delibuti oleo, Divinum quid præferrent, penes quos etiam sacrorum potestas foret Autore Eusebio Historia Eccles. volum* 1. *Exin Gallicus Orator Ægidius Romanus libris editis asseruit Sacrorum Beneficiorum erogationem ad Reges, ac Cæsares pertinere Philippi IV. Regis temporibus.* Quid ampliùs dixisset de Episcopo, qui Spiritum sanctum accipit, dum ex Institutione Christi per impositionem manuum Presbyterii, per sacram unctionem, alioſque mysticos ritus consecratur ad gubernandam Ecclesiam?

6. Ut aliquid à Deo immediatè esse dicatur, alterutrum ex his duobus requiritur, ut scilicet potestas, quæ confertur non possit ab alio dari, quàm à Deo; vel, etiam si ab alio concedi posset, Deus ipse solus de facto velit elargiri. Alium modum non video, nisi quis de verbis contendere, non de rebus quærat disputare. Sacerdotum potestas ad conficiendum in Sacrificio Missæ Corpus Christi, vel ad dimittenda peccata, non potest ad alium quàm ad Deum immediatè referri; quamvis accipiatur per impositionem manûs Episcopi: Quia nemo potest peccata dimittere, vel Corpus Christi conficere, nisi solus Deus tanquam causa principalis, & ejus Ministri tanquam causæ instru-

instrumentales, & minus principales. Majùs autem est illa efficiendi potestatem communicare, quàm illa per se efficere. Potest verò quilibet homo liber, Principis regimini sese subjicere, ad ei parendum sese adstringere, fidem spondere, denique ad omnia illa officia obligare, quæ Principes à subditis exigunt. Undè nihil opus est ad Divinam omnipotentiam recurrere pro rebus illis, quæ ab hominibus præstari possunt, & quæ saltem ex parte quotidiè præstantur.

7. Solùm igitur, si non expectato hominum consensu, atque sine ulla illorum opera, Deus ipsis Regem præponeret, iste à Deo immediatè suam potestatem haberet. Id aliqui Doctores de Saule, & de Davide opinantur, quamvis negantibus aliis; sed nemo ità constitutos in Gallia Reges somniavit.

8. Mutationes, quæ in Principatu Gallicano contigerunt, satis indicant illum non esse immediatè à Deo, sed à populorum consensu. Quæ enim ratio Divina postulabat, ut modò à Clodovei familia, modò à familia Pippini, denique ab Hugonis Capeti posteris regeretur. Ut primò Reges per electionem, alii per successionem Regnum adipiscerentur, ut in principio admitterentur etiam illegitimi, deindè tantùm legitimi, iique masculi?

9. Maneat igitur potestatem Regum à Deo esse, illisque ex Divino præcepto parendum: non tamen illorum potestatem æquè ac Ecclesiasticam immediatè à Deo conferri. Utrumque probatur ex iis autoritatibus, quæ à Domino Marca proferuntur, vel citantur, & ex aliis, quas poterat adducere. Cùm enim B. Augustinus lib. 5. de Civit. Dei cap 21. ait. *Qui Augusto, ipse & Neroni: Qui Vespasianis vel Patri, vel filio suavissimis Imperatoribus, ipse & Domitiano crudelissimo* (Regnum dedit) Et Tertullianus Apolog. cap. 30. *Inde Imperator unde & homo antequam Imperator. Inde potestas illi, unde & spiritus.* Et S. Irenæus lib. 5. adversus hæreses cap. 24. *cujus jussu homines nascuntur, hujus jussu & Reges constituuntur*: Et S. Epiphanius hæresi 40. *Videsne ut hæc mundi potestas à Deo stabilita sit, gladiique jus obtineat; Neq; verò id aliunde quàm à Deo ad vindicandum accipit.* Hinc inquam, Patres nihil aliud intendunt, quàm Principatum non à Diabolo, seu à falsis Diis, ut volebant ii, quos contra disputabant, sed à Deo

vero

vero dari. Utrum autem immediatè vel per populi electionem, aut consensum, non definiunt, ut patet Textus integros legentibus. Tertulliani consilium est ostendere falsos Deos pro Imperatoribus non esse orandos, sed verum Deum. S. Augustini, non à falsis Diis, sed à providentia Divina Imperia distribui; S. Irænæus hoc argumento tractat, *de Diaboli perpetuo mendacio, potestatibus, quibus nos parere oportet, atque Imperiis terrenis quatenus à Deo, non à Diabolo constituantur.* S. Epiphanius Hæreticos Archonticos impugnat, Principem Sabaoth septimo in orbe collocantes, tyrannidem ibi exercentem, blasphemantes Deum, ac dominationem ejus spernentes.

10. S. Isidorus Peluſiotes Epist. 216. *Potestatem*, inquit, *hoc est Imperium, & Regnum à Deo formatum, atque institutum esse profitendum est, ut ne ornatus in statum inornatum degeneret.* Verùm (quod etiam de supracitatis, & aliis dici posset) hoc ad Divinam providentiam referendum est, quæ Principatum quidem approbat, & confirmat, vultque Principibus legitimis etiam discolis obtemperari; Non tamen singulis potestatem aliquam supernaturalem, quemadmodum Sacerdotibus Deus infundit, imò aliquos Principes, impios scilicet regnare permittit, quamvis non approbet, ut subjungit idē S. Isidorus; *Quod si quis impius, aut sacrilegus in illud irruperit, haud quaquam scilicet hunc à Deo creatum, ac designatum esse dicimus, verùm permissum esse.* Quod de tyrannico usurpatore tantùm non intelligit. Prosequitur enim; *Quo nimirum aut Pharaonis in modum improbitatem omnem suam evomat, atque ita extremo supplicio exercucietur, aut eos, qui crudelitate opus habent, ad meliorem mentem revocet, quemadmodum Rex Babylonis Judæos.*

11. Idem clariùs explicat S. Joannes Chrysost. homil. 23. in Epist. ad Romanos in hæc verba; *Non est potestas nisi à Deo*, quæ sic interpretatur; *Quid dicis? Omnis ergo Princeps à Deo constitutus est, sed de ipsa re. Quod enim Principatus sunt, quodque hi quidem imperant, illi verò subjecti sunt, quodque non simpliciter, ac temerè cuncta feruntur, nec fluctuum instar populi huc, atque illuc circumaguntur, Divinæ sapientiæ opus esse dico. Propterea non dicit; Non enim Princeps est, nisi à Deo,* SED DE RE IPSA DISSERIT, *dicens, non enim potestas est nisi à Deo.* Quid potest his verbis luculentiùs desiderari?

12. Au-

12. Autoritatem Justiniani (qua toties utitur D. de Marca, cùm deprimenda est Ecclesiastica Jurisdictio, & Principum voluntati subijcienda) hic repudiat, quasi B. Pauli, & aliis Divinarum Scripturarum oraculis contrariam, quibuscum si pugnaret, ab omnibus sanè Christianis esset reijcienda. Sed quis sibi persuadeat Justinianum adeò tractandarum rerum Divinarum, & Ecclesiasticarum cupidum, & gloriæ avidum, rem Imperiali Dignitati tantum splendorem conferentem ignorasse? Qui tam sæpè Episcopum agebat, nesciisset suam autoritatem æquè ac Sacerdotalem à Deo immediatè profectam? Novit certè Justinianus potestatem Regiam à Deo esse; sed in eo, quem diximus, sensu. Ait ille ff. de orig. jur. l. 2. §. 9. *Quia difficile plebs convenire cœpit, populus certè multò difficiliùs, in tanta turba hominum: necessitas ipsa curam Reipublicæ ad Senatum deduxit.* §. 11. *novissimè sicut ad pauciores juris constituendi via transisse, ipsis rebus dictantibus, videbatur: per partes evenit, ut necesse esset Reipublicæ per unum consuli. Nam Senatus non perinde omnes Provincias gerere poterat. Igitur constituto Principe datum est ei jus, ut quod constituisset, ratum esset,* Item ff. de constit. Princ. l. 1. *Quod Principi placuit legis habet vigorem, utpote cum lege Regia, quæ de Imperio ejus lata est.* POPVLVS, EI, ET IN EVM OMNE SVVM IMPERIVM, ET POTESTATEM CONTVLERIT. Oritur ergo immediatè à populorum consensu autoritas Regia: sed à Deo tanquam à primo fonte proficiscitur, ab eo consensus hominum confirmatur, ab eo Regum contemptus vindicatur, idque Justinianum non latuit, ut significant ejus verba nov. 6. *Maxima quidem in hominibus sunt dona, à suprema collata clementia, Sacerdotium, & Imperium, & illud quidem Divinis ministrans, hoc autem humanis præsidens, ac diligentiam exhibens ex uno eodemque principio utraque procedentia, humanam exornant vitam.*

13. Rejectâ Justiniani autoritate, non miror Aristotelis non haberi rationem; Illud tantùm miror, quod addit Dominus de Marca loc. cit. §. 2. quod de Regibus *opiniones in Aristotelis officina conflatæ magno studio etiam à Christianis arreptæ sunt.* Siquidem, ut ille vult, erant sacris Scripturis contrariæ, quomodo potuerunt magno studio à Christianis arripi? An Christiani minùs Spiritus sancti, quàm Aristotelis autoritati tribuunt? Docent communiter Patres nullam

gentem finceriùs Reges colere, eorumque mandata, Divinæ legi non repugnantia, fideliùs exequi, quàm Christianum populum: Quomodo ergo arriperent opiniones non minùs legi Divinæ, quàm Principum potestati infensas? Sed illa Divinæ Scripturæ testimonia non aliud suadent, quàm à Divina providentia constitui Principes, Divinæ ordinationi resistere, qui eis resistit; eumque sibi damnationem acquirere, qui justis eorum mandatis non obtemperet. Hæc Christiani omnes fatentur: *Regiam potestatem æque à Deo institutam fuisse ac spiritualem; & perinde in Reges singulos, ac in Episcopos autoritatem à Deo immediatè derivari*, nec sacræ Scripturæ docent, nec Christiani rerum Theologicarum periti credunt.

14. Sed, ne in re tam aperta tempus teramus, id unum ab eis peto, qui docent potestatem Regiam æquè à Deo institutam fuisse ac spiritualem, & unicuique Regum potestatem Regiam immediatè à Divino numine conferri, quodnam sit Sacramentum, quo potestas illa traditur, ubi, à quo, quando, & quomodo institutum.

CAPUT V.

An Patrum traditioni consona sit doctrina Præsulum Gallicanorum, Reges Ecclesiasticæ potestati in temporalibus omninò subducentium, ac primò de Patribus in Conciliis sedentibus?

1. PAtres appellantur, vel Episcopi in Conciliis congregati, vel ii, quos propter eximiam doctrinam Ecclesia tanquam fidelium parentes in Christo agnoscit, sive Episcopali dignitate fuerint insigniti, sive non fuerint. Utrosque audiamus, ac primùm in Conciliis sedentes.

2. In Concilio Romano tertio sub Gregorio VII. anno 1076. sententia depositionis contra Henricum IV. Germaniæ Regem pronunciata fuit, atque ejus subditi à juramento fidelitatis absoluti, rursusque in Concilio Romano septimo anno 1080. depositio, & absolutio confirmatæ sunt. Solent Galli objicere tentatum id fuisse à Gregorio VII. nimis audacter, verùm secus suadent tanti Pontificis pietas,

tas, ac in revocando ad meliorem frugem Henrico diligentia; ab aliis tamen Conciliis petenda sunt exempla, quorum aliqua irrefragabilis sunt autoritatis.

3. Concilium Lateranense sub Alexandro III. anno 1168. Fridericum primum Imperatorem excommunicavit, ejusque subditos à fidelitatis juramento absolvit. Quæ legitimè præstita fuisse agnovit Fridericus, quandoquidem Pontifici se humiliter subijciens sententiam revocari exoravit.

4. Concilium generale etiam Lateranense sub eodem Alexandro III. cui plurimi Gallicani Præsules interfuerunt, can. ult. hanc pœnam decernit in Dominos certum quoddam prædonum genus foventes; *Relaxatos autem se noverint à debito fidelitatis, & hominii, ac totius obsequii, donec in tanta iniquitate permanserint* (Domini) *quicumque illis aliquo pacto tenentur annexi:* In ipsos autem prædones; *confiscentur eorum bona, & liberum sit Principibus hujusmodi homines subijcere servituti,*

5. Concilium Lateranense anno 1215. quod, ut notat Illustrissimus Cardinalis de Perron, Jure universalissimum dicitur, quippè cui præter Summum Pontificem & Patriarchas Constantinopolitanum, & Hierosolymitanum interfuerint Patriarcharum Alexandrini & Antiocheni Legati, septuaginta Archiepiscopi, 412. Episcopi, & plusquàm 800. alii Prælati, nec non omnes Reges, & Monarchæ Christiani per se, vel per Legatos, scilicet Imperator Orientis, Imperator Occidentis, Rex Hierosolymorum, Rex Galliæ, Rex Angliæ, Rex Aragoniæ, &c. cap. 3. sic statuit, *Si vero Dominus temporalis requisitus, vel monitus ab Ecclesia, terram suam purgare neglexerit ab hac hæretica fœditate.* PER METROPOLITANVM, ET CÆTEROS COMPROVINCIALES EPISCOPOS EXCOMMVNICATIONIS VINCVLO INNODETVR, *&, si satisfacere contempserit infra annum, significetur hoc summo Pontifici;* VT EX TVNC IPSE VASSALLOS AB EIVS FIDELITATE DENVNCIET ABSOLVTOS, ET TERRAM EXPONAT CATHOLICIS OCCVPANDAM, *qui eam exterminatis hæreticis sine ulla contradictione possideant, &c.*

6. in hoc Concilio plenè concessum fuit Comiti Montifortis dominium Tolosæ, aliorumque locorum Comitatûs Tolosani, in pœnam favoris à Comite Tolosano hæresi Albigensinm præstiti;

quæ concessio paulò ante decreta fuerat à Concilio apud Montempessulanum habito, & confirmata à Summo Pontifice usque ad tempus Concilii generalis proximè congregandi dumtaxat. Rem narrat Petrus Vallis-Sarnensis Monachus in historia Albigensium, & alii. Decretum Concilii refert Lucas Dacherius spicileg. tom. 7. in quo maximè notanda sunt verba ista; *Sacro consulto Concilio ita duximus providendum: ut Raymundus Tolosanus Comes, qui culpabilis repertus est in utroque, nec unquam sub ejus regimine terra possit in fidei statu servari, sicut à longo tempore certis indiciis est compertum,* AB EIVS DOMINIO, *quod utique grave gessit,* PERPETVO SIT EXCLVSVS.

7. Innocentius IV. in Concilio Lugdunensi anno 1245. sententiam depositionis decrevit in Fridericum II. & absolutionem subditorum à juramento fidelitatis: *Memoratum Principem, qui se Imperio, & Regnis, omnique honore ac dignitate reddidit tam indignum, quique propter suas indignitates, à Deo, ne regnet, vel imperet, est abjectus, suis ligatum peccatis, & abjectum, omnique honore, & dignitate privatum à Domino ostendimus, denunciamus, ac nihilominus* SENTENTIANDO PRIVAMVS: *Omnes, qui ei juramento* FIDELITATIS TENENTVR ADSTRICTI, A IVRAMENTO HVIVSMODI PERPETVO ABSOLVENTES *auctoritate Apostolicâ firmiter inhibendo, ne quisquam de cætero sibi tanquam Imperatori, vel Regi pareat, vel intendat.*

8. Concilium Constantiense, quod à Comitiis Cleri Gallicani in secunda propositione laudatur, & in Gallia maximi fit sess. 17. hanc pœnam decrevit in eos, qui Sigismundo Regi Romanorum, & Hungariæ in Aragoniam proficiscenti aliquam inferrent injuriam: *Quicunque cujuscunque status, aut conditionis existat, etiamsi* REGALIS, *Cardinalatus, Patriarchalis, Archiepiscopalis, Episcopalis, Ducatus, Principatus, Comitatus, Marchionatus, seu alterius cujuscumque dignitatis, seu status Ecclesiastici, vel secularis existat, qui Serenissimum, & Christianissimum Principem Dominum Sigismundum Romanorum & Hungariæ, &c. impediverit,* ET OMNI HONORE, ET DIGNITATE, OFFICIO, BENEFICIO ECCLESIASTICO, VEL SÆCVLARI, SIT IPTO FACTO PRIVATVS. Et in sententia contra Benedictum XIII. quæ habetur sess. 37. *Omnibus & singulis Christi fidelibus inhibet sub pœna fautoriæ schismatis, & hæresis, atque privationis omnium Beneficiorum, dignitatum, & honorum Ecclesiasticorum, & mundanorum, & aliis*

aliis pœnis Juris, etiamsi Episcopalis, & Patriarchalis, Cardinalatus, REGALIS *sit dignitatis aut Imperialis, quibus, si contra hanc inhibitionem fecerint sint autoritate hujus decreti ac sententiæ ipso facto privati, & alias Juris incurrant pœnas ne [illegible]m Petro de Luna schismatico, & hæretico incorrigibili, notorio declarato, & depositio tanquam Papæ obediant, pareant, vel intendant, aut eum quovis modo contra promissa sustineant, vel receptent, sibique præstent auxilium, consilium, vel favorem.*

9. Hanc sententiam cum pœnis adjectis renovavit, & confirmavit Concilium Senense anno 1423. *Inhibitionem factam omnibus singulis Christi fidelibus sub pœnis fautoriæ hæresis, & schismatis, ac privationis omnium Beneficiorum, dignitatum, & honorum Ecclesiasticorum, ac mundanorum, & alias pœnas Juris infligendo, ut dictâ sententiâ præfati Concilii, cujus totũ tenorem hic haberi vult pro expresso, latiùs continetur, ratam, & gratam habens ejus executionem, continuationem continuare volens, decernit, statuit, & declarat omnes, & singulos post obitum dicti Petri de Luna continuantes, seu perseverantes in credulitate, vel observantia erroris, & schismatis ejusdem Petri sic (ut præmittitur) damnati, vel jus aliquod ab eo in eas directè vel per indirectum derivasse, aut derivari potuisse prætendentes, seu in vice ejus succedentes, eorumque receptatores, defensores & fautores, cujuscunque status, præeminentiæ, vel conditionis existant, etiam Pontificali, Cardinalatus, Imperiali, vel* REGALI, *aut aliâ quacunque Ecclesiasticâ vel sæculari præfulgeat dignitate.....: fore obnoxios, & ligatos pœnis, & censuris in dicta sententia contentis.*

10. Constantiense, & Senense secutum est Basileense, quod prætermitterem, quia Illustrissimi Antistites Gallicani ejus autoritate non utentes ad confirmandam secundam propositionem, licet Constantiensis Decreta, quæ citant, semel atque iterum renovasset, videantur fateri eam ad minus esse dubiam; nisi scirem quampluribus Gallis secus videri, ac Basileense Concilium maximo in honore tanquam legitimum, & generale ab eis haberi: Concilium igitur Basileense in salvoconductu dato in Congregatione generali die 18. Julii anno 1432. Legatis Pontificiis, sic loquitur; *Exhortatur omnes & singulos Christi fideles cujuscumque dignitatis, status, gradus, aut præeminentiæ existant spiritualis, & temporalis, etamsi* REGALI, *Ducali, Archiepiscopali, Episcopali, vel aliâ quavis præfulgeant dignitate, Universitates,*

& Communitates, cæterosque, quibus præsentes litteræ exhibitæ fuerint, eique in virtute sanctæ obedientiæ mandat, ut si per eorum dominia, terras, Territoria, Civitates, Oppida, Castra, Status, Villas, Castella, aut alia loca vos, & quemlibet vestrum transire contingat sub pœnis sententiis, & censuris tam in Constantiensi, & Senensi, quàm hujus sanctæ Synodi sacris decretis contentis, & fulminatis districtè injungendo, quatenus vos, & vestrum quemlibet cum Comitiva hujusmodi securos, liberos, & tutos cum rebus, & bonis vestris universis, ire, stare, & redire sine molestia & impedimento permittant, de securitate, & conductu à nobis requisiti, quoties opus fuerit. favorabiliter providendo. Patet igitur Episcopos Galliæ, qui magno in numero aderant in Concilio Basileensi, magnaque ibi autoritate pollebant, aliter quàm modernos sensisse de potestate Ecclesiæ in Principes.

11. Concilium Tridentinum sess. 25. de reform. c. 19. privatos declarat dominio Civitatis, Castri, aut loci, ea concedentes ad Monomachiam, &, si feudalia sint, directis Dominis ac quisita decernit. IMPERATOR, REGES, DUCES, PRINCIPES, *Marchiones, Comites, & quocumque alio nomine Domini temporales, qui locum ad Monomachiam in Terris suis inter Christianos concesserint, eo ipso sint excommunicati, ac jurisdictione, & dominio Civitatis, Castri, aut loci, in quo, vel apud quem duellum fieri permiserint, quod ab Ecclesia obtinent, privati intelligantur; Et si feudalia sint, directis Dominis statim acquirantur.* In ipsos autem decertantes profert omnium bonorum proscriptionem. *Qui verò pugnam commiserint, & qui eorum patrini vocantur, excommunicationis, ac omnium bonorum suorum proscriptionis, ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrant, & ut homicidæ juxta sacros Canones puniri debeant, &c.* Vide Duvallium 2.2. q. 17. Respondebitur fortasse Concilium Tridentinum non esse receptum in Gallia, sed de illa receptione tractabimus alibi. Satis hic est, ut notemus Concilii œcumenici sententiam ad minus Comitiorum Cleri Gallicani declarationi esse anteponendam.

12. Sed quæ opponetur responsio & Concilii Constantiensi in Gallia recepti tanquam generalis, & aliorum Conciliorum ubique receptorum, ut indubitatè œcumenicorum autoritati? Mirum est quomodo doctrinam, tot tamque augustorum Cœtuum sententiæ adversam, Illustrissimi Præsules Parisiis congregati declarare ausi sint *publicæ tranquillitati necessariam, nec minus Ecclesiæ, quàm Imperio utilem,*

ut verbo Dei, Patrum traditioni, & Sanctorum exemplis consonam omninò retinendam.

13. Hæc ex Conciliis sufficiant. Audiamus jam Patres, Episcopos, aliosque Doctores seorsim loquentes.

CAPUT VI.

An doctrina in prædicta propositione Cleri Gallicani contenta, sit consona menti S. Gregorii Magni?

1. SAnctus Gregorius Magnus lib. 11. Epist. 10 concessis privilegiis Xenodochio à Brunichilda Regina, & Theodorico ipsius nepote Rege constructo subjungit; *Si quis verò* REGVM, *Sacerdotum, Judicum, personarumque sæcularium hanc Constitutionis nostræ paginam agnoscens contra eam venire tentaverit,* POTESTATIS, HONORISQVE SVI DIGNITATE CAREAT. Quæ clausula continetur etiam in duabus Epistolis sequentibus.

2. Hujus autoritatis vim cum aliàs eludere non posset Joannes Launoius, tres illas Epistolas suppositas, aut saltem interpolatas ostendere conatus est Epist. par. 7. Epist. 1. & 6. sed cùm ab undecim ferè sæculis nemo in dubium eas revocaverit, nec solùm à Gregorio VII. allegata fuerit prima earum, sed etiam omnes à pluribus Gallicanorum monimentorum collectoribus exscriptæ, ut ab Andrea Duchesne Histor. Francor. tom. 1. & à Patre Jacobo Sirmondo Concil. Gall. tom. 1. & ab innumeris illius Nationis scriptoribus citatæ, nisi argumenta proferat meridianâ, ut ita dicam, luce clariora, non videtur audiendus. Quæ sint igitur ejus fundamenta videamus, & primò in Epist. 6. ubi ex professo illas impugnat.

3. Primum petit ex eo quod Gregorius in concedendis similibus privilegiis, similem pœnam non adjecerit, ut probat adductis octo Epistolarum fragmentis. Secundò ex eo quod contra simoniam agens à simili etiam pœnâ inferendâ abstinuerit, idque probat quindecim aliarum Epistolarum locis. Tertium ex eo quod subsequentes Pontifices, scilicet Nicolaus I. & Joannes VIII. qui similem clausulam longè post illa tempora primi usurpare cœperunt, Regum mentionem non fecerint; sed Nicolaus Ecclesiasticarum tantum personarum; Joannes Sacerdotum, Judicum

cum, &c. At certè argumenta illa negativa, veritatem prædictæ autoritatis concutere nequeunt; cùm multis de causis contingere potuerit, ut S. Gregorius hæc privilegia intentatâ speciali pœnâ communienda duceret. Plurimas inveniſſet Launoius ejuſmodi cauſas, ſi prædictæ Epiſtolæ conſilio ſuo faviſſent, & quidem veriſimiliores, quàm rationes, quibus illas impugnat. Illuſtriſſimus Petrus de Marca Principum dignitatis vindex, non minus ſtudioſus, quàm Launoius, Regiæ autoritati ſatis eſſe putavit, *ſi ea privilegia*, de quibus agitur, *ad petitionem Brunichildæ Reginæ, & Theodorici Regis indulta* dicerentur; de Concord. lib. 3. cap. ult. n. 4. Hanc certè petitionem innuunt ipſemet Epiſtolæ impetitæ, ſed apertiſſimè docent duæ, quæ iſtas antecedunt, in quarum prima, quæ eſt octava libri 11. ad Brunichildam Reginam ſic ſcribit S. Gregorius; *Privilegia locis ipſis pro quiete, & munitione illic degentium, ſicut voluiſtis, indulſimus.* Et infrà. *Nos itaque pro munitione locorum, de quibus Excellentia veſtra ſcripſit, omnia, ſicut voluit, ſancire ſtuduimus.* Et in Epiſt. 9. quæ eſt ad Thedoricum Regem; *Omnia, quæ Excellentia veſtra voluit citiùs, ac libenter implevimus.*

4. Sed cùm duæ illæ Epiſtolæ tres alias confirment, cur etiam Launoius falſas, & interpolatas non dixit, & ſeptimam etiam ejusdem libri, cujus argumentum idem eſt, quod unius articuli Epiſtolæ prædictæ ad Brunichildem? Fortaſſe quia clauſulam ſuprà relatam expreſsè non referunt. At illam multùm veriſimilem efficiunt; cùm quod illa clarè diſtinctèque exprimit, iſtæ in genere ſignificent. Ne ſine cauſa bis in una Epiſtola dixit S. Gregorius ſe rem feciſſe, ſicut Regina voluerat, qua repetitione indicare videtur, ſe rem conceſſiſſe valdè peculiarem.

5. Sed cùm plurium ſæculorum poſſeſſio Epiſtolis ſuffragetur, quas Launoius falſitatis, aut interpolationis ſuſpectas efficere nititur, non noſtrum eſt illarum veritatem probare, ſed accuſationem repellere. Veniamus igitur ad alia Launoii argumenta. Ridiculum certè illud eſt, quod tamen ipſe pluries admovet in hac Epiſtola 6. & in 1. & meminit etiam in ultima ejuſdem partis ſeptimæ; nimirùm, ſi hæc clauſula vera eſſet, S. Gregorium hæreticum fore, ſiquidem, inquit in hac Epiſtola 6. *Reges, qui non nihil Xenodochio malè ablatum, aſſeq; pura duos, non reſtituerint, deponit; & Eccleſiaſticâ communione privat;*

vat; Pœna duplex est, eaque omnium gravissima, quæ, levi, ut apparet, culpæ irrogatur, alioquin indissimulabili veritate fatendum est, S. Gregorium credidisse pares esse culpas omnes; cum Regibus, qui Decalogum violassent totum, pœna gravior non imponeretur. Quo pacto hic Pontifex in Joviniani, & Stoicorum hæresim incurrisset, Deus bone! Quot habuit hæreticos non solùm Romana Ecclesia sed & Gallia ipsa, si in hæresim incurrerunt quicumque Antistites pœnam omnium maximam, excommunicationem scilicet decreverunt in eos, qui res ad loca sacra pertinentes, aut usurparent, aut retinerent injustè. Quot enim edita sunt à Conciliis, quot à summis Pontificibus, Decreta contra hujusmodi sacrilegium? Videri possunt apud Canonum Collectores v. g. apud Antonium Augustinum in Juris Pontificii veteris epitome libr. 6. tit. 9. & libr. 15. tit. 30. 31. 32. 33. & 34.

6. Denique ex comparatione Gregorii VII. Henricum ab Imperio deponentis, & excommunicantis, cum Gregorio I. simili pœna plectentis Reges, Sacerdotes, & Judices privilegia supradicta violantes, infert Gregorium I. quem ut mitissimum laudat septimus, immitissimum futurum fuisse, si pro privilegiorum illorum violatione, quæ sine dubio minùs crimen fuisset quàm ea, de quibus reus dicebatur Henricus, æqualem pœnam irrogasset; quasi verò flagitia omnia, quibus per leges civiles indicta est pœna mortis, aut per Canones censura excommunicationis, æqualia sint; ac inter hæreticos Joviniani, & Stoicorum sectatores censendi sint omnes Ecclesiæ Pastores, si pœnâ excommunicationis afficiant crimina diversæ speciei, seu inæqualis malitiæ. Ergone, cùm in eodem peccati genere alius alio gravius peccet, pro conditione personæ, cognitionis modo, & aliis, quæ concurrunt, ille tantùm qui omnium gravissimè peccabit, erit excommunicandus, ne fortè æqualitas pœnæ Judicem arguat injustitiæ, si pro inæquali culpa æqualem pœnam imponat, aut hæresis Joviniani, & Stoicorum suspectum reddat, si peccata verè inæqualia, esse arbitretur æqualia. Accedit, quod pœna declarata, & executioni demandata ob crimen jam admissum, qualis fuit illata Henrico à Gregorio VII. major censenda est, quàm quæ alicui prohibitioni adjungitur adversus eum, *qui agnoscens contra eam venire tentaverit*, ut loquitur Gregorius I.

7. Præter illa argumenta quædam alia jam protulerat Epist. 1. ejusdem partis 7. quorum unum est *eadem trium Epistolarum contextio, quæ falsitatis nota est*; sed quid mirum, si tria ejusdem omninò generis privilegia, eodem tempore ab iisdem personis petita, eodem tempore concessa, iisdemque omnibus circumstantiis, eâdem formâ exprimantur; variatis tamen iis, quæ ad personas, ad quas dirigebantur, spectabant.

8. Sequitur argumentum negativum, sumptum à silentio Joannis Diaconi vitæ S. Gregorii scriptoris, qui rem *Gregorio, & Sedis Apostolicæ rationibus conducentem quamplurimum* non prætermisisset, si in Epistolis ejus extitisset. Debile ubique argumentum negativum, sed hic maximè; Cùm Joannes ipse in præfatione sui operis declaret se multa, etiam memoratu digna, brevitatis causa prætermisisse; *Quamquam*, inquit, *multa, & varia memoratu digna studio brevitatis omiserim, nihil memini me posuisse, quod scriptorum veterum autoritate defendi nequeat.* An suspectæ habebuntur argumento Launoii S. Gregorii Epistolæ de rebus magni momenti tractantes, quotquot à Joanne Diacono prætermissæ fuerint?

9. Aliud argumentum mutuatur ab Epistola Petri Damiani ad Alexandrum II. quæ est 12. libri primi; Verùm ibi Petrus non conqueritur de usu censurarum, sed de frequenti nimis an indiscreto; *Cunctis ferè Decretalibus paginis*, inquit, *anathema subjungitur.* Quare optimè notat S. Gregorium hunc morem in suis non observasse Decretis; Tam enim aberat à *cunctis ferè Decretalibus paginis anathemate subjungendo*, ut Launoius privilegia, de quibus est quæstio, ex eo etiam capite impugnet, quod pœna excommunicationis illis adjecta fuerit, quâ in similibus privilegiis, aut contra simoniam uti non solebat S. Gregorius. Quamvis hic petitio Regis, ac Reginæ fundatorum, vim illius consequentiæ, aliàs illegitimæ, elidat.

10. Rationem illam, de qua sibi tantùm applaudere Launoius videtur, nimirùm Pontifices futuros hæreticos, si pro levibus criminibus graves pœnas constituissent, quia cum Joviniano, ac cum Stoicis (quanquam hæresis de Stoicis impropriè dicitur) peccata æqualia esse supposuissent, à Petro Damiani sine dubio mutuatus est; sed ineptè, ac in sensu ab ejus Autoris mente valde alieno adhibuit. Rectè quidem

Petrus

Petrus Damiani de indiſcreto, ac frequentiſſimo uſu anathematis conquerebatur his verbis; *Cunctis ferè Decretalibus paginis anathema ſubjungitur ..... quam ſit ſalutis immane periculum, & infinitè patens vorago labentium, ac pernicies animarum, Clementia veſtra, pietas non ignorat. Dicitur enim quiſquis hæc, vel illa non fecerit, ſive certè quiſquis hoc quod ſuperiùs ſtatutum eſt, irritum duxerit, vel in aliquo violaverit, anathema ſit.* Et aprè deinde addidit; *Non enim ſecundùm Stoicos omnia peccata ſunt paria, atque idcirco indifferenti ſunt ultione plectenda.* Non infert cum Launoio, vir aliàs ſatis auſterus, hæreticos eſſe cenſendos, qui pœnas æquales pro omnibus peccatis indiſcriminatim imponerent, ſed monet, cùm omnia peccata paria non ſint, pro omnibus anathema, maximam omnium pœnarum, non eſſe paſſim infligendum.

11. Accedit quod Launoius, ut prædictæ rationi aliquem obducat colorem verbis S. Gregorii ridiculam affingit ſententiam, quaſi, dum veratur uſurpatio, aut injuſta detentio bonorum ad pia loca, de quibus eſt ſermo, pertinentium, ſenſus ſit, cùm, qui rem modicam, puta, inquit Launoius Epiſt. 6. aſſes duos, Epiſt. 1. aſſes quindecim, uſurpaverit, aut detinuerit, pœnas graviſſimas illic appoſitas incurſurus ſit. Pari ratione in ridiculum ſenſum deflectentur omnes Conciliorum Canones, prohibentes ſub pœna excommunicationis ſacrilegam bonorum Eccleſiaſticorum uſurpationem. Quot enim reperies, qui taxaverint pretium rerum ſubtractarum ad incurrendam excommunicationem neceſſarium? Ex gravitate pœnæ Doctores inferunt, non ſufficere, ad eam contrahendam, materiam adeò levem, non autem arguunt cum Launoio pœnam injuſtam eſſe, vel Legislatores hæreticos.

12. Aliud argumentum trahit ex inſcriptione Epiſtolarum 10. & 12. quia in illa Senator, in iſta Lupo Presbyteri & Abbates nuncupantur, cùm tamen S. Gregorius lib. 3 epiſt. 11. Presbyteros Monaſteriis præfici veter, faretur quidem tacitè Launoius S. Auguſtinum, & quoſdam alios Patres aliud obſervari voluiſſe, atque aliud etiam in Eccleſia poſt ſanctum Gregorium obſervatum fuiſſe; ſed cùm de ſancto Gregorio agatur ejus ſolius praxim vult hic eſſe attendendam. At nonne præſtaret Sanct. Gregorium cum S. Auguſtino, & aliis Patribus, ac cum Eccleſiæ uſu mox ſubſecuto concordare? Res non erit

admodum difficilis; satis enim est, ut ad S. Gregorii verba mediocris adhibeatur attentio. Non enim præcipit ut qui Presbyter est ordinatus, sive antequam Religionem ingrederetur, sive in Religione ipsa, Ordinum exercitio spolietur, statim ut Abbas fiet; sed prohibet, ne qui alicujus Ecclesiæ servitio addictus est, Monachis præficiatur, nisi dimissâ Ecclesiâ suâ transeat ad Religionem; quod nimirum utrique officio satis esse non possit. Hæc sunt ejus verba istuc pertinentia (nam quæ his præmittit Launoius, ac cum istis etiam punctuatione conjungit, ex qua conjunctione sensus obscuratur, non ita tamen ut adhuc satis clarè non perspiciatur, ad aliud pertinent) *Presbyteros, Diaconos, cæterosque cujuslibet Ordinis Clericos, qui in Ecclesiis quoquo modo militant, Abbates per Monasteria esse non permittas; sed aut admissâ Clericatûs militiâ Monasticis non provehantur Ordinibus, aut si in Abbatis loco permanere decreverunt, Clericatûs nullatenus permittantur habere militiam; satis enim incongruum est, si cùm unum ex his pro sui magnitudine diligenter, qui non possit explere, ad utrumque judicetur idoneus; sicque invicem & Ecclesiasticus ordo vitæ Monasticæ & Ecclesiasticis utilitatibus regula Monachatûs impediatur.* Verba illa, *qui in Ecclesiis quoquo modo militant ..... admissa Clericatûs militia. ..... Clericatûs nullatenus permittantur habere militiam*, mentem S. Gregorii significant, nempè nolle illum, ut qui alicujus Ecclesiæ servitio tanquam Clerici mancipati sunt, Monasterio præsint. Sed hunc S. Doctoris sensum manifestè pandit ratio, quam affert; *Cùm unum ex illis pro sui magnitudine diligenter non possit explere, &c.* Quæ ratio nihil valet ad probandum, eum, qui ante Pontificatum S. Gregorii, vel qui tempore ipso ejus Pontificatûs ante ingressum in Religionem, vel etiam post ipsum ingressum, in loco satis ab urbe Roma remoto, Presbyteratûs ordine fuisset initiatus, non fuisse vocandum Presbyterum à S. Gregorio, sed habendum ut Laicum.

13. Præterea argumentum Launoio ministravit diversitas Codicũ, sed hujus varietatis in promptu est ratio, nimirum quod tanta sit triũ Epistolarum similitudo, ut omnes exscribere satis visum fuerit aliquibus amanuensibus; sicut in omnibus ferè Codicibus impressis prima tantùm integra est, reliquarum ponitur solum initium, cum, &c. ut observavit ipse Launoius, qui etiam propter illam magnam simili-

militudinem, illas de falsò suspectas efficere conatus est, licet frustrà, suprà ostendimus. Adde quod in omnibus Codicibus etiam manuscriptis habetur prima, quæ est ad Senatorem, quæ sola citata est à Gregorio VII. à Cardinali Perronio, & aliis. Deinde cùm, ut suprà notavimus, illa privilegia tribus locis piis, ab iisdem Principibus fundatis, in eadem Civitate, aut ejus suburbio, eodemque tempore indulta fuerint, facilè amanuenses effugere poterit illorum distinctio. Denique ut Launoius tot Codices manuscriptos, & antiquos, totque impressos, falsi posset arguere aliquem, deberet proferre illis antiquiorem, & ante tempus, quo admissam falsitatem supponit, exaratum. Quam etiam varietatem unius, & ejusdem Epistolæ, in diversis Codicibus animadvertit, præterquam quod ad clausulam, de qua agimus, non pertinet, nihil mirum est, si ob tantam similitudinem, aliquando Xenodochii, & Monasterii, & aliquando Ecclesiæ tantùm fiat mentio. Cæterùm quando variatio substantiam instrumenti non attingit, veritatis potiùs, quàm falsitatis inditium est in monimentis antiquis. Signum enim est multoties illa fuisse exscripta, atque à magna amanuensium multitudine ortam esse illam diversitatem. Quam enim variæ sunt lectiones operum, quæ nullâ falsitatis laborant suspicione? Valeret argumentum Launoii, si in his tantùm S. Gregorii epistolis referendis non consentirent omninò Codices, ac in aliis ejus, aut aliorum operibus indubitatis non reperiretur similis, vel major diversitas: Idem etiam dicendum de mendis ab amanuensium negligentia vel inscitia profectis.

14. *Ex eo quod Andreas Monachus Gregorii viventis scripta quædam falsavit, & nonnullos illi sermones supposuit*, rectè concludit Launoius, *sic & alius Monachus, aut Clericus tres istas Epistolas, seu tria hæc Augustoduvensia privilegia Gregorio viventi, vel vitâ functo potuit supponere, vel falsare, & Epistolarum Codici ante Joannis Diaconi tempus inferre*; sed ex eo quod fieri potuerit, si concludatur revera factum fuisse, vitiosissima erit consequentia. Nec enim faciunt homines malum omne quod possunt; si legitima esset illa consequentia, non solùm aliæ S. Gregorii Epistolæ, sed omnia omninò scripta, præsertim antiqua, vel falsa, vel dubia essent habenda. Itaque licet tres aliæ Epistolæ, quas citat Launoius, suppositæ fuissent

ut contendit ob diversitatem illarum hinc in editione Romana, illinc apud Ivonem, Gratianum, & Petrum Cluniacensem; non rectè inferretur illa conclusio, quam his verbis exprimit Launoius: *Non dubito quin Monachi fuerint Andreæ Monacho similes, qui Sammedardense, & Augustodunense privilegia, vel supposuerint, vel falsaverint.*

15. Ultimum argumentum, quod ut cumulum adjungit, est exemplum repulsæ, quam Constantina Imperatrix à Gregorio tulit, postulans B. Pauli Caput; aut membrum aliud, quod in ejusdem Apostoli Basilica Constantinopoli apud Palatium ædificata collocaret. Excusavit enim se Pontifex lib. 3. Epist. 20. quod Imperatrix illa præciperet, quæ ipse facere nec posset, nec auderet. Undè Launoius infert S. Gregorium, qui Constantinæ, cui debebat & jure Reipublicæ, & privato parere, negaverat Reliquias, quia Ecclesiæ Romanæ mos obtinuerat, ne suis ex locis extraherentur, mulò magis privilegia Synodo Chalcedonensi, quàm ut Librum Evangelii venerabatur, contraria non concessurum. Ac re ipsa lib. 11. epist. 8. ad Brunichildam scribit de quodam bigamo, se vetuisse, ne ad Sacrum Ordinem accederet, ac subjungit; *Absit enim ne vestris temporibus in quibus tam multa pia, ac religiosa agitis, aliquid contra Ecclesiasticum institutum fieri permittatur.* Non igitur permissurus, nedum decreturus erat, ut ea fierent, quæ in ejusdem libri epistolis Augustodunensia privilegia continentibus statuuntur. Omnes illæ conjecturæ Launoii testimonio ipsiusmet Epistolæ S. Gregorii ad Brunichildem Reginam, quam citat, scilicet 8. libri undecimam confutantur. Sic enim legitur paulò ante finem; *Nos itaque pro munitione locorum, de quibus Excellentia vestra scripsit, omnia sicut voluit, sancire studuimus. Sed ne fortasse ab eorum locorum Præpositis eadem decreta nostra quoquo tempore supprimantur, pro eo, quod eis quædam interdicta esse noscuntur, hæc eadem constitutio gesta est publicis inserenda; quatenus sicut in nostris ita quoque* IN REGALIBVS SCRINIIS TENEATVR. Illi enim locorum Præpositi, quibus per illa privilegia quædam erant interdicta, erant sine dubio Prælati Ecclesiastici; Nam Præpositis sæcularibus secundùm principia Launoii, non Papa, sed Regina, vel Rex interdicere debuisset; & inutilis fuisset

facta-

factarum prohibitionum in Scriniis Apoſtolicis aſſervatio. Non videntur etiam intelligendi locorum illorum Abbates, ſeu Præfecti; quia vel illud interdictum juribus Epiſcoporum favebat; & tunc nihil opus erat, ut in Scriniis Apoſtolicis ſimul, & Regiis aſſervaretur; ſatis enim conſervandis ſuis juribus conſulturi erant Epiſcopi; vel Epiſcopalibus juribus adverſabatur; & ſic S. Gregorius non ità Jurium Epiſcopalium religioſus erat cuſtos, ut, dum occurrebant cauſæ rationabiles, diſpenſationem non concederet. Si denique Epiſcopis nec ſuffragabatur, nec adverſabatur, non erat tanti momenti, nec tantam requirebat cautionem, ut Epiſcoporum, quibus Monachi pleniſſimè fuiſſent ſubjecti, curæ relinqui non poſſet: Erant ergo illi Prælati locorum Epiſcopi, quibus erant quædam interdicta. Notanda eſt hæc vox *quædam*; quia per hæc privilegia non fit omnimoda ſubtractio Monachorum à juriſdictione Epiſcopali, ut obſervavit Dominus de Marca lib. 3. cap. ult. n. 4. Itaque non receſſit Gregorius à mente Concilii Chalcedonenſis, ea privilegia indulgens, quæ ad fovendam regularem diſciplinam & quietem in prædictis locis piis conducebant; nec Canonicæ diſciplinæ, cujus ſanctus ille Pontifex erat ſtudioſus, adeò adverſabantur, ut falſa eſſe concludamus.

CAPUT VII.

Prædictam propoſitionem Cleri Gallicani non eſſe conſonam doctrinæ S. Bernardi aliorumque Sanctorum Doctorum.

1. S. Anctus Bernardus de conſid. lib. 4. cap. 3. ſic Eugenium III. alloquitur; *Quid tu dennò uſurpare gladium tentes quem ſemel juſſus es ponere in vaginam? Quem tamen qui tuum negat non ſatis mihi videtur attendere verbum Domini dicentis ſic; Converte gladium tuum in vaginam. Tuus ergo, & ipſe tuo forſitan nutu, & ſi non tua manu evaginandus. Alioquin ſi nullo modo ad te pertineret, & is, dicentibus Apoſtolis; Ecce gladii duo hic, non reſpondiſſet Dominus, ſatis eſt, ſed nimis eſt. Uterque ergo Eccleſia,* ET SPIRITUALIS SCILICET GLADIUS, ET MATERIALIS, *ſed is quidem pro Eccleſia, ille*

ille verò & ab Ecclesia exercendus est. Ille Sacerdotis, is militis manu, sed sanè ad nutum Sacerdotis, & jussum Imperatoris. Ex quibus S. Bernardi verbis, quæcunque adhibeatur interpretatio, necessariò resultat Ecclesiasticam potestatem, saltem indirectè, ad temporalia Principum ex mente S. Bernardi pertingere. Docet enim apertissimè summum Pontificem habere jus imperandi ut bellum geratur adversus Ecclesiæ hostes. Si ergo Princeps Christianus non solùm à fide ipse desciscceret, sed etiam subditos averteret, nec alia posset ratione comprimi, posset Ecclesia contra eum alios ad bellum inducere, ac ita eum à dominio deturbandum curare. Hanc tantùm Ecclesiasticæ partis potestatem adstruere visum est S. Bernardo pro temporis sui conditione, nimirùm ob expeditiones Christianorum Occidentalium in Terram Sanctam contra Infideles. Fulconis Archiepiscopi Remensis, & Ivonis Episcopi Carnotensis sententiam referemus cap. 11.

2. Doctrinam illam magis explicat S. Thomas Universitatis Parisiensis Alumnus 2.2. quæst. 12. art. 2. in corp. *Infidelitatem illorum, qui fidem susceperunt potest* (Ecclesia) *sententialiter punire, & convenienter in hoc puniuntur, quod subditis fidelibus dominari non possint. Hoc enim vergere posset in magnam fidei corruptionem, &c.*

3. S. Bonaventura ejusdem Universitatis Parisiensis Alumnus tom. 7. par. 2. de Ecclesiastica Hierarchia cap. 1. *Patet*, inquit, *quod dignitas Clericalis, quæ in sua radice considerata, est penitus spiritualis, meritò est consona Ordini dominationis, quæ sic præcedit alios inferiores Ordines, quod illos illuminat, perficit, & purgat, & tamen ab illis non illuminatur, nec perficitur, nec purgatur. Quia sicut spiritus dignitate, & officio præcellit corpus, sic potestas spiritualis dignior est, quàm sæcularis, & ideo bene sortitur nomen dominationis.* Unde REGALIS POTESTAS SVBIACET POTESTATI, ET AVTORITATI SPIRITVALI, *sicut in prima Canonica Petri*, dicitur: *Vos estis gens sancta, Regale Sacerdotium, &c. nam* TEMPORALE REGNVM VELVT QVODDAM ADIECTVM SVBIACET SACERDOTIO IN NOVO TESTAMENTO; *sed in veteri Testamento Sacerdotium suffuit Regno, unde dicitur in Exod. Elegi vos in populum peculiarem, in Sacerdotale Regnum, ubi Regnum ponitur substantivè, sed Sacerdotium adjectivè.* Hæc fortè de sola dignitate, & excellentia potestatis spiritualis supra sæcularem intelligi possent

poſſent, ſed continuò addit; *Et ideo Reges tunc poterant amovere Sacerdotes, ſicut Salomon amovit Abiathar. Iam verò* POSSVNT SACERDOTES, ET PONTIFICES EX CAVSA AMOVERE REGES, ET IMPERATORES, SICVT SÆPIVS ACCIDIT, ET VISVM EST. *Quando ſcilicet eorum malitia hoc exigit, & Reipublicæ neceſſitas ſic requirit. Summus verò Pontifex, penes quem prima in terris reſidet autoritas, non à Rege, non à Principe ſæculari, non ab homine judicatur, ſed ſolius Dei judicio reſervatur.*

4. Auguſtinus Triumphus ſanctorum Thomæ, & Bonaventuræ Pariſiis diſcipulus, vir doctrinâ, & pietate inſignis, & à pleriſque cum Beati titulo nuncupatus, Magiſtrorum ſuorum doctrinæ ſuffragatur, quod adeò eſt evidens, ut exceſſiſſe aliquibus videatur.

5. Difficillimum eſt, ne dicam impoſſibile, ut autoritates paris cum jam adductis momenti, proferantur ad confirmandam Cleri Gallicani primam propoſitionem. Nec video quomodo etiam univerſim accepta probabilis poſſit evadere doctrina, Conciliorum œcumenicorum ſententiâ, & praxi, & ſanctorum Patrum, ac Doctorum calculo improbata; Multo minùs quomodo poſſit, prætextu libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, quæ Canonibus & Patrum traditione niti dicuntur, toti Galliæ credenda proponi, advocatâ Principis poteſtate, ut etiam eam profiteri ac docere pœnis indictis Theologi cogantur.

CAPUT VIII.

Eccleſiæ in temporalia poteſtas probatur autoritate aliorum Theologorum Gallorum, vel in Gallia educatorum.

1. ALexander Alenſis Doctoris irrefragabilis epitheto celebris, in ſchola Pariſienſi Profeſſor, S. Thomæ, ac S. Bonaventuræ Præceptor, ſummæ Theologiæ par. 4. quæſt. 10. tract. de offic. Miſſ. par. 2. ſuper hæc verba; *Et Regem noſtrum*; Ugonem de S. Victore lib. 2. Sacrament. par. 2. cap. 4. ferè ad verbum exſcribens, *Spiritualis*, inquit, *poteſtas terrenam poteſtatem inſtituere habet, ut ſit, & judicare habet, ſi bona non fuerit. Spiritualis autem poteſtas primum*

mùm instituta est, & cùm deviat, a solo Deo judicari debet. Unde spiritualis judicat omnia, & ipsa à nemine judicatur. Quod Regalis potestas ordinata est, & instituta per spiritualem, patet per hoc, quia adhuc in Ecclesia Sacerdotalis Dignitas Regalem potestatem sacrat, & sanctificans per benedictionem, & formans per institutionem. UNDE REGALIS POTESTAS IVRE INFERIOR EXISTIMATVR.

2. Umbertus ex Diœcesi Viennensi, Parisiis educatus, serm. 70. cujus titulus est; *Sermo in solemni depositione Magnatum sæcularium per Ecclesiam faciendâ; Ista autem autoritate magna utitur Ecclesia in depositione Principum, non solùm illorum, qui sunt ei subjecti in temporalibus, de quibus clarum est,* quod potest, *sed illorum,* QVI SVBSVNT EI SOLVM IN SPIRITVALIBVS, *in quibus propter culpas eorum habet potestatem, quia ratione delicti sunt ei omnia subjecta. Quod autem sic possit facere patet ex tribus. In mundo enim majori spiritualia scilicet Angelica creatura sunt super corporalem & eam regunt. Similiter in minori mundo, scilicet in homine est spiritus super corpus & ipsum regit. Eadem ergo ratione & in Ecclesia Pontificalis potestas quæ est spiritualis debet esse super omnem potestatem sæcularem. Præterea Papa, qui est super omnes potest deponi ab Ecclesia, quæ tota subest ei in casu, ergo multò fortiùs* QVICVNQVE REX DEPONI POTEST A PAPA CVI OMNES SVBSVNT. *Præterea si Rex aliquis qui nihil tenet nisi à Deo non posset deponi à Papa,* CVM INTERDVM EXPEDIAT EVM DEPONI, *ut ostensum est, ergo non reliquisset Deus sufficientem potestatem in Ecclesia ad regimen mundi, quod est inconveniens.*

3. Henricus à Gandavo, qui diu Parisiis docuit, ibique scripsit. Quod lib. 6 qu. 23. pag. 244. *Reddet,* inquit, *(Papa) rationem tanquam superior Iudex de rebus etiam temporalibus hominum si dimittat eas* A REGIBVS *malè & injuriosè tractari; non quia jurisdictionem habeat ordinariam in temporalibus Regibus commissis, sed quia in certis casibus jurisdictionis sua habeat liberam, imò necessariam executionem, juxta illud quod legitur Extravag. qui filii sint legitimi per venerabilem. Ubi dicitur non solùm in Ecclesia patrimonio, super quo plenam in temporalibus gerimus potestatem, verùm etiam in aliis Regionibus, certis cansis inspectis temporalem jurisdictionem casualiter exercemus..... non potest deponere Papa Principes, nisi ratione delicti aut insufficientia. Quod bene exprimitur in illo cap. Alins. Ubi dicitur,*

tur, Romanus Pontifex Zacharias Regem Francorum non tam pro ſuis iniquitatibus, quàm pro eo QVOD TANTÆ POTESTATI INVTILIS ERAT, A REGNO DEPOSVIT. *& ſecundum hoc Sacerdos Apoſtolicus ſe habet ad Reges, & Principes, ſicut Architector civilis ad alios artifices in Civitate. Sicut enim Architectonici eſt, præcipere, qui & quales debent exercere ſcientiam medicinalem, Rhetoricam, & ſic de aliis in Civitate, & quoſdam admittere, quoſdam repellere: ſic Sacerdos Apoſtolicus debet conſiderare qui, & quales Regna, & Principatus regere debeant, & bonos honorare,* MALOS AVTEM, ET MALE REGENTES DEPONERE, ET ALIOS LOCO ILLORVM SVBSTITVERE. *..... Ad argumentum in hoc poſitum; quod dignitates diſtincta ſunt: dicendum, quod verum eſt propter Divinam diſpoſitionem, ſed non ex natura rei, ſicut dictum eſt, & hoc nõ penitùs diſtinctè, quin ſuperior juriſdictio remanet penes Papã.*

4. Eandem doctrinam ſtatuit Petrus Paludanus in 3. ſent. diſtinct. 40. qu. 2. concl. 4. eamq; tum aliis, tum iſtis præcipuè rationibus confirmat; *Major poteſtas includit minorem in ordinatis ſecundum ordinem finis. Sicut enim in artibus ars quæ eſt de fine, imperat illi, quæ eſt de eo, quod eſt ad finem 1. Ethic. ſic debet eſſe in Principatibus. Unde cum corporalia ordinentur ad ſpiritualia,* VNIVERSALIS PRINCEPS IN TEMPORALIBVS DEBET SVBESSE VNIVERSALI IN SPIRITVALIBVS. *Præterea talis ordo eſt inter Prælatos, ſicut inter ſubditos. Sed ſpiritualia, quibus præeſt Papa, præſunt corporalibus, quibus præeſt Imperator, ut anima ſpiritui:* ERGO PAPA IMPERATORI PRÆEST. *Præterea in domo Patris familias non debet eſſe niſi unum Caput, ſi domus eſt una. Si diceretur quod Caput Eccleſiæ non eſt Papa ſed Chriſtus. Sed tamen videtur, quod univerſalitas Hierarchiæ Eccleſiaſticæ melius regatur, ſi ſit unus Princeps tantum reſpectu omnium quam ſi ſint duo æquales. Unde diviſio inter Papam, & Imperatorem multùm turbavit Eccleſiam. Unde videtur voluntas Chriſti, qui eſt Rector ſapientiſſimus, quod non æqualiter hi duo principentur, ſed unus ſub alio, quod abſurdum eſſet dicere de Papa, quod ſcilicet ſubeſſet Imperatori.* Videri etiam poteſt in tract. *de cauſa immediata poteſtatis* : art. 4. ubi eandem ſtatuit ſententiam.

5. Herveus Natalis citatur ab Illuſtriſſimo Cardinali Perronio ferè quaſi nimiùm poteſtatem Pontificiam extollens; ſed eam non minùs efferunt plures alii Doctores Gallicani. Franciſcus Mayronus in

Schola Parisiensi Professor insignis ob inductum morem, ut qui Doctoris Lauream in Sorbona esset adepturus à sexta matutina, usque ad sextam vespertinam continuò argumentantibus responderet, cui tempori additæ sunt adhuc duæ horæ, in 4. lib. sent. dist. 19. qu. 4. inter alia multa de summi Pontificis autoritate, hanc quartam conclusionem ponit; *Plenitudo potestatis secundum utramq; jurisdictionem concurrit in eandem personam. Hoc patet autoritate Christi dicentis; Quodcunque ligaveris, &c. Dices fortè quod verum est in spiritualibus, sed tunc arguo sic. Quia in subordinatis quidquid potest inferior, potest & superior; sed Papa est superior ad Imperatorem: ergo, &c.*

6. Petrus Bertrandi, aut, ut alii volunt, Durandus Episcopus Meldensis in tract. de orig. jurisdict. seu de Jurisdict. Ecclesiast. quæst. 5. hæreseos damnat eos, qui negant cognitionem de rebus temporalibus ratione peccati ad Ecclesiam spectare. *Et sic*, inquit, *potest, intelligi illud, quod habetur in Decretis dist. 21. c. 1. ubi dicitur, quod Christus commisit B. Petro jura Cælestis Imperii, & Terreni. Et qui hoc privilegium Romanæ Ecclesiæ detrahit, in hæresim labitur, & hæreticus est dicendus.* Deinde pluribus explicat, & probat regimen temporale spiritualis directioni, & correctioni subesse.

7. Ipsimet Theologi, qui causam Principum adversus summos Pontifices propugnarunt, non absolutè, ac in omni casu potestatem Ecclesiasticam à temporalibus Regum excluserunt, ut animadvertere licet in illis ipsis opusculis quæ nuper in lucem revocata sunt sub titulo. *Vindiciæ doctrinæ majorum &c.* de quibus in libr. nono. Nam Autor quæstionis disputatæ quæ illic Ægidio Romano, Archiepiscopo Biturienſi tribuitur art. 4. sic scribit; *causæ mixtæ sunt causæ temporales, quæ connexionem quandam habent cum spiritualibus: sicut causa feudalis, quæ de se temporalis est, connexionem potest habere cum juramento, vel pacto, sicut patet de dissensione mota inter Reges Franciæ, & Angliæ super Comitatu Pictavienſi: Papa quia non poterat directè cognoscere de causa feudali, indirectè ratione juramenti vel pacti intromisit se de illa, Extravagant. de judiciis. cap. Novit. ubi dicit Hostiens. in Glos. super verbo de feudo; non intendimus cognoscere de feudo, sed tantum ratione pacti, inducendo illum ad pœnitentiam, quia illam non potest agere, nisi satisfaciat. Item causa dotis per se temporalis est, & ad sæcularem Iudicem pertinet, si de ipsa tantum agatur: tamen*

men quando Index Ecclesiasticus cognoscit principaliter de matrimonio, si incidat causa dotis tanquam accessoria cognoscet de illa sicut de principali, cui est annexa, ut patet Extravag. de Donat. inter virum & uxorem, cap. de prudentia. Vbi dicit Gloss. Quia si non est matrimonium, neque dos, & ita dos accedet matrimonio : Ideò qui cognoscit de principali debet cognoscere de accessorio, ut habetur Extravag. de officio delegati cap. Praterea & cap. prudentiam. Sic etiam de hereditate cognoscit Judex Ecclesiasticus ratione incidentis Extravag. qui filii sunt legitimi, cap. per tuas, & cap. Ex tenore. Alii sunt plures casus speciales, in quibus Judex Ecclesiasticus cognoscit de temporalibus, quos enumerat Hostiensis. In Glossa Extravag. de Iudiciis cap. Novit. Sic ergo regulariter verum est, quod de causis merè spiritualibus solus Papa, & alii Judices Ecclesiastici habent cognoscere: de causis verò merè temporalibus habent cognoscere Reges, Imperatores, & alii Judices seculares. Et sic Rex Francia secundùm jura non subest Summo Pontifici, nec ei tenetur respondere de feudo sui; POTEST TAMEN EI SVBIACERE INCIDENTER, ET CASVALITER RATIONE CONNEXIONIS ALICVIVS CAVSÆ SPIRITVALIS. *sicut habetur Extravag. de Judiciis cap. Novit. & Extravag. Qui filii sunt legitimi cap. per venerabilem.*

8. Joannes de Parisiis quem Cæsar Egassius Bulæus in hist. univer. Paris. tom. 4. ad annum 1303. pag. 61. dicit scripsisse pro Philippo IV. Rege Francorum adversùs Bonifacium VIII. Papam, quantumvis Principibus faveat in Tractatu de potestate Regia, & Papali, non potuit tamen aliquam in eos potestatem Pontificis non reservare his verbis cap. 14. *Si esset hæreticus & incorrigibilis & contemptor Ecclesiæ censuræ*, POSSET PAPA ALIQVID FACERE IN POPVLO, VNDE PRIVARETVR ILLE SÆCVLARI HONORE, ET DEPONERETVR A POPVLO. *Et hoc faceret Papa in Crimine Ecclesiastico, cujus cognitio ad ipsum pertinet, excommunicando scilicet omnes, qui ei, ut Domino obedirent; & sic populus ipsum deponeret, & Papa per accidens.* Auctoris Tractatus de utraque potestate sæculari & Ecclesiastica, qui *somnium Viridarii* inscribitur, verba capite sequenti referemus.

9. Joannes Gersonius Doctor & Cancellarius Parisiensis tract. de potestate Eccl. consideral. 12. *Potestas Ecclesiastica Papalis*, inquit, *non ita habet dominia, & jura terreni simul, & Cælestis Imperii; quod possit ad libitum suum de bonis Clericorum, & multò minus Laicorum disponere,*

nere, quamvis concedi debeat, quod habet in eis dominium quoddam regitivum, directivum, regulativum, & ordinativum. Et infrà: *Postremò suis terminis ita potestas Ecclesiastica se coerceat, ut meminerit potestatem sæcularem etiam apud Infideles sua habere propria jura, suas dignitates, suas leges, sua judicia, de quibus occupare se Ecclesiastica potestas non præsumat vel usurpet,* NISI DVM REDVNDAT ABVSVS POTESTATIS SÆCVLARIS IN IMPVGNATIONEM FIDEI ET BLASPHEMIAM CREATORIS, ET IN MANIFESTAM ECCLESIASTICÆ POTESTATIS INIVRIAM, *tunc enim attendere convenit ultimam hujus considerationis 12. particulam, quod in his Ecclesiastica potestas habet dominium quoddam regitivum, directivum, ordinativum, & regulativũ.*

10. Jacobus Almain Doctor Parisiensis Ludovici XII. Regis Franciæ, juxta Richerium defensor tract. *de potestate Ecclesiastica, & Laica* cap. 9. *Non dedit* (Deus) *potestatem* (Petro) *Laicos suis proprietatibus, & dominiis privandi,* NISI IN CASV, *si contingeret Principem sæcularem abuti re suâ in perniciem Christianitatis, vel fidei; ita quod ille abusus esset in maximo nocumento pro consecutione felicitatis æternæ.* Non negat quin in tali casu Papa possit eum deponere, etsi alii Doctores hoc negent, qui tamen docent, Papam habere potestatem declarandi ipsum Principem esse deponendum. Et q. 2. cap. 5. ad caput octavum Guilielmi Occam; *Verumtamen, dicit Doctor, quod Papa potest Imperatorem deponere, in duobus casibus: Primus pro crimine purè spirituali, ut est hæresis: Secundus quando illi ad quos spectat jure ordinario sunt negligentes ipsum deponere. Unde dicit Doctor 3. parte Dial. 2. lib. quod universaliter si negligat Judex sæcularis exercere jurisdictionem laicam pro loco & tempore devolvitur potestas exercendi ad Judicem Ecclesiasticum, &c. resolutio Doctoris in hoc argumento est cum apparentia, quod nunquam potest Papa Principem sæcularem (seclusis suis vassallis) deponere nisi in duobus casibus prædictis.*

11. Joannes Major Doctor Parisiensis alter prædicti Regis ex Richerio defensor in 4. sent. dist. 24. ad quartũ argumentum contra tertiam cõclusionem; *Si dicatur quod habet* (Papa) *Dominiũ in temporalibus casualiter, & quod multum potest agere ad depositionem Regum suadendo, consultando, imò alios provocando in eos gladio mannali, quando Reges sunt labefactores fidei, & Reipublicæ Christianæ inutiles: hoc mitius ferendum est, &* NON ESSET REMOTA OPINIO A DICTIS NOSTRIS,

CA-

CAPUT IX.

Eandem esse de illa Ecclesiæ potestate juris, tum Canonici, tum Civilis peritorum sententiam.

1. JUris præsertim Canonici interpretes, aut tractatores Ecclesiasticam potestatem in temporalia Principum magis adhuc, quàm Theologi, explicuerunt. Ex quorum infinito propemodum numero paucos tantùm Gallos profero.

2. Guilielmus Durandus Episcopus Mimatensis in specul. Jur. particula prima, tit. de Legato §. Nunc ostendendum, qui est. 6. n. 17. de autoritate Papæ ita scribit; DEPONIT IMPERATOREM PROPTER IPSIVS INIQVITATES, *ut Extravag. de re judicata ad Apostolica lib. 6. & etiam Reges, ut 15. q. 6. Alius. Et dat eis Curatores ubi ipsi sunt inutiles ad regendum. Vi extra de suppl. neglig. Prælat. grandi lib. 6. n. 32. Item ipse renovat leges Imperiales, ut in Constitutione Gregorii X. Properandum.*

3. Joannes Monachus è Gallia oriundus in cap. Grandi de supplen. negl. Prælat. num 4. sic scripsit; *Sed quid ad Papam de Regibus, & eorum Regnis? videtur immittere falcem suam in messem alienam, quod esse non debet supra de electio. venerabilem, in princip. sed dic quod Papa in quemlibet habet jurisdictionem,* NEC EST DVBIVM RATIONE PECCATI *infrà de judiciis. Novit. & in spectantibus ad pacis reformationem 90. dist. per tot. &c.* Vide etiam num 5. In cap. autem Apostolicæ de sentent. & re judic. num. 9. notat, *quod* PAPA DEPONIT IMPERATOREM PROPTER CRIMEN, *ut hic: Etiam* PROPTER INVTILITATEM REGES DEPONIT: *15. quæst. 6. Alius: Etiam ipsis Regibus malè administrantibus Coadjutores & Coadministratores dat. supra hoc lib. de supplen. negl. Prælat. Grandi. Ecclesia etiam Principes compellit exhibere justitiam 23. q. 5. administratores. Etiam jurisdictione utitur ex eorum negligentia sup. de foro compet. Ex tenore. Oportet enim ponere unum Principatum, ad quem omnes recurrant 6. q. 1. In apibus.*

4. Etiam à tempore dissidii inter Bonifacium VIII. & Philippum IV. Regem Franciæ, in quo maximè controversa fuit jurisdictio Ecclesiastica in temporalia Regum, non solùm Doctores Ecclesiasticos, sed ipsos etiam Officiales Regios hanc potestatem confessos fuisse patet ex Tractatu *de utraque potestate seculari & Ecclesiastica*, qui *sommium*

nium Viridarii est inscriptus, quemque alii Cancellario, alii Consiliario Caroli V. Regis Franciæ tribuunt, & certè in favorem potestatis laicæ scriptum fuisse constat. In eo tractatu defensor autoritatis sæcularis sub nomine Militis sic loquitur; *Concedendum est, quod Principatus Papalis concernit temporalia prout de necessario concernit spiritualia, cum ab eorum usu, vel abusu surgit peccatum, prout dicunt Textus, ratione peccati omnes causæ spectant ad forum Ecclesiasticum cap. novit. de judiciis, & cap. per venerabilem qui filii sint legitimi. Tamen principaliter disponendo, & autorizando nihil spectat ad Papam quantum ad temporalia.* Et alibi. *Nec debet se (Potestas Ecclesiastica) de depositione Imperatorum, seu Regum temporalium intromittere, prout in prioribus plenius fuit dictum, quantumcumque Rex, vel Imperator sit dignus depositione propter defectum quemcunque, vel crimen, quod non est inter spiritualia crimina computandum. Et ideò si Imperator, vel Rex committit crimen dilapidationis, vel destructionis Imperii, seu Regni, aut damnabilis negligentiæ Imperii, vel Regni, vel Tyrannidis, vel quodcunque aliud propter quod non immerito deponi meruit, Papa non deberet eum deponere, sed populus à quo suam recipit potestatem tacitè vel expressè*; Excipit, *nisi illi, ad quos pertinet, nollent, aut non possent facere justitiæ complementum.* Posteà adducens exempla Pontificum deponentium Imperatores, varias affert responsiones; & allatâ opinione improbantium quod factum fuerat ab eis, addit; *Fatentur tamen quod Papa potest transferre imperium, vel Regnum casualiter, ut quia non est alius superior; vel aliter aut Imperium, vel Regnum est transferendam de gente in gentem propter aliquod crimen spirituale gentis, puta si gens illa inficiatur hæretica pravitate, vel ad legem Judæorum, vel ritum Gentilium vel sectam aliam converteretur, vel propter aliud simile, vel propter crimen sæculare, ut propter negligentiam, aut defectum aliũ, propter quod etiam judicio sapientium Gentilium, vel Christianorum gens illa non esset digna alias gubernare. Si transferendum esset Imperium, vel Regnum propter crimen spirituale, dicunt quidem, quod Papa potest jure Divino transferre Imperium, seu Regnum, quia ipse in spiritualibus, & annexis eis habet plenitudinem potestatis quantùm ad ea, quæ sunt de necessitate facienda. Alii dicunt, quod Papa in hoc casu non potest transferre Imperium, sive Regnum nisi laici fuerint damnabiliter negligentes, vel faventes genti à qua necesse est transferri imperium, vel Regnum, sed in*

hoc

ad Papam de crimine ſpirituali cognoſcere, & denunciare illis, ad quos ſpectat, ut ipſum deponant. Quod ſi noluerint, vel non potuerint. JVRE DIVINO EST DEVOLVTA POTESTAS AD SVMMVM PONTIFICEM: *& hoc quia ipſe habet plenitudinem poteſtatis quantum ad omnia, quæ ſunt de neceſſitate facienda. Si verò Imperium transferendum eſſet de gente in gentem propter crimen aliquod ſeculare, vel defectum alium, Papa authoritate propria talem translationem non poſſet facere, niſi illi, ad quos ſpectaret, damnabiliter eſſent negligentes.* Fatetur ergo Autor, & quidem frequenter, Eccleſiam poſſe Principes deponere, ſaltem pro criminibus ſpiritualibus, & etiam pro aliis culpis, ſi negligant ii, ad quos jus illud ſpectat.

5. Joannes de Selva tract. de Benef. par. 3. q. 8. n. 31. ita cenſet, PAPA SOLVS POTEST DEPONERE IMPERATOREM *cap. Ad Apoſtolicæ de ſent: & re judic. in 6. & no. doc. poſt Gloſſ. in cap. Venerabilem de elect. & in Clem. Romani de jurejur. Præterea facit, quod Papa poteſt deponere Regem, ut aliàs,* DEPOSVIT REGEM FRANCIÆ, *quia erat effœminatus cap. Alius. 15. qu. 6.* Ita ille, licet in Senatu Pariſienſi Præſes.

6. Conſentit, & amplius illam poteſtatem explicat in Senatu Toloſano Præſes Stephanus Aufrerius tract. de poteſt. Eccleſ. ſuper laicis eorum, ac prærogativis Eccleſiæ, num. 32. *Facit, quod notat Baldus in c. Imperialem §. fin. 1. col. de prohib. feud. alien. per feder. ubi dicit, quod ſi Dominus feudi non recognoſcit ſuperiorem, prout eſt Rex Francia, & Pares Curiæ ei inimis favent, Papa cognoſcet. Sed dictum hujuſmodi debet intelligi in cauſa ardua, quia ſic loquitur allegatio cap. per Venerabilem n. 52. 113. Papa deponere poteſt Laicum à ſua dignitate gloſſ. in cap. nullus 11. q. 1. 114. Papa poteſt abſolvere Laicos Vaſſallos à ſubjectione Principis temporalis cap. gravem de exceſſ. Prælat. 115. Papa ex cauſa poteſt abſolvere aliquem ab obligatione quæſitâ Laico, qui ei non ſubeſt quoad temporalem juriſdictionem, ſi talis obligatio ſolùm contrahitur ex fidei præſtatione, ut in cap. 4. de jurejur.*

7. Joannes Faber in Senatu Pariſienſi Cauſarum Patronus in l. 1. Codicis de ſumm. Trinit. & fid. Cathol. nu. 10. *ſed de Papa,* inquit, *non eſt dubium, quin ſit ſuperior omnibus Chriſtianis, & in temporalibus, & in ſpiritualibus: ut plenè probat Hoſtienſ. dict. cap. per Venerabilem verb. Paulus. Et idem Innocentius dict. ca. ſuper verbo, non recognoſcit, quod aliter probari poteſt, nam cùm Papa ſit Vicarius Domini,*

cujus est plenitudo, &c. & qui est Princeps Principum, & Rex Regum secundùm Apostolũ in princ. & cui data est omnis potestas Matth. 7. ridiculosum esset dicere quin in omnibus temporalibus haberet superioritatem, & potestatem 12. *q.* 1. *c. praecepimus. Et n.* 11. *Et cùm omnis jurisdictio in Vicarium transeat extr. de offic. Vicar. quia infra de offic. ejus, qui vic. alter. obtinet. l.* 1. *Nusquam enim reperitur quod Dominus concedendo potestatem Petro restrinxit ad spiritualia. Nullus enim negare potest quin Jesus haberet omnimodam superioritatem si exercere voluisset, cùm sit Creator, & sic Dominus. N.* 12. *Tamen satis credo quod Papa non se debeat intromittere de temporali jurisdictione. Imò debet tenere gladium in vagina: nisi in casibus qui tangunt praejudicium animæ, vel justitiæ subversionem, vel aliàs peccatum. Extr. de judic. c. novit. de foro competen. & c.* 13. *in casibus tamen praemissis cùm agitur de praejudicio animæ, vel populi,* PAPA POTEST, ET DEBET PROVIDERE: ET SI NECESSE SIT QVOSCVNQVE REGES DEPONERE, *vel interdicere eis administrationem, & ex minori causa quàm privato: Cùm eorum sanitas vel malitia plus ladat. Extr. de suppl. neglig. Prælat. c. grandi per Archidiac. & vide Innoc. dicto c. licet. Extr. de foro competen.* 96. *di. Cum ad verum Extr. de voto, & voti redem. c. licet in fin. Sic intellige, & determina quod no. in Authent. quomodo oport. Epis. & Clerc. in princ. coll.*

8. Ut inter Theologos ita & inter Jurisperitos Catholicos usque ad hæc postrema tempora etiam qui jurisdictionem Ecclesiæ super Reges, & Principes in temporalibus angustare conati sunt, eam omninò negare ausi non sunt. Petrus Gregorius Tholosanus in variis Academiis Franciæ successivè juris utriusque professor, de Repub. lib. 26. cap. 5. *Quamvis dicamus,* inquit, *Imperatorem posse privari tanquam inutilem suo Imperio per summum Pontificem, vel Venerabilem de elect. & simil. Tamen non sequitur Papam idem jus habere in alios Reges omnes;* DEMO TAMEN CAVSAS FIDEI. Et infra. EXCIPIO SEMPER, *ut aliàs dixi,* CAVSAS FIDEI; IN QVIBVS PRINCIPES CVIVSCVNQVE SINT LIBERTATIS, ET POTESTATIS SVBIICIVNTVR DIRECTE SEDI ROMANÆ, *& pro delictis in illis commissis puniri possunt. Sic tamen ut sicut delicta sunt personalia, & non transeunt personas delinquentes, ita nec pœna, qua delicto debetur, non violet jus successorum in Regno, vel ex consuetudine recepta, vel ex lege Regni, qua proximi ordine post deficien-*

deficientes vocantur. Potest enim qui imperat per delictum suum sibi nocere, & se indignum Imperio facere, at non potest prejudicare ei qui successurus ei est etiam ei invito, cum non habeat ab eo, sed à majoribus vel ex lege familiæ. Et oppositis sibi autoritatibus Innocentii IV. in Concilio Lugdunensi relato c. 1. de homic. in 6. & Bonifac. VIII. c. statutum de hæret. in 6. & c. felicis de pœnis etiam in 6. respondet. *Quamobrem responderem in praedictis constitutionibus in Principes quoque seculares ex causa peccati statuere, ut in aliis.*

CAPVT X.

Exempla Potestatis Ecclesiasticæ circa Regna temporalia, ac primò circa Reges Franciæ.

1. CHildericum III. Regem Galliæ, quantumvis ad Regni administrationem ineptum; non ante deposuerunt Franci ut Pipinum sibi præficerent, quàm interveniſſet Romani Pontificis autoritas. Id expressè tradit Eginhardus Caroli Magni Secretarius in vita illius Imperatoris, his verbis: *Gens Merovingorum de de qua Franci Reges sibi creare soliti erant usque in Childericum Regem, qui jussu Stephani Romani Pontificis depositus, ac detonsus, atque in Monasterium trusus est, dur asse putatur ..... Pipinus autem* PER AVTORITATEM PONTIFICIS *ex Præfecto Palatii Rex constitutus, &c.* Et in annalibus ad ann. 749. *Burchardus Wirtziburgensis Episcopus, & Iolradus Presbyter Capellanus missi sunt Romam ad Zachariam Papam, ut consulerent Papam* DE CAVSA REGVM, *qui illo tempore fuerunt in Francia, qui nomen tantum Regis, sed nullam potestatem Regiam habuerunt: per quos prædictus Pontifex mandavit melius esse illum vocari Regem, apud quem summa potestatis consisteret, dataque autoritate sua jussit Pipinum Regem constitui.* Et ad ann. 750. *Hoc anno secundùm Romani Pontificis sanctionem Pipinus Rex Francorum appellatus est, & ad hujus dignitatem honoris unctus sacrâ Unctione manu S. memoria Bonifacii Archiepiscopi, & Martyris, & more Francorum elevatus in solium Regni, in Civitate Suessonia, Childericus, verò, qui falso Regis nomine fungebatur, tonso capite in Monasterium missus est.*

2. Eginhardi fidem cùm dubiam efficere nequeat Joannes Launoius, in restringendam Summi Pontificis autoritatem semper intentus; quippè cùm sciat illum Scriptorem & magnæ probitatis, &

exactæ sinceritatis fuisse, ac rem paulò antea gestam, atque adeò sibi notissimam narrasse, vitam Caroli ab eo scriptam corruptam fuisse contendit; Annalium autem verba multifariam versat, ut à proprio, & ut ita dicam, nativo sensu deflectat 6. par. Epist. 9. ac primò quidem affirmat contradictionem esse talem, quæ *vix dilui possit* inter loca vitæ Caroli Magni, & loca Annalium. Hæc contradictio, ni fallor, in eo esse illi visa est, quod in vita Caroli Magni Childerici destitutio, & institutio Pipini tribuantur Stephano Papæ, in Annalibus verò Zachariæ; sed mirum est quod vir adeò acutus non viderit, aut, qui sinceriſſimos Scriptores malæ fidei tam sæpè incusat, dissimularit, imaginariam illam contradictionem seipsâ evanescere, si verbis, quæ ipse retulit ex Libello *de Majoribus domûs Regiæ*, addantur sequentia, quæ ipsæ omisit. Nam ex utrorumque conjunctione liquet, rem à Zacharia sub finem Pontificatûs sui inchoatam, à Stephano ejus successore fuisse perfectam, aut à Zacharia per S. Bonifacium Archiepiscopum Moguntinum factam, Stephanum per seipsum confirmasse. Hæc refert Launoius; *His temporibus Hildricus in Regno Francorum substituitur, de quo Pipinus Dux Legatos ad Zachariam Papam dirigit interrogans eum; si ita manere debent Reges Francorum, cùm penè nullius essent potestatis, solo Regio nomine contenti. Quibus Legatis Romanus Pontifex respondit, illum debere Regem vocari, qui Rempublicam gereret. Detonso igitur Hildrico, & in Monasterium detruso mox Franci Pipinum sibi Regem constituunt;* sequuntur autem ista, *Hic enim rebellantes sibi omnes subegerat, Griphonem videlicet fratrem suum, Tassilonem quoque ex sorore Nepotem; quorum alterum Austrasiorum, alterum Baivariorum Ducem instituit. Denique Zachariâ Pontifice defuncto, Stephanus succedit, qui in Franciam ad Pipinum urgente necessitate venit, eumque, ac duos filios ejus Karolum, & Karlomannum pariter sua benedictionis oleo perunxit.* Rem ita, ut diximus gestam, contigisse testantur alii Scriptores infra referendi.

3. Addit Launoius Zachariam utpotè consultum, mentem suam aperuisse, ut Consultorum mos est, non autem potestatem interposuisse: *Id*, inquit, *Eginhardi verba hæc (Pipinus more Francorum elevatus in solium Regni) omnino exigunt. Nam qui ante Hildricum, & Pipinum elevabantur in Regni solium autoritate Francorum, non Romani Pontificis elevabantur.* At certè verba illa, *more Francorum*

eorum neque *omninò*, neque *ex parte* exigunt consilium tantùm à Zacharia datum. Illorum enim sensus apertus est de Ceremoniis in Regum elevatione observari solitis, non autem de electionis jure. Ac sicut ex iis concludi non debet, nec potest, Romanum Pontificem non fuisse consultum, licet is anteà non fuisset *mos Francorum*; cùm Eginhardus consultationis expressam faciat mentionem, ità inferri non debet, nec potest, Summum Pontificem consilio non adjunxisse autoritatem, cùm contrarium luculentissimè testetur Eginhardus his verbis; *Jussu Stephani Romani Pontificis, per autoritatem Romani Pontificis; datáq; autoritate suâ jussit Pippinum Regem constitui: secundùm Romani Pontificis sanctionem Pippinus* Rex *Francorum appellatus est*. Ita scilicet delicata evaserat paucis abhinc annis Francorum conscientia, ut nomen Regis ei tribuere non auderent, qui Regiam autoritatem jam erat adeptus, nisi Doctoris gravis opinione id sibi licere cognovissent.

4. De antiquiorum Franciæ Regum unctione, quam hic negat Launoius, viderint Franci quid censendum sit, qui ad miraculum in Clodovei primi Christiani Regis Francorum gratiam factum, ejus originem referunt: mihi verba Eginhardi suprà relata Summi Pontificis autoritatem satis videntur significare, etiamsi excluderetur Pipini unctio, quæ à Zacharia Pontifice per Bonifacium, & à Stephano per seipsum facta narratur.

5. Testimonium Eginhardi, quod solùm sufficeret, quia, ut suprà innuimus, eo tempore vixit, quo rem narratam ignorare non potuit, & ea sinceritate scripsit, ut fides ei negari non debeat, confirmant Aymonius in lib. 4. de gest. Franc. cap. 61. Regino Prumiensis Abbas in lib. 2. Chronic. Marianus Scotus in lib. 3. Chronic. Otto Frisingensis in lib. 5. histor. cap. 21. Abbas Urspergensis in Chronico. Sigebertus in Chronico ad annum 650. Paulus Æmilius in lib. histor. Franc. Fredegarius Scholasticus in fine Chronici. Guillelmus Nangius in Chronographia manuscripta, Robertus Guaguinus in lib. 3. histor. Franc. Carolus Sigonius in lib. 3. histor. de Regn. Ital. quorum verba refert Launoius. Attamen ipse suo more tot testimoniis, aliorum quorundam silentium anteponit.

6. Imò illi unius Scriptoris silentium sufficit adversus affirmativa plurimorum testimonia. Sic enim in hac Epistola de Anastasio, Re-

gnum Childerico abrogatum & Francos Sacramenti Religione solutos tacente, scribit; *De Anastasii*, inquam *silentio, quod si cum circumspectione, & accurata consideratione perpendatur, de falsitate rerum istarum dubitandi locum nullum relinquit. Quis enim prudens, & attentus crederet, virum Sedis Apostolicæ magnitudini & commodis addictum, & in Romanorum Pontificum scriniis versatum id commemorare, quod Gregorius VII. Otto Frisingensis, Abbas Urspergensis, Joannes Tritemius, & Recentiores alii tam cupidè commemorant, neglexisse? Quis, inquam, prudens, & attentus hoc crederet, tum ex aliis, tum ex eo quoque, quod antea simile nihil in Romana contigisset Ecclesia? Igitur Anastasius non tam silet, quàm eloquitur, non accidisse, quod illi accidisse narrant.*

7. Sed in quodcunque latus se vertat Launoius, tot, & tam insignia sunt testimonia, quæ summi Pontificis autoritatem in Childerici destitutione, ac Pippini institutione interceſſiſſe affirmant, ut lectis illis, etiam in ipsius Launoii Epistola, impossibile sit eis fidem non habere quantùm ad rem ipsam, quamvis ille suo argumento negativo ab Autorum silentio petito, vel aliis conjecturis, aliquas circumstantias validè confutaret, quod facere sibi immeritò visus est.

8. Misera enim cavillatio, quâ verba illa, *mandatum, jussus, autoritas*, & similia, quibus scriptores utuntur, cùm de summi Pontificis ea in re partibus loquuntur, denotare tantùm consilium, aut opinionem interpretatur, ex ipsorum locorum imperturbato mentis oculo, ac sine præpostero affectu lectorum, contextu dissolvitur. Præsertim si Autorum ipsorum conditio attendatur, cur enim v. g. Eginhardus, cùm dixisset; *Pontifex mandavit, melius esse illum vocari Regem, apud quem summa consisteret*, quæ opinionem, & consilium abundè significassent, addidisset; *dataque autoritate sua jussit Pippinum Regem constitui*, quæ verba de potestate non possunt non intelligi, nisi fides historiæ hanc declarationem postulasset? An Eginhardi, jam à juventute in Aula Caroli Magni educati, intererat, cùm hæc scriberet, summis Pontificibus abblandiri, vel eorum jurisdictionem ampliare in præjudicium Regum Francorum? An idem consilium fuit aliis scriptoribus Gallicanis tam multis?

9. An Sigibertus Gregorio VII. infensissimus, & Imperatoribus, quorum tempore scribebat, quorumque causa Pontificibus

tam

tam parùm æquus fuit, addictissimus, depositioni Henrici autoritatem accersere ab exemplo Regum Franciæ non prætermisisset, si aut historiæ integritas, aut evidens rei gestæ veritas permisisset? An simplex Papæ consilium, seu responsum his verbis expressisset; *Pippinus verò Princeps Apostolica authoritate & Francorum electione à S. Bonifacio Moguntiæ Archiepiscopo in Regem ungitur, & consecratur.* Ad annum 750. An qui falsa non pauca in favorem Imperatorum, vel à se excogitata, vel saltem à Testibus fide indignis accepta, narravit, tam incautè locutus fuisset, ut opinionem pareret à suo affectu longè alienam, si eam dubiam habuisset.

10. An Otto Frisingensis, tot Imperatoribus sanguine conjunctus, quos inter, & summos Pontifices altercationes intercesserunt, tam graves, tamque diuturnæ, ne Avi sui destitutionem à Gregorio VII. factam confirmaret, non abstinuisset verbis, quæ hanc summi Pontificis autoritatem clarè denotant, si absque historiæ legum violatione potuisset; *Anno*, inquit *ab Incarnatione Domini 752. reversis à Roma Nunciis authoritate Zachariæ Papæ Pippinus à B. Bonifacio Moguntino Archiepiscopo, aliisque Regni Principibus in Suessiona Civitate ad Regnum eligitur* lib. 5. histor. cap. 22. *Anno Domini 754. Pippinus à Stephano Papa I. à fidelitatis Sacramento, quod Hildrico promiserat cum aliis Regni Francorum Proceribus absolvitur, ac detonso Hildrico, & in Monasterium detruso postmodum in Regem ungitur.* Ibidem cap. 23. Iterum in his verbis notare potes solutionem contradictionis, quæ à Launoio vocatur *pugna, quæ vix dilui possit.* Otto enim lucidissimè narrat Pippinum, & à Zacharia per Bonifacium Moguntinum, & à Srephano ipso unctum, ut dubitari non possit Eginhardum idem factum modò uni, modò alteri Pontifici non tribuisse, sed cuique suum.

11. Maximi ponderis est Ottonis testimonium, tùm propter egregium viri meritum, tùm propter accuratam in evolvendis historiis diligentiam, & in referendis fidem; Tùm denique quia cùm diu Parisiis versatus esset, sedulamque studio operam dedisset, facilè fuit ei veritatem addiscere. Pro suo erga Henricum IV. Avum suum affectu legerat, & relegerat Imperatorum gesta, ut sciret, an antea fuisset aliquis à Romanis Pontificibus excommunicatus, & depositus, ne-

garéque

gatque lib.6.cap.35. id antea factum in Romanorum Reges, aut Imperatores, sed tantùm Philippicum aliquandiu à Romano Pontifice inter Pœnitentes retentum, & Theodosium ab Ecclesia exclusum à Beato Ambrosio. Quis igitur credat eum temerè, ac sine examine recepisse illam de Regibus Francorum historiam, quandoquidem ipse post verba relata paucis interjectis subjungit; *Ex hoc Romani Pontifices Regna mutandi autoritatem trahunt.* Putasne rei ejusmodi originem sine discussione admissam ab Ottone.

12. Nonne Conradus Abbas Urspergensis, qui Gregorium IX. tam insolenter carpit, ut Frederico II. patrocinetur, suppressisset, si passa esset historiæ veritas, quæ autoritatem Papæ in Principes tam apertè præ se ferunt. Ait enim in Chronico ad annum 751. *Zacharias verò Papa super hujusmodi negotio consultus remandavit melius esse illum vocari Regem, apud quem summa potestas consisteret; datque autoritate sua* PIPPINVM REGEM CONSTITVI IVSSIT. *Anno Domini 752. Pippinus per autoritatem Zachariæ Papæ more Francorum electus ad Regnum per manus S. Bonifacii Archiepiscopi Moguntiacensis elevatus est in Regni solium in Suessionum Civitate..... Pippinus ex Præfecto Palatii autoritate Apostolicâ sublimatus, & unctus in Sedem Regni postea regnavit annis quindecim, absolutus per Papam Stephanum à juramento quod Regi Hilderico cum cæteris Regni Primoribus fecerat.* Hic rursus vide compositam *pugnam, quæ vix dilui posse* Launoio videbatur.

13. Autoritatem suam in omnibus dubiam efficit qui facta adeò certa, & tot testimoniis comprobata negare, ut Launoius, audet, ac impugnare totis viribus enititur.

CAPUT XI.

Alia exempla potestatis Ecclesiasticæ in temporalibus.

1. IMperatoriam dignitatem Carolo Magno à Leone III. Papa collatam historici tum Græci, tum Latini, ac præcipuè Gallici perhibent. *Ipse autem* (Carolus) inquit Eginhardus in Annalibus, scilicet ad annum 801. *cùm die sacratissima Natalis Domini ad Missarum solemnia Basilicam B. Petri Apostoli fuisset ingressus,*

&

& coram Altari, ubi ad orationem ſe inclinaverat, aſſiſteret Leo Papa Coronam capiti ejus impoſuit, cuncto Romanorum populo acclamante, Carolo Auguſto à Deo coronato, magno & pacifico Imperatori Romanorum vita, & victoria, poſt quas laudes à Pontifice more antiquorum Principum adoratus eſt, ac deinde omiſſo Patritii nomine Imperator & Auguſtus appellatus. Ne quis autem putet Carolum quidem Imperatoriam dignitatem armis obtinuiſſe, à Leone autem ei Coronam tantùm ex ceremonia, ut etiamnum in Gallia fit ab Archiepiſcopo Remenſi, fuiſſe impoſitam; ſcribit idem Eginhardus in vita illius Imperatoris, eum ab illo honore ambiendo ità fuiſſe alienum, ut ſi ſibi deferendum præſenſiſſet, abfuturus ab Eccleſia fuiſſet. *Quo tempore*, inquit, *& Imperatoris & Auguſti nomen accepit: quod primò in tantum averſatus eſt, ut affirmaret, ſe eo die quamvis præcipua feſtivitas eſſet, Eccleſiam non intraturum fuiſſe, ſi conſilium Pontificis præſcire potuiſſet.*

2. Summo Pontifici acceptam retulerunt Imperatoriam dignitatem ſucceſſores Caroli Magni. Egregium eſt hujus profeſſionis teſtimonium apud Andream du Cheſne tom. 3. ſcilicet Epiſtola Apologetica Ludoici II, Imperatoris Occidentis, Lotharii filii, Ludovici Pii Nepotis ad Baſilium Orientalem Imperatorem miſſa anno 871. in qua ſic eum alloquitur; *Cùm & ipſi Patrui noſtri glorioſi Reges abſque invidia Imperatorem nos vocitent, & Imperatorem eſſe procul dubio fateantur, non profectò ad ætatem, quâ nobis majores ſunt attendentes, ſed ad unctionem, & ſacrationem, quâ* PER SVMMI PONTIFICIS MANVS IMPOSITIONEM *Divinitùs ſumus ad hoc culmen provecti, & ad Romani Principatûs Imperium, quo ſuperno nutu potimur aſpicientes, ... Matrem omnium Eccleſiarum Dei defendendam atque ſublimandam ſuſcepimus, ex quâ & regnandi prius, & poſtmodum imperandi autoritatem proſapiæ noſtræ ſeminarium ſumpſit.* NAM FRANCORVM PRINCIPES PRIMO REGES, DEINDE VERO IMPERATORES DICTI SVNT, II DVMTAXAT, QVI A ROMANO PONTIFICE AD HOC OLEO SANCTO PERFVSI SVNT ..... *porrò ſi calumniaris Romanum Pontificem, quod geſſerit, calumniari poteris & Samuel, quod ſpreto Saule, quem ipſe unxerat, David in Regem ungere non terruerit.*

3. Ad ſanctam Sedem recurrerunt alii ad eandem impetrandam di-

gnitatem, quæ ipsis ex sola sanguinis cum præcedentibus Imperatoribus propinquitate non debebatur, ut exemplum Caroli Calvi demonstrat apud Sirmondum inter Concilia Galliæ,& apud alios.

4. Fulco Archiepiscopus Remensis,natalibus, doctrinâ, ac pietate celeberrimus,& à Reginone, Baronio,& Molano Martyribus annumeratus,eo quod mors illi ob propugnata Ecclesiæ jura illata fuerit(ut rursùs videas doctrinam istam exemplis Sanctorum esse consonam) cùm audisset Carolum Regem Francorum vulgò Simplicem nuncupatum,cui aliàs strictè adhærebat, velle cum Northmannis inire societatem,gravissimam ad eum Epistolam scripsit,in qua hæc habet inter alia; *Deprecor vos itaque per Deum, ut tale deseratis consilium,ne velitis vos in æternum præcipitare interitum,& mihi,cæterisq;,qui secundùm Deum vobis fideles sunt, æterni doloris afferre dispendium. Melius enim fuerat vos non nasci, quàm Diaboli patrocinio velle regnare, & illos juvare,quos deberetis per omnia impugnare. Sciatis enim quia si hæc omnia feceritis, & talibus consiliis acquieveritis, nunquam me fidelem habebitis,sed & quoscumque potuero* A VESTRA FIDELITATE REVOCABO, *& cum omnibus Coepiscopis meis, vos, & omnes vestros excommunicans æterno anathemate condemnabo. Pro fidelitate,quam vobis servo hæc gemebundus scribo.*

5. Ivo Carnotensis Episcopus,doctrinâ,& pietate illustris epist.46. quæ est ad Urbanum II. supponit autoritatem Philippo Primo Francorum Regi per excommunicationem ademptam; quandoquidem scribit Summo illi Pontifici; *Hac ratione ex parte usuri* (Philippi Nuncii)*Regem cum Regno ab obedientia vestra discessurum,* NISI CORONAM RESTITVATIS, NISI REGEM AB ANATHEMATE ABSOLVATIS.

6. Unde inerat,nisi à pietate,atque à Religione, antiquis Gallis illa erga Ecclesiæ in Reges autoritatem reverentia, quam illorum perhibent historiæ? Nam v.g. Regibus excommunicatis officia etiam vitæ aliquatenus necessaria, nedum alia Principibus exhiberi solita,negabant. An pios magis,magisque religiosos efficiet illius Regni fideles declaratio Cœtûs Parisiensis,dum eis suadebit Ecclesiam,neque directè, neque indirectè quidquam in Principes posse quantùm ad temporalia,quæ sola ferè (Proh dolor) ab hominibus hodie attenduntur.

7. Si Gallicanis externa addenda sunt exempla(quidni autem addantur cùm propositio Cleri Gallicani ad Principes omnes generatim

tim pertineat, ne sit ad Reges Galliæ restricta (qui fortè aliquo jure speciali, vel privilegio tueri se posse obtenderent) alia non pauca suppetunt. Nam præter Romanos Imperatores, de quibus jam diximus, mortuo Zenone Imperatore, Ariadne ejus conjux, spreto Longino Zenonis fratre, Anastasium ad Imperium evehendum curavit, sed obstitit Euphemius Episcopus Constantinopolitanus, donec Anastasius fidem orthodoxam scripto professus est; *Cùm Ariadne haberet in animo Anastasium habitu induere purpureo, Euphemius Episcopus usque eò consentire noluit, quoad Anastasius chirographum jurejurando confirmatum ei dedisset, quod planè declararet eum si sceptra susciperet, Imperii fidem sinceram servaturum, nihilque rerum novarum introducturum in Sacrosanctam Dei Ecclesiam: quod chirographum Macedonio Sacri Thesauri Custodi tradidit. Factum autem est illud ab Ephemio, quod Anastasius putabatur à nonnullis errore Manichæorum infectus esse.* Evagrius histor. lib. 3. cap. 32. Idem Theodorus lector collect. ex histor. Eccles. lib. 2.

8 Cumque iterùm Anastasius in hæresim lapsus esset, & Catholicos persequeretur, ei sese Symmachus Papa opposuit, ut in epistola ejus apologetica videre est, in qua docet Summus ille Pontifex, quis sit verborum sensus, quæ Prælati Parisienses ex Divo Paulo attulerunt; *Fortassis dicturus es, scriptum esse: Omni potestati nos subditos esse debere; Nos quidem potestates humanas suo loco suscipimus, donec contra Deum suas erigunt voluntates. Caterùm si omnis potestas à Deo est, magis ergo quæ rebus est præstituta divinis. Defer Deo in nobis, & nos deferemus Deo in te. Caterùm si tu Deo non deferas, non potes ejus uti privilegio, cujus jura contemnis.*

9. Eleonora primùm Galliæ, deinde Angliæ Regina Ep. 2. ad Cœlestinum III. Papam pro liberatione filii Richardi Regis Angliæ à Leopoldo Duce Austriæ capti, & Henrico V. Imperatori consignati, & traditi, quæ epistola est 145. Petri Blesensis, sic scribit, *Nonne Petro Apostolo, & in eo vobis à Deo omne Regnum, omnisque potestas regenda committitur? Benedictus autem Dominus, qui talem potestatem dedit hominibus, non Rex, non Imperator, aut Dux à jugo vestræ jurisdictionis eximitur; ubi est ergo zelus Phinees? Ubi est autoritas Petri? Ubi est qui dicat zelus Domûs tuæ comedit me? Appareat quod non in vanum dati sunt vobis, & Coepiscopis vestris gladii ancipites in manibus*

bus vestris. Dicite iniquis, nolite iniquè agere, & delinquentibus nolite exaltare cornu. Non degeneret in hærede Petri Dignitatis Apostolicæ reverenda successio Vestrum agnoscite Principatum, probate zelum, accingimini ad opus fortitudinis, & honorate ministerium vestrum. Gloria vestra derivetur ad posteros, & cognoscat generatio altera, quam inaniter Tyrannus ille præsumpserit, & quam potenter præsumptionem ejus Romana Sedes punierit.

CAPUT XII.

Exemplum Gregorii II. Isauro Imperatori Tributa solvi vetantis.

1. LEoni Isauro in hæresim Iconoclastarum lapso, & Catholicos in Oriente persequenti, Gregorius II. pluries frustra monito à Romanis, & ab Italia Tributum solvi prohibuit ex Theophane in Chronologia. *Hoc anno*, inquit, *scilicet Gregorii II. primo irreligiosus Imperator Leo de proscribendis, & deponendis Sanctis, & venerandis imaginibus primum tractatum habere cœpit: Comperto cujus proposito, Gregorius Papa Romanus, scripta priùs ad ipsum Leonem decretali Epistola, qua de fide quicquam statuere, & antiqua Ecclesiæ sancita à sanctis Patribus firmata innovare, aut convellere non decere Imperatorem commonet. Italiæ tandem, ac Romæ tributa ad ipsum deferenda prohibuit.* Idem testatur Zonaras in tom. 3. Anal. his verbis; *Qua de causa Gregorius, qui tum Romæ veteris Ecclesiam gubernabat, repudiata societate Præsidis novæ Romæ, nec non eorum, qui illum sequerentur, illos unà cum Imperatore Synodico anathemate obstrinxit. & vectigalia, quæ ad id usque tempus inde pendebantur inhibuit, icto cum Francis fœdere.* Et adhuc: *sub Leone Isauro temporis illius Papa Gregorius ob perversam opinionem defecit ab illo Imperatore impio, eiq; tributum pendere recusavit, neque sibi quicquam esse rei voluit cum impiis Ecclesiæ Constantinopolitanæ Gubernatoribus, emissisque bellis pacem cum Francis fecit.*

2. Nullum non movet lapidem Joannes Launoius, ut hujus quoque historiæ fidem evertat. Sed testibus tam clarè affirmantibus opponendi essent saltem alii testes æquè clarè negantes, aut certè rationes validissimæ. Id frustrà expectes ab illo Scriptore, qui cùm historias com-

communiter receptas ferè ſemper impugnet, nonniſi teſtium de eadem re tacentium, vel ad ſummum aliâ, non tamen contrariâ, loquentium autoritate, vel conjecturis ad dimittendam communem hominum ſententiam patùm potentibus, cauſam ſuam tuetur.

3. Ac primò quidem Zonaram confutat, ex eo quod ille ſcriptor dicat Gregorium II. *Synodico anathemate* obſtrinxiſſe Imperatorem, nullum autem tunc habitum fuerit Concilium Romanum. Sed quis aſſerit nullum tunc temporis celebratum Concilium? Joannes Launoius; Vicinior ſcilicet Gregorio II. quàm Zonaras. At contemporanei ſcriptores de illo ſilent. Argumentum eſſet ſanè multùm veriſimile adverſus illum hiſtoricum, ſi ipſe affirmatet, congregatam fuiſſe Synodum Oecumenicam, vel ſaltem totius Occidentis, vix enim fieri potuiſſet, ut ea de re nullum verbum reliqui Hiſtorici feciſſent. Sed quis neſciat multa à ſummis Pontificibus fuiſſe geſta in Conciliis, quibus intererant tantùm cum Clero Romano, Epiſcopi aliis de cauſis Romæ verſantes, aut ex vicinis Civitatibus convocati, quorum quidem Conciliorum nulla ſuperſunt Acta, nulla memoria, niſi in ſcriptoribus ferè ſolummodò ex occaſione ea de re obiter tractantibus. Non pauca hujuſmodi citantur in collectione Philippi Labbei.

4. Congerit deinde Launoius multa loca communia de officiis Regibus debitis, eiſque à Romanis Pontificibus, aut ab Epiſcopis exhibitis. Sed hæc vera ſunt, quamdiu Principes Regi Regum bellum non indicunt, quamdiù ſpes eſt emendationis, & quantùm ad ſubditos, quibus non licet autoritate privata in Reges etiam diſcolos rebellare: ſecùs autem eſt, dum ſummus Pontifex alio caret medio conſervandæ Fidei, ac Religionis, ab aliquo Principe, Eccleſiæ per baptiſmum ſubdito, evertendæ.

5. Congerit etiam varias expoſitiones verborum illorum Chriſti ad Petrum; *Paſce oves meas*, quæ illa de poteſtate deponendorum Regum non interpretantur. At una ſcripturæ expoſitio aliis non contrariis, ſed tantùm diſtinctis, non deſtruitur. Si unus, populi conſenſum ad Regis inſtitutionem, explicet de poteſtate juris inter ſubditos dicendi, alius de gerendo pro patria tuenda bello, alius de alia quapiam re, prout temporum, perſonarum, aut negotiorum conditiones exegerint. Numquid variæ illæ interpretationes obſtabunt, quominùs dum nova emerget occaſio, intelligatur adhuc aliud in ea

contentum autoritate, ſi ad bonum populi regimen ſit omninò neceſſarium? Suprema,& ampliſſima eſt,quantumvis eam invidi teſtringere conentur, ſummi Pontificis autoritas. Quid igitur mirum, ſi omnes ejus partes non fuerint ſtatim, imò nec poſt longum tempus adeò clarè diſtinctæ:ſed inter rerum Eccleſiaſticarum tractatores hic unam,ille aliam explicuerit.

6. Improbat argumentum Bellarmini ductum à prædicto Evangelii loco. *Paſce oves meas*; Quod nimis probet, ſcilicet Epiſcopos etiam jus habere deponendorum Regum. Verùm injuſta eſt reprehenſio. Verba enim illa Petro ſoli dicta ſunt, licet aliis etiam Paſtoribus conveniant, quatenus Petri officio, ac Dignitati communicant. Sed quemadmodum ejus poteſtatis plenitudinem alii non aſſequuntur, ita non quidquid ille poteſt pro Eccleſiæ univerſæ bono, poſſunt illi, etiam in propriis Diœceſibus. Ideò enim clavium, quæ omnibus Apoſtolis ſimul promiſſæ ſunt, Petro ſoli ſpecialis facta eſt promiſſio. Ideò illi ſoli dictum eſt;Paſce oves meas, ut ipſi prærogativa quædam cæteris negata concedi ſignificaretur, ne ſcilicet ſummis, & maximè arduis negotiis ſine ipſius ſupremo judicio finis imponeretur.

7. Refert exempla nonnullorum Pontificum, & Epiſcoporum, qui verba ſupraſcripta non oppoſuerunt Principibus, nec poteſtate uſi ſunt, quæ in illis contineri dicitur. Sed inde non colligitur defectus ille poteſtatis, cùm variis de cauſis, puta ſcandali vitandi cauſa, ob impotentiam, ob populorum affectum,prudentia ſuadere potuerit ab illius uſu abſtinendum, ut confeſſus eſt ipſemet Imperator Henricus à Gregorio VII. depoſitus, de quo in ſequenti capite redibit ſermo. Malè autem inter illa exempla Hadrianum II. recenſet. Licet enim Carolo Calvo non objecerit verba illa, *Paſce oves meas*. Intellexit tamen in Pontificia poteſtate, quam hæc verba ſignificant, comprehendi jus aliquod in temporalia Regum, ſaltem ratione peccati, quandoquidem Principem illum ab invadendo Lotharii Regno, intentatis cenſuris cohibere conatus eſt.

8. Denique Launoius, ut confirmet quod ex Gregorii Epiſtolis deduxerat, quarum antea prolixa exſcripſerat fragmenta, inutili labore

labore confert plurimorum verba ſcriptorum, quos inter aliqui idem affirmant, quod Theophanes, & Zonaras, alii tacent, nullus planè negat. Itaque abſurdum eſt ut jam ſuprà inſinuavimus, claram, & apertam affirmationem ſolo ſilentio confutare. Præſertim cùm aliquorum ex illis, qui affirmant v. g. Theophanis, qui pro ſacris Imaginibus exulare, ac Confeſſoris titulo donari meruit, & Sigeberti utpotè Principibus addictiſſimi teſtimonium minimè ſuſpectum haberi queat.

9. Quin, etiamſi Launoius teſtes adduceret expreſsè negantes quod aſſerunt alii, non obtineret quod intendit. Ut enim, ex Jurisperitorum doctrina, jura cum juribus, ita & teſtimonia cum teſtimoniis concilianda ſunt, dum inter ſe pugnare videntur, nec inſolubilis eſt contradictio. Hæc autem concordia in hoc caſu facillima eſſet. Certum enim eſt, Gregorium II. omni pacifica ratione Imperatorem ad ſanam fidem revocare conatum; atque de illo tempore intelligendi eſſent ſcriptores, qui negarent ſummum illum Pontificem Imperatori tributa non negaſſe, ſicuti de illo intelliguntur, quæ ſcribit Gregorius ipſe; qui autem affirmant prohibitam illam ſolutionem, interpretandi ſunt de ultimo tempore, cùm ſcilicet conſtitit nullam ſpem eſſe Imperatoris covertendi. Itaque tota illa, quæ apparere poſſet contradictio unico illo Theophanis verbo, *tandem*, ſolveretur.

10. Cæterùm quomodo potuit Launoius Gregorium II. tantis laudibus extollere, ut perſuaderet ipſum non vetuiſſe ſolvi tributum Imperatori, & tamen interpretationem tàm ſcandaloſam iſtis ejus verbis affingere; *Teſtis eſt Deus, quaſcunque miſiſti ad nos Epiſtolas, auribus, cordibuſque Regum Occidentis obtulimus, pacem illorum tibi, ac benevolentiam conciliantes, teque laudantes ac mirificè efferentes pront te antea converſantem intuebamur.* Quæ verba ſic interpretatur Launoius, *Gregorius verò II. Imperatoriæ juſsioni ſubditum ſe cùm ſentiret, dedit operam, ut miſſæ ad ſe Leonis Iſauri de ſubvertendis Imaginibus Epiſtolæ ad Occidentis Reges perferrentur, ſed quia Epiſtolæ omnipotenti Deo minimè concordabant, has quoad ejus fieri potuit, refutavit, & Leonem à nefario conſilio deterruit. Hæc & non aliò ſpectant Gregorii Epiſtolæ verba, quæ poſuimus.* Quis credat Epiſtolas, quas Gregorius non ſolùm *auribus*, ſed etiam *cordibus Regum Occidentis*

obtule-

obtulerat de ſubvertendis imaginibus tractaſſe. Si is fuiſſet illarum ſcopus, non potuiſſet eas Gregorius, *auribus*, multò minus *cordibus Regum offerre*. Hoc enim fuiſſet impiæ Imperatoris intentioni in re de ſe mala cooperari. Cur potiùs illæ litteræ non intelligantur, quas ſcripſiſſet Imperator ad conciliandam ſibi, aut retinendam Principum Occidentalium pacem. Id enim ſatis innuunt illa Pontificis verba; *pacem illorum tibi, ac benevolentiam conciliantes*, & alia multa quæ ſequuntur. Secundò ſi Epiſtolæ Leonis à Gregorio miſſæ ad alios Principes, de ſubvertendis imaginibus fuiſſent, eas miſiſſet, ut hortaretur illos ad revocandum à nefario conſilio Imperatorem, non autem, ut ait Launoius quod *Imperatoriæ juſſioni ſubditum ſe ſentiret*. Quis enim in tanto ſcelere Summum Pontificem Principi ſubditum exiſtimet? Cur non exhorruit Launoius hæc ſcribens?

11. Fruſtrà verò adducit exemplum S. Gregorii Magni, Legem Mauritii per diverſas partes perferri curantis; ſunt enim inter ejus, & quod Gregorio II. à Launoio tribuitur, factum, plurima diſcrimina, quæ perſequi, & nimis eſſet longum, & à propoſito nos longiùs averteret. Id unum notaſſe ſufficiet legem Mauritii non extitiſſe de re ita mala, ut nullo pacto poſſet ab ea ſeparari malitia; erat enim ad ſummum majori bono, ſcilicet libero in Religionem ingreſſui obex. Ac præterea S. Gregorius Magnus huic incommodo ſuâ prudentiâ poterat occurrere. At verò ſacrarum imaginum conculcatio ita eſt impia, ut nullâ ratione liceat *auribus & cordibus Regum offerre Epiſtolis* hujuſmodi contemptum ſuadentes. Denique multi Scriptores graves aſſerunt S. Gregorium Magnum non niſi correctas Mauritii leges miſiſſe, idque videtur ex variis ejus epiſtolis colligi,

CA-

CAPUT XIII.

Principes ipſos aliquam Eccleſiæ in temporalia poteſtatem agnoviſſe.

1. DE illa Summi Pontificis autoritate non dubitabant Principes, de quibus in Capitibus ſuperioribus. Non dubitabant etiam Ludovicus Germaniæ, & Lotharius II. Auſtraſiæ Reges, cùm Carolus Calvus Ludovici frater, & Lotharii Patruus pactis inter ipſos conventis ſtare recuſans, de invaſione aliorum Regnorum cogitabat. Illi enim ad Nicolaum Primum confugerunt, ut ejus autoritate hoc damnum propulſari curarent; *Oportet præterea*, inquiebant, *veſtræ autoritatis jubar propter generalem ſollicitudinem noſtros invoiſere fines, ut, quos nulla pacis fœdera, nulla fraternæ charitatis viſcera, nulla nectunt conſanguinitatis ligamenta*, APOSTOLICA INVECTIO AD CENSVRAM ECCLESIASTICAM VENIRE COMPELLAT. Omitto quæ referunt Hiſtorici Gallicani de Philippo I. Anglorum Rege, à cujus obedientia ſubditos abſolverat Romanus Pontifex, bellum indicente, atque Othonem Imperatorem à Papa deponi procurante, & de Philippo III. Petro Aragoniæ Regi, à cujus obedientia ſubditos exemerat Martinus IV. etiam bellum inferente.

2. Juſtinus II. Imperator Coſrohæ conquerenti de receptis Perſarmenis Chriſtianis ab eo ſeſe ſubducentibus; *Quoniam*, ut ait Evagrius, qui rem narrat lib. 5. cap. 7. *à cæteris Perſis miſerè, & potiſſimùm Religionis ſuæ gratia vexabantur*, juſtam putavit excuſationem afferre cùm reſpondit; *Præfinitum paci tempus effluxiſſe, nec fas eſſe ut Chriſtiani Chriſtianos in tempore belli ad ſe confugientes deſertos eſſe paſſentur.* Quid igitur? nonne melius eſt ut fideles Principibus non ſe ſubtrahant, etiamſi juſtam habeant cauſam (*ut ſi Religionis ſuæ gratia vexati Chriſtiani ad Chriſtianos confugiant*) niſi accedente Eccleſiæ autoritate?

3. Sed nunquid ita ſentiunt Principes tunc tantùm, quando illa poteſtas Eccleſiaſtica ſibi commoda eſt. Henricus licet irâ, ne dicam furore, correptus, adverſus Gregorium VII. cui ſcribit, fatetur ſe in

causa hæreseos Ecclesiæ subjacere. Hæc sunt ejus verba ; *Henricus non usurpative, sed piâ Dei ordinatione Rex Hildebrando non jam Apostolico, sed falso Monacho..... me quoque, licet indignus inter Christianos sum, ad Regnum vocatus, te teste, quem sanctorum Patrum traditio soli Deo judicandum docuit, nec pro aliquo crimine, nisi a fide (quod absit) exorbitaverim, deponendum asseruit, &c.* Deinde notat Julianum Imperatorem licet Apostatam ab Episcopis non fuisse depositum, quod eorum prudentiæ, non potestatis defectui tribuit; *Cùm etiam Julianum Apostatam prudentia sanctorum Episcoporum non sibi, sed soli Deo deponendum commiserit.*

4. Atque ea ratio sufficeret ad vindicandam Ecclesiæ suam autoritatem adversus illius non usum; quem aliqui objiciunt, negantes ullam ejus fuisse praxim per multa sæcula. Id enim prudentiæ seu benignitati piæ illius matris, non autoritatis defectui, adscribendum esset. Adeò periculosa est Sacerdotii cum Imperio contentio, ut, illius vitandæ causa, multa mala minora sæpè sustinenda sint.

5. Hæc, ut opinor, sufficiunt, ut unusquisque pervideat non solùm non necessariam fuisse hoc tempore declarationem Cleri Gallicani circa istam Ecclesiæ potestatem, quippè cùm ne minimum quidem esset periculum, ne summus Pontifex eâ uteretur; sed etiam plurimorum Conciliorum praxi, sanctorum Patrum, & Doctorum, Theologorum, & Jurisperitorum doctrinæ, Principum, eorumque Officialium professioni contrariam, ut iterum mirer ausos fuisse Illustrissimos Episcopos Cœtus Parisiensis eam negare, suamque sententiam *verbo Dei, Patrum traditioni, & Sanctorum exemplis consonam* declarare.

6. Opportuna fortassis fuisset hæc doctrina Cleri Gallicani, etsi (absit verbo injuria) minus vera, cùm Christiani, martyrii desiderio incensi, ejus occasione avidè quærebant; At nunc ita refrixit charitas, ut si, quod Deus Optimus Maximus avertat, oriretur persecutio, maxima futura esset Religionis ruina. Si enim tam multi injustis potentium desideriis obsequuntur, ne illorum favore priventur, aut in aliqua temporalia damna incurrant: quid foret Principibus certam mortem intentantibus? Nonne Deus Christianorum debilitati consuluisse existimandus est, qui, ne Judæi à vera Religione averterentur, verterat, ne ipsis Rex infidelis præficeretur, Deuteronom. 17. vers. 15.

7. Nec-

7. Neſcio an hodie pro Religione omnes Epiſcopi Galliæ B. Martini Epiſcopi pro diſciplina conſtantiam imitarentur, de quo ita ſcripſit S.Severus Bituric.Archiep.*in vita B.Martini cap.* 23. *Atque ut minora tantis inſeram (quamvis ut eſt noſtrorum ætas temporum, quibus jam depravata omnia, atque corrupta ſunt pœnè præcipuum ſit adulationi Regiæ Sacerdotalem non ceſſiſſe conſtantiam) cùm ad Imperat. Maximum ferocis ingenii virum & bellorum civilium victoriâ elatum plures ex diverſis partibus Epiſcopi convenirent, & fœda circa Principem omnium adulatio notaretur, ſeque degeneri inconſtantia, Regiæ Clientelæ, Sacerdotalis dignitas ſubdidiſſet, in ſolo Martino Apoſtolica autoritas permanebat. Nam etſi pro aliquibus ſupplicandum Regi fuit, imperavit potiùs quàm rogavit.*

8. Neſcio an multi ex aliis ordinibus cum Divo Joanne Damaſceno de ſacris Imaginibus orat.1. ſub principium, verè dicerent; *Nec veritati Regiam amplitudinem prætuli. Loquebar enim, inquit Divinus ille pater David in conſpectu Regum, & non confundebar. Quin etiam ob id magis ſum incitatus. Nam ad ſubjectos populos decipiendos multum valet Regis autoritas. Pauci enim, nimirùm illi qui terrarum Regis Cœleſtis Regis Imperio gubernari, & leges debere Regibus imperare ſciunt, iniqua eorum juſſa negligunt, & aſpernantur.* Et ſub finem ejuſd. orat. *Regio non cedemus imperio patrum conanti evertere conſuetudinem. Neque enim piorum eſt Regum Eccleſiaſtica inſtituta convellere; his de rebus ſtatuere, atque decernere* NON AD REGES *pertinet, ſed ad Concilia; Nam ubi duo, vel tres, inquit Dominus, congregati fuerint in nomine meo, ibi ſum in medio ipſorum. Ligandi, ſolvendique poteſtatem* NON REGIBVS, *ſed Apoſtolis & eorum Succeſſoribus Paſtoribus, & Doctoribus Chriſtus dedit.*

10. Si penes Rempublicam manet jus aliquando Principatum transferendi, ut manere fatendum eſt, niſi multos Principes Tyrannidis reos facias, quænam occurrere juſtior ratio poteſt eo jure utendi, quàm ubi regimen temporale abæterna fælicitate avertit, ad quam referenda eſt pax, & tranquillitas civilis, qui proximus eſt Principatûs ſæcularis finis? Id autem cùm contingit, nonne & Principum ſecuritati; & ſubditorum ſaluti omninò neceſſarium eſt, ut à fidelitatis juramento abſolutio petatur, ſicut ab aliis?

11. Cùm autem mutua sit Principum, & subditorum obligatio ad exequenda pacta in institutione Regni conventa, nonne justa erit causa, ut Ecclesia præstitæ fidei vinculo eximat subditos; si Princeps contra datam fidem eos in vera Religionis custodia servandi, à vera Religione deterreat?

CAPUT XIV.

An sententia Illustrissimorum Episcoporum Galliæ Sanctorum exemplis consona sit?

1. SEntentiam suam Illustrissimi Antistites Gallicani etiam tanquam Sanctorum exemplis consonam omninò retinendam, declarant. Omnibus sanè Christianis veneranda sunt Sanctorum gesta; imò pleramque imitanda. Ideo enim præter alias causas publico cultui proponuntur, quia eorum vita est quasi animata Evangelii interpretatio, quæ nobis, & quomodo Christi verba sint accipienda, & quomodo sectanda vestigia, demonstrat. Ad eam nos sæpè sancti Patres remittunt. Ità S. Augustinus de verbis Domini in Evang. secundùm Matth. serm. 18. cap. 20. *Attendite*, inquit, *in facta Sanctorum, ne fortè nostra videatur interpretatio. Quomodo hæc verba intellexerunt Sancti, sic utique intelligenda sunt.* Et cap. 21. *Videamus si hoc ipsi fecerunt.* Quæ Spiritus sanctus per os Sanctorum locutus, id per Sanctorum actiones est executus. Sicut illi Christum imitati sunt, ità nos ad ipsorum imitationem invitamur; *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi*, clamat B. Paulus 1. Corinth. 11.

2. Quæ sunt autem illa Sanctorum exempla, quibus sententia Comitiorum Cleri Gallicani consona dicitur? Per exempla non actiones Sanctorum, sed omissiones intelligi puto. Fatendum est enim aliquos ex Sanctis Tyrannos Ecclesiam persequentes non deposuisse, nec alia ratione potestatem Ecclesiasticam in temporalia Principum exercuisse. Verùm cùm illa omissio ex variis causis, ac circumstantiis procedere potuerit, puta ex impotentia Ecclesiæ, ex metu majoris mali, &c. ex ea juxta legitimas ratiocinandi regulas universim concludi nequit, id jure nunquam fieri posse, quod aliquoties à Sanctis quibusdam omissum sit.

3. Quemad-

3. Quemadmodum in Teſtimoniis unus Teſtis affirmans, centum negantibus, ut vulgò dicitur, plerumque præferendus eſt; validiuſque animus Judicis inducitur ad credendum rem aliquam geſtam eſſe, ex eo quod unus ſe illam vidiſſe aſſerat, quàm ſi centum, præſertim ab eo loco, vel eo tempore, quo geſta ſupponitur, abſentes contrarium jurent: ita multò gravioris ponderis erit aliquorum Sanctorum, Principes Eccleſiæ per Chriſtianæ fidei profeſſionem ſubditos à perſequendis fidelibus, & opprimenda Eccleſia, etiam ſubtracta poteſtate temporali cohibentium, quàm aliorum illas injurias ferentium, & Chriſtianos vel ad patientiam promptos Martyrii gloriâ privare, vel debiles in crudeliorum ſuppliciorum, aliorumve malorum diſcrimina certiora conjicere nolentium.

4. Adeò celebris, & conſpicua eſt vita multorum ex iis, quorum doctrinam, vel etiam exempla declarationi Epiſcoporum Gallicanorum oppoſuimus, ut ſacrilegus habendus ſit, & blaſphemus, qui eos à Sanctorum albo expungere tentaverit. Sed fortaſſe non eâdem religione proſequendi aliquibus videntur illi Pontifices, qui ſupradicto jure uſi ſunt majori cum autoritate ac conſtantia. Verùm id ad minùs veritatis evidentia etiam à ſuſpectis Judicibus extorqueat; plura ſcilicet eluxiſſe tum per vitam, tum poſt mortem ſanctitatis indicia in illis Pontificibus, quàm in Principibus, quibuſcum illis res fuit: niſi fortè vitam, moreſque Imperatoris Henrici v. g. ſanctiores quiſquam exiſtimet, quàm Gregorii VII. eum deponentis; judicetque iſtum à Sanctorum Cathalogo delendum, ut reponatur ille.

5. Neſcio quo in Martyrologio recitentur nomina, vel in qua Eccleſia ſolemne officium celebretur Principum illorum, à quorum obedientia ſubditi per Eccleſiaſticam ſententiam exempti fuerunt. Legi autem in Martyrologio Romano die 13 Februarii; *Romæ S. Gregorii Papæ II. qui Leonis Iſaurici impietati acerrimè reſtitit.* Item in appendice Adonis Archiepiſcopi Viennenſis: *Natalis Gregorii Papæ II. qui rexit Eccleſiam annos 16. Leonis Conſtantin. temporibus: hic vir caſtus, in Divinis Scripturis eruditus, &c.*

6. Legi pariter in Martyrologio Romano die 15. Martii; *Romæ Natalis S. Zachariæ Papæ, qui Dei Eccleſiam ſummâ vigilantiâ gubernavit, & clarus meritis quievit in pace.* Apud Adonem Archiepiſcopum Viennenſem; *Romæ Zachariæ Pontificis, qui Romæ ſedit annos 10.*

7. Legi etiam in Martyrologio Romano die 25. Octobris; *Salerni depositio S. Gregorii Papæ VII. Ecclesiasticæ libertatis propugnatoris, ac defensoris acerrimi.* Extant etiam alibi sanctitatis ejus testimonia. Lambertus Schafnaburgensis de rebus German. ita de illo scribit; *Nam & Papa tam eximiè tamq; Apostolicè vitam instituebat, ut nec minimam siniſtri rumoris maculam conversationis ejus sublimitas admitteret, & illa in urbe celeberrima, atque in tanta obsequentium frequentia obscœnum aliquid perpetrans, latere nequaquam potuisset.* Presbyter Pœnitentiarius sancti Anselmi Episcopi Lucensis in ejus vita de mitra eiusdem Gregorii VII. ait; *Præclara quadam fecit Deus per eandem mitram mirabilia. Inter alia enim Reverendissimus D. Ubaldus Mantuanus scilicet Episcopus, multis jam annis gravissimè splenetico toto corpore ulceratus, præsertim cruribus, sic ut vix quomodolibet stare posset, vix etiam jacere, vel sedere, qui & multa in Medicos erogaverat, nihilq; profecerat, appositâ eâdem mitrâ, ubi major ingruerat dolor, pristinæ redditus est sanitati.* In Chronic. Cassinens. lib. 3. cap. 54. refertur Joannem quemdam vidisse Columbam in dextro humero Gregorii VII. Missam celebrantis, eiq; præceptum; *Vade quantocius auribus Papæ hoc ipsum intimato, ut constanter vigore sancti Spiritus cœptum opus peragat.*

8. In Breviario Romano ad usum Cleri Basilicæ Vaticanæ habetur. Die 12. Junii S Leonis III. Papæ & Confessoris officium duplex, cuius lectio 6. sic incipit, *Cùm ab impiis erutis oculis, & confossus vulneribus semivivus relictus fuisset, postridie per insigne miraculum sanus inventus est, iisdemque parricidis vitam suis precibus obtinuit. Carolo Magno Francorum Regi Romanum Imperium detulit.* Die autem 13. Februarii S. Gregorii II. Papæ & Confessoris officium item duplex.

9. Eâdem ratione confirmari posset longè gravioris esse ponderis ob vitæ sanctimoniam, aliorum Pontificum autoritatem, qui Sedis Apostolicæ in aliis Capitibus per declarationem Illustrissimorum Antistitum Gallicanorum impetitis defenderunt, quàm Episcoporum, aut aliorum illa impugnantium.

LIBER

LIBER QUINTUS

Comparatio Summi Pontificis cum Concilio Generali occaſione ſecundæ propoſitionis; ſcilicet:

Sic autem ineſſe Apoſtolicæ Sedi, ac Petri ſucceſſoribus Chriſti Vicariis rerum ſpiritualium plenam poteſtatem, ut ſimul valeant, atque immota conſiſtant ſanctæ Oecumenicæ Synodi Conſtantienſis à Sede Apoſtolica comprobata, ipſoque Romanorum Pontificum, ac totius Eccleſiæ uſu confirmata, atque ab Eccleſia Gallicana perpetuâ Religione cuſtodita Decreta de autoritate Conciliorum generalium, quæ ſeſſ. 4. & 5. continentur; nec probari à Gallicana Eccleſia, qui eorum Decretorum quaſi dubiæ ſint autoritatis, ac minus approbata, robur infringant, aut ad ſolum ſchiſmatis tempus Concilii dicta detorqueant.

CAPUT PRIMUM.

Summarium hujus ſecundæ propoſitionis examen.

1. ILluſtriſſimus Petrus de Marca quæſtionem de comparatione Summi Pontificis cum Concilio generali à libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ alienam, & ad invidiam illis, quàm ad autoritatem conciliandam aptiorem, adeoque prætermittendam ſentiebat; *Qui Romani Pontificis*, inquit lib. 3. cap. 7. num. 1. *odium in has libertates concitant, id præcipuè urgent, eas aliâ ratione conſtare non poſſe, quàm Apoſtolicæ Sedis dignitate in eo maximè imminutâ, quod*

quod Pontifex Concilii generalis autoritati ſubjiciatur..... Non eſt quod hæreamus in ea regula, qua Romanis ſtomachum movet, & quæ rebus noſtris non proſpicit, ut par eſt. Fruatur Summus Pontifex aut æquo jure cum Conciliis generalibus, aut ſuperiori: Illud unum in foro expendetur, an nova Conſtitutio, vel novum Reſcriptum rebus Gallicanis conſulat, aut noceat. Illuſtriſſimi Epiſcopi Gallicani è contra hanc quæſtionem inter libertates Gallicanas recenſent. Ita ſcilicet oriuntur in dies novi libertatum illarum ſurculi, aut tempore ſchiſmatis, vel diſſidiorum inter utramque poteſtatem nati, & cum ſchiſmate, & diſſidiis extincti, reviviſcunt, prout juvare poſſunt ad amovenda ſanctæ Sedis Decreta, quantumvis juſta, & utilia.

2. Mirari profectò libet Epiſcopos Gallicanos dignitatem Principum temporalium abſque ulla neceſſitate tam fortibus ſtipaſſe præſidiis, ut Eccleſiaſticæ poteſtati nullo unquam caſu illam attingere permiſerint; Dignitatem autem Pontificiam, abſque ulla etiam occaſione, libero Conciliorum generalium arbitrio conceſſerint, eâque ratione ſanctiores Pontifices Concilii generalis convocationem omni diligentia, & induſtriâ devitandam docuerint; ne fortè, ſi in Concilium Baſileenſe ſimile incideret, ab eoque deponerentur, non ità faciliter, ac fæliciter ut Eugenius IV. ſchiſmati finem imponerent.

3. Tot, tantæque ſunt Conciliorum generalium utilitates, dummodò in Spiritu ſancto legitimè congregentur, & congregata legitimè perſeverent, ut Chriſtianæ Religionis, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ parùm ſtudioſus ſit, qui ea ſæpe congregari ex intimo cordis affectu non exoptet. Verùm, ut diximus, qui odioſam illam quæſtionem de comparatione ſummi Pontificis cum Concilio importunè movent, vel determinare audent, Conciliorum generalium autoritatem extollentes, illorum convocationi obicem ponunt, metuentibus ſcilicet ſummis Pontificibus, ad quos ſpectat autoritas, vel cura illa, ne Synodus legitimè inchoata in periculoſum ſchiſma deſinat.

4. Sed ut ad propoſitionem ipſam propiùs accedamus; Quomodo non inter ſe pugnant illius partes? Quomodo ineſſet *Apoſtolicæ Sedi poteſtas plena*, ſi Conciliis generalibus ſubſunt Pontifices

in

in ea ſedentes, etiam extra tempus ſchiſmatis; ſcimus B. Petro, & ejus Succeſſoribus commiſſam paſcendarum ovium curam; ſed in quo Scripturarum loco ipſe Petrus, ejuſque Succeſſores legitimi, Conciliorum œcumenicorum Juriſdictioni ſuppoſiti ſunt? Si Romani Pontifices *Chriſti Vicarii ſunt*, & quidem proximi, & immediati, ut definivit Concilium Conſtantienſe ſeſſ. 43. adverſus art. 37. Joan. Wiclef, cui, niſi ei, cujus vices gerunt, ſubjacent? Quomodo eſt *plena poteſtas*, quæ ab alterius arbitrio, vel judicio, pendet? Ejus eſt qui facultatem confert, facultatis uſum præſcribere, aut ſi ab altero præſcribi voluerit, id clarè ſignificare. Poteſtatem Romani Pontificis à Chriſto collatam fuiſſe negare non audent Franci Catholici; eam plenam eſſe concedunt Epiſcopi Pariſiis congregati. Debuerunt ergò, ſicut in prima propoſitione, ita in iſta ſecunda, Evangelii loca referre, quibus ducti ſunt, id eſt in quibus Chriſtus B. Petri, ejuſque Succeſſorum poteſtatem, Divinitùs traditam, Conciliorum Juriſdictioni ſubdidit, quantùm ad uſum & exercitium.

5. Plurima è contra ſunt, quæ ſuadent Concilia, à quibus abſit ſummus Pontifex legitimus, & indubitatus, autoritatem Pontificiâ ſuperiorem non habere, ſed potiùs inferiorem. Primò quidem quia ſecluſo ſummo Pontifice difficilis eſt, ut definiatur Concilium generale. Secundò quia Concilium generale ſine aſſenſu Romani Pontificis congregari, vel ſaltem ſuis Decretis ſupremam autoritatem dare non poteſt. Tertiò quia clariùs exprimitur in Scripturis ſacris ſummi Pontificis quàm Concilii generalis autoritas. Quartò quia hanc doctrinam Sanctorum teſtimonia validiùs confirmant. Sed hæc magis explicanda ſunt, atque confirmanda.

6. Quoniam autem poteſt Concilium generale illud intelligi, aut cui ſummus Pontifex cum reliquis Prælatis interſit, aut verò, quod, ſine ſummo Pontifice, reliquis dumtaxat conſtet. Satis patet in declaratione Cleri Gallicani accipi hinc ſummum Pontificem ſine Concilio, illinc Concilium ſine ſummo Pontifice: cùm declaratio Decretis Concilii Conſtantienſis nitatur, quæ aliam ſententiam non admittunt. Itaque in eodem ſenſu ſumenda ſunt, quæ in hoc libro dicentur.

7. Quæ tamen vel in hoc, vel in aliis tractabuntur, ejuſmodi

di erunt, ut ſufficiant ad ferendum de alia comparatione judicium. Sunt enim tria maximè, in quibus poteſt fieri comparatio, veritas fidei, ac morum diſciplina, & judicia. Conſentiunt Catholici adverſus Panormitanum in cap. ſignificaſti de elect. Concilii œcumenici ſententiam de rebus fidei, ac præceptis generalibus morum, infallibili certitudine gaudere. Idem de ſummo Pontifice in 7. libro probabimus. Nec ex eo quod Papa Conciliorum verè generalium definitionibus circa fidem derogare non poſſit, conſequitur; Concilium eſſe Pontifice ſuperiùs. Nam perinde ſequeretur unum Concilium omnibus poſterioribus præeminere, cùm quæ ab uno definita ſunt, nequeant ab aliis immutari, utpotè quorum ſit firmiſſima veritas. Collatio circa Decreta de diſciplina, ex doctrina de diſpenſationibus colligi poteſt. Conſtat enim ex Gallorum praxi, qui plures, & à Canonica Conciliorum diſciplina magis exorbitantes diſpenſationes poſtulant, eos in ſummo Pontifice autoritatem ſuper Decretis Conciliorum diſpenſandi agnoſcere. Quot enim mihi numerabis in Gallia Epiſcopos, qui, vel ad retinenda ſimul pluta Beneficia, vel ad mutandas Sedes, vel aliis de cauſis, diſpenſatione non egeant? Denique quod ſpectat ad judicia, ex illa quæſtione pendet, an poſſit à Papa ad Concilium appellari, quam etiam in hoc libro attingemus.

CAPUT II.

Quàm ſit difficile Concilium generale ſine ſummo Pontifice definire, ejuſque authoritatem determinare.

1. CConcilium Provinciale aliquando perfectum, & plenarium dicitur ut in Can. 16. Concilii Antiocheni, ubi ſic definitur, *Perfectum verò Concilium illud eſt, ubi interfuerit Metropolitanus Antiſtes.* Ferrandus pro *perfectum interpretatus eſt plenariũ* n. 144. Breviar. Canon. quo loco Concilium Africæ vocat etiam univer-

verſale. Hæc ſunt ejus verba: *Ut Concilium univerſale non fiat, niſi cauſa communis; id eſt totius Africæ coegerit; ut Synodus plenaria tunc dicatur, cùm Epiſcopus Metropolitanus adfuerit. Concilium Antiochenum tit. 16.* Vocatur etiam univerſale, Concilium ex tota Africa collectum cap. 19. Canonum Africanorum, *ſi autem ad Concilium univerſale accurrere noluerit, &c.* In Gallia ſimili nomine donatæ ſunt Synodi ex pluribus Provinciis congregatæ, ut fidem faciunt Concilium Matiſconenſe ſecundum, ac Tullenſe apud Saponarias anno 869. Hujus Canon. 13. his verbis concipitur; *Placuit omnibus, ut creditur, inſtinctu Divino, qui ad univerſale Concilium in vicinia Tullenſium confluxeruni, &c.* In Epiſtola Synodica ad Wenilonem Archiepiſcopum hæc etiam leguntur; *Epiſcopi, qui ad univerſale Concilium in ſuburbano Tullenſi convenerunt, &c.* Et in indiculo quibus de rebus Salomonem commonere debeant. *Placuit univerſali Concilio, &c.* Concilium autem Sueſſionenſe tertium anno 866. Epiſtolâ Synodicâ 2. ad Nicolaum I. Papam ſic ſcripſerat; *Sed neque adgeneralitatis noſtræ Synodum, ſi quando Apoſtolâtus veſtri autoritas noſtram fraternitatem pro quibuslibet emergentibus vel imminentibus negotiis aggregandam decernit, &c.*

2. Sed in alio ſenſu intelligitur Concilium generale, dum ei Summus Pontifex ſubeſſe dicitur, nimirùm pro Concilio verè generali, hoc eſt ex univerſis Orbis Chriſtiani partibus convocatum, quod Joannes Gerſonius tom. 1. tract. de poteſt. Eccleſ. & de origine juris, & legum edito Conſtantiæ tempore Concilii generalis, conſiderat. 12. ſic definit, *Concilium generale, eſt congregatio, legitimâ autoritate facta, ad aliquem locum, ex omni ſtatu Hierarchico totius Eccleſiæ Catholicæ, nullâ fideli perſonâ, quæ audiri requirat excluſâ, ad ſalubriter tractandum, & ordinandum ea, quæ debitum regimen ejuſdem Eccleſiæ in fide, & moribus reſpiciunt.* Definitionem ſatis huic ſimilem tradit Joannes Major Doctor Pariſienſis in cap. 18. Matth. *Concilium eſt congegratio ex omni ſtatu Hierarchico, quorum intereſt, convocata ab iis, quibus incumbit, ad tractandum communi intentione de utilitate publica Chriſtiana.*

3 Quocirca plures naſcuntur difficultates. Aliqui enim Generales Ordinum, & Abbates, alii alios neceſſariò vocandos exiſtimant. *De Epiſcopis,* inquit Gerſonius loco citato, *& ſuperioribus Prælatis non eſt dubium, ſicut juxta predicta practicatum ſæpiùs invenitur*

in prioribus Conciliis, sed neque videtur ambiguitas esse de minoribus Prælatis, qui sunt Curati, & Hierarchæ, neque de illis, qui ad hunc duplicem Prælatorum Ordinem reducuntur, quibus non ex privilegio solo, sed ex statu, & ordinario jure competit animarum cura, quemadmodum sunt multi Abbates, Decani, Præpositi, cum similibus. Et sanè in Concilio Hierosolymitano, quod veluti primum atque aliorum exemplar proponitur, interfuerunt cum Apostolis Presbyteri, & utrorumque nomine conscripta est Epistola, *Apostoli, & Seniores fratres, &c. Visum est Spiritui sancto, & nobis, &c.*

4. Sed supponamus juxta communiorem, & veriorem sententiam Episcoporum tantùm suffragia necessariò requiri; cæteros autem nonnisi ex privilegio, vel ad consilium dumtaxat vocem habere: dubium supperierit de numero Episcoporum. Licet enim juxta communem loquendi modum universale, seu generale non appelletur, quod majorem partem non complectitur: tamen aliqua Concilia reputata sunt generalia, in quibus pauciores, quàm in nonnullis particularibus interfuerant Episcopi. Exemplum habemus in Concilio Constantinopolitano tempore S. Damasi Papæ, ac Theodosii senioris Imperatoris.

5. Responderi posset non tam attendi singulorum Episcoporum, quàm Provinciarum numerum: sed recurrit difficultas. Nam in dicto Concilio generali plurimæ Provinciæ, scilicet Occidentalis, defuerunt. Quid ergo si major Provinciarum pars convenire, aut nolit, aut non possit. Sufficiet, inquies, ut omnes vocatæ sint. Quis credat Galliam ita sentire, quæ tam ægrè Concilia Florentinum, Lateranense quintum, imò & Tridentinum tanquam generalia agnovit, ad quæ certè sciebat vocatos omnes Episcopos Catholicos; quæque constabant ex majori Christianarum Provinciarum parte.

6. Repones Concilia ex acceptatione Ecclesiæ, generalia censeri, sed hæc explicatio Concilii ideam confundit; hâc enim ipsâ ratione non solùm Concilia Nationalia, vel Provincialia, sed etiam Diœcesana possent generalium nomine gaudere, accedente Ecclesiæ acceptatione: ac frustrà Conciliorum generalium potestas tantùm extolleretur. Omnis enim eorum autoritas in Ecclesiæ universæ

consen-

consensionem, quæ sola, si adsit, sufficit absque cujusvis Concilii Congregatione resolveretur.

7. Ex iis; quæ de natura Concilii generalis dicta sunt, colligitur, quàm difficile sit exactam illius definitionem statuere, si ab eo excludatur Summus Pontifex. Quod ideo addo; quia in ea, quam tuemur, sententia, non multi refert, an universi omninò adsint Episcopi, an alii quàm Episcopi: Quinam ex jure; quinam ex privilegio: an per se, an per Procuratorem, an absint sine causa, an cum causa; an inviti impediantur absentes, an propriâ sponte abstineant; an consentiant omnes, an discrepent; & dum opposita sunt suffragia, an æqualis sit illorum numerus, vel quæ pars major aut minor, imò an Concilium sit verè generale: Cùm enim suprema, & infallibilis sit summi Pontificis sententia, eam, ceu regulam semper tutò sequentur fideles.

8. At verò si penes Concilium solum sunt suprema autoritas, & infallibilitas, incerta sunt omnia, quia dubium est per quos, & quomodo constitui debeat. Primò enim si opus est, ut omnes Episcopi conveniant, & unaquæque pars Ecclesiæ per suum pastorem repræsentetur, & per universos Pastores, Ecclesia universalis; nullum unquam potuit, aut poterit haberi Concilium œcumenicum, ut evidens est. Imò difficillimum esset majorem partem congregari, ut dicemus alibi. Non repræsentaretur autem Ecclesia, ubi à nemine repræsentaretur pars ejus major.

9. Si vera esset Joannis Gersonii, Joannis Majoris, Jacobi Almaini, & Richerii sententia, scilicet Presbyteros omnes Curatos secundùm praxim Concilii Basileensis, cujus meminit testis oculatus Cardinalis à Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 3. cap. 14. cujusque inconvenientia enumerat, jus habere non solùm præsentiæ, sed etiam voti, & quidem decisivi; quandonam posset tanta Curatorum copia, cum tantâ Episcoporum multitudine in eundem locum confluere? Quid si præterea etiam Abbates, Canonici Ecclesiarum Cathedralium, & alii vocandi sint? Concedit quidem Gersonius Concilio, numerum suffragiorum augendi, vel minuendi facultatem. Sed hæc cautio difficultatem minimè tollit, quia sciendum in primis est quid sit illud Concilium, à quo suffragia ad majorem numerum reducen-

da sunt. Cumque istud incertum sit, nunquam certi esse possumus, an Concilium verè sit œcumenicum, nisi ex illis omnibus constet, qui asseruntur jus habere suffragii.

10. Supponamus autem rerum statum adeò commodum, ut convenire facilè possint omnes, quos prædicti scriptores vocandos censent; si, ut incommoda vitentur, ne dicam absurda, quæ in deliberando circa singulas controversias ex immensâ illâ hominum multitudine nascerentur, minuendus sit suffragiorum numerus; cùm longè copiosior sit Curatorum, non ita negligenter sui ordinis causam illi agent, ut saltem ex qualibet Diœcesi unum superesse non velint, adeoque numero superabunt Episcopos. Vix enim fieri poterit ut è centum, ducentis, aut multò pluribus Curatis cujuslibet Diœcesis unus adesse non possit, cùm è contra facilè contingat, ut unus Episcopus impediatur. Tunc igitur prævalebit, ut numerus, ita & sententia Presbyterorum, Episcoporum judicio. Licet enim concedamus, cæteris paribus, præferendum esse Episcoporum suffragium; si Curatorum suffragia consona circa quandam de fide difficultatem longè plura sint, quàm Episcoporum contrarium judicantium: Nonne major pars tunc Concilium esse censebitur, quantumvis Episcopalis Dignitas longè sit Sacerdotali præstantior? Nam solet in omnibus Cœtibus judicialibus, pro conclusione sententiæ, non qualitas, sed numerus suffragiorum attendi, saltem si pars una maximo excessu aliàs superet.

11. Si autem in Conciliis servandum sit, ut non majoris absolutè, sed simul majoris, & sanioris partis debeat sententia prævalere, quemadmodum de aliis Cœtibus insinuat Concilium Lateranense generale sub Alexandro III. anno 1179. aut secundùm alios 1180. & expressè docet Textus Juris cap. *Ecclesia vestra*, quod est 57. de elect. cum glossa, & Doctoribus ibi; quamquam ex hodierna praxi, & omnium scriptorum interpretatione, major pars censeatur etiam sanior; quod inferri videtur ex Concil. Trid. sess 23. de regul. cap. 6. an ea erit amplectenda sententia, quam tuebuntur Patriarchæ, Primates, & Metropolitani, contradicentibus Episcopis multò pluribus? Nequaquam, inquies, quia dignitates sunt istæ ab Ecclesia institutæ, non à Christo; ità ipse sentio; secus tamen alii. Illustrissi-

ſtriſſimus Petrus de Marca antequam etiam Metropoliticam dignitatem eſſet adeptus lib. 6. de concord. cap. 1. n. 3. earum inſtitutionem ad Apoſtolos referendam probare conatus eſt. Idem etiam ſtatuerat lib. 1. cap. 3 num. 2. Arnulphus Ruſæus tractatum de Archiepiſcopali dignitate orditur ab hac præfatione, in qua de jure Divino eſſe demonſtrare nititur. *Profauſto, & felici hujus materiæ initio quærendum eſt, quo jure inſtituta eſt Archiepiſcopalis autoritas, ſeu dignitas. Et ut exordiamur ab ovo, dicendum videtur, quod non humanâ adinventione, ſed potiùs Divinâ quadam conſtitutione ordinati ſunt hi Archiepiſcopi Metropolitani reſpectu ſuorum ſuffraganeorum. Hoc probatur jure Divino, Civili, & Canonico.*

12. Denique in ſententia Gerſonii, quo gradu majores Prælati minoribus præſtabunt in æſtimatione ſuffragiorum? Quot Curatorum vota unius Epiſcopi ſententiam æquabunt.

13. Ne quis ſuſpicetur, nos animo minuendæ Conciliorum autoritatis, difficultates illas de novo excogitaſſe, quibus impoſſibile fermè demonſtratur, in Gallorum ſententia definire quid ſit Concilium generale: videat Launoium tom. 8. epiſt. 11. quæ eſt ad Claudium Amelinum Pariſienſem Canonicum, & Archidiaconum, magnoperè deſudantem, ut numerum Conciliorum generalium hactenus habitorum aſſigner; varias eorum ex variis Scriptoribus conditiones exponentem; ac tandem interroganti Antico reſpondere coactum, difficilè rem poſſe determinari. Quæ igitur erit fidei noſtræ regula, in illius Scriptoris, & aliorum Gallorum ſententia, qui non errandi privilegium Summo Pontifici adimunt; & Concilium generale apud quod reponunt, certis nequeunt notis deſignare?

* * * *
* *
*

CA-

CAPUT III.

De convocatione Conciliorum. An pertineat ad Principes.

1. CONvocatio plures effectus habere potest. Primus est ut personæ ex quibus debet Cœtus constare, unum in locum conveniant. Secundus, ut licitus sit Cœtus. Tertius, ut ratum sit quod statuerit. Duobus etiam modis fieri potest. Primò per modum consilii vel supplicationis. Secundò per modum præcepti.

2. Equidem si hoc tantum spectetur, ut Episcopi conveniant, parvi refert à quocunque convocentur. Aliquando enim cùm ex alia occasione, puta dedicationis alicujus Basilicæ, simul essent, Concilium celebrarunt. Liciti sunt ut plurimùm Conventus omnes, qui boni publici causa fiunt; possunt tamen ex circumstantiis illiciti evadere, puta si rerum propriam autoritatem excedentium arbitrium usurpent; si justa legitimi Superioris prohibitio intercedat; si schismatis, seditionis, scandali, aut alterius mali periculum immineat. Itaque, si seclusis hujusmodi circumstantiis convenirent Episcopi ad tractanda quæcumque ad optimum Ecclesiarum suarum regimen conducunt, solus convocationis defectus culpæ non faceret obnoxios.

3. Verumtamen quemadmodum in statu politico rectum ordinem constare non posse judicatum est, nisi publici Cœtus Superioris alicujus autoritate convocarentur, scilicet in Civitatibus à Consulibus, aut aliis Magistratibus, in Provinciis à Præfectis, Comitia verò totius Regni, alicubi etiam unicæ provinciæ, à solo supremo Principe: adeò ut qui prætermisso illo ordine sese in Cœtum quasi de Republica tractaturi congregaverint, seditiosi habeantur. Ita in Ecclesia, dum constituti sunt Metropolitani, Exarchi, & Patriarchæ, præcipua illis collata est autoritas, ut Episcopos intra Provinciæ, aut Diœcesis fines constitutos, ad Synodum evocarent, qua de re plures extant Canones, Constantinopolitani

litani primi Canon 2. Antiocheni 20. Chalcedonenſis 9. Conſtantinopolitani quarti 17. &c. S. Auguſtinus epiſtola 218. excuſat ſe Victorino ad Concilium vocanti, eumque rogat, ut priùs cum Xantippo ſuper jure Primatus, & Concilii Epiſcoporum convocandi, placidè componat. Concilium quartum Conſtantinopolitanum can. 17. Patriarcharum in convocandis Conciliis jus validiſſimè confirmat. Huc etiam ſpectat Concilii Antiocheni Canon. 20. Chalcedonenſis Canon 9.

4. Quamobrem Deus (quod dictu nefas eſt) minùs perfectum in tota Eccleſia, quàm Eccleſia ipſa in Provinciis, & Diœceſibus, imò quàm Principes in Republica, regimen inſtituiſſet, ſi ordinem, promovendis utiliter vel minimis Cœtibus neceſſarium; pro omnium maximo, Auguſtiſſimo, & ad rectè gubernandam Eccleſiam utiliſſimo, ſcilicet Concilio Oecumenico, neglexiſſet; ut nempè ab aliquo Superiore ex officio convocaretur. Quantùm præſtat uni Civitati, Provinciæ, aut Regno Eccleſia univerſa, tanto ſapientiori, & ordinatiori regimine par eſt illam adminiſtrari. Poſtulat autem ordo quod diximus, & quod antiquiſſima comprobavit experientia, ut Conventus nonniſi annuente Superiore celebrentur.

5. Solùm igitur ambigi poſſet, quis ſit ille Superior, cujus autoritate congregari omnium Epiſcoporum Cœtum oporteat. Imperatorem, ſeu Principem ſæcularem ſolum hac autoritate præditum docuerunt Hæretici recentiores. *Solum*, inquam, nam & illum hac autoritate præditum eſſe ſcripſerunt aliqui inter Catholicos. Sed multis abſurdis obnoxius eſt ille Hæreticorum error.

6. Primò enim vel illa poteſtas pertinet ad Principes, in quantum Principes ſunt, aut in quantum Chriſtiani, aut in quantum Principes, & ſimul Chriſtiani. Si in quantum Principes, eâ prædiți erant etiam Pagani, Nero, Diocletianus, & alii Eccleſiæ hoſtes, ac ſine illorum autoritate nefas erat congregare Concilium, quod nemo ſanus ſenſerit. In quantum Chriſtiani ſunt, Eccleſiæ Miniſtris, præſertim Epiſcopis ſubeſſe ac obtemperare debent, non præeſſe, aut imperare poſſunt. Conjunctio autem dignitatis Regiæ cum profeſſione Chriſtiana id unum efficit, ut quâ tanquam Principes autoritate pollent, eam tanquam Chriſtiani in exequendis Eccleſiæ, communis omni-

um fidelium Matris, Decretis insumant; non autem ut potestatem temporalem ad spiritualia officia extendant.

7. Secundò non est, nec fuit unquam à tempore, quo in omnem terram exivit sonus Apostolorum, totus orbis Christianus unico Principi subditus. Penes quem igitur ex multis erit convocandorum ex omnibus terræ partibus Episcoporum autoritas? Hanc certè uni, etiam Imperatori, alii non concederent.

8. Tertiò præterquàm quod difficile esset, ut omnes consentirent Principes etiam Catholici ad convocandos eos, qui in sua cujusque ditione essent, quid fieret, si eorum plerique Infideles essent, aut hæretici, ut contigit, non solùm antequam Constantinus Magnus Christianam fidem amplecteretur, sed etiam longè posteà, v.g. in fine quinti sæculi, quando Clodoveus Francorum Rex Baptismum suscepit, quo tempore observant Historici nullum omninò in orbe universo Catholicum Principem extitisse. Quo igitur modo tunc compressa fuisset hæresis, si, quod erat facile, Principes non curassent, ut Episcopi de Religione inter se tractarent: et si aliunde, ut declararunt Episcopi Gallicani, judicium Summi Pontificis non erat infallibile? Nam difficile fuisset totius orbis Episcoporum seorsim sententiam rogare; cujus enim fuisset universa suffragia colligere.

9. Quartò patet adhuc evidentiùs autoritatem illam Principibus non competere, si convocatio Decretis robur aliquod tribuat. Aut enim neganda est distinctio inter utramque potestatem, Ecclesiasticam, & sæcularem, quam soli inficiantur Hæretici, admittunt Catholici, etiam qui sæcularem in Ecclesiasticæ fines longiùs inferunt, aut sicut sæcularia, & temporalia, sæculari; ita spiritualia, & Ecclesiastica, Ecclesiasticæ, tribuenda sunt. Sicut igitur distincta sunt negotia, ita distinctæ sunt potestates, etiam circa easdem personas. Non est Principum sæcularium Episcopos in regenda Ecclesia dirigere, sed ab eis regi. Nec satis est, quod Prælati Ecclesiastici sint in aliis rebus subjecti Principibus, nisi etiam tractandorum negotiorum ea conditio sit, ut in iis locum habeat sæcularis jurisdictio. Quia ergo congregandis Cœtibus non tam personarum, quàm negotiorum, habenda est ratio, alioquin liceret Summo Pontifici in omnibus Regnis Christianis, quorum est supremus Pastor, Comitia pro expediendis

endis causis civilibus convocare, quod ægrè concederent Politici; Ecclesiasticæ potestatis est, pro Ecclesiasticis rebus Concilia congregare.

10. Quocirca observandum est, quàm iniqua sit illorum sententia, qui cùm reum læsæ Majestatis Regiæ arbitrentur eum, qui summum Pontificem hujusmodi autoritate præditum affirmaret pro negotiis sæcularibus, extra Ecclesiasticam ditionem; Principibus tamen temporalibus Jus præter Romani Pontificis assensum Concilia Oecumenica convocandi adscribunt, quasi non solùm non distinxerit Christus utriusque potestatis limites, sed etiam Ecclesiasticas personas in negotiis Ecclesiasticis sæculari subjecerit, non verò sæculares spirituali in rebus sæcularibus, etiamsi frequenter aliqua Religionis ratio concurrat.

11. Possunt quidem Principes in rebus etiam Ecclesiasticis Episcopos monere, hortari, rogare, non autem cogere. Et si quando pii Principes propter suam dignitatem, vel Episcopi propter reverentiam, præcepta, jussiones, aut similibus nominibus, appellant litteras Principum ad Concilia Episcopos convocantium, non tamen significant specialem aliquam coram Deo imponi Prælatis obligationem, ex eo præcisè, quia Princeps jubet; sed ex eo quod justum est, aut necessarium id, quod præcipitur; quamquam ex occasione si præceptum illud prætermitteretur, majoris coram Deo culpæ rei essent Antistites, quia non sine majori negligentia prætermitterent officium, de quo moniti essent. Imò ipsa monentis dignitas majorem argueret negligentiam, adeoque graviorem culpam.

CAPUT IV.

Cur Imperatores olim Concilia convocaverint.

1. ETsi à facto ad jus non sit necessaria consequentia ; non est tamen leve argumentum justitiæ, quod ab exemplo sapientum, & piorum virorum ducitur. Quamobrem concludunt aliqui, jus convocandorum Conciliorum penes Imperatores olim saltem extitisse, quod videamus eorum aliquos, non solùm æquitatis, sed etiam Religionis laude conspicuos, v. g. Constantinum, Theodosium Magnum, & Marcianum, hujusmodi Cœtus congregasse, Ecclesiâ non repugnante. Verùm si usus illius originem, & causas diligentiùs inquiramus, comperiemus à facto Imperatorum, ad jus aliquod speciale Principibus sine assensu Ecclesiæ tribuendum, non valere consequentiam.

2. Usus ille à Donatistarum temeritate, ac pertinacia ortum habuit. Cùm enim usque ad tempora Constantini Magni Ecclesia per Concilia Provincialia, & Diœcesana, ac per sollicitudinem Pastorum suorum, præsertim summorum, emergentibus necessitatibus providere solita esset, quantùm per tempora licebat : Donatistæ schismatici à Constantino Imperatore Judices postularunt adversùs Cæcilianum Episcopum Carthaginensem, contra quem schisma conflarant. Imperator tres Episcopos ex Galliis Romam misit, ut cum Melchiade Summo Pontifice causam judicarent : quod factum est: habito Romæ Concilio anno 313.

3. Hoc primum Concilium est, cui se Princeps sæcularis immiscuerit, nisi fortè Imperatorem Aurelianum dixeris convocandi Concilii Romani anno 282. adversùs Paulum Samosatenum autorem fuisse. Qua de re ita scribit Eusebius histor. Eccles. lib. 7. cap. 30. vers. Vales. *Igitur cùm Paulus à recta fide simul, & Episcopatu excidisset, Domnus, ut dictum est, administrationem Antiochensis Ecclesiæ suscepit. Sed cùm Paulus è domo Ecclesiæ nullatenus excedere vellet; interpellatus Imperator rectissimè hoc negotium dijudicavit, iis Domnum tradi præcipiens, quibus Italici Christianæ Religionis Anti-*

Antiſtites, & Romanus Epiſcopus ſcriberent. Hoc modo vir ſupra-memoratus cum ſummo dedecore per ſæcularem poteſtatem ab Eccleſia exturbatus eſt. Sed hoc Aureliani factum ad convocationem Concilii parùm videtur pertinere, cùm de ea nihil ſtatuerit. Imploratum fuerat ejus auxilium adversùs Epiſcopum canonicè depoſitum, ipſe autoritatem ſuam noluit adhibere, quouſque de juſtitia certior factus eſſet, retracto particularis, ſcilicet Antiochenæ, Synodi judicio, per Synodum Romani Pontificis, & aliorum Epiſcoporum Catholicorum Italiæ; circa cujus convocationem, tempus, perſonas, aut modum nihil præſcripſit. Sed judicium Romani Pontificis, & aliorum Epiſcoporum Italiæ curavit exequendum.

4. Ut igitur ad Conſtantinum redeamus, plura occurrunt in ejus Decreto notatu digna. Primò, non ipſe propriâ ſponte cauſam Donatiſtarum ad ſe, tanquam vel Judicem; vel Principem, vel aliquam circa Eccleſiaſtica negotia autoritatem habentem, traxit; imò illorum judicium ad ſe non pertinere ſignificavit; nec niſi ſchiſmaticorum, qui primùm in Africa apud Anulinum Proconſulem, deinde in Gallis apud Imperatorem ipſum vehementer inſtiterant, importunitate victus, ac pacis ſtudio inductus, animum huic negotio admovit. Id teſtantur ejus ad Epiſcopos Concilii Arelatenſis verba. *Quoties à me jam ipſo improbiſſimis additionibus ſuis ſunt condigna reſponſione oppreſſi? Qui utique ſi hoc ante oculos habere voluiſſent, minimè hoc ipſum interpoſuiſſent. Meum judicium poſtulant, qui ipſe judicium Chriſti expecto..... O rabida furoris audacia, &c.*

5. Secundò, etiamſi Donatiſtæ Judices de Gallia poſtulaſſent, ut perhibet illorum libellus ſupplex ab Optato Milevitano relatus. *Petimus ut de Gallia nobis Judices dari præcipiat pietas tua.* Tamen Conſtantinus cauſæ cognitionem ad Romanum Pontificem, ad quem pertinebat, remiſit, adjunctis tribus Epiſcopis Gallicanis, qui Romam acceſſerunt.

6. Tertiò, Melchiades Romanus Pontifex Conſtantini mandato non ita ſe putabat obſtrictum, ut cum ſolis, quos ipſe miſerat Epiſcopis, cauſam judicaret, ſed Concilium ipſe congregavit, convocatis ex Italia aliis Epiſcopis, quorum nomina, & Civitates recitat idem Optatus, ac cum iis ſimul, & cum tribus è Gallia miſſis, cauſæ

facta est discussio. Itaque constat suâ eum, non ab Imperatore delegatâ jurisdictione processisse.

7. Quartò, præcipuas partes in hoc judicio, ac præsertim in ferenda sententia Melchiades habuit, ut indicant hæc Optati verba; *Cæcilianus omnium supra memoratorum sententiis innocens est pronuntiatus; etiam Melchiadis sententiâ,* QVA IVDICIVM CLAVSVM EST. Quæ fuerunt igitur Constantini partes in hoc judicio? ut scilicet illud ad legitimum Judicem remitteret. Qui enim summo Pontifici, ne omninò despicerentur Donatistarum preces, adjuncti sunt, erant de Patriarchatu Romano.

8. Verùm, quæ Schismaticorum est pertinacia, non cesserunt huic sententiæ Donatistæ; sed ut ipsismet Constantini verbis Epistolâ ad Vicarium Africæ utar; *Cùm res fuissent apud Urbem Romanam ab idoneis, ac probatissimis Viris Episcopis terminatæ, obnixè, ac pertinaciter respondendum æstimaverunt; quod eorum omnis causa non fuisset audita.* Itaque Imperator, ne quis eis superesset conquerendi de parùm maturo negotii examine prætextus, numerosissimum Arelate in Gallia voluit haberi Concilium, Episcopis ex plurimis, remotissimisque Provinciis evocatis, quibus, quæcumque ad iter commodè peragendum erant necessaria, suis ipse sumptibus subministranda curavit anno 314. Hic quidem Constantinus aliquam in convocando Concilio autoritatem exercuisse visus est; id tamen de consensu S. Sylvestri, qui sancto Melchiadi in Pontificatu successerat, factum fuisse, quis dubiret, quandoquidem sanctus ille Pontifex suos Legatos ad Concilium misit.

9. Sed quæres, cur passus fuerit Sylvester Prædecessoris sui judicium retractari: respondeo eadem de causa, quâ motus est Constantinus; scilicet ut hac benignitate frangeretur Donatistarum pertinacia. Constantinum enim non putasse necessariam illam retractationem, verba ejus suprà relata satis indicant, & apertiùs declarat S. Augustinus epist. 162. *Dedit ille*, inquit loquens de Constantino, *aliud Arelatense judicium, aliorum scilicet Episcoporum,* NON QVIA IAM NECESSE ERAT, *sed eorum perversitatibus cedens, & omninò cupiens tantam impudentiam cohibere.* Adde quod causa non est delata à Romano Pontifice ad Concilium per appellationem, tanquam ab inferiori ad superiùs. Nam, ut notat Jacobus Sirmondus,

De

De Synodo Romana murmuraſſe victos Donatiſtas, illam accuſaſſe, ac reprehendiſſe, de illa queſtos eſſe multis locis docet Auguſtinus: AB EA PROVOCASSE *unſquam proditum eſt.*

10. Non eſt tamen Arelatenſis Concilii autoritate compreſſa Donatiſtarum pervicacia. Nam Imperatorem appellaverunt, eoque adegerunt, ut ipſemet cauſam judicaret. Quid igitur mirum ſi Conſtantinus eorum gratiâ circa Judicum convocationem aliquid egerit, quod Romani Pontificis juribus repugnare videatur, cùm etiam ſe Judicem cauſæ conſtituerit, licet id ſibi non licere multifariam anteà ſignificaſſet: Primò quidem in eo quod, ut inquit S. Auguſtinus epiſt. 162. *Non auſus eſt Chriſtianus Imperator ſic eorum tumultuoſas, & fallaces querelas ſuſcipere, ut* DE IVDICIO EPISCOPORVM *qui Romæ ſederant, ipſe judicaret.* Secundò, in eo quod ut habet Optatus loco ſupra citato, & ut ſcripſit Conſtantinus ipſe in litteris ad Epiſcopos Concilii Arelatenſis, Donatiſtas appellantes à Concilio Arelatenſi acerrimè perſtrinxit; *O rabida furoris audacia,* inquit, SICVT IN CAVSIS GENTILIVM FIERI SOLET, APPELLATIONEM INTERPOSVERVNT? Plura alia ſequuntur in dictis litteris, quibus probat ſe Judicem competentem non eſſe. Tertiò, quia cauſæ cognitionem non ſuſcepit, niſi *à ſanctis Antiſtibus poſtea veniam petiturus*, ut ait S. Auguſtinus epiſt. 162. jam citatâ.

11. Graſſante non ita poſt in Oriente Arianâ hæreſi, tentatis fruſtrà aliis remediis, idem præſtitit Conſtantinus in convocando Nicæam Concilio generali anno 325. quod antea in Arelatenſi, ut tradunt communiter Hiſtorici. Itaque primum Concilium Oecumenicum convocavit, juvit, promovitque Imperator.

22. Quod ille pro ſua erga Religionem, & pacem amore fecerat, Eccleſiâ gaudente, nedum conſentiente, ſubſequentes Imperatores ſæpiſſimè, mali quidem, aut boni hæreticorum fraudibus decepti in Eccleſiæ perniciem; Pii autem in fidei, ac diſciplinæ profectum præſtiterunt.

13. Cauſæ igitur, propter quas Eccleſia Imperatoribus Concilia convocantibus non obſtitit, iſtæ fuerunt. Primò cùm tempore perſecutionum ægrè potuiſſent celebrari Concilia, quorum, ſi ritè fiant, maximæ ſunt utilitates; ubi Chriſtianus Imperator cœpit non ſolùm permittere, ſed & juvare, ac promovere ſanctiſſimos

hujuſ-

hujuſmodi Cœtus, hoc bonum maximo Dei beneficio adſcripſerunt Antiſtites ; ac fructum exinde provenientem magis attendentes, quàm quæ incommoda futuris temporibus conſequi poſſent, non ita ſubtiliter inquiſierunt, an eâ ratione Principes ultrà proprios limites excurſuri forent, propriæque autoritati vindicaturi, quod à ſolo Conſtantini ſtudio erga Religionem, ac publicam quietem cum Eccleſiæ conſenſu profectum fuiſſet. Secundò quia Hæretici, & Schiſmatici, legitimæ ſuperiorum Eccleſiaſticorum autoritati non ſatis ſubjecti, Imperatorum erant compeſcendi autoritate, quam ipſi vix adhibuiſſent, niſi negotia in Synodis à ſe indictis fuiſſent tractata. Tertiò quia propter Eccleſiarum paupertatem non potuiſſent Epiſcopi longa itinera conficere, præſertim ut ex univerſo Orbe in unum locum ad celebrandum Concilium generale concurrerent, niſi vecturæ, aliiſque commeatui neceſſariis Principum liberalitas providiſſet. Quartò Principes ab omnibus Cœtibus admodum numeroſis publicæ quieti, ac propriæ dignitati ſiniſtrum aliquid metuentes, Epiſcopos, quorum magna erat in plebem poteſtas, ſine ſuo aſſenſu convenire non permiſiſſent. Quintò Conſtantini Magni exemplum laudabiliter ſe imitari poſſe credebant. Ut id à *bonis* fieret, propter utilitatem, ut à malis, propter neceſſitatem, & impediendi difficultatem paſſa eſt Eccleſia.

14. Cæterùm enim liberam conveniendi facultatem Epiſcopis de rebus Eccleſiaſticis tractaturis competere, nec à Principibus coarctandam eſſe declararunt, aliquando ipſi etiam Principes, ut in capite ſequenti videbimus.

CA.

CAPUT V.

Concilia generalia, dum certus est, & indubitatus Romanus Pontifex, sine illius assensu legitimè congregari non posse.

1. CUjuscumque autoritatis sit Concilium generale, Principum curâ, vel ex communi Episcoporum consensu, congregatum, dum nullus, aut incertus & dubius est Romanus Pontifex, qua de re infrà obiter agemus, occasione Concilii Constantiensis, ex professo enim illam tractare non ita pertinet ad susceptum argumentum, unam ex legitimi Concilii conditionibus esse dicimus, aut à legitimo Pontifice, dum talis existit, & agnoscitur, aut saltem non sine illius assensu convocetur.

2. Ea est D. Thomæ sententia, quam quæst. 10. de potentia art. 4. ad 13. exprimit his verbis; *Cujus* (Romani Pontificis) *autoritate solâ, Synodus congregari potest, & à quo sententia Synodi confirmatur, & ad ipsum à Synodo appellatur.* Et 2. 2. qu. 1. art. 10. in corp. *Et ideo ad solam autoritatem Summi Pontificis pertinet nova editio Symboli, sicut & omnia alia, quæ pertinent ad totam Ecclesiam, ut congregare Synodum generalem.*

3. Joannes Gerson eorum Coriphæus, qui Concilii potestatem tantum extulerunt, lib. de vit. spirit. anim. lect. 3. postquam Papæ superioritatem supra totam Ecclesiam his verbis constituit; *Habet itaque Papa dominium superioritatis à Christo supra totam Ecclesiam, cum plenitudine potestatis in eis, quæ spirituale regimen Ecclesiæ propriè dictum respiciunt, &c.* Partes hujus potestatis assignat in hunc modum; *De hac potestate sunt* JUS CONVOCANDI CONCILIA VNIVERSALIA, *Jus determinandi cum Concilio quæstiones fidei per modum articulorum, omnes generaliter obligantium.* Deinde tamen aliquos casus excipit, de quibus inferiùs.

4. Acriter S. Antoninus hoc summi Pontificis jus defendit Chronic. par. 3. tit. 2. cap. 3. §. 1. *Nec* CONCILIVM ALIVD GENERALE, inquit, POTEST CONGREGARI SINE AVTORITATE ROMANI PONTIFICIS; *nec*

aliquid valet ordinatum in illis, NISI ORDINETVR A PAPA, *ut patet dist.17. c.21. & per tot.... Omnia predicta dixerunt, & crediderunt omnes sancti Doctores, & Pontifices tam Graci, quàm Latini, & Concilia universalia qua celebrata sunt tam in Oriente quàm in Occidente, qua fuerunt legitima Concilia, non Conciliabula, & Synagoge Sathana; sicut Concilium Ariminense celebratum per Arianos, &c.*

5. Edmundus Richerius ob deprimendæ Romani Pontificis, & extollendæ Principum sæcularium autoritatis studium famosus, fatetur histor. Concil. c.1. n.7. Quod *cum Primatus Petri sit Iuris Divini quoad institutionem, certè regulariter, & ordinariè Synodi generales* ABSQVE CONSENSV PAPÆ LEGITIME PETITO CELEBRARI NON DEBENT. *Idque praxis Ecclesiæ primitiva demonstrat, & Canon Ecclesiasticus, quem Iulius Papa commendat, &c.*

Hanc ad summum Pontificem autoritatem ita pertinere, ut sine ejus assensu Concilia generalia congregari non possint, agnoscit Petrus de Marca lib.5. cap.5. num.4. *Hoc flagitium,* inquit, *admiserat Dioscorus, quod sine Sedis Apostolica autoritate Synodum Ephesinam peregit.* Et c.14. n.1. *In septima quoque Synodo Primatus Romani Pontificis emicuit. Etenim non solius consensus prærogativa, dignitasque Sedis Apostolica, sed etiam summa illa autoritas admissa est, que conventibus Ecclesiasticis Concilii Oecumenici robur conferre debet:* Numero autem 8 ex Simeone Metaphraste ista refert: *Qui Oecumenicum Concilium istud vocari queat, quod nec Romanus Antistes, citra cujus autoritatem nullo modo fieri potest, ut res Ecclesiastica ad normam dirigantur, gratum habuit.* Idem Petrus de Marca libr.6. cap.28. n.12. hanc tractat materiam, ac n.15, varia Conciliorum genera distinguens, de universalibus disertè pronunciat, quod verissimum est NON POSSE CONCILIA CELEBRARI ABSQVE SENTENTIA EPISCOPI ROMANI.

7. Totius ovilis Christi curam B. Petro, ejusque successoribus commissam nonnisi Hæretici inficiantur; *Cunctis,* inquit S. Gregorius lib.4. epist.32. *Evangelium scientibus liquet, quod voce Dominica sancto, & omnium Apostolorum* PETRO PRINCIPI APOSTOLO TOTIVS ECCLESIÆ CVRA COMMISSA *est; ipsi quippe dicitur, Petre amas me, pasce oves meas, &c. Ecce claves Regni cœlestis accipit, potestas ei ligandi, ac solvendi tribuitur; cura totius Ecclesiæ committitur.* Concilia igitur

tur generalia, ut optimo Ecclesiæ regimini prospiciatur, convocare, ad supremum illum Ecclesiæ Pastorem pertinet. Id enim Rectoris officio esse quasi innatum docent, & recta ratio, & omnium societatum tam civilium, quàm Ecclesiasticarum praxis, ut quisquis regimini præfectus est, is Cœtus convocet, dum publica res exigit, eique vocanti cæteri obsequi teneantur. Concilium generale ex ejus autoritate indicendum est, qui possit omnibus, qui congregandi sunt præcipere, suoque præcepto illos obligare. Alioquin enim plurimi adesse negligerent, aut contemnerent. Quis autem præter Romanum Pontificem omnes Episcopos sibi præsertim in rebus Ecclesiasticis, subditos habet?

8. Ideò ex S. Hieronymo inter Apostolos unus electus est, qui cæteris præesset, ut schismatis tolleretur occasio. Sed in congregandis, & celebrandis Conciliis majus est schismatis periculum. Impossibile enim est, vel saltem difficillimum (qui sunt hominum mores) ut Episcopi per totum orbem diffusi consentiant in idem tempus, eundem locum, eundem deliberandi ordinem, & alia, quæ ad prosperum Concilii exitum sunt necessara, (nisi multiplicia illa membra sic dispersa, uni capiti colligentur, ejusque modum sequantur. Si tempore magni schismatis aliud contigisse videtur, speciali Divinæ providentiæ dispositioni, ac quasi miraculo id tribuendum est in gratiam Fidelium patrato; quorum maxima pars, quis esset legitimus Pontifex, ignorabat. Cæterùm enim tot fuerunt tunc temporis dissensiones, contentiones, & discordiæ, ut simile miraculum expectandum non sit, nec expetendum; præsertim dum constabit (atq; utinam nunquam lateat) quis vetus sit Pastor, & verum Ecclesiæ universæ Caput.

9. Jus illud summi Pontificis declaratum est jam ann. 501. Nam accusato de horrendis, licet falsis, criminibus Symmacho Papa, convocati ad Synodum Episcopi Theodorico Regi exposuerunt, Synodi convocationem ad ipsummet Pontificem, quamvis accusatum pertinere. *Suggesserunt ipsum qui dicebatur impetitus, debuisse Synodum evocare, scientes quia ejus Sedi primùm Petri Apostoli meritum vel Principatus, deinde, secutâ jussione Domini, Conciliorum venerandorum autoritas ei singularem in Ecclesiis tradidit potestatem.* Quid ad hæc Theodoricus? *Potentissimus Princeps, ipsum quoque*

PAPAM IN COLLIGENDA SYNODO VOLVNTATEM SVAM LITTERIS DEMONSTRASSE, *significavit.* Actor. Synod. Rom. 3. sub Symmacho Papa anno 501. Certè si Concilium, in quo de Papæ accusatione tractandum est, ab ipsomet debet convocari, idque ob *Petri Apostoli meritum vel principatum*, non video quâ occasione, quove prætextu possit illi hæc autoritas à Catholicis negari, quam Rex Arianus agnovit. Dices fortè non de Concilio generali, sed de Provinciali, vel ad summum de nationali, hæc dicta fuisse, sed præterquam quod de re agebatur, quæ Concilium generale postulasset, nec enim ab inferiori Concilio deponi posse summum Pontificem contendunt Galli, rationes, quæ adducuntur, pro omnibus Conciliis æqualem vim habent, puta *Petri Apostoli meritum vel Principatus, Iussio Domini, singularis in Ecclesiis potestas.*

10. Cùm Imperator Valentinianus ab Episcopis rogaretur, ut liceret Concilium celebrare, respondit, ut refert Zozomenus libr. 6. cap. 7. *Mihi, qui sum in sorte plebis, fas non est, talia curiosiùs perscrutari: Sacerdotes, quibus ista curæ sunt, quocunque voluerint loco conveniant*, quibus verbis indicaverat, ad Ecclesiasticam libertatem spectare Conciliorum ad res sacras tractandas congregationem, nec posse Imperatores congregationem, sine justa saltem causa prohibere.

11. In Concilio Chalcedonensi, ut observavit Marca supra relatus, Dioscorus inter Episcopos sedere prohibitus fuit, quod Synodum generalem fecisset sine autoritate Apostolicæ Sedis, quod nunquam licuerat, nunquam factum fuerat. Acta Concilii Chalcedonensis Actor. 1. QVOD NVNQVAM FACTVM FVIT, NVNQVAM LICVIT.

12. Denique Concilium Lateranense V. sess. 11. soli Romano Pontifici hanc vindicat potestatem Constitutione, quæ incipit; Pastor æternus his verbis; *Cum etiam solum Romanum Pontificem pro tempore existentem, tanquam autoritatem super omnia Concilia habentem, tam Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissolvendorum plenum jus, & potestatem habere, nedum ex sacræ Scripturæ testimonio, dictis sanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum etiam Prædecessorum nostrorum, sacrorumq; Canonum decretis, sed propriâ etiam eorundem Conciliorum confessione manifestè constat.*

13. Ca-

13. Casus aliquos excipit Joannes Gersonius à necessitate faciendæ à summo Pontifice Conciliorum convocationis; *Congregatio*, inquit tract. de potest. Eccles. consid. 12. *legitimâ autoritate facta* DICITVR REGVLARITER A PAPA, *sicut sonant Decreta & Decretales innumeræ. Excipiuntur tamen tres casus, ubi congregatio Concilii generalis sit legitimè sine Papa. Unus dum desinit esse per mortem naturalem, aut civilem, seu Canonicam, quæ est depositio, vel si cadat in perpetuam maniam, aut si ad eum captivatum non pateat accessus. Alius dum sufficienter requisitus de convocando Concilium, renuit contumaciter in perniciem Ecclesiæ, præsertim si tangat ipsum. Tertiò si Concilium postquam est à Papa legitimè congregatum statuat certum tempus, & locum pro celebrando generali Concilio, sicut infra triennium vel de decennio in decennium, etiam ubi Papa renueret.* Fatetur Gersonius regulam esse ut Concilium à summo Pontifice congregetur. Non sunt ergo hinc alii casus excipiendi, quam quos vel lex Divina, vel evidentissima ratio præscribit. Dum nullus est Papa vel incertus est, dare operam Episcopi possunt ut eligatur Pastor, quem universa sequatur Ecclesia. Nec aliud quidquam præstari à Concilio posse, docent Autores non pauci. Ad summum igitur, si electione pendente, vel summo Pontifice impedimento inevitabili detento, quicquam occurreret, quod dilationem remedii non pateretur, Concilium providere posset. At verò dum legitimus, & certus existit Pontifex, ad eum totius Ecclesiæ cura spectat, nec sine illius autoritate, supremo, & infallibili judicio aliquid statui potest.

14 Quid ergò, inquies si Papa per negligentiam, vel malitiam bonum Ecclesiæ pessundari permittat? Nonne tunc eo invito congregari Concilium poterit? Poterunt tunc Episcopi monere, urgere, aliisque convenientibus mediis uti, Concilium autem generale Papæ opponere, nihil aliud esset, quàm remedium malo pejus adhibere; stratâ scilicet ad schisma, quo sancti Patres docent esse nihil perniciosius, viâ procliviſſimâ. Ecquando enim utile fuit Ecclesiæ existenti sine summo Pontifice legitimo, & indubitato, Concilium sine ipso collectum, vel continuatum? Quo tandem desiit Concilium Basileense, ex quo tempore schisma conflavit adversus Eugenium IV.? Quis fructus Conciliabuli Pisani Ludovici XII. Francorum Regis curâ congregati adversus Julium II. Pontificem, &c. Certè qui Ecclesiam suam

ſuper Petrum ædificatam promiſit à portis Inferi non ſuperandam, nunquam permiſit, nec permittet unquam, ut ab ipſius Petri Succeſſoribus ità concutiatur, ut niſi à Concilio generali ſine illis, ac contra illos convocato, fulciatur, continuò ruitura ſit. Nec video quî potuerint Antiſtites Pariſienſes eum caſum tantoperè timere, ut & ſine ſummi Pontificis, & ſine Concilii generalis autoritate, remedium præparare feſtinaverint.

CAPUT VI.

Reſpondetur objectionibus Joannis Launoii.

1. ILluſtriſſimus Cardinalis Bellarminus lib. de Concil. cap. 12. quærit, *cujus ſit congregare Concilia*, qui titulus ſanè ſignificat, eum non de facto, ſed de jure movere quæſtionem. Et quia contra hæreticos diſputat; *Igitur*, inquit, *convenit inter nos, & Adverſarios, Concilia Diœceſana ab Epiſcopo, Provincialia ab Archiepiſcopo, Nationalia à Patriarcha, vel Primate convocari debere.* Itaque de Conciliis generalibus diſputationem inſtituit. Quo circa hanc concluſionem ſtatim ponit; *Catholici munus convocandi Concilia generalia ad Romanum Pontificem propriè pertinere volunt, ſic tamen ut poſſit etiam alius Pontifice conſentiente, Concilia indicere; quin etiam ſatis ſit, ſi indictionem factam ipſe poſtea ratam habeat, & confirmet. At, ſi nec ipſe indicat Concilium, nec aliquis alius de ejus mandato vel conſenſu, nec ipſe ſaltem approbet indictionem,* ILLVD NON CONCILIVM, SED CONCILIABVLVM FORE. *Hæretici autem hujus temporis eam autoritatem Imperatori attribuunt.* Jus illud deinde ſex, aut ſeptem argumentis probat.

2. Capite autem ſequenti ſolvit Adverſariorum argumenta ex eo præcipuè deſumpta, quòd prima Concilia fuerint ab Imperatoribus non à Pontificibus indicta, factum non negat, imò ſatis apertè concedit. Sed primò reſpondet, argumento, quod vocant ad hominẽ, ſcilicet fruſtra traditiones, aut conſuetudinem ab adverſariis allegari, ut quia à traditione, & conſuetudine argumenta efficacia duci poſſe non admittant. Secundò, conſuetudini, conſuetudinem opponendo; *Si enim*, inquit, *quatuor, aut quinque Concilia Imperatores indixe-*

dixerunt, plura quam duodecim indixerunt Pontifices, ut Adversarii etiam fatentur. Tertiò, dicendo, *nullum esse Concilium generale Catholicum à solo Imperatore indictum, id est sine consensu, & autoritate Romani Pontificis*; quod intelligendum est juxta statutam initio conclusionem, ut Romanus Pontifex saltem approbaverit indictionem.

3. Joannes Launoius huic inter Bellarminum, & Hæreticos controversiæ se ingerens, non solùm contra Illustrissimum illum Cardinalem stat, sed eum etiam injuriis afficit: quarum illa videtur gravissima, quod Bellarminus malæ fidei fuerit in referendis testimoniis, quibus utitur. Sed videamus, an ille melioris sit fidei?

4. Decem primis sextæ partis Epistolis certat pro convocatione Conciliorum Imperatoribus offerendâ; sed quâ intentione, mihi perspectum satis non est. Potest enim quintuplex moveri quæstio. Prima de facto, scilicet, utrum Imperatores Concilia convocaverint? Secunda utrum habuerint à se autoritatem, & jus convocandi? Tertia utrum autoritatem illam habuerint non consentiente, vel etiam renitente summo Pontifice? Quarta utrum illius convocationis jus Romano Pontifici competat? Quinta utrum eâ uti possit sine consensu Principum?

5. Si Launoius primum tantùm intendit, ut multiplices quas cumulat autoritates, suadent, frustra in Bellarminum insurgit, eumque injuriis lacessit. Fatetur enim Bellarminus pluries, etiam in verbis à Launoio relatis, Imperatores de facto prima Concilia convocasse.

6. Si secundum voluit Launoius, certè Theologi partes nullatenus explevit. Cùm affirmanti incumbat onus probandi, debuit, ex regulis ab ipso sæpissimè repetitis, *aliquo Scripturæ loco juxta unanimem consensum Patrum accepto, aut traditione* probare, jus Concilia convocandi Imperatoribus competere, Scripturæ locus certè nullus est. Traditio Divina; vel Apostolica nulla est. Legimus autem è contra Apostolos plura Concilia habuisse, quorum convocationi absurdum est supponere interveniisse Principum Christianæ Religioni infensorum consensum, ut nullum sit apud Launoium argumentum negativum (qualia sunt apud ipsum ferè omnia) isto validius. Sed fortè traditionem appellaret longam

longam illam teſtimoniorum ſeriem, quibus oſtendit, Concilia olim ab Imperatoribus convocata fuiſſe. Sed hæc traditio ad factum pertinet non ad jus, nec eſt illa traditio, quam intellexit Concilium Tridentinum, à quo ſuas illas regulas ſe mutuari paſſim profitetur Launoius. Loquitur enim Concilium de doctrina à Chriſto, vel ſaltem ab Apoſtolis ex inſtinctu, ac præcepto Spiritûs ſancti ad nos quaſi per manus tranſmiſsâ; Cujuſmodi non ſunt Hiſtoriæ convocationis Conciliorum ab Autoribus, quos citat Launoius, conſcriptæ. Accedit, quod traditio Launoii non eſt perpetua, & conſtans in favorem Imperatorum, ut ipſe epiſtolâ ad Raymundum Formentinum fateri cogitur his verbis; *Quin generalia Concilia, quæ ante Florentinum habita ſunt, cùm Romæ, tùm in Gallia, Lugduni, & Viennæ, tùm in Germania, Conſtantiæ, & Baſilea, Romani Pontificis autoritate indicta, & convocata fuerint, dubitari meritò nequit.* Quibus quidem verbis non excludit expreſsè Imperatorum autoritatem: ſed hinc inferes, cujus affectus fuerit in ſanctam Sedem Scriptor ille, qui cùm in ejus favorem veritate cogente loquitur, totum quod vult dicere, dicere nequit. Scopus enim ejus epiſtolæ (vide quantum illi debeat ſancta Sedes ob prædictam confeſſionem) eſt oſtendere, Imperatorem conſenſiſſe Concilio Florentino, atque ita quodammodò compenſatam veterem diſciplinam, quâ Principes Concilia convocabant. Cùm igitur Launoius Concilium Florentinum anterioribus opponat, tacitè tantùm concedit, ſed verbis non exprimit, anteriora ſine Imperatoris conſenſu fuiſſe convocata; quod certiſſimum eſt, quodque ut Launoius apertè diceret, poſtulabat ejus inſtitutum. Denique traditio ſeu exempla à Launoio adducta, factum, non jus, de quo eſt quæſtio probant,

7. Tertium, nempè jus illud penes Imperatores fuiſſe, non conſentiente, vel etiam renitente Summo Pontifice, cùm falſum ſit, adhuc magis impoſſibile eſt, ut demonſtretur argumento Theologico, ſiquidem ex regulis Launoii petendum eſſet ex *Sacra Scriptura loco, juxta unanimem conſenſum Patrum accepto, vel ex traditione illa,* de qua loquitur Concilium Tridentinum,

8. Quæ ſit Launoii mens circa quartum, ſcilicet, an ſummus Pontifex habeat jus convocandorum Conciliorum, non

ſatis

ſatis apparet. Videtur id planè negare ſub initium primæ Epiſtolæ 6. tomi; *Præmittenda*, inquit, *atque expendenda mihi tria videntur. Et primùm quidem num ex Scriptura ſacra convocandarum Synodorum jus, & autoritas, cuiquam, Romano puta Pontifici, vindicari queat. Vindicari nequit : ſiquidem Scriptura ſacra locus nullus eſt, qui juxta unanimem conſenſum Patrum acceptus, uti accipiendum eſſe Tridentinæ Fidei regula præſcribit, cuiquam id juris & autoritatis aſſerat.* Sed fortaſſe his verbis id tantùm intellexit, quod pag. 9. dicit; *Perſonam congregantis Synodum, & Synodi congregationem ad benè, vel malè geſtam Synodum pertinere nihil*; Hoc eſt, ut ipſe explicat, non referre à quo congregetur Concilium, ut rectè celebretur. Id adhuc apertiùs tradit Epiſt. 8. Ex quo tamen non ſequitur, non poſſe ſummum Pontificem, dum Eccleſiæ univerſæ neceſſitas exigit, Epiſcopos ad Concilium convocare, illoſque non teneri convocanti parere. Doctrina enim eſſet Religioni perniciosiſſima. Cùm enim aliundè doceat judicium Papæ in definiendis fidei quæſtionibus non eſſe infallibile, quonam modo ſiſteretur hæreſis graſſantis cancer, ſi Papa non haberet jus, & autoritatem, imò, nec quiſquam alius convocandi Concilii generalis, & Epiſcopi, ut facilè contingere poſſet, inter ſe diſſentirent, aut etiam major pars convenire detrectaret? Quam enim ægrè Galli ad Concilium Florentinum, ad Lateranenſe V. & ad Tridentinum acceſſerunt, quæ tamen propter ſuam, & fortè aliorum abſentiam, generalia eſſe negabant, licet omnes generaliter convocati fuiſſent; Cujus difficultatis cauſa an in Principes, an in Epiſcopos referenda ſit, non eſt hujus loci perſcrutari. Hoc tantùm obſervo, facillimè impediendam eſſe Conciliorum congregationem, ſi nullum ſit ſummo Pontifici convocandi jus, nulla convocanti parendi Epiſcoporum obligatio. Atque ita periclitaretur Fides, & Religio, inutilis, & otioſa evaderet omnis Romani Pontificis autoritas, apud eos, qui à Romano Pontifice ad generale Concilium appellare licere, vel ſentiunt, vel fingunt, ut ejus Decretorum vim eludant, expectantes Concilium, quod ſciant non habendum, quodque fortè ipſimet impedituri ſint.

9 Verùm non ſolum jus illud penes Romanum Pontificem eſſe, ut poſſit Epiſcopos ad Concilium cogere, quod neſcio an inficiaretur Launoius, ſed etiam, ut ſine ipſo Concilium cogi non poſſit,

quod Launoius negat, aut saltem vim in tota Ecclesia non sint habitura ejus Decreta, tum ex jam dictis colligitur, tum ex dicendis in aliis hujus libri capitibus constabit.

Obscura est etiam mens Launoii circa quintum. Cùm enim in loco supra citato fateatur, saltem tacitè, congregata fuisse plura Concilia generalia Romani Pontificis autoritate, sine Imperatorum consensu, autoritatem illam à Principum consensu liberam esse agnoscere videtur: sed cur in eadem Epistola contendit in Concilii Florentini Decreto, quo Græci cum Latinis in mutuam reducuntur concordiam, ideò fieri mentionem consensus Imperatoris, quia sine eo congregatum fuerat Concilium, unde concludit; *Igitur inscriptione tali compensata est disciplina vetus, quâ generales Synodi octo in Oriente Imperatorum jussu celebrata fuerant.* Cur tantùm octo in primis Epistolis illius tomi desudat in congerendis autoritatibus, quibus ostendat octo prima Concilia fuisse ab Imperatoribus convocata. Quidquid sit de mente Launoii, ego quidem; licet non ignorem vix posse de facto haberi Concilium repugnantibus Principibus, propter eorum potentiam temporalem, certissimum tamen habeo, nullum penes illos jus reponi posse impediendi; quominùs dum Ecclesiæ necessitas postulat, Concilium à summo Pontifice congregetur, præsertim in eorum sententia, qui Papam errori obnoxium faciunt, etsi deessent aliæ rationes, illa vel sola me convinceret, quod cùm aliàs contigerit, & rursus accidere possit, nullum existere supremum Principem Catholicum, Ecclesia tunc careret medio convenientissimo ad confirmandam fidem adversus insurgentes hæreses, si Principum infidelium, aut hæreticorum consensus ad Concilii celebrationem de jure requireretur. Contigit enim frequenter, ut magna Episcoporum pars ab alia dissentiret, ac cum ea convenire detrectaret.

* * * *
* *
*

CA-

CAPUT VII.

Respondetur iis, quæ Launoius Bellarmino specialiter objicit.

1. SUpersunt expendendæ accusationes Launoii contra Bellarminum in epist. 1. tom. 6. contentæ. Hinc enim intelligetur quid de iis sentiendum sit, quæ in aliis Epistolis sparsæ sunt; cùm ejusdem ferè generis sint. Primò, Bellarminum arguit quod lib. 1. de Concil. cap. 12. statuerit *re vera esse Pontificis, non Imperatoris congregare Synodum generalem, idque demonstrari posse ex Divinis litteris.* At subdit Launoius; *& sine Theologica ratione id dicit; Nam suprà notavimus Scripturæ locum, nullum adferri posse, qui juxta unanimem consensum Patrum acceptus prout exigit Tridentina fidei professio, demonstret, quod Bellarminus demonstrandum suscepit.* Similia addit de traditione in secunda accusatione: Perpetuum est illud Launoii Sophisma, Concilii Tridentini sententiam invertens. Ex eo enim quod Concilium *contra unanimem consensum Patrum Scripturam sacram interpretari vetuerit*; Infert ipse; *gratis, & sine Theologica ratione dici, quod Scripturæ loco juxta unanimem consensum Patrum accepto non demonstretur.* Quasi idem esset, prohibere *Scripturam sacram contra* unanimem consensum Patrum interpretari: atque declarare, nulla esse argumenta Theologica, nisi à Scripturæ loco juxta unanimem consensum Patrum, accepto, quod jam lib. 3. cap. 11. confutavimus.

2. Commoda omninò est Launoio sua regula, quia cùm rarò aliquid ex professo adstruendum suscipiat; sed ferè semper aliorum assertа destruere conetur, scopum suum attigisse sibi videtur, ubi negavit extare locum Scripturæ sacræ juxta unanimem consensum Patrum acceptum, aut traditionem, atque adeò rationem ullam Theologicam, pro adversarii sui dicto. Idque facilè probat juxta suam methodum allatis plurimis locorum Scripturæ interpretationibus, & autoritatibus de re illa tacentibus, aut aliud, diversum quidem, sed non contrarium, affirmantibus.

3. Sufficit Theologo, ut nihil contra unanimem Patrum consen-

ſum affirmet, ut generalibus Patrum effatis argumenta ſua conformet, ut concluſiones in traditione, vel in Scripturæ locis, unde illas deducit, contineri, prudenter, rationabiliterque, ex Fidei ac Religionis analogiâ judicentur, qui plus aliquid exigit, Theologiam cum Fide confundit; idque quod à peritis habendum eſt tanquàm certiſſimum, cùm eo quod omnibus fide Divinâ neceſſariò credendum eſt. His autem officius ſatisfeciſſe hac in parte Bellarminum perſpiciet, qui ejus doctrinam æquo animo expenderit.

4. Tertiò Bellarminum accuſat, quod *contra Calvinum Eccleſiaſticæ hiſtoriæ rudem, & ignarum in rebus ſeu veris, ſeu falſis ad hominem diſputatis præſidium omne conſtituat, Sed aſſerenda ſemper eſt*, inquit *ſuis momentis veritas, quæ hominum mendacio nunquam indiguit.* Sed quod eſt Bellarmini mendacium à Calvino acceptum. Hæc ſunt Bellarmini verba, quæ refert Launoius; *Argumenta Calvini, & Magdeburgenſium ſumuntur ex indictionibus primorum Conciliorum, quæ ab Imperatoribus non à Pontificibus indicta fuere.* Primam partem admittit Bellarminus, ſcilicet prima Concilia convocata fuiſſe ab Imperatoribus: Illudne mendacium à Bellarmino ex Calvini conceſſione acceptum vocat Launoius, in quo confirmando tantum laboris inſumpſit? Secundam partem negat Bellarminus, ſcilicet prima Concilia non fuiſſe à Pontificibus indicta, eo nimirum modo, quem exprimit in concluſione ſua, cap. præcedenti poſita. *ſic tamen ut poſſit etiam alius, Pontifice conſentiente, Concilium indicere, Quin etiam ſatis ſit ſi indictionem factam ipſe poſteà ratam habeat, & confirmet.* Illud mendacium non eſſe, probat Bellarminus, & probabimus nos in capitibus ſequentibus. Et, ſi mendacium eſſet, non eſſet à Calvino acceptum, quandoquidem id à Calvino negatur. Quid autem in hac Bellarmini methodo reprehenditur? An quod utatur argumentis quæ vocantur ad *hominem*? Num optima illa ſunt, dummodo vera ſumatur adverſarii ſententia; legitimèq; deducatur conſequentia; Optandum eſſet, ut prima conditio adeò ſincerè obſervaretur à Launoio contra Bellarminum diſputante, ut à Bellarmino Hæreticos impugnante. An non certior victoria, cùm ſuis ſe armis hoſtis perimit? Sed falſa ſunt, quæ Adverſarius concedit. Non licet certè falſum aſſumere ad adſtruendum falſum: Congruenter tamen affirmationem falſam ab adverſario factam diſputans

ei

Digitized by Google

ei opponit, ut aliam ejusdem falsam assertionem retundat. Neque hoc pacto falsitas approbatur, sed ex falsitatis veneno ab adversario subministrato, adversus aliam falsitatem componitur remedium, quo ille sanetur, alii sani custodiantur. Quanquam ne istud quidem facit Bellarminus, quin falsitatem detegat, contradictionem hæreticorum demonstrans, & singulas falsitates patefaciens. Quod autem Launoius addit; Neque *enim Calvinum errare sufficit, sed præterea requiritur, ut Catholici quidam non errent, cum utrimque errari potest*; Innuens falsa ab adversariis concessa ad alia falsa confirmanda usurpari, vel eadem, quæ conceduntur acceptari. In Bellarminum id non cadit; Quod ut pateat, reliquas ejus accusationes ordine prosequamur. Cæterùm si hæc Launoii contra Bellarminum accusatio refertur ad illud, quod Illustrissimus Cardinalis ex confessione Calvini supponit, Conciliorum Provincialium convocationem ad Metropolitanum, Diœcesanorum ad Patriarcham, aut Exarchum pertinere, atque indè concludit generalium congregationem ad Papam spectare, præterquam quod verissima est doctrina, fuit etiam ab Episcopis Gallicanis tradita. Hincmarus Archiepiscopus Remensis opusc. 55. Capitum 20. cap. ait: Sic igitur *universales Synodi specialiter Apostolicæ Sedis autoritate convocantur, & aquè Provinciales Canonicæ Synodi Decreto Sedis Apostolicæ à Metropolitanis, & Provinciarum Primatibus convocantur, sicut de collatis clavibus Regni Cælorum, id est ligandi, & solvendi Pontificio specialiter S. Petro dato, & simul omnibus Apostolis, & in eis Catholicis Episcopis collato sancta, & universa tenet Ecclesia &c.*

5. Quartò arguit Bellarminum, quod initio capitis 13. dicat; *Superest argumenta solvere, ex quibus etiam magis confirmabitur veritas*, quasi jam probasset in superiori capite, Nicænum Concilium à Pontifice Romano congregatum, atque id tantùm ex contrariorum argumentorum solutione supereffet confirmandum, quamvis in superiori capite non solùm id non probaverit, sed ne verbum quidem de Concilio Nicæno fecerit. Justiùs nos hic adversùs Launoium, quàm ipse alibi adversùs Bellarminum, aut alios Scriptores; quos ipse *Curiæ Romano mancipia* vocat, possemus exclamare. Heu prisca fides Bellarminus in capite superiori, hoc est 12. lib. 1. de Conciliis, ut ipsemet Launoius in accusatione prima notavit his verbis, *Quæstio-*

ſum affirmet, ut generalibus Patrum effatis argumenta ſua conformet, ut concluſiones in traditione, vel in Scripturæ locis, unde illas deducit, contineri, prudenter, rationabiliterque, ex Fidei ac Religionis analogiâ judicentur, qui plus aliquid exigit, Theologiam cum Fide confundit; idque quod à peritis habendum eſt tanquam certiſſimum, cùm eo quod omnibus fide Divinâ neceſſariò credendum eſt. His autem officiis ſatisfeciſſe hac in parte Bellarminum perſpiciet, qui ejus doctrinam æquo animo expenderit.

4. Tertiò Bellarminum accuſat, quod *contra Calvinum Eccleſiaſticæ hiſtoriæ rudem, & ignarum in rebus ſeu veris, ſeu falſis ad hominem diſputatis præſidium omne conſtituat, Sed aſſerenda ſemper eſt*, inquit *ſuis momentis veritas, quæ hominum mendacio nunquam indiguit.* Sed quod eſt Bellarmini mendacium à Calvino acceptum. Hæc ſunt Bellarmini verba, quæ refert Launoius; *Argumenta Calvini, & Magdeburgenſium ſumuntur ex indictionibus primorum Conciliorum, quæ ab Imperatoribus non à Pontificibus indicta fuere.* Primam partem admittit Bellarminus, ſcilicet prima Concilia convocata fuiſſe ab Imperatoribus: Illudne mendacium à Bellarmino ex Calvini conceſſione acceptum vocat Launoius, in quo confirmando tantum laboris inſumpſit? Secundam partem negat Bellarminus, ſcilicet prima Concilia non fuiſſe à Pontificibus indicta, eo nimirum modo, quem exprimit in concluſione ſua, cap. præcedenti poſita. *ſic tamen ut poſſit etiam alius, Pontifice conſentiente, Concilium indicere, Quin etiam ſatis ſit ſi indictionem factam ipſe poſteà ratam habeat, & confirmet.* Illud mendacium non eſſe, probat Bellarminus, & probabimus nos in capitibus ſequentibus. Et, ſi mendacium eſſet, non eſſet à Calvino acceptum, quandoquidem id à Calvino negatur. Quid autem in hac Bellarmini methodo reprehenditur? An quod utatur argumentis quæ vocantur ad *hominem*? Num optima illa ſunt, dummodo vera ſumatur adverſarii ſententia; legitimèq; deducatur conſequentia; Optandum eſſet, ut prima conditio adeò ſincerè obſervaretur à Launoio contra Bellarminum diſputante, ut à Bellarmino Hæreticos impugnante. An non certior victoria, cùm ſuis ſe armis hoſtis perimit? Sed falſa ſunt, quæ Adverſarius concedit. Non licet certè falſum aſſumere ad adſtruendum falſum: Congruenter tamen affirmationem falſam ab adverſario factam diſputans

ei

ei opponit, ut aliam ejuſdem falſam aſſertionem retundat. Neque hoc pacto falſitas approbatur, ſed ex falſitatis veneno ab adverſario ſubminiſtrato, adverſus aliam falſitatem componitur remedium, quo ille ſanetur, alii ſani cuſtodiantur. Quanquam ne iſtud quidem facit Bellarminus, quin falſitatem detegat, contradictionem hæreticorum demonſtrans, & ſingulas falſitates patefaciens. Quod autem Launoius addit; Neque *enim Calvinum errare ſufficit, ſed praterea requiritur, ut Catholici quidam non errent, cum utrimque errari poteſt*; Innuens falſa ab adverſariis conceſſa ad alia falſa confirmanda uſurpari, vel eadem, quæ conceduntur acceptari. In Bellarminum id non cadit; Quod ut pateat, reliquas ejus accuſationes ordine proſequamur. Cæterùm ſi hæc Launoii contra Bellarminum accuſatio refertur ad illud, quod Illuſtriſſimus Cardinalis ex confeſſione Calvini ſupponit, Conciliorum Provincialium convocationem ad Metropolitanum, Diœceſanorum ad Patriarcham, aut Exarchum pertinere, atque indè concludit generalium congregationem ad Papam ſpectare, præterquam quod veriſſima eſt doctrina, fuit etiam ab Epiſcopis Gallicanis tradita. Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis opuſc. 55. Capitum 20. cap. ait: Sic igitur *univerſales Synodi ſpecialiter Apoſtolica Sedis autoritate convocantur, & aquè Provinciales Canonica Synodi Decreto Sedis Apoſtolica à Metropolitanis, & Provinciarum Primatibus convocantur, ſicut de conlatis clavibus Regni Cælorum, id eſt ligandi, & ſolvendi Pontificio ſpecialiter S. Petro dato, & ſimul omnibus Apoſtolis, & in eis Catholicis Epiſcopis conlato ſancta, & univerſa tenet Eccleſia &c.*

5. Quartò arguit Bellarminum, quod initio capitis 13. dicat; *Superest argumenta ſolvere, ex quibus etiam magis confirmabitur veritas*, quaſi jam probaſſet in ſuperiori capite, Nicænum Concilium à Pontifice Romano congregatum, atque id tantùm ex contrariorum argumentorum ſolutione ſupereſſet confirmandum, quamvis in ſuperiori capite non ſolùm id non probaverit, ſed ne verbum quidem de Concilio Nicæno fecerit. Juſtiùs nos hic adversùs Launoium, quàm ipſe alibi adversùs Bellarminum, aut alios Scriptores; quos ipſe *Curiæ Romano mancipia* vocat, poſſemus exclamare. Heu priſca fides Bellarminus in capite ſuperiori, hoc eſt 12. lib. 1. de Conciliis, ut ipſemet Launoius in accuſatione prima notavit his verbis, *Quæſtio-*

nem juris tractat statuitque re vera esse pontificis, non Imperatoris congregare Synodum generalem Caput autem 13. sic inchoat. *Supereſt argumenta ſolvere ex quibus etiam magis confirmabitur veritas*; Illa verba ſic accipit Launoius, ut ſi Bellarminus vellet tantùm ſolvere argumenta negantium Synodum Nicænam à Romano Pontifice congregatam, quaſi jam id demonſtraſſet in capite præcedenti, cùm ejus Synodi ne mentio quidem facta ſit in illo capite. Id nemo credat de viro prudente, qualis erat Bellarminus, ſed nec credere poſſit qui contradicendi ſtudio non ſit excæcatus, ſi attendat ad illa verba Bellarmini, quæ refert Launoius ante primam accuſationem. Sic enim ſcribit doctiſſimus Cardinalis; *Supereſt argumenta ſolvere, ex quibus etiam magis confirmabitur veritas. Argumenta Calvini, & Magdeburgenſium ſumuntur ex dictionibus primorum Conciliorum, quæ ab Imperatoribus non à Pontificibus indicta fuere. De Nicæno primo ait Ruffinus, &c.* Quis præter Launoium lectis his verbis non videat, vel negare audeat, Bellarminum non argumentis contra convocationem Concilii Nicæni, ſed contra jus convocandi Concilia reſpondere velle? Primò capitis 12. titulus eſt; CVIVS SIT CONGREGARE CONCILIA, 13. verò. *Solvuntur argumenta Adverſariorum.* Initium autem iſtius capitis eſt; *Supereſt argumenta ſolvere, &c.* Secundò Bellarminus dicit, Argumenta Calvini, & Magdeburgenſium ſumi ex indictionibus primorum Conciliorum; non ergo de convocatione Nicæni, quod primum omnium generalium celebratum eſt, diſputat. Tertiò, Bellarminus ex parte adverſariorum enumerationem Conciliorum ab Imperatoribus habitorum inchoat à Concilio Nicæno: non ergo de illo ſolo eſt quæſtio. Quartò, Bellarminus huic objectioni ex convocatione Concilii Nicæni propoſitæ reſpondet, probans eam ex conſenſu ſancti Sylveſtri factam; Non ergò ſupponit id jam à ſe in capite præcedenti demonſtratum; ſolumque ſupereſſe, ut argumenta in contrarium ſolvantur.

6. Quintò, *Bellarmino*, inquit Launoius, *& illius Aſſeclis religio videtur eſſe quicquam, quod Calvinus, & Magdeburgenſes probent non improbare.* Verùm id quidem ſi de rebus intelligatur, quæ ad illorum hæreticorum errores pertinent, non de iis, in quibus rectè ſenſerunt. Novit Bellarminus omnia probare; quod bonum eſt, tene-

re;

re; quod malum improbare, ut in loco, de quo Launoius loquitur, concedit sapientissimus Cardinalis Calvino, & Magdeburgensibus, prima Concilia ab Imperatoribus fuisse convocata; negat ex facto jus sequi, ita ut Summo Pontifici potestas auferatur, & Imperatoribus adjudicetur, congregandorum Conciliorum.

7. Rursùs circa sextam accusationem exclamatio Launoii adversùs Scriptores Romanos in ipsum retorquenda esset. *Heu prisca fides*; Cùm enim Bellarminus tribus autoritatibus, scilicet sextæ Synodi, Damasi, & Ruffini (de quibus omnibus simul dixit, quod à Launoio repetitur; *ex quibus habemus quod volumus*) probasset, Concilium Nicænum habitum fuisse cum consensu Romani Pontificis, Launoius ad ultimam tantùm, utpotè cæteris minus expressam, Bellarmini conclusionem refert, quò eam faciliùs impugnet; sic enim ejus verba glossatur; *Ex quibus habemus quod volumus*, sic Bellarminus. Addidit Launoius; *Si Ruffini testimonio stetur*. Cùm dicere debuisset: si sextæ Synodi, si Damasi, si Ruffini testimonio stetur. Imò bene affectus Lector verba ista potiùs de aliis, quàm de Ruffino obscurius loquente accipiet. Hanc autem Ruffini autoritatem impugnat Launoius, primò quod Ruffinus non aliud dicat, quàm quod *Constantinus ex Sacerdotum sententia Concilium convocat*; Non exprimens qui fuerint Sacerdotes illi. Secundò quia Epiphanius Ruffino antiquior significat, qui fuerint illi Sacerdotes, Alexandrum Alexandriæ Episcopum nominans. Tertiò quia hæc verba Epiphanii *studio & hortatu* declarant, quid sibi velint hæ voces apud Ruffinum, *Sacerdotum sententia*; scilicet consilium à Sacerdotibus, mandatum à Constantino, adhibitum ad congregandum Concilium. Quartò, quia Nicæna Synodus se Constantini Imperatoris mandato coactam esse simpliciter profitetur. Sed primò cur non licuisset Bellarmino Ruffini verba illa, *ex Sacerdotum sententia*, de Romano Pontifice intelligere, cùm ratio suadeat Constantinum Principem religiosissimum, & prudentissimum tanti momenti rem non fuisse aggressum, nisi communi consensu cum S. Sylvestro, quem totius Ecclesiæ Caput, & Episcoporum Principem esse non ignorabat; cùm sexta Synodus, quam simul cum Ruffino citaverat, dixerit; Constantinum & Sylvestrum magnam Synodum apud Nicæam congregasse: Cùm Gregorius II. quem

Lau-

Launoius tom. 7. epist. 7. plurimum laudat, in illo ipso Epistolæ posterioris fragmento, quod ibi exscripsit, hæc habeat verba; *Constantinus Magnus, Theodosius Magnus, Valentinianus Magnus, & Constantinus Justiniani Pater, qui sextæ Synodo interfuit, Imperatores isti religiosè imperarunt, & cum Pontificibus uno consilio ac sententiâ Synodos congregantes, atque veritatem dogmatum perquirentes sanctas Ecclesias constituerunt, & ornarunt*; Secundò Epiphanius Alexandrum Alexandriæ Episcopum nominans, alios non excludit. Tertiò, laudabilis illa inter Pontifices, & Imperatores concordia, quam exprimit Gregorius II. in verbis mox relatis, non patiebatur, ut ità subtiliter sua quique jura distinguerent; cùm utrique de fide tantùm ac Religione soliciti essent. Undè contingere potuit, ut etiam Scriptores non ità scrupulosè verba ponderarent; nec rebus significandis aptiora seligerent. Adde, quod vox, *sententia*, qua utitur Ruffinus, utrumque, & simplex suffragium & judicium cum autoritate apud probos Scriptores Latinos denotat; Verba verò Epiphanii, *studio, & hortatu* Alexandro, cujus specialem fecit mentionem, accommodata sunt. Cùm enim Arius Presbyter Alexandrinus ob suam hæresim ab Alexandro illius urbis Antistite fuisset excommunicatus, nec resipisceret, imò plurimos suæ perfidiæ socios haberet, etiam inter Episcopos; optavit Alexander efficacissimum huic malo remedium apponi; Ideoque hortatus est Constantinum, ut Concilium generale celebrandum curaret. Id autem à Constantino sine Sylvestri consensu factum, credere non sinunt, quæ suprà diximus. Quartò, neque id consentiente Sylvestro factum negat ipsum Concilium Nicænum, licet fileat. Sophisma est à propositione absoluta, modalem exclusivam inferre, ex eo quod Concilium Nicænum, & Scriptores à Launoio citati, dicunt, Concilium illud à Constantino convocatum concludere, ab ipso dumtaxat fuisse convocatum, aut ut volunt Hæretici, ipsi soli sine assensu summi Pontificis jus convocandi fuisse.

8. Septimò contra Bellarminum retorquet hæc ejus verba; *Ac primùm de Nicæno primo legimus in sexta Synodo Act. 18 Constantinum, & Sylvestrem magnam Synodum apud Nicæam congregasse*; Quæ contraria esse dicit ei quod statuerat capite præcedenti; *Esse revera Pontificis tantum, non Imperatoris congregare generalem Synodum.* Hic adhuc

adhuc desideratur bona fides Launoii. 1. An Bellarminus his verbis capitis 13. intendit probare, quod cap. 22. jam ostenderat; *Esse revera Pontificis tantùm, non Imperatoris, congregare generalem Synodum?* Nonne respondet objectioni Hæreticorum, Papam à jure convocandorum Conciliorum excludentium, eò quod Imperatores prima Concilia convocaverint? Cui quidem Hæreticorum argumento tres adhibet responsiones, quarum ultima hæc est; *Tertiò dico nullum esse Concilium generale Catholicum, à solo Imperatore indictum, id est sine consensu, & autoritate Romani Pontificis*, quod sic probat; *Ac primùm de Nicæno, &c.* quæ supra relata sunt. Undè clarè liquet, malè opponi Bellarmino illa ejus verba, cùm non ipse, sed hæretici, quibuscum disputat, argumententur à facto ad jus: Ipse autem è contra concedens Imperatores de facto Concilia convocasse, neget, id eos proprio jure, ac sine consensu Romanorum Pontificum fecisse, quod testatur apertè autoritas illa sextæ Synodi. Optimè autem respondet adversariis suis Bellarminus, etiamsi à facto ad jus valeret consequentia; quandoquidem testatur sexta Synodus Sylvestrum cum Imperatore, non autem solum Imperatorem congregasse Synodum Nicænam. Undè juxta ratiocinationem Hæreticorum, sequeretur saltem juris illius participem esse Romanum Pontificem. Cæterùm non attendit Launoius ad ea quæ paulò post refert ex Bellarmino, scilicet, *Concilium generale ab eo indici debet ex autoritate, qui potest omnes cogere: At nullus unquam Imperatorum totam Ecclesiam subjectam habuit.* Si Launoius ad ea attendisset, non puto ausurum fuisse, adhibitâ æquivocatione, Bellarminum exagitare, quasi negasset Imperatores Concilia convocasse, aut statuisset, eum, qui de facto convocat, jure suo convocare. Hæc enim verba *indici ex autoritate* mentem eruditissimi Cardinalis luculenter explicarent, si alias non constaret; nimirùm ipsum non de convocatione actuali, sed de jure, & autoritate convocandi agere. Quanquam adversariis suis negat, convocationem actualem sine consensu summi Pontificis fuisse factam. Itaque iniquum est illud convitium quod subjungit Launoius, *ut qui vivit in diem, quid sit futurum cras, non cogitat; sic Bellarminus priore paginâ scribens quid posteriore scripturus sit non prospicit. Exinde contingit, ut prior, & posterior recta, & versa pagina mutuis attrita vulneribus concidant, & in eandem ruinam trahantur, &c.*

9. Denique teſtimonium Damaſi Bellarmino non favere contendit; quia hæc verba, *cum Sylveſtri conſenſu*, non denotant autoritatem convocandi Concilii ; Quippè cùm cæteris omnibus Epiſcopis conveniant. Verùm ut ſupra notavimus, Illuſtriſſimus Cardinalis jam cap. 12. autoritatem ſummi Pontificis in convocandis Conciliis demonſtraverat. Hic, id eſt in cap. 13 reſpondet objectionibus , ità tamen ut ex reſponſionibus interdum confirmet jam probata. Quamobrem licet hæc verba non ita eſſent expreſſa, non periclitatur cauſa, quæ defenditur , præſertim cùm immediatè antè iſtam autoritatem poſitum ſit perſpicuum Concilii ſexti teſtimonium. Sed ut quid Sylveſtri ſolius fuiſſet facta mentio, ſi vox illa, *conſenſus* nihil aliud innueret, quàm nudam complacentiam, aut approbationem omnibus Epiſcopis communem ?

10. Aliud quod objicit Bellarmino Launoius ; Nempe quod hic tribuat Damaſo Pontificale, quod ei in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis non tribuit , plus videtur habere coloris, non tamen plus habet juſtitiæ concluſio hæc, quàm illinc elicit ; *Bellarminus igitur peccat dupliciter, & primò quidem contra propriam conſcientiam , cùm Damaſo tribuit librum, quem Damaſi non eſſe noverat. Deinde cùm liber ille cauſam non adjuvat.* Nam & Pontificalis autoritatem cauſam juvare , jam vidimus; Et temerarium eſt aliquem damnare peccati contra propriam conſcientiam, dum lapſus tribui alii cauſæ poteſt, & probabiliter debet. Unde ſcit Launoius peccaſſe contra propriam conſcientiam Bellarminum Pontificale illud Damaſo adſcribentem in libro primo de Conciliis ? Fortaſſis enim cùm eum librum ſcriberet nondùm examinaverat an Damaſus eſſet verus Pontificalis Autor. Fortè licet id jam antea noviſſet , memoriæ tunc non occurrit ; fortaſſe in ea denominatione vulgari modo loquendi ſeſe accommodare debere credidit. Denique viro admodum pio , qualis ex omnium opinione extitit Bellarminus, ſeni, ac morti vicino, juranti ſe nihil falſi ſcienter ſcripſiſſe, fides ſine injuria negari non poteſt, cùm de conſcientiæ ſuæ arcanis, quæ ſoli Deo judicanda reſervantur, quorumque ſolus ipſe conſcius eſt, teſtimonium dicit. *At*, inquit Launoius , *in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis* Pontificale Damaſo non tribuitur. Ita eſt, & quidem ſi eodem tempore Damaſo à Bellarmino fuiſ-

ſet

ſet adſcriptum, contradictio ſuſpicionem ingereret: Tamen peccati contra propriam conſcientiam certam probationem non efficeret, cùm potuiſſet diverſitas ex diverſis cauſis oriri; quantò igitur minus cùm libri de Conciliis, & de Scriptoribus Eccleſiaſticis diverſis temporibus editi fuerint. Certè Bellarminus ſenex, & morti vicinus hunc lapſum reparaſſet, ſi ejus ſibi conſcius fuiſſet, quando tam accuratè opera ſua, ſolo veritatis amore inductus, recognovit.

CAPUT VIII.

Concilia generalia ſine conſenſu ſummi Pontificis habita non fuiſſe, vel robur non obtinuiſſe, oſtenditur: & reſpondetur aliis objectionibus Joannis Launoii.

1. Mihi, ut capite ſexto dixi, perſpicuum non eſt quâ intentione Launoius tantoperè deſudaverit, ut convocationem primorum Conciliorum generalium Imperatoribus vindicaret. Si enim facti tantum veritatem defendere voluit, inutili labore tempus detrivit; cùm factum nec tanti ſit momenti, nec à quoquam negetur. Si laborem hunc ſuſcepit, ut Papæ jus eſſe negaret convocandi Concilia, dum ad univerſæ Eccleſiæ bonum opportuna viderentur, apertam illius Primatui intulit injuriam; cùm nihil magis ad Prælati cujuſvis ſive Politici, ſive Eccleſiaſtici dignitatem, & autoritatem pertineat, quàm ut eos, quibus præeſt, convocandi habeat facultatem, dum id recto ſuo regimini expedire judicaverit. Poteſtatem illam Metropolitis, Primatibus, Exarchis, Patriarchiſque tribuunt paſſim Canones, ut non niſi injuriâ ſummo Pontifici auferri queat. Si in id tantùm nixus eſt quod epiſtolâ primâ, & aliis declarat, ut convocationem oſtenderet, non eſſe neceſſariò aliqua autoritate faciendam, cur tantam operam contulit ut Pontifices à primorum convocatione arceret, & eam Imperatoribus ſolis vindicaret? Accedit quod rem tentavit periculoſam, factionibus faventem, quamque in regimen Politi-

cum inferre ausus non fuisset. Scio equidem Episcopos aliquando ex communi consensu convenisse,& ex occasione Concilia celebrasse; sed vel adfuit, vel saltem subsecutus est assensus eorum,ad quos convocatio pertinebat; aut factum præter ordinem, in omni rectè constitutâ Republicâ servari solitum,non debet in exemplum, vel in argumentum juris assumi.

2. Quidquid intenderit Launoius, & alii, quos secutus est, verum semper est, ob primorum Conciliorum generalium convocationem non posse excludi Summum Pontificem à convocandi jure; cùm nullum habitum sit sine ejus autoritate, vel assensu; eo scilicet modo, quem explicat Bellarminus lib.1. de Concil. cap. 12. *Ut possit etiam alius Pontifice consentiente,Concilium indicere, quin etiam satis sit si indictionem factam ipse postea ratam habeat,& confirmet.*

3. Concilia generalia quæcunque in Occidente habita sunt,usque ad tempus diri, diuturniqúe schismatis inter Romanos, & Avenionenses Pontifices,solius Romani Pontificis autoritate indicta, convocataque fuisse neque ipse Launoius negat. Itaque hæc convocatio Summi Pontificis jus validiùs confirmat, quàm impugnari possit ex Orientalium convocatione. Cùm enim non minoris sint dignitatis posteriora, quàm prima, siquidem omnia Ecclesiam universam repræsentant, clariùs elucet Pontificis in Occidentalium, quàm Imperatoris in Orientalium convocatione,autoritas. Illa enim solus Pontifex congregavit,ista non sine Pontifice Imperator. Extant de pluribus simul probationes, qualis est ea, quam superiori capite adduximus ex Gregorio II. sunt etiam de singulis, sed aliæ aliis magis expressæ,quales sunt quæ sequuntur.

4. Concilium primum Nicænum à sancto Sylvestro cum Constantino congregatum fuisse probat testimonium sextæ Synodi Act. 18. sermone acclamatorio ad Constantinum his verbis. *Constantinus semper Augustus,& Sylvester laudabilis magnam,atq; insignem in Nicæa Synodum congregabant.* Quantùmvis Launoius conetur tom. 6. Epist.1.hujus autoritatis pondus imminuere,nunquam poterit eam elidere.*Relata verba,*inquit,*illius sunt tantùm, qui Constantino Imperatori acclamavit anno post Nicænam Synodū 355.*Si tantùm adversaren-

tur,

tur, quantum favent Pontifici non solius acclamantis, sed totius Synodi esse animadvertisset, nec enim aliter sentire potest, quicumque legit, quæ sermonem acclamatorium, in quo continentur, præcedunt; Ista scilicet; *Sanctum Concilium dixit: Pissime, & tranquillissime Domine, sermonem acclamationum ad Deo amabilem vestrum Potentatum juxta morem composuimus, & si placuerit pietati vestræ, hunc perlegi jubete. Constantinus pius Imperator dixit: Acclamationus sermo, qui compositus est à sancto vestro Concilio deferatur, & relegatur. Qui delatus est, & his sermonibus ita relectus est.* Concilium dicit, se sermonē composuisse; Constantinus ut à Concilio compositum excipit; Quis mallet Launoio credere dicenti, *illius esse tantùm qui Constantino Imperatori acclamavit*? Hoc certè vel unicum testimonium sufficit ad evertenda quæcunque contra summum Pontificem afferunt, qui ejus autoritatem à primorum Conciliorum generalium convocatione excludunt.

5. Si Concilium œcumenicum in sermone, cujus non alius est finis, ut nomen ipsum indicat, quàm applaudere, satis sibi videtur honoris Imperatori deferre, dum Imperatorem cum Romano Pontifice conjungit ad congregationem Concilii; Quis ab illa autoritate Romanum Pontificem audebit excludere? Certè si qua tunc fuisset opinio, quod pertineret ad solùm Imperatorem Conciliorum convocatio, non defuisset vir aliquis prudens inter eos, qui sermonem vel legerunt, vel audierunt, antequam coram Constantino pronunciaretur, qui prædicta verba supprimenda esse monuisset; nec ea Imperator, ejusque Officiales neglexissent. At, inquit Launoius prolata sunt 355. annis post Concilium Nicænum; Ergone per illam temporis intercapedinem nulla fuerant habita Concilia generalia, ut non recurrente occasione oblivio delevisset ex omnium Episcoporum, & Imperatorum, eorumque Officialium memoria tam eximium Imperatorum jus? Solius ne Concilii Nicæni convocandi particeps fuit Romanus Pontifex? Adde quod etsi testimonium illud factum non probaret, jus tamen adstrueret, & Concilii œcumenici hac de re sententiam.

6. Chalcedonense Concilium jussu S. Leonis congregatū fuisse declarat epistola Episcoporum Mœsiæ secundæ ad Leonem Imperatorem, quæ est 32. in 3. parte Actorum ejusdem Concilii; *Quæ* (Fides) *ad*

peremptionem Eutichianæ vesaniæ de humanatione salvatoris in Chalcedonensium Civitate multis sanctis Episcopis convenientibus PER IVSSIONEM LEONIS ROMANI PONTIFICIS, *qui verè caput est Episcoporum, & venerabilis Sacerdotis, & Patriarchæ Anatolii Concilio celebrato, sub duobus Imperatoribus confirmata est.* Licet autem Anatolius cum S. Leone jungatur; præcipua tamen autoritas huic tribuitur verbis illis, *qui verè Caput est Episcoporum.* Cujuslibet enim Capitis Politici est cætera ejusdem corporis membra colligere: id ipsum indicant Litteræ Imperatoris Marciani ad S. Leonem, quæ habentur in prima parte Actorum illius Concilii num. 34. his verbis; *Supereſt ut si placuerit tuæ Beatitudini in has partes advenire, & Synodum celebrare, hoc facere Religionis affectu dignetur.* Et S. Gelasius in Epistola ad Episcopos Dardaniæ, de Sede Apostolica ait; *Ut Synodus Chalcedonensis fieret, sola decrevit.* Ubi hæc vox (*sola*) aliorum Patriarcharum, non autem Imperatoris interventum excludit. Quin etiam in ipsomet Concilio Chalcedonensi Act. 1. Lucentius Apostolicæ Sedis Legatus, & Vicarius, asserit; *Synodum sine autoritate Sedis Apostolicæ nunquam factam esse, nec fieri licuisse.* Paschasinus etiam Legatus addidit, *de his esse Ecclesiasticas regulas, & Patrum Instituta.* Quâ fronte in tam numeroso, tamque augusto Cœtu hæc dixissent, nisi fuissent omninò certa. Nam, quod suprà observavimus, non loquebantur de re tam antiqua ut ex hominum memoria excidisset, aut coram hominibus adeò juris sui negligentibus, ut non curarent, aut adeò timidis, ut non auderent jus indebitum Romano Pontifici tribuentibus contradicere.

7. Octavam Synodum convocatam fuisse ab Hadriano II. Papâ testatur Anastasius Bibliothecarius, qui interfuerat. Quia, inquit in præfatione hujus Concilii, Hadrianum alloquens, *superna providentia, quæ singula singulis ita distinguit temporibus; ut sanctos suos veluti splendentia quædam astra, non pariter, sed vicibus discretis, ad illuminationem Ecclesiæ suæ proferat, Apostolatum vestrum nostris temporibus quasi quoddam fulgidum Sydus produxit, cujus tempore,* ATQVE AVTORITATE *sanctæ universalis, & magna Synodus octava celebraretur.* Et Concilium ipsum in Epistola ad eundem Hadrianum; *Omnipotens Deus*, inquit, *& Rex universorum, qui* PER SOLERTIAM VESTRAM, INTERVENTIONEM, AC IVDICIVM, SEV SYNODICAM EXPOSI-

POSITIONEM *tam magnam, & universalem Synodum congregare dignatus est.*

8. Illam Pontificis autoritatem præ se ferunt verba Epistolæ Hadriani II. ad Imperatorem Basilium respondentis, relata in Act. 1. *Hæc curare cupiens, Apostolicæ Sedis decreti remedium requisisti ..... Volumus ergò* PER VESTRÆ PIETATIS INDVSTRIAM *illic numerosum celebrari Concilium.*

9. Dum Launoius à consortio Imperatorum in convocandis Conciliis Pontifices verisimili ratione separari posse diffidit, hoc saltem efficere tentat, ut Imperator primas habeat. *Et quamvis* (sic inchoat Epistolam octavam tom. 6.) *Ut Synodus haberetur octava, inter se penitus consenserint Basilius Imperator, & Hadrianus Pontifex; tamen Synodus. & Hadrianus ipse, Imperatori convocationem tribuunt.* Si æquus esset inter Pontifices, & Principes Launoii animus, nonne hic octavæ Synodi, & Hadriani verba, maximæ erga Imperatorem reverentiæ, ejusque dignitati, non potestati tribuenda dixisset, quandoquidem Epist. 9. tom 7. Zachariæ Papæ dignitati, & non ejus autoritati adscribit vocem ipsam *autoritas*, & alias huic affines, *ut jussio, mandatum, &c.* quibus utuntur quamplurimi Scriptores, ad significandas summi Pontificis in depositione Childerici à Regno Franciæ, & evectione Pippini, partes. Sed tot extant in ejus operibus, ac præsertim Epistolis, quarum pauciſſimæ sunt in octo voluminibus, quæ adversus Romanum Pontificem non dirigantur, aversi ejus animi signa, ut legendis illis nemo delectetur, imò Autori ferè non succenseat, nisi qui erga B. Petri Successores malè sit affectus, eorumve dignitatem graviter ferat; Nemo ejus doctrinam, nisi cum cautela, & cum examine, ac justè ponderatam, suscipiat, nisi qui decipi velit.

10. Licet autem non possimus omnia ejus dicta singulatim discutere; quia orationis cursus singulis, quibusq; passibus esset interrumpendus, neque id necesse sit, cùm quæ jam attigimus, aut adhuc tractabimus, satis demonstrent, non dubia esse continuò habenda, quæcunque ille impugnaverit, nec, quæ profert, indiscussè amplectenda? tamen prætermittere non possumus ejus nonam primi tomi epistolam: quæ certè cum aliis quibusdam negati omninò ab eo Primatus Romani Pontificis suspicionem ingereret, nisi alibi, præsertim tomi sexti epist. ult. animadversione prima se in ea non esse sententia, declarasset,

quamvis

quamvis sive de industria, sive alia intentione frequenter, ac multùm eum imminuerit.

11. Fortasse Launoius, qui tomi septimi epist. 7. Gregorium II. *in traditione Patrum perquam versatum fuisse*, ac Patrum doctrinæ, ac Sedis Apostolicæ traditioni *adhæsisse*, scribit. Et meritò ut *sanctissimum virum laudat*, ut probet eum non prohibuisse tributa impio Leoni Isauro persolvi: eum traditionis ignarum dixisset, si attendisset ad illa verba, quæ ipsemet ex eo refert, quibusque testatur sanctus ille Pontifex; *Imperatores cum Pontificibus uno consilio, ac sententia Synodos congregasse*: sed quid respondet autoritati jam citatæ Episcoporum, plusquam ducentis annis, traditionis origini viciniorum. Sensit maximi ponderis esse, ad confirmandum jus Romani Pontificis in convocandis Conciliis, Acta Synodi Romanæ tempore Theodorici Regis, propter Symmachum habitæ; unde ab eorum impugnatione abstinere non potuit, sed quas adhibuit machinas? Non accusat falsi; Quæ illorum fortunata sors est, id æquo Lectori sufficere arbitror, ut de illorum fide nihil dubitet.

12. Actorum Synodi verba sunt ista; *Sancta Synodus apud Urbem Romam ex præcepto gloriosissimi Regis Theodorici diversis ex regionibus congregata in Christi nomine dixit, Cùm ex diversis Provinciis ad Urbem Romam convenire Sacerdotes Regia præcepisset autoritas, ut de his, quæ venerabili Papæ Symmacho Apostolicæ Sedis Præsuli ab Adversariis illius dicebantur impingi, sanctum Concilium judicaret legitimè, Liguriæ, Æmiliæ, vel Venetiarum Episcopis (quos ad præsentiam Principis ipse itineris ductus attraxit) consulendi Regem incubuit necessitas, quâ hos vo'uisset ætate fractos, debilitate corporis invalidos congregari: Respondit præfatus Rex piissimus bonæ conversationis affectu, plura ad se de Papa Symmachi actibus horrenda fuisse perlata, & in Synodi oportere, si se vera esset inimicorum ejus objectio, judicatione constare: Memorati Pontifices, quibus allegandi imminebat occasio, suggesserunt ipsum qui dicebatur impetitus, debuisse Synodum convocare, scientes, quia ejus Sedi primùm Petri Apostoli meritum, vel Principatus, deinde secuta jussione Domini Conciliorum venerandorũ autoritas singularem in Ecclesiis tradidit potestatem, nec antedictæ Sedis Antistitem minorum subjacuisse judicio in propositione simili facilè forma aliqua testaretur.* His Actorum verbis addit

Lau-

Launoius ; *Memorati Pontifices, qui allegandi Provinciam ſuſceperant, pro Symmachi defenſione adferunt duo : convocandam ab eo, qui dicebatur impetitus, fuiſſe Synodum ; & Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem minorum non ſubjacere judicio. Ratio prior nec probatur, nec Theologiæ, nec Iuris Eccleſiaſtici principiis probari poteſt. Theologiæ principia ſunt, Scriptura, & Catholica Eccleſiæ traditio, &c.*

13. Neminem fore arbitror qui credat veteres illos Liguriæ, Æmiliæ, vel Venetiarum Epiſcopos, minùs quàm Launoium, *Catholicæ Eccleſiæ traditionem* tenuiſſe ; minuſve penetraſſe quam *poteſtatem Romani Pontificis Sedi primùm Beati Petri Apoſtoli meritum, vel Principatus, deinde ſecuta juſſione Domini Conciliorum venerandorum autoritas tradidiſſet.* Adversùs Recentiores antiquorum autoritate deſtitutos traditionem negat Launoius ; ſed eam tam antiquis Pontificibus ignotam, neſcio quomodo auſus ſit dicere ; cùm hoc ſit traditionis indicium, aut ejus pars inſignis, teſtimonium ſcilicet antiquorum Epiſcoporum, in Conciliis expoſitum.

14. Hoc etiam ipſe ſenſiſſe videtur. Sed audi quid reponat ; *Symmachi defenſores ea in re modum excedunt, cùm (dicis opinor gratia) ſibi ſumunt quod Symmachus, cujus refert, vel maximè, ſibi non ſumit.* Commoda reſpondendi ratio. De Launoio veriſſimè dici poteſt eum in multis *modum exceſſiſſe*, Epiſcopis autem de re graviſſima tractantibus cum Rege potente, id temerè tribuitur. Notanda eſt parentheſis (*dicis, ut opinor, gratia*) quâ poſſint omnia eludi teſtimonia ; reſpondendo ſcilicet *dicis gratia* fuiſſe pronunciata, id eſt fictè, aut perfunctoriè. At inquit Launoius, *non conqueritur* (Symmachus) *quod Synodum non convocaverit, aut quod eam Theodoricus convocaverit.* Egregia objectio ! Quomodo poſſet de congregatione Synodi conqueri, qui, ut congregaretur, Regis poſtulavit interventum.

15. Si de convocatione à Principe facta conqueſtus fuiſſet Symmachus, ejus, ut in propria cauſa loquentis teſtimonium vocaretur in ſuſpicionem : nunc autem rejicitur teſtimonium Epiſcoporum, etiam contra proprias rationes loquentium. Ad Epiſcoporum enim dignitatem pertineret, ut juxta Launoii ſententiam, à nemine pro ineundis Conciliis penderent. At illi, de quibus eſt ſermo, ita jus illud ad ſe non pertinere cognoſcunt, ut officium indebito præferen-

res honori, nolint etiam asserenti Principi, nisi scriptis confirmet, credere assensum Romani Pontificis datum fuisse, ut ab alio præter ipsum Episcopi convocarentur, quod Acta prædicta continent. Infelices illi qui Theologum Launoium non habuerunt; à quo sua jura ediscerent! ignavi, si ea non ignorantes, quod sibi servile jugum non imponeretur apud Regem hæreticum conquesti sunt.

16. *Præterea*, inquit Launoius, *qua affertur ratio vitiosa est: à non distributo ad distributum procedit. At quis diceret Romanum Pontificem eo redactum esse ut ad dignitatis suæ tutelam accidentis indigeat falsitate.* Imprudentes Episcopi, qui de rebus Ecclesiasticis cum Principe disputare aggrediuntur, cùm Dialecticæ formulas non didicerint! vitiosè enim argumentantur ob ignorantiam legum Syllogisticarum. Nam eos sophismate Regem decipere voluisse, cùm proprii juris dispendio, non apparet verisimile. Verùm illi, & quidem meritò, ab universali ad particulare sub eo contentum argumentari sibi videbantur: à jure convocandi Synodos pro omnibus causis, ad jus convocandi pro illa causa, de qua tunc agebatur, in singulari potestate, quam Romanus Pontifex ex Beati Petri merito vel Principatu, & Conciliorum autoritate habebat, utpotè plenâ, contineri sentiebant eam, quæ ad congregandas pro re maximè ardua Synodos requiritur, atque adeò non erat *accidentis fallacia.*

17. Quam deinde addit rationem Launoius, ea magis probaret non posse, quæ tunc facta essent in præjudicium adversus Romanum Pontificem trahi, eo quod necessitate fuissent extorta, non liberè admissa. *Symmachus*, inquit, *à Theodorico Synodum cogi consensit; & consentire illius intererat plurimùm. Siquidem ab objectis criminibus purgatus fuisset nunquam, & eam ob causam Visitator Romanæ Ecclesiæ datus à Theodorico remansisset semper.*

18. Sed quomodo Romani Pontificis Primatum non lædit Launoius, cùm deinde probare conatur cæteros Episcopos Papâ minores non esse? Si de ordinis potestate intellexisset, verum dixisset, sed de potestate jurisdictionis, seu judicandi loquitur. Respondet enim rationi petitæ ab eo quod dixerant Episcopi Theodorico, *nec antedicta Sedis* (Romanæ) *Antistitem minorum subjacuisse judicio.* Si etiam ad Episcopos in Concilio congregatos orationem restringeret,

geret, errorem quidem proferret, ſed magis tolerandum, quàm dum ait; *Certum eſt ante omnia minores appellari non poſſe Antiſtites, quos, & Symmachus & Symmachi Deceſſores, Collegas, Fratres, Comminiſtros Conſacerdotes, & Coepiſcopos appellant.* quibus nominibus Romani Antiſtites donant etiam Epiſcopos ſingulares extra Concilia. Similia in aliis quibuſdam epiſtolis, & magis perſpicua habet, quæ quomodo Primatum omnem, niſi fortè honoris, ſummo Pontifici non abrogent, atque adeò cum fide non pugnent, difficilè capitur, niſi quia ei alibi procurandæ Canonum executionis jus reſervatur.

19. Nota hic rurſus, qualia ſint argumenta Launoii. Ex eo enim infert Epiſcopos Papâ minores appellari non poſſe, quod illos Papa Collegas, Fratres, Comminiſtros, Conſacerdotes, & Coepiſcopos nominet. Eâdem ratiocinatione concluderet non ſolùm Sacerdotes non poſſe dici Epiſcopis inferiores, aut Diaconos Sacerdotibus, quia Presbyteri ab Epiſcopis in Synodis Diœceſanis appellantur Conſacerdotes, & Diaconi frequenter Comminiſtri, ſed etiam (quod blaſphemum eſt) Apoſtolos non fuiſſe inferiores Chriſto, qui eos fratres vocavit.

20. Cæterùm inaniter cavillatur Launoius cùm ait: *Ad Clerum ergo, Senatum, Populumq; Romanum flectenda eſt illa propoſitio, quæ dicitur Apoſtolicæ Sedis Præſul minorum non ſubjacere judicio.* Quaſi verò Epiſcopi, quorum ſunt illa verba, ullam Theodorico de Clero, Senatu, Populove Romano mentionem feciſſent, aut illos intelligerent nomine Synodi, quam à Symmacho convocari debere affirmabant.

21. Ennodius Diaconus Ticinenſis Apologeticum edidit pro Symmacho, & pro Synodo, ejus occaſione habitâ, in quo ea, quæ dixerant Epiſcopi, adhuc clariùs explicat, his verbis; *Aliorum fortè hominum cauſas Deus voluerit per homines terminare: Sedis iſtius Præſul ſuo ſine queſtione reſervavit arbitrio. Voluit B. Petri Apoſtoli Succeſſores* CÆLO TANTVM *debere innocentiam, & ſubtiliſſimi diſcuſſoris indagini inviolatam exhibere conſcientiam.* At Launoius non iſto teſtimonio, quod lucidiſſimum eſt, illuſtrandam cenſet, quam in ſenſum alienum deflectere conatus eſt, Epiſcoporum doctrinam; ſed poſtquam illam obſcurare tentavit, ex ea

istius lumen obumbrare nititur. Episcopis objecerat, eos propositionem suam traditione non probare: nunc eos traditionem non ignorasse asserit, ut adstruat, Ennodium ignorasse traditionem. *Quis contenderet Laurentium Mediolanensem, Petrum Ravennatem & cæteros Antistites maturioris ætatis viros, senes alios Romanæ Ecclesiæ traditionem ignorasse, quam unus Ennodius in Gallia, vel in Liguria natus annos* 30. *scivisset.* Sed, quæcunque Launoius objicere potest Ennodio, eliduntur ipsâmet ejus confessione, quandoquidem ait; *Romana Synodus quinta Ennodii libellum probando suum fecit.*

22. Sanctus etiam Avitus Episcopus Viennensis epistolam scripsit ad Faustum, & Symmachum Senatores, pro Symmacho Papa, in qua eandem tradit doctrinam, eodemque modo impugnatur à Launoio. Verùm quascumque adhibeat interpretationes, impossibile est, ut qui eam bonâ fide legit, non perspiciat, S. Avitum suo, & omnium Episcoporum Galliæ nomine scripsisse, non potuisse Synodum adversus Pontificem convocari, aut eum judicare; *Intelligimus*, inquit, *S. Symmachum Papam, si sæculo primùm fuerat accusatus, Consacerdotum suorum solatium potiùs adsciscere, quàm recipere debuisse judicium.* Quid clatiùs? Et infrà; *Quod Synodus ipsa venerabilis, laudabili constitutione prospiciens causam, quam, salvâ ejus reverentiâ dictum sit, penè temerè susceperat inquirendam, Divino potiùs servavit examini.* Ità non censet Avitus potuisse Synodum ex consensu Papæ convocatum, de eo ferre sententiam, ut etiamsi judicium Deo reservaverit, eam *penè temeritatis* accuset, quod vel inquisitionem susceperit. Atque hinc refellitur, quod contendit Launoius Synodum de Papa verè judicasse, quâ ratione putat, se Episcoporum autoritate infirmare Ennodii testimonium; Licet ipsamet Synodus apertè declaret se causam Divino reservasse judicio. Sunt adhuc alia in eadem Epistola, quæ prosequi non est opus. Istud tantùm adjungimus. *Si Papa Urbis vocatur in dubium*, EPISCOPATVS IAM VIDEBITVR NON EPISCOPVS VACILLARE, sed de convocatione Conciliorum satis, superque.

CA-

CAPUT IX.

Absque summi Pontificis autoritate Concilia generalia vim, & robur non obtinere.

1. SOcrates historiæ Eccles. lib. 2. cap. 5. expressè affirmat, ex Ecclesiastico Canone, sine Romani Episcopi sententiâ Decreta condi non posse. *Quin etiam*, inquit de Concilio Episcoporum à Constantio Antiochiæ congregatorum, *Julius Romanus Episcopus nentiquam aderat, neque quemquam qui ejus locum supplere et o misit, idque cùm Canon Ecclesiasticus jubeat non oportere absque sententia Episcopi Romani Decreta Ecclesiis sancire.* Et cap. 13. *Itaque Julius litteris contrariis ad ipsum missis, Episcopis, qui Antiochiæ convenerant per litteras respondit. Ac primum docet quantum molestiæ, ac acerbitatis eorum Epistola ipsi attulisset: Deinde eos contra Ecclesiæ Canones egisse, quod illum ad Concilium non vocassent: quippè cùm Canon Ecclesiasticus vetet ne Decreta* ABSQVE SENTENTIA EPISCOPI ROMANI *Ecclesiis sanciantur, sive* (ut Textus Græcus significat) *non oportere* PRÆTER SENTENTIAM EPISCOPI ROMANI *Ecclesias Canones condere.* Idem tradit, quamvis Schismaticus, Nicephorus Calixtus lib. 9. cap. 5. & 6. Apertiùs verò Sozomenus lib. 2. cap 9. *Legem esse ad Sacerdotii dignitatem spectantem,* (seu Sacerdoralem) *quæ pronunciat Attailla* IRRITA ESSE, QVÆ PRÆTER SENTENTIAM EPISCOPI ROMANI CONSTITVVNTVR. Non debet certè suspectum haberi Græcorum testimonium, dum pro Romano Pontifice loquuntur.

2. Concilium Romanum sub S. Damaso de Ariminensi scripsit, numerum Episcoporum non esse attendendum eo, quod non præcessisset sententia Romani Pontificis. Concilii Romani Epistolam refert Theodoretus lib. 2. histor. Eccles. cap. 22. hujus tenoris; *Episcopi Romæ in sancto congregati Concilio Damasus, ac Valerianus, ac reliqui dilectis fratribus Episcopis in Illirico. Salutem in Deo. Præjudicium certè numeri Ariminensis Conventus nullum esse potest; quando ita est habitus, ut neque Romani Episcopi, cujus ante omnia sententiam cognoscere debuerant, neq; Vincentii, qui tam multis annis Præ-*

ſulatus conſervavit integritatem, neque aliorum conſenſus illis acceſſerit. Idem tradit Zozomenus lib. 6 cap. 22.

3. Concilium Epheſinum, etiamſi adfuiſſent Apoſtolicæ Sedis Legati, Acta ſua ad S. Cæleſtinum mitti debere agnovit. *Quia verò*, inquit in epiſtola, ſeu relatione, quæ habentur in Actis 5. *neceſſe eſt ut omnia, quæ conſecuta ſunt Sanctitati ſuæ ſignificentur, non potuimus non ſcribere.* Et infrà Ultimum contra Neſtorium & alios judicium Summo Pontifici reſervatum monet. Probat autem firmitatem eorum: quæ geſta fuerant ex præſentia Legatorum ſanctæ Sedis, *qualem vim haberent (Hæretici) contra Synodum ex univerſo, qui ſub cælo eſt, orbe collectam? Fuerunt enim in conſeſſu noſtro, & illi quoque qui à Sanctitate tua miſſi ſunt piiſſimi Epiſcopi, Arcadius, & Projectus, & cum ipſis Reverendiſſimus Presbyter Philippus, qui ſuâ præſentiâ tuam nobis exhibuerunt, Apoſtolicæque Sedis locum ſuppleverunt.*

4. Concilium Chalcedonenſe in relatione à ſe geſtorum ad S. Leonem, ejus tùm circa fidem, tùm circa diſciplinam autoritati illuſtre perhibet teſtimonium. Qui enim inquit loquens de iis præſertim, quæ in favorem Epiſcopi Conſtantinopolitani decreta fuerant, *locum veſtræ Sanctitatis obtinent ſanctiſſimi Epiſcopi Paſchaſinus, & Lucentius, & qui cum eis eſt Reverendiſſimus Presbyter Bonifacius his ità conſtitutis vehementer reſiſtere tentaverunt, procul dubio à veſtra providentia inchoari & hoc bonum volentes, ut ſicut fidei, ſic bonæ ordinationis vobis deputetur effectus.* Sunt & alia in hac relatione, quæ extat in tertia parte Actorum illius Concilii cap. ſeu num. 2. quibus Patres ſignificarunt, perſuaſum ſibi eſſe, quæ decreverant non poſſe ſine ſummi Pontificis conſenſu ſubſiſtere.

5. Quocirca cùm Concilia generalia Decretorum ſuorum confirmationem à Romano Pontifice poſtularunt, non id, tantum in votis fuit, ut ejus conſenſus accederet, quod voce confirmationis aliquando intelligitur, ſcilicet cùm à ſuperioribus erga inferiores, aut ab æqualibus erga æquales uſurpatur, ſed etiam ut eo conſenſu ſtatutâ, robur, ac firmitatem acquirerent, quod adjuncta verba ſatis expreſsè innuunt; ut cùm, v. g. octava Synodus ad Hadrianum Papam ſcribit; *Ergò libenter oppidò, & gratanter imitatrice Dei Sanctitate veſtrâ omnium noſtrum Conventum, & univerſalis hujus, atque Ca-*

tholica

tholica Synodi consensum, & consonantiam recipiente; pradica eam magis, ac veluti propriam & solicitius CONFIRMA, *quo Angelicis præceptionibus, & admonitionibus vestris, ut per sapientissimum magisterium vestrum etiam aliis universis Ecclesiis personet, ut suscipiatur veritatis verbum, & justitiæ Decretum.* 8. Synod. Act. 10. Vocem illam *confirma* Launoius explicat de confirmatione doctrinali, non de autoritativa. Sed si Concilii tanta erat autoritas, ut confirmari nullius autoritate indigeret, quid opus erat ejus Decreta rationibus, vel testimoniis probare, ut ab Ecclesiis susciperentur, cùm nefas foret de illis ambigere, nisi fortè Concilii etiam generalis judicium tunc irreformabile non æstimabatur.

6. Mentem hac de re suam declarare, luculentiùs non potuit Doctor Angelicus, quàm his verbis; *Sancti Patres in Conciliis congregati nihil statuere possunt, nisi autoritate Romani Pontificis interveniente, sine qua etiam nec Concilium congregari potest.* Opusc. contra impugn. Relig. cap. 4.

7. Jus illud sanctæ Sedis nunquam non propugnarunt summi Pontifices, cùm in controversiam vocatum est: pro eo decertarunt in primis Gelasius, Nicolaus, Gregorius VII. & alii quamplurimi, inter quos S. Leo IX. epist. 4. *Sed hoc*, inquit, *non lateat vos, non debere præter scientiam* (alias sententiam) *Romani Pontificis universale Concilium celebrari, aut Episcopos damnari vel deponi: quia etsi licet examinare, definitivam tamen sententiam absque consultu Romani Pontificis, ut dictum est, non licet dare. Quod in sanctis Canonibus statutum si quæritis potestis invenire. Scilicet quia omnium Ecclesiarum majores, & difficiliores causæ per sanctam Sedem, & principalem B. Petri à Successoribus ejus definienda sunt; utpotè cujus Divinitùs dicitur: confirma fratres tuos, & tibi dabo claves Regni cælorum.*

8. *Denique*, inquit Nicolaus I. Epist. 7. *in universalibus Synodis quid ratum, vel quid prorsus acceptum, nisi quod Sedes B. Petri probavit (ut ipsi scitis) habetur: sicut è contrario quod ipsa sola reprobavit, hoc solummodò constat hactenus reprobatum.*

9. Hæc, & alia, quæ adduci possent, licet à Pontificibus in propriâ causâ dicta, plurimum habent ponderis ob pietatem, & doctrinam dicentium; Qui certè crimen horrendum duxissent in rebus tanti momenti potestatem indebitam impio mendacio sibi comparare. In eadem sententia fuerunt Scriptores Gallicani, præsertim ante schisma-

tis

tis tempus. Guillelmus Durandus Episcopus Mimatensis in speculo Juris partic. 1.§.5.de Papa scribit,quod *ipse Conciliis non ligatur: imò contra illa facere potest* : Sed clariùs Durandus de S. Porciano Episcopus primò Meldensis,deinde Aniciensis,lib.4.dist.25.quæst 5.art.6. *Sicut leges*,inquit,*non ligant Imperatorem,ita nec Canones Papam,sed potius leges vim habent ex Imperatore,& Canones ex autoritate Papæ.*

CAPUT X.

In Sacris Litteris clariùs exprimi Pontificis sine Concilio, quàm Concilii sine Pontifice autoritatem.

ETsi regulam Joannis Launoii pro tractandis rebus Theologicis observare, sæpissimè impossibile sit, ut scilicet nihil asseratur, nisi quod aliquo Sacræ Scripturæ loco juxta unanimem consensum Patrum accepto, vel traditione non constet; Nunquam tamen à vera Concilii Tridentini regula, quam Launoius exhibere præ se fert, Catholico recedendum est; ut nempè nihil unanimi Patrum consensui, vel Ecclesiæ traditioni, aut sensui contrarium affitmetur Imò regulam Launoii semper intueri juvat,ut eam,quantùm materia patitur, sequamur, etsi consequi non speremus. Itaque videamus in hoc capite,an Pontificis sine Concilio;an sine Pontifice Concilii autoritas in Scriptura, juxta Patrum interpretationem, clariùs contineatur.

2. Tria præcipuè citantur loca pro autoritate Conciliorum. Primus locus est Matth. 18. *Ubi sunt duo,vel tres congregati in nomine meo, illic sum in medio eorum.*Sed primò Launoius 6.part,epist.1. notat hunc locum de Conciliorum genere quovis intelligi posse, & à nonnullis Ecclesiasticis tractatoribus subinde intelligi. Secundò quinque sanctorum Patrum interpretationes refert; qui locum illum neque de Conciliis generalibus, neque de Provincialibus intellexerunt. Et sanè videtur magis ad obedientiam in causis criminalibus præstandam,quàm ad fidem declarandam, aut Canones condendos pertinere; Præmittitur enim;*Si peccaverit in te frater tuus, &c.* quæ

præs-

præscribunt ordinem judiciarium in ferenda excommunicatione servandum; vel ad orationis efficaciam: Cùm enim dixisset Christus; *Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quamcumque petierint, fiet illis à Patre meo, qui in cœlis est*; immediatè subjungit verba illa; *Ubi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Accedit quod illa verba Concilium Provinciale, aut adhuc Provinciali minùs, potiùs significant, quàm universale. Nam duo, vel tres Concilium fortè provinciale, non autem universale constituerent.

3. Alter locus est Joannis 16. *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* Sed ea promissio non solùm in omnibus Apostolis collectivè, sed etiam in singulis erat implenda. Accepto enim Spiritu sancto in die Pentecostes, factum est illud, quod prædixerat Propheta Isaias cap. 54. v. 13. à Christo allegatus Joan. 6. *Et erunt omnes docibiles Dei.* In hunc sensum B. Petrus ipso Pentecostes die locum illum Prophetæ Joëlis adduxit; *Et erit in novissimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri, & filiæ vestræ.*

4. Tertius locus est Act. 15. ibi enim primum Concilium quod est cæterorum norma, scripsit; *Visum est Spiritui sancto, & nobis*; Quæ verba de assistentia Spiritus sancti dubitare non sinunt. Sed illa Spiritus sancti assistentia Apostolos inspirantis, Apostolorum gratiæ, non Concilii generalitati tribuenda est. Nec enim generale erat, siquidem ex Apostolis & senioribus Jerosolymis consistentibus dumtaxat constabat, ubi probat Cardinalis Baronius ad annum 51. num. 9. adfuisse tunc tantùm ex Apostolis Petrum, Jacobum, & Joannem cum Paulo, & Barnaba. Erant autem in multis Mundi partibus Episcopi jam constituti, quos certum est ab eo Concilio abfuisse, ut universale dici non possit. Adde quod Cœtui aderat B. Petrus, ut nihil hinc ad propositum concludi, cùm agamus de Concilio, à quo abest Petri Successor, possit.

5. Probatur etiam autoritas Conciliorum iis omnibus Scripturæ locis, quibus Ecclesiam circa fidem errare non posse demonstratur. Cùm enim Concilium Ecclesiam repræsentet, necesse est, ut sicut Ecclesia, ita Concilium ab omni erroris circa fidem periculo absit. Sed capite sequenti ostendemus summum Pontificem melius Ec-

cleſiam repræſentare, quàm reliquos Epiſcopos ſine ipſo.

6. Statuitur autem evidentiùs ejus, quàm Conciliorum autoritas in ſacris Scripturis. Etenim dum Matth. 16. Petrus fundamentum Eccleſiæ conſtituitur à Chriſto dicente; *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*, manifeſtè declaratur eum, ejuſque Succeſſorem Romanum Pontificem, ita ſe habere ad reliquorum fidelium Cœtum, ſicut fundamenta ad ædificium: Atqui ratione, & experientiâ compertiſſimum eſt firmitatem ædificii à fundamento, non autem fundamenti ab ab ædificio pendere: In eundem ergo modum firmitas in Fide, ac Religione, non à reliquis fidelibus in ſummum Pontificem, ſed à ſummo Pontifice in reliquos Fideles provenit.

7. Petro datæ ſunt claves Regni Cœlorum, & per ipſum Apoſtolorum Collegio, non autem primò Apoſtolorum Collegio, ac per illud, ſeu in illo, B. Petro. Proſequitur enim Chriſtus loc. citat. *Et tibi dabo claves Regni Cœlorum & quodcumque ligaveris ſuper terram erit ligatum & in Cœlis, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cœlis.* Certum eſt autem, per claves poteſtatem ſignificari.

8. Tertiò Epiſcopi etiam congregati non deſinunt eſſe fratres Succeſſoris Petri; Ergo ab eo debent confirmari; Pro ipſo enim Chriſtus oravit, ne deficeret Fides ejus, ut poſſet deficientes, aut titubantes ſuffulcire: quod in Petri, & aliorum Apoſtolorum Succeſſoribus potiùs locum habet, quàm inter ipſoſmet Apoſtolos. Nam poſt adventum Spiritus ſancti Apoſtoli omnes fuerunt in gratia confirmati, ut B. Petri confirmatione non ita indigerent. Antea verò non legimus B. Petrum tantùm ſuos fratres juviſſe, ut neceſſarium eis fuerit inde ficientis illius fidei præſidium.

9. Quartò dum Chriſtus Joan. ult. oves ſuas paſcendas Petro, & in ejus perſona Romanis Pontificibus, tradidit, apertè ſignificavit ſummum Pontificem eſſe Paſtorem, reliquos autem fideles gregem; Quis autem gregi Paſtorem præponendum dubitet? Num monſtruoſa foret ordinis perturbatio, ſi Paſtor à grege, non grex à Paſtore regeretur? Nec reſponderi poteſt intelligenda illa eſſe de ovibus ſeorſim ſumptis, non autem de toto grege. Nam nullum

eſt

est in Christi verbis hujus distinctionis vestigium. Nihil excipitur ubi distinguitur nihil.

10. Ex collatione illorum Scripturæ sacræ locorum perspicitur, clariùs expressam esse B. Petri, quàm aliorum sine ipso, autoritatem. Sed aliqui Scriptores Gallicani Catholici contendunt, prærogativas illas B. Petro datas esse tanquam Ecclesiam repræsentanti, atque ideò toti Ecclesiæ in ipso; Ipsum quidem, ejúsque Successores singulis membris præeminere tanquam Caput, non autem toti Ecclesiæ formaliter acceptæ, vel per Concilium repræsentatæ. Videndum igitur est, quam personam gesserit Petrus, cùm ei Christus autoritatem contulit locis Scripturæ suprà relatis expressam; Et utrum ad singulos fideles tantùm referatur, non ad omnes simul. Et adhuc an descenderit ad Romanos Pontifices; Id enim Hæretici negant omninò, & aliqui Catholici, ex parte. Ordiemur à sancto Augustino, cujus testimonio potissimum nituntur Scriptores Gallicani.

CAPUT XI.

Qua ratione B. Petrus Ecclesiam repræsentaverit ex mente S. Augustini.

1. TOt sunt in S. Augustini operibus loca, ubi S. Petrus Ecclesiam repræsentasse dicitur, ut à nemine qui ejus libros legerit, ignorari queat, usitatissimam eam esse sancto Doctori loquendi formulam. Nescio autem quâ consequentiâ Gallicani quidam Scriptores illinc conclusionem trahant contradictoriam ei, quæ quasi naturaliter sequitur juxta eorum principia. Ideò enim Concilium Constantiense, ideò Basileense, tam accuratè suis decretis apposuerunt clausulam illam, quâ Ecclesia universalis à Concilio repræsentari commemoratur, quia eâ ratione, quæ de universali Ecclesia in Scripturis sacris enunciantur, Concilio videntur posse adscribi. Hic ergo ex eorũ doctrina legitimè formatur syllogismus. *Ei per quod repræsentatur Ecclesia universalis, conveniunt quæcumq; in scripturis*

ſacris tribuuntur Eccleſiæ ipſi: Atqui per Concilium generale repræſentatur Eccleſia univerſalis: Ergo Concilio generali conveniunt quæcumq; in Scripturis ſacris tribuuntur Eccleſiæ ipſi, puta quod qui non audierit ejus mandata, ſit habendus ſicut Ethnicus, & Publicanus: quod ſit columna, & firmamentum veritatis, & alia ejuſmodi.

2. Pari ergò, ſi non majori ratione, ſic nos diſcurremus; *Ei per quem repræſentatur Eccleſia univerſalis, conveniunt quæcumque in Scripturis ſacris tribuuntur Eccleſiæ ipſi. Atqui per Petrum repræſentatur Eccleſia univerſalis: Ergo Petro conveniunt quæcumque in Scripturis ſacris tribuuntur, Eccleſiæ ipſi; v. g. quod ſit columna, & firmamentum veritatis, quod qui eum non audierit, ſit habendus tanquam Ethnicus & Publicanus, &c.* Prima propoſitio eſt, quaſi primum principium eorum, qui Conciliorum generalium autoritatem altiùs extollunt. Secundam concedunt, & teſtimonio S. Auguſtini confirmant: Et revera S. Auguſtini doctrinam eſſe loca ex eo mox referenda dubitare non ſinunt; Quî ergo negari poteſt concluſio legitimâ conſequentiâ illata?

3. Non video quid reſponderi poſſit, niſi fortaſſe perfectiùs repræſentari Eccleſiam à Concilio generali, quàm à Petro; vel Romanos Pontifices in illa repræſentatione non ſucceſſiſſe B. Petro. Utrumque (intelligimus ſemper de Concilio à quo ſummus Pontifex, ejuſque Legati abſint) confutabimus in capitibus ſequentibus.

4. Ut autem omnis amoveatur à S. Auguſtini verbis obſcuritas, tria diſtinguenda ſunt repræſentationis genera. Primò aliquando unum repræſentat aliud tanquam nudum ſignum, rem ſignificatam nequaquam continens, quales ſunt v. g. picturæ, aut quæ metaphoricè de aliis dicuntur. Secundò aliquando quod repræſentat cum eo quod repræſentatur, communicat, ſed pro ſua tantùm rata portione: Ut dum particulare Communitatis membrum, totius Communitatis nomine pecuniæ ſummam in ſingulos Cives diſtribuendam accipit, ita totam Communitatem repræſentat, ut beneficii univerſitati conceſſi, tanquam unum ex ejus membris, particeps etiam ſit. Tertiò aliquando unum aliud repræſentat tanquam illud ſub ſe habens, ut Princeps, Dux, Paterfamilias, Paſtor, aut alterius generis ſuperior, Regnum, exercitum, familiam, alioſve inferiores, quibus communicant

ali-

aliquod bonum dispensationi suæ commissum ; ut cùm Dux totum exercitum repræsentans accipit à Rege in præmium reportatæ insignis victoriæ, cujus ipse pars maxime fuerit, ditissimum aliquod munus, cujus tamen participes futuri sint reliqui, tùm Officiales, tùm Milites, prout ipse, pensatis cujusque meritis, judicaverit, aut prout Princeps ipse ordinaverit.

5. Primo dumtaxat modo Ecclesiam à B. Petro repræsentatam fuisse nemo dixerit. Quis enim ità desipiat, ut Apostolum illum nullam sibi, sed Ecclesiæ tantùm, accepisse potestatem sentiat. Secundo igitur saltem modo B. Petrum Ecclesiam repræsentasse fatendum est, ut parem ad minus cum cæteris dignitatem adeptus sit. Sed Catholicis necessariò concedendum est tertiò etiam modo repræsentatam à B. Petro Ecclesiam. Cùm enim hæreticum sit negare B. Petri successores habere Primatum Jurisdictionis in Episcopos, nec illum Primatum B. Petro datum legamus, nisi in illis locis, in quibus Ecclesiam repræsentasse dicitur, necessariò sequitur B. Petrum alios repræsentasse tanquam existens, vel exinde futurus illorum superior, illosque in sua potestate, atque, ut aliàs ex S. Joanne Chrysostomo dicemus, velut in sua manu habens.

6. Et sanè convenit illi omninò quod de Duce mox dicebamus. Illi enim promissum est, ædificandam super eo, tanquam super fundamento Ecclesiam Christi ; tradendas ei claves Regni cælorum, & potestatem ligandi atque solvendi, in præmium confessionis, quam interrogatis omnibus, solus ipse respondens edidit his verbis ; *Tu es Christus Filius Dei vivi*, cujus quidem confessionis laudem, & præmii promissionem statim audivit à Christo dicente ; *Beatus es Simon Barjona, &c. & ego dico tibi quia tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, &c*, Matth. 16. vers. 18. & 19. & præmium ipsum accepit cùm ei Christus ovile suum commisit his verbis Joannis ult. *Pasce agnos meos, pasce oves meas* ; Accedamus etiam ad sancti Augustini loca.

7. S. Augustinus tract. 50. in Joannem B. Petrum cum Juda comparat, ejusque comparationis occasione pluries repetit B. Petrum Ecclesiam repræsentasse. *Quia non unus est Judas*, inquit ; *Unus malus corpus malorum significat, quomodo Petrus corpus bonorum, imò corpus Ecclesiæ, sed in bonis. Nam si in Petro non esset Ecclesiæ Sacramentum,*

non ei diceret Dominus; Tibi dabo claves Regni Cœlorum, quæcumque ſolveris in terra ſoluta erunt & in Cœlo, & quæcumque ligaveris in terra, ligata erunt & in Cœlo. SI HOC PETRO TANTVM DICTVM EST, NON FACIT HOC ECCLLSIA; *Si autem in Eccleſia ſit, ut quæ in terra ligantur in Cœlo ligentur, & quæ ſolvuntur in terra, ſolvantur in Cœlo, quia cùm excommunicat Eccleſia, in Cœlo ligatur excommunicatus: cùm reconciliatur ab Eccleſia, in Cœlo ſolvitur reconciliatus. Si hoc ergo in Eccleſia fit, Petrus quando claves accepit* ECCLESIAM SANCTAM SIGNIFICAVIT. Hæc verba; *Si hoc Petro tantùm dictum eſt non facit hoc Eccleſia, &c.* explicant quo in ſenſu S. Auguſtinus Petrum dicat Eccleſiam repræſentaſſe, cùm ei traditæ ſunt claves, quia neque in ſui ſolius favorem, neque ut ipſis ſolus uteretur, ſed in univerſæ Eccleſiæ bonum, & ab aliis etiam Eccleſiæ Miniſtris adhibendæ à Chriſto ipſi datæ ſunt. Alium ſenſum non admittit ratiocinatio S. Doctoris. Nam ex hoc antecedente; *hoc Petro tantùm dictum eſt*, non ſequitur; *Ergò non facit hoc Eccleſia*, niſi ſupponatur nullum alium Eccleſiæ Miniſtrum, poteſtatis clavium eſſe quoquomodo participem. Dummodo enim alii eâdem poteſtate gaudeant, quandocumque, vel à quocumque illam acceperint, non poteſt dici; SI HOC PETRO TANTVM DICTVM EST, NON FACIT HOC ECCLESIA. Potuit enim *hoc Petro tantùm dici*? Et nihilominus POTEST HOC FACERE ECCLESIA, ſi alii Miniſtri poteſtatis Petro traditæ participes efficiantur.

8. Tract. 118. in Joan. unitatem, & charitatem, occaſione tunicæ inconſutilis Chriſti, commendans uno Petro duodecim Apoſtolos repræſentatos affirmat. *Inconſutulis autem* (inquit, Eccleſiam cum tunica conferens) *ne aliquando diſſuatur, & ad unum pervenit, quia in unum omnes colligit; Sicut in Apoſtolis, cùm eſſet etiam ipſe numerus duodenarius, id eſt quadripertitus in ternos, & omnes eſſent interrogati,* SOLVS PETRVS RESPONDIT, *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi: & ei dicitur; Tibi dabo claves Regni Cœlorum, tanquam ligandi & ſolvendi ſolus acceperit poteſtatem, cùm & illud unus pro omnibus, dixerit, & hoccũ omnibus, tanquam perſonam geren ſipſius unitatis, aeceperit.* IDEO VNVS PRO OMNIBVS, *quia unitas eſt in omnibus.* Quocirca ſicut B. Petrus interrogatis omnibus ſolus reſpondens, etiam non expectatâ aliorum ſententiâ, ut docet S. Joannes Chryſoſtomus

mus capite sequenti referendus, pro omnibus respondere censetur, quia ipsi Pater Cœlestis pro reliquis omnibus Christi Divinitatem revelavit; non quia alii quid respondendum esset, ipsum docuerunt. Ita ipse fundamentum Ecclesiæ statuitur, ut eam sustentet, non ut sustentetur ab ea, claves accipit ab ipso, cum Ecclesia communicandas, non ab ea iterum recipiendas.

9. Norunt qui B. Augustinum diligenter legerunt, sanctum illum Doctorem sæpè res verè, atque historicè gestas, ad alias significandas transferre, sed ferè ubique, qui ejus erat pro Ecclesia amor, & contra hæreticos, & schismaticos zelus Ecclesiam vidisse. Quamobrem non est existimandum, ex positionibus illis allegoricis, sensus litteralis autoritatem ullo pacto imminui. Itaque nihil officit propriæ B. Petri dignitati, aut potestati in Ecclesiam, quod Ecclesiæ personam gessisse dicatur: præsertim cùm Regnum nemo meliùs, quam Rex ipse cui subjicitur, repræsentet.

10. Aliquando nihilominus sanctus ille Doctor verbis propriis, & perspicuis singularem B. Petri dignitatem à Christo ipso acceptam commendat, ut serm. 29. de Sanctis; *Petrus*, inquit, *in illa Cœlestium discipulorum schola præcipuus, ac primus idoneus, qui verba vitæ ex Christi ore suscipiens per Evangelii potestatem Judæorum gentem perditam quæreret, & abdicatos ad hæreditatem vocaret; Interpres legis, assertor gratiæ, destructor Synagogæ, Ecclesiæ reparator: &* IDEÒ SOLVS INTER APOSTOLOS MERVIT AVDIRE; *Amen dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Dignus certè qui ædificandis in domo Dei populis* LAPIS ESSET AD FVNDAMENTVM, COLVMNA AD SVSTENTACVLVM, CLAVIS AD REGNVM.

11. In sermone quoque 13. de verbis Domini plurima sunt quæ B. Petri autoritatem supra cæteros omnes Apostolos, & Ecclesiam ipsam insinuant; qualia sunt ista; ESSE PETRVM ECCLESIÆ VNICÆ TYPVM. *Ipse enim Petrus in Apostolorum ordine primus, in Christi amore promptissimus, sæpè unus respondit pro omnibus. Ipse denique Domino Jesu Christo requirente quemnam homines dicerent eum esse, & opiniones varias hominum discipulis respondentibus, rursusque Domino interrogante, & dicente. Vos autem quem me esse dicitis? Respondit Petrus; Tu es Christus filius Dei vivi, unum pro multis dedit responsum. Unitas in multis, Tunc ei Dominus ait; Beatus es Simon Barjona, quia non revelavit tibi caro, & sanguis, sed Pater meus qui est in Cœ-*

lis

lis. Deinde addidit; Et ego dico tibi tanquam diceret, Quia tu dixisti mihi; Tu es Christus filius Dei vivi: & ego dico tibi: Tu es Petrus: Et inferiùs. *In illo ergo uno Apostolo, id est Petro, in ordine Apostolorum primo, & præcipuo,* IN QVO FIGVRABATVR ECCLESIA, *utrumque genus significandum fuit, id est firmi, & infirmi, quia sine utroque non est Ecclesia.* Et serm. 49. cap. 3 *dicit Petro, in quo uno format Ecclesiam: Petre amas me? Respondit, Domine amo. Pasce oves meas.*

12. Sermone autem 108. de diversis ait; *Inter hos penè ubique* SOLVS PETRVS TOTIVS ECCLESIÆ MERVIT GESTARE PERSONAM: *propter ipsam personam, quam totius Ecclesiæ solus gestabat, audire meruit: Tibi dabo claves Regni Cœlorum. Has enim claves non homo unus, sed unitas accepit Ecclesiæ. Hinc ergo Petri excellentia prædicatur,* QVIA IPSIVS VNIVERSITATIS, ET VNITATIS ECCLESIÆ FIGVRAM GESSIT: *quando ei dictum est. Tibi dabo quod omnibus traditum est. Nam ut noveritis Ecclesiam accepisse claves Regni Cœlorum, audite in alio loco quid Dominus dicat omnibus Apostolis suis; Accipite spiritum sanctum. Et continuò, sicui dimiseritis peccata dimittentur ei, sicujus tenueritis tenebuntur. Hoc ad claves pertinet, de quibus dictum est, quæ solveritis in terra erunt soluta & in Cœlo, & quæ ligaveritis in terra erunt ligata & in Cœlo. Sed hoc Petro dixit ut sciat,* QVIA PETRVS VNIVERSÆ ECCLESIÆ PERSONAM TVNC GEREBAT, ... *Columba ligat, columba solvit, ædificium supra Petram ligat, & solvit.* Et infra. *Meritò etiam post resurrectionem Dominus ipsi Petro oves suas commendavit pascendas. Non enim inter Discipulos solus meruit pascere Dominicas oves: sed quando Christus ad unum loquitur, unitas commendatur, & Petrus primitus quia in Apostolis Petrus est primus ..... Attendite fratres mei. Pasce, inquit, oviculas meas, pasce agnos meos, pasce oves meas.*

13. Si Concilium generale sine Papa Ecclesiam meliùs, quàm Papa solus repræsentat, toti Collegio, non soli Petro tradendæ erant claves, commendandæ oves, &c. Non ergo ut simplex Procurator, sed ut Monarcha visibilis claves Regni Cœlorum accepit Petrus; non ut deferendas ad Ecclesiam, & ab illa rursus recipiendas, sed in illius utilitatem usurpandas, & Ministris inferioribus communicandas. Certè si Petrus nuda fuisset Ecclesiæ figura, seu simplex Procurator hinc *Petri excellentia* non prædicaretur, ut dicit S. Augustinus,

C A-

CAPUT XII.

Sententia S. Joannis Chryſoſtomi de comparatione B. Petri cum cæteris Apoſtolis, etiam ſimul ſumptis.

1. SAnctus Joannes Chryſoſtomus homil. 55. in Matthæum ſuper hæc verba capitis 16. *Vos verò quem me eſſe dicitis &c.* multifariam ſignificat, ſuperius eſſe ſancti Petri circa fidem judicium, cæterorum omnium Apoſtolorum judicio. Notat enim primò eum non ſolùm omnes alios repræſentaſſe, omnium vice ad interrogationem Chriſti quærentis, quem ſe eſſe dicerent, reſpondendo, ſed ipſorum etiam non expectaſſe ſuffragium. *Quid igitur Petrus omnium Apoſtolorum os* VERTEX CONSORTII TOTIVS? (nota hæc verba VERTEX CONSORTII TOTIVS, & non Apoſtolorum tantùm ſeorſim acceptorum) *Cùm omnes interrogati eſſent ipſe ſolus reſpondet.*

2. At inquies, ſolus reſpondet, quia importunum fuiſſet, ut reſponderent ſimul omnes: Ipſe igitur, cognitis aliorum judiciis, omnium profert reſponſionem. Aliter ſentit S. Chryſoſtomus; Sic enim proſequitur: *Et quandoquidem de ſententia vulgi petebat, omnes reſponderunt: Cùm verò de ſua eos rogaret,* PETRVS CONFESTIM PRÆSILIVIT, *ac praveniens ait; Tu es Chriſtus filius Dei vivi. Si confeſtim præſilivit*, non expectavit aliorum ſuffragia; ſed cùm ſinguli circa humana judicia reſpondiſſent, ſolus ſententiam profert Beatus Petrus, atque *præſiliens, & praveniens* alios, Chriſti Divinitatem agnoſcit, & profitetur.

3. Secundò notat S. Chryſoſtomus B. Petrum tunc perfectiori modo Chriſtum cognoviſſe, quàm qui eum Filium Dei anteà confeſſi fuerant, ut ipſimet Diſcipuli, qui erant in navi, cùm Chriſtus ventum compeſcuerat, de quibus Matth. 13. verſ. 33. dicitur; *Qui autem in navicula erant, venerunt, & adoraverunt eum dicentes; Verè Filius Dei es*; ut Nathanael, qui referente Beato Joanne Chriſtum ſic allocutus eſt; *Rabbi tu es Filius Dei* Joan. 1. 49. Eo quod ab ipſo audiſſet; *priuſquam Philippus vocaret, cùm eſſet ſub ficu, vidi te.* Probat autem ſanctus Doctor perfectiorem fuiſſe Petri, quàm aliorum, de Chriſto cognitionem, id eſt alios tanquam filium adoptivum, Petrum

trum verò tanquam filium naturalem, & consubstantialem, eum cognovisse ; tum quod Petro dicatur à Patre æterno facta revelatio; tum quod ob illam confessionem Beatus à Christo ipso sit prædicatus. *Atqui nisi proprie sic Petrus intellexisset, & ab ipso Patre natum crederet, non fuisset revelationis opus illa confessio, nec aliquâ beatificatione digna, si unum ex multis Dei filiis illum putasset: Etenim jam pridem post tempestatem qui erant in navigio, verè filius Dei est, dixerunt: Et quamvis verè dixerint, beatificati tamen ab eo non sunt. Non enim ita ut Petrus, sed unum ex multis verè filium æstimabant, præcipuum quidem, magisq; dilectum, non tamen ex Patris substantia natum Nathanael quoque dicebat.*

4. Tertiò observat S. Chrysostomus, Petrum Divinæ sententiæ sibi à Patre suggestæ promulgatorem, non humanæ opinionis relatorem extitisse; *In medium Patrem produxit, qui ad confessionem veritatis animum Petri commovit. Ità Petrus quidem locutus est,* PATER AUTEM ILLI QUOD LOQUERETUR SUGGESSIT. *Ut non humanam opinionem, sed Divinam sententiam Divinitùs dictam Petrum credas enunciasse.* Non ergo Christi Divinitatem, ejusque cum Patre consubstantialitatem ab Apostolico Collegio accepit Petrus. Rata fuit ejus sententia, & à Christo ipso approbata, & remunerata, non expectato aliorum assensu.

5. Quartò ad Petrum verè, ac propriè factam esse promissionem de ædificanda super ipsum Ecclesia, & tradendis illi clavibus Regni Cœlorum, quod infrà apertiùs docet, jam insinuat sanctus Doctor his verbis; *Quid igitur Christus? Tu es Simon filius Jona, tu vocaberis Cephas. Nam quia Patrem meum prædicasti, ego etiam illum nomino, qui te genuit; ac si diceret: quemadmodum tu Jonæ filius es, sic ego Patris mei filius sum. Nam aliter supervacaneũ omninò atque superfluum esset, dicere, Tu es filius Jonæ. Verùm quia ille dixit, Tu es filius Dei. Ut sic seipsum filium Dei ostendat sicut ille Jonæ filius, ejusdem videlicet substantiæ cum Patre, idcirco illud adjecit: Et ego dico tibi quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Petro ergo ipsi, seu filio Jonæ facta est promissio, hoc est verè ac propriè, & non tantùm significativè.

6. Quintò licet Beatus Chrysostomus petram super quam pollicetur Christus se suam ædificaturũ Ecclesiam, de Fide, atque confessione Divinitatis Christi intelligere videatur: Illam tamen confessionem

aceipit

accipit cum ordine, ac reſpectu ad Petrum, ſeu (ut loquuntur Scholaſtici) non in abſtracto, ſed in concreto. Nam ſeſe explicat ſanctus ipſe Doctor, addens Chriſtum feciſſe, ut Petrus ſublimiora ſaperet, eumque Paſtorem Eccleſiæ conſtituiſſe. Continuò enim proſequitur; *id eſt* FIDEM, *atque confeſſionem. Hic apertè prædixit magnam eorum qui crediturі, & erant, & ſunt multitudinem fore & ſublimiora ſapere ipſum facit*, & ECCLESIÆ PASTOREM CONSTITVIT. Putaſne illum quem Chriſtus *ſublimiora ſapere facit* à multitudine, cujus Paſtor conſtituitur, docendum eſſe, non multitudinem ab ipſo? Paſtorem Eccleſiæ ab Eccleſia; non Eccleſiam à ſuo Paſtore?

7. Sextò quemadmodum Petro verè, propriè, ac excellentiori modo revelata fuerat Chriſti Divinitas; eamque ſolus ipſe profeſſus fuerat: ita ipſi verè, propriè, atque immediatè dari claves Regni Cœlorum ſanctus Doctor his verbis clariùs exprimit; *Et ego autem dabo tibi claves Regni Cœlorum. Quid verò eſt; & ego autem tibi dabo? Quemadmodum Pater tibi dedit ut me cognoſceres; ſic & ego tibi dabo..... Quid das quaſo? Claves, inquit, Regni Cœlorum: Et quæcumque ligaveris, &c.*

8. Septimò docet ſanctus Doctor, B. Petrum ad altiorem Divinitatis Chriſti cognitionem adductum per duplicem quam ab eo poteſtatem accepit. Repetit adhuc ipſum Eccleſiæ Caput, ac Paſtorem extitiſſe. *Animadvertis*, inquit, *quo pacto ipſe etiam ad altiorem de ſe opinionem Petrum adducit, & ſe ipſum his duabus pollicitationibus filium eſſe Dei revelat & oſtendit. Nam qua Deus concedere ſolus poteſt, peccatorum ſcilicet remiſſionem, & ut Eccleſia, tot, tantiſq; fluctibus impetu irrumpentibus, immobilis maneat, cujus Paſtor, & Caput piſcator homo, atque ignobilis, terrarum orbe reluctante adamantis naturam firmitate ſuperet. Hæc inquam omnia, quæ ſolius Dei ſunt, ſe pollicetur daturum.*

9. Octavò oſtendit B. Petrum toti terrarum orbi, atque ideo toti Eccleſiæ præpoſitum, ex comparatione cum Hieremia. Hic quidem Propheta Judæis, quibus conſtabat tota Synagoga, præerat, ſed unica tantùm gens erat: At verò Petrus toti Eccleſiæ ex omnibus omninò gentibus, & populis congregatæ. *Ita & Pater* (proſequitur S. Chryſoſtomus) *ad Hieremiam dicebat: ſicut columnam ferream, & ſicut murum*

aneum posui te; sed ipsum quidem genti uni pater; HVNC AVTEM (*Petrum*) VNIVERSO TERRARVM ORBI CHRISTVS PRÆPOSVIT..... *Pater quidem ei revelationem Filii sui dedit: Filius autem partim, ut tam Patris quàm Filii sui revelationem ubique terrarum posset seminare, partim ut quamvis homo esset mortalis,* CÆLESTI TAMEN POTESTATE POLLERET, ET CLAVES HABERET REGNI CÆLORVM. *Ita Petrus Ecclesiam per universum Orbem amplificatam Cœlo etiam ipso validiorem monstravit Transibunt enim, inquit Cœlum & terra, verba autem mea non transibunt.*

10. Denique sic concludit S. Doctor, *Tu verò mecum ex eis omnibus,* QVANTA SIT POTESTAS EIVS (Petri) *intellige: ego dico tibi inquit; Tu es Petrus & ego super te ædificabo Ecclesiam meam: ego tibi dabo claves Regni Cœlorum.*

11. Sermone in Petrum, & Paulum hæc de B. Petro habet. *Sed de Petro quid dicemus? Qui dulce spectaculum est Ecclesiæ, splendor totius mundi, columba castissima,* APOSTOLORVM DOCTOR, *Apostolus ardens, spiritu fervens, Angelus, & homo gratia plenus,* FIRMA FIDEI PETRA, SENILIS ECCLESIÆ SAPIENTIA, *qui ob puritatem Ecclesiæ Beatus, & filius columbæ ex Dominico ore audivit. Qui claves Regni Cœlorum ab ipso Domino accepit.* Si Petrus erat *splendor totius mundi, si Apostolorum Doctor*, ab ipso alii, non ab aliis ipse instrui, atque doceri indiguit.

12. Idem S. Doctor homil. 3. in Acta Apostolorum, dignitatem, & autoritatem B. Petri super cæteros, etiam congregatos occasione electionis Apostoli, Judæ proditori substituendi, multifariam ostendit. *Primus hic inquit, Doctorem constituit..... Quamquam autem* HABEBAT CONSTITVENDI JVS PAR OMNIBVS, *tamen hæc congruenter fiebant ob virtutem viri. & ob hoc, quod tum temporis Præfectura, non honos erat sed cura subditorum.* S. Petrus habebat jus par omnibus non solùm seorsim, sed etiam simul sumptis: quandoquidem S. Chrysostomus significat eum certum aliquod jus par omnibus habuisse, quod non exercuit; *quamquam autem habebat constituendi jus par omnibus tamen, &c.* Exercuit autem jus quoddam, quo quilibet aliorum usus est, & præstantiori modo. *Nam Doctorem constituit, & primus omnium autoritatem usurpavit in negotio.* Quod ergo aliud jus par omnibus habebat? ut scilicet solus posset eligere, quod omnes simul fecerunt, Petro humilitatem custodiendo, atque

atque invidiã effugere volente. Proſequitur deinde S. Chryſoſtomus; *Merito primus omnium autoritatem uſurpat in negotio,* VT QVI OMNES HABEAT IN MANV: *Ad hunc enim dixit Chriſtus, Et tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Dixerat autem anteà: *Quàm eſt fervidus?* QVAM AGNOSCIT CREDITAM A CHRISTO GREGEM? *Quam in hoc choro Princeps eſt? Et ubique primus omnium incipit loqui.* Illa certè verba; UT QVI OMNES HABEAT IN MANV, conjuncta cum iſtis. QVAM AGNOSCIT CREDITAM A CRISTO GREGEM, apertè declarant ex mente S. Chryſoſtomi non ſolùm reliquos Diſcipulos ſeorſim ſumptos, ſed integrum quoque gregem, etiam congregatum, B. Petro cum ipſis exiſtenti, ſed ſeorſim ab ipſis conſiderato, ſubeſſe.

CAPUT XIII

Confirmatur præeminentia ſummi Pontificis ſupra Concilium ſine Pontifice.

1. CONſentiunt Catholici ſummum Pontificem eſſe viſibile Caput Eccleſiæ. Viſibile inquam,; nam inviſibile, ac primum, & præcipuum ſolus Chriſtus eſt. Caput autem non ſolùm pars corporis præcipua eſt; ſed & in eo ſolo vigent omnes ſenſus, ut ſi diſcindi ſine interitu corpus poſſet, Caput cæteris omnibus membris, etiam ſimul ſumptis, præſtantiùs foret. Frequentiſſimus eſt in tota vita civili, præſertim apud Juriſconſultos, ut caput pro perſona ipſa accipiatur, quod de reliquo corpore vix aliquod reperias exemplum.

2. Cùm nunquam contigerit (neque futurum ſit unquam) ut ſummus Pontifex legitimus, & indubitatus magnum vel majorem Epiſcoporum numerum, à ſua parte ſtantem non habeat: Nonne Eccleſiæ Corpus per Caput cum multis aliis membris præcipuis meliùs repræſentabitur, quàm per alia membra ſine capite? Quid igitur aliud efficiunt, qui Concilium ſine Pontifice cum Pontifice ſolo comparant, eique præferunt, quàm ut pernicioſo ſchiſmati viam aperiant?

3. Ipsi etiam Episcopi non solùm seorsim, sed etiam in Concilio congregati, Romanum Pontificem Caput, ac Patrem habent. Hoc inter alia profitetur Concilium Chalcedonense in Epistola seu relatione ad S. Leonem sub finem: *Rogamus igitur, & tuis Decretis nostrum honora judicium, & sicut nos* CAPITI *in bonis adjecimus consonantiam, sic & summitas tua filiis quod decet adimpleat.* Caput autem Concilii dicitur Pontifex non tantùm quod primo, ac præcipuo loco sit, sed quia, ut ait idem S. Leo alibi citatus; *Christus ab ipso quasi quodam Capite dona sua velut in corpus omne diffundit.* Sicut ergo quilibet Episcopus, quia est Ecclesiæ particularis Caput, ipsamet Ecclesia particularis esse censetur, ejusque Pastor, & Doctor, quem audire, ac sequi tenentur non solùm singuli, sed etiam omnes illius Diœcesis homines; nec ad eos de illius doctrina & regimine spectat judicare, sed ad superiorem extra Diœcesim; ità summus Pontifex, Ecclesiæ universæ Caput, ipsam solus meliùs, quàm cætera membra sine ipso, videtur exhibere; ejusque Pastor, & Doctor est, cui tenentur obedire tùm Laici, tùm Clerici, tùm seorsim, tùm conjunctim, quotquot intra Ecclesiam sunt.

4. Adeò difficilis, ac ferè impossibilis est Conciliorum generalium congregatio, ut verisimile non sit Christum principalem eis Ecclesiæ regendæ potestatem contulisse. Etenim per tria prima sæcula, cùm Imperatores, aliique Principes, Infideles essent, & ad Ecclesiam persequendam, quàm juvandam paratiores; nullum haberi potuit hujusmodi Concilium: Omnesque tunc temporis hæreses studio, & autoritate Romanorum Pontificum potissimùm extinctæ sunt. Posset autem contingere, quod tamen disponente Divina providentia nunquam futurum sperandum est, ut per totidem sæcula, vel plura dem impedimentum obstarer.

5. Incommodorũ in convocandis Conciliis occurrere solitorum parem recensет S. Ambrosius Epist. 9. lib. 1. his verbis; *Vexabuntur Sacerdotes senes, transfretabunt maria iterum invalidi corpore patriam peregrino mutabunt solo, iterum Sacrosancta Altaria deferentur, ut in longinqua proficiscatur, iterum pauperum turba Episcoporum, quibus ante onerosa paupertas non erat, aterna opis egentes, compellentur inopiam gemere, aut certè victum inopum itineris usurpare.* Præterea ram diversa sunt Principum Christianorum studia; tam frequentes bello-

bellorum perturbationes, tot circa præcedentiam, & alia capita contentiones; ut ob varias illas difficultates, quarum aliquæ posteriora Concilia tamdiù produxerunt, Scriptores dixerint, esse ferè impossibilem Conciliorum generalium congregationem.

6. Præstantia hic præcipuè propter certitudinem attenditur. At infallibilitatem sententiæ Concilii Oecumenici autoritati summi Pontificis, potiùs quàm aliorum Episcoporum numero, adscribendam, ipsâ experientiâ constat. Nam aliqua Concilia valdè numerosa erraverunt, ac per summos Pontifices, & per alia Concilia emendata sunt; ut patet de Concilio II. Ephesino & de Concilio Ariminensi. Anno 754. habitum est Constantinopoli Concilium, quod sanctæ, magnæ, & universalis Synodi titulo se se insignivit, 338. Episcopis constans, quorum omnium suffragio definitum est, cultum imaginum esse idololatriam: hunc errorem correxit, seu damnavit Stephanus IV. Papa in Concilio Romano anno 769. deinde Hadrianus primus, & juxta ejus definitionem, septima Synodus generalis.

7. Declarat autem quæ sit in convocandis, ac dirigendis Conciliis sanctæ Sedis autoritas, Epistola Hadriani ad Tarasium Constantinopolitanum lecta in 7. Synod. act. 2. *Quod si autem non perspecta mihi esset, & probè cognita erga Sacras Synodicas sex constitutiones, & venerandas imagines, vestra sinceritas, & orthodoxa fides, nequaquam ad Synodum convocandam assentiremus..... Inprimis autem Vestra Sanctitas piissimis, & triumphatoribus nostris Imperatoribus sine trepidatione inducat in animum, ut falsam congregationem illam sine consensu, ac præsentia Apostolicæ Sedis, contra omnem Patrũ venerabilium traditionem, contra venerandas imagines, sine ordine, & debita convocatione, factam execretur, & anathematizatam præsentibus apocrisariis nostris cognoscat: quo omne zizanium ab Ecclesia eradicetur, & Jesu Christi Domini nostri verbum impleatur, cùm ait; Et portæ inferorum non prævalebunt adversùs eam, & alibi; Tu es Petrus, &c.*

8. Eandem autoritatem exponunt Gelasius epist. 13. & Nicolaus 1. epist. 8. *Sanctæ memoriæ Flavianum*, inquit Gelasius *Pontificum congregatione damnatum, pari tenore, quoniam sola Sedes Apostolica non consensit, absolvit, potiusq; qui illic receptus fuerat, Dioscorum secun-*

da

de Sedis Præſulem ſuâ autoritate damnavit, & impiam Synodum, non conſentiendo ſubmovit, ac pro veritate, ut Synodus Chalcedonenſis fieret, SOLA DECREVIT, *&c.* Et Nicolaus primus ; *Non ergo dicatis, non eguiſſe vos in cauſa pietatis Romana Eccleſia, quæ collecta Concilia ſuâ autoritate firmat, ſuâ moderatione cuſtodit. Unde quædam eorum* QVIA CONSENSVM ROMANI PONTIFICIS NON HABVERVNT, VALETVDINEM PERDIDERVNT *Quomodo non egeat qualibet Synodus Romana Sedis, quando in Epheſino latrocinio, cunctis Præſulibus, & ipſis quoque Patriarchis probantibus, niſi Magnus Leo, imitator ſcilicet illius Leonis, de quo ſcriptum eſt, vicit Leo de Tribu Juda, Divinitus excitatus, os aperiens, totum orbem, & ipſos quoque Auguſtos concuteret, & ad pietatem commoveret, Religio Catholica penitus corruiſſet.*

9. Nec cogites Concilia illa dumtaxat, quæ ſine ulla ſummi Pontificit autoritate congregata fuerant, vel in proferenda ſententia libera non fuerunt, per eos, quibus dictum eſt in Perſona Petri ; *Confirma fratres tuos*, fuiſſe confirmanda. Etenim in Concilio Chalcedonenſi Act. 5. propoſitæ ab Aſclepiade fidei definitioni ; vel periculoſæ, vel imperfectæ conſenſerant omnes Epiſcopi, eamque cum applauſu exceperant præter aliquos Orientales, & ſanctæ Sedis Legatos, qui receſſuros ſe à Concilio proteſtati ſunt, niſi Epiſtola S. Leonis integrè ſuſciperetur, ſuppreſsâ illâ definitione, in qua ſub verbis ambiguis, & æquivocationi obnoxiis Dioſcori virus latere ſuſpicabantur ; quæque adeò rectæ fidei nocere potuiſſet.

10 Concilia Oecumenica, niſi Summi Pontificis autoritatem ſuperiorem eſſe cognoviſſent, quomodo ejus non ſuo nomine, Decreta communi conſenſu conſtituta edi paſſa eſſent ; ut autoritatem à Pontifice mutuari, approbationem tantùm à Concilio habere intelligerentur ; quod in iis dumtaxat Conciliis obſervatum legimus, quibus interfuit ipſemet Papa, quo expreſſiùs ſignificaretur perſonæ ipſi ſummi Pontificis quatenus Petri Succeſſoris, hanc competere prærogativam. Unde in Conciliis tantùm Occidentalibus ea forma ſervata eſt, eo quod in Orientalibus nunquam adeſſe voluerint ſummi Pontifices, licet rogati, & aliquando facilè, vel ſine magno incommodo adeſſe potuiſſent.

11. Quanquam extant etiam illius prærogativæ veſtigia

in

in Conciliis Orientalibus. Nam condemnatio Dioſcori in Concilio Chalcedonenſi ſub nomine S. Leonis, quamvis abſentis, cum approbatione, & ſubſcriptione Epiſcoporum à Paſchaſino Legato edita eſt; *Sanctiſſimus & Beatiſſimus Archiepiſcopus magnæ, & ſenioris Romæ* LEO, PER NOS, ET PER PRÆSENTEM S. SYNODVM VNA CVM TER BEATISSIMO, ET OMNI LAVDE DIGNO BEATO PETRO APOSTOLO, *qui eſt petra, & crepido Catholicæ Eccleſiæ, & rectæ fidei fundamentum, nudavit eum (Dioſcorum) tam Epiſcopatus dignitate, quàm etiam & ab omni Sacerdotali alienavit miniſterio.* Magna eſt energia verborum illorum; *Leo per nos, & per præſentem S. Synodum, quibus denotatur Papæ autoritas*; & ſequentium, *una cum ter Beatiſſimo, & omni laude digno B. Petro*, quibus ſignificatur autoritatis origo, ſcilicet privilegium Romanis Pontificibus in perſona B. Petri à Chriſto collatum. Nec illam ſibi autoritatem vindicaverunt Apoſtolicæ Sedis Legati, niſi poſtquam eis dictum fuit; *Petimus veſtram Sanctitatem qui habes, magis autem qui habetis locum ſanctiſſimi Papæ Leonis, promulgare in eum, & regulis inſitam contra eum proferre ſententiam. Omnis enim & tota univerſalis Synodus concors efficitur veſtræ Sanctitatis ſententiæ.* Concil. Chalcedon. Act. 3. in qua lecti ſunt etiam nemine reclamante plurimi libelli, in quorum titulo diſtinguebatur ſanctus Leo à Concilio, eique anteponebatur, nec non Patriarcha, vel Archiepiſcopus univerſalis appellabatur.

12. Quamvis Reges, aliique Principes à populo plerumq; ſuam autoritatem acceperint, non à Deo, niſi mediatè; tamen Regem Galliæ Comitiis generalibus ſuperiorem eſſe, qui revocaret in dubium, puto tanquam læſæ Majeſtatis reum habendum; Eamq; ſuperioritatem omnes intelligunt in eo ſignificatam, quod, quæ in Comitiis deliberata ſunt, Regis nomine inſcribuntur. & autoritate promulgantur. Cùm in Comitiis generalibus Galliæ ſub Henrico III. conſcripti fuiſſent quidam articuli, quibus exigebatur ut Rex Comitiorum ſententiam ſequi teneretur, repudiati ſunt, tanquam Regiæ Majeſtati injurioſi: & jure meritò inquit *Dutaix* iſta recitans, nam Rex verè Rex non eſſet, ſi ei à Comitiorum ſententia recedere non liceret. Porrò quomodo ſummus Pontifex Eccleſiæ ſubjacebit, à qua ſuam non eſt mutuatus poteſtatem, & cui potiùs jure Divino, tanquam Chriſti Vicarius ex Conſtantienſi Concilio ſeſſ. 8. tanquam

Caput corpori juxta Concilium Chalcedonense Act. 3. & in Epist. ad S. Leonem; tanquam Pastor gregi, ut canit Ecclesia præpositus est.

CAPUT XIV.

Rursus confirmatur præeminentia Pontificis supra Concilium.

1. ADstruitur etiam Papæ superioritas iis omnibus argumentis, quæ probant supremum esse Romani Pontificis Tribunal, nec ab illo licere appellare; *Aliorum forte hominum causas* (inquit Ennodius Diaconus, cujus doctrinam recepit, & approbavit, tanquam sua Decreta, Concilium Romanum V. sub Symmacho Papa, quemq, alia occasione jam supra citavimus.) *Deus voluit per homines terminari: Sedis istius præsulem suo sine quæst. reservavit arbitrio, voluit B. Petri Successores Cœlo tantùm debere innocentiam.* Præmiserat autem, Concilio potestatem, quum aliàs non habuisset, ad judicandum Papam, ab ipsomet Pontifice concessam: *Judicia, & iste voluit, amavit attraxit, ingressus est: & quod posset fidelium corda doloris justi aculeis excitare; Venerando Concilio autoritatem, etiam contra se si mereretur, indulsit.*

2. Concilium Lateranense sub Alexandro III. majorem vult adhiberi cautelam in eligendo Romano Pontifice, quia Episcoporum quidem reliquorum electio, vel electus Episcopus, emendari poterunt, sed quoad Romanam Ecclesiam NON POTERIT AD SVPERIOREM HABERI RECVRSVS. Concilii Lateranensis sub Leone X. testimonium protulimus cap. 5.

Cæterum si in propria causa Romani Pontificis audiri debent (fieret autem illis magna injuria, præsertim sanctitate, doctrinâ prudentiâ conspicuis, si non audirentur) plurimi sunt, qui hanc suæ Sedi autoritatem vindicarunt. In collectione Lucæ Holstenii in Synodo Romana num. 8. Bonifacius Rufo Thessalonicensi scribit; *Talia scripta direximus, quibus universi fratres intelligant, primo convenire se citra tuam conscientiam minime debuisse: Deinde de nostro non esse judicio retractandum.* NVNQVAM ETENIM LICVIT DE EO RVRSVS, QVOD SEMEL STATVTVM EST AB APOSTOLICA SEDE, TRACTARI.

4. S. Ge-

4. S. Gelasius in Epist.13.jam citata, quæ est ad Episcopos Dardaniæ; *Cuncta,* inquit *per mundum novit Ecclesia quoniam quorumlibet sententiis ligata Pontificum, Sedes B. Petri Apostoli jus habeat resolvendi, utpote quod* DE OMNI ECCLESIA FAS HABEAT IVDICANDI, NEQVE CVIQVAM DE EIVS LICEAT IVDICARE IVDICIO: *Si quidem ad illam de qualibet mundi parte Canones appellari voluerint, ab illa autē nemo sit appellare permissus:* Deinde variis exemplis confirmat autoritatem summi Pontificis supra Concilia: *sed nec illa praterimus, quod Apostolica Sedes frequenter, ut dictum est, more majorum etiam sine ulla Synodo precedente, & absolvendi quos Synodus iniquè damnaverat, & damnandi nulla existente Synodo quos oportuit, habuerit facultatem: Sanctæ memoreæ quippe Athanasium Synodus Orientalis addixerat, quem tamen exceptum Sedes Apostolica, quia damnationi Græcorum non consensit, absolvit; Itemque sanctæ memoriæ Flavianum Pontificum congregatione damnatum pari tenore, quoniam sola Sedes Apostolica non consensit, absolvit, potiusq; qui illic receptus fuerat, Dioscorum secunda Sedis Præsulem sua autoritate damnavit, & impiam Synodum non consentiendo submovit, &c.* Idem scribit Epist.4. seu commonitorio ad Faustum; *Nobis opponunt Canones dum nesciunt quid loquantur, contra quos hoc ipso venire se produnt, quod S. Sedi sana, rectaq; suadenti parere fugiunt. Ipsi sunt Canones qui appellationes totius Ecclesiæ ad hujus Sedis examen voluêre deferri, ab ipsa vero nusquam prorsus appellari sanxerunt, ac per hoc* ILLAM DE TOTA ECCLESIA IVDICARE, IPSAM AD NVLLIVS COMMEARE IVDICIVM. *Nec de ejus unquam præceperunt judicio judicare. sententiamq; hujus constituerunt non oportere dissolvi, cujus potius sequenda decreta mandarunt.*

5. Gelasium secutus, & imitatus est Nicolaus I. epist.8. etiam supra citatâ quæ est ad Imperatorem Michaelem; *Quoniam,* inquit; *cùm secundùm Canones ubi est maior autoritas judicium inferiorum sit deferendum ad dissolvendum, scilicet, vel ad roborandum, patet profectò Sedis Apostolicæ, cujus autoritate major non est, iudicium à nemine fore retractandum, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio, si quidem ad illam de qualibet mundi parte Canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo sit appellare permissus. Iuxta quod & Bonifacius, atque Gelasius sanctiss.mi Præsules, non suis adinventionibus, sed Ecclesiæ Romanæ consuetudines non ignorantes dicunt,*

6. Non minùs perſpicua eſt Paſchalis II. ſententia Epiſtol. ad Archiepiſcopum Poloniæ, relata à Baronio è Codice Vaticano ad ann. 1101. *Ajunt in Conciliis ſtatutum non inveniri, quaſi Romanæ Eccleſiæ legem Concilia ulla præfixerint,* CVM OMNIA CONCILIA PER ECCLESIÆ ROMANÆ AVTORITATEM, ET FACTA SINT, ET ROBVR ACCEPERINT, *& in eorum ſtatutis Romana patenter autoritas excipiatur.*

7. Denique nec ipſi Anteſignani autoritatis Conciliaris auſi ſunt indiſcriminatim aſſerere à ſummo Pontifice poſſe ad Concil. provocari in quolibet caſu. NON EST FAS (inquit Joan. Gerſonius tract. quomodo, & an liceat in cauſis fidei à ſummo Pontifice appellare, ſeu ejus judicium declinare) APPELLARE A PAPA, *vel ejus judicium in cauſis fidei declinare, non quidem pro omni, & in omni caſu, ſed quando facit id, quod in ſe eſt, & quando non apparet devius à fide, ſed ambulat recte ad veritatem Evangelii ſine perſonarum acceptione.* (Ecce quibus in caſibus ſecundùm Gerſonium à ſummo Pontifice non licet appellare) *Porro Dominus noſter tollere poterit efficaciter ſuſpicionem ſiniſtram, quæ contra Sanctitatem ſuam fieri poſſet, ſi dicta ſua factis compenſet: hoc eſt ſi ſponte nullo requirente, damnet illam doctrinam peſtiferam, & crudelem contra Polonos cum ſimilibus aliis cum tali celeritate, & rigore, qualem fidei materia vergens in ſcandalum & perniciem Reipublicæ poſtulat, & requirit procul abjecta quavis acceptione perſonarum.*

8. Materiam iſtam egregiè tractat Franciſcus Victoriæ relect. 4. propoſitione 20. ubi appellationes iſtas reijciens poſt alias ſolidas probationes addit; *Præterea hoc probatur experientiâ, & exemplis, quæ in moralibus faciunt magnam probationem.* OMNES ENIM APPELLATIONES HACTENVS FACTÆ AD CONCILIVM MALE CESSERVNT, ET TANDEM DEVENERVNT IN SCHISMA ALIQVOD, VEL ETIAM HÆRESIM. 3. *Quia hoc eſſet magna occaſio perturbationis in Eccleſia: quia ſi Papæ timeret ne facta ejus deberent reſcindi in Concilio, nunquam vellet congregare Concilium cum magna jactura profectò rerum Eccleſiaſticarum, & congregare ſine illo, vel non licet, vel eſſet valdè difficilè. Semper enim erunt aliqui, imò major pars, qui velint ſequi partes Pontificis, & unus Princeps faveret Concilio alius Pontifici, Et ſic nihil pacificè nec ad utilitatem Eccleſiæ fieri poſſet: imò eſſent multò majores turbationes, ut experientia compertum eſt.* Nec minùs acriter illas

appel-

appellationes impugnat Mauclerus de Monarch. Eccleſ. lib. 3. cap. 10. *Quintum denique* inquit, *ac poſtremum de præcipuis privilegium illud eſt, de quo hic quæſtio vertitur, quod ſuprà tetigimus contra quod ridiculæ ſiunt à quibuſdam Schiſmaticorum partes ſuâ partim malitiâ, partim imperitiâ ſoventibus, objectiones, nonnullaq; ad ſuam confirmandam rebellionem exempla producuntur: quæ à doctiſſimo noſtræ ætatis Theologo viro ſanctiſſimæ vitæ Valeo, eruditè refutata & explosa ſtudioſus Lector videre poterit. Totſacris Eccleſiæ Decretis, Canonibuſq; veluti Divini ſancti Spiritus oraculis ritè conſideratis juſtoq; ratiocinio Theologicaque ſapientiæ trutinatis examine, quam juſtè ſpiritualem anathematis gladium contra provocantes à Pontificii Monarchæ judicio ad futurum Concilium à ſanctiſſimis Sedis Apoſtolicæ Præſulibus evaginatum fuiſſe credere debemus.*

9. Teſtatur libertatum Eccleſiæ Gallicanæ defenſor Dominus Petrus de Marca, uſum illum eſſe novum. Sic enim inchoat c. 17. lib. 4. *Superiore capite novam quandam rationem vidimus in Eccleſiam invectam ab iis, qui ſe Romanæ Curiæ cenſuris premi exiſtimabant, ſcilicet appellationem à Papæ Decreto ad futurum Concilium. Novam dixi, quia nunquam in Eccleſia admiſſa fuit provocatio à Papa ad Concilium.* Numero autem 4. originem notat his verbis, *Primus omnium, qui appellatione ad Concilium uſus eſt, prodit ſe apud Hiſtoricos Fridericus II. Imperator.* Sed ut refert Matthæus Pariſius in verbis à Marca relatis, Legatus Friderici appellavit à Concilio ipſo generali, quod tunc ſcilicet anno 1245 Lugduni congregatum erat, ad aliud generaliùs. *Appellavit pro eo ad Concilium proximè futurum generaliùs. Nec enim nunc omnes Prælati, vel eorum, vel Principum Procuratores apparent hic impræſentiarum.*

10. Itaque appellationum illarum origo, ut lib. 10. videbimus, ad Gallos referenda erit, qui anno 1303, nomine Philippi IV. dicti Pulchri Franciæ Regis appellarunt à Bonifacio VIII. ad futurum Concilium. Primo loco illam refert, qui probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ collegit cap. 13. cujus titulus eſt de hujuſmodi appellationibus. Verùm tunc allegebatur aut fingebatur Bonifacium non eſſe legitimum Pontificem & perinde appellabatur ad futurum legitimum Pontificem, ut ad Concilium generale.

11. Nec niſi poſt ſchiſma invenietur interpoſita appellatio abſo-

luta à Summo Pontifice pro vero accepto, ad futurum Concilium. Itaque cùm Concilium Papæ præponi cœpit, aperta est via ad appellandum ab illo ad istud. Multum autem verendum est ne illæ appellationes eo fine assumantur, ut obtegatur inobedientia prætextu Concilii, quod vel impossibile, vel difficillimè haberi posse compertum est.

12. Cæterùm antiquorum Scriptorum tum in Gallia, tum in aliis Provinciis Christianis doctrina erat, à Papæ sententia non posse provocari: Ita Hincmarus Episcopus Remensis tom.2. epist.44. quæ est ad Episcopos Diœcesis Remensis nu.25. Ivo Carnotensis in Decreto par.5.cap.9.& 10.& epist.233. & 236. Potho Presbyter Prumiensis de statu domûs Dei, lib.3. S. Thomas Archiepiscopus Cantuariensis epist.73. S. Antoninus & alii etiam ex recentioribus sanctæ Sedi minùs æquis, ut Carolus Fevretus lib.9.de abusu cap.3.n.15.

13. Denique cùm summo Pontifici vineæ custodia à Salvatore commissa sit, ut confessa est Synodus Chalcedonensis in relatione ad S. Leonem; id est, cùm *Petro totius Ecclesiæ cura commissa sit*, ut scribit S. Gregorius lib.4.epist.32. cùm idem officium ad singulos Petri successores transierit, & singulis cum S. Fulberto Episcopo Carnotensi epist.22. dici possit; *Dilectissime Pater cui totius Ecclesiæ cura commissa est*: cùm eis Gregis sit commissa custodia, ut docet S. Epiphanius de B. Petro Ancoratus cap. 4. Cùm summus Pontifex ex aliis quampluribus titulis à sanctis Patribus insigniatur, quibus significatur *unam Papam esse super Ecclesiam mundi totius*, ut Episcopi Patarensis apud Liberatum Brev. cap.22. verbis utar, quomodo illi præferendum esset Concilium generale, licet totam Ecclesiam sine Pontifice repræsentaret. Quomodo successor ejus, cui *totius Ecclesiæ gubernacula tradita sunt*, ut prædicat S. Maximus Episcopus Taurinensis homil.3. in Natal. Beatissimorum Petri & Pauli, gubernandus ipse esset ab Ecclesiæ parte, quantumvis præcipua? Sanior videtur sententia Joannis de Selva in Senatu *Parisiensi Præsidis* tract. de benef. part.3. quæst.8. n. 32. *Papa*, inquit, *præfertur toti Concilio*.

CA-

CAPUT XV.

Respondetur autoritati Concilii Constantiensis.

1. DUplici præcipuè ratione impugnabat Eugenius IV. hujus Synodi de Conciliorum generalium autoritate Decreta. Prima quod dubia esset eorum autoritas. Secunda quod ad tempus schismatis restringenda essent. Utramque improbant Illustrissimi Præsules Comitiorum Parisiensium his verbis; *Nec probari à Gallicana Ecclesia, qui eorum Decretorum quasi dubia sint autoritatis. ac minùs approbata, robur infringant, aut ad solum schismatis tempus Concilii, dicta detorqueant.* Sed nunquid etiam Comitiis Cleri Gallicani inferior est autoritas Papæ, ac illorum potiùs quam Summi Pontificis sequenda sententia?

2. Eugenius igitur Decreta, de quibus est quæstio, hâc in primis ratione non valere contendebat, quod ab una tantùm obedientia fuissent facta, id est à Prælatis Joanni XXIII. obedientibus, quod affirmat etiam Cardinalis à Turrecremata de rei veritate optimè instructus, ac gestorum ex parte oculatus testis, & pro suo merito fide dignus. Rem narrat his verbis, summâ de Eccles. lib. 2. cap. 99. *Notandum quod Congregatio illa Constantiæ celebrata tria tempora habuit. Primum fuit, in quo sola obedientia præfati Ioannis Balthasar Constantiæ convenerat. secundum tempus fuit, in quo Angelus Coriarius vocatus in obedientia sua Gregorius XII. juri suo cedens præfatæ Congregationi se sub certis modo, & formis conjunxit. Tertium tempus est, in quo Reges, & Principes, ac Prælati obedientes Petro de Luna, Benedicto XIII. vocato in obedientia sua per suos Prætores novâ factâ convocatione Concilii se unierunt præfatæ Congregationi ad pacem dandam universali Ecclesiæ. Et fuimus nos tunc præsentes in minoribus constituti, pro quo solo tempore convenientibus omnibus simul tribus obedientiis fuit certum dicere, quod universalis Ecclesia repræsentativè congregata esset Constantia. Nullus autem dubitat, quin asserere quod sola obedientia Ioannis faceret Concilium universale, universalem Ecclesiam repræsentans, esset temerarium, & scandalosum aliis duabus obedientiis. Tertiò ea quæ inducuntur de decretis Concilii Constantiensis non militant: quoniam autoritatis illius a-*

lia

lia duæ obedientiæ, scilicet Gregorii, & Benedicti apertissima contradictione in plena Congregatione se opposuerunt & eorum contradicti fuit accepta. Subjungit infra idem Cardinalis; *In illorum determinatione non modo non intervenit universalis Ecclesia, sed obedientia una tantùm, scilicet Joannis XXIII. ut dictum est. sed etiam non integrè tota illa obedientia; quoniam plures Patres doctissimi illius obedientiæ illis non præstiterunt consensum, aut assensum suum. Item nec ipsâ in sua obedientia vocatus Ioannes XXIII. quoniam cùm post recessum suum à Constantia Scaphusæ constitutus audiret præfatam declarationẽ conclusam, Dominis Oratoribus Christianissimi Regis Franciæ visitantibus eum, videlicet Domino Duci Bavariæ, Domino Nicolao de Colavilla, aliisq; eorum Collegis amaro animo conquestus est falsa quadam, & erronea adversùs autoritatem summi Pontificis Romani decreta per æmulos suos post recessum ejus esse concluſa, &c.* Quæ omnia confirmantur ab aliis Scriptoribus, & ab Actis ipsis Concilii Constantiensis, in Bibliotheca Vaticana extantibus, quorum summam in lucem nuper emisit doctissimus vir Emanuel Schelstrate.

3. Cæterùm quoniam Illustrissimi Antistites Parisienses hæc Decreta à Sede Apostolica comprobata dicunt, quod præcipuè de Martino V. intelligendum videtur, qui depositis à Concilio Constantiensi tribus Pontificibus, inter se de Pontificatu contendentibus, Pontifex creatus est, & ab omni Ecclesia pro vero, & legitimo acceptus; videndum est, quæ fuerit ejus de his decretis mens. Sed priùs observandum est, etiamsi Concilium Constantiense legitimum non foret, Martinum nihilominus legitimum fore Pontificem, quippe cùm Joannes, & Gregorius Papatui renunciarint, ut patet ex Actis Concilii Constantiensis sess. 12. & 14. & Gregorius ante decesserit, quam Martinus V. eligeretur ac deinde Clem. VIII. Benedicti successor eidem Martino cesserit. Prætetquam quod ex autoritate Concilii ad tollendum schisma, non ritè, cùm sit exceptio regulæ generalis, infertur autoritas indefinita supra Papam in omnibus casibus.

4. Ut autem ad Martinum V. redeamus, prohibuit ille appellationes ab Apostolica Sede, seu Romano Pontifice, ut testatur Joannes Gersonius tractatu, *Quando, & an liceat a summo Pontifice in causis fidei appellare, seu ejus judicium declinare.* Quæ certè prohibitio absona fuisset, si Concilii judicium judicio Papæ superiùs existimasset. Quis enim Judicem non deridear, à sua senten-

tia

tia ad Judicem ſuperiorem appellari vetantem, in iis cauſis, in quibus alius eſt re vera Judex ſuperior. Fuit autem promulgata illa Martini V. Conſtitutio in Conſiſtorio generali celebrato Conſtantiæ ſexto Idus Martii Anno primo, id eſt ante finem Concilii, quod terminatum eſt 10. Kalendas Maii anno 1418. etiam Pontificatus primo, & à Pontifice approbatum, quæ confirmatio in actis refertur his verbis; *Sanctiſſimus Dominus noſter Papa dixit, reſpondendo ad prædicta* (ſcilicet de condemnatione libelli Joannis Falkemberg) *quod omnia, & ſingula determinata, concluſa, & decreta in materiis fidei per præſens Concilium conciliariter tenere, & obſervare inviolabiliter volebat, & nunquā contraire quoquo modo. Ipſaq; ſic conciliariter facta approbat, & ratificat, & non aliter, nec alio modo, & illud idem iterato fecit dici per organum Domini Auguſtini de Piſis Fiſcalis, & ſacri Conſiſtorii Advocati prædicti, qui* NOMINE PAPÆ *à Prothonotariis, & Notariis ad ſcribendum Acta Concilii ordinatis, & deputatis petiit inſtrumenta publica fieri.* Quorſum autem verba illa, *& non aliter, nec alio modo*, niſi ut Decreta illa, quæ ut ſupra vidimus, à ſolis Prælatis obedientiæ Joannis XXIII. nec etiam ab illis omnibus, edita fuerant, probare non videretur.

5. Verùm licet illa Concilio generali adſcriberentur, & quæ à Martino V. aut Eugenio IV. in genere dicta ſunt, ad hæc, de quibus ſpecialis, imò ſpecialiſſima facienda fuiſſet mentio, referri poſſent: non tamen extra caſum ſchiſmatis, de quo tunc erat quæſtio, aut hæreſum, de quibus accuſabantur Pontifices contendentes, ad alios caſus eſſent detorquenda; quæ altera erat Eugenii ratio. Nec enim ibi generaliter ſtatuitur omne Concilium generale in omni caſu ſupra Pontificem autoritatem habere, ſed tantùm Concilium Conſtantienſe, & alia generalia, quæ ob eandem cauſam congregari opus eſſet. Hæc enim ſunt verba Concilii Conſtantienſis ſeſſ. 5. *In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis, Patris, & filii, & Spiritus ſancti. Amen. Hæc ſancta Synodus Conſtantienſis generale Concilium faciens pro extirpatione ipſius ſchiſmatis & unione, & reformatione Eccleſiæ Dei in capite, & in membris ad laudem Omnipotentis Dei, & in Spiritu ſancto legitimè congregata, & ad conſequendum facilius, ſecurius, liberius unionem, & reformationem Eccleſiæ ordinat, diffinit, decernit, & declarat ut ſequitur. Et primò declarat quod* IPSA *in Spiritu ſancto legitimè congregata Concilium generale faciens, & Eccleſiam Catholicam repræſentans po-*

testatem à Christo immediatè habet, cui quilibet cujuscumque status, vel dignitatis, etiamsi Papalis existat, obedire tenetur IN HIS, QVÆ PERTINENT AD FIDEM, ET EXTIRPATIONEM DICTI SCHISMATIS, *& reformationem dictæ Ecclesiæ in capite & in membris.*

6. *Item declarat, quod quicumque cujuscumque conditionis, status, dignitatis etiamsi Papalis, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus, aut* PRÆCEPTIS HVIVS SACRÆ SYNODI, *& cujuscumque alterius Concilii generalis legitimè congregati* SVPER PRÆMISSIS SIVE AD EA PERTINENTIBVS, *factis vel faciendis, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia juris subsidia (si opus fuerit) recurrendo.* Idē iisdem ferè verbis statuitur sess. 4. notanda sunt illa verba *ipsa* (scilicet Synodus Constantiensis) *in his, quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti schismatis: Præceptis hujus sacræ Synodi: super præmissis, sivè ad ea pertinentibus*, quæ Decreta illa circumscribunt, ac sine limitatione intelligere vetant.

7. Testis est ipsemet Joannes Gersonius, tantùm ad Conciliorum generalium autoritatem constituendam fervens, sententiam de superioritate Papæ ad Concilium, non solùm antè, sed etiam post Decreta Concilii Constantiensis à multis fuisse propugnatam, quod evidens signum est decreta illa, vel non esse Concilii vetè generalis (alioquin enim à nemine Catholico revocarentur in dubium) vel in certo dumtaxat casu locum habere. Si enim generalia essent, quis supereresset disputandi locus apud eos, qui à Concilio verè generali statuta crederent? *Fallor*, inquit Gersonius de potest. Eccles. considerat. 12. *Si non ante celebrationem Sacrosanctæ hujus Constantiensis Synodi sic occupaverat mentes plurimorum litterarum magis, quàm litteratorum ista traditio, ut oppositorum dogmatizator fuisset de hæretica pravitate vel notatus, vel damnatus. Hujus rei signum accipe quia post declarationem, & quod urgentius est determinationem, & practicationem ejusdem sanctæ Synodi inveniuntur qui talia passim asserere non paveant.* Rationem autem cur huic sententiæ tantùm esset infensus, hanc insinuat considerat. 10. quia scilicet ut ipse arbitrabatur, eâ semper manente perseveraret semper schisma ab ea nutritum.

8. Ex quo conjicitur de hoc tollendo malo cogitasse quorquor recta intentione Concilium Papæ anteferre studuerint. Cæterùm enim

non

non solùm ante Conciliũ Constantiense, sed etiam posteà extiterunt magni nominis Autores, qui sententiam illam, summum Pontificem Concilio subjicientem erroneam judicarunt. Non solus Cardinalis Bellarminus, qui de Concil. lib. 2. c. 11. hæc habet *Concilium Basileense cum Legato Pontificis communi consensu statuit Concilium esse supra Papam, quod certè nunc judicatur erroneum*, Sed & alii quamplures; ex quibus Franciscus de Sylvestris, vulgò Ferrariensis, à patria nuncupatus, Ordinis Prædicatorum Generalis, super S. Thomam lib. 4. contra gent. cap. 75. in fine sic scribit; *Ex prædictis constat vanam esse, & à Fide Christiana alienam opinionem dicentium Concilium, & Ecclesiam esse supra Papam, & ipsum Papam ab Ecclesia autoritatem habere tanquam ab ipsa institutum*; quæ censura non solam ultimam propositionem afficit, ut patet ex probationibus: sequitur enim; *Nam manifestum ex prædictis, quod Christus ipse regimen Ecclesiæ instituit, non autem ipsa Ecclesia, aut populus Christianus. & quod in Ecclesia Petrum, suum Vicarium, & Successores ejus instituit sicut & ad Sacramenta dispensanda instituit Ministros. Unde cùm dixit Petro Pasce oves meas; præmisit interrogationem: Simon Joannis diligis me plus his? Ut ostenderet se autoritatem Petro dare, ut distincto ab aliis discipulis præsentibus. Propter quod exponens Chrysostomus prædicta verba, ait prætereiens alios,* PETRO LOQVITVR, *&c.*

9. Doctrinâ, pietate, ac miraculis clarissimus S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus eandem doctrinam validè defendit part. 3. sum. tit. 23. de appellatione Papæ cap. 3. §. 3. fin. *Sed nec ad Concilium generale à Papa appellari potest: quia Papa omni Concilio superior est: nec robur habet quidquid agitur, nisi autoritate Romani Pontificis roboretur, & confirmetur. Sentire ergo quod ad Concilium à Papa appellari possit, est hæreticum, & contra illum articulum, Sanctam Ecclesiam Catholicam*; sic autem superiùs argumentatur; *Quicumque privilegium Romanæ Ecclesiæ à Christo traditum auferre conatur est hæreticus: sed dicens, & tenens, quod licet appellare à Pontifice Romano ad successorem ejus, aufert privilegium Romanæ Ecclesiæ à Christo traditum; ergo talis manifestè est hæreticus.* Et sic probat minorem; *Quicumque sentit Romanum Pontificem non esse summum, supremum, & unicum Caput totius Ecclesiæ, auferre conatur privilegium Romanæ Ecclesiæ à Christo traditum: sed quicumque à Papa appellandum sen-*

sit, sentit Papam non esse summum, & unicum Caput Ecclesiæ, ergo, &c. Unde sequitur quod quicumque hoc sentit: sentit contra artic. Nicæna Synodi, ubi dicitur unam Sanctam Ecclesiam, quia Ecclesia habet unitatem ex unitate capitis. Unde & Joann. 10. dicit Christus. Fiet unum ovile, & unus Pastor. Si licitum esset appellare à Papa, & ille, ad quem appellatur, esset Caput. Sic Papa non esset caput, vel essent duo Capita, quod esset monstrosum.

CAPUT XVI.

Respondetur aliis objectionibus contra Superioritatem Papæ ad Concilium.

1. SI, ut capite superiori demonstratum est, à Decretis Concilii Constantiensis efficax argumentum trahi non potest ad probandum Concilium generale legitimo, & indubitato Pontifice non esse superius; cùm id præcipuum sit illius sententiæ fundamentum, eo everso corruet illa, aut nutabit. Etenim ex aliis probationibus, aliquæ minus solidæ mediocris ingenii Lectoribus statim apparent; Quæ autem verisimiliores videntur, si attentè perpendantur, & diligenter discutiantur, non tantâ vi pollent, ut animum veritatis sinceræ studiosum movere queant, quod ex earum examine patebit.

2. *Probatio principalis* (ut dicitur in tractatu Universitatis Cracovienſis super autoritate Conciliorum, justificatione Concilii Basileensis, & depositione Eugenii IV. relato in historia Universitatis Parisiensis tom. 5. ad annum 1440. *Per quam probatur superioritas potestatis Ecclesiasticæ super Papam, sumitur ex conditione hujusmodi potestatis prout est in Ecclesia, & in Papa. Est namque in Ecclesia hæc potestas continuè, permanenter, & perpetuè. Non est autem assignare diem, horam, vel momentum, in quo Ecclesia deficiat hæc potestas, & durabit usque ad consummationem sæculi; in Papa verò non est sic, cùm non semper vivat, possitque etiam privari, & sic carere hâc potestate, possitque de novo eligi, & iterum eam habere, & quoniam omne permanens, & continuum præfertur variabili interpolato, & temporali, sequitur, quod potestas, sive autoritas Ecclesiæ præemineat potestati Papæ.* Si verum est principium quod supponitur in eo discursu, sequetur potiùs Papam esse supra Concilium. Non enim de Ecclesia forma-

formaliter accepta agitur, sed de Concilio eam repræsentante, ut patet non solùm ex propositione Cleri Gallicani, quam discutimus, sed etiam ex titulo, sub quo ponuntur verba supra scripta in illo tractatu. Est enim partis illius titulus; *De potestate Concilii*. Sic ergo argumentari possumus, OMNE PERMANENS, ET CONTINVVM PRÆFERTVR VARIABILI, INTERPOLATO, ET TEMPORALI, SED PAPA EST MAGIS PERMANENS, ET CONTINVVS, MINVS VARIABILIS, ET INTERPOLATVS, ET TEMPORALIS, QVAM CONCILIVM GENERALE, ERGO ILLI PRÆFERENDVS EST Consequentia negari non potest, sicut nec prima propositio, quæ ipsorummet Adversariorum est. Secunda autem propositio ad oculum patet, semper enim per breviora intervalla defecerunt in Sede Apostolica Episcopi, quàm Concilia œcumenica, multoque facilius est, uno deficiente Pontifice, alium eligere, quàm Concilium generale convocare, quod vix semel per plura sæcula fieri potest.

3. Si ergo conveniens existimatur Divinæ providentiæ, ut autoritatem regendæ Ecclesiæ universæ, illique fidei exponendæ, ac præscribendarum morum regularum, illic reposuerit, quo facilior esset accessus, ne nimiæ dilationes malorum incremento præberent occasionem: certè promptiùs, & expeditiùs à Sede Apostolica, quàm ab universis mundi Episcopis, aut in Concilio generali congregandis, aut per universas mundi partes dispersis, fidei, ac morum norma exquiretur. Nam antequam convenerint undique, ac consenserint, vel consulti responderint omnes Prælati, hæresis, quæ velut cancer serpit, multas inficiet animas, quæ vix poterunt ab hujusmodi putredine purgari.

4. Prosequitur Universitas Cracovienſis. *Secundò quia potestas hæc semper in Ecclesia fuit, & est, & erit recta quoad ea quæ sunt juris, & fidei, nec unquam Ecclesia à fide deviavit, Papa verò frequenter*, &c. Perstat oratio in æquivocatione, & Ecclesiam confundit cum Concilio, à quo abfit legitimus Pontifex. Nemo Catholicus dubitat, quin Ecclesia formaliter accepta immota semper in fide permanserit, & permansura sit. Sed quæritur à quo ei proponenda sit, & explicanda fidei veritas. Nec enim Ecclesia universa, quatenus complectitur omnes fideles, etiam laicos, eo dono prædita est, ut veritatem doceat; sed sunt in ea quorum munus est docendi alios; sunt

quorum est tantum addiscendi ; quamquam fieri non possit, ut tota simul Ecclesia errorem fidei contrarium recipiat ; gaudet enim infallibilitate passiva, ut dicitur, sed quæstio est, penes quem sit suprema docendi, ac regendi potestas, an penes Episcopos sine summo Pontifice, an penes summum Pontificem sine Episcopis, dum invicem distinguuntur.

5. *Tertiò quia in Ecclesia* (verba sunt ejusdem tractatus) *est cognitio omnis necessaria veritatis ad salutem, &c.* sed à quibus oritur hæc cognitio, dum aliqua inest in verbo Dei obscuritas ? Nonne ab eo cui dictum est; *super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Confirma fratres tuos. Pasce oves meas*, vel solo, vel advocatis aliis Episcopis pluribus, vel paucioribus, prout ex rei gravitate, ac temporum opportunitate congruum judicaverit ?

6. Sed posset adhuc magis urgeri difficultas ista. Quamvis enim facilius sit eligere Papam, eumque consulere, quàm Concilium generale congregare, vel omnium Episcoporum suffragia scisciteri; tamen per breves illas moras, quibus vacat Sedes Apostolica, Ecclesia fundamento carens collaberetur; Pastore destituta errarent; fratres, deficiente qui confirmaret, à fide dimoverentur, si usque adeò litteraliter intelligenda essent scripturæ loca, quibus summi Pontificis autoritas constituitur. Hæc tamen, si quid valent, contrariæ opinionis sectatores, magis quàm nos premunt ; Cùm enim jurisdictionem quam nos summo Pontifici, illi Concilio generali vindicent, quis ea munia obibit interim, dum convocabitur Concilium generale, vel exquirentur omnium Episcoporum vota, quod longiorem trahit moram.

7. Verùm in summo Pontifice, non persona ipsa, quæ morti, aliisque casibus humanis subjacet, sed dignitas, auctoritas, & jurisdictio attendendæ sunt, quæ semper virtute perseverant. Etenim Petro, ceu fundamento, nititur Ecclesia, ab eo confirmantur fratres; ab eo pascuntur Christi oves, & Agni ; quia fides, & morum regulæ, quas explicat, Ecclesiæ firmamentum, & cibus sunt. Mortuo autem Pontifice, immota permanent ab eo tradita, vel explicata dogmata. Et, si qua oritur nova difficultas, solvetur à Successore, cujus multò expeditior est electio, quàm Concilii ex toto terrarum orbe congregatio. Itaque non deficiet unquam Ecclesiæ fundamentum, & cibus.

8. Si

8. Si quis autem instet, saltem tunc temporis Concilium generale supremam immediatè à Christo jurisdictionem habere, nihil contra nos aget, qui Cœtum, seu Concilium generale, cum legitimo, & certo Pontifice conferimus: non autem de Concilii generalis potestate, Sede Pontificali vacante, disputamus. Cæterùm docent plures Autores eo casu posse tantùm Concilium providere necessitatibus urgentibus, &, ut Pontifex creetur, procurare; Non autem quæ ad statum Ecclesiæ universæ attinent, non expectato Pontifice, diffinire. Ita Joannes Bagotius Gallus, scilicet Rhedonensis, è Societate Jesu in Apologetico fidei par. 1. l. 4. disput. 2. cap. 1. sect. 2. num. 7. *Nec verò Ecclesia universalis, si Sedes Petri vacat, aut ob schismatis discordiam de vero S. Petri Successore dubitatur, aliud jus, & potestatem habet, quàm ut eas quæ ad schisma tollendum pertinerent, res tractet, & sibi legitimum Caput provideat*, SINE QVO NEC ROMANA, NEC VLLA ALIA ECCLSIA HABET A DEO PROMISSAM OPEM, ET AVXILIVM INFALLIBILE, PRO CONTROVERSIIS FIDEI DIRIMENDIS, SEV STATVENDO QVID CREDERE DEBEAT, &c. Sanè ut observavit Andreas Duvallius, de Ecclesiastica potest. pag 58. *Sicut in Ecclesia Cathedrali, Sede vacante nihil est innovandum, ita nec in Ecclesia universali deficiente summo Pontifice.*

9. Objiciuntur adhuc varia incommoda, quæ accidere possent, si absolutæ Pontificis potestatis usus, Conciliorum jurisdictioni ac directioni nõ subderetur. Sed eadem, & majora sequerentur ex subjectione Papæ ad Concilium. Itaque in utraque sententia respondendum est, fore ut Divina providentia incommoda illa modis etiam nobis ignotis, propulset, ne portæ inferi adversus Ecclesiam Christi sanguine redemptam prævaleant.

10. Hæc igitur sine præjudicio Dignitatis, & autoritatis Conciliorum verè generalium dicta sint, quorum usum Ecclesiæ utilissimum esse certò cognoscimus. Sed ut existimamus, utque jam in principio notavimus, qui eorum autoritatem nimis efferunt, eorum convocationi, ac congregationi obicem ponunt, imò dum Concilium sine summo Pontifice, quando legitimus, & certus existit, de quo

casu

casu omnis hæc institura disputatio est, summo Pontifici opponitur, ac præponitur, non Ecclesiæ utilitati, ac securitati consulitur, sed viæ schismati aperitur. At verò ut capite cum membris consentiente frequentissima habeantur Concilia generalia, eorumque Decreta ubique, atque ab omnibus custodiantur, optandum, & procurandum est.

11. Ad autoritatem Concilii Basileensis, Papam Concilio generali absolutè supponentis, respondendum videretur: sed illius Synodi exitus comprobavit, quàm periculosa sit illa doctrina, quæ membra separat à capite, eaque invicem committens, caput aliis corporis partibus supponit, Si enim tunc alter Joannes Grangius Caroli VII. Francorum Regis animum in Eugenium IV. Pontificem commovisset; ac Divina providentia non permisisset, ut magis Principi illi suspectus esset Amedeus sub nomine Felicis V. à Concilio Basileensi creatus Antipapa, metuendum erat, ne dirum schisma rursùs per plurimos annos Ecclesiam miserabiliter laceraturum foret.

12. Quamobrem consultissimè prætermissa est ab Illustrissimis Præsulibus Gallicanis istius Concilii autoritas, licet ei quam adhibuerunt, Concilii Constantiensis Decretorum interpretationi suffragaretur. Hoc eorum silentium sufficientissima est responsio. Nec dubito quin argumentum ex reticentia validius appareat æquo cuilibet Judici, quàm argumentum negativum, quod Launoius in favorem hujus Concilii trahit ex silentio Scriptorum circa pœnitentiam Cardinalis Arelatensis huic Concilio præsidentis, vel tum quando depositus est Eugenius, & electus Amedeus, & tamen in Beatorum album à Clemente VII. relati; imò quam argumentum positivum quo Alexandrum VII. istud Concilium, approbasse infert ex illis ejus Pontificis verbis in Constitutione circa Conceptionem B. Mariæ Virginis. *Accedentibus quoque plerisque celebrioribus Academiis.* Quia nimirum inter illas Academias intellexit Parisiensem; cujus ea de re opinio præcipuè Basileensis Concilii autoritate nititur.

13. Quæ circa secundam istam propositionem adhuc afferenda viderentur in examine quartæ, quæ strictissimam cum ista conjunctionem, imò inseparabilem, si Launoio credimus, habet, Deo dante, dicemus.

CA-

CAPUT XVII

Respondetur argumento Launoii ab epistola Siricii Papæ ad Anysium & cæteros Episcopos Illyricenses sumpto.

1. LAunoius Romani Pontificis autoritatem armis impugnat, quæ si talia essent qualia ille asserit, nemo esset qui resistere valeret. Traditionem ubique minatur, etiam Romanæ Sedis; quod potissimum est probationis genus; ipsa scilicet partium quarum interest, frequentiùs iterata confessio. Verùm ita ubique inquirit, ubique captat occasiones deprimendæ autoritatis Pontificiæ, tam inconsiderato, ne dicam tam temerario scribit stylo, tam frequentibus, tamque iniquis verbis insectatur sanctæ Sedis defensores, ut quilibet æquus Lector animadvertat, non solùm ipsius opinionibus nullam deferendam esse autoritatem, sed etiam diligentiùs, & absque præjudicio examinanda esse quæcumque ab eo proferuntur, ne conjecturis ejus, aut interpretationibus in errorem pertrahatur: sed proferenda sunt præcipua quædam exempla.

2. Licet autem in declaratione Comitiorum Cleri Gallicani distinguatur propositio de comparatione Papæ ad Concilium, ab alia de non errandi privilegio, tamen Launoius ita connexas esse arbitratur, ut separari nequeant, aut non debeant. Itaq; illas aliquando quidem distinguit, aliquando promiscuè tractat. Quæ circa utramque ex summis Pontificibus eorum authoritati opponit, præcipua hæc sunt.

3. Epist. 7. to. 1. *ait. illam epistolam, quam Siricius Romanus Pontifex de Bonosi rebus in Capuana Synodo gestis ad Anysium & alios Illyrici Episcopos perscripsi, antiquitatis sacræ monumentũ esse omni auro pretiosius, & in Ecclesiastica historia, quo satis æstimetur, reperiri nihil.* Rationem addit; *Nam Siricius in epistola ad unum statuit, & confirmat, quòd gravissimis quibusq; de Romano Pontifice quæstionibus fieri solitis finem imponit.* Non est igitur opus, etiamsi vacaret, reliqua omnia prosequi, quæ in octo epistolarũ tomis congessit, siquidẽ istud *unũ gravissimis quibusq; de Rom. Pontifice quæstionib. fieri soliti*

finem imponit. Si istud unum *Ecclesiasticorum Annalium loca sexcenta, quibus Auctor* (Baronium intelligit) *Romanum Pontificem supra Concilia omnia statuit, & sacrorum Canonum derogatorem facit amplissimum, funditus evertit*; cætera tanti esse momenti non possunt.

4. Anno 361. aut 392. habitum est Capuæ Concilium, in quo de componendo schismate Ecclesiæ Anthiochenæ tractatum est: quòd negotium, cum propter partium, aut saltem unius ex illis absentiam, definire non posset, Theophilo Patriarchæ Alexandrino commissum est: actum etiam fuisse dicitur de Bonoso Episcopo Nareatano de hæresi accusato, ejusque causam Anysio Thessalonicensi, & aliis Episcopis Macedoniæ delegatam esse. Item de alio Episcopo nomine Basso. Primum constat ex litteris *S.* Ambrosii ad, Theophilum; secundum, & tertium ex litteris Papæ Sirici, ad Anysium & cæteros Episcopos titulum præferentibus, infert Launoius.

5 Dissidium Ecclesiæ Antiochenæ narrant Theodoretus, Socrates & Sozomenus. Theodoretus Flaviano uni ex contendentibus magis favet: Socrates autem, & Sozomenus Paulino ejus Antagonistæ, & Evagrio Paulini successori. Launoius Theodoretum libentiùs sequitur: quia nimirum hic à Flaviano ita stat, ut ejus encomia potiùs quàm historiam scribere videatur, contra sentiente Romano Pontifice, ac etiam totâ Ecclesiâ Occidentali, quàm constat cum pluribus Ecclesiis Orientalibus Paulino & Evagrio faviisse adversùs Flavianum, qui privatum commodum aut honorem publicæ paci anteposuerat. Cùm enim constitutum fuisset, & juramento firmatum, ne cùm alter eorum, qui de Ecclesia Antiochena tunc disceptabant, scilicet Meletius, aut Paulinus, mortuus foret, successor præmortuo daretur; sed solus ex illis superstes regimen integrum susciperet; Flavianus tamen, qui unus fuerat ex iis qui Sacramento sese obstrinxerant, eam dignitatem post mortem Meletii contra juramenti religionem assumpsit; ac pertinaciter retinens schisma diu prorogavit. Paulinus nihilominus Launoii suffragio erat indignus, utpotè à Legato Romani Pontificis constituendus Episcopus. Sed de hoc articulo obiter tantùm tractat Launoius.

6. Conatur vero imprimis probare, non Siricium Papam, sed sanctum Ambrosium Concilio Capuano præsidisse. Non explicat autem an Siricius per suos Legatos interfuerit, aut ejus intervenerit auctori-

autoritas. Utrumque videtur tacitè ac indirectè negare. Sed quæro quâ authoritate poterat Concilium particulare sub Episcopo Mediolanensi congregatum de Ecclesia Antiochena judicium ferre. Nonne jam à Conciliis Nicæno, Antiocheno, & Constantinopolitano strictissimè cautum fuerat, ut cujusque jurisdictio intra proprii territorii limites cohiberetur. Jurisdictio superioritatem involvit: quis autem Antiocheno Episcopo superior erat, præter Romanum Pontificem? Alexandrinus quidem honore Antiochenum præcedebat? sed ei jurisdictioni non præerat, & siquidem præfuisset, non indiguisset Theophilus Patriarcha Alexandrinus, ut negotium à Concilio Capuano sibi committeretur: si autem Patres Capuani non Judices, sed amicos pacis communis studiosos se præstabant, quid inferet Launoius ex absentia Siricii adversùs sanctæ Sedis jurisdictionem.

7. At, inquit, *Ambrosius potissima quaque exequitur*. Scripserat quidem S. Ambrosius Theophilo, sed *Synodi* nomine: rescripsit ei Theophilus; nempe cùm jam amplius non esset congregata *Synodus*, scribenti sibi respondit. Num Patriarcha Alexandrinus, qualis erat Theophilus, ad indebitam authoritatem usurpandam paratior, quàm ad propriam Dignitatem demittendam, jurisdictionem ab Episcopo Mediolanensi, vel etiam à Concilio particulari recepisset, nisi accessisset major, Romani scilicet Pontificis potestas.

8. *Sed* suspectus, inquit Launoius, erat *Siricius*, quia Flaviano minùs favebat. Eadem ratione non debuit *S.* Ambrosius Concilio interesse, nedum non præsidere. Certum enim est, non solùm Romanum Pontificem, sed etiam omnes Occidentales, & plures etiam Orientales Flaviani ordinationem improbasse. Quid quod etiam Theophilus suspectus fuisset, contra id quod asserit *S.* Ambrosius, & ipsius autoritate nixus Launoius? Nam Theodoretus, cujus testimonium cæteris præfert modo dictus Launoius? narrat lib. 5. hist. cap. 23. ordinationem Flaviani non solùm Romanos, sed etiam Ægyptios diu infensos reddidisse Orientalibus. Erat autem Theophilus Alexandriæ, atque adeò totius Ægypti Patriarcha. Verùm aliud est odium privatum, quod Judices plerumque excæcat; aliud Ecclesiasticæ disciplinæ zelus; quo ducebantur *Siricius*, Ambrosius, Theophilus, de quorum commodo non agebatur.

9. Sive autem Siricius Concilio Capuano præfuerit, sive ab eo abfuerit, S. Ambrosius in illa ipsa Epist. quam refert Launoius, apertissimè significat debere Theophilum negotium ad Romanum Pontificem referre, atque ita judicare, ut judicium ei probetur, alioquin rejectum etiam iri à cæteris Episcopis Occidentalibus. Sic enim epistolam concludit; SANE DEFERENDVM ARBITRAMVR AD SANCTVM FRATREM NOSTRVM ROMANÆ SACERDOTEM ECCLESIÆ *quoniam præsumimus eate judicaturum, quæ etiã illi displicere nequeant. Ita enim utiliter erit consultum sententiæ, ita pacis & quietis securitas, si id vestro statuatur Concilio, quod communioni nostræ dissensionem non adferat, ut nos quoque accepta vestrorum serie statutorum, cùm id gestũ esse cognoverimus, quod Ecclesia Romana haud dubiè comprobaverit, lætifructum hujusmodi examinis adipiscamur.* Quid tantoperè Ambrosio curandum erat, ut negotium ad Romanum Pontificem à Theophilo referretur, & nihil quod ei displiceret decerneretur? Si enim, ut postea dicit Launoius, Siricius ipse agnoscebat Concilii Capuani autoritatem suâ esse superiorem; facilè poterat in ordinem redigi; dum justam, licet sibi minùs gratam, sententiam comprobare recusaret.

10. Sed veniamus ad epistolam, quâ putat acutus censor *gravissimis quibusque, de Romano Pontifice quæstionibus fieri solitis, finem imponi.* Est autem epistola hujusmodi; *Dilectissimis fratribus Anysio, & cæteris Episcopis per Illyricum constitutis, Siricius. Accepi litteras vestras de Bonoso Episcopo, quibus vel pro veritate, vel pro modestia nostram sententiam scisciari voluistis. Sed cùm hujusmodi fuerit Concilii Capuensis judicium, ut finitimi Bonoso atque ejus accusatoribus Iudices tribnerentur, & præcipuè Macedones, qui cum Episcopo Thessalonicensi de ejus factis vel cognoscerent, advertimus quod nobis judicandi forma competere non posset. Nam si integra esset hodie Synodus, rectè de iis, quæ comprehendit vestrorum scriptorum series decerneremus. Vestrum est igitur, qui hoc recepistis judicium, sententiam ferre de omnibus, nec refugiendi, vel elabendi vel accusatoribus vel accusato copiam dare. vicem enim Synodi recepistis quos ad examinandum Synodos elegit. Denique cùm Bonosus Episcopus post indicium vestrum misisset ad fratrem nostrum Ambrosium, qui eius sententiam consuleret interdictam sibi Ecclesiam irrumpere atque ingredi*

respon-

ponsum est ei, quod nihil temerandum foret, sed omnia modestè, patienter, ordine gerenda, neque contra sententiam vestram tentandum aliquid, ut quod videretur vobis justitia convenire statueritis, quibus hanc Synodus dederat autoritatem. Ideo primum est ut ii judicent, quibus judicandi facultas est data. Vos enim totius, ut scripsimus, Synodi vice decernitis, NOS QVASI EX SYNODI AVTORITATE IVDICARE NON CONVENIT.

11. Falsò hanc epistolam tribui Siricio probat Joannes David Doctor Parisiensis in libro de judiciis Canonicis Episcoporum cap. 10. art. 4. duplici ratione. Prima quod in illa Epistola nulla fiat mentio damnationis jam factæ à Siricio, & à Concilio Mediolanensi, erroris Joviniani virginitatem Deiparæ negantis, quem sequebatur Bonosus, sed ejus judicium omnino Episcopis Macedoniæ permittatur, quasi summi Pontificis hac de re sententia ab Ecclesia Occidentali recepta nullius esset momenti: imò autor Epistolæ hæresim illam confutet, tanquam antea nunquam damnatam. Secunda, quia ejus doctrina minus habet soliditatis, quàm ut Siricio, vel etiam alii Romano Pontifici adscribenda videatur. Verùm, ne nos Launoium imitari videamur, qui ea quæ sibi videntur incommoda, facilè falsi accusat, supponimus eam epistolam esse Siricii, sed eam sanctæ Sedis Dignitati consulere, nedum non obesse demonstramus.

12. Launoius verba illa Siricii; *sed cùm hujusmodi fuerit Concilii Capuensis judicium, &c.* glossatur in hunc modum; *simplex & ingenua est Siricii Confessio, quâ non Capuensis modò Concilii, sed etiam delegatorum à Concilio judicum autoritas Romani Pontificis autoritate superior exhibetur.* Sed quis non videt glossam à textu esse alienissimam? Nusquam Siricius insinuat Concilii Capuani, aut ejus delegatorum autoritatem esse suâ superiorem: nec ea potuit ei cogitatio in mentem venire; nisi fortè oblitus esset, se Romanum Pontificem esse; hoc est Petri successorem, Christi Vicarium, totius Ecclesiæ Caput. Non fatetur Siricius se nullo modo posse judicare de causa Bonosi. Nam saltem per appellationem poterat ejus esse Judex, ut à Concilio Sardicensi jam declaratum fuerat; quod satis erat, ut se superiorem meminisset. Non enim appellatur nisi à minore ad ma-

jorem: solum igitur significat Siricius sibi *judicandi formam competere non posse*; id est non posse judicare tanquam à Synodo delegatum, ut inferius explicat his verbis; Nos QUOQUE EX SYNODI AUTHORITATE IUDICARE NON CONVENIT.

13. Decebat ut qui à Synodo deputati fuerant, sententiam ferrent; non decebat autem ut summus Pontifex, se illis adjungens, *quasi ex Synodi authoritate judicaret*. Non tamen reformandi judicii, si opus foret, athoritati *renunciabat Siricius*; imò se illam sibi reservare insinuabat hac voce, *primum*. *Ideò*, inquit, *primum est ut ii judicent, quibus judicandi facultas est data*. An major erat Thessalonicensi Episcopo autoritas collata, quàm Patriarchæ Alexandrino, quem suprà vidimus à sancto Ambrosio monitum, ut referret judicium suum ad Episcopum Romanum, & ut tale daretur, quod ei non displiceret; sed potius ab Ecclesia Romana comprobaretur.

11. Licet autem Siricius circa Bonosi personam judicium integrum deputatis reliquerit, eo quod audiendi essent accusatores, reus & testis; tamen circa dogma sententiam tulit. Nam post verba supra relata sic prosequitur; *Sane non possumus negare de Maria filiis jure reprehensum* (Bonosum) *meritoq; vestram Sanctitatem abhorruisse, quod ex eodem utero virginali, ex quo secundùm carnem Christus natus est, alius partus effusus sit, &c.* Sed, inquit Launoius, ad distinctionem recurrens, quàm alibi deridet, *quod Siricius ut judex facere non potuit, facit ut privatus Theologus*. Si erraset Pontifex in illa responsione, quod probra conjecisset Launoius in scriptores, qui eum ut *privatum Theologum* respondisse dixissent? non nisi ex Cathedra posse definire Pontificem de rebus fidei consultum à Judicibus per celebre Concilium deputatis, contendisset. At verò quia Romani Pontificis autoritas in eo elucet, quod delegati à Concilio Capuensi non sint ausi judicium ferre, nisi postulatâ circa omnia Siricii sententiâ; Siricius autem dogma fidei determinaverit, & quæ ad factum, seu crimen pertinebant, ipsorum examini remiserit, ut juxta Concilii Decretum de illo judicarent; *Cùm hujusmodi fuerit Concilii Capuensis judicium, ut finitimi Bonoso atque ejus accusatoribus judices tribuerentur, & præcipuè Macedones, qui cum Episcopo Thessalonicensi de ejus factis vel cognoscerent*: Pontifex non jam ut Pontefex, sed ut privatus Theologus locutus dicitur:

15. Sed

15. Sed quo fundamento nititur hæc Launoii sententia? *Siricius* inquit, *in postrema Epistola clausula significat, se definire nihil quod ad Ecclesiæ dogma referatur, sed exspectare quid delegati à Capuana Synodo Judices diffinituri sint.* Sed quomodo definit nihil, qui, ut ait paulò antea Launoius, *opinionem quæ Bonoso tribuebatur, scripturis, & rationi contrariam esse ostendit?* Scilicet quia hoc facit ut privatus Theologus. Quid ergo facit ut summus pontifex? *Expectat quid delegati à Capuana Synodo Judices definituri sint.* Unde hoc habet Launoius? ex eo, quod Siricius suam Epistolam his verbis concludit; *Legimus etiam & omnia percurrimus, vel de eo, quod fratri nostro, & Coepiscopo Basso in consortium regendæ Ecclesiæ datus est Senecio, vel de cæteris, unde vestræ normam exspectamus sententiæ.* Atqui in his verbis agitur de alio negotio, nempe de Coadjutore dato Basso, non de dogmate fidei. Cur ergo illa verba, *vel de cæteris*, referantur ad doctrinam Bonosi, de qua jam loqui desierat.

16. Sed concedamus, etiam de Bonoso esse illa intelligenda: ad quid Siricius delegatorum à Concilio *normam expectat sententiæ?* Addit Launoius; *Ad quam nimirum & Siricius & cæteri fidem suam dirigant.* Papa igitur, qui ut Theologus privatus delegatis à Concilio suam opinionem exposuerat, ut summus Pontifex ad eorum sententiæ normam fidem suam dirigere tenebitur; Nec solus Siricius, sed etiam cæteri. O mira autoritas! Ergone qui à Concilio particulari deputantur, ut de unius Episcopi *factis cognoscant* tam insigni gaudent non errandi privilego, ut Romanus Pontifex & cæteri ad eorum sententiæ normam fidem dirigere teneantur? Tota ergo Ecclesia illis suberit. Eam enim repræsentant *Siricius & cæteri.* Parum curat Launoius, ut authoritas suprema reservetur Concilio generali dummodo Romano Pontifici adimatur. Ut submittatur Papa deputatis à Concilio particulari, cæteros etiam eis subjiciet. Ita est affectus erga sanctam Sedem: Ita æquus habendus est ejus potestatis Judex.

CA-

CAPUT XVIII.

Respondetur aliis quibusdam Launoii objectionibus.

1. SI fortissimum Launoii propugnaculum corruit, hoc est, si *id unum quod* ex ejus mente *gravissimis quibusque de Romano Pontifice quæstionibus fieri solitis finem imponit*, Pontificis autoritatem non lædit, ut superiori capite videbimus, parum metuenda sunt reliqua ejus tela. Itaque ne à proposito nobis scopo longiùs recedamus, cunctis, quæ ille per plures annos commentus est adversùs sanctam Sedem, non opus est respondere. Ex iis quæ confutavimus satis intelliget Lector, quale sit illius Scriptoris ingenium, quale adversùs Romanam Curiam ejus studium; ne odium dicam. Plurima ex iis, quæ scripsit Launoius, ab aliis jam scripta, sed ab aliis etiam confutata fuerunt, vel fuerunt postea. Itaque nonnulla tantum hic expendemus vel ab illo frequentiùs inculcata, vel ab aliis prætermissa.

2. In eadem Epistola septimi tomi, & in aliis congregat plurima Summorum Pontificum testimonia, ut probet ipsos Conciliis subesse: sed ex illis non aliud quidquam colligitur, quam summos Pontifices Canonum custodes & vindices acerrimos fuisse; unde constat, quod lib. 1. cap. 12. notavimus, Canonum custodiam, Ecclesiæ Gallicanæ, quæ in eà ponit suas libertates, non esse propriam, imò veriùs Libertates Ecclesiæ Romanæ posse nuncupari. Ne cui autem difficultatem faceſſant illa verba, quibus significari videtur, non posse summos Pontifices Canonibus derogare, animadvertendum est, quadrifariam secundùm Juris Interpretes aliquid fieri non posse. Primò validè. Secundò licite. Tertiò honestè. Quartò utiliter. Itaque in omni negotio attendendum monent, non solùm quid fieri valeat, sed etiam quid liceat, quid deceat, quid expediat. In hujusmodi ergò Pontificum testimoniis, in quibus aliquid fieri non posse dicitur [quæ pauca sunt] ex materia, & ex ipso contextu judicandum est, quis ex illis quatuor sensibus accipiendus sit.

3. Pri-

3. Primo loco citat Julii epistolam ad Orientales ; in qua hæc verba habentur ; *Id verè ad Synodi tantùm & Episcoporum, qui in Synodo fuerunt, contumeliam vergeret, si qua illi tanto studio & curâ velut Deo præsente egissent, à nobis ut vana futiliaque abrogarentur.* Hæc verba à quolibet superiore convenientissimè dicerentur. Nam etiam Concilium Oecumenicum de justo unius Episcopi judicio sic loqueretur; *Id verè ad talis Episcopi contumeliam vergeret, si qua ille tanto studio & curâ velut Deo præsente egisset, à nobis ut vana futiliaque abrogarentur.* Itaque illa rei judicatæ aut statutæ justitiam arguunt, non autem defectum potestatis, adeam retractandam, si minus justa esset.

4. Eamdem autem reverentiam Romani Pontifices suorum Prædecessorum Decretis, quam Conciliorum statutis exhibebant, ut animadvertere licet in his verbis Liberii, quæ ex ejus ad Constantium Imperatorem epistola citat deinde Launoius. *Nunquam mea statuta, sed Apostolica, ut essent semper firmata & custodita perfeci, secutus morem majorum nihil addi Episcopatui Urbis Romæ, nihil minui passus sum.* Addit Launoius, *Hæc adeo sunt perspicua, ut explicatione nullâ egeant.* Perspicua quidem illa sunt. Sed quid inde? Si enim Apostolica statuta intelligantur, ut ex contextu videntur intelligenda, quæ ab Apostolis sunt constituta, non faciunt ad comparationem Pontificis cum Concilio: si accipiantur de Summorum Pontificum Decretis, eorum firmitas statuitur contra Launoium. Porrò sicut absurdè concluderetur, unum Pontificem esse Prædecessore suo minorem, ex eo quod ejus statuta firmaret, custodiretque: ita ex eo quod Pontifices Conciliorum Canonibus se adhærere profitentur, malè colligitur illos esse Conciliis inferiores. Prosequitur Launoius; *Sed si quâ (explicatione) egerent hæc in Constantii & Liberii Dialogo habentur*, ex quo citat sequentia; *Imperator: unum est, quod quæritur. Volo enim te, ubi Ecclesiarum communionem sueris amplexus, mittere iterum Romam, proinde consule paci & subscribens Romam redi. Liberius: Romæ jam fratribus valedixi.* Hactenus nihil est, quod verba superius relata explicet ad mentem Launoii; fortè lux affulgebit in verbis sequentibus, quæ Launoius grandioribus characteribus signat; *Potiores sunt Ecclesiæ leges quàm Romana habitatio.* Numquid peremptorium tibi videtur enthymema; *Potiores sunt leges Ecclesiæ quàm Roma-*

na habitatio: Ergo Papa subjacet Concilio; vel, ergo Papæ judicium in quæstionibus Fidei non est irreformabile: quia præstat Ecclesiæ legibus obtemperare, quàm Romæ commorari, Concilium Papæ præeminet. Sed probat consequentiam Launoius, *Nempe*, inquit, *inauditum à se Episcopum, & ab Adversariis injuste tractatum condemnare non poterat.* Neque Concilium Oecumenicum id posset, quia jus naturale ac Divinum violaret, si *inauditum à se Episcopum, & ab adversariis injuste tractatum condemnaret.* Quid etiam inde sequitur?

5. Cælestinus (ut in illis tantùm immoremur, quæ aliquid difficultàtis præ se ferunt) scribit ad Episcopos Illyrici, quod refert Launoius, *Dominentur nobis regulæ non regulis dominemur: simus subjecti Canonibus, cùm Canonum præcepta servamus* In Concil. Rom. collect. bipart. Lucæ Holstenii num. 13. quæ verba videntur Romanum Pontificem Canonibus, atque adeò Conciliis, à quibus conditi sunt Canones subjicere. Sed integram epistolam legenti patet, Cœlestinum, licet de se, sicut de aliis præ modestia loquatur, tamen hæc in se transfiguràsse, ut ex illo Episcopi discerent, non plus sapere, quàm oportet sapere. In illa enim epistola Ruffum Episcopum Thessalonicensem Vicarium Apostolicum per Illyricum constituit. *Itaut*, inquit, *ad eum quidquid de causis agitur referatur: sine ejus consilio nullus ordinetur, nullus usurpet eodem inconscio commissam illi Provinciam. Colligere nisi cum ejus voluntate Episcopos non præsumant: per eum etiam ad nos si quid est referatur.* Probat autem necessitatem constituendi Vicarii ex eo, quod ad Romanum Pontificem spectet servandos Canones curare; quos violandos paulò antè fuisse commemorat, nisi ipse occurrisset, *quorundam*, inquit, *accusantium factione frater & Coepiscopus noster Felix, si non nostra intervenisset diligentia, fuisset oppressus.* Insinuat præstandam sibi obedientiam. *Ita enim*, inquit, *ordinatio cuncta se habet, ut majoribus ea quæ sub his esse docentur, obediant, & in hoc gradu regularum cuncta vertuntur.* Deinde probatâ suâ, tanquam S. Petri successoris autoritate, addidit; *Dominentur nobis regulæ, &c.* Unde constat regulas illas esse, de quibus paulò anteà dixit; *Et in hoc gradu* (ut scilicet inferiores majoribus obediant) *regularum cuncta vertuntur.* Atque adeo hæc ad Episcopos referenda, quamvis, ut diximus, Cælestinus præ modestia

ftia ſe illis adjungat. Is etiam ſenſus colligitur ex verbis immediatè ſequentibus. *Sunt culpæ aliquantæ non leves, quæ illis innatæ Provinciis ad nos, cùm ſimus longius, non poſſunt pervenire, &c.* quæ innuunt, Cœleſtinum de ſervandis in Illyrico Canonibus ſermonem facere.

6. Sed etſi hæc verba de ſe Summus Pontifex protuliſſet, ex iis tamen non concluderetur, Summum Pontificem Concilio ſubjacere. Cùm enim Canones aliquid Divini, aut naturalis juris admixtum plerumque habeant, tenetur quilibet ex ipſa juſtitia naturali aut ex lege Divina obſervare, quod juris naturalis aut Divini eſt. Ita in aliis teſtimoniis quæ à Launoio adducuntur, ut oſtendat, Pontifices ſeſe Canonibus ſubjectos agnoviſſe; ſubjectio illa petitur ex rerum decretarum juſtitia: &, ſi quando etiam conditorum fit mentio, eo tantùm ſpectatur, ut ex ipſorum numero, doctrina, vel ſanctitate inſinuetur, ipſos veritatem aſſecutos. Quamobrem aliunde Launoio conquirendæ eſſent probationes illius ſubjectionis.

7. Poſt Cœleſtinum producitur hoc Sixti III. teſtimonium ex epiſt. ad Epiſcopos Illyricenſes in collect. Rom. ubi ſupra num. 17. *Ut omne corpus capite regitur, ita ipſum caput, niſi ſuo corpore ſuſtentetur, firmitatem & vigorem ſuum perdit, & non tenet quam habuerat Dignitatem.* Sed hæc verba etiam ſeorſim ſumpta, non minus Pontificis, quàm Concilii autoritatem ſignificant. Nam ſi *corpus capite regitur*, Eccleſia regitur à Pontifice, atque adeo qui regit, ei, quæ regitur præeminet. At ſi quis legat integram epiſtolam, fieri non poterit quin Pontificem illic Concilio præferri animadvertat. Creat enim Sixtus Epiſcopum Theſſalonicenſem Vicarium Apoſtolicum cum multis prærogativis, quarum una eſt, ut Epiſcopos in Concilium evocet, qua occaſione hæc ſcribit, quæ certè ſignificant, Pontificem non ſubjacere Concilio, etiam Generali; intelliguntur enim de Concilio Epheſino ſecundùm Holſtenium; *Nec his vos fratres cariſſimi conſtitutis, quæ præter noſtra præcepta Orientalis Synodus decernere voluit, credatis teneri, præter id quidem quod de fide nobis conſentientibus judicabit.*

8. Non eſt prætermittenda Innocentii III. autoritas, quamtum in eadem epiſtola, tum alibi, ut magni momenti ponderat Launoius. Is lib. 3. Regeſt. 15. epiſt. 104. ſic ſcribit ad Philippum Auguſtum Re-

gem Franciæ divortium inter se & Reginam fieri postulantem; *Si super hoc absque Generali deliberatione Concilii determinare aliquid tentaremus, præter Divinam offensam, & mundanam infamiam, quam ex eo possemus incurrere, forsan ordinis & officii nostri periculum immineret, cùm contra præmissam veritatis sententiam (quod Deus conjunxit homo non separet) nostra non possit autoritas dispensare.* Innocentius, ut Launoio videtur, *in his verbis dogmata connectit duo, potestatem se Concilio minorem habere, & non errandi privilegio se carere, quæ Concilio tribuit.* Verum si res, de qua est sermo, imo si vel sola verba relata expendantur, nemo facilè assentietur Launoio. Agitur enim de dissolvendo matrimonio ritè celebrato ac consummato, quod jure Divino neutiquam obscuro, est insolubile. Veritatis enim Oraculum est, *quod Deus conjunxit homo non separet.* De illo ita non dubitabat Innocentius, ut metueret, ne si dispensationem à Philippo petitam concederet, adversus legem illam Divinam agens, de hæresi habendus esset suspectus, atque adeò à sua Dignitate deponendus.

9. Non erat igitur quæstio de exponendo aliquo dubio, circa quod requireretur aut Papæ aut Concilii judicium. Est enim adeò certa veritas, ut si quis illam indirectè, ac quasi interpretativè, puta concessa contra illius prohibitionem dispensatione negaret; ei, *præter Divinam offensam, & mundanam infamiam, forsan ordinis & officii sui periculum immineret.* Qua igitur ratione infert Launoius, Innocentium docere, *non errandi privilegio se carere*, illudque *Concilio tribuere*? Num dubitabat Pontifex an ex jure Divino esset insolubile matrimonium legitimè contractum & consummatum; illudque definire non ausus, ne fortè erraret, causam censebat ad Concilium Generale, utpotè Judicem infallibilem deferendam? Quodnam erat circa fidem dubium, cujus occasione posset hoc privilegium sibi abnuere, ac Concilio adscribere? Num etiam se super Regis ac Reginæ matrimonio dispensare non posse agnoscens, profiteretur Concilium Generale illâ potestate præditum, atque adeò Papâ majus esse? Num quod Deus conjunxit, separari potest à Concilio Generali?

10. At, inquies, timet Innocentius, *ne si super hoc absque Generali deliberatione Concilii determinare aliquid tentaret, ordinis & officii sui periculum immineret.* Ergo *si cum Generalis deliberatione Concilii*

ki determinaret, tale periculum non immineret; atque adeo Concilii potestatem suâ majorem agnoscit. Impossibilis quidem est illa suppositio. Nec enim potest summus Pontifex cum Concilio Generali determinare aliquid contra jus Divinum, quale esset istud. *Id, quod Deus conjunxit, homo potest separare.* Si tamen hoc per impossibile contingeret, tutus esset Pontifex à depositione propter assensum Concilii Generalis. A quo enim timeret ne deponeretur? Ideo ne Pontifex Concilio absolutè se subditum fatetur?

11. Urgebit ex iis saltem verbis inferri, posse aliquando deponi Pontificem, atque adeo inferiorem esse Concilio, ad quod spectaret ejus depositio. Docent quidem Doctores quamplurimi, Papam, si hæreticus foret, à Concilio exautorari posse. Sed sophisma est Launoii, à dicto secundùm quid ad dictum simpliciter argumentantis, dum absolutè concludit Pontificem esse Concilio inferiorem, quia in casu hæresis Concilio subjectus conceditur ab aliquibus; aliis, Papam in hæresim publicè incidere atque in ea pertinaciter permanere, (quod ad ejus depositionem requireretur) posse negantibus; aliis denique in eo casu ipsum, Ecclesiæ membrum, multò magis caput, atque adeo Pontificem esse desinere, nec ab Ecclesia deponendum, sed depositum declarandum asserentibus. Malè igitur ex casu impossibili, vel incerto, vel rarissimo statueretur regula generalis.

12. Et quod mirum est, aliqui ex iis Autoribus, quos contra summũ Pontificem producit, in illis ipsis verbis, quæ profert, ejus sophisma dissolvunt. V. g. in epistola penultima ejusdem tomi primi, Umberti Prædicatorum Magistri Generalis quinti testimoniũ allegat, affirmantis Ecclesiam totam subesse summo Pontifici, nisi in casu, quo esset hæreticus. Hæc enim sunt ejus verba sermonum didacticorum par. 2. serm. 70. à Launoio exscripta; *Papa, qui est super omnes, potest deponi ab Ecclesia, qua tota subest ei,* IN CASV. Nonne hæc verba (IN CASV) subjectionem Generalem excludunt? Quamobrem contra se pugnat Launoius, cum prolato illo testimonio adjungit; *Hæc ille tantum perinde ac si de hac thesi inter omnes convenisset, ut certè illo, & superiori tempore conveniebat, doctrinam hanc Parisiis, & Bononia acceperat, &c. Conveniebat* ergo *inter omnes præsertim Parisiis & Bononia Papam esse super omnes & totam Ecclesiam subesse ei*, nisi IN

CASV. Si deprimendæ Pontificiæ autoritatis ardor Launoium non perturbasset, hæc & alia similia sibi adversari vidisset.

13. Abstinuisset Launoius à commendanda Umberti autoritate, ejusque laudanda sententia, tanquam Parisiis & Bononiæ consentienter recepta, si ejus testimonium apud Autorem ipsum lectum aut legendum putasset : Ibi enim Umbertus nonnisi ex occasione scripsit, Pontificem posse deponi ab Ecclesia *in casu*. Sed præterquam quod asserit, quod *tota Ecclesia subest Pontifici*, totus ille sermo est de Principibus ab Ecclesia deponendis. Ejus titulus est; *Sermo in solemni depositione Magnatum sæcularium per Ecclesiam facienda*. Inter alia autem argumenta, quibus probat Principes ab Ecclesia posse deponi, adducit istud: *Papa, qui est super omnes, potest deponi ab Ecclesia, quæ tota subest ei*, IN CASV: *additque continuò, ergo multò fortiùs* QVICVMQVE REX DEPONI POTEST A PAPA, CVI OMNES SVBSVNT Ergo juxta mentem Umberti Papa potest deponere quoscumque Principes. Si tota Ecclesia subest: ipse *in casu* tantum deponi potest. Vide quantum præsidii suppeditet Umbertus Launoio, & ejus asseclis.

14. Innumeris propemodum in locis repetit Launoius, Pium secundum etiam in diplomate, quo retractavit sententiam, quæ Concilium supra Pontificem statuit, declarasse, illam esse antiquam : ac super eo fundamento mitificis laudibus antiquitatem commendat: sed causam deploratam defendere se prodit, qui tam miseris eam tueri nititur argumentis. Pius enim, ut ejus diploma tranquilla mente legentibus patet, sententiam illam *antiquam* vocat, non absolutè, sed quantum ad se; quia nimirùm illam olim propugnaverat, & ab ea tardiùs quàm Cardinalis Julianus recesserat. *Tuebamur*, inquit Pius, *antiquam sententiam; ille* (Julianus) *novam defendebat. Extollebamus Generalis Concilii autoritatem; ille Apostolicæ Sedis potestatem magnopere collaudabat.* In eo sensu illum, antiquam appellare sententiam tum alia multa explicant, tum ea quæ immediatè præcedunt: *Sæpe*, inquit Pius, *cum eo* (Juliano) *sermonem pro veteri consuetudine miscuimus, sæpe de rebus Basileensibus disputavimus. Tuebamur antiquam sententiam, &c.* Eo igitur modo erat *antiqua sententia*, quo erat *vetus* Pii *consuetudo* miscendi sermonem cum Juliano.

LIBER SEXTUS

De firmitate Canonum, & libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, occasione tertiæ propositionis Comitiorum Cleri Gallicani, scilicet

Hinc Apostolicæ potestatis usum moderandum per Canones spiritu Dei conditos, & totius Mundi reverentiâ consecratos. Valere etiam regulas, mores, & instituta à Regno, & Ecclesia Gallicana recepta, Patrumque terminos manere inconcussos, atque id pertinere ad amplitudinem Apostolicæ Sedis, ut statuta, & consuetudines tantæ Sedis, & Ecclesiarum consensione firmatæ propriam stabilitatem obtineant.

CAPUT PRIMUM.

Summarium propositionis examen.

Potestatis usum non potestatem ipsam summi Pontificis moderandam censent Illustrissimi Antistites: quia nimirùm autoritati à Christo ipso collatæ solus qui contulit potest modum ponere, ac limites præfigere. Sed videtur quemadmodum potestatem, ita & potestatis usum, solus qui concessit posse moderari, nisi eam facultatem alteri permiserit; quæ facultas cui, quando, quatenus sit indulta, ignoramus. Scimus quidem *inesse Apostolicæ Sedi, ac Petri successoribus Christi Vicariis rerum spiritualium plenam potestatem*, ut habet secunda propositio, sed à

quo

quo possit illius potestatis usus impediri, ac ligari; undè habemus?

2. Docent Illustrissimi Præsules, id fieri debere *per Canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiâ consecratos.* Absit, ut ego putem debere summum Pontificem Divinas illas, & ubique receptas regulas perfringere; quin etiam ex animo cuperem, ut ad illarum observationem alios adigeret, præsertim in Gallia, ubi, ut notavit Autor libelli Gallico idiomate inscripti occasione rerum in Comitiis Cleri illius Regni tractandarum, vix alia in re viget auctoritas Romani Pontificis, quàm in concedenda prætermittendorum Canonum venia.

3. Potestatem igitur Romani Pontificis ad dispensandum super Canonibus agnoscunt Galli, siquidem tam frequenter eam imploranr: Usum illius esse moderandum, & nos agnoscimus, idque Ecclesiasticæ disciplinæ, ac consequenter Christianis moribus plurimùm conducere arbitramur: sed quia incidunt interdum causæ, ob quas à jure communi, atque à Canonibus, vel à Canonum littera, recedendum videatur, cujus erit tunc temporis nubium solvere? Nec enim pro quibuslibet rebus congregari generalia Concilia possunt. Nonne Summi Pontificis, cùm Canonum sit non solùm custos, & vindex, sed etiam interpres? Itaque vel nulla, vel necessaria, vel dubia erit causa, propter quam prætermittentur Canones: si necessaria vel dubia, pro Papa, utpotè superiore, judicandum erit, ipsique parendum. Absque ulla verò causa ipsum Canones *spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos* violaturum non existimo: quod si tale aliquid ejus Officiales tentarent; id unum à Clero Gallicano postularem, ut eâ se ratione gereret erga sanctam Sedem, quâ se habet erga Regem, cùm à Regiis Officialibus injuriam aliquam patitur.

4. Non enim minor reverentia debetur in spiritualibus Christi Vicario, quam in temporalibus Principi sæculari; nec minus scandalosum, ac Religioni periculosum est summo Pontifici adversari, prætextu violatorum Canonum, quàm societati civili; ac tranquillitati publicæ Potestatibus Mundi resistere, cùm injusta exigunt. Sed quàm magis metuendum est, ne qui tam generosè in supremum Pastorem insurgunt,

gunt, quasi Canones violet cùm Canonum observationem urget, Principibus Sæcularibus, eorumque Ministris non solùm temporalia, sed etiam spiritualia Ecclesiæ jura usurpantibus, ultrò obsequantur, ne dum se viriliter, pro suo Pastorali officio, atque ad exemplum Sanctorum quamplurium Antistitum, quos historiæ celebrant, & universa veneratur Ecclesia, non opponant. Exemplo sunt concessio Regaliæ non expectato Papæ consensu, ad quem delatum fuerat negotium, quique Concilii Lugdunensis Decretum exequendum curabat, & declaratio circa potestatem Ecclesiæ eâ occasione facta.

5. Quas *regulas*, quos *mores*, quæ *instituta* valere contendant Illustrissimi Antistites, non satis capio; quandoquidem illa à *Regno & Ecclesiâ Gallicanâ recepta* dicuntur. His namque verbis, nisi fortè Regnum, & Ecclesia copulativè sumantur, quod magis crediderim, viderentur, non solùm disciplinam Canonicam in Ecclesiis illius Regni vigentem retinere velle, quod quamdam præsefert Religionis speciem, sed etiam innumeros abusus, qui contra jura, & libertatem Ecclesiæ à Magistratibus sæcularibus inducti sunt, & quæ ceu Regni leges habentur, quales sunt appellationes tanquam abusu, judicia criminalia de personis Ecclesiasticis in Tribunalibus Laicorum prætextu casuum privilegiatorum, cognitio causarum Ecclesiasticarum, & spiritualium sub prætextu possessorii, & alia multa, de quibus recurret sermo, ubi de singulis libertatum Ecclesiæ Gallicanæ capitibus tractandum erit.

6. Sequitur in prædicta propositione; *Patrumque terminos manere inconcussos, atque id pertinere ad amplitudinem Apostolicæ Sedis, ut statuta, & consuetudines tantæ Sedis, & Ecclesiarum consensione firmatæ propriam stabilitatem obtineant.* Magnifica verba, &, prout sonant, obviis ulnis excipienda? Si enim *per regulas, mores, & instituta à Regno & Ecclesiâ Gallicanâ recepta*, nihil aliud intelligitur, nisi *statuta, & consuetudines Apostolicæ Sedis, & Ecclesiarum consensione firmatæ*. æquissimum est, *ut propriam stabilitatem obtineant, Patrumque termini maneant inconcussi.* Operæ autem pretium esset statuta ejusmodi, & consuetudines percensere, ac quid, & à quo in illa peccetur notare promptissimumque remedium apponere.

7. Alioquin enim nequaquam tollitur ſuſpicio, ne ſub honeſtorum verborum ſpecie occultetur animus ſanctæ Sedis Decreta propriis rationibus accommodandi, & quidquid minus commodum viſum fuerit, licet aliàs Canonicæ diſciplinæ congruum, & Eccleſiæ utile, reſpuendi.

8 Quamvis autem non conſtet quæ ſint illa ſtatuta & conſuetudines; ſummo tamen Pontifici opponi intelligimus, & ex temporis circumſtantia conjicitur ea eſſe præſertim, quæ in negotiis ſuperioribus his annis geſtis, violata eſſe querebantur Epiſcopi. Itaque in hoc libro de poteſtate ſummi Pontificis in Gallia, ac de articulis illis præcipuè agemus, in quibus libertates Eccleſiæ Gallicanæ læſæ dicebantur. Alia enim illarum libertatum capita particularia tunc tractabuntur, cùm percurretur collectio Petri Puteani, aliorumque illarum defenſorum.

CAPUT II.

De autoritate ſummi Pontificis in Eccleſiam Gallicanam.

1. TAm altè Gallorum animis impreſſus fuit de ſuprema Romani Pontificis dignitate, & autoritate ſenſus, ut poſterioribus etiam ſeculis, cùm eam intra certos terminos concludere conarentur florentiſſimi illius Regni Scriptores, alii quidem indignati propter incommoda, quæ ſibi ex abuſu Pontificiæ poteſtatis accidiſſe putabant; alii ad tuendam, vel potiùs augendam Regiam Majeſtatem, & juriſdictionem: nunquam tamen illam magnificis laudibus non evexerint. Nihil enim illorum libros legentibus frequentiùs occurrit, quàm Papam eſſe Chriſti Vicarium, primum Eccleſiæ Paſtorem, ſucceſſorem ſancti Petri, ejus juriſdictionem ad omnes Chriſtiani orbis partes pertingere, aliaque innumera his ſimilia, quæ cùm à Gallis proferuntur, avitum, ac ferè ingenitum teſtantur illius nationis erga ſanctam Sedem ſtudium, magis ſortè quàm modernorum affectum.

2. Quam-

2. Quando igitur primùm Gallicis Autoribus accidit ut debitam sanctæ Sedi reverentiam violarent, vel obedientiæ vires infringerent; Illuc, ut jam diximus aut indignatione, aut perturbatione, aut nimio tuendæ potestatis sæcularis desiderio impulsi sunt, Quod enim aliquibus Schismaticorum nomine suspecti sunt, aut inimicorum invidia est, aut Politicorum minæ, ut tanti mali timore perterrita Curia Romana ab imponendis novis, gravibusque oneribus abstineat, aut fortè justus piorum metus, ne, si crescat Pontificiorum mandatorum neglectus, in contemptum transeat, qui à schismate solet non longè abesse.

3. Certè cùm Hæreticorum temeritas summi Pontificis Primatui bellum indicere ausa est, hanc & Præsules Decretis, & Doctores scriptis, & Principes quantùm per tempora licuit, armis compresserunt, ut quidquid contra sacram illam potestatem etiamnum aut fit, aut dicitur, Autoribus solis, non toti Galliæ adscribendum sit. Si quis autem hæc gratis dicta existimet, libros de hoc argumento editos legat, præsertim quos in lucem emisit anno 1612. Michael Mauclerus Doctor Parisinus de Monarchia Divina Ecclesiastica, & sæculari Christiana, quos summo Pontifici, & Galliarum Regi dicavit; utque illud Gallorum studium, licet Bellorum, aut schismatis temporibus remissum, non tamen pœnitus intermissum, ab Atavis profectum, & continuâ serie propagatum cernat, percurrat Galliæ monumenta quæ Pater Sirmondus societatis Jesu sub titulo Conciliorum Galliæ, aliisque sub eodem, aut aliis tituli collegerunt. Mutuis enim, & Gallorum erga sanctam Sedem obsequii, & summorum Pontificum erga Ecclesiam Gallicanam benevolentiæ, & existimationis signis plena sunt.

4. Istud autem non in illis tantùm advertere licet, quæ tempore profundissimæ pacis, aut arctioris concordiæ prodierunt, sed & in illis, quæ inter contentiones edita sunt. Hincmarus Archiepiscopus Remensis, qui omnium ferè primus acriùs, aut ut verum dicam, pertinaciùs summis Pontificibus restitit, quemque Galli strenuum libertatis suæ defensorem, & quasi antesignanum prædicant, hoc est, ut ipsi volunt, antiquorum Canonum vindicem, Papam om-

nium Ecclesiarum Pontificem & cunctorum Episcoporum Patrem, ac Magistrum esse profitetur; *mox vestri*, sic scribit ad Nicolaum I. *Omnium Ecclesiarum Pontificis, cunctorumque Episcoporum Patris, ac Magistri regulare judicium ferre convenit.* Plures extant sivè Hincmari solius, sive aliorum Episcoporum Galliæ, illius ductum sequentium epistolæ, in quarum susperscriptionibus Romanus Pontifex Papa universalis dicitur.

5. Sed quo posset, ut alibi notavimus, argumento evidentiùs demonstrari Jurisdictio summi Pontificis in Gallia, quam authenticâ declaratione Prælatorum Parisiis congregatorum mensibus Martii, & May anno 1681; certè metuendum non est, ne illi Antistites urbanitatis causa jus summi Pontificis ultra debitos fines extulerint, quandoquidem ea de causa convenerant, ut Curiæ Romanæ Officialibus obsisterent, quos Jurisdictionis Pontificiæ metas transgressos esse conquerebantur. Nec dubium est, quin quæcumque scripserunt, accuratissimè, ac dudùm expenderint. Hæc de summo Pontifice ad amussim, ut arbitror, plusquam semel revocata, scripserunt; „ Caput „ est Ecclesiæ: Centrum unitatis: obtinet ille in nos Primatum au„ toritatis, & jurisdictionis sibi à Christo Jesu in persona S. Petri colla„ tum. Qui ab hac veritate dissentiret, schismaticus, imò, & hæreticus „ esset.

6. Licet autem antiquæ diutissimæque erga summum Pontificem observantiæ, atque obedientiæ vestigia etiamnum in Gallia supersint; si quis tamen ea cum antiquis monumentis conferat, facilè observabit, longè declinasse postremis sæculis illius Regni homines, maximè laicos, ab antiquorum instituto: ut nemo sit quin laudes Ecclesiæ Gallicanæ olim hac de causa meritò impensas, hodiè non integras ei deberi judicet:

7. Immotæ tamen omni ævo præstant rationes, quæ reverentiam, & obedientiam erga Christi Vicarium suadent: quandoquidem, ut profitentur Illustrissimi Antistites; Primatus autoritatis, & jurisdictionis ei à Christo in persona S. Petri collatus est, atque adeò ex institutione Christi Caput est Ecclesiæ, Centrum unitatis.

8. Illam Sedis prærogativam, ejus originem, ac firmitatem fuse, ac validè statuit Nicolaus I. Epist. 8. quæ est ad Imperatorem Michaelem; *Ecclesiæ Romanæ*, inquit, *privilegia Christi vere in Bea-*

to Petro firmata, à sanctis universalibus Synodis celebrata, atque à cuncta Ecclesia jugiter venerata, nullatenus possunt minui, nullatenus commutari, quoniam fundamentum quod Deus posuit, humanus non valet amovere conatus: Et quod Ipse statuit firmum, validumque consistit. Illeque potissimum cæcat, qui Dei ordinationi resistere tentat. Privilegia inquam, istius Sedis, vel Ecclesiæ perpetua sunt, Divinitùs radicata, atque plantata sunt; impingi possunt, transferri non possunt; trahi possunt, evelli non possunt. Ista igitur privilegia huic sanctæ Sedi à Christo donata, à Synodis non donata, sed jam solummodò celebrata, & venerata. Et infrà; *Proinde animadvertendum est, quia non Nicæna, non denique ulla Synodus quodquam Romanæ Ecclesiæ contulit privilegium, quæ in Petro noverat eam totius juris potestatis pleniter meruisse, & cunctarum Christi ovium regimen accipisse, sicut Beatus Præsul (Bonifacius) attestatur universis Episcopis per Thessaliam constitutis scribens: Institutio universalis nascentis Ecclesiæ de B. Petri sumpsit honore principium, in quo regimen ejus, & summa consistit. Ex ejus enim Ecclesiastica disciplina per omnes Ecclesias Religionis jam crescente cultura fonte manavit. Nicænæ Synodi non aliud præcepta testantur. Adeo ut non aliquid super eum ausa sit constituere, cum videret nihil supra meritum suum posse conferri. Omnia denique huic noverat Domini sermone concessa.* Bonifacii I. Epistolam, cujus hic refertur fragmentum, integram edidit Holstenius inter Acta Synodi Romanæ sub Bonifacio Papa II. pag. 65.

9. Huic summorum Pontificum doctrinæ consonat sanctus Bernardus de consideratione lib. 2. cap. 8. Eugenium III. sic alloquens; *Sunt quidem, & alii Cœli Janitores, & Gregum Pastores, sed tu tantò gloriosius, quantò & differentiùs utrumque præ cæteris nomen hæreditasti. Habent illi assignatos sibi greges, singuli singulos,* TIBI VNIVERSI CREDITI SVNT, *uni unus, nec modò ovium, sed & Pastorum, tu unus omnium Pastor. Cui enim, non dico Episcoporum, sed etiam Apostolorum, sic absolutè, & indiscretè tota commissa sunt oves? Si me amas Petre, Pasce oves meas. Quas? Illius, vel illius populos Civitatis, aut Regionis, aut certi Regni? Oves meas, inquit. Cui non planum non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil, &c.*

10. Joannes Gersonius Cancellarius Parisiensis in tract. de vita spiritua-

rituali animæ lect. 3. postquam summi Pontificis autoritatis partem præcipuam his verbis expressit ; *Habet itaque Papa primò dominium superioritatis à Christo supra totam Ecclesiam cum plenitudine potestatis in eis, quæ spirituale regimen Ecclesiæ proprie dictum respiciunt, &c.* Deindè resumit ; *Prima potestas cognoscitur ex Evangeliis, & Actibus Apostolorum, & ex iis, quæ per se successivam relationem eorum ad nos tantâ certitudine sunt devoluta, ut meritò temerarius, & scandalosus, imo schismaticus judicetur, qui potestatem hanc, vel abolere, vel diminuere præsumpserit..... Sed Textus Evangelicus, & Conciliorum generalium determinatio, & Ecclesiæ universalis consensus tantus, & assertio, imò & ratio naturalis præsuppositâ fide pro hac superioritate tam aptè faciunt, ut contra eum, qui se pro Catholico gerit, negantem hoc, magis sit destitutione, quàm disputatione certandum..... Hac potestas tam immediatè à Deo collata est, ut tota Ecclesia illam neque destruere, neque noviter, si tolleretur, ædificare valeret.* Eandem tradit doctrinam lect. 2. ubi summi Pontificis Primatum his verbis adstruit ; *In tertio gradu reponentur leges Divinæ immediatè à Christo traditæ, aut ab eis dicto modo deductæ, quæ per successivam relationem Apostolorum, & aliorum ad nos æquivalentem Scripturæ Canonicæ notificatæ sunt, ut fortè est ista lex* ; UNIVERSALIS ECCLESIA PONTIFICI ROMANO SUBIECTA SIT ..... *Quod sit lex purè divina, patet, quia nisi sic, posset humanâ traditione Primatus iste cassari* ; Notanda sunt hæc verba VNIVERSALIS ECCLESIA ROMANO PONTIFICI SUBICETA SIT.

11. Hæc quidem ità in communi dicta negantur à nemine Catholico, quia nemini sunt incommoda, sed cùm ad praxim deducenda sunt, autoritas Concilii generalis, libertas Ecclesiæ, Canones, & similia opponuntur, quasi verò illa excepta intelligantur in verbis Christi, aut etiam in declarationibus solemnibus. Quis v. g. ità interpretatur juramentum quod à singulis Episcopis tempore consecrationis præstatur ; *Decreta, ordinationes, sententias, dispositiones, reservationes, provisiones, & mandata Apostolica totis viribus observabo, & faciam ab aliis observari..... mandata Apostolica humiliter recipiam, & quàm diligentissime exequar* ; sive hæc cum æquivocatione promittantur, sive simpliciter promissa non impleantur, quomodo juramento, quod interponitur, non fit injuria ? Idem dic de aliis juramen-

tis

tis, puta de eo, quod ex antiqua consuetudine exigitur à promovendis ad gradus in universitate Parisiensi.

12. *Sed dicit aliquis, debitam ei* (Ecclesiæ Romanæ) *reverentiam exhibebo, & nihil amplius*: huic objectioni, quam S. Bernardus epist. 131. scribens ad Mediolanenses, præoccupavit, ejusdem S. Doctoris verbis satisfacio; *Esto, fac quod dicis, quasi exhibeas debitam, & plenam, Plenitudo siquidem potestatis super universas orbis Ecclesias singulari prærogativa Apostolicæ Sedi donata est. Qui igitur huic potestati resistit, Dei ordinationi resistit.*

CAPUT III.

Utrum Papa habeat immediatam jurisdictionem super Ecclesiæ universæ fideles.

1. FAtentur quidem omnes Catholici datam à Christo summis Pontificibus in persona B. Petri curam, & potestatem invigilandi supra reliquos Ecclesiæ Pastores, maximè ut salva semper sit fides, & Religio. *Pasce oves meas* Joann. 21. *Rogavi pro te Petre ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*. Luc. 22. Sed videntur aliqui dubitare, utrum illa Romanorum Antistitum autoritas solùm circa Pastorem versetur, ut illi gregibus suis attendant, illosque, ac seipsos juxta præscriptas à Christo, & ab Ecclesia universa regulas gubernent: An verò etiam ad fideles, Prælatis inferioribus subditos, sese extendat, dum superiores immediati suis officiis non desunt. Concedunt enim summum Pontificem posse aliorum defectus supplere extra ordinem, dum ordinariæ viæ non suppetunt.

2. In quo reposita esset Romani Pontificis autoritas, non satis clarè statim omnibus perspectum fuit. Quia enim persecutionum tempore, vel schismatum, aliarumque calamitatum, impedita erat exterior capitis cum membris communio, stante semper interna fidei, ac charitatis unione, vix à Romano Pontifice ad alios præsertim remotos Pastores, aut greges primis tribus sæculis aliud, quàm quædam Epistolæ, pervenire potuit. Quamobrem Episcopi populos, ac se ipsos à tanto tempore suo judicio, vel cum aliorum consilio regere soliti, Papæ autoritatem ab impedimentis, quibus distenta fuerat,

solu

ſolutam, non tam ſubitò exceperunt ; ſed alii citiùs, alii tardiùs, nunc in iſto, nunc in illo capite prout ſeſe offerebat occaſio : donec integram libertatem conſecuta, ſuum ubique robur obtinuit ; quamquam variis motibus, modò ex Hæreticorum, modò ex Schiſmaticorum, modò ex eorum etiam, qui ab Eccleſia non deſciverant, parte, impeti nunquam deſtitit.

3. Et ne contra inſtitutum noſtrum extra Galliam evagemur, non defuerunt in eo Regno qui ſummi Pontificis Primatum à Chriſto fundatum confitentes, id tantum muneris, & poteſtatis ei aſſignarent, ut daret operam ne Paſtores à propriis ſuis officiis recederent : Cæterùm non poſſe Papam, niſi propter illorum negligentiam, aut malitiam, in foro externo cauſarum judicium ad ſe trahere ; ſed tunc tantùm eas judicare, cùm ad ſe per appellationem, aut aliam viam juridicam eſſent devolutæ ; Nec in foro interno pœnitentiæ Sacramentum per ſe, vel per alios conferre, renitentibus propriis Paſtoribus ; eandem ferè, nec majorem in omnes Provincias Romano Pontifici, quam unicuique Metropolitano in ſuam Provinciam, facultatem tribuentes,

4. Hujus erroris præcipuum videtur eſſe fundamentum, quod cùm Epiſcoporum juriſdictio à Chriſto ipſo immediatè profluxerit, non poſſit eam ſummus Pontifex vel tollere, vel imminuere, nec ſtatutum à ſponſo Eccleſiæ ordinem confundere ; cujus potius ſervandi causâ majorem cæteris accepit poteſtatem. Sed quemadmodum Epiſcoporum juriſdictio immediata in omnes ſuarum Diœceſium fideles, quibus particulares Parochi præſunt, etiam jure Divino, ut plures ſcriptores Gallicani volunt, Eccleſiarum illarum particularium ordinem non pervertit, quamvis Epiſcopus poſſit non ſolùm invigilare, ut Parochi officiis ſuis ritè fungantur, ſed etiam Parochianos per ſe gubernare, illorum confeſſiones per ſe, vel per Confeſſarios Delegatos audire, aliaque omnia officia Parochialia gerere. Ita non ſequetur Eccleſiaſticæ Hierarchiæ confuſio, etſi ſummus Pontifex in aliorum Epiſcoporum Diœceſibus functiones omnes Epiſcopales per ſe, vel per alios exercendi habeat facultatem : etſi Epiſcoporum juriſdictio non à ſummo Pontifice, ſed à Chriſto ipſo manaret, quam quæſtionem in libro 8, fuſè proſequemur.

5. At, inquies, illa regiminum multiplicitas multa haberet

beret incommoda. Si enim diversa essent, confusionem non possent non parere, Ordinariorum Pastorum contemptum inducere, scandalum excitare, charitatem minuere, &c. Verùm illa ipsa mala cõsequuntur, cùm Episcopi in Parochorum, præsertim juxta Canonicam disciplinam proprios, ac Parochianorum mores, rectè instituentium, Parochias extraneos Sacerdotes immittunt, quorum est vivendi, & gubernandi ratio diversa. Ubique obest multitudo inordinata; ubique prodest, si ordinem sequatur: *Si* omnes eundem finem intendant, omnes ad amplectenda opportuniora media parati sint, jucundiùs, expeditiùs, ac feliciùs ad metam omnes pervenient; *Si* quisque quod suum, non quod Jesu Christi est, quærat; *Si* suo quisque judicio duci, non aliorum consilium audire, nedum non sequi voluerit, pacis, ac tranquillitatis, fructusque omnis jacturam sequi necesse est. Sic se res omnes humanæ habent. Quotusquisque est qui sua interdum autoritate non abutatur. *Si* ergò legitima non censeatur potestas, quâ quis abuti potest, æqualitatem inter omnes homines reponere oportebit, ex qua graviora, & numerosiora pericula certissimè orientur.

6. Debent quidem summi Pontifices, ut sæpè notavimus, Canones, præsertim Conciliorum œcumenicorum, quorum sunt Custodes, & exequi, & exequendos curare: Nec Pastoribus, greges suos rectè administrantibus, obstare, aut in eorum regimen sine necessitate sese ingerere debent. Concordata servare, ac quæcumque pacis sunt sectari. Si secus agant, humiliter monendi sunt, imò & liberè, si opus sit: non tamen idcirco debita officia prætermittenda. *Quod tam indignum tibi* (verba sunt S. Bernardi ad Eugenium III. de consideral. lib. 3. cap. 4.) *quàm ut totum tenens, non sis contentus toto, nisi minutias quasdam, atque exiguas portiones ipsius tibi creditæ Universitatis, tanquam non sint tuæ, satagas, nescio quomodo adhuc facere tuas; .... Erras, si ut summam, ita, & solam institutam à Deo vestram Apostolicam autoritatem existimas. Si hoc sentis, dissentis ab eo, qui ait: Non est potestas nisi à Deo.* Et licet ibidem gravissimè conqueratur apud Eugenium III. de exemptionibus, quibus inferiores superioribus immediatis subtrahebantur; expressè tamen declarat eam, & quidem summam, & plenissimam penes Romanum Pontificem esse potestatem. *Sic factitando*, inquit, *probatis vos habere plenitudinem*

potestatis, sed justitia forte non ita. Facitis hoc, quia potestis, sed utrum hoc debeatis, quæstio est.

7. Adeò certum habebat sanctus ille Abbas, Jurium Episcopalium & Hierarchici ordinis nihilominus studiosissimus, summum Pontificem in Christianos omnes etiam Laicos jurisdictionem immediatam habere, ut illud tanquam indubitatum supponens, autoritatem in Episcopos ipsos tanquam aliquid majus extollat. *Habent* (inquit de consideratione lib. 2. cap. 8.) *illi sibi assignatos greges, singulis singulos* TIBI VNIVERSI CREDITI, *uni unius. Nec modo ovium,* SED ET PASTORVM. *tu unus omnium Pastor. &c.*

8 Magni ponderis est sine dubio hujus S. Doctoris autoritas, & Gallis magnoperè veneranda utpotè à Gallia oriundi, in Gallia educati, Gallicanorum Episcoporum jurisdictionis strenuissimi Patroni, summis Pontificibus, eorumque Curiæ adulari nescii. Cùm esset reliquorum Ecclesiæ Patrum doctrinâ instructissimus, illorumque vestigiis, uti in aliis, ita quoque in hac materia sine dubio inhærebat. Suo autem exemplo docet nos de abusibus potestatis conqueri licere; nec tamen ob abusus, potestatem ipsam à Deo concessam negari posse.

9. Si summi Pontificis potestas ex jure Divino metienda est, amplissimam illam esse concedendum erit, cùm in rebus spiritualibus nullam exceptionem legamus à Christo appositam; & communis sit Jurisconsultorum cum Bartolo sententia quæst. 9. num. 11. *ubi lex generaliter loquitur, & non distinguit, nec nos distinguere debemus;* aut, ut appositè ad propositum nostrum S. Bernardus; *Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil.* Dum enim Christus Petro fratres confirmare præcepit, eo nomine omnes complectebatur fideles. Quotquot enim eumdem Patrem Deum, & eandem Matrem Ecclesiam agnoscunt, fratres passim in sacris litteris nominantur.

10. Dum etiam Christus Petro pascendas oves commisit, non solos commendavit Prælatos, qui sunt velut gregis arietes, sed & superiores, & inferiores non solum oves, sed etiam agnos, ut qui à Petro, & ejus Successoribus pasci recusat, Christi se nec ovem, nec agnum esse fateatur. Sanctus Leo serm. 3. de sua assumptione, sanctum Petrum à Christo electum docet, ut omnes gentes ad fidem vocaret, ut Apostolis, & Prælatis reliquis præesset, ac denique

ut omnes Christi Fideles regeret: *De toto Mundo unus Petrus eligitur, qui & universarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiæ Patribus præponatur, ut quamvis in populo Dei multi Sacerdotes sint, multique Pastores; omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit & Christus.*

11. Autor libelli, in quo describitur exilium, & mors sancti Martini Papæ, quique habetur inter illius sancti Pontificis epistolas in sexto tomo Conciliorum Patris Labbei, appellat eum sub initium, *Sacerdotum Principem, & Apostolicum universalem Papam*, circa medium autem, *Summum, & Apostolicum atque præcipuum Pastorem omnium Christianorum.* Ex illius ergo Autoris, S. Martino coætanei (testatur enim se quæ narrat ex parte vidisse, ac recenter gesta) verbis constat tunc, scilicet circa annum 653. Romanum Pontificem habuisse jurisdictionem immediatam in omnes Fideles, quandoquidem præcipuus Pastor omnium Christianorum dicebatur. Quomodo enim præcipuus esset Pastor eorum, quos regendi, & pascendi per se potestatem non haberet? Quæ ratio probat summum Pontificem, sicut ab initio Pastor omnium Christianorum ex institutione Christi extitit, ita immediatam in illos jurisdictionem semper obtinuisse.

12. Idem significare videntur hæc verba Facultatis Theologiæ Parisiensis in censura nuper edita, *Romanum Episcopum unum esse jure Divino in Ecclesia Pontificem, cui omnes Christiani parere teneantur*; quæ in multis antiquioribus ejusdem Facultatis Decretis leguntur, Luculentiùs testimonium mox proferemus.

13. Verùm quia usus, optimus habetur legis interpres, videndum est; quæ fuerit autoritatis Pontificiæ praxis illis temporibus, cùm eâ liberè uti Papæ potuerunt, cumque diligentiùs & clariùs cognita fuit. Quamquam enim omni ævo aliqua identidem ejus specimina edita fuerint, tamen cùm per tria prima sæcula fer è omninò à Tyrannis ligata fuerit, ideoque ejus exercitium quasi novum quiddam aliquoties Episcopos, præsertim Africanos, commoverit, non potuit tam citò suum explicare fulgorem, & omnibus innotescere. Non est illustrior supremæ, atque immediatè in Christianos Pontificiæ Jurisdictionis usus,

quàm' dum immediatis Paſtoribus ſubtrahuntur, ne dum per concurſum cum Paſtoribus ipſis immediatis, aut per prævention̄em judicantur; maximè ſi Paſtores ipſi immediati, primùm quidem renitentes ob rei novitatem, & à novitate ortam obſcuritatem, deinde re diligentiùs expensâ, & evidentiùs perſpectâ aſſenſum præbeant. Atqui plurima ſunt exempla ſubductorum ab Epiſcopali juriſdictione, non ſolùm privatorum hominum, ſed etiam Communitatum, & Ordinum integrorum; cui quidem ſubductioni, licet aliquandiu reſtiterint Epiſcopi, ut videre eſt apud Petrum de Marca lib. 4. cap. 8. & paſſim in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis, poſteà tamen acquieverunt, ut ex antiqua, & pacifica poſſeſſione demonſtratur.

14. Jus illud ſummi Pontificis declaravit celeberrimus Eccleſiaſticæ juriſdictionis defenſor Petrus Bertrandi Epiſcopus Eduenſis de orig. & uſu juriſdictionum qu. 3. *Omnes Chriſtiani*, inquit, *Principes terræ & cæteri homines Epiſcopis obedire debent, ut B. Petrus præcipiebat. Ab hac tamen obedientia ſeu ſubjectione, Papa, qui eſt ſupremus in Eccleſia, poteſt aliquos eximere.*

15. Nec objici poteſt illud ſummorum Pontificum uſurpationi tribuendum: Temerarium enim eſſet injuſtitiæ tam odioſæ Pontifices damnare, pietate, ac doctrinâ inſignes, ac quorum etiam merita Deus miraculis illuſtravit, aut Epiſcopos Gallicanos ſanctitate, ac rerum Eccleſiaſticarum peritiâ conſpicuos, in tuendis propriis juribus, ſeu potiùs Eccleſiaſticæ Hierarchiæ ordine defendendo, ſocordiæ incuſare. S. Gregorium Magnum ab uſurpanda juriſdictione cæterorum Prælatorum, ut ejus facta, & ſcripta declarant, alieniſſimum, ejuſmodi exemptiones conceſſiſſe teſtantur plures ejus epiſtolæ, v. g. Monaſterium Virginum Auguſtodunenſium ab Epiſcopali juriſdictione exemit, à Regina Brunichilde rogatus: nec inſtrumentum ab Epiſcopis impugnandum tanquam invalidum, ſed ſupprimendum tanquam minùs gratum metuit, ut ſignificat ejus ad Reginam epiſtol. quæ eſt octava lib. 11. quamque lib. 2. adversùs Launoium defendimus. *Nos itaque pro munitione locorum, de quibus Excellentia veſtra ſcripſit, omnia ſicut voluit, ſancire ſtuduimus: ſed ne fortaſſe ab eorum locorum Præpoſitis eadem Decreta noſtra quoque tempore ſupprimantur, pro eo quod eis quædam interdicta eſſe noſcuntur, hæc eadem conſtitutio geſtis eſt publicis inſerendâ, quatenus* ſicut in noſtris, ita quoque in Regalibus ſcriniis teneatur.

16. Quin

16. Quin etiam de universa Ecclesia pessimè sentiret, qui eam errasse putaret in approbandis iis, quæ Romani Pontifices circa fideles præstiterunt, non consentientibus, aliquando etiam repugnantibus illorum Episcopis, aliisve Prælatis inferioribus. Quot enim sacrilegia perpetrata fuissent, quotque alia peccata commissa, si v.g. cum facultate à Papa immediatè concessa non potuissent Religiosi, aut alii Fideles sua peccata confiteri Confessariis ab ipso assignatis sine licentia, vel etiam contra prohibitionem propriorum Parochorum, aut Episcoporum? sed de hoc adhuc in capitibus sequentibus.

17. Concilium generale Lateranense Anno 1215. cap. 5. expressè affirmavit, quod *Romana Ecclesia disponente Domino* SVPER OMNES ALIAS *ordinaria potestatis obtinet Principatum, utpotè Mater universorum Christi fidelium & Magistra.*

18. Eandem doctrinam professi sunt Doctores Gallicani etiam à tempore schismatis, * Thomas ab Argentina Præceptor Theologiæ in Academia Parisiensi circa annum 1445. in 4. sent. dist. 24. art. 4. sic scripsit; *Ratione officii super Presbyteralem dignitatem inveniuntur in Ecclesia quinque gradus singularis dignitatis, quorum primum tenent Episcopi, secundum Archiepiscopi, Tertium Primates, quartum Patriarchæ, quintum Papa, sive Romanus Pontifex, à quo tota Monarchia fidelium tanquam ab uno Principe universalem, & cum hoc immediatam habente potestatem super omnes, & singulos fideles, cujuscumque conditionis, existant, convenientissimè gubernatur.*

CAPUT IV.

De *jurisdictione immediata summi Pontificis in omnes Fideles quantum ad forum internum.*

1. FOrum internum vocatur, in quo solvuntur, vel ligantur conscientiæ, remissis, vel retentis peccatis, & censuris, sine ordine ad externum Ecclesiæ regimen. Dum ergo quæri-

tur an summus Pontifex habeat jurisdictionem immediatam in omnes fideles quantum ad forum internum; sensusest, an possit per se vel per alios à se delegatos injungere satisfactiones pro peccatis, & ab ipsis, vel à censuris absolvere Fideles, sine consensu Pastorum ordinariorum, quibus subjecti sunt. Quocirca, licet quæ hactenus dicta sunt, hujusmodi potestatem probent, eam tamen juvat speciatim confirmare.

2. Eruditissimus P. Christianus Lupus existimavit eam colligi ex epist. 49. sancti Aviti Episcopi Viennensis, quæ est ad Ansemondum intercedentem pro juvene pœnitentiæ, ob constupratam Virginem Deo sacram, addicto. Innuit enim S. Episcopus juvenem, ut absolutionem extorqueret, minitatum sibi fuisse provocationem ad Romanum Pontificem; *Licet diversas in me flammas evomat, & ad Romanæ forsan Ecclesiæ audientiam vocet, &c.* Poterant quidem illæ minæ intentari circa alia, quàm circa pœnitentiam impositam, quia sequitur; *Et si adhuc placet, etiam filios me habere dicat, &c.* Verùm hinc saltem infertur Episcopos Gallicanos jam tum temporis, hoc est, circa finem quarti sæculi Romæ judicari solitos, quandoquidem addit S. Avitus; *Nec minas suas absentatione placabo, nec fatigationes itinerum verebor.*

3. Sed cùm tempore Nicolai I, constans esset usus, non refragantibus etiam ipsis Episcopis Gallicanis, ut Laicorum causæ Romæ judicarentur, necessariò consequitur jam antea jurisdictione usos fuisse Romanos Pontifices immediatè in fideles Episcopis Gallicanis subjectos. *An Laicorum, & vulgarium populorum judicia*, inquit S. Pontifex epist. 42. quæ est ad universos Episcopos Galliæ, & refertur in Concilio Romano septimo; *Inter majora negotia ponitis, quos pene quotidie cum vestris, & sine vestris epistolis ad disentiendos, & judicandos suscipimus, & discussos, vel judicatos, vel absolutos dimittimus? Denique ad sæcularium judicia inter maiora, & Episcoporum inter minora negotia collocabitis, & vobis Episcoporum, nobis Laicorum judicia reservabitis, aut certe, &c.*

4. Cùm Gregorius VII. in Concilio Romano Anno 1074. Clericis præcepisset continentiam, & ut uxores dimitterent, aut ab altaris ministerio abstinerent, illudque Decretum pluribus, in Germania præsertim durum nimis & grave videretur

tur, contumaciam suam excusare cœperunt ob indulgentiam Episcoporum, quibus obedire satis esse causabantur. Apologeticum tractatum scripsit Autor, Bernardus nomine, in quo summi Pontificis autoritatem & in Episcopos, & in Episcoporum subditos tuitus est, maximè c. 23. & 24. istud sic inchoat, *His autem rationibus & hoc declaratur, quod cujusvis Episcopi Parochianus potius Domino Apostolico, quàm proprio Episcopo obedire debet, cum autoritas proprii nullatenus eum ab Apostolica damnatione valeat liberare, si Apostolicis præceptis inobediens extiterit. Et è contra Dominus Apostolicus si ei obedierit, eundem ab omni violentia proprii Episcopi facillimè poterit defendere, videlicet & ipsum Parochianum ejus ditione penitus emancipando, & Episcopum ab injuria per correptionem & damnationem Apostolica autoritate refrænando. Attendat sanè cujusvis Episcopi subditus, ne vel proprio Episcopo contra Apostolica præcepta obediat in aliquo. &c.*

5. Egrè tulerat Henricus Episcopus Leodiensis, quod unus ex suis subditis ab eodem S. Pontifice fuisset absolutus; quamobrem Gregorius eum epist. 4. lib. 6. graviter reprehendit, *Lectis*, inquit *fraternitatis tuæ litteris, non eâ te qua decuit Apostolicam Sedem reverentia, sibi scripsisse, sed nos de absolutione illius Parochiani tui, qui olim ad nos venit, mordaci invectione reprehendisse, tanquam Apostolia Sedis non esset autoritas, quoscunque, & ubicunque vult ligare & absolvere. . . . . Intelligas te aut spiritu præsumptionis, aut ignorantia contra autoritatem S. Romanæ Ecclesiæ verba jactasse, quasi imitando Orientales, qui contra Beatum Papam Julium obloqui præsumpserunt, eo quod ipse sanctissimum Athanasium Patriarcham sine assensu eorum absolverat.*

6. Non fuit ea, ut nonnulli calumniari videntur, Romanorum Pontificum usurpatio; sed jus Divinum à Patribus aliisq; sanctis Doctoribus aut expositum, aut insinuatum. S. Joannes Chrysostomus hom. ult. in Joan. super hæc verba; sequere me; S. Petrum cum S. Jacobo Episcopo Hierosolymitano conferens, docet hunc soli Ecclesiæ Hierosolymitanæ, illum toti orbi à Christo præpositum fuisse, unde sequitur Successores Petri eandem ubique terrarum jurisdictionem habere, quam singuli Episcopi in propriis Diœcesibus. Quam sententiam secutus est ac sic expressit Euthymius Zigabonus in eadem verba Ioan. ult. *Hinc rursum ostendit, quod præ cæteris familiarem eum*

facing

faciat, ac ampliore dignetur honore, ut etiam promptior fiat. Quod si quis dicat: Quomodo ergo Iacobus Hierosolymitanam accepit Sedem? Dicemus quod Petrus orbis constitutus est præceptor.

7. Sanct. Thomas jure Angelus scholæ dictus multis in locis docet summum Pontificem proprium esse Fidelium omnium Pastorem, quemadmodum Episcopus proprius est Pastor omnium suæ Diœceseos Christianorum, & Parochus suorum Parochianorum, ac sicut jurisdictio Parochi super suos parochianos non impedit, quin eorum etiam proprius & immediatus Pastor sit Episcopus, ita nec Parochi, nec Episcopi jurisdictionem obstare, quin Parochiæ aut Diœcesis proprius & immediatus Pastor sit etiam summus Pontifex. *Papa*, inquit opus. contra impug. Relig. cap. 4. *qui obtinet vicem* (Christi) *in tota Ecclesia Universalis Ecclesiæ sponsus dicitur; Episcopus autem suæ Diœcesis, Presbyter autem suæ Parochiæ, unde & Diœcesis sponsus Papa est, & Episcopus Parochiæ ...., Unde patet quod ex hoc, quod Papa, vel Episcopus audit confessionem Parochianorum, vel alii audiendam committit; non sequitur, quod sint plures unius Ecclesiæ sponsi.* Dixerat autem antea; *Ad illud quod postea objicitur, quod quilibet tenetur in anno semel confiteri, dicendum, quod Sacerdos proprius non solum est Parochialis, sed etiam Episcopus, vel Papa, ad quos etiam magis pertinet cura ejus, quam ad Sacerdotem, ut multipliciter ostensum est*, Videri potest idem sanctus Doctor in 4. sent. dist. 19. qu. 1. art. 3. quæstiunc. 1. c. gen. l. 4. c. 76.

8. Eandem doctrinam tradit S. Bonaventura scholæ alter Angelus in 4. sent. dist. 29. art. 3. q. 1. & adhuc expressiùs in opusc. 3 in quo decernitur; quare fratres Minores prædicent, & confessiones audiant. *Quatuor sunt*, inquit, *cuiusque plebis Parochialis proprii Sacerdotes: Primus & præcipuus est summus Pontifex cui tota Ecclesiastici gregis cura singularissimè commissa est. Ita quod omnes inferiores Ecclesiæ Rectores curam & totam potestatem, quam habent super subditos, ab ipso accipiant mediatè, vel immediatè.* Et infra: *Unde cum Plebanus possit aliquibus committere, ut vice sui plebi suæ prædicent, & eorum confessiones audiant, & absolvant, & pœnitentias iniungant, ita quod sic absolutos non oporteat illo anno Plebanis suis iterum confiteri nisi velint; Multò magis potest hoc Episcopus, & maxime summus Pontifex, qui sicut ubiq; habet potestatis plenitudinem, ita & commissam sibi gerit omnium Ecclesiarum sollicitudinem, &c.*

9. Utique

9. Utrique præiverat amborum Magister Albertus Magnus in 4. sent. dist. 19. art. 10. *Ad aliud*, inquit respondens argumento, seu objectioni tertiæ ; *dicendum, quod loco Christi in terris non est nisi unus Papa, & ille potest facere* (id est absolvere) *in omnibus sed alii in partem sollicitudinis vocati sunt ; Et ideo non licet eis extendere jurisdictionem ultra quam permissum est eis.*

10. Eos secutus est Augustinus Triumphus quæst. 19. art. 5. cujus est hæc resolutio ; *Papa immediatè potest in qualibet Diœcesi, vel Parochia quidquid potest Episcopus vel Sacerdos.*

11. Quæ quidem sententia ita indubitata fuit apud Theologos sequentes ut nonnulli eam de fide esse asserant. Vasquez in 3. partem D. Thom. q. 93. art. 1. dub. 1. cum Medina. Hæc sunt primi verba; *Quod non intelligatur in Decretali* (omnis utriusque sexus) *proprius Sacerdos Parochus sed etiam Pontifex, & Episcopus, esse de fide docet Medina; Et infra dubio illo sexto probabimus.* Quo in loco eandē doctrinā fusiùs prosequitur. Sed cerrioribus nititur illa doctrina fundamentis.

12. Joannes XXII, cap. *vas electionis*, de hæret. in Extravag. com. propositiones istas damnavit. Primò, *quod confessi fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confessiones teneantur eadem peccata, qua confessi fuerant, iterum confiteri prporio Sacerdoti. Secundò quod stante omnis utriusque sexus edicto, Romanus Pontifex non potest facere, quod Parochiani non teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio Sacerdoti confiteri, quem dicit esse Parochialem Curatum imò nec Deus hoc facere posset: quia ut dicebat, implicat contradictionem. Tertiò quod Papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessionem, imo nec Deus, quin confessus habenti licentiam teneatur eadem confiteri proprio Sacerdoti, quem dicit esse proprium Curatum.* Quas propositiones hâc censurâ notavit. *Omnes articulos, & quemlibet eorum, tanquam falsos, & erroneos, & à doctrina sacra devios autoritate Apostolica condemnamus, & reprobamus; Predictorum doctrinam contrariam veram, & Catholicam asserentes ; scilicet quod illi, qui predictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quam si ea alias confessi fuissent, eorum proprio Sacerdoti* IVXTA CONCILIVM GENERALE. Ultima verba Constitutionem istam factam esse significant ad interpretandum Concilium œcumenicum Lateranense, quod officium ad summum Pontificem pertinet. Hanc autem interpretationem amplexa est Ecclesia, ut nesciam quomodo sine errore inficiari quis possit, cujuslibet

Digitized by Google

fidelis proprium Sacerdotem esse, non solùm Parochum, sed etiam Episcopum, & summum Pontificem.

13. Ante id tempus Sanctus Bonaventura in exposit. cap. 9. Regulæ ff. Minorum sic scripserat; *Possunt fratres Apostolicâ ordinatione in privilegiis Ordinis expressa audire cujuscumque Sacerdotis Parochianos ipso inconsulto, vel etiam contradicente, si autoritatem habeant ab Episcopo Audiendi. Et quia Curia Romana hoc determinat, hæreticum est aliud pertinaciter affirmare. Sicut patet dist. 22. c. Omnes; patet etiam Papam posse talia in Ecclesia ordinare, quia certum est, quod distinctio curarum, & collatio jurisdictionum ab autoritate processit Ecclesiæ Romanæ.* Docet tamen ibidé sanctus Doctor quo animo ad hujusmodi functiones accedere debeant Regulares, scilicet ob Ecclesiæ necessitatem, non proprio motu. Eosque qui secus agant dementiæ damnat; *Ad objectum de agnitione vultûs respondeo, quod si Sacerdos proprius scire posit, & vellet sufficiens consilium super subditos impendere, nullus sanæ mentis quæreret immiscere se confessionibus ad ipsum non pertinentibus audiendis.*

14. Paulò anteà Facultas Theologica Universitatis Parisiensis potestatem summi Pontificis in omnes fideles, etiam quantum ad Sacramentum Pœnitentiæ declaraverat, ut refertur à Cæsare Egassio in hist. Universitatis tom. 3. ad annum 1252. non solùm licere, sed etiam congruere, ut qui voluerint, sua peccata confiteantur Papæ, seu Pœnitentiariis ejus; etiam contradicentibus Sacerdotibus Parochialibus, & doctrinam contrariam erroneam esse; *Omnibus præsentes litteras inspecturis M Naimericus Cancellarius Parisiensis, cæterique Sacræ Scripturæ Parisienses Doctores, quorum sigilla præsentibus litteris sunt appensa, salutem in Domino. Universitati vestræ volumus esse notum, quod consulti fuimus à quibusdam, utrum Sacerdote Parochiali contradicente, vel invito, Parochianus ejus Domino Papæ, seu Pœnitentiariis suis, vel suo Episcopo, aut Pœnitentiariis ipsius, cùm voluerint, peccata sua valeant confiteri, atque ab eisdem pœnitentiam pro commissis recipere salutarem. Cui consultationi respondentes diximus, & dicimus in hoc unanimiter consentientes, prædicta licitè posse fieri, & debere. Si qui autem dicant, aut dixerint contrarium, quantum in nobis est reprobamus, erroneum reputantes. Actum anno Domini 1252. mense Januario.* Anno autem 1484. Petrus l'Aillier coactus fuit ab eadem

dem Academia renovare hanc propositionem; *Summus Pontifex Joann. 22. non potuit condemnare de Poliaco nec facere decretalem valeelectionis* Apud Mauclerum de Monarchia 4.part. lib.8.cap.6.

15. Concilium Tridentinum sess.14 de refor.c.7. declarat summo Pontifici competere facultatem reservandæ sibi certorum casuum absolutionis, *pro suprema potestate sibi in Ecclesia universali tradita.* Ubinam autem Scripturarum legitur, aut ex qua traditione habetur, non posse Papam subditos aliis Prælatis fideles, per se vel per suos delegatos absolvere, nisi ubi potestate absolvendi cæteris Pastoribus ademptâ, eam sibi reservaverit.

16. Canonici Juris Interpretes circa Decretum illud Concilii Lateranensis, quod incipit, *Omnis utriusque sexûs*; in eundem sensum illud communiter interpretati sunt, in quem Theologi, tantaque est Doctorum omnium Catholicorum in eam mentem consensio, ut Ecclesiæ universæ dicenda sit.

17. Illam Episcopi Gallicani, ut certam amplexi sunt, quod in plerisque illorum libris, qui Rituales dicuntur animadvertere licet, ac etiam in aliquibus Statutis Synodalibus. Galterus Episcopus Pictavensis in Synodo habita anno 1284. luculenter profitetur circa suæ Diœcesis fideles summi Pontificis autoritatem; *Cùm nonnulli* (verba sunt illius Antistitis c.3) *Subditi nostri Sacerdotibus, quibus cura animarum non est ab Episcopo, vel ab alio habente autoritatem Apostolicam, vel aliàs competentem super hoc potestatem, Ecclesiastica Sacramenta absque licentia nostra, vel proprii Sacerdotis, & etiam non-nunquam à prohibito, scienter accipere non formidaverint, nec formident in suarum periculum animarum, cùm à tali absolvi nequeant, vel ligari, &c.* Notanda hæc verba *habente autoritatem Apostolicam.* Subditi sunt à Concilio Chalcedonensi Episcopis Monachi, nihilominus cùm Episcopi nonnulli, sive avaritiâ, sive malitiâ eos vexare, atque in disciplina Monastica perturbate cœperunt, coacti sunt Romani Pontifices Monachos ab Episcopali jurisdictione, vel partim, vel omninò eximere. Licet autem decursu temporis aliquorum Monachorum ambitio, ac libertatis desiderium sapientem illam dispensationem in abusum converterint, necessariam tamen fuisse intellexerunt Episcopi, quippè cùm exemptiones videamus ab ipsis aliquando approbatas, aliquando ultrò indultas; probumque, ac moderatum

exemptionum usum regularem disciplinam plurimùm juvisse, magnumque attulisse Ecclesiæ emolumentum.

18. Ità cùm Prælati regendæ fidelium multitudini per se, aut suos Sacerdotes satis esse non possent; aliqui etiam non rectè se haberent, nec animarum saluti satis invigilarent, summi Pontifices, Pœnitentiæ Sacramenti administrationem Regularibus commiserunt; eâ tamen lege, ut debitam Episcopis reverentiam deferrent, modò majorem, modò minorem, quod Concilio etiam generali Viennensi approbatum est.

CAPUT V.

De autoritate summi Pontificis circa Jurisdictionem contentiosam.

1. DEterminatæ sunt in Concordatis inter Leonem X. Papam, & Franciscum I. Regem Franciæ initis, quæ circa jurisdictionem contentiosam oriri solebant disceptationes. Sed nihil est adeò planum, quod difficile non evadat ex partium studio, vel ex novorum casuum eventu. Præcipuæ difficultates, quæ circa eam jurisdictionem à tempore Concordatorum emerserunt, istæ sunt. Prima, utrum Papa possit alicujus negotii judicium ad se immediatè trahere? Secunda, an possit aliquando Romæ negotia judicare? Tertia, an formulis ordinis Judiciarii sese accommodare teneatur.

2. Prima controversia frequens de causis majorbus est. Causæ autem dicuntur majores ex quatruplici capite. Primò ex rei, de qua agitur, magnitudine, ut v.g. quando spectant ad Fidem, ad Religionem, vel ad præcepta generalia morum, & disciplinæ, ut habetur Can. Præceptis dist. 12. c. Majores de Baptismo, & alibi. Secundò causæ minores dicuntur ex magnitudine difficultatis circa illas natæ. Interdum enim quasi synonyma ponuntur, majores, & difficiliores quæstiones; & ab hoc maximè Capite Galli, saltem si Joanni Gerbasio credimus, causarum magnitudinem metiuntur. Sic enim habet Doctor ille dissert. de causis majoribus art. 1. num. 10. *Galli nostri diversam aliquatenus majorum causarum idaam tradidêre; neque enim causæ majores apud eos statim dictæ sunt, quæ de rebus majoribus, ac præstantioribus essent, sed quæ plus obscuritatis haberent, ac difficultatis:*

quare

quare tum tandem Apostolicam Sedem adeundam, ejusque consulenda oracula existimarunt, cùm aliundè lex non affulgeret, rationesq; vulgò usurpatæ minimè sufficerent. Exploratum illud sit; &c. Tertiò vocantur causæ majores ratione dignitatis personæ, v g. cùm de Episcopo agitur, ut patet ex cap. *Inter corporalia.* De translatione Episcopi; & ex Doctoribus in illud cap. Denique majores dicuntur ob difficultatem exequendæ rei justæ, aut amoliendæ rei injustæ. Sic anno 876. Ecclesia Remensis in Concilio Pontigonensi, cui Apostolicæ Sedis intererant Legati, majora negotia, & majores causas appellabant eas injurias, quas à Ludovico Germaniæ Rege perpessa fuerat, & timebat, ne in posterum pateretur: *Paternis magisteriis instruimur, ut si quæ majora negotia, vel majores causæ exortæ fuerint,* AD SEDEM APOSTOLICAM, PROVT AVTORITAS DOCET, ET MOS ANTIQVVS OBTINUIT, SEMPER REFERANTVR. Quæ sint autem illa negotia deinde notatur; *Calamitates & miserias Ecclesiæ nostræ, ac Civium nostrorum, quas hoc anno à Ludovico Rege, itemq; à Ludovico filio ejus & complicibus eorum, cædes videlicet, & homicidia, adulteria, fornicationes, rapinas, sacrilegia, & cætera flagitia, qua nullus enumerare potest, Ecclesia nostra perpessa est.* Denique postulatur auxilium; *Ne de cætero talia; ac tanta mala Ecclesia nostra, ac Regnum patiatur, qualia hactenus passum est.* Sed hæc postrema duo Causarum genera majora non æstimantur, nisi cum aliquâ rei magnitudine conjuncta v.g. nisi agatur de deponendo Episcopo, vel alio gravissimo negotio.

3. Quæritur ergò an prima causarum illarum cognitio ad sanctam Sedem, an ad Concilium Provinciale spectet. Qua in re, licet Episcopale judicium præmittendum, idque ex antiquis juribus colligi, aliqui senserint, certum est concordata cùm causas majores ab iis exceperunt, quæ deberent ab Ordinariis definiri, primum earum judicium summo Pontifici reliquisse. Cùm enim contentiones circa jurisdictionem dirimere voluerint, hanc quæstionem, quæ maximi erat momenti, & à qua plurimæ, gravissimæque disceptationes oriri poterant, non reliquerunt indecisam: Alioquin enim si determinandæ illi supersedendum partes judicassent, de illa omninò siluissent. Cùm autem mentio facta sit ejus, cur in aliud tempus definienda dilata fuisset, cum periculo ne interim novarum discordiarum esset fomes, ac sine spe novorum ad eam in posterum commodiùs definiendam

adjumentorum. Perſpicua videtur Concordatorum Sententia his verbis comprehenſa tit. de cauſis ; *Omnes & ſingulæ cauſæ, exceptis majoribus in jure expreſſe denominatis, apud illos Judices in partibus, qui de jure, aut conſuetudine præſcripta, vel privilegio illarum cognitionem habent, terminari, ac finiri debeant.* Quod idem in Concilio Baſileenſi, & Pragmatica Sanctione ſtatutum fuerat.

4. Accedit quod tempore præcedenti, ac ſubſequenti Concordata, Gallis perſuaſum erat, cauſas majores in prima inſtantia eſſe ad ſanctam Sedem referendas, quia hæc erat Juris communis diſpoſitio, & Canonici Juris interpretum ſententia, etiam apud Gallos. Guillielmus Durandus Epiſcopus Mimatenſis in ſpeculo Juris partic. 1. tit. *de legato* §. *Nunc oſtendendum num.* 1. *Majores cauſæ*, inquit, *ad Sedem Apoſtolicam ſunt referendæ, ut extr. de Pap. Majores extr. de tranſ. c.* 1. 11. *q.* 6. *omnis oppreſſus, & citatus ſuper iſtis coram Ordinario poteſt etiam abſque aliquo gravamine illato, vel comminato ad Sedem Apoſtolicam appellare, ut* 2. *quæſt.* 4. *nullam & q.* 6. *ad Romanam & c. Ideo* §. *cùm ergo quod ſpecialiſſimum eſt ut probatur extrav. de appellat. ut debitus in fin.* Joannis Gerſonii, Concordatis non longè antiquioris, verba mox exſcribemus; ſed gloſſa ipſa Pragmaticæ Sanctionis, quæ ſemper in eo Regno maximi habita fuit in tit. de cauſis §. ſtatuit verb. *Majoribus* rem confeciſſe videtur, addens ; *Quæ ex natura ipſarum ſunt deferenda ad Sedem Apoſtolicam, nec in ipſis compellebatur quis litigare coram Judice inferiori.* Quod multis comprobat autoritatibus. Rebuffus magni nominis in illo Regno Autor eandem doctrinam tradit his verbis; *In cauſis majoribus in jure expreſsè deſcriptis, & Sedi Apoſtolicæ reſervatis.*

5. Joannes Gerbaſius id unum in tota ſua diſſertatione *de cauſis majoribus* explicandum ſibi propoſitum fuiſſe profitetur in allocutione ad Lectorem ; *Quid nempe Juris in præſentia obtinere debeat apud Gallos de cauſis majoribus. Atque idcirco diſſertationem ſuam inſcripſiſſe, ad caput concordatorum de cauſis. Cùm enim*, inquit, *Concordatorum leges ægrè quidem initio, uſu tamen inducta, ſic jam videantur, ut municipalium inſtar legum nobis evaſerint, operæ pretium duxi examinare in primis ſi quid fortè novi Concordata de cauſis majoribus ſtatuiſſent, ſpeciatimq; de Epiſcoporum cauſis, & judiciis, quibus præſertim inhærere fuit animus.* Articulo autem 3. num. 2. *Quam-*

quam

quam, ait, *dissertatio hæc tota inscripta sit ad caput Concordatorum de causis ; Verum tamen capitis ejus tractatio propria magis erit hujus articuli, ubi sententiam legis capite isto comprehensæ peculiari studio, ac de industria magis examinabimus.* Quâ quidem declaratione levat nos onere discutiendi omnia exempla, quæ profert, judiciorum ab Episcopis circa causas majores diversis temporibus prolatorum, aut exceptiones, quas adhibet adversus prima judicia de hujusmodi causis à summis Pontificibus pronunciata.

6. Itaque id unum inquirendum est quid nempè in Concordatis eâ de re statutum fuerit; quandoquidem Concordata *municipalium instar legum Gallis evaserunt*; Atque quantum conjecturâ licet assequi, sunt ex illis *regulis, moribus, & institutis à Regno, & Ecclesia Gallicana receptis*, quæ valere debere declarant Illustrissimi Antistites Gallicani in hac tertia propositione. Sunt autem verba Concordatorum tit. de causis, quæ sequuntur ; *Statuimus quoque, & ordinamus, quod in Regno, Delphinatu, & Comitatu prædictis, omnes, & singulæ causæ, exceptis majoribus in jure expressè denominatis apud illos Iudices in partibus, qui de jure, aut consuetudine præscripta, vel privilegio illarum cognitionem habent, terminari & definiri debeant.* Istud caput, seu titulus nihil amplius continet. Quod enim attexuit, nescio qua intentione, Joannes Gerbasius, aliud caput est sub titulo *de frivolis appellationibus.*

7. Agitur in capite modò exscripto, ut per se patet, de primo judicio causarum definitivo, non autem de supremo, & à quo appellari non possit. Nam neque minores etiam causæ *apud illos Iudices in partibus, qui de jure, aut consuetudine præscripta vel privilegio illarum cognitionem habent, ita terminari, & definiri possunt*, quin liceat appellare, usque ad tertiam sententiam conformem inclusivè, ut in sequenti Decreto statuitur. Cùm igitur de prima sententia sit sermo; constat, *causas majores in lure expressè denominatas* à lege generali excipi, ejusque exceptionis non aliam vim esse posse, quàm ut aliæ quidem à Judicibus definiri queant, qui jure, aut consuetudine, vel privilegio illarum cognitionem habent, Majores verò nequaquam.

8. Quod adhuc magis confirmatur ex eo quod notat Gerbasius; Nempè quod *prava diù consuetudo inoleverat vocandi Romam, etiam à remotissimis partibus, leviores causas, minimaq; negotia, sive*

id

id fiebat in prima instantia, ut aiunt, & per calumnias, sive per frivolas appellationes. Duobus igitur abusibus, ut Gallorum more loquamur, mederi voluerunt tum Patres Basileenses, qui materiam Pragmaticæ Sanctionis, subministraverunt, tum Autores Pragmaticæ Sanctionis, cui subsituta sunt Concordata, tum Concordatorum ipsorum Autores; primò quidem ne omnium causarum prima cognitio Romam evocaretur. Secundò ne frivolè aut interturbato jurisdictionum ordine, omisso medio appellaretur. Primo malo occurritur statuto supra relato, quo prima causarum cognitio Judicibus reservatur, ad quos *de jure, aut consuetudine, vel privilegio pertinet.* Sed dum excipiuntur *causæ majores in jure expressè denominatæ*, quid aliud operari potest illa exceptio, quàm ut causæ majores etiam in prima instantia summi Pontificis judicio reserventur? Alteri abusui medetur caput sequens, ubi probibentur appellationes, nisi ad immediatum Superiorem, & à sententiis interlocutoriis, nisi gravamen inferant irreparabile. Itaque istud caput *de causis, consuetudinem vocandi Romam, etiam à remotissimis partibus leviores causas, minimaque negotia* tollit, sed exceptione firmat consuetudinem illuc vocandi *causas maiores*, quæ *parvis, & minutis rebus ac negotiis* opponuntur à Concilio Basileensi sess. 31.

9. Id luce clariùs evadet si notetur doctrina Juris Canonici, ejusque Glossatorum & Interpretum circa ordinem Judiciorum. Nam ex cap. *ut nostrum* de appellat. summus Pontifex causam motam apud Inferiorem Judicem ad se evocare poterat, quod de Principe supremo docent etiam Juris Civilis Doctores, ut videri potest apud citatos ab Augustino Barbosa in hoc cap. verb. *ad nostrum judicium revocavimus* Eaque evocatio eundem, aut majorem, quàm appellatio, habebat effectum; *Cùm plus sit*, inquit Innocentius III. illius Decretalis Autor, *Romanum Pontificem ad se aliquod revocare* (aut ut est in margine) evocare) *negotium, quam quemquam ad eum super aliquo negotio provocare.* Poterat etiam ad summum Pontificem appellari omisso medio ut patet ex cap. *antiqua* de privileg. ubi gloss. verb. *ab omnibus*; *hoc est*, ait, *privilegium Apostolicæ Sedis ut omissis omnibus possit appellari ad ipsam.* Idem docet hic Augustinus Barbosa, plurimorumque Doctorum autoritate confirmat. Jus autem illud observabitur in Galliâ, ut alibi. Non enim

alio

alio jure communi quàm Decreto, & Decretalibus utebantur Galli ut tradit D. Petrus de Marca lib. 3. cap. 6. n. 5. verbis jam alibi relatis; Abusus igitur, qui circa hæc duo puncta irrepserant, tollere voluerunt Patres Basileenses, Autores Pragmaticæ Sanctionis, & Autores Concordatorum, solis causis majoribus primo sanctæ Sedis judicio relictis, & sublatis appellationibus, omisso medio, vel à sententia interlocutoria gravamen irreparabile non inferente.

10. Agnovisse, vel invitus videtur Gerbasius, Concordata aliquid statuisse circa causas majores, & discrimen inter illas, & ordinarias posuisse; sed vult hoc tantùm statutum, nempe ut illæ referrentur ad summum Pontificem, non istæ. *Esto* (inquit num. 4.) *determinata quoque sit in Concordatis ratio finiendarum causarum majorum, Esto clausula ista, exceptis causis maioribus, &c. legem contineat, &c.* Et infra: *Clausula itaque negat cognitionem causarum maiorum debere omninò finiri à Iudicibus in partibus sine relatione ad summum Pontificem.* Sed aliena est prorsus à mente Conditorum illius statuti hæc interpretatio; quatenus primum judicium causarum majorum Episcopis reservare conatur. Primò enim jam dudum desierat ille relationum usus, ut ne verisimile quidem sit illum in mentem aut Pontificis, aut Galliæ Regis, aut Episcoporum venisse. Secundò non quærebatur an sancta Sedes esset consulenda super negotiis, sed in quo Tribunali, & quo ordine judicanda essent? An nimirum passim omnia possent per evocationem, aut per appellationem ad Curiam Romanam trahi, ut patet ex integro Decreti Basileensis, Pragmaticæ Sanctionis, & Concordatorum contextu.

11. Non negabit Gerbasius Senatui Parisiensi veram Pragmaticæ Sanctionis intelligentiam, quippe cujus se illa Curia protectricem profiteatur. Atqui Senatus Parisiensis in oratione ad Regem Ludovicum XI. an. 1461. circa libertates Ecclesiæ Gallicanæ habitâ, & inter Tractatus de illis libertatibus in 1. tom. Puteani secundo loco relatâ, declarat primam cognitionem, & decisionem causarum ad Episcopos spectare, nisi sint majores.

12. Idem declararunt Officiales Regii an. 1461. „ Cautum est ut „ Ordinarii tanquam veri Pastores cognitione, ac jurisdictione gau„ derent in suas oves, exceptis causis majoribus reservatis à dict. Con„ cil. scilicet Basileensi apud Puteanum in probat. libert. Eccl. Gall. c. „ 36. n. 21.

13. Articulo 15. affert Gerbasius quædam exempla Concordatis recentiora, quibus ostendit Regem Christianissimum, vel Ecclesiam Gallicanam, vel Episcopos singulares intercessisse, ubi summi Pontifices Episcopos deponere moliebantur, sed cùm afferat exempla etiam contraria, quid ex illo conflictu resultat, nisi modò illud, modò aliud jus usurpari, prout quisque suis rationibus commodum judicat.

CAPUT IV.

De *causis judicandis Romæ.*

1. SEcunda controversia est an majorum causarum cognitionem Judicibus delegatis in Regno committere teneatur summus Pontifex? Nequaquam certè, ad id adstringitur: quia non honoris tantùm causa, & in signum superioritatis summo Pontifici reservatæ sunt, quod de appellationibus in causis ordinariis dici posset; sed quia propter rerum dignitatem, supremi Judicis lumen, & autoritatem requirunt.

2. Sunt multi alii casus, in quibus summus Pontifex deberet causarum cognitionem ad se trahere, etiamsi aliàs nulla ei positiva lege reservarentur, v. g. Primò cùm Episcopi aut nolunt, aut non possunt Ecclesiarum necessitatibus providere. *Attamen*, inquit Joannes Gerbais de cauſ. major. art. 10. §. 3. *Si quando Metropolitani, vel in Suffraganeorum suorum sceleribus convivere visi sunt, vel certè ob suum latiùs malum, nimiamq. fortè corruptelam emendandis illis impares extiterunt; haud immeritò sane Apostolica Sedis tunc adfuit autoritas, ad quam nempe spectat cæterorum Episcoporum excitare vigilantiam, imò & eorum implere vices, si forte deficiant &c.*

3. Secundò quando periculum est in mora, sic idem Gerbais art. 11. in fin. loquens de Commissariis ab Urbano VIII. datis die octava mensis Octobr. an. 1632. ad instantiam Ludovici XIII. Francorum Regis adversus quosdam ejus Regni Prælatos, ait formam illam judicii, ut scilicet summus Pontifex supremum causæ judicium immediatè

mediatè committeret, necessariam fuisse, *ob genus criminis, quod cùm præsentem Imperio suo* (Ludovici) *ruinam intentaret, longiorem tametsi Canonicam judicii formam non sinebat usurpari.*

4. Tertiò quando res sunt admodum difficiles; præsertim si concurrat aliquid scandali periculum, ut fatetur ipsemet Gerbais art. 4. §. 1. quamvis aliundè contendat primam majorum causarum, quo nomine difficiliores præcipuè in materia fidei, intelligit, cognitionem ad Episcopos pertinere. *Hæc itaque*, inquit, *regula constitui inepte poterit in fidei dirimendis quæstionibus. Nempe si controversiæ forsan aliquæ in Provinciis excitentur de rebus ad fidem spectantibus, vel res illæ obscuræ erunt, insolentes, neque satis aut scripturis, aut etiam traditione explicatæ,* TVM CONSVLENDA ERIT APOSTOLICA SEDES, EIVSQVE EXPECTANDA SENTENTIA, QVÆ PRIMA ESSE DEBET, *ut inquit Facundus Hermianensis.* Consentit in hoc Joannes Gerbasius cum Joanne Gersonio; nisi quod iste primum earum causarum difficilium judicium summo Pontifici reservet. Hæc sunt ejus verba tract. de examinat. doctrinarum consideratione 3. *Aliquæ sunt doctrinæ palam hæreticales apud omnes; aliæ dubiæ simplicibus, sed manifestæ sapientibus, & peritis; tertiæ veluti neutræ habentes pro se Doctores cum rationibus ad utramque partem probabilibus: Nec in una tantùm Diœcesi, vel pauci, sed apud omnes Christianos, aut longè plurimos. Est ergo veritas quod in primis, & secundis autoritas inferiorum Prælatorum se extendit & ad suos tantummodo: In tertiis verò nequaquam, quoniam meritò dicuntur majores causæ fidei propter difficultatem decisionis cum periculo scandali: Ideo sunt ad Sedem Ecclesiæ,* VEL AD SEDENTEM IN EA *referenda, juxta illud: Si quid ambiguum, vel difficile, &c.*

5. Quartò Si Episcopi etiam vicini suspecti essent. Cùm enim jure tam naturali, quàm positivo Judices suspecti recusari possint, si omnes inferiores gravi laborarent suspicione, recurrendum sine dubio esset ad supremum, qui negotium ad se trahere posset, si certò prævideret Episcopos verbi gratia sæcularis potestatis metu injustitiam nullo modo, vel difficulter reparandam commissuros. Istud pluries accidit in negotiis Episcoporum. Quamobrem Hincmarus Episcopus Remensis

13. Articulo 15. affert Gerbasius quædam exempla Concordatis recentiora, quibus ostendit Regem Christianissimum, vel Ecclesiam Gallicanam, vel Episcopos singulares interceſſisse, ubi summi Pontifices Episcopos deponere moliebantur, sed cùm afferat exempla etiam contraria, quid ex illo conflictu resultat, nisi modò illud, modò aliud jus usurpari, prout quisque suis rationibus commodum judicat.

CAPUT IV.

De *causis judicandis Romæ.*

1. SEcunda controversia est an majorum causarum cognitionem Judicibus delegatis in Regno committere teneatur summus Pontifex? Nequaquam certè, ad id adstringitur: quia non honoris tantùm causa, & in signum superioritatis summo Pontifici reservatæ sunt, quod de appellationibus in causis ordinariis dici posset; sed quia propter rerum dignitatem, supremi Judicis lumen, & autoritatem requirunt.

2. Sunt multi alii casus, in quibus summus Pontifex deberet causarum cognitionem ad se trahere, etiamsi aliàs nulla ei positivæ lege reservarentur, v. g. Primò cùm Episcopi aut nolunt, aut non possunt Ecclesiarum necessitatibus providere. *Attamen*, inquit Joannes Gerbais de cauſ. major. art. 10. §. 3. *Si quando Metropolitani, vel in Suffraganeorum suorum sceleribus convivere visi sunt, vel certè ob suſum latiùs malum, nimiamq. fortè corruptelam emendandis illis impares extiterunt; haud immeritò sane Apostolicæ Sedis tum adfuit autoritas, ad quam nempe spectat cæterorum Episcoporum excitare vigilantiam, imò & eorum implere vices, si forte deficiant &c.*

3. Secundò quando periculum est in mora, sic idem Gerbais art. 11. in fin. loquens de Commissariis ab Urbano VIII. datis die octava mensis Octobr. an. 1632. ad instantiam Ludovici XIII. Francorum Regis adversus quosdam ejus Regni Prælatos, ait formam illam judicii, ut scilicet summus Pontifex supremum causæ judicium immediatè

mediatè committeret, necessariam fuisse, *ob genus criminis, quod cùm præsentem Imperio suo* (Ludovici) *ruinam intentaret, longiorem tametsi Canonicam judicii formam non sinebat usurpari.*

4. Tertiò quando res sunt admodum difficiles; præsertim si concurrat aliquid scandali periculum, ut fatetur ipsemet Gerbais art. 4. §. 1. quamvis aliundè contendat primam majorum causarum, quo nomine difficiliores præcipuè in materia fidei, intelligit, cognitionem ad Episcopos pertinere. *Hæc itaque*, inquit, *regula constitui inepte poterit in fidei dirimendis quæstionibus. Nempe si controversiæ forsan aliquæ in Provinciis excitentur de rebus ad fidem spectantibus, vel res illæ obscuræ erunt, insolentes, neque satis aut scripturis, aut etiam traditione explicatæ,* TVM CONSVLENDA ERIT APOSTOLICA SEDES, EIVSQVE EXPECTANDA SENTENTIA, QVÆ PRIMA ESSE DEBET, *ut inquit Facundus Hermianensis.* Consentit in hoc Joannes Gerbasius cum Joanne Gersonio; nisi quod iste primum earum causarum difficilium judicium summo Pontifici reservet. Hæc sunt ejus verba tract. de examinat. doctrinarum consideratione 3. *Aliquæ sunt doctrinæ palam hæreticales apud omnes; aliæ dubiæ simplicibus, sed manifestæ sapientibus, & peritis; tertiæ veluti neutræ habentes pro se Doctores cum rationibus ad utramque partem probabilibus: Nec in una tantùm Diœcesi, vel paucis, sed apud omnes Christianos, aut longè plurimos. Est ergo veritas quod in primis, & secundis autoritas inferiorum Prælatorum se extendit & ad suos tantummodo: In tertiis verò nequaquam, quoniam merito dicuntur majores causæ fidei propter difficultatem decisionis cum periculo scandali: Ideo sunt ad Sedem Ecclesiæ,* VEL AD SEDENTEM IN EA *referendæ, iuxta illud: Si quid ambiguum, vel difficile, &c.*

5. Quartò Si Episcopi etiam vicini suspecti essent. Cùm enim jure tam naturali, quàm positivo Judices suspecti recusari possint, si omnes inferiores gravi laborarent suspicione, recurrendum sine dubio esset ad supremum, qui negotium ad se trahere posset, si certò prævideret Episcopos verbi gratia sæcularis potestatis metu injustitiam nullo modo, vel difficulter reparandam commissuros. Istud pluries accidit in negotiis Episcoporum. Quamobrem Hincmarus Episcopus Remensis

privilegium à ſancta Sede inſtanter efflagitavit, impetravitque ne ab alio, quam à ſummo Pontifice judicari poſſet. *Nullius infeſtatio ante audientiam Romani Pontificis, quia nec regula hoc permittunt Eccleſiaſtica, judicare te, vel condemnare præſumat. Quod etſi temerarius quiſquam fortè præſumpſerit, nullius excommunicationis, vel obligationis, vel condemnationis ſententiâ ſine decreto Pontificis tenearis adſtrictus, ſed ſi à quocumqnt, vel undecumque fueris compellatus, ut debeas judicari,* APOSTOLICI PAPÆ IVDICIO TE RESERVARI *noſtrâ, imò B. Petri autoritate decernimus. Nec alterius cujuſcumq; juri, vel judicio te ſubijci exceptâ poteſtate Sedis Romani Pontificis, nec ad alterius Primatis Provinciæ Synodum, niſi ex communi placito poſſe convocari mandamus.* Nicolaus I. epiſt. in Append Miniſtrant hujuſmodi exempla oppreſſorùm à propriis Coepiſcopis Antiſtitum Hiſtoriæ Gallicanæ, Prætextati Rothomagenſis à Chilperico Rege oppreſſi, de quo Gregorius Turonenſis hiſt. franc. lib. 5. c. 19. S. Deſiderii Epiſcopi Viennenſis Brunechilde Regina inſtigante, exauctorati in Concilio Cabilonenſi an 603. illorum Epiſcoporum de quibus Sigebertus in Chron. an. 685. *Theodoricus Rex*, inquit, *Ebroinum in gratiam recipit, ejus conſilio Synodum Epiſcoporum cogit, & in hac multos eorum ex ſententia Ebroini privat*: Arnulphi, Hugonis Capeti præcepto urgente à Sede Remenſi depoſiti, de quo lib. 5. Aimoini, ſive ejus continuatoris cap. 46. aliorum denique non paucorum, quos certè maximè juviſſet, ſi Romani Pontifices eorum cauſas ad ſe evocaſſent, ne à Coepiſcopis Principum voluntati cedentibus obruerentur.

6. Concilium Tridentinum dignitati, ac ſecuritati Epiſcoporum optimè ſe conſulere putavit, ſtatuens, ut cauſæ graves Epiſcoporum à ſolo Romano Pontifice judicarentur, non permiſsâ earum cognitione Conciliis Provincialibus, aut Epiſcopis Metropolitanis, niſi fortè ad ſumendam informationem, ſi quando id locorum diſtantia, vel alia ratio poſtularet, *Cauſæ criminales*, inquit ſeſſ. 24. de reform. c. 5. *graviores contra Epiſcopos etiam hæreſis, quod abſit, quæ depoſitione, aut privatione dignæ ſunt, ab ipſo tantum ſummo Pontifice cognoſcantur, & terminentur. Quod ſi ejuſmodi ſit cauſa, quæ neceſſariò extra Romanam Curiam ſit committenda, nemini prorſus ea committatur, niſi Metropolitanis, aut Epiſcopis à Beatiſſimo Papa eligendis. Hæc vero commiſſio, & ſpecialis ſit, & manu ipſius Sanctiſſimi Pontifici*

ſ.

ficis signata, nec unquam plus his tribuat, quam ut solam facti instructionem sumant processumq; conficiant quem statim ad Romanum Pontificem transmittant: reservata eidem Sanctissimo sententia definitiva. Videri etiam potest sess. 13. de reform. c. 8. & jura utrobiq; ad marginem citata. Cùm ab Episcoporum pertineat dignitatem talem habere Judicem: Nescio cur illi ipsi ejus judicium effugere nitantur, quo facilè possent indigere. An ut Conciliis Provincialibus sua servetur autoritas. Sed defuit in Gallia illorum usus; & licet congregarentur, ad tuendam innocentiam, si opprimeretur, vel ad plectendam injustitiam, si à potentibus defenderetur, parum valerent.

7. Aliæ possent occurrere occasiones, & legitimæ causæ perferendæ ad sanctam Sedem primæ negotiorum cognitionis. Illic posse causas retineri, quoties justa subesset ratio expresse continebat olim Pragmatica Sanctio his verbis, *aut aliam rationabilem causam*, quæ verba licet deleta sint, ut docet glossa, ad instantiam Universitatis Parisiensis, ne sub illorum prætextu quælibet negotia Romæ tractarentur, & quælibet causa justa, & rationabilis supponeretur: Tamen si revera subessent huiusmodi causæ justæ, & rationabiles, si non ex Jure Gallico, certè ex naturali, & Divino, liceret summo Pontifici potestate sibi à Christo traditâ; uti.

8. Sic habet nunc Pragmatica Sanctio tit. de causis §. si verò, ubi sermo est de causa in partes remittenda, *Nisi forte propter defectum justitiæ, aut justum metum etiam in partibus convicinis, de quibus in commissione exprimendis legitimo priùs documento, aliàs quam per juramentum summarie constiterit, apud ipsam Sedem foret meritò retinenda.* Glossa ad verbum *convicinis*, *sequebatur in primo originali, aut aliam rationabilem causam; quæ clausula sublata est instantibus Nunciis Universitatis Parisiensis, eo quod minima causa, quæ in Romana Curia exponeretur, apud multos rationabilis, & legitima judicaretur, & per hoc non esset provisum abusibus.* Cessante igitur fraude, *si defectus justitiæ, justus metus, aut alia rationabilis causa postulet, negotium poterit apud sanctam Sedem retineri.*

9. Si Conciliis Provincialibus relinquenda est cognitio graviorum causarum contra Episcopos, non est expectandum, ut quisquam puniatur, cùm jam pridem nulla illic Concilia celebrari videamus. Atque illud præcipuum videtur esse consilium eorum, qui tan-

toperè certant; ut Episcopi à Conciliis Provincialibus judicentur. Cùm enim frequentior erat Synodorum celebratio securiùs, & honorabiliùs sibi arbitrabantur Præsules solius Romani Pontificis subjacere judicio. Si quis de admisso in Regem, aut Regnum crimine accusaretur, facilis quidem foret Concilii congregatio, sed accusato admodum periculosa, esset que maximè optandum, ut illius causa immediatè ad sanctam Sedem deferretur, Romæque judicaretur juxta Concilii Tridentini Decretum.

CAPUT VII.

Utrum Papa in ferendo judicio teneatur ordinem Iudiciarium ad amussim sequi.

1. HÆc quæstio egregiè tractata est à Joanne Monacho Cardinali Natione Gallo, patria Picardo supra Constit. Bonifacii VIII. quæ incipit; Rem non novam. Extravag. de dol. & contum. ac verb. *non obstantibus aliquibus privilegiis*: Antequã dubium resolvat distinguit quinque genera legum, & jurium, scilicet primò legem æternam, quam cum S. Augstino contra Faustum definit esse Divinam voluntatem, ordinem universitatis conservari jubentem, & perturbari vetantem. Secundò legem naturalem homini impressam, tanquam participationem quamdam legis æternæ, & principia rerum agendarum dictantem; puta benè esse agendum, nulli nocendum, benè agentes premiandos peccantes puniendos. Tertiò legem Divinam hominem dirigentem ad finem supernaturalem, id est natualem virtutem, & facultatem hominis excedentem. Quartò legem humanam ex naturali deductam tanquam conclusionem à principio necessariam cum illo connexionem habentem. Quintò legem humanam; naturalem determinantem in iis, quæ ab ipsa in communi tantùm præscribuntur; puta cùm lex naturalis dictet in communi peccantes esse puniendos, non determinata pœna, lex humana præscribat homicidas esse puniẽdos tali. vel tali genere pœnæ.

2. Ex his quinque legum generibus quatuor prima cujusvis hominis,

minis, etiam ſummi Pontificis, poteſtatem ſuperant. Cùm enim lex æterna ſit ipſemet Deus, lex autem naturalis, quaſi quædam copia, & impreſſio legis æternæ à Deo facta; lex Divina ab ipſomet Deo conſtituta; ac denique lex humana à naturali tanquam concluſio deducta, virtualiter, ac radicaliter in ſuo principio contenta, ejuſdem rationis cum illa cenſeatur; conſtat illas omnes à ſolius Dei voluntate pendere, unde interdum earum quælibet ab Autoribus legis Divinæ nomine donatur. His igitur non ſuperiores, ſed ſubjecti ſunt cujuſcumque conditionis homines, nec ab eis recedere ſine peccato poſſunt.

3. Itaque dum quæritur an ſummus Pontifex teneatur ordinem judiciarium in aliquo ſequi: Primò videndum eſt an ille ordo ſit à lege aliqua, ex ſupradictis præſcriptus. Quod ſi ita eſſe conſtiterit, non poterit certè illi ſeſe non accommodare: ſed de hoc nulla eſt controverſia, præſertim in materia libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, in qua frequentiores contentiones oriuntur ex violatis aut prætermiſſis ſolemnitatibus, & formulis in Gallia ſervari ſolitis, & conſuetudine, ab ordinationibus Regiis, aut Senatusconſultis, inſtitutis.

4. Quocirca dicendum videtur non debere quidem ſummum Pontificem ſolitum illum ordinem prætermittere, vitandæ perturbationis cauſa, & quia plerumque ad juſtitiam conducere in qualibet regione cenſenda ſunt, quæ populi conſenſu, ac diuturno uſu comprobata ſunt; non tamen ideò invalida eſſe ſummi Pontificis Decreta, dummodo in iis nihil deſideretur illorum, quæ lex Divina, vel naturalis præcipit, præſertim ſi prætermittere ordinem, neceſſitas, aut magna utilitas ſuadeat; puta ſi ejus conditionis ſit negotium, ut niſi celerrimum afferatur remedium, plurima conſecutura ſint mala, qualia eſſent dogmata pernicioſa, Sacramentorum prophanationes, &c. Imò in rebus minoris momenti, ſi per proviſionem, ut vulgò dicitur ſine partium præjudicio, aliquid ſtatuatur, alicuius periculi vitandi gratia, cauſæ meritò maturioti examini, & diſcuſſioni à Judicibus, ad quos pertinet, faciendæ reſervato. Vel enim forma illa eſt à Rege aut populi uſu conſtituta; & ſic Summum Pontificem utpotè Superiorem ligare nequit. Vel ab Eccleſia ipſa inducta eſt, & ita ſupremi

Paſtoris

Paſtoris eſt, ſuper ea diſpenſare, poſtulante neceſſitate, vel Eccleſiæ utilitate.

5. An minorem ſummo Pontifici libertatem circa formulas in judiciis Eccleſiaſticis concedemus, quàm Juriſconſulti Curiis Regiis in negotiis ſæcularibus? *Curia Parlamenti*, inquit Petrus Rebuffus in proem. ad Concord. n. 15. *ex bono, & æquo judicare ſolet, & ſecundum conſcientiam, & debet veritatem attendere non ſubtilitatem ſeu formalitatem.* Omitto, quod vulgò circumfertur, Principem & præcipuè Papam, eſſe ſupra legem, ſolutum à lege, ac lege ſuperiorem. Verumtamen cùm id de vi tantùm coactiva intelligi debeat, Principes, præſertim Eccleſiaſtici, vim legis directivam, amore juſtitiæ, accuratiùs ſequi debent, quam ſubditi vi coactivæ, timore pœnæ, ſeſe accommodare.

6. Illuſtriſſimi Præſules Gallicani, ut ſummi Pontificis, quam primarum Eccleſiarum Galliæ libertatem adverſus Regaliam defendentis zelum ſiſterent, violatum ab eo in aliquibus negotiis judiciarium ordinem obtenderunt; ac cùm deberent Chriſti Vicarium malis, & ſcandalis in illis ipſis negotiis perpetratis medentem juvare, illa ſilentio involventes de inverſo proceſsùs ordine graviſſimas excitarunt querelas. Verùm quæcumque neceſſaria erant ab eo obſervata fuiſſe, & ea tantùm prætermiſſa, quæ vel impoſſibilia erant, vel ob conditionem negotiorum, promptum remedium poſtulantium, adhiberi non poterant, ac denique rerum juſtitiam adeò eſſe evidentem, ut nullo prætermiſſarum formularum prætextu eludi poſſet, egregiè demonſtratum eſt variis ſcriptis Gallico idiomate editis, præſertim in libello, cuius titulus eſt; Conſiderationes circa Eccleſiaſtica negotia in proximis Comitiis generalibus Cleri Gallicani proponenda. His igitur omiſſis ad quæſtionem redeamus.

7. Communia quidem à nemine negantur. Sed ea caſibus particularibus applicare, in quibus tamen operæ pretium eſt, non tam facilè quilibet poſſit.

8. Duabus partibus omninò neceſſariis, & quaſi eſſentialibus conſtat judicium, ſcilicet cognitione cauſæ, & prolatione ſententiæ, ad quas reliqui omnes actus referuntur. Neceſſe quippe eſt, ut Judex cauſæ merita intelligat, ac iis in-

tellectis jus dicat. Verùm ut causæ cognitionem adipiscatur, opus est, ut utraque pars jus suum exponat, ac partis adversæ allegationibus respondeat, quod litis contestatio à pragmaticis nuncupatur. Ex ea contestatione maximè pendet causæ instructio, eò quod nihil magis ad detegendam veritatem juvet, quàm si omnes utrinque rationes proponantur, ut contingit, cùm hinc Actor, illinc Reus; alter pro affirmativa; alter pro negativa, studiosissimè, ut fieri solet ab iis, quorum interest, conquisita argumenta proferunt. Undè illa litis contestatio ceu præcipuum processûs fundamentum habetur à Jurisconsultis. Ut autem ambæ partes in id concurrant, oportet, ut vel communi consensu, vel quod plerumque necesse est per Rei citationem conveniant apud Judicem. Quod si, ut ferè semper accidit, altera pars affirmet, neget altera; cùm neutri quantumvis eximiæ dignitatis credendum sit; probationibus opus est, quæ de veritate finem faciant, ac Judices instruant. Detectâ veritate pronuncianda est sententia, ac executioni demandanda, nisi fortè injusta sit, & à superiori Judice corrigenda.

9. Quamvis ergo ad hoc, ut judicium validum sit jure naturali, ac Divino, satis sit, ut Judex causam norit viâ publicâ (cùm enim ut persona publica, & ob bonum publicum procedat, non sufficit ei privata cognitio, quantumvis certa); & ut æquitatem, & justitiam servet in jure dicendo: tamen quia perfecta illa cognitio, partibus non auditis, vel saltem vocatis, & aliunde accersitis probationibus, haberi non potest; nec consequenter, nisi temerè judicari: necesse omninò est; primò ut partes citentur, nisi fortè ultrò convenerint, & utraque jura sua tueatur, aut tueri possit. Secundò ut, si pars altera adesse nolit, quod ab altera asseritur probetur. Tertiò ut judicium secundùm allegata, & probata, juri præsertim Divno, & naturali consentaneum proferatur.

CAPUT VIII.

De necessitate Citationis, & probationum.

1. CItationem de jure naturali ac Divino esse consentiunt omnes ferè Doctores; ita scilicet, ut nemo condemnetur, nisi se defendendi facultatem habuerit. In eam sententiam adducuntur variis Sacræ Scripturæ locis, præsertim Genes. 4. vers. 9. *Ait Dominus ad Cain, &c.* ubi Glossa interlinearis sic ait; *Non quasi ignarus ut discat, sed ut reum puniat*; quia scilicet nemo puniendus est, nisi aut convictus, aut sponte confessus. Non patitur bonum publicum ut impunita remaneant scelera; sed multò minus ut plectantur insontes, qualis autem quisque sit, nemo meliùs novit quàm ipse; nec aliis meliùs innotescere potest, quàm ipsius verbis; quæ si sincera sint, veritatem manifestant; si mendacia, non ità componi, aut promi possunt, ut vel ex contextu, vel ex modo, vel ex collatione cum aliis indiciis, & probationibus, aliquam non præbeant Judici criminis detegendi ansam, ut neque famâ, neque testibus solis, neque aliâ quavis ratione tutè omninò, ac expeditè, reo non audito, ad criminis, vel innocentiæ cognitionem perveniri possit. Etenim licet factum ipsum possit omninò notorium, & evidens esse: tamen eius bonitas, & malitia plurimum ab adiunctis, seu circumstantiis pendet, quarũ saltem aliquas nemo alius præter ipsum facti Autorem certò novisse potest, v. g. quâ intentione ductus fuerit, quod maximè in ferendo de qualibet actione iudicio attendendum est; quia, ut Divina docent oracula, si oculus intentionis fuerit simplex, totum corpus actionis, quæ benè ac malè fieri potest, erit lucidum. sin autem nequam fuerit intentionis oculus, tenebrosum erit totum actionis corpus. Jurisperiti etiam in criminibus an dolus interceserit, diligenter inquirendum monent.

2. Eâ de causâ inhumana semper habita sunt illa Judicia, quæ contra absentes non auditos, nec vocatos prolata fuerant. Ipsimet Pagani ab eis abhorruerunt. *Non est consuetudo Romanis damnare aliquem*

quem hominem, priusquam is, qui accusatur, præsentes habeat Accusatores, locumq; defendendi accipiat ad abluenda crimina? Verba sunt Festi ad Judæos S. Pauli damnationem urgentes Agrippæ relata Act. 25. vers. 16. Seneca eam esse putabat ante sententiam audiendæ utriusque partis necessitatem, ut sapienter pronunciaverit; qui *parte inauditâ alterâ aliquid statuerit, licet æquum sit quod statuit, haud æquus fuit.* In Med. vers. 199. & 200.

3. Eam injustitiam sibi à suis Adversariis factam gravissimè conqueritur S. Joannes Chrysostomus in epistola ad S. Innocentium Romanum Pontificem, *Quæ ab ipsis facta, contra omnem sunt ordinem, contra omnes Leges, contra omnes Ecclesiasticos Canones. Et quid dico, Canones Ecclesiasticos? Neque in Gentilium judiciis, neque in Barbarorum Tribunalibus talia attentata sunt unquam, imò verò neque Schyta, neque Sauromatæ unquam judicarunt, judicium dandum uni parti, absente ea, qua accusatur, &c.*

4. Sanctus Augustinus epist. 162. ita in Donatistas invehitur: *Ubi est quod Scriptura clamat: Antequam interroges, ne vituperes quemquam, & cùm interrogaveris corripe justè; Si ergo nec vituperati, nec correpti, sed omninò damnati sunt, qui de suis criminibus nihil absentes interrogari potuerunt.*

5. Nec puto à quoquam dubitari, quin audiendus, vel saltem citandus sit reus, antequam in eum, vel etiam pro eo feratur sententia: De citandi tantum ratione interdum ambigitur. Bonifacius VIII. in Constitutione *Rem non novam*, de dol. & contum. in Extravag. commun. quam occasione dissidii cum Philippo IV. Francorum Rege dicitur edidisse, statuerat, ut citationes autoritate Apostolicâ de quibuscumque personis, undecumque, & ubicumque essent præsertim si impedirent ne citationes ipsæ ad se pervenirent, sive loca tutè, ac liberè adiri non possent, factæ in audientia litterarum Apostolicarum, aut in aula Palatii, postmodum affigendæ in valvis majoris Ecclesiæ loci, in quo Romana Curia resideret, sic valerent, ac arctarent citatos, sicut si eos personaliter apprehendissent, seu ipsismet significatæ fuissent. Quia verò vox illa, *præsertim*, indicare videbatur, id etiam in aliis casibus, ultra expressos in constitutione, locum habere debere, cæteros omnes Clemens V. in Concilio Viennensi

excluſit, his verbis ; *Præfatum modum citandi reſtringimus ad illos tantùm , & in illis locum volumus ſibi vindicare, qui faciunt , impediunt, vel procurant, per ſe, vel per alios , quoquo modo, ne ad eos poſſit citatio pervenire, vel quorum domicilia, ſive loca non poſſunt tutè, liberè ve adiri.* Clement. *Dudum* de judic.

6. Ergo de jure Divino, ac naturali eſt, ut nemo condemnetur, niſi ſeſe defendendi facultatem obtinuerit. Quamobrem oportet ut citetur, meliori quo poteſt modo; Ita tamen, ut , quantum eſt ex jure Divino vel naturali, ſatis ſit , quod citatio ad ejus cognitionē perveniat, aut ut , ne pervenire poſſit, ipſe vel efficiat, vel procuret. Cæterùm quantum ad ſpeciales citationis conditiones pro variis perſonarum, & negotiorum circumſtantiis, Canonibus, & legibus ſtandum eſt, quamdiù aliqua urgentiſſima cauſa diverſum ordinem ſequi non ſuadet. Si autem hujuſmodi cauſa ſubſit , juſtitia præſcriptis formulis, quæ propter commodiùs ſervandam juſtitiam excogitatæ ſunt, anteponenda eſt, præſertim à ſupremo judice.

7. Porrò ſi reus ſincerè crimen ſuum, aut aliud quid ſibi contrarium fateatur ; ulteriori probatione non eſt opus ; præſertim ſi de ſcelere non agatur , cui pœna mortis debeatur (quo caſu non eſſet audiendus , perire volens:) quia non eſt veriſimile, homines, ad privatum ſui amorem propenſiſſimos, velle ſuis rebus nocere, etiam cum veritatis diſpendio, quam è contra plerique propriarum rationum conſervationi poſtponunt. Sed cùm deeſt rei confeſſio, neceſſe eſt, imò, cùm adeſt confeſſio, eſt utile alias conquirere probationes, ut nonniſi plenè comperto facto jus dicatur.

8. Cujuſmodi autem debent eſſe probationes, ut plenam fidem facere cenſeantur, vel ut Judex ad ferendam certam ſententiam procedere queat ; pro cauſis quidem ordinariis duo teſtes omni exceptione majores ex jure Divino, in variis Scripturæ locis promulgato, & ex multis legibus humanis, requiruntur, & ſufficiunt. Frequenter tamen plures neceſſarii ſunt , ſeu probationes majores : aliquando ſufficiunt pauciores probationes , pro rerum , & perſonarum conditione , prout crimina , de quibus eſt quæſtio , clam , aut palam ſolent perpetrari ; prout pœna gravior , aut levior infligenda eſt , ac pro cæteris circumſtantiis. Quocirca id ſequendum eſt quod

præ

præscribunt leges, & consuetudines, aut Judicis arbitrio standum, ubi res à legibus ei permissa est, aut ubi judex supremus est, cujus sententia legis vim habet, quoties juri Divino aut naturali apertè non repugnat.

9. Dubitatur autem, utrum, si pœna pro vero, seu non comperto crimine imponeretur, valeret sententia. Eam certè rescindendam esse probat idem Joannes Monachus loco jam citato, plurimis, gravissimisque rationibus: unde necessariò consequitur abstinendum esse à ferendis huiusmodi judiciis. Reus non tam sui, quàm aliorum causâ punitur à Judice, ut scilicet similis pœnæ timore à malo retrahantur. Si autem crimen confessione; aut alia juris ratione ad publicam lucem deductum non fuerit, non magis malis, quàm bonis terror incutitur, nec potiùs culpæ Reorum, quàm iniustitiæ Judicum pœna adscribitur. *Evidentia patrati sceleris non indiget clamore Accusatoris*, ut habet Glossa in cap. 4. Genes. vers. 10. Indiget tamen examine, ut patet in cap. 18. Genes. ubi Deus cum de peccato Sodomorum & Gomorrhæ dixisset, *Clamor Sodomorum, & Gomorrha multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis*; subiungit nihilominus; *Descendam, & videbo utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, an non est ita, ut sciam.* Ubi Glossa; *Ut à precipitatione judicii compesceret, mala Sodoma priùs voluit probare, quàm judicare.*

10. Cæterùm Superiorum sententia, etiam iniusta, præsertim si iniustitia circa modum dumtaxat versetur, contemni non debet, ne contemptus dignum reddat pœnâ, quæ fortè iniustè fuerat inflicta. Quo circa patienter monet S. Gregorius homil. 26. in Evang. *Pastor ergo vel absolvere indiscretè timeat, vel ligare. Is autem, qui sub manu Pastoris est, ligari timeat, vel injustè, nec Pastoris sui judicium temere reprehendat: ne, etsi injustè ligatus est, ex ipsa tumida reprehensionis superbia, culpa, quæ non erat, fiat.*

CAPUT IX.

Discrimina inter potestatem summi Pontificis erga fideles totius Ecclesiæ, & potestatem Archiepiscopi erga subditos suorum suffraganeorum.

1. CLariùs eluceſcet ſummi Pontificis autoritas erga fideles omnes, ſi cum eâ conferatur, quam Archiepiſcopi in ſuffraganeorum ſuorum ſubditos obtinent, idemque de Patriarchis, ac Primatibus erga fideles ſibi non niſi mediatè ſuppoſitos intelligendum eſt.

2. Primum, ac præcipuum diſcrimen, & à quo cætera ferè omnia ſuboriuntur, in eo poſitum eſt; quod poteſtas ſummi Pontificis ex omnium Catholicorum conſenſu à Deo immediatè profecta eſt. Archiepiſcopo verò ab Eccleſia collata eſt juriſdictio. Id luculenter tradit S. Thomas Opuſc. contra impugn. Relig. cujus verba alibi retulimus, & mox repetemus.

3. Secundum diſcrimen ex primo reſultat. Si enim ſummus Pontifex à Deo ſuam accepit autoritatem, ab Eccleſia vel tolli, vel minui nequaquam poteſt, quod ſummi Pontifices proteſtati, & Doctores confeſſi ſæpiſſimè ſunt. At verò Eccleſia poteſtatem, quam Archiepiſcopo contulit, modò auxit, modò minuit. Quo circa S. Thomas loco jam citato juriſdictionem non ſolùm ſummi Pontificis in omnes fideles, ſed etiam Epiſcopi in Sacerdotes ſuæ Diœceſis, juriſdictioni Archiepiſcopi in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum anteponit; *Epiſcopus ſubditur Archiepiſcopo ſolùm ex ordinatione Eccleſiæ, & ideo in quibus Eccleſia ſtatuit Epiſcopum Archiepiſcopo ſubjectum, in illis tantum ſubjectus eſt ei. Sacerdos autem, qui ex jure Divino Epiſcopo ſubditur, in omnibus eſt ei ſubjectus, ſicut etiam Papa habet immediatam juriſdictionem in omnes Chriſtianos, quia Eccleſia Romana nullis Synodicis conſtitutis cæteris Eccleſiis prælata eſt, ſed Evangelica voce Domini, & ſalvatoris noſtri Primatum obtinuit.*

4. Tertium diſcrimen ex ſecundo naſcitur. Quia enim Eccleſia Epiſcopis Archiepiſcopos præfecit, non autem eorum ſubditis, niſi in caſu appellationis, & pauciſſimis aliis; ſummo verò Pontifici Chriſtus

omnes

omnes suas oves commisit, quo nomine censentur non solùm Prælati, sed etiam eorum subditi : Archiepiscopus jurisdictionem tantùm mediatam habet in suorum suffraganeorum Diœcesanos ; summus autem Pontifex immediatam in omnes Christianos. Quod discrimen in variis Juris Canonici locis notatur, ut Can. quamvis dist. 21. cap. Romani de appellat. in 6. &c.

5. Quartò ex illa immediata summi Pontificis in omnes fideles jurisdictione oritur ; quod confessiones eorum per se , vel per suos Pœnitentiarios excipere possit , ut supra probavimus, quod Archiepiscopo pro cursu tantùm visitationis concessum est: *Archiepiscopus* (inquit S. Thomas quodlib. 12. art. 30.) *quia non habet immediatam jurisdictionem in omnes sui Archiepiscopatus, nisi ex appellatione, non posset alicui dare licentiam vel autoritatem audiendi confessiones contra voluntatem Episcopi, & Diœcesani suffraganei.*

6. Quintò in causis ad forum contentiosum spectantibus Archiepiscopus ex officio procedere non potest , nec etiam ad querelam unius partis, ut declarat cap. *Venerabilibus* de sentent. excommun. quod potest summus Pontifex, ubi necessitas postulat.

7. Sextò differt potestas summi Pontificis ab Archiepiscopali, quod summi Pontificis autoritas Successoribus S. Petri inhæreat, nec ad alios transferri queat. At verò dignitas Metropolitica modò uni Sedi, modò alteri, modò etiam, nullâ Sedis habitâ ratione, antiquiori Episcopo delata est, vel à Conciliis, vel ab usu, vel à summis Pontificibus quod tùm reliquarum Ecclesiarum , tùm Africanæ , historiæ testantur. Sed & in ipsa Gallia non defuerunt exempla tum collatæ, tum ablatæ Metropoliticæ dignitatis. Notissimum est S. Leonis factum , qui Hilarii Archiepiscopi Arelatensis erga sanctam Sedem contemptum mulctavit, demptâ illi Ecclesiæ Metropolitanâ jurisdictione, ac Ecclesiæ Viennensi concessâ ; Quamquam restitutæ sunt postmodum Arelatensi quædam suffraganeæ.

8. Septimò limitata est Metropolitanorum jurisdictio non solum ad certa loca, certosque articulos, sed etiam ad certum procedendi modum. At summus Pontifex solius justitiæ ac rectæ rationis limitibus

stringi-

ſtringitur. Licet enim, ut ſæpè notavimus, non æquale ſemper fuerit Pontificiæ poteſtatis exercitium, ampliſſima tamen ſemper illa poteſtas extitit.

CAPUT X.

De autoritate ſummi Pontificis in bona Eccleſiaſtica.

1. BOna Eccleſiaſtica, ſive in ordine ad Deum ſpectentur, quæ ſibi frugum terræ partem reſervavit in ſignum ſupremi, quod in omnia obtinet, dominii, ſive in ordine ad fideles, qui eorum, quæ à Divina bonitate acceperant, partem reddiderunt, ſive in ſe ipſis, ad abſolutum ſummi Pontificis dominium non pertinent, multò minùs aliorum Prælatorum, aut Beneficiariorum. Qui contrariam doctrinam tradunt, præterquam quod Sacrorum Canonum ſtatutis, & ſanctorum Patrum ſententiæ adverſantur, maximam Eccſiæ perniciem afferunt, Beneficiariis occaſionem præbentes, reditus Eccleſiaſticos ad extollendas proprias familias, ditandos parentes, vel Aulicos, magnifica Palatia conſtruenda, convertendi, eoſque ſive teſtamento, ſive donatione, aut aliâ diſpoſitione diſtrahendi; quæ res ad dantium conſcientiam graviſſimè ſauciat; & accipientium ſæpè fortunæ, Deo ita juſtè permittente, ſæpius ſaluti animæ plurimum obeſt.

2. Si bona illa quemadmodum docet Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. de reform. cap. 1. poſt Canonem Apoſtolicum 39. *Dei bona ſunt*; non debent, ut tradit idem Concilium, Epiſcopi, atque adeò nec primus Epiſcoporum, qui cæteris debet eſſe norma, ea ut propria tractare; ſed ut ſibi commendata, in eius, ad quem pertinent, cultum expendere; quodque ipſi ex his ſibi vendicant, in ſuam, tanquam in Dei hominum ſuſtentationem expendenda percipere. Sunt enim ipſi homines Dei, ut docet Apoſtolus 1 ad Timoth. 6. 11.

3. Fideles bona Eccleſiæ offerentes, etſi Miniſtris Chriſti, ut eius obſequio commodiùs vacare poſſent, neceſſaria vitæ ſub-

subsidia suppetere voluerint, nunquam tamen illis, aut illorum parentibus, vel consanguineis dicandis, aut aliis expensis inutilibus, sua bona destinarunt. Quocirca pleraque donationum instrumenta perhibent dari, & offerri bona illa sancto Petro, sancto Paulo, vel aliis Sanctis; non autem ipsorum Ministris, quibus ea ut Oeconomis tantùm, & Dispensatoribus commendantur, concessis tantùm ad sustentationem necessariis.

4. Quando primi Christiani pretia divenditorum prædiorum ad pedes Apostolorum perferebant; an vel ipsis fidelibus, vel Apostolis, vel alii cuipiam posteà venit in mentem, Apostolos esse pecuniarum illarum Dominos, & posse in alios usus insumi, quàm in alimoniam pauperum, vel in alia opera pia? An putavit quisquam potuisse S. Petrum, aut alios Apostolos his opibus augere familiam? An B. Petrus id grande piaculum non duxisset? An non autem iisdem legibus tenentur Apostolorum successores, quibus ipsimet Apostoli? An majori pollent autoritate in Ecclesiam, vel in ejus bona, illi, qui hodie præsunt, quàm qui à proprio Christi ore regimen acceperunt.

5. S. Thomas 2. 2. quæst. 100. art. 1. ad 7. expressè docet penes summum Pontificem directionem esse bonorum Ecclesiasticorum, non autem dominium. *Quamvis enim*, inquit, *res Ecclesiæ sint ejus* (summi Pontificis) *ut principalis dispensatoris; non tamen sunt ejus, ut Domini, & possessoris.* Quem locum sic commentatus est Cardinalis Cajetanus; *Nota quod cùm potestas Papæ quoad res temporales Ecclesiæ non sit potestas Domini, sed* DISPENSATORIS, *consequens est, ut plenitudo potestatis Papalis circa bona Ecclesiæ temporalia non exeat limites potestatis* DISPENSATIVÆ, *&c.* Et inferiùs; *Ex eodem quoque fundamento, scilicet quod Papa non est Dominus, sed* DISPENSATOR, *sequitur, quod de plenitudine potestatis non possit ad libitum dare bona Ecclesiæ, cui voluerit, aut consanguineis, &c. Sed teneatur* FIDELITER DISPENSARE, *ut rectà ratio suadet, juxta illud; Hic jam quæritur inter Dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. Et rursùs: Fidelis servus, & prudens, quem constituit Dominus super familiam, ut det illis in tempore tritici mensuram, & non ad libitum, quantum volet.*

6. Longissimè inter se distant bona sacra, & prophana, licet utrorumque solam dispensationem hominibus concreditam doceant

ſancti Patres. Iſta in omnes uſus nõ prohibitos expendi poſſunt, quantum eſt ex ipſorum conditione; Quod addo, quia ex hominis affectu in eo ſæpiſſimè peccatur: ſacra verò niſi in operibus verè piis, & ſanctis inſumere nefas eſt. Hoc nomen ipſum manifeſtè ſignificat; ſanctum enim, aut ſacrum idem eſt, quod ab omni uſu prophano ſemotum, & cultui Divino mancipatum, ſive immediatè, ut vaſa ſacra, quibus ad peragendam rem Divinam utimur, ſive mediatè, ut decimæ, & alia, quibus Templa ſarta tecta, & ornata conſervantur, Altaris Miniſtri aluntur, aliaque opera pia perficiuntur.

7. Licet autem Papa non ſit abſolutus bonorum omnium Eccleſiaſticorum Dominus; tamen quæ rationes à jure naturali, & poſitivo, Divino, & humano ductæ probant eum, qui Altari ſervit, de Altari vivere debere, eædem etiam demonſtrant Romanum Pontificem, cùm omnium Eccleſiarum ſit Primas, cùm teneatur, ut illarum Paſtores officio fungantur, invigilare, delinquentes corrigere, atque, ſi peccatum exigat, plectere, illorum jura tueri, aliaque probi Patris, & Paſtoris officia exhibere, poſſe de reditibus Eccleſiarum omnium ea capere, quibus ad congruam ſuam, Officialiumque ſibi collaborantium ſuſtentationem indiget.

8. Itaque, quamvis certa ſint Eccleſiæ Romanæ, ſicut & reliquis aliis, bona deſtinata; ſi tamen illa non ſufficiant, licebit, quæ deerunt, & ex aliis Eccleſiis conquirere. Ut enim multiplicem perſonam ſuſtinet Pontifex, ita multiplices ſumptus facit; & unius quidem fortaſſe Diœceſeos neceſſitatibus providenti ſufficerent fructus inde percepti; at non totum Chriſti gregem paſcenti, atque regenti. Si ergò Reges conſumptis domanii, ut vocant, reditibus, qui propriis & Regni expenſis erant deſtinati, ſine injuria poſſunt exigere ſubſidia, ad bella pro Regni tuitione, aut ſecuritate ſuſcipienda, vel ſuſtinenda, aliaque gerenda negotia, publico bono utilia: Quidni poterit Summus Pontifex iis, quæ à ſpeciali Diœceſi percipit, ad ipſiuſmet Diœceſeos bonum expenſis, ab omnibus aliis Eccleſiis, quibus proſpicere tenetur, neceſſaria ſubſidia ſibi aſſumere. *Quarta poteſtas*, inquit Cancellarius Pariſienſis lib. de vita ſpirit. anim. lect. 3. *Naturaliter Papæ con-*

ve-

Google

veniens habet, & requirit, ut tanquam SUPPERIOR, & TUTOR, *atque Conservator honoretur, & juvetur ab omnibus.*

9. Concilium Basileense, quod in id maximè incubuisse videtur, ut Summi Pontificis jura quàm angustos posset in fines arctaret, cùm Annatarum usum abolendum decerneret, hoc tamen temperamento Decretorum lenivit; *pro oneribus autem, quæ ipsum* (Romanum Pontificem) *pro regimine universalis Ecclesiæ subire oportet, proque sustentatione sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & aliorum necessariorum Officialium hoc sacrum Concilium, ante sui dissolutionem omninò debitè, & congruenter providebit. Quod si contingat aliquam circa hoc provisionem non facere, per hoc eadem sancta Synodus, non intendit in aliquo modo præjudicare sanctæ Romanæ, & universali Ecclesiæ. Datum Basileæ in Majori Ecclesia in sessione publica celebrata anno Domini* 1433. 30. *Julii.*

10. Itaque Clerus Gallicanus, qui tam alacriter, tamque liberaliter Regi suo, tum singulis annis certa rataque, tum quinto quoque anno nova & extraordinaria subsidia confert, quibus Regnum ab hæresi liberet, aut tueatur, iniquus esset, si Summo Pontifici, qui totius Ecclesiæ curam ex divino mandato gerit, ea sine injuriâ denegari posse arbitraretur, quibus ad rectum, & felix totius Christianitatis regimen indiget. Quæ injustitia clariùs appareret, si Summo Pontifici non tam pro sua, suorumque sustentatione, quàm pro totius Ecclesiæ adversus Infideles defensione auxilium postulanti non obtemperaretur; qua de re agemus capite sequenti.

11. Nec justa esset excusatio, si objicerentur nonnulli abusus, qui fortè olim in exigendis hujusmodi subsidiis irrepserunt, ut optimè notavit Joannes Gersonius, *sex considerationes super statu Summi Pontificis, & Dominorum sanctæ Ecclesiæ Cardinalium* ponens. Statutis enim in duabus primis considerationibus dignitate atque autoritate illius status; nec non jure capiendæ sustentationis, considerationem tertiam hanc addit; *status prædictus non ideo perdit jura sibi convenientia, quæ posuit proposito duplex præcedens si fortè fuerint abusus aliqui personales, olim vel nunc inventi. Alioquin sic argueretur adversus omnem statum, nedum Ecclesiasticum, sed temporalem; quòd dispandus est, deserendus, & perdendus; quoniam in multis offendimus omnes.* Gers. tom. 1. col. 188.

CAPUT XI.

De potestate summi Pontificis in exigendis pro Ecclesiæ contra Infideles defensione subsidiis.

1. DOcet nos B. Paulus, & post illum unanimi consensu sancti Patres, ac Doctores Catholici, Ecclesiam corpus esse: *Ipsum* (Christum) *dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius*, inquit Apostolus Ephes. 1. *unum corpus & unus spiritus.* Epes. 4. *Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea pro corpore ejus, quod est Ecclesia.* Col. 1. v. 24. Illius corporis membra sunt omnes fideles; *Sicut enim corpus unum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cùm sint multa, unum tamen corpus sunt: ita & Christus.* 1. Corint. 12. v. 12. *Vos autem estis corpus Christi & membra de membro.* Ibid. v. 27.

2. Quæ autem sint membrorum inter se affectiones, & officia explicat Apostolus 1. Corint. 12. v. 25. & 26. his verbis; *Idipsum pro invicem solicita sint membra. Et si quid patitur unum membrum compatiuntur omnia membra: sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra.* Quemadmodum igitur in corpore naturali sola membra rescissa, vel arida cæterorum dolore non afficiuntur; ita in mystico Ecclesiæ corpore, qui singularum Ecclesiarum infortuniis, ac persecutionibus non moventur, se viva mystici corporis Christi membra non esse declarant.

3. Cæterùm mutua illa membrorum solicitudo non in sola sistit passionum communione, sed ulterius in præstanda opera & auxilio, ut imminens, aut jam vexans malum propulsetur. Læsâ manu accurrunt oculi, ut vulnus intueantur, pedes ad remedium properant, lingua illud postulat, altera manus admovet, singula denique membra propria officia obeunt, ad unius partis offensæ solatium. Non ergo Christianæ charitatis præcepto faciunt satis, qui afflictis condolent nec opem ferunt. Cùm Christiani Jerosolymitani magnâ laborarent, egestate, tanto cum affectu illis cæteri succurrerunt, ut effusam illorum liberalitatem moderari ferè opus fuerit; *Quia secundùm virtutem, & supra virtutem voluntaris fuerunt.*

2. Co-

2. Corint. 8 v. 3. Itaque modum hunc præscripsit Apostolus, *non ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio; sed ex æqualitate. In præsenti tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat: ut & illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum, ut sit æqualitas.* Ibid. v. 13. & 14.

4. Cùm Saladinus Babyloniæ Rex Saracenus terram Sanctam infestaret, ac Hierosolymam cœpisset, Philippus Secundus Rex Franciæ, Henricus II. Rex Angliæ, cùm antea inimici essent. Guillelmo Archiepiscopo Tyri prædicante, & Domino per gratiam & per signum miraculosum cooperante, facti sunt amici, susceptâque de manu illius Archiepiscopi Cruce, statuerunt ut omnes (exceptis illis, qui ipsam peregrinationem susciperent) ad impensas expeditionis decimam redituum & mobilium suorum persolverent. Hoc autem, ut notant Rigordus in vita Philippi, & Rogerius de Hoveden in vita Henrici, factum est consentientibus Episcopis, & Baronibus.

5. Porro si fideles, etiam laici bonorum propriorum partem in pium illud opus erogarunt, quantò æquius est, ut Ecclesiæ bona, quæ ideò sacra dicuntur, quod divinis usibus sint destinata, in rem ad Dei gloriam, & animarum salutem tantopere conducentem impendantur? Si laici fratrum suorum calamitates tenentur sublevare, quantò magis Pastores, & in Christo parentes? Si etiam adhibitâ excommunicationis sententiâ, ut testatur Rogerius, & innuit Rigordus, renitentes laicos ad solvendam Decimam de rebus & mobilibus profanis indictam adegerunt: Nonne turpe esset si ipsi de bonis sacris, quorum sunt tantùm dispensatores, opem in fidei, libertatis, ac vitæ periculo constitutis ultrò non offerrent?

6. Prævit illis nuper ipsorum caput: quis enim obsessâ à Turcis Viennâ toti ferè Ecclesiæ non metuebat exitium? Quis Othomanicæ potentiæ in Germaniam, Italiam, ac remotiores deinde Provincias irrumpenti obstitisset, Christianis Principibus inter se concertantibus, nisi providentia Summi Pontificis in se ipsum avari, & in Ecclesiam liberalissimi, suis consiliis, vigiliis, ac curis assiduis, effusam thesauri sui largitionem adjunxisset, quo Principes, ad communem Christiani nominis hostem repellendum armatos, juvaret; ac, cùm propriis ipsum manibus pugnare non deceret, effusis pecuniis vinceret? Magnum quid præstare sibi videbatur Innocentius III. in

Concilio Lateranensi triginta millia librarum ad expeditionem in terram sanctam offerens. Sed quàm exiguum donum, si conferatur cum magna illa vi auri & argenti, quam Innocentius XI. in Germaniam & Poloniam misit? An exemplum adeò insigne reliquorum Episcoporum, & inferioris ordinis Clericorum animos ad promovendos Christianorum Principum conatus non accendet? Cæteri Pontifices præceptis, atque censuris egerunt: Innocentius XI. exemplo invitavit. Sed si qui præeuntem non sequerentur, an de jubente, vel etiam cogente justè conquererentur?

7. Spontanea, inquies, debet esse obligatio. Is sanè quidem modus pietati Christianæ congruentior est. Verùm posse urgente necessitate reluctantes, saltem clericos cogi, docent plurimorum Decreta Conciliorum: solo præcepto usum est Lateranense quartum. At Lugdunense primum censuram adjecit; *Sciantq; se omnes ad hoc fideliter observandum per excommunicationis sententiam obligatos, ita quod illi, qui super hoc fraudem scienter commiserint, sententiam excommunicationis incurrant.*

8. Sed ne quis hanc potestatem solis Conciliis competere obtendat, suadet ratio, ac praxis confirmat, eam etiam penes Summum Pontificem existere. Est ille paterfamilias, ad quem spectat cura totius domus, Pastor universi gregis, & caput visibile universæ Ecclesiæ, ad cujus proinde officium & autoritatem spectat solicitudo de universis domesticis Dei, de singulis Christi ovibus, de cunctis mystici ejus corporis membris.

9. Sanè ita hodie refrixit charitas, totque congregandis Conciliis obstant impedimenta, ut peritura esset maxima Christianitatis pars, si eâ tantùm ratione auxilium esset expectandum. De sapientissimo igitur Ecclesiæ institutore certò credendum est, ipsum Vicario suo, cùm ei sponsam suam commisit, facultatem quoque largitum esse cuncta peragendi, quæ ad securam ejus custodiam, ac defensionem, essent necessaria.

10. Plurima sunt Pontificum hac facultate utentium exempla; Clemens IV. è Gallia oriundus; pietate atque integritate maximè conspicuus, an. 1267. Decimam omnium redituum Ecclesiasticorum S. Ludovico Francorum Regi ad expeditionem in terram Sanctam

sese

seſe accingenti ad triennium conceſſit ; cùmque Capitula Eccleſiarum Cathedralium onus detrectarent, ea graviter increpuit, & excommunicationis, Beneficiorumque privationis interminatione in ordinem redegit. Vide Raynaldum ad an. 1267. num. 53. & seqq. Urbanus IV. etiam natione Gallus antea; ut videre est apud eundem ad an. 1256. num. 13. non Capitula solùm (ne quis suspicetur secundi tantùm ordinis Clericos cogi solitos) Archipræsules Remensem, Senonensem, & Bituricensem renitentes compulerat. Alia passim in eodem Raynaldi volumine legi possunt exempla, ex ipsorummet Pontificum litteris ab eo citatis educta.

11. Sed ea est hujusmodi subsidiorum, dum necessaria sunt, justitia, ut qui se morosos in eis præstandis exhibuerunt, non tam auctoritatis ad ea exigenda defectum in Summo Pontifice, quàm abusus quosdam, aut nimiam in exigendo severitatem causati sint. Verùm, præterquam quod longè abessent hodie omnium illarum excusationum colores, cùm Innocentius XI. suos thesauros exhaurire malit, quàm extra Italiam Decimas imponere, & reliquos Episcopos exemplo allicere, quàm præcepto urgere ; non continuò neganda esset Papæ potestas, ut superiori capite cum Gersonio notavimus, etiamsi ejus usui nonnulli olim abusus admixti fuissent.

12. Unum dumtaxat video superfuturum Clero Gallicano, & aliis prætextum, si res eò perducerentur, ut Pontifex consumptis suis reditibus, non posset Christianarum aliquarum Provinciarum adversùs Infidelium impetus securitati consulere, nisi exacto ab aliis Provinciis subsidio, nimirùm non jam de recuperanda terra Sancta, sed de tuendo, vel restituendo Principum sæcularium dominio agi. Quasi verò solius Palestinæ causâ olim petitæ sunt Decimæ, ac non unicum sit Ecclesiæ corpus ; aut ideò deserendi sint Christiani in fidei periculo constituti ; quia si eis manus porrigatur, nonnihil utilitatis illinc in Principes Christianos derivabitur. Nihilne Reges Franciæ percepерunt emolumenti ex compressis in partibus Tholosanis Albigensibus, quâ occasione Honorius III. Philippo Augusto partem etiam pecuniarum subsidio terræ Sanctæ destinatarum concesserat, ut videmus in ejus epist. in append. 2. Tom 5. Ducheſne relatâ sub num 10.

13. Mar-

13. Martinum IV. natione Gallum Philippo III. Francorum Regi Decimas ad triennium concessisse, ut bellum gereret contra Petrum Aragoniæ Regem, Siciliæ invasorem, testantur ejus litteræ ad Joannem Legatum datæ, ut Præsules ad solvendas Decimas cogeret, & citatæ ab Oderico Raynaldo ad an. 1283. num 35. nec dubitavit pius ille Pontifex, ut ostendunt litteræ ab eodem Historico citatæ ibid. num. 41. exactas à Clero pro instaurandis Syriæ rebus Decimas, olim decretas in Concilio Lugdunensi, ad defendendam Siciliam derivare. Narrat idem Scriptor, & citatis ejusdem Pontificis libris probat num. 10. ipsum non solùm à Gallis, sed ab aliis quoque Præsulibus opes in id conferri voluisse. Siculos similiter, tum Provinciæ, atque Arelatensis Archiepiscopatus Præsules Decimas Regi Carolo, ut hostem Regno ejiceret, solvere; atque ad id à Legato adigi præcepisse. Hæc autem ab eo perperam gesta non fuisse suadent virtutes & miracula, quibus claruisse fertur apud historicos, Honorius ejus Successor, quas ille Decimas Philippo III. jam pro Aragonia armis comparanda attribuerat, Philippo IV. ad quadriennium permisit, ut narrat Raynaldus ad an. 1286. num. 28. sed de his hactenus, quæ in praxim redigere, utinam nunquam opus sit.

CAPUT XII.

De *jure summi Pontificis circa Beneficia.*

1. NUllâ in re laudabilior foret Gallorum pro defensione libertatum Ecclesiæ Gallicanæ zelus, quàm si antiquorum Canonum observantiam, circa Beneficiorum dispositionem sartam tectam servarent, nec Summum Pontificem cogerent suâ supra Concilia, & eorum Canones, autoritate uti.

2. Restiterunt quidem Galli dispensationi super regula, quæ regularia Beneficia regularibus personis conferri præcipit, quando summi Pontifices beneficia Galliæ Italis, aut alterius Nationis viris, de Ecclesia benemeritis distribuebant. At ubi ex Caroli VII. Francorum Regis Edicto anno 1431. dato

dato nonnisi indigenis, (intellige sine Regis licentia) ea largiri licuit, Commendarum usus in favorem sæcularium adeò invaluit, ut quamvis antiqua Canonica disciplina Concordatis confirmata fuerit tit. de Regia ad Prælaturas nominatione facienda §. volumus, Philippus Probus in addit. ad gloss. Pragmat. Sanction. tit. de collat. §, cui rei num. 17. in hunc modum conqueratur; *Hodie tamen sit contrarium, adeo quod in Gallia vix posset reperiri decimus Abbatum numerus professionis Regularis. Unde non immerito videmus omnes pene Domos Regulares ad nihilum in vita, & moribus prout & rebus reduci, & caducitatem amplecti, Monachosque Mendicantium Ordinum fieri, & extra septa Monastica potiùs eos languescere quam vivere.* QVÆ SIT HORVM OCCASIO, VEL CAVSA, DICITVR EX EO QVOD COMMENDATARIIS APERTA EST SVPERIORVM PORTA, QVIBVS HIS, ET ALIIS DE CAVSIS POTERIT CLAVDI IANVA COELI Qui abusus ex eo tempore magis ac magis excrevit.

3. Eaque fuit una ex causis cur Concilium Tridentinum à Curia Franciæ non fuerit receptum. Primam enim recusationis rationem eam attulerunt Regina, & Magnus Cancellarius Nuncio, Concilii receptionem urgenti. „ Quod Concilium Tridentinum vetaret Be„neficia regularia in Commendam tradere, cùm Rex hujusmodi „Commendis multos Primates viros sibi devinciret, quorum auxi„lio difficill mis illis temporibus indigebat. Pallavicinus hist. Concilii Trid. lib. 24. cap. 11. num. 4.

4. Adeò non servantur in Gallia Canon. 15. Synodi Nicænæ, 21. Antiochenæ, & 5. Chalcedonensis, ut in nulla Christiani Orbis parte frequentiùs violentur, cùm innumeræ fiant Episcoporum translationes. Unde plurimorum in illa Ecclesia malorum seminarium exstit. Non enim tanto affectu Ecclesiæ, quam quis semel gubernandam suscepit, adhæret: non tam sedulò invigilat; non tam facilè permansura opera aggreditur; libentiùs in Aulæ studia, quàm in tuenda Ecclesiæ suæ jura propendet, qui Aulæ beneficio ad pinguiorem se conscendere posse confidit: Hoc ut assequatur non solum Magnatibus blanditur, sed obsequitur, etiam cùm Ecclesiastici juris, & libertatis jacturâ: Ambitione tenetur: Hinc avaritiâ, illinc prodigalitate peccat: Ac demum futuri, non animarum, sed honoris, & divitiarum lucri expectatio ita rempus, & cogitationem abripit,

ut obeundis ſuſcepti regiminis officiis nihil reliquum ſit; Et proprium gregem non perpetui Paſtoris animo curet, ſed temporanei mercenarii more exugere feſtinet.

5. Quot excidiſſent in Gallia è proprio gradu tùm Epiſcopi tum inferioris Ordinis Clerici, ſi Beneficiorum pluralitas eâ pœna mulctaretur, quam indixit Canon. 10. Concilii Chalcedonenſis. Quæ regula ſi valeret, & vigeret, non tanta pleroſque ambitio, vel avaritia inflecteret ad Aulicorum officia, aliorumque, quorum ope Beneficia Beneficiis accumulaturos ſe eſſe ſperent. Non tantus eſſet Eccleſiaſticarum rationum neglectus.

6. Præcipua Eccleſiæ Gallicanæ libertatum pars olim in eo poſita eſt, ne Romanus Pontifex Beneficiorum diſpoſitionem ſibi aſſumeret. Verùm tùm cùm de illa diſpoſitione Galli acerbiùs conquerebantur, Concilium ipſum Baſileenſe jus illud ſummi Pontificis agnovit, ei aliquorum Beneficiorum diſpoſitionem reſervans ſeſſ. 31. Decreto de collatione Beneficiorum, ubi ſic legitur; *Non tamen intendit prohibere hac ſancta Synodus hoc præſenti Decreto, quo minus futuri Romani Pontifices tempore Pontificatus ſui modo honeſto, & convenienti de uno Beneficio ad collationem, in qua fuerint decem Beneficia, & de duobus, ubi fuerint quinquaginta, & ultra diſponant, ...* NEQVE ETIAM COLLATIONES PER PRÆVENTIONEM FIENDAS INTENDIT IMPEDIRE.

7. Quin etiam Univerſitas ſtudii Pariſienſis, quæ tantoperè Curiam Romanam à conferendis Beneficiis arcere contendebat; tamen Romani Pontificis circa illa poteſtatem ſæpè imploravit, nedum agnovit. Hoc unus erat ex articulis Martino V. Eugenii Deceſſori porrectis; *Item cum nonnulli Doctores & Magiſtri infra ſcripti à Sanctitate veſtra gratias expectativas obtinuerint in primo & principali Rotulo dict. Univerſitatis per Sanctitatem veſtram ſub data 4. Kal. Febr. An. primo ſignato, quibus vigore earumdē gratiarum de Beneficiis Eccleſiaſticis minimè proviſum extitit, dignetur Sanctitas veſtra* EISDEM CONCEDERE, *quod dictis gratiis uti, & gaudere valeant unà cum gratiis in præſenti Rotulo per Sanctitatem veſtram ut ſperamus, faciendis: ſalvis tamen per integrè articulis ſuperius expreſſis.* Cui articulo Papa reſpondit; FIAT PRO OMNIBVS, ET QVIBUS NON EST PROVISUM, ... *Datum Romæ an.* 1424. 25. *Maij, Pontificatus præfati Domi-*

nis

ni noſtri Papæ (Martini) anno ſeptimo. Refertur in hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis tom. 5. circa prædictum annum 1424. Extant alia multa exempla ſimilia apud eundem Autorem.

8. Verùm cùm Concordata inter Leonem X. Papam, & Franciſcum I. Franciæ Regem inita, uſuſque ſubſecutus contentionibus hac de re naſci ſolitis impoſuiſſe finem videantur, non eſt diutiùs immorandum, ſed expectandum, donec Deus eos, quibus Beneficiorum proviſio incumbit, ad revocandam omni ex parte antiquam Canonicam diſciplinam circa rectam illorum diſpoſitionem moveat.

9. Si omnes Collatores, aut Patroni præ oculis ſemper haberent, quàm ſtricta ſit obligatio ea dignioribus conferendi, non autem indignis, vel etiam minùs dignis propinquis, aut à quibus aliquod receptum eſt, vel recipiendum ſperatur officium, quamque terribile futurum ſit ſupremi Patris familias judicium adverſus eos, qui in conſtituendis in ejus domo Miniſtris & Officialibus, propria commoda, privatoſque affectus magis attenderint, quàm ipſius gloriam, & cultus decorem, aut animarum ſalutem certè magis metuerent, ne non ſatis dignos, aptoſque ſervos Domino ſuo eligerent, quàm gloriarentur de jure illo, aut illud indebitè ſibi vendicare contenderent.

10. Cæterùm non eſt cur Galli Doctores Italicos accuſent, quaſi nimium extulerint Romani Pontificis circa diſpenſationem Beneficiorum poteſtatem, cùm Doctores Galliæ non minùs latè illam explicuerint. Petrus Rebuffus in Concordatis tit. de Mandatis Apoſtol. §. Et ut obvietur verb. *gravare*, ſcripſit. *Papa jure præventionis* OMNIA BENEFICIA POTEST CONFERRE, *cùm* TOTUS MUNDUS *ſit Diœceſis Papæ cap. Cuncta per Mundum. Et cap. Per principalem 9. q. 3. Unde non eſt mirum ſi in ſua Diœceſi & ſic* PER TOTUM MUNDUM *conferre poſſit.*

LIBER SEPTIMUS

De autoritate Summi Pontificis in definiendis Fidei quæstionibus occasione quartæ propositionis, scilicet,

IN fidei quoque quæstionibus præcipuas summi Pontificis esse partes, eiusque Decreta ad omnes, & singulas Ecclesias pertinere, nec tamen irreformabile esse Iudicium, nisi Ecclesiæ consensus accesserit.

CAPUT PRIMUM.

Summaria discussio huius propositionis.

1. PUtaveram hactenus, libertates Ecclesiæ Gallicanæ nullatenus ad Fidem pertinere, in qua potissimùm repositam arbitrabar strictam illam Ecclesiæ Gallicanæ cum Romana conjunctionem, quam ceu hæreditatem ab Atavis acceptam, constanterque semper retentam prædicant illius gentis Scriptores. Verùm cum ad tuendas illas libertates Decreta summi Pontificis circa disciplinam non valere, nisi acceptata fuerint, jam tradidissent aliqui Autores Gallicani; nunc Illustrissimi Antistites Decreta circa fidem non esse irreformabilia declarant: Itaque nescio quomodo inposterum Galli poterunt de strictiori cum Romano Pontifice gloriari conjunctione.

2. Etenim Ecclesiasticas leges libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ adversari, atque adeò non acceptandas esse, & consequenter non obligare, quoties libebit, causabuntur: Decisiones verò circa fidem incertæ

incertæ manent, quamdiu judicium de illis prolatum reformabile est. Quod autem incertum est, de fide non est. Iis autem, quæ de fide non sunt, nemo internum necessariò tenetur præbere assensum; sed potest vel eum suspendere, vel omninò negare, & dissentire, donec irreformabili judicio res definita fuerit.

3. Frustrà ergò Antistites Gallicani autoritate Pontificiæ gravissimum vulnus illaturi honorificâ præfatiunculâ ferrum occultam, præcipuas summo Pontifici partes concedentes, ejusq; decreta ad omnes, & singulas Ecclesias protendentes. Nam quæ sunt præcipuæ illæ partes summi Pontificis? Quod primus sententiam suam debeat promere, quemadmodum Africana Concilia professa sunt in epistola ad Theodorum Papam, quæ lecta est in Concilio Lateranensi sub Martino I. Theodori successore anno 649 his verbis; *Antiquis enim regulis sancitum est, ut quidquid quamvis in remotis, vel in longinquo positis ageretur Provinciis, non priùs tractandum, vel accipiendum sit, nisi* AD NOTITIAM ALMÆ SEDIS VESTRÆ FVISSET DEDVCTVM, *& hujus autoritate justa quæ fuisset pronuntiatio* FIRMARETVR. At quantis laudibus donatus est ab Episcopis anno 1681. Parisiis congregatis liber Joannis Gerbasii de causis majoribus, in quo primum illarum judicium ad Episcopos, & Concilia Provincialia pertinere contendit.

4. An summi Pontificis prærogativa in eo erit, ut quæ à Concilis Oecumenicis decreta fuerint, eorum ipse urgeat executionem? Sed hæc cura summi Pontificis dignitatem non tam arguit, quàm tollit, quandoquidem merus Executor constituitur sine facultate interpretandi judicii, ita saltem, ut illa interpretatio irreformabilis sit, atque ad consensum internum fideles arcter.

5. At privilegium illud sanctæ Sedis ad hoc valebit, *ut eius Decreta ad omnes, & singulas Ecclesias pertineant.* Verùm non ejus sed Conciliorum generalium Decreta id sibi vendicabunt; siquidem penes illa, non penes Papam est autoritas controversias fidei judicandi irreformabiliter. Quod enim fortasse aliquis reponat, interim dum expectatur Concilium Oecumenicum, standum esse iudicio Papæ, efficit, ut publicè contradicere nemo debeat (quoad Politiam quandam externam tantùm referendum est,) non autem, ut ei quisquam interiùs assentiri teneatur, quandoquidem errori obnoxium est. Sed nec primum quidem illud efficit, saltem si Gersonio credimus.

6. Gerſonius quippe de examinatione doctrinarum par. 1. conſid. 5. docet non ſolùm Concil. Oecumenicum, aut Nationale, vel Provinciale, ſed & Doctorem quemlibet poſſe ſummo Pontifici obſiſtere, manifeſtum errorem contra fidem proponenti. *Staret quod aliquis ſimplex non autorizatus, eſſet tam excellenter in ſacris Litteris eruditus quod plus eſſet credendum in caſu, doctrinæ ſuæ aſſertioni, quàm Papæ declarationi; Conſtat enim plus eſſe credendum Evangelio, quam Papæ; ſi doceat igitur talis eruditus veritatem aliquã in Evangelio contineri, ubi & Papa neſciret, vel ultro erraret, patet cuius præferendum ſit judicium,* Quæ autem veritas in Evangelio adeò expreſſa eſſe poteſt antequam ab Eccleſia declarata ſit, quæ non alicui Doctori, vel etiam pluribus, error manifeſtus non poſſit apparere? Quâ ergo poterit autoritate comprimi Doctor ita affectus, interim dum conveniet Concilium, aut quouſque conſenſus Eccleſiæ acceſſerit, prout requirunt Antiſtites Gallicani?

7. Quâ verò ratione dignoſci poterit Eccleſiæ conſenſus, ſi Provinciæ Chriſtianæ circa illam controverſiam inter ſe diſſentiant? An illa vera Eccleſia cenſebitur, quæ Capiti omnium, Romano ſcilicet Pontifici adhærebit? Recurret idem inconveniens, quod ſcilicet illius iudicium, ſi non ſit irreformabile, poſſit fideles in errorem pellicere.

8. Verùm, ut videas quantum ſummi Pontificis ſententiæ plerique Gallicani Doctores honorem deferant; & utrum ei proviſionaliter obtemperent; aut ſaltem illam ſilentio venerentur, ad ea, quæ non ita pridem geſta ſunt, oculos converte. Exigitur à Catholicis in Anglia degentibus iuramentum, hanc inter alias clauſulam continens; *Præterea juro, quod ex corde abhorreo, deteſtor, & abjuro tanquam impiam, & hæreticam hanc doctrinam, & propoſitionem, quod Principes per Papam excommunicati vel deprivati poſſint per ſuos ſubditos, vel alios quoſcumque deponi, vel occidi.* Paulus V. in Brevi ad Catholicos Anglos dato 23. Septembris 1606. in quo inſertus eſt prædicti iuramenti tenor, illud his verbis reprobat; *Quæ cùm ita ſint, vobis ex verbis ipſis perſpicuum eſſe debet, quid hujuſmodi juramentum ſalvâ fide Catholicâ & ſalute animarum veſtrarum præſtari non poteſt, cùm multa contineat, quæ fidei, & ſaluti aperte adverſan-*

tur,

ter. Quia verò nonnulli Breve illud ſummo Pontifici de rei veritate plenè non inſtructo ſubreptum cauſabantur; *Non ex animi noſtri ſententia, noſtraque propria voluntate, ſed potiùs aliorum inſtitu, & induſtria*, inquit ſummus Pontifex, ea de re conquerens in altero Brevi dato 23. Octobris 1607. addidit; *Eapropter ad vos iterum ſcribere decrevimus ac denuò vobis ſignificare litteras noſtras Apoſtolicas anno præterito 10. Kalend. Octobris datas de prohibitione juramenti non ſolùm motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia; verùm etiam poſt longam, & gravem deliberationem de omnibus, quæ in illis continetur adhibitâ, fuiſſe ſcriptas, & ob id teneri vos illas omnino obſervare omni interpretatione ſecus rejecta. Hæc eſt autem mera, pura, integraque voluntas noſtra. &c.* Nihilominus Doctores Pariſienſes, quos illa Papæ ſententia latuiſſe non poteſt, ſic cenſuerunt. *Nos infraſcripti Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctores Theologi cenſemus juſjurandum, ut in obverſa pagina conceptum eſt, ſalvâ fide, & tutâ conſcientiâ à Catholicis Anglis jurari poſſe, ſi modo in propoſitione, quæ eſt de depoſitione, & cæde Principum, quæ damnat ut hæretica, verba Deponi, & occidi, coniunctim accipiantur: imò etſi divſim, ita ut tamen propoſitio hæretica materialiter, id eſt, verbo Dei contraria ſiniatur; quatenus poſſe Principes deponi eſſert, formaliter vero etiam quatenus & occidi poſſe ſuperaddit. Deliberatum, datumque Pariſiis die 16. Auguſti, Anno 1680. ſubſcripſere 56. Doctores die 19. Auguſti. 1680.*

9. Sed conſideremus utrum declaratio Illuſtriſſimorum Præſulum Gallicanorum cum Scriptura ſacra conſentiat, aut ſacris Canonibus, & Patrum traditione, quæ ſunt fundamenta libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, nitatur; An non potiùs verum ſit, quod aliqui ſcripſerunt, eam ſententiam nonniſi poſt ſchiſma tempore Concilii Conſtantienſis in lucem editam; antea verò judicium ſummi Pontificis tanquam indubitatum habitum fuiſſe, non propter, aut poſt Eccleſiæ conſenſum, ſed etiam propter non errandi privilegium B. Petro, & ejus Succeſſoribus à Chriſto collatum.

10. Porrò ipſa propoſitio, quam hic expendimus, ſatis declarat non agi de Papæ tanquam privatæ perſonæ opinionibus; ſed de ipſius tanquam ſummi Paſtoris, & Pontificis totam Eccleſiam inſtruentis doctri-

doctrina; uno verbo de Decretis, quæ ad omnes & singulas Ecclesias pertineant; Idque in fidei quæstionibus.

11. Non disquirimus etiam; An summus Pontifex aliquam fidei quæstionem definiturus egeat consilio, & quo, quave aliâ diligentiâ uti debeat. Supponimus enim ipsum, ne Deum tentet, media teneri adhibere ad cognoscendam veritatem ordinata. Sed si Divina providentia eum ad finem, id est fidei veritatem certò, tutoque assequendam dirigat, sine dubio ad assumenda media necessaria etiam inducet. In eo igitur sistimus; An Papæ judicium nisi Ecclesiæ consensus accesserit, incertum sit, & reformationi obnoxium concurrentibus quibusvis aliis conditionibus.

CAPUT II.

Probatur autoritate sacræ Scripturæ iudicium summi Pontificis circa quæstiones fidei esse irreformabile, seu infallibile,

1. SUmmum Pontificem esse Caput Ecclesiæ, professi sunt etiam ipsi Episcopi Parisiis anno proximè præterito congregati ad cohibendam Curiam Romanam, ne, ut ipsi metuere videbantur, jurisdictionis Episcopalis jura paulatim invaderet, & infringeret. Et sanè Concilium Constantiense, cui Galli tantùm deferunt, inter alios Wicleffi articulos, illum damnavit, qui hanc Papæ dignitatem, autoritatemque abrogabat. Quonam autem fundamento nititur Catholica doctrina, Hæreticorum, & schismaticorum acephaliæ opposita? Ubinam Evangelii de Pontifice Romano fit mentio? cùm ne quidem Pontifex Romæ existeret, quando res in Evangelio narratæ gestæ sunt, sufficit (inquies) ut certò sciamus summum Pontificem esse Successorem S Petri, ut indè certò etiam colligamus, illum hujus esse dignitatis, & autoritatis hæredem. Ita est omninò: ad Divinam enim providentiam pertinet, ut quibus idem confert officium, eandem tribuat autoritatem.

2. At-

2. Atqui evidentiùs in Scripturis (de traditione enim constabit ex sequentibus Capitibus) patet D. Petrum, ut supremum Ecclesiæ Pastorem, privilegium non errandi in fide obtinuisse à Christo, quam Romanos Pontifices fore sancti Petri Successores in cura universarum Christi ovium. Cur ergo qui in Romanis Pontificibus istud sancti Petri officium agnoscunt, etiam nihil à fide alienum statuendi prærogativam eis non concedunt? Petrum ut Ecclesiæ Pastorem privilegium non errandi à Christo accepisse, ita est in Evangelio luculenter significatum, ut nihil videatur in eo luculentiùs. Luc. 22. ait *Dominus, Simon, Simon, Ecce Sathanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Quo circa patet primò Christum aliquam Petro præ cæteris Apostolis gratiam postulasse. Ad eum enim singulariter dirigitur sermo; *Simon, Simon; Pro te; fides tua, Et tu confirma fratres tuos.* Quodque prælationem Petri specialiùs indigitat, cùm communem omnium Apostolorum circa fidem tentationem commemorasset, reliquis prætermissis ad Petrum solum sermonem dirigit; *Ecce Sathanas expetivit vos; ego rogavi pro te.* Sed quid dico prætermissis? Imò eorum expressà mentione; sed eo fine ut doceat eos à Petro, vel eorum Successores à Successoribus ejus confirmandos in fide, *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Secundò patet hanc gratiam à Christo impetratam Petro, non ut privatæ personæ tantum, sed ut Apostolo, & Apostolorum ipsorum Pastori, *ut non deficiat fides tua, Et tu confirma fratres tuos.* Tertiò conjunctio, &, causam indicare videtur, cur Christus pro Petro specialiter rogaverit, fidemque indeficientem exoraverit, scilicet ut alios confirmaret; *non deficiat fides tua; Et tu confirma fratres tuos.* Quod ad officium, atque adeò ad Successores pertinet.

3. Porrò quâ ratione alios posset confirmare, qui titubaret ipse? Vel potiùs quomodo posset labantes sustinere, aut lapsos erigere, si ipse non solùm per hæresim jam corruisset, sed etiam alios per propositionem hæretici Dogmatis, publicè toti Ecclesiæ factam, ad casum posset impellere? Necesse est, ut firmiter stet, cujus officium est aliorum impedire casum, aut ruinam reparare: Eum, qui dux aliorum

constituitur, oculis valere oportet. Alioquin illorum incolumitati non consulitur, sed utrique ad foveam mittuntur: Præsertim dum non est alius, qui à recto tramite deviantes moneat. Quod addo, ne quis reponat posse fideles à summo Pontifice deceptos ad veritatis viam revocari à Concilio generali. Sicut enim (quod superiori libro notavimus) tribus primis sæculis impossibile fuit Concilium generale congregare, ita totidem, & pluribus posset eadem facultas deesse, his præsertim temporibus.

4. Sed ut ad propositam rationem redeamus, quo Scripturæ loco tam apertè declaratur, Romanum Pontificem esse Beati Petri successorem, & Caput Ecclesiæ, quod de fide esse concedunt etiam Illustrissimi Episcopi Gallicani, quàm eo quod adduximus testimonio constat, Beato Petro ut Ecclesiæ Capiti, & supremo Pastori datam esse fidem indeficientem.

5. Dum Christus Joann. ultimo suas oves Petro pascendas commisit his verbis; *Pasce oves meas*, nonne cum officio, cætera etiam, illi ritè obeundo necessaria, elargitus est; quo in genere videtur fuisse indefectibile in materia fidei judicium. Cùm enim id maximè curare debeat spiritualis Pastor, ut fides incorrupta servetur in grege, quippè quæ radix sit, quâ permanente reviviscere facilè cæteræ virtutes possint, quâ sublatâ, penè omnis sublata sit spes salutis, ac sine fide impossibile sit placere Deo, vel salutem æternam consequi: convenit omninò, ut cui suprema totius gregis dominici cura incumbit, ea dote præditus sit, ut oves ipsius vocem sequentes à venenosis errorum herbis se non inficiendas, sed salubribus veritatis pascuis alendas, & impinguandas securissimè confidant.

6. Præterea, ut Ecclesia, quæ est columna, & firmamentum veritatis (hanc enim ei dotem tribuit Spiritus Sanctus per B. Paulum 1. Tim. 3.) firmiter stet, necesse est, ut fundamentum, quo nititur, sit in fide firmum, & inconcussum, Petrus autem, ejusque adeò Successor Romanus Pontifex est fundamentum Ecclesiæ, ut ipsemet Christus Petro revelavit; *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Matth. 16. Debet ergo Romanus Pontifex ut fundamentum Ecclesiæ; id est, quandò toti Ecclesiæ fide credenda proponit, in fide ipse firmissimè stare, ne illo de-

ficiente

ficiente totum Ecclesiæ corruat ædificium. Ecquis enim, nisi fortè ab Ecclesia cum modernis Hæreticis extorris, concedere audeat Ecclesiam concidere posse, dicente Christo post verba modò adducta; *Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam?* Quis sine horrore audiat, vel audit etiam omninò hominem blasphemantem, & conferentem Christum *Viro stulto qui ædificavit domum suam super arenam.* Hinc enim sequeretur error hæreticorum; *Et descendit pluvia, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina ejus magna.* Nonnè potiùs Christus super Petrum ædificans Ecclesiam suam assimilabitur *Viro sapienti, qui ædificavit domum suam super Petram. Et descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit?* Sed quæ tantæ firmitatis est causa? FUNDATA ENIM ERAT SUPER PETRAM. *Matth. 7.*

7. Certè non sine aliquo mysterio Christus nomen proprium Simonis in nomen Petri, aut petræ commutavit, hoc enim tantum significat vox Græca, & ita Christus ipse interpretatur. Mysterium autem illud indicant verba supra relata; *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Quorsum enim Christus post confessionem suæ Divinitatis à Petro revelante Patre Cœlesti factam, dixisset; *Tu es Petrus*, nisi eo nomine significare voluisset se hanc ei dignitatem pro illius confessionis præmio conferre, ut immotum esset Ecclesiæ fundamentum, sicut explicant verba sequentia; *Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam,*

8. Hæc autem dixit Christus Petro post publicam illam fidei professionem; *Tu es Christus filius Dei vivi*, quam tantoperè laudavit Christus: *Beatus es Simon Barjona, quia caro, & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in Cœlis est; Et ego dico tibi; Quia tu es Petrus, &c.* quam confessionem solus edidit Petrus, licet interrogati omnes Apostoli fuissent; *Vos autem quem me esse dicitis:* Ut intelligas eum totam Ecclesiam repræsentasse, cujus futurus erat fundamentum.

CAPUT III.

Confirmatur eadem doctrina contra Joannem Launoium.

1. QUod ex illis Christi ad Petrum, verbis omninò perspicuis, *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua* Luc. 22. necessariò non sequatur, in fidei quæstionibus Romani Pontificis judicium esse irreformabile, nonnisi ex duplici capite videtur posse procedere, vel ex eo, quod Christi oratio non fuerit exaudita, vel ex eo, quod idem non deficiendi privilegium ad Petri successores non emanaverit. Utrumque verbis continuò sequentibus excluditur, ut superiori capite insinuavimus. Primùm quidem, quia Christus Petro munus imponit confirmandorum in fide fratrum, idque tanquam ex oratione pro eo facta consequens; *Rogavi pro te, & tu confirma fratres tuos*; quasi diceret. Ego indeficientem tibi fidem impetravi; da operam, ne alii deficiant, quibus verbis exauditum se innuit sine dubio. Secundum autem, quia fidem indeficientem Petro, non solius ipsius causâ, sed in bonum gregis ipsi commissi, atque adeò tanquam supremi Ecclesiæ Pastoris privilegium, ad omnes in illo successuros officio transiturum, obtentam fuisse significat hæc copulativa, &, quæ collectivæ seu rationalis vim habet: *Ideo ego rogavi, ut non deficiat fides tua, ut tu confirmes fratres tuos*; seu; *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*; Tu ergo illo indeficientis fidei munere præditus confirma fratres tuos.

2. Adeò sancto Augustino certum erat exauditam fuisse hanc Christi pro Petro orationem, ut secus dicere, ceu blasphemiam haberet; *An audebis*, inquit lib. de corrept. & grat. cap. 8. *dicere, etiam rogante Christo, ne deficeret fides Petri,* DEFECTVRAM FVISSE; *si Petrus eam deficere voluisset, hoc est si eam usque in finem perseverare noluisset: quasi Petrus aliud ullo modo vellet, quàm pro illo Christus rogasset ut vellet, &c.* Et beatus Prosper in epistola ad Ruffinum; *Certè pro eo rogaverat Dominus,* NE DEFICERET FIDES IPSIVS, *nec utique frustrà rogaverat, cujus una erat cum eo, quem rogaverat operatio.* Privilegium autem illud B. Petri ad ejus successores Romanos Episcopos transmittendum apertè declarant Concilia, Pontifices, Patres,

Patres, & Doctores in sequentibus capitibus producendi, qui ubi de propositâ Ecclesiæ à Romanis Pontificibus circa fidem doctrinâ meminere, ad S. Petrum eam retulerunt.

3. Utrumque complexus est Leo IX. in epistola 9. quæ est ad Michaëlem Constantinopolitanum Episcopum his verbis; *Ego autem rogavi, &c. Erit ergo quisquam tantæ dementiæ, qui orationem illius, cujus velle est posse, audeat in aliquo vacuam putare? Nonne à Sede Principis Apostolorum, Romanâ videlicet Ecclesiâ, tam per eundem Petrum, quàm per suos successores convicta, atque expugnatæ sunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus non defecit, neque in finem deficiet, sunt confirmata?*

4. Joannes tamen Launoius argumentum, quod ex eo Evangelii loco desumitur ad struendum Romani Pontificis in fidei quæstionibus non errandi privilegium, part. 5. epist. 6. more suo dissolvere conatur, proposito primum Decreto Concilii Tridentini sess. 4. contra unanimem consensum Patrum Scripturam sacram interpretari vetantis; tum constitutis quatuor Patrum, & Tractatorum Ecclesiasticorum in alio sensu locum illum Luc. 22. aliter exponentium, Classibus. Sed primò, ut alibi notavimus, si nullum est argumentum, quod à Scripturæ sacræ loco deducitur, si ab aliquo ex Patribus in alio sensu fuerit acceptus: Nihil unquam concludi poterit ex tot illis locis, circa quæ Launoius varias attulit interpretationes, & speciatim ex isto, quem præ manibus habemus, quem quatuor modis expositum probat.

5. Secundò variæ illæ interpretationes, cùm inter se contrariæ non sint, nequaquam se destruunt, imò nec alias, quæ addi possunt: ut enim docet S. Thomas quodlibet 7. art. 14. ad quintum: *Auctor principalis Sacræ Scripturæ est Spiritus sanctus, qui in uno verbo Sacræ Scripturæ intellexit multò plura, quam per Expositores Sacræ Scripturæ exponantur, vel discernantur.* Quam doctrinam pluribus in locis repetit, adeò illi certa erat. Eam etiam ejus Magister S. Augustinus, aliique sancti Patres longè alia tradiderant. *Itaque*, inquit S. Augustinus lib. 12. Confess. cap. 31 *cùm alius dixerit, hoc sentit* (Moyses, idemque in alio quovis Scriptore Canonico locum habet) *quod ego: & alius, immò illud quod ego: religiosius me arbitror dicere; cur non utrumque potius, si utrumque verum est? Et si quid tertium, si quid quartum, & si quid omnino aliud verum quispiam in*

his verbis videt, cur non omnia illa vidisse credatur, per quem unus Deus Sacras litteras, vera, & diversa visuris multorum sensibus temperavit? Alioquin enim Patres posteriores, qui antiquiores tantâ veneratione prosequebantur, tantoque Spiritus sancti lumine illustratos existimabant, non tam facilè novas interpretationes excogitassent, suas præferentes alienis, si vel unum tantùm esse ejusdem Scripturæ sensum, aut antiquas interpretationes per novas everti credidissent.

6. Tertiò, sed videamus quæ sint illæ interpretationes, quas affert Launoius. Prima, pro qua refert 44. testes, est; *orasse Christum ut Petrus veram fidem nunquam amitteret, quantumvis tentaretur à Diabolo, sed in ea, & gratia Dei tum demum perseveraret.* Verissima quidem est illa interpretatio, sed num excludit privilegium non errandi, cùm Petrus fidei quæstionem aliquam Ecclesiæ proponet? num perpetua Petri in fide perseverantia contraria est certitudini ejus judiciorum circa fidem? Num quia ipse erroris erit omninò, ac certò expers, fideles sibi à Christo commissos in errorem impellet? aut numquid prædicta interpretatio privilegium non errandi sistit, ne ad successores Petri pro rectè gerendo supremi Pastoris officio transeat? Nonne è contra in aliquibus ex iis testimoniis contrarium expressè affirmatur? Quid enim sibi volunt illa S. Leonis verba ex serm. 3. de Anniversario die Assumptionis suæ ad Pontificatum, quæ Launoius refert sub num. 15. *Commune erat omnibus Apostolis periculum de tentatione formidinis; & Divinæ protectionis auxilio pariter indigebant, quia Diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere, & tamen specialis à Domino Petri cura suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo firmatur, & Divina gratia ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur. Cùm itaque dilectissimi tantùm nobis videamus præsidium Divinitùs institutum, rationabiliter, & justè in Ducis nostri meritis, & dignitate lætamur, gratias agentes sempiterno Regi Redemptori nostro Jesu Christo, qui tantam potentiam dedit ei, quem totius Ecclesiæ Principem fecit, ut, si quid etiam nostris temporibus rectè per nos agitur rectèque disponitur, illius sit gubernaculis deputandum, cui dictum est; Et tu conversus confirma fratres tuos;*

& cui

& cui post resurrectionem suam Dominus ad Trinam æterni amoris professionem mystica insinuatione ter dixit. Pasce oves meas; quod nunc quoque procul dubio facit, & mandatum Domini pius Pastor exequitur, confirmans nos cohortationibus suis, & pro nobis orare non cessans. Idem, iisdemque ferè verbis continet alter locus ibidem relatus ex serm. 2. de Natal. Apost. Petri, & Pauli.

7. Consonat Theodoretus, his verbis à Launoio sub. n. 17. relatis; *Ego autem rogavi, &c. Quemadmodũ enim ait, ego te fluctuantem non despexi, ita & tu* SVSTENTACVLVM *esto fratribus conturbatis:* ET QVO SERVATVS ES AVXILIO IPSE ALIIS IMPARTIRE, *neque labascentes impellas, sed erige periclitantes. Idcirco enim & te labare sino,* CADERE NON PERMITTO, *stabilitatem per te fluctuantibus procurans. Sic orbem terrarũ universum fluctuantem atq; labantem* MAGNA HÆC COLVMNA CONFIRMAVIT, *& ut corrueret, omninò non permisit, sed erexit, stabilemq; reddidit, oves Divinas pascere jussus.* Idem insinuat Theophilactus sub num. 19. relatus his verbis in capite 22. Luc. *Tu verò conversus confirma fratres tuos: planus hujus intellectus est, quia te habeo ut Principem discipulorum, postquam negato me fleveris, & ad pœnitentiam veneris confirma cæteros. Hoc etiam te decet, qui post me* PETRA ES ET FIRMAMENTVM ECCLESIÆ.

8. An non eodem tendunt verba Euthymii Zigaboni in eundem locum relata sub num. 21. *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Conversus post negationem, videlicet post fletum amarum. Hoc est in pristinum locum denuò restitutus. Fratres autem ejus dicit reliquos Apostolos, aut illos, qui per eos erant credituri.*

9. Nonne aliqui ex his, quos in hac Classe reposuit Launoius, sicut in iis, quæ hic refert locis non excludunt à privilegio non errandi neque Petrum, neque Pontifices in ea dignitate, atque officio ei succeſſuros, ita in aliis locis expressis verbis infallibile Romani Pontificis judicium luculentissimè asserunt, v. g. S. Thomas, cujus alibi verba referimus? Putasne Cajetanum, quem sub num. 34. exscribit, sensisse Pontificem in proponenda toti Ecclesiæ doctrina fidei errare posse? Non eum tam malè alibi habuisset Launoius. Testantur egregii illius Doctoris mentem tria prima ejus opuscula, digna omninò quæ legantur. Sufficiat hic referre illius verba ex commentariis in S. Thom. 2. 2. q. 1. art. 2. *Papa determinante judicialiter, & definitivè aliquid esse hæreticum, & ab Ecclesia pro hæresi habendum constat*

ſtat, quod omnes teneantur acceptare, & HÆRETICVS CENSERETVR, *quicumque de cætero teneret oppoſitum pertinaciter.*

10. Sed cujuſmodi eſt probatio, quam Launoius mutuatur ex teſtimonio Maldonati, quem num. 40. fatetur in ipſomet loco ab eo citato docere ſummum Pontificem errare non poſſe, quia aliàs non poſſet fideles confirmare? An quia Maldonatus dixit; *ſibi non diſplicere interpretationem S. Ambroſii, Theophilacti, & Euthimii, qui converſum exponunt à peccato, quo Chriſtum negavit, actâ pœnitentiâ, quaſi aliis de ſuo vulnere fecerit medicinam.* An illæ interpretationes inter ſe pugnant, & ſe invicem perimunt? An ſententiam mutavit Maldonatus circa infallibile judicium Papæ, aut ideò illam minus certam habuit, quia ei non diſplicuit interpretatio S. Ambroſii, Theophylacti, & Euthimii nequaquam contraria.

11. Stephanus Menochius 43. loco relatus etiam apertè innuit, ſe indeficientem fidem Petro aut privatæ perſonæ non tribuere, ſed ejus officio, cui ſuccedunt Romani Pontifices. *Et igitur aliquando converſus, ſcilicet à peccato negationis, confirma in fide orthodoxa, & reliquis ad ſalutem ducentibus, fratres tuos, non Apoſtolos tantùm, ſed omnes etiam fideles.* Quomodocumque intelligenda ſit vox illa *Converſus*, quæ, ut alibi dicemus, aliud, quàm converſionem à peccato propriè ſignificare poteſt; planum eſt, non defecturam Petri fidem, ut poſſit fratres ſuos confirmare.

12. Itaque Launoius cauſæ noſtræ profuit plurimum teſtes conquirens, & congruens, cùm ſi diligentiùs eorum teſtimonia expendantur, nobis conſentire ne dum non adverſari comperiantur.

13. Sed quid reponemus ad autoritatem Alexandri VII. qui Claſſi huic finem imponit? Nimirum ſummus ille Pontifex Epiſtolam ad Lovanienſes Theologos ſcripſit anno 1662. in qua *præclariſſimorum Eccleſiæ Catholicæ Doctorum Auguſtini, & Thomæ Aquinatis inconcuſſa, tutiſſimaq; dogmata nuncupavit. Ubi inquit Launoius doctrinam B. Auguſtini probando ſuam facit ....: Quod igitur de B. Auguſtino dogma retulimus, inconcuſſum, & tutiſſimum decernente Pontifice haberi debet.* Facilis eſt ad hominem reſponſio. Alexander VII. doctrinam Beati Thomæ probando ſuam facit; Atqui certò certiùs eſt, & ex verbis ſancti Thomæ ſuo loco referendis luce clariùs

rius est, sanctum illum Doctorem sensisse summi Pontificis judicium in quæstionibus fidei esse irrefragabile,& indefectibile; Illud igitur dogma inconcussum, & tutissimum decernente summo Pontifice haberi debet. Cæterùm si utriusque Sancti doctrinæ, quam alibi proponimus, comparatio instituatur; longè evidentiùs erit nobis suffragari sanctum Thomam, quàm refragari Divum Augustinum. Quamquam supradictum elogium non eo pertinet, ut quidquid illi Sancti dixerunt, Pontifex suum faceret. Alioquin enim non potuisset Constitutionem illam edere circa Conceptionem Beatissimæ Virginis, ex qua Launoius probat, ipsum approbasse Concilium Basileense, cujus Decretum, sicut & ipsa Alexandri constitutio Divi Thomæ doctrinæ non consonat.

14. Secunda interpretatio loci supra relati ex Luc. 22. est eorum, qui tradunt *oravisse Christum, ut Romana Ecclesia, per Petrum fundata, à fide nusquam deficiat.* Hanc etiam interpretationem libenter amplectimur. Non enim excludit autoritatem summi Pontificis, imò eam adstruit. Quis enim Ecclesiam Romanam ideò in fide immobilem esse non fatebitur, quod ejus specialiori modo Caput sit summus Pontifex, à quo privilegium illud in ejus membra, quatenus ipsi conjuncta sunt, derivatur. Id apertissimè declarant ipsamet testimonia, quæ Launoius in hanc Classem conjicit, quæque nos suis locis reddemus. Nec videtur aliunde peti posse illud privilegium. *Propter illam orationem Christi*, inquit Joannes Dartis Regius in Academia Parisiensis Professor, de Beneficiis sect. 1. cap. 3. *seu illa ejus verba, omnes colligunt* ECCLESIAM ROMANAM NON POSSE ERRARE. Oratio autem Christi pro solo Petro facta est, atque adeò ejus effectus ad Ecclesiam Romanam nonnisi per ipsum, ac per ejus successores derivatur.

15. Tertia Classis est eorum, qui tradunt *oravisse Christum ut Sedes Petri, seu Apostolica Sedes à fide nusquam deficiat.* Idem de ista dicimus, quod de secunda. Quia enim B. Petri Apostolorum Principis, & Romani Pontificis, eadem est Sedes; eadem erit doctrinæ certitudo.

16. Quarta Classis est eorum, qui tradunt *oravisse Christum, ut universalis Ecclesia, vel etiam universale Concilium à fide nusquam deficiat.* Hæc etiam interpretatio vera est in sensu S. Leonis supra relati,

& aliorum accepta ; ut nimirum à B. Petro tanquam à Capite ad cætera membra defluat doctrinæ circa fidem certitudo. Ita ſe ipſos explicant plurimi ex iis, quos in hac Claſſe reponit Launoius, præſertim Leo IX. S. Thomas, Beatus Vincentius Ferrerius, Quod ex eorum verbis ſuis etiam locis referendis patebit.

17. Idem molitur Launoius in duabus Epiſtolis ſequentibus adverſus alia duo Scripturæ loca in ſuperiori capite tractata ; ſed cum eandem ſequatur methodum, eodem modo repellendus eſt. Nec enim in illis opus eſt diutiùs immorari.

18. Prætermittere tamen non poſſum, quod ipſemet Launoius obſervat in epiſtola 7. diſtributis in quatuor Claſſes Scriptoribus, qui verba hæc; *Et ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*, explicuerunt juxta quatuor varias interpretationes. *Et primo quidem*, inquit, *nonnulli Patres, in expoſitione, ſeu Claſſe prima, & ſecunda comparent Origenes, Cyprianus, & Hieronymus, qui in quarta : Alii in expoſitione, ſeu Claſſe prima, tertia, ut Hilarius Ambroſius, Cyrillus, & Leo. Quidam in expoſitione ſeu Claſſe tertia, & quarta ut Beda. Sed Auguſtinus in ſingulis expoſitionibus prima, ſecunda, tertia, & quarta.* Quid ergo colligitur ex varietate interpretationum, quas circa tot Scripturæ ſacræ loca, congeſtis pro unaquaque quamplurimis Autoribus, Launoius diſtinguit ; niſi, juxta ipſius regulam, nihil ex iis locis colligi poſſe ; quippe cùm non ſit unanimis circa ea Patrum conſenſus : juxta verò S. Thomæ ſupra relati regulam, ſequitur, Spiritum Sanctum plura in eiſdem verbis intellexiſſe, quàm poſſint ab Interpretibus intelligi, aut exponi ? Unde Launoius nihil efficit, allatis variis interpretationibus adverſus Theologum, qui aliam ab eo prætermiſſam adducat, niſi aliis omnibus eſſet contraria. Omnibus, dico ; quia, ſi aliquibus congruat, & ab aliquibus diſſentiat, non erit contra unanimem conſenſum ſanctorum Patrum, cui repugnare prohibuit Concilium Tridentinum. Validior quidem eſt probato, quo propiùs ad unanimem conſenſum Patrum accedi ; ſed non ideò nulla, quia non ita expreſsè apud ipſorum, plurimos invenitur ; ſi communibus eorum dogmatibus conſonet ; ſi ſolidis fulciatur rationibus, ſi ex ſacra Scriptura, vel ex traditionis principiis convenienter deducatur. Si etiam quantum ad ſenſum novitate non laboret, aliæve concurrant circumſtantiæ.

19. Add

19. Adde quod cùm illæ interpretationes mutuò se non destruant (alioquin enim sanctus Augustinus, qui quatuor complexus est, Hieronymus tres, plures alii duas, non solùm inter se, sed sibi ipsis contradixissent, quod de talibus, ac tantis viris præsumere non licet, quodque illorum testimoniis autoritatem omnem demeret) si una ex illis causæ patrocinetur, perindè probat Scripturæ testimonium illi suffragari, ac si nulla esset alia explicatio, quamvis æquè validè, ac si illud in eodem sensu omnes exposuissent. Quid ergò, si & una evidenter faveat, & aliæ lucem afferant, ut hic; *Prima Classis Patrum, & Ecclesiasticorum Tractatorum, quæ est eorum qui docent Ecclesiam super Petrum ædificatam esse*, nonne evidenter favet Romanis Pontificibus apud Catholicos, qui contra hæreticos credunt Ecclesiam nunquam corruisse? Quid autem nocet secunda dicentium *super Apostolos, vel eorum Successores ædificatam esse Ecclesiam*? Aut tertia quæ est eorum, qui dicunt *super Petram id est super illam fidem quam confessus est Petrus, ædificatam esse Ecclesiam*; Vel quarta *scribentium ædificatam esse super Petram Christum Ecclesiam.* Hæc enim omnia vera sunt. Nam & Christus primum, & præcipuum Ecclesiæ fundamentum est; & post Christum Petrus; & alii Apostoli post Petrum, ac cum Petro illorum capite: Et fides est fundamentum; & qui fidei custos, ac quæstionum circa eam supremus Judex, fundamentum est. Id luculentissimè testantur sancti Patres, qui vel omnes illas, vel plures simul ex illis interpretationibus secuti sunt. Nec qui unam tantùm afferunt, alias excludunt; etiamsi secus aliquandò prima facie videatur. Qui enim v. g. solum Christum fundamentum Ecclesiæ vocant, non ideò Apostolos negant esse fundamenta. Nam de Apostolis dicit sanctus Paulus ad Ephesios 2. *Estis Cives sanctorum, & domestici Dei, super ædificati super fundamentum Apostolorum*; de Christo autem dicit idem Apostolus 1. ad Corinth. 3. *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id, quod est Christus Jesus.* Est enim Christus præcipuum fundamentum, minus præcipuum Apostoli, quos inter eminet S. Petrus. Sed nonne quatuor Classibus, quas in duabus his Epistolis distinxit Launoius, quintam adjungere debuit? debuisse videbimus in sequentibus Capitibus.

20. Idem in octava Epistola, quod in duabus aliis, cum proportione observandum. Licet enim varias Classes non ità distinctè constituat; tamen à diversis, quasi à contrariis, plerumque argumentatur; ut cùm probat alios Apostolos à Petro fuisse Pastores, & illis dictum; *Pasce oves meas*; quod quidem verissimum est. Sed non inde sequitur Petrum supremum non fuisse Pastorem; nam ideò aliis dictum est; *Pasce oves meas*, quia Petri, cui uni propriè id dictum est, officii, ac muneris participes erant?

CAPUT IV.

Probatur autoritate Conciliorum Orientalium judicium summi Pontificis circa quæstiones Fidei esse irreformabile.

1. ARgumentum optimum ad probandum judicium summi Pontificis circa quæstiones fidei esse irreformabile, duci potest, ex eo quod nihil unquam à summis Pontificibus sit propositum toti Ecclesiæ tanquam fide Divina credendum, in quo à Concilhis Oecumenicis reformandum fuerit eorum judicium; quin etiam eorum sententia, tanquam ex Petri Cathedra pronunciata, semper cum reverentia suscepta sit. Quid enim credere verat Spiritum Sanctum, qui per septemdecim fere sæcula summis Pontificibus res fidei definientibus sic adfuit, ut eorum judicium à Conciliis Oecumenicis, tanquam fidei omninò consonum, susceptum fuerit, inposterum etiam adfuturum, ut irreformabiliter judicent? Certè periculum mali, quod per tot sæcula nunquam contigit, non usque adeò metuendum erat, ut Illustrissimi Episcopi Gallicani, omissis veris, & præsentibus Ecclesiarum suarum malis, huic incerto, vel potiùs nunquam futuro, remedium præparare curarent, eo præsertim Ecclesiam universam regente Pontifice, qui, si quis unquam, maxima cum gravitate, patientia, & maturitate res omnes præsertim arduas tractat.

2. Scio

2. Scio equidem omnes Hæreticos, aliquos etiam ex Catholicis, quibusdam Pontificibus errores contra fidem tribuere; sed novi etiam eis ab aliis Catholicis, quorum libri omnium manibus teruntur, fuisse optimè responsum : nec defuturos, qui si novum quidpiam objiciatur, illud pari efficacia retundant. Sed de hoc infra recurret sermo. Ut autem ad propositum redeamus, videndum est, quî se habuerint Concilia præsertim generalia, & Gallicana, circa judicia summorum Pontificum de rebus fidei.

3. Non utemur Canonibus Concilii primi Nicæni, in editionibus vulgaribus non contentis, &, ut aiunt, ex Arabia delatis eorum discussionem criticorum examini relinquentes, ne in suspicionem veniat jus causæ, dubiis probationibus assertæ. Cæterùm veritas instar Solis, antequam oculis nostris se se exhibeat, nonnihil subobscuræ, non injucundæ tamen lucis præmittit, quæ paulatim crescit usque ad meridiem. Ita licet in antiquis monumentis nonadeò clarè luceant, veritates, quæ postmodum diligentiùs investigatæ, atque, ut sese obtulit occasio, accuratiùs versatæ, plenam tandem, aut saltem majorem lucem adeptæ sunt: non ideò tamen contemnenda sunt prima earum vestigia, præsertim insignia.

4. In Concilio generali Ephesino anno 431. art. 3. Philippus Presbyter, & Apostolicæ Pedis Legatus nemine contradicente legationis suæ, ac secum missorum, mandatum in hunc modum exposuit, qui indicat autoritatem, ac in fide firmitatem à sancto Petro ad ejus successores derivatam; *Nulli dubium, imò in sæculis omnibus notum est, quod sanctus, beatissimusq; Petrus, Apostolorum princeps,* & CAPVT, FIDEIQVE COLVMNA ET ECCLESIÆ CATHOLICÆ FVNDAMENTVM *à Domino nostro Iesu Christo Salvatore humani generis, ac Redemptore, claves Regni accepit, solvendiq;, ac ligandi peccata potestas ipsi data est: qui ad hoc usque tempus,* & SEMPER IN SVIS SUCCESSORIBVS VIVIT, ET IVDICIVM EXERCET. *Hujus itaque secundum ordinem successor, & locum tenens sanctus, beatissimusq; Papa noster Cœlestinus Episcopus, nos ipsius præsentiam supplentes, ad hanc sanctam Synodum misit.* Quotsum beati Petri mentio, nisi, ut insinuetur, ejus successores eâdem pollere autoritate, præsertim dum quæstiones fidei judicant? Quo enim modo FIDEI COLVMNA, ET ECCLE-

SIÆ CATHOLICÆ FUNDANENTUM SEMPER IN SUIS SUCCESSORIBUS VIVERET, ET IUDICIUM EXERCERET, si isti toti Ecclesiæ possent, proposito errore, casus, ruinæque occasionem præbere?

5 In Act. 2. Firmus Cæsareæ Episcopus dixit; *Apostolica & sancta Sedes Cœlestini sanctissimi Episcopi de præsenti negotio* SENTENTIAM REPULAMQUE PRÆSCRIPSIT, *quam nos quoque secuti formam, illam executioi mandavimus, Canonicum, Apostolicumque judicium in illum (Nestorium) proferentes.* Vides sententiam Romani Pontificis tanquam regulam præscriptam executioni mandatam, & beatum Petrum, dum judicia de rebus Ecclesiasticis ore sui successoris pronunciat humiliter auditum.

6. Sed ne putes singulares tantùm Episcopos ita sensisse, ac dixisse, toto concilio, saltem suo silentio consentiente, summorum Pontificum, ut beati Petri, sententiam esse suscipiendam: In Concilio generali Chalcedonensi Act. 2, lectâ epistolâ sancti Leonis Papæ ad Flavianum Archiepiscopum Constantinopolitanum, in qua Eutychetis doctrinam, ut hæreticam damnabat, & fidei orthoeoxæ normam præscribebat, Reverendissimi Episcopi clamaverunt. *Hæc Patrum fides, hæc Apostolorum fides. Omnes ità credimus, Orthodoxi ita credunt. Anathemaei, qui ita non credit.* PETRUS PER LEONEM ITA LOCUTUS EST, *&c.* Sed inquies ita clamatum est, quia revera Episcopi sancti Leonis doctrinam cum recta fide consentire, judicarunt; hinc tamen regula generalis constitui non potest. Certè hoc, ut suprà insinuavi, parum non est, quod in hoc, & in reliquis Conciliis generalibus, sententia summorum Pontificum de rebus fidei toti Ecclesiæ pronunciata, ut orthodoxa suscepta fuerit. Verùm hunc judicii Romani Episcopi cum fide consensum, non eruditioni sancti Leonis, sed ejus dignitati tribuendum, id est lumini Spiritus Sancti, beato Petro, ejusque successoribus, ne deficeret eorum fides, à Christo impetrato, non solùm ultima illa verba, PETRUS PER LEONEM LOCUTUS EST, significant; sed etiam Synodica ad sanctum Leonem epistola, ubi Concilium eum FIDEI CUSTODEM, & SANCTI PETRI INTERPRETEM appellat, *quam*, inquit de fide loquens, *ex præcepto Legislatoris venientem usque ad nos* IPSE *servasti*, VOCIS BEATI PETRI OMNIBUS CONSTITUTUS INTERPRES. Non est supervacaneum pronomen, *ipse:*

ipſe : indicat enim Romanum Pontificem ſpecialiter eſſe deputatum à Chriſto fidei Cuſtodem; *Et* VOCIS BEATI PETRI OMNIBUS CONSTITUTUM INTERPRETEM : Statim autem Concilium profitetur ſe, ſaucto Leone Autore, Antiſtite, ſive Præſide, ea enim eſt vocis Græcæ ſignificatio, veritatem fidelibus oſtendiſſe. *Unde & nos te ut* DUCEM *utiliter habentes Eccleſiæ filiis hereditatem, ſortemque veritatis oſtendimus ..... quibus tu quidem ſicut membris* CAPUT *præeras, in his, qui tuum tenebant ordinem, benevolentiam præferens.* in tertia part. act. Concil. Chalced. cap. 2.

7. Eam Romani Pontificis dignitatem, & autoritatem generatim explicat beatus Petrus Chryſologus Epiſcopus Ravennas litteris ad Eutychem in 1. par. Act. ejuſdem Concilii exſcriptis ; *Quoniam beatus Petrus, qui in propria Sede vivit, & præſidet,* PRÆSTAT QUÆRENTIBUS FIDEI VERITATEM. Quomodo vivit & præſidet in propria Sede, niſi quia, ut ſuprà notavimus, ejus ſucceſſor, in fidei veritate toti Eccleſiæ exponenda, indeficienti gaudet, ſicut ille Spiritûs auxilio, & ductu, ET PRÆSTAT QUÆRENTIBUS FIDEI VERITATEM.

8. Agatho Papa ſuum de rebus fidei judicium, etiam ante Concilii univerſalis acceptationem, irreformabile eſſe non dubitabat ; quandoquidem Legatos ad Concilium ſextum generale mittens in ſecunda quam ad Imperatorem Conſtantinum Pogonatum, ejuſque fratres Heraclium, & Tiberium ſcripſit epiſtolâ, quæque in Act. 4. Concilii recitata fuit, audacter, ac ſecurè pronunciat ſe ſuis Legatis mandaſſe, non ut quæ ipſe cum ſuo Concilio declaraverat, tanquam dubia, & incerta examinarentur, ſed ut certa, & immutabilia publicarentur. *Perſonas*, inquit, *prævidimus dirigere, non tamen tanquam de incertis contendere, ſed ut certa, atque immutabilia compendioſâ definitione proferre.* Mox condemnationis ſententiam profert in eos, qui traditæ à ſe doctrinæ contradicerent: *Qui verò hæc confiteri noluerint, ut infeſtos Catholicæ, atq; Apoſtolicæ confeſſioni perpetuæ condemnationis reos eſſe cenſemus.* Quis ità niſi vel imprudentiſſimus, vel de ſuæ veritate ſententiæ certiſſimus, loqui audeat, à Concilio Oecumenico, ſi falſa proferret, vel injuſta, mos redarguendus? Numquid autem ſummus ille Pontifex Concilio viſus eſt nimiam ſibi tribuiſſe

autori-

autoritatem ? Ejus doctrinam non solùm ut veram , sed etiam tanquam à Spiritu Sancto dictatam , & à Beato Petro prolatam se suscipere declaravit , primò Dometius Episcopus Prusiados his verbis. *Suggestiones directas à Patre nostro Agathone sanctissimo Archiepiscopo Apostolicæ, & principalis Sedis antiquæ Romæ,* TANQVAM EX SPIRITV SANCTO DICTATAS *per os sancti , ac beatissimi Principis Apostolorum Petri , & digito prædicti beatissimi Papæ Agathonis scriptas suscipio, & amplector, & ita credo, ita sentio.* Totum deinde Concilium sententiam Agathonis in prædicta Epistola contentam amplexum est , & Macharium Patriarcham Antiochenum eam admittere recusantem deposuit.

9. In prima verò Epistola docet apertissimè Agatho , Ecclesiam Romanam , non solùm in fide non deficere , sed ejus etiam esse , reliquas omnes in fide confirmare. *Spiritales oves Ecclesiæ* (inquit loquens de beato Petro) *ab ipso Redemptore omnium ternâ commendatione pascendas suscepit: cujus annitente præsidio hæc Apostolica ejus Ecclesia nunquam à via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est , cujus autoritatem, utpotè Apostolorum omnium Principis , semper omnis Catholica Christi Ecclesia , & universales Synodi fideliter amplectentes , in cunctis secutæ sunt , omnesque venerabiles Patres Apostolicam ejus doctrinam amplexi , per quam & probatissima Ecclesiæ Christi lumina claruerunt, & sancti quidem Doctores Orthodoxi venerati, atque secuti sunt. Hæretici autem falsis criminationibus, ac derogationum odiis insecuti.* Et quibusdam interjectis; *Hæc est enim* VERÆ FIDEI REGVLA, *quam & in prosperis , & in adversis vivaciter tenuit , ac defendit hæc spiritalis Mater vestri tranquillissimi Imperii, Apostolica Christi Ecclesia , quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probabitur, nec hæreticis novitatibus depravata succubuit. Sed ut ab exordio fidei Christianæ percepit ab Autoribus suis Apostolorum Christi Principibus , illibatâ fide tenus permanet , secundùm ipsius Domini Salvatoris Divinam pollicitationem , quam suorum Discipulorum Principi in Sacris Evangeliis fatus est. Petre, Petre, inquiens , Ecce Sathanas expetivit , ut cribraret vos , sicut qui cribrat triticum:* EGO AVTEM PRO TE ROGAVI, VT NON DEFICIAT FIDES TVA ; ET TV ALIQVANDO CONVERSVS CONFIRMA FRATRES TVOS. *Consideret itaque vestra tranquilla clementia, quoniam Do-*

Dominus, ac Salvator omnium, cujus fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos, admonuit, quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis Prædecessores, confidenter FECISSE SEMPER *cunctis est cognitum.* Non ergò pro solo Petro, sed & pro Petri successoribus rogavit Christus, ne deficeret eorum fides, ut scilicet possent fratres confirmare, si quando in fide vacillarent.

10. Utramque autem epistolam quomodo exceperit Concilium, testati sunt non solùm singulatim aliqui Episcopi, sed ipsummet Concilium universum, non solùm nihil adversùs testimonia in favorem sanctæ Sedis prolata excipiens, sed & submissionem significans his verbis; *Sancta & universalis Synodus suscipiens, &* EXPANSIS MANIBUS AMPLECTENS *tam suggestionem, quæ a sanctissimo, ac beatissimo Agathone Papa antiquæ Romæ facta est..... adaquè amplexa est & alteram Synodalem suggestionem, quæ missa est à Sacro Concilio, quod est sub eodem sanctissimo, ac beatissimo Papa, &c.* In epistola ad eundem Agathonem; *Tibi ut primæ Sedis Antistiti universalis Ecclesiæ, quid agendum sit relinquimus*, STANTI SUPER FIRMAM FIDEI PETRAM, *libenter perlectis veræ confessionis litteris à vestra paterna Beatitudine ad piissimum Imperatorem missis, quas ut à summo Apostolorum vertice* DIVINÆ PERSCRIPTAS AGNOSCIMUS *per quam exortam nuper multiplicis erroris hæreticam sectam depulimus.* Conferista cum iis, quæ suprà ex aliis Conciliis retulimus, & observabis quantùm inter se concordent in veneranda fidei beati Petri soliditate, ejusque in successoribus illius Apostoli Romanis Pontificibus agnoscenda continuatione. Sed progrediamur ulteriùs, ut veluti perpetua texatur traditionis series.

CAPUT V.

Idem aliorum probatur autoritate Conciliorum, & Episcoporum.

1. QUanto cum applausu excepta sit doctrina Adriani I. Papæ in epistolis ad Imperatorem, & ad Patriarcham Constantinopolitanum scriptis, in actis septimæ Synodi anno 787. habitæ videri potest, scilicet Act. 2. in qua lectæ sunt. Continent autem etiam illæ epistolæ sanctæ Sedis in dirimendis de fide controversiis

ſiis prærogativæ teſtimonia. In prima habentur hæc verba de beato Petro, & ejus Sede; *Iſte itaque tam præcelſo prælatus honore promeruit confiteri fidem, ſupra quam fundatur Eccleſia Chriſti Beatam Confeſſionem beatitudo ſecuta eſt præmiorum, cujus prædicatione ſancta univerſalis illuſtrata eſt Eccleſia* & EX EA CÆTERÆ DEI ECCLESIÆ FIDEI DOCVMENTA SVMPSERUNT. *Nam ipſe Princeps Apoſtolorum beatus Petrus, qui Apoſtolicæ Sedis primitùs præſedit, ſuî Apoſtatûs Principatum, ac Paſtoralis curæ, ſucceſſoribus ſuis, qui in ejus ſacratiſſima Sede perenniter ſeſſuri ſunt, dereliquit: Quibus & autoritatis poteſtatem, quemadmodum à Salvatore noſtro Domino Deo ei conceſſa eſt, & ipſe quoque ſuis contulit, ac tradidit Divino juſſu ſucceſſoribus Pontificibus.* In eodem Concilio act. 2. Joannes ſanctiſſimus Epiſcopus Tauromaniæ dixit: *cùm veluti Divinus* ORTHODOXIÆ TERMINVS (ſive Divina definitio) *ſint litteræ, quæ ab Adriano Papa ſenioris Romæ ad pios Imperatores nec non, & ad Taraſium univerſalem Patriarcham noſtrum miſſæ ſunt, ita profiteor.*

2. Nicolai I. & Adriani II. judicium de Photio, & de ſacris imaginibus doctrinam ſecuta eſt octava Synodus, ad quam nemo admiſſus eſt, quin profeſſioni fidei ab Adriano miſſæ ſubſcripſiſſet, in qua hæc continentur, *quia non poteſt Domini noſtri Jeſu Chriſti prætermitti ſententia dicentis,* TV ES PETRVS, ET SVPER HANC PETRAM ÆDIFICABO ECCLESIAM MEAM *Hæc quæ dicta ſunt rerum probantur effectibus; quia in Sede Apoſtolica immaculata eſt ſemper reſervata Religio, & ſancta celebrata doctrina. Ab hujus ergo fide, atque doctrina ſeparari minime cupientes, & Patrum, & præcipuè Sanctorum Sedis Apoſtolicæ traſitum ſequentes in omnibus conſtituta, anathematizamus omnes hæreſes ſimul cum Iconomachis.* Quomodo autem prædicta Synodus octava ſummorum illorum Pontificum amplexa ſit conſtituta, declarant hæc ejus verba, Can. 2. *Obedite Præpoſitis veſtris tanquam rationem reddituri, Paulus magnus Apoſtolus præcipit. Itaque beatiſſimum Adrianum Papam Nicolaum* TANQVAM ORGANVM SANCTI SPIRITVS HABENTES; *nec & non ſanctiſſimum Adrianum Papam ſucceſſorem ejus, &c.* Concilia Oecumenica ſummum Pontificem *tanquam organum ſancti Spiritûs habent.* Antiſtites Gallicani ejus judicia reformabilia eſſe decernunt.

3. In Concilio Lugdunenſi anno 1274. Imperator Græcorum & per Epiſtolam, & per Nuncium juravit, ſe Catholicam, & Orthodo-

thodoxam fidem acceptare, profiteri, ac servare velle. PROVT, inquit EAM VERACITER TENET, *fideliter docet, & prædicat Sacrosancta Romana Ecclesia*

4. Concilium Lateranense sub Innocentio III. vocat Ecclesiam Romanam Matrem, & Magistram omnium fidelium. Possent omnes fideles in errorem induci, si erraret Magistra, quam tenentur audire.

5. Clemens V. Clementina de summa Trinitate, & fide Catholica §. Nos igitur docet, *quod ad Apostolicam considerationem dumtaxat hæc* (quæ in Scripturis obscura sunt) *declarare pertinet*; Quod etsi dixerit Concilio Oecumenico, Viennensi scilicet, Præsidens; Necessitatem tamen Concilii non induxit, sed potiùs excluſit, particula illa, *dumtaxat*. Ut autem à Conciliis generalibus ad Gallicana descendamus.

6. Cui unquam ex antiquis Episcopis Gallicanis venit in mentem, non esse irreformabile sanctæ Sedis judicium, donec à Concilio Oecumenico confirmatum, aut ab Ecclesia universa fuisset acceptatum? Et Episcopi singuli, & eorum Cœtus, sive Concilia illud tanquam indubitatam fidei normam populo proponebant. Hac regula Concilium Arausicanum II. anno 529. Fausti Regensis errores confutavit & veritatem orthodoxam declaravit. *Id nobis*, ità præfantur Episcopi, *secundùm admonitionem, & autoritatem Sedis Apostolicæ justum, ac rationabile visum, & pauca Capitula* AB APOSTOLICA SEDE NOBIS TRANSMISSA, *quæ ab antiquis Patribus de sanctarum Scripturarum voluminibus in hac præcipuè causâ collecta sunt ad docendos eos, qui aliter quam oportet, sentiunt, ab omnibus observanda proferre, & manibus nostris subscribere deberemus. Quibus locis, qui hucusque non sicut oportebat de gratia, & libero arbitrio credidit, ad ea, quæ fidei Catholicæ conveniunt animum suum inclinare non differat.* Contradicere quidem superiorum declarationi, nisi evidenter falsæ, non licet. At verò *animum suum* nemo tenetur *inclinare*, nisi in obsequium fidei. An ergo Conciliis Provincialibus, an autoritati Papæ debetur, ut fideles *animum inclinent* ad ea, quæ definiuntur? Vide notas Severini Binii in hanc præfationem.

7. Sanctus Avitus Episcopus Viennensis anno 517. non suo solius, sed & omnium Episcoporum Galliæ nomine, protestatus est Horsmisdæ Papæ, se ejus sententiæ in materia fidei adhæsurum.

Quia, inquit, *jam securus, non dicam de Viennensi, sed de totius Galliæ devotione polliceor*, OMNES VESTRAM SUPER STATU FIDEI CAPTARE SENTENTIAM. *Orate, ut sic nos prædictorum professio fucata non fallat sicut ab unitate, quam regitis; veritas comperta non superat.*

8. Ravennius, aliique Episcopi Gallicani in Epistola Synodica ad S. Leonem Magnum pluribus testati sunt, quanti facerent ejus circa dubia de fide, sententiam, etiam antequam Concilii generalis Chalcedonensis consensus accessisset; *Quæ*, inquiunt, *Apostolatus vestri scripta ita, ut symbolum fidei, quisquis Redemptionis sacramenta non negligit, tabulis cordis adscribit & tenaci, quo ad confundendos Hæreticorum errores paratior sit, memoriæ commendavit ..... Doctrina post Deum vestra debet quisque fidelis, ut constanter teneat, quod credebat: Debet etiam infidelis, ut à perfidia sua, agnita veritate discedat, &* APOSTOLICÆ INSTITUTIONIS LUCE PERFUSUS *erroris sui tenebras derelinquat, magisque sequatur, & credat, quod per os vestrum Dominus noster Jesus Christus de Sacramento Incarnationis suæ docet, quam id teneat, quod Diabolus humanæ salutis, & veritatis inimicus instillat.* Post epistolam 51. S. Leonis.

9. Ceretius Salonius, & Veranus Episcopi Gallicani eandem erga sancti Leonis epistolam reverentiam professi fuerant his verbis; *Illa specialis doctrina vestra pagina ita per omnium Ecclesiarum conventicula celebratur, ut verè consona omnium sententia declaretur; meritò illic Principatum Sedis Apostolicæ constitutum, unde adhuc Apostolici Spiritûs oracula referentur.* Post epist. 98. S. Leonis.

10. Concilium Turonense II. anno 570. Can. 21. suam erga sanctæ Sedis Decreta observantiam significat his verbis; *Quis Sacerdotum contra Decreta talia, quæ à Sede Apostolica processerunt, agere præsumat ..... & quorum Autorum valere possit prædicatio, nisi quos Sedes Apostolica semper aut intromisit, aut apocryphos fecit? Et Patres nostri hoc semper custodierunt, quod eorum præcepit autoritas. Nos ergo hoc sequentes, quod vel Apostolus Paulus,* VEL PAPA INNOCENTIUS *statuit, in Canonibus nostris inserentes statuimus observandum, &c.*

11. Quam huic antiquorum Gallorum reverentiæ erga sanctæ Sedis de fide oracula concordaverint, eorum posteri usque ad extrema tempora; in illorum historiis licet observare, nec non in Gallicanorum

rum Conciliorum monumentis à Patre Jacobo Sirmondo collectis, iterumque in sequentibus capitibus demonstrabitur.

12. Interim tamen animadvertendum est cæteras Nationes in ea obedientia Gallis non cessisse. De Italica nemo dubitat, de Ecclesia Africana, quæ à Gallis in exemplum tam libenter assumitur, dicemus inferiùs. De Hispanica præter ea, quæ in primo libro retulimus, libet Epistolæ Concilii Tarraconensis ad Hilarium Papam scriptæ, ac in Concilio Romano lectæ anno 465. principium, & finem exscribere. *Etsi nulla extaret* (inquiunt Episcopi Tarraconensis Provinciæ cum suo Metropolitano) *necessitas Ecclesiasticæ disciplinæ, expetendum re vera nobis fuerat illud privilegium Sedis vestræ, quo susceptis Regni clavibus post Resurrectionem Salvatoris per totum Orbem beatissimi Petri singularis prædicatio universorum illuminationi prospexit: cujus Vicarii* Principatus, *sicut eminet, ita metuendus est ab omnibus & amandus. Proinde nos Deum in vobis penitus adorantes, cui sine querela servitis, ad fidem recurrimus, Apostolicò ore laudatam, indè responsa quærentes,* UNDE NIHIL ERRORE, *nihil præsumptione, sed Pontificali totum deliberatione præcipitur.* Queruntur posteà de Sylvano Episcopo Calaguræ, ejusdem Provinciæ, quod multa patrasset, *postponens Patrum regulas, & Romani Pontificis, instituta, denique contra vetustatem Canonum, contra Synodi constituta.* (Has enim veras Ecclesiæ libertates sartas tectas servari cupiebant) Concludunt in hunc modum; *Proinde quia his præsumptionibus, quæ unitatem dividunt, quæ schisma faciunt velociter debet occurri: quæsumus Sedem vestram, ut quid super hac parte observare velitis,* APOSTOLICIS AFFATIBUS INSTRUAMUR *quatenus fraternitate collectâ, prolatis in medium venerandæ Synodi Constitutis contra rebellionis spiritum vestrâ autoritate subnixi, quid oporteat de ordinatore & ordinato fieri intelligere, Deo adjuvante possimus. Erit profectò vester triumphus si Apostolatus vestri temporibus quod sancti Petri Cathedra obtinet, Catholica audiat Ecclesia, si novella zizaniorum semina fuerint extirpata.*

13. Sanctus Thomas Archiepiscopus Cantuariensis epist. 97. edit. P. Lupi. Omnibus Episcopis Angliæ, quorum erat Primas scripsit; *Quis Romanam Ecclesiam Caput omnium Ecclesiarum, &* FONTEM CATHOLICÆ DOCTRINÆ *ambigit esse? Quis claves Regni Cœlorum*

Petro traditas esse ignoret ? Nonne IN FIDE ET DOCTRINA PETRI, *totius Ecclesiæ structura consurgit, donec occurramus omnes Christo in virum perfectum, in unitatem fidei, & agnitionem filii Dei ?..... Quicunque sit, qui rigat, aut plantat, Deus nulli dat incrementum, nisi illi, qui plantavit in fide Petri, & doctrinæ ipsius acquieverit. Sanè ad eum maxima populi judicia referuntur, à Romano examinanda Pontifice, &c.*

CAPUT VI.

Probatur sanctorum Patrum, ac primò à sancti Irenæi autoritate, certitudo judicii summi Pontificis in quæstionibus Fidei.

1. QUoniam Illustrissimi Antistites Gallicani libertatum suarum fundamenta, non solùm Sacris Canonibus, sed etiam Patrum traditione, niti volunt ; postquam Conciliorum testimonia protulimus, exhibenda est sanctorum Patrum doctrina, in qua generatim tria potissimùm notanda sunt (ne sæpiùs repetere cogamur): quamvis non omnia semper in singulis testimoniis occurrant. Primum, Ecclesiam Romanam esse unitatis centrum, quò concurrendum sit ad vitanda schismata. Secundum; illuc confugiendum, quando dubia, præsertim difficiliora, oriuntur circa fidem; & hinc veritatem fidei ab Apostolis traditæ addiscendam. Tertium; has sanctæ Sedis prærogativas autoritati beato Petro à Christo impetratæ, & collatæ, nec non ejusdem autoritatis ad beati Petri successores transmissioni, non autem accedenti Ecclesiæ consensui, tribuendas; atque adeò Christum non pro solo Petro, sed pro ejus etiam successoribus Romanis Pontificibus rogasse, ut non deficeret fides eorum; ac si qua emergat, præsertim circa fidem, contentio, in petræ illius firmitate stare debere, quicumque voluerit casum devitare, illi petræ incumbere, qui intra Ecclesiam super illam ædificatam permanere cupierit ab hærede Petri confirmandos, qui à Sathana fuerint expetiti, & contra fidem tentati.

2. Schisma est, ut docet sanctus Thomas 2. 2. quæst. 39. art. 1. cùm à summo Pontifice recoditur: in schismate autem non est fides, ut tradit S. Ambrosius §. 10. referendus ; ut ergo & schisma, & hæresis peri-

peticulum vitentur, adhærendum est summo Pontifici; *Ecclesiæ unitas*, inquit S Thomas, *in duobus attenditur, scilicet in connexione membrorum Ecclesiæ ad invicem, seu communicatione, & iterum in ordine omnium membrorum Ecclesiæ ad unum caput .....hoc autem Caput est ipse Christus, cujus vicem in Ecclesia gerit summus pontifex; & ideò schismatici dicuntur, qui subesse renuunt summo Pontifici, & qui membris Ecclesiæ ei subjectis communicare recusant.* Sed quorsum sancti Patres tam diligenter monent vitandum esse schisma. Nam si Romani Pontifices in eodem, quo alii periculo erroris versantur, longè præstaret illis non tam arctè conjungi. Quid enim, si, ut posse creduntur, revera fallantur; nonne illos sequi pernicioſum erit?

3. Quomodò certi, ac securi erunt in fide summo Pontifici adhærentes, si summus ipse Pontifex labilis sit? Philosophorum axioma est; quidquid multiplex, varium, incertum, inconstans est; debere ad aliquid reduci, quod sit simplex, uniforme, certum, ac constans. Si igitur Episcopi dissentiant inter se circa veritatem fidei, adeoque ab invicem separentur, quâ poterit regulâ discerni, à quorum partibus stet veritas, & apud quos sit vera Ecclesia; nisi summus Pontifex immobile sit unitatis, & communionis centrum, fidelissimus veritatis Custos, firmum Ecclesiæ fundamentum, & sanum mystici Corporis Christi Caput, cui qui communicet, & consentiat, Catholicus judicetur? sed ad sanctorum Patrum doctrinam accedamus.

4. Adeò est insigne testimonium sancti Irenæi, ad probandam summi Pontificis in solvendis fidei quæstionibus autoritatem; ut vel solum declarationi Comitiorum Cleri Gallicani præponderet, atque ad certam fidem faciendam penè sufficiat. Si enim testis probitatem spectes, Sanctus est, fidei zelo flagrantissimus, dignusque, qui cùm omnibus ferè civitatis suæ Christianis glorioso Martyrio vitam clauderet: si ætatem, est omnium Patrum Latinorum antiquissimus (licet ex ejus stylo aliqui eum Græcè scripsisse conjiciant, alii utroque idiomate suspicentur) Episcopus Lugdunensis jam anno 180. si scientiam, ab Apostolorum discipulis præsertim à beato Polycarpo Divinas traditiones edoctus: si locum, atque ordinem, in celeberrima Galliarum civitate Antistes, atque adeò omnium, quæ in illis partibus erant, Christianorum sententiæ conscius. si testimonium ipsum inspicias, luculentum judicabis.

15. Sic

5. Sic enim Irenæus lib. 3. adversùs hæreses cap. 3. traditionem Ecclesiæ opponens hæreticis, ait; *Sed quoniam valdè longum est, in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones; maximæ, & antiquissimæ, & omnibus cognitæ, à gloriosissimis duobus Apostolis Petro, & Paulo Romæ fundatæ, & constitutæ Ecclesiæ, eam, quam habet ab Apostolis, traditionem, & annunciatam hominibus fidem, per successiones Episcoporum prævenientem usque ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cœcitatem, & malam sententiam, præterquam oportet colligunt,* AD HANC ENIM ECCLESIAM PROPTER POTENTIOREM PRINCIPALITATEM NECESSE EST OMNEM CONVENIRE ECCLESIAM, *hoc est, eos, qui sunt undique fideles.* IN QUA SEMPER AB HIS, QUI SUNT UNDIQUE CONSERVATA EST EA, QUÆ EST AB APOSTOLIS TRADITIO.

6. Unica statim occurrit difficultas, quod scilicet S. Irenæus non de solo summo Pontifice, sed de Ecclesia Romana loquatur. Verùm hoc discrimen nihil Episcopos Gallicanos juvat, qui ut Papæ judicium irreformabile sit, non solius Ecclesiæ Romanæ particularis, sed Ecclesiæ universæ consensum requirunt. Equidem si res eo deducatur, ut summi Pontificis Decreta circa fidem indubitata futura sint accedente solius Ecclesiæ Romanæ consensu, faciliùs schismatibus via præcludetur, cùm omninò prompta sint ejus membra ad sequendum Capitis sui ductum. Adde quod si concedatur Ecclesiam Romanam prout ab aliis Ecclesiis particularibus distinguitur, privilegio non errandi esse præditam; non erit operosè laborandum, ut demonstretur quidquid habet Ecclesia Romana vel dignitatis, vel autoritatis, totum à Capite, summo scilicet Pontifice, in alia membra effluere, ut ex iis patet, quæ jam contra Launoium disputata sunt.

7. Nec opus erit ad Beati Cypriani autoritatem recurrere, qui Ecclesiam in Episcopo esse scribit ad Florentium Pupianum Epistol. 69. edit. Pamel. ut Ecclesiam Romanam in Romano Pontifice continere dicamus : sanctus ipse Irenæus in verbis supra relatis satis insinuat, quæ Ecclesiæ Romanæ tribuit, ipsi propter successionem episcoporum à Beato Petro inchoa-

choatam competere; *A glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro & Paulo fundata & conſtituta Eccleſia, eam, quam habet ab Apoſtolis traditionem, & annunciatam hominibus fidem per ſucceſſionem Epiſcoporum pervenientem uſq; ad nos indicantes, &c.* Ideò continuò poſt verba ſuprà exſcripta, B. Petri ſucceſſores ſingulatim enumerat.

3. Obſervandum eſt autem ex mente ſancti Irenæi ad ſtatuenda contra Hæreticos fidei dogmata, ſolam Eccleſiæ Romanæ traditionem ſufficere, nec omninò eſſe neceſſarium aliarum Eccleſiarum traditiones inquirere, licet utile ſit, cùm id commodè fieri poteſt, ad opprimendam Sectariorum pertinaciam; *Sed quoniam* inquit, *valdè longum eſt in hoc tali volumine omnium Eccleſiarum enumerare ſucceſſiones, maximæ & antiquiſſimæ & omnibus cognitæ à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & conſtituta Eccleſiæ, eam quam habet ab Apoſtolis traditionem & annunciatam hominibus fidem, per ſucceſſiones Epiſcoporum pervenientem uſq; ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per ſui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem, & malam ſententiam, præter quam oportet colligunt*, id eſt ſeparatim ab Eccleſia univerſali conventicula faciunt, ſeſeque congregant. Sed, ſi ſummi Pontificis, ſeu Eccleſiæ Romanæ, judicium non eſt irreformabile, quomodo indicatâ ejus traditione confundentur omnes hæretici? Non erit ſatis continuatam à S. Petro uſque ad nos Epiſcoporum ſucceſſionem oſtendere, atque quid tradant Principis Apoſtolorum ſucceſſores, exhibere, niſi accedat Eccleſiæ univerſæ conſenſus, & demonſtretur ſimiliter Epiſcoporum omnium aliarum Eccleſiarum ſucceſſio, atque accepta per illos ab Apoſtolis traditio.

9. Sed dixerit quis non ſolius Eccleſiæ Romanæ, ſed & cujuslibet alterius traditio indubitatæ fidei eſſet, ſi conſtaret eam ab Apoſtolis deſcendiſſe. Quis enim hæreticus auderet, certum Apoſtoli cujuſvis teſtimonium recuſare? Ita ſanè, atque hinc colligitur S. Irenæum non repoſuiſſe vim convincendorum hæreticorum, in eo ſolo, quod Apoſtoli Petrus, & Paulus contrariam doctrinam tradiderint, ſed in eo etiam quod certiſſimum ſit Petri ſucceſſores eſſe, qui eam nobis traditionem communicant. Alioquin enim quid opus fuiſſet illius ſucceſſionis in Epiſcopatu ſeriem tam accuratè texere? Cur non potuiſſent alii, quam illius Apoſtoli ſucceſſores, teſtes adhiberi? Quia

inquies, verisimiliùs est,ut notat *S.*Irenæus, Apostolos arcana fidei suis successoribus concredituros. Valet quidem hæc ratio in B Petro; qui Coadjutores habuisse dicitur illos, qui ei successerunt. *Sed* id in subsequentibus locum non habet; quippe cùm sæpiùs ignorarint, qui sibi essent successuri.

10. Adde quod eadem ratio militaret pro Ecclesia Antiochena, in qua primùm sedit B.Petrus, & in qua successorem suum ipse constituit; & pro Alexandrina,quam pet B.Marcum fundavit; Imò pro qualibet alia,cùm nulla sit quæ vel immediatè vel mediatè fundata non fuerit ab aliquo ex Apostolis,quibus omnibus dixit Christus. Joann. 15.v.15.*Omnia quæcumque audivi à Patre meo nota feci vobis.*Sumitur quidem veritatis argumentum ex illa Episcoporum jam ab Apostolis propagatione;sed certitudo à solius Petri successorum serie,vel à tota Episcoporum ab Apostolis descendentium collectione; non autem à cujusvis alius singularis Episcopi,præter Romanum, testimonio.

11. S.Irenæus solius Ecclesiæ Romanæ traditione indicatâ, censet confundendos hæreticos, causamq; affert; *Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem, necesse est omnem convenire Ecclesiam;hoc est eos, qui sunt undique fideles.* Quomodo si ad Ecclesiam Romanam *omnis Ecclesia, & omnes undique fideles convenire teneamur,* & ab ea decipi possent, non sequeretur totam Ecclesiam in errorem induci posse. Non enim illuc convenire tenentur, nisi ut doceantur, non docentur, nisi ut discant& credant.

12. Apertius significat idem S. Episcopus causam,cur ad Ecclesiam Romanam, omnem Ecclesiam, omnesq; fideles convenire oporteat, eam esse;quod scilicet ibi semper conservata sit traditio Apostolica pro universa Ecclesia,seu pro omnium omninò instructione.*In qua semper ab his,qui sunt undiq;,conservata est ea, quæ est ab Apostolis traditio.*

13. Quod comprobat propositum à S.Irenæo Corinthiorum exemplum Licet enim Corinthi Ecclesia à B. Paulo fundata,& docta fuisset, ejusq; adhuc recens esset memoria,dissenserunt tamen inter se Corinthii circa veritatem ab ipso traditam.Quare necesse illis fuit ad Ecclesiã Roman. utpotè fidelissimam Apostolicarum traditionũ custodem, pro cunctorum informatione recurrere. *Dissentione non modicâ inter eos, qui Corinthi essent, fratres, facta, scripsit quæ est Romæ Ecclesia, potentissimas litteras Corinthiis, ad pacem eos congregans,*

& annuntians, quam in recenti ab Apoſtolis receperant traditionem, Si Apoſtolis remporibus vicíniores, de ea, *quam in recenti ab Apoſtolis receperant traditione*, ambigentes ad concordiam nonniſi per Sedem Apoſtolicam revocati ſunt, quantò magis qui longiùs ab Apoſtolica origine receſſerunt, ut unitatem fidei cuſtodiant ad illud unitatis centrum convenire indigent, eique firmiter adhærere.

14. Tribuuntur aurem Eccleſiæ Romanæ litteræ ad Corinthios miſſæ. licet à S. Clemente ſcriptæ ſint, ut tradir Euſebius hiſtor. Eccleſ. lib. 3. cap. 12. his verbis, *hujus verò Clementis una fertur eſſe epiſtola omnium judicio approbata, illuſtris illa quidem & digna planè admiratione quam* TANQVAM EX ROMANÆ ECCLESIÆ PERSONA *ad Corinthiorum Eccleſiam tum quidem exaravit, cùm jam Corinthi gravis eſſet inflata ſeditio. Hanc ſanè cum veterum, tum noſtra ipſorum memoria plurimis in Eccleſiis publicè lectam, uſurpatamque cognovimus*, Ideò igitur à S. Irenæo dicitur, *ſcripſit quæ eſt Romæ Eccleſia*; quia S. Clemens ſcripſit, *tanquam ex Romana Eccleſia perſona.* Ita S. Hieronymus libr. de ſcriptoribus Eccleſiaſticis cap. 25 de *S.* Clemente ait; ſcripſit *ex perſona Romana Eccleſiæ ad Eccleſiam Corinthiorum valdè utilem epiſtolam, quæ & in nonnullis locis publice legitur.* Non, quod Pontifex eſſet tantùm ab epiſtolis, aut à ſecretis Eccleſiæ Romanæ, ſed quia licet penes ipſum eſſet authoritas, res tamen nonniſi præmiſſâ conſultatione decernebat.

15. Itaque S. Irenæus, dum ait, quod ad hanc Eccleſiam propter potentiorem principalitatem neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam, non ſolùm quod ipſe ſentiret, ſed etiam quid traditio à temporibus Apoſtolorum faciendum doceret, declaravit. Eccleſia enim Corinthi ad Eccleſiam Romanam recurrerat, tanquam ad unitatis centrum, ut hinc peteret diviſionis ſuæ remedium, & Apoſtolicam traditionem certò ediſceret. Nam antequam S. Clemens Corinthiis ſcriberet *potentiſſimas literas, ad pacem eos congregans, & reparans fidem eorum*, conſulrus fuerat à Corinthiis, ut docent illæ litteræ quas publicæ luci reſtituit Patricius Junius Scoto-Britannus: in iis enim excuſat Clemens ſuam in reſpondendo tarditarem; *Propter calamitates, & caſus, adverſos, qui nobis acciderunt, Fratres dilecti poſtulatis veſtris tardiùs nos animum adjeciſſe veremur.*

16. Quanrâ verò cum reverentiâ excepra ſit ſancti Pontificis re-

ſponſio, animadvertere licet in verbis Euſebii, ac ſancti Hieronymi ſupra relatis, ſiquidem adhuc eorum tempore, id eſt poſt tria ſæcula publicò in Eccleſiis legebantur ejus litteræ, quas verè ſanctus Irenæus appellavit potentiſſimas tum propter eam, quam continent doctrinam, tum propter ſcribentis potentiorem principalitatem.

17. Ad ſanctum Anicetum Romanum Pontificem ſimiliter, ut teſtatur idem ſanctus Irenæus in epiſtola, cujus fragmentum refertur ab Euſebio lib. 5. hiſtor. Eccleſ. cap. 24. recurrit Aſiana Eccleſia pro quæſtione de die celebrandi Paſchatis, licet non perinde illius reſponſis acquieverit; quod tamen facere debuiſſe comprobavit eventus receptâ à Concilio generali Nicæno, ac tandem à tota Eccleſia, Sedis Apoſtolicæ ſententiâ. Omni denique tempore ad hanc Eccleſiam propter potentiorem principalitatem omnis convenit Eccleſia. Omnes illa ubique Chriſtianos curavit ad pacem congregans, & reparans fidem eorum.

CAPUT VII.

Aliorum Patrum eadem de re teſtimonia.

1. A Beato Hyppolito Epiſcopo, & Martyre, qui circa annum 230. obiit, oratione de conſummatione Mundi dicitur *Princeps Petrus*, FIDEI PETRA, *quem beatum judicavit Chriſtus Deus noſter, ille* DOCTOR ECCLESIÆ, *ille primus Diſcipulorum, ille qui* REGNI CLAVES HABET, Si ut indubitatum eſt, Romanus Pontifex Petri officio ſucceſſit, cur etiam ipſe non erit *Fidei Petra, Doctor Eccleſiæ, Regni claves habens?*

2. S. Baſilius Magnus epiſt; 52. quæ eſt ad S. Athanaſium, quanta ſit Epiſcopi Romani autoritas in decidendis fidei quæſtionibus, & in corrigendis quæ perperam à Conciliis generalibus geſta ſunt, his verbis ſignificat; *Viſum eſt mihi conſentaneum, ut ſcribatur Epiſcopo Romano, ut quæ hic geruntur, conſideret, & ſententiam ſuam expromat: Et quoniam difficile eſt, ut communi, ac Synodico decreto aliqui illinc mittantur, ipſe* SVA AVTORITATE IN ISTA CAVSA VSVS *viros eligas*

eligat..... omniaque ſecum habentes, quæ in Arimino facta ſunt, ad ea reſcindenda, quæ illic per vim, & violentiam geſta ſunt..... Quæritur autem, & hoc à nonnullis illic, ut & nobis ipſis videtur, neceſſariò ut Marcelli hæreſim illi cùm venerint, tanquam malam ac noxiam, & à ſana fide alienam exterminent. Non putabat S. Baſilius ad ſtabiliendam fidem opus eſſe Concilio generali, quod congregari non poſſe videbat (*Difficile eſt ut communi, ac Synodico decreto aliqui illinc mittantur*) poſtulandum tantum cenſet ut Romanus Pontifex *ſententiam ſuam exprimat.....* *Ipſe ſua autoritate, ut in iſta cauſa,* ſcilicet Concilii Ariminenſis, *uſos viros eligat, &c. ut Marcelli hæreſim illi cum venerint, tanquam malam, & noxiam, & à ſancta fide alienam exterminent.* Conqueritur quidem acerbè S. Baſilius de Epiſcopis Occidentalibus, etiam de Rom. Pontifice in alia epiſtol. de modo ſcilicet agendi. Cæterùm enim hujus autoritatem & S. Baſilius, & alii Epiſcopi Orientales ſummè venerabantur, ut ex epiſt 74. ejuſdem S. Patris evidens fit. Sic enim de Euſtathio Epiſcop. Sebaſteno ſcribit. *Quæ verò ſint illi à Beatiſſimo Epiſcopo Liberio propoſita, & ad qua conſenſerit, nobis clam eſt: niſi quod Epiſtolam attulit, per quam reſtitueretur: Eam ubi Tyanæ Synodo exhibuit, in ſuum locum reſtitutus eſt.*

3. S. Baſilio conjunctiſſimus S. Gregorius Nazianzenus, carmine de vita ſua perſeverantiam Eccleſiæ Romanæ in fide, à qua Conſtantinopolitana exciderat, tribuit dignitati Capitis, veterem Romam ſic novæ opponens.

Fides vetuſtæ recta erat jam antiquitus,
Et certa perſtat nunc item nexu pio
Quodcumque labens ſol vident, devinciens:
Ut univerſi Præſidem mundi decet,
Totam colit quæ numinis concordiam.
Nova verò quondam [de mea jam non mea,
Nunc ſermo nobis] RECTI-PES ERAT IN FIDE,
At non item poſt merſa ſub lethо gravi.

Oratione autem 26. ſuper Petrum fundatam Eccleſiam tradit. *Videt*, inquit *quemadmodum ex Chriſti diſcipulis magnis utiq; omnibus, & excelſis, atque electione dignis hic Petra vocetur, atque Eccleſia fundamenta in fidem ſuam accipiat.* Quamobrem orat. 7. vocat eum Eccleſiæ columen, quod conſervandæ inconcuſſæ Eccleſiæ Dei officium ſignificat.

4. *S.* Optatus Epiſcopus Milevitanus libr. 2. contra Parmenianum ſupradicta confirmat, *Cathedra*, inquit, *una eſt, & negare non audes ſcire te Petro primam in urbe Cathedram eſſe collocatam, ubi ſederit omnium Apoſtolorum Caput Petrus, inde Cephas appellatus, in qua uno Cathedra unitas ab omnibus ſervaretur, nec cæteri Apoſtoli ſingulas ſibi quiſque defenderent ut jam ſchiſmaticus, & peccator eſſet qui contra ſingularem Cathedram alteram collocaret. Ergo Cathedra una eſt, quæ eſt prima de dotibus. In ea ſedit primus Petrus*, probat autem Donatiſtas clavibus carere, eo quod Petri Cathedræ adverſarentur, *claves legimus accepiſſe Petrum, Principem ſcilicet noſtrum, cui à Chriſto dictum eſt; Tibi dabo claves Regni Cœlorum, & portæ inferorum non vincent eas. Unde eſt ergo quod claves Regni vobis uſurpare contenditis, qui contra Cathedram Petri veſtris præſumptionibus, & audaciis, ſacrilegio militatis?* Lib. 1. dixerat, *Cæcilianus omnium ſupra memoratorū ſententiis innocens eſt pronunciatus, etiam Melchiadis ſententia* QVA IVDICIVM CLAVSVM EST. Quæ quidem verba ſic interpretatur Illuſtriſſimus Gabriel de Laubeſpine Epiſcopus Aurelianenſis; *quaſi diceret etiam à ſummo Pontifice abſolutus*, POST CVIVS IVDICIVM DE CÆCILIANI INNOCENTIA NON EST DVBITANDVM.

5. *S.* Ambroſius duo docet notatu digniſſima; Primum; Catholicitatis, ut ita dixerim notam eſſe conſenſum cum Romana Eccleſia? Alterum, fidem non eſſe in ſchiſmate, quod ut cap. ſuperiori ex D. Thom. oſtendimus, non conſiſtit in ſola ſeparatione ab univerſo Eccleſiæ corpore, ſed etiam in diviſione à capite; *Inde* (à Romana Eccleſia) *in omnes venerandæ communionis* jura dimanant, inquit Concil. Aquileienſe in epiſt. Syn. quæ eſt 4. inter epiſt. S. Ambroſ. Sic igitur ſcribit S. Ambroſ. in lib. de obitu Satyri fratris; *Advocavit ad ſe Epiſcopum, nec ullā veram putavit, niſi veræ fidei gratiam percontatuſq; ex eo eſt, utrumnā cum Epiſcopis Catholicis, hoc eſt cum Romana Eccleſia conveniret, & forte ad id locorum in ſchiſmate Religionis illius Eccleſiæ erat. Lucifer*

enim

enim se à nostra tunc temporis communione diviserat, & quamquam pro fide exulasset & fidei suæ reliquisset hæredes, non putavit tamen fidem esse in schismate. Sermone autem 62. de temp. seu in Evang. Dom. 4. post Pentecost. insinuat firmitatem in fide à Christo per Magisterium Petri Ecclesiæ conferri, *dicitur Petro duc in altum, hoc est in profundum disputationum generationis Divinæ. Quid enim tam profundum, quam quod ait Petrus ad Dominum: Tu es Christus filius Dei vivi?.....* HANC IGITVR SOLAM ECCLESIÆ NAVEM ASCENDIT DOMINVS, IN QVA PETRVS MAGISTER EST CONSTITVTVS, *dicente Domino*: SVPER HANC PETRAM ÆDIFICABO ECCLESIAM MEAM. Libro autem 4. de Fide ad Gratianum cap. 3. Ita Petrum Ecclesiæ Præpositum à Christo docet & Ecclesiæ firmitatem cum Petri firmitate conjunctam, ut ad eam conjunctionem significandam Petre nomen institutum fuerit. *Habes in Evangelio quod Petro dixit: rogavi pro te ut non deficiat fides tua: eidem autem supra dicenti: Tu es Christus filius Dei vivi, respondit: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam, & tibi dabo claves Regni Cœlorum. Ergo cui propria autoritate Regnum dabat, hujus fidem firmare non poterat? Quem cùm Petram dicit, firmamentum Ecclesiæ indicavit.*

S. Hieronymus epist. 57. sic scribit ad Damasum Papam; *Quoniam vetusto Oriens inter se populorum furore collisus indiscissam Domini tunicam, & desuper textam minutatim per frusta discerpit, & Christi vineam exterminat vulpes, ut inter lacus contritos, qui aquam non habent, difficile, ubi fons signatus, & hortus ille conclusus sit, possit intelligi. Ideo mihi* CATHEDRAM PETRI, ET FIDEM APOSTOLICO ORE LAVDATAM CENSVI CONSVLENDAM. *Inde nunc mea anima postulans cibum, unde olim Christi vestimenta suscepi..... ego nullum primum, nisi Christum sequens, Beatitudini Tuæ, id est Cathedræ Petri communione consocior:* SVPER ILLAM PETRAM ÆDIFICATAM ECCLESIAM SCIO. *Quicumque extra hanc domum agnum comederit, prophanus est. Si quis in Arca Noë non fuerit, peribit regnante diluvio..... quicumque tecum non colligit, spargit; Hoc est, qui Christi non est, Antichristi est.* Et epist. 58, quæ est ad eundem Damasum; *Hinc præsidiis sulta Mundi Ariana rabies fremit. Hinc in tres partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat: Monachorum circa manentium antiqua in me surgit autoritas. Ego interim clamito:* SI QVIS CATHEDRÆ PETRI IVNGITVR MEVS EST. *Meletius, Vitalis atq; Paulinus*

tibi

Oratione autem 26. ſuper Petrum fundatam Eccleſiam tradit. *Videſ*, inquit *quemadmodum ex Chriſti diſcipulis magnis utiq; omnibus, & excelſis, atque electione dignis hic Petra vocetur, atque Eccleſiæ fundamenta in fidem ſuam accipiat.* Quamobrem orat. 7. vocat eum Eccleſiæ columen, quod conſervandæ inconcuſſæ Eccleſiæ Dei officium ſignificat.

4. *S.* Optatus Epiſcopus Milevitanus libr. 2. contra Parmenianum ſupradicta confirmat, *Cathedra*, inquit, *una eſt, & negare non audes ſcire te Petro primam in urbe Cathedram eſſe collocatam, ubi ſederit omnium Apoſtolorum Caput Petrus, inde Cephas appellatus, in qua uno Cathedra unitas ab omnibus ſervaretur, nec cæteri Apoſtoli ſingulas ſibi quiſque defenderent ut jam ſchiſmaticus, & peccator eſſet qui contra ſingularem Cathedram alteram collocaret. Ergo Cathedra una eſt, quæ eſt prima de dotibus. In ea ſedit primus Petrus*, probat autem Donatiſtas clavibus carere, eo quod Petri Cathedræ adverſarentur, *claves legimus accepiſſe Petrum, Principem ſcilicet noſtrum, cui à Chriſto dictum eſt; Tibi dabo claves Regni Cœlorum, & porta inferorum non vincent eas. Unde eſt ergo quod claves Regni vobis uſurpare contenditis, qui contra Cathedram Petri veſtris præſumptionibus, & audaciis, ſacrilegio militatis?* Lib. 1. dixerat, *Cæcilianus omnium ſupra memoratorũ ſententiis innocens eſt pronunciatus, etiam Melchiadis ſententia* QVA IVDICIVM CLAVSVM EST. Quæ quidem verba ſic interpretatur Illuſtriſſimus Gabriel de Laubeſpine Epiſcopus Aurelianenſis; *quaſi diceret etiam â ſummo Pontifice abſolutus*, POST CVIVS IVDICIVM DE CÆCILIANI INNOCENTIA NON EST DVBITANDVM.

5. *S.* Ambroſius duo docet notatu digniſſima; Primum; Catholicitatis, ut ita dixerim notam eſſe conſenſum cum Romana Eccleſia? Alterum, fidem non eſſe in ſchiſmate, quod ut cap. ſuperiori ex D. Thom. oſtendimus, non conſiſtit in ſola ſeparatione ab univerſo Eccleſiæ corpore, ſed etiam in diviſione à capite; *Inde* (à Romana Eccleſia) *in omnes venerandæ communionis* jura dimanant, inquit Concil. Aquileienſe in epiſt. Syn. quæ eſt 4. inter epiſt. S. Ambroſ. Sic igitur ſcribit S. Ambroſ. in lib. de obitu Satyri fratris; *Advocavit ad ſe Epiſcopum, nec ullã veram putavit, niſi veræ fidei gratiam percontatuſq; ex eo eſt, utrumnã cum Epiſcopis Catholicis, hoc eſt cum Romana Eccleſia conveniret, & forte ad id locorum in ſchiſmate Religionis illius Eccleſia erat. Lucifer*

enim

Digitized by Google

enim se à nostra tunc temporis communione diviserat, & quamquam pro fide exulasset & fidei suæ reliquisset hæredes, non putavit tamen fidem esse in schismate. Sermone autem 62. de temp. seu in Evang. Dom. 4. post Pentecost. insinuat firmitatem in fide à Christo per Magisterium Petri Ecclesiæ confertri, *dicitur Petro duc in altum, hoc est in profundum disputationum generationis Divinæ. Quid enim tam profundum, quam quod ait Petrus ad Dominum: Tu es Christus filius Dei vivi?.....* HANC IGITVR SOLAM ECCLESIÆ NAVEM ASCENDIT DOMINVS, IN QVA PETRVS MAGISTER EST CONSTITVTVS, *dicente Domino*: SVPER HANC PETRAM ÆDIFICABO ECCLESIAM MEAM. Libro autem 4. de Fide ad Gratianum cap. 3. Ita Petrum Ecclesiæ Præpositum à Christo docet & Ecclesiæ firmitatem cum Petri firmitate conjunctam, ut ad eam conjunctionem significandam Petre nomen institutum fuerit. *Habes in Evangelio quod Petro dixit: rogavi pro te ut non deficiat fides tua: eidem autem supra dicenti: Tu es Christus filius Dei vivi, respondit: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam, & tibi dabo claves Regni Cœlorum. Ergo cui propria autoritate Regnum dabat, hujus fidem firmare non poterat? Quem cùm Petram dicit, firmamentum Ecclesiæ indicavit.*

S. Hieronymus epist. 57. sic scribit ad Damasum Papam; *Quoniam vetusto Orbis inter se populorum furore collisus indisciſſam Domini tunicam, & desuper textam minutatim per frusta discerpit, & Christi vineam exterminat vulpes, ut inter lacus contritos, qui aquam non habent, difficile, ubi fons signatus, & hortus ille conclusus sit, possit intelligi. Ideo mihi* CATHEDRAM PETRI, ET FIDEM APOSTOLICO ORE LAVDATAM CENSVI CONSVLENDAM. *Inde nunc meæ animæ postulans cibum, unde olim Christi vestimenta suscepi.....ego nullum primum, nisi Christum sequens, Beatitudini Tuæ, id est Cathedræ Petri communione consocior:* SVPER ILLAM PETRAM ÆDIFICATAM ECCLESIAM SCIO. *Quicumque extra hanc domum agnum comederit, prophanus est. Si quis in Arca Noë non fuerit, peribit regnante diluvio.....quicumque tecum non colligit, spargit; Hoc est, qui Christi non est, Antichristi est.* Et epist. 58, quæ est ad eundem Damasum; *Hinc præsidiis sulta Mundi Ariana rabies fremit. Hinc in tres partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat: Monachorum circa manentium antiqua in me surgit autoritas. Ego interim clamito:* SI QVIS CATHEDRÆ PETRI IVNGITVR MEVS EST. *Meletius, Vitalis atq; Paulinus*

tibi

tibi hærere se dicunt: Possem credere, si hoc unus assereret. Nunc aut duo mentiuntur, aut omnes. Idcirco obtestor Beatitudinem tuam per Crucem Domini, per necessarium fidei nostræ decus, per Passionem Christi, ut qui Apostolos honore sequeris, sequaris & merito.

7. Hoc sancti Hieronymi exemplo docemur ad Petri successorem confugiendum in periculo schismatis; cùm ille constitutus sit Caput, ut per conjunctionem cum illo constaret Ecclesiæ unitas, ac firmitas, & schismatis tolleretur occasio quod S. Hieronymus docet lib. 1. in Jovinianum his verbis; *At dicis super Petrum fundatur Ecclesia, licet idipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat, & cuncti claves Regni Cœlorum accipiant, & ex æquo super eos Ecclesiæ fortitudo solidetur; tamen propterea inter duodecim* VNVS ELIGITVR, VT CAPITE CONSTITVTO SCHISMATIS TOLLERETVR OCCASIO. Beati Hieronymi doctrinâ, & exemplo fortassis adductus fuit Justinianus, priusquam esset Imperium adeptus, ut Hormisdam Pontificem consuleret, an unus de Trinitate crucifixus prædicari deberet; cùm esset hac de re dissensio. *Hoc enim*, inquit epist. 3. post Hormisdæ sexagesimam quintam, CREDIMVS ESSE CATHOLICVM QVOD VESTRO RELIGIOSO RESPONSO NOBIS FVERIT INTIMATVM.

8. Tribuitur eidem S. Doctori epist. quædam ad S. Damasum, continens Symboli explanationem. Sed Bellarminus de Scriptor. Eccles. iast. probat eam esse Pelagii hæresiarchæ. Argumentum tamen, quod ex ea sumitur ad probandam infallibilem judicii summi Pontificis circa fidei quæstiones certitudinem, non videtur minoris efficaciæ. Demonstrat enim adeò jam primis Ecclesiæ sæculis apud omnes constitisse, Romanum Pontificem esse hujusmodi controversiarum Judicem, ut vel ipsi Hæresiarchæ ab hæreseos accusatione tutos se esse scirent, dummodo ipsorum Fides Papæ probaretur. His autem verbis clauditur illa Epistola; *Hæc fides est Papa beatissime, quam in Ecclesia Catholica didicimus quamque semper tenuimus, & tenemus. In qua si minùs peritè, aut parum cautè aliquid forte positum est, emendari cupiamus à te, qui Petri & Fidem & Sedem tenes. Sin autem hæc stra confessio Apostolatûs tui judicio comprobatur, quicumque me maculare voluerit se imperitum, vel malevolum, vel etiam non Catholicum; non me hæreticum comprobabit.* Alia sunt quamplurima hæreticorum, Sedis Apostolicæ communionem ambientium, & per frau-

fraudem obtinere ſtudentium, exempla; ut intelligas ex ipſorum etiam hæreticorum praxi, vera eſſe, quæ ſancti Patres de Eccleſia Romana effati ſunt.

9. A ſancto Joanne Chryſoſtomo de decem millium debitore, ſerm. 1. Petrus appellatur *Chori Apoſtolorum Princeps, os Diſcipulorum,* COLUMNA ECCLESIÆ, FIRMAMENTUM FIDEI, *confeſſionis fundamentum, orbis terrarum Piſcator, qui genus noſtrum ex profundis errorum in Cœlum ſubtraxit.* Et lib. ad eos, qui ſcandalizati ſunt cap. 17. *fundamentum Eccleſiæ, Princeps Cœtus Apoſtolorum.* Docet autem idem Sanctus pluribus in locis, Petri nomen ob fidei firmitatem Apoſtolorum Principi impoſitum, inſinuatque illum ob eam firmitatem fundamentum Eccleſiæ fuiſſe conſtitutum tom. 5. in illa verba, Paulus vocatus ſerm. 49. ante medium; *Petrum quidem* inquit, *certè à virtute ſic vocavit, & in ejus nomine* FIRMITATIS FIDEI ARGUMENTUM, ET INDICIUM *collocavit, ut appellatione ſuâ* PERPETUÒ *tanquam Magiſtrâ quâdam ejuſmodi firmitatis utatur.* Et in cap. 2. epiſt. ad Gal. *ſed priùs dicendum eſt de Petro, & quomodo hic unus ante cæteros Diſcipulos ſolitus ſit profiteri: quandoquidem etiam cognomen ſortitus eſt* OB IMMUTABILEM, ET IMMOBILEM FIDEM. *Cùm enim omnes eſſent interrogati, hic ante cæteros proſiliens: Tu es, inquit, Chriſtus filius Dei vivi. Quo tempore illi & claves Regni Cœlorum tradita ſunt.* Vide quæ diximus lib. 5. cap. 12. In hoc ſicut & in cæteris ferè omnibus ſancto Joanni Chryſoſtomo conſonat Theophylactus Bulgarorum Archiepiſcopus in illud Lucæ 22. *Rogavi pro te Petre, &c.* Ejus verba cap. 3. §. 3. retulimus.

10. S. Cyrillus Alexandrinus lib. 4. Dialog. de Trinitate, B. Petri de Chriſti Divinitate confeſſioni præmiũ illud collatum ſcribit, ut Eccleſia in ejus fide fundaretur ac firmaretur immobiliter & inſuperabiliter, *Ubi*, inquit, *interrogavit Salvator circa fines Cæſareæ, quæ vocatur Philippi: Quem dicunt homines eſſe filium hominis: & quis rumor de illo per Judæorũ vagetur regionem, hoc eſt finitimas Judæa Civitates. Puerilibus indecoris populariũ opinionibus relictis valde ſapienter & ſcienter clamabat dicens: Tu es Chriſtus filius Dei vivi. Iam* VERO DE ILLO SENTENTIÆ REMUNERATIONEM NON MULTO POST REPORTAVIT, *Chriſto dicente: Beatus es Simon Barjona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus cœleſtis. Et ego dico tibi, quod*

tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt contra illam. Per annominationem ALIUD NIHIL QUAM INCONCUSSAM ET FIRMISSIMAM DISCIPULI FIDEM VOCAVIT, *in qua Eccleſia Chriſti ita fundata & firmata eſſet, ut non laberetur & eſſet inexpugnabilis inferorum portis, in perpetuum manens.*

11. Theodoretus epiſt. ad Renatum Presbyterum Romanum hanc tribuit Eccleſiæ Romanæ laudem. *Tenet ſancta iſta Sedes gubernacula regendarum cuncti orbis Eccleſiarum, cùm propter alia, tum quia ſemper hæretici fœtoris expers permanſit.* Non eſt autem adepta ſancta Sedes privilegium regendarum cuncti orbis Eccleſiarum, poſtquam experientia comprobavit ipſam permanſiſſe hæreſeos, expertem; ſuas namque prærogativas jam à Chriſto ipſo acceperat ſed propter acceptum etiam à Chriſto privilegium non errandi, ac in errorem non mittendi, quod perpetua demonſtravit experientia.

12. Sanctus Gregorius epiſt. 52. lib. 4. quæ eſt ad omnes Galliæ Epiſcopos, qui erant ſub Hildeberto, anno 595. ſcripta, ſe fidei quæſtionum Judicem declarat, aſſeritque ſententiam, quâ illas determinaturus ſit, congruam ſine dubio fore: *Si quam verò*, inquit, *contentionem, quod longè faciat Divina potentia, de fidei cauſa evenire contigerit, aut negotium emerſerit, cujus vehemens ſit fortaſſe dubietas, & pro ſua magnitudine judicio Sedis Apoſtolicæ indigeat Examinatâ diligentiùs veritate, relatione ſuâ ad noſtram ſtudeat perducere notionem, quatenus* A NOBIS VALEAT CONGRUA SINE DUBIO SENTENTIA TERMINARI.

13. Exſtat in Codicibus plurium Bibliothecarum, & à Baronio refertur epiſtola ſancti Maximi Martyris ad Marinum Diaconum ſcribentis, in qua continetur iſtud de Romano Pontifice, ejuſque Sede elogium. *Omnes termini terræ & quicumque ubique terrarum Chriſtum Dominum purâ mente, & orthodoxâ fide confitentur, quaſi ad ſolem æterni luminis ſanctiſſimam Romanorum Eccleſiam, & ejus confeſſionem, & fidem intenti reſpiciunt, ex ipſa rutilantem ſplendorem recipientes ſpiritualium, & ſanctorum dogmatum. Quemadmodum ſex illæ ſanctæ Synodi diſertis verbis, & magna cum Religione expoſuerunt apertiſſimè pronunciantes Fidei Symbolum. Ab initio enim Adventûs Incarnati verbi univerſæ utique terrarum Chriſtianarum Eccleſiæ à ſancta Romanorum Eccleſia originem habuerunt,* FUNDAMEN-

MENTUM SOLIDUM, *& maximum, contra quod portæ inferi nullo pacto prævalebunt, juxta ipsiusmet Salvatoris promissionem,* UT HABEAT CLAVES, *scilicet* ORTHODOXÆ *in ipsum* FIDEI, *& confessionis, & aperiat illis, qui ad ipsam Romanam Ecclesiam cum pietate accedunt, veram, & realem solam pietatem quærentes. Et claudat è contra, & obstruat omne os Hæreticorum, quod loquitur iniquitatem in Cœlum.* Ubi vides *Romanorum Ecclesiam ideo esse fundamentum solidum, & maximum, contra quod portæ inferi nullo pacto prævalebunt, quia habet claves orthodoxæ fidei*, quæ sine privilegio non errandi constare non possunt.

14. Beda homil. in festo Petri, & Pauli eandem sententiam his verbis profitetur; *Ideo beatus Petrus: qui Christum verâ fide confessus, vero est amore secutus specialiter claves Regni Cœlorum. & Principatum judiciariæ potestatis accepit, ut omnes per orbem credentes intelligant, quia quicumque ab unitate fidei, vel societatis illius quolibet modo semetipsos segregant, tales nec peccatorum vinculis absolvi, nec januam possint Regni Cœlestis ingredi.* Ex quibus concludit; *Unde nos* NECESSE EST *totâ intentione, fratres charissimi,* ET FIDEI QUAM DOCUIT SACRAMENTA DISCERE, *& congruentia fidei opera demonstrare.* Adeò certum erat Pothoni Abbati Prumiensi, errorem apud sanctam Sedem locum habere non posse, ut secùs sentientes stultitiæ arguat. *Stultitiæ quidem elogio denotandi, qui illam Petri Sedem* ALIQUO PRAVO DOGMATE FALLERE POSSE *arbitrati sunt, quæ nec se fefellit, nec ab ullqua hæresi* UNQUAM FALLI POTUIT. In Chron. ad annum 865.

15. Decreveram prætermittere testimonium Petri Damiani in serm. 23. qui est de nativit. S. Joann. Baptistæ, eo quod Ecclesiam materialem cum vera Ecclesia Romana ex hominibus constante commiscere, atque adeò argumentum non multùm efficax subministrare videretur; sed illud apud Launoium legenti, & rursùs attentiùs consideranti mihi visum est præstantissimi viri mentem luculenter significare; Ait ergo Petrus Damianus: *Illa mater, &* MAGISTRA ECCLESIARUM OMNIUM ECCLESIA ROMANA, *cui dictum est*; EGO PRO TE ROGAVI UT NON DEFICIAT FIDES TUA, *in honore sancti Joannis Baptistæ post Salvatoris nomen consecrata est, & signata.* Undè habet nisi à summo Pontifice Romana Ecclesia, quod sit Magistra Ecclesiarum omnium, quodque non deficiat ejus fides? sed

absque ullius æquivocationis umbra mentem suam aperit. Petrus Damiani opusc. 5. cap. 1. dum ait; *Non dubium quia quisquis cuilibet Ecclesiæ jus suum detrahit, injustitiam facit. qui autem Romanæ Ecclesiæ privilegium ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in hæresim labitur: & cùm ille notetur injustus. hic est dicendus hæreticus. Fidem quippe violat, qui adversùs illam agit, quæ* MATER EST FIDEI, *& illi contumax inventur, qui eam cunctis Ecclesiis præstitisse cognoscitur.*

16. Sanctus Bernardus clarissimum Gallicanæ, atque universalis Ecclesiæ lumen, infallibile summi Pontificis judicium in decidendis circa fidem controversis passim in suis scriptis commendat. *Oportet* (inquit epist. 190. scribens ad Innocentium II.) *ad vestram referri Apostolatum pericula quæque, & scandala emergentia in Regno Dei, ea præsertim, quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum: hæc quippe hujus prærogativa Sedis. Cui enim alteri aliquando dictum est;* EGO PRO TE ROGAVI PETRE, UT NON DEFICIAT FIDES TUA. *Ergo quod sequitur à Petri successore exigitur,* ET TU ALIQUANDO CONVERSUS CONFIRMA FRATRES TUOS. *Id quidem modò necessarium. Tempus est ut vestrum agnoscatis, Pater amantissime, Principatum, probetis zelum, ministerium honoretis; in eo planè Petri impletis vicem, cujus tenetis & Sedem, si vestrâ admonitione* CORDA IN FIDE FLUCTUANTIA CONFIRMATIS, SI VESTRA AUTORITATE CONTERITIS FIDEI CORRUPTORES. Liberiùs solebat sanctus Bernardus de summis Pontificibus, & ad summos Pontifices loqui, quàm ut adulationis possit esse suspectus. Audi adhuc de privilegiis beati Joannis Baptistæ concionantem, paulò ante finem; *Mater & Magistra omnium Ecclesiarum Ecclesia Romana, cui dictum est.* EGO PRO TE ROGAVI PETRE, NE DEFICIAT FIDES TUA, *&c.* Non ergo pro solo Petro, sed pro ejus etiam in Ecclesia Romana successoribus rogavit Dominus, ut non deficeret fides eorum.

17. Sanctum Bernardum secutus est Petrus Abbas Cellensis in epist. 1 quæ est ad Alexandrum Romanum Pontificem; *In gravissimis quæstionibus, sicut olim ad Moysem; si nunc, Pater venerande,* AB OMNI ECCLESIA DEI *recurritur ad Beati Petri, & vestram Sedem. Tam enim communiter communis imponitur vobis solicitudo omnium Ecclesia-*

cleſiarum, quàm ſingulariter, & ſpecialiter Petro videtur dictum. ET TU CONVERSUS CONFIRMA FRARTES TUOS. Verba illa *ſingulariter, & ſpecialiter* non excludunt Petri ſucceſſores ab officio & privilegio confirmandorum fratrum (alioquin enim evidenter ſibi contradiceret Scriptor) ſed munus illud reliquis Prælatis modo illo ſingulari, & ſpeciali competere negant.

CAPUT VIII.

Sententia Sancti Cypriani de judicio Papæ in materia Fidei.

1. QUi judicium ſummi Pontificis de fidei quæſtionibus negant eſſe irreformabile, proferunt ex antiquis Patribus, & Doctoribus præcipuè ſanctum Cyprianum, & ſanctum Auguſtinum, quorum hac de re teſtimonium, ſicut magni momenti, ſic luculentum arbitrantur.

2. Equidem diffiteri non poſſumus Beatum Cyprianum, cùm de baptiſmate ab hæreticis collato diſceptaret adverſus ſanctum Stephanum, ejus judicium non ſolùm uti reformabile non ſuſcepiſſe, ſed etiam tanquam falſum, & Eccleſiaſticæ conſuetudini contrarium, rejeciſſe.

3. Sed primò docet nos ſanctus Auguſtinus, Divi Cypriani doctrinam ad ſacræ Scripturæ normam eſſe revocandam. *Nos enim*, inquit lib. 2. contra Creſconium Grammaticum cap. 31. *nullam Cypriano facimus injuriam, cùm ejus quaslibet litteras à Canonica Divinarum Scripturarum autoritate diſtinguimus.* Et cap. 32. *Ego hujus epiſtolæ autoritate non teneor, quia litteras Cypriani non ut Canonicas habeo, ſed eas ex Canonicis conſidero, & quod in eis Divinarum Scripturarum autoritati congruit, cum laude ejus accipio, quod autem non congruit, cum pace ejus reſpuo.*

4. Secundò animadvertendum eſt Beatum illum Martyrem quantumvis dignitatis, ac juriſdictionis ſuæ tuendæ ſtudioſum, reverentiùs de ſancta Sede locutum ante celebrem illam de baptiſmo ab hæreticis collato, diſceptationem. Nam de Feliciſſimo, qui ejus ad Epiſcopatum Carthaginenſem electioni adverſatus fuerat, ac poſtmodum in eum ſchiſma conflaverat, & de Fortunato, hæc inter alia

scripsit ad sanctum Cornelium Papam epist. 55. seu 3 lib. 1. quorum partem Episcopi Gallicani anno 1681. in processu verbali retulerunt. *Navigare audent, & ad Petri Cathedram, atque ad Ecclesiam principalem, unde dignitas Sacerdotalis exorta est, à schismaticis & prophanis litteras ferre, nec cogitare, eos esse Romanos (quorum fides, Apostolo prædicante, laudata est) ad quos perfidia habere non possit accessum* Si Ecclesia Romana *Petri Cathedra* est; cur, qui in ea sedet Pontifex, privilegio non gaudeat Beato Petro, ut non deficeret ejus fides, & ut fratres à Sathana tentatos confirmare posset, à Christo obtento? *Si unitas Sacerdotalis ab Ecclesia illa principali exorta est*, nonne ad eam, ceu ad centrum immobile conveniendum est, cùm Ecclesiæ particulares, scismate, aut contentionibus circa fidem commoventur, concutiuntur, discinduntur? Ut quid Romanorum fides laudatur, & quomodo arcebitur ab eis perfidia, si illic fides deficiat?

5. Tertiò sanctus Cyprianus non solum sanctam Sedem, sed & in ipsa sedentem Romanum Pontificem, tanquam centrum unitatis Ecclesiasticæ, ac signum conjunctionis cum Ecclesia Catholica notavit his verbis epist. 52. seu 2. lib. 4. *Scripsisti etiam ut exemplum earundem litterarum ad Cornelium Collegam nostrum transmitterem, ut depositâ omni solicitudine jam sciret, te* (scribit ad Antonianum Episcopum) *secum, hoc est cum Ecclesia Catholica communicare.* Et in epist. 45. sanctum Cornelium sic alloquitur; *Scimus nos hortatos eos esse, ut* ECCLESIÆ CATHOLICÆ RADICEM, ET MATRICEM AGNOSCERENT, AC TENERENT ..... *ut te universi Collega nostri, & communionem tuam, id est Catholicæ Ecclesiæ unitatem pariter, & charitatem probarent firmiter ac tenerent. Quod divitiùs evenisse, & Consilium nostrum providenter profecisse gaudemus. Sic enim nunc Episcopatus tui, & veritas pariter, & dignitas apertissimâ luce & firmissimâ comprobatione fundata est.*

6. Quatto eam dignitatem non ut nudum signum, sed ut Primatum cum jurisdictione conjunctum esse sentiebat, cùm S. Stephani autoritatem contra hæreticos, id est contra Marcianum Episcopum Arelatensem, Novitiani sectam secutum, exerceri postulabat his verbis; *Dirigantur in provinciam, & ad plebem Arelatæ consistentem ate litteræ, quibus abstento Marciano alius in locum ejus substituatur, & grex Christi qui in hodiernum ab illo dissipatus, & vulneratus contemnitur, colligatur.* Epist. 67.

7. Quintò

7. Quintò ſanctus Cyprianus epiſt 69. hæreſim, & ſchiſmatum originem tribuit Epiſcopi, qui unus eſt, contemptui. *Inde enim ſchiſmata, & hæreſes obortæ ſunt, oriuntur, dum Epiſcopus, qui unus eſt, & Eccleſiæ præeſt, ſuperbâ quorundam præſumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus, indignus hominibus judicatur.* Plurimi eum Epiſcopum, qui unus eſſe dicitur à ſancto Cypriano, Romanum Pontificem toti Eccleſiæ præfectum, intelligunt. Alii, quorum interpretatio Autoris magis videtur intentioni congruere, cujuslibet Diœceſis Epiſcopum ſignificatum volunt. Sed ſi Epiſcopi particularis ea eſt dignitas, ut ab ejus obedientia ſine ſchiſmatis, aut hæreſis periculo non declinetur, quia peculiari Dei auxilio juvari præſumitur, licet Epiſcopi multi hæretici, aut etiam Hæteſiarchæ fuerint. Quantò putamus auxilio juvandum Epiſcoporum Caput, Petri ſucceſſorem, Chriſtique Vicarium, & unitatis centrum. Nonne quiſquis ab eo recedet, aut in hæreſim, aut in ſchiſma neceſſe iſt impingat?

8. Poſtquam autem permittente Deo Cyprianus in errorem lapſus eſt, circa baptiſmum eorum, qui ab hæreticis hoc ſacramentum receperant; non ſolùm, ut diximus ſancti Stephani Papæ ſententiæ non acquievit, verùm etiam eam quantũ potuit, adhibito etiam aliorum Epiſcoporum ſuffragio, impugnare conatus eſt. Sed in hoc deflenda eſt humana infirmitas; eiſque qui ſtat, videndum ne cadat. Abſurdum autem eſt quæ tunc temporis vel egit, vel ſcripſit Cyprianus, in exemplum, vel autoritatem adducere. Primò enim certum eſt ipſum tunc in erroris tenebris verſatum, atque adverſus ſanctum Stephanum modeſtiæ, ac manſuetudinis metas tranſgreſſum, circa ejus autoritatem caligare facile potuiſſe.

9. Secundò, ſi audiendus eſſet Cyprianus in hac contentione diſputans, quilibet Epiſcopus non ſolùm à Romano Pontifice, ſed etiam à Concilio Oecumenico corripi non poſſet, in iis etiam, quæ ad fidem pertinerent: ſic enim in Concilio Carthaginenſi 87. Epiſcoporum præfatus eſt; *Supereſt, ut de hac ipſa re ſinguli quid ſentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem, ſi adverſum ſenſerit, amoventes. Neque enim quiſquam noſtrum Epiſcopum ſeſe Epiſcoporum conſtituit, aut tyrannico*

errore

terrore ad obsequendi necessitatem Collegas suos adegit: Quando habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis, & potestatis suæ arbitrium proprium, tamque judicari ab alio non possit, quam nec ipse potest alterum judicare; sed expectemus universi judicium Domini nostri Iesu Christi, qui unus, & solus habet potestatem & præponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione, & de actu nostro judicandi. Si unus, & solus Jesus Christus haberet potestatem de actu Episcoporum judicandi, eamque cum nemine communicasset, non haberet illam Concilium Oecumenicum magis, quàm Papa. Sed si Papa eâ caret, cur antea Beatus Cyprianus hortatus fuerat sanctum Stephanum, ut Marcianum deponeret, quantumvis hæreticum?

10. Itaque qui sanctum illum Martyrem contra summi Pontificis autoritatem in decidendis fidei quæstionibus laudant, magnam suæ causæ invidiam conflant; & sancto Cypriano faciunt injuriam, dum ea commemorant, quæ aut ipse adhuc vivus correxit, aut certè jam improbat. Sicut sanctus ille Martyr in errore versabatur circa Baptismum, dum ab Ecclesia principali dissentiebat à qua unitatem Sacerdotalem exortam esse docuerat; ita in eo quod judicium illius Sedis in quæstionibus fidei reformabile putavit, facile potuit à recto tramite declinare. Quamquam in illo ipso loco, qui frequentiùs, & ab hæreticis contra Primatum, & à quibusdam Catholicis contra plenitudinem potestatis summi Pontificis objicitur, ex libro scilicet de unitate Ecclesiæ, beatus Cyprianus jam circa Baptismum ab hæreticis administratum errans, non potuit non perspicere, Petri Cathedram nequaquam deseri posse, nisi Ecclesiâ ipsâ desertâ, summumque Pontificem singulari quodam modo esse Christianorum Pastorem? *Super illum* UNUM (nota vocem illam, UNUM quam de beato Petro accipit Cyprianus) *ædificat Ecclesiam suam; illi pascendas mandat oves suas*..... & infra, *qui Cathedram Petri*, SUPER QUAM FUNDATA EST ECCLESIA, *deserit, in Ecclesia se esse confidit.*

11. Sanctum Cyprianum hæreticorum baptisma rejicientem excusat beatus Augustinus; Primò quidem charitatem ejus commendando; *Illum nævum in candore sanctæ animæ charitatis ubera contegebant.* De baptismo contra Donatistas lib. 1. in fine: & alibi sæpè. Secundò supponendo ipsum sententiam mutasse: *Correxisse istam sententiam*, inquit epist. 48. quæ est ad Vincentium,

tium, *non invenitur, non incongruenter tamen de tali viro existimandum est, quod correxit, & fortasse suppressum sit ab eis, qui hoc errore delectati sunt, & tanto velut patrocinio carere noluerunt.* Tertiò opponendo Martyrii meritum, ut, si qua in ejus lucidam mentem ex humana conditione nebula irrepserat, gloriosâ serenitate fulgentis sanguinis fugaretur. *Quod ergo ille vir sanctus de baptismo aliter sentiens quam res se habebat, quæ postea pertractata, & diligentissimâ consideratione firmata est, in Catholica unitate permansit, & charitatis ubertate compensatum est, & passionis falce purgatum.* Quartò allegandum rem nondum à Concilio universali definitam fuisse. Quæ ratio, quia videtur supponere judicium summi Pontificis esse reformabile, quo in sensu sit accipienda; diligentius est inquirendum.

CAPUT IX.

Sententia sancti Augustini de Iudicio Papæ in materia Fidei.

1. QUi sancti Cypriani autoritatem summi Pontificis infallibili de quæstionibus Fidei judicio opponunt, fatentur quidem, nec enim diffiteri possunt, eum in causa Baptismatis errasse, non autem in eo, quod sententiæ Romani Pontificis sibi necessariò assentiendum esse non duxit; idque S? Augustini testimonio confirmant. Sufficeret fortasse reponere S. Augustinum non ita sentire potuisse, quandoquidem, ut in superiori capite vidimus, non est ausus B. Cyprianum omninò à peccato excusare, quamvis insinuet veniale fuisse ejus peccatum, ideoq; nebulam illam serenitate fulgentis sanguinis fugatam, errorem charitatis ubertate compensatum, & passionis falce purgatum. Quæ autem potuit alia esse Cypriani culpa, quàm inobedientia erga decretum summi Pontificis.

2. Etenim variis ille rationibus, & Scripturæ locis sententiam suam tueri conabatur; & tutiorem sequi videbatur partem, cùm iterario Baptismi salutem apud hæreticos baptizatorum securiorem redderet nec injuria fieret Sacramento quod cùm hominum

causâ institutum sit, nec censetur prophanari, dum necessarium existimatur, neque censetur iterari, quod an ritè factum fuerit, dubitatur. præterea non solâ sua opinione ductus fuerat Cyprianus. Nam aliqui ante illum, multò plures cum illo, idem sentiebant. Cuius igitur culpæ reus esse potuit, nisi quod hæc omnia post Romani Pontificis sententiam non poterant excusare, quæ innoxium effecissent silente hoc oraculo. Volunt tamen aliqui (quod Cyprani peccatum minuit) rem tanquam de fide non fuisse definitam à Romano Pontifice.

3. Sed indicat sanctus Augustinus de verbis Apostoli serm. 2. in fin. sufficere ad certitudinem perfectam judicium sanctæ Sedis, nec ulterius quidquam requirendum. *Jam de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam inde etiam rescripta venerunt*, CAUSA FINITA EST, *error utinam finiatur*, & libr. 1. contra Julianum cap. 4. *Cui Ecclesiæ* (Romanæ) *præsidentem B. Innocentium si audire voluisses, jam tunc periculosam juventutem tuam Pelagianis laqueis exuisses. Quid enim potuit vir ille sanctus, Africanis respondere Conciliis, nisi quod antiquitus Apostolica Sedes, & Romana cum cæteris tenet perseveranter Ecclesia.*

Et epist. 157. condemnationem à summis Pontificibus factam in toto orbe docet esse exequendam. *Concilium Episcopalium vigilantiâ, in adjutorio Salvatoris, qui suam tuetur Ecclesiam, etiam à duobus venerabilibus Antistibus Apostolicæ Sedis, Papa Innocentio, & Papa Zozimo, nisi correcti etiam egerint pœnitentiam toto Christiano orbe damnati sint.* Cur autem B. Innocentius aliud non potuerat Africanis respondere Conciliis, nisi quod omnes tenebant Ecclesiæ? aut cur Concilia Episcopalia toto orbe damnent, ab illo, & à Zozimo damnatos? quia nimirum portæ inferi non possunt prævalere adversus Petri Sedem, ut inquit idem Doctor in Psalmo contra partem Donati. *Numerate Sacerdotes, vel ab ipsa Petri Sede, & in ordine illo Patrum, quis cui successerit, videte, ipsa est petra, quam non vincunt superbæ inferorum portæ.*

5. Si quando ergo sanctus ille Doctor Concilium plenarium post judicium Papæ, necessarium dicit, necessitatem illam refert, non ad veritatem rei definitæ, quasi omninò, & indubitatè certa non sit, sed ad convincendam errantium pertinaciam, supremum Pontificis Tribunal non tantùm venerantium, quando solum judicat, quam dum

cæteri

cæteri omnes Episcopi consentiunt. Id patet in epist 162. ubi de Donatistis hoc scribit, quod præcipuè pro Conciliis contra Romanum Pontificem allegatur; *Ecce putemus illos Episcopos, qui Romæ judicarunt, non bonos Judices fuisse, restabat adhuc plenarium universæ Ecclesiæ Concilium, ubi etiam cum ipsis Judicibus causa posset agitari, ut si malè judicasse convicti essent eorum sententiæ solverentur.* Ubi S. Augustinus argumentatur ad mentem Donatistarum *Ecce putemus.* Quodnam autem fuisset illorum consilium, aperuerat his verbis, quæ immediatè præcedunt. *Elegerunt, sicut dicitur, ad duas agere causam cum Caciliano apud Ecclesias transmarinas parati ad utrumque, ut si eum potuissent quacumque versutia falsa criminationis vincere, satiarent plenissimè cupiditatem suam: si autem non possent, in eadem quidem perversitate durarent, sed jam tamen quasi haberent, quod dicerent, malos Judices se esse perpessos quæ vox est omnium malorum litigatorum, cùm fuerint etiam manifestissimâ veritate superati: quasi non eis ad hoc dici posset, & justissimè dici. Ecce putemus, &c.* Ex quibus verbis colligitur Sanctum disputare in eo loco, non tam de autoritate judicii à Romano Pontifice prolati, quàm de ejus justitia; idque ad mentem Donatistarum, conquerentium malos Judices se esse perpessos; cui querelæ respondet sanctus Doctor, restare adhuc plenariũ universæ Ecclesiæ Concilium ubi etiam cum ipsis Judicibus causa posset agitari: ut si malè judicasse convicti essent, eorum sententiæ solverentur. Sufficiebat S. Augustino, ut probaret vanam esse Donatistarum excusationem, schisma ob iniquitatem suorum Judicum falsò excusantium; quæ certè excusatio vana comprobatur, ex eo quod, sicut à Romano Pontifice ad Concil. Arelatense causa delata fuerat, ita potuisset ad Concilium universale perferri, ut adhuc diligentiùs negotium discuteretur, ac omnis tolleretur schismatis occasio, seu prætextus.

6. Cæterùm Concilium illud absolutè necessarium non fuisse sentiebat S. Augustin. cùm subiungat de Arelatensi *Dedit ille* (Imperator Constantinus) *Aliud Arelatense judicium aliorum scilicet Episcoporum, non quia jam necesse erat sed eorum perversitatibus cedens, & omni modo cupiens tantam impudentiam cohibere.*

7. Adde quod non comparat S. Augustinus Romanum Pontificem cum Concil. Oecumenico, à quo ipse absit, sed Pontificem sine

Concilio, cum Pontifice in Concilio. Licet autem infallibile sit Pontificis sine Concilio Oecumenico judicium in causis fidei; clariùs tamen apparet ejus judicii æquitas, causâ coram omnibus Episcopis agitatâ, & ab omnibus prolatâ sententiâ. Maximè cùm de facto est quæstio vel principalis, vel accessoria.

8. Locus alter, ubi *S.* Augustin. Concilium plenarium videtur Papæ anteferre, est in tract. de Baptismo contra Donatistas. lib. 1. c. 18. cujus hæc sunt verba. *De Baptismi ergo quæstione jam quantum arbitror, satis dissernì, & quia hoc manifestissimum schisma est, quod Donatistarum nomine nuncupatur, restat, ut hoc de Baptismo pie credamus. quod universa Ecclesia, à sacrilegio schismatis remota, custodit. In qua tamen si aliud alii & aliud alii adhuc de ista quæstione salvâ pace sentirent, donec universali Concilio unū aliquid eliquatum sincerumq; placuisset, humanæ infirmitatis errorem cooperiret charitas unitatis sicut scriptum est, quia charitas cooperit multitudinem peccatorum. Quâ enim absente cetera inaniter habentur, eadem præsente, quædam venialiter non habentur.* Verùm in his verbis non comparatur Concilium plenarium cum summo Pontifice, cujus quidem nulla in illis fit mentio: sed supponitur casus, in quo diversæ essent opiniones inter Catholicos: tunc enim quisque suam tueri posset; donec controversia esset ab Ecclesia universa definita, quæ definitio in Concilio plenario sine dubio fieri potuisset.

9. Sed quæres fortasse, cur S. Augustinus hanc definitionem à Concilio plenario fieri voluerit, potiùs quam à Romano Pontifice, si utriusque judicium erat irreformabile? Quia contra Donatistas disputabat, qui nec S. Melchiadis, nec Constantini, nec Concilii Arelatensis judicio acquieverant. Quamobrem nullum supererat, ad quod vocari possent Tribunal, præter Concilium Oecumenicum: non quod necessarium esset ad certitudinem, & rectitudinem sententiæ, ut noravit sanctus Augustinus Epistola 162. sed ut inexcusabilis appareret illorum contumacia, & ab Ecclesia discessio; *Dedit ille* (Constantinus) *Aliud Arelatense judicium, aliorum scilicet Episcoporum:* NON QVIA IAM NECESSE ERAT, SED EORVM PERVERSITATIBVS CEDENS, *& omnimodo cupiens tantam impudentiam cohibere.* Quia etiam unius, quantæcumque sit Dignitatis, judicium esse

esse infallibile, super humanam rationem est, nec nisi fide, ac traditione sciri potest: quod autem sententia Senatorum ex toto orbe congregatorum, nec minùs meritò quàm numero insignium, veritatem attingat, etiamsi fides non doceret, ratio suaderet humana. Ideò Concilium generale pertinacissimis hominibus erat proponendum, quod si recusarent, rei à nemine non haberentur. Nec tamen quod de Concilio generali affirmavit sanctus Augustinus, de summo Pontifice negavit, standum scilicet ejus sententiæ.

10. At, inquies, in causa, de qua S. Augustinus agebat, summus Pontifex jus jam dixerat. Non constat S. Stephanum definijsse tanquam de fide, baptizatos ab Hæreticis non esse rebaptizandos, sed tantùm jussisse non rebaptizari; cujus signum est, quod non excommunicavit, sed excommunicatione dignos censuit secus agentes. Præterea *S.* Augustinus non loquebatur de illa quæstione pro illo statu, in quo res tunc temporis erant; sed ex hypothesi, quod essent diversæ opiniones, ut patet ex his verbis; *Restat ut hoc de baptismo piè credamus, quod universa Ecclesia, à sacrilegio schismatis remota, custodit. In qua tamen si aliud alii, & aliud alii adhuc de ista quæstione salvâ pace sentirent, &c.* Cùm autem S. Augustinus adversus Donatistas scribebat, quæstio jam à plenario Concilio definita fuerat, ut ipse frequenter repetit. Itaque non poterat Concilii plenarii autoritatem requirere pro eo, in quo res erat, statu; atque adeò nec ad Pontificis judicium respicere, sed ad controversiam, quasi nondum diremptam. Alioquin licuisset *aliis aliud sentire*, dummodò *salva pace*, etiam circa *id quod universa Ecclesia à sacrilegio schismatis remota custodiat*. Non erat igitur S. Augustino proposita comparatio plenarii Concilii cum Romano Pontifice in ferendo de quæstionibus fidei judicio.

11. Quid quod *S.* Augustinus nusquam tam aperte de summi Pontificis, ut de Concilii Oecumenici judicio, pronunciavit, non esse irreformabile. Nam lib. 2. contra Donatistas objectioni Donatistarum, quam capite primo his verbis proponit; *Quid ergo isti dicunt, cùm veritatis viribus præfocantur, cui consentire nolunt? Cyprianus, inquiunt: cujus tantum meritum novimus, tantamque doctrinam cum multis Coepiscopis suis, sententias proprias conferentibus,*

in Concilio statuit, Hæreticos, vel schismaticos, id est omnes, qui extra unius Ecclesiæ communionem sunt, baptismum non habere; & ideò quisquis ab eo baptizatus ad Ecclesiam venerit, esse in Ecclesia baptizandum. Huic, inquam, objectioni respondens cap. 3. sic resumit; *Vos certè nobis objicere soletis Cypriani litteras, Cypriani sententiam, Cypriani Concilium. Cur autoritatem Cypriani pro vestro schismate assumitis, & ejus exemplum pro Ecclesiæ pace respuitis. Quis autem nesciat S. Scripturam Canonicam tam veteris, quàm novi testamenti, certis suis terminis contineri, eamq; omnibus posterioribus Episcoporum litteris ita præponi, ut de illa omninò dubitari, & disceptari non possit, utrum verum, vel utrum rectum sit, quidquid in ea scriptum esse constiterit, Episcoporum autem litteras, quæ post confirmatum Canonem vel scriptæ sunt, vel scribuntur, & per sermonem forte sapientiorem cujuslibet in ea re peritioris, & per aliorum Episcoporum graviorem autoritatem, doctioremq; prudentiam, & per Concilia licere reprehendi, si quid in eis forte à veritate deviatum est. Et ipsa Concilia, quæ per singulas regiones, vel Provincias fiunt, plenariorum Conciliorum autoritati, quæ fiunt ex universo Orbe Christiano sine ullis ambagibus cedere: ipsaque plenaria sæpè priora posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur, quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat, sine ullo Typho sacrilegæ superbiæ, sine ulla inflatâ cervice arrogantiæ, sine ullâ contentione livida invidiæ cum sanctâ humilitate, cum pace Catholicâ, cum charitate Christiana.* Respondeant huic S. Augustini loco, qui judicium Concilii judicio Papæ in quæstionibus fidei præponunt. Quod illi pro Concilio nos pro Pontifice tantoq; faciliùs, quod, primò hic expressissima emendationis Concilii mentio fit; *Ipsaq; plenaria sæpe priora posterioribus emendari &c.* Quæ de plenariis Africanis intelligi non debent, cùm de illis loquatur, *quæ fiunt ex universo Orbe Christiano.* De Papæ sententia non ita clarè S. Augustin. Secundò hæc de Concil. dicta sunt occasione hæresis, scilicet Donatistarum baptismum iterantium. Quod verò epist. 62. de Melchiadis sententia, ex suppositione quod fuisset falsa, per Concil. emendari potuisse scripsit, ad fidem non pertinebat, sed ad electionem Cæciliani. Nam tempore Melchiadis, nondum Donatistæ hæretici evaserant. Quod autem ex lib. 1. de baptism. contra Donatistas objectum est, dictum quidem est occasione erroris S. Cy-

Cypriani, baptizatos ab Hæreticis iterum baptizandos contendentis, sed sine expressa summi Pontificis definitionis mentione, qui quidem baptismum repeti vetuerat, & rectissimè, sed rem tanquam de fide ab illo definitam fuisse non constat.

12. Denique, si verum esset, *S.* Augustinum illi sententiæ favisse, quæ infallibilitatem soli Concilio Oecumenico tribuit, imò totam Africam in agnoscenda sanctæ Sedis autoritate, non solùm in materia fidei, sed in aliis etiam, v. gr. in Appellationibus, difficilem se aliquando præbuisse; meminisse oporteret, Deum, qui non omnia simul omnibus solet clare manifestare, sed per partes & gradus, prout ipsi placet, ad hanc cognitionem tandem Africanos perduxisse, imò quasi necessitate pertraxisse. Jam quidem antea ad Consilia Cleri Romani circa lapsos post mortem S. Fabiani, & ad auxilium S. Cornelii pro conservanda propria Dignitate confugerat sanctus ipse Cyprianus. *S.* Augustinus Innocentii & Zosimi autoritate maximè Pelagianos impugnavit. Hujus Sedis sententiâ Cæcilianus, ejusque defensores Donatistas repressérunt. Et, ne plura commemorem, ac extra quæstionem, quam præ manibus habeo, excurram, potuitne Ecclesia Africana luculentiùs infallibile sanctæ Sedis judicium in definiendis fidei quæstionibus confiteri, quàm epistolâ illâ Synodicâ trium Conciliorum Africanorum quæ ad Theodorum Papam scripta, lecta est sub ejus successore Martino I. in Concil. Lateranensi an. 649. act. 2.

13. *Magnum & indeficientem* (sic incipit illa epist.) *omnibus Christianis fluenta redundantem apud Apostolicam Sedem consistere fontem, nullus ambigere possit, de quo rivuli prodeunt affluenter, universum largissime irrigantes orbem Christianorum, cui etiam in honorem beatissimi Petri, Patrum Decreta peculiarem omnem decrevere reverentiã in requirendis Dei rebus, quæ omninò & solicite debent, maxime verò justeq; ab ipso Præsulum examinari vertice Apostolico, cujus vetusta solicitudo est tam mala damnare quàm probare laudanda. Antiquis enim regulis sancitum est ut quidquid, quamvis in remotis, vel in longinquo positis ageretur Provinciis non prius tractandum, vel accipiendum sit, nisi ad notitiam Almæ Sedis vestræ fuisset deductum, ut hujus autoritate justa quæ fuisset pronuntiatio firmaretur, indeque sumerent cetera Ecclesia velut de natali suo fonte predicationis exordiũ, & per diversas totius mundi Regiones puritatis incorruptæ manarent*

fidei

in Concilio ſtatuit, Hæreticos, vel ſchiſmaticos, id eſt omnes, qui extra unius Eccleſiæ communionem ſunt, baptiſmum non habere; & ideò quiſquis ab eo baptizatus ad Eccleſiam venerit, eſſe in Eccleſia baptizandum. Huic, inquam, objectioni reſpondens cap. 3. ſic reſumit; *Vos certè nobis obijcere ſoletis Cypriani litteras, Cypriani ſententiam, Cypriani Concilium. Cur autoritatem Cypriani pro veſtro ſchiſmate aſſumitis, & ejus exemplum pro Eccleſiæ pace reſpuitis. Quis autem neſciat S. Scripturam Canonicam tam veteris, quàm novi teſtamenti, certis ſuis terminis contineri, eamq; omnibus poſterioribus Epiſcoporum litteris ita præponi, ut de illa omninò dubitari, & diſceptari non poſſit, utrum verum, vel utrum rectum ſit, quidquid in ea ſcriptum eſſe conſtiterit, Epiſcoporum autem litteras, quæ poſt confirmatum Canonem vel ſcriptæ ſunt, vel ſcribuntur, & per ſermonem forte ſapientiorem cujuslibet in ea re peritioris, & per aliorum Epiſcoporum graviorem autoritatem, doctioremq; prudentiam, & per Concilia licere reprehendi, ſi quid in eis forte à veritate deviatum eſt. Et ipſa Concilia, quæ per ſingulas regiones, vel Provincias ſiunt, plenariorum Conciliorum autoritati, quæ fiunt ex univerſo Orbe Chriſtiano ſine ullis ambagibus cedere: ipſique plenaria ſæpè priora poſterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur, quod clauſum erat, & cognoſcitur quod latebat, ſine ullo Typho ſacrilegæ ſuperbiæ, ſine ulla inflata cervice arrogantiæ, ſine ulla contentione livida invidiæ cum ſancta humilitate, cum pace Catholica cum charitate Chriſtiana.* Reſpondeant huic S. Auguſtini loco, qui judicium Concilii judicio Papæ in quæſtionibus fidei præponunt. Quod illi pro Concilio nos pro Pontifice tantoq; faciliùs, quod, primò hic expreſſiſſima emendationis Concilii mentio fit; *Ipſaq. plenaria ſæpe priora poſterioribus emendari &c.* Quæ de plenariis Africanis intelligi non debent, cùm de illis loquatur, *quæ fiunt ex univerſo Orbe Chriſtiano.* De Papæ ſententia non ita clarè S. Auguſtin. Secundò hæc de Concil. dicta ſunt occaſione hæreſis, ſcilicet Donatiſtarum baptiſmum iterantium. Quod verò epiſt. 62 de Melchiadis ſententia, ex ſuppoſitione quod fuiſſet falſa, per Concil. emendari potuiſſe ſcripſit, ad fidem non pertinebat, ſed ad electionem Cæciliani. Nam tempore Melchiadis, nondum Donatiſtæ hæretici evaſerant. Quod autem ex lib. 1. de baptiſm. contra Donatiſtas objectum eſt, dictum quidem eſt occaſione erroris S. Cy-

Cypriani, baptizatos ab Hæreticis iterum baptizandos contendentis, sed sine expressa summi Pontificis definitionis mentione, qui quidem baptismum repeti vetuerat, & rectissimè, sed rem tanquam de fide ab illo definitam fuisse non constat.

12. Denique, si verum esset, *S.* Augustinum illi sententiæ favisse, quæ infallibilitatem soli Concilio Oecumenico tribuit, imò totam Africam in agnoscenda sanctæ Sedis autoritate, non solùm in materia fidei, sed in aliis etiam, v. gr. in Appellationibus, difficilem se aliquando præbuisse; meminisse oporteret, Deum, qui non omnia simul omnibus solet clare manifestare, sed per partes & gradus, prout ipsi placet, ad hanc cognitionem tandem Africanos perduxisse, imò quasi necessitate pertraxisse. Jam quidem antea ad Consilia Cleri Romani circa lapsos post mortem S. Fabiani, & ad auxilium S. Cornelii pro conservanda propria Dignitate confugerat sanctus ipse Cyprianus. *S.* Augustinus Innocentii & Zosimi autoritate maximè Pelagianos impugnavit. Hujus Sedis sententiâ Cæcilianus, ejusque defensores Donatistas repressérunt. Et, ne plura commemorem, ac extra quæstionem, quam præ manibus habeo, excurram, potuitne Ecclesia Africana luculentiùs infallibile sanctæ Sedis judicium in definiendis fidei quæstionibus confiteri, quàm epistolâ illâ Synodicâ trium Conciliorum Africanorum quæ ad Theodorum Papam scripta, lecta est sub ejus successore Martino I. in Concil. Lateranensi an. 649. act. 2.

13. *Magnum & indeficientem* (sic incipit illa epist.) *omnibus Christianis fluenta redundantem apud Apostolicam Sedem consistere fontem, nullus ambigere possit, de quo rivuli prodeunt affluenter, universum largissime irrigantes orbem Christianorum, cui etiam in honorem beatissimi Petri, Patrum Decreta peculiarem omnem decrevere reverentiã in requirendis Dei rebus, quæ omninò & solicite debent, maxime verò justeq; ab ipso Præsulum examinari vertice Apostolico, cujus vetusta solicitudo est tam mala damnare quàm probare laudanda. Antiquis enim regulis sancitum est ut quidquid, quamvis in remotis, vel in longinquo positis ageretur Provinciis non prius tractandum, vel accipiendum sit, nisi ad notitiam Almæ Sedis vestræ fuisset deductum, ut hujus autoritate justa quæ fuisset pronuntiatio firmaretur, indeque sumerent cetera Ecclesia velut de natali suo fonte prædicationis exordiũ, & per diversas totius mundi Regiones puritatis incorruptæ manarent fidei*

fidei Sacramenta ſalutis: Videri poteſt ibidem, id eſt act. ſeu decret. 2. Concil. Lateranenſ. an. 649. libellus Stephani Epiſcopi Dorenſis, ubi præter alia dicitur; *In Apoſtolica Sede Orthodoxorum dogmatum fundamenta exiſtere.*

14. Relatio Poſſeſſoris Epiſcopi Afri per Juſtinum Diaconum Hormiſdæ Papæ, quæ extat poſt epiſt. 69. ejuſdem Hormiſdæ, ſic incipit, *Decet & expedit ad capitis recurrere medicamentum, quoties agitur de ſanitate membrorum. Quis enim majorem circa ſubjectos ſolicitudinem gerit, aut à quo magis eſt nutantis fidei ſtabilitas expectanda, quam ab ejus Præſide, cujus primus a Chriſto Rector audivit: Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.*

CAPUT X.

Sententia Cleri Gallicani de judicio Papæ in cauſis Fidei.

1. TOti Clero Gallicano tribuendum non eſt, quod geſtum eſt ab Epiſcopis Pariſiis congregatis. Non enim conventus ille, qui non errandi privilegium ſummo Pontifici adimere tentavit. Concilium Nationale erat, nec ij, ex quibus conſtabat, aliorum procurationem ad definiendas eas quæſtiones acceperant. Imò admodum odioſa reliquis omnibus, vel ferè omnibus in Gallia, ſicut & in omnibus aliis Nationibus viſa eſt declaratio illorum Epiſcoporum, vel ob id ſaltem, quod tunc temporis edita eſſet, cùm non aliò ſpectare poſſe videretur, quàm ut ſummum Pontificem pro Eccleſiarum Gallicanarum libertate contendentem deterreret.

2. Si autem ex cæteris (quod præſumendum non eſt, ſaltem de multis) pœnarum in Edicto Regio declarationem illam confirmante contentarum metu, aliqui ad iſtorum ſententiam accederent, audienda potiùs eſſet Gallicana Eccleſia, tunc temporis loquens, cùm minùs ſuſpectus erat ejus clamor. Epiſcoporum illius Nationis tum ſeorſim, tum ſimul, de ſanctæ Sedis Decretis circa fidem olim diſſerentium verba retulimus in capitibus ſuperioribus. Sed ne putes ſequentibus temporibus defeciſſe Fidem ac Religionem illius Cleri, addendæ ſunt diverſorum temporum exempla, ex

quibus & aliis, quasi perpetuæ traditionis series contexi posset.

3. Hincmarus Archiepiscopus Remensis, quem ad extollendam nimis autoritatem Pontificis Romani proclivem nemo, qui ejus ingenium perspectum habuerit, facilè suspicabitur, illustre testimonium hac in parte reddit sanctæ Sedi in præfatione opusculi de divortio Lotharii Regis, & Tetbergæ Reginæ. *De omnibus dubiis vel obscuris*, inquit, *quæ ad rectæ fidei tenorem vel pietatis dogmata pertinent, sancta Romana Ecclesia, aut omnium Ecclesiarum Mater & Magistra, nutrix & doctrix, est consulenda, & ejus salubria monita sunt tenenda, maximè ab his, qui in illis Regionibus habitant, in quibus Divina gratia per ejus prædicationem omnes in fide genuit, & Catholico lacte nutrivit, quos ad vitam præordinavit æternam.* Si omnium Ecclesiarum *Magistra & Doctrix, est Ecclesia Romana*, cur non Ecclesiæ Gallicanæ, vel etiam universæ? An hæc tota distinguitur ab omnibus suis partibus? An sensus compositus à sensu diviso hac in re olim discretus est? At, inquies, *Ecclesia Romana consulenda est, & ejus monita tenenda*, sed eâ conditione dummodo sint *salubria*. Irridet, & non profitetur, qui summum Pontificem in eo sensu alloquitur, aut de Ecclesia Romana ita loquitur; cujus enim vel levissimi hominis *monita* non *sunt tenenda*, si *salubria* sint? sed eâ ipsâ ratione quod ab Ecclesia Romana dantur, quæ est *omnium Ecclesiarum Magistra & Doctrix, salubria* habenda sunt, & *tenenda*.

4. Ivo Carnotensis epist. 8. ad Riccherium Senonensem Archiepiscopum, eum qui Ecclesiæ Romanæ non concordat, hæreticum declarat; *Dicitis etiam in litteris, me Sedem invasisse Gaufridi Coepiscopi vestri, in quo manifestè contra sedem Apostolicam caput erigitis, dum quod illa ædificat, vos, quantum in vobis est, destruitis; & quod illa destruxit, vos ædificare contenditis.* HUIUS JUDICIIS ET CONSTITUTIONIBUS OBVIARE PLANE EST HÆRETICÆ PRAVITATIS NOTAM INCURRERE, *cùm Scriptura dicat: Hæreticum esse constat, qui Romanæ Ecclesiæ non concordat.*

5. Jacobus Cardinalis Vitriacus in hist. Orient. cap. 75. anno 1230. *Patet ergo*, inquit, CUM SUPER HANC PETRAM, PRO QUA DOMINUS ROGAVIT UT NON DEFICERET FIDES EIUS, POST CHRISTUM ÆDIFICATA SIT ET FUNDATA CHRISTI ECCLESIA, QUOD OMNES QUI AB

ECCLESIA ROMANA RECEDUNT, ABSQUE FUNDAMENTO ÆDIFICENT *in vanum laborantes, & ab eo qui à Domino Cephas appellatus est. separati, Acephali, & monstruosi homines merito sunt reputandi.*

6. Quæ esset Ecclesiæ Parisiensis de judicio summi Pontificis in decidendis quæstionibus ad fidem spectantibus sententia anno 1324. declaravit Stephanus Episcopus Parisiensis litteris pro B. Thomæ Aquinatis doctrina editis. *De Concilio*, ut ibi dicitur, *venerabilium virorum Decani & Capituli Parisiensis, & Venerabilis P. D. Guillielmi Dei gratiâ Archiepiscopi Viennensis Sacræ Theologiæ Professores, & aliorum 23. Magistrorum in Theologia, nec non 39. Baccalaureorum in Theologia.* Hæc enim declaratio facta est ob eam causam, quæ his verbis exprimitur. *Nos igitur attendentes cum eis quod* SACROSANCTA ROMANA ECCLESIA FIDELIUM OMNIUM MATER ET MAGISTRA IN FIRMISSIMA PETRI CHRISTI VICARII CONFESSIONE FUNDATA, AD QUAM VELUT AD UNIVERSALEM REGULAM CATHOLICÆ VERITATIS PERTINET APPROBATIO ET REPROBATIO DOCTRINARUM, DECLARATIO DUBIORUM, DETERMINATIO TENENDORUM, ET CONFUTATIO ERRORUM, *præfatum Doctorem venerabilem, cujus doctrinâ fulget Ecclesia ut Sole Luna, nuper Sanctorum Cathalogo ascribendum, doctrinæ diligenti excussione & examinatione prahabitâ super vita ipsius & doctrina, ipsumq; quoad vitã puram, ac doctrinam salutarem orbi terræ commendabilem prædicavit; &c.* Quæ declaratio eo majoris est ponderis, quod qui eam edidit Episcopus, idem antea quasdam D. Thomæ sententias impugnari permiserat. Unde constat illum ideo mutasse sententiam, quia, ut significat Romana Ecclesia sancti Doctoris doctrinam commendarat. Hist. Univers. Paris. tom. 4. ad dictum an. 1324.

7. Franciscus Archiepiscopus Rotomagensis in Apologia Evangelii pro Catholicis ad Jacobum Majoris Britanniæ Regem, Parisiis anno 1625. edita lib. 2. cap. 1. multa scribit, quibus infallibile summi Pontificis judicium in materia fidei probat. *Grandi*, inquit, *quodam privilegio Romanus Pontifex Custos Fidei* Φύλαξ τῆς πίστεως *à Patribus habitus, ut Ephesina acta Cœlestino Papæ* Κελεστίνῳ τῷ Φύλακι πίστεως *Cœlestino Custodi Fidei acclamante testatur. Nec non & postea insertum Chalcedonensibus actis insigne monumentum illud est Petri Episcopi Ravennatis epist. ad Eutychem. In omnibus*

Digitized by Google

bus autem hortamur te, frater honorabilis, ut his, quæ à beatissimo Papa Romanæ Civitatis scripta sunt, obedienter attendas, quoniam B. Petrus, qui in propria Sede & vivit & præsidet, præstat quærentibus Fidei veritatem. Nos enim pro studio Pacis & Fidei extra consensum Romanæ Civitatis Episcopi causas fidei definire non possumus, &c. Denique multa colligit Romani Pontificis epitheta idipsum significantia; quod sit *Custos Fidei, violatæ Fidei Vindex, Caput totius Fidei, &c.* Cap. 2. refert partem epistolæ Agathonis Pontificis in sextæ Synodi act. 4. Synodicè lectæ, de Ecclesia Romana dicentis ad Imperatores; *Hæc spiritualis Mater vestri tranquillissimi Imperii Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam erraſſe probabitur, nec hæreticis novitatibus depravata succubuit, sed ut ab exordio Fidei Christiana percepit ab Autoribus suis Apostolorum Christi Principibus illibata fine tenus permanet.* Cap. 12. majori cum energia; CVI NON PATET, inquit, FIDEI OSTIVM ROMANIS CLAVIBVS APERIENDVM, A ROMANOQVE PONTIFICE PATEFACIENDVM ESSE.

8. Jam à primis sæculis, ut testatur S. Leo epist. 89. sancta Sedes ab Episcopis Gallicanis innumeris est relationibus consulta, qui mos nunquam non viguit. Potrò ejus responsa ita suscipiebantur, ut posteà consulentes non vacillarent, atque adeò reformabilia esse non suspicarentur, quod tum ex multis, quæ jam diximus constat, tum hic confirmandum est testimonio celeberrimi Ægidii Archiepiscopi Bituricensis, qui expositione cap. cum Marthæ. De celebr. Miss. ait; *Archiepiscopus igitur Lugdunensis de omnibus dubitans.* SEDEM PETRI, AD QVAM PERTINET MAIORES CAVSAS, ET PRÆSERTIM ARTICVLOS FIDEI, ET EA QVÆ AD ARTICVLOS ORDINANTVR, DECIDERE, CONSVLIT, NE IN IPSIS VLTERIVS VACILLARET.

9. Nicolaus Coeffereau Theologus Parisiensis, ac postea Massiliensis Episcopus in tractatu pro sacra Monarchia Ecclesiæ Catholicæ, Apostolicæ & Romanæ adversùs Rempublicam Marci Antonii de Dominis Archiepiscopi Salatensis part. 5. discuss. num. 5. cap. 12. lib. 1. indefectibile fidei lumen in summo Pontifice his verbis astruit; *Dico igitur non esse par lumen in reliquis cum summo Pontifice. Namque* VNI EI IN PERSONA PETRI DICTVM EST, EGO ROGAVI PRO TE VT NON DEFICIAT FIDES TVA. *Quare eâ luce collustratus plus ejus oculus cernit quam multorum oculi, &c.*

10. Luculentius mentem ſuam aperit Illuſtriſſimus Gabriel Albaſpineus Aurelianenſis Epiſcopus in hæc verba Tertulliani, *Epiſcopus Epiſcoporum* lib. de Pudicitia; *Quácumque igitur*, inquit, *ratione aut mente de Romano Pontifice hæc dixerit Tertullianus, ſeriò vel per ludibrium, illis tamen temporibus* PENES EUM POTESTATEM FUISSE DE REBUS FIDEI IUDICIA PEREMPTORIA FERRE, *& totius orbis Epiſcopos monere atque docere, quis non agnoſcit? Eoque magis quod unus Tertullianus jam hæreſi implicitus, de hac re cæteris Eccleſiæ Epiſcopis non reluctantibus conqueratur: nam de his rebus eum oquugnando conjecturam facit, eâ tempeſtate id juris Romanis Epiſcopis conceſſum fuiſſe, eoſque revera hanc poteſtatem exercuiſſe.* Vide ejus notam in hæc verba S. Optati Epiſcopi Milevitani de B. Petro loquentis lib. 2. de ſchiſm Donat. *Qui ducit ad ſe Angelum.*

11. Illuſtriſſimus Petrus de Marca Archiepiſcopus Toloſanus in quodam M. S. quod Stephanus Baluzius in compendio ejus vitæ libris de Concordia præfixo, aſſerit ultimum eſſe Illuſtriſſimi illius Archiepiſcopi opus, paulò ante mortem ab ipſo confectum, infallibile Papæ in Fidei quæſtionibus judicium ita defendit, ut opinionem contrariam antiquorum Doctorum Univerſitatis Pariſienſis (Gerſonium & alios innuebat, de quibus poſteà) ab Eccleſia tolerari tantùm aſſeruerit; cæterùm tunc ipſiuſmet Univerſitatis, & aliarum omnes Doctores, pro infallibili Papæ judicio ſtare.

12. Non Epiſcopi ſingulares tantùm, ſed ut olim Conciſia ita poſterioribus temporibus conventus, & Comitia Cleri Gallicani privilegium illud ſanctæ Sedis venerata ſunt. Celeberrimus Conventus Melodunenſis anno 1579. tit. 1. Conſtitutionum, qui eſt *de fidei profeſſione*, ſic decrevit; *operam dabunt iis quibus hæc cura demandata eſt, Epiſcopi ſcilicet & eorum Vicarii, ut in omnibus Synodis tam Diœceſanis quàm Provincialibus, omnes &* SINGULI TUM CLERICI, TUM LAICI AMPLECTANTUR, ET APERTA PROFESSIONE EAM FIDEM PRONUNCIENT, QUAM S. ROMANA ECCLESIA, MAGISTRA, COLUMNA, ET FIRMAMENTUM VERITATIS PROFITETUR ET COLIT. *Ad hanc enim propter ſuam principalitatem neceſſe eſt omnes convenire Eccleſias.*

13. Sed quid ſibi volunt verba illa epiſtolæ Comitiorum Generalium Cleri Gallicani ad Innocentium X. Pontificem Maximum 3. Kal. Novembr. 1650. SCIMUS UBI CAPUT ECCLESIÆ IBI TOTIUS

FIDEI

FIDEI ARCEM, TOTIUS ET DISCIPLINÆ METROPOLIM; *Eoque convenitur à nobis libentius, quo in Præsulum Primatis sinu Præsules, si quando illis dolet, maximè à vulneribus Ecclesiæ justissimas querelas suas deponere par est.* Adeone parum tuta est Religio nostra, ut *totius fidei arcem* hæresi disjici posse sentiamus? Adeone parum firma est Petra, super quam Christus ædificavit Ecclesiam suam, ut portæ inferi prævalere possint adversus eam? Adeone inefficax Christi Oratio, ut Petri, pro quo rogavit, defectura sit fides in ejus successoribus? Sed Ecclesiæ Gallicanæ mens luculentius apparet in Epistolis anno 1653. in ultimo capite hujus libri referendis.

CAPUT XI.

Probatur autoritate Universitatis Parisiensis ac Doctorum Particularium illius, nec non Senatus Parisiensis, Papæ judicium in causis Fidei esse irreformabile.

1. ANno 1387. tota Universitas Parisiensis in Consistorio apud Clementem, quem tanquam legitimum Pontificem sequebatur, per Magistrum Petrum de Alliaco infallibile Romani Pontificis judicium in Causis fidei esse professa est his verbis in histor. Univers. ad hunc annum relatis; *Igitur pro vestris humilibus filiis Universitatis predictæ, & pro nobis eorum Nunciis, qui suis in hac parte absequimur mandatis, & documentis innitimur, corde & ore unanimiter protestamur, quod quidquid hactenus in hac causa per eos actum est, & quidquid in ea nunc vel alias pro eis acturi, aut dicturi sumus, totum correctioni, & judicio Sedis Apostolicæ & sedentis in ea summi Pontificis humiliter submittimus; dicentes cum* B. *Hieronymo* 24. *quæst.* 1. *Hæc est fides, Pater Beatissime quam in Catholica Ecclesia didicimus, in qua si minus perite aut minus cautè forte aliquid positum est,* EMENDARE PETIMUS A TE, QUI PETRI FIDEM ET SEDEM TENES. NON IGNORAMUS ENIM SED FIRMISSIME TENEMUS, ET NULLATENUS DUBITAMUS, QUOD SANCTA SEDES APOSTO-

STOLICA EST ILLA CATHEDRA PETRI, SUPRA QUAM EODEM HIERONYMO TESTE FUNDATA EST ECCLESIA, *ut habetur eâdem quæstione in cap. Quoniam vetus. Et sicut dicit Cyprianus 93 dist. Qui Cathedram.* DE QUA SEDE, IN PERSONA PETRI APOSTOLI IN EA SEDENTIS DICTUM SET, PETRE ROGAVI PRO TE UT NON DEFICIAT FIDEES TUA. *Luc. 22. Hæc est igitur ad quam determinatio fidei, & approbatio fidei, & approbatio veritatis Catholicæ, ac hæreticæ impietatis detestatio maximè pertinet.*

2. Adeo erat veneranda illi Universitati sententia de infallibili judicio Papæ, ut ante hunc annum nullus ejus Facultatis Doctor ab ea recesserit, & postea, licet occasione schismatis, aut aliorum dissidiorum ab ea nonnulli declinaverint, nunquam tamen ab ipsis Universitatis incunabulis usque ad postremas contentiones defuerint Doctores, qui eam sequerentur. De antiquis testatur generatim Andreas Duvallius Academiæ Parisiensis alumnus, ac Theologiæ Professor, in lib. *De suprema Romani Pontificis in Ecclesiam potestate*, anno 1614. in lucem emisso, & à duobus aliis Doctoribus approbato, sensisse illos privilegium in fide non errandi à Petro ad ejus successores defluxisse, nec nisi à ducentis annis quemquam ab ea sententia recessisse. Hæc sunt ejus verba; *Velint nolint Adversarii, liquidò constat veteres Ecclesiæ Gallicani Proceres hanc in summi Pontificibus Petri successoribus infallibilitatem semper agnovisse, Christique Domini Orationem in Petro non stetisse, sed ad ejus successores certissimè transisse*, EOSQUE, QUI HANC VERITATEM IMPUGNARE CONATI SUNT, A DUCENTIS AUT CIRCITER ANNIS, QUIBUS IN ECCLESIAM HORRENDA SCHISMATA IRRUERUNT, COEPISSE. Quæ Doctoris assertio exemplis est roboranda.

3. Alcuinus S. Benedicti Monachus Caroli Magni Præceptor, eique, ut volunt Galli, fundandæ illius Universitatis autor, hæc habet lib. 1. de Divin. offic. cap. 19. *Religionis cultum sic Dominus instituit, ut in Beatissimo Petro principaliter collocaret, atque ab ipso quasi capite dona sua vellet in corpus omne manare.* (Nota hæc verba, *in corpus omne*, ne putes Alcuinum sensisse, à summo Pontifice in alias Ecclesias seorsim acceptas, non autè in corpus ipsum Ecclesiæ universalis, fidei veritatem, aliaque Divina dona manare.) *Unde constat ab universali Orbis communione separatos esse, sicut docet B. Pelagius, qui qualibet dissensione inter sacra Mysteria Apostolici Pontificis memoriam secundum consuetudinem non frequentant.*

4. Al-

4. Albertus Magnus S. Thomæ Magister, qui tanto Discipulorum concursu Parisiis docuit, ut, cùm schola nimis esset angusta, in foro quod ab ejus nomine nuncupatur, legere coactus sit, ex verbis Christi ad Petrum; *Rogavi pro te, &c.* infert, Petri successores à fide, quamtumvis illa impetatur, non defecturos. *Hoc argumentum*, inquit, *efficax est pro Sede Petri, & successore ipsius, quod fides ejus non finaliter deficiat.* Obscuritatè aliquam pareret vox illa, *finaliter*, ac fortè de perseverantia finali aliquis eam interpretaretur; nisi constaret eam quidè interpretationem S. Petro posse accommodari, non autem successoribus ejus, quibus si non esset datum in determinandis fidei quæstionibus non errandi privilegium, multò minus affirmare liceret, promissam ipsis, ut privatis personis, finalem in fide perseverantiam, multò minus de Sede ipsa B. Petri, cujus etiam meminit (*pro Sede Petri & successoribus ipsius*) posset illa vox, *finaliter*, accipi. Ea igitur vis est vocis illius; posset scilicet Romanum Pontificem in rebus ad fidem spectantibus, dum eas agitat, ac discutit, aliquarenus fluctuare, quemadmodum Joanni XXII. contigit circa visionem Beatificam ante judicium universale; rebus tamen agitatis & discussis non posse quidquam solemniter definire, ac toti Ecclesiæ credendum proponere, quod sit ab Orthodoxa fide alienum.

5. Sanctus Thomas Aquinas Universitatis Parisiensis Alumnus, ac in ea deinde celeberrimus Magister, non potuit luculentiùs supremum & infallibile summi Pontificis, in decidendis circa fidem dubiis judicium profiteri, quàm his verbis 2. 2. quæst. 1. art. 10. *Ad illius autoritatem pertinet editio symboli, ad cujus autoritatem pertinet* DETERMIARE EA, QUÆ SUNT FIDEI, UT AB OMNIBUS INCONCUSSA FIDE TENEANTUR. HOC AUTEM PERTINET AD AUTORITATEM SUMMI PONTIFICIS, *ad quem majores & difficiliores Ecclesiæ quæstiones referuntur, ut dicitur in Decret. extra de baptismo c. Majores. Unde & Dominus Luc. 22. Petro dixit, quem summum Pontificem constituit, Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Qua cavillatione locum istum obscurabit Launoius? Non hic ad *Ecclesiam Romanam*, non hic ad *Sedem Apostolicam*, sed *ad autoritatem summi Pontificis* pertinere dicitur *finaliter determinare ea quæ sunt fidei, ut ab omnibus inconcussè teneantur.*

6. A-

6. At fortasse, licet non exprimat, intelligit tamen S. Thomas casū, cùm summus Pontifex in Concilio Oecumenico sedet, ac præsidet. Contra verò eam restrictionē expressis verbis rejicit S. ille Doctor de potentia q. 10. art. 4. ad 13 ubi postquam summo Pontifici, sicut & Concilio Oecumenico autoritatem tribuit interpretandi Symbolum subjungit; *Sicut autem posterior Synodus potestatem habet interpretandi Symbolum à priori Synodo conditum, ac ponendi aliqua ad ejus explanationem, ut expradictis patet; ita etiam Romanus Pontifex hoc sua autoritate potest, cujus autoritate solâ Synodus congregari potest, & à quo sententia Synodi confirmatur & ad ipsum à Synodo appellatur. Quæ omnia patent ex gestis Chalcedonensis Synodi.* Objectionem de necessitate Concilii præoccupat his verbis; NEC EST NECESSARIVM, QVOD AD EIVS EXPOSITIONEM FACIENDAM VNIVERSALE CONCILIVM CONGREGETVR, *cùm quandoque id fieri prohibeant bellorum dissidia sicut in septima Synodo legitur, quod Christianus Augustus dixit, quod propter imminentia bella universaliter Episcopos congregare non potuit: sed tamen illi qui convenerunt, quædam dubia in fide exorta sequentes sententiam Agathonis Papæ determinaverunt. Scilicet quod in Christo sint duæ voluntates & duæ actiones, & similiter Patres in Chalcedonensi Synodo congregati secuti sunt sententiam Leonis Papæ, qui determinavit Christum esse in duabus naturis post incarnationem.*

7. Antiquos secuti sunt novi quamplures; Joannes à Celaia Doctoratus Lauream in Universitate Parisiensi assecutus, in 3. sentent. dist. 25. quæst. 4. quintam hanc ponit conclusionem; QVINTA CONCLVSIO EST ISTA. ROMANÆ SEDIS IVDICIVM IN HIS QVÆ FIDEI SVNT, ET ADHVMANAM SALVTEM NECESSARIA, ERRARE NEQVIT, *Quod probatur ex promissione salvatoris Nostri Luc. 22. quæ verba allegat Bernardus scribens Innocentio Papæ . . . . . Idem asserunt D. Cyrillus & D. Chrysostomus, & D. Gregorius.* Deinde illorum rejicit sententiam qui infallibilitatem penes Ecclesiam universalem tantū, non autem penes Romanum Pontificem solitariæ sumptum reponunt. *Contra istam conclusionem arguitur. Doctores Catholici glossant illam autoritatem Salvatoris de universali Ecclesia, & non de Sede Romana, ergo malè assumitur talis autoritas pro fundamento istarum conclusionum. Ad hanc replicam respondetur negando antecedens. imò necessarium est dicere, quod non intelligitur de universali Ecclesia. Nam subjungitur, & tu aliquando conversus, &c.*

Idcirco

Idcirco D. Cyrillus, & D. Chryſoſtomus, & D. Leo, & B. Agatho, & D. Bernardus, & Anſelmus, & Albertus Magnus, & D. Thomas gloſſant prefatam autoritatem de Eccleſia Romana, ut diſtinguitur ab aliis Eccleſiis.

8. Andreas Duvallius, ut ſupra diximus Doctor Sorbonicus, & in Academia Pariſienſi Regius Theologiæ Profeſſor de ſuprema Romani Pontificis in Eccleſiam poteſtate Tractatum emiſit in lucem ann. 1614. eumque approbarunt G. J. Roger, & J Roche Facultatis Theologiæ Pariſienſis Doctores his inter alia verbis. *Juris ut fiat publici opera pretium duximus ad ſanctiſſimi Domini noſtri Papæ autoritatem tuendam, nec non ad ſummam cum eodem Capite ſuo viſibili Romano Pontifice unionem arctiſſimè retinendum, cui aliter ſchiſmaticorum mala mens maluſque animus malè & ſeditiosè conſultum vellet.* 10. *Kal. Febr. an. ſal.* 1614.

9. Joannes Puteanus Auguſtinianus Profeſſor Regius in Academia Toloſana, qui Pariſiis Theologiam didicerat, in 2 2. Thomæ quæſt. 1. art. 6. dubit. 2. concluſionem hanc ſecundam ponit; SOLIUS PONTIFICIS MAXIMI EST RES DE FIDE CATHOLICA DEFINIRE, ET EASDEM CERTO ET INDUBITANTER PROPONERE CREDENDAS, quam ſacræ Scripturæ, Patrumque, atque aliorum Doctorum teſtimoniis probat. In ſolutione autem primæ objectionis infallibilitatem, quam habent Epiſcopi in Concilio univerſali, connexioni, quam habent cum ſummo Pontifice, adſcribit eamque Concilio, abſente ſummo Pontifice, denegat. *Infallibilis iſta aſſiſtentia Spiritus ſancti non eſt aliundè repetenda, quam à promiſſione D. Petro facta. Unde propter connexionem quam ſupponimus dari inter Epiſcopos & Pontificem Maximum, in Concilio Generali, ſtatuendum eſt, Epiſcopos illic congregatos nullo modo errare poſſe in rebus de fide decidendis.* SI TAMEN FUERINT CONGREGATI TOTIUS ORBIS EPISCOPI ABSENTE PONTIFICE MAXIMO, ET EIUS LEGATIS, EPISCOPI SUBIICIUNTUR ERRORIBUS.

10. Leonardus Coquæus etiam Auguſtinianus in Univerſitate Pariſienſi Doctor Theologus in Antimornæo tom. 1. pag. 83. QUOMODO IGITUR, inquit, ÆGRE FERUNT (Hæretici) NOS ROMANUM PONTIFICEM CONCILIIS SUPERIOREM ASSERERE? ET ROMANO PONTIFICI, CONCILIIS IN SPIRITU SANCTO LEGITIME, CONGRE-

GREGATIS TANTUM DEFERIMUS, UT NEC ILLUM; NEC ISTA, IN DEFINIENDIS, QUÆ AD FIDEM ET MORES PERTINENT, AC REGIMEN ECCLESIÆ SPECTANT, ERRARE POSSE ASSERAMUS: NEC QUIDQUAM TOTI ECCLESIÆ PROPONERE CREDENDUM, QUOD SIT ERRONEUM; *ut hæreticum aut temerarius ille sit nobis, qui vel Romani Pontificis, vel Oecumenicorum Conciliorum statutis ac definitionibus refragari audeat* Tomo autem 2. pag. 237. *Cùm sedeat in Cathedra Petri, pro quo Dominus rogavit ut non deficeret fides ejus; & ut confirmaret fratres suos, non sinet eum ex illa Cathedra aliquem errorem loco fidei salutifera obtrudere fidelibus credendum.*

11. Hervæus Natalis Brito Ordinis Fratrum Prædicatorum Generalis in tract. de potestate Papæ, quem refert, & sequitur S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus, ejusdem Ordinis, 3. part summæ Theologiæ tit. 22. cap. 2. §. 3. probat necessitatem unius capitis in Ecclesia ex necessitate conformitatis in veritate fidei & morum hoc modo; *In tota universitate Christiana debet esse conformitas de his, quæ pertinent ad veritatem fidei & bonos mores circa necessaria ad salutem. Sed talis conformitas non potest salvari, nisi in ordine ad unum Caput, seu unum Præsidentem, ad quem spectet sententiare quid credendum, & quid non credendum. Ergo &c.* An Christus constituens summum Pontificem ad definiendas ejusmodi controversias *pro tota universitate Christiana*, negavit quæ necessaria erant, ut certa esset ejus definitio *circa necessaria ad salutem?*

12. Infallibile judicium Papæ in decidendis fidei controversiis probat Michael Mauclerus Parisinus Doctor Sorbonicus in libris de Monarchia Divina Ecclesiastica & sæculari Christiana Parisiis an. 1622. editis, & Gregorio XV. ac Ludovico XIII. Regi Franciæ dicatis 2. part. lib. 4. capp. 4. 5. 6. & 7. eamque communem esse in Scholis Theologorum sententiam asserit dicto cap. 4. his verbis; *Hæc illa communis sacræ sapientiæ Professorum quæ docetur in scholis, assertio, disceptationũ causarumq; de fide cursum, motumq; Romani Pontificis in Cathedra Petri sedentis consopitum judicio finiri.* Sic senserunt Doctores Gallicani aliquâ schismatis, vel alterius dissidii occasione non exasperati.

14. Ita ad autoritatem Joannis Gersonii ejusque sequacium respondet Andreas Duvalius part. 2. quæst. 1 *Scio quidem in re Pontificia, Alliacensem, Gersonium, & Amainum non esse tantæ autoritatis, quia tempore schismatum floruerunt & scripserunt,*

Digitized by Google

duo priores, quando tres se pro Pontificibus gerebant: postremus verò, nempe Almainus tempore Iulii II. & Conciliabuli Turonensis, quo Gallia sub Ludovico XII. à Sede Apostolica defecerat, &c. Aliam affert responsionem quæst. 4. ad nonum. *Ioannes Gerson*, inquit, *Iacobus Almain & Ioannes Major celebres scholæ Parisiensis Doctores cum nonnullis aliis privilegium infallibilitatis Pontifici denegarunt, sed illud ei concesserunt alii, quorum quidam multò sunt illis celebriores, ut D. Thomas 2. 2. quæst. 1. art. 10. Ad summum Pontificem pertinet ea, quæ sunt fidei definire ut ab omnibus inconcussâ fide teneantur. Itemque D. Bonaventura singulare scholæ Parisiensis decus & ornamentum, & cujus doctrinam Gerson ad studentes in Collegio Navarræ miris laudibus ad Cœlum usque extollit. Herveus Armoricus, Henricus Gandavensis, & Ioannes de Celaia ambo Societatis Sarbonicæ: itemque Doctores illi, qui in Comitiis scholæ Generalibus errores Malesoni condemnarunt, his verbis; Ad sanctam Apostolicam Sedem pertinet auctoritate judiciali suprema circa ea, quæ sunt fidei definire. Quo fit ut iniquè Vigorius me tanquam scholæ Parisiensis desertorem, & veluti perduellem scriptis suis traducere & proscindere præsumat præsertim cùm, ut in Elencho contra Richerium apertè significavimus, nihil quidquam à Facultate Parisiensi contra Pontificu infallibilitatem unquam sit definitum.*

14. Ludovicus Bail in apparatu ad Concilia quæst. 43. & sequ. non solùm juxta S. Thomæ, quam supra declaravimus mentem, sed & per ipsa ejus verba respondet ad quæstiones de judicio Papæ in quæstionibus Fidei. Hunc, aliosque nonnullos citamus: quia licet fortasse respodet ad quæstiones de judicio Papæ in quæstionibus Fidei. Hunc, alioſq; nullos citamus; quia licet fortasse non tanti sint ponderis apud modernos Gallos, tamen cùm Galli sint, Galliæ mentem testantur.

15. Denique tamen Universitas Parisiensis nonnihil ab antiqua doctrina recessit; sed certis gradibus ac ferè invita. Namque adhuc mense Majo 1663. quo tempore ortum fuerat dissidium inter Alexandrum Papam, & Regem Christianissimum, prodiit Decretum cum hoc titulo; *Declarationes sacræ Facultatis factæ apud Regem Christianissimū super quibusdam propositionibus, quas nonnulli ipsi voluerunt adscribere.* Quintus articulus erat iste; *Doctrinam facultatis non esse, quod summus Pontifex sit supra Concilium.* Sextus; *Non esse doctrinam, vel dogma Facultatis, quod summus Pontifex nulla accedente*

Ecclesiæ consensu sit infallibilis. Hic Facultas modo negativo respondet *non esse doctrinam,* &c Apertiùs deinde locuta est in censura librorum Jacobi Vernant anno 1664. & Amadæi Guimenei anno 1665.

16. Nihilominus antiquum usum nondum immutavit, neque mutare suadentibus obtemperandum duxit, de quo usu Andreas Duvalius; *Laudabilis,* inquit, *in Academia Parisiensi viget consuetudo, qua Baccalaurei de quæstionibus Theologicis solemniter respondurè protestationem præmittunt, se nolle quicquam contra Decreta sanctæ Matris Ecclesiæ, nec non sanctæ Sedis Apostolicæ & Romanæ asserere, aut defendere, & si quid in æstu disputationis adversùs ejusmodi Decreta, illis exciderit, vel ignorantiæ, vel immemoriæ, vel linguæ præcipitio attribuendum velle.*

17. Autoritati Universitatis Parisiensis adjungenda est, quam illa tam frequenter imploravit, cuique ut primum ultrò, ita deinde invita subjacuit, Senatûs Parisiensis autoritas. Ille igitur Senatus ad Ludovicum XI. per Joannem Lozellier Inquisitionum Cameræ Præsidem, cujus oratio refertur à Petro Puteano inter Tractatus de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, ita Regem alloquitur art. 20. „ Protestatur Curia Vestræ Majestati se nullo modo propter quæcumque inferiùs dicenda vel excellenti sanctitati, dignitati, honori, & autoritati nostri sancti Patris Papæ, sanctæque Sedis Apostolicæ derogare: sed contra ei omnem honorem, reverentiam, & obedientiam, quam omnes boni fideles Catholici supremo Ecclesiæ Pastori præstare tenentur, sicut veros filios Ecclesiæ Matri sanctissimæ reddere, & exhibere: protestans insuper si quid dictum factumque à se fuerit quod correctione egeat, illud totum velle se omninò Ecclesiæ sanctæ Apostolicæ & Romanæ determinationi submittere, quæ errare non potest juxta Canonum. A recta 24. quæst. 1.

CAPUT XII.

Probatur testimonio summorum Pontificum in quæstionibus Fidei Romani Pontificis judicium esse certissimum.

1 SI summorum Pontificum tanquam in propria causa loquentium rejicienda esset autoritas, nec eorum Dignitatis, Sanctitatis, aut meriti habenda ratio, pari vel potiori etiam ratione

tione recusati posset Concilium Constantiense, cujus Decretis, quæ alibi examinata sunt, nititur hæc propositio, cùm in propria etiam causa loqueretur. Verum nefas est de illis præsertim, qui sanctitate ac doctrina conspicui fuerunt, suspicari eos propriæ Dignitatis augendæ causâ doctrinam inducere voluisse, quæ, si erronea esset, totius Religionis Christianæ fundamenta concuteret.

2. Sanctus Innocentius à S. Augustino, & ab aliis Patribus tantopere commendatus epist. 25. ad Episcopos Milevitani Concilii ann. 417. Romanam Ecclesiam ut fidei fontem perenniter fluentem exhibet; *Neque enim hoc vestram credo latere prudentiam qui id etiam actione firmastis, scientes quod per omnes Provincias de Apostolico fonte petentibus responsa semper emanant. Præsertim quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres, & Coepiscopos nostros nonnisi ad Petrum, id est sui nominis & honoris autorem referre debere, velut nunc retulit vestra dilectio, quod per totum mundum possit Ecclesiis omnibus in commune prodesse.* Notentur hæc verba, *nonnisi ad Petrum*, ad quem fidei quæstiones referuntur, dum referuntur ad ejus successorem; Quia nimirùm sicut officio, sic & fidei firmitati officio necessariæ, succedit.

3. Relationes olim ad sanctam Sedem ex omnibus Christiani Orbis Provinciis, præsertim ex Gallia fieri solitas fatentur Galli: sed forsan responsiones non esse irreformabiles existimant. Contrarium S. Innocentius sentiebat, quandoquidem epistolâ ad Episcopos Macedoniæ à Dionisio Exiguo cum aliis collectâ, injuriæ adversùs sanctam Sedem tribuebat, quod secundùm consuleretur, quasi ejus sententia in dubium revocaretur. *Adverti*, inquit, *Sedi Apostolicæ, ad quam relatio quasi ad caput Ecclesiarum missa currebat, aliquam fieri injuriam, cujus adhuc in ambiguum sententia duceretur.* Hanc etiam exceptionem excludunt multi Doctores, quorum testimonia supra reddita sunt, ut in eis observare licuit.

4. Sanctus Cælestinus Legatos mittens in Orientem, ipsis contendere prohibuit, præcepit verò de aliorum sententiis judicare: quâ jussione significabat non esse ab Episcopis expectandum consensum, ut esset irreformabile Papæ judicium, sed per ipsius judicium, & per instructionem ab eo datam componenda, atque ad unitatem redigenda variè sentientium Episcorum suffragia. *Ad disceptationem*

si fuerit deventum, vos de eorum sententiis dijudicare debetis, non subire certamen. Comonitor Cælest. apud Christianum Lupum ad Ephesin. Concil. varior. Par Epist. cap. 236.

5. Sancti Leonis Magni testimonium protulimus cap. 3. sed Launoius, ut illi vim detrahat par. 5. epist. 2. illud de S. Petro tantùm, ac pro tempore Passionis dumtaxat interpretatur, malæ fidei accusans Bellarminum, quod omiserit eam partem, in qua passionis fit mentio. Sed cadit hæc accusatio, si reddatur pars alia testimonii, quam Launoius ipse omisit, & in qua sermo fit de tempore post Passionem. Sequitur enim; *Cùm itaque dilectissimi, tantum nobis videamus præsidium Divinitùs institutum, rationabiliter & justè Ducis nostri meritis, & Dignitate lætamur, gratias agentes sempiterno Regi Redemptori Nostro Jesu Christo, qui tantam potentiam dedit ei, quem totius Ecclesiæ Principem fecit, ut si quid etiam nostris temporibus rectè per nos agitur, rectèque disponitur, illius sit gubernaculis deputandum, cui dictum est; Et tu confirma fratres tuos; & cui post resurrectionem suam Dominus ad trinam æterni amoris professionem mystica insinuatione ter dixit; Pasce oves meas: quod nunc quoque procul dubio facit, & mandatum Domini pius Pastor exequitur, confirmans nos cohortationibus suis, & pro nobis orare non cessans.* Nos enim Christus post Passionem Petro commisit oves suas, ut tempore Passionis eas pasceret; nec de illo tantum tempore intelligi possunt hæc verba; *Quod nunc quoque procul dubio facit, &c.* At inquies facit hoc Petrus *cohortationibus suis & orationibus.* Ita est; sed facit etiam quia, ut idem S. Leo dicit in serm. 2. in Anniversario Assumptionis suæ ante medium, in Romano Pontifice *omnium Pastorum solicitudo cum commendatarum sibi ovium custodiâ perseverat, & ejus etiam dignitas in indigno hærede non deficit.* Non est autem inutilis proposito Bellarmini S. Leonis autoritas, etiamsi partem tantùm attulerit, nec quæ ex illa consequuntur, expresserit; quia scilicet cùm ex verbis, quæ recitaverat, sequeretur, potestatem sancto Petro collatam, tanquam supremo Pastori, & ut fratres confirmaret; in promptu erat unicuique concludere, eâdem potestate muniri, qui eidem officio à Domino præponatur.

6. Sancti Agathonis etiam testimonium jam reddidimus, sed multiplici

tiplici telo Launoius illud impetit. Primò distinguens *Apostolicam Christi Ecclesiam*, (id est Romanam, de qua, ut fatetur Launoius, loquitur Agatho) à Romano Pontifice. Sed ut jam alibi insinuavimus, inutilis est distinctio. Sufficit enim ut non errandi privilegium Ecclesiæ Romanæ concedatur; Planum est enim illud à Pontifice in Clerum derivari, idque verba ipsa Evangelii ab Agathone recitata ostendunt: *Ego autem rogavi pro te, &c.* Adde quod ad propositum nostrum non satis est, ut Pontificis judicium certum sit, antequam universæ Ecclesiæ consensus accesserit. Secundò distinguit Launoius jus à facto, notatque quod *Agatho quæstionem facti non juris tractat, cum ait Apostolica Christi Ecclesia, id est Romana, à tramite Apostolicæ traditionis nusquam errasse probatur, aut Hæreticis novitatibus unquam depravata succubuit.* Benè equidem Launoius, si ibi sisteret Agatho; sed causam continuò affert, quæ jus validius quàm factum adstruit. Prosequitur enim; *Quia dictum est Petro: Simon ecce Sathanas, &c. Ego autem rogavi pro te, &c. Hic Dominus fidem Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit. Quod Apostolicos Pontifices meæ exignitatis Prædecessores confidenter fecisse cunctis est agnitum.* Tertiò Launoius circa hæc ultima verba notat, *Agathonem indefinitè scribere: Apostolicos Pontifices Prædecessores confirmasse fratres suos: sed definitè non scribere Apostolicos Pontifices Prædecessores omnes confirmasse fratres.* Sed nonne juxta regulas Dialecticæ propositio indefinita de facto circumstantiis non limitato, æquivalet universali? At, inquit Launoius, multi Pontifices secus fecerunt. Utrum aliqui præcepto implendo defuerint, sive defectu spei consequendi fructus, sive etiam per negligentiam, quæstio est de facto nequaquam juri præjudicans. Sufficit ut Pontifices præceptum sibi à Christo impositum de confirmandis fratribus scientes, regulariter & ordinatiè illud cum autoritate, sæpe cum utilitate, præstiterint. Sancti Gregorii testimonium jam retulimus.

7. Nicolaus I. in epistola ad Michaelem Imperatorem privilegia sanctæ Sedi in persona B. Petri à Christo collata immota semper futura esse constanter affirmat, inter quæ illud sine dubio præcipuum est, ut vacillantes in fide confirmet, quemadmodū fecerat S. Leo erga Concilium Ephesinum secundū. *Quomodo*, inquit, *non egeat qualibet Synodus Romana Sedis, quando in Ephesino Latrocinio cunctis Præsulibus,*

& ipsis quoque Patriarchis prolabentibus, nisi Magnus Leo, imitator scilicet illius Leonis, de quo scriptum est; Vicit Leo de tribu Juda, divinitùs excitatus. os aperiens totum Orbem, & ipsos quoque Augustos concuteret, & ad pietatem commoveret; Religio Catholica penitùs corruisset. Et inferiùs; *Cùm Ecclesiæ Romanæ privilegia Christi ore in B. Petro firmata in Ecclesia ipsa disposita, antiquitùs servata, & à Sanctis Universalibus Synodis celebrata, atque à cunctâ Ecclesia jugiter venerata, nullatenus possint minui, nullatenus infringi, nullatenus commutari, quoniam fundamentum quod Deus posuit, humanus non valet amovere conatus; & quod Deus statuit, firmum validumque consistit, &c.*

8. Parcius de privilegiis Ecclesiæ Romanæ Nicolaus, quàm ad eum scribens S. Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus, cujus epistola lecta est in act. 3. octavæ Synodi, & in qua tum Petri dignitatem & potestatem, tum ad successores transmissionem luculentissimè profitetur his præcipuè verbis; DIXIT PETRO MAGNO, ET SUMMO APOSTOLORUM, TU ES PETRUS, ET SUPER HANC PETRAM ÆDIFICABO ECCLESIAM MEAM, ET PORTÆ INFERI NON PRÆVALEBUNT ADVERSUS EAM. ET ITERUM; TIBI DABO CLAVES REGNI CÆLORUM: ET QUODCUMQUE LIGAVERIS SUPER TERRAM ERIT LIGATUM ET IN CÆLIS; ET QUODCUMQUE SOLVERIS SUPER TERRAM ERIT SOLUTUM ET IN CÆLIS. TALES ENIM BEATAS VOCES NON SECUNDUM QUANDAM UTIQUE SORTEM APOSTOLORUM PRINCIPI SOLUM CIRCUMSCRIPSIT, ET DEFINIVIT, SED PER EUM AD OMNES, QUI POST ILLUM SECUNDUM IPSUM EFFICIENDI ERANT SUMMI PASTORES ET DIVINISSIMI SACRIQUE PONTIFICES SENIORIS ROMÆ, TRANSMISIT. *Et ideo ab olim & prisco tempore in exortis hæresibus, & prævaricationibus Eradicatores, & Interemptores malorum zizaniorum & labefactorum & penitùs insanabiliter ægrotantium membrorum multi multoties facti sunt eorum, qui sanctitatem & summam Paternitatem tuam illic præcesserunt successores, scilicet Principis Apostolorum, & illius zelum in fide, quæ secundum Christum est imitanta.* Quibus verbis non solùm Beati Petri, sed & successorum ejus auctoritas explicatur. Si quis eorum ponderi aliquid detractum velit, quod eo tempore scripta sint, cùm S. Ignatius Romani Pontificis ope indigeret animadvertat sanctum esse qui scribit, adeoq; in rebus tanti momenti ab adulatione remotum; non illum dumtaxat S. Patriarcham

Co-

Constantinopolitanum ad beati Petri Sedem confugisse: Epistolam ejus in Concilio generali lectam ab aliquo improbandam fore, si quid Episcopo Romano concessisset in præjudicium Concilii generalis.

9. Quod argumentum multò efficacius evadit, si animadvertatur plures epistolas, ejusdem autoritatis facientes mentionem perlectas, & similia elogia in favorem Romani Pontificis ab Episcopis, à Legatis, vel à Pontificibus ipsis prolata, contradicente nemine, fuisse. Quod jam de Legatis Cœlestini in Concilio Ephesino notavimus, de epistola Agathonis in sexta Synodo recitata, aliisque nonnullis. Id, si semel aut bis tantùm contigisset, inadvertentiæ tribui posset; sed quomodo fieri potuisset, ut tantus Præsulum numerus toties rem adeò insignem inattentâ mente audisset?

10. Quæ circa testimonia Sanctorum Leonis I. & Agathonis adversùs Launoii objectiones notata sunt, valent etiam adversùs ea, quæ Nicolai I. modò adductis, & Leonis IX. cap. 3. relatis, & ex parte etiam Innocentii III. mox exscribendis verbis opponit.

11. Sed repetendum est testimonium S. Leonis IX. ut ex ejus cum altero ejusdem Sancti collatione clarior fiat adversùs Launoium ejus sententia. Igitur Sanctus Leo IX. qui ab aliis VIII. tantùm numeratur, antea Episcopus Tullensis, indefectibilem Romani Pontificis fidem Christi oratione impetratam non potuit luculentiùs explicare, quàm his epistolæ 5. quæ est ad Petrum Antiochenum, verbis; *Nimirùm solus est ille* (Petrus) *pro quo, ne deficeret ejus fides, Dominus & Salvator asserit se rogasse dicens, Simon Simon ecce Sathanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum, ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit, quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius usque in seculum seculi: sed confirmabit corda fratrum variis concutienda fidei periclitationibus, sicut usque nunc confirmare non cessavit.*

12. Vox illa, *creditur*, etsi, quando de fide Divina est sermo, assensum omninò firmum significat, cùm de opinione humana dicitur, dubitationem plerumque, aut suspicionem de contrario innuit, quod nimirùm solus Deus erroris & fraudis expers sit. Itaque,

ne quis in secundo sensu vocem illam interpretetur, afferendus est alius locus ex epistola prima ejusdem sancti Pontificis, ubi omni cum securitate, ac firmitate loquitur, ac mirum in modum explicat verba Christi toties laudata. *Taliter*, inquit cap. 6. epist. 1. *sancta Ecclesia super petram, id est Christum, & super Petrum vel Cepham filium Joannis, qui priùs Simon dicebatur, ædificata; quia inferi portis, disputationibus scilicet Hæreticorum, quæ vanos ad interitum introducunt, nullatenus foret separanda, sic pollicetur ipsa veritas, per quam sunt vera quæcumque sunt vera, porte inferi non prævalebunt adversus eam, cujus promissionis effectum se precibus impetrasse à Patre, idem filius protestatur dicendo ad Petrum: Simon ecce Sathanas, &c. Erit ergò quisquam tantæ dementiæ, qui orationem illius, cujus velle est posse, audeat in aliqua vacuam putare?* Audi jam quantâ cum constantiâ privilegium B. Petri ad successores transisse continuatâ omnium temporum experientiâ confirmet. *Nonne à Sede Principis Apostolorum, Romanâ videlicet Ecclesiâ, tam per eundem Petrum quàm per successores suos reprobata, & convicta, atque expugnata sunt omnium Hæreticorum commenta & fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus nec deficit, nec usque in finem deficiet, sunt confirmata.*

13. Launoius hanc autoritatem elidere duplici præcipuè ratione molitur. Prima interpretando eam de Ecclesia universali. Sed quàm sit consona textui glossa, judicet quicumque Latinam linguam intelligit. Convenit quidem Ecclesiæ universæ firmitas, de qua Leo in principio loquitur, sed specialiter Ecclesiæ Romanæ aptatur, quia scilicet ab ea in alias derivatur. Secunda Launoii responsio est, verum non esse quod ait Leo, à Petri Sede commenta Hæreticorum omnium expugnata esse; quod inductione nititur demonstrare: quasi possit Launoius scire, an non intervenerit autoritas S. Petri, aut successorum ejus, sive in principio, sive in progressu profligationis hæresum. Et interveniisse de facto contra nonnullas earum, quas enumerat, si opus esset, ex certis documentis demonstraretur, v. g. contra Pauli Samosateni, contra Eunomii & aliorum errores, ex S. Athanasii epist. ad Orthodoxos, Theodoreto Eccles. hist. lib. 5. cap. 8. 9. 10. & 11. libello Synodico exstante in tom. 2. Juris Canonici veteris Christophori Justelli, Photio de Synodis, & epist. ad Michaelem Bulgariæ Prin-

cipem

cipem cap. 2. epist Damasi ad Paulinum Antiochenum in collect. Rom. Holstenii par. 1. Et P. Labbe tom. 2.

14. Leonis testimonium confirmas his verbis Gregorius VII. in lib. 8. epist 1. quæ est ad Simadensem Archiepiscopum; *Quæ* (Ecclesia Romana) *per B. Petrum, quasi quodam privilegio ab ipsis Fidei primordiis à sanctis Patribus omnium Mater Ecclesiarum adstruitur, & ita usque in finem semper habebitur in qua nullus unquam hæreticus præfuisse dignoscitur, nec unquam præficiendum, præsertim Domino promittente, confidimus. Ait enim Dominus Jesus: Ego rogavi prote, Petre, ut non deficiat fides tua.* Hunc locum profert Launoius, ut verba illa, *ego rogavi pro te*, ostendat non de solo Romano Pontifice, sed de Ecclesia Romana esse accipienda. Sed patet sanctum illum Pontificem hoc privilegium Ecclesiæ Romanæ eâ tantum de causa tribuere, quod illi Petri successor præsit. Hoc significat particula illa, *enim*. Ideo enim Ecclesia Romana est mater omnium aliarum, quia ei nunquam præfectus est, neque præficietur hæreticus. Ideò non est præfectus, neque præficietur hæreticus, quia Dominus rogavit pro Petro, ut non deficeret fides ejus, scilicet neque in ipso, neque in ejus successoribus.

15. Superfluum esset posteriorum Pontificum hac de re testimonia proferre, cùm nemo dubitet, eos suum in fidei quæstionibus judicium irreformabile æstimasse. Unicum igitur dumtaxat adducam, scilicet Innocentii III. qui verba Innocentii I. quæ principio retulimus, interpretabitur, si tamen cuiquam possunt videri obscura: igitur Innocentius III. in epist. ad Episcopum Arelatensem docet majores causas, & præsertim quæ ad fidem pertinent, ideò ad Romanum Pontificem esse perferendas, quod indefectibilis si ejus, ut Petri fides, *Majores*, inquit, *Ecclesiæ causas, præsertim articulos Fidei ad Petri Sedem referendas intelligit, qui novit pro eo Dominum exoravisse ne deficiat fides ejus.*

16. Notat Launoius *Innocentium non dicere id, quod ad Sedem Apostolicam judicandum refertur, ibi certò, & sine ullo erroris periculo judicatum iri.* Quid igitur sibi volunt illa verba, quæ rationem continent, cur causæ fidei ad Petri Sedem referendæ sint; *Dominum exoravisse ne deficiat fides ejus? Nam si certò & sine ullo erroris periculo judicatū non eunt, Dominus* quidem oravit, sed non *exoravit.* Exoravisse autem Innocentius & plures alii affirmant. Apertiùs men-

tem suam explicat Innocentius serm. 2. in consecrat. Pont. Max. *Nisi enim ego solidatus essem in fide, quomodo possem alios in fide firmare? Quod ad officium meum noscitur specialiter pertinere. Domino protestante; Ego, inquit, pro te rogavi Petre ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Rogavit & impetravit: quoniam exauditus est in omnibus pro sua reverentia. Et ideò fides Apostolicæ Sedis in nulla unquam turbatione defecit, sed integra semper & illibata permansit: ut Petri privilegium persisteret inconcussum.* Jam etiam supra vidimus Innocentium I. ægrè tulisse quod sancta Sedes super iisdem quæstionibus secundùm consuleretur, quasi non esset indubitata prima ejus sententia.

17. Agnoscunt omnes, etiam Gallicani hujus relationis necessitatem, cujus tot legerunt exempla Episcoporum sanctitate insignium, & præsertim suæ nationis jam à primis sæculis, ut S. Victricii Rotomagensis, S. Exuperii Tolosani, S. Cæsarii Arelatensis, & aliorum circa disciplinam; aliorum circa fidem & mores, ut jam olim S. Leo Magnus ad Episcopos Provinciæ Viennensis scripserit; *Nobiscum itaque fraternitas vestra recognoscat Apostolicam Sedem pro sui reverentia à vestra etiam Provincia Sacerdotibus, innumeris relationibus, esse consultam, & per diversarum, quemadmodum vetus consuetudo poscebat, appellationem causarum, aut retractata, aut confirmata fuisse judicia.* Sedundè oritur illa necessitas consulendæ sanctæ Sedis in causis majoribus, præsertim in articulos Fidei contingentibus, nisi ex eo quod pro Petro Dominus exoraverit ne deficeret fides ejus, ut inquit Innocentius III. ac plures alii jam citati? Quisnam autem ex tot antiquis Episcopis Gallicanis hujusmodi causas ad Apostolicam Sedem referentibus existimavit reformandum, aut reformabile esse illius judicium.

Ca-

CAPUT XIII.

Quàm sit Generalis in Ecclesia consensus de irreformabili judicio Romani Pontificis in fidei quæstionibus.

1. COmmunis adeò est hæc doctrina de infallibili Romani Pontificis judicio in quæstionibus fidei; ut hanc ipsam conditionem habere videatur, quâ cum Illustrissimi Præsules Gallicani judicium illud irreformabile esse profitentur; ut scilicet Ecclesiæ universæ consensus accesserit. Etenim tot tantique Doctores ex omni natione, ex omni facultate, ex omni ordine eam defenderunt, ut nesciam quid, ad eam toti Ecclesiæ adscribendam, desideretur. Eorum Catalogum texuerunt multi, præsertim Theophilus Raynaudus in opusc. inscripto ἀυτὸς ἔφα, ubi, puncto scilicet undecimo, hanc esse totius Societatis Jesu sententiam affirmat, enumeratis quamplurimis ejus Doctoribus, quorum multi tempora controversiarum occasione Libri Cornelii Jansenii morarum antecesserunt, ne putes eum à Societate ad faciliorem Jansenii oppugnationem advocatam, sed veritatis & religionis studio jam olim delectam. Eandem cum D. Thoma tuetur Ordo Dominicanorum, & alii quasi certatim: quamvis privatus aliquis Principibus addictus à majorum ac fratrum semita interdum recedat.

2. Jam supra notavimus D. Petrum de Marca testari eam omnibus Universitatibus esse communem, contrariam autem, quam antiquis tantùm Parisiensibus (puta Gersonio & ejus coætaneis aut suparibus) tribuit, solum ab Ecclesia tolerari. Emissus fuit in lucem anno 1682. liber cum hoc titulo; *Doctrina quam de primatu, autoritate ac infallibilitate Romani Pontificis tradiderunt Lovanienses sanctæ Theologiæ Professores tam veteres quàm recentiores*, in quo quamplurimi enumerantur. Sperandum est idem à cæteris Academiis præstandum. Porrò Lovaniensis ita judicium Papæ reformabile esse non censuit, ut tanquam fidei regulam proposuerat anno 1544. nam inter articulos circa fidem Orthodoxam editos, iste vigesimus

quintus est; *certâ fide tenenda sunt non solum quæ Scripturâ expressè sunt prodita, sed etiam quæ per traditionem Ecclesiæ Catholicæ credenda accepimus, & quæ definita sunt super fidei & morum negotiis* PER CATHEDRAM PETRI, *vel per Concilia Generalia legitimè congregata.*

3. Doctoribus jam adductis paucos adjungemus, quia vel Galli, vel à Launoio citati, vel pietate ac doctrinâ conspicui extiterunt. Scribebat Alexandro III. Petrus Blesensis epist. 63. *Sicut eminentiam Apostolicæ Sedis magistram omnium Ecclesiarum profitemur: Sic ab ipsa consilia in ambiguis, in angustiis solatia, responsa in dubiis expectamus.* Si erraret magistra omnium Ecclesiarum, errarent omnes Ecclesiæ, atque adeò universa Ecclesia, quæ nonnisi ex illis constat, ut sæpè notavimus.

4. Hugo seu Ugo de S. Caro à Launoio citatus sic interpretatur hæc verba Joan. ult. *Dicit Simoni Petro Jesus. Nota quod specialiter loquitur Petro soli, alios præteriens. Cur hoc? Respondemus. Eximius Apostolorum erat Petrus, & eos Apostolorum, & vertex Collegii. Ideò & Paulus ascendit videre Petrum præ aliis Gal. 1.* Ita ergo Petrus erat vertex Collegii, ut prætermissis aliis eum solum tanquam Collegium integrum repræsentantem Christus alloqueretur: ita erat aliorum os, ut pro omnibus respondere posset, aliis etiam non consultis.

5. Augustinus Triumphus sanctorum Thomæ ac Bonaventuræ Parisius Discipulus, deinde in ejus urbis Academia Doctor, ac denique Professor, de potestate Ecclesiastica q. 10. art. 3. sic scribit; *Papam posse aliquid addere supra illa quæ sunt fidei, dupliciter potest intelligi, vel quantum ad dubiorum interpretationem, vel quantum ad occultorum, & implicitorum explicationem. Utroque modo potest Papa aliquid addere super illa, quæ sunt fidei: quæ* SI ALIQUA SUNT DUBIA, ET OBSCURA IN FIDE, AD EUM PERTINET INTERPRETARI, ET DETERMINARE. POST CUIUS DETERMINATIONEM HÆRETICUM ESSET CONTRARIUM PERTINACITER ASSERERE.

6 Nicolaus Liranus ad hoc verbum, *confirm.* Luc. 18. addit; *Hoc dicit ei* (Petro) *quia Ecclesia erat sibi committenda, ut habetur Joan. ult. ubi ter dicitur ei à Christo. Pasce agnos meos. Ex hoc etiam patet,* FIDEM NON DEFICERE USQUE AD FINEM MUNDI IN ECCLESIA ROMANA, QUÆ A PETRO POST CHRISTUM FUNDATA EST.

7. Dio-

7. Dionysius Carthusianus, cujus etiam autoritate utitur Launoius, in hæc verba ; *Ego autem rogavi pro te. Item*, inquit, *quoniam Petro specialiter fuit Ecclesia committenda. Unde quod dicitur, ut non deficiat fides tua, exponitur, ut non deficiat fides Ecclesia tibi committenda.* Hactenus videtur Ecclesiæ tantùm universæ indeficientem fidem adstruere: sed ecce unde in reliquas Ecclesias hæc fidei firmitas derivetur; SICQUE EX VERBIS HIS SUMITUR ARGUMENTUM, QUOD FIDES ROMANÆ ECCLESIÆ, QUAM IN EA PETRUS PLANTAVIT, SIT USQUE IN FINEM SÆCULI DURATURA.

8. Quoniam Launoio Dominicum Bañes tanquam sibi faventem adducere placuit, referamus ejus hac de re doctrinam, ex qua cuncta, quæ hactenus dicta sunt, confirmantur : Bañes igitur in 2. 2. S. Thomæ quæst. 1. art. 10. has ponit conclusiones. Conclusio prima *In publico fidei judicio non est distinguenda Sedes ab Apostolico Præside vel summo Pontifice, neque Romana Sedes à Pontifice Romano.* Vide jam quomodo faveat Launoio illum citanti, ut probet Christi orationem pro Petro factam, ne fidem unquam amitteret quantumvis tentaretur à diabolo, sed in ea & gratia Dei tum demum perseveraret, quasi ultra processurus non esset orationis effectus. Hæc est quarta conclusio. *In publico fidei judicio non potest summus Pontifex errare. Hanc Conclusionem asserit D. Thomas* ; & citatis multis aliis Autoribus subjungit; QUOCIRCA ARBITROR HANC CONCLUSIONEM TANQUAM APOSTOLICAM TRADITIONEM ESSE TENENDAM. ET QUIDEM, UT TALIS HABERETUR AB OMNIBUS FIDELIBUS, NISI A TEMPORE CONCILII CONSTANTIENSIS IN AGRO DOMINI INIMICUS HOMO, ID EST DIABOLUS, ZIZANIAM SUPERSEMINASSET. ETENIM USQUE AD ILLA TEMPORA SOLI GRÆCI ERRABANT IN HAC PARETE. *Atque ita D. Thomas in opusc. citato hunc errorem tanquam Græcorum singularem narrat. Et procul dubio, si quæstio hæc ad Concilium deferretur, non dubito quin prædicta Conclusio definiretur tanquam vera fides.*

9. Non magis favet Launoio Maldonatus, cujus etiam testimonio usus est. Maldonatus enim super verba multoties repetita; *Ego autem rogavi pro te, &c.* hic scribit ; *Quodque dicit Petro ejus quoque Successoribus totique Ecclesiæ dictum putandum est ; tamque certi debemus esse successorem Petri, totiusq; Ecclesiæ fidem non defuturam*

quàm

quàm certi ſumus ejus, cùm tentatus eſt, fidem non defeciſſe. Obſcuritatem fortaſſis pareret totius Eccleſiæ cum Petro in illis verbis conjunctio: ſed eam tollunt quæ ſequuntur; *Itaque rectè ex hoc loco antiqui, graveſque Autores collegerunt Eccleſiæ Romanæ, & ſucceſſorum in ea Petri fidem fore perpetuam. Omnis enim Eccleſiæ fides aſſerebatur in Petro, qui Eccleſiæ Caput futurus erat.* Et ſuper hæc verba; *Et tu aliquando, &c. Hinc demum manifeſtum eſt, ne de illo ſolùm tempore, quo negatur Petrus, ne de illo ſolùm Petro; ſed de omnibus ejus ſucceſſoribus loqui, Chriſtum. Nec enim tempore Paſſionis cæteros Apoſtolos Petrus confirmavit: & confirmandi alios neceſſitas perpetua futura erat. Itaque* IN PERSONA PETRI OMNES PETRI SUCCESSORES IUBET FRATRES IN FIDE SERVARE. QUOMODO FIRMARE POSSUNT, SI ERRARE IPSI POSSUNT? PROPTEREA ENIM CHRISTUS PRO FIDE ORAVIT PETRI, NE DEFICERET, UT ALIOS CONFIRMRE POSSET, INTELLIGENS ALIOS CONFIMARE NON POSSE, SI EIVS FIDES DEFECISSET. *Id etiam ſignificat illud, aliquando, id eſt ſi quando opus erit, ſi quis in fide aliquando nutabit.*

10. Si extra Galliam Autores quæreremus Gallis opponendos, qui tempore Concilii Conſtantienſis doctrinam invexerunt autoritati Romani Pontificis adverſam, non defuturi eſſent, qui nec doctrinâ inferiores, & vitæ ſanctitate Eccleſiæ judicio eſſent ſuperiores. S. Thomas Archiepiſcopus Cantuarienſis celeberrimus libertatum Eccleſiæ Defenſor, & Martyr epiſt. 97. edit. P. Chriſtiani Lupi, quæ eſt ad omnes Epiſcopos Angliæ. *Quis Romanam Eccleſiam*, inquit, *Caput omnium Eccleſiarum & fontem Catholicæ doctrinæ ambigit eſſe? Quis claves Regni Cœlorum Petro traditas eſſe ignorat? Nonne in fide & doctrina Petri totius Eccleſiæ ſtructura conſurgit, donec occurramus omnes Chriſto in virum perfectum, in unitatem fidei, & agnitionem filii Dei?..... Quicumque ſit qui rigat aut plantat, Deus nulli dat incrementum, niſi illi qui plantavit in fide Petri, & doctrinæ ipſius acquieſcit, &c.* Et epiſt 122. quæ eſt ad Gilbertum Londonienſem Epiſcopum; *Solus infidelis, aut qui eum errore ſuperat hæreticus aut ſchiſmaticus Apoſtolicis obtrectat obedire mandatis*, Vide epiſt. 69.

11. Circa ipſamet tempora Concilii Conſtantienſis floruerunt, in Italia præſertim, ſanctiſſimi Doctiſſimique viri, qui Romani Pontificis autoritatem ſtrenuè propugnarunt; quos

quos inter ſanctus Antoninus Archiepiſcopus Florentinus, cujus mentionem ſuprà fecimus, in ſumma Theologica par. 4. tit. 8. cap. 3. §. 5. irreformabile declarat judicium Papæ his verbis; LICET PAPA IN PARTICULARI ERRARE POSSIT, UT IN IUDICIALIBUS, IN QUIBUS PROCEDITUR PER INFORMATIONEM, ALIAS IN HIS QUÆ PERTINENT AD FIDEM, ERRARE NON POTEST, SILICET UT PAPA IN DETERMINANDO, *etiamſi ſit particularis & privata perſona Unde magis ſtandum eſt ſententiæ Papæ de pertintibus ad fidem quam in judicio proferret, quam opinioni quorumcumque ſapientium.* Papam autem Concilio ſuperiorem eſſe pluribus probat in 3. par.

12. Beatus Joannes de Capiſtrano de Papæ & Concilii, ſive Eccleſiæ autoritate 3. par. 2. Principalis eandem ſuperioritatem, quæ infallibilitatem judicii circa fidem neceſſariò ſupponit, adſtruit variis rationibus, quarum una hæc eſt; *Succedit*, inquit, NAMQUE PAPA LOCO PETRI IN EADEM PERFECTIONE POTESTATIS, ET VICARIATUS DIGNITATE, QUA ET IPSE B. PETRUS A CHRISTO FUIT IN UNIVERSALI ECCLESIA SUBLIMATUS.

CAPUT XIV.

Reſpondetur argumentis, quæ autoritati Papæ in decidendis infallibiliter Fidei quæſtionibus opponuntur.

1. EX iis quæ adversùs privilegium non errandi in decidendis Fidei quæſtionibus objici ſolent, duo tantùm alicujus momenti videntur. Cætera enim vel parvi ponderis ſunt, vel jam aliâ occaſione ſoluta. Primò igitur objicitur inutilem fore Conciliorum Oecumenicorum convocationem ad dirimendas circa fidem controverſias, ſi ſolus Pontifex certò, ac ſine ullo erroris periculo eas poſſet definire; cùm tamen videamus ſummos ipſos Pontifices, Imperatores, Epiſcopos nullis curis, nullis impenſis, nullis laboribus peperciſſe, ut celebrarentur Concilia Generalia. Objicitur ſecundò erraſſe de facto plures Pontifices in cauſis fidei; atque adeò,

cùm necessaria sit ab actu ad potentiam consecutio, potuisse in suis judiciis falli, qui revera decepti sunt.

2. Quod ad Concilia spectat, utilias à necessitate distinguenda est: & necessitas quidem, aut ex ipsa re nascitur, aut ex personarum quibuscum agitur conditione. Conciliorum præsertim Generalium maximam esse utilitatem nemo inficiatur. Necessaria etiam illa esse ad frangendam Hæreticorum pertinaciam plurima confirmant Ecclesiasticæ historiæ exempla: an autem ad certitudinem judicii omninò iis opus sit, quæstio est, & affirmantibus incumbit onus probandi: cùm, ut lib. 5. cap. 10. probavimus; Scriptura sacra Pontifici clarè suffragatur, & ejus judicii certitudinem multi probationibus jam constituerimus.

3. Non colligitur illa necessitas ex summorum Pontificum ad congreganda Concilia consensu, vel etiam curâ & solicitudine: quia cùm summus Pontifex diligentiam adhibere teneatur, quam requirit negotii gravitas, & patitur rerum status, nec modò Scripturas, sed & traditiones scrutari; nulla est convenientior assequendæ veritatis ratio, quàm si totius orbis Christiani Episcoporum sententia requiratur, ac singularum Ecclesiarum traditiones, & singulorum Pastorum sententiæ inter se conferantur. Itaque quantum commodè fieri potest, non est prætermittenda ea investigandæ veritatis via, quæ utinam semper præsto esset. Illam suo exemplo primus Pontifex Petrus præmonstravit.

4. Etenim quamvis B. Petrus, cùm loco proditoris Judæ substituendus esset alius, qui Apostolico fungeretur officio, potuisset eum eligere; tamen præ humilitate ac prudentia non solùm alios Apostolos, sed etiam reliquos fideles congregatos, electionis participes effecit, ut observat S. Joannes Chrysostomus homil. 3. in Act. Apost. ubi post hæc verba; *Viri fratres, oportet eligere è nobis*, addit; *Multitudini permittit judicium, simul eos qui eligebantur, reddens reverendos, & se ipsum liberans ab invidia simultateque, quæ poterat à cæteris oboriri. Nam & semper ingentia gignit mala.* Et infrà: *An non licebat ei eligere? licebat, & quidem maximè. Verùm id non facit, ne cui videretur gratificari ..... Cæterùm sententiam ipse protulit, sed hanc quoque declarans suam non esse. Sed è supernis professam, juxta prophetiam. Itaque recitatur fuit, non præceptor.*

5. Na-

Digitized by Google

5. Natura pares non gignit; peccatum ad ambiendum præ aliis & in alios Principatum impellit: ut etiam inter Apostolos fuerit contentio, quis eorum videretur esse major; quod dissidium noluit Christus componere assignato unicuique suo ordine, sed potiùs præscriptâ humilitatis forma, ut quisque alteri se supponere contenderet. *Qui major est in vobis, fiat sicut minor: & qui præcessor est, sicut ministrator.* Luc. 22. vers. 26. Quamobrem, excepto Petro, quem alius præposuit, nullum inter eos potestatis discrimen constituit. Itaque ut levius sit subjectionis, & obedientiæ jugum, communi concordiæ, ac regiminis suavitati expedit, ut rectores quæ propriâ autoritate efficere possent, communi subditorum consilio exequantur. Nil igitur mirum, si in Christi familia, in qua pax summa, & humilitas tantò profundior, quantò quis altiori eminet dignitate, vigere debent, Romanus Pontifex cum fratribus suis communi sententiâ quoties & quantum commodè potest, graviora Ecclesiæ negotia gerere studeat, etiamsi solus posset.

6. Præterea qui ad Concilia accedunt, vel Fideles sunt, vel Hæretici: si Fideles, instruuntur non tantùm de veritate, quæ fortè ipsis erat occulta, sed etiam de causis, ac rationibus, ut juxta præceptum Apostoli sint *parati semper ad satisfactionem omni poscenti eos ratione de ea, quæ in ipsis est, spe.* 1. Petri cap 3. vers. 14. Cumque ex cunctis orbis Christiani partibus aliquis in Conciliis Oecumenicis intersit: *in omnem terram exit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Hæretici autem *convincuntur ab omnibus, dijudicantur ab omnibus.* 1. Corint. Cap. 14. vers. 24. Et vel convertuntur, vel confunduntur, & à Christi grege separantur, ne alios secum in ruinam trahant, ut pluries in Conciliis factum legimus.

7. Frequenter enim non de dogmate ipso, sed de personis ferendum est judicium, &, ne qua supersit injustitiæ, vel obreptionis suspicio, aut prætextus, examinanda est illorum doctrina, audiendæ rationes, colligenda suffragia, ut & procedendi ratio, & Senatorum numerus, & Senatûs dignitas & majestas obstruant os loquentium iniqua; cujus diligentiæ tunc major est necessitas, cùm Hæretici vel Sectatorum numero, vel potentiâ sæculari, vel aliâ quâpiam autoritate

pollent. Ideo Adrianus II. epist. 2. ad Basilium Imperatorem scribebat; *Volumus ergo per vestræ pietatis industriam numerosum celebrari Concilium, cui nostri quoque ministri præsidentes, & culparum personarumque differentias liquidò cognoscentes, juxta quod in mandatis acceperunt, singulorum liberè discretiones exerceant; in quo videlicet sacrato cœtu execrand vanitatis Concilii, quod adversus Sedis hujus actum est prorsùs injuriam, cuncta decernimus exemplaria prorsùs à possessoribus suis ablata in medium, delata contemplantibus cunctis igni cremari; nec superesse apud quemlibet ex his omnibus saltem unum iota, vel unum apicem, nisi fortè quis totius Clericatus, immo totius Christiani nominis dignitate anathemate perculsus carere voluerit, &c.*

8. Circa dogma etiam, quantumvis certum sit, aliquâ interdum utendum est œconomiâ, ut libentius recipiatur; quæ quatenus adhibenda sit, in plurimorum Cœtu facilius agnoscitur. Ita in Concilio Jerosolymitano, quod Act. 15. describitur, licet B. Petrus suâ sententiâ veritatem certò assecutus fuisset; scilicet, non esse circumcidendos, qui ad fidem convertebantur; *Quid tentatis Deum, imponere jugum super cervices Discipulorum, quod neque Patres nostri, neque nos portare potuimus*: tamen S. Jacobus huic sententiæ addidit; *scribendum, ut abstinerent se* non solùm *à contaminationibus simulacrorum, & fornicatione*, sed etiam *à suffocatis & sanguine*; nimirùm, ne, si Moysi, qui maximo ubique ab aliquibus in honore habebatur, lex tota statim rejiceretur, multi ejus veneratores à suscipienda Christi fide retardarentur; Quod temperamentum omnibus placuit. Licet Petrus *à Deo electus esset, ut per os ejus audirent gentes verbum Evangelii, & crederent*: tamen ad controversiam, quam solus potuisset definire suaviùs & convenientiùs componendam, Concilium haberi consensit. Verùm se aliorum consilio non omninò indigere ad assequendam veritatem fidei satis indicavit, dum primus sententiam ferens, illam adeò indubitatam habuit, ut illi sine tentatione Dei contradici non posse intrepidè affirmaverit; *Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere jugum super cervices Discipulorum, &c.* Act. 15. Quod verò à S. Jacobo additum est, temperamentum erat partim lumine naturali notum, partim temporarium & prudentiale.

9. Qui

9. Qui autem ſummi Pontificis judicium ideò minoris faciunt, quia non ita ſuſcipitur ab omnibus, ut aliqui, vel etiam multi non repugnent, & Concilium Generale poſtulent, non advertunt ſimiliter Eccleſiæ univerſæ ſententiam contemni. Sunt enim innumeri Hæretici, qui Eccleſiæ Catholicæ ſenſui repugnant. Imò in hoc ſunt Hæretici. Atque ſi quis attentè conſideret res in Conciliis Generalibus tractatas, comperiet eas plerumque adeò non fuiſſe dubias, ut Patres ad Hæreticorum voces, tanquam ad Blaſphemias execrandas inhorruerint, aliquando etiam aures occluſerint, ne vel auditâ impietate polluerentur. Hæreticorum illud eſt ingenium, ut & ſummi Pontificis, & Concilii, & Eccleſiæ univerſæ doctrinam aliquando fraudulenter eludant, & occultè rejiciant, aliquando vi aperta impetant, & impugnent, quod nihil ejus veritati ac certitudini detrahit.

10. Quamobrem ſæpè ſignificarunt ſummi Pontifices ad Concilia Generalia ſcribentes ſe non doctrinam eorum examini ſubjicere, ſed tanquam indubitatam ab omnibus recipiendam eorum operâ optare. Hoc teſtatur Commonitorium Papæ Cœleſtini Epiſcopis & Presbyteris euntibus ad Orientem, ſupra citatum. Eo etiam pertinent hæc S. Leonis verba in epiſt. ad Concilium Chalcedonenſe; *Nunc in Vicariis meis adſum, & jam dudum in fidei Catholicæ prædicatione non deſum; ut qui non poteſtis ignorare quid ex antiqua traditione credamus, non poſſitis dubitare quid cupiamus.* UNDE FRATRES CHARISSIMI, REJECTA PENITUS AUDACIA DISPUTANDI CONTRA FIDEM DIVINITUS INSPIRATAM, VANA ERRANTIUM INFIDELITAS CONQUIESCAT, NEC LICEAT DEFENDI, QUOD NON LICET CREDI; CUM SECUNDUM EVANGELICAS AUTORITATES, SECUNDUM PROPHETICAS VOCES, APOSTOLICAMQUE DOCTRINAM, PLENISSIME ET LUCIDISSIME PER LITTERAS QUAS AD B. MEMORIÆ FLAVIANUM EPISCOPUM MISIMUS, FUERIT DECLARATUM, QUÆ SIT DE SACRAMENTO INCARNATIONIS DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI PIA ET SINCERA CONFESSIO.

11. In Epiſtola 1. S. Agathonis ad Imperatores Conſtantinum, Heraclium, & Tiberium, quæ lecta eſt in Act. 4. Concilii ſexti Generalis plurima ſunt, quæ judicium Romani Pontificis aut certiſſimum à Conciliis Generalibus recipi docent. Ejuſmodi ſunt iſta; *Cujus* (Petri) *annitente præſidio, hæc Apoſtolica ejus Eccleſia nunquam à*

via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est, CUIUS AUTORITATEM, UTPOTE APOSTOLORUM OMNIUM PRINCIPIIS, SEMPER OMNIS CATHOLICA CHRISTI ECCLESIA ET UNIVERSALES SYNODI FIDELITER AMPLECTENTES IN CUNCTIS SECUTÆ SUNT, &c. Non minorem præsefert securitatem ac certitudinem epist. ejusdem Agathonis simul & Romanæ Synodi ad eosdem Imperatores.

12. Adrianus I. eâdem constantiâ scribit epist. 2. ad Tarasium Patriarcham Constantinopolitanum. *Sed vestra Sanctitas*, inquit, *eisdem piissimis Imperatoribus & Triumphatoribus alacriter suggerat, ut inprimis Pseudosyllogus (id est falsus cœtus seu conventus) ille, qui sine Apostolica Sede inordinatè & insyllogisticè factus est adversus venerabilium Patrum traditionem contra Divinas imagines anathematizetur, præsentibus Apochrisariis nostris, & omne zizanium eradicetur ab Ecclesia, & Domini nostri Iesu Christi sermo compleatur; quia porta inferi non prævalebunt adversus eam: Et rursus: Tu es Petrus & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claves Regni Cœlorum; & quæcunque solveris super terram, erunt soluta & in Cœlis.*

13. Non soli Pontifices supremam hanc autoritatem sibi tribuerunt. S. Flavianus Constantinopolitanus epist. ad S. Leonem, quæ refertur in actis Concilii Chalced. part. 1. num. 4. solam S. Leonis autoritatem sufficere affirmat ad extinguendam Eutychetis hæresim absque convocatione Concilii Generalis. Itaque Chalcedonense, quod postea fuit habitum, necessarium non fuisset, nisi hæresiarcha ille ope Dioscori Patriarchæ Alexandrini, & Chrysaphii Theodosii Junioris Imperatoris Eunuchi ope Episcopos in latrocinio Ephesino ad suas partes vi armatâ traxisset, aut in exilium mittendos curasset, quod horrendam in Ecclesia Orientali pepererat confusionem. Similes causæ, non autem incertitudo judicii summorum Pontificum in causis Fdei, aliorum Conciliorum Generalium celebrandorum necessitatem induxerunt. Sunt autem hæc S. Flaviani verba in epist. prædicta; CAUSA EGIT SOLUMMODO VESTRO SOLATIO ATQUE DEFENSIONE, *qua debeatis consensu proprio ad tranquillitatem & pacem cuncta perducere:* SIC ENIM HÆRESIS QUÆ SURREXIT, ET TURBÆ QUÆ PROPTER EAM FACTÆ SUNT, FACILLIME DESTRUENTUR, *Deo*

coope-

cooperante per vestras sacratissimas litteras. REMOVEBITUR AUTEM ET CONCILIUM, QUOD FIERI DIVULGATUR, *quatenus nequaquam ubique sanctissimæ turbentur Ecclesiæ.*

14. *Non enim,* inquit Barlaamus Episcopus Gyracensis ad amicos suos in Græcia constitutos scribens, EO QUOD SIT MAJORIS AUTORITATIS, ET MAGIS POSSIT GENERALE CONCILIUM, QUAM APOSTOLICA SEDES, GENERALIA AGERENTUR CONCILIA, *sed quia incidentes quæstiones difficiliores sint & majori indigeant discussione.* Est autem summi Pontificis, ut patet ex Concilio Tridentino sess. 25. de recip. & observan. Decret. Concil. discernere, ac tanta sit difficultas, ut Concilii Generalis Concilio indigeat.

15. Joannes Monachus sup. 6. Decret. de sent. & re judic. cap. *Ad Apostolicæ* num. 3. vers. revocare. Concilii Generalis Consilium ad solemnitatem tantùm requiri affirmat. *Nota quod Papa sententiam suam non supposuit correctioni vel emendationi de consilio Concilii seu aliorum, sed sua dumtaxat emendationi reservavit, sed dicit quod super emendatione sententia sua consilium Concilii quæreret, & hæc requisitio non est necessitatis sed solemnitatis tantùm; quia Papa sine Concilio potest procedere ad sententiam, cùm habeat plenitudinem potestatis 2. quæst. 6. Decret. 1. de pœni. & remiss. cùm ex eo in fin. n. 4. Et Papa dat robur Conciliis non è contra sup. de elec. significasti.*

CAPUT XV.

Respondetur argumento à fictitiis Pontificum erroribus desumpto.

1. HÆretici antiqua Ecclesiæ monumenta diligentissimè pervolverunt, adversus Catholicam fidem argumenta perquirentes, speciatim verò adversus dignitatem & autoritatem Romani Pontificis, quâ diligentiâ quadraginta Pontificibus errorem affinxerunt. Verùm illi à Catholicis scriptoribus validissimè confutati sunt: & in pleriſque quidem, res erat admodum facilis, siquidem hæretici sententias suæ hæresi contrarias, errores vocaverant, vel aliàs contra historiam aut rationem non obscurè peccaverant; adeò ut in numero,

mero, qui propter suam magnitudinem suspicionem aliquam incautis, aut nimium credulis ingesturus videbatur, nullus demonstretur hæreticus. Verùm quia aliquorum innocentia, & in fide firmitas, vel propter defectum, vel propter obscuritatem antiquorum monumentorum non ita evidentibus argumentis ostenditur, Catholici quidam scriptores, veritatis, ut sibi videbantur, studio, sed fortasse verùs averso à summi Pontificis potestate animo (quod de nonnullis sine temeritatis nota liceret affirmare) à partibus hæreticorum hac in re stare maluerunt, eorumque sententiam confirmare, quàm pium erga sanctam Sedem aliorum Catholicorum affectum imitari, qui ejus Pastores ab hæresis accusatione strenuè vindicarunt; alii aliquem unum, alii plures, alii omnes. Joannes Launoius in ea controversia aliquid novi adversùs summum Pontificem detexisse sibi visus est, quod à nobis prætermitti non debet.

2. In primis par. 5. epist. 1. conatus est S. Stephanum non minùs quàm S. Cyprianum in errore circa Baptisma hæreticorum versatum probare; quia scilicet sicuti iste nullorum, sic ille omnium omninò hæreticorum Baptisma probabat, modo Christi Baptisma esset. Hoc autem sic ostendere nititur.

3. Sanctus Augustinus in lib. de unico Baptismo c. 14. asserit quod *Stephanus Baptismum Christi in nullo iterandum esse censebat, & hoc facientibus graviter succensebat.* In libro autem 3. contra Donatistas cap. 15. *quod si Evangelicis verbis in nomine Patris & Filii & Spiritûs sancti, Marcion Baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum.* Sanctus verò Cyprianus, inquit Launoius, epistolâ ad Tibarianum, scribit Marcionem non baptizasse in nomine Patris & Filii & Spiritûs sancti. Ex quibus sic concludit; *Quapropter neminem mirum videri debet, Doctorem sanctum* (loquitur de B. Augustino) *Romano Pontifici indeficientis judicii privilegium nusquam adscribere, nec illum pro supremo, vel ultimo controversiarum fidei Judice habere. Quippe Judex talis nusquam errare debet, ut Stephanum hac in re errasse Augustinus significat, consentiens Baptismum qui verbis Evangelicis, In nomine Patris & Filii & Spiritûs sancti non consecratur, cassum & irritum esse, contra quam Stephanus in epist. ad Africanos decreverat.* Pluribus vitiis laborat iste discursus.

4. Primò enim falsum est Sanctum Augustinum consensisse, aut fal-

saltem significasse *Baptismum qui verbis Evangelicis In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti non consecratur, cassum & irritum esse.* Dicit quidem Augustinus loco supra citato Baptismum, si ita consecretur, integrum esse Sacramentum; non tamen negat, Baptismum in nomine Christi collatum valere, quæ duo valde diversa sunt. Sciebat enim Magistrum suum S. Ambrosium lib. 1. de Spiritu sancto cap. 3. quem postea plures secuti sunt, quos citat Bellarminus de Baptismo lib. 1. cap. 3. validum putasse. De hujus sententiæ veritate non est modò quæstio, (eam optimè tractavit Bellarminus loco citato) sed de S. Augustini testimonio.

5. Secundò falsum est S. Stephanum docuisse Baptismum sine expressa invocatione Sanctissimæ Trinitatis valere. Contrarium testatur Firmilianus in epist. ad S. Cyprianum inter cujus epistolas est ordine 75. in edit. Pam. & Rigal. Referrur etiam à Philippo Labbeo tom. 1. Concil. Sic enim scribit Firmilianus Cæsareæ Cappadocum Episcopus de S. Stephano, & de aliis qui sancto huic Pontifici consentiebant; *Illud quoque absurdum quo non putant quærendum esse, quis sit ille qui baptizaverit, eo quod qui baptizatus sit gratiam consequi potuerit, invocatâ Trinitate nominum Patris & Filii & Spiritus Sancti.* Quibusdam interjectis addit: *Non omnes autem, qui nomen Christi invocant, audiri, & invocationem suam consequi aliquid gratiæ posse Dominus ipse manifestat, dicens; Multi venient in nomine meo dicentes; Ego sum Christus, & multos fallent. Nulla quippe differentia est inter Pseudo-Prophetam & Hæreticum. Nam ut ille in nomine Dei, aut Christi, ita iste in Sacramento Baptismi fallit.* Ex quibus colligitur illam invocationem Christi, de qua in hac materia fiebat sermo, supposuisse *invocatam Trinitatem nominum Patris & Filii & Spiritus Sancti, ut qui baptizabatur gratiam consequi posset.*

6. Etenim S. Stephanus nihil innovandum statuerat: atqui certissimum est, Baptismum cum invocatione Trinitatis conferri solitum, hæc enim est antiquitas, quam retentam fuisse studio præsertim S. Stephani docet Vincentius Lerinensis infra citandus. Id etiam constat ex tractatu, cujus titulus est; *Non debere denno baptizari qui semel in nomine Domini nostri Jesu Christi sint tincti* Exstat tom. 1. Concil. Philippi Labbei ante Concilium Carthaginense tertium sub S. Cypriano habitum; eumque prædictus Labbeus ex dictione conjicit,

Autoris esse ab ævo Cypriani parum distantis. Habetur etiam inter opera S. Cypriani edit. Rigaltii. Hæc sunt verba illius Autoris ante medium tractatus. *Nec æstimes huic tractatui contrarium esse quod dicit Dominus: Ite, docete gentes, tingite eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Quia cùm hoc verum & rectum, & omnibus modis in Ecclesia observandum sit, & observari quoque solitum sit. &c.* Atqui S. Stephanus, quod in Ecclesia observari solitum erat, omnibus modis observandum volebat. Prosequitur autem continuò Autor; *Et tamen considerare oportet, quod invocatio nominis Iesu non debet à nobis futilis videri. &c.* Non ergo invocatio Trinitatis & invocatio Christi se se mutuò excludebant.

7. Eusebius lib. 67. hist. Eccles. cap. 3. S. Stephani consilium exprimit his verbis; *Verùm Stephanus nihil adversus traditionem, quæ jam indè ab ultimis temporibus obtinuerat, innovandum ratus, gravissimè id tulit*; scilicet quod rebaptizarentur ii, qui ab hæreticis baptizati fuissent, juxta traditionem quæ jam inde ab ultimis temporibus obtinuerat, secundùm quam expressè invocanda erat sanctissima Trinitas.

8. Si quando igitur S. Stephanus de Baptismo loquens Christi mentionem fecerat. Nunquam tamen docuerat Baptismum per solam invocationem Christi valere, absque invocatione trium personarum sanctissimæ Trinitatis; nec id de eo scripsit S. Cyprianus: nec etiam tradidit Marcionis Baptisma eo tantùm fieri more solitum, ut ex ejus approbatione illa Stephani opinio colligi possit. Christi ergo mentio eo pertinebat, ut assereretur Baptisma Christi, hoc est à Christo institutum, ac juxta formam ab eo præscriptam & in ejus nomine collatum, ab ipso virtutem habere, à quocunque conferretur; *Nec quærendum esse*, ut referebat Firmilianus, *quis esset ille qui baptizasset, ei quod qui baptizatus esset, gratiam consequi potuisset invocata Trinitate.* S. quidem Cyprianus epist. ad Jubaianum hæc scripsit, quæ opponit Launoius; *Quomodo ergo quidam dicunt foris extra Ecclesiam imò & contra Ecclesiam modò in nomine Jesu Christi ubicumq; & quomodocumq; Gentilem baptizatum remissionem peccatorum consequi posse, quando ipse Christus gentes baptizari jubeat in plena & adunata Trinitate.* Verùm hæc verba non significant omissam fuisse invocationem sanctissimæ Trinitatis, sed baptizantibus ac baptizatis defuisse veram fidem Trinitatis, atque ideo Christi nomen non potuisse vim Baptismo conferre.

9. In

9. Is Cypriani sensus, præter illa quæ iam diximus, colligitur ex eò quod in tota illa epistola vim faciat in fidei rectæ defectu. Ita cùm post initium epistolæ dixisset; *De Marcione interim solo cujus mentio in epistola à te ad nos transmissa facta est, examinemus an possit baptismatis ejus ratio constare: Dominus enim post resurrectionem Discipulos suos mittens, quemadmodũ baptizare deberent, instituit & docuit dicens: Data est mihi omnis potestas in Cœlo & in terra. Ite ergo & docete omnes gentes baptizantes eos, In nomine Patris & Filii & Spiritus S. Insinuat Trinitatem, cujus Sacramento gentes baptizarentur.* Subsumit, non negando Marcionem ita baptizasse; sed, cùm malè de Trinitate sentiret, utiliter baptizare potuisse. *Numquid hanc Trinitatem Marcion tenet? Numquid eundem asserit quem & nos Patrem Creatorem? Nunquid eundem unum Filium Christum de Maria Virgine natum, qui sermo caro factus sit: qui peccata nostra portaverit, &c.* Ex quibus verbis & ex historia Ecclesiastica constat Marcionem circa Christum errasse, sicut circa alias Sanctissimæ Trinitatis personas; atque adeò non est quod credamus ipsum in nomine solius Christi, potiùs quàm in nomine totius Trinitatis baptizasse.

10. Præterea (quod in Launoii Dialectica argumentum est efficacissimum) S. Augustinus in eo ipso loco, quem ipse refert ex lib. de unico Baptismo cap. 14. non dicit S. Stephanum censuisse valere Baptismum in solius Christi nomine collatum; sed (quod plus quàm negativum argumentum est) *quod Stephanus Baptismum Christi in nullo iterandum esse censebat, & hoc facientibus graviter succensebat.* Quinam autem est *Baptismus Christi*, nisi quem Christus instituit, & cujus formam præscripsit.

11. Denique si Launoius S. Stephanum errasse contendat, necesse est ut ejusdem erroris conscium ac reum faciat ipsum S. Augustinum, cujus testimonio illius errorem probare nititur. Nam S. ille Doctor propugnavit adversus S. Cyprianum baptismum in nomine Christi datum, quem S. Stephanus adversus eundem defenderat, ut legere est in libris de baptismo contra Donatistas, in quorum §. tertio, quarto & quinto confutat epistolas ad Jubaianum & ad Pompeium, quibus utitur Launoius. Præcipuè autem lib. 4. cap. 10. respondet his S. Cypriani verbis epist. ad Jubaianum; *Aliud est eos qui intus in Ecclesia sunt de nomine Christi loqui: aliud eos qui foris sunt, & contra Ecclesiam fa-*

eiunt, in nomine Christi baptizare. Lib. autem 5. c. 13. S. Stephani mentem & exponit & confirmat. *Qui utique Stephanus*, inquit, *non propterea communicavit hæreticis, quia baptisma Christi, quod in eorum perversitate integrum mansisse cognovit, improbare non ausus est.* Ecce quod erat illud baptisma hæreticorum, quod S. Stephanus non improbabat, scilicet quod *in eorum perversitate integrum mansisse cognoverat.* Quomodo ad ista cæcutiit Launoius? Nimirum vehementi ad deprimendam sanctæ Sedis Dignitatem studio excæcatus. At addit S. Augustinus; *Apostoli autem nihil quidem ex inde præceperunt, sed consuetudo illa quæ opponebatur Cypriano, ab eorum traditione exordium sumpsisse credenda est; sicut sunt multa quæ universa tenet Ecclesia.* Non errabat ergo Stephanus illam consuetudinem servans & servari præcipiens, quæ ab Apostolis orta fuerat.

12. Oculatior fuit Launoius in detegendo Stephani errore, quam Centuriatores Magdeburgenses, qui tantâ curâ in Pontifices inquisierunt, ut haberent quod objicerent. S. enim Stephanum prætermiserunt, non omissuri si quid erroris in eo prætexere potuissent, cùm tot alios injustè accusaverint. Pudeat hodie Catholicum erroris accusare Pontificem, quem non solum moderni hæretici silentio, sed etiam antiqui Elogio commendarunt. Nam illud ipsum caput 14. libr. 1. S. Augustini de unico baptismo contra Petilianum Donatistarum Episcopum Constantinienſem, quod citat Launoius sic incipit; *sed volo solvat mihi iste quæstionem: quandoquidem cùm Romanæ Ecclesiæ per ordinem commemoraret Episcopos, inter eos commemoravit & Stephanum, quos Episcopatum illibatè gessisse confessus est. Cùm ergo Stephanus non solum non rebaptizaret hæreticos, verùm etiam hoc facientes, vel, ut fieret, decernentes, excommunicandos esse censeret, sicut aliorum Episcoporum, & ipsius Cypriani litteræ ostendunt; tamen cum eo Cyprianus in unitatis pace permansit.* Gessit ergo illibatè Stephanus Episcopatum, ac nonnisi calumniosè potest accusari.

13. Tardiùs venit, in manus octava pars epistolarum Launoii, in quarum ultima idem argumentum versat, cumque responsionem meditarer, comperi, si quid novæ difficultatis illic occurreret, optimè fuisse discussum ab eruditissimo viro Emanuele Schelstrate, Antiquitatis illustratæ par. 2. cap. 5. præsertim art. 5. Quamobrem nihil necesse est circa epistolam illam immorari.

CA-

CAPUT XVI.

Respondetur quibusdam aliis exemplis à Launoio adductis.

1. INter B. Petri successores nullus est, qui tum ab hæreticis, tum ab iis Catholicis qui non errandi privilegium Romano Pontifici denegant, crebrioribus telis impetatur, quam Honorius I. In eum frequentiùs convertitur & validiùs infigitur Launoij stylus, sed ejus patrocinium susceperunt plures Catholici, ex quibus R. P. Franciscus Marchese Presbyter Oratorii Romani integrum volumen in ejus defensionem scripsit. Illic omnia quæ à Launoio contra Honorium allegantur, fusè subtiliterque discussa invenies; licet Autor Launoium non nominet, ejus, vel potiùs ab eò repetitis rationibus respondens: multa reperies quæ seorsim sumpta, multò magis aliis, quæ ejusdem non sunt ponderis (resistente scilicet antiquitatis obscuritate) adjuta, æquo & benè affecto Iudici sufficiant ad ferendam pro summi illius Pontificis fide, atque innocentia sententiam.

2. Si Launoius Eruditissimi P. Sirmundi, cui multum se debere fatetur, ob eam nimirum causam, quam notat Ludovicus Moreri in suo magno Dictionario Gallico, scilicet quod eum tanquam Magistrum habuerit artis censoriæ, seu critices, si, inquam, Discipulus Magistri pium erga sanctam Sedem affectum imitatus fuisset, Honorium ab omni erroris labe purum præstitisset. Nam quæ Pater Sirmundus monimenta ab Anastasio collecta edidit, certa sunt illius Pontificis fidei testimonia. Si testes eo majorem faciant fidem, quo & res quas narrant certiùs norunt, & ob vitæ integritatem, pietatem, ac sanctitatem à mendacio magis abhorrent; duæ illæ conditiones in iis eminuerunt, qui pro Honorio adducuntur.

3. Ioannes IV. Papa zelo fidei, misericordiâ erga pauperes, constantiâ, & vitæ sanctitate conspicuus triennio post obitum Honorii Apologiam scripsit pro eo, quia Pyrrhus Patriarcha Constantinopolitanus hæresis suæ fautorem extitisse falsò asserebat. In qua quidem

Apologia Ioannes explicat mentem Honorii, quam ostendit à Monothelitarum errore valdè fuisse diversam.

4. Eam autem interpretationem Ioannes non pro suo erga Honorium affectu excogitaverat; sed ab eo ipso, qui Honorio ab epistolis fuerat, qui illas ipsas scripserat, quas Pyrrhus pro se interpretabatur, quique doctrinâ, & pietate totum Occidentem, teste sancto Maximo, illustrabat, diligenter sciscitatus erat veram dictantis sententiam.

5. Sanctus erat Maximus, qui Honorium tùm in disputatione cum Pyrrho, tum in duabus epistolis paucis post annis defendit, atque adeò de mendacio minimè suspectus. Græcus erat, atque adeò nimio erga Ecclesiam Romanam studio minimè excæcatus. Coætaneus erat, & partem eorum quæ referebat, suis ipse oculis viderat, atque adeò veritatis benè conscius.

6. Satis superque Launoio fuissent hæc testimonia, si Honorium defendendum suscepisset, ut eum innoxium demonstraret, & ea dilueret quæ summo illi Pontifici opponit epistol. 1. tom. 3. & alibi, præsertim cùm testimonia prædicta omnibus, quæ adversus Pontificem illum proferuntur, antiquiora sint. Imò sufficisset silentium illustrium scriptorum satis antiquorum, v. g. Pauli Diaconi Aquileiensis, Theophanis, Georgii Monachi. Est enim illi admodum familiare istud argumenti genus. Sed eam laudem non ambibat: ad oppugnandum non ad propugnandum proclive erat ejus ingenium. Cumque receptis communiter opinionibus bellum frequentiùs indiceret, conjecturis supradictorum testimoniorum robore longè inferioribus uti cogebatur; quas tamen ceu demonstrationes habebat.

7. Liberii etiam exemplum commemorat Launoius. Peccavit ille quidem, ut verisimiliùs apparet: non tamen aliquid fidei contrarium Ecclesiæ credendum proposuit. Certè qui summo Pontifici negant non erandi privilegium, quia Liberius exilii ærumnarum pertæsus S. Athanasij condemnationi, & formulæ fidei veritatem integram non explicanti, sed falsi nihil continenti subscripsit, pari ratione Concilia generalia errori obnoxia fateri cogetur, quia Concil. Ariminense Arianis ita favit, ut totus orbis pœnè Christianus miraretur se esse Arianum, & secundum Concilium Ephesinum sanctum Flavianum

Episco-

Episcopum Constantinopolitanum à sua Dignitate dejecit; Eutichem hæresiarcham ob hæresim à Flaviano Synodicè dejectum restituit, ejusque errori non rejecto mutilo symbolo, patrocinatum est. Si autem Arimini, & Ephesi vim factam Episcopis, etiam verè Catholicis, fuisse respondeas: adeoque Concilio Oecumenico non esse tribuenda illorum gesta: similiter etiam quæ à Liberio fidem integram interiùs servante, extorta sunt, non debent ipsi, nisi ut privatæ personæ adscribi, quam à peccato turam non facit Dignitas.

8. Peccatum autem Liberii alicujus hæresis promulgationem, aut etiam professionem non fuisse constat: quia fidei formula cui subscripsit, nullum exprimebat errorem; Vide quæ optimè notavit Joannes David Doctor Gallicanus dissertatione de judiciis Canonicis Episcoporum cap. 7. art. 3. Sed, ut jam diximus, neque ipsum, neque alium quenquam Pontificem aliquid fidei contrarium tanquam de fide credendum proposuisse plures ostenderunt. Itaque pauca tantum adjecimus, quæ à Launoio, vel solo vel diligentiùs notata sunt.

9. Vel Bonifacium VIII. vel Clementem V. erasse ostendere nititur epistol. 1. tom. 3. supra citatâ, quia Clemens V. constitutionem Bonifacii, quæ incipit, *Unam sanctam, nullius esse, aut futuram esse roboris, & authoritatis decernit* in cap. *Meruit de privileg. sed falsum est quod ait Launoius Clementem V. in cap. Meruit.* Constitutionem, *unam sanctam, nullius esse aut futuram esse roboris* decreviisse. Declaravit enim dumtaxat se nolle Regi aut Regno Francorum per dictam constitutionem aliquod præjudicium generari, aut amplùs Regem vel Regnum quàm antea Ecclesiæ subjici. Notentur verba hæc, *Amplius quam antea. Hinc est* (inquit) *quod nos dicto Regi & Regno per definitionem, seu declarationem bonæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. Prædecessoris nostri, quæ incipit. Unam sanctam, nullum volumus, vel intendimus præjudicium generari. Nec quod per illam Rex, Regnum, Regnicolæ prælibati amplius Ecclesiæ sint subjecti, quàm antea existebant. Sed omnia intelligantur in eodem esse statu quo erant ante definitionem prefatam, tam quantùm ad Ecclesiam, quàm etiam quoad Regem & Regnum superiùs nominatos.*

10. Nescio quâ fide possit Joanni XXII. invidia conflari, quasi definierit animas corpore exuas, nonnisi post judicium finale Deum intuitivè

tuitivè visuras, cùm ipse tam apertè negaverit controversiam à se definitam. An solemnis definitio à summo Pontifice ita fit ut Ecclesiam lateat; cui nisi proponatur ut fide divinâ tenenda, solemnis haberi non debet? Mentem suam declarat Joannes epistol. 1. *Ne super his quæ de animabus separatis à corpore & purgatis, an citra resumptionem corporum, Divinam essentiam visione illâ videlicet, quam vocat Apostolus facialem, videant, tam per nos quàm per nonnullos alios in præsentia nostra, recitando & allegando sacram Scripturam, ac originalia & dicta Sanctorum vel aliàs ratiocinando, sæpiùs dicta sunt, aliter, quàm per nos dicta & intellecta fuerant, intelligantur, ac dicantur, & auribus fidelium valeant inculcari: ecce quod nostram intentionem, quam circa statum animarum separatarum habemus & habuimus, serie præsentium declaramus. Fatemur siquidem & credimus quod anima purgate separata à corporibus, sint in Cœlo, Cœlorum Regno & Paradiso cum Christo in consortio Angelorum congregata, & videant Deum facie ad faciem, & Divinam essentiam clarè, in quantum conditio & status patitur animæ separatæ.*

11. Si quis autem Joanni ipsi asserenti se contrarium antea non dixisse, *nisi fortè recitando & allegando Sacram Scripturam, ac originalia & dicta Sanctorum, vel aliàs ratiocinando*, fidem adhibere dubitet, confirmabitur testimonio Doctorum Parisiensium tunc temporis à Rege Francorum Philippo VI. seu Valesio consultorum. Ipsi enim cùm sententiam suam promere verererentur ob debitam summo Pontifici reverentiam, eò tamen adducti sunt, *Advertentes*, inquiunt, *quod multorum fide dignorum relatione audivimus, quod quidquid in hac materia Sanctitas sua dixit, non asserendo seu opinando protulerit, sed solummodo recitando.* In hist. Univers. Paris. tom. 4, ad an. 1332

12. Julium II. erasse contendit, quia *definit Simoniam veram atq; indubitatam hæresim esse, & Papam simoniacè electum non hæreticum modò*, sed etiam hæresiarcham esse: verùm Julius in ea Constitutione, quam sine dubio intelligit Launoius, quæque incipit, *Cùm tam Divino, &c.* nihil definit de Simonia. Est enim illius Constitutionis scopus impedire, ne summus Pontifex simoniacè eligatur. Eà occasione §. 1. Hæresis Simoniacæ meminit non definiens Simoniam esse Hæresim, sed eam illo nomine, notans,

notans, quo in Jure Canonico passim insignitur. Non definit etiam Papam simoniacè electum hoc ipso fore hæresiarcham, sed eisdem pœnis plectendum, quibus si hæresiarcha existeret. *Si contigerit*, inquit, electionem Romani Pontificis *per Simoniacam hæresim celebrari . . . . . Electus non Apostolicus, sed Apostaicus, & tanquam Simoniacus* (vel Simon Magus) *& hæresiarcha, & ad prædicta omnia & singula perpetuò inhabilis habeatur & sit.* Verbum illud *sit*, refertur, ut patet, ad verbum, *inhabilis*, non autem ad verbum hæresiarcha. Voces autem *tanquam*, & *habeatur*, apertè declarant Julium nullam hic definitionem constituere circa hæresim Papæ simoniaci, nisi fortè definitionem appelles simplicem nuncupationem in jure usitatam; sicut non definit hujusmodi Pontificem simoniacè electum fore Magum, Ethnicum & Publicanum, licet §. 3. permittat *eum ut Magum, Ethnicum, Publicanum, & Hæresiarcham evitare.*

13. Pluribus in locis, sed præcipuè epist. 5. tom. 1. Launoius Sixti V. exemplum profert, ut probet posse Summos Pontifices errare. Et quia nonnulli Theologi hoc sibi exemplum objicientes, non satis aptè respondisse videbantur, variis facetiis eorum doctrinam exagitat; ut ita non solùm eorum responsiones, sed & sententiam quam tuentur, ridiculam exhibeat. Verùm satis est ut legantur verba illa Sixti V. quæ Launoius adducit, ut illa nullo modo ejus proposito favere Lector advertat. Sic enim Sixtus V. apud Launoium habet: *Illud sanè certum atque exploratum esse volumus nostros hos labores ac vigilias eò nunquam spectasse, ut nova Editio in lucem exeat, sed ut vulgata vetus ex Tridentina Synodi præscripto emendatissima, pristinaque sua puritati, qualis primùm ab ipsius interpretis manu stiloque prodierat, quoad ejus fierì poterit, restituta imprimatur.* Addit Launoius; *Verba hæc virum sibi præsidentem, & de Bibliorum emendatione perfectissima securum objiciunt. At neque Bibliorum editio, neque Sixti diploma suppressa essent, nisi Sixtus errasset.* Possemus nos subjungere; verba hæc Launoium Pontificiæ Dignitati infensum, & præ nimio illam persequendi ardore excæcatum objiciunt.

14. Quænam enim ex his Sixti verbis significant ipsum *de Bibliorum emendatione perfectissima securum?* An quia Pontifex declarat se eò spectasse, asserit etiam perveniisse? Semperne qui ad aliquem scopum tetendisse se affirmat, confidit etiam se eum

attigisse ? Quin etiam, si Sixtus declarasset se *Bibliorum emendationem perfectissimam assecutum*, ea verba de fidei certitudine nullatenus intelligi possent, sed tantùm de morali, quæ post adhibitam accuratam diligentiam haberi potest. Non enim aliter accipi possunt illa verba, *quoad ejus fieri potest*, quàm ut indicent id cum absoluta securitate asseri non posse.

15. *At*, inquit Launojus, *neque Bibliorum editio, neque Sixti diploma suppressa essent, nisi Sixtus errasset.* Quasi verò error sola supprimendorum Actorum causa sit. Emendaverat Sixtus V. editionem vulgatam peritissimorum virorum operâ usus. Emendationem illam, quamvis admodum utilem, ad perfectiorem statum, sive repertis novis Codicibus, sive habitâ aliorum peritissimorum Virorum copiâ, perduci posse animadvertens Clemens VIII. emendationem Sixti non suppressit; sed eam perficiendam, priusquam publicaretur, curavit. Quamobrem in lucem deinde fuit emissa, præfixis & Sixti & Clementis nominibus, ut videre est in variis editionibus exinde factis cùm alibi, tùm in Gallia.

16. Cæterùm quis cum voluptate non contempletur Launojum inter tot conatus ad abrogandam Papæ infallibilitatem, tam diligenter, tamque frequenter Adriani VI. autoritatem jactare; quasi cæteri Pontifices quamplurimi errassent, & omnes errare potuissent in proponenda Ecclesiæ universæ fidei doctrina; solius autem Adriani privati adhuc Doctoris, & antequam de Pontificatu vel ipse, vel alius quisquam pro eo cogitaret, infallibile fuisset judicium. At Pontifex factus sententiam non retractavit. Tot tamque gravibus negotiis & curis distentus fuit per illud tempus, aliundè satis breve, quo Ecclesiæ clavum tenuit, ut mirum non sit, eum de corrigendis Commentariis Scholasticis minimè cogitasse. Sed etsi pristinam retinuisset sententiam, num idcirco vinceret Launoius ? An privata Pontificis opinio solemnis definitionis loco habenda esset ? An in deneganda sibi infallibilitate solùm infallibilis existimandus esset Pontifex ?

* * * *
* * *
*

CA-

CAPUT XVII.

An judicium Papæ sit infallibile, quod ei Ecclesiæ consensus accedat: an verò ei accedat Ecclesiæ consensus, quod infallibile sit.

1. QUæcumque hactenus dicta sunt, eò tendebant, ut ostenderetur judicium Papæ in fidei quæstionibus esse certissimum, antequam accedat Ecclesiæ consensus; imò ideo Ecclesiæ consensum accedere, quia certissimum est. Tribuitur enim, ut animadvertere licuit, illa certitudo promissioni Petro factæ, aut orationi pro illo à Christo porrectæ, aut alii simili rationi, quæ indicat Romanum Pontificem, sicut in pascendi totius Gregis Christi, ac regendæ universæ illius Ecclesiæ officio; ita & salubris fidei ac morum pastus ab erroris veneno discernendi, & fratrum adversus hæresium flatus, per doctrinam à Patre cœlesti revelatam confirmandorum privilegio successisse. Id nihilominus in hoc capite specialiùs est ostendendum.

2. Illustrissimi Antistites Gallicani aliquid, & quidem eximium Summo Pontifici concedere voluerunt magnificis illis quartæ propositionis verbis; *In fidei quoque quæstionibus præcipuas Summi Pontificis esse partes, ejusque Decreta ad omnes, & singulas Ecclesias pertinere.* Hinc ad minimùm colligendum videtur omnes, & singulas Ecclesias judicio Papæ in causis fidei stare debere, donec reformetur à Concilio universali, etiamsi nondum Ecclesiæ universæ consensus accesserit. Equidem hoc pacto schismati occurritur, si modò fideliter servetur ab omnibus & singulis Ecclesiis. Verùm (quæ est hominum conditio, ac propriæ sententiæ studium) difficile est, ut conquiescant partes, quamdiu judicium prolatum errori obnoxium putabunt; itaque cùm difficillima sit Concilii generalis congregatio, perpetuis dissidiis turbabitur Ecclesia. Cùm autem innumera extent exempla hæresum absque autoritate Conciliorum generalium solo Romanorum Pontificum judicio extinctarum, quod signum est illud tanquam infallibile fuisse susceptum; quorsum hodie præmissa commen-

dationè obex apponitur, ne illi, utpotè reformabili internus præstetur assensus?

3. Nescio an aliquod habitum fuerit Concilium generale à primo Nicæno ad Tridentinum, quod absolutè necessarium à Catholicis judicaretur ad detegendam fidei veritatem. Neque enim ante Concilium Nicænum dubitabant Catholici; an Filius esset consubstantialis Patri, neque ante Constantinopolitanum; an Spiritus sanctus esset consubstantialis Patri & Filio, & sic de cæteris Conciliis, quæ omnia necessaria fuerunt, non quod dubium esset inter Catholicos circa fidem, sed quod frangenda esset hæreticorum pertinacia, & inquirendæ viæ ad sistendum hæteſis progressum, & promovendam fidei publicationem. Itaque Conciliorum congregatio nullum arguit erroris periculum in judiciis Papæ, quæ fortè præcesserant: è contra verò infallibilem eis certitudinem inesse ostendit præstitus ab Ecclesia universa consensus in damnatione infinitarum propemodum hæresum absque convocatione Concilii generalis, ut mox dicebam.

4. Certè si Papæ judicium ante Ecclesiæ universæ assensum non est irreformabile, nescio quæ sint præcipuæ illæ summi Pontificis partes, & ejus Decretorum vis in omnes & singulas Ecclesias. Nam & cujuslibet, non solùm Episcopi, vel Doctoris, sed etiam fidelis judicium est irreformabile accedente consensu Ecclesiæ. Cùm enim Ecclesia sit columna & firmamentum veritatis, errori fidei contrario consentire non potest. Ne igitur inanis sit autoritas B. Petro collata, cùm in præmium suæ fidei constitutus est Ecclesiæ fundamentum: ne confirmandis fratribus inutilis fuerit Christi pro ejus fide indeficiente oratio; ne illius curæ commissum sit Christi ovile absque certa discretione pasculorum, quæ oves impinguatura, aut infecturа sint; neve transeunte ad ejus successores officio, non transiisse quoque autoritatem dicamus; ut in fidei quæstionibus præcipuas summi Pontificis esse partes asserere liceat; ejusque Decreta ab omnibus & singulis Ecclesiis tutò recipi possint; ne deceptis universis & singulis Ecclesiis Ecclesia universa (quod fieri nequit) decepta inveniatur, affirmandum videtur Ecclesiam judicio summi Pontificis ideò consentire, quia est infallibile, & illa nonnisi certæ veritati assentire potest;

Digitized by Google

teſt ; non verò illud judicium ideò eſſe infallibile , quia Eccleſia ei conſentit. Priùs enim eſt rem eſſe certam , quàm Eccleſiam ei conſentire. Summus Pontifex eſt omnium fidelium Doctor , atque adeò ſuſcipienda eſt ejus doctrina , quia certa eſt ; non autem ſolùm certa eſt, quia ſuſcipitur. Ille quidem Eccleſiæ conſenſus ſignum eſt certitudinis judicii , quia , ut diximus Eccleſia errori conſentire non poteſt. At non eſt certitudinis cauſa , ſed illam potius ſupponit.

5. Hanc eſſe mentem Eccleſiæ , quæ in toto hoc libro adduximus, ſuadent argumenta. Sed præcipuè , quod ex univerſæ hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſerie conſtet Eccleſias omnes , omnique tempore ad Romanam recurriſſe in dubiis circa fidem , & ejus reſponſa tanquam oracula ſuſcepiſſe , idque ſpeciatim de Gallicana teſtatur S. Leo Epiſt. 89. jam citatâ. *Nobiscum itaque veſtra fraternitas recognoſcat Apoſtolicam Sedem pro ſui reverentia à veſtræ etiam Provinciæ Sacerdotibus innumeris relationibus eſſe conſultam :* & regula eſt ab univerſa Eccleſia recepta , cauſas fidei ad ſanctam Sedem eſſe referendas ; hanc tradidit Sanctus Innocentius I. epiſt. 25. ſeu reſcripto ad Milevitanum Concilium ; *Quoties fidei ratio ventilatur , arbitror omnes Fratres & Coepiſcopos noſtros , nonniſi ad Petrum , id eſt , ſui nominis & honoris autorem referre debere :* renovarunt plurimi alii Pontifices, & executi ſunt Antiſtites , præſertim, ut diximus, Gallicani. Abſurdum autem eſſet dicere conſultum fuiſſe Romanum Pontificem tanquam Juriſperitum, aut Doctorem aliquem privatum, cujus ſententiæ ſtare , vel ulteriori examini ſubjicere liberum eſſet conſulentibus. E contra in omnibus ferè hujusmodi conſultationibus fit expreſſa mentio permanentis in Eccleſia Romana & in ejus Pontifice indeficientis fidei Petri. *Poſtulabatur ut pro ambiguitate tollenda confeſſio Epiſcoporum autoritate Sedis Apoſtolicæ firmaretur* ; quod docet exemplum S. Cæſarii Arelatenſis : inter epiſtolas Bonifacii II. epiſt. 2.

6. In tota hiſtoria Eccleſiaſtica pauciſſimi reperiuntur Catholici, qui ſolemni Papæ judicio circa fidem reſtiterint , eosq; omnes in errore verſatos eventus comprobavit, quod adhuc ſignum eſt, illud certiſſimum eſſe antequam accedat Eccleſiæ conſenſus; nec niſi ad convincendá hæreticorum obſtinationem res iterum in Conciliis tractatas fuiſſe , an-

nuentibus ipſismet Pontificibus. Unde B. Auguſtinus, qui ut B. Cyprianum excuſet, Concilium plenarium, ſive generale alicubi videtur exigere ad ſtatuendum indubitatum dogma, in aliis locis ſufficere judicium Romani Pontificis affirmat. Ita ſerm. 2. De verbis Apoſt. cauſam finitam eſſe poſt Romanorum Pontificum reſcripta, licet nondum finitus eſſet error, declaravit. Verba jam alibi retulimus. Et caput 50. lib. 2. retractationum ſic inchoat. *Poſtea quam Pelagiana hæreſis cum ſuis autoribus ab Epiſcopis Eccleſiæ Romanæ, prius Innocentio, deinde Zozimo, cooperantibus Conciliorum Africanorum litteris, convicta atque damnata eſt; ſcripſi duos libros adverſus eos, unum de gratia Chriſti, alterum de peccato Originali.* Illa autem convictio non poteſt intelligi de convictione argumentorum vi factâ, aut de illius hæreſis extirpatione. (Alioquin enim non fuiſſet opus, ut D. Auguſtinus duos illos libros poſtea ſcriberet, nec tamdiu perſtitiſſet error) ſed de judicio irreformabili. Neque autoritate illa præditum erat judicium ex eo quod acceſſiſſet Eccleſiæ conſenſus; tantum enim Conciliorum Africanorum fit mentio, quæ Eccleſiam univerſam repreſentare nequaquam potuerant. Quamobrem ſanctus Doctor epiſt. 157. quæ eſt ad Optatum, damnationem prædictorum hæreticorum per totum orbem tribuit autoritati eorundem Pontificum, Conciliis autem Epiſcopalibus (Africanis ſcilicet) ſolam vigilantiam, *Cujus* (hæreſis) *vel autores, vel certè acerrimi notiſſimique ſuaſores, cùm Pelagius, & Cæleſtius extitiſſent, Conciliorum Epiſcopalium vigilantiâ in adjutorio Salvatoris, qui ſuam tuetur Eccleſiam, etiam à duobus venerabilibus Antiſtitibus Apoſtolicæ Sedis, Papa Innocentio, & Papa Zozimo, niſi correcti etiam egerint pœnitentiam, toto Chriſtiano orbe damnati ſint.*

7. Animadverte hic, prolatâ Romanorum Præſulum ſolemni ſententiâ, damnationem in toto Orbe factam cenſeri; nondum enim Eccleſiæ univerſæ conſenſus acceſſerat, cùm nondum conſtaret; An Epiſcopi encyclicas Summorum Pontificum litteras accepiſſent. Addit enim Auguſtinus: *De quibus exempla recentium litterarum, ſive quæ ſpecialiter ad Afros, ſive quæ univerſaliter ad omnes Epiſcopos de memorata Sede manarunt, ne forte ad veſtram Sanctitatem nondum pervenerint, vobis curavimus mitti ab eis fratribus, quibus & has litteras, ut tuæ venerationi dirigerent dedimus.*

8. Dum igitur Sanctus Auguſtinus B. Cyprianum excuſat S. Stepha-

phano Papæ circa baptiſmi ab hæreticis collati validitatem reſiſtentem; eo quod cauſa nondum fuiſſet à plenario Concilio definita, ſupponit judicium illud non fuiſſe ſolemnem definitionem, quæ nonniſi poſt examinatam, & agitatam cum ea quâ par eſt diligentiâ cauſam profertur; ſine qua diligentia vel à Conciliis etiam œcumenicis quæſtiones ejusmodi definiri poſſe negat idem S. Auguſtinus de baptiſmo contra Donatiſtas lib. 2. cap. 4. *Quomodo enim inquit potuit iſta res tantis altercationis nebulis involuta ad plenarii Concilii luculentam illuſtrationem, confirmationemque perduci, niſi primò diutiùs per Orbis terrarum Regiones, multis hinc atque hinc diſputationibus & collationibus Epiſcoporum pertractatam conſtaret?* Apertiùs in capite immediatè præcedenti dixerat; *Ipſa plenaria (Concilia) ſæpè priora poſterioribus emendari, cùm aliquo experimento rerum aperitur quod clauſum erat, & cognoſcitur quod latebat.* Itaque non cenſebat irreformabilia eſſe Conciliorum judicia, niſi debitam adhibuiſſent ad detegendam occultam, & latentem veritatem diligentiam, quo etiam ſenſu accipiendus eſſet ſicubi videretur innuere, judicium Summi Pontificis non eſſe irreformabile; ut ſcilicet intelligeretur de caſu, in quo non præceſſiſſet examen neceſſarium ad ſolemnem edendam definitionem. Quamquam non videtur Deus permiſſurus, ut vel Concilium generale legitimum, vel Summus Pontifex quidquam ſolemniter definiant, niſi præviâ diſcuſſione neceſſariâ ad omnimodam certitudinem. Alioquin enim liceret ſemper de illorum definitionibus dubitare, etiamſi nulla vis aperta interceſſiſſet ad eas extorquendas. Quomodo enim privati Chriſtiani ſcire poſſent, quo quantove opus fuiſſet examine, ac utrum deciſionem anteceſſiſſet?

9. Atque ita ſenſiſſe S. Auguſtinum credendum eſt, niſi dicas, quod non eſt veriſimile, ipſum ſolius Eccleſiæ univerſalis, non autem vel Concilii generalis, vel Summi Pontificis judicium irreformabile putaſſe: quam doctrinam tradidit Panormitanus, inter Catholicos ſolum quem ſciam.

10. Non recolo modò alium ex iis, quos Eccleſia veneratur ut Sanctos, præter Cyprianum tunc temporis errantem, Summi Pontificis judicio circa fidei quæſtionem repugnaſſe. Imò dum alius quis circa principalia diſciplinæ capita à Romano Pontifice diſſenſit, ſequiorem partem ſecutus fuiſſe totius Eccleſiæ judicio compertus eſt.

Ita

Ita v. g. referente Eusebio Ecclesiast. histor. lib. 5. cap. 23. & 24. cùm Sanctus Polycarpus à S. Aniceto, ac postmodum alii Asiæ Episcopi ab aliis Pontificibus Romanis dissentirent circa diem, quo celebrandum erat Pascha, licet in favorem Asianorum S. Joannis Apostoli, & aliorum Sanctorum Traditio, imò Evangelium ipsum allegaretur, prævaluit judicium Summorum Pontificum, Pascha die tantùm Dominico celebrandum statuentium, sententiæ Asianorum decimâ quartâ Lunâ, quocumque die accideret, sive Dominico, sive alio illud celebrantium; plurimisque Conciliis, etiam primo generali Nicæno decretum est, Pascha die Dominico fieri debere.

11. Non tamen usque ad Ecclesiæ consensum in Concilio Nicæno, ac in aliis præstitum suspensa est vis judicii Romani Pontificis. Nam, ut verbis Eusebii ex antiqua versione utar; *Victor, qui tum Romanæ Ecclesiæ præerat, totius Asiæ Ecclesias cum aliis finitimis, tanquam alterius fidei, & opinionis, simul omnes* (ut complectar brevi) *à communi unitate Ecclesiæ amputare conatur, & in eos per litteras graviter invehitur: atque omnes fratres eam incolentes Regionem, prorsus à communione secludendos edicit.* Tantùm aberat, ut S. Victor decreti sui validitati necessarium crederet Ecclesiæ universæ consensum, ut plurimas Ecclesias invitas ad consensum illum censuris compelleret. Licet autem aliæ Ecclesiæ, quæ Victori circa diem celebrandi Paschatis consentiebant, censurarum usum contra tot Ecclesias Orthodoxas non probarent; autoritatem tamen non negabant, ut videre est apud Eusebium loco citato, ubi de sancto Irenæo Episcopo Lugdunensi nominatim sic scribit; *Irenæus quamquam per litteras scriptas ex persona fratrum in Gallia quibus præerat, tradit Mysterium Resurrectionis Domini solo die Dominico recolendum quidem esse: Victorem tamen de hoc, videlicet ne tam multas Ecclesias omninò propter traditionis ex antiqua consuetudine inter illas usurpatæ observationem à corpore universæ Christi Ecclesiæ penitùs amputet, cùm pleraque alia, tum ista, quæ sequuntur, appositè & convenienter admonet, &c.* Nota hæc verba, *A corpore universæ Christi Ecclesiæ penitus amputet*, quæ apertè significant Romani Pontificis in universam Ecclesiam autoritatem. Non enim Victor ab illarum Ecclesiarum communione solus recedebat, sed eas ab universo Ecclesiæ corpore sequestrabat. Si cui fortè nimius videretur ejus Pontifi-

cis

cis erga tot Ecclesias rigor pro re ad fidem, saltem proximè, non spectante, causas legerit apud Baronium ad annum 198, rigorem illum tunc temporis necessarium fuisse ostendentem.

12. Sed ut redeamus ad quæstiones fidei, hæresibus, & schismatis via panditur in tanta congregandarum hodie Synodorum Generalium difficultate, & tam modicâ inter diversatum, vel etiam inimicarum ditionum, & nationum Præsules communione, nisi judicium Romani Pontificis tanquam certissimum suscipiendum sit. Quamobrem consultiùs est modernorum Antistitum Gallicanorum declarationem postponere sententiæ aliorum multò plurium, qui non ità pridem, & consulendam sanctam Sedem in quæstionibus fidei, & ejus Decretis internum animi obsequium deberi, etiam antequam Ecclesiæ universæ consensus accesserit, tam apertè declaraverant, ut eorum mens nullis argutiarum nebulis possit obscurari. Sic enim legimus in litteris octuaginta quinque Episcoporum Galliæ ad Innocentium X. an. 1653. scriptis. *Majores causas ad Sedem Apostolicam referri solemnis Ecclesiæ mos est, quem fides Petri nunquam deficiens perpetuò retineri pro jure suo postulat. Æquissima huic legi obsequentes, &c.* Vides hic, jus esse Romani Pontificis in *fide Petri nunquam deficiente* fundatum, ut majores causæ ad eum referantur. Audi jam quanta sit ejus Decretorum vis & efficacia; *Experta est nuper Beatitudo vestra quantum Apostolica Sedis in gemini capitis errore profligando valuerit autoritas. Continuò sedata est tempestas, atque ad Christi vocem venti, & mare obedierunt.* Non esse autem necessarium reliquorum Episcoporum consensum, ut illis Decretis Christiani omnes, ipsius quoque mentis obsequium præstare teneantur, docent aliæ litteræ à 30. ex iis Episcopis, reliquis absentibus, scriptæ eidem Pontifici 19. Julii eodem anno; *Non solum ex Christi Domini Nostri pollicitatione Petro factâ, sed etiam ex actis priorum Pontificum, & ex Anathematismis adversus Apollinarium, & Macedonium, nondum ab ulla Synodo Oecumenica damnatos, à Damaso, paulò ante jactis,* JUDICIA PRO SANCIENDA REGULA FIDEI A SUMMIS PONTIFICIBUS LATA SUPER EPISCOPORUM CONSULTATIONE (SIVE SUAM IN ACTIS RELATIONIS SENTENTIAM PONANT, SIVE OMITTANT, PROUT ILLIS COLLIBUERIT) DIVINA ÆQUE, AC SUMMA PER UNIVERSAM

ECCLESIAM AUTORITATE NITI : CUI CHRISTIANI OMNES EX OFFICIO IPSIUS QUOQUE MENTIS OBSEQUIUM PRÆSTARE TENEANTUR. *Eâ nos quoque sententiâ, ac fide imbuti, &c.* Licet autem hic Episcoporum sententiæ mentio fiat; tamen, præterquam quod eam exprimi non esse necessarium declaratur, de Episcopis tantùm consulentibus est sermo, quorum nomine non intelligitur Ecclesia; quippe cùm vel singulares, vel alicujus Provinciæ aut Regni, non totius orbis Antistites simul sanctam Sedem consulant. Unde circa finem Epistolæ addunt Præsules Gallicani; *Porrò nos Innocentio X. cujus ore Petrus loquutus est, ut Leoni I. acclamabat quarta Synodus, hanc Divinam lauream gratulati, sacros inter Ecclesiæ fastos, quod olim de Synodis Oecumenicis fieri solitum, constitutionem istam ab eo editam lubentes ex animo reponemus.*

13. Eadem fuit antiquorum Gallorum sententia, ut jam probavimus, & adhuc probari posset. Epistola sex Episcoporum ad Innocentium II. ann. 1140. scripta inter Sancti Bernardi Epistolis 370. sic incipit; NULLI DUBIUM EST QUOD EA, QUÆ APOSTOLICA FIRMANTUR AUTORITATE, RATA SEMPER EXISTUNT, NEC ALICUIUS POSSUNT DEINCEPS MUTILARI CAVILLATIONE, VEL INVIDIA DEPRAVARI. *Ea propter ad vestram Apostolicam Sedem, Beatissime Pater, referre dignum censuimus, quædam, quæ nuper in nostra contigit tractari præsentia. Quæ quoniam & nobis, & multis Religiosis & sapientibus viris rationabiliter acta visa sunt, vestræ serenitatis expectant comprobari judicio, simul & autoritate perpetuò roborari.*

14. Potho Presbyter Prumiensis de statu domus Dei lib. 3. *Hoc namque privilegium*, inquit *B. Petro Apostolorum Principi Cœlesti Decreto principaliter traditum atque firmatum, sancti Patres cum magna veneratione suscipientes, atque sanctam Romanam Ecclesiam servantes; tam in Generalibus Conciliis, quam & in cæteris scripturis, & gestis suis, universalem Matrem appellaverunt, & sicut ejus documenta in confirmatione fidei, & eruditione sacræ Religionis, ita etiam judicia susceperunt in hoc consentientes, & quasi uno spiritu, & una voce concordantes, omnes majores res, & præcipua negotia, nec non omnium Ecclesiarum judicia ad eam quasi ad Matrem & Caput debere referri, ab ea nusquam appellari, judicia ejus à nemine retractari, aut refelli debere vel posse.*

15. Præ-

15. Præiverat illi ejusdem Monasterii Abbas Regino, qui longè antea scripserat in Chron. ad annum 859. quod jam supra retulimus; scilicet STULTITIÆ QUIDEM ELOGIO DENOTANDI, QUI ILLAM PETRI SEDEM ALIQUO PRAVO DOGMATE FALLERE POSSE ARBITRATI SUNT, QUÆ NEC SE FEFELLIT, NEC AB ALIQUA HÆRESI UNQUAM FALLI POTUIT.

CAPUT XVIII.

De Autoritate summi Pontificis circa Censuram Librorum.

1. ACcendit nostro ævo multorum Litteratorum animos vehemens nova circa res antiquas scribendi prurigo; quasi nihil jam laudis esset in sequendis communibus sententiis, aut certiùs moderni scire possent quæ primis sunt gesta temporibus, quàm qui viciniores extiterunt. Si novitatis amor ille circa disciplinas tantum humanas & naturales versaretur, æquiori animo ferretur, ut minùs utilibus studiis occupati subtilioris ingenii acumen in illo exercerent, atque illinc, quam fortè ambiunt, qualemcumque gloriam perciperent. Sed ipsam etiam Religionis disciplinam tentant: quam circa, quoniam innumeri prodierunt libri, parvi æstimandi viderentur qui de novo eduntur, nisi legendi cupiditatem acueret novitas, aut forsan temeritas. Unde fit ut multitudo Doctorum, quorum tanta fuerat penuria, tantaque necessitas ad hæreticos, Catholicorum insciti magis, quàm propria eruditione venenum erroris facilè propinantes, veritatis solidè ac scitè propositæ vi cohibendos, incipiat ferè ipsi Ecclesiæ gravis evadere, ob nimiam librorum illorum copiam, quorum lectio propter subtiliorem & audaciorem doctrinam Christianæ simplicitati, docilitati, atque adeò religioni non parùm nocet, vel saltem hoc habet incommodi, quod ab evolvendis utilioribus antiquorum operibus avertat, ac disputandi magis, quàm benè vivendi studium pariat.

2. Quoniam autem Romani Pontificis, utpotè supremi Pasto-

ris est, curare ut oves sibi à Christo commissæ in Pascua omninò salubria inducantur; dare operam debet, non solùm ut error à veritate discernatur, quid orthodoxum, quid hæreticum, quid salubre, quid corruptum sit declarando; sed etiam ut amoveantur pericula sorbendi veneni sub specie salutiferi potus, ac cibi proficui. Qua in re, cùm nihil sit humanæ præsumptioni & arrogantiæ graviùs, quàm si opera, quæ plerique Autores magis depereunt, quàm parentes proprios liberos, censurâ publicâ inurantur; raros videas qui adversus suorum librorum Judicem non obmurmurent; multos qui sententiam iniquiratis accusent; nonnullos qui in Pontificem calamum convertant.

3. Vix quidem inter Catholicos quemquam reperias, qui jus illud damnandorum, prohibendorumve librorum Romano Pontifici competere neget. Sed multi ejus censuram violantes, inobedientiæ culpam obvolvere futilibus excusationibus conantur, obtendentes illam, sicut alia pleraque Decreta, ultra montes vim non habere, quasi Romani Pontificis potestas à Christo fuerit Alpibus circumscripta, vel Ecclesia monstruosum corpus sit, cujus pars capitis ductum sequi, altera se ipsam regere debeat. Alii, ut liberiùs Pontificis ordinationibus sese subtrahant, eas asserunt non à Pontifice proficisci, sed à Congregationibus, in quibus Monachorum, antiquioris, reconditioris ac solidioris litteraturæ ignarorum, & certis quibusdam Scholarum formulis serviliter addictorum, suffragia prævaleant; quasi Decreta, inscio Papâ, nec ad eum factâ fideli omnium relatione, ab Officialibus ad id muneris depurariis proferrentur, aut deberet illa edere Pontifex non adhibitis convenientibus mediis, Theologorum scilicet consultationibus: aut illorum dumtaxat expetenda essent suffragia, qui sibi cæteris doctiores videntur ac sapientiores.

4. Apostolicum est oraculum, quod *corrumpunt mores bonos colloquia mala* 1.Cor.15. vers.33. cujus veritatem etsi Spiritus Sancti autoritas indubitatam non faceret, infelix nimis experientia comprobaret. Est enim sermo malus flatus pestilens, qui homines innumeros inficit, ac plerosque interficit, non solùm simplices & incautos, sed etiam sibi præfidentes. Tunc autem periculosior est corrupta doctrina, cùm ex libris hauritur. Qui enim ad legendum accedit,

di-

discipuli affectum atque docilitatem affert : ac sæpè Autorem scriptis differentem, ceu Magistrum habet, quem vivâ voce loquentem audire dedignaretur. Præterea difficile est, ut liber cum voluptate legatur, (quemadmodum ferè semper legitur: quis enim invitus lectionem prosequitur) quin ei fides habeatur; præsertim si, ut solet, error sub verborum lenocinio, aut compositionis artificio latens propinetur. Sapientissimum igitur Pastorum, ac præcipuè Supremi consilium est, ut fideles sibi subditos à legendis pernicioſis libris avertant, ipsosque libros exterminent.

5. Quod non est de illis tantùm accipiendum, qui doctrinam continent apertè falsam ac malam. Hi enim nonnisi volentes decipiunt, aut fortè omninò ignaros : at verò qui venenum occultum gerunt, etiam prudentiores fallunt. Undè non rarò contingit, ut pernicioſiores sint ac virus longiùs profundant, quàm ii, quorum aperta corruptio fideles salutis suæ non immemores à lectione dehortatur.

6. Quamobrem miror, quod in Gallia tam patvi fieri videantur Decreta libros damnantia, vel prohibentia. Eorum Autores fortasse sua opera iniquè notata ob niniam existimationem credentes, aut ad fugiendum pudorem aliis suadere conantes, violationem præcepti excusant sub eo injustitiæ prætextu : alii verò propensioni naturæ corruptæ ad falsam libertatem inditæ indulgentes nituntur in vetitum, excitatâ per prohibitionem curioſitate.

7. An enim deest summo Pontifici autoritas ad damnandos ac prohibendos malos libros ? An ejus judicia in fidei ac morum quæstionibus ad omnes & singulas pertinebunt Ecclesias, eisque omnes Christiani parere tenebuntur : & impunè contemni poterunt ejus Decreta, libros, quos ipse judicarit hæresim continere, aut doctrinam ad fidei, vel proborum motum corruptionem, inducentem, à fidelium manibus amoventia ? Sanè quantumvis angustis limitibus coerceas supremi Pastoris potestatem, non video qua tatione quis diffiteri queat, ipsum jus habere impediendi quo minus fides ac mores Christianorum in discrimen per doctrinam ad minus periculosam adducantur ?

8. Hanc ejus facultatem Conciliis Generalibus non esse subordinatam significavit Concilium Tridentinum in continuatione sess. 25. cap. 3. ubi librorum examen à Patribus ad id deputatis confectum Romano Pontifici exhiberi præcipitur; ut res, ejus, non autem Concilii, à quo inchoata fuerat, autoritate concludatur; *Sacrosancta Synodus*, hæc sunt verba Decreti, *in 2. sessione sub sanctissimo Domino nostro Pio IV. celebrata, delectis quibusdam Patribus commisit, ut de variis censuris, ac libris, vel suspectis, vel perniciosis, quid facto opus esset, considerarent; atque ad ipsum sanctam Synodum referrent; audiens nunc huic operi ab eis extremam manum impositam esse; nec tamen, ob librorum varietatem, & multitudinem possit distinctè, & commodè à sancta Synodo dijudicari; præcipit, ut, quidquid ab illis præstitum est,* SANCTISSIMO ROMANO PONTIFICI EXHIBEATUR: UT EJUS JUDICIO, ATQUE AUTORITATE TERMINETUR, ET EVULGETUR.

9. Sed ut Gallis domesticum & antiquum Canonem proponamus, audi Concilium Turonense secundum an. 567. can. 20. summi Pontificis autoritatem, stylo rei gravitate digno, vindicantis; *Et quorum Autorum valere possit prædicatio, nisi quos Sedes Apostolica semper aut intromisit, aut Apocryphos fecit, & Patres nostri hoc semper custodierunt quod eorum præcepit autoritas?*

10. At, inquies, libris qui reprobantur, bona insunt plurima: quidni ergo juxta Pauli præceptum primæ Thessal. 5. Omnia probentur, ut quod bonum est teneatur? Respondeo eum delectum non ad quemlibet pertinere; sed ad peritos: nec ad illos quidem, nisi ex commissione; aut cum licentia, postquam autoritate Superiorum Ecclesiasticorum libri prohibiti sunt. Alioquin inutilis erit omnis censura. Quotus enim quisque est inter eos, qui litteris operam dederunt, adeò modestus, ut suam eruditionem agnoscendis in libris quos legit, erroribus, aut suam virtutem rejiciendis illis imparem arbitretur? Præterea num desunt Ecclesiæ libris, quos inoffenso pede quisque percurrat? Num quæ nobis scitu necessaria, vel inutilia sunt, alibi reperire non licet, quàm in hujusmodi libris ad minus suspectis, atque adeò periculosis?

11. Sed

11. Sed vanus, aut etiam injustus est timor ad librorum valdè utilium damnationem aut prohibitionem impellens. Autoris justè damnati, vel viri errori jam adhærentis, aut de se arroganter sentientis voces sunt istæ. Pius enim ac humilis Christianus in obedientia legitimis superioribus præstitâ securius ad salutem præsidium positum, quàm in mediis, proprio arbitrio, ac contra Ducis à Christo constituti præceptum adhibitis, confidit. Quandonam tanta est legendi alicujus libri prohibiti necessitas, tum tuta omnis ejus doctrina, tam probè affectus Lector, ut judicare liceat rem Deo gratiorem præstiturum, qui ejus Vicarii mandatum hujusmodi lectione violaverit? Nonne ita sentientium temeritas meretur, ut à Deo deserantur, & in errorem aliàs facilè devitandum impingant. Equidem, si attentè observaveris, paucos videas libris prohibitis evolvendis delectari, qui aliquo pravo vel periculoso præjudicio non sint imbuti.

LIBER OCTAVUS

De origine Iurisdictionis Ecclesiasticæ.

I Uemadmodum Illustrissimi Antistites Gallicani quæstiones gravissimas, ac sopitas excitarunt, easque contra sanctam Sedem præjudicarunt, eo, quantum ex temporis circumstantia coniicere licet, fine, ut summum Pontificem à proferendo circa Regaliæ controversiam iudicio deterrerent; aut, si quod pronunciaret, minoris videretur esse autoritatis; ità & ipsi, & qui eorum partibus favent, iurisdictionem Episcoporum extollere satagunt; ut depressâ illinc dignitate sanctæ Sedis, elatà hinc Episcoporum potestate, minoris culpæ videatur contemptus, sive neglectus Decretorum Papæ, libertatem Ecclesiarum Gallicanarum tuentis. Idcircò inculcatur frequenter Iurisdictionem Episcoporum ità esse de Iure Divino, ut eam à sancta Sede neutiquam accipiant.

II. Satiùs esset ut omissis his contentionibus, inter caput, & membra is vigeret consensus, quem sanitas corporis postulat, ne scissuræ fierent, quæ nunquam sine periculo, imò nunquam

quam ſine damno contingunt. Sed metuunt fortaſſis Præſules, ne, ſi ſuam iuriſdictionem à ſummo Pontifice recognoſcant, nimis Epiſcopalis autoritas vileſcat: verùm nonne tantundem metuendum eſt, ne Papæ mandata pro Eccleſiæ utilitate contemnantur ab Epiſcopis, ſi ſuam iuriſdictionem, non ſecùs ac ipſe ſuam, à Deo immediatè ſe obtinere arbitrentur? Jure Divino Romanus Pontifex in alios Epiſcopos Primatum etiam iuriſdictionis habet; ſatis hoc eſt, ut iuſta eius præcepta non poſſint ab eis abſque culpâ detrectari, aut negligi. Data eſt illi hæc poteſtas in ædificationem, non in deſtructionem; ſufficit hoc, ut nonniſi iuſta, & poſſibilia præcipiat. Supprimendæ fuerant aliæ contentiones.

III. Verùm tamen quoniam ex origine iuriſdictionis, pendere quodammodo creditur, & vis præcipiendi & obligatio parendi, iuvat hic eam paulò diligentiùs inveſtigare.

CAPVT I.

Quid ſit Iuriſdictio Eccleſiaſtica.

1. IN communi quidem Juriſdictio autoritatem quandam ſignificat, vel in perſonas, vel in res, ut rectè, juſteque ordinentur; Juriſdictio autem Eccleſiaſtica dicitur Jus illud, quod pænes Eccleſiaſticos Paſtores eſt, ut & Chriſtiani Homines, & res Deo conſecratæ, ad Dei cultum & Religionis exercitia ritè diſponantur.

2. Ut ista Jurisdictionis descriptio magis elucidetur, & quid in controversiam veniat, unusquisque facilè possit agnoscere, animadvertere juvat, in Ecclesiæ Ministro quinque distingui; Primò characterem, cum potestate in eo fundata offerendi Sacrificii, aut aliqua munia circa illud obeundi; Extremam unctionem, &, si Episcopus ordinetur, Confirmationem etiam & Ordinem conferendi. Secundò potestatem ligandi, & solvendi in foro interno, id est peccata audiendi, convenientes pro eis satisfactiones injungendi,& remittendi, vel, si opus sit, retinendi, & hoc quidem indefinitè, hoc est non assignatis personis, in quas debeat, aut possit potestas illa exerceri. Tertiò determinationem illius potestatis ad certas personas, quæ illi potestati subjiciuntur. Quartò potestatem ligandi & solvendi in foro externo, id est in ordine ad Ecclesiam, & communitatem,Leges ferendo,ad earum observationem obligando,ab iis dispensando, Censuras ferendo,ab iis absolvendo, aliaque præstando, ad externum fidelium regimen necessaria. Quintò potest etiam in hac potestate, quæ forum externum respicit, considerari ordo ad subditos determinatos; quamvis ille ordo sive subditorum assignatio, vix ab ipsius potestatis collatione sejungatur.

3. Character imprimitur,& potestas circa Sacrificium communicatur in receptione Sacramenti Ordinis, in quo, quia non solùm circa Christi corpus naturale, sed etiã circa mysticum operandi datur facultas, cùm Spiritus Sanctus accipitur,obtinetur potestas retinendi & remittendi peccata: sed quia nullius momenti est ea sententia, quæ profertur in non subditum, si tempore Ordinationis non supponatur ordinato plebs aliqua, sibi collatâ uti non poterit facultate, donec Diœcesi, Parochiæ,aut aliquibus fidelibus præfectus fuerit.

4. De duobus primis, scilicet de potestate offerendi Sacrificii, & potestate solvendi, vel ligandi sine ordine ad aliquos subditos,vix aliqua nascitur difficultas.Licet enim possit Episcopus ordinare Clericos, vel ab eorum ordinatione abstinere, licentiam sacrificandi, vel concedere, vel negare; tamen ubi quis semel ordinatus fuerit, characterem utpotè indelebili, nunquam spoliari poterit, adeoque

que, quamvis licitè justum superioris mandatum circa celebrandam Missam transgredi non possit; tamen si transgrediatur, verè sacrificium conficiet, etiam invito superiore. Usu quoque solvendi vel ligandi carebit, sed non potestate illa, quasi aptitudinali, quippè cùm, ut diximus utriusque fundamentum sit character, quem semel à Deo impressum nullus mortalium possit delere. Circa jurisdictionem in foro externo maximè, vel etiam in foro interno, quoad usum, & applicationem, est controversia; de qua in proximè sequentibus capitibus.

5. Sed in ipso limine gravissima occurrit difficultas; cur scilicet potestas jurisdictionis necessaria sit, ultrà potestatem Ordinis, quatenus ista refertur ad Corpus Christi mysticum. Etenim cùm ordinatur Sacerdos, non solùm traditur ei potestas conficiendi verum Christi Corpus, sed etiam sanctificandi ejus corpus mysticum, id est fideles, per absolutionem à peccatis, ut patet ex ordinationis forma. Cujus igitur rei Sacerdos indiget ad absolvendum à peccatis, postquam ad dandam illam absolutionem Spiritum sanctum tempore ordinationis accepit, Cùm hæc verba; *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt,* quæ Sacerdotibus, dum ordinantur, ab Episcopo dicuntur, illa ipsa sunt, quæ Christus protulit, cùm Apostolos Sacramenti pœnitentiæ Ministros constituit. Cur modò minoris erunt, quàm tunc, efficaciæ? Cur sicut tunc Apostoli absque nova facultate poterant à peccatis absolvere quoslibet fideles, non poterunt etiam modo Presbyteri?

6. Nemini quidem fideli dubitare licet, quin præter potestatem Ordinis, requiratur adhuc alia, scilicet Iurisdictionis, ut qui jam Sacerdos ordinatus est, peccata validè remittat. Id enim definitum est à duobns Conciliis Oecumenicis, Florentino scilicet, & Tridentino. Declarat Concilium Florentinum in Decreto unionis Armenorum, quod *Minister hujus Sacramenti (Pœnitentiæ scilicet) est Sacerdos, habens autoritatem absolvendi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris.*

7. Clariùs illam distinctionem expressit Concilium Trid. sess. 14. de Sacramento Pœnitentiæ cap. 7. *Quoniam igitur natura, & ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur,*

perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, & veriſſimum eſſe Synodus hac confirmat & nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ORDINARIAM, AVT SVBDELEGATAM *non habet juriſdictionem.* Conſtat igitur, quod *quamvis*, ut inquit idem Concilium ſeſſ. 23. de Reform. cap. 15. *Presbyteri in ſua ordinatione à peccatis abſolvendi poteſtatem accipiant*, eâ tamen uti non poſſunt etiam validè, niſi eis ſubjiciantur fideles, quod idem de aliis juriſdictionis partibus dicendum eſt.

8. Quomodò autem illa Juriſdictionis poteſtas à poteſtate Ordinis differat, non ità facilè explicatur. Deus quidem poteſtatem ſolvendi, & ligandi per ſe immediatè confert omnibus Epiſcopis & Presbyteris. Ad ipſum enim ſolùm pertinet remittendarum injuriarum in ſe commiſſarum facultatem concedere. Sed quia hoc debet fieri per modum judicii : judicium autem à ſuperiore in ſubditos ferendum eſt ; non poteſt facultas illa ſolvendi ac ligandi in uſum reduci, niſi ab eo qui ſubditos habeat. Quæ Prælatio ſeu ſubditorum aſſignatio, Iuriſdictio dicitur. Quamvis autem omnibus Presbyteris in ordinatione dicatur; *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, &c.* Solis tamen Apoſtolis antea dictum eſt à Chriſto ; *Sicut miſit me Pater & ego mitto vos*, quibus verbis ſecundùm probabiliorem ſententiam juriſdictionem, & quidem ampliſſimam illis contulit, cæteris autem, quibus illa miſſio in ordinatione non datur, præter ordinem neceſſaria eſt alia poteſtas, quæ dicitur Iuriſdictio. Diſcrimen inter poteſtatem Ordinis & poteſtatem Iuriſdictionis alii aliter exponunt; Omnes tamen, quod ad propoſitum noſtrum ſatis eſt, conſentiunt illas diſtinctas eſſe, utramque ad validam Sacramenti adminiſtrationem, ſaltem extra caſum mortis requiri, neutram ſeorſim ſufficere ; atque Iuriſdictionis eam eſſe vim, ut poteſtas abſolvendi à peccatis in ordinatione accepta, validè poſſit exerceri circa plebem, aut perſonas aliquas determinatas, circa quas nullum eſſet alioquin ejus exercitium. Videri poteſt Suarez de pœnitent. diſput. 16. ſect. 3.

9. Præcipuus hujus libri ſcopus eſt Iuriſdictionis cauſam inquirere : & de primaria quidem atque originaria, non eſt ambigendi locus. Certum enim eſt, ut jam innuimus, illam Chriſto acceptam

tam referri debere, qui ait Matt. 28. *Data est mihi omnis potestas in Cœlo, & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes*; & Joan. 20. *Sicut misit me Pater & ego mitto vos, accipite Spiritum Sanctum, &c.* De proxima verò Iurisdictionis causa non ità constat. Summum quidem Pontificem à Deo ipso suam jurisdictionem habere, non autem ab Ecclesia, soli Hæretici negant, quamvis ejus exercitium, seu usum Ecclesiæ dispositioni nonnulli Catholici, quos sicuti sunt nuper Illustrissimi Antistites Gallicani, subesse contendant. De iis è contra, qui jurisdictione tantùm delegatâ præditi sunt, vulgata Theologorum, & Jurisperitorum doctrina est, eos à suis delegantibus potestatem mutuari. Difficultas igitur tantùm est de jurisdictione ordinaria cæterorum Prælatorum, utrum à Deo sit immediatè; an autem ab eo, qui Titulum, Beneficium, seu Dignitatem, cui annexa est, confert.

CAPVT II.

De distinctione, ac distributione Dignitatum Ecclesiasticarum.

1. Ascensurus in Cœlum Christus prædicare, baptizare, & docere per universum mundum omnibus Apostolis præcepit his verbis Matt. ult. *Data est mihi omnis potestas in Cœlo, & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, docentes eos servare omnia quæcunque mandavi vobis.* Verùm quamvis quilibet Apostolus posset in qualibet mundi parte ea omnia efficere: tamen ex communi consensu, & ex Sancti Spiritus instinctu diviserunt sibi orbis terrarũ Provincias, ac in quam quisque profecturus esset, decreverunt, ut sic ordo servaretur, & facilius adimpleretur Psalmistæ vaticinium. *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum* Psal. 18.

2. Ioannes Gersonius ita factam suspicatur inter ipsos etiam Apostolos divisionem, ut non posset quilibet in quemlibet uti sua potestate, sed tantùm in assignatam sibi quisque Provinciam, ut jam tunc Monarchicum regimen exerceretur. *Et fortè*, inquit Gersonius

nius de potestate Ecclesiastica consid. 9. *quoad usum, vel exercitium potestatis Ecclesiastica sic evenit ipsis etiã Apostolis, & Discipulis, quod post immediatam concessionem utriusque scilicet potestatis, & usus, factam à Christo, postmodum crescente numero fidelium, fuit ad tollendum schisma, & ad exemplar dandum Posteris, Limitatio facta ta'is potestatis quoad usum, & hoc per Petrum summum Pontificem de consensu totius Ecclesiæ primitivæ, vel generalis Concilii, ut non quilibet posset in quemlibet uti potestate sua, attentâ Christi ordinatione primaria, qua voluit Ecclesiam suam regi principaliter* SVB VNO ET AB VNO MONARCHA, *sicut est una fides, unum Baptisma, & una Ecclesia unitate capitis tam primarii, quàm Vicarii, quoniam iste est optimus Principatus præsertim in spiritualibus ad conservationem unitatis fidei, ad quam obligantur omnes.* Non tamen adeò scrupulosè observata videtur ab ipsis Apostolis illa Provinciarum distinctio, ut si qua sese offerret occasio, non susciperetur ab uno cura illorum, qui videbantur ad alterum pertinere, dummodo nulla hinc oriretur perturbatio. Itaque Paulus postmodum convertendis præcipuè Gentibus destinatus, circa Iudæos plurimùm laboravit, similiter & Petrus, qui Judæorum peculiarem sibi curam assumpserat, prædicavit etiam Gentibus, atque apud eas Primatus sui cathedram constituit.

3. Quoniam autem Apostolis nec ubique adesse, nec semper vivere datum fuerat, necesse fuit, ut potestatem suam cum aliis communicarent, qui Apostolica munia, defunctis illis, aut absentibus, obirent: *hujus rei gratia*, inquit Paulus ad Tit. 1. *Reliqui te Cretæ ut ea quæ desunt corrigas, & constituas per Civitatis Presbyteros, sicut & ego disposui tibi.* Sed quæ in Apostolis plenissima, & unita fuit, inter alios est divisa pro Apostolorum arbitrio, à quibus alii uni tantùm Civitati præpositi sunt, alii pluribus: alii plebi tantùm, alii etiam pastoribus; unde orta creditur Patriarcharum, Exarchorum Primatum, Metropolitanorum, & Episcoporum varietas: Quæ eò pertinet; ut ordinatè cuncta in Ecclesia getantur, quemadmodum de divisione inter Apostolos ipsos factâ notavit Gersonius.

4. Limitatam ab Apostolis Episcoporum Iurisdictionem fuisse, colligunt ex illis B. Pauli ad Titum verbis Sanctus Ioannes Chrysostomus, ejusque interpretationem sectator Theophylactus

lectus; ista sunt S. Chrysostomi verba Homil. 2. in Epist. ad Titum ; *Et constituere*s, inquit; *per Civitates Presbyteros. Episcopos hic intelligi vult, quemadmodum alias sæpius diximus. Ut ego tibi constitui, si quis est sine crimine. Per civitates, inquit. Neque enim profecto volebat Insulam totam uni viro permitti* ; SED VNICVIQVE PROPRIAM CVRAM, AC SOLICITVDINEM INDICI.

5. Mirabilem illum variorum graduum Ecclesiasticorum ordinem elegantissimè describit S. Leo Epist. 84. cap. ult. *Etsi Dignitas sit communis, non est tamen ordo generalis ; quoniam, & inter Beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quadam discretio potestatis , & cùm omniũ par esset electio , uni tamen datum est, ut cateris præemineret, de qua forma Episcoporum orta est distinctio, & magnâ ordinatione provisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent , sed essent in singulis Provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia: Et rursus quidam in majoribus urbibus constituti solicitudinem susciperent ampliorem, per quos* AD VNAM PETRI SEDEM VNIVERSALIS ECCLESIÆ CVRA CONFLVERET, *& nihil usquam à suo capite dissideret.*

6. Epistola verò 89. docet non solùm Ecclesiæ curam per varios gradus ad B. Petrum tanquam ad Caput reduci: sed & ab illo capite Dei dona in omne corpus Ecclesiæ manare ; *Hujus*, inquit, *muneris Sacramentum ita Deus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut* IN BEATISSIMO PETRO APOSTOLORVM OMNIVM SVMMO PRINCIPALITER COLLOCARIT: *& ab ipso quasi quodam capite, dona sua velit in corpus omne manare : ut exortem se mysterii intelligeret esse Divini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere.* Locum hunc clarè interpretatus videtur Mauclerus 2. p. lib. 2. cap. 15. *S. Petrus à Christo Domino tanquam Vicarius ejus, ac princeps totius Ecclesiastici cœtus, & orbis solus potestatis juridica claves accepit , ut in persona totius Ecclesiæ, id est omnium Pastorum, & Prælatorum Ecclesiasticorum , ut quidquid jurisdictionis Ecclesiastica à quocumque Pastore exerceretur, id totum S. Petro supremo Ecclesiæ Principi, ac visibili capiti acceptum referretur, ab ejusque autoritate in totum corpus Christi Domini, quod est Ecclesia, visibile diffunderetur.* Vide S. Bonaventuram cap. 12. referendum.

7. Non exstant quidem antiqua monumenta , quibus doceamur quonam tempore , aut quonam modo fuerit facta prima

ma distributio Diœceseon, ac Provinciarum Operariis Evangelicis, qui convertendis ad fidem, aut jam conversis plebibus præfecti sunt. Ordinem tamen à B. Petro observatum eum fuisse, quem secuti sunt ejus Successores, vel illi simillimum prudens quisque sibi facilè suadebit. Eximium ejus exstat exemplum in lib. 12. epist. 15 S. Gregorii magni, qui collapsam in Anglia Religionem, cùm per S. Augustinum illuc missum restituisset, regendi Populi fidelis formam præscripsit, & varia officia instituens, unicuique suam contulit autoritatem, ut scilicet S. Augustinus cæteris omnibus præesset; Archiepiscopus Londonienſis duodecim sub se haberet Episcopos; Episcopus Eboracensis totidem, si modò tum ab illa civitate, tum à circumvicinis fides susciperetur, ac numerum illum Prælatorum, numerus fidelium exigeret. Nec præsenti tantùm necessitati occurit, sed & futurum regimen disposuit, puta Londonienſem Archiepiscopum à Synodo propria consecrandum, Eboracensem Londonienſi non cessurum, sed priorem fore qui prius fuisset ordinatus: communi utriusque consilio generalia illius Christianitatis negotia gerenda. Ut autem nunquam non meminissent à quo fonte profluxisset illorum autoritas, voluit, ut uterque à Sede Apostolica pallium acciperet.

8. Aliud habetur exemplum in Capitulari Gregorii II. art. 1. ubi Martiniano Episcopo, Gregorio Presbytero, &c. in Bavariam missis ita præcipit; *Ut consideratis locorum spatiis, juxta gehennationem unius cujusque Ducis Episcopia distonatis, & subjacentia singulis Sedibus terminetis. Et si tres, aut quatuor vel majoris numeri visa fuerint constituta sedes, reservato præcipua Sedis loco pro Archiepiscopo residendo, adhibito trium Episcoporum conventu, probabiles fide, ac boni testimonii, & eruditos sanâ doctrinâ viros ordinetis Antistites* EX AVTORITATE B. PETRI APOSTOLI, *& in subsequentis vigoris tradità dispensatione locis eis traditis collocantes.*

CA-

CAPUT III.

Dignitatem & autoritatem Eccleſiarum Patriarchalium à B. Petro vel ejus ſucceſſoribus ortam eſſe.

1. CHriſtum, antequam ex hoc mundo proficiſceretur, nullam Parochiarum, Diœceſeon, Provinciarum, Exarchatuum, vel Patriarchatuum diſtinctionem conſtituiſſe, ex tota Evangelii ſerie colligitur, præſertim ex verbis illis, quæ in Cœlum profecturus ad Apoſtolos habuit Matt. ult. *Euntes docete omnes gentes*, quæ indiſtinctam, & illimitatam miſſionem continent; licet fortè Apoſtolis formam præſcripſerit, juxta quam diſponendi eſſent Paſtorum gradus & officia, quò cuncta ſuaviùs adminiſtrarentur, & utiliùs, eſſetque Eccleſia hoſtibus ſuis *terribilis ut Caſtrorum acies ordinata*. Ampliſſima erat poteſtas omnium Apoſtolorum, prout exigebat primo illo tempore rerum ſtatus, cùm nimirùm non tam regenda, quàm efformanda erat Eccleſia. Tunc enim diſpergendi erant per totum orbem Paſtores, qui oves undique ad Chriſti caulam adducerent; Piſcatores, qui collectis undique piſcibus, Eccleſiæ ſagenam implerent; Venatores; qui ubique venantes viventem prædam in domum Dei reportarent.

2. Verùm cùm maxima exſtitit fidelium copia, conſtituenda fuit totius regiminis Eccleſiaſtici forma. Quamobrem ſicut in exercitu Imperator ſeu Dux unicuique Officiali præſertim primario ſuas partes, ſuumque munus aſſignat, imò & dignitatem tribuit, niſi jam id à Principe præſtitum fuerit: ita B. Petrus, quem ſuum in terris Vicarium, & ſupremum omnium fidelium Paſtorem Chriſtus creaverat, varias Dignitates Eccleſiaſticas, & officia inſtituit, ſecundùm formam à Chriſto acceptam, vel à Spiritu ſancto ſuggeſtam, ultra ea quæ per ſe Salvator ipſe ordinaverat.

3. Itaque Sedem ſuam in Eccleſia Romana defigens, eam cæterarum omnium Matrem, ac Magiſtram eſſe voluit, eique ultra reliquarum communem ſolicitudinem ſpecialem reſervavit Occidentalium curam. Alexandrinam & Antiochenam, ad Patriarchalem Digni-

tatem evexit, plurimarum eis Provinciarum præfecturam committens. *Est ergo*, inquit Gelasius I. in Concilio Romano anno 494. *prima Petri Apostoli Sedes Romana Ecclesia, non habens maculam, neque rugam, nec aliquid ejusmodi. Secunda autem Sedes apud Alexandriam B. Petri nomine à Marco ejus Discipulo & Evangelista consecrata est, ipseque* A PETRO APOSTOLO *in Ægyptum directus verbum veritatis prædicavit & glorioſum conſummavit Martyrium. Tertia verò Sedes apud Antiochiam ejusdem Beatissimi* PETRI NOMINE *habetur honorabilis, eo quod illic, priusquam Romam veniſſet, habitavit, & illic primum nomen novella gentis exortum est.* Baronius, & alii putant hæc ad verbum desumpta ex alio antiquiori Concilio habito sub Damaso anno 382. Similia etiam habet Nicolaus I. in respons. ad consulta Bulgarorum cap. 92.

4. Harum Ecclesiarum fundationem, & exaltationem S. Petro lucidius adscribit S. Gregorius lib. 6. epist. 37. quæ est ad Eulogium Episcopum Alexandrinum; *Quis enim*, inquit, *nesciat Sanctam Ecclesiam in Apostolorum Principis soliditate firmatam, qui firmitatem mentis traxit in nomine, ut Petrus à Petra vocaretur? cui veritatis voce dicitur:* TIBI DABO CLAVES REGNI COELORUM: *cui rursus dicitur:* ET TU ALIQUANDO CONVERSUS CONFIRMA FRATRES TUOS: *Iterumque, Simon Joannis amas me?* PASCE OVES MEAS. *Itaque, cùm multi sint Apostoli, pro ipso tamen Principatu* SOLA APOSTOLORUM PRINCIPIS SEDES *in autoritatem convaluit. Ipse enim sublimavit Sedem, in qua etiam quiescere, & præsentem vitam finire dignatus est.* IPSE DECORAVIT SEDEM, IN QUA EVANGELISTAM DISCIPULUM MISIT. IPSE FIRMAVIT SEDEM, IN QUA SEPTEM ANNIS QUAMVIS DISCESSURUS SEDIT.

5. Licet autem majorum Urbium Episcopis sæpè in plures alios tributa sit autoritas, quia commodior erat ad illos recursus, ob frequentia negotia, quæ illuc ex circumjacentibus Provinciis Præsules evocabant: tamen non à civili Urbium excellentia, sed à S. Petri autoritate præstantiam suam consecutas esse illas Ecclesias affirmat sanctus Innocentius I. Epistola 18. quæ est ad Alexandrum Episcopum Antiochensem cap. 1. ubi de Antiochena Ecclesia loquens; *Advertimus*, inquit, *non tam pro Civitatis magnificentia hoc eidem attributum, quam quod prima Primi Apostoli Sedes esse monstretur, ubi & nomen*

ac-

accepit Religio Christiana, & quæ conventum Apostolorum apud se fieri celeberrimum meruit, quæq; urbis Romæ Sedi non cederet, nisi, quod illa in transitu meruit, SUSCEPTUM ISTA APUD SE, CONSUMMATUMQUE GAUDERET.

6. Ridet S. Gelasius primus Epist. 13. quæ est ad Episcopos Dardaniæ, illos, qui Ecclesiarum prærogativam ab urbium politica dignitate repetunt; *Risimus autem, quod prærogativā volunt Acacio comparari, quia Episcopus fuerit regiæ Civitatis. Numquid apud Ravennam, apud Mediolanum, Sirmium, apud Treviros multis temporibus non constitit Imperator? Nunquid nam harum urbium Sacerdotes ultra mensuram sibimet antiquitùs deputatā, quidpiam suis Dignitatibus usurparunt?*

7. Hincmarus Archiepiscopus Remensis in Opus. 55. Capitulorum c. 16. Ecclesiarum Patriarchalium dignitatem ad B. Petrum referendam multifariam ostendit; *Sedes Ecclesiarum, inquit, scilicet Romana, Alexandrina atq; Antiochena, idcirco specialiter legimus, Sedes dici, cùm plurima Sedes, & Apostolorum, sicut Jacobi Hierosolymæ, & Joannis apud Ephesum, in qua sedit & Timotheus B. Pauli Discipulus, & multæ aliæ principalium Civitatum, quoniam Sedes sunt, quin potius, licet disparentur longinquitate terrarum,* UNA SEDES SUNT MAGNI PETRI APOSTOLORUM PRINCIPIS, &c.

8. Beatus Petrus Damiani lib. 2. epist. 16. propositâ sibi difficultate circa Ecclesiarum excellentiam, quod scilicet Hierosolymitana cæteris præferenda videatur, quia Hierosolymis perfectum est redemptionis mysterium, respondet Ecclesiarum dignitatem, non Christi, qui omnibus præsidet excellentiâ; sed Petri privilegio esse metiendam; *Quoniam Hierosolymis passus est Dominus universis Ecclesiis non Romana, sed Hierosolymitana potiùs præesse deberet Ecclesia. Verumtamen cùm ex autoritate Canonum, Romana Ecclesia primum teneat locum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Constantinopolitana quartum, Hierosolymitana jam quintum; constat Dominum salvatorem non unicuilibet Cathedræ speciali jure præesse, sed cunctis unum Pastorem universaliter præsidere. Liquet ergo Ecclesiarum ordinem esse dispositum* JUXTA PRIVILEGIUM PETRI; *non secundùm incomparabilem excellentiam Redemptoris.* Quod ait Petrus Damiani, *ex autoritate Canonum Romanam Ecclesiam primum tenere locum,* non ita est accipiendum, quasi Canones hanc illi Ecclesiæ prærogativam con-

contulerint, sed tantùm, quod illi collatam fuisse declaraverint. Itaque sensisse illum dubitare non sinunt alia ejus verba, præsertim opul. 5. cap. 1. ubi mirum in modum Ecclesiæ Romanæ dignitatem, & autoritatem explicat. *Romanam*, inquit, *Ecclesiam, solus ipse fundavit, & super Petram fidei mox nascentis erexit, qui B. Petro aterna vita clavigero, terreni, simul & Cœlestis Imperii jura commisit, &c.*

9. Quia ejusdem est concedere, ac in concessorum possessione confirmare; si quando ambitio Ecclesias privilegiis à B. Petro concessis spoliare tentavit, earum tuitionem pro virili suscepерunt ejus Successores. Ita cùm Anatolius Episcopus Constantinopolitanus acceptâ occasione depositionis Dioscori Alexandrini in Synodo Chalcedonensi factæ, nec non destitutionis Domni Antiocheni à latrocinio Ephesino tentatæ, & à S. Leone perfectæ, utriusque illius Ecclesiæ jura invadere moliretur, & à Concilio Chalcedonensi usurpationem suam probandam curasset, obstitit ei validissimè S. Leo, ut ex multis patet ejus Epistolis, præsertim ex 46. cap. 5. ubi hæc inter alia leguntur; *Nihil Alexandrina Sedi, ejus, quam per S. Marcum Evangelistam B. Petri Discipulum meruit, pereat Dignitatis; Nec Dioscoro impietatis sua pertinaciâ corruente, splendor tanta Ecclesia tenebris obscuretur alienis. Antiochena quoque Ecclesia, in qua primum prædicante Apostolo Petro Christianum nomen exortum est, in paterna constitutionis ordine perseveret, & in gradu tertio collocata, nunquam se fiat inferior. Aliud enim sunt Sedes, aliud præsidentes.* Quia verò, ut diximus Episcopi Concilii Chalcedonensis, sanctæ Sedis Legatis tùm absentibus, ac postea reclamantibus, Patriarchalem Dignitatem prædicto Anatolio detulerant, eorum Decretum, seu Canonem cassavit S. Leo ut patet ex ejus Epistola 55. quæ est ad Pulcheriam Augustam cap. 3. *consensiones verò*, inquit, *Episcoporum sanctorum Canonum apud Niceam conditorum regulis repugnantes, unitâ nobiscum vestra fidei pietate in irritum mittimus & PER AUTORITATEM B. PETRI APOSTOLI, generali prorsus definitione cassamus.*

10. Nec inanem fuisse illius S. Pontificis conatum in comprimenda Episcoporum Constantinopolitanorum ambitione testantur ejus litteræ tum ad Anatolium, tum ad Marcianum Imperatorem. Ad illum sic scribit in epist. 71. cap. 3. *Illam autem culpam, quam de augenda potestate, alienâ (ut asseris) adhortatione contraxeras,*

est-

efficaciùs atque sinceriùs, tua charitas diluisset, si quod tentari sine tua voluntate non potuit, non ad sola Clericorum consilia transtulisses. Quia sicut in mala suasione delinquitur, ita & in mala consensione peccatur; sed gratum mihi, frater charissime, est, quod dilectio tua id profitetur sibi displicere, quod tunc etiam placere non debuit, &c. Epistolâ verò 59 Marcianum Dignitatis Patriarchalis Episcopo Constantinopolitano delatæ abrogationi acquievisse, apertè insinuat his verbis: *Mihi autem multùm fiduciæ, Deo per vos operante collatum est, quod probasse vos observantiam meam de Custodia Canonum paternorum, pietatis vestræ affatibus indicatis. Et meritò geminatur gaudium meum, cùm vobis religiosissimè placere cognosco, ut & Fides Nicena suam teneat firmitatem, & privilegia Ecclesiarum illibata permaneant.*

11. Idem confirmat Gelasius epistolâ 15. quæ est ad Episcopos Dardaniæ. *Audiant*, inquit, *Marcianum, S. Memoriæ Papam Leonem summis laudibus prosecutum, quod Canonum regulas violari nullâ fuerit ratione perpessus. Audiant Anatolium Clerum Constantinopolitanum potiùs, quam se, talia tentasse confitentem, atque in Apostolici Præsulis totum dicentem positum potestate.* Anatolii Epistola ad S. Leonem edita est in collectione Romana Lucæ Holstenii in secunda sectione Synodi Romanæ sub Bonifacio secundo num. 22. In ea & se excusat Anatolius, & S. Leonis potestatem agnoscit; *Quæ Constantinopolitana gratiâ Sedis sancita sunt*, inquit, *in Chalcedonensi nuper universali Synodo, pro certo Beatitudo vestra hoc habeat nullam esse culpam in me.* Et infrà; *Cum & sic gestorum vis omnis, & confirmatio autoritati vestræ Benedictionis fuerit reservata.*

12. Acacio similiter eâdem de causa obstitit Gelasius, ut videre est in ejus Epistola 13. supra citata, quæ est ad Episcopos Dardaniæ; Nec minorem adhibuerunt diligentiam subsequentes Pontifices in conservandis Patriarchalium Ecclesiarum privilegiis. Idcircò Dioscorus Diaconus, ut ipse scribit ad Hormisdam Papam in Epistola, quæ exstat post 65. prædicti Hormisdæ, impedivit, quò minus Paulus Presbyter Constantinopolitanæ Ecclesiæ in Patriarcham Antiochenum electus, ordinaretur Constantinopoli, ne adversus Ecclesiam Antiochenam hæc ordinatio, tanquam præjudicium opponi aliquando posset. *Hinc*, inquit Dioscorus, *etsi post labores, etsi post intentiones plures*

Antiochena Ecclesia ordinata est, electus est quidam Paulus nomine Presbyter Constantinopolitanæ Ecclesiæ, quem huic honori aptissimum Imperatoris testimonio comprobatum voluerunt, & tentaverunt hic ordinare. Ego jussionis vestræ non immemor CONTRADIXI, *dicens:* JUSSIT D. NOSTER BEATISSIMUS PAPA SECUNDUM ANTIQUAM CONSUETUDINEM IBI (scilicet Antiochiæ) EUM EPISCOPUM ORDINARI. *Hoc obtinuit quod præcepistis.*

13. Leo Papa IX. epistolâ 5. quæ est ad Petrum Episcopum Antiochenum, suam ei opem pollicetur ad tuenda Patriarchalia jura Ecclesiæ Antiochenæ; *Pro cujus (B. Petri) excellentia tertiam à Romana Ecclesia dignitatem retinet Antiochena, quam te defendere summopere monemus, non tuæ gloriæ causâ, sed pro Sedis, cui ad tempus præsides, antiqua honorificentia. Nec revoceris ab hac intentione cujuslibet pompâ, vel arrogantiâ, quin constanter defendas honorem, quem Antiochena Ecclesiæ reliquerunt omnia sanctorũ Patrum Concilia. Ad quod utique, si oportuerit,* MAXIMA MATER, ROMANA SCILICET, ATQUE PRIMA SEDES, *tam dilectæ sibi filiæ, immò consociæ nusquam deerit, quia quosdam conari minuere antiquam dignitatem Antiochenæ Ecclesiæ audivimus.* Epistolâ 6. corripit Michaelem Archiepiscopum Constantinopolitanum, quod Patriarchas Alexandrinum, & Antiochenum suæ potestati subjicere conaretur.

14. Cæterùm ne (quod facillimè accidit; adeò ad affectandam libertatem & independentiam propendet hominum ingenium) è memoria Patriarcharum excideret, undè suam mutuati fuissent Dignitatem, reservata sunt nonnulla summo Pontifici in signum superioritatis. Varia enim sunt in historiis Ecclesiasticis exempla petitæ Patriarcharum confirmationis à sancta Sede. Quædam affert D. Petrus de Marca lib. 6. c. 5. §. 2. ex Epistolis S. Leonis & S. Simplicii: sed illa communionis Ecclesiasticæ signa, non veras confirmationes fuisse vult. Verùm ipse textus contrarium suadet. Etenim in Epist. 44. S. Leonis plurima sunt, quæ autoritatem summi Pontificis declarant. Ut ista c. 2. *cùm secundum sua consecrationis* (Anatolii Episcopi Constantinopolitani, qui Patriarchatum ambiebat, nondum tamen adeptus erat) *autores ejus initia titubarent, benigniores circa ipsum, quam justiores esse voluimus.* Et ista cap. 3. *satis sit quod prædicto vestræ pietatis auxilio, &* MEI FAVORIS ASSENSU *Episcopatum tantæ urbis obtinuit* (*Anatolius,*) *Non dedignetur regiam civitatem, quam Apostolicam non potest facere Sedem.* Et in Epistola sequenti, quæ est ad Pulcheriam Augustam c. 2.

frater

frater & Coepiſcopus meus Anatolius parùm conſiderans quanto pietatis veſtræ beneficio, & MEI FAVORIS ASSENSU Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Sacerdotium fuerit conſecutus, non tam de acceptis gaviſus, quàm de immodicis appetendis ſupra menſuram ſui honoris accenſus eſt.

15. In Epiſtola autem 17. S. Simplicii, quæ eſt ad Acacium clariùs exprimitur confirmatio; *Nuper ab Ægyptia Synodo quæ & numero plurima, & Fidei Catholicæ eſt communione ſuffulta, atque ab ipſo omni propemodum Clero Alexandrinæ Sedis ad nos ex more relatio miſſa patefecit, ſanctæ memoriæ fratrem quemdam* (vel quondam) *& Coepiſcopum noſtrum obiiſſe Timotheum, inq; ejus vice conſona fidelium voluntate Ioannem, cui ad Sacerdotium conſtare crederentur omnia, ſubrogatum, ut nihil omninò reſtare videretur, niſi ut Deo noſtro gratias agẽtibus nobis, atq; gaudentibus, ut ſine ſtrepitu, quod Catholicus in defuncti miniſterium ſucceſſiſſet Antiſtes,* APOSTOLICÆ QVOQVE MODERATIONIS ASSENSV *votivam ſumeret firmitatem, &c.* Hoc igitur, quod reſtabat, erat neceſſarium ad firmitatem electionis, ſcilicet APOSTOLICÆ MODERATIONIS ASSENSVS.

16. Prætermitto ordinationes autoritate ſummotum Pontificum in Patriarchalibus Sedibus factas, vel ſuſpenſas, & alia ſubjectionis ſigna. Iſtum tantum addo, in quo exhibetur velut typus conſtitutionis Patriarchalium Dignitatum. Quando in Generali Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. facta eſt unio Græcorum cum Eccleſia Latina, quæ occaſio poſtulabat, ut Græci à Latinis humaniſſimè haberentur, non aliter confirmata eſt Patriarcharum Dignitas, quam adjectâ conditione de teſtificatione ſuperioritatis Romanæ Sedis, ut habet cap. 5. illius Concilii Decretorum, cujus ſunt hæc verba; *Antiqua Patriarchalium Sedium privilegia renovantes, ſacra univerſali Synodo approbante ſancimus, ut poſt Romanam Eccleſiam, quæ diſponente Domino* SVPER OMNES ALIAS ORDINARIÆ POTESTATIS OBTINET PRINCIPATVM, *utpotè mater univerſorum Chriſti fidelium, & Magiſtra, Conſtantinopolitana primum, Alexandrina ſecundum, Antiochena tertium, Hieroſolymitana quartum locum obtineant ſervatâ cuilibet propriâ Dignitate, ita quod poſtquam eorum Antiſtites à Romano Pontifice receperint palliũ, quod eſt plenitudinis officii Pontificalis inſigne,* PRÆSTITO SIBI FIDELITATIS ET OBEDIENTIÆ IVRAMENTO, *licenter & ipſi ſuis ſuffraganeis pallium largiantur, recipientes pro ſe profeſſionem canonicam, &* PRO ROMANA ECCLESIA *ſponſionem obedientiæ ab eiſdem.*

CA-

CAPUT IV.

De Phantastico Galliæ Patriarcha.

1. EDitis in lucem duobus voluminibus Petri Puteani de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, suspicatus quidam ob doctrinam in illis contentam, & ob alia indicia consilium esse creandi Patriarchæ in Gallia, epistolam Paræneticam scripsit sub nomine Optati Galli ad omnes Episcopos illius Regni, ut huic molimini sese maturè opponerent. Exagitata est illa suspicio cùm ab Isaacio Haberto Theologo Parisiensi, ac posteà Episcopo Vabrensi, opusculo quodam stylo Oratorio conscripto, tum ab Illustrissimo Petro de Marca libris de Concordia Sacerdotii, & Imperii compositis. Insedit nihilominùs plurium animis concepta de affectato Patriarchatu opinio, quam fovent subobscuri quandoque rumores. Vanæ quidem sunt ea de re minæ, ac in flectendis ad prætermittendum officium animis sapientum, quorum interest, minus idoneæ: Quia tamen simpliciores hinc commoveri videntur, propiùs ad considerandum idæalem illum Patriarcham admovenda est consideratio.

2. Cui metuendum esset ab illo monstro? Certè non summo Pontifici, cujus autoritas, cùm Christum ipsum habeat autorem, nullis humanis machinationibus imminui potest ab iis, qui in Religione Christiana perseverare statuerunt: *Præsertim*, inquit Nicolaus I. Epist. 8. quæ est ad Michaelem Imperatorem, *cùm Ecclesiæ Romanæ privilegia, Christi ore in B. Petro firmata, in Ecclesia ipsa disposita, antiquitùs observata, & à Sanctis Universalibus Synodis celebrata, atque à cuncta Ecclesia jugiter venerata, nullatenus possint minui, nullatenus infringi, nullatenus commutari; Quoniam fundamentum, quod Deus posuit humanus non valet amovere conatus. Et quod Deus statuit firmum, validumq; consistit. Illeq; potissimum peccat, qui Dei ordinationi resistere tentat. Privilegia, inquam, illius Sedis, vel Ecclesiæ perpetua sunt, Divinitus radicata, atque plantata sunt*; IMPINGI POSSUNT, TRANSFERRI NON POSSUNT; TRAHI POSSUNT, EVELLI NON POSSUNT. Insinuaverat eidem Pontifici Hermintrudis Regina Fran-

Franciæ Carolũ Calvum Regem Sedis Apoſtolicæ jura impeturũ, niſi quod optabat à Papa conſequeretur, auctorum verò, ſi voti compos fieret; ſed intrepidè reſpondit Nicolaus epiſt. 36. *Quod autem ſcripſiſtis, quia ſi exaudiamus filium noſtrum, non detrimentum ſed augmentum Eccleſiæ noſtræ privilegiis generetur. Nos certiſſimè credimus, quia* PRIVILEGIA SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIÆ NVLLVM POSSVNT SVSTINERE DETRIMENTVM, *nec plantatio, quam Cœleſtis Pater noſter plantavit, eradicari, nec fundamẽta, quæ ſummus poſuit Architectus, queant quibuſlibet, & quantiſlibet fluctuationibus amoveri.* Epiſtola etiam 42. juxta aliam epiſtolam Gelaſii ad Orientales; *Privilegia ſua,* inquit, *à Chriſto Eccleſia Romana per Petrum conſecuta eſt.*

3. Veriſimilior eſſet timendi ratio Epiſcopis ipſis Gallicanis, ſi quando in Principem æquitatis & religionis minus amantem, ac in Archiepiſcopum urbis Regiæ ambitioſum, & Regis ſtudio, atque autoritate fultum inciderent, ne inſtituto Patriarchatu, libertate Canonicâ, & magnâ propriæ Dignitatis parte privarentur. Unde enim orta eſt Epiſcoporum Metropolitanorum, Exarchorum, ac denique Patriarcharum Orientalium depreſſio, niſi ab Epiſcopis Conſtantinopolitanis ambitionis æſtro percitis, & Imperatorum potentiâ armatis? A quibus etiam deinde totus Oriens in ſchiſma, & demùm in hæreſim attractus eſt: Homines ſcilicet carnales, Dignitates Eccleſiaſticas ex urbium amplitudine, ac Principum illic commorantium Majeſtate, non ex Apoſtolorum, vel Eccleſiæ primaria diſpoſitione metientes, putarunt, ſicut Civitates Regiæ cæteris præeminent, ita qui in eis ſedent Præſules, Coepiſcopis poſſe dominari. Quâ in re ipſimet Coepiſcopi eorum apud Principem gratiam modò metuentes, modò implorantes, propriæ ſervituti colla, partim ſponte, partim inviti ſubmiſerunt.

4. Sed ut ad Patriarcham Gallicanum redeamus; à quo crearetur? A quo ſuam Dignitatem & autoritatem acciperet? A Chriſto? A ſummo Pontifice? A Rege? Ab Epiſcopis ipſis Gallicanis? Non à Chriſto: quis enim ita deſipiat, ut arbitretur Dignitatem Eccleſiaſticam in Evangelio per ſeptemdecim ſæcula non detectam, ab Apoſtolis, ipſo jubente, non collatam, ab ipſo rursùs de Cœlo deſcendente fore tribuendam, Fidem non inveniret hujuſmodi con-

ſtitutio extraordinaria ſine plurimorum miraculorum confirmatione.

5. Chriſtiani ſunt, & Catholici, qui Regnum Franciæ incolunt, atque adeò verendum non eſt, ne Patriarchalis Dignitas cum autoritate ſpirituali creandæ jus Regi adſcribant. Illam ſine autoritate Romani Pontificis inſtitui, aut alicui Eccleſiæ impertiri non poſſe, quantumvis intercedat Principum ſæcularium voluntas, docet S. Leo epiſt. 44. quæ eſt ad Marcianum Auguſtum cap. 3. occaſione Anatolii Epiſcopi Conſtantinopolitani Dignitatem Patriarchalem ambientis; *Habet* inquit, *ſicut optamus Conſtantinopolitana Civitas ſuam gloriam, & protegente dexterâ Dei diuturno clementiæ veſtræ fruatur imperio. Alia tamen eſt ratio rerum ſæcularium, alia Divinarum*; *Nec* PRÆTER ILLAM PETRAM, QVAM DOMINVS IN FVNDAMENTO POSVIT, *ſtabilis erit illa conſtructio.* Idē etiam ſcribit Nicolaus I. reſpondens ad conſulta Bulgarorū cap. 73. verbis infra referendis. Imò Concilium Chalcedonenſe Dignitatem, quâ ex aſſenſu Imperatoris Epiſcopum Conſtantinopolitanum auxerat ſtare ſine Romani Pontificis autoritate non poſſe ſenſit, ut in ejus Synodica ad Leonem videre eſt. Certè ſi Principes non poſſunt Metropolim Eccleſiaſticam facere, ut capite ſequenti probavimus, quî poterunt Sedem Patriarchalem conſtituere? Aut quam habebit juriſdictionem ſpiritualem Patriarcha hoc modo creatus.

6. A Summo quidem Pontifice poſſet quis ad Patriarchalem Dignitatem provehi; ſed tunc Patriarcha non minùs, immò magis ſubjectus eſſet ſanctæ Sedi. Vocaretur enim in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis, ipsâque ſolicitudinis participatione ad arctiorem cum ſupremo Eccleſiæ capite conjunctionem adſtringeretur. Verùm exemplis Conſtantinopolitanorum, & aliorum Epiſcoporum edocti Pontifices, quàm difficile ſit, ut ambitio adeptis tranquillè fruatur, & ulteriora, etiam vetita, non appetat, vix ad indulgendam illam exaltationem inducerentur.

7. At numquid poſſent Epiſcopi, Curiæ id optantis favorem aucupantes, vel indignationem metuentes, ſibimet caput unum imponere, ac ſuam in id poteſtatem conferre? Certè, ſi

juxta

juxta vulgatam juris regulam, *nemo plus juris ad alium transferre poteſt quàm ipſe habeat* ff. de jur. l. 54. non eximeret Epiſcoporum conſenſus Patriarcham à ſummi Pontificis autoritate, cui nihilominus ſubjacerent ipſi, nec prorsus ſucceſſores ſuos ligarent. Etenim, ſi, ut communiter docent Juris Canonici periti, Epiſcopus ſine ſummi Pontificis licentia Eccleſiæ ſuæ ſervitutem nequit imponere, & quæ circa hujuſmodi fiunt, ſuos tantùm tenent autores; non magis ad Succeſſores tranſitet Patriarchæ ab ipſis conſtituti, quàm Vicarii ab ipſis nominati poteſtas.

8. Accedit quòd Summi Pontificis eſt omnium Eccleſiarum jura defendere, ſedulamque operam dare, ne vel ab ipſis Præſulibus lædantur. Arqui Gallicanæ Eccleſiæ maxima ex creato Patriarcha detrimenta paterentur. Plurimùm enim earum imminueretur libertas, ſi Epiſcopis omnibus novus ſuperior præficeretur. Metropolitanorum Dignitas obſcuraretur, ac ferè deperiret, ſi vigeret Patriarchalis.

9. Denique non poteſt major Dignitas à minore conſtitui, Patriarchalis à Metropolitica, vel ab Epiſcopali, ut monet Nicolaus I. in reſp. ad conſ. Bulg. cap. 73. his verbis: *A quo autem ſi Patriarcha ordinandus, interrogatis: Et idcircò ſcitote, quia in loco, ubi nunquam Patriarcha, vel Archiepiſcopus conſtitutus eſt, à majori eſt penitùs inſtituendus: quoniam ſecundùm Apoſtolum minus à majori benedicitur. Deinde verò acceptâ licentiâ, & pallii uſu, ordinat ipſe ſibi deinceps Epiſcopos, qui Succeſſorem ſuum valeant ordinare. Vos tamen ſive Patriarcham ſive Archiepiſcopum, ſive Epiſcopum vobis ordinari poſtuletis, à nemine nunc velle congruentiùs,* QVAM A PONTIFICE SEDIS B. PETRI, A QVO ET EPISCOPATVS ET APOSTOLATVS SVMPSIT INITIVM, *hunc ordinari, valetis.* Præter rationem generalem, ſpecialem aliam conſiderabat Nicolaus, quod ſcilicet Bulgari ad fidem Catholicam fuiſſent converſi ope Romani Pontificis, quæ ratio etiam locum habet in Gallia, in qua ex Innocentio I. à B. Petro, aut ab ejus Succeſſoribus, ſive illorum autoritate omnes illic fundatæ ſunt Eccleſiæ.

10. Sanè licet, ut diximus, Epiſcopi Concilii Chalcedonenſis, favente Imperatore Marciano, Eccleſiam Conſtantinopolitanam Patriarchali Dignitate inſignire, refragantibus Apoſtolicæ Sedis Legatis, tentaſſent, Canon ille diu effectu caruit, renitentibus

Summis Pontificibus, nec plenè obtinuit, donec acceſſit eorum aſſenſus.

11. Concludamus igitur cum S. Leone epiſt. 89. quæ eſt ad Epiſcopos per provinciam Viennenſem conſtitutos in cauſa Hilarii Arelatenſis Epiſcopi aliquam juris Patriarchici partem ambientis, neminem debere jus indebitum in alios Epiſcopos uſurpare, neque poſſe Epiſcopos propriæ dignitatis jura in alium transferre, & ad ſanctam Sedem pertinere hujuſmodi uſurpationem caſtigare. *Alienum jus*, inquit S. Leo, *alter ſibi non audeat vindicare. Suis limitibus, ſuis terminis ſit unuſquiſque contentus, & privilegium ſibi debitum in alium transferre ſe poſſe noverit non licere. Quod ſi quis negligens Apoſtolicas ſanctiones plus gratiæ tribuens perſonali ſui honoris deſertor eſſe voluerit, privilegium ſuum in alium transferre poſſe ſe credens, non is ſui ceſſeri, ſed is, qui intra Provinciam antiquitate Epiſcopali cæteros prævenit Sacerdotes, ordinandi ſibi vindicet poteſtatem.*

CAPUT V.

Primates, & Metropolitanos, in Gallia præſertim, ſuam à ſummo Pontifice autoritatem traxiſſe.

1. PRimates illos, qui olim in variis Galliæ partibus à Romano Pontifice ad vitam dumtaxat conſtituebantur, ſuam ab eo juriſdictionem habuiſſe nemo dubitabit, qui conſtitutionis formam attenderit. Nam vicariâ tantum autoritate pollebant, ut expreſsè docent ſummorum Pontificum epiſtolæ, quibus illa concedebatur. Sic S. Remigius à Papa Hormiſda, vel, ut alii volunt, à Symmacho in Regno Clodovei recenter ad fidem converſi; ſic Arelate Cæſarius à Symmacho, Auxanius, & Aurelianus à Vigilo, Sapaudius à Pelagio I. Virgilius à Gregorio Magno, ſic alii ab aliis in Gallia conſtituti ſint Vicarii Apoſtolici, & S. Bonifacius in toto Regno à Zacharia, ut ex ſummorum illorum Pontificum Epiſtolis conſtat. Ubi autem Primatus non perſonæ, ſed Sedi, ſivè perſonæ pro ſe, ac pro ſucceſſoribus datus eſt, ut Archiepiſcopo Lugdunenſi in quatuor Provincias Lugdunenſes, quæ ſunt Lugdunenſis pro-

propriè dicta, Rotomagensis, Turonensis, & Senonensis, non ideò minus debetur hæc Dignitas sanctæ Sedis autoritati, quia cum ampliori favore concessa fuerit.

2. *Plenitudo potestatis,* inquit S. Bernardus Epistola 131. *super universas orbis Ecclesias singulari prærogativâ Apostolicæ Sedi donata est; qui igitur huic potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* POTEST, SI VTILE IVDICAVERIT, NOVOS ORDINARE EPISCOPATVS, *ubi hactenus non fuerunt. Potest eos qui sunt,* ALIOS DEPRIMERE, ALIOS SVBLIMARE, *prout ratio sibi dictaverit, ita* VT DE EPISCOPIS CREARE ARCHIEPISCOPOS LICEAT, ET E CONVERSO, *si necesse visum fuerit.* Eam potestatem Jacobus de Thermis Abbas Caroli loci ejusdem Ordinis Cisterciensis magis explicat in Tract. contra impugnatores exempt. & privil. *posset,* inquit, *facere ex certa, & rationabili causa, quod in Regno, vel in Regione, ubi sunt Patriarchæ, Primates, & Archiepiscopi, non esset Primas, nec Archiepiscopus, nec Patriarcha, ità quod omnes Episcopi sibi immediatè subessent.* Et de Primatibus quidem disquisitio tantæ utilitatis non est, cùm in Galliâ, præter Lugdunensem, qui appellationes ab aliis Provinciis etiamnum recipit, cæteri vel in sua tantùm Provincia eo jure utantur, vel solo Primatis titulo sine ulla jurisdictione gaudeant.

3. Metropolitanorum Dignitas antiquissima quidem est; à Christo tamen immediatè instituta nullibi legitur in sacris Scripturis. Apostolos illius autores extitisse plerique conjiciunt, ex quibusdam novi testamenti locis, præcipuè ex potestate à B. Paulo tradita B. Tito Discipulo suo, Episcopos, quos nomine Presbyterorum intelligit, per Civitates constituendi: quod Metropolitani munus est. *Hujus rei gratiâ reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, & constituas per Civitates Presbyteros, sicut & ego dispositi tibi.* Tit. 1. Christus solùm Petrum cæteris Apostolis præposuit. Itaque nemo cæteris Episcopis jure Divino præest nisi Petri successor.

4. Nihil autem opus est modò quæstiones illas agitare, utrum illimitata reliquorum Apostolorum Jurisdictio fuerit tantùm delegata, an ordinaria? Utrum ex consensu tantum B. Petri Episcopos Provinciis integris præfecerint? Utrum sic præfectorum Episcoporum successores potestatem ordinata serie accepisse censeantur ab

ipſis Apoſtolis: *Cùm manifeſtũ ſit* (ut verbis utamur S. Innocẽtii I. epiſt. prima, quæ eſt ad Decentium Eugubinum Epiſcopum) *in omnem Italiam, Gallias, Hiſpanias, Africam, atque Siciliam, Inſulaſq; interjacentes nullum inſtituiſſe Eccleſias, niſi eos, quos venerabilis Apoſtolus Petrus,* AVT EIVS SVCCESSORES CONSTITVERINT SACERDOTES.

5. Metropoliticam Dignitatẽ à Romana Sede in Gallia inſtitutam fuiſſe, cùm nõ eſſet, ex eo etiam colligitur, quod ab ea illic reſtituta eſt, cùm defeciſſet. Cùm enim per annos ferè 60. nullos habuiſſet Metropolitanos Regnum illud, licet extarent adhuc Metropoliticæ Sedes, ſeu Eccleſiæ in primariis provinciarum Civitatibus, implorata eſt Zachariæ ſummi Pontificis autoritas, qui eam illis Dignitatem reſtauravit per S. Bonifacium, ut ex utriuſque litteris conſtat, idque juxta preces Principum Pippini, & Carlomanni; *Franci* (verba ſunt S. Bonifacii ad S. Zachariam) *ut ſeniores dicunt, pluſquam per tempus* 80. *annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiſcopum habuerunt, &c.* Sanctus autem Zacharias ſcribit ad S. Bonifacium; *De Epiſcopis verò Metropolitanis id eſt Grimone, quem nos jam compertum habemus, & de Abel, & Artberto, quos per unamquamque Metropolim per Provincias conſtituiſti, hos per tuum teſtimonium* CONFIRMAMVS ET PALLIA DIRIGIMVS, *ad eorum firmiſſimam ſtabilitatem, & Eccleſiæ Dei augmentum, ut in meliori proficiant ſtatu.*

6. Principio quidem, cùm à Romano Pontifice ordinabantur Metropolitani, non ita facilè ab iſtorum animis deleri poterat memoria receptæ ab illo autoritatis: ſed coegit locorum diſtantia, ordinationẽ, vel Epiſcopis comprovincialibus, vel viciniori Metropolitano permittere, ut de Metropolitanis Mediolanenſi, & Aquileienſi teſtatur Pelagius I. in epiſtola, cujus fragmentum refertur à Gratiano 24. quæſt. 1. can. 33. *Nempe is mos antiquus fuit, ut quia pro longinquitate, vel difficultate itineris, ab Apoſtolico oneroſum illis fuerit ordinari, ipſi ſe invicem Mediolanenſis & Aquileienſis ordinari Epiſcopi debuiſſent: Ita tamen in ea Civitate, in qua erat ordinandus* Epiſcopus, *alterius Civitatis Pontifex occurrere debuiſſet; ut & ordinandi electio à proprio Ordinatore, ex conſenſu univerſalis, cui præficiendus erat, Eccleſiæ melius ac facilius potuiſſet agnoſci, & in ſua, qui ad Epiſcopatum provehendus erat, nec tamen Ordinatori ſuo ſubdendus fuerat, ordinaretur Eccleſia.* Hanc tamen conceſſionem poſtea Sedes Apoſtolica tempera-

peravit, ut ex S. Gregorio Magno ediscimus. Sic enim scribit epist. 31. lib. 2. *Obitum Laurentii Ecclesiæ Mediolanensis Episcopi exellentiã vestrã jam credimus cognovisse: & quia, quantũ ex Cleri relatione didicimus in Constantio filio nostro Diacono ejusdem Ecclesiæ, omniũ consistit electio, necesse fuit pro servanda consuetudine militẽ Ecclesiæ nostræ dirigere, qui eum, in quo omnium voluntates, atq; consensum concorditer convenire cognoverit, à suis Episcopis, sicut vetus mos exigit,* CVM NOSTRO TAMEN ASSENSV *faciat consecrari.* Et lib. 2. epist. 68. quæ est 29 indictionis undecimæ: *Latorem præsentiũ Joannem Subdiaconum nostrũ ad hoc, Deo favente, transmisimus, ut electum vestrum suâ imminentiâ Dei Omnipotentis solatio secundùm morem prædecessoris ejus faciat Episcopum consecrari. Nam sicut ab aliis nostra exigimus, ita singulis sua jura servamus.* Deniq; epist 65. lib. 8. quæ est ad Mediolanenses: *Ut igitur in ordinando eo, qui à vobis electus est, nulla possit mora contingere, Pantaleonem Notarium nostrum transmisimus, qui eum, ut moris est,* ANNVENTE CONSENSVS NOSTRI AVTORITATE *faciat consecrari.*

7. In Illirico Vicarius Apostolicus, Episcopus scilicet Thessalonicẽsis Metropolitanos ordinabat, & ab eis consulebatur in singulorum Episcoporum ordinatione, ut ex pluribus Summorũ Pontificum litteris edocemur, præsertim è S. Leonis Epistola ad Anastasiũ Episcopum Thessalonicensem, ad quem sic scribit: *Nullus te inconsulto per illas Ecclesias ordinetur Antistes: ita enim fiet, ut sint de eligendis matura judicia, dũ tuæ dilectionis examinatio formidetur. Quisquis vero à Metropolitanis Episcopus* CONTRA NOSTRAM PRÆCEPTIONEM *præter tuam notitiam fuerit ordinatus, nullam sibi apud nos status sui noverit esse firmitatem, eosq; usurpationis suæ rationẽ, qui hoc præsumpserint reddituros. Singulis autem Metropolitanis, sicut potestas ista committitur ut in suis Provinciis jus habeãt ordinandi, ita eos Metropolitanos* A TE VOLVMVS ORDINARI. In Synod. Rom. collect. Holsten. n. 24. vide etiam epist. 84. ejusdem Sancti c. 6. Ex qua Epistola, & ex aliis ejusdem, ac subsequentium Pontificum apertissimè constat totam Episcopi Thessalonicensis in reliquos Illyrici Metropolitanos autoritatem à Romano Pontifice pependisse, non ab illo imaginario Patriarchatu, quem ei affinxerat Petr⁹ de Marca lib. 6 de Concor. Sacerd. & Imper. c. 5. n. 3. quod se alibi accuratè, explicare asserit, quodq; potiùs improbare videtur, in dissertatione de Primatu Lugdunensi, & cæteris Primatib⁹ quæ adjuncta est à Philippo Labbe Concilio Claromontano sub Urbano II.

8. Hoc

8. Hoc jurisdictionis suæ exercitium, & autoritatis signum in Illyrico sibi reservandum duxit Romanus Pontifex, veritus fortasse, ne accideret aliquando quod re ipsa tandem contigit, ut Episcopus Constantinopolitanus Imperatorum potentiâ partem illam Patriarchatus Occidentalis, Constantinopoli, quàm Romæ viciniorem, invaderet. In aliis autem Occidentis Provinciis, in quibus similis usurpatio non timebatur, quibusque propter distantiam promptè providere non poterat Ecclesia Romana, permissa est, ut diximus, Metropolitanorum ordinatio Episcopis comprovincialibus, aut Metropolitanis viciniotibus.

CAPVT VI.

De eodem argumento, scilicet dependentia Metropolitanorum à sancta Sede.

1. QUod fuerit in Gallia primis sæculis Metropolitarum à sancta Sede dependentiæ signum ordinarium, non ita liquet, sed cùm restituta fuit in eo Regno à Zacharia Pontifice Dignitas illa, concessum est, ut suprà diximus, Metropolitanis pallium, quod collationem potestatis significabat.

2. Illustrissimus quidem Petrus de Marca semper solicitus, ne Summi Pontificis autoritas nimis excrescat, & S. Bonifacio illius augendæ & Episcopis Gallicanis impediendi augmenti consilium tribuit, quod isti pallium ab illo impetratum acceptare differrent: *Bonifacius eos* (inquit Marca de Metropolitanis loquens lib. 6. cap. 7. § 4.) *coegit illud (pallium) à Romana Sede quærere, ut eâ ratione illos magis obnoxios esse faceret ei Sedi, ac præcipuo quodam jure Episcopo Romano subjiceret. At illi, quibus unicus metus erat, ne novitate illa adigerentur ad insolitam quamdam reverentiam in Sedem Apostolicam, ac ne insuper excciderent ab ea autoritate, quam Canones tribuunt Metropolitanis, in ambiguo fuêre, an promissis stare deberent.* Sed eam Francorum difficultatem ex eo ortam esse, quod rumor sparsus esset, Summum Pontificem pro palliis pecuniam accipere, innuit

innuit ipſemet Zacharias epiſt.5.Poſtquam enim ſuam ſignificavit admirationem de reſtricta trium palliorum petitione ad unius poſtulationem,ſtatim ſubjungit:*Reperimus etiam in memoratis tuis litteris, quæ nimis animos noſtros conturbant,quod talia à te nobis referantur, quaſi nos corruptores ſimus Canonum, & Patrum reſcindere traditiones quæramus ; ac per hoc, quod abſit,cum noſtris Clericis in Simoniacam hæreſim incidamus,accipientes,& compellentes,ut hi,quibus pallia tribuimus, nobis præmia largiantur, expetentes ab illis pecunias. Sed chariſſime Frater*, &c.

3. *In Pallio*, ut ſcribit Paſchalis II. ad Archiepiſcopum Poloniæ apud Baronium ad annum 1102. *Plenitudo conceditur Pontificalis officii, quia juxta Sedis Apoſtolicæ,& totius Eccleſiæ conſuetudinem, antè acceptum palliũ Metropolitanis minimè licet,aut Epiſcopos conſecrare, aut Synodum celebrare.* Conſentiunt cæteri Pontifices, ut S. Gregorius Magnus,epiſt. 7. & 8. lib. 4. & epiſt.15. lib.12. Honorius I. epiſt.5. & 6.& Nicolaus I. cujus ſunt iſta; *Sanè interim non in Thorno ſedentem*(Patriarcham,vel Archiepiſcopum) *&,præter Corpus Chriſti, non conſecrantem, priùs quàm pallium â Sede Romana percipiat, ſicuti Galliarum omnes & Germaniæ,& aliorum Regionũ Archiepiſcopi agere comprobantur.* Nicolaus I. in reſponſione ad conſul. Bulg.c.73.

4. Metropoliticæ Dignitatis confirmationem à Patriarchis pendere, ac pallium ejus confirmationis ſignum eſſe ſupponit evidenter octava Synodus Oecomenica his verbis Canonis 17. *Priſcam conſuetudinem decernit in omnibus conſervari, ita ut earum* (Sedium Patriarchalium) *Præſules univerſorum Metropolitanorum,qui ab ipſis promoventur, & ſive per manus impoſitionem, ſive per pallii dationem Epiſcopalis Dignitatis firmitatem accipiunt , poteſtatem habeant,videlicet, ad convocandum eos ,urgente neceſſitate, ad Synodalem conventum,vel etiam ad coercendum illos , & corrigendum , cùm fama eos ſuper quibuſdam delictis forſitan accuſavit.*

5. Cæterùm Paſchalis II.in Epiſtola mox laudata ſuſpicionem amovet , quam aliqui, ut Marca loco ſuprà citato concipiebant, pallii conceſſionem eo ſpectare ; ut protenderetur ſummi Pontificis autoritas;aſſerit enim nihil exigi,quod ab omnibus Epiſcopis non debeatur, etiamſi non requireretur ; *Quod non, etiam præter exactionem noſtram, ab omnibus debeat Epiſcopis obſervari.*

6. Nicolaus I. Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi privilegia Sedis ſuæ confirmari poſtulanti appoſitè reſpondet epiſt. 28. iniquè impugnari ab illo Archiepiſcopo privilegia Eccleſiæ Romanæ, ſine quibus conſtare non poſſent Eccleſiæ Remenſis privilegia; *Privilegia præterea ab Apoſtolica Sede veſtræ Eccleſiæ confirmanda depoſcitis, qui tamen noſtra privilegia, quantum in vobis eſt, infirmare ſatagitis. Portum ſalutiferum ſanctam Romanam Eccleſiam appellatis, qui tamen in eo ne aliqui ſalventur, quantum poteſtis, ſatagere procuratis. Quomodò, rogo, privilegia tua ſtare poterunt, ſi ita privilegia illa caſſentur,* PER QVÆ TVA PRIVILEGIA INITIVM SVMPSISSE NOSCVNTVR. Idipſũ agnovit ipſe Remenſis, quandoquidẽ ſcripſit ad Nicolaum Papam; *Favente Domino in hac devotione manebo ſciens privilegiũ Metropolitanæ Sedis Remorum, cui me Divina dignatio ſervire diſpoſuit, in ſummo privilegio ſanctæ Sedis Romanæ manere, & privilegium eſſe Sedis Romanæ, ſi ſuâ autoritate privilegium ſibi ſubjectæ Sedis fecerit vigere, & ſtuduerit confirmare.*

7. Itaque cùm Metropolitanis negata eſt à Suffraganeis debita obedientia, invocata eſt Sedis Romanæ autoritas, ut inde robur, & auxilium acciperent privilegia Metropolitica, unde originem duxerant. Exemplum ſuppeditat epiſtola Joannis XIII. ad Epiſcopos Britanniæ, hæc inter alia continens, *Arduinus Turonenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, veniens ad Apoſtolorum Limina Romam oratum, interpellavit nos, quod jura ſui Archiepiſcopatus, quæ ab antiquis temporibus* PER DECRETA SANCTORVM PONTIFICVM SANCTÆ ROMANÆ MATRIS ECCLESIÆ *ſuis prædeceſſoribus conceſſa & confirmata fuerunt, à veſtro Archiepiſcopo ſublata videntur, &c.*

8. Sed, ut redeamus ad Metropolitanum Remenſem. (Divina enim providentia illos ſeipſos, qui ſanctæ Sedis autoritatem ægrè ferunt, aut laturi ſunt, ad illam confugere non rarò compellit, ut quam ſpontè agnoſcere recuſant, vel inviti fateantur.) Hincmarus qui contra ſanctam Sedem tam frequenter recalcitraturus erat, non aliter ſuam Dignitatem ſecurè poſſidere potuit, quàm obtentâ Romani Pontificis confirmatione: & ne cauſari poſſet, adhibitam à ſe hanc cautelam ex prudentia, ob privatam neceſſitatem; eâ occaſione ſummi Pontificis poteſtatem profeſſi ſunt omnes Epiſcopi Gallicani, ut perhibent acta ſecundi Concilii Sueſſionenſis anni 853. parte tertia his verbis

verbis; *porrexit etiam (Hincmarus) Epistolam totius Galliæ Episcoporum manibus subterscriptam ad Apostolicam Sedem pro confirmatione ipsius ordinationis.* Quæ de Metropolitanis dicta sunt, ex iis, quæ postea de Episcopis dicentur, plurimum lucis accipient, ac validè confirmabuntur.

CAPVT VII.

Cur in disceptationibus de Iurisdictione consuetudo pro lege habita fuerit?

1. IN omni controversiarum genere possessio, præsertim si sit antiqua, & pacifica plurimùm valet ad movendos in eam partem Judicum animos. In decidendis de jurisdictione quæstionibus, ea quasi unica regula fuit omni ferè tempore observata à Conciliis, & à summis Pontificibus, ut antiqua consuetudo retineretur. Ita cùm Meletius Lycopolitanus in Thebaidis, ac vicinæ Ægypti Ecclesias à Patriarchatu Alexandrino distractas, jurisdictionem usurpasset, Concilium Nicænum illam injuriam reparavit hoc Canone, qui sextus est; & sic incipit; *Antiqua consuetudo servetur per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim; ita ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, &c.* Ita etiam licet Patriarcha Antiochenus Joannes nomine, Concilio Ephesino esset infestus, Concilium tamen Ecclesias Cypri, quæ ab illo in ordinationibus Episcoporum nequaquam pendere asserebantur, noluit liberas declarare, nisi facto diligenti examine, atque sub conditione, ut patet ex actis Synodalibus, & ex Decreto ea de re edito; *Si non est vetus mos, quod Episcopus Antiochenus ordinet in Cypro, sicut libellis, & propriis vocibus docuerunt religiosissimi viri, qui ad Sanctam Synodum accesserunt, habebunt jus suum intactum, & inviolatum, qui sanctis in Cypro Ecclesiis præsunt, secundùm Canones SS. Patrum, & veterem consuetudinem per se ipsos ordinationes religiosissimorum Episcoporum facientes.* Occurrunt alia passim in actis Conciliorũ, in litteris summorum Pontificum, quæ congerere superfluũ esset, cùm à nemine negetur, vindicatam acriter fuisse in hujusmodi contentionibus. Sed inquirenda est causa illius praxeos.

2. Posset enim aliquis hinc suspicari Patriarchas, alioſque

Antistites suam jurisdictionem non B. Petro, vel reliquis Apostolis, eorumve successoribus debere, sed usui, seu communi majorum consensui. Verùm depellitur hæc suspicio ex ipsismet Canonibus, Decretis, & Decretalibus illas controversias dirimentibus. Nec enim cujusvis consuetudinis habuerunt rationem, sed ejus, quam constaret ab Apostolis ortam, vel quæ, propter suam antiquitatem, hominum memoriam excedentem, ab illis orta præsumeretur. Id insinuatur Can. 6. Concilii Nicæni his verbis; *Antiqua consuetudo*: ut ex illorum comparatione cum similibus Concilii Ephesini infrà patebit: hæc ejusdem Canonis verba; *Quandoquidem & Episcopo Romano hoc est consuetum*, sive; *Quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est*, quæ immediatè sequuntur pro ista; *Ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem*, ita interpretatur Joannes Cabassutius Presbyter Congregationis Gallicanæ Oratorii Domini Jesu, in notitia Conciliorum cap. 18. alterius edit. *Sic intelligenda sunt*, inquit, *ut ideo præfata in Ægyptũ, Lybiam, & Pentapolim Alexandrino Præsuli competat authoritas*, QVIA ID EI PRIMVS TRIBVERE SOLET ROMANVS EPISCOPVS, pura quia consentit, ut Jurisdictio à B. Petro primis Antiochiæ Patriarchis impertita, ad eorũ successores transeat, qui sensus, si recipiatur, nulla supererit de jure summi Pontificis dubitatio, etiam ubi solius fiet mentio consuetudinis.

3. Porrò in Concilio Ephesino Episcopi Cyprii affirmarunt, non solùm consuetudinem esse, ut in ea Insula Metropolitani ordinarentur à Suffraganeis, sed etiam eam consuetudinem ab Apostolis esse profectam. *A sanctis Apostolis*, inquit Zenon Episcopus Curiensis, *nunquam possent ostendere quod adfuerit Antiochenus, & ordinaverit, vel communicaverit unquam Insulæ ordinationis gratiam, neque alius quisquam.... nunquam vel adfuit, vel ordinavit, neque in Metropoli, neque in alia Civitate, sed Synodus nostræ Provinciæ congregata constituebat Metropolitam.* Libellus autem ipsorum Episcoporum Cypri, Concilio in actione septima oblatus, hæc inter alia continet; *Ideo obsecramus & ad sancta vestra genua procidimus, ut Canonicâ sententiâ etiam nunc sicut initio à temporibus Apostolorum, & constitutionibus, & Canonibus sanctissimæ & magnæ Synodi Nicænæ illæsa, & superior insidiis & potenti à permaneat nostra Cyprior um Synodus.* Post multas interrogationes & responsiones Concilium, ut suprà dixi-

diximus, rem definivit sub conditione, *Si non est vetus mos, quod Episcopus Antiochenus ordinet in Cypro, &c.* Quod autem *per veterem morem*, seu, ut habet Canon Nicænus, *per antiquam consuetudinem* significetur ea, quæ ab ipsa Ecclesiarum fundatione derivata est, explicant non solùm verba Episcoporum Cypri mox relata: *Sicuti initio à temporibus Apostolorum*; sed etiam quæ illis respondent verba sequentia prædicti Decreti Ephesini, quod deinde ad omnes Ecclesias extenditur, *Istud autem etiam in aliis Diœcesibus, & in omnibus Provinciis servetur, ut nullus piissimorum Episcoporum aliam Provinciam occupet, quæ antea & ab initio sub sua, vel Antecessorum suorum potestate non fuerit .... Placuit igitur sanctæ Synodo ut unicuique Provinciæ pura & inviolata,* QVÆ IAM INDE AB INITIO HABVIT, *sua jura serventur,* IVXTA VETEREM CONSVETVDINEM. Notanda sunt verba illa, QVÆ IAM INDE AB INITIO HABVIT, quibus respondent ista IVXTA VETEREM CONSVETVDINEM.

4. Sed quare concessionis Apostolorum non est potius facta mentio in hujusmodi judiciis, quàm consuetudinis? Cur v. g. Canon sextus Nicænus Patriarchæ Alexandrini potestatem in Ecclesias à Meletio usurpatas non retulit ad B. Petrum, à quo S. Marcus Alexandriæ præfectus est, sed ad antiquam consuetudinem? Multiplex est ratio. Prima quia non ita facilè scitu erat, à quo quæque fundata fuisset Ecclesia; qui ei limites præfixi, quæ autoritas concessa; & alia id generis: consuetudo autem antiqua signum erat, omnia, ita ut erant, fuisse ab initio, vel postmodum legitimè constituta. Secunda ratio erat, quia Pontifices & Episcopi, quæcumque ab Apostolis, & à propinquioribus illorum successoribus gesta fuerant, quasi à Spiritu sancto specialiter dirigente suggesta maximè venerabantur; ideoque nihil innovari volebant, non solùm circa ea, quæ certum erat fuisse ab Apostolis, vel Apostolicis viris ordinata, sed etiam quæ ex antiqua consuetudine conjiciebant tam præstantes habuisse Autores. Tertia quia cùm omnes Apostoli (B. Petro excepto) fuissent æquales, etiam si constitisset à quo quæque Ecclesia fuisset fundata, inde tamen eorum inter se prætogativæ cognosci non potuissent; itaque certior, & compendiosior via terminandarum litium erat,

ut consuetudo antiqua staret. Hinc oritur quarta ratio, quia scilicet judiciis, quæ secundùm antiquam consuetudinem feruntur, libentius partes acquiescunt; quod nimirùm ex omnium consensu in pari causa melior sit conditio possidentis. Par autem causa facilè judicatur, cùm obscura sunt utrinque jura, & incertæ rationes. Unde ad possessionem, seu consuetudinem necessariò recurrendum est. Denique non est efficacior ratio fovendæ pacis, & tranquillitatis, quàm observatio consuetudinis, *ipsa quidem mutatio consuetudinis*, ut scribit S. Augustinus ad Januarium epist. 118. *etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat.*

5. Non igitur ad consuetudinem, seu usum attenditur, quasi ad causam jurisdictionis, sed potius tamquam ad effectum & signum illius. Nec inde colligitur non pendere illam à B. Petri Successoribus, sed B. Petri ordinationem, ac dispositionem ab ejus Successoribus & à tota Ecclesia religiosissimè custoditi, dum scitur; atque cognoscatur, per consuetudinem antiquam investigari. Nam *nullà potest consuetudine introduci, quod aliquis præter sui Superioris licentiam Confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit solvere vel ligare.* Cap. *Si Episcopus.* de pœnit. & remission. in 6. quod etiam dicendum de aliis jurisdictionis actibus.

CAPUT VIII.

Utrum Iurisdictio Episcoporum sit à Deo immediatè.

1. EArum Dignitatum, quas à Christo ipso institutas fuisse in Scripturis Sacris non legimus, acceptas Ecclesiæ referre non est admodum difficile: præcipuasque in earum institutione partes B. Petro, ejusque Successoribus adscribere par est, vel etiam omninò necessarium, saltem quantum ad eas Regiones, in quibus soli Ecclesias fundarunt. Verùm quia Episcopatus Christum habet autorem, contendunt aliqui jurisdictionem Episcopalem, non solùm in communi, sed etiam Episcopi uniuscujusque, à Deo esse immediatè.

2. Abstinuissemus ab hujus quæstionis tractatione, non solùm propter

propter ejus difficultatem ; ſed etiam , quia cùm ſacrum hunc Ordinem maximè veneremur , & venerandum omnibus cupiamus, diſplicent nobis , quæcumque venerationem illam poſſunt quavis occaſione imminuere ; niſi animadvertiſſemus illuſtriſſimos Epiſcopos Pariſiis congregatos ſuam in Deum juriſdictionem referre tum maximè conatos , cùm juſtis Summi Pontificis Decretis repugnabant , quaſi ab ejus cenſura tuti videri vellent , autoritatem nimirùm ſuam non à ſancta Sede, ſed à Chriſto habentes , cui nequeat Summus Pontifex derogare ; imò nec modum ponere , niſi certo ordine ac cum certis formulis,quas ipſimet , quorum intereſt, impediant.

3. Poteſtatem juriſdictionis , abſolutè , ac in ſe conſideratam à Chriſto ipſo fuiſſe inſtitutam teſtantur hæc Evangelii verba : *Amen dico vobis , quæcumque alligaveritis ſuper terram , erunt ligata & in Cœlo : & quæcumque ſolveritis ſuper terram , erunt ſoluta & in Cœlo. Matt* 18. *verſ.* 18. Quamobrem etiam Presbyteri ex Epiſcoporum commiſſione confeſſiones audientes, dum quempiam abſolvunt , ex præſcripta in Rituali forma, ſed id autoritate Chriſti præſtare declarant. *Dominus noſter Jeſus Chriſtus te abſolvat, & ego autoritate ipſius te abſolvo ab omni vinculo excommunicationis, &c* E quidem quis poteſt peccata dimittere , niſi ſolus Deus ? Quis niſi ſolus Deus poteſt illorum dimittendorum facultatem tribuere ? Concil. Trid. ſeſſ. 23. de ref. expreſsè declarat quòd *Presbyteri in ſua ordinatione à peccatis abſolvendi poteſtatem accipiant.*

4. Sed quantùm ad propagationem , ſeu communicationem juriſdictionis , prout ab ordine diſtinguitur , ſi , ut communiter explicatur , nihil aliud ſit , quàm aſſignatio , & ſubjectio ſubjectorum, in quos exerceatur à Chriſto inſtituta regendi populi autoritas, non videtur poſſe cujuſvis Epiſcopi juriſdictio ad Chriſtum immediatè referri. Quod enim hi , vel illi fideles ad hanc Diœceſim pertineant, ex inſtitutione Divina non provènit. Chriſtus Eccleſiam ſuam in Patriarchatus, Provincias , Diœceſes,aut Parochias non diſtribuit, Facta eſt ergo hæc ſubditorum aſſignatio ab Apoſtolis , præſertim à B. Petro ; vel ab ejus Succeſſoribus , quando Epiſcopis quos mittebant , certam aliquam Parochiam , Provinciam , vel Diœceſim regendam aſſignarunt , eaque aſſignatio ad Epiſcoporum

ut consuetudo antiqua staret. Hinc oritur quarta ratio, quia scilicet judiciis, quæ secundùm antiquam consuetudinem feruntur, libentius partes acquiescunt; quod nimirùm ex omnium consensu in pari causa melior sit conditio possidentis. Par autem causa facilè judicatur, cùm obscura sunt utrinque jura, & incertæ rationes. Unde ad possessionem, seu consuetudinem necessariò recurrendum est. Denique non est efficacior ratio fovendæ pacis, & tranquillitatis, quàm observatio consuetudinis, *ipsa quidem mutatio consuetudinis*, ut scribit S. Augustinus ad Januarium epist. 118. *etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat.*

5. Non igitur ad consuetudinem, seu usum attenditur, quasi ad causam jurisdictionis, sed potius tamquam ad effectum & signum illius. Nec inde colligitur non pendere illam à B. Petri Successoribus, sed B. Petri ordinationem, ac dispositionem ab ejus Successoribus & à tota Ecclesia religiosissimè custodiri, dum scitur; atque ut cognoscatur, per consuetudinem antiquam investigari. Nam *nullâ potest consuetudine introduci, quod aliquis præter sui Superioris licentiam Confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit solvere vel ligare.* Cap. *Si Episcopus* de pœnit. & remission. in 6. quod etiam dicendum de aliis jurisdictionis actibus.

CAPUT VIII.

Utrum Iurisdictio Episcoporum sit à Deo immediatè.

1. EArum Dignitatum, quas à Christo ipso institutas fuisse in Scripturis Sacris non legimus, acceptas Ecclesiæ referre non est admodum difficile: præcipuasque in earum institutione partes B. Petro, ejusque Successoribus adscribere par est, vel etiam omninò necessarium, saltem quantum ad eas Regiones, in quibus soli Ecclesias fundarunt. Verùm quia Episcopatus Christum habet autorem, contendunt aliqui jurisdictionem Episcopalem, non solùm in communi, sed etiam Episcopi uniuscujusque, à Deo esse immediatè.

2. Abstinuissemus ab hujus quæstionis tractatione, non solùm propter

propter ejus difficultatem ; ſed etiam , quia cùm ſacrum hunc Ordinem maximè veneremur , & venerandum omnibus cupiamus , diſplicent nobis , quæcumque venerationem illam poſſunt quavis occaſione imminuere ; niſi animadvertiſſemus illuſtriſſimos Epiſcopos Pariſiis congregatos ſuam in Deum juriſdictionem referre tum maximè conatos , cùm juſtis Summi Pontificis Decretis repugnabant , quaſi ab ejus cenſura tuti videri vellent , autoritatem nimirùm ſuam non à ſancta Sede, ſed à Chriſto habentes , cui nequeat Summus Pontifex derogare ; imò nec modum ponere , niſi certo ordine ac cum certis formulis, quas ipſimet , quorum intereſt, impediant.

3. Poteſtatem juriſdictionis , abſolutè , ac in ſe conſideratam à Chriſto ipſo fuiſſe inſtitutam teſtantur hæc Evangelii verba : *Amen dico vobis , quæcumque alligaveritis ſuper terram , erunt ligata & in Cœlo : & quæcumque ſolveritis ſuper terram , erunt ſoluta & in Cœlo. Matt* 18. *verſ.* 18. Quamobrem etiam Presbyteri ex Epiſcoporum commiſſione confeſſiones audientes, dum quempiam abſolvunt , ex præſcripta in Rituali forma, ſed id autoritate Chriſti præſtare declarant. *Dominus noſter Jeſus Chriſtus te abſolvat, & ego autoritate ipſius te abſolvo ab omni vinculo excommunicationis, &c* E quidem quis poteſt peccata dimittere, niſi ſolus Deus ? Quis niſi ſolus Deus poteſt illorum dimittendorum facultatem tribuere ? Concil. Trid. ſeſſ. 23. de ref. expreſsè declarat quòd *Presbyteri in ſua ordinatione à peccatis abſolvendi poteſtatem accipiant.*

4. Sed quantùm ad propagationem , ſeu communicationem juriſdictionis , prout ab ordine diſtinguitur , ſi , ut communiter explicatur , nihil aliud ſit , quàm aſſignatio , & ſubjectio ſubjectorum, in quos exerceatur à Chriſto inſtituta regendi populi autoritas , non videtur poſſe cujuſvis Epiſcopi juriſdictio ad Chriſtum immediatè referri. Quod enim hi , vel illi fideles ad hanc Diœceſim pertineant, ex inſtitutione Divina non provènit. Chriſtus Eccleſiam ſuam in Patriarchatus, Provincias , Diœceſes, aut Parochias non diſtribuit, Facta eſt ergo hæc ſubditorum aſſignatio ab Apoſtolis , præſertim à B. Petro ; vel ab ejus Succeſſoribus , quando Epiſcopis quos mittebant , certam aliquam Parochiam , Provinciam , vel Diœceſim regendam aſſignarunt , eaque aſſignatio ad Epiſcoporum

rum sic missorum successores transiit, ut scilicet eam Provinciam, vel Diœcesim, non aliam, subditam haberent. Quod quid aliud est, quàm jurisdictionem accipere, in eo sensu, quem suprà diximus? Hæc enim Parochiarum, vel Provinciarum distinctio, non ad solam politiam externam pertinet, sed ut valeant, quæ ab Episcopis constituuntur ordinationes aut censuræ, & quæ conceduntur dispensationes, absolutiones, & alia hujusmodi, quæ nullius essent momenti, si ab Episcopis præstarentur extra propriam Parochiam, ac erga sibi non subditos.

5. Itaque dum à summo Pontifice uniuntur Episcopatus, confertur jurisdictio Episcopo; quandoquidem ei subjiciuntur fideles, in quos potest post unionem, cùm antea non posset, munia Episcopalia exercere; cùm autem dividuntur Episcopatus, subtrahuntur Episcopo subditi, in quos jam non poterit, cùm posset anteà, jurisdictione uti. Sicut ergo institutis jam Episcopatibus Papa unione, vel divisione jurisdictionem Eiscoporum auget, vel minuit; ita dum Episcopatus primò constituit, jurisdictionem primis Episcopis contulit: Qui autem Episcoparum deinde adepti sunt, vel à Romano Pontifice promoti sunt, atque ita jurisdictionem ab eo immediatè receperunt: vel ab iis constituti sunt, quibus summus Pontifex hanc concesserat facultatem, atque adeo per summi Pontificis autoritatem.

6. Indubitatum est post Concilium Tridentinum, posse summum Pontificem certorum casuum absolutionem sibi reservare: ita ut, si post illam reservationem Episcopi absolvere tentarent, etiam proprios Diœcesanos, nihil efficerent: Potest, factâ reservatione Episcopo facultatem impertiri ab illis casibus absolvendi. Non posset autem summus Pontifex in hujusmodi casibus jurisdictionem Episcopis adimere, vel concedere, si eam à jure Divino haberent, non posset fideles subditos, non subditos, quantum ad casus reservatos efficere, si Deus ipse subdidisset.

7. Potest etiam summus Pontifex, dum justa intercedit causa, jurisdictionem Episcopis auferre, eos deponendo, immò potest, licet non debeat, etiam sine causa jurisdictionem restituere, illos in pristinum statum reponendo. Pendet ergo illo-

illorum Jurisdictio à summo Pontifice. Ideo licet Eucharistiam validè conficiant, quantumvis justè à Pontifice prohibiti, & quantumvis conficientes peccent; solvere tamen, vel ligare in neutro foro possunt, justè verante summo Pontifice, qui scilicet primum est de jure Divino, secundum, quantùm ad materiam, in quam exercendum est, à summo Pontifice derivatum.

8. Nec dicas datam esse summo Pontifici totius Ecclesiæ curam, ita ut possit secundùm rectam rationem, & præscriptum sacrorum Canonum, Episcopos corrigere, sibi casus reservare, Episcopatus unire, vel dividere; hinc tamen non rectè inferri jurisdictionem, quam Papa demit, antea dedisse: sicut enim potest Judex per suam sententiam vitam auferre, quam non dederat; ita & Pontifex Episcopalem jurisdictionem, quam non communicaverit, tollere potest, in pœnam criminis, Sed maxima disparitas est. Possunt enim Judices vitam auferre tantùm, non ablatam reddere, quia nec dare poterant. Papa verò ut jam diximus, jurisdictionem tollit, & sublatam reddit; quod datam ab eo fuisse arguit.

9. Respondebis, Papam quidem posse justâ de causâ Episcopos jurisdictione spoliare, non autem sine causa; quod signum est illam à Deo, non autem à Pontifice, saltem absolutè, pendere. Si enim Episcopus injustè deponatur, validè suâ jurisdictione uti poterit, etiam invito summmo Pontifice. Sed ex eo argumento istud tantùm efficitur, summum Pontificem non adeo esse liberum, ad tollendam jurisdictionem, ubi eam largitus est, ut ad retinendam, antequam impertitus fuerit, quod nemini mirum videri debet; cùm etiam in regimine politico judices quidem delegati revocentur ad nutum; ordinarii autem, non sine causa, ut sæpè præjudicatum esse legimus in Senatus-Consultorum collectoribus, adversus Dominos temporales: imò etiam aliquandò adversus Episcopos, aut alios Superiores Ecclesiasticos.

10. Gallicani Præsules litteras, quibus Beneficia Parochialia conferunt, eâ formâ conficiunt; quâ Theologorum Parisiensium opinioni, jurisdictionem Parochorum de jure Divino esse asserentium, non assentiri se significant, sed potius se jurisdictionem Pa-

Digitized by Google

rochis tribuere, dum Parochiam conferunt; ejus tamen ſine cauſa revocandæ facultatem omninò non habent Uterentur enim non rarò. Reponent fortaſſis id ita ab Eccleſia ſtatutum eſſe, ac ob defectus ſimilis ſtatuti ſe reliquis Presbyteris Beneficium non obtinentibus liberrimè juriſdictionem vel negare vel annuere, vel auferre, vel prorogare: ſed ſi à Deo provenit, quod Epiſcopi juriſdictionem Parochis impertiant, quomodo ab Eccleſia coarctari poteſt hæc eorum facultas? Porrò non minus ab Epiſcopo conferri videtur juriſdictio Sacerdoti, dum ad vitam, quàm dum tempus tantùm conceditur, licet in primo caſu difficiliùs revocetur.

11. Plurimùm deſudavit Illuſtriſſimus Petrus de Marca lib. 1. cap. 7. & alibi in reſtringendis ordinationibus Metropolitanorum & Epiſcoporum à Romano Pontifice conſecrandorum intra Regiones ſuburbicarias, volens ſcilicet juxta Ruffini, & interpretis Dionyſio antiquioris verba, Canonem 6. Concilii Nicæni comparationem inter Patriarchas Alexandrinum, & Romanum, ita inſtituiſſe, ut Alexandrinus in toto ſuo Patriarchatu eamdem obtineret poteſtatem, quam Romanus, non in toto Occidente, ſed in ſolis Eccleſiis ſuburbicariis, in quibus & ordinationes Epiſcoporum faciebat, & congregationes Synodorum; quo diſcrimine videtur inſinuare majorem eſſe ſummi Pontificis, etiam tanquam Patriarchæ Occidentis, autoritatem in ſuburbicarias quàm in reliquas Occidentis Eccleſias. Unde poſſet fortaſſe aliquis ſuſpicari Epiſcoporum ſuburbicariorum juriſdictionem à Patriarcha Romano, à quo ordinantur pendere; non autem aliorum v. g. Gallicanorum.

12. Sed impoſſibile eſt, quantumcumque ſe torqueat Marca, & quamcumque amplectatur Regionum ſuburbicariarum acceptionem, cùm eas de toto Occidente nolit intelligere, ut poſſit aliquam Imperii diviſionem aſſignare, in qua ſuburbicariæ regiones exactè Eccleſias omnes complectantur, quarum Epiſcopos Romanus Pontifex ordinabat. Res eſt evidens, ſi Regiones ſuburbicariæ juxta magis propriam acceptationem, intra centenarium ab urbe milliarium concludantur, idque fateri videtur ipſe Marca num. 6. cùm locis ſuburbicariis etiam totam Metropolim Romanam non comprehendi agnoſcit. *Per loca ſuburbicaria*, inquit, *Regio-*

nes illas quatuor intellexit, quæ aliquot Civitatibus adjectis integram Metropolim Romanam è 69. Episcopatibus conflatam constituunt. Sed quid de Ecclesiis Mediolanensi, & Aquileiensi dicet, ac de toto Illyrico?

13. Veram discriminis in Episcoporum Occidentalium ordinatione rationem jam assignavimus, quod nimirum Gallia, & aliæ Patriarchatûs Occidentalis Provinciæ ita erant Româ remotæ, ut ordinandi Episcopi commodè illuc accedere non possent, nec tam erant alteri Patriarchæ vicinæ, ut usurpationis esset periculum: quare permissa est Metropolitanis Episcoporum; & Episcopis Metropolitanorum ordinatio, vel Metropolitanis vicinis invicem. Cùm enim Patriarcharum jure contineantur Episcoporum ordinationes, ut probat ipsemet Marca eodem cap. 7. num. 1. & 2. cur Patriarcha Romanus ea facultate solus careret in maxima sui Patriarchatûs parte, qui & cæteris Patriarchis Dignitate Patriarchali æqualis est, & universali Primatu illis superior. Equidem venerabilis Beda in hist. Eccles. gentis Anglorum lib. 3. cap. 29. & alibi tradit Episcopos Anglicanos Romæ ordinari solitos: libro autem 2. cap. 18. permissam seu renovatam ab Honorio I. Episcopis Dorovernensi & Eboracensi ordinationem Episcopi in locum præmortui. *Vice B. Petri Apostolorum Principis*, inquit Honorius epist. 6. à Beda relatâ, *autoritatem tribuimus, ut quando unum ex vobis divina ad se jusserit gratia vocari, is, qui superstes fuerit, alterum in loco defuncti debeat Episcopum ordinare. Causam quam diximus affert, quia ut & vobis concederemus, longa terrarum mariſque intervalla, quæ inter nos ac vos obsistunt, ad hæc nos condescendere coegerunt; ut nulla possit Ecclesiarum vestrarum jactura per cujuslibet occasionis obtentum pervenire.*

14. Quid quod in aliis Patriarchatibus habenda erat etiam ratio distantiæ locorum, pro quibus ordinandi erant Pastores, ut docent S. Innocentius I. epist. 18. quæ est ad Alexandrum Antiochenum. *Itaque*, inquit, *arbitramur frater charissime, ut sicut Metropolitanos autoritate ordines singulari, sic & cæteros non sine permissu, conscientiaque tua sinas Episcopos procreari. In quibus hunc modum rectè servabis, ut longè positos litteris datis, ordinari censeas ab his, qui nunc eos suo tantum ordinant arbitratu: vicinos autem, si æstimas, ad manus impositionem tuæ gratiæ statuas pervenire.*

15. Præterea si juxta regulam à Marca propositam, & plurimum commendatam ; *qui pertinet ad Synodum pertinet ad consecrationem.* Nonne summi Pontifices Gallicanos Episcopos ad Concilium Romam evocarunt, aliquando cum Italiæ tantùm, aliquando cum aliarum Provinciarum Præsulibus ? Id de S. Damaso testatur his verbis Theodoretus, Ecclesiasticæ Historiæ lib. 2. cap. 22. *Fuit autem scriptionis princeps Damasus, vir variis virtutum generibus ornatus, qui post Liberium Præsulatum Romanæ Ecclesiæ sortitus esset. Cum hoc faciebant ergò Episcopi Italiæ, & Galatiæ, quæ nunc Gallia appellatur, congregati Romæ, quorum, & ipsorum nomina exponere nimis longum arbitratus sum.*

16. Epistolæ Synodicæ Agathonis Papæ & Romanæ Synodi 125. Episcoporum, quæ fuit velut instructio Legatorum, qui missi sunt ad Synodum sextam celebrandam, superscriptio erat ista, *Piissimis, &c. Agatho Episcopus servus servorum Dei, cum universis Episcopis subjacentibus Concilio Apostolicæ Sedis.* Ei autem subscripserunt inter alios Adeodatus Episcopus Ecclesiæ Leucorum, Felix Episcopus Arelatensis, & Taurinus Diaconus Ecclesiæ Telonensis Legati Synodi per Galliarum Provincias constitutæ.

17. Sicut autem propter locorum distantiam non ita frequenter vocati sunt Episcopi Gallicani ad Concilium Romanum, ita eâdem de causa illorum ordinationem sibi non reservavit Pontifex Romanus.

CAPVT IX.

Confirmatur Iurisdictionem Episcoporum à Summo Pontifice pendere.

1. EPiscopalem Ordinem sine titulo, id est sine assignata plebe, quæ regenda sit, atque adeo sine jurisdictione conferri validè posse, quamvis non expediat, docet Ioannes Gersonius tractatu de statibus Ecclesiasticis considerat. 8. de statu Prælatorum. *Status Episcopalis* inquit, *licet esse possit in aliquo sine plebe, & sine usu, vel exercitio, hoc fieri non convenit, quia vanum & mon-*

monſtruoſum in Eccleſia videretur ; quoniam fruſtra eſt poteſtas, cui non ſubeſt operatio. Ubi notanda eſt diſtinctio inter *non habere plebem, & non habere uſum, vel exercitium* ; Ne quis verba Gerſonii accipiat de Epiſcopis, quos Titulares vocant, qui, licet uſu & exercitio ſuæ juriſdictionis careant, tamen ſine plebe propriè non ſunt. Ordinantur enim ad aliquam Eccleſiam in partibus infidelium exiſtentem: nec eorum ordinatio monſtruoſa cenſeri debet, & tùm quòd poſſint Infideles illi ad fidem converti etiam ipſorum Epiſcoporum prædicatione, tùm quod interim illorum Epiſcoporum opera neceſſaria ſit Epiſcopis in partibus fidelium alicui Diœceſi præpoſitis, cui regendæ propter ſenium, infirmam valetudinem, aliamve cauſam impares ſunt.

2. Pater Chriſtianus Lupus in Canonem 6. Concilii Chalcedonenſis id non ſolùm fieri validè poſſe, ſed factum fuiſſe aliquando colligit ex Sozomeno. Sic autem ſcribit Hermias Sozomenus Hiſt. Eccleſ. lib. 6. cap. 34. *Adde his Barſen, & Eulogium, qui ambo poſt creabantur Epiſcopi non Urbis alicujus, ſed honoris cauſa, qui veluti vitæ piè anteactæ compenſatio in propriis Monaſteriis, illis deferebatur, ad quem modum Lazarus quoque, de quo ſuprà diximus Epiſcopus fuit.* Idem refert iiſdemque ferè verbis Nicephorus Calliſtus lib. 11. cap. 40. *Extitêre præterea Barſes, & Eulogius, qui ambo poſt longum Monaſtici exercitii certamen Epiſcopi ſunt facti, non in Urbe aliqua, ſed honoris gratiâ in Monaſteriis ſuis Epiſcopalem conſecuti ſunt conſecrationem : ita ut rectè aliquis Dignitatem eam tanquam præmium, ſeu remunerationem philoſophandi inſtituto eos accepiſſe dicat ; ſicuti & Lazarus de quo paulò ante poſt S. Heliodorum mentionem fecimus.*

3. Non deerit fortaſſe, qui Barſen, Eulogium, & Lazarum arbitretur propria Monaſteria pro Diœceſibus habuiſſe ; ſed non conſtat Monaſteria illa Epiſcoporum, in quorum erant territorio ; juriſdictioni fuiſſe ſubſtracta, nec patiebantur Canones duos Epiſcopos eiſdem locis, & perſonis præeſſe. Verùm quidquid ſit de facto, quòd ab Eccleſiæ praxi ordinaria abhorret : non video cur ſi non licitè, ſaltem validè poſſint Epiſcopi, quemadmodum & Sacerdotes ſine plebe ordinari. Quamvis enim major ſit illorum, quàm iſtorum dignitas, & potior autoritas, non tamen ita diverſus ordo ut

istis possit, illis non possit imprimi character & conferri Spiritus Sanctus cum potestate remittendi, & retinendi peccata, nullis assignatis subditis. Eo autem casu certum est jurisdictionem ab eo conferendam, qui eos ad regendam aliquam plebem mitteret, siquidem jurisdictio nihil aliud est quàm subditorum assignatio.

4. Summus quidem Pontifex, cùm toti Ecclesiæ præfici non possit, nisi ab eo, qui totâ Ecclesiâ major est, jurisdictionem suam consequitur ex vi institutionis Divinæ, & à Deo immediatè ante omnem confirmationem, & coronationem, statim atque designatus est per electionem eorum, ad quos pertinet jus eligendi. At verò cùm particularium Ecclesiarum regimen à superioribus Ecclesiasticis, præsertim à summo, conferri possit, non est cur pro illa collatione ad Deum immediatè recurratur.

5. At, inquit Pater Thomassinus, cùm Episcopi ceu Reges sint ad administrandum spirituale Regnum destinati, perinde absurdum videtur, si Episcopus sine plebe ordinetur ac si constituatur Rex sine Regno & sine subditis; hoc est sicut Rex non est qui Regno caret; ità nec Episcopus, qui nulli Parochiæ præficitur. Verùm præterquam quod Reges licet Regno renuncient, Regalem quandam dignitatem retinent: & Episcopi quamvis propriam Diœcesim abdicent, Episcopalem characterem non exuunt. Presbyterorum etiam est Regale Sacerdotium: nec illis frustra dicitur ab Episcopo. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata remittentur eis, &c.* & tamen jurisdictionem ordinatione non obtinent, sed eam postmodum; vel cum titulo, vel per simplicem commissionem accipiunt.

6. Objicitur præterea exemplum Episcoporum vagorum. Concilium enim Vermerienſe anno 752. can. 14. decrevit, *ut ab Episcopis ambulantibus per Patrias ordinatio Presbyterorum non fiat; si autem boni sunt illi Presbyteri, iterum consecrentur*: quibus verbis illas ordinationes non solùm illicitas, sed etiam nullas esse significat; quandoquidem eas iterari mandat, seu ordines conferri, quasi nunquam antea verè collatos: quia nimirum Episcopi sine plebe non reputabantur veri Episcopi. Verùm triennio post immutatum, vel saltem temperatum est hoc decretum. Sic enim statuit Concilium Vernense anno 755. can. 13. *De Episcopis vagantibus* (sive vacantibus) *qui Paro-*

Parochias non habent, nec scimus ordinationem eorum, qualiter fuit, placuit juxta instituta sanctorum Patrum, ut in alterius Parochia ministrare, nec ullam ordinationem facere debeant, sine jussione Episcopi, cujus Parochia est. Et si hoc facere præsumpserint, ab officio suspendantur, interim quod ad Synodum exinde venerint, & ibidem secundùm canonicam institutionem accipiant sententiam; nisi tantùm pro itineris causa. Et si ullus Clericus, aut Laicus talem Episcopum, aut Presbyterum defensaverit sine commeatu Episcopi, cujus Parochia est, excommunicetur usque ad emendationem.

7. Continet Canon iste Vernensis causam Vermerienſis. Dubitabatur enim an Episcopi *ambulantes per Patrias*, seu vagantes revera ordinati fuissent. Ratio dubitandi erat, quia *Parochias non habebant*, & ab Ecclesiæ usu alienum erat, ut Episcopi ordinarentur, nisi ad certam plebem. Quamobrem majoris securitatis causâ præcepit Concilium Vermerienſe, ut ordinationes ab ipsis factæ, tanquam nullæ haberentur, & si personæ idoneæ judicarentur, ab Episcopis, de quibus nulla esset dubitatio, manuum impositionem acciperent. Sed quia poterant Episcopi illi vagantes, & plebem non habentes, fuisse revera ordinati, æquius censuit Concilium Vernense, ut usque dum in Synodo rationem pro se reddidissent, judicium de ordinationibus ab ipsis factis differretur.

8. Eas nullas esse judicavit Concilium Cabilonense secundum anno 813. can. 43. dum ait; *Sunt in quibusdam locis Scoti, qui se dicunt Episcopos esse & multos negligentes, absque licentia Dominorum suorum sive Magistrorum, Presbyteros & Diaconos ordinant: quorum ordinationem, quia plerumque in simoniam incidit & multis erroribus subjacet, modis omnibus irritam fieri debere omnes uno consensu decrevimus.* Sed præterquam quod similibus verbis aliquando exprimitur suspensio ab executione Ordinum verè receptorum, ordinationes à Scotis, factæ dicuntur *multis erroribus subjacere.* Accedit quod ignorabatur etiam de illis Scotis, an re vera manuum impositione consecrati fuissent, ut triennio post Concilium Cabilonense, affirmavit Concilium apud Celichyt an. 816. can. 5. cujus hæc verba sunt. *Quinto Interdictum est: ut nullus permittatur de genere Stoicorum in alicujus Diœcesi Sacrum sibi ministerium usurpare, neque ei consentire liceat ex sacro Ordine aliquid attingere, vel ab eis acci-*

istis possit, illis non possit imprimi character & conferri Spiritus Sanctus cum potestate remittendi, & retinendi peccata, nullis assignatis subditis. Eo autem casu certum est jurisdictionem ab eo conferendam, qui eos ad regendam aliquam plebem mitteret, siquidem jurisdictio nihil aliud est quàm subditorum assignatio.

4. Summus quidem Pontifex, cùm toti Ecclesiæ præfici non possit, nisi ab eo, qui totâ Ecclesiâ major est, jurisdictionem suam consequitur ex vi institutionis Divinæ, & à Deo immediatè ante omnem confirmationem, & coronationem, statim atque designatus est per electionem eorum, ad quos pertinet jus eligendi. At verò cùm particularium Ecclesiarum regimen à superioribus Ecclesiasticis, præsertim à summo, conferri possit, non est cur pro illa collatione ad Deum immediatè recurratur.

5. At, inquit Pater Thomassinus, cùm Episcopi ceu Reges sint ad administrandum spirituale Regnum destinati, perinde absurdum videtur, si Episcopus sine plebe ordinetur ac si constituatur Rex sine Regno & sine subditis; hoc est sicut Rex non est qui Regno caret; ità nec Episcopus, qui nulli Parochiæ præficitur. Verùm præterquam quod Reges licet Regno renuncient, Regalem quandam dignitatem retinent: & Episcopi quamvis propriam Diœcesim abdicent, Episcopalem characterem non exuunt. Presbyterorum etiam est Regale Sacerdotium: nec illis frustra dicitur ab Episcopo. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata remittentur eis, &c.* & tamen jurisdictionem ordinatione non obtinent, sed eam postmodum; vel cum titulo, vel per simplicem commissionem accipiunt.

6. Objicitur præterea exemplum Episcoporum vagorum. Concilium enim Vermeriense anno 752. can. 14. decrevit, *ut ab Episcopis ambulantibus per Patrias ordinatio Presbyterorum non fiat; si autem boni sunt illi Presbyteri, iterum consecrentur*: quibus verbis illas ordinationes non solùm illicitas, sed etiam nullas esse significat; quandoquidem eas iterari mandat, seu ordines conferri, quasi nunquam antea verè collatos: quia nimirum Episcopi sine plebe non reputabantur veri Episcopi. Verùm triennio post immutatum, vel saltem temperatum est hoc decretum. Sic enim statuit Concilium Vernense anno 755. can. 13. *De Episcopis vagantibus* (sive vacantibus) *qui Paro-*

Parochias non habent, nec scimus ordinationem eorum, qualiter fuit, placuit juxta instituta sanctorum Patrum, ut in alterius Parochia ministrare, nec ullam ordinationem facere debeant, sine jussione Episcopi, cujus Parochia est. Et si hoc facere præsumpserint, ab officio suspendantur, interim quod ad Synodum exinde venerint, & ibidem secundùm canonicam institutionem accipiant sententiam; nisi tantùm pro itineris causa. Et si ullus Clericus, aut Laicus talem Episcopum, aut Presbyterum defensaverit sine commeatu Episcopi, cujus Parochia est, excommunicetur usque ad emendationem.

7. Continet Canon iste Vernensis causam Vermerien sis. Dubitabatur enim an Episcopi *ambulantes per Patrias*, seu vagantes revera ordinati fuissent. Ratio dubitandi erat, quia *Parochias non habebant*, & ab Ecclesiæ usu alienum erat, ut Episcopi ordinarentur, nisi ad certam plebem. Quamobrem majoris securitatis causâ præcepit Concilium Vermerien se, ut ordinationes ab ipsis factæ, tanquam nullæ haberentur, & si personæ idoneæ judicarentur, ab Episcopis, de quibus nulla esset dubitatio, manuum impositionem acciperent. Sed quia poterant Episcopi illi vagantes, & plebem non habentes, fuisse revera ordinati, æquius censuit Concilium Vernense, ut usque dum in Synodo rationem pro se reddidissent, judicium de ordinationibus ab ipsis factis differretur.

8. Eas nullas esse judicavit Concilium Cabilonense secundum anno 813. can. 43. dum ait; *Sunt in quibusdam locis Scoti, qui se dicunt Episcopos esse & multos negligentes, absque licentia Dominorum suorum sive Magistrorum, Presbyteros & Diaconos ordinant: quorum ordinationem, quia plerumque in simoniam incidit & multis erroribus subjacet, modis omnibus irritam fieri debere omnes uno consensu decrevimus.* Sed præterquam quod similibus verbis aliquando exprimitur suspensio ab executione Ordinum verè receptorum, ordinationes à Scotis, factæ dicuntur *multis erroribus subjacere.* Accedit quod ignorabatur etiam de illis Scotis, an re vera manuum impositione consecrati fuissent, ut triennio post Concilium Cabilonense, affirmavit Concilium apud Celichyt an. 816. can. 5. cujus hæc verba sunt. *Quinto Interdictum est: ut nullus permittatur de genere Stoicorum in alicujus Diœcesi Sacrum sibi ministerium usurpare, neque ei consentire liceat ex sacro Ordine aliquid attingere, vel ab eis*

acci-

accipere in baptiſmo, aut in celebratione Miſſarum, vel etiam Euchariſtiam populo prabere, quia incertum eſt nobis unde, & an ab aliquo ordinentur.

9. Non urget magis quod à Chorepiſcopis ducitur argumentum. Verum enim quidem eſt Carolum Magnum, poſt ſententiam Leonis III. & Epiſcoporum Gallicanorum, ordinationes illorum ceu nullas habuiſſe præcipuè ex duplici capite. *Nam Epiſcopi non erant*, inquit Capitul. lib. 7. cap. 187. *quia nec ad quamdam Civitatis Epiſcopalem ſedem titulati erant, nec canonicè à tribus Epiſcopis ordinati.* Ingens eſt controverſia, utrum Chorepiſcopi Epiſcopalem ordinem, ſeu manuum impoſitionem ad ordinem Epiſcopalem acceperint, affirmantibus aliis, aliis negantibus, aliis obſervantibus Chorepiſcopos non fuiſſe omnes eodem modo ac ritu conſtitutos, ſed alios Epiſcopali charactere fuiſſe inſignitos, alios verò nequaquam. Verba Caroli Magni videntur illis favere, qui negant, illo ſaltem tempore Chorepiſcopis manus, ſicut Epiſcopis, impoſitas. Iſtis enim nonniſi à tribus imponuntur, ac cum deputatione ad certæ Civitatis Eccleſiam. Quis autem credat contra utrumque illud caput, tantopere à Canonibus commendatum, communiter ab Epiſcopis Chorepiſcoporum ordinatoribus fore peccandum, ſi Epiſcopalem ordinationem facere intendiſſent.

10. Sed quidquid ſit de Chorepiſcoporum ordine, nihil refert ad quæſtionem, quam modò præ manibus habemus. Certiſſimum enim eſt Chorepiſcopos ad certam plebem regendam conſtitutos fuiſſe. Nam, ut vel ipſum nomen innuit, erant Epiſcopi pagorum, ſeu vicorum: id eſt pro Epiſcopis extra Urbem, plebi præpoſiti, ibique ferè omnia munia Epiſcopalia obeuntes, quamvis ſub Epiſcopo Civitatis. Nihil autem refert utrum plebs, cui aliquis præficitur, ſit numeroſa, vel non; in Civitate, vel in pago, ut ſit titulus ſufficiens ad ordinationem. Licet enim vetuerint Canones Epiſcopos niſi in Civitatibus ordinare; ordinationem tamen ex hoc capite nullam eſſe objicitur. Difficultas autem modò eſt; utrum defectus tituli irritam reddat Epiſcopi ordinationem? At illa in Chorepiſcopis locum non habebat, ut diximus, quia territorium habebant, licet Epiſco-

po

po Civitatis ſubjectum. Nihil enim obeſt eandem plebem pluribus Paſtoribus ſubordinatis ſubeſſe.

11. Epiſcorum authoritatem à ſummo Pontifice proficiſci aliqui adhuc probant exemplo Moyſis; & 70. virorum, quos ipſe ſibi tanquam adjutores in regendo populo Iudaico adjunxit num. 10. Vt enim, inquiunt, 70. virorum autoritas à Moyſe pendebat, à quo Dominus de ſpiritu, quem ei dederat, abſtulit, & in eos contulit, non imminuto tamen Moyſis ſpiritu (alioquin enim non tam fuiſſet adjutus, & ſublevatus, quàm debilitatus) ita Epiſcoporum autoritas eſt participatio quædam poteſtatis ſummi Pontificis, ad quam velut fontem & originem refundenda eſt.

12. Præterea Eccleſia eſt ſtatus Monarchicus, cujus Monarcha ſummus Pontifex eadem pollet autoritate in omnes, & populos Chriſtianos, & populorum Iudices, & Rectores, qua Imperator, aut Rex in omnes Principes, Provinciarum Gubernatores, Prætores, alioſque Præfectos. Atqui certum eſt, & apud Iuriſconſultos indubitatum, juriſdictionem omnem à Rege, tanquam ab origine derivari, & in cæteros omnes emanare. Quid ni de ſummo Pontifice idem ſentiatur, ut ſit ipſe fons juriſdictionis Eccleſiaſticæ?

13. Accedit quod autoritas Epiſcoporum ſi à Chriſto immediatè oriretur, æqualis foret in omnibus. Maxima autem in ea inæqualitas obſervatur; cùm alii pluribus, alii paucioribus præſint, quam inæqualitatem quis alius conſtituit, quam is, qui Parochias inſtituit, eiſque præfecit Epiſcopos, B. Petrus, ejuſque Succeſſores in omnibus ſaltem illis Provinciis, quas hodie complectitur Eccleſia.

CAPUT X.

Rurſus confirmatur Juriſdictionem Epiſcoporum eſſe immediatè à ſummo Pontifice.

1. APoſtolos omnes juriſdictionem ſuam à Chriſto immediatè habuiſſe probatur ex eo, quod ab ipſo miſſi ſint; *ſicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos.* Ioan. 20. verſ. 21. *Euntes ergo docete omnes gentes* Matt. ultimo verſ. 19. Ergo è contra Epiſcopi, qui à Chriſto immediatè miſſi non ſunt, ſed ab ejus Vicariis, jurisdictionem

nem ab ipso immediatè non acceperunt. Sicut enim committens Commissario, ita mittens misso confert autoritatem. Quamobrem qui ab Apostolis mittebantur, modò unius Provinciæ, modò Regni integri curam assumebant. Aliquando alios Episcopos, vel plures, vel pauciores, aliquando nullos constituere poterant. Aliquando ad certum opus, aliquando ad integrum & perpetuum regimen deputabantur, prout Apostolis attentâ Ecclesiæ necessitate vel utilitate videbatur.

2. Qui ab Apostolis missi fuerant acceptæ potestatis participes alios efficiebant, juxta præscriptam sibi ab Apostolis mensuram, quam excedere non potuissent. Sive autem quis ad certum opus per aliquod tempus destinaretur, sive Pastor ordinarius statueretur, jurisdictionem habebat ab Apostolis: quemadmodum Episcopus Presbyterum alicui suæ Diœcesis parti præponens, sive Vicarium perpetuum eum constituat, sive ad nutum revocabilem, jurisdictionem ei tribuit.

3. Quin etiam Apostolis adscribenda erat jurisdictio Episcoporum, quos non ipsi, sed ex ipsorum concessione alii ordinabant. Sive enim defuncto Episcopo alium ipsi Apostoli substituerent, sive substituendi facultatem vicinioribus Episcopis aut Metropoleos Antistiti præberent, prout exigebat locorum vel propinquitas, vel distantia, Apostolicâ id fiebat autoritate. Nec sibi Christus reservaverat Episcoporum in singulis Diœcesibus, aut Provinciis constitutionem, sed regimen, & politiam Ecclesiasticam Apostolis commiserat; *constituens eos Principes super omnem terram*, cum potestate creandorum officialium, & assignandæ cuique suæ Provinciæ: paucis quibusdam fortassis exceptis, quos ipsemet Spiritus sanctus elegisse videtur, ut S. Paulum & S. Barnabam de quibus legimus in actis Apostolorum cap. 13. vers. 2. *Ministrantibus autem illis* (scilicet Apostolis) *Domino, & jejunantibus, dixit illis Spiritus sanctus: segregate mihi Saulum & Barnabam, in opus, ad quod assumpsi eos.* Et vers. 4. *Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto abierunt Seleuciam, &c.* Sed de hac electione in capite sequenti.

4. Quamvis autem Apostolis amplissima sit potestas à Christo collata, universæ tamen Ecclesiæ Pastor constitutus est Petrus; ipse positus est domus Dei fundamentum: ipsi traditæ sunt claves; ipsi commissæ sunt oves modo singulari. Quamobrem ad ipsum præcipuè referenda est jurisdictio aliorum Prælatorum, ut docet S. Thomas

mas in hæc verba Psalmi 41. *Constitues eos Principes super omnem terram.* Affirmat enim quod *alii Prælati constituuntur per summum Pontificem Hebræorum* § *Nemo assumat sibi honorem.* Moxq; causam insinuat his verbis; *Petrus obtinuit principatum universalem Ecclesiæ Ioann.21. Pasce oves meas.* Imò ab ipso solo vel ab ejus successoribus missi sunt Episcopi in illas Provincias, quibus hodiè præcipuè constat Ecclesia, quod jam sæpe monuimus; *Præsertim*, inquit S. Innocentius epist. 1. quæ est ad Decentium Episcopum Eugubinum, *cùm sit manifestum in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Aphricam, ac Siciliam Insulasque interjacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos* QVOS VENERABILIS APOSTOLVS PETRVS; AVT EIVS SVCCESSORES CONSTITVERINT SACERDOTES. Ostendimus suprà B. Petrum Ecclesiis Patriarchalibus Dignitatem contulisse: ac probari posset alias, quæ post ipsas majori autoritate præditæ fuerunt, primos à Beatissimo illo Apostolo Episcopos accepisse, ut de Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia indicat prima ejus Epistola cap. 1 & cap. 5. De Constantinopoli, S. Agapetus epist. ad Petrum Hierosolymitanum in Concil. Const. sub Mena act. prima; de aliis, alii.

5. Certè qui olim in suis Parochiis, seu Provinciis, aut Diœcesibus, vel etiam in locis circumvicinis, novas cathedras Episcopales eligebant, jurisdictionem se novis Episcopis conferre arbitrabantur, cum ejus aliquam partem & aliquod signum retinerent, puta futurorum quoque Prælatorum ordinationem, confirmationem, convocationem ad Synodum, correctionem & similia; unde Primatûm jus ortum aliqui arbitrati sunt, reservatâ Ecclesiæ Matrici in suas filias autoritate. Potiore ergo ratione Petro, Petrique successoribus tribuenda est jurisdictio Episcoporum Ecclesiis ab ipsis fundatis præficiendorum. Quamobrem à SS. Doctoribus, & à Theologis Episcoporum jurisdictio à B. Petro dicitur orta. Quod non tantùm de ordinis communis, sed etiam de causalitatis, ut in scholis loquuntur, prioritate, intelligendum significant eorum verba.

6. Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus lib. 7. contra Parmenianum; *Bono unitatis*, inquit, *B. Petrus (cui satis erat, si postquam negavit, solam veniam consequeretur)* & PRÆFERRI OMNIBVS APOSTOLIS MERVIT, ET CLAVES REGNI CÆLORVM COMMVNICANDAS CÆTERIS SOLVS ACCEPIT. Non ergo

PRÆFERRI OMNIBVS APOSTOLIS MERVIT ſolius honoris ordine: ſed ET CLAVES REGNI CÆLORVM SOLVS ACCEPIT. Si ſolus; non ergo alii cum eo, ſaltem eodem prorſus modo. Imò ex his verbis, COMMVNICANDAS CÆTERIS, inferunt aliqui Petrum ipſum immediatè cæteris etiam Apoſtolis claves, ſeu juriſdictionem communicaſſe. Sed cum S. Optatus non exprimat à quo facienda eſſet communicatio, præſtat ejus verba cum diſtributione accommoda interpretari, ut Apoſtolis quidem Chriſtus, aliis autem Prælatis Petrus, vel cum Petri conſenſu, reliqui Apoſtoli communicaverint.

7. Sanctus Gregorius Nyſſenus adverſus eos, qui caſtigationes ægrè ferunt, id tradit de Epiſcopis his verbis; *Nihil falſi, aut mendacii ſcriptum eſt in Evangeliis, neque Chriſti prædictio exitum fallacem habet.* PER PETRVM *Epiſcopis dedit clavem cœleſtium bonorum.* Non in Petro ſolum, ſed, PER PETRVM *Epiſcopis.*

8. Sanctus Innocentius in epiſt. ad Concilium Carthaginenſe, quæ eſt 91. inter Epiſtolas S. Auguſtini, aſſerit, quod à B. Petro IPSE EPISCOPATVS ET TOTA AVTORITAS *nominis hujus emerſit.* Et in epiſtola ad Concilium Milevitanum, quæ eſt 93. inter S. Auguſtini epiſtolas *Præſertim*, inquit, *quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres, & Coepiſcopos noſtros, non niſi ad Petrum, id eſt*, SVI NOMINIS, ET HONORIS AVTOREM *referre debere.* Hæc verba, *autoritas*, & *autorem*, aliquid ſpecialius, quàm prioritatem ordinis ſine dubio deſignant.

9. Stephanus Epiſcopus Lariſſæ in Theſſalia ad Bonifacium II. ſcribit apud Labbeum; *quia Domino dicente tertiò. Amas me? Paſce oves meas, tradidit prius vobis mandatum oſtendens, &* PER VOS *deindè omnibus per univerſum Mundum ſanctis Eccleſiis condonavit.*

10. Sanctus Leo Magnus eumdèm ſenſum apertius declaraſſe videtur ſerm. 3. de aſſumptione ſua his verbis; *Magnum & mirabile, dilectiſſimi, huic viro* (Petro) *conſortium potentiæ ſuæ tribuit Divina dignatio: & ſi quid cum eo commune cæteris voluit eſſe Principibus, nunquam* NISI PER IPSVM *dedit, quidquid aliis non negavit.* Non poterant verba maioris energiæ adhiberi, quàm iſta; *nunquam niſi per ipſum dedit quidquid aliis non negavit.* Et alibi; *hujus muneris* (ſcilicet prædicationis veritatis) *Sacramentum ita Dominus ad omnium Apoſtolorum officium voluit pertinere, ut in Beatiſſimo Petro omnium ſummo principaliter collocaret, ut* AB IPSO *quaſi quodam capite*

capite dona ſua velut in corpus omne diffunderet. Epiſt. 89. quæ eſt ad Epiſcopos Provinciæ Viennenſis.

11. Ioannes Epiſcopus Ravennas in epiſt. ad S. Greg. Mag. quæ habetur poſt epiſtolam 94. lib. 2. ſeu 55. indictionis 11. ejuſdem Pontificis, ſic ſe apud illum excuſat; *Et quibus cauſis ego ſanctiſſimæ illi ſedi,* QVÆ VNIVERSALI ECCLESIÆ IVRA SVA TRANSMITTIT, *præſumpſerim obviare, propter cujus conſervandam autoritatem, &c.*

12. Id ipſum docet expreſſius S. Thomas in 4. ſententiarum diſt. 19. quæſt. 1. art. 3. quæſtiuncula 1. *Ad primum ergo,* inquit, *dicendum, quod ad abſolutionem requiritur duplex poteſtas, ſcilicet poteſtas ordinis, & poteſtas juriſdictionis. Prima quidem poteſtas eſt æqualiter in omnibus Sacerdotibus, non autem ſecunda. Et ideo ubi Dominus Ioann. 20. dedit omnibus Apoſtolis communiter poteſtatẽ remittendi peccata, intelligitur de poteſtate, quæ conſequitur ordinem, unde & Sacerdotibus quando ordinantur, illa verba dicuntur; ſed Petro dedit ſingulariter poteſtatem remittendi peccata, Matt. 16. ut intelligatur, quod ipſe* PRÆ ALIIS HABET POTESTATEM IVRISDICTIONIS. *Poteſtas autem ordinis quantum eſt de ſe, ſe extendit ad omnes abſolvendos, & ideo indeterminatè Dominus dixit Quorum remiſeritis peccata, intelligens tamen, quod uſum illius poteſtatis eſſe deberet præſuppoſita poteſtate Petro collata ſecundum ipſius ordinationem.* Non ne ordinatio Petri pro uſu poteſtatis remittendi peccata eſt collatio jurisdictionis? Id clarius explicat S. Doctor lib. 4. contra gentiles cap. 16. *Petro ſoli promiſit, tibi dabo claves Regni Cœlorum, ut oſtenderetur poteſtas clavium* PER EVM AD ALIOS DERIVANDA *ad conſervandam Eccleſiæ Vnitatem.*

13. Non minus apertè eamdem doctrinam tradit S. Bonaventura opuſc. Quare Fratres Minores prædicent & confeſſiones audiant; *Proprius*, inquit, *Sacerdos dicitur, cui quiſque ſpecialiter gubernandus eſt commiſſus ab Eccleſia vice Dei. Prætermiſſis igitur diverſis diſtinctionibus, quatuor ſunt cujusque plebis Parochialis proprii Sacerdotes. Primus & præcipuus eſt ſummus Pontifex, cui tota Eccleſiaſtici gregis cura ſingulariſſimè commiſſa eſt,* ITA QUOD OMNES INFERIORES ECCLESIÆ RECTORES, CURAM, ET TOTAM POTESTATEM QUAM HABENT SUPER SUBDITOS AB IPSO ACCIPIUNT MEDIATE, VEL IMMEDIATE.

CAPUT XI.

Aliis Testimoniis eadem doctrina confirmatur.

QUàm communis sit hæc doctrina constarer, si quilibet Ordo religiosus, pro suo erga summum Pontificem studio institusi sui scriptorum, qui eam tradiderunt catenam conficeret; ari diligentiâ uterentur Univei sitatum Doctores. Nos aliquos dum axat referemus, qui vel studuerunt, vel docuerunt in Gallia.

2. Sed occurrendum est exceptioni quam præsentio Gallos opposituros, scilicet suspectum esse hac in parte Regularium testimonium, eo quod ipsorum referat, ad tuenda contra Episcopos sua privilegia, Papæ quidem potestatem extollere, aliorum verò Prælatorum jurisdictionem deprimere. Hæc objectio aliquam præ se ferret veri speciem, nisi ex iis scriptoribus aliquorum conspicua vitæ sanctitas cum eximia doctrina conjuncta, ut S. Thomæ, ac S. Bonaventuræ superiori capite citatorum, aliorum nulli Ordini adscriptorum suffragium, aliquorum etiam Episcopali Dignitate insignitorum consensus, multitudo denique in illam sententiam conspirantium, illam ab auctoritate certam efficerent.

3. Illam solidè adstruit Herveus Natalis Brito, Ordinis S. Dominici in tractatu *de potestate Papæ*, sub cujus initium ait; *Quidem ignorantes potestatem Sedis Apostolicæ, vel contemnentes eamdem, quærentes suam potestatem statuere & indebitè ampliare, nolunt recognoscere suam potestatem esse à Sede Apostolica, nec eam volunt recognoscere, sicut prædicta potestate Sedis Apostolicæ stabilitam, dicentes potestatem Episcoporum & Curatorum aque esse immediatè à Deo, sicut potestatem Sedis Apostolicæ, & potestatem prædictorum Episcoporum & Curatorũ non esse à Papa, sed immediatè à Christo; Quod* ERRONEUM IUDICO, *ut infra patebit. Ad hujus ergo erroris exclusionem videnda sunt quædam in generali de potestate jurisdictionis.* Hervei doctrinam S. Antoninus, quamvis Archiepiscopus, suam facere non dubitavit parte 2. summæ Theologicæ tit. 12. cap. 3. cujus §. quintum sic inchoat; *De plenitudine potestatis Papalis jurisdictionis erga alias potestates inferiores, ut Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, & Parochiales Curatos.*

Ubi

Vbi ſciendum ſecundum Herveum in dicto Tractatu, quod omnis poteſtas Eccleſiaſtica alia à Papali ſubeſt ei quoad tria. Primo quantum ad correctionem abuſus. Secundo QVANTVM AD INSTITVTIONEM, ET COLLATIONEM IPSIVS POTESTATIS *inferioris. Tertio ad ſubſidium adminiculativum, &c.* Vide ſi lubet ibi, & tit. 3. cap. 11. § 14.

4. Ut autem Scriptores Gallicanos proſequamur. Eandem ſententiam amplexus eſt pluribus in locis veritatis magis quàm augendæ propriæ Dignitatis ſtudioſus Egidius Columna, Bituricenſis Archiepiſcopus, Aquitaniæ Primas. Videri poteſt in lib. de renunciatione Papæ cap. 8. & alibi. Sed majoris ponderis eſt ejus ſuffragium in opere, in quo Iuriſdictionis Epiſcopalis fundamenta firmiùs ſtabilire operæ prerium erat; ſcilicet ubi exemptiones impugnat, vel potiùs earum abuſus, nempe opuſc. contra exemptos, in cujus cap. 2. ſic ſcribit; *Cùm Pontifices & Epiſcopi ſint opera ſapientiæ ſummi Pontificis, quia* PER EVM, VEL PER AVTORITATEM EIVS SVNT ASSVMPTI IN PARTEM SOLLICITVDINIS, &c. Vide ibidem cap. 25.

5. Thomas ab Argentina Theologiam Pariſiis profeſſus circa annum 1445. diſt. 25. quæſt. 1. art. 2. *Cum igitur, inquit, Iuriſdictio ſpiritualis cujuslibet Sacerdotis dependeat à ſummo Pontifice, apud quem ſolum reſidet Iurisdictionis plenitudo, tam in fieri, quàm in conſervari,* IPSE ENIM QVOTIDIE POTEST DARE ET AVFERRE HVIVSMODI IVRISDICTIONEM, *prout ad ſtatum Eccleſiæ gubernandum ipſe viderit expedire: ideo poteſtas excommunicandi, quæ præcisè innititur Iuriſdictioni, dependet à poteſtate Eccleſiæ, ſeu ſummi Pontificis non ſolùm in fieri, verùm etiam in conſervari, quia non dependet minus illud quod innititur, quàm dependeat illud, cui innititur. Et eadem ratione poteſtas abſolvendi in Foro pœnitentiæ, in quantum innititur juriſdictioni, dependet tam in fieri, quàm in conſervari à poteſtate Eccleſiæ. Et hinc eſt quod ſubtractâ juriſdictione per ſententiam Iuris, vel Iudicis à Prælato, vel Sacerdote, tunc non poſſunt excommunicare, nec pœnitentias ſalutares injungere, & ſi de facto attentant, irritum eſt, & inane quod faciunt; quia poteſtas, quâ hæc facere deberent, non eſt eis conſervata, ſed potius irritata ab eo, à* QVO DEPENDET HVIVSMODI POTESTATIS CONSERVATIO.

6. Ioannes à Celaia in tertium ſent. diſt. 25. quæſt. 7. idem ſentit, etiam de Apoſtolis, & expleat, probatque in hunc modum; *Quæritur*

ſeptimo

septimò circa eamdem distinctionem utrum à Romano Pontifice derivetur ad omnes alios Prælatos Ecclesia potestas jurisdictionis. Ad hanc difficultatem respondetur, affirmativè..... Iam probatur eadem responsio per rationes. Prima est talis. Cateri Apostoli à Petro non habuerunt oves subditas immediatè à Christo: ergo non habuerunt immediatè potestatem jurisdictionis à Christo. Antecedens patet, quia soli Petro Salvator noster dedit oves Ioann. vlt. cap. & nulli alteri: ergo non habuerunt oves immediatè à Christo. Secunda ratio talis est: in omni principatu potestas jurisdictionis derivatur ad quamcunque personã à Monarcha talis Principatús, teste D. Dyonisio, tam in lib. de Cæsti Hierarchia, quàm de Ecclesiastica Hierarchia. Sed Papa est Monarcha in Principatu Ecclesiastico, ut prelatum est superius, ergo AB IPSO DERIVATVR POTESTAS IN OMNES ALIOS PRÆLATOS ECCLESIÆ. *Tertia ratio talis est: teste eodem Dyonisio in libris allegatis, Ecclesia nostra militans ordinata est ad instar cælestis Hierarchiæ: sed in cælesti Hierarchia est unus Monarcha, scilicet Dominus Deus, à quo derivatur potestas in omnes alios: ergo ita erit in Ecclesiastica Hierarchia & non est ponendus alius à Pontifice Romano.* Deinde solvit objectiones, sicque respondet; *Arguitur autoritate Divi Bernardi in lib. de consid. ad Eugenium Papam dicentis*; Erras *si ut summam, ita & solam instituram a Deo, est: mas tuam Apostolicam potestatem: ergo aliæ potestates à Papatu sunt institutæ à Deo, & per consequens potestates aliorum Prælatorum Ecclesiæ non derivantur à Romano Pontifice. Pro hujus argumenti solutione est advertendum, quod in quolibet Prælato Ecclesiæ possumus duo considerare, scilicet dignitatem in se, & Dign. tatem hujus personæ: Dignitas in se immediatè est instituta à Deo; Dignitas autem hujus personæ, id est quod ista persona habeat istam Dignitatem, sive potestatem Ecclesiasticam non est à Deo immediatè,* SED MEDIANTE ROMANO PONTIFICE, QVI VOLVIT ISTVM INSTITVERE IN EPISCOPVM, *vel Rectorem. Quamvis talis potestas sit mediatè à Deo juxta illud Pauli ad Romanos 13. Omnis potestas est à Deo; isto notato respondetur ad formam argumenti negando ultimam consequentiam. Nam licet Dignitas Episcopalis, sive Rectoralis sit institutà à Deo: non tamen est institutum à Deo immediatè, quod iste habeat Dignitatem Episcopalem vel Rectoralem sed à Romano Pontifice.*

7. Mi-

7. Michael Maucler parte 2. de Monarchia lib. 4. cap. 10. eamdem tradit doctrinam. Marcum Antonium de Dominis Episcopum Spalatensem contrariam amplexum, confutandum sibi in hoc etiam puncto duxit Nicolaus Coeffeteau Episcopus Massiliæ nominatus discussione quinti capitis lib. 2. Spalatensis.

8. Ioannes Puteanus Regius in Academia Tolosana Theologiæ Professor in secundam secundæ sancti Thomæ quæst. prima art. 6. dub. 3. in resp. ad primam objectionem, & ad instantias, jurisdictionem Episcoporum à Deo mediatè derivat, à summo Pontifice immediatè. *De lege namque communi Episcopi suam Dignitatem consequuntur à Deo per dependentiam à summo Pontifice, adeò ut potestas Episcopalis de jure communi pendeat intrinsecè & ex ordinatione Divina à potestate summi Pontificis..... Hæc autem est in Episcopis modo ordinario, atq; adeo cum dependentia à summo Pontifice, penes quem est* LIMITARE IVRISDICTIONEM EPISCOPALEM, *ut definitum fuit multoties.* Et adhuc infrà; *Nihil accipit Pontifex Maximus ab Ecclesia, sed à solo Deo. Ecclesia autem illud omne, quod habet, à Pontifice maximo proximè, & immediatè mutuatur; remotè verò, & mediatè à Deo.*

9. In specimine juris Ecclesiastici apud Gallos recepti Joannis Doujat Antecessoris Parisiensis, extat *Tractatus Privilegiorum, quæ exemptiones dicuntur*, Autore Joanne Lomedè in Senatu Parisiensi Patrono, in cujus cap. 3. num. 12. supradicta doctrina traditur. *Episcopi (licet quod singulariter alloquendo Petrum, omnibus futuris Episcopis loqueretur) sunt à summo Pontifice tanquam Christi ministro & capite Ecclesiæ electi, assumpti & instituti, quorum summorum Pontificum est* DIVIDERE, ET UNIRE DIOECESES, *& imponere curam &c.*

10. Numero autem 13. ait idem Lomedè; *Glossa Pragmaticæ sanctionis in capite licet in vers. reservationes, De electione. Tenet per cap. Puto. 2. quæst. 7 cap. mandata. De præsumption. Episcopos in suis Diœcesibus Vicarios esse Papæ. Adeo Legatos & Delegatos suos esse majores ordinariis.*

11. Non ergo augendæ propriæ Dignitatis desiderio tribuendum est, quod recentiores Pontifices declararunt Episcoporum honorem & jurisdictionem à sancta Sede effluere. Ac si quis eorum testimonia recusat, quod in propria causa loquantur: Cur non rejicietur etiam Episcoporum contrarium sentientium autoritas, cùm non

minùs proclives ſint inferiores ad amovendum ſubjectionis jugum, quàm ſuperiores ad amplificandam ſuam Dignitatem? Cur igitur major hac in parte fides debebitur Epiſcopis Gallicanis, quàm Sixto V. Papæ, cujus hæc ſunt verba conſtit. 74. an. 1587. undecimo Kal. Febr. in inſtitut. Congregationis pro conſulrationibus Epiſcoporũ, & aliorum prælatorum §. 1. *Quare ut ab Apoſtolica Sede, à qua tanquam à Matre honorem, & IURISDICTIONEM ACCEPERUNT, ſibi, cùm opus erit, auxilium, præſidiumque paratum eſſe intelligant, ut greges ſuos tantò fructuoſiùs paſcant, quinque itidem Cardinales præponimus Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum conſultationibus audiendis.*

12. Nemo hactenus Bullas proviſionis recuſavit, eo quod in hac forma eſſent, quæ juriſdictionem Epiſcopo à ſummo Pontifice conferri ſignificat; PROVIDEMUS ECCLESIÆ *N. de perſona N. & præficimus eum in Patrem & Paſtorem, ac Epiſcopum ejuſdem Eccleſiæ, committentes ei adminiſtrationem in temporalibus, & ſpiritualibus.*

CAPUT XII.

Reſpondetur argumentis ſententiæ, Juriſdictionem Epiſcoporum ad Deum immediatè referentis.

1. CONtra doctrinam in ſuperioribus capitibus traditam objici poteſt primò. Jus Divinum in Scripturis ſacris vel in traditione habemus, & hinc mutuandæ ſunt leges, ſecundũ quas controverſiæ circa jus illud emergentes dirimendæ ſunt. Itaque ſi Epiſcoporum autoritas à ſummi pontificis voluntate penderet, id Chriſtus aut verbo, aut facto expreſsè docuiſſet, aut ſaltem Apoſtoli ipſi; ſicut cætera, quæ de jure Divino ſunt, aut Scriptura ipſa exprimit, aut Apoſtoli uſu, & traditione declararunt, vel ſaltem Apoſtolorum tempore, aliquo, ſi non evidentiſſimo, ad minus ſatis aperto ſpecimine demonſtrata ſunt; at verò Scriptura ſacra potiùs inſinuat Epiſcoporum juriſdictionem à Deo eſſe

imme-

immediatè. Dominus enim noſter Jeſus Chriſtus Apoſtolos miſit his verbis. *Euntes docete omnes gentes.* Miſſio autem complectitur autoritatem omnem ad ea peragenda, ad quæ quis mittitur. Porrò quemadmodum ſummus Pontifex Beato Petro Apoſtolorum Principi ſuccedit, ejuſque poteſtati ad regendum Chriſti ovile; ita Epiſcopi cæteris Apoſtolis. Ergò quemadmodum Apoſtoli non à Beato Petro miſſionem, & juriſdictionem, ſed à Chriſto ipſo acceperunt: ita Epiſcopi non à ſummo Pontifice, ſed à Chriſto. Verùm diſtinguenda eſt in Apoſtolis duplex Dignitas; Apoſtolica ſcilicet & Epiſcopalis. Ad primam pertinebat, ut Evangelium prædicarent, & Eccleſias ubivis fundarent, atque ordinarent. Ad ſecundam ſpectabat, ut Eccleſiam aliquam tanquam Paſtores proprii, & ordinarii regerent, ibique munia Epiſcopalia obirent, ſicut Sanctus Jacobus Jeroſolymitanæ præfuit Eccleſiæ, S. Joannes Epheſinæ ſecundum aliquos, S. Petrus Antiochenæ, poſtmodum Romanæ. Succeſſerunt Epiſcopi Apoſtolis in Dignitate Epiſcopali, non autem in Apoſtolica; quia ſcilicet iſta non erat ordinaria, & ad ſucceſſores tranſmittenda, ſed extraordinaria, & tunc temporis neceſſaria, ut *in omnem terram exiret ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*, ut jam ſupra notavimus. Solius Petri autoritas non ſolum tanquam Epiſcopi Romani, ſed etiam tanquam Eccleſiæ Capitis, & Chriſti Vicarii generalis ad ſuos ſucceſſores tranſiit, quia hoc ad regimen Eccleſiæ, quod ipſius fundator optimum, atque adeò Monarchicum ſtatuerat, erat neceſſarium. Cæterùm in regimine Monarchico ſupremus Princeps officia aliis etiam Principibus diſtribuit, ac juriſdictionem confert. Nec refert ſi dicas Chriſtum eſſe ſupremum Eccleſiæ Principem, nam ipſe quidem per ſe inviſibiliter Eccleſiam regit, ſed viſibilem adminiſtrationem, qualis eſt gubernatio populi fidelis, ad quam requiritur juriſdictio, viſibili ſuo in terris Vicario commiſit.

2. Objicitur ſecundò, quod diſperſi per orbem Apoſtoli Epiſcopos per Civitates non ſolùm conſtituerunt ipſi, ſed & alios conſtituendi facultatem impertiverunt. Nam B. Paulus ſcribit ad Titum cap. 1. *Hujus rei gratiâ reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per Civitates Presbyteros, ſicut*

& ego constitui tibi , sub nomine autem Presbyterorum Episcopos intelligit ; subjungit enim paulò post prædicta verba; *Oportet enim Episcopum sine crimine esse , &c.* Atqui S. Paulus qui *non ab hominibus , neque per hominem , sed per Jesum Christum, & Deum Patrem* constitutus fuerat *Apostolus*, ut ipsemet de se testatur epist ad Gal. cap. 1. pro jurisdictione obtinenda, nec Titum , nec alios Episcopos , vel à se, vel ab illo ordinatos ad Sanctum Petrum misit : unde conjicere licet ipsorum jurisdictionem à Christo immediatè fluxisse , & si cui homini adscribenda foret, videretur potius ad S. Paulum referenda. Nec ii soli, qui ab Apostolis facti sunt Episcopi , sed qui & ab istis, & rursus qui ab aliis, Episcopalia munia gesserunt non petitâ jurisdictione à B. Petro, vel ab ejus successoribus. Verùm præterquam quod Apostolica potestas in cæteris à Petro Apostolis erat extraordinaria , ut diximus,& non poterat ullus Episcopus creari , qui à supremo Ecclesiæ Pastore non penderet in regimine ovium Christi : quid mirum est si primis Ecclesiæ temporibus summi Pontifices in cavernis frequentissimè latitantes , quasi furtim , pauca tantùm Pastoralis officii munera exequi per se potuerint; si totius terrarum orbis non ita specialem curam gesserint , aut illius curæ authentica monumenta ad nos usque non pervenerint. B. Petrus , antequam Apostoli varias in partes proficiscerentur , ac postmodum B. Petri successores alii expresse , alii tacitè consenserunt , ut Episcopi , quotquot ad populorum recens conversorum regimen essent necessarii , ordinarentur, & ad eam Ecclesiæ portionem destinarentur , cui satis esse possent. Veruntamen ut potestatis origo nunquam ignoraretur , summi Pontifices , quemadmodum supra observavimus , aliquod superioritatis signum in Patriarchas , Primates , sæpe etiam in Metropolitanos à quibus inferiores Episcopi ordinabantur , sibi reservarunt; puta pallii concessionem , aut ordinationem ipsam. Apostolos omnes ordinem Episcopalem , cujus effectus est alios posse ordinare , à B. Petro recepisse nonnulli sentiunt. De B. Paulo, cujus speciatim exemplum opponitur , S. Leo epist. 81. cap. 1. scribit , *quod cùm Apostoli Paulum & Barnabam ex præcepto Spiritus sancti ad Evangelium gentibus mitterent prædicandum , jejunantes , & orantes imposuerunt eis manus.* Cùm autem B. Petrus Antiochiæ,ubi constat

ſtat ex cap. 13. Act. Apoſtolorum , ordinatum fuiſſe B. Paulum , cathedram collocaſſet, eſſetque ſpecialis Epiſcopus illius Eccleſiæ , Pauli ordinatio B. Petro meritò adſcribitur. Ita expreſsè pronuntiavit Arator Subdiaconus ecclesiæ Romanæ an. 544. hiſt. Apoſtolicæ lib. 2.

Spiritus accenſam verbo radiante lucernam,
Sub modio lucere vetans : ſecernite Saulum
Dixit in oris opus , quem mox ſacravit euntem,
Impoſitâ Petrus ille manu, cui ſermo Magiſtri
Omnia poſſe dedit . . . . . .

Itaque jam tum inter ſe conſenſiſſe B. illos Apoſtolos de ordinandis ecclesiis veriſimillimum eſt ; ſicut poſtea dexteras ſibi ſocietatis dederunt , cùm unus Judæorum , alter gentilium , ſpecialiorem curam ſuſcepit. Cæterùm primis etiam ſæculis B. Petri ejuſque Succeſſorum non ſolùm conſenſu, ſed etiam autoritate , præpoſitos Eccleſiis Paſtores ſuadet ſequentium temporum praxis , quibus ſummi Pontifices ſuam liberiùs exercuerunt autoritatem. Nam , ut ſuprà vidimus , Epiſcopos , & Archiepiſcopos in provinciis , in quibus vel non fuerant , vel defecerant , ſtatuentes , ordinationis, ac regiminis regulas , & poteſtatis menſuram præſcripſerunt , ac juris ſui ſignum aliquod ſibi reſervarunt.

3 Opponitur tertiò quod S. Paulus B. Timotheum ad Epiſcopalia munia ritè obeunda exhortans, ſolius impoſitionis manuum mentionem facit; *Admoneo te*, inquit ſecundæ Timoth. 1. *ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum . . . . . Collabora Evangelio ſecundùm virtutem Dei , qui nos liberavit, & vocavit vocatione ſuâ ſanctâ.* Non, ait, à me, ſed, per impoſitionem manuũ mearum ; quia licet miniſterium Pontificum neceſſarium ſit ad ordinationem & commiſſionem regiminis animarum : Non eſt tamen juriſdictionis cauſa. Sed quemadmodum in Baptiſmo , licet *Petrus baptizet*, ut inquit *S.* Auguſtinus, *hic* (Chriſtus) *eſt qui baptizat : Paulus baptizet, hic eſt qui baptizat, &c.* Ita in ordinatione manus ab Epiſcopis imponuntur , ſed à Deo gratia infunditur , & poteſtas confertur. Verùm hæc S. Pauli verba de poteſtate ordinis , quæ per impoſitionem manuum confertur , patet eſſe intelligen-

da. Nec refert, quod subinde muniorum Episcopalium fit mentio, tùm quod utraque potestas eodem tempore conferretur, & qui ordinabatur, ad certæ plebis regimen jam destinaretur; tùm quod gratia, quæ per ordinationem confertur, ad exequenda ritè officia Episcopalia sit admodum necessaria; tum denique quia potestas jurisdictionis in plerisque supponit potestatem ordinis.

4. At, inquies, expressè declarat idem S. Apostolus *Spiritum Sanctum posuisse Episcopos regere Ecclesiam Dei*, quod ad jurisdictionem spectat, non ad ordinem. Sunt certè à Spiritu Sancto positi Episcopi ad regendam Ecclesiam Dei, quia confertur illis in ordinatione Spiritus Sanctus cum magna gratiarum copia, & characteris impressione, quibus apti fiunt ad Episcopales functiones, non tamen inde infertur jurisdictionem à Spiritu Sancto immediatè conferri. Quilibet enim Sacerdos & characterem, & nisi obicem ponat, Spiritus S. gratiã percipit, dum ordinatur: jurisdictionem tamen ab Episcopo habet, ut in Parochia, vel Diœcesi Pœnitentiæ Sacramentum ministret. Adde quod verba illa non à Spiritu Sancto collatam Episcopis juridictionẽ, sed inspiratam eorum electionem significant, ut colligitur ex act. c. 13. ubi Pauli & Barnabæ missio tribuitur, & Spiritui Sancto tanquam suggerenti, & ordinatoribus tanquam suggesta exequentibus; & immediatè mittentibus; *Ministrantibus autem illis Domino, & jejunantibus, dixit illis Spiritus Sanctus: segregate mihi Saulum & Barnabam, in opus ad quod assumpsi eos. Tunc jejunantes, & orantes, imponentesq; eis manus dimiserunt illos. Et ipsi quidem missi a Spiritu Sancto abierunt Seleuciam, &c.* Observant Doctores, Ecclesiæ Ministros ex speciali Spiritus Sancti revelatione tunc creari solitos; ideoque illorum electionem Spiritui Sancto peculiariter adscribi.

5. Cùm suprà dictum sit Apostolos indiscriminatim Ecclesias fundasse, Pastores illis præposuisse, hisque jurisdictionem contulisse, argui posset Episcoporum jurisdictionem ad alios Apostolos eorumque successores, perinde ut ad S. Petrum esse referendam. Sed præterquam quod stabit semper jurisdictionem Episcopalem non esse immediatè de jure Divino, contra quam contendunt Antistites Gallicani, nihil eos hoc argumentum juvat; quippe cùm ut sæpè inculcaverimus ex S. Innocentio, nullus, præter B. Petrum, aut ejus successores, in Galliis Ecclesias constituerit; imò qui ab aliis Apostolis

lis constituti sunt Prælati, eos à B. Petro principaliter jurisdictionem habuisse docet S. Bonaventura opusc. Quare fratres Minores prædicent & confessiones audiant. *Dominus Jesus Christus*, inquit, *omnium Creator, & Gubernator, sanctam Ecclesiam suam ascensurus in Cœlum Apostolis regendam, & dilatandam commendavit, principaliter B. Petro Apostolo, cui de universo grege fideliũ specialiter dixit tertiò; Pasce oves meas. Sed ut ordinatiùs gubernaretur universalis Ecclesia, distinxerunt eam sancti Apostoli per Patriarchatus, Primatus, Archiepiscopatus, Episcopatus, Parochias, & alias canonicas distinctiones; ut quia per unum, vel per paucos non poterat singulis fidelium in omnibus saluti necessariis congrue satisfieri; plures ad hujus sollicitudinis partes per determinatos sibi limites pro utilitate animarum vocarentur. Et secundùm curæ Pastoralis amplitudinem, etiam quilibet istorum accepit certam autoritatis potestatem, residente plenitudine potestatis Ecclesiæ, apud Sedem Apostolicam Romanæ Ecclesiæ, cui Apostolus Petrus Princeps Apostolorum specialiter præsedit, & successoribus suis ibidem eandem potestatem reliquit. Triplex est autem hujus poestatis plenitudo, scilicet quod ipse summus Pontifex solus habet totam plenitudinem autoritatis, quam Christus Ecclesiæ contulit, & quod* VBIQVE IN OMNIBVS ECCLESIIS *habet illam*, SICVT IN SVA SPECIALI SEDE ROMANA. *& quod* AB IPSO MANAT IN OMNES INFERIORES *per universam Ecclesiam*, OMNIS AVTORITAS, *prout singulis competit ei participari, sicut in Cœlo ab ipso fonte totius boni Christo Jesu omnis gloria Sanctorum, licet eam differentes singuli participent pro captu suo, &c.*

6. Denique dices, si jurisdictio Episcoporum à Papa esset, eam facilè posset tollere, imò sine causa, si non licitè, saltem validè, essetque verendum, ne eos non ut fratres, sed ut Vicarios haberet. Verùm licèt summus Pontifex proximus sit Episcopalis jurisdictionis collator, non eam Præsulibus confert quasi Vicariis, licet eo nomine glossæ aliquæ utantur, sed quasi Pastoribus ordinariis, ut eam non ejus, sed proprio nomine, ac jure exerceant. Sicut enim, licet Rex Senatui, aut Proregi, vel Toparchæ jus concederet Judices, alioſve officiales ordinarios ad regimen populi, creandi, eisque jurisdictionem cum officio ac titulo conferendi, præsertim si officia ipsa ille instituisset, quorum collationem cede-

cederet,non continuò tamen arbitrio Senatus, Proregis, aut Toparchæ permitteret facultatem creatos ſemel Officiales abſque ulla legitima cauſa revocandi : ita Chriſtus , qui Epiſcopatus eſt inſtitutor, quique per Epiſcopos Eccleſiam adminiſtrari voluit , etiamſi Petro ejuſque Succeſſoribus, tanquam ſupremis Paſtoribus, Epiſcopatuum particularium , & Epiſcoporum inſtitutionem commiſerit , nequaquam tamen eis (quaſi Epiſcopus Romanus unicus Paſtor eſſet, & alii ejus tantum Vicarii,ac Commiſſarii, non verò Paſtores) jus tribuit ad libitum cæteros amovendi. Nec id unquam ſenſerunt ſummi Pontifices , ſed potiùs magnam ſuæ Dignitatis partem in eo poſuerunt, ut unicuique Epiſcopo ſalva eſſet ſua Dignitas & integra Privilegia,niſi fortè crimine aliquo iis privari mererentur. Ita ſæpè S. Leo, S. Gregorius, aliiqúe maximi Sanctiſſimiqúe Pontifices,& verbis & operibus proteſtati ſunt,

7. Sanctus Leo Epiſcopis Provinciæ Viennenſis ſcribebat epiſt.89. ſe maximam ex ſervatis illorum juribus lætitiam percipere. *Noſtra enim*,inquit,*gratulationi,hoc ſolum creſcere profitemur, ſi & Apoſtolicæ Sedis diligentiâ apud vos illibata ſervetur*(Ordinario) *& per Sacerdotalis diſciplinæ concordiam honori veſtro perire,quod ſuum eſt in propriis uſurpationibus non ſinamus.*

8. Sanctus Gregorius Magnus ità Epiſcoporum non ſolùm jura ſalva cupiebat,ſed & Dignitatem,& honorem,ut ſe univerſalem Papam ab Epiſcopis vocari ægrè ferret, hac præcipuè ratione, quod ſi univerſalis ipſe diceretur,ſolus etiam fortaſſe putaretur.En ipſius verba humilitatis, tanto viro dignæ , plena in epiſt. 30. lib.7. quæ eſt ad Eulogium Epiſcopum Alexandrinum ; *ſuperbæ appellationis verbum univerſalem me Papam dicentes imprimere curatis, quod peto dulciſſima mihi ſanctitas veſtra ultrà non faciat, quia vobis ſubtrahitur , quod alteri pluſquam ratio exigit , præbetur. Ego enim non verbis quæro proſperari, ſed moribus; nec honorem eſſe deputo , in quo fratres meos honorem ſuum perdere cognoſco. Meus namq; honor eſt honor univerſalis Eccleſiæ. Meus honor eſt fratrum meorum ſolidus vigor.Tunc ergo verè honoratus ſum, cùm ſingulis quibuſque honor debitus non negatur.Si enim univerſalem me Papam veſtra Sanctitas dicit, negat ſe hoc eſſe , quod me fatetur univerſum.* Tam altè ſanctiſſimi hujus Pontificis animo impreſſa erat affectio illa , ut eam non ſemel ſignifica-

ficaverit. *Mihi ipsi*, inquit, *lib.* 2. epist. 37. *injuriam facio, dum fratrum meorum jura perturbo.*

9. Si, ut testatur ipsemet Maximus Pontifex, animarum cura est onus Angelicis humeris formidandum, non expedit ei, qui omnes totius Orbis terrarum homines, velut oves Pastori pascendas, à Christo ipso sibi traditas, non dubitat, ut alios Pastores impediat, dum greges sibi specialiter commissos juxta sacrorum Canonum normam custodiant: sed ut illos hortetur, juvet, vel etiam protegat, ac novis favoribus augeat. Debet nihilominùs datam sibi à Christo, ab Ecclesia universa confirmatam, seu publicè, atque solemniter recognitam autoritatẽ vindicare, ne ambitiosorum conatibus infringatur, aut enervetur, quod S. ipse Gregorius observabat; *Sicut* inquit epistolâ 39. lib. 2. *nostra defendimus, sic omnibus Ecclesiis sua jura servamus.* Noverat documentum, quod Pastoribus in lib. de cura Pastorali proposuerat, in usum, dum opus esset redigere; ut scilicet se Superiorem meminisset, & severitatem adhiberet; sed modum servabat, quem etiam ipse præscripsit in eodem lib. de cura Pastorali parte 2. cap. 6. his verbis; *sit Rector bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum justitiæ erectus, ut & bonis, in nullo se præferat, &, cùm pravorum culpa exigit, potestatem protinus sui Prioratus agnoscat, &c.*

10. Tanta est in eo præcepto æquitas, ut à nemine negetur. Nam & summi Pontifices se animarum servos esse, non Dominos exemplo Apostolorum arbitrantur. *Servos vestros per Christum*, inquit S. Paulus 2. Corint. 4. vers. 5. *Servus servorum Dei*, ait Pontifex; unde consequitur eum Episcopis, portiones gregis Christi suæ curæ demandatas, rectè administrantibus non invidere, non obstare, sed favere, sed auxiliari debere, quodque illi rectè gerant, sibi in tremendo Dei judicio, profuturum æstimare.

11. Sed Episcopi conqueri sine injuria nequeunt, quod summus Pontifex sibi à Christo præpositus sit: gaudere potius debent tanquam de maximo beneficio, quod cùm ipsi tot animarum constituti sint Pastores, saltem unum supra se Pastorem habeant, qui dormitantes excitet, laborantibus opem ferat, afflictos consoletur, persecutionem patientes defendat, onus cum eis portet, rationem pro eis redditurus; imò qui eos errantes revocet, ac etiam reos plectat,

ut, & illorum ſaluti, & gregis eis crediti utilitatibus conſulat. Nam, ut monet S. Leo in epiſt. 84. ſupracitata; *qui ſcit, ſe quibuſdam eſſe præpoſitum, non moleſtè ferat aliquem ſibi eſſe prælatum: ſed obedientiam, quam exigit, etiam ipſe dependat.*

12. Iniquum eſſet, ut ſummorum Pontificum humilitas, ac modeſtia, minus promptos ad reverentiam, aut obedientiam efficeret. Certè S. Gregorius humillimus, ac manſuetiſſimus, quamvis juxta proprium præceptum omnibus bonis ſe præberet æqualem, aliorumque Paſtorum honorem, ſuum duceret, omnium tamen ſe Superiorem profitebatur, dum id cujuſvis culpa exigeret. Nam epiſt. 65. lib. 7. quæ eſt ad Joannem Epiſcopum Syracuſanum ſic ſcripſit, occaſione Epiſcopi Byzaceni Provinciæ Africæ de crimine accuſati; *Quod ſe dicit Sedi Apoſtolicæ ſubjici, & ſi qua culpa in Epiſcopis invenitur, neſcio quis ei Epiſcopus ſubjectus non ſit.*

CAPUT XIII.

De Juriſdictione Clericorum Epiſcopis inferiorum.

1. NIhil eſt in ſacris Scripturis, quod Archidiaconorum, aliorumve in Eccleſiaſtica Dignitate conſtitutorum juriſdictionem indicet à Deo immediatè profectam, ſed conſtat potiùs hujuſcemodi Dignitates ab Eccleſia fuiſſe inſtitutas. De origine juriſdictionis, quâ potiuntur Curati nonnihil dubitatur.

2. Plures Doctores Pariſienſes eos putant ſeptuaginta Diſcipulis ſucceſſiſſe, quos Dominus noſter Jeſus Chriſtus *miſit binos ante ſe in omnem locum, quo erat ipſe venturus*, ut habetur apud S. Lucam cap. 10. ideoque illorum inſtitutionem, non ſolùm quantum ad ordinem, ſed etiam quantum ad juriſdictionem, ad jus Divinum referentes, illos, ſicut poteſtatem ordinis, ita & poteſtatem juriſdictionis à Deo immediatè accipere arbitrantur, quamvis Epiſcopo indigeant, tùm ut ordinentur, tùm ut plebi præficiantur.

3. Addunt jam tempore Apoſtolorum, non ſolum Epiſcopos, ad magnarum urbium regimen conſtituros, ſed & cæteros Presbyteros,

qui minorum locorum curam gererent, qua in politia putant Apoſtolos non novi aliquid excogitaſſe, ſed Chriſti præceptum executos fuiſſe.

4. Equidem S. Hieronymus Presbyterorum Dignitatem ita effert, ut eam Epiſcopali æquare videatur; qui tamen benignè eſt interpretandus, ne communi Eccleſiæ ſententiæ contradicat, & Aërianæ hæreſi, diſcrimen inter Epiſcopos, & Sacerdotes nullum agnoſcenti, faveat, de quo Michaël Medina eum criminari auſus eſt. *Sicut Presbyteri ſciunt*, inquit S. Doctor comment. in epiſt. ad Tit. *ſe ex Eccleſiæ conſuetudine ei, qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubjectos; ita Epiſcopi noverint ſe magis conſuetudine, quàm diſpoſitionis Dominicæ veritate Presbyteris eſſe majores, & in commune debere Eccleſiam regere.* Sed omnimodam certè noluit æqualitatem inducere inter Epiſcopos, & inferioris ordinis Presbyteros, quod patet, cùm ex aliis ejus libris, præcipuè ex epiſt. 85. quæ eſt ad Evagrium, in qua ordinationem Epiſcopo vindicat, quam denegat Presbytero: & ex epiſtola 1. quæ eſt ad Heliodorum, in qua Diaconis tertium dumtaxat gradum aſſignat, primo Epiſcopis conceſſo, ſecundo Presbyteris relicto: tùm ex verbis, quæ immediatè ſuprà relatis adjunguntur; *Imitantes Moyſen, qui cùm haberet in poteſtate ſolus præeſſe populo Iſraël, ſeptuaginta elegit, cum quibus populum judicaret.* Licet enim Deus Moyſi præceperit, quod ſocer Jethro jam conſuluerat, ut ſcilicet ſibi ſeptuaginta deligeret adjutores: tamen nemo dubitat, quin Moyſes, cui reſervatum eſt majorum cauſarum judicium, ſemper ipſis extiterit ſuperior, etiam ex ordinatione Divina.

5. Habet quidem uſus Eccleſiæ, ut Presbyteri Curati non reponantur in ordine Judicum tantùm delegatorum, quibus & committitur, & aufertur juriſdictio ad libitum delegantis: ſed non ita ut illorum juriſdictio diſpoſitioni Dominicæ, non Epiſcoporum autoritati accepta referenda ſit. Longè namque verius eſt, juriſdictionem illam ab Eccleſiaſtico jure, non à Divino, manaſſe. Nec enim ſeptuaginta Diſcipuli à Domino miſſi, ſunt ad plebem aliquam deſtinati, nec ad omne tempus, ſed præmiſſi tantum Chriſto in omnem locum, quo erat ipſe venturus: nec etiam Sacerdotali charactere fuerunt inſigniti, vel autoritate populum regendi, Sacramenta miniſtrandi,

ut, & illorum saluti, & gregis eis crediti utilitatibus consulat. Nam, ut monet S. Leo in epist. 84. supracitata; *qui scit, se quibusdam esse præpositum, non molestè ferat aliquem sibi esse prælatum: sed obedientiam, quam exigit, etiam ipse dependat.*

12. Iniquum esset, ut summorum Pontificum humilitas, ac modestia, minus promptos ad reverentiam, aut obedientiam efficeret. Certè S. Gregorius humillimus, ac mansuetissimus, quamvis juxta proprium præceptum omnibus bonis se præberet æqualem, aliorumque Pastorum honorem, suum duceret, omnium tamen se Superiorem profitebatur, dum id cujusvis culpa exigeret. Nam epist. 65. lib. 7. quæ est ad Joannem Episcopum Syracusanum sic scripsit, occasione Episcopi Byzaceni Provinciæ Africæ de crimine accusati; *Quod se dicit Sedi Apostolicæ subjici, & si qua culpa in Episcopis invenitur, nescio quis ei Episcopus subjectus non sit.*

CAPUT XIII.

De Jurisdictione Clericorum Episcopis inferiorum.

1. Nihil est in sacris Scripturis, quod Archidiaconorum, aliorumve in Ecclesiastica Dignitate constitutorum jurisdictionem indicet à Deo immediatè profectam, sed constat potiùs hujuscemodi Dignitates ab Ecclesia fuisse institutas. De origine jurisdictionis, quâ potiuntur Curati nonnihil dubitatur.

2. Plures Doctores Parisienses eos putant septuaginta Discipulis successisse, quos Dominus noster Jesus Christus *misit binos ante se in omnem locum, quo erat ipse venturus*, ut habetur apud S. Lucam cap. 10. ideoque illorum institutionem, non solùm quantum ad ordinem, sed etiam quantum ad jurisdictionem, ad jus Divinum referentes, illos, sicut potestatem ordinis, ita & potestatem jurisdictionis à Deo immediatè accipere arbitrantur, quamvis Episcopo indigeant, tùm ut ordinentur, tùm ut plebi præficiantur.

3. Addunt jam tempore Apostolorum, non solum Episcopos, ad magnarum urbium regimen constitutos, sed & cæteros Presbyteros,

qui minorum locorum curam gererent, qua in politia putant Apostolos non novi aliquid excogitasse, sed Christi præceptum executos fuisse.

4. Equidem S. Hieronymus Presbyterorum Dignitatem ita effert, ut eam Episcopali æquare videatur; qui tamen benignè est interpretandus, ne communi Ecclesiæ sententiæ contradicat, & Aërianæ hæresi, discrimen inter Episcopos, & Sacerdotes nullum agnoscenti, faveat, de quo Michaël Medina eum criminari ausus est. *Sicut Presbyteri sciunt*, inquit S. Doctor comment. in epist. ad Tit. *se ex Ecclesiæ consuetudine ei, qui sibi præpositus fuerit, esse subjectos; ita Episcopi noverint se magis consuetudine, quàm dispositionis Dominicæ veritate Presbyteris esse majores, & in commune debere Ecclesiam regere.* Sed omnimodam certè noluit æqualitatem inducere inter Episcopos, & inferioris ordinis Presbyteros, quod patet, cùm ex aliis ejus libris, præcipuè ex epist. 85. quæ est ad Evagrium, in qua ordinationem Episcopo vindicat, quam denegat Presbytero: & ex epistola 1. quæ est ad Heliodorum, in qua Diaconis tertium dumtaxat gradum assignat, primo Episcopis concesso, secundo Presbyteris relicto: tùm ex verbis, quæ immediatè suprà relatis adjunguntur; *Imitantes Moysen, qui cùm haberet in potestate solus præesse populo Israël, septuaginta elegit, cum quibus populum judicaret.* Licet enim Deus Moysi præceperit, quod socer Jethro jam consuluerat, ut scilicet sibi septuaginta deligeret adjutores: tamen nemo dubitat, quin Moyses, cui reservatum est majorum causarum judicium, semper ipsis extiterit superior, etiam ex ordinatione Divina.

5. Habet quidem usus Ecclesiæ, ut Presbyteri Curati non reponantur in ordine Judicum tantùm delegatorum, quibus & committitur, & aufertur jurisdictio ad libitum delegantis: sed non ita ut illorum jurisdictio dispositioni Dominicæ, non Episcoporum autoritati accepta referenda sit. Longè namque verius est, jurisdictionem illam ab Ecclesiastico jure, non à Divino, manasse. Nec enim septuaginta Discipuli à Domino missi, sunt ad plebem aliquam destinati, nec ad omne tempus, sed præmissi tantum Christo in omnem locum, quo erat ipse venturus: nec etiam Sacerdotali charactere fuerunt insigniti, vel autoritate populum regendi, Sacramenta minis-

ſtrandi, vel reliqua efficiendi, quæ Paſtoris ſunt propria, ſed tantùm cohortationibus ſuis à Chriſto venturo animos præparandi. Apoſtoli licet ſimiliter, atque præſtantiori modo, miſſi fuiſſent, non tamen ordinem Sacerdotalem adepti ſunt, donec (quod de ſeptuaginta diſcipulis, quibus Curati ſucceſſiſſe dicuntur, nuſquam in Evangelio legitur) in ultima cœna poteſtatem conſecrandi, poſt reſurrectionem, poteſtatem ſolvendi & ligandi recepiſſent.

6. Apoſtoli quidem, & Epiſcopi habuerunt Sacerdotes, quorum operâ in regendo populo Chriſtiano uterentur, non tamen principio Sacerdotes illos plebi ſpeciali tanquam Paſtores ordinarios præponebant ad vitam, adeoque illa deputatio non ordinationi Divinæ immediatè, ſed Eccleſiaſticæ politiæ adſcribenda eſt.

7. Et quoniam jus Divinum in Scripturis habemus, ut ſupra cum S. Auguſtino tract. 6 in Joan. notavimus, nullumque videmus, à Chriſto Sacerdotem, præter Apoſtolos, miſſum ad regimen animarum, neſcio, qua ratione ipſi tribuenda ſit Curatorum conſtitutio immediata.

8. Hoc ſanè certiſſimum eſt, juriſdictionem Sacerdotum jure Divino Epiſcopali eſſe ſubordinatam, & ſubjectam, ut luculenter docet S. Thomas opuſc. contra impugnantes Religionem cap: 4. *Poteſtas Sacerdotis naturaliter, & ex jure Divino ſubditur poteſtati Epiſcopi, ut Dyoniſius probat..... Sacerdos autem, qui ex jure Divino Epiſcopo ſubditur, in omnibus eſt ei ſubjectus.* Æquum igitur eſt, ut Curati aliique Clerici S. Ignatium audiant in epiſtola ad Smirnenſes ſic monentem; *Omnia veſtra decenti ordine perficiantur in Chriſto. Laici Diaconis ſubjiciantur, Diaconi Presbyteris, Presbyteri Epiſcopo, Epiſcopus Chriſto, ut ipſe Patri.*

9. Conſultiſſimum etiam eſt, ut Epiſcopi Curatorum juriſdictionem, etiamſi juris Eccleſiaſtici tantum ſit, ita tueantur, ut cum eis, quemadmodum monet S. Hieronymus in verbis jam relatis, in commune Eccleſiam regant, *imitantes Moyſen, qui cùm haberet in poteſtate ſolus præeſſe populo Iſrael, &c.* eoſque eo loco habeant, quem exprimunt verba tempore ordinationis ab Ordinatore proferri ſolita; *Infirmitati noſtræ quæſumus Domine hæc* ADIVMENTA *largire, qui quantò fragiliores ſumus, tantò his pluribus indigemus..... ſint providi cooperatores Ordinis noſtri.*

10.

10. Denique ſervanda eſt mutua illa concordia, quam præſcribit Canon 17. Sardicenſis Concilii; *Sicut ille* (Epiſcopus) *Clericis ſincerum exhibere debet amorem charitatis; ita quoque viciſſim Miniſtri infucata debent Epiſcopo ſuo exhibere obſequia.*

11. Hæc Epiſcoporum erga Curatos humanitas ac benignitas, ac viciſſim Curatorum, aliorumque juriſdictione Eccleſiaſticâ præditorum erga Epiſcopos reverentia, & obedientia concordiam pariunt, ſine qua multa oriuntur ſcandala, multæ contentiones, quarum occaſione vera libertas Eccleſiæ ſæpiſſimè violatur, interjectis ſeu ab abuſu appellationibus ad Judices ſæculares.

12. Iraque ſapientiſſimum S. Hieronymi conſilium eſt, epiſtolâ ad Nepotianum; *Illud etiam dico, quod Epiſcopi Sacerdotes ſe eſſe noverint, non Dominos: honorent Clericos, ut & ipſis à Clericis quaſi Epiſcopis honor deferatur. Scitum eſt illud Oratoris Domitii: cur ego te, inquit habeam ut Principem, cùm tu non me habeas ut Senatorem? Quod Aaron, & filios ejus, hoc Epiſcopum & Presbyteros eſſe noverimus.*

13. Cæterùm quotidiè ſummus Pontifex beneficia Parochialia in omnibus Eccleſiæ partibus conferens, re ipſâ probat, Curatos juriſdictionem accipere, tunc quidem immediatè ab ipſo, alias autem mediantè ipſius conſenſu. Nec cuiquam id dubium eſſe poteſt, ſi etiam Epiſcopalis juriſdictio ex eo fonte manare ſupponatur.

14. Certè cùm Chriſtus totum ovile, atque oves omnes, etiam ipſos Apoſtolos, ut alibi probabimus, B. Petro tanquam ſupremo Paſtori, commiſerit; eique claves Regni Cœlorum tanquam ſupremo diſpenſatori dederit, debet, quiſquis gregis portionem regendam, aut diſtribuendos gratiæ theſauros ſuſcipit, à Petro ſuum officium ac claves petere, non propriâ ſibi autoritate, aut ſine illius ſaltem conſenſu uſurpare. *Supponitur*, inquit Joan. Gerſ. de poteſt. Eccleſ. conſid. 10. *inſuper ex iam dictis, quod ex inſtitutione Chriſti nullus in Eccleſia debet dare, vel ſuſcipere gradus Hierarchicos, qui ſunt purgare, illuminare, & perficere, ſi non interveniat verè, vel interpretativè autoritas ſummi Hierarchæ vel Monarchæ in Eccleſia ſancta Dei, quatenus in ea vitetur confuſio, & optimo regimine gubernetur ad exemplar Eccleſiæ triumphantis.*

LIBER NONUS

In Edmundi Richerii libellum *de Ecclesiastica & Politica potestate.*

I. QUIA occasione Declarationis Comitiorum Cleri Gallicani, quam discutimus, libelli Edmundi Richerii *de Ecclesiastica & Politica potestate* Vindiciæ nuper publicatæ sunt, quasi eadem essent utriusque fundamenta, hoc libro illius Libelli dogmata, licet à multis Scriptoribus iam confutata, & pluribus Censuris inusta, persequi cogimur, præsertim cùm Richerius suis principiis Libertatem Ecclesiæ Gallicanæ, de qua nobis est sermo, imò & Catholicæ, contineri affirmet; neque ita minutim sit ab aliquo confutatus.

II. Sed notandum inprimis, magnum Illustrissimorum Antistitum Gallicanorum Declarationi odium potiùs quàm robur conciliari, cùm doctrinæ ab Ecclesia Romana, à Conciliis Provincialibus, & ab Universitate Parisiensi damnatæ, nec non à Rege Christianissimo eliminatæ, atque à pluribus magni nominis Scriptoribus impugnatæ, præsidio indigere creditur.

CA-

CAPUT PRIMUM.

An Jurisdictio Ecclesiastica primariò, ac essentialiter Ecclesiæ: Romano autem Pontifici, atque aliis Episcopis ministerialiter tantùm, sicut facultas videndi oculo, conveniat: ad duos primos numeros Libelli Richeriani.

1. RIcherius nu. 1. totius doctrinæ suæ circa potestatem Ecclesiasticam fundamentum ponit, quod est hujusmodi, *Tota jurisdictio Ecclesiastica primariò, propriè ac essentialiter Ecclesia convenit: Romano autem Pontifici, atque aliis Episcopis instrumentaliter, ministerialiter, & quoad executionem tantùm.* Ut convenienter ac consequenter loqueretur Richerius, secundam propositionis partem hoc modo debuerat efferre, *Romano autem Pontifici, atque aliis Episcopis, secundariò, impropriè, atque accidentaliter tantùm.* Nam *primariò* respondet *secundariò*; *propriè* opponitur *impropriè*; *essentialiter* contradistinguitur *accidentaliter*. Itaque summus Pontifex non haberet suam jurisdictionem à Christo, sed ab Ecclesia, cui primariò collata fuisset; Non haberet ipse propriè jurisdictionem, sed improptiè: quia illam nomine Ecclesiæ, ac delegatâ tantùm autoritate exerceret. Accidentaliter dumtaxat penes ipsum esset jurisdictio, & posset Ecclesia ejus exercitium alteri, puta simplici Presbytero committere; quod contra communem Ecclesiæ sensum esse statim apparet, & pugnat cum aliis Richerii verbis.

2. Sed assumenda est jam propositio prout jacet; ut scilicet jurisdictio conveniat *Romano Pontifici, atque aliis Episcopis instrumentaliter, & quoad executionem tantùm.* Quæro igitur quænam sit causa principalis, cujus summus Pontifex, atque alii Episcopi sunt instrumenta? Quis est Dominus, cujus ipsi sunt Ministri? Quis est Judex, cujus ipsi sententias exequuntur? si Christũ causam principalem, Dominũ, ac Judicẽ intellexit, verùm sensit: sed sibi contradixit. Nam instrumentũ à causa principali vim agẽdi recipit immediatè, Minister, &

Exe-

Executor à Domini vel Judicis imperio, aut judicio faculratem suam atque autoritatem immediatè mutuantur. Quomodo igitur tota jurisdictio Ecclesiastica primariò, propriè, ac essentialiter Ecclesiæ conveniet? Nisi fortè idem pluribus rebus, ut inter se distinctis, possit competere primariò, propriè ac essentialiter. Si verò causa principalis, Dominus, ac Judex est ipsa Ecclesia: summus Pontifex, atque alii Episcopi non sunt, nisi instrumenta, Ministri, & executores Ecclesiæ, non autem Christi, nisi Ecclesiâ mediante. Hoc autem est contra definitionem Martini V. Papæ, & Concilii Constantiensis, hanc Wiclefi propositionem ordine trigesimam septimam condemnantium; *Nec Papa est proximus & immediatus Vicarius Christi*, & contra plurimas Facultatis Theologiæ Parisiensis declarationes.

3. Responderet fortasse Richerius, Christum quidem immediatè dedisse jurisdictionem toti Ecclesiæ: ita tamen ut ipsemet assignarit illius instrumenta, Ministros, & Executores; Romanum Pontificem, atque alios Episcopos. Sed recurrit difficultas, cujus scilicet virtute agant illa instrumenta, cujus nomine, atque autoritate, illi Ministri & Executores? Verùm expendenda sunt argumenta, quibus probat, *totam jurisdictionem Ecclesiasticam primariò, propriè, ac essentialiter Ecclesiæ convenire.* Palmare illud est, à quo suum orditur Tractatum. *Vulgare*, inquit, *atque indubitatæ fidei axioma, Deum & naturam prius atque immediatius ad totum suppositum, quàm ad aliquam partem suppositi, quamvis nobilissimam intendere: eamque ob causam, facultatem videndi, v. g. toti datam esse homini, ut per oculum tanquam per organum & Ministrum hominis exerceretur: namque, & propter hominem existit.*

4. Inepta est comparatio Ecclesiæ cum supposito, non solum quia suppositum est quid singulare, Ecclesia autem integra communitas ex multis ac diversis suppositis constans; sed etiam quia, si Ecclesia cum aliquo supposito, seu homine singulari conferatur, non erit ipsa suppositum, sed pars suppositi. Est enim Ecclesia corpus mysticum, cujus spiritus, ac velut anima est ipsemet spiritus Christi, Spiritus Sanctus. Undè sicut corpus hominis non est suppositum, sed pars suppositi; ita Ecclesia corpus quidem dici potest, non autem suppositum, si consideretur seorsum à Spiritu quo vivificatur.

Undè

Unde consequitur ulteriùs, quod sicut falsum est, quod totum corpus hominis videat, licet verum sit, quod homo, vel anima videat per oculum, tanquam per organum & ministrum: ita licet dici posset Romanum Pontificem, aliosque Prælatos totius Ecclesiæ organa & ministros esse, si cum hominibus, qui Ecclesiæ corpus constant, intelligatur etiam spiritus Christi, à cujus virtute procedit autoritas Pastorum Ecclesiasticorum, quique cum ipsis baptizantibus baptizat, cum ipsis solventibus, vel ligantibus solvit, aut ligat; qui denique totius Ecclesiasticæ jurisdictionis Institutor est atque primus autor; tamen falsum est Ecclesiæ Pastores, cum in suos subditos jurisdictionem exercent, ipsorum subditorum, aut etiam omnium simul fidelium, atque in eo sensu Ecclesiæ mera existere organa.

5. Confundit Richerius finem jurisdictionis cum ejus subjecto. Christus Sacramenta, jurisdictionem, & cætera omnia propter totius Ecclesiæ corpus, non autem propter unius alicujus membri, quantumvis excellentis, bonum contulit. Non enim constituta est Ecclesia propter summum Pontificem, sed potiùs summus Pontifex propter Ecclesiam, sicut non fabricatur corpus propter caput, aut cor, sed potiùs caput, cor, & alia omnia membra producuntur, ut corpus integrum ac perfectum efformetur. *Omnia enim* inquit B. Paulus 1. Corint. 3, ver. 22. relatus à Richerio, *vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive Mundus, sive vita, sive mors, sive præsentia, sive futura. Omnia enim vestra sunt: vos autem Christi: Christus autem Dei.* Atque in eo sensu certum est; *Christum priùs, immediatiùs, atque essentialiùs claves, sive jurisdictionem toti dedisse Ecclesiæ quàm Petro*: quia scilicet ultimus finis, atq; adeò in intentione prior, immediatior, & essentialior Christi Ecclesiam instituentis, fuit ipsius Ecclesiæ corporis, non autem solius ejus capitis, aut aliorum præcipuorum membrorum, bonum. At non est quæstio, cui, id est pro cujus bono, aut propter quem finem; sed cui tanquam subjecto cui tanquam œconomo, dispensatori, ac suo Vicario Christus immediatè contulerit potestatem solvendi vel ligandi? Richerius affirmat, autoritatem illam toti corpori Ecclesiæ immediatè collatam; ejus autem usum dumtaxat & exercitium summo Pontifici, & aliis Pastoribus tanquam ministris commissum, illamque sententiam sibi cum schola Parisiensi communem esse jactat, Scholæ Parisiensis

ſententiam expendemus inferius. Audiamus modò Richerii probationes.

6. Numero ſecundo claves B. Petro, nomine totius Eccleſiæ, promiſſas his verbis Matt. 16. *Et ego tibi dabo claves Regni Cœlorum*, vult ordini Hierarchico fuiſſe collatas: primùm Matt. 18. his verbis; *Dic Eccleſiæ, &c.* Verùm Eccleſiam illic non pro univerſorum fidelium cœtu, ſed pro Superioribus Eccleſiaſticis ſumi docet S. Joann. Chryſoſtomus homil. 61. in Matt. ubi hæc verba; *Dic Eccleſiæ*; ſic exponit; *Præſulibus ſcilicet ac præſidentibus.* Abſurdum eſſet ita vocem illam, *Eccleſiæ*, interpretari, ut Chriſtus voluerit reos incorrectos apud univerſum fidelium cœtum accuſari. Primò quia impoſſibile eſt, ut omnes congregentur in eundem locum. Secundò quia plerique, ut mulieres ac plebeii non ſolùm poteſtate, ſed etiam ſcientiâ carent. Tertiò quia per Eccleſiam Chriſtus ſignificavit illos tantùm, quibus ſtatim dixit, *Quæcumque alligaveritis ſuper terram ligata erunt & in Cœlo*; hoc eſt non omnem multitudinem, ſed ſolos Apoſtolos, quibuſcum loquebatur, eorumque ſucceſſores. Quartò denique quia conſtans Eccleſiæ uſus eſt, ut peccatores apud Prælatos Eccleſiaſticos, non apud multitudinem, accuſentur; nec etiam apud omnes Prælatos ſimul ac collectivè: alioquin enim convocandum eſſet Concilium Oecumenicum, quoties Chriſtianus ſecretò, ac coram teſtibus fruſtrà correptus, Eccleſiæ denuntiandus eſſet, ſed apud ſolùm ejus, qui corripiendus eſt, Paſtorem. Quamobrem S. Thom. 2. 2. quæſt. 33. art. 8. ad tertium argumentum ab autoritate S. Auguſtini in Regula deſumptum, ubi in ordine correctionis fraternæ, peccatum priùs Præpoſito, quàm teſtibus manifeſtari præcipitur, reſpondet, *Quod Auguſtinus intelligit, quod priùs dicatur Prælato, quàm teſtibus, ſecundum quod Prælatus eſt quædam ſingularis perſona, quæ magis poteſt prodeſſe quam alii: non autem quod dicatur ei, tanquam Eccleſiæ, id eſt ſicut in loco judicis reſidenti.* Ac reverà tam apertè hunc ſenſum præferunt verba S. Auguſtini, tamque apertè alludunt ad prædictum Evangelii locum, ut nullum poſſit eſſe dubium quin per Eccleſiam, Superiorem Eccleſiaſticum, ſeu Canonicum intellexerit; hæc ſunt regulæ verba cap. 23. *Antequam aliis demonſtretur, per quos convincendus eſt, ſi negaverit, primus Præpoſito debet oſtendi, ſi admonitus neglexerit corrigi, ne fortè poſſit ſecretius*

cor-

correptus innoteſcere ceteris. Si autem negaverit, tunc neganti adhibendi ſunt alii, ut jam coram omnibus poſſit, non ab uno teſte argui, ſed à duobus, vel tribus convinci. Convictus verò ſecundùm Præpoſiti, vel etiam Presbyteri, ad cujus diſpenſationem pertinet, arbitrium, debet emendator iam ſubire vindictam, quam ſi ferre recuſaverit, etiam ſi ipſe non abſceſſerit, de veſtra ſocietate projiciatur. Dicitur ergo Eccleſiæ, dum dicitur Prælato tanquam Judici: quia Eccleſia eſt, in Prælato, ſicut in capite.

7. Nec obſtat primorum Eccleſiæ ſæculorum praxis, cùm in fidelium cœtu denunciabantur, & cenſurâ Eccleſiaſticâ percellebantur peccatores incorrecti, ut colligitur ex B. Paulo 1. Corin. 5. *Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, jam* IVDICAVI, *ut præſens, eum, qui ſic operatus eſt in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, congregatis vobis & meo ſpiritu cum virtute Domini noſtri Jeſu, tradere hujuſmodi Satanæ in interitum carnis*: & ex Tertulliano apolog. cap. 39. *Coimus in cœtum & congregationem.... ibidem etiam exhortationes, caſtigationes, & cenſura Divina. Nam & judicatur magno cum pondere..... ſummumque futuri judicii præjudicium eſt, ſi quis ità deliquerit, ut à communicatione orationis, & conventus, & omnis ſancti commercii relegetur.* Hæc, inquam, praxis, non obſtat iis, quæ diximus. Judicandi enim autoritas non erat penes fideles quoſcumq; ſed penes Paſtores. *Judicavi*, inquit S. Paulus, non autem *judicarunt quicumque congregati erant.* Et Tertullianus poſt ſuprà relata verba, nullo interpoſito proſequitur; *Præſident probati quique Seniores honorem iſtum, non pretio, ſed teſtimonio adepti. Neque enim pretio ulla res Dei conſtat.* Itaque ſicut in Chriſtianorum cœtibus ſoli Præfecti Eccleſiaſtici prædicabant, & alias functiones ſacras exercebant, ita & pœnas ſpirituales decernebant. Populus autem aderat tantùm ut teſtis & approbator, atque ut quod Paſtores decernebant, quodque ad ſe attinebat exequeretur, verbi gratia in vitandis excommunicatis.

8. Secundò, Eccleſiæ datas ait Richerius claves per realem miſſionem, de qua Luc. 10. legimus; *Deſignavit Dominus, & alios ſeptuaginta duos: & miſit illos binos ante faciem ſuam, in omnem civitatem, & locum, quo erat ipſe venturus.* Verùm hæc diſcipulorum miſſio, juriſdictio propriè nuncupari non poteſt. Non enim

mittebantur ad regendum populum, ſed ut illum ad Chriſtum cum fructu ſuſcipiendum præpararent; mittebat namque illos tantùm in civitates & loca, quò erat ipſe venturus. Sed demus miſſionem illam, juriſdictionem fuiſſe: an inde legitimè concludet Richerius illam diſcipulis *individuè & collectivè* datam? Nonne potiùs ſignificant illa verba; *Miſit illos binos*, quòd ſinguli diſcipuli non erant tantùm *inſtrumenta, Miniſtri, & executores* totius Collegii, ſed Chriſti. Adde quod illa miſſio erat tantùm temporanea, ad præparandum, ut diximus, populum adventui Chriſti.

9. Affert deinde hæc Chriſti verba in Evangelio S. Joannis cap. 17. recitata; *Sicut me miſit in mundum, ita & ego eos miſi in mundum, & pro eis ſanctifico me ipſum, ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate, ut & ipſi in nobis unum ſint, ut credat mundus, quia tu me miſiſti, ut ſint conſummati in unum, &c. Quibus verbis*, inquit Richerius, *liquidò demonſtratur Chriſtum non tam uni, & ſoli Petro, quàm unitati infallibilem clavium poteſtatem detuliſſe.* Erravit, aut decipere voluit Richerius, his verbis Chriſti adſtruens infallibilem clavium poteſtatem unitati delatam. Vel enim intelligit ſub illa unitate comprehenſos etiam laicos: & tunc error eſt aſſerere *infallibilem clavium poteſtatem* etiam ipſis delatam. Idque etiam agnoſcere, videtur ipſe Richerius, dum paulò inferiùs concludit hoc modo; *Conſurgit, totum ordinem Hierarchicum, Epiſcopali & Sacerdotali ordine, conſtantem, immediatè, proportionatè tamen, atque ſubordinatè ſuam poteſtatem, & juriſdictionem, hoc eſt, facultatem regendi Eccleſiam à Chriſto derivare*; ubi juriſdictionem penes Epiſcopos, & Sacerdotes tantùm reponit. Sanè diſcrimen intercedere neceſſe eſt, inter eos, qui regunt: Si autem penes omnes fideles eſſet facultas regendi, quinam eſſent illi regimini ſubditi? Nec enim concederet ipſemet Richerius, ita tantùm datam Eccleſiæ juriſdictionem, ut ejus regimen Democraticum ſit, quale, aut etiam imperfectius ſine dubio eſſet, ſi ejus participes eſſent quicumque fideles, etiam laici ac mulieres.

10. Si autem Richerius his Chriſti verbis; *Omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint, ut ſint conſummati in unum*, unitatem ordinis Eccleſiaſtici tantùm ſignificare voluit, ut indicat ejus concluſio, decipere voluit, ac frau-

fraudulenter prætermisit versum istum, *Non pro eis autem rogo tantùm, sed & pro eis, qui crediturisunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint*, quæ verba apertissimè declarant, unitatem illam non esse accipiendam de solo ordine Ecclesiastico, sed de omnibus fidelibus, neque de unitate in consortio jurisdictionis Ecclesiasticæ, sed de unitate charitatis; imò illa verba, *sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum*, non intelliguntur de missione jurisdictionis, quæ tunc collata sit, ut vult Richerius. Orabat enim tantùm Christus pro Discipulis, ut servarentur à malo, quando cum mundo versarentur, atque tanto inter se animorum consensu agerent, ut hinc mundus agnosceret Christum à Patre missum, quippe qui tam intimam inter suos Discipulos concordiam statui set. Totus ferè illius capitis contextus hanc præfefert sententiam. *Non rogo ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos à malo, &c.*

11. Citat etiam S. Cyprianum & S. Augustinum relatos 24. quæst. 1. Can. *Quodcumque*. Can. *loquitur*. Can. *Alienus*. Sed illorum Patrum testimonia expendimus lib. 5. & 7. Addit Richerius hæc verba ex capite 20. Joannis; *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos: accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, &c.* Undè concludit hoc modo: *Quando igitur missio vera & realis est collatio jurisdictionis, autore Apostolo 10. ad Rom. quomodò igitur prædicabunt, nisi mittantur. Christus autem omnes Apostolos atque Discipulos; qui Episcopalem & Presbyteralem ordinem referebant, immediatè, individuè & collectivè misit. sicut à Patre suo, id est cum justa & spirituali autoritate, ad Ecclesiam regendam necessaria missus fuerat: consurgit, totũ ordinem Hierarchicum Episcopali & Sacerdotali ordine constantem, immediatè, proportionatè tamen atque subordinatè, suam potestatem, & jurisdictionem, hoc est facultatem regendi Ecclesiam à Christo derivare.* Non immoramur circa discrimen missionis & jurisdictionis, quæ nonnihil distuingui videntur, nec circa quæstionem, an omnes Apostoli suam à Christo jurisdictionem immediatè habuerint, quod etiam nonnulli, licet, ut videtur, sine sufficienti fundamento, negant. Modò enim tantùm quæstio est, utrùm Apostolos, & Discipulos, non solùm immediatè, sed etiam *individue & collective*, miserit, quod asserit Richerius. Verùm, primò, si hoc probaret, sibi contradiceret. Hîc enim, id est num. 2. statuit ordinem Hierarchicum, immediatè

diatè jurisdictionem & facultatem regendi Ecclesiam à Christo derivare : in 1. autem num. tradit totam jurisdictionem Ecclesiasticam *primariò, propriè ac essentialiter Ecclesiæ convenire. Romano autem Pontifici, atque aliis Episcopis instrumentaliter, ministraliter, & quoad executionem tantum.* Quomodò enim summus Pontifex & Episcopi facultatem regendi Ecclesiam à Christo immediatè derivarunt, si eis comparatè ad Ecclesiam non competit jurisdictio, nisi instrumentaliter, ministerialiter, & quoad executionem tantùm Ecclesiæ autem primariò, propriè ac essentialiter? An causa principalis regitur ab instrumento, Dominus à Ministro, Judex ab executore? An qui habet primariam, propriam, & essentialem jurisdictionem, gubernatur ab eo, qui habet tantùm facultatem instrumentalem, ministerialem, ac executivam? Secundò, Si Christus Apostolos atque Discipulos, qui Episcopalem & Presbyteralem ordinem referebant *individuè & collectivè* misit, non poterant quidquam magni momenti agere seorsim, sed tantùm omnes simul, vel saltem major eorum pars: sicut in Senatu non quilibet, sed omnes vel plures simul Judices Senatusconsulta ferunt : si quando autem aliquid seorsim exequuntur, jurisdictione delegatâ se id præstare profitentur. At certè Apostoli in convertendis populis, in fundandis, ac regendis Ecclesiis, in ferendis vel tollendis censuris, &c. ab Ecclesia, vel à Collegio Apostolico delegatos se non præstabant. Imò S. Paulus non semel indicat, se ab Ecclesia non fuisse missum, præsertim ad Galat. 1. *Paulus Apostolus non ab hominibus neque per hominem, &c. Cùm autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam suam, ut revelaret filium suum in me, ut evangelizarem illum in Gentibus : continuò non acquievi carni & sanguini, neque veni Jerosolymam ad Antecessores meos Apostolos.*

12. Adjungit Richerius illud D. Pauli testimonium act. 20. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei.* Verùm neque in illo testimonio, neque in aliis à Richerio ex sacra Scriptura suprà relatis, verbum aliquod est quod significet jurisdictionem *individuè & collectivè* Apostolis, discipulis, aut Episcopis datam. Pugnat cum ea sententia etiam locus S. Cypriani, quem citat Richerius ex 24. quæst. 1. can. *loquitur*, Si enim Episcopatus *à singulis in solidum pars tenetur, si,*

ut

ut ait alibi idem Cyprianus, *habet in Ecclesiæ administratione voluntatis suæ arbitrium liberum unusquisque Præpositus, rationem actus sui Domino redditurus*; quomodò facultas regendi Ecclesiam data est ipsimet Ecclesiæ, vel etiam ordini Hierarchico *individue & collective*?

13. Denique sententiam suam confirmat Richerius autoritate D. Bernardi lib. 3. de consid. ad Eugenium cap. 4. quod integri uni legi optat. Id & nos optamus. Nam in eo capite D. Bernardus indiscretas exemptiones reprehendit, præsertim quod turbent ordinem Hierarchicum, qua occasione dicit, à Deo esse etiam alias à Papali potestates, sed nihil dicit, unde sequatur jurisdictionem convenire Romano Pontifici *instrumentaliter, ministerialiter, & quoad executionem tantùm*? Quæ autem sit ipsius eâ de re mens ipsemet explicat lib. 2. de consid. cap 8. his verbis jam alibi relatis; *Tu es cui claves traditæ, cui oves creditæ sunt. Sunt quidem & alii Cœli janitores, & gregum Pastores, sed tu tantò glorioſior, quantò & differentius utrumque præ cæteris nomen hæreditasti. Habent illi sibi assignatos greges singuli singulos*, TIBI VNIVERSI CREDITI, *uni unus. Nec modò ovium*, SED ET PASTORVM, *tu unus omnium Pastor. Unde id probem quæris? Ex verbo Domini. Cui enim non dico Episcoporum, sed etiam Apostolorum sic absolute, & indiscrete totæ commissæ sunt oves? Si me amas Petre, pasce oves meas? Quas: Illius vel illius populos Civitatis aut Regionis aut certi Regni: Oves meas, inquit. Cui non planum, non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil.* Sed & in illo ipso capite, quod citat Richerius, sanctus Doctor, licet moneat summum Pontificem, ut potestate suâ in concedendis indiscretè exemptionibus non abutatur; plenitudinem tamen potestatis ipsi non deesse confitetur; *Sic facilitando*, inquit, *probatis vos habere plenitudinem potestatis, sed justitia forte non ita. Facitis hoc, quia potestis, sed utrum & debeatis quæstio est.* Ubinam illam plenam potestatem, quam summo Pontifici competere fatetur, in eum ab Ecclesia derivatam asseruit?

14. Allatis sententiæ suæ probationibus, solvit Richerius duas objectiones seu responsiones sibi contrarias, quarum altera petita est à distinctione fori exterioris, & interioris, in quorum primo jurisdictionem aliqui negant à Christo immediatè discipulis collatam, in secundo datam concedunt. Sed cùm nos discrimen illud in Apostolorũ

jurisdi-

jurisdictione non admiserimus, argumentum nobis minimè necessarium defendendum non recipimus. Quod addit se demonstraturum num. 6. facultatem excommunicandi immediatè creditam fuisse Ecclesiæ à Christo, circa illum numerum examinabimus.

15. Altera objectio seu responsio est, *potestatem jurisdictionis primitùs quidem institutam & collatam Ecclesiæ à Christo, sed ea lege, ut postmodum per Romanos Pontifices Petri Successores, propagaretur, atque aliis Episcopis communicaretur: eamq; ob causam omnem auctoritatem istinc hodie repeti ac derivari.* Jurisdictionem toti Ecclesiæ, prout Laicos etiam complectitur datam negamus; concedimus autem datam Apostolis, *non individuè & collectivè* juxta Richerii sensum, ità scilicet, ut non exerceretur à singulis, nisi instrumentaliter ministerialiter, aut quantùm ad executionem; sed ità ut possent vel singuli, vel omnes simul, eâ uti; cum hoc tamen discrimine, quod plenitudo jurisdictionis in B. Petro esset ordinaria, & ad suos successores transmittenda; in aliis autem Apostolis extraordinaria, & delegata; ità ut nullius eorum successores in toto orbe indistinctè possent Ecclesias fundare, vel regere, sed in ea quisque dumtaxat parte, quæ sibi fuisset assignata. Nec contrarium probat Richerius.

16. Jurisdictionem etiam per Romanos Pontifices Petri successores propagari, atque ab aliis Episcopis communicari defendimus lib. 8. superest ut responsionem à Richerio in hoc num. 2. allatam confutemus. *Respondebis*, inquit, *praxi Ecclesiæ primitivæ & sacris Canonibus, exploratissimum esse collationes beneficiorum, sicut nunc ea vocitant, quadringentis & mille annis, communi jure, hoc est sacrosanctis electionibus, factas: ratio est, quoniam omnis principatus, quoad vim coactivam, ab hominum consensu pendet, ut lex Divina & naturalis confirmat.* Ergò à tempore quo Ecclesiis Cathedralibus Regni Franciæ non providetur per electiones, Episcopi Gallicani nullam vim coactivam habuerunt, siquidem ferè semper hactenus restitit Ecclesia Gallicana electionum abrogationi. Si Prælatorum potestas à subditorum consensu pendet, & illa dependentia lege Divina & naturali confirmatur; cùm *adversum eas, neque spatia temporum, neque privilegia locorum, neque Dignitates personarum unquam præscribere possint*, nunquam poterunt Gal-

li

li ſuis Epiſcopis excommunicari, aut aliâ cenſurâ Eccleſiaſticâ puniri, donec liberum conſenſum præſtiterint. Adhuc enim certò non conſtat, an illi, ad quos pertinebat jus eligendi, liberè conſenſerint cùm Clerum, alioſque Ordines videamus variis proteſtationibus & ſupplicationibus adverſum electionum abrogationem intereeſſiſſe.

17. Sed nec electio, præſertim quando fit à populi communitate, juriſdictionem ante confirmationem abſolutè Prælatis tribuit; atque adeò, nec jus condendarum legum, infligendarum pœnarum ſpiritualium, &c. Quin etiam, ſi juriſdictio per electionem conferretur, ſequeretur juxta mentem Richerii alium Eccleſiæ conſenſum deſiderari, ut Prælati poſſent leges inſtituere, ac cenſuris plectere; adhuc enim, ut ipſe ait num. 8. *Eccleſiam inconſultam, diſſentientem, invitam vel inauditam obligare nequirent: quia leges tunc inſtituuntur, cùm promulgantur, firmantur, cùm moribus utentium approbantur.*

CAPUT II.

De Eccleſiæ definitione à Richerio tradita; De Eccleſiæ Capite, necnon de ejus ſtatu & regimine. Ad num. 3. 4. & 5. Richerii.

1. EX his, quæ Richerius duobus primis numeris ſuperiori à nobis capite diſcuſſis, ceu fundamenta jecit, quaſdam concluſiones, quas ille principia vocat, directè & neceſſariò ſe colligere aſſerit. Primum illud principium eſt Eccleſiæ definitio, quam toti operi præfixam hic num. 3. repetit; ſcilicet; *Eccleſia eſt politia Monarchica, ad finem ſupernaturalem ſpiritualem inſtituta, regimine Ariſtocratico, quod omnium optimum & natura convenientiſſimum eſt, temperata à ſummo animarum Paſtore Domino noſtro.* Si Joannes Launoius eodem affectu fuiſſet erga Richerium, quo erga Bellarminum, in hanc definitionem juſtiori zelo invectus fuiſſet, quàm in eam, quæ à Bellarmino tradita eſt. Qui enim integrâ & prolixâ epiſtolâ, quæ eſt in par. 8. & ad Nicolaum Gatinæum inſcribitur, tot tantaque teſtimonia congregavit, ut probaret in Eccleſiæ

 defini-

definitione non contineri ejus ſtatum, aut regimen, cujus in ea deſcribenda meminerat Bellarminus, quomodo putandus eſt probaſſe definitionem, quæ nil aliud, ſaltem directè, complectitur? ſed infenſus erat Papæ Monarchiæ Richerius, eam propugnabat Bellarminus: ideò libentibus ulnis excepit illius dogmata Launoius, quæcumque excepit; quæ non potuit excipere, ſubticuit: Bellarmini, ſi quos invenire potuit nævos, quàm diligenter explicuit, doctrinam, exemplo Richerii, quanto valuit conatu, licet parum efficaci, impugnavit.

2. Poſſet tamen veram habere ſententiam Richeriana Eccleſiæ definitio, ſi ſanè intelligeretur. Verus enim ejus ſenſus eſt, Eccleſiam eſſe communitatem ab uno ſolo ſupremo Paſtore gubernatam, nempe Romano Pontifice; ita tamen, ut illius communitatis regendæ participes ſint alii Paſtores, præſertim Epiſcopi, qui autoritate ordinariâ, & propriâ, non vicariâ ſolùm, ſeu delegatâ, portionem gregis Chriſti ſibi commiſſam regant, ac ſupremo Paſtori, in Conciliis præſertim univerſalibus, non ſolùm tanquam Conſiliarii, ſed etiam tanquam Judices ad determinanda, quæ ad Eccleſiam univerſalem ſpectantia proponuntur, aſſideant. Itaque Eccleſia eſt politia Monarchica, quia unus ei præſidet Monarcha. Eſt etiam regimine Ariſtocrarico temperata, quia Epiſcopi, præterquam quod ſuis Diœceſibus præſident, rerum etiam ad univerſalem Eccleſiam ſpectantium, dum in Conciliis Oecumenicis legitimè proponuntur, participes fiunt.

3. Sed alio in ſenſu definitionem illam intellexit, ſi tamen intellexit, Richerius. Primò enim incertum eſt, quid intendat definire. Nam Eccleſiæ nomine univerſos fideles cujuſcumque ſexûs, ſtatûs, aut gradûs complecti videtur numero primo, ubi Eccleſiam, cui convenire ait totam juriſdictionem Eccleſiaſticam primariò, propriè, ac eſſentialiter diſtinguit à Romano Pontifice, atque aliis Epiſcopis, quibus illam facultatem nonniſi inſtrumentaliter, miniſterialiter, & quoad executionem tantùm concedit, & luculentiùs numero primo, ubi Eccleſiam explicat de *cœtu Fidelium, ſive de Chriſtiana Republica, cujus unicum & ſolum caput, ac fundamentum eſſentiale eſt Chriſtus Dominus.* Et adhuc magis expreſsè in fine numeri quarti, ubi *Eccleſiam* ſic explicat, *id eſt univerſos Chriſtianos:* numero autem ſecundo, Eccleſiam ad ſolum ordinem Hierarchicum,

Epiſ-

Episcopali, & Sacerdotali ordine constantem, restringere videtur; aliquando autem, ut num. 15. & seqq. modò unum, modò alterum indiscriminatim significat.

4. Secundò non Ecclesiam, sed ejus regendæ rationem definire videtur Richerius, quando ait, quod est *politia Monarchica*. Politia enim communitatem, non tam aptè denotat, quàm gubernandæ communitatis modum.

5. Tertiò Monarchiam Ecclesiasticam explicat respectu Christi. Statim enim post definitionem, de ipso addit; *Qui Rex est, Monarcha, Dominus absolutus, Fundator, Petra, & Caput essentiale Ecclesiæ; ac absolutum sive purè Monarchicum in eam habet imperium.* Quasi verò possit aliquod regimen, etiam Aristocraticum, aut Democraticum, non esse Monarchicum in eo sensu; cùm universus mundus, etiam prout complectitur Angelos, unicum habeat Rectorem, Deum, qui est Dominus absolutus, Creator, Conservator, Gubernator, Rex, Monarcha, absolutum in omnia imperium obtinens. Sed, dum de politiarum differentia tractatur, quæritur, quis sit communitatis Rector immediatus, ac intra communitatem ipsam, an unus, an plures? Dum igitur de politia Ecclesiastica est quæstio, à quo visibilis Ecclesia visibiliter regatur, inquiritur. Itaque perperam concludit Richerius; *Istinc verò inducimus, hunc fidei articulum, credo unam sanctam Ecclesiam Catholicam, esse veritatis sempiternæ: propterea quod lege Evangelica stante, Christus divortium cum Ecclesia sponsa facere non potest.* Si enim unitas Ecclesiæ ab unitate ejus sponsi Christi dumtaxat peteretur, ruerent argumenta sanctorum Patrum adversus Schismaticos: isti enim à Christo nequaquam recedere se profitebantur, sed vel à Romano Pontifice, vel ab Ecclesia, cujus erat ipse Caput visibile. Quamobrem illi etiam, qui Romani Pontificis Dignitatem & auctoritatem minùs explicuisse videntur, Beato Petro, & ejus successoribus primatum à Christo collatum docent ad constituendam in Ecclesia unitatem, & tollendam schismatis occasionem.

6. Nec obstat, quod objicit Richerius, Sedem Apostolicam aliquando tres, aliquando septem annos vacasse. Non enim tanta est capitis moralis, quanta naturalis necessitas.

Reſecto capite naturali, ne uno quidem momento corpus vivere poteſt: at verò non perit corpus civile, deficiente Rectore; imò nec ſtatum ſuum propriè amittit. Mortuo enim Imperatore, vel Rege per electionem creari ſolito, non ſtatim deſinit Monarchia, ſufficit enim quod communitas per Imperatorem aut Regem gubernari ſoleat, ut ejus politia Monarchica cenſeatur & dicatur; etiam in illo intervallo inter priotis Imperatoris vel Regis mortem, aut deſtitutionem, ac novi electionem, ſeu inſtitutionem.

7. Quartò. Inconſequenter addit Richerius, politiam Monarchicam, quâ definit Eccleſiam, eſſe regimine Ariſtocratico temperatam. Si enim Monarchiam intelligit reſpiciens ad Chriſtum Monarcham, incongruenter illius poteſtatem regimine Ariſtocratico temperatam dicit. Ejus enim authoritati obſequuntur, non eam temperant ejus Miniſtri. Si Romanum Pontificem Monarcham eſſe ſenſit, incongruenter etiam locutus eſt. Nam ſi tota juriſdictio Eccleſiaſtica primariò, propriè, ac eſſentialiter Eccleſiæ convenit: Romano autem Pontifici, atque aliis Epiſcopis inſtrumentaliter, miniſterialiter, & quoad executionem tantùm, ſicut facultas videndi oculo, quemadmodum num. primo ſcripſit Richerius, politia Eccleſiaſtica nec Monarchica eſt, nec Ariſtocratica, imò nec propriè Democratica. Eccleſia enim ex Clericis & Laicis, ex viris & mulieribus conſtat; atque adeò magis propriè Pantocratica, vel ſaltem Democratica, regimine Ariſtocratico temperata diceretur: ſiquidem ſummus Pontifex eſt *caput miniſteriale*, vel ſymbolicum, ac quaſi figurativum dumtaxat: plenitudo autem juriſdictionis in Eccleſia reſidet.

8. *Secundum principium*, inquit Richerius num. 4. *docet D. Petrum eſſe tantummodo diſpenſatorem, & caput miniſteriale, non Dominum, aut fundatorem Eccleſiæ: hoc enim uni & ſoli Chriſto capiti eſſentiali, per quem & propter quem ſubſtat Eccleſia, competit.* Hoc certè veriſſimum eſt. Neq; juſtè reprehenderetur Richerius, ſi illius principii fines non excederet. Summus enim Pontifex cum Chriſto comparatus, eſt tantummodo diſpenſator & Miniſter, non Dominus, aut fundator Eccleſiæ: Chriſti eſt Eccleſia: ejus ſunt oves & agni. Verum etiam eſt, quod ſubjungit Richerius;

rius; regimen Paſtorum Eccleſiaſticorum differre à ſæculari, ac modeſtius & ſuavius eſſe debere: non tamen indè conſequitur, regimen Eccleſiaſticum eſſe Ariſtocraticum in eo ſenſu, quem explicat numeris ſeqq. aut non poſſe ſummum Pontificem, quos voluerit, in partem ſolicitudinis vocare, eoſque juriſdictionis participes facere, quod videtur negare Richerius.

9. Ineptè autem in fine hujus num. 4. ac fine præcedentis notat præceptum habendi Pontificis, ad ſemper, non pro ſemper obligare. Quorſum enim illa diſtinctio inter præcepta affirmativa & negativa aſſignari ſolita? Non agitur hic de præcepto habendi Pontificis, ut ſciamus intra quod tempus debeat eligi; aut utrùm peccent ejus electores, ſi per aliquod tempus Eccleſiam capite carere permittant. Quæſtio eſt an Eccleſia comparata ad ſuum caput viſibile vera Monarchia dici queat; poſſe autem ſuprà oſtendimus, etiam per illa intervalla, quibus ſancta Sedes vacat.

10. *Tertium principium*, inquit Richerius num. 5 *ſtatum Eccleſiæ ab ejuſdem regimine diſtinguit: ſtatus enim Monarchicus eſt tùm ad unitatem atque ordinem vindicandum, tùm ad executionem Canonum, quæ Romano Pontifici, velut Capiti miniſteriali congruit: regimen verò Ariſtocraticum, propter ſolidam providentiam, efficax conſilium, & conſtitutiones eorundem Canonum: quam ob cauſam num. 1. diximus, claves toti datas fuiſſe Eccleſiæ, ut per unum exercerentur.* Difficile captu eſt quid ſibi velit illa diſtinctio inter ſtatum & regimen, ac quomodò ſtatus Eccleſiæ Monarchicus ſit; regimen verò Ariſtocraticum. Status enim propriè deſignare videtur, penes quos reſidere cenſeatur quaſi permanenter, & immmobiliter ſumma regendæ communitatis poteſtas. Regimen verò ipſius poteſtatis exercitium. V. g. Galliæ ſtatus eſt Monarchicus, quia ſuprema poteſtas in uno ſcilicet Rege, ſtat; regimen verò aliquatenus Ariſtocraticum eſt, quando Rex cum Comitiorum aut Parlamentorum conſilio & aſſenſu Regnum adminiſtrat. Videtur autem vox illa, *ſtatus*, aliquid immobilius & conſtantius ſignificare, quàm regimen, quod permanente ſtatu variari poteſt; ut in Gallia, permanente ſemper ſtatu Monarchico Rex aliquando Comitiorum aut Senatuum conſilium & aſſenſum poſtulat, aliquando de plenitudine poteſtatis & autoritatis regiæ,

non expectato cujuſquam conſenſu, ſeu edicta exequendà præcipit. Si ergo *tota juriſdictio Eccleſiaſtica primariò, propriè ac eſſentialiter Eccleſiæ convenit*, ejus ſtatus non rectè Monarchicus dicitur: è contra verò ſi Romanus Pontifex, velut caput miniſteriale executioni Canonum Eccleſiæ ſupremâ autoritate incumbit, Eccleſiæ regimen Monarchicum convenientius appellatur.

11. In ſumma, politiæ differentia eſſentialiter petitur, non ab *iis*, per quos inſtrumentaliter, miniſterialiter, & executivè juriſdictio exercetur; ſed ab iis, quibus primariò, proptiè, ac eſſentialiter convenit juriſdictio; itaque, ſi poteſtas ſuprema ſit penes unum, quamvis plurimis inſtrumentis, miniſtris & executoribus utatur, erit Monarchia; ſi poteſtas ſuprema ſit penes Optimates, erit Ariſtocratia; ſi penes populum, Democratia, quamvis Optimates aut populus unico magiſtratui juriſdictionis exercitium committant, dummodò ſupremam apud ſe facultatem retineant præſcribendarum, etiam illi magiſtratui, legum. Quis enim aut Regnum Galliæ Monarhicum eſſe neget, etiamſi aliquid de Ariſtocratia immixtum appareat, & Senatus edicta Regia quodammodò confirmet; & executioni demandari faciat? Quis Reipublicæ Venetæ politiam, Monarchiam appellet, etiamſi Dux à Republica electus maximum in ſingulos cives imperium obtineret, cùm ipſius autoritas autoritati Reipublicæ ſubſit. Si ergo ſummi Pontificis, & Epiſcoporum juriſdictio totius Eccleſiæ juriſdictioni ſubjacet, in definiendâ politiâ Eccleſiaſticâ, tota Eccleſia eſt attendenda, non autem ſoli Paſtores.

12. *Quæ autem*, inquit Richerius eodem num. 5. *ratio Oecumenici Concilii ad Romanum Pontificem, eadem quoque & Synodorum particularium ad ſuos Epiſcopos, quoniam particulares Eccleſias itidem Canone, non abſolutâ poteſtate, à propriis Epiſcopis gubernari oportet.* Viderint Illuſtriſſimi Præſules Gallicani quid de hac Richerii doctrinâ ſentiant. Licet enim antea Concilii tantùm Oecumenici, & Provincialis expreſſam fecerit mentionem; propoſitio tamen iſta, & ejus confirmatio in Synodis etiam Diœceſanis locum habet. Porrò, ſi eadem eſt ratio Synodi particularis ad Epiſcopum, quæ Concilii Oecumenici ad Romanum Pontificem, juriſdictio Epiſcopalis *primariò, propriè, ac eſſentialiter* Diœceſi convenit, aut Diœceſeos

ceſeos Clero ; (nam in hoc etiam num. dubium eſt quo in ſenſu Autor Eccleſiam ſumat) Epiſcopo autem, atque Curatis, ſaltem ſeorſim conſideratis , *inſtrumentaliter , miniſterialiter , & quoad executionem tantùm.* Atquè ſicut Concilium Oecumenicum ſummo Pontifice ſuperius eſt , & poteſt etiam ipſum deponere , ſi Gallis credimus ; ita etiam & Synodus particularis ſuo Epiſcopo præeminebit ; ipſumque poterit exautorare.

13. Nec dicas Epiſcoporum diſpoſitionem à Conciliis Oecumenicis eſſe ſummo Pontifici, aut ut vult Joannes Gerbais, Conciliis Provincialibus teſervatam. Jus enim Conciliorum particularium, perinde atque Generalium , lege Divina & naturali conſtitutum eſſe, illique derogari non poſſe , reponet Richerius. Subjungit enim ; *Porro Senatum aut Conſilium nativum Eccleſiæ à Domino inſtitutum vocamus , non modò Epiſcopos , verùm etiam omnes Presbyteros, curam animarum habentes : quorum illi Apoſtolis , hi verò ſeptuaginta duobus diſcipulis ſucceſſerunt diſt. 68. Choriepiſcopi 16. quæſt. 1. can. Eccleſia; & diſt. 23. Can. Presbyter.* Ne autem putares in illo regimine Presbyteros Epiſcoporum tantùm fuiſſe Miniſtros , addit ; *Etenim quondam Presbyteri Eccleſiam in commune regebant, ut D. Hieronymus autor eſt. can. legimus, diſt. 93.*

14. Si autem inſtes Presbyteros , quantumvis curam animarum habentes, cùm ſeptuaginta duobus diſcipulis tantùm ſuccedant, inferiores eſſe Epiſcopis Apoſtolis ſuccedentibus in regimine populi Chriſtiani ; facilis erit Richerio reſponſio ; de ſingulis quidem Presbyteris id verum eſſe , non autem de toto illorum cœtu : ſicut ſinguli Epiſcopi jure Divino ſummi Pontificis juriſdictioni ſubſunt ; at verò in Concilio Generali congregati , majorem habere poteſtatem dicuntur.

15. Ego certè illam propoſitionem Richerii , *qua eſt ; ratio Oecumenici Concilii ad Romanum Pontificem, eadem quoque & Synodorum particularium ad ſuos Epiſcopos*, admittens , non concludo; *Ergo juriſdictio Epiſcopalis ſubjacet Synodo particulari , ſicut Papæ poteſtas , poteſtati Concilii Oecumenici* ; ſed potiùs ; *Ergo juriſdictio Romani Pontificis non ſubjacet Concilio Generali , ſicut nec Epiſcopalis Concilio particulari.*

CA-

Digitized by Google

CAPUT III.

Penes quem sit infallibilis potestas decernendi, aut constituendi Canones. Ad num 6. Richerii.

1. QUartum Richerii principium est; *Infallibilem potestatem decernendi, aut condendi Canones esse penes totam Ecclesiam, aut Generale Concilium illam representans.* Ea propositio primo aspectu videtur negari non posse. Quis enim Catholicus diffiteatur totam Ecclesiam, & Concilium generale infallibili Spiritus Sancti assistentiâ ab omni errore circa fidem & mores esse tuta. Verùm errat Richerius, si Ecclesiam à Concilio Generali distinguens, intendit, ut videtur, potestatem illam infallibilem discernendi non penes solos Pastores esse; sed etiam penes populum. Non enim ad Laicos, multò minùs ad mulieres, pertinet *infallibilis potestas decernendi, aut condendi Canones*, quantumvis Ecclesiæ membra sint. Concilium etiam Generale, si sine summo Pontifice accipiatur, quando is certus & legitimus existit, infallibili illâ potestate caret; imò nec Concilium verè Generale nuncupatur. Ut igitur hoc Richerii principium verum sit, ita est intelligendum, ut Concilium verè Generale, vel etiam universitas Pastorum Ecclesiæ extra Concilium, infallibilem potestatem habeat decernendi, aut condendi Canones. Et, si (quæ suppositio est omninò impossibilis) universitas Pastorum erraret in decernendo; universitas tamen fidelium non posset errare in acceptando aliquod Decretum, aliquemve Canonem fidei aut bonis moribus contrarium. Itaque infallibilitas activa penes universitatem Pastorum, passiva verò penes universitatem fidelium existit.

2. Sed latet in illa Richerii propositione, vel potiùs appareret in ejus probationibus, excluso summi Pontificis extra Concilium Generale, ab illa infallibilitate activa decernendi, aut condendi Canones. Quamobrem expendendæ sunt ejus probationes: præsertim cùm propositioni suprædictæ addat; *Quæ in re natura regiminis Aristocratici potissimum consistit.* Nescio au-

autem, an, infallibilem potestatem decernendi, aut condendi Canones penes Generale Concilium reponens, intelligat hanc *convenire Romano Pontifici, atque aliis Episcopis in Concilio Generali congregatis primariò, propriè, ac essentialiter; an instrumentaliter, ministerialiter, & quoad executionem tantũ. Si primariò, &c.* retractat quod num. 1. dixerat, Ecclesiam à Rom. Pont. aliisque Episcopis distinguens, & Ecclesiæ quidem *primariò, &c.* jurisdictionem tribuens, Romano autem Pontifici, atque aliis Episcopis *instrumentaliter, &c. tantùm*, nisi Ecclesiam illic intelexerit, Romanum Pontificem atque alios Episcopos collectivè, illos. à se ipsis divisivè consideratis, distinguens. Sed, si ea fuit ejus mens, Ecclesiam propriè dictam non designavit definitione illâ, quam libelli sui fronti præfixit, & numero tertio repetiit. Romanus enim Pontifex, atque alii Episcopi, etiam in Concilio Generali congregati non sunt Ecclesia, nisi repræsentativè. Est enim Ecclesia omnium fidelium congregatio. Si autem infallibilem illam potestatem Romano Pontifici, atque aliis Episcopis in Concilio generali congregatis primariò & propriè non convenire sensit, adversatur pluribus Conciliorum Constantiensis & Basileensis Decretis; atque adeò à multis in Gallia hæreticus erit censendus, Sed expendamus probationes ejus propositionis, quam dicit partim Divino, partim naturali lumine demonstrari.

3. A lumine naturali hoc ducit argumentum; *Oculi quàm unius oculus, longius atque acriùs prospiciunt: ac nemini uni ne superbiret, à Deo, vel à natura datum est, ut sapiat.* Verùm, licet in definiendis fidei ac morum quæstionibus, ratione uti necesse sit: si quis tamen solâ ratione Decretorum, seu Canonum certitudinem metiatur, probabiliora erunt Conciliorum Generalium judicia, quàm singularium Doctorum; sed ad infallibilem certitudinem non pertingent. Quamvis enim Augusti illi cœtus plurimis constent viris doctrinâ & sapientiâ conspicuis; nihilominùs absunt ab iis Doctores, interdum etiam Episcopi numero plures, doctrinâ & sapientiâ non inferiores, qui, si aliis accessissent, tota illorum congregatio *longius atque acrius prospexisset*, quia pluribus oculis; minusque superbirent singuli si non nisi in majori congregatione saperent. Non igitur soli multitudini adscribenda est infallibilis

potestas decernendi; (quamquam numerus & meritum Episcoporum ad excirandam debitam Concilio reverentiam non parùm conferant) sed Divinæ promissioni, quâ certi sumus, neque Pastorum universitatem moraliter sumptam fidelium universitati aliquid sanæ fidei, aut probis moribus contrarium proposituram, neque fidelium universitatem tale quid suscepturam. Quamobrem etiam in summo Pontifice aliquid Ecclesiæ universali proponente non est attendendum, an unica sit persona, sed utrum ei Christus in Beato Petro promiserit fidem nunquam defecturam: non utrum à natura, sed utrum à Deo datum ei sit ut saperet, etiam sine omnium aliorum Pastorum consilio.

4. A Divino lumine dictum suum confirmat Richerius, allegans *1.* autoritatem Beati Pauli 1. ad Cor. ex cujus cap. 12. profert hæc verba, sed interpolata; *Corpus Ecclesiæ non est unum membrum, sed multa: si totum corpus oculus, ubi auditus.* Oculis caruisse videtur Richerius hæc scribens, quandoquidem non vidit, illum Apostoli locum manifestè sibi adversari. Si enim totum corpus Ecclesiæ non est oculus, sed aliqua ejus membra oculorum officio funguntur, non ad totam Ecclesiam, quatenus complectitur laicos, qui sunt inferiora ejus membra spectat videre ac decernere, sed ad Pastores tantùm, qui sunt Ecclesiæ oculi, ut observant sancti Patres, nominatim Divus Gregorius Pastoral. cap. 1. Nec video quid concludere potuerit Richerius circa infallibilem potestatem decernendi, aut condendi Canones ex relatis Apostoli verbis. Addit ex ejusdem Beati Pauli Epist. cap. 14. vers. 32. *Spiritus Prophetarum Prophetis*, id est *Ecclesiæ*, interpretante Richerio, *subjectus est.* Germanus illorum verborum sensus est, ut optimè ibi explicat S. Thomas, Prophetas non ita spiritu Prophetiæ abripi, ut nequeant impetum dicendi cohibere; aliisque loquendi locum dare, quod & antecedentia & subsequentia manifestè probant. Præcedit enim; *Quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat. Potestis autem omnes per singulos prophetare, ut omnes discant, & omnes exhortentur.* Vers. 30 & 31. sequitur autem; *Non enim est dissensionis Deus, sed pacis* vers. 33. Neque fideliter verba B Pauli retulit Richerius, non enim in numero singulari dicit Apostolus; *Spiritus Prophetarum Prophetis*

Prophetis ſubjectus eſt : ſed in numero plurali ; *Spiritus Prophetarum Prophetis ſubjecti ſunt*, quâ loquendi formâ Apoſtolus apertiùs ſignificat, quod antea diximus, Prophetas eſſe ſui compotes in prophetandi uſu. Non nego tamen quin totum Propherarum collegium de ſingulis, qui de Spiritu Propheriæ afflatos dicebant, judicaret an á bono Spiritu moverentur, id enim docet Apoſtolus verſ. 29. *Prophetæ autem duo aut tres dicant, & cæteri dijudicent.* Sed licet quod de Propheris dicitur, Paſtoribus & Doctoribus, à quibus eos Apoſtolus cap. 12. verſ. 28. & 29. diſtinxit, accommodet Richerius; quid aliud inferre poterit, niſi, congregatis in Concilio Pontificibus, ſingulorum ſuffragia totius cœtus cenſuræ eſſe obnoxia; atque adeo infallibilem poteſtatem decernendi penes totam congregationem exiſtere, quod ſingulari ſummi Pontificis privilegio non præjudicat. Hic rurſus repetit verba S Cypriani ; *Epiſcopatus unus eſt, cujus à ſingulis in ſolidum pars tenetur 24. quæſt 1. can. loquitur.* Vix enim aliud alicujus momenti reperiat, præter obſcuram illam Cypriani, jam tum errorem de iterando Hæreticorum baptiſmo defendentis, auroritatem, ad adſtruendum regimen Ariſtocraticum eo ſenſu quo explicat; quam tamen S. Cypriani autoritatem Pontificiæ authoritatis impugnatores parum juvare jam alibi oſtendimus.

5. Proſequitur Richerius; *Itaque quod omnes tangit, neceſſum eſt ab omnibus quoque comprobari.* Ergo cùm fideles tangat, neceſſum erit ab omnibus quoque comprobari, hoc eſt Clericis & Laicis, nobilibus & plebeiis, viribus & mulieribus. Ergone, donec acceſſerit illa comprobario, incerta erunt Conciliorum Generalium Decreta ? Id ex Richerii ratione ſequitur. Addit enim; *Cùm præſertim omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus, circumdatus ſit infirmitate : ac proinde fallere & falli poteſt, niſi Eccleſiam columnam & firmamentum veritatis 1. ad Tim. 3. in conſilium adhibeat.* In eo enim loco Eccleſia pro univerſo fidelium cœtu accipitur, non pro Concilio generali: Paulus quippe Timotheum inſtruebat, quomodò ſe habere deberet, non in Concilio generali, ſed in Eccleſiâ Epheſinâ, non ſeorſum ac ſeparatim ab aliis Eccleſiis conſideratâ; quandoquidem Eccleſia particularis Epheſiorum non erat *columna & firmamentum veritatis*, ut ejus in errorem lapſus comprobavit, ſed cum quodam reſpectu ad

alias Ecclesias, cùm quibus constituebat corpus Ecclesiæ universalis, quæ non errandi privilegio gaudet. *Hæc tibi scribo*, inquit, *sperans, me ad te venire citò. Si autem tardavero; ut scias quomodò oporteat in Domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.* Tradit autem illi monimenta, non solùm circa Episcopos & Diaconos, sed etiam circa mulieres, ut Ecclesia de solo ordine Hierarchio non possit accipi. Quo autem sensu Ecclesia sic accepta sit columna & firmamentum veritatis §. 1. innuimus.

6. Observat præterea Richerius, quod *Ecclesiæ, non uni & soli Petro, Dominus in Cœlum ascensurus Spiritum veritatis pollicetur Joan. 14. vers. 16. Ego rogabo patrem, & alium Paraclitum dabit, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis.* Frustrà probat Spiritum Sanctum omnibus Apostolis datum. Quis enim hoc negat; sed, ut suum scopum attingeret, ostendendum ulterius esset, Spiritum Sanctum B. Petro, aut aliis Apostolis non astitisse, nisi *individuè & collectivè.*

7. Etsi Richerius Ecclesiæ definitionem toti operi suo præmiserit, quasi omnium dicendorum principium & fundamentum; tamen omninò incertum est, quid definire voluerit, ut jam non semel observare licuit. Cùm rei definitio traditur, nomen in propria significatione intelligitur. Itaque cùm Ecclesia propriè sumpta, sit omnium fidelium congregatio; Concilium autem Generale non dicatur Ecclesia, nisi repræsentativè: dum Ecclesia simpliciter & absolutè describitur de omnium fidelium congregatione, non de Concilio Generali accipienda est descriptio, nisi adjungatur aliquid quo vocis illius significatio determinetur. Richerius autem modò in isto, modò in altero sensu Ecclesiam accipit, etiam in hoc numero sexto. Nam initio *totam Ecclesiam & Generale Concilium illam repræsentans*, expressè distinguit: post testimonium à sancto Joanne suprà relatum, adjungit; *Item Matth. 18. Ecclesiam sibi ipsi sufficientem & Architectonicen, infallibilis Tribunalis erectione constituit.* Fateor me non intelligere quid sibi velit Christum *Ecclesiam sibi ipsi sufficientem constituisse.* Non enim his verbis excludit Richerius indigentiam Divini regiminis: cujus autem alterius ope indigeret Ecclesia? Non enim

extra

extra ipſam ſunt, niſi Infideles, vel qui ab ejus corpore per ſchiſma receſſerunt, vel per excommunicationem reſecti ſunt, quorum certè omnium ductu non eſt opus Eccleſiæ. Quâ igitur ratione potuit Dominus Eccleſiam ſibi ipſi ſufficientem non conſtituere. Ex ſcopo Richerii videtur ipſum ita interpretandum eſſe, ut voluerit Eccleſiam ſibi ipſi ſufficientem eſſe conſtitutam, ut non egeret regimine ſummi Pontificis; quaſi ſummus Pontifex eſſet extra Eccleſiam, aut ejus regimini ſuperfluus; fruſtraque Beato Petro dictum fuiſſet; *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Tibi dabo claves Regni Cœlorum. Confirma fratres tuos. Paſce oves meas.* Facilius capitur Richerius dicens Chriſtum Eccleſiam conſtituiſſe archtectonicen. Hoc enim nomine vocant Philoſophi artes, quæ cæteris imperant tanquam Miniſtris fini ſuo deſervientibus, ſicut Equeſtris imperat frænofactoriæ. Ita enim Richerius totam juriſdictionem Eccleſiaſticam primariò, propriè, ac eſſentialiter Eccleſiæ; Romano autem Pontifici, atque aliis Epiſcopis inſtrumentaliter, miniſterialiter, & quoad executionem tantùm tribuit n. 1. primo, verùm id jam confutavimus.

8. Sed quomodò *Eccleſiam Architectonicen infallibilis Tribunalis erectione conſtituit* Dominus? An Eccleſiam formaliter ſumptam: an Concilium Generale ipſam repræſentans? Quomodo id factum narrat Richerius, *Dum*, inquit, *B. Petrum reſcire geſtientem, quoties fratri ſuo peccanti indulgeret, in hunc modum informat: ſi peccaverit in te frater tuus, vade, corripe eum inter te & ipſum ſolum, &c. ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus: Amen dico vobis, quæcunque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in Cœlo, &c. Iterum dico vobis, quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram de omni re, quamcunque petierint, fiet illis à Patre meo, qui in Cœlis eſt: ubi enim duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Hujus teſtimonii occaſione videtur Richerius explicare velle, quid Eccleſiæ nomine intellexerit. Sed neſcio an non doctrinæ ſuæ denſiores injiciat tenebras. Proſequitur enim; *Quo ex proloquio diſcimus, Chriſtum immediatè conceſſiſſe ordini Hierarchio, quem hîc nomine Eccleſiæ deſignat, facultatem excommunicandi.* Ex his inferendum videretur, Richerium, dum num. 1. dixit, quod *tota juriſdictio Eccleſiaſtica, primariò, propriè, ac eſſen-*

tialiter Ecclesiæ convenit, Ecclesiæ nomine intellexisse non totam fidelium congregationem, sed ordinem tantùm Hierarchicum : quando verò addidit, quod *jurisdictio convenit Romano Pontifici, atque aliis Episcopis, instrumentaliter, ministerialiter, & quoad executionem tantùm*, Romanum Pontificem & Episcopos divisim accepisse.

9. Sed obstat huic interpretationi similitudo, quam addit. *Sicut*, inquit, *facultas videndi oculo convenit*, quam in principio fusius explicuerat; dum sic orsus est; *Vulgare est, atque indubitata fidei axioma, Deum & naturam, priùs atque immediatiùs ad totum suppositum, quàm ad aliquam partem suppositi, quamvis nobilissimam intendere: eamque ob causam, facultatem videndi, E. G. toti datam esse homini, ut per oculum, tanquam per organum & ministrum hominis exerceretur : nàm oculus per & propter hominem existit.* Ubi per totum suppositum nonnisi totum corpus Ecclesiæ, non autem solum ordinem Hierarchicum significare potuisse videtur. Adde, quod in verbis suprà relatis numeri 6. quem discutimus, monosyllabum illud, *hic*, exceptionem indicat; ita ut alibi Ecclesia, non ordinem Hierarchicum tantùm, ut *hic*, sed totum corpus Ecclesiæ designet.

10. Confirmat autem Christum immediatè concessisse ordini Hierarchico facultatem excommunicandi hâc ratione. *Nam*, inquit, *sicut denarius numerus eminenter & causaliter omnes capit numeros : sic formula hac, dic Ecclesiæ, eminenter inquam, & causaliter, plenitudinem potestatis Ecclesiasticæ, cum omni superiori Ecclesiastico, aliquâ jurisdictione prædito, complectitur, sive sit Curio, Episcopus, Papa, aut Concilium Generale, in quod omnes controversiæ, tanquam in ultimum atque infallibile Tribunal, omnem potestatis plenitudinem continens resolvuntur.* Quis numerus eminenter & causaliter omnes capiat numeros, Arithmetici dijudicent. Mihi certè obscura est prima illa comparationis pars ; non enim video cur denarius numerus aliis emineat, eorumque sit causa, potiùs, quàm duodenarius v.g. cujus, utpotè ad partitiones commodioris, usus frequentior est, ac de quo effatus est Beda homil. in natal. S. Benedicti ; *Duodenario sæpe numero solet in Scripturis universitas designari.* Sed obscurius est ipsum comparationis punctum. Rescire enim vellem, quid his verbis (*formula hac, dic Ecclesiæ eminenter, &c.*) significare voluerit Richerius;

utrum

utrum scilicet ex ejus mente Christus aliquam jurisdictionem tribuerit singulis Curionibus, Episcopis, ac Pontificibus Romanis immediatè; an verò soli Concilio Generali. Si tribuit singulis: ergò ipsis non competit *instrumentaliter, ministerialiter, & quoad executionem tantùm*, saltem prout idem significat atque immediatè, *propriè, ac essentialiter.* Si non tribuit immediatè, non potest Curio, Episcopus, vel Papa judicare, nisi ex delegatione Concilii Generalis, atque adeò congregandum erit Concilium Oecumenicum, ut Curioni, Episcopo, vel Papæ committat examen fratris in alium peccantis.

11. Respondebis fortè pro Richerio, generalem ad hoc commissionem à Conciliis Generalibus datam. Sed primò, ubinam est expressa? Nam si qua hujus rei fit mentio in Conciliis Generalibus, ea nequaquam commissio est, sed proprii officii commonitio. Secundò antequã haberentur Concilia Generalia, cujusmodi erat jurisdictio Curionis, Episc aut Papæ contra reos procedentis? Tertiò quis unquam Curio (ex mente Richerii loquor, dum Curionibus jurisdictionẽ contentio sam tribuere videor) Episcop⁹ aut Papa proprios subditos puniens, se à Concilio Generali delegatũ existimavit?

12. Prosequitur Richerius; *Statim atque Dominus hoc protulit oraculum, dic Ecclesiæ: continuò pluraliter subjungit, Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, &c. Unde liquidò apparet, ibi formaliter & propriè nõ agi de Ecclesia pro unico homine, sed pro pluribus una congregatis.* Eximium ratiocinandi genus! An ex eo quod in loco relato pluriũ fiat mentio, sequitur alibi soli Petrò non fuisse dictum, *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claves Regni Cœlorum:* rursus alibi; *Confirma fratres tuos.* Alibi denique, *Pasce oves meas.*

15 Sed mirum in modum sese in sequentibus implicat Richerius. Nam postquam probavit, quod *Dominus impartitur Ecclesiæ facultatem sese congregandi in Concilium, atque infallibiliter decernendi,* (dum scilicet verbis suprà relatis ex Matth. addit; *Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, &c. Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*) notat Christum in hoc textu *numerum certum pro incerto, ac minimum numerorum ideo expressisse, quo omnem tergiversandi occasionẽ litigiosis hominibus eriperet: ostenderetq;, ad justam Ecclesiæ moderationem, non unius tantùm Rom. Pont. sed triũ aut duorum ad minus*

consensum

consensũ & concordiam requiri. Certè si duorum consensus sufficiat, frustrà desudavit Richerius, ut summi Pontf. autoritatem impugnaret Nunquam enim Papa Decretum circà fidem aut mores edit, quin alium saltem sibi consentientem habeat, atque adeo vanus est ille impetus, quo infallibilem Pontificis autoritatem oppugnare videtur, cùm continuò addit; *Profectò quamcumque in partem se converterint adversarii, fateantur oportet hæc verba (ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo) &c. absolutam atque infallibilem unius Papæ autoritatem necessariò excludere.* Corruit etiam quòd paulò ante observarat, scilicet Christum in hoc textu, *Concilium Aristocraticum Divinitus, non Oligarchicum humanitus institutum designare.* Duorum enim Concilium Oligarchicum convenientiùs diceretur, quàm Aristocraticum, nisi fortè vocem *humanitus*, conjungat cum *Oliarchicum.* Non enim humanitùs, sed Divinitùs esset institutum illud duorum aut trium Concilium. Cæterùm quod ait Richerius, *Dominum impartitum Ecclesiæ facultatem sese congregandi in Concilium*, non necessariò colligitur ex Christi verbis, si ita sumatur, ut Episcopi autoritate propriâ sese possint congregare. Christus enim ait; *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo*; non autem exponit an alicuius superioris autoritate congregandi sint. Imò legitimi superioris autoritatem illis verbis, *in nomine meo*, indicari nonnulli arbitrantur?

14. Porrò illa Christi verba; *Iterum dico vobis, &c.* varii variè interpretantur, etiam ex sanctis Patribus, nec Conciliis Generalibus, nisi per consequentiam quamdam congruere videntur; imò non solùm hæretici, ut Calvinus; sed etiam Catholici quidam, ut Launoius, observarunt illa Conciliis Provincialibus perinde atque Generalibus convenire, ut lib. 5. vidimus. Quod addit Richerius, *Ecclesiam invitam dissentientem, aut inconsultam obligari non posse*, idque *usquequaque lege naturali congruere*, absurdum esset, si vim obligandi legibus Ecclesiasticis adimeret, nisi ab omnibus approbatæ essent fidelibus, sicut antea voluisse videtur Richerius allatâ illâ regulâ; *Quod omnes tangit, necessum est ab omnibus quoque comprobari.*

15. Sententiam suam *praxi veteris Ecclesiæ abundè confirmari* ait. *Nam*, inquit, *Hierosolymitanum Concil. omnium Apostolorum & Presbyterorum consensione, ac suffragiis sic concluditur. Act.* 15 *Visum est Spiritui S. & nobis.* Verùm primò ex Apost. tantùm Petrũ

Joan-

Joannem & Jacobum, cum Paulo & Barnaba huic interfuisse Concilio colligitur ex epist. ad Gal. cap. 2. ub. B. Paulus juxta sanctum Epiphanium hær. 28 & S. Hieronymus in illum locum epist. ad Gal. & alios, de tempore istius Concilii loquitur, & prædictorum tantùm Apostolorum meminit; Certum ad minus est, Concilium illud Oecumenicum non fuisse. Cùm enim habitum fuerit anno Christi 51. jam plurimi erant Episcopi, tum in Oriente, tum in Occidente. Et de Beatis Paulo & Barnaba dixerat anteà, scilicet cap. 14. vers. 22. S. Lucas, quod in illis Provinciis, quas lustraverant, Antiochiam redeuntes, constituerant, *per singulas Ecclesias Presbyteros*, quo nomine designabantur olim etiam Episcopi: Concilium autem Jerosolymitanum solis illis Apostolis & Senioribus, qui tum Jerosolymis aderant, constabat, ut patet ex textu Act. Apostol. Secundò potuisset quilibet Apostolorum controversiam tunc motam definire, cùm omnes Spiritûs Sancti gratiâ repleti fuissent. Sed Judæorum illius contentionis autorum superanda erat pertinacia præcipuorum Apostolorum autoritate, atque communi consilio Apostolorum & Seniorum res temperanda. Exemplum igitur hujus Concilii suadet quidem suavius & efficacius contentiones componi communi plurium consensione, quàm simplici definitione; monetque summos Pontifices, ut fratrum sententiam requirant, tum quia contra reverentiam Divinam esset, ut non adhibitis opportunis & congruentibus mediis veritatem sibi revelari postularent, tum quia publicæ paci & concordiæ sese tenentur accommodare: non tamen convincit necessarium esse Concilium Generale, ut Decreta fidei aut morum infallibli Spiritûs Sancti præsentiæ tribuantur.

16. Verba Patrum Ecclesiæ Africanæ ad Cælestinum I. à Richetio adducta, scilicet, *non esse credibile Deum unicuilibet inspirare examinis justitiam & innumerabilibus congregatis in Concilium illam denegare*, de condendis Canonibus non sunt. Scripta enim fuerunt occasione Apiarii Presbyteri in Africa damnati, & Romæ absoluti; & de judiciis criminalibus intelligenda sunt, ut patet ex verbis antecedentibus; *Decreta Nicæna sive inferioris gradus Clericos, sive ipsos Episcopos suis Metropolitanis apertissimè commisérunt* Neque intendebant Patres Africani Concilio Oe-

consensũ & concordiam requiri. Certè si duorum consensus sufficiat, frustrà desudavit Richerius, ut summi Pontf. autoritatem impugnaret Nunquam enim Papa Decretum circà fidem aut mores edit, quin alium saltem sibi consentientem habeat, atque adeo vanus est ille impetus, quo infallibilem Pontificis autoritatem oppugnare videtur, cùm continuò addit; *Profectò quamcumque in partem se converterint adversarii, fateantur oportet hæc verba (ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo) &c. absolutam, atque infallibilem unius Papæ autoritatem necessariò excludere.* Corruit etiam quòd paulò ante observarat, scilicet Christum in hoc textu, *Concilium Aristocraticum Divinitus, non Oligarchicum humanitus institutum designare.* Duorum enim Concilium Oligarchicum convenientiùs diceretur, quàm Aristocraticum, nisi fortè vocem *humanitus*, conjungat cum *Oliarchicum.* Non enim humanitùs, sed Divinitùs esset institutum illud duorum aut trium Concilium. Cæterùm quod ait Richerius, *Dominum impartitum Ecclesiæ facultatem sese congregandi in Concilium*, non necessariò colligitur ex Christi verbis, si ita sumatur, ut Episcopi autoritate propriâ sese possint congregare. Christus enim ait; *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo*; non autem exponit an alicuius superioris autoritate congregandi sint. Imò legitimi superioris autoritatem illis verbis, *in nomine meo*, indicari nonnulli arbitrantur?

14. Porrò illa Christi verba; *Iterum dico vobis, &c.* varii variè interpretantur, etiam ex sanctis Patribus, nec Conciliis Generalibus, nisi per consequentiam quamdam congruere videntur; imò non solùm hæretici, ut Calvinus; sed etiam Catholici quidam, ut Launoius, observarunt illa Conciliis Provincialibus perinde atque Generalibus convenire, ut lib. 5. vidimus. Quod addit Richerius, *Ecclesiam invitam dissentientem, aut inconsultam obligari non posse*, idque *usquequaque legi naturali congruere*, absurdum esset, si vim obligandi legibus Ecclesiasticis adimeret, nisi ab omnibus approbatæ essent fidelibus, sicut antea voluisse videtur Richerius allatâ illâ regulâ; *Quod omnes tangit, necessum est ab omnibus quoque comprobari.*

15. Sententiam suam *praxi veteris Ecclesiæ abundè confirmari* ait. *Nam*, inquit, *Hierosolymitanum Concil. omnium Apostolorum & Presbyterorum consensione, ac suffragiis ita concluditur. Act. 15 Visum est Spiritui S. & nobis.* Verùm primò ex Apost. tantùm Petrũ

Joan-

Joannem & Jacobum, cum Paulo & Barnaba huic interfuisse Concilio colligitur ex epist. ad Gal. cap. 2. ub: B. Paulus juxta sanctum Epiphanium hær. 28 & S Hieronymus in illum locum epist ad Gal. & alios, de tempore istius Concilii loquitur, & prædictorum tantùm Apostolorum meminit; Certum ad minus est, Concilium illud Oecumenicum non fuisse. Cùm enim habitum fuerit anno Christi 51. jam plurimi erant Episcopi, tum in Oriente, tum in Occidente. Et de Beatis Paulo & Barnaba dixerat anteà, scilicet cap. 14. vers. 22. S. Lucas, quod in illis Provinciis, quas lustraverant, Antiochiam redeuntes, constituerant, *per singulas Ecclesias Presbyteros*, quo nomine designabantur olim etiam Episcopi: Concilium autem Jerosolymitanum solis illis Apostolis & Senioribus, qui tum Jerosolymis aderant, constabat, ut patet ex textu Act. Apostol. Secundò potuisset quilibet Apostolorum controversiam tunc motam definire, cùm omnes Spiritûs Sancti gratiâ repleti fuissent. Sed Judæorum illius contentionis autorum superanda erat pertinacia præcipuorum Apostolorum autoritate, atque communi consilio Apostolorum & Seniorum res temperanda. Exemplum igitur hujus Concilii suadet quidem suaviùs & efficaciùs contentiones componi communi plurium consensione, quàm simplici definitione; monetque summos Pontifices, ut fratrum sententiam requirant, tum quia contra reverentiam Divinam esset, ut non adhibitis opportunis & congruentibus mediis veritatem sibi revelari postularent, tum quia publicæ paci & concordiæ sese tenentur accommodare: non tamen convincit necessarium esse Concilium Generale, ut Decreta fidei aut morum infallibli Spiritûs Sancti præsentiæ tribuantur.

16. Verba Patrum Ecclesiæ Africanæ ad Cælestinum I. à Richerio adducta, scilicet, *non esse credibile Deum unicuilibet inspirare examinis justitiam & innumerabilibus congregatis in Concilium illam denegare*, de condendis Canonibus non sunt. Scripta enim fuerunt occasione Apiarii Presbyteri in Africa damnati, & Romæ absoluti; & de judiciis criminalibus intelligenda sunt, ut patet ex verbis antecedentibus; *Decreta Nicæna sive inferioris gradus Clericos, sive ipsos Episcopos suis Metropolitanis apertissimè commiserunt* Neque intendebant Patres Africani Concilio Oecume-

cumenico prærogativam illam, quam Richerius summo Pontifici præripere conatur, vendicare. Sic enim prosequuntur; *Prudentissimè enim justissimeque providerunt quæcumque negotia in suis locis, ubi orta sunt, finienda: nec unicuique Provinciæ gratiam Sancti Spiritûs defuturam, quâ æquitas à Christi Sacerdotibus & prudenter videatur, & constantissimè teneatur.* Mentionem quidem deinde faciunt Concilii Generalis; sed eo nomine vocabant Concilium ex tota Africa. De judiciis ergo erat sermo, in quibus non solùm summi Pontifices, sed & Concilia Generalia decipi possunt, propter incertitudinem testimonii humani, quo eorum sententia nititur; & quæ commodiùs in ipsis Provinciis instrui possunt, propter eam, quam afferunt Patres Africani rationem, scilicet examinandorum testium oppórtunitatem, qui præ sexûs, aut senectutis infirmitate, vel aliis impedimentis non possent in remotas Provincias sese conferre. Quare prædicta verba Concilio Oecumenico perinde atque summo Pontifici opponi possent.

17. Autoritatem Zosimi tamquam palmarem opponunt summi Pontificis autoritati, quicumque illam graviter ferunt: quia nimirùm sanctam Sedem Patrum Decretis derogare non posse profitentur; quasi verbis illis significaret, Concilium Oecumenicum esse Romano Pontifice superius. Sed aliam esse Zosimi sententiam, ejus verba testantur. Non enim defectum illum potestatis ad Superioritatem Concilii refert, sed ad antiquitatis studium, cujus retinentissima erat sancta Sedes. Necessitatem autem sequendæ antiquitatis, ex honestate, atque rerum ipsarum æquitate ac justitiâ provenire, multifariàm innuit Zosimus. *Contra Statuta Patrum*, inquit, *& sancti Trophimi reverentiam, qui primus Metropolitanus Arelatensis Civitatis* EX HAC SEDE DIRECTUS EST, *concedere vel mutare ne hujus quidem Sedis posit autoritas.* APUD NOS ENIM INCONVVISIS RADICIBUS VIVIT ANTIQUITAS, *cui Decreta Patrum sanxere reverentiam.* Omisit Richerius, & omittere solent plerique alii hunc locum referentes, quæ ad sanctum Trophimum pertinent. Eodem modo declarat Zosimus sanctæ Sedis autoritatem non posse concedere, vel mutare contra sancti Trophimi reverentiam, & contra Statuta Patrum id, quod ab Episcopis Concilij Taurinensis extortum fuerat: nemo autem dixerit hinc concludendum S. Trophimum Romano Pontifice fuisse superiorem, licet à sancta Sede contra ejus

jus reverentiam nihil ſtatui poſſe dixerit Zoſimus. Contrarium ipſemet Pontifex inſinuat, dum ait, quod S. Trophimus. *primus Metropolitanus Arelatenſis Civitatis ex hac ſede directus eſt.* In hujuſmodi enim miſſionibus, maior eſt qui mittit eo qui mittitur.

18. Atque indè alia oritur reſponſio, nimirùm, Zoſimum Patrum nomine Romanos Pontifices inprimis intellexiſſe, quod non ſimplici conjectura aſſerimus. Se ipſum enim explicat ſummus ille Pontifex. Concilium Taurinenſe circa annum 397. Can. 1. Proculo Epiſcopo Maſſilienſi ordinationem Epiſcoporum Provinciæ ſecundæ Narbonenſis conceſſerat, Zoſimus id ægrè ferens, quod factum eſſet *in Apoſtolicæ Sedis injuriam*, Canonem Concilii Taurinenſis hac ipsâ epiſtolâ evertit. Cùm igitur Conciliorum generalium non meminerit, Provincialis autem, nempe Taurinenſis Canonem abroget, perperàm citatur pro Conciliis contra Papam; Patreſque, quorum ſtatutis ſe derogate non poſſe profitetur, intelligendi ſunt præcipuè ſummi Pontifices, quorum Decretis poſſet ſine dubio derogare illorum ſucceſſor, niſi, ut diximus, id vetaret reverentia antiquitati debita: (*Apud nos enim*, inquit *Zoſimus, inconvulſis radicibus vivit antiquitas, cui Decreta Patrum ſanxere reverentiam*) aut lex Divina, vel naturalis.

19. Hæc eſt enim alia ratio, cur Zoſimus exiſtimavit, ne quidem ſanctæ Sedis autoritatem Patrum Decretis poſſe derogare; quia ſcilicet juris Divini aliquid plerumque continent, ſuper quo à nemine diſpenſari valet. Id exprimit præfatus Pontifex his verbis epiſt. 6. occaſione Urſi & Tuentii Epiſcoporum ab eodem Proculo Maſſilienſi ordinatorum, ſcriptæ. *Cùm adverſus ſtatuta Patrum venitur, non tantùm illorum prudentiæ atque ſententiæ, qui in ævum victura ſanxerunt, ſed ipſi quodammodo fidei & Catholicæ diſciplinæ irrogatur injuria. Quid enim tam ſanctum atque venerabile eſt, quam penitus non exorbitare ab itinere Majorum, quorum Canonica inſtituta veluti quædam fundamenta ſunt ferendis fidei jactæ ponderibus.*

20. Tantum autem abeſt ut in epiſtola â Richerio objecta Zoſimus ideò Sedem Apoſtolicam contra ſtatuta Patrum ſe nihil concedere vel mutare poſſe arbitretur, ob eam cauſam, quod Concilium Oecumenicum ſit Romano Pontifice ſuperius, ut in illa ipſa epiſtola antiquiſſimi, & omnium ſæculorum veneratione celeber-

rimi Concilij generalis primi Nicæni, nec non Concilij generalis Constantinopolitani primi Canonibus deroget, ut Romanorum Pontificum Decreta custodiat. Statuit enim ut Episcopus Arelatensis in alienis Provinciis, scilicet in utraque Narbonensi & Viennensi Episcoporum ordinandorum facultatem habeat, quantumvis renitentibus illarum Provinciarum Episcopis, contra quod expressè decretum fuerat can. 6. Nicæno, & Constantinopolitano tertio, quia scilicet ob S. Trophimi primi Metropolitani Arelatensis illuc à sancta Sede directi, reverentiam, Ecclesiæ Arelatensi privilegium illud putabat fuisse concessum.

21. Nescio cur Richerius, & alij ejusdem erga sanctam Sedem affectus. S Gregorii locum dist. 15. Can *Sicut Sancti*, ex ejus epist. 24. lib. 1. relatum allegant, ut summum Pontificem Concilio generali subijciant. Cùm Sanctus ille Doctor loquatur ibi de definitionibus fidei in Conciliis generalibus editis, quæ fuerant à sancta Sede approbatæ; quæq; adeo infallibili certitudine præditæ erant, nec magis à Concilio Oecumenico quàm à Papa convelli poterant. Unde illas ut Evangelium venerari se profitetur. Cæterùm enim summum Pontificem Conciliorum generalium legibus non teneri apertè declarat idem Sanctus epist. 31. lib. 6. ubi de Canonibus Concilij primi Constantinopolitani ait; *Romana autem Ecclesia eosdem Canones vel gesta Synodi illius hactenus non habet, nec accipit.* Alia dedimus lib. 5. reprobatorum à sancta Sede Canonum exempla.

22. Quod ait Richerius: *Unum & solum Pontificem Romanum in Synodis Generalibus Decreta fidei Catholica non facere, sed inductione & consensu omnium Ecclesiarum particularium inito, illa universim inferre ac concludere*, non concludit; signum id esse regiminis Aristocratici, saltem in eo, quo ille intelligit, sensu. Etsi enim in Concilio, Episcopi Judices sedeant, definitionum tamen certitudo, atque Decretorum robur maximè ac præcipuè pendet à summo Pontifice, quod vel ex eo constat, quod in quibuscumq; Concilis adfuit, per se, non per Legatos tantùm, Decreta sunt ejus nomine edita, ut videre est in Conciliis generalibus, quinque Lateranensibus, duobus Lugdunensibus, & Constantiensi ipso, (cujus autoritas tanti fit ad deprimendam Pontificiam Dignitatem) ex quo

Marti-

Martinus V. Papa creatus est,& in pluribus Conciliis particularibus.

23.*Confirmatur* inquit Richerius,*Can. Majores* 24. *quæst.* 1. Nescio quid illo Canone confirmetur, aut quibus ejus verbis. Nec enim exprimit Richerius. Canon ille sic habet; *Majores nostri Divinâ inspiratione cernentes necessariò præcaverunt ; ut quod contra unamquamque hæresim coacta semel Synodus pro fidei communione , & veritate Catholicâ promulgasset, non sinerent novis post hæc retractationibus mutilarique pravis occasio præberetur, quæ medicinaliter fuerant statuta, pulsandi.* Hinc quidem confirmatur, veritatem fidei semel ritè determinatam non posse retractari; non autem summum Pontificem Concilio controversias fidei definiente esse inferiorem. Alioquin enim posteriora Concilia Oecumenica essent prioribus inferiora, quia ipsa pariter non possunt ea, quæ semel legitimè definita fuerunt , revocare. Autoritas autem summi Pontificis in Concilia vix alibi luculentius declaratur, quàm in epistola Gelasij ad Episcopos Dardaniæ, ex qua desumptus est Canon prædictus, quæque 13. est inter illius Pontificis epistolas. Ait enim v. g. quod *prima Sedes unamquamque Synodum sua autoritate* CONFIRMAT, *& continuatâ moderatione* CUSTODIT, *proscilicet principatu, quem B. Petrus Apostolus Domini voce perceptum, Ecclesiâ nihilominus subsequente & tenuit semper & retinet.* Et infrà; quòd *Apostolica Sedes frequenter, ut dictum est, more Majorum, etiam sine ulla Synodo præcedente, & absolvendi quos Synodus iniquè damnaverat, & damnandi nulla existente Synodo quos oportuit , habuerit facultatem, &c.* Atquè adhuc inferiùs; *Beatum Papam Leonem Sedis Apostolicæ Præsulem, cujus Synodus Chalcedonensis autoritate* FIRMATA EST, *quidquid ultra quam ab eodem pro fide & communione Catholica atque Apostolica illic agendum, constaret esse delegatum, per occasionem congregationis illius, præter Nicænos Canones novâ videretur actione tentatum, competenti refutatione vacuasse.* Si qua in verbis adeò perspicuis supereresset obscuritas, eam facilè potuissemus auferre, Canoni. *Majores* 24 quæst 1. opponendo cap. *Majores.* De baptismo. Cujus hæc sunt verba; *Majores Ecclesiæ causas , præsertim articulos fidei contingentes, ad Petri Sedem referendas intelliget, qui eum quærenti Domino, quem Discipuli dicerent ipsum esse, respondisse notavit: Tu es Christus Filius Dei vivi: & pro eo Dominum exorasse, ne deficiat fides ejus.*

CAPUT IV.

De oratione Christi pro fide B. Petri. De necessitate Conciliorum, ac vi Decretalium summorum Pontificum. De potestate summi Pontificis, præsertim circa Canones Conciliorum. Ad numeros 7. 8. & 9. Richerii.

1. Objicit sibi Richerius num. 7. orationem Christi pro fide B. Petri, ac mandatum illi impositum de confirmandis Fratribus, Respondetque orationem, seu pollicitationem Christi ad solum tempus Dominicæ passionis extendi : mandatum autem ad tempus ante resurrectionem. Hanc interpretationem ut confirmet, notat 1. *Christum non dixisse Petro ; Ego rogavi pro te, ne unquam erres, aut ut sis infallibilis: Sed tantùm, Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & Petrum errasse quidem, ejus verò fidem nequaquam defeciisse quoad habitum, sed quoad actum.* 2. Observat *D. Petrum, postquam ex titubatione trina negationis, quasi ex gravissimo sopore emersit, multò magis idoneum fuisse, tum ad suos Collegas fluctuantes confirmandos, tum ad fratres dispersos in Ecclesiam revocandos, ut ibidem resurrectionem Domini præstolarentur.* Undè concludit; *Istud privilegium soli Petro ob imminens scandalum Crucis, factum esse.*

2. Ne omnia repetamus, quæ hac de re jam diximus, sufficiet hîc B. Hieronymi testimonium afferre, cujus ut arbitror, autoritas autoritati Richerii præponderat. Tradit autem apertissimè S. Hieronymus in hæc verba Matth. 16 *Vade post me Satana*, indeficientem Petri fidem, aliasque prærogativas ad tempus, quo re ipsi, &, ut dicitur, actualiter constitutus est supremus Pastor, scilicet, post resurrectionem Joan 21. fuisse dilatas, vel saltem tunc maximè perfectas; *Prudens Lector inquirat*, inquit beatus Doctor, *quomodò post tantam beatitudinem: Beatus es Simon Barjona. Et: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam : & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves Regni Cœlorum. Et*

quod

quod ligaveris vel solveris super terram, erit ligatum vel solutum in Cœlo, nunc audiat: Vade retro me Satana, scandalum mihi es. Aut quæ sit tam repentina conversio, ut post tanta præmia, Satanas appelletur. Sed si consideret qui hoc quærit, Petro illam benedictionem & beatitudinem ac potestatem, & ædificationem super eum in futuro promissam, non in præsenti datam intelliget. Ædificabo, inquit super te Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam, & dabo tibi claves Regni Cœlorum; OMNIA DE FUTURO *Quæ si statim dedisset, nunquam in eo prava confessionis error invenisset locum.*

3. Cæterum ex plurimis testimoniis, quæ lib. 7. adduximus, constat sanctos Patres, Doctores, & Concilia, Christi pro Petro orationem, non solùm pro ipso, sed etiam pro ejus successoribus factam tradidisse. Et quamvis nonnulli de tempore Passionis illam interpretentur: non tamen ad illud solum tempus restringunt. Ejus fructum ad B. Petri successores transmissum colligitur ex ipsomet mandato illi imposito confirmandorum Fratrum. *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Luc. 22.* Nam ideò præcipuè pro Petro rogavit, ut ipse confirmaret fratres suos, tanquam scilicet supremus Pastor; quod officium, atque adeò etiam indefectibilis fidei privilegium ad successores transiit. Notanda est hæc vox, *aliquandò* quæ frequentiùs significat tempus non proximum; quale erat tempus præcedens Christi resurrectionem, sed remotum. Ac re ipsa non apparet tempore illo intermedio inter mortem & resurrectionem Salvatoris Petrum confirmasse fratres. Accedit quòd multò major erat necessitas confirmandorum à Petri successoribus successorum aliorum Apostolorum, quàm Apostolorum ipsorum à Petro, atque adeò si Christus Discipulis suis providit confirmatâ Petri fide, injunctoque illi officio sustinendæ aliorum fidei, multò magis futuris fidelibus, utpotè minoribus donis præditis, prospicere necessum erat, obtentâ supremis illorum Pastoribus fide non deficiente. Nec solùm rempore passionis tentandi erant Apostoli; atque adeò non illo solo tempore indigebat Petrus Christi oratione & auxilio, (ut non deficeret fides ejus) aut alii Discipuli confirmatione Petri: quamquam, ut dixi, longè minùs e-

rat

rat illis, quàm eorum ſucceſſoribus neceſſaria confirmatio in fide.

4 Occurret fortaſsè aliquis ex Richerio, vocem illam, *aliquando*, non poſſe ad tempus longè diſtans referri, quandoquidem conjuncta eſt cum iſta, *converſus*, quæ Petri converſionem proximè futuram deſignat. Verùm, licet duarum illarum vocum ſecunda primam ſequatur, nullâ aliâ intermediâ; non tamen unius ſignificatum cum ſignificato alterius tam arctè conjunctum eſſe oportet. Poteſt enim illud, *aliquando*, referri ad executionem mandati Petro impoſiti de confirmandis fratribus: quod certè mandatum non eſt executus ſtatim atque converſus eſt. Adde quod dictio illa, *converſus*, ſeu dictio Græca, ἐπιστρέψας, illi reſpondens in pluribus ſacræ Scripturæ locis accipitur, non pro converſione à peccato, ſed pro converſione ad aliquam perſonam, quâcum aliquid agendum ſit. Ita Act. 9. verſic. 40. dicitur Petrus *converſus ad corpus* Tabithæ. Act. 16. verſ. 18. Paulus *converſus* ad Pythoniſſam Apocal. 1. verſ. 12. Joannes *converſus ut videret vocem quæ loquebatur.* Quid vetat igitur in eodem ſenſu accipi Luc. 22. verſ. 32. *converſus confirma fratres*, id eſt, ad ipſos te convertens, ad ipſos attendens? Præſertim cùm nondum B. Petro prædictum fuiſſet futurum ejus peccatum; adeoque non videretur opportuna converſionis à peccato mentio.

5. *Hercle*, ſubjungit Richerius, *ſi ſolus Papa, non Eccleſia collectivè ſumpta eſt infallibilis: inſurgit Paulum graviſſimè peccaſſe Galat. 2. cùm demonſtrat Petrum ideò fuiſſe reprehenſibilem, quod ad veritatem Evangelii minimè ambularet, quæ verba*, inquit, *valdè notanda ſunt.* At Hercle, id non inſurgit. Num enim Paulus erat Eccleſia collectivè ſumpta? An Petrus totam Eccleſiam, tanquam ejus caput non potiùs repræſentaſſet? Si ſuperioris tantùm eſſet reprehendere, ſola vero Eccleſia collectivè ſumpta, ut fatetur deinde Richerius, ſummo Pontifice ſuperior eſt, non potuiſſet Petrus niſi à Concilio generali corripi. At, inquit Richerius, *Iſta reprehenſio appellationi æquipollet*; Quomodò aliquem reprehendere idem eſt, quod appellare ad Concilium? *Quia*, inquit, *ſi D. Petrus tum temporis B. Paulo rectè monenti obſtitiſſet, non dubium eſt, quin Eccleſiâ in concilium congregatâ, diſſidium inter illos ſuſcitaſſet*

ſubortum diremiſſet : ut paulò ante controverſiam ſuper obſervatione legalium deciderat, Act. 15. Idem igitur eſt ita eſſe affectum, ut, ſi quis reprehendenti nō obtemperaturus ſit, interponenda cenſeatur appellatio, etiamſi ne minima quidem veriſimilitudinis umbra ſit, quod in mentem venerit appellandi cogitatio. Idem, inquam, eſt atque appellare ad Concilium. Ita, inquies, quia B. Petrus ſuperiorem alium non habebat. Quæ juriſprudentia correptioni fraternæ vim appellationis tribuit: ut quiſquis fratrem corripit, ad ejus ſuperiorem appellare cenſendus ſit, ſi correptus rectè monenti obſtiterit ?

6. Repones ita de B. Paulo præſumendum, quia de fide agebatur, quam ſanam integramque conſervari totius Eccleſiæ intererat. Sed quidquid ſit de illa reprehenſione, de qua variæ ſunt inter ſanctos Patres, & Eccleſiaſticarum rerum Tractatores ſententiæ, etiamſi vera eſſet illorum opinio, qui Petrum peccaſſe ſentiunt; certum eſt ipſum in fide non erraſſe, multò minùs aliquid contrá fidem aut bonos mores ſtatuiſſe. Illum omninò impeccabilem fuiſſe non contendimus; atque adeò fraternâ potuit indigere correctione : ſed ita erat confirmatus in gratia, ut temeratium ſit eum peccati mortalis, qualis fuiſſet hæreſis, reum facere, aut ſupponere ipſum B Paulo rectè monenti obſtiturum contrà fidem. Accedit quod *Concilium Jeroſolymitanum omnium Apoſtolorum, ut vult Richerius num. 6. & Preſbyterorum conſenſione, ac ſuffragiis concluſerat*, quod ſpectabat ad obſervationem legalium, circa quam ſupponitur peccaſſe Petrus. *Si* ergò *D. Petrus tum temporis B. Paulo rectè monenti obſtitiſſet* adeò contumaciter, ut *Eccleſia in Concilium congregata, diſſidium inter illos ſubortum dirimere* debuiſſet, Petrus fuiſſet manifeſtus hæreticus, atque in eo caſu, ſecundùm quotundam ſententiam judicio Concilii Generalis obnoxius; ex qua exceptione particulari, non poteſt conſtitui generalis ſubjectio, ſine vitio illo, quod Richerius & Launoius defenſoribus autoritatis Papæ tam ſæpè quàm immeritò tribuunt, nempè fallaciæ *à dicto ſecundùm quid, ad dictum ſimpliciter.*

7. Suſpecta ſunt dona, quæ ab inimicis offeruntur. Quamobrem non ſatisfaciet ſummo Pontifici, quod ei Richerius concedere videtur in finem numeri ſexti. Etſi enim profiteatur ſe illa adjungere pro *ampliatione favorum*; magis tamen tendunt

ad restrictionem jurium. Non fatetur D. Petrum *singulares personas, aut Ecclesias disgregatas posse in fide per sacra Scriptura aut Canonum interpretationem roborare*; quod probat exemplo D. Hieronymi; & posse ad Sedem Apostolicam confugere oppressos, sicut factum legimus à Theodoreto & aliis; nisi ut, cùm in hoc liberalis visus fuerit, injustus non appareat, dum Romanum Pontificem Ecclesiæ universali seu Concilio sine ipso congregato subjicit. Et perfugium ad sanctam Sedem ab appellatione ad ipsam distinguit; ut ejus potestatem simplicem charitatis solicitudinem esse insinuet. Possemus nihilominùs fructum ex illius favore percipere, nisi magis liberet, eum ex arbore ipsa colligere. Sanctus Hieronymus in verbis, quæ Richerius in refert, testatur, se post Damasi responsionem fore securum. Nec etiam eam securitatem in Damasi peritia, sed officia Pastoris reponit; *A Pastore præsidium ovis flagito. Discerne si placet, non timebo tres Hippostases dicere, si jubetis.* Certè si Petri successor non solùm, *singulares personas*, sed etiam *Ecclesias disgregatas* potest in fide per sacræ Scripturæ Canonum interpretationem roborare; idque non tamquam Doctor privatus, sed ex proprio officio, in maximo versabitur periculo Ecclesia universalis, quæ nonnisi ex Ecclesiis particularibus constat, nisi certa & tuta sit ejus interpretatio, cùm non ita facilis sit Conciliorum generalium Congregatio, aut omnium Episcoporum consensio ad corrigendos ejus errores.

3. Itaque lentum periculo remedium parat Richerius num. 8. ubi ait; *Quintum principium indicat, frequentem celebrationem Synodorum, absolutè & simpliciter necessariam ad Ecclesiam melius sanctiùsque regendam.* Verba illa, *absolute & simpliciter necessariam*, à sequentibus temperantur, scilicet *ad Ecclesiam melius sanctiùsque regendam*; ideòque utilitatem potiùs Conciliorum, quam absolutam eorum necessitatem inducunt. Sæpè autem professi sumus, nos Concilia generalia dum congregari possunt, sine schismatis aut alterius gravissimi mali periculo, Ecclesiæ utilissima putare. Sed absolutam non esse illorum necessitatem probat experientia trium primorum sæculorum, & aliorum quorundam. Richerium parùm juvat, quam affert ex Aristotele, ratio. Etsi enim *lege, quam absoluto unius imperio gubernari multò præstet, quoniam lex instar Dei, amore, odio, aliisque affectibus humanis careat*, id perinde legibus Pontificiis, atque Synodalibus con-

venit

Cùm enim Leges generales ponuntur, illarum conditores bonum publicum, atque ipsam rerum justitiam attendunt: Judex verò, dum de singularibus negotiis sententiam fert, aliquando amore, aliquando timore inflectitur, ut personam potiùs, quàm justitiæ rationem habeat. Melius est igitur, ut in ferendis sententiis non proprium arbitrium, sed leges sequi teneatur.

9. Quoniam autem Richerio placuit ex Aristotele Conciliorum Generalium necessitatem confirmare, ostendendum est ex Aristotelis sententia contrarium potiùs sequi; cùm doceat, leges ab uno vel paucis, non à magna multitudine condendas; atque adeò, si Gentilis illius Philosophi autoritati standum esset, non forent congregandi in Concilium Generale totius Orbis Episcopi. Id nominatim tradit lib. 1. Rethoric. cap. 1. inter princip. & med. simulque discrimen, quale modò dicebamus, inter Legem & Judicem statuit, undè patet à Richerio contra ejus mentem allegatum. *Maximè igitur*, inquit Aristoteles *convenit rectè latas Leges, quacunque possunt, omnia ipsas distinguere, & quàm pauciſſima relinquere iis qui judicant. Primum*; *quia* FACILIUS EST UNUM HABERE, (nota *unum habere*) *& paucos quàm multos qui benè existiment, & possint legem ferre, ac jus conformare. Deinde Legum lationes ex longi temporis considerationibus fiunt: ac judicia derepentè, ut difficulter rectam habeant justitiæ & utilitatis rationem illi qui judicant. Atque judicium non est de rebus singularibus, nec de præsentibus, sed de futuris & de universalibus: at concio, & Judex de præsentibus ac definitis judicant, quibuscum & amor & odium & propria utilitas conjuncta sæpenumero est, ut non amplius possint perspicere satis id, quod verum est, sed obscuret judicium propria jucunditas vel molestia. Ac de aliis quidem, quemadmodum dicebamus, oportet quàm paucissimis efficere Dominum disceptatorem.*

10. Canones prædicant Galli, ut hîc Richerius, quasi verò ipsi soli Canones observent, Papa è contrà Canones destruat. Meminerunt summi Pontifices sententiæ S. Gelasii in epist superiori cap. citata; *Uniuscujusq; Synodi constitutum, quod universalis Ecclesia probavit assensus, non aliquam magis exequi Sedem præ cæteris oportere, quàm primæ, quæ & unamquamq; Synodum suâ autoritate confirmat, &c.* Sed quod ait Richerius, *antiquius nihil quid-*

quam absq; Concilio & moderatione Aristocraticâ statutũ fuisse, non est usquequaque verùm. Certum est Romanum Pontificem gravia negotia cum Episcoporum consilio tractare solitum, sed falsum est ipsum in Generali Concilio Decreta Ecclesiastia semper edidisse; Hoc testantur epistolæ Decretales à Dionysio Exiguo, cujus Codicem jam olim suscepit Ecclesia Gallicana, collectæ, & quarum nonnullæ ad Episcopos Gallicanos conscriptæ sunt. Nam vel illæ nullius Synodi, aut Episcopi deliberantis meminerunt (undè conjicitur antiquiores etiam Pontifices nihil quidem absque consilio, sed tamen multa sine Concilio statuisse, atque tunc tantùm Episcopos convocasse, cùm Romæ illorum copia erat, ac temporis opportunitas sinebat) vel sicubi in illis Decretalibus Fratrum, idest Presbyterorum, vel si vis, Episcoporum, fit mentio; illæ nihilominùs Pontificis Romani autoritatem aut solam aut longè præcipuam exhibent. Indubitatum est ad minùs summos Pontifices plurima eaque gravissima sine Concilio Generali, ac sine moderatione Aristocraticâ aliarum Provinciarum statuisse, ac statuta illa in tota Ecclesia robur obtinuisse. Undè licet Richerio concederemus *antiquitùs nihil quidquam absque Concilio* Romano, & *moderatione Aristocratica* Episcoporum specialis Provinciæ Romanæ statutum fuisse; fateri cogeretur Romanum Pontificem cum suo Concilio speciali Ecclesiam rexisse. Cùmque id diffiteri non possit, ejusque propositio, de Concilio Oecumenico accepta, evidenter falsa sit; Tacitè recedit à suo principio; & causa juxta proprias suas probationes cadit, siquidem Ecclesiæ regimen in eo sensu Aristocraticum dicit, quia per Concilia Generalia regi debet.

11. Scimus quidem, quod ait Richerius, Hincmarum Archiepiscopum Remensem, aliosque Episcopos, quos ille in suas partes traxerat, suppositis antiquiorum Pontificum epistolis parem cum aliis, quæ Conciliorum Canonibus erant consentaneæ, autoritatem non tribuisse; sed scimus Nicolaum primum Papam jus sanctæ Sedis, quod solis illis epistolis non nitebatur, strenuè defendisse, quod testatur Canon. *Si Romanorum.* Dist. 19. à Richerio citatus. Sic enim habet: *Si Romanorum Pontificum Decreto, cæterorum opuscula Tractatorum approbantur, vel reprobantur; ita ut, quod Sedes Apostolica probavit hodie, teneatur acceptum, & quod illa repulit, hactenus*

hactenus inefficax habeatur, quantò potiùs quæ ipsa pro Catholica fide, pro sanis dogmatibus, pro variis & multifariis Ecclesiæ necessitatibus, & fidelium moribus diverso tempore scripsit, omni debent honore præferri, & ab omnibus prorsùs in quibuslibet opportunitatibus discretione vel dispensatione Magistra reverenter assumi? Canon autem. *Omnia*, 25. quæst. 1. à Richerio etiam citatus, & S. Damaso suppositus est, & valdè obscurus; Difficilè namque capitur quid intelligatur per *Decretalia de Ecclesiasticis ordinibus ex Canonum promulgata disciplinis*, quæ sub gravi comminatione custodiri jubet. Quidquid sit, evidens est. Primò, illius Canonis scopum esse, ut Decretalia summorum Pontificum executioni fideliter demandentur. Secundò, licet Canonum fiat mentio, non tamen negari, quin Decreta Pontificia exequenda sint, etiamsi Conciliorum Generalium Canonibus non fuerint roborata. Sic enim supponitur loqui Damasus; *Omnia Decretalia, & cunctorum Decessorum nostrorum constituta, quæ de Ecclesiasticis Ordinibus & Canonum promulgata sunt disciplinis, ita à vobis & ab omnibus Episcopis & cunctis generaliter Sacerdotibus custodiri debere mandamus; ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari.* Sed Hincmarum summo Pontifici paruisse vidimus lib. 3. Imò receptas postmodum in Gallia Decretales illas antiquas quantumvis suppositas constat, nec diffitentur ejus Nationis Scriptores.

12. Odiosa sunt & temeraria Richerii verba num 6. & hoc num. 8. proposita; *Romanus Pontifex, qui est Caput ministeriale, universalem Ecclesiam inconsultam, dissentientem, invitam, vel inauditam obligare nequit.* Ecquando enim legitimus Pontifex universalem Ecclesiam inconsultam, dissentientem, & invitam, vel inauditam cogere voluit? Repugnarunt aliquando & aliquamdiu Episcopi quidam, vel quædam Provinciæ Ecclesiasticæ; (quis enim in tanta hominum & morum varietate concordiam omnibus numeris perfectam, & Paradisi propriam in terra speret?) Ecclesia verò universalis nunquam visa est, nunquam videbitur repugnare Pontifici, nisi aut schismatio, aut incerto: frustraque desudant Scriptores Gallicani ad dirimendum chimericum certamen. Chimericum dico, si in altera comparationis parte ponantur omnes Episcopi, ut poni necesse est, si Concilium verè Generale futurum sit, in altera Pontifex solus.

13. Quàm alienus sit à D. Augustini mente sensus, qui ejus verbis relatis dist. 4. Can. in istis à Richerio, & ab aliis quibusdam, tribuitur, ostendimus lib. 2. Undè debile ponit Libertatis Ecclesiasticæ fundamentum Richerius, dum eam collocat in necessitate acceptationis legum, ut valeant ligare. Nulla unquam imposterum nova lex obligaret, si Ecclesiæ universalis consensus expectandus esset. Nam quæ poterit hodie lex constitui, quæ ab universis Provinciis statim acceptetur, imò à majori parte? Si interim Gallia suas libertates, suosque mores opponat statutis sibi non arridentibus, inutilis erit potestas condendarum legum: tantum enim temporis in postulando omnium consensu consumetur, ut in aliis Provinciis legis peritura sit autoritas, dum aliæ deliberabunt. Nec enim omnium Episcoporum sive Presbyterorum, curam animarum habentium, consilio suffragium sufficiet: quia Richerius num. 5. *Senatum aut consilium nativum Ecclesiæ à Domino institutum, vocat, non modò Episcopos, verùm etiam omnes Presbyteros, curam animarum habentes.* Imò cùm Laici pars sint, licet minùs præcipua, maxima tamen Ecclesiæ Catholicæ, non debent ab ejus libertate excludi, atque adeò *inconsulti, dissentientes, inviti vel inauditi obligari* nequibunt. *Quicumque enim*, ut ait B Paulus ad Gal. 3. *in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Judæus, neque Græcus: non est servus, neque liber: non est masculus, neque fœmina. Omnes enim vos unum estis in Christo Jesu.* Num præcluderetur schismati via, ut vult Richerius, postulato totius Ecclesiæ consensu ad conferendam legibus vim obligandi? Nonne potiùs innumeris dissentionibus præberetur occasio?

14. De Hincmari Remensis mente circa Decretales, ante Concilium Nicænum editas, jam satis diseruimus. Bene concluisset, ut ait Richerius, illas *exiguæ esse fidei, propterea quòd Sacris Canonibus minimè concordarent*, si fides ad facti veritatem, non ad eorum qui scripsisse supponuntur, autoritatem referatur. Illa enim contrarietas signum erat suppositionis. Concilia namque tot tamque insignium Pontificum Decreta, vel ob ipsorum sanctitatem, & ad Apostolorum tempora vicinitatem, etiam secluso illorum potestate, sine urgentissima gravissimaque necessitate, tantillum immutare, nedum evertere, piaculum duxissent. Verumtamen, ut alibi ostendimus,

ex eo quod illæ epistolæ, quas veneratione dignas fatebatur, non essent de Canonibus promulgatæ, Hincmarus illas non magni esse roboris legitimè non concludebat.

15 Immeritò concludit Richerius; *Istinc autem planè dignoscitur, quo jure Majores nostri Galli usi fuerint*; quasi verò Hincmarum, & Episcopos, quos ille ad se traxerat, generaliter majorum suorum nomine debeant Galli censere. Certè dum tot laudibus à summis Pontificibus, & à Scriptoribus Ecclesiasticis celebrata est Ecclesia Gallicana, non intelligebantur eo nomine Hincmarus, & alii quidam, qui sanctæ Sedi pertinaciùs restiterunt, sed tot tantique alii *Præsules*, atque omnium ordinum Viri, pierate atque erga sanctam Sedem reverentiâ & obedientiâ maximè conspicui, quorum laudes iniustè sibi usurpant, qui ab eorum vestigiis quàm longè exorbitant. Sed cur Gallicani Antistites Hincmarum virum admodum durum & pertinacem, ne quid gravius dicam, eiusque sequaces, sanctæ Sedis autoritatem occasione Decretalium suppositarum, imminuentes, tanquam Majores suos venerentur potiùs, quàm sanctum Irenæum, sanctum Avitum, sanctum Cæsarium & alios, tum antiquiores, tum recentiores, ac eos ipsos, qui prædictas Decretales amplexi sunt, quique, si circa facti veritatem erraverunt, nihilominùs autoritatem summi Pontificis agnoverunt; cumque ob suam pietatem commendatione digni sint, non est temerè despicienda illorum præsertim circa jus, sententia.

16. Sextum principium istud ponit Richerius n. 9. *Plenitudinem autoritatis Pontificiæ definiri, primo ad Ecclesias particulares per mundum dispersas, sed nequaquam ad Ecclesiam universalem in Concilium congregatam: secundò, ad executionem, interpretationem, & dispensationem, minimè verò ad institutionem Canonum, nisi per se aut per Legatos suos Concilio præsideat, atque omnium Patrum suffragia & consensum subducat.* Eadem Richerii, aliorumque nonnullorum Gallorum propositio sæpiùs repetita, eandem sæpius cogit repetere responsionem. Quærerem à Richerio an Papa possit omnes *Ecclesias particulares per mundũ dispersas obligare*: an aliquas tantùm? si aliquas dumtaxat, quærerem quas & cur illas, non item alias? Cur non Gallicanam inter alias? si omnes: cur non universalẽ? Quandoquidem Ecclesia universalis nihil est aliud, quàm omnes Ecclesiæ par-

particulares per mundum dispersæ. Perinde enim est ut omnes Ecclesiæ particulares per mundum dispersæ errorem fidei contrarium suscipere possint; ac si Ecclesia universa posset errare. Ut enim sæpè declararunt Præsules Gallicani & Schola Parisiensis, infallibilitas non convenit Ecclesiæ tunc tantùm, quando est in Concilio Generali congregata. Imò nec Concilium Ecclesia universalis est formaliter, sed repræsentativè tantùm. Plus autem est Ecclesia universalis formaliter, quàm pars ejus, quantumvis præcipua, totiusque corporis representativa, juxta fundamentum à Richerio in ipso limine positum, quod vocat *vulgare, atque indubitata fidei axioma*, nimirùm *Deum & naturam, prius atque immediatius ad totum suppositum, quàm ad aliquam partem suppositi quamvis nobilissimam, intendere.*

17. De potestate condendorum Canonum, seu legum Ecclesiasticarum videnda sunt ea quæ diximus lib. 6. & supra de Decretalibus in Codice Dionysiano contentis. Quod addit Richerius, eo solùm in casu Papam de Synodorum Decretis dispensare posse, quo ipsummet Concilium, si esset congregatum; ità verum est, si intelligatur Papam sine justa causa non debere dispensare; idque indicat vox illa, *violentur*; in testimonio Sancti Leonis à Richerio relato ex Can. *Privilegia.* 2. causa 25. quæst. 25. *Dispensatio*, inquit, *nobis credita est, & ad nostrum tendit reatum, si paternarum regula sanctionum nobis consentientibus, vel negligentibus violentur.* Idem etiam apertè significat S. Bernardus lib. 3. de consid. ad Eugenium cap. 10. à Richerio citatus. Neuter autem Pontifici potestatem in Conciliorum Generalium Canones negavit: imò supradicta verba scripsit S. Leo, dum Canonem Concilii Oecumenici, scilicet Chalcedonensis 28. abrogavit, ut in origine videri potest, scilicet Sancti illius Pontificis epist. 54. Dices fortasse, sanctum Leonem Concilii Generalis Chalcedonensis non impugnasse Canonem, nisi ut Concilii etiam Generalis, Nicæni scilicet sextum Canonem propugnaret, ac suam cuique Patriarchæ & Exarcho jurisdictionem conservaret. At, qui Judex est inter duo Concilia, num in illa necesse est habeat jurisdictionem, & superioritatem? Repones, Nicænum Canonem majoris fuisse autoritatis, quàm Chalcedonensem: quia ille communi consensu; iste absentibus Legatis Romani Pontificis conditus fuerat,

rat. Atqui, cùm Concilia posteriora prioribus absque dubio derogare possint, in iis quæ ad solam disciplinam pertinent, quid prohibuit quò minùs Chalcedonense derogaret Nicæno, præsertim, cùm præcessisset derogatio jam ab alio Concilio Generali, scilicet Constantinopolitano primo Canon. 3. nisi defectus consensus Summi Pontificis? Vel ergo Concilium dici Generale nequit; vel Canones condere non potest, absente summo Pontifice, vel Concilium sine summo Pontifice minohabet potestatem, quàm cum summo Pontifice; atque adeò non habet supremam, & consequenter summus Pontifex hujusmodi Conciliis sine summo Pontifice congregatis non suberit, quippe qui jam nec primum nec secundùm in Ecclesia gradum obtineret, quod est contra Ecclesiæ doctrinam.

18. Sanctus Bernardus, ut ex verbis à nobis suprà relatis constat, etiam dum Pontificem suâ potestate non rectè uti putabat, potestatem tamen ei non deesse confitebatur. Zosimi etiam, cujus rursûs meminit Richerius, veram sententiam suprà explicuimus, ex ea nullatenus probari potest, quod intendit Richerius, scilicet eo solùm in casu Papam de Synodorum Decretis dispensare posse, quo ipsummet Concilium, si esset congregatum. In eo enim sensu quo loquebatur Zosimus, eadem fuisset ejus sententia de Concilio Generali, (si quidem de illo cogitasset, quod ex ejus verbis nullo modo colligitur) atque de Sede Apostolica.

19. *In his duobus articulis*, inquit Richerius, (scilicet in autoritate Pontificia in Ecclesias particulares, & in executione, interpretatione, & dispensatione Canonum) *Status Monarchicus Ecclesiæ, sive plenitudo jurisdictionis Papalis potissimum consistit: non autem in absoluta potestate, quam contra jus divinum & naturale, plerique recentiores in Ecclesiam invehere nituntur.* Absit ut potestatem aliquam contra jus Divinum & naturale summo Pontifici tribuamus; sed contra jus Divinum & contra Ecclesiasticam traditionem esse putamus, negare summum Pontificem, Canones, seu leges Ecclesiasticas instituere posse, etiamsi per se, aut per Legatos suos Concilio non præsideat, & omnium Patrum suffragia & consensum subducat. Credimus etiam summi Pontificis esse, non Richerii, aut ejus Sectatorum, discernere, an dispensare conveniat: putamus præterea ejus legibus, si ab omnibus

Ecclesiis particularibus per mundum dispersis obtemperetur, ad quod eas teneri fatetur Richerius, ab Ecclesia universali obtemperatum iri.

20. Contradicit sibi Richerius, cùm absolutam potestatem summi Pontificis à recentioribus in Ecclesiam invehi ait, quæ verba novitatem significant, & tamen postea ad tempus translationis Imperii ad Francos, præcipuè autem ad tempora Gregorii VII. refert. Si quidem verum esset Pippinum, Carolum Magnum, aliosque Francorum Reges, tot Capitularia & leges Ecclesiasticas suâ præcisè autoritate condidisse, ut inani conatu probare contendit Baluzius, mirum est, quomodo potuerit tunc temporis absoluta autoritas omnia decernendi, summis Pontificibus accrescere.

21. Launoius non tam desudavit in vindicando Principibus sæcularibus jure convocandorum Conciliorum (licet ex quo Concilia Generalia haberi cœperunt, nunquam Episcopi in unius Principis ditione fuerint) nisi ut tantundem jus Summi Pontificis imminueret. Richerius verò asserit, quod historiæ studiosi observabunt, *Papam regulariter & ordinariè jus habere convocandarum Synodorum Generalium*; causamque addit, quæ Principibus sæcularibus non convenit; *Quatenùs*, inquit, *potestatem habet super Ecclesias particulares disgregatas per Orbem terrarum.* Quamquam autem Richerius in finem n. 12. jus congregandorum Concil. Generalium Imperatoribus tribuat, tamquam Legis Divinæ, naturalis & Canonicæ executoribus; tamen jus illud Pontificibus quoque vindicat hoc numero 9. [verbis modò relatis]; atque adeò ejus testimonio compensari posset autoritas Launoii, si secùs sensisset. Videtur enim Launoius à Richerio hausisse pleraque alia suæ adversus sanctam Sedem doctrinæ principia, & animum in Curiam Romanam infensum; atque adeò eum ut Magistrum habuisse.

22. Hactenus dicta sic concludit Richerius, *Summa hujus disputationis est, à statu Monarchico Ecclesiæ, unitatem, ordinem, cum efficaci executione Canonum, procedere: à regimine autem Aristocratico, sanctissimum consilium, atque infallibilem providentiam & decisionem; quâ quidem Respublica Christiana in perpetuam ædificationem, & non in destructionem gubernatur.* Si status Ecclesiæ Monarchicus est, quia uno capite visibili, Christi Vicario

Vicario regitur, & ab illo ſtatu Monarchico Eccleſiæ unitas procedit; oportet ut omnes Eccleſiæ particulares per mundum diſperſæ illi ſubſint, non ſolùm quatenùs particulares & diſperſæ, ſed etiam quatenùs inter ſe communicantes & conjunctæ. Caput enim præſidet manibus, pedibus, cæteriſque membris, non diſjunctis atque diſperſis, ſed in unum corpus compactis atque coordinatis. Si Eccleſiæ Ordo à ſtatu Monarchico procedit, oportet ut Monarcha, qui primus eſt in illo ordine, ſit regula & menſura cæterorum, atque aliis credendi vivendique normam præferat, ut à capite in cætera membra ſpiritus, & motus, ſenſus derivantur.

CAPUT V.

In quo agitur de poteſtate Principum politicorum; & reſpondetur argumentis contra Monarchiam Eccleſiaſticam. Ad numeros. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. *Richerii.*

1. USque ad numerum 10. Richerius egit de poteſtate Eccleſiaſtica: hic de politica tractare incipit. *Septimum*, inquit, (ſcilicet principium) *docet Eccleſiam ſumptam pro cœtu fidelium, ſive pro Chriſtiana Republica, unico & ſolo capite ac fundamento eſſentiali Chriſto Domino eſſe contentam: nihilominùs, in ratione exercitii atque executionis regiminis ejuſdem Chriſtianæ Reipublicæ, à duobus, Pontifice ſcilicet, & politico Principe differenter gubernari.* Principium iſtud, principium ſchiſmatis eſt, niſi ſanè explicetur. Dum de diverſis politicarum formis ſeu ſpeciebus agitur, illarum differentia attenditur penes illos, à quibus viſibiliter regitur: alioquin, ut ſuprà dicebamus, unica eſſet totius mundi politiæ forma, ſcilicet Dei ſupremi rerum omnium moderatoris Monarchia. Itaque ſchiſmati via aperitur, ſi regimen Eccleſiaſticum ex æquo penes duo capita, Pontificem ſcilicet, & politicum Principem reponatur. Si uni Eccleſiæ corpori duo capita præfiguntur, monſtrum efficitur horrendum.

2. Reſponderet fortaſſe Richerius, ſe illis executionem tantùm regiminis Reipublicæ Chriſtianæ tribuere. Penes quem

ergo erit potestas principalis. *Penes* totam Ecclesiam, inquies. Atqui monstrum adhuc horribilius fingis. Tot enim in Ecclesia *Capita* constitutis, quot sunt viri & mulieres; ac regimen Ecclesiæ adscribis omni Democratiâ pejus. A regimine enim Democratico saltem mulieres excluduntur: si autem *Pontifex* & *Princeps* ita se habeant, ut in rebus Ecclesiasticis *Pontifex Principi* præferatur, malè ex æquo collocantur. Dum enim alter alteri subest, uni tantùm convenit *Capitis* nuncupatio.

3. Quas autem affert probationes, quamque adhibet explicationem, eæ suaderent, ipsum ita intellexisse, ut *Pontifex* esset caput in spiritualibus, & *Princeps* politicus in temporalibus; ac præterea juris Divini, naturalis & *Canonici* executor esset. Juxta illam distinctionem loquitur *Canon. Duo sunt.* dist. 92. quo in *Canone* præponitur *Pontifex* Imperatori. Sic enim incipit; *Duo sunt quippe, Imperator Auguste, quibus principaliter* HIC MUNDUS REGITUR, *autoritas sacra Pontificum & Regalis potestas* (non dicit Ecclesiam, sed mundum his duobus regi) *in quibus tanto gravius pondus est Sacerdotum, quanto etiam* PRO IPSIS REGIBUS *hominum in Divino sunt reddituri examine rationem ..... Nosti itaque inter hæc* EX ILLORUM TE PENDERE JUDICIO; *non illos ad tuam redigi posse voluntatem, &c.* Canon autem *Principes* 23 quæst. 5. docet quæ sint Principum partes circa disciplinam Ecclesiasticam; *Principes sæculi nonnunquam intra Ecclesiam potestatis adepta culmina tenent: ut per eandem potestatem disciplinam Ecclesiasticam muniant. Cæterum intra Ecclesiam potestates necessariæ nisi, ut quod non prævalet Sacerdos efficere* PER DOCTRINÆ SERMONEM, *potestas hoc impleat per disciplinæ terrorem.*

3. Juxta eandem distinctionem dixit Christus ipse Matt. 22. *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei Deo*; hancque distinctionem confundendam non esse bene monet Richerius. Benè etiam num. 11. probat, potestatem Principum, in temporalia, nisi quòd ei nimis indulget, ut ex iis, quæ toto libro 4. dicta sunt colligitur verb. grat. eum locum D. Bernardi ex capite quarto, libro quarto de consid. ad Eugenium, contra mentem illius Sancti interpretatur, ut *Ecclesia jus habeat tantùm innuendi, docendi, & suadendi, quando Princeps gladio uti debeat ad gloriam Dei*: quam interpretationē non patiuntur verba

S. Ber-

S. Bernar. Non enim gladium materialē Pontificis esse diceret, & ad nutum ejus evaginandum, si aliam non haberet circa illum auctoritatem, nisi quæ perito cuilibet competit, scilicet, *innuendi, docendi, & suadendi. Tuus ergo & ipse*, inquit S Bernardus, *tuo forsitan nutu, etsi non tuâ manu evaginandus: uterque ergo Ecclesiæ, & spiritualis scilicet gladius & materialis.*.

5. Quod autem eodem num. 11. monet Richerius, etiamsi vera esset eorum sententia, qui Principes in temporalibus potestati Ecclesiasticæ indirectè subesse arbitrantur, ab ea tamen scribenda esse abstinendum, verum fortassis esset, nisi scribere cogeret contraria Comitiorum Cleri Gallicani declaratio, & nisi metuendum esset, ne Principes, quorum multi Censuras Ecclesiasticas parùm reformidant, se in Principatu, qui ipsis omnium maximè cordi est, tutos omninò esse putantes, nullius mali temporalis metu cohibiti, quidvis audendi facultatem sibi esse existimarent. Cæterùm constat ex lib. 4. quàm malè suas rationes ineat Richerius, cùm duo tantùm sibi objicit, quæ ipse potissima putat, licèt reverà inter omnia ultimum ferè locum meteantur.

6 De Potestate Principum in condendis legibus ad Divini, naturalis, & Canonici Juris Executionem, de qua Richerius agit num. 12. nos fusè lib 11. Hic tantùm advertimus, quod jam notaverat Illustrissimus D Petrus de Marca lib. 2. cap. 10 §. 7. id quod Constantinus Magnus Episcopis dicebat, referente Eusebio lib. 4. cap. 24. de vita illius Imperatoris; *Vos intra, ego autem extra Ecclesiam à Deo Episcopus constitutus sum*, aliam posse habere sententiam, quàm quæ Richerio assignatur; sic enim habet Textus Græcus, ἀλλ' ὑμεῖς μὲν τῶν ἔσω τῆς ἐκκλησίας ἐγὼ δὲ τῶν ἐκτὸς ὑπὸ θεοῦ καθεσταμένων ἐπίσκοπος ἂν εἴην; quæ sic verti possent; *Vos quidem eorum qui sunt intra Ecclesiam, ego autem eorum qui sunt extrà à Deo constitutus Episcopus sum.* Imò de personis potiùs, quàm de negotiis loqui Constantinum, licet ejus verba nudè sumpta de alterutris possent intelligi, suadent quæ sequuntur. Addit enim Eusebius; *Itaque cùm quæ loquebatur eâdem mente secum cogitaret, animum in omnes, qui ejus suberant Imperio, intentum habuit: hortatus pro virili, ut piam omnes vitam excolerent.* Deindè caput sequens inchoat his verbis; *Hac etiam ratione adductus est, & rectè sanè ut frequentibus legibus & Edictis præciperet*

omnibus, ne Idolis immolarent, nec oracula curiosè sectarentur. &c. Quidquid sit de his suprà relatis Constantini verbis, certum est, pium illum Imperatorem non de potestate circa res Ecclesiasticas cum Episcopis contendere voluisse; sed suum pro Religione studium significare.

7. Affirmat numer. 13 Richerius, *Nativas Ecclesiæ Catholicæ libertates, sive jus commune à Deo & natura institutum, his octo proloquiis ac fundamentis, tam perspicuè roborari, ut nemo in illud impingere possit, quin eâdem operâ legem Divinam, naturalem, & Canonicam labefactet.* Hoc quàm falsum sit, patet ex illorum proloquiorum examine jam facto, vel potiùs ex illorum fundamentorum eversione. De appellationibus ab abusu, quibus ait hanc labefactationem reparari, fusè in libro ultimo dicemus. Sed recolendum est quod jam libro primo notavimus, non ita esse antiquas libertates Ecclesiæ Gallicanæ, si Richerius audiendus est; quandoquidem ait eas ortas esse ab hujusmodi appellationibus, quas superiori sæculo natas videbimus; *Hæc ratio*, inqui, *procedendi Gallorum, originem præbuit Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus, ut eas vulgò nominant.*

8. Numero 14 quinque sibi objicit. 1. B. Petrum esse Christi Vicarium; atque adeò B. item Petro Christi Vicario congruere, non modò totam jurisdictionem Ecclesiasticam, verùm etiam autoritatem in temporalia, saltem inditectam, & in ordine ad spiritualia. Respondet inæqualem esse Christi, & B Petri, potestatem, quod nimis certum est, quàm ut negari queat. At deficit in via Richerius, nisi ostendat. B. Petro non fuisse concessam omnem potestatem necessariam ad optimum ovilis ei à Christo commissi regimen: sed potestatem illam ipsimet ovili traditam, ejus autem solam executionem Summo Pontifici; nec potestatem temporalem ullum ordinem habere ad spiritualem; vel, si quis sit ordo, spiritualem temporali non præesse. Objicit sibi 2. curam fratrum Petro demandatam à Christo Luc. 22. qua videtur excludi necessitas Conciliorum. Qua de re Lectorem remittit ad ea quæ scripserat numer. 1. Nos quoque tunc circa illum numerum, tum alibi nostram de necessitate Conciliorum sententiam, & illorum celebrationis desiderium exposuimus.

9. Tribus aliis obiectionibus, seu propositionibus, nimirum

rum tertiæ, *Ecclesiam in Synodum congregatam, nullum planè jus habere aliquid decernendi, secluso, aut non consentiente Romano Pontifice.* Quartæ, *Summum Pontificem omnes Canones universalium Conciliorum ad Ecclesiasticam politiam spectantes, posse ex animi sui sententia antiquare.* Quintæ, *Papam, non modò habere autoritatem supra particulares Ecclesias per mundum disgregatas, verùm etiam supra universale Concilium: eiq; nullo in casu subijci,* unicâ illâ solutione satisfacere conatur, scilicet, Petrum eandem cum Christo non habere potestatem in Ecclesiam; alioquin Ecclesiam non fore liberam. Verùm hæc solutio & minimi momenti est, & si quid habet roboris, provenit ex modo perquam odioso, quo propositiones quarta & quinta expressæ sunt. Quis enim credat posse Summum Pontificem *ex animi sui sententia,* hoc est, sine causa, *Canones Conciliorum universalium antiquare?* Quæ autem justa causa esse potest, *ut omnes Canones universalium Conciliorum, ad Ecclesiasticam politiam spectantes, antiquentur, fusque omninò relaxetur, ac novum condatur?* Quin etiam tantam sæpè habet politia Ecclesiastica cum fide, ac cum jure Divino & naturali affinitatem, ut impossibile videatur totam politiam immutare sine fidei detrimento, aut Juris Divini vel naturalis violatione, quo casu nulla fore summi Pontificis Decreta nemo non confitetur. *Est* enim, ut inquit D. Cyprianus lib *de disciplina & habitu Virginum, disciplina custos spei, retinaculum fidei, Dux itineris, salutis fomes ac nutrimentum bona indolis, magistra virtutis, facit in Christo manere semper, ac jugiter Deo vivere, & ad Promissa Cælestia & Divina præmia pervenire.* Sed cogitatio antiquandæ totius politiæ, atque novi omninò juris constituendi, adeò est absurda, ut nulli unquam Pontifici venerit in mentem, nulli unquam ventura sit. Alia est æquorum scriptorum sententia, quæ solidis rationibus, non odiosis & absurdis interpretationibus confutanda esset: nimirùm posse summum Pontificem Canonibus Conciliorum Generalium derogare; necessariam esse plerumqu causam, ut licitè deroget: non omnes dispensationes illicitas esse nullas: non esse temerè damnandum summi Pontificis factum: non esse insolenter resistendum, etiam cùm Superior, rationis, propriæ potestatis, aut justitiæ limites videtur excessisse: sed exponendam veritatem, mediisque convenientibus & opportunis, quærendum remedium. Quod etiam quintæ propositioni addit, quasi ab adversariis

pro-

Digitized by Google

propoſitum, Papam Eccleſiæ nullo in caſu ſubjici, nimis generale eſt; quia ſaltem pluribus de Pontificatu contendentibus, ſi eorum jura ſint obſcura, Eccleſiæ eſt, controverſiam dirimere. Addunt plerique, Papam, ſi laberetur in hæreſim, atque in ea obſtinatè permaneret, (quod tamen neque accidit unquam, neque unquam eventurum arbitror) poſſe ab Eccleſia deponi, aliqui verò ipſo facto, Pontificatu privatum eo caſu eſſe affirmant.

10 Ratio, quâ Richerius impugnat infallibilitatem ſummi Pontificis, omnibus omninò poteſtatibus infenſa eſt, & ex ea concluditur, unumquemque ſuo arbitrio eſſe permittendum. *Omnibus*, inquit, *hominibus eſt inditum à natura, ut liberi & beati eſſe velint: quis autem naturaliter beatus eſſe poteſt abſque libertate? At ſi infallibilitas decernendi in uno & ſolo habitat Pontifice, nullus in Eccleſia conventibus libertatem ferendæ ſententiæ obtinet.* Simili omninò ratiocinatione probaretur, neque Concilium Generale debere eſſe infallibile, quia tolleretur libertas, atque adeò beatitudo ab inferioribus Clericis & Laicis, qui multò plures numero ſunt quàm Paſtores; ac perinde concludi poſſet juxta Richerii verba; *Si hæc ſententia invaleſcat, ſequitur Chriſtum extrema quæque paſſum, ut Eccleſiam, ſponſam, id eſt univerſos Chriſtianos deſpotico Epiſcoporum, & Curionum Imperio ſubderet: quod juri divino & naturali funditus repugnat.* Abutitur Richerius libertatis nomine, cùm eam quam Chriſtus ſanguine ſuo nobis acquiſivit, ſcilicet à ſervitute peccati, & à jugo legis Moſaicæ, confundit cum libertate à juſtitia, & ab obedientia debita illis, quibus ait Luc. 10. verſ. 16. *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit*, ac præcipuè illi, quem in tota Eccleſia Vicarium ſuum conſtituit, Pari etiam prætextu libertatis abolendum eſſet Regnum, & genus omne Monarchiæ temporalis.

11. Nihilominùs hæ objectiones ex Richerii judicio *non ſunt unius aſſis*, Alia tria enucleat numeris 15. & 16 quæ, ut ipſe ait, *aliquid videntur habere ponderis: primum eſt, Petrum Paſtorem univerſalis Eccleſiæ conſtitutum à Chriſto Joan 21. Paſce oves meas: hacq; Divinâ voce, neque Apoſtolos, neque Concilium Generale excludi: omnes enim ſunt oves Chriſti, propterea q; à D. Petro, Chriſti Vicario, paſci debent.* Iſtud argumentum pluſquam *aliquid*, hoc eſt, plurimum ponderis videtur habere, & habet re ipſâ; præſertim ſi Sanctorum Patrum

Digitized by Google

trum teſtimonio roboretur, quorum teſtimonia jam alibi retulimus; v. g. ſancti Joannis Chryſoſtomi, qui homil. 3. in Act. Apoſt. loquens de Apoſtolis congregatis ad electionem alicujus, loco Judæ proditoris, ſubſtituendi docet B. Petrum alios omnes in ſua manu, hoc eſt, in ſua poteſtate habuiſſe. Euthymii, qui cap 78 in Luc. hæc verba; *Confirma fratres tuos* Luc. 22 & cap. 18. in Joan. hiſta; *Paſce oves meas*, Joan. 21. de Apoſtolis præcipuè interpretatur, abſque diſtinctione inter ipſos, & ipſorum Collegium. Necdum enim Theologi diſtinguebant in Apoſtolis, *collegialiter*, & *non collegialiter*: S. Bernardi lib. 2. de conſid. cap 8. oves Chriſti ſine ulla exceptione Petro, ejuſque ſucceſſoribus commiſſas docentis, verbis ſuprà adductis cap 1. §. 12. Quid ergò? reſpondet Richerius, *Chriſtum illis verbis non aliam dediſſe Petro poteſtatem, quàm miniſterialem: officium verò Miniſtri & Diſpenſatoris eſſe, mandare executioni præcepta legis Divinæ, naturalis, & Canonicæ: ſed juxta regulas temperamenti Ariſtocratici à Deo conſtituti: ac Proindè Petrum, cenſeri Paſtorem, quoad executionem Canonum, verbi Divini prædicationem, & alia ejuſmodi, quæ ab uno, quàm ab Eccleſia congregata in Concilium melius perfici poſſunt.*

12. Petrum cum Chriſto comparatum nonniſi Miniſtrum, diſpenſatorem & executorem fuiſſe jam obſervavimus; ſed Eccleſiæ regimen ita eſſe inſtitutum, ut ſummus Pontifex ſit tantum Miniſter, diſpenſator, & executor eorum quæ fuerint ab Eccleſia in Conciliis Generalibus decreta, nec probavit Richerius numeris 4. 5. & 9 quò remittit, nec probare quiſquam poteſt. Cujus enim Concilii Generalis executores eſſe poterant B. Petrus ejuſque ſucceſſores ante Concilium Nicænum, hoc eſt ante annum circiter 325. Illos Conciliorum particularium (quorum etiam pauciſſima Canones anteà ediderant) meros executores non cenſebit Richerius, quandoquidem illis concedit num. 9. plenitudinem autoritatis Pontificiæ in Eccleſias particulares per mundum diſperſas: negatque ſolùm *in Eccleſiam univerſalem in Concilium congregatam.* Legem etiam Divinam & naturalem quis tum temporis interpretabatur? Tota, inquies, Eccleſia, licet diſperſa. Quid ergo Epiſcopi, qui ante illud Concilium vel circa fidem aut legem naturalem vel Divinam Romanum Pontificem conſulebant, eius reſponſa tanquã dubia & incerta habebant, donec reliquorum totius orbis Epiſcoporum ſententiam reſciviſ-

ſciviſſent ? Undè id habet Richerius? Non id ſignificarunt ſancti illi Epiſcopi.

13. *Secundum argumentum* quod ſibi objicit Richerius, ut illud etiam Richerii verbis exprimamus, *eſt, Eccleſiam congregatam in Concilium, unicam familiam, unicum ovile, unicum regnum, & corpus viſibile Chriſti conſtituere: ac propterea unicum etiam neceſſariò habere caput viſibile Romanum Pontificem: at monſtrum immanè videretur, ſi unum atque idem corpus duo ſuprema haberet capita, nempè Papam & Concilium Generale.* Hæc verba optimam rationem continent, licet non tam exactè propoſitam. Non enim v.g. dici poteſt, quod Concilium Generale ſit Caput Eccleſiæ congregatæ in Concilium; quandoquidem Eccleſia in Concilium congregata nihil aliud eſt, quàm ipſummet Concilium. Verumtamen vis rationis ſatis intelligitur, nimirùm Eccleſiæ, cùm ſit una, unicum caput præeſſe debere: ſi autem Concilium Generale eſſet caput Eccleſiæ, cùm ea quoque Dignitas Romano Pontifici competat, duo fore ejuſdem corporis capita, atque adeò monſtrum futurum. Et quia reſponderi poſſet, ſummum Pontificem eſſe caput Eccleſiæ diſperſæ, non autem in Concilium congregatæ, reponitur, etiam in eo ſtatu, ſeu Concilium ipſum eſſe unicam familiam, unicum ovile, unicum Regnum, unicum corpus viſibile Chriſti, atque adeò unicum habere caput, non autem tot capita, quot Epiſcopos, & ex ſententia Richerii, quot Curiones. Quid ad hæc Richerius? *Reſpondemus*, inquit, *Eccleſiam eſſe politiam Monarchicam regimine Ariſtocratico temperatam: inde autem ſequi neceſſariò, Concilium quoad directionem regiminis, coercitionem, & poteſtatem ſanciendorum Canonum, ſupremam habere autoritatem: Petrum verò, quoad executionem, atque exercitium, aut uſum clavium erga Eccleſias particulares.*

14. Tantum abeſt, ut conſequens neceſſariò ſequatur ex antecedenti, ut contrarium potius ſequatur. Si enim Eccleſia eſt politia Monarchica, directio regiminis, coercitio, & poteſtas ſanciendorum Canonum eſt penes unum. At, inquit Richerius politia illa Monarchica eſt regimine Ariſtocratico temperata. Non temperatur, ſed deſtruitur Monarchica, dum autoritas præcipua & principalis pluribus tribuitur, licet abſque Monarchiæ præjudicio executio, exercitium, aut uſus pluribus committi poſſit.

Quis

Digitized by Google

Quis enim v. g. (quod jam notavimus) Rempublicam Venetam appellet politiam Monarchicam, regimine Aristocratico temperatam, licet unico Duci executio, exercitium atque usus jurisdictionis committatur remanente in Senatoribus autoritate super ipsum etiam Ducem? Aut quis putet Regnum Franciæ politiam esse Aristocraticam Monarchico regimine temperatam; quamvis Senatus, Concilium Regium, aut alia quævis Curia, ex plurib us viris constans, executionem, aut exercitium & usum jurisdictionis habeat, remanente in Rege plenitudine potestatis.

15. Objicit sibi tertiò Richerius cap. 20. Concilii Romani à 280. Episcopis sub Sylvestro Papa celebrati relatum 9. quæst. 3. Can. *Nemo.* Huius quidem Concilij fides suspecta habetur: quia tamen simile Decretum in aliis veris Conciliis legitur, non sunt prætermittendæ aliæ Richerii circa illud responsiones. Sunt autem illius Concilii sive veri, sive supposiți verba præmittenda; *Nemo judicabit primam Sedem justitiam temperare desiderantem, neque ab Augusto, neque ab omni Clero, neque à Regibus neque à Populo Iudex judicabitur.* Respondet Richerius primò id verum esse, *si Papa justitiam temperare desideret.* Sed non advertit aliud esse justitiam *temperare desiderare*, aliud re ipsâ illam temperare. Primus enim modus loquendi jurisdictionis exercitium designat, secundus verò iudicii æquitatem ac rectitudinem. Licet ergo subtiliter & rigorosè Decreti illius verba cum Richerio accipiamus, summus Pontifex, etiamsi rectè non judicet, si tamen iustitiam *temperare desideraverit*, à nemine poterit iudicari. Quis autem Pontifex se iustitiam temperare velle non profiteatur: &, si dubitetur, num alia sit illius intentio, quis erit secretorum cordis eius Judex? Quamvis enim de facto malè iudicet, à nemine potest iudicari, an non iustitiam temperate *desideraverit.*

16. Respondet secundò Concilium istud intelligendum esse de Conciliis particularibus, quale ipsum erat, atque adeò verba illa, *neque ab omni Clero*, intelligi distributivè de Clero particulari, non collectivè de Generali Concilio; *Cujusmodi*, inquit, *est Constantiense, aut Basiliense.* Si Decretum illud intelligendum est, de Concilio particulari, quia in Concilio parti-

culari editum est, Concilium Constantiense intelligendum erit de tempore schismatis, quando non constat, quis sit legitimus Pontifex; quia is erat Ecclesiæ status tempore Concilii Constantiensis, quod ea de causa congregatum est, & Decretum edidit, ad quod alludit Richerius. Sed de Concilii Constantiensis Decreto, ac Basileensis confirmatione iam alibi egimus. Cæterum, si de aliqua Ecclesia particulari *Decretum esset intelligendum*, non de alia sine dubio, quàm de Ecclesia ipsius Urbis, aut Provinciæ Romanæ. Atqui 280. Episcopi, cùm non nisi ex plurimis Provinciis convenire potuissent, Concilii Generalis speciem referrent, & numero plures essent, quàm qui aliqua Concilia Generalia, & ipsummet Constantiense, nec non qui Basileense, quando Decretum suprà designatum editum vel confirmatum fuit, constituerunt, meminissent Concilij Generalis, si excipiendum putassent, ne sub nomine omnis Cleri intelligeretur.

17. De reliquis autoritatibus, quæ ex scriptis Romanorum Pontificum proferuntur & causa 9. quæst. 3. leguntur, non magnoperè laborat: unico verbo respondet; *Nemini in sua causa credendum, nisi conformiter ad legem Divinam, naturalem, & Canonicam loquatur.* Temeraria est illa responsio, verbis præsertim ita generalibus concepta. Non enim nisi temerè de Pontificibus, sapientiâ, doctrinâ, & sanctitate insignibus, quales fuerunt S. Leo, S. Gregorius & alii, dici aut sentiri potest, ipsos indebitam cum periculo totius Fidei ac Religionis, autoritatem usurpasse. Adde, quod simili modo retorqueri posset, absurdum esse ex Episcoporum Constantiæ atque Basileæ congregatorum Decretis in propria causa velle persuadere Papam subesse Concilio.

18. Numero 17. repetit Richerius quod dixerat num. 1. *Papam per & propter Ecclesiam; non contra, Ecclesiam per, aut propter Papam existere*, undè concludit; *Ecclesiam jure divino & naturali providere atque impedire posse, ne Papa in sui destructionem gubernet.* Observavimus circa numerum primum confundi à Richerio finem regiminis Ecclesiastici cum ipsius subjecto. Regimen & potestas ipsa summi Pontificis est propter bonum totius Ecclesiæ, singulorum etiam salutem respicit; sed potestas regendi omnes & singulos fideles non residet in singulis, neque etiam in om-

omnibus simul, sed in summo Pontifice, tanquam in Monarcha, in Episcopis, tanquam in *Principibus*, & in aliis Pastoribus, tanquam Magistratibus inferioribus, sicut insinuat B. Paulus 1. ad Cor. 12 vers. 28.

CAPUT VI.

Confutantur responsiones Recherii in n. 18. *adversus potestatem Ecclesiasticam circa temporalia.*

1. *Quod Ecclesiam*, inquit Richerius, *indirectâ pollere auctoritate in temporalia prædicent, verũ est per modum doctrinæ, suasionis & exclusionis à communione Ecclesiastica: falsum autem per coactionẽ aut Regũ atq; Principũ depositionem.* Hoc autem probat, quia *Ecclesia neque Territorium, neque usum habet gladii materialis.* Si per territorium significat Richerius, ut vulgò Jurisconsulti, locum, in quo quis facultatem habeat pœnis temporalibus, atque morte etiam corporali malos terrendi, & reipsâ puniendi, verum est Ecclesiam vi clavium non habere hujusmodi territorium, sed vel propriâ populi liberi electione, vel Principum concessione: at verò si territorium accipiatur pro loco, in quo exercetur jurisdictio quælibet cum coactione, ac pœnarum inflictione, habet Ecclesia Territorium, ubicumque versantur homines baptismali charactere insigniti, cùm eos ubique censuris ligandi habeat facultatem. Si denique Territorium sumatur pro loco, in quo pœna temporalis ad finem spiritualem decerni possit, non proficientibus pœnis spiritualibus, ac deficiente alio remedio, quæstio est, an territorium habeat Ecclesia. Negat Richerius; affirmant alii.

2. Sed non est confundendus usus gladii materialis cum Territorio. Utitur enim gladio materiali, qui re ipsâ occidit, aut aliàs corporaliter plectit, quod Ecclesiasticis viris non congruit. Dum Concilia Generalia libro 4. relata, ac nominatim Constantiense, & Basilieense Imperatores, Reges, aliosve Principes deposuerunt, vel deponendos decreverunt, si fidei aut Relgioni obessent, non sunt usi gladio materiali, Principibus

cipibus bellum inferendo ; ſed eos, ne gladio materiali in pernicicm Religionis abuterentur, impedierunt. *Uterque Eccleſia, & ſpiritualis ſcilicet gladius, & materialis : ſed is quidem pro Eccleſia, ille verò ab Eccleſia exercendus eſt*, ut inquit S. Bernardus, à Richerio num. 11. citatus.

3. Comparatio quam adducit Richerius, Pædadogi, diſcipulos adverſus diſciplinam obdureſcentes bonis paternis exhæredantis, & Eccleſiæ, Reges aut Principes Chriſtianos abdicantis, eſt ex earum numero, quæ uno pede incedere, nonaginta novem claudicare dicuntur. Defectus ſtudii vix tanti eſſe poteſt, ut illum exhæredatione punire conveniat ; perſecutio contra fidem & Religionem eſſet æternæ ruinæ occaſio, niſi ſiſteretur. Hæreditas ad ſtudium non refertur, ſed ſæpè ſtudium ad hæreditatem : temporalia ad ſpiritualia, tanquam ad principaliora, jure Divino & naturali ordinata ſunt ; quì ordo pervertitur, dum potentia temporalis non ſolùm ſpiritualia bona non promovet, ſed in ea etiam graſſatur. Pueri habent Patrem aut parentes, quibus & major & latior, quàm Pædagogo poteſtas competit, & à quibus caſtigari efficaciùs poſſunt. Reges & alii Principes ſupremi nullum alium in terris ſuperiorem agnoſcunt. *Pædagogi* nullam habent propriè dictam juriſdictionem in pueros, quos leviter tantùm corrigere ipſis licet parentibus, à quibus facultatem illam quaſi delegatam receperunt, filios in ſua cura retinentibus. Eccleſia verò ſupremam in ſpiritualibus obtinet poteſtatem, ad quæ, ut diximus, temporalia, tanquam ad principaliora ordinata ſunt. Neglectus diſciplinæ ſcholaſticæ ſolis plerumque diſcipulis nocet ? Fidei ac Religionis impugnatio, non ſolùm Principibus, ſed & innumeris eorum ſubditis. Si diſcipulorum exemplum condiſcipulos trahit, penes Pædagogum eſt illorum curam dimittere ; Eccleſiæ, neque Principes, neque Subditos, per Baptiſma ſibi aggregatos deſerere fas eſt. Ut diſciplina ſcholaſtica non violetur, obſtat ſæpè naturalis Conſtitutio. Fidei ac Religioni non niſi ex malitia bellum infertur. Ad pueros non pertinet hæreditas, vel ſaltem ejus adminiſtratio. Nam ſi parentes vivunt, ipſi Domini ſunt ; ſi deceſſerunt, pueri ſunt ſub Tutoribus & Actoribus, à quorum conſenſu pendent. Si diſcipuli ſui juris eſſe ſupponuntur, non habet in eos Pædagogus poteſtatem, niſi

quam

quam illi contulerunt, quæ certè ad exhæredationem non pertinet. Ecclesiæ supremi Pastores à Christo ipso in omnes baptizatos jurisdictionem obtinent, quam non exercent, nisi circa id jus quod subditis competit.

4. *Illudit*, ut verba Richerii in ipsum retorqueamus, *à dicto secundum quid ad dictum simpliciter*, ratiocinatio, quâ probatur Ecclesiam in temporalia Principum nullam, etiam indirectam, potestatem habere, ex eo quod [*Ecclesiastici se sævis, aut secularibus negotiis, non immisceant : & sufficientia politiæ Ecclesiasticæ ab observatione mandatorum Dei non à jure gladii, aut Monarchiâ temporali petenda sit* : quasi Ecclesia subditos à juramento fidelitatis absolvens, gladio materiali Regem jugularet, aut ei bellum inferret, ut ipsius Regnum sibi vendicaret, Monarchicè à se gubernandum. Præcipua quidem Superiorum Ecclesiasticorum potestas expressa his verbis Matth. 28. hic à Richerio relatis, aliquibus omissis ; *Euntes ergo, docete omnes gentes servare omnia quæcumque mandavi vobis : & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi.* Sed illis nullo interjecto, præmiserat Christus ; *Data est mihi omnis potestas* [*in cælo & in terra* ; quasi insinuans se illis potestatem conferre tum circa cælestia, tum circa terrena, quatenùs opus esset ad amovenda obstacula, injuncti sibi officii spiritualis executionem impedientia.

5. Triplex hic sibi argumentum opponit Richerius, quorum primum ducitur ab exemplis veteris Testamenti. Huic respondet, Synagogam territorium, & jus meri Imperii habuisse, Ecclesiam non item. Sed, ut mox explicuimus, Ecclesia Territorio non caret : imò nec mero Imperio, quandoquidem ubique terrarum censuris, nominatim excommunicatione, quæ à juris Canonici Tractatoribus cum jure vitæ ac necis comparatur, fideles contumaces plectere potest, nec non à juramentis fidelitatis, sicut ab aliis dummodò justa & necessaria causa intercedat, absolvere, ut lib. 4. ostendisse sufficienter credimus. Aliud discrimen observat Richerius, quod scilicet lex Evangelica ad Mosaicam, & ad quamcunque aliam politiam comparata, sit lex mansuetudinis & perfectissimæ libertatis. Verùm hæc libertas in eo præcipuè sita est, quod Christiani ultrò, & ex Charitatis instinctu, non autem ex servili pœnæ timore moveri

moveri debeant ad implenda præcepta, ut Sanctus Augustinus, & alii sancti Patres exponunt; non in eo quod ab omni pœnâ debeant esse immunes, si contumaciter renitantur. Alioquin enim excommunicatio, quæ verorum Christianorum judicio damnatio est Regni temporalis privatione gravior, ab Ecclesia esset eliminanda.

6. Alterum argumentum, quod sibi objicit Richerius, est caput tertium Synodi Lateranensis: quo statuitur Reges atque Principes, qui hæreticos ex suis Dominiis mininè exterminaverit, esse abdicandos. Respondet, isthæc & similia ut Decretales Romanorum Pontificum nihil juris habere in Principes politicos; quia inquit, *Decreta hæc privatim, & proprio motu à Romanis Pontificibus, non Synodicè, idest totius Ecclesiæ consensu, sancita fuerunt: itaque non obligant.* O temeraria responsio! Quod in Concilio generali, imò Generalissimo assistentibus per se vel per suos Legatos omnibus Principibus Christianis, Decretum est, *proprio motu à Romanis Pontificibus non Synodicè, id est totius Ecclesiæ consensu sancitum fuit.* Ecquid ergo ultrà requiritur, ut aliquid *Synodicè totius Ecclesiæ consensu sancitum dicatur?* An ut generatim omnes & singuli Christiani assensum præbeant? Et quid unquam fuit, aut erit unquam hoc modo sancitum? Nulla ergo unquam obligavit, aut obligatura est lex Ecclesiastica. Sed demus Richerio Papam in eo Concilio, & in aliis, quibus præsedit, hujusmodi decreta proprio motu edidisse, atque ad eorum subscriptionem Episcopos, aliosque Judices & Assistentes coegisse: quid respondebit autoritati; tanti apud ipsum ponderis, Conciliorum Constantiensis & Basileensis contra Pontifices habitorum? An eorum decreta, quæ lib. 4. retulimus, proprio motu à Romanis Pontificibus sancita dicet?

7. Objicit sibi 3. abdicationem Childerici Regis Francorum, & Imperii translationem ad Francos, quibus respondet absolutè negando *solâ Romanorum Pontificum autoritate, absque populi consensu autoritate, aut postulatione factas.* Nota vocem illam, *solâ*; adeò enim certum est, eas *Romanorum Pontificum autoritate factas* fuisse, ut id non possit non fateri, illucque confugiat ut neget, *solâ* eorum *autoritate factas.* Sed ab illo & aliis exemplis sese expedit pronuncians. quod *moribus & Canonibus, non exemplis, Christianam Rempublicam gubernari voluit Dom. N. Jesus Christus*

Christus. Sed quis illos nobis Canones in hac materia edet, quandoquidem qui in Conciliis Generalibus conditi fuerunt, proprio motu summorum Pontificum sanciti fuisse, atque adeò non obligare dicuntur. Quis mores declarabit, aut Canones sanciet, quibus *Christianam Rempublicam gubernari voluit Dominus noster Jesus Christus*? Quis audeat cum Richerio contendere, qui exempla tot, tantorumque Pontificum, & Conciliorum Generalium nihili faciens, de jure, non de facto disputari postulat? Sed si tàm parvi pendenda est Concil. autoritas, cur ad illam tam sæpè nos vocat Richerius? Cur penes illam supremum Ecclesiæ regimen constituit interdum? Quis condet aut exponet jus, secundùm quod de controversiis disputari possit?

7. Claudit libellum suum Richerius, remittens pro reliquarum objectionum solutione ad Tractatum Magistri Joannis Parisiensis, *de potestate Regia & Papali*, qui est in 2. lib. Vindiciarum; Verùm si Richerius graviores illas esse existimabat, cur omisit, & opus suum mancum reliquit, nisi quia se illis plenè satisfacere non posse intellexit? Si leviores judicavit, non debemus de illarum solutione anxiam gerere solicitudinem. Sed non sunt à nobis omninò prætermittendæ Richerii Vindiciæ, ne illius doctrinam labantem suffulsisse existimentur.

CAPUT VII.

Notæ in primum librum Vindiciarum Edmundi Richerii, qui Decretis Scholæ Parisiensis constat.

1. VIndicias suas Edmundus Richerius in quatuor libros distribuit, cujus divisionis monet in præfatione Primus aliquot Decreta Facultatis Theologiæ Parisiensis complectitur. Secundus continet aliquot opuscula Doctorum Sorbonicorum, pro Philippo Pulchro Rege Franciæ adversus Bonifacium VIII. Papam. Tertius ea exhibet, quæ Petrus de Alliaco, & Joannes Gersonius emiserunt in lucem tempore Conciliorum Pisani, & Constantiensis. In quarto sunt ea, quæ Jacobus Almainus, &

Joannes Major pro Ludvico XII. adversus Iulium II. & adversus Scripta Cajetani ediderunt.

2. In primis diligenter observandum est, quâ viâ ad scopum suum tendat Richerius. Collectionem suam sic inscribit; *Vindiciæ doctrinæ Majorum Scholæ Parisiensis, seu constans & perpetua Scholæ Parisiensis doctrina de autoritate & infallibilitate Ecclesiæ in rebus fidei & morum contra defensores Monarchiæ universalis & absolutæ Curiæ Romanæ.* Mox quasi thema adduntur verba sancti Augustini ex libro 2. contrà Julianum cap. 10. *Quod invenerunt in Ecclesiâ, tenuerunt; quod didicerunt, docuerunt; quod à Patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt.* Deinde proponitur illud Deuteron. 32. vers. 7. *Interroga Majores tuos, & dicent tibi.* Et in præfatione plura alia refert ad traditionem & ad libertatem Christianam spectantia; itaque crederes ab Apostolorum tempore ad nos usque per singula sæcula seriem traditionis pro autoritate ac libertate Ecclesiæ contra summi Pontificis potestatem & infallibilitatem perductarum; præcipuè verò ex primorum Scholæ Parisiensis Doctorum testimoniis, & ex antiquissimis illius Academiæ Decretis catenam perpetuam contexturum: & ecce tibi exhibet Decreta, quorum primum sæculo 15. editum est, & opuscula 14. sæculo non antiquiora, tempore schismatis, aut dissidii inter Reges ac Regnum Galliæ, & Pontifices Romanos, à Doctoribus Romanæ Curiæ plerumque infensis conscripta; quod certè Vindiciarum genus non tàm causam justam esse, quam jure destitutam probat: quandoquidem pars illam defendens ad Advocatorum suorum testimonium & autoritatem, tanquam ad fortissimum præsidium confugit.

3. At fortè non tam illorum nomine, quàm argumentis sese tueri vult. Verùm non neglexerat Richerius, quæ sibi favere videbantur, à singularium Doctorum Tractatibus, licèt non citatis, mutuari. Universitas enim non solet argumentis sua Decreta, ut privati suas opiniones, confirmare; sed judicum more, suppressis rationibus, decernere. Non tamen facilè debent ejus judicia odio, vel alicui animi perturbationi adscribi, aut etiam parvi pendi, præsertim si repetita sint. Et magna certè deberetur doctrinæ Scholæ Parisiensis reverentia, si *constans & perpetua* esset, ut affirmat Richerius.

4. Sed

4. Sed undenam orditur Richerius traditionem Facultatis Theologiæ Parisiensis, An à tempore Caroli Magni, quem plerique Galli Universitatis illius Urbis Fundatorem nominant? An saltem à tempore Roberti Sorboni, cui celebertimum Collegium Thelogorum & nomen & institutionem debet? Minimè verò: à tempore, quo maximè flagrabat schisma, atque ad illud extinguendum maximè anhelabat tota Ecclesia, præsertim Universitas Parisiensis, cujus tunc Cancellarius erat Joannes Gersonius eo zelo vehementer incensus. Eâ enim de causa illo ipso anno habitum est Concilium Pisanum. Primum enim, quod producit Decretum datum est die secunda Mensis Januarii anno 1408 more Gallico; id est Anno 1409. more communi. Nullane usque ad id tempus edita fuerant ab Universitate Parisiensi de potestate Ecclesiasticâ Decreta? Nulli ejus Alumni eâ de re scripserant? Sed saltem ex eo tempore fuit *constans & perpetua* omnium ejus universitatis Doctorum sententia? Ut id pateat, non sunt repetenda, quæ in libris superioribus allata sunt à nobis testimonia. A Lectore, si dubitet, rursus videri possunt.

5. Sed accedamus propiùs ad doctrinam Scholæ Parisiensis, & consideremus an Curiæ Romanæ adeò infesta sit: neglectis iis, quæ ad causæ justitiam nihil faciunt, & quæ Richerii tantùm affectum declarant, ut sunt styli acrimonia, & denominatio Concilii Pisani habiti anno 1409. quod primum vocat, quasi nihili faciendum esset illud, quod ibidem sub Innocentio II. anno 1134. præsente, plerumque juvante sancto Bernardo, à totius Occidentis Episcopis celebratum est, ac de quo Bernardus Abbas Bonævallis in vita sancti Bernardi ait, *Innocentius II. rursus Pisas revertitur, ibique aggregatis totius Occidentis Episcopis, aliisque Religiosis viris, magnæ gloriæ Synodus celebratur. Affuit per omnia & Consiliis & & judiciis & definitionibus omnibus sanctus* (Bernardus.) Sed magis cordi erat Richerio commendare Conciliabulum, quod tempore Ludovici XII. Regis Franciæ, illiusque sollicitationibus Pisis ex parte habitum est anno 1511. & in Galliam evocatum, quod tanquam schismaticum reprobatum est in Concilio Lateranensi 5. sess. 2 & 3. & ab ipsomet Ludovico repudiatum, ut in eodem Lateranensi sess. 8. legitur. His omissis, scholam Parisiensem audiamus.

6. Primò prædictæ Facultatis Theologicæ Decreto à Richerio relato cogitur Licentiatus quidam retractare nonnullas propositiones circa Sacramenti pœnitentiæ administrationem, verbi Dei prædicationem, ac Decimarum solutionem : quæ quidem propositiones, cùm falsæ & scandalosæ essent, revocari certè debebant. Neque ea retractatio juribus sanctæ Sedis præjudicat. In prima quidem propositione, prout emendata est, dicuntur *Curati in Ecclesia Minores Prælati & Hierarchæ, ex primaria institutione Christi* : sed licet ipsius gradus institutio esset, *ex primaria institutione Christi*, quod minus esse probabile superiori libro ostendimus, non tamen sequeretur unumquemque Parochum jurisdictionem suam immediatè à Christo recipere; multò minùs quod infert Gersonius à Richerio citatus, eos *vocem definitivam in Conciliis Ecclesiæ cum Episcopis habere* : ut enim Episcopi Ægyptii & alii ipsis adhærentes clamarunt in act. 1. Concilii Chalcedonensis, *Synodus Episcoporum est*. Nec antiquitas, quam Richerius, & alii scriptores Gallicani tàm sæpè appellant, docet nos, Parochos in Concillis generalibus definitivam vocem habuisse, aut etiam ad ea vocatos fuisse, nisi fortè tanquam consiliarios.

7. Alterum Theologiæ Parisiensis Decretum à Richerio exscriptum diei 3. Martii Anno 1430. testatur, alium Licentiatum partim sponte, partim ordinante Universitate, aliquas propositiones revocasse circa jurisdictionem Ecclesiasticam : ac tria præcipuè declarasse. Primò quod *omnes potestates jurisdictionis Ecclesiæ, alia à Papali potestate, sunt ab ipso Christo, quantùm ad institutionem & collationem primariam.* (Idque immediatè, ut dicitur in propositionibus sequentibus.) *A Papa autem & ab Ecclesia, quantùm ad limitationem & dispensationem ministerialem.* Hæc propositio sensum verum, & iis, quæ à nobis superiori libro statuta sunt non oppositum, potest habere. Esto enim Christus Episcopatum & alios gradus instituerit, atque Apostolis suis, & primis Ecclesiæ suæ ministris, etiam immediatè contulerit, atque ita ipse sit causa principalis illorum : *dispensantur* tamen, & *limitantur* à summo Pontifice ipsius ministro ac Vicario, nec non totius Ecclesiæ capite. Certum tamen est propositionem illam, si generaliter sumatur, veram non esse. Nec enim Christus Dignitatem Patriarchalem v. g. Exarchalem,

chalem, aut Metropoliticam per se ipsum immediatè instituit.

8. Declaravit præterea dictus Licentiatus, quod *quandocumque in aliquo Concilio aliqua instituuntur, tota autoritas dans vigorem statutis, residet, non in solo summo Pontifice, sed principaliter in Spiritu Sancto, & Ecclesia Catholica.* Quod *autoritas dans vigorem statutis* Conciliorum *resideat principaliter in Spiritu Sancto*, certò certiùs est. Verum etiam in aliquo sensu est, illam autoritatem residere *in Ecclesia.* Sed istud obscurum est, Ecclesia enim potest intelligi vel formaliter pro tota fidelium collectione, atque in eo sensu falsum est, eam dare vigorem statutis. Laicis enim, qui pars ejus collectionis maxima sunt, convenit *obsequendi necessitas, non decernendi autoritas*: potest etiam Ecclesia sumi repræsentativè, hoc est, pro fideliũ omnium Pastoribus; atque in isto sensu verum est, Ecclesiam dare vigorem statutis. Nec enim nihil faciunt reliqui Episcopi ad robur Decretorum Synodalium. Sed summus Pontifex, ut caput illius mystici corporis, plus cæteris confert. Quia sicut ipsi, tanquam supremo Pastori, commissæ sunt universæ Christi oves; ità & principalis tradita est earum regendarum potestas. Quæ quidem Papæ prærogativa, ita cæterorum jurisdictioni præeminet, ut dum ipse Concilio interest, ejus nomine Decreta edantur, approbantibus cæteris, ut alibi observavimus.

9. Confessus est idem Licentiatus, quod *potestas Ecclesia de jure potest aliqui, & in certis casibus contra summum Pontificem.* Ea etiam propositio in eo sensu vera est, quo in usum redacta fuerat ante aliquot annos in Concilio Constantiensi, quando nimirùm incertum erat apud plerosque, quis esset legitimus Pontifex. Sed verba illa, *in certis casibus*, exceptionem significant, quæ non solùm regulam generalem non constituit, sed & regulam contrariam firmat.

10. Denique declaravit, Papam *Simoniam posse committere.* Qua in re distinguenda est vera Simonia contra jus Divinum, à quibusdam actibus ab Ecclesia ob Simoniæ periculum prohibitis; licet veram Simoniam non contineant. Itemque in Simonia contra jus Divinum, discernenda est culpa à censura, quæ illam in certis casibus consequitur. Summus Pontifex jus divinum vio-

6. Primò prædictæ Facultatis Theologicæ Decreto à Richerio relato cogitur Licentiatus quidam retractare nonnullas propositiones circa Sacramenti pœnitentiæ administrationem, verbi Dei prædicationem, ac Decimarum solutionem : quæ quidem propositiones, cùm falsæ & scandalosæ essent, revocari certè debebant. Neque ea retractatio juribus sanctæ Sedis præjudicat. In prima quidem propositione, prout emendata est, dicuntur *Curati in Ecclesia Minores Prælati & Hierarchæ, ex primaria institutione Christi* : sed licet ipsius gradus institutio esset, *ex primaria institutione Christi*, quod minus esse probabile superiori libro ostendimus, non tamen sequeretur unumquemque Parochum jurisdictionem suam immediatè à Christo recipere; multò minùs quod infert Gersonius à Richerio citatus, eos *vocem definitivam in Conciliis Ecclesiæ cum Episcopis habere* : ut enim Episcopi Ægyptii & alii ipsis adhærentes clamarunt in act. 1. Concilii Chalcedonensis, *Synodus Episcoporum est.* Nec antiquitas, quam Richerius, & alii scriptores Gallicani tàm sæpè appellant, docet nos, Parochos in Concillis generalibus definitivam vocem habuisse, aut etiam ad ea vocatos fuisse, nisi fortè tanquam consiliarios.

7. Alterum Theologiæ Parisiensis Decretum à Richerio exscriptum diei 3. Martii Anno 1430. testatur, alium Licentiatum partim sponte, partim ordinante Universitate, aliquas propositiones revocasse circa jurisdictionem Ecclesiasticam : ac tria præcipuè declarasse. Primò quod *omnes potestates jurisdictionis Ecclesiæ, aliæ à Papali potestate, sunt ab ipso Christo, quantùm ad institutionem & collationem primariam.* (Idque immediatè, ut dicitur in propositionibus sequentibus.) *A Papa autem & ab Ecclesia, quantùm ad limitationem & dispensationem ministerialem.* Hæc propositio sensum verum, & iis, quæ à nobis superiori libro statuta sunt non oppositum, potest habere. Esto enim Christus Episcopatum & alios gradus instituerit, atque Apostolis suis, & primis Ecclesiæ suæ ministris, etiam immediatè contulerit, atque ita ipse sit causa principalis illorum : *dispensantur* tamen, & *limitantur* à summo Pontifice ipsius ministro ac Vicario, nec non totius Ecclesiæ capite. Certum tamen est propositionem illam, si generaliter sumatur, veram non esse. Nec enim Christus Dignitatem Patriarchalem v. g. Exarchalem,

chalem, aut Metropoliticam per se ipsum immediatè instituit.

8. Declaravit præterea dictus Licentiatus, quod *quandocumque in aliquo Concilio aliqua instituuntur, tota autoritas dans vigorem statutis, residet, non in solo summo Pontifice, sed principaliter in Spiritu Sancto, & Ecclesia Catholica.* Quod *autoritas dans vigorem statutis* Conciliorum *resideat principaliter in Spiritu Sancto*, certò certiùs est. Verum etiam in aliquo sensu est, illam autoritatem residere *in Ecclesia.* Sed istud obscurum est, Ecclesia enim potest intelligi vel formaliter pro tota fidelium collectione, atque in eo sensu falsum est, eam dare vigorem statutis. Laicis enim, qui pars ejus collectionis maxima sunt, convenit *obsequendi necessitas, non decernendi autoritas*: potest etiam Ecclesia sumi repræsentativè, hoc est, pro fideliũ omnium Pastoribus; atque in isto sensu verum est, Ecclesiam dare vigorem statutis. Nec enim nihil faciunt reliqui Episcopi ad robur Decretorum Synodalium. Sed summus Pontifex, ut caput illius mystici corporis, plus cæteris confert. Quia sicut ipsi, tanquam supremo Pastori, commissæ sunt universæ Christi oves; ità & principalis tradita est earum regendarum potestas. Quæ quidem Papæ prærogativa, ita cæterorum jurisdictioni præeminet, ut dum ipse Concilio intereſt, ejus nomine Decreta edantur, approbantibus cæteris, ut alibi observavimus.

9. Confessus est idem Licentiatus, quod *potestas Ecclesia de jure potest aliqui, & in certis casibus contra summum Pontificem.* Ea etiam propositio in eo sensu vera est, quo in usum redacta fuerat ante aliquot annos in Concilio Constantiensi, quando nimirùm incertum erat apud plerosque, quis esset legitimus Pontifex. Sed verba illa, *in certis casibus*, exceptionem significant, quæ non solùm regulam generalem non constituit, sed & regulam contrariam firmat.

10. Denique declaravit, Papam *Simoniam posse committere.* Qua in re distinguenda est vera Simonia contra jus Divinum, à quibusdam actibus ab Ecclesia ob Simoniæ periculum prohibitis; licet veram Simoniam non contineant. Itemque in Simonia contra jus Divinum, discernenda est culpa à censurâ, quæ illam in certis casibus consequitur. Summus Pontifex jus divinum vio-

lans culpam non effugeret, censuram non incurreret. Juris mere positivi directioni subest, non coactioni.

11 Huic secundo Decreto subjungit Richerius sex conclusiones articulorum ejusdem Facultatis Parisiensis contra Lutherum : sed illæ conclusiones Ecclesiæ quidem privilegium in fide & moribus non errandi, controversias, aut dubia circa Scripturas sacras definiendi & determinandi, nec non excommunicandi potestatem adscribunt, ejusque traditiones recipiendas declarant; idem tamen privilegium eandemque potestatem summo Pontifici non denegant.

12. Hæc autem est ultima ex illis sex conclusionibus; *Nec minùs certum est, unum esse de jure Divino summum in Ecclesia Christi militante Pontificem: cui* OMNES *Christiani parere tenentur : qui quidem potestatem habet & indulgentias conferendi.* Si summo Pontifici omnes Christiani parere tenentur: ergo & omnes Episcopi, cùm omnes sint Christiani: verùm, ut sæpè diximus, quid est Ecclesia formaliter, nisi omnes Christiani; & repræsentativè nisi omnes Episcopi? Sed dices, fallacia est à sensu diviso ad sensum compositum. Ità quidem esset, si Ecclesia tunc tantùm diceretur, cùm Episcopi essent in Concilium Generale collecti, aut fideles omnes in consilium universale congregati. At cùm ipsa fidelium multitudo, etiam prout sunt per totum orbem dispersi, & Episcopi in propriis Diœcesibus residentes, Ecclesia propriè sint, non video quomodò in eo statu omnes summo Pontifici parere teneantur, non autem Ecclesia ipsa. Nisi fortè dicamus omnes Christianos ad parendum teneri, nisi communi consensu inter se per litteras aut Nuncios significato, deliberent non parere sed præcipere; atque in eo casu Pontificem Ecclesiæ subesse, quod absurdum videtur.

13. Dicitur in quarto ex illis sex articulis, *potestatem excommunicandi esse de jure Divino* IMMEDIATE *à Christo Ecclesiæ concessam*, Sed illud *immediatè* dicitur contra errorem Lutheri, qui excommunicationes ad politiam dumtaxat exteriorem valere, non autem bonis spiritualibus privare, imò potiùs prodesse, quam obesse affirmabat: unde sequi videbatur, illas ab hominibus fuisse omninò excogitatas. Hæc enim erat propositio 18. ex damnatis à Leone X. an. 1520. *Excommunicationes sunt tantùm externa pœna, nec privant hominem communibus spiritualibus*

Ec-

Ecclesiæ orationibus. Et 19. *Docendi sunt Christiani plùs diligere excommunicationem, quàm timere* : quibus propositionibus opponitur articulus scholæ Parisiensis declarans, potestatem excommunicandi esse de jure Divino, etiam immediatè; atque adeò excommunicationem esse timendam. Fuit autem illa potestas immediatè concessa Ecclesiæ ; hoc est primariò propter ipsius bonum, non autem Ecclesiæ universæ sicut subjecto immediato, quemadmodum de jurisdictione in communi jam explicuimus.

14. Tertium Decretum die 5. Februarii an. 1483 editum, quo tempore maximè laborabant Galli pro defensione suæ Pragmaticæ Sanctionis ex Decretis Concilii Basileensis, ad quod admissi fuerant Curati, desumptæ, atque à Ludovico XI. Caroli VIII. tunc regnantis Patre repudiatæ, continet censuram quatuordecim propositionum, ubi quatuor tantùm capita nobis adversari videntur. Primum, quod prima propositio in eo quod enuntiabat, Curatos suam facultatem habere ab Episcopo dumtaxat, gravi censurâ perstringitur : quare insinuatur, eam potestatem esse de jure Divino : sed vox illa, *dumtaxat*, efficit, ut ad veritatem & justitiam censuræ sufficiat, potestatem Curatorum aliquo modo esse ab alio quam ab Episcopo. Id autem multis modis absque præjudicio sententiæ nostræ contingere potest, prout variè exponitur natura jurisdictionis à Doctoribus Scholasticis, qua de re videri potest Suarez de pœnit. disput. 16 sect. 3. Certè potestas remittendi peccata in se absolutè, ac sine respectu ad aliquos subditos ab eo solo est, qui solus potest peccata dimittere ; assignatio autem subditorum est ab Episcopo, vel alio beneficium conferente ; atque adeò licet Curatorum potestas sit ab Episcopo, non est ab eo *dumtaxat*.

15. Secundò, hæc propositio, quæ in ordine secunda est ; *Parochianus confessus dictis fratribus, satisfecit Decretali : Omnis utriusque sexus. De pœnit. & remiss. nec tenetur confiteri proprio suo Curato semel in anno, nec ab eo petere licentiam,* hac censurâ notatur ; *Hæc propositio in forma, in qua jacet est falsa, & de hæresi vehementer suspecta, juri communi contraria, & publicè revocanda.* Verùm hæc censura non negat, Regulares, si à Papa delegentur, pœnitentes absolvere validè ; atque confessione

illis factâ satisfieri præcepto Ecclesiæ contento in prædicto Canone: *Omnis utriusque sexus*; etiamsi confessio rursus Curato non fiat. Alioquin censura illius propositionis, sicut & tertiæ, quæ est de communione illorum, qui Regularibus confessi sunt, qua parte ad istam reducitur, potiùs esset hæretica, quàm propositiones ipsæ, quas afficit, ut patet ex damnatione propositionum Joannis de Poliaco, factâ à Joanne XXII. Papa extrav. *Vas electionis*. De hæreticis, & ab Ecclesia receptâ, imò & ab ipsamet Schola Parisiensi, ut in lib. 6. demonstravimus. Convenit igitur censuram ita interpretari, ut velit Curatorum licentiam à fidelibus postulari confitendi Regularibus, quod reverentiæ Pastoribus debitæ maximè convenit; & posset etiam absolutè necessarium esse, si summus Pontifex eam conditionem apponeret. Verùm hæc controversia ob nova Ecclesiæ Decreta Regulares Episcoporum approbationi subdentia, inutilis hodie videtur.

16 Tertiò, ista propositio ordine 8. *Papa posset totum jus Canonicum destruere, & novum construere*, declaratur *scandalosa, blasphematoria, notoriè hæretica, & erronea*. Reverâ propositio complexè accepta est *scandalosa*: quatenùs etiam in jure Canonico plurima continentur, quæ sunt juris Divini, est *blasphematoria, hæretica, & erronea*. Sed salva est summo Pontifici autoritas dispensandi superiis, quæ sunt de jure positivo dumtaxat, & etiam ea abrogandi, dum justa causa intercedit, ut intercedere præsumendum est, quando contrarium manifestè non apparet: nec non jus Divinum interpretandi.

17. Quartò, propositio 12 scilicet; *Quicumque contradicit voluntati Papæ paganizat, & sententiam excommunicationis incurrit ipso facto: & à nullo Papa reprehendi potest, nisi in materia hæresis*, notatur ut falsa, scandalosa, & sapiens hæresim. Ista etiam censura variis modis, autoritati Papæ non contrariis, salvari potest. Primò enim, si Papæ voluntas esset apertè injusta, liceret ei cum reverentia contradicere. Secundò non omnem contradictionem sequitur pœna excommunicationis. Tertiò Papa potest reprehendi extra casum hæresis. Aliud est enim reprehendere, aliud judicare. Quartò judicari etiam potest in casu schismatis, quando cum fundamento dubitatur an sit verus & legitimus Pontifex.

18. Quar-

18. Quartum Decretum suâ etiam epochâ nonnihil suspectum, editum scilicet anno 1497. post expeditionem Italicam Caroli VIII. Francorum Regis, ut notat Richerius continet responsionem prædicto Regi factam, circa tres ab ipso missas quæstiones. Responsum est, primò, *Papam* debere quolibet decennio Concilium congregare, præsertim si magna sit in Ecclesia deordinatio. Id jam statuerat Concilium Constantiense; atque optandum esset, ut observari posset. Sed is est Christianarum Provinciarum status, ea Principum Catholicorum discordia, ut desiderati quidem, sed nondum sperari possit Secundò responsum est, rogato ac renuente summo Pontifice, posse Principes tam Ecclesiasticos, quàm sæculares, & partes Ecclesiæ notabiles se congregare. Cujus utilitatis futura sit hujusmodi congregatio, instigantibus Principibus, sine summi Pontificis assensu, facta, comprobavit inter alia Conciliabulum, aliquot post annis à Ludovico XII. Caroli VIII. successore, primùm in Gallia congregatum, deinde, illo procurante, Pisis continuatum, posteà in Franciam revocatum; ac denique à Concilio Lateranensi V. damnatum, & à Ludovico ipso repudiatum, ut suprà notavimus. Tertiò responsum est, renuente summo Pontifice, ac reliquis Provinciis Christianis, posse unam, v. g. Regnum Franciæ, Concilium celebrare, & necessitatibus Ecclesiæ providere. Quis credat, eventurum unquam casum illum, ut sola Francia necessitati Ecclesiæ prospicere satagat, recusantibus, & summo Pontifice, & aliis Prælatis Orbis Christiani. Verendum potiùs esset, ne sub prætextu adhibendi Ecclesiæ malis remedij, malorum omnium maximum schisma in Ecclesiam inveheretur. Non patietur Ecclesia Romana, vel etiam aliæ, ut zelus pro domo Dei à se in Galliam penitùs exulet.

19. *Hac responsio* (scilicet Carolo VIII. facta) inquit Richerius, *apertè declarat quidnam Parisienses Theologi conformiter ad Constantiensis & Basileensis Synodi Decreta de autoritate Concilii supra Papam, & de Regum Christianorum potestate in Conciliis indicendis & congregandis, tum temporis sentirent atque docerent.* Scimus quidem Concilium Constantiense in Gallia maximi fieri, eiusque occasione, quia nimirùm feliciter diuturno, perniciosissimoque schismati finem imposuit, plures in eo Regno summam

illis factâ satisfieri præcepto Ecclesiæ contento in prædicto Canone: *Omnis utriusque sexus*; etiamsi confessio rursus Curato non fiat. Alioquin censura illius propositionis, sicut & tertiæ, quæ est de communione illorum, qui Regularibus confessi sunt, qua parte ad istam reducitur, potiùs esset hæretica, quàm propositiones ipsæ, quas afficit, ut paret ex damnatione propositionum Joannis de Poliaco, factâ à Joanne XXII. Papa extrav. *Vas electionis*. De hæreticis, & ab Ecclesia receptâ, imò & ab ipsamet Schola Parisiensi, ut in lib. 6. demonstravimus. Convenit igitur censuram ita interpretari, ut velit Curatorum licentiam à fidelibus postulari confitendi Regularibus, quod reverentiæ Pastoribus debitæ maximè convenit; & posset etiam absolutè necessarium esse, si summus Pontifex eam conditionem apponeret. Verùm hæc controversia ob nova Ecclesiæ Decreta Regulares Episcoporum approbationi subdentia, inutilis hodie videtur.

16 Tertiò, ista propositio ordine 8. *Papa posset totum jus Canonicum destruere, & novum construere*, declaratur *scandalosa, blasphematoria, notoriè hæretica, & erronea*. Reverâ propositio complexè accepta est *scandalosa*: quatenùs etiam in jure Canonico plurima continentur, quæ sunt juris Divini, est *blasphematoria, hæretica, & erronea*. Sed salva est summo Pontifici autoritas dispensandi superiis, quæ sunt de jure positivo dumtaxat, & etiam ea abrogandi, dum justa causa intercedit, ut intercedere præsumendum est, quando contrarium manifestè non apparet: nec non jus Divinum interpretandi.

17. Quartò, propositio 12 scilicet; *Quicumque contradicit voluntati Papæ paganizat, & sententiam excommunicationis incurrit (ipso facto:) & à nullo Papa reprehendi potest, nisi in materia hæresis*, notatur ut falsa, scandalosa, & sapiens hæresim. Ista etiam censura variis modis, autoritati Papæ non contrariis, salvari potest. Primò enim, si Papæ voluntas esset apertè injusta, liceret ei cum reverentia contradicere. Secundò non omnem contradictionem sequitur pœna excommunicationis Tertiò Papa potest reprehendi extra casum hæresis. Aliud est enim reprehendere, aliud judicare. Quartò judicari etiam potest in casu schismatis, quando cum fundamento dubitatur an sit verus & legitimus Pontifex,

18. Quar-

18. Quartum Decretum suâ etiam epochâ nonnihil suspectum, editum scilicet anno 1497. post expeditionem Italicam Caroli VIII. Francorum Regis, ut notat Richerius continet responsionem prædicto Regi factam, circa tres ab ipso missas quæstiones. Responsum est, primò, Papam debere quolibet decennio Concilium congregare, præsertim si magna sit in Ecclesia deordinatio. Id jam statuerat Concilium Constantiense; atque optandum esset, ut observari posset. Sed is est Christianarum Provinciarum status, ea Principum Catholicorum discordia, ut desiderati quidem, sed nondum sperari possit Secundò responsum est, rogato ac renuente summo Pontifice, posse Principes tam Ecclesiasticos, quàm sæculares, & partes Ecclesiæ notabiles se congregare. Cujus utilitatis futura sit hujusmodi congregatio, instigantibus Principibus, sine summi Pontificis assensu, facta, comprobavit inter alia Conciliabulum, aliquot post annis à Ludovico XII. Caroli VIII. successore, primùm in Gallia congregatum, deinde, illo procurante, Pisis continuatum, posteà in Franciam revocatum; ac denique à Concilio Lateranensi V. damnatum, & à Ludovico ipso repudiatum, ut suprà notavimus. Tertiò responsum est, renuente summo Pontifice, ac reliquis Provinciis Christianis, posse unam, v. g. Regnum Franciæ, Concilium celebrare, & necessitatibus Ecclesiæ providere. Quis credat, eventurum unquam casum illum, ut sola Francia necessitati Ecclesiæ prospicere satagat, recusantibus, & summo Pontifice, & aliis Prælatis Orbis Christiani. Verendum potiùs esset, ne sub prætextu adhibendi Ecclesiæ malis remedij, malorum omnium maximum schisma in Ecclesiam inveheretur. Non patietur Ecclesia Romana, vel etiam aliæ, ut zelus pro domo Dei à se in Galliam penitùs exulet.

19. *Hac responsio* (scilicet Carolo VIII. facta) inquit Richerius, *apertè declarat quidnam Parisienses Theologi conformiter ad Constantiensis & Basileensis Synodi Decreta de autoritate Concilii supra Papam, & de Regum Christianorum potestate in Conciliis indicendis & congregandis, tum temporis sentirent atque docerent.* Scimus quidem Concilium Constantiense in Gallia maximi fieri, eiusque occasione, quia nimirùm feliciter diuturno, perniciosissimoque schismati finem imposuit, plures in eo Regno summam

Conciliis generalibus autoritatem tribuere, sed non video quomodò hæc responsio *apertè declaret, quidnam Parisienses Theologi* (ea de re) *sentirent, atque docerent.* Aut *de Regum Christianorum potestate in conciliis indicendis & congregandis*, cùm de neutro quidquam definiat: neutrum ex illa meo iudicio sequatur: judicet tamen quisquis legerit. Eam, quia paulò prolixior est, non puto hîc exscribendam.

20. Fortassè Richerius putavit, Doctores superiorem illam autoritatem Concilii generalis indicatam voluisse illis verbis responsionis ad secundam quæstionem, *Ecclesiam universalem repræsentans.* Sed attentè legenti patet, illa dicta esse de Concilio generali à summo Pontifice convocato, de quo sermo fuerat in responsione ad primam quæstionem: non de Concilio sine Papa congregato, de quo agebatur in secunda, quodque alii potiùs opponitur tanquam Ecclesiam non repræsentans; hæc enim sunt verba; *Principes tam Ecclesiastici, quàm seculares, & partes Ecclesiæ notabiles possunt se congregare sine hoc; quod per dictum summum Pontificem congregetur dictum Concilium Ecclesiam universalem repræsentans.* Ubi etiam vides de Principibus sæcularibus, sicut de Ecclesiasticis, dici quod possint se congregare; non autem quod *possint Congregare Concilia.*

21. Claudit hunc librum Richerius Censurâ ejusdem Facultatis adversùs undecim alias propositiones, ex quibus tertia, quinta, sexta eædem sunt, quæ tertio Decreto notatæ fuerant, eâdemque censurâ afficiuntur. Quamobrem sufficiunt quæ de illis jam dicta sunt. Aliæ ad institutum nostrum non pertinent; nisi fortè quarta, quæ Regularibus privilegium tribuit absolvendi à multis casibus, à quibus absolvere nequeant Curati: sed cùm de facto magis, quàm de jure agatur, non videtur diutiùs immorandum circa ejus censuram, quæ est hujusmodi; *Ista propositio censenda est falsa, & juri communi contraria, scandalosa, & ideo nullatenus prædicanda.* Nam cùm privilegia non supponenda, sed exhibenda sint, quæ juri communi adversantur, censenda sunt falsa, & nequaquam prædicanda, quamdiu de illis non constat. Quæ Censorum mens colligitur tùm ex illa voce, *censenda est*, quæ inevidentiã subindicat, tùm ex eo, quod in fine censuræ declaratur, quod *prædictorum articulorum qualificatio nullo modo derogat, nec præjudicat Clementinæ Dudum. De sepulturis*;

quia

quia scilicet est privilegium in corpore juris clausum, atque adeò notum & certum.

22. Hæc interpretati sumus pro nostro erga Facultatem Parisiensem studio. Sed, si cui videatur interpretatio illa menti ejus scholæ adamussim non congruere, provocamus ad alia ejus Decreta, edita antequam schismatis occasione, ac Joannis Gersonii præsertim impulsu, summi Pontificis autoritatem, si non minuere, saltem quàm angustis posset limitibus concludere statuisset, & ob potestatis Pontificiæ abusus, præcipuè schismatis ejusdem tempore, potestatem ipsam gravem habere cœpisset. Antiquiorum autem illorum Decretorum exempla, quæ ubi tulit occasio, jam vidimus, sufficiunt. Plura videri possunt apud Mauclerum, Duvallium, & alios ejusdem Scholæ Doctores.

25. Denique, licet concederemus, scholam Parisiensem ità semper sensisse, ut decretis à Richerio relatis significasse videtur, ejusque doctrinam esse veram; quid juvaret declarationem Illustrissimorum Præsulum Gallicanorum, pro cujus defensione modò in lucem emissa sunt? Ubi enim subtrahuntur Principes, quantùm ad temporalia, à potestate indirecta Ecclesiæ? Ubi submittitur generaliter summus, & indubitatus Pontifex Concilio Generali? Ubi confirmantur regulæ, mores, & instituta à Regno, & Ecclesiâ Gallicanâ recepta? Ubi negatur summo Pontifici non errandi privilegium? Multis opus esset consequentiis, ut ista ex illis concluderentur.

CAPUT VIII.

De Tractatibus, quibus constat liber secundus Richerii, ac speciatim de primo.

1. NOn eâdem prosequimur reverentiâ Tractatus illos, quos nonnulli scriptores pro Regum Francorum defensione tempore dissidiorum cum Romanis Pontificibus lucubrarunt, quâ Facultatis Theologicæ Decreta. Quis enim partis alicujus causam injustam præsumat, eo quod à partis adversæ Advocato

vocato impugnetur, aut quis miretur inveniri Scriptores, qui calamum suum Principibus commodent, vel vendant? Itaque menti statim occurrerat, iis Tractatibus non aliter respondere, quàm collectis & publicatis Tractatibus aliorum Doctorum ejusdem ætatis, sed contrariæ sententiæ saltem æquè celebribus ac solidis. Verùm dum id ab aliis præstabitur, qui commodiùs, ob Manuscriptorum copiam, possunt; eorum qui nobis objiciuntur, vis est experienda.

2. Agmen ducit *quæstio disputata in utramque partem pro & contra Pontificiam potestatem*: cui ut autoritas conciliaretur, præfixum est nomen Ægidii de Roma Archiepiscopi Bituricensis, viri multorum laudibus, & suis ipsius operibus celeberrimi; ac de quo scripsit Joannes Bergomensis in supplem. Chronic. relatus à Cæsare Egassio Bulæo hist. Universitatis Paris. to. 3. in Cathalogo Illustrium Academicorum; *Ægidius Romanus Ordinis Eremitarum generalis Prior, & Bituricensis Archiepiscopus & Primas Aquitaniæ declaratus, his temporibus ob ingenii magnitudinem Theologorum Princeps est appellatus. Quod quidem conjici potest, si à curioso Lectore ejus volumina perspiciantur. Hic namque ex illustri Columnensium Romanorum familia natus, cum longo tempore Ordinem suum, omnemque Ecclesiam doctrinâ & moribus illustrasset, tandem miraculis clarus beatoque fine quievit, qui sanctitatis merito Beatus Doctor est appellatus.*

3 Sed tanto viro suppositam fuisse illam quæstionem, tum multa suadent, tum dubitare non sinit ejus Tractatus, cujus editionem meditatur eruditissimus ejusdem Ordinis S. Augustini Alumnus, apud quem Autographum extare audivi. Adeò pugnat doctrina certi hujus Tractatus, cum quæstionis illius suppositæ doctrinâ, ut ejusdem Autoris esse nequeant. Neque enim is erat Ægidius, ut circa eandem controversiam aliud scripserit ad Bonifacij VIII. seu potiùs ad jurium sanctæ Sedis defensionem; aliud & è regione contrarium in favorem discipuli sui Philippi IV Francorum Regis; ac si sibi tam malè constitisset, parum valeret ejus autoritas.

4. Quis Ægidio quæstionem illam, ut certum eius fœtum primus suppositerit, mihi compertum non est. Richerium laudo, quod fideliter eius conclusionem exscripserit, quâ significa-

nificatur, saltem incertum esse, an opus Autoris sit, cujus nomen præfert; sic enim habet. *Explicit quæstio predicta, edita per bonæ memoriæ Ægidium de Roma Ordinis fratrum Eremitarum sancti Augustini,* SACRÆ THEOLOGIÆ EXIMIUM PROFESSOREM AC *Archiepiscopum Bituricensem, secundum quod fertur.* Ultima ista verba, *secundùm quod fertur*, sine meâ cavillatione, aliò referri non possunt, quàm ut indicent, autorem quidem dici Ægidium, esse tamen incertum. Adeò enim notorium est Ægidium fuisse Archiepiscopum Bituricensem, ut qui ea de re nonnisi cum cautelâ, & hæsitans, loquceretur, quod denotant verba illa, *secundùm quod fertur*, satis demonstraret parùm sibi notum esse illum *sacræ Theologiæ eximium Professorem*; adeoque paucam fidem mereretur ejus testimonium, celeberrimo illi viro istam quæstionem assignans.

5. Interim autem, dum Tractatus, quem modò dicebam, publici juris fiat, pauca ex illo proferam, ex Codice manuscripto optimæ notæ extracta, quæ mentem Ægidii Romani luculentissimè declarant. Sic igitur habet par. 1. cap. 3. Ejus titulus est; *Quod spiritualis potestas* INSTITUERE *habet terrenam potestatem: & si terrena potestas bona non fuerit, spiritualis potestas eam poterit judicare.* Deinde sequitur; *Hugo de S. Victore in lib. de Sacramentis fidei Christianæ p. 2. c. 4. ait, quod* SPIRITUALIS POTESTAS TERRENAM POTESTATEM ET INSTITUERE HABET ET IUDICARE, *si bona non fuerit. Igitur de Ecclesia, & de potestate Ecclesiastica verificatur illud vaticinium Jeremiæ: Ecce constitui te hodie super gentes & Regna, ut evellas & destruas & dispердas & dissipes, ædifices & plantes..... Istud tamen vaticinium hodie de ipsa impletur Ecclesiâ, ut dicat Dominus Ecclesiæ, Ecce hodie, id est à die qua formata es, constitui te super gentes & Regna, ut destruas & evellas, ea de suo loco transferendo; ædifices & plantes, ipsa quidem Regna in loco alio ædificando & plantando. Quia alias factum est: quia summus Pontifex transtulit Imperium de Oriente in Occidentem, ut in juris scientia est notatum. Concordant itaque rerum gesta cum autoritate Doctorum.....Sed dicet aliquis, quod Reges & Principes spiritualiter, non temporaliter subsint Ecclesiæ. Sed temporalia ipsa (diceret aliquis) Ecclesia recognoscat ex dominio temporali, ut patuit ex donatione & collatione, quam fecit Ecclesiæ Constantinus. Sed sic dicentes vim argumenti non capiunt. Nam si solùm spiritualiter Re-*

vocato impugnetur, aut quis miretur inveniri Scriptores, qui calamum suum Principibus commodent, vel vendant? Itaque menti statim occurrerat, iis Tractatibus non aliter respondere, quàm collectis & publicatis Tractatibus aliorum Doctorum ejusdem ætatis, sed contrariæ sententiæ saltem æquè celebribus ac solidis. Verùm dum id ab aliis præstabitur, qui commodiùs, ob Manuscriptorum copiam, possunt; eorum qui nobis objiciuntur, vis est experienda.

2. Agmen ducit *quæstio disputata in utramque partem pro & contra Pontificiam potestatem*: cui ut autoritas conciliaretur, præfixum est nomen Ægidii de Roma Archiepiscopi Bituricensis, viri multorum laudibus, & suis ipsius operibus celeberrimi; ac de quo scripsit Joannes Bergomensis in supplem. Chronic. relatus à Cæsare Egassio Bulæo hist. Universitatis Paris. to. 3. in Cathalogo Illustrium Academicorum; *Ægidius Romanus Ordinis Eremitarum generalis Prior, & Bituricensis Archiepiscopus & Primas Aquitaniæ declaratus, his temporibus ob ingenii magnitudinem Theologorum Princeps est appellatus. Quod quidem conjici potest, si à curioso Lectore ejus volumina perspiciantur. Hic namque ex illustri Columnensium Romanorum familia natus, cum longo tempore Ordinem suum, omnemque Ecclesiam doctrinâ & moribus illustrasset, tandem miraculis clarus beatoque fine quievit, qui sanctitatis merito Beatus Doctor est appellatus.*

3 Sed tanto viro suppositam fuisse illam quæstionem, tum multa suadent, tum dubitare non sinit ejus Tractatus, cujus editionem meditatur eruditissimus ejusdem Ordinis S. Augustini Alumnus, apud quem Autographum extare audivi. Adeò pugnat doctrina certi hujus Tractatus, cum quæstionis illius suppositæ doctrinâ, ut ejusdem Autoris esse nequeant. Neque enim is erat Ægidius, ut circa eandem controversiam aliud scripserit ad Bonifacij VIII. seu potiùs ad jurium sanctæ Sedis defensionem; aliud & è regione contrarium in favorem discipuli sui Philippi IV Francorum Regis; ac si sibi tam malè constitisset, parum valeret ejus autoritas.

4. Quis Ægidio quæstionem illam, ut certum eius fœtum primus suppositerit, mihi compertum non est. Richerium laudo, quod fideliter eius conclusionem exscripserit, qûâ signifi-

nificatur, saltem incertum esse, an opus Autoris sit, cujus nomen præfert; sic enim habet. *Explicit quæstio predicta, edita per bonæ memoriæ Ægidium de Roma Ordinis fratrum Eremitarum sancti Augustini*, SACRÆ THEOLOGIÆ EXIMIUM PROFESSOREM AC *Archiepiscopum Bituricensem, secundùm quod fertur.* Ultima ista verba, *secundùm quod fertur*, sine merâ cavillatione, aliò referri non possunt, quàm ut indicent, autorem quidem dici Ægidium, esse tamen incertum. Adeò enim notorium est Ægidium fuisse Archiepiscopum Bituricensem, ut qui ea de re nonnisi cum cautelâ, & hæsitans, loqueretur, quod denotant verba illa, *secundùm quod fertur*, satis demonstraret parùm sibi notum esse illum *sacræ Theologiæ eximium Professorem*; adeoque paucam fidem mereretur ejus testimonium, celeberrimo illi viro istam quæstionem assignans.

5. Interim autem, dum Tractatus, quem modò dicebam, publici juris fiat, pauca ex illo proferam, ex Codice manuscripto optimæ notæ extracta, quæ mentem Ægidii Romani luculentissimè declarant. Sic igitur habet par. 1. cap. 3. Ejus titulus est; *Quod spiritualis potestas* INSTITUERE *habet terrenam potestatem: & si terrena potestas bona non fuerit, spiritualis potestas eam poterit judicare.* Deinde sequitur; *Hugo de S. Victore in lib. de Sacramentis fidei Christianæ p. 2. c. 4. ait, quod* SPIRITUALIS POTESTAS TERRENAM POTESTATEM ET INSTITUERE HABET ET IUDICARE, *si bona non fuerit. Igitur de Ecclesia, & de potestate Ecclesiastica verificatur illud vaticinium Jeremiæ: Ecce constitui te hodie super gentes & Regna, ut evellas & destruas & disperdas & dissipes, ædifices & plantes..... Istud tamen vaticinium hodie de ipsa impletur Ecclesiâ, ut dicat Dominus Ecclesiæ, Ecce hodie, id est à die qua formata es, constitui te super gentes & Regna, ut destruas & evellas, ea de suo loco transferendo; ædifices & plantes, ipsa quidem Regna in loco alio ædificando & plantando. Quia alias factum est: quia summus Pontifex transtulit Imperium de Oriente in Occidentem, ut in juris scientia est notatum. Concordant itaque rerum gesta cum autoritate Doctorum..... Sed dicet aliquis, quod Reges & Principes spiritualiter, non temporaliter subsint Ecclesiæ. Sed temporalia ipsa (diceret aliquis) Ecclesia recognoscat ex dominio temporali, ut patuit ex donatione & collatione, quam fecit Ecclesiæ Constantinus. Sed sic dicentes vim argumenti non capiunt. Nam si solùm spiritualiter Re-*

ges, & Principes ſubeſſent Eccleſiæ, non eſſet gladius ſub gladio, non eſſent temporalia ſub ſpiritualibus, non eſſet ordo in poteſtatibus, non reducerentur infima in ſuprema per media: Si igitur hæc ordinata ſunt, oportet gladium temporalem ſubjici ſpirituali; oportet ſub Vicario Chriſti regnum exiſtere: & de jure, licet aliqui de facto contrarium agant, oportet Chriſti Vicarium SUPER IPSIS TEMPORALIBUS HABERE DOMINIUM. In eodem Codice habetur Tractatus Alexandri de S Elpidio Auguſtiniani, viri etiam Clariſſimi, *De Eccleſiaſtica poteſtate.* Sed ejus & aliorum in Gallia non verſatorum teſtimoniis referendis ſuperſedemus; quamvis eandem tueantur ſententiam.

6. Ne autem doctrinæ in dicta quæſtione contentæ vim metuere videamur, ſi tantùm eam quaſi adulterinum partum contemnamus, illam diligentiùs conſideremus. Præmittitur Epiſtolium quoddam cum hoc titulo; *Litteræ ſive Bulla miſſa per Bonifacium VIII. Sereniſſimo Regi Philippo Pulchro.* Falſum, vel certè admodum ſuſpectum eſſe illud Epiſtolium multi jam oſtenderunt. Mihi mirum eſt, quod adeò breve cùm ſit, Bullæ titulo inſigniatur, *litteræ ſeu bulla*, quaſi epiſtola, aut litterarum nomen non ſatis ſignificaret pauciſſimarum linearum præſtantiam. Sunt autem illæ lineæ, quibus conſtat, ſtylo tam ſtricto, tamque ab eo cultu, qui in acerbioribus, etiam ſummorum Pontificum ad ſummos Principes epiſtolis interlucet, remoto, ut litteras ſeu bullam, in eâ ſaltem formâ, nunquam à Bonifacio VIII. ad Philippum Pulchrum miſſam exiſtimem. Verba illa, *Regi Philippo Pulchro*, innuunt, etiam hunc titulum non fuiſſe illi epiſtolio præfixum tempore ipſo Philippi; atque adeò neque ab Ægidio Romano. Qui enim præfixit, Regem adhuc regnantem deſignaſſet; Gallus quidem nomine *Regis tantùm*; alius autem, addito nomine *Franciæ*, *Regis nomini*. Sed omne de falſitate dubium abſtergere videntur literæ, quas ſcripſerant Anagniæ 6. Kal Julii Pontificatus Bonifacii VIII anno 8. S R. E. Cardinales Ducibus, Comitibus, Baronibus, & Nobilibus Regni Franciæ. *Volumus*, inquiunt, *Vos pro certo tenere, quod prædictus Dominus Noſter ſummus Pontifex nunquam ſcripſit Regi prædicto de Regno ſuo ſibi ſubeſſe temporaliter, illudque ab eo tenere debere: & providus vir Magiſter Jacobus Archidiaconus Narbonenſis Notarius & Nuncius Domini Noſtri prædicti, ſicut conſtanter affirmat, ipſi Domino Regi hoc ipſum vel ſimile nunquam verbaliter nunciavit, aut ſcripto.*

7. Sed

7. Sed etsi verè illa epistola fuisset à Bonifacio Regi scripta; responsio quæ illi supponitur facta, quæque illi subditur in quæstione Ægidio suppositâ, adeò est summo Pontifici injuriosa; ut, si à Principe irato erumpere potuit, non possit à viris, Christi Vicarium, ut veros Catholicos decet, colentibus irreverentiæ Christiano Principe indignissimæ, non argui; multò minùs tanquam Gallicanæ fortitudinis specimen laudari. Henricus Spondanus ad ann. 1301. numer. 11. Epistolium Bonifacii verè Philippo redditum tradit, sed à Petro Flota ex longiori epistola maliciosè interpolatum. Ad annum autem 1302. numer. 8. epistolium etiam Philippi suspectum facit.

8. Sed ad quæstionem veniamus, quæ post illa duo epistolia hunc alium titulum præfert; *Quæstio bene disputata ad argumenta super debato precedentium literarum.* Planum est, quæstionis illius statum longè alium esse ab eo, quem postulasset controversia inter Bonifacium & Philippum, & saltem ut opponi posset Bonifacio, adversùs quem tractata est, & ab eo, quem postularet declaratio Præsulum Gallicanorum, ut hinc aliquid præsidii mutuari posset. Nam neque Bonifacius plenam & directam potestatem in temporalia Principum sibi tribuebat; & Episcopi Gallicani etiam indirectam Ecclesiæ negant. Quæstionis autem istius autor de potestate directâ præcipuè disputat, & indirectam Ecclesiæ nihilominùs competere profitetur, quod per partes est demonstrandum.

9. Inprimis Bonifacius mentem suam adeò luculenter exposuit, ut nesciam, quâ fide possit illi sententia tàm diversa affingi. Æquumne est, ut ad minuendam Regis culpam, Pontifex in invidiam immeritò trahatur? En votum Bonifacii VIII. in Consistorio, ubi agebatur de discordia inter ipsum & Regem Franciæ ex m. s. Bibliothecæ S. Victoris Parisiensis, relato ab Henrico Spondano ad annum 1302 num. 10. *Quadraginta anni sunt, quod nos sumus expertis in jure, & scimus* QUOD DUÆ SUNT POTESTATES ORDINATÆ A DEO. *Quis ergo debet credere, vel potest, quod tanta fatuitas, tanta insipientia sit vel fuerit in capite nostro. Dicimus quod in nullo volumus usurpare jurisdictionem Regis, & sic frater noster Portuensis dixit.* Addidit quidem; *Non potest negare Rex, seu quicumque alter fidelis, quin sit nobis subjectus ratione peccati.* Sed hæc sen-

sententia neque nova erat, neque singularis : Siquidem id ipsum antea declaraverat Innocentius III in cap. *Novit*; *De judiciis*. Quod ab omnibus receptum est, etiam in Gallia, ut lib. 4. vidimus; speciatim autem ab Autore hujus quæstionis, ut ex ejus verbis cap. seq. referendis constabit.

10. Sed priùs nosse oportet, quis sit status quæstionis ab isto Scriptore tractatæ. Illum his verbis exprimit; *Quæstio est utrum dignitas Pontificalis & Imperialis, sive Regalis sint duæ potestates adinvicem distinctæ : & hoc est quærere, utrum summus Pontifex plenam jurisdictionem & ordinariam potestatem habeat tam in temporalibus quàm in spiritualibus : ita quod omnes Principes temporales subsint ei quantum ad temporalia.* Quid facit hæc quæstio ad controversiam inter Bonifacium & Philippum; vel quid juvat declarationem Antistitum Gallicanorum? Num inficiebatur Bonifacius *Dignitatem Pontificalem & Imperialem, sive Regalem esse duas potestates adinvicem distinctas.* E contrà id ita profitebatur, ut sententiam contrariam non solùm juris insciliæ, sed etiam incredibili fatuitati & insipientiæ adscriberet. *Quadraginta anni sunt, quod nos sumus experti in jure, & scimus* QUOD DUÆ SUNT POTESTATES ORDINATÆ A DEO: *quis ergo debet credere, vel potest, quod tanta fatuitas, tanta insipientia sit, vel fuerit in capite nostro?* An putabat Bonifacius, ut docent Theologi, summum Pontificem plenam jurisdictionem & ordinariam potestatem habere, tam in temporalibus, quàm in spiritualibus extra patrimonium B. Petri? Num Pontifex juris peritissimus ignorabat cap. *per venerabilem; Qui filii sint legitimi*; Ubi Innocentius III. expressè affirmarat, quod *Rex* (Francorum) *Superiorem in temporalibus minimè recognoscat* : aut caput *Novit*; *De judiciis*, ubi idem Pontifex declaraverat, quod *non intendebat judicare de feudo: cujus ad ipsum* (Regem Francorum) *spectat judicium*; Nonne ad illa jura Bonifacius manifestè alludebat his verbis, *Dicimus quod in nullo volumus usurpare jurisdictionem Regis.*

11. At, inquies, volebat saltem Bonifacius, & docent multi Theologi, ac contendit Curia Romana, quod *omnes Principes subsint summo Pontifici quantum ad temporalia* Ita est : sed in eo sensu, quem exhibent hæc verba Bonifacii; NON POTEST NEGARE REX, SEU QUICUMQUE ALTER FIDELIS, QUIN SIT NOBIS SUBJECTUS RATIONE PECCATI. Quæ sententia

tentia Bonifacio est antiquior, nedum recenter non excogitata, ut ex iis patet, quæ lib 4. dicta sunt, & ex illis Decretalibus, ad quas alluisse Bonifacium diximus. Nam cap. *Novit.* postquam Innocentius præmisit se non intendere judicare de feudo, quippe cujus judicium spectaret ad Regem, addit; *Sed decernere de peccato, cujus ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quemlibet exercere possumus, & debemus..... Nullus qui sit sanæ mentis ignorat, quin ad officium nostrum spectet de quocumque mortali peccato corripere quemlibet Christianum: Et si correctionem contempserit* : PER DISCRETIONEM ECCLESIASTICAM COERCERE. Et cap. *Per venerabilem.* Qui filii sint legitimi; *Non solum in Ecclesiæ patrimonio (super quo plenam in temporalibus gerimus potestatem) verùm etiam in aliis Regionibus, certis causis inspectis, temporalem jurisdictionem casualiter exercemus: non quod alieno jurì præjudicare velimus, sed quia, sicut in Deuteronomio continetur: Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris, &c.* Quam doctrinam ita non refutavit hujusce quæstionis autor, ut eam expressè tradat, quod cap. seq. planum fiet.

CAPUT IX.

Vindicias Richerii complexè sumptas plus obesse, quàm prodesse Antistitum Gallicanorum declarationi.

1. ETiamsi gravis esset Scriptorum, quos sibi Richerius vindices ascivit, autoritas; neque suspectum efficerent illorum testimonium circumstantiæ temporis, & scribendi occasio, seu consilium ac finis: tamen fortior non evaderet pars illustrissimorum Antistitum Gallicanorum, nec causa illorum appareret æquior, & saltem si omnia illa testimonia complexè accipiantur. Manifestiùs enim aliquibus illorum propositionibus adversantur, quàm aliis suffragentur: imò aliquando illis reverà opponuntur, quibus favere creduntur. Id ex parte observare jam licuit, quandò aliquibus ex illis testimoniis usi sumus. Sed rursus novis est exemplis confirmandum.

2 Autor quæstionis illius, quæ Ægidio Romano tribuitur, nihil scripsit, quod confirmet, saltem apertè, propositionem, in cujus solius confirmationem adductus videtur: & alii manifestè contradicit; imò & illi ipsi, in cujus patrocinium advocatus est. Ita enim non declarat cum Illustrissimis Episcopis Gallicanis, *Reges & Principes in temporalibus nulli Ecclesiasticæ potestati Dei ordinatio-*

ne ſubjici; ut art. 4. ſummarium ſit hujuſmodi; *In quibus terrena poteſtas ſit ſubjecta ſpirituali poteſtati* Sed ut mens Autoris evidentior fiat, exhibendus eſt integer articulus, cujus partem jam dedimus lib. 4. cap. 8. §. 6.

3. *Quarto declarandum eſt, in quibus & quomodo poteſtas temporalis ſubjecta eſt ſpirituali poteſtati, & in quibus non. Ad cujus evidentiam notandum eſt, quod quadam ſunt cauſæ merè ſpirituales, ſicut cauſæ matrimoniales Extravagante de Decimis, per totum: Item cauſæ Simoniæ, Extravagante de Simonia per totum. Item cauſæ hæreſis Extrav. De hæreticis c. Ad abolendam, & cap. Vergentis, & c. Excommunicamus: item cauſæ divortii Extrav. De procura. Et omnes aliæ cauſæ matrimoniales ſunt ſpirituales. De quibus dicit Innocentius Extr. de judiciis ſuper illâ Decretalem, Novit, ſuper verbo juramento. Nota crimen pacis fractæ, & perjurii directè pertinet ad judicium Eccleſiæ, ut hic in crimine Simoniæ, ſacrilegii, uſurarum, hæreſis, ſeparationis matrimonii, quantum ad thorum propter adulteriũ. Cauſæ merè temporales ſunt cauſæ feudales, & cauſæ ſanguinis, & hujuſmodi. Iſtas commiſit Deus immediatè & principaliter Imp. & Regibus. De quibus nec Papa nec alii Prælati debuerunt ſe intromittere in Eccleſia primitiva, licet modò conſuetudine de cauſis perſonalibus quibuſdam & temporalibus ad utrumq; judicem recurratur Sed de Feudalibus in propriis feudis, nonniſi ad Imperatores, Reges, & alios Principes. Unde illa Decretali dicit Papa, non negamus quin Imp. præcellat in temporalibus. Et ut Extrav. De judiciis c. Novit. dicit Papa. Non putes quod juriſdictionem Illuſt. Regis Francorum perturbare, aut minuere intendamus. Et infrà. Qui filii ſunt legitimi, dicit Papa, ad Regem non ad Eccleſiam pertinet de talibus poſſeſſionibus judicare. Item Extrav. De foro competenti. c. Vero. Super verbo de Feudis, dicit Inno. quilibet Dominus quantumcumq; villicus, vel etiam ruſticus ſuper feudalibus rebus juriſd. habet. Cauſæ mixtæ ſunt cauſæ temporales, quæ connexionem quandam habent cum ſpiritualibus: ſicut cauſa feudalis, quæ de ſe temporalis eſt, connexionem poteſt habere cum juramento vel pacto: ſicut patet de diſſenſione motâ inter Reges Franciæ & Angliæ ſuper Comitatu Pictavienſi: Papa quia non poterat directe cognoſcere de cauſa feudali, indirectè ratione juramenti, vel pacti intromiſit ſe de illa Extrav. De judiciis c. Novit. Ubi dicit Hoſtien. in gloſ. ſuper verb. De feudo: Non intendimus cognoſcere de feudo, ſed tantum ratione pacti, inducendo illũ ad pœnitentiam, quia illam non poteſt agere niſi ſatisfaciat. Itẽ cauſa dotis per ſe temporalis eſt, & ad ſecularem judicem pertinet, ſi de ipſa*

tantum

tantùm agatur: tamen quando Judex Ecclesiasticus cognoscit principaliter de matrimonio si incidat causa dotis tanquam accessoria, cognoscet de illa sicut de principali, cui est annexa, ut patet Extrav. De donatio. inter virum & uxorem c. De prudentia. Ubi dicit gloss Quia si non est matrimonium neq; dos, & ita dos accedet matrimonio: ideo qui cognoscit de principali, debet cognoscere de accessorio, ut habetur Extrav. de officio delegati, c. Praterea, & c. Prudentiam. Sic etiam de hereditate cognoscit Judex Ecclesiasticus ratione incidentis. Extrav. Qui filii sunt legitimi c. Per tuas. Et c. Ex tenore. Alii sunt plures casus speciales, in quibus Judex Ecclesiasticus cognoscit de temporalibus, quos enumerat Hostien. in gl. Extrav. De Judiciis c. Novit. sic ergo regulariter verum est, quod de causis merè spiritualibus solus Papa & alii judices Eccles. habent cognoscere. De causis verò merè temporalibus habent cognoscere Reges, Imper. & alii Judices seculares. Et sic Rex Francia secundũ jura non subest summo Pontif. nec ei tenetur respondere de Feudo sui. POTEST TAMEN EI SUBIACERE INCIDENTER ET CASUALITER RATIONE CONNEXIONIS ALICUIUS CAUSÆ SPIRITUALIS, *sicut habetur Extrav. De Judiciis cap. Novit & Extrav. Qui filii sunt legitimi cap. per venerábilem.*

4. Non minùs evidenter idem Autor art. seq. non errandi privilegiũ summo Pontifici competens firmat ex orationis Christi pro Petro efficaciâ. Hanc enim sibi objectionem proponit, & continuò solvit; *Item utramque potestatem videtur Christus commisisse Petro, quando dicit, Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meã. Quia sicut in ædificatione materiali est unus lapis primarius & fundamentarius: sic in Ecclesia debet esse unus Princeps principalis totius Ecclesiæ fundamentum. Respondeo dicendo, quod hac Petri firmitas, super quã fundata erat Ecclesia, non est dominatio temporalis, sed immobilis & inviolabilis stabilitas fidei Christiana, sicut insinuat Christus dicens:* Ego pro te rogavi Petre ut non deficiat fides tua.

5. Sed fortasse cuipiam videbitur Scriptor illis, quæ in art. 4 scripserat contradicere, dum hic subjungit; *De potestate enim temporali nullam fecit mentionẽ, quando dicit: Tu es Petrus, sed solùm de potestate spirituali, quæ solũ in ligando & absolvendo, à peccatis in foro conscientiæ consistit* Certè nullius momenti esset autoritas sibi ipsi contradicentis, quantum ad illud in quo inesset contradictio; atq; adeò frustra in confirmationẽ primæ propositionis Antist. Galli. allegaretur. Nequaquã verò sibi cõtrarius est in asserenda immobili, & inviolabili stabilitate fidei Christianæ, Petro ejusq; successoribus. At-

tamen præstat Autorem ita intelligere, ut in contradictionem non incurrerit. *Intelligentia enim dictorum*, ut ait S. Hilarius lib. 4. de Trinitate, *ex causis est assumenda dicendi: quia non sermoni res, sed rei est sermo subjectus.* Itaque quod hîc, ac in tota ista quæstione dicit Autor, de potestate ordinaria & directa, ac de actuali ejus exercitio in bona temporalia, quæ Principibus, non Pontificibus competit, est accipiendum, ut ex quæstionis statu, atque ex argumentis constat; non autem de potestate indirecta, quam adeò expressè in art. 4. Ecclesiæ concedit. Adde, quod prædicta Scriptoris verba non possunt tàm arctam, ut videntur, habere sententiam; alioquin enim B. Petrus nullam habuisset in foro externo jurisdictionem, etiam quantùm ad censuras, *sed solùm potestatem spiritualem, quæ solùm in ligando & absolvendo à peccatis in foro conscientiæ consistit*; quod Catholicæ fidei repugnat. Vult ergò, vel solam illam potestatem Apostolorum Principi datam fuisse illis præcisè verbis Matth. 16. *Tu es Petrus, &c.* (Quæ tamen sententia adhuc falsa esset, cùm illa verba ampliorem facultatem significent) non excludens alias, quæ in aliis Scripturæ locis continentur; vel potius sub potestate spirituali ligandi & absolvendi à peccatis ea omnia intellexit, quæ ad illam quâdam ratione referuntur: cujusmodi est jus impediendi, ne Principes Christiani autoritate sua abutantur in propriæ animæ ruinam, ac in subditorum & Catholicæ Religionis perniciē.

6. Cæterùm idem autor eam assignavit originem potestatis, & autoritatis Patriarchalis; ut si quid simplicibus superesset timoris, ne tandem, quod nonnulli Galli aliquandò minitari visi sunt, de constituendo Patriarchâ, exequerentur, penitùs illius verbis abstergi queat. Tradit enim tanquam rem fide Divinâ certam, Patriarchas omnem suam potestatem & autoritatem à Sede Apostolica habere, ac meritò dicendum hæreticum qui id negaret. *Aliter potest dici*, inquit in eodem art. 5. *quod cùm sermones inquirendi sint secundùm materiam, sicut ait Apostolus, & intentio in tota illa distinctione sit, ostendere præeminentiam Sedis Apostolicæ ad Sedes Patriarchales, quia Sedes Apostolica illas & instituit & autoritatem dedit: unde Sedes Patriarchales quicquid potestatis & autoritatis habent, & dubium non est à Sede Apostolica emanare. Item Patriarcha autoritatem habet limitatam in aliquâ mundi parte.*: SEDES AUTEM APOSTOLICA IN TOTO ORBE: UNDE QUANTUM POTEST SE EXTENDERE IN LONGUM ET LATUM TEMPORALIS POTESTAS IMPERII, TANTUM SE EXTENDIT AMPLITUDO SPIRITUALIS POTESTATIS, VIDELICET APOSTOLICÆ: ET

QUICUN-

QUICUMQUE ISTUD SINGULARE PRIVILEGIUM CONARETUR AUFFERRE, ASSERENDO, QUOD SEDES PATRIARCHALES POTESTATEM ET AUTORITATEM SUAM A SEDE APOSTOLICA NON HABERENT ET SPIRITUALEM POTESTATEM, ISTE MERITO DICENDUS ESSET HÆRETICUS.

7. Joannes de Parisiis, cujus Tractatus *de potestate Regia & Papali* in lib. 2. Vindiciarum Richerii, quæstionem, de qua egimus, sequitur, non minùs expressè agnoscit Summi Pontificis ad definiendas inconcusso judicio fidei controversias potestatem, ejusque in totam Ecclesiam jurisdictionem. Sic enim scribit c. 3. *Manifestum est autem, quod licet populi distinguantur per diversas Diœceses & Civitates, in quibus præsunt Episcopi diversi in spiritualibus, tamen una est omnium fidelium Ecclesia, & unus populus Christianus. Et ideo sicut in qualibet Diœcesi est unus Episcopus, qui est caput Ecclesiæ in illo loco vel populo: ita in tota Ecclesia, & in toto populo Christiano est unus summus Episcopus, scilicet Romanus, & Petri successor: ut sic Ecclesia militans per similitudinem à triumphante derivetur, ubi unus præsidet toti universo. Apocalip. 21, Ipsi populus ejus erunt, & ipse Deus cum eis erit eorum Deus: Et Joelis 1. Congregabuntur filii Juda & filii Israel pariter, ut ponant sibi caput unum: & Jo. 10. Fiet unum ovile & unus Pastor: quod quidem de Christo tantum intelligi non potest, sed de aliquo alio Ministro, qui omnibus præsit loco ejus. Nam post corporalem substractionem præsentiæ corporalis Christi contingit interdum circa ea, quæ sunt fidei, quæstionem moveri, in quibus propter diversitatẽ opinionum vel sententiarum divideretur Ecclesia (quæ ad sui unitatem requirit fidei unitatem) nisi per unius sententiam Ecclesia unitas servaretur. Hic autem unus principatum hujusmodi habens est Petrus successor Christi, non quidem Synodali ordinatione, sed ex ore Domini, qui Ecclesiæ suæ noluit deficere in necessariis ad salutem ipso dicente Jo. ult. ante ascensionem Petro singulariter,* PASCE OVES MEAS: *Et Luc. 22. antè Passionem,* ET TU ALIQUANDO CONVERSUS CONFIRMA FRATRES TUOS.

8. Adeò cum Catholicæ Religionis doctrinâ consentit hæc sententia, ut etiam qui ab illa recedere meditabantur, ad eam identidem, quasi secreto fidei impulsu revocati videantur. Audi Joannem Gersonium Tract. de statibus Ecclesiasticis tit. *De statu Prelatorum* consid. 13. *Status Episcopalis habet rationabiliter* MONARCHAM SUPREMUM, SCILICET PAPAM RATIONE UNITATIS FIDEI ET SACRAMENTORUM: *Sed hoc non ita perspicuũ est esse debere ex institutione Christi, & pro utilitate universalis Ecclesiæ respectu dispensationis*

bonorum temporalium, & jurisdictionum contentiosarum, seu coercitivarum, quæ diversis Legibus, seu Decretalibus, aut Statutis pro diversitate locorum & temporum regi debent, sicut & alia mere temporalia, Regalia, vel Imperialia. Hinc benè dictum est, quod qualibet Provincia in sensu suo abundat, Itaque ex mente Gersonii verbis istis expressa; *Papa Statûs Episcopalis Monarcha* est & quidem *supremus, ratione unitatis Fidei & Sacramentorum*: id est ut dissentientibus fortè cæteris Episcopis, ac in varias sententias distractis, multitudo ad unitatem per unius supremi Monarchæ judicium reducatur; atque ita sicut unus est Dominus, sit etiam una fides, unum baptisma; quæ est ratio Doctoris Angelici.

9. Dubitabitis fortasse, an ea fuerit Gersonii mens hoc in loco, quia contrariam alibi indicat. Sed, ut jam innui, hæc contradictio, si sibi Gersonius contradixit, tribuenda est hinc ejus in Pontificiæ potestatis, tempore schismatis, abusus commotioni, hinc Religionis & avitæ disciplinæ instinctui. Perspicua sunt Gersonii verba modò relata. Quomodò enim *Papa erit Monarcha supremus*, si ejus judicium ab alio, puta à Concilio generali, possit reformari? Quomodò stabit *unitas Fidei & Sacramentorum*, nisi unius illius sententiæ inhæreatur? Nonne poterunt in Conciliis Episcopi varii variè opinari? Nonne tunc uni us autoritate ad unitatem erunt revocandi? Respondebis Monarchiâ in eo consistere, quod Papæ sit, Ecclesiæ universæ providere, Concilia Generalia convocando & Canones exequendos curando; sed nonne Pontifex illam etiam potestatem habet circa jurisdictionem, & circa temporalia, circa quæ tamen Gersonius, quamvis dubitativè, minorem illi tribuit autoritatem; fortasse quia cùm longe minoris sint pretii, inferioribus pleniùs committenda videbantur, supremo autem Monarchæ, reservanda, quæ ad *unitatem Fidei & Sacramentorum* spectarent.

10. Quæ circa Richerii Vindicias dicta sunt, sufficere mihi videntur, si minùs ad absolutam eorum confutationem; quippè quæ opus integrum postularent, saltem ut constet eas non ita firmare Declarationem Illustrissimorum Antistitum Gallicanorum, ut (si hæc sola erat illius fundamenta & munimina, quæ brevi vulganda jactabantur) multum timendum sit sanctæ Sedi ab hujusmodi machinis.

CAPUT X.

Jurisdictio summi Pontificis, ejusq; potestas, tùm in definiendis fidei quæstionibus, tùm in condendis Legibus, celebri Ecclesiæ Gallicanæ testimonio confirmantur.

1. PRo aptissima coronide, non solùm hujus libri, sed etiam omnium

nium præcedentium, in quibus generalia capita de ſummi Pontificis autoritate tractata ſunt, viſum eſt, antequam ad ſingularia puncta veniamus, quæ, præſertim à Laicis, tanquam Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ partes, proponuntur; quæque non tàm à Clero Gallicano contra ſummum Pontificem, aut Curiam Romanam inſtructa ſunt, quàm ad extollendã juriſdictionem ſæcularem, oppreſsâ vel depreſsâ Eccleſiaſti â, illis, quæ variis in locis dicta ſunt de Cleri Gallicani circà poteſtatem ſummi Pontificis ſententia, novum adjungendum eſſe teſtimonium; ut iterum evidentius conſtet, quantum Illuſtriſſimi Epiſcopi Pariſiis Anno 1682. congregati à Majorum ſuorum veſtigiis receſſerint ſub obtentu tuendarum libertatum à Majoribus ſuis propugnatarum.

2. Videtur autem irreprehenſibile teſtimonium. Eſt enim Epiſcoporum non alicujus ſpei, vel timoris impulſu, ſed ex libero affectu, ac ſenſu loquentium, in Comitiis generalibus & ſolemnibus Congregatorum monimentum, typis editum, à Typographo Regio cum privilegio Majeſtatis Chriſtianiſſimæ, ſub hoc titulo, *Advis de l'Aſſemblée generale du Clergé de France à Meſſieurs les Archeveſques, & Eveſques de ce Royaume*, concluſum; *Fait en l'Aſſemblée generale du Clergé de France le 20. Ianvier 1626.* & ſubſcriptum; *Par le commandement des Illuſtriſſimes, & Reverendiſſimes Cardinaux, Archeveſques, & Eveſques, & de tous les Eccleſiaſtiques deputez en l'Aſſemblée generale du Clergé de France. Leonor d'Eſtampes Eveſque de Chartres.* Hujus Inſtrumenti articulus 137. quem, licet aliquantum prolixum, ipſiſmet verbis Gallicis, ut tota illius vis manifeſtiùs appareat, exſcribimus, ſic habet.

3. *C'eſt un des grands témoignages de l'amour qu'on porte à Dieu, quand on reſpecte, & honore ceux qu'il a conſtituez en ce monde pour eſtre ſon image, y tenir ſa place, & en ſon lieu ſuppleer viſiblement aux neceſſitez des hommes pour le ſalut de leurs ames. Ce qu'ayant eſté donné prærogativement aux ſouverains Pontifes par deſſus tous les Eveſques; il eſt bien raiſonable que ſe recognoiſſant ſes inferieurs, ils leur portent tel honneur, reſpect, & reverence qu'à leur exemple tout le reſte des hommes faſſe la meſme choſe. Les Eveſques ſeront donc exhortez d'honorer le ſaint Siege Apoſtolique, & l'Egliſe Romaine, fondée dans*

la

la promesse infaillible de Dieu, dans le sang des Apostres, & des Martyrs, la Mere des Eglises ; & laquelle pour parler avec S. Athanase, est comme la teste sacrée, par laquelle les autres Eglises, qui ne sont que ses membres, se relevent, maintienent, & conservent : respecteront aussi nostre saint Pere le Pape, chef visible de l'Eglise universelle Vicaire de Dieu en terre, Evesque des Evesque, & Patriarches, en un mot Successeur de S. Pierre ; auquel l'Apostolat, & l'Episcopat ont eu commencement, & sur lequel Jesus Christ a fondé son Eglise, en luy baillant les Clefs du Ciel, avec l'infallibilité de la Foy, que l'on a veu miraculeusement durer immuable en ses Successeurs jusques aujurd'huy : Ce qu'ayant obligé les fideles Orthodoxes à leur rendre toute sorte d'obeissance, & de vivre en deference à leurs saints Decrets, & Ordennances ; les Evesques seront exhortez de faire continuer la mesme chose, & reprimer tant qu'il leur sera possible les esprits libertins, qui veulent revoquer en doute, & mettre en compromis cette sainte, & sacrée authorité confirmée par tan de loix divines, & positives : & pour montrer le chemin aux autres ils y defereront les premiers : Or estant besoin d'une assistance particuliere du S. Esprit, pour conduire un gouvernement si important, tel qu'est celuy de l'Eglise universelle, Les Evesques ordonneront qu'en toutes les prieres de leurs Dioceses il en soit fait une particuliere, pour le saint Pere qui sera seant en la chaire de S. Piere ; afin qu'aidé des suffrages de tous les fideles, tous ses soins, & toutes ses peines reüssissent à la gloire de Dieu, au bien de son Eglise, & au salut des ames.

4. Quis credat, omnes Episcopos modernos, cæterumque Clerum Gallicanum, recentiorum Comitiorum declarationem, quantumvis Richerii, Vigocii, vel Launoii suffragiis munitam, potiùs amplexuros, quàm antiquorum, quorum est illud testimonium, & aliorum, quorum verba in libris præcedentibus retulimus vestigiis inhæsuros. Quis suspicetur, Eccl. Gallic. adeò esse immuratam, ut Majorum suorum doctrinam publicâ declaratione eversam velit? Quis non existimet, cæteros Regni Episcopos, & inferioris Ordinis Ecclesiasticos Viros gloriæ ab Ecclesia Gallicana ob summam erga sanctam Sedem reverentiam, & obedientiam meritò comparatæ participes fieri malle, quàm maculæ à novissimis Comitiis contractæ ob ingestas (ne quid gravius dicam) molestias summo Pontifici suarum Ecclesiarum libertates tuenti? An Aulæ desideriis obsequi, quàm avitam erga Romanam Ecclesiam pietatem, & fidem colere, ac retinere laudabilius ducent, ac coram Deo securius?

LIBER DECIMUS

De particularibus Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ Capitibus à Petro Puteano assignatis.

I. SUperflua videretur famosi voluminis probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ continentis, discussio; quippè quod & à Rege Christianissimo, & à Clero Gallicano, statim ut prodiit in lucem, fuerit improbatus, nisi ejus Contarcinator Petrus Puteanus obistum quoq; Librum laudaretur à Scriptoribus Gallicanis, ejusq; Doctrina probaretur, & quasi lex plerumq; haberetur, à sæcularibus forum præsertim sectantibus: Posset etiam fortasse aliquis suspicari Illustrissimos Antistites Gallicanos anno 1682. Parisiis congregatos has quoq; libertates, seu veriùs servitutes probasse verbis illis tertiæ propositionis; *Valere etiam regulas, mores, & instituta à Regno, & Ecclesia Gallicana recepta, Patrumque terminos manere inconcussos.* Ubi non confirmantur tantùm regulæ, mores & instituta, quæ ab Eccl. Gallicana recepta fuerint, quæ Canonicæ disciplinæ consentanea præsumi faciliùs possent, sed etiam quæ à Regno, in quibus sic censerentur quæcumque à Puteano, Fevreto, & aliis scripta sunt, periclitaretur ipsa fides & religio. Quamquam adeò sunt enormia pleraque, ut præsumendum non sit prædictos Dominos Episcopos contra Decessorum suorum exemplum illa confirmare voluisse, sed potiùs instituta à Regno simul, & ab Ecclesia, non autem à Sæculari tantùm potestate, præcepta intellexisse.

II Alterum Puteani volumen, cui præfixus est titulus: *Traités des Droits & Libertés de l'Eglise Gallicane*, cùm nu-

nudas ferè propositiones sine probationibus contineat, eamque tantùm fidem facere possit, quam exigunt probationes in istud congestæ, peculiari confutatione, aut examine non indiget.

III. Utrumque autem volumen eo tantùm spectat, ut jurisdictio Ecclesiastica sæculari subjiciatur. Quamobrem constitutâ distinctione inter utramque potestatem, si ex justitiæ legibus, non ex Principum potentia, vel ex Aulicorum studio de doctrina ibi tradita judicetur, causâ ubique cadet Puteanus. Hanc autem distinctionem, etsi Elogiis communibus extollant, etiam qui potestates magis confundunt, tamen penitus tollunt in controversiis particularibus, ut autoritatem Regiam, vel potiùs suam, propriumque commodum cum Ecclesiasticorum jurium detrimento augeant. Itaque statuenda est, ceu primum fundamentum, cùm vel sola sufficere possit, si bona fides ubique adhibeatur.

IV. Porrò volumen istud non incongruè definieris fartaginem Actorum malorum, falsorum dubiorum, Autoris intentum confutantium, ab illegitima potestate profectorum, vi, vel fraude executioni demandatorum, inter quæ tamen inserta sint nonnulla bona, vera, à legitima potestate acta, ratione ac justitiâ in usum inducta, sed pauciora, & eo fine consarcinata, ut Ecclesiastica jurisdictio in servitutem sub potestate laica detruderetur; qui finis patet ex titulis capitum, in quæ acta illa congesta sunt, cum quibus tamen titulis sæpè parùm conveniunt.

V. Equidem cùm magna, & præcipua illorum actorum pars sint Senatus-consulta, vel alia instrumẽta à potestate sæculari edita, sufficere videretur eis constitutiones Ecclesiasticas, contra quas edita sunt, è regione opponere. Quis enim Christianus in materia Ecclesiast. summi Pontificis vel Concilii generalis autoritatem autoritati Principis, vel Senatus non anteponat. Nonnè minùs præsumendum est Ecclesiam Laicorum, quàm Laicos Ecclesiæ jurisdictionem usurpasse? VI.

VI. Cùm autem Puteanus non tam scripserit, quàm exscripserit, non confutatione indiget, sed observatione. Quomodo enim v. g. confutes Senatus consultum nullâ prolatâ ratione declarans causam aliquam Ecclesiasticam ad tribunal sæculare pertinere, nisi admovens distinctionem inter utramque potestatem, & Lectoris justitiam invocans. Hæc si adsit, superflua est ferè quævis Libri impugnatio:

CAPUT PRIMUM

De distinctione inter Potestatem spiritualem, & temporalem.

1. NEmo est adeò iniquus, qui speciem justitiæ non prætendat, dum graviores etiam infert injurias: Distinctionem inter Potestatem spiritualem & temporalem, ut jam innuimus, non solùm admittunt sed etiã argumentis confirmãt, qui fædiùs illas confundunt, aut ut alteram absorbeat altera, vehementiùs enituntur. Quem non delectet legere Carolum Fevret. Tract. de abusu lib. 1. cap. 7. num. 10. utramq potestatem tam perspicuè discernentem, & discrimen tam vario probationum genere illustrantem? Affert ille Canones; scilicet Can. *Duo sunt.* dist. 96. *Duo sunt, quibus principaliter hic mundus regitur, auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas.* Citat etiam Canonem sequentem, non tamen verba refert quæ ista sunt; *Si Imperator Catholicus est (quod salvâ pace ipsius dixerimus) filius est, non Præsul Ecclesiæ. Quod ad Religionem competit, discere ei convenit, non docere: habet privilegia suæ potestatis, quæ administrandis legibus publicis Divinitùs consecutus est, ut ejus Beneficiis non ingratus contra dispositionem cœlestis ordinis nil usurpet. Ad Sacerdotes enim Deus voluit, quæ Ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, non ad sæculi potestates, quas si fideles sunt, Ecclesiæ suæ Sacerdotibus voluit esse subjectas ..... Imperatores Christiani subdere de-*

debent executiones suas Ecclesiasticis Praesulibus non praeferre. Idem omnibus istius distinctionis Canonibus statuitur.

2. Adducit etiam Fevretus ex Can. *Quoniam* dist. 10. qui pars est Canonis, *Cum ad verum* dist 96. haec verba nonnihil immutata; *Sic Deus actibus propriis, & Dignitatibus distinctis utrinsque potestatis officia discrevit, ut & Christiani Principes pro aeterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium Imperialibus legibus uterentur. Quatenus spiritualis actio a carnalibus distet incursibus; & militans Deo negotiis non se implicet saecularibus: ac vicissim Divina non attingat, qui est temporalibus intentus.* Sunt etiam in hac dist. 10. alii Canones huc pertinentes.

3. Laudat Justiniani novell. 6. in proœm. unde pauca exscribit, sed, omissis illis, quae clarius distinctionem designant. Sic autem habet novellae 6. praefatio; *Maxima quidem in hominibus sunt dona Dei à supernâ collata clementiâ, Sacerdotium, & Imperium: illud quidem Divinis ministrans; hoc autem humanis praesidens, ac diligentiam exhibens: ex uno eodemque principio utraque procedentia humanam exornant vitam.*

4. „ Adjungit Fevretus; A Deo sunt immediatè Papatus & Im„perium, & ideò Deus aeternus duos constituit Vicarios, unum in „ spiritualibus, alterum in temporalibus. De Rossell. Tract. de „ potest. Pap. & Imp. Duas illas potestates distinguit ex eo, quod „ una exerceatur in animas, in corpus altera, quod uniùs gladius „ spiritualis sit, alterius autem materialis; quod non solùm „ actus „ seu functiones, sed etiam objecta & fines diversos „ habeant; quod sint duo Principatus, duo genera hominum, „ duo gladii, duae jurisdictiones; una spiritualis, alia temporalis. „ Addit testimonium Synesii Episcopi Ptolemaidis.

5. Ex Hincmaro in epist. ad Episcopos quosdam Francix, profert haec verba; *Sicut in Pontificibus, ac Regibus ordinum sunt divisa vocabula, ita sunt in unaquaque professione divisa ordinationum officia.* „ Ex quodam Procuratore Regio ista; duas illas juris„ dictiones, quibus principaliter mundus regitur, à Deo fuisse ab„ invicem separatas, distinctas, & divisas, ita ut neutra alteri subes„ set. Ex Poeta Gaurhero in gestis Federici Enobarbae hoc Distichum.

Ecclesiam regat ille suam, Divinaque jura
Temperet, Imperium nobis fasces que relinquat.

Ex

Ex S. Fulgentio libro de prædeſt. & grat. ſequentia; *Quantum pertinet ad hujus temporis vitam, in Eccleſia nemo Pontifice potior, & in ſæculo Chriſtiano nemo Imperatore celſior.*

6. Parum juvaret noſſe diſtinctionem inter duas illas poteſtates intercedere, niſi ſciretur, quæ ſint utriuſque munia & officia. Hæc, ut inquit Fevretus, ab eodem Deo aſſignata ſunt, à quo conſtitutæ ſunt ipſæ poteſtates; ſcilicet Paralip. lib. 2. cap. *19.* unde iſta excerpſit aliquibus prætermiſſis; *Omnem cauſam, quæ venerit ad vos fratrum veſtrorum, ubicumque quæſtio eſt de mandato, de lege, de cæremoniis, de juſtificationibus, Amarias Sacerdos, & Pontifex veſter in his, quæ ad Dominum pertinent, præſidebit. Porrò Sabadias filius Iſmael, qui eſt Dux in Domo Iuda, ſuper ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent.* Et Deuter. cap. 7. *Si difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem, & ſanguinem; cauſam, & cauſam; lepram, & lepram..... venies ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Iudicem, qui fuerit illo tempore.* Quocirca Lyranus obſervat duarum juriſdictionum differentiam his verbis; *In ſpiritualibus recurſus eſt ad ſummum Sacerdotem; In temporalibus ad Iudicem: adeò ut ab inferioribus Iudicibus Eccleſiaſticis appelletur ad ſummum Pontificem, & ab inferioribus Principibus, & Iudicibus ſæcularibus ad Regem, ſeu Imperatorem.*

7. Denique ambas illas poteſtates, & inter ipſarum munia diſtinctionem cunctis Nationibus innotuiſſe probat Fevretus multis autoritatibus, quarum luculentiſſima videtur „ Bobadillæ „ Hiſpani lib. 2. Politic. cap. *18.* cujus eſt iſta ſententia; Reipubli„cæ everſio ex Officiorum perturbatione naſcitur; ſpeciatim quod „ poteſtates & judices Eccleſiaſtici, & Sæculares alteri alterorum „ juriſdictionem invadunt, & adminiſtrare, exercere, atque uſur„ pare ambiunt utrumque gladium, non reddentes quod Cæſaris „ eſt Cæſari & quod Dei eſt Deo. Ita diſputat Fevretus; ſed utrùm cum hac doctrina conſentiant, quæ in duobus illius Tractatûs voluminibus ſcripſit, judicabit Lector quilibet, ſi modò ratione utatur, & aliquam juſtitiæ legem ſequatur, nedum ſi pietatem ac religionem. Sed de illo Autore rurſùs libro ultimo.

7. Diſtinctionem inter poteſtatem ſpiritualem, & temporalem jam verſarat egregiè Illuſtriſſimus Petrus de Marca lib. 2. de concord. Sacerd. & Imper. cap. 1. à num. 4. ubi facilem dicit utriuſque limitum diſcretionem, quam tamen in præfatione difficillimam

mam esse dixerat. Eam etiam difficultatem agnovit Fevretus in sua præfatione. Ego impossibilem arbitror iis, qui alterutrius terminos protendendi studio ducuntur. *Quibus autem finibus regi debeant supremæ illæ potestates*, inquit Marca præd. num. 4. *satis antiqui Patres nobis præiverunt; ut difficile non sit, tritissimâ viâ eorum vestigia sectari, nisi quis malit consultò, & data operâ in errores impingere. Regium Imperium quietem publicam; Episcoporum solicitudo felicitatem æternam hominibus procurat, testante Apostolo. Reges sæcularibus, Pontifices spiritualibus ordinandis se impendunt.* Verissimè autem subjungit, *Quamdiu neutra potestatum in alienos limites insiliet, mutuâ concordiâ res Christiana amplificabitur.* Utinam deposito proprii commodi affectu, agnoscendis limitibus daretur opera, nec puderet, aut pigeret ab alienis resilire. *Equidem*, prosequitur Marca, *hodie satis perspecta esse eorum hæc, quæ prorsus axiomata, non solùm juris humani, atque Divini calentibus, sed etiam cuilibet è trivio.* Illa tamen pluribus probationibus communit.

9. Prima est Osii Episcopi Cordubensis ad Constantium Imperatorem admonitio à S. Athanasio in epistola *ad solitariam vitam agentes* relata. *Tibi Deus*, inquit Osius, *Imperium commisit, nobis, quæ sunt Ecclesiæ concredidit. Et quemadmodum qui tuum Imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi Divinæ; Ita & tu cave, ne quæ sunt Ecclesiæ, ad te trahens magno crimini obnoxius fias. Date, scriptum est, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Neque igitur fas est nobis in terris imperium tenere, neque tu Thymiamatum, & Sacrorum potestatem habes, Imperator.* Constantiam illam longè postea imitatus est S. Theodorus Studita Leonem Armenum sic allocutus, ut testatur Theosthericus in vita S. Nicetæ apud Surium ad diem 3. Aprilis. *Respondit autem, & Theodorus vehemens Ecclesiæ Magister, Dux Studitarum: nec tentes nunc, ô Imperator Ecclesiasticum statum dissolvere; ait enim Apostolus: Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, deinde Prophetas, tertiò Pastores & Doctores ad perfectionem Sanctorum: non dixit Reges. Tibi quidem ô Imperator, civilis status, & exercitus commissus est. Hæc igitur cura, Ecclesiam autem Pastoribus & Doctoribus (ut ait Apostolus) derelinque.* Ita Theodorus Leoni Armeno anno 814.

10. Secundò SS. Patres, & alios Scriptores, nonnullos etiam

tiam Imperatores refert Marca. Gregorium Nazianzenum, Isidorum Peluſiotem Joannem Chryſoſtomum, Syneſum, Gelaſium, Symmacum, Grego. II. Nicolaum I. Innocentium III. Metrophanem, Valentinianum, Juſtinianum, & Ludovicum Pium. Concludit; *Poſſem in hanc ſententiam plurimos Eccleſiæ Gallicanæ Autores laudare, Hincmarum, Ivonem, Bernardum, Petrum Bleſenſem; ſed ſatius eſſe duxi in re nota parcere diligentiæ, quàm nimiâ ſedulitate faſtidium movere Lectori.* Addit tamen teſtimonium Lupi Ferrarienſis epiſtola 81 ſcribentis, *quod Chriſtus poteſtatem ſuam ad gubernandam Eccleſiam in Sacerdotes diviſit & Reges; ut quod ſancti docerent Pontifices, & ipſi implerent, & implerifacerent devotiſſimi Reges.*

11. Dixerat numero quinto Petrus de Marca, Gelaſii poteſtatis utriuſque termiuos conſtituentis definitionem amplexos eſſe, Regem, Epiſcopos, & Proceres Eccleſiæ Gallicanæ in Concilio Pariſienſi & in libris Capitularium. Rem eandem poſteà proſecutus eſt Anno 1646. in libel. Barcinone edito, & libris de Concordia, dum iterum prodierunt in lucem, præfixo.

12. Poſito igitur illo principio tanquam certiſſimo, & omnium ſententiâ comprobato; nimis diſtat ſpirituale à temporali, ſacrum à profano, quàm ut poſſint eorum limites, ſinceri, ac veritatem & juſtitiam, potiùs quàm proprium commodum, & honorem ſectantis Judicis cognitionem effugere. Si qua poſt examen ſupereſt difficultas, aut obſcuritas, ab iniquo affectu plerumque ortum habet. Nec unquam vulgatæ illæ allegationes, executionis Canonum, poſſeſſorii, abuſus Eccleſiaſticæ poteſtatis, ac ſimilia, probabilem æquis hominibus, nedum Deo infinitè ſapienti & juſto, efficient alienæ juriſdictionis uſurpationem. Sed quoniam communia, & ut Dialectici loquuntur, abſtracta non tam ægrè conceduntur, quia non incommodant, deſcendamus ad ſingularia, percurramuſque Capita Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, ad quæ revocatæ ſunt à Puteano illarum probationes.

* * *

CA-

CAPUT II.

De Regum Franciæ meritis erga Ecclesiam, eorumque cum summis Pontificibus necessitudine ad tria prima Capita probationum Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.

1. IStius voluminis Capiti primo appositus est titulus, qui nos labore relevat examinandi, quæcumque complectitur. Cùm enim de pietate, ac meritis sit Regum Franciæ erga Ecclesiam, summos Pontifices, ac sanctam Sedem; eò tantùm videtur spectare, ut Religio Christianissimorum illorum Principum commendetur; quàm eis laudem tantùm abest, ut nos invideamus; ut etiam, si quid conferre possemus, augere omnino cuperemus, quo propositis potentissimo Regi Ludovico XIV. Majorum ac Prædecessorum exemplis, magis ac magis accenderetur ejus erga Ecclesiam, & adversùs Ecclesiæ hostes zelus, suorumque ipse posterorum imitationi illustriora relinqueret exempla.

2. Significat autem Puteanus jam in ipso limine, quod sit ejus consilium, cùm in titulo primi Capitis, Regum Franciæ dumtaxat meminerit. Ex quo intelligitur ipsum non Ecclesiæ Gallicanæ, sed Regis, ejusque Officialium, ac judicum causam agere; quandoquidem nusquam, aut ratissimè leri, qui Ecclesiæ sine dubio prima, & præcipua pars est, merita & jura commemorat, nisi fortè ut potestati sæculari submittat. Nonnè debuerunt etiam in hoc primo Capite Antiquorum Episcoporum Galliæ erga sanctam Sedem reverentia, & obedientia, strictissimaque cum illa conjunctio commendari? Nihilne ad honorem Regni Christianissimi pertinet vetus illius Cleri cum Romano Pontifice tum in fide, tum in moribus & disciplina consensus? sed si laudes Regum Francorum explicandas susceperat Scriptor iste, cur prætermisit ipsorum fidem, & quæ à tot sæculis in throno Gallico inviolata permansit, quæque totius Religionis, atque adeò Ecclesiæ ipsius fundamentum est? Nimirùm politicè de rebus Ecclesiasticis, non autem Ecclesiasticè scribebat. Itaque Re-

Regum erga Ecclesiam ; & Pontifices beneficia, temporalia præcipuè, alia verò nonnisi quæ plurimum habent splendoris, explicat.

3. Cæterùm Caput istud primum nonnulla complectitur falsa, v. g. quod refertur num. 3. ex Sigeberto à Gratiano exscriptum dist. 63. cap. *Adrianus. De potestate summum Pontificem eligendi & Episcopos investiendi*, quæ supponitur Carolo Magno ab Adriano Papa data, qod jam multi Scriptores validissimè confutarunt: nonnulla modum apertissimè excedunt, ut num 6. hæc elogia; *Christi fidelium supremo Principi, inclyta sanctitatis miraculis, in hac virtute divina, ac felicitate mirabili, præfulgente Philippo, &c.* Quæ nonnisi per adulationem Philippo Pulchro concini potuerunt. Tale est etiam quod in fine dicitur: *Regem non solùm temporalitatem, sed etiam Divinitatem obtinere*; Alia, nisi sanè interpreteris, falsam ingerent sententiam, ut istud eodem. numer. 6. *Ad defensionem, & exaltationem ipsius fidei, ipse Dominus Rex collatam sibi recepit à Domino potestatem, itemque Prælati sunt in partem solicitudinis vocati.* Verùm, ut jam insinuavimus, curandum magis est, ut Reges Galliæ, Majorum suorum pietatem imitantes, se laudibus dignos reddant, quàm ut quæ illis tributa sunt encomia, ad severam veritatis normam exigantur.

4. Porrò satiùs fuisset nonnulla ex iis, quæ Puteanus Regibus adscribit prætermittere; qualia sunt, quæ numer. 4. de Carolo VI. & numer 6. de Philippo IV. refert. Certè enim quæ à Philippo IV. adversùs Bonifacium, aut à Carolo VI. eiusque Patre, in favorem Pontificum, aut Pseudo-Pontificum Avenionensium gesta sunt, antiquam Regum Franciæ gloriam, & eorum erga sanctam Sedem præclara merita potiùs obscurarunt, præstaretque illa æternâ oblivione deleri, quàm in laudis argumentum assumi.

5. Caput secundum & Caput tertium magnam probant intercessisse necessitudinem inter summos Pontifices & Reges Franciæ; quæ utinam integra semper custodita fuisset; utinam arctiùs, atque arctiùs indies stringeretur.

6. Observari autem potest in istis Capitibus, sicut & alibi frequenter, Puteanum multò minùs de Ecclesiæ, quàm de Regis Dignitate curare. Non solùm ea præmittit, quæ in Regis honorem vergunt; sed etiam si quæ Pontifici favere

vere videntur,ea quantum potest,extenuat,v.g.cap. 3. sub num. 2. hæc verba Ludovici XI. ad Pium II. *Utere deinceps in Regno nostro potestate tua,ut voles,atque illam exerce.* Clausulam vocat valdè *novam, & extraordinariam*; quasi novum esset, & extraordinarium in Gallia,ut Papa *suâ potestate* uteretur,ut vellet, non prohibente Rege.

7 Debet quidem summus Pontifex voluntatem suam ad rationis ac justitiæ leges conformare;sed quod ejus conformationis in rebus spiritualibus & Ecclesiasticis(quales erant illæ , de quibus loquebatur Ludovicus,ut patet ex contextu ejus litterarum , quæ referuntur integræ à Philippo Labbeo. tom. 14.sub. sessione 4. Concilii Lateranensis V.) Principes sæculares sese Judices constituant, & Sacris Canonibus, & antiquorum Regum Religioni repugnat.Sed hæc præludia tantùm sunt. Atrociùs offendetur Ecclesiastica jurisdictio in sequentibus.

CAPUT III.

De excommunicationibus contra Reges, & Regios Officiales ad cap. 4, & 5. Puteani.

1. PUteanus cap.4.Reges Franciæ,cap.autem 5. Regios Officiales,dum propria Officia exercent , excommunicationibus subijci non posse affirmat;sed non satis intelligitur ejus consilium. Hîc enim,ut alibi,diversa testimonia congerit , quæ inter se pugnant,mutuoque sese destruunt.Aliqua ex his actis,quæ in his capitibus exscribit,prærogativam illam , quod Rex nequeat excommunicari,privilegium esse innuunt à sancta Sede concessum;v. g. quæ extant cap.4.num.20.21.26.Alia prærogativam illam restringunt ad casus,in quibus agitur de temporalibus Regni,ut cap. 4. num 9 11 13.16.18.22.23.24 25.26. Quid de hoc ultimo , ad quod pertinent cap.4.& 7.sentiendum sit,colligi potest ex doctrina toto lib.4.tradita.

2. Privilegia quamplurima scimus Franciæ Regibus, etiam circa censuras , à summis Pontificibus esse concessa, quibus ut liberè gaudeant,nemo debet ægrè ferre. Quocircà ita monet D. Petrus de Marca lib.

Marca l. 3. c. 10. num. 3. *Sanè dubitandum non est, quin eximia quædam jura in rebus Ecclesiasticis nostri Reges obtineant, quæ cæteris Principibus hodie non competunt. Quod nulli mirum videri debet, qui privilegiorum multitudinem ex officiorum magnitudine metietur. Conturbaret profectò Ecclesia Romana, nec suppeterent illi facultates, quibus cum Gallorum Regibus decideret; nisi liberalitatis, & perfectæ donationis titulo, immensam beneficiorum suorum molem in eam contulissent. Si ergò liberalitate summi Pontifices rependere volunt, quod ex mera donantium liberalitate consecuti sunt, non est cur cæteri Principes nobis invideant benigniorem erga* Reges *nostros Romanæ Sedis remissionem. Certent nobiscum liberalitate, tunc integrum illis erit de privilegiis quoque nobiscum certare.*

3. *Meruit*, inquit Clemens V. in diplomate dato Lugduni Kal. Februarii Pont. sui an 1. *Charissimi filii nostri Philippi Regis Francorum Illustris, sincera devotionis ad nos, & Ecclesiam Romanam integritas, & Progenitorum suorum præclara merita meruerunt, meruit insuper fida Regnicolarum pietas, ac devotionis sinceritas, ut tàm Regnum, quàm Regem favore benevolo prosequamur.* Meruerunt igitur Christianissimi Principes, Regnumque Christianissimum, non solum ut sua illis jura servarentur illæsa, sed præcipuis, ac singularibus beneficiis, gratiis & favoribus ab Ecclesia cumularentur, quamdiu majorum vestigia sectantes in Ecclesiam liberaliter refunderent, & in ejus protectionem, & exaltationem insumerent, quod accepissent ab ea.

4. Sed rem Christianissimi Regis pessimè gerunt, qui eximia, quæ ab Ecclesia obtinuit, privilegia de jure communi esse, aut Regiæ Coronæ propria contendunt. Cùm enim ipsa rerum natura, & juris communis notitia, hujusmodi prærogativas Regi ob suam Coronam competere non posse certissimè suadeant, atque aliundè nullo fulciri privilegio Autores illi, tacitè saltem, fateantur; injustè ac violenter usurpatas nemo non suspicatur, quod avitam Regum Galliæ pietatem, ac gloriæ splendorem obumbrat.

5. Indultum est plerisque Regibus Galliæ, ut ab aliis, quàm à Romanis Pontificibus excommunicari non possent: Gallici Autores generatim asseverant Galliæ Reges, & eorum Officiales excommunicari non posse, quæ propositio non solùm contra praxim antiquam, sed etiam contra fidem manifestè pugnat, nisi benignâ interpretatione temperetur, ac in eo sensu non intelliga-

tur, quem præ se ferre videntur verba, quibus apud aliquos Autores, ut apud Carolum Fevret. lib. 1. de abusu cap. 6. num. 9. & sequentibus exprimitur; ut scilicet neque ab Episcopis, neque à summo Pontifice in Principes, aut eorum Officiales, aut Regna possint ferri censuræ.

6. *Esse de Grege Christi* (verba sunt Michaelis Maucleri Doctoris Parisiensis in Tract. de Monarchia Divina, Ecclesiastica, & sæculari Christiana par. 2. lib. 3. cap. 15.) *& non subjici directioni, & correctioni Pastoris à Christo Domino super ovile suum constituti, manifesta contradictio, sine extraordinariâ quadam ab ipso Domino ordinatâ in sacris apparente Scripturis exemptione, aut miraculo aliquo, certâq; revelatione alicui factâ, censeri debet. Neque enim ovis aliqua sine Pastore concipi potest, nisi extra ovile vaga, & errans rapacibus lupis facta præda cito strangulata devoraretur juxta illud Prophetæ Regii; Erravi sicut ovis, quæ periit, undè dogma illud schismaticorum illorum tempore Henrici Imperatoris cum impietate mordicùs asserentium Regem, aut alium Principẽ à Romano Pontifice excommunicari non posse, hæreticum ab Ecclesia judicatum est, sacris obsistens Scripturis, Ecclesiæ decret. sanctorumq; Patrum doctrinis oppositum.*

7. Si quis Mauclerũ existimat nimiùm Ecclesiasticæ autoritati favisse, audiat Regiæ defensorem. *Insuper* inquit Jacobus Almain quæst. resumptiva de dominio naturali, civili & Ecclesiastico secundæ Conclusionis 2. parte: *Cùm illi potestati* (Ecclesiasticæ) *non ex institutione humana, sed Divina cuncti fideles subjiciantur, & quando aliquis subjicitur alicui, non ex proprio consensu, sed autoritate alicujus, non potest ab illa subjectione eximi, nisi autoritate ejus, qui eum subjecit, vel autoritate sui superioris, si habeat superiorem: hinc est quod contra obedientiam debitam Ecclesiæ præscribi non potest, & multi Imperatores & Reges hac potestate fuerunt excommunicati.*

8. Plurima sunt in Francorum historiis, excommunicatorum, non solum à S. Sede, vel à Conciliis, sed etiam ab Episcopis, Regum exempla & eorum vel resipiscentiæ, vel castigatæ à Deo etiam in hac vita contumaciæ. De Chariberto sic in prima Dynastia scribit Gregorius Turonensis hist. Franc. lib. 4 cap. 26. *Post hæc Marovefam Merofledis sororem conjugio copulavit. Pro quacausa à S. Germano Episcopo excommunicatus uterque est. Sed cùm eam Rex relinquere nollet, percussa judicio Dei obiit. Nec multò post & ipse Rex post eam decessit Charibertus.*

9. In

9. In secunda Dynastia Lotharius II. Imperatoris Lotharii filius ob repulsam uxorem, & superinductam pellicem à Nicolao I. excommunicationis vinculo innodatus, & ab Adriano II. data fide de recipienda uxore absolutus fuit. Sed Româ rediens obiit Placentiæ, & milites ejus morbo consumpti sunt: quam mortem Regino, & Signius datæ fidei violationi adscribunt.

10. In tertia Dynastia Robertus, aliàs meritò Pii nomen consecutus, ob incestas nuptias simili censura percussus fuerat, sed ea pœna medicina ei fuit, quæ ad salutarem eum pœnitentiam induxit. Rem scitu & admirationem dignissimam, narrat Cardinalis Petrus Damiani lib. 2. epist. 15. quæ est ad Desiderium Abbatem Cassinensem, & Cardinalem, ejusque Monasterii Monachos. *Robertus*, inquit, *Gallorum Rex Avus istius Philippi, qui in paterni juris sceptra successit, propinquam sibi copulavit uxorem, ex qua suscepit filium, Anserinum per omnia collum & caput habentem, quos etiam, virum scilicet, & uxorem omnes ferè Galliarum Episcopi communi excommunicavere sententia, cujus Sacerdotalis edicti tantus omnem undique populum terror invasit, ut ab ejus universæ societate recederent, nec præter duos sibi servulos ad necessarii victus obsequium, qui tamen & ipsi omnia vasa, in quibus Rex edebat, vel bibebat, percepto cibo abominabilia judicantes, pabulum ignibus exhibebant. His tandem Rex coarctatus angustiis ad sanum consilium rediens divortit incestum, iniitque legale connubium.* Vides quanta fuerit olim Regum, ac Regni religio circa Ecclesiasticas censuras, & quanta obedientia à subditis, & servis etiam Regis, adversus ipsummet Regem, Ecclesiæ præstita; sed vides etiam, quis fuerit illius Religionis & obedientiæ fructus.

11. Philippus item I. Roberti Nepos an. 1094. in Concilio, cui Hugo Archiepiscopus Lugdunensis Legatus Apostolicus præfuit, Anathemate obstrictus est, quod dimissa uxore legitima aliam duxisset; quæ censura confirmata est an. sequenti ab Urbano II. Papa è Gallia oriundo in Synodo Claromontana, cui interfuerunt 13. Archiepiscopi, & 215. Episcopi; eo tamen vinculo absolutus fuit an. 1104. à Legato Paschalis II. ut docet Ivo epist. 166. & 169. Philippus etiam II. eandem expertus fuisset censuram, nisi repudiatâ concubinâ uxorem legitimam recepisset post interdictum Regnum. Nam, ut notat Henricus Spondanus ad an-

tur, quem præ se ferre videntur verba, quibus apud aliquos Autores, ut apud Carolum Fevret. lib. 1. de abusu cap. 6. num. 9. & sequentibus exprimitur; ut scilicet neque ab Episcopis, neque à summo Pontifice in Principes, aut eorum Officiales, aut Regna possint ferri censuræ.

6. *Esse de Grege Christi* (verba sunt Michaelis Maucleri Doctoris Parisiensis in Tract. de Monarchia Divina, Ecclesiastica, & sæculari Christiana par. 2. lib. 3. cap. 15.) *& non subjici directioni, & correctioni Pastoris à Christo Domino super ovile suum constituti, manifesta contradictio, sine extraordinariâ quadam ab ipso Domino ordinatâ in sacris apparente Scripturis exemptione, aut miraculo aliquo, certâq; revelatione alicui factâ, censeri debet. Neque enim ovis aliqua sine Pastore concipi potest, nisi extra ovile vaga, & errans rapacibus lupis facta præda cito strangulata devoraretur juxta illud Prophetæ Regii; Erravi sicut ovis, quæ periit, unde dogma illud schismaticorum illorum tempore Henrici Imperatoris cum impietate mordicùs asserentium Regem, aut alium Principẽ à Romano Pontifice excommunicari non posse, hæreticum ab Ecclesia judicatum est, sacris obsistens Scripturis, Ecclesiæ decret. sanctorumq; Patrum doctrinis oppositum.*

7. Si quis Mauclerũ existimat nimiùm Ecclesiasticæ autoritati favisse, audiat Regiæ defensorem. *Insuper* inquit Jacobus Almain quæst. resumptiva de dominio naturali, civili & Ecclesiastico secundæ Conclusionis 2. parte: *Cùm illi potestati* (Ecclesiasticæ) *non ex institutione humana, sed Divina cuncti fideles subjiciantur, & quando aliquis subjicitur alicui, non ex proprio consensu, sed autoritate alicujus, non potest ab illa subjectione eximi, nisi autoritate ejus, qui eum subjecit, vel autoritate sui superioris, si habeat superiorem: hinc est quod contra obedientiam debitam Ecclesiæ præscribi non potest, & multi Imperatores & Reges hac potestate fuerunt excommunicati.*

8. Plurima sunt in Francorum historiis, excommunicatorum, non solum à S. Sede, vel à Conciliis, sed etiam ab Episcopis, Regum exempla & eorum vel resipiscentiæ, vel castigatæ à Deo etiam in hac vita contumaciæ. De Charibertoſin prima Dynastia sic scribit Gregorius Turonensis hist. Franc. lib. 4 cap. 26. *Post hæc Marovefam Merofledis sororem conjugio copulavit. Pro quacausa à S. Germano Episcopo excommunicatus uterque est. Sed cùm eam Rex relinquere nollet, percussa judicio Dei obiit. Nec multò post & ipse Rex post eam decessit Charibertus.*

9. In

9. In secunda Dynastia Lotharius II. Imperatoris Lotharii filius ob repulsam uxorem, & superinductam pellicem à Nicolao I. excommunicationis vinculo innodatus, & ab Adriano II data fide de recipienda uxore absolutus fuit. Sed Româ rediens obiit Placentiæ, & milites ejus morbo consumpti sunt: quam mortem Regino, & Signius datæ fidei violationi adscribunt.

10. In tertia Dynastia Robertus, aliàs meritò Pii nomen consecutus, ob incestas nuptias simili censura perculsus fuerat, sed ea pœna medicina ei fuit, quæ ad salutarem eum pœnitentiam induxit. Rem scitu & admirationem dignissimam, narrat Cardinalis Petrus Damiani lib. 2. epist. 15. quæ est ad Desiderium Abbatem Cassinensem, & Cardinalem, ejusque Monasterii Monachos. *Robertus*, inquit, *Gallorum Rex Avus istius Philippi, qui in paterni juris sceptra successit, propinquam sibi copulavit uxorem, ex qua suscepit filium, Anserinum per omnia collum & caput habentem, quos etiam, virum scilicet, & uxorem omnes ferè Galliarum Episcopi communi excommunicavere sententia, cujus Sacerdotalis edicti tantus omnem undique populum terror invasit, ut ab ejus universi societate recederent, nec prater duos sibi servulos ad necessarii victus obsequium, qui tamen & ipsi omnia vasa, in quibus Rex edebat, vel bibebat, percepto cibo abominabilia judicantes, pabulum ignibus exhibebant. His tandem Rex coarctatus angustiis ad sanum consilium rediens divortit incestum, iniitque legale connubium.* Vides quanta fuerit olim Regum, ac Regni religio circa Ecclesiasticas censuras, & quanta obedientia à subditis, & servis etiam Regis, adversus ipsummet Regem, Ecclesiæ præstita; sed vides etiam, quis fuerit illius Religionis & obedientiæ fructus.

11. Philippus item I. Roberti Nepos an. 1094. in Concilio, cui Hugo Archiepiscopus Lugdunensis Legatus Apostolicus præfuit, Anathemate obstrictus est, quod dimissâ uxore legitima aliam duxisset; quæ censura confirmata est an. sequenti ab Urbano II. Papa è Gallia oriundo in Synodo Claromontana, cui interfuerunt 13. Archiepiscopi, & 215. Episcopi; eo tamen vinculo absolutus fuit an. 1104. à Legato Paschalis II. ut docet Ivo epist. 166. & 169. Philippus etiam II. eandem expertus fuisset censuram, nisi repudiatâ concubinâ uxorem legitimam recepisset post interdictum Regnum. Nam, ut notat Henricus Spondanus ad an-

num 1198. numer. 9, *Rex præsentiens Legatum velle procedere contra ipsum per nuncios suos fecit ad Sedem Apostolicam appellari. Legatus non ut appellationi deferret, sed ut differret ad tempus, quatenus mandatum Apostolicum alibi commodiùs adimpleret, tandem apud Divionem facto Concilio interdicti sententiam promulgavit, mandans universis Francorum Prælatis, sub pœna suspensionis, ut & ipsi illud observarent, & ab aliis observari facerent. Illorum vero nonnulli illud firmiter observarunt, alii vero minimè, donec rursum ab Innocentio jussi omnes humiliter paruerunt.*

12. Ex quibus exemplis patet Reges Galliæ, & Regnum aliter olim de censuris Ecclesiasticis, quàm modò, sensisse, easque magis reformidasse. Quamquam non defuerunt etiam posterioribus sæculis similia religionis indicia, Nam, ut notat Henricus Spondanus ad annum 1189. num. 16. & colligitur ex epist. 213. Cardinalis Ossati, quæ est ad Henricum IV. Regem Franciæ, Henricus III. ejus Prædecessor Ecclesiastica sepulturâ caruit à prædicto anno 1589. usque ad annum 1610. jubente summo Pontifice ob excommunicationem, in quam incurrerat propter illatam Cardinali Guisio necem. Undè si qui adulatores Regibus Christianissimis persuadere nitantur, illos ab omni censurarum fulmine tutos esse, quid aliud præstant, nisi ut Principes suos falsâ illa securitate ab avita Religione subducant, & ad perpetranda quælibet crimina impunitatis spe alliciant: ac sic eo digniores censuris efficiant, quò eos censuras contemnere docent. Regios Officiales censuris obnoxios esse quis dubitet? Illas etiam præterito sæculo refugisse demonstrat exemplum Senatus Aquensis, qui missis ad Concilium Lateranense Legatis occurrit censuræ, ad quam infligendam se accingebat Leo X. ut perhibent acta ultimi Concilii Lateranensis sess. 8.

13. Maxima certè cautela est adhibenda, dum de Regibus excommunicandis agitur; nec sine gravissima necessitate, ac frustrà tentatis aliis mediis, illuc deveniendum. Oportet tamen, ut Principes meminerint se, si filii sint, extra disciplinam non esse; *Quis enim filius quem non corripit pater*, ut Divinitùs ratiocinatur S. Paulus ad Hebr. 12. Suis igitur in hoc, & in aliis gaudeat privilegiis Rex Christianissimus; sed Ecclesiam Matrem semper agnoscat, à cujus dilectione, & obedientia in re-

bus ad ſalutem animæ ſpectantibus nullo poteſt eximi privilegio, multò minùs Regiæ coronæ Dignitate; ac ſi quid ſupra cæteros Principes circa res Eccleſiaſticas obtinet, Eccleſiæ referat acceptum. *Quidquid præter Canonum & Decretalium mentem in Gallia circa res Eccleſiaſticas agitur, id fieri ex privilegiis Apoſtolicis, non autem mero jure Regio, ut quidam autumabant,* proteſtatus eſt in libello Barcinone edito anno 1646. Illuſtriſſimus Petrus de Marca.

14 Ut autem ad Puteanum redeamus, ejuſque probationum vim experiamur: Non Canones, ut poſtularet Libertatum Gallicanarum definitio, profert, ſed teſtimonia, quæ ipſi adverſantur, vel ſuſpecta ſiunt, ut probationem hac in re nullam efficiant. v. g. numer. 1. refert fragmentum vitæ Ludovici Pii Imperatoris, in quo hæc habentur; *Cùm verò rumor uſquequaque diffuſus fereret de cæteris, quod verum erat, de Papa verò Romano quod ideò adeſſet, ut tam Imperatorem, quàm Epiſcopos excommunicationis vinculis irretire vellet, ſi qui inobedientes eſſent ſuæ, filiorumq; Imperatoris voluntati: Parùm quid ſubrepſit Epiſcopis Imperatoris præſumptio audacia, aſſerentibus nullo modo ſe velle ejus voluntati ſuccumbere; ſed ſi excommunicaturus adveniret, excommunicatus abiret, cùm aliter ſe habeat antiquorum Canonum autoritas:* Ubi vides reſponſum Epiſcoporum tribui *præſumptioni audaciæ*, licet tunc de Imperio ageretur.

15. Sub eodem numero primo recitat verba quædam quaſi à Gallis propoſita, cùm Rex Lotharius conjugem legitimam repudiaſſet; *Dicunt ſapientes, quia iſte Princeps nullorum legibus, vel judiciis ſubjacet, niſi ſolius Dei, qui eum in Regno, quod ſuus Pater illi dimiſit, Regem conſtituit, & ſi voluerit pro hac, vel pro alia cauſa, ibit ad Placitum, vel ad Synodum: & ſi noluerit, liberè & libenter dimittet: & ſicut à ſuis Epiſcopis quidquid egerit, non debet excommunicari: ita ab aliis Epiſcopis non debet judicari; quoniam ſolius Dei Principatui debet ſubjici, à quo ſolo potuit in Principatu conſtitui: & quod facit, & qualis eſt in regimine, Divino ſit nutu: ſicut ſcriptum eſt: Cor Regis in manu Dei eſt, quocumque voluerit vertet illud.* Mirum quod non erubuerit Puteanus hoc teſtimonio uti, locum, unde ſumptum eſt, diſſignans. Audi enim quomodò relatis his verbis reſpondeat Hincmarus Remenſis opuſc. de Divortio Lotharii Regis & Tetbergæ Reginæ, undè illa extraxit Puteanus; *Hæc vox non*

eſt

est Catholici Christiani, sed nimium blasphemi, & spiritu diabolico pleni &c. Deindè prædictam confutat objectionem.

16. Numero secundo producit testimonium Ivonis, ut probet eum, qui à Rege in gratiam aut ad mensam receptus sit, posse ad Communionem Ecclesiasticam admitti: sed hoc testimonium ad suam originem relatum, ad materiam non pertinet. Excerptum enim est ex Concilio Toletano 12. cap. 13. Editus est autem Canon ille adversus eos, *qui contra Regem, Gentem, vel Patriam egerant*, Quibus si Rex parceret, volebant Patres ab Ecclesia quoque indulgeri. Vide notas Garsiæ Loaisæ in illud caput.

17. Quæ numero quarto refert ex Matthæo Paris. Historico Romanis Pontificibus parùm æquo, licet, si vera sint, ostendant Francos non omninò probasse excommunicationem, ac depositionem Friderici Imperatoris à Gregorio IX. factam: jus tamen illud penes Ecclesiam fuisse, si Imperator hæreticus extitisset, ostenditur.

18. Universitas studii Parisiensis, cujus conclusiones sub num. 5. adducit, declarat quidem, non esse obediendum cuidam excommunicationi in Regem & Principes latæ. Sed quid mirum, nam conclusione secunda definit, quod ejus censuræ Autor *Petrus de Luna non est nominandus Benedictus, nec Papa, nec Cardinalis, nec nomine cujuscumque Dignitatis, nec sibi obediendum est tanquam Pastori, sub pœnis fautorum schismatis*; ac re vera indignissimè, ac pessimè illum in Gallia habitum exhibet eodem num. 5.

19. Quod autem numer. 31. ejusdem Universitatis circa potestatem Ecclesiæ in Principes, præsertim hæreticos, Decretum producitur, alio Universitatis Decreto infirmatur, de quo fit mentio apud Henricum Spondanum ad an. 1590. numer. 3. qui Henrico IV. Francorum Regi, cujus occasione utrumque editum est, non potuit esse infensus, cùm multis ei nominibus debitor existeret.

CA-

CAPUT IV.

De potestate Judicum sæcularium circa censuras, ad capp. 6. & 8. Puteani.

1. NOn solum Regios Judices, & Officiales à censuris eximit Puteanus, sed eis etiam alios eximendi facultatem tribuit pluribus in locis, præsertim cap. 6. & 8. Præterimus septimum, quia, ut cap. superiori notavimus, quæ illic, nec non cap 4. & alibi de independentia Regis in temporalibus dicuntur, ad doctrinam lib. 4 expendenda sunt, vel, si mavis, ad regulam Decretalis Innocentii III. relatæ à Puteano præd. cap. 7. numer. 4 In ea enim summo Pontifici directa in temporalia jurisdictio negatur, indirecta ratione peccati asseritur. *Non enim intendimus judicare de feudo, cujus ad ipsum spectat judicium, nisi forte juri communi per speciale privilegium, vel contrariam consuetudinem aliquid sit detractum; sed decernere de peccato, cujus ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quolibet exercere possumus & debemus. Non igitur injuriosum sibi debet* Regia Dignitas reputare, *si super hoc Apostolico judicio se committat.*

2. Quantùm autem ad potestatem Judicum sæcularium circa censuras in primis notandum est, quod in aliis ferè omnibus licet observare, non solùm non niti Canonibus, sed cum Canonibus etiam pugnare, quorum observatio libertas Ecclesiæ dicitur ab ipsissimet Ecclesiasticæ libertatis impugnatoribus. Senatus-consulta proferuntur ad constituendam Senatus in negotiis spiritualibus jurisdictionem; sed summorum Pontificum Decreta & Constitutiones opponimus. Si autem testimonia Pontificum, tanquam in propria causa loquentium recusantur; reijciatur autoritas sæcularium sibi jus dicentium, & cùm de rebus Ecclesiasticis agatur, ad Canones, præsertim Conciliorum Oecumenicorum, quibus ex omnium consensu præsidet Spiritus Sanctus, & adsunt etiam Laici pro jurium suorum defensione, recurratur.

3. Vult Puteanus posse Judices sæculares excommunicationes

tiones abusivas declarare, atque Judices Ecclesiasticos cogere ad absolvendos ad cautelam eos, qui excommunicati fuerint. Quomodò id probat? Variis Senatuum Placitis, ac similibus documentis. Contrarium ostenditur pluribus summorum Pontificum Constitutionibus. Utris credet Catholicus? An neutris? Stet saltem Conciliorum statutis.

4. Concilium Generale Lugdunense sub Gregorio X. cui Rex Franciæ per suos Legatos interfuit, Libertatem Ecclesiæ circa censurarum usum duabus Constitutionibus scilicet 20. & 31. asseruit, Vigesimæ verba sunt ista; *Absolutionis beneficium ab excommunicationis sententia, vel quamcumque revocationem ipsius aut suspensionis, seu etiam interdicti per vim & metum extortam præsentis constitutionis autoritate omnino viribus vacuamus. § Ne autem sine vindicta violentia crescat audacia, eos, qui absolutionem, sive revocationem hujusmodi, vel metu extorserint, excommunicationis sententia decernimus subjacere.* Constitutio autem 31 sic se habet: *Quicumque pro, quod in Reges, Principes, Barones, Ballivos, vel quoslibet Ministros eorum, aut quoscumque alios, excommunicationis, suspensionis, seu interdicti sententia fuerit promulgata, licentiam alicui dederint occidendi, capiendi, seù aliàs in personis, aut bonis suis, vel suorum, gravandi eos, qui tales sententias protulerunt, sive quorum sunt occasione prolata, vel eas dem sententias observantes, seu taliter excommunicatis communicare nolentes, nisi licentiam ipsam re integrâ revocaverint, vel si ad bonorum captionem occasione ipsius licentiæ sit processum, nisi bona ipsa sint infra octo dierum spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa, in excommunicationis sententiam incidant ipso facto.*

5. Manifestiùs repugnat Concilio Tridentino doctrina Puteani cap. 6. 8. & 9. adscribentis Judicibus sæcularibus jus præcipiendi superioribus Ecclesiasticis, ut à censuris absolvant. Hæc sunt Concilii verba sess 25 de reform. cap. 3. *Nefas autem sit sæculari cuilibet Magistratui prohibere Ecclesiastico Judici, ne quem excommunicet, aut mandare, ut latam excommunicationem revocet, sub prætextu, quod contenta in præsenti decreto non sint observata; cùm non ad sæculares, sed ad Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.* Quæ ultima verba notanda sunt, ne quis existimet praxim Gallicanorum Magistratuum posse jus facere adversus hanc Ecclesiæ jurisdictionem. Respuetur fortassis à Gallis hujus Concilii autori-

tori-

toritas, sed utrum in materia spirituali Concilio Oecumenico adhibenda sit fides, potiùs quàm Curiis sæcularibus, quarũ placita proferuntur, nescio quomodò possit à Catholicis in dubium revocari.

6. Quid quod ab ipsis etiam Regibus Christianissimis illa Parlamentorum praxis fuit prohibita. Id constat ex edicti Melodunensis anni 1580. art 23 à Puteano citato cap. 8. num. 8 sub finem, & relato tom 5. parte 8 tit. 2. actorum Cleri Gallicani. " Prohibe-„ mus, inquit, Henricus III. Sigillorum Cancellariarum nostrarum „ Custodibus, ne rescripta Appellatoria, (Gallicè Lettres de Relief) „ expediantur, quibus jubeatur, ut in carcere detenti Judicum Ec-„ clesiasticorum autoritate, illinc educantur, aut ut beneficium „ absolutionis illis conferatur, qui à prædictis Judicibus fuerint excommunicati Edicti etiam Melodunensis an. 1571 art. 18. sic decretum fuerat; *Atque ut omnis amoveatur difficultas ab art. 16. Constitutionum nostrarum Aurelianensium anni 1560. statuimus, ut Prælati, Pastores, & Curati possint monitionibus, & censuris Ecclesiasticis uti in iis casibus, in quibus licet per sancta Decreta, & Concilia.* Refertur etiam hoc Edictum loco citato actorum Cleri Gallicani, & articulus iste seorsim tom. 2. parte 1 cap. 19. ubi notatur, eum fuisse verificatum, ut illic dicitur eâ conditione, ut Clerici pro debitis pecuniariis non excommunicarentur, atque Senatus-consultum huic edicto consonum fuisse prolatum 22. Januar. 1573.

7. Carolus Fevret. lib. 7. de abusu cap. 2. luculentiùs affirmat potestatem absolvendi ab excommunicatione ad cautelam ad Curias sæculares pertinere, quod hæresis manifesta est; nisi fortè ab ea nota excusetur, quia initia illius numeri, finem excommunicationis ad cautelam cum assignat, *ut litigantes legitimam personam haberent standi in judicio, ut testabiles, vel testes esse possent; denique ut lis cum eis legitimo Marte decurrere posset.* Verùm postea effectum spiritualem ejusmodi absolutioni tribuit, cum ait; „ Duluc in suis Placitis, seu Arrestis lib. 2. „ tit. 2. Arresto 9. meminit clausulæ supra positæ in rescriptis „ Appellatoriis inseri solitæ; & ait Curiam jure meritò conce-„ dere illas absolutiones ad cautelam, cùm pium ac religi-„ osum esset, ut Christianus Sathanicæ tyrannidi addictus, „ modis omnibus in libertatem assereretur. Dixerat autem antea hujusmodi absolutiones regulariter quidem ab Eccle-

Ecclesiasticis, & ex Laicis Judicibus constantes, quasi non esset minimus in Parlamentis Senatorum Ecclesiasticorum numerus, & non haberentur hujusmodi Curiæ simpliciter sæculares, nullatenus autem Ecclesiasticæ

8. Hæreticum igitur esset Curiis sæcularibus, quod videtur Puteanus intendere, c 6 præsertim in tit. n. 11. & in n. 19. potestatem tribuere illos, qui verè sunt excommunicati, ab hujusmodi vinculis liberandi, & sententias de rebus spiritualibus à Judicibus Ecclesiasticis prolatas evertendi, atque, ut vulgò dicitur, cassandi, & annullandi. Si autem Senatus-consulta ita interpretari pietas suadeat, non ut excommunicatos absolvant, sed verè excommunicatos non esse declarent; præterquam quod extra proprios limites semper excurrunt (Theologorum enim est, non juris civilis consultorum de censuræ validitate, aut invaliditate decernere, vel etiam Episcoporum, aliorumve Judicum Ecclesiasticorum, si judicialis sententia proferenda sit) quid juvat Judicis sæcularis declaratio, ut à Censuræ vinculo solvatur, quia re vera illo innodatus coram Deo existit?

9. Licet autem benigniùs Puteani, & Fevreti mentem interpretemur, & supponemus eos non aliter jus circa absolutiones ad cautelam vindicasse Curiis sæcularibus, quàm ut possent imperare Judicibus Ecclesiasticis, eosque cogere ad absolvendos excommunicatos (quod tamen ipsis non licere jam ostendimus) quomodò ferendus erit idem Fevretus in eo, quod illis Curiis permittit, quem voluerint Judicem Ecclesiasticum, quamvis personæ absolvendæ non sit superior, committere? Si enim Curia ipsa neminem potest absolvere, cùm non Magistratibus politicis, sed Apostolis, eorumque Successoribus dictum sit Matt. 18. *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cœlo, & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cœlo.* Quomodò absolvendi potestatem, quam non habet, conferre poterit, præsertim cùm majus aliquid sit potestatem aliquam alteri communicare, quàm per se illam exercere.

CA-

CAPUT V.

De citationibus Romam, de executione Litterarum Apostolicarum in Gallia, & de Conciliis illic celebrandis, ad capp. 9. 10. & 11. Puteani.

1. CIrca Caput nonum distinguendum est jus commune à privilegiis, aut concordatis particularibus, itemque causæ spirituales & Ecclesiasticæ à temporalibus, & sæcularibus. Equidem in concordatis inter Leonem X. Papam, & Franciscum I. Regem Francorum tit. *de Causis*, & tit. *de frivolis appellationibus*, præscribitur modus procedendi in controversiis, sive in prima instantia, sive in causa appellationis, à quo non est recedendum, cùm ità inter sanctam Sedem & Franciæ Regnum convenerit; ac præterea quæ ibi constituta sunt, maximâ æquitate nitantur. In causis etiam merè temporalibus, & sæcularibus nullo privilegio, nulloque concordato est opus, ut Galli Romam non evocentur. Cæterum, & contra Concordata ipsa, & contra Romani Pontificis Primatum & supremam jurisdictionem pugnaret, qui universim assereret, in nullo casu debere Gallos in Romana Curia litigare, neque per se, neque per Procuratores, ut libro sexto demonstravimus.

2. Pontificiæ jurisdictionis usum & exercitium Puteanus cap. 10. Regi Galliæ, ejusque Officialibus subjicit. Vult enim compilator iste Bullas, seu Litteras Apostolicas in Gallia executioni demandari non posse, absque assensu, seu, ut ipse loquitur, *absque pareatis* à Rege, vel ab ejus Officialibus concesso. Istænè sunt Ecclesiæ Gallicanæ libertates, ut indiscriminatim quæcumque à sancta Sede proficiscuntur, ab arbitrio potestatum sæcularium pendeant? Itanè antiqui Galli, quorum Religio tantoperè laudatur, erga sanctam Sedem se habebant.

3. Sed qui sunt illi Canones, quibus constat, hoc libertatis caput? An Arresta, & Litteræ Regiæ Canones nuncupantur? non enim alias invenit sui lemmatis probationes Puteanus;

nus;& quas affert sunt omnes schismate à quo sunt cuncta in Gallia confusa,posteriores. Dum Rex aliquid contra suum Statum à Bullis Pontificiis metuere,ideoque ab illis sibi velle cavere asserit, probabilis videtur excusatio. At verò quin justa mandata summi Pontificis , in rebus spiritualibus , & Ecclesiasticis executioni mandentur , per vim quidem, & injuriam impediri à potestatibus sæcularibus potest ; nullus tamen obstare valet quò minùs quodcumque successor Petri ligaverit super terram,sit ligatum & in Cœlis,nisi fortè ut loquitur S. Paulus primæ Corint. decimo vers.23.*Dominum quis æmuletur ac fortior illo sit.* Plura lib.2.de hoc puncto dicta sunt.

4. Capite undecimo probat Synodos indictas, eisque puncta tractanda proposita fuisse à Regibus Franciæ,ab iisque postulátam statutorum confirmationem,& ad executionem auxilium. In hoc quidem capite referuntur aliquorum, non quidem generalium, sed particularium Conciliorum fragmenta; sed non minùs violatur vera libertas Ecclesiæ ex consilio Autoris , si ex eo quod olim factum est,probare intendit, non solum jus esse Principibus Synodos convocandi , illis deliberanda proponendi , illarum Canones roborandi,& executionem curandi, sed etiam sine ipsorum autoritate Prælatos non posse legitimè convenire, negotia , nisi quæ ipsi jusserint, definire,& fideles ad Decretorum suorum executionem obligare. Horret omnis veri Christiani animus ad doctrinam,quæ fidei,ac disciplinæ negat posse consuli, nisi ex præscripto Principium sæcularium.

5. Triplex probationum genus est in hoc cap. 11. *Primæ* desumptæ sunt ex Conciliis sub prima Regum Dynastia celebratis. Secundæ à Conciliis habitis sub secunda Dynastia. Reliquæ ex posterioribus Conciliis,& ex Curiarum sæcularium monumentis. Primæ quidem ostendunt Reges Franciæ consensum convocationi Synodorum præbuisse. Qui quidem consensus interdum honoris causâ vocatur jussio , ut in Aurelianensi primo , vel præceptio ut in Aurelianensi secundo ; interdum tantùm consensus , ut in Arvernensi anno 535. aliquando invitatio , ut in Parisiensi secundo: aliàs aliis nominibus designatur, ut animadvertere licet in exemplis à Puteano adductis.

6. Sed Synodus Turonensis secunda anni 567. quam citat num.5. non relatis ejus verbis,docet Can.21.omnibus illis nomi-

nibus

nibus solum consensum esse intelligendum. Etenim quamvis Episcopi Concilii Aurelianensis primi dicant *Clodoveum glorioſiſſimum Regem omnes Sacerdotes ad Concilium venire* IUSSISSE. Concilium Turonense idem ita exprimit *In Synodo Aurelianensi, quam invictissimus Rex Clodoveus fieri* SUPPLICAVIT. Ubi jussionem supplicationem interpretatur : utrumque autem idem significat, scilicet consensum, quo nomine, omnium maximè proprio, utitur Concilium Arvernense, ut diximus.

7. Ampliorem in Conciliis autoritatem exercuerunt Principes secundæ Dynastiæ. Verùm id sine summorum Pontificum assensu, imò & rogatu factum non fuisse ostendemus, ubi de Capitularibus Regum Francorum disseremus lib. II.

8. Quæ tertio loco afferuntur ex Curiarum sæcularium documentis, sicut & alia quamplurima, quæ in hoc volumine sparsa sunt, arguunt tantùm Ecclesiasticam autoritatem maximum in Gallia detrimentum posterioribus sæculis passam fuisse, ac Laicos Episcoporum, & Synodorum potestatem ferè omnem ad se pedetentim traxisse; Episcopos autem, si quid præter antiquam Ecclesiæ libertatem, & Canonicam disciplinam admiserunt, vel invitos cessisse, vel non debere in exemplum proponi, utpotè qui à majoribus fuerint degeneres.

9. Quæ ad Concilia præsertim Gallicana spectant, fusiùs disputabuntur inferiùs lib II occasione Domini de Marca.

CAPUT VI.

De autoritate Concilii Generalis, de Appellationibus à Papa ad futurum Concilium, nec non de receptione, publicatione Conciliorum Generalium in Gallia ad capp. 12. 13. 14. Puteani.

1. EX comparatione summi Pontificis cum Conciliis generalibus, de qua in lib. 5. disputatum est, colligi potest, quid judicandum sit de iis, quæ cap. 12. & 13. probanda sus-

ſuſcipit Puteanus. Sufficit hic circa ejus probationes animadvertere poſſe omnes in eum retorquieri, ac juxta ejus methodum illa ipſa exempla in favorem ſummorum Pontificum converti. Sunt enim exempla Epiſcoporum, aut Principum ſummis Pontificibus repugnantium, quibus opponitur autoritas ſummorum Pontificum in illis ipſis caſibus Epiſcopis, aut Principibus præcipientium. An non æquius eſt præſumere in hujuſmodi diſceptationibus ſupremos Eccleſiæ Paſtores rectè egiſſe, quàm inferiores jure reſtituſſe, niſi aliundè contrarium evidenter demonſtretur.

2. Sunt aliqua ex iis exemplis magis ſuſpecta; ita quod num. 2. ex Glabro Rodulpho refertur, falſum eſſe inferiùs videbimus, & ex parte colligemus ex ipſo Domino de Marca, qui eâ etiam autoritate utitur.

3. Capite 13. Appellationum à ſummo Pontifice ad Concilium profert exempla, quorum omnium vetuſtiſſimum, ſaltem pro Gallia, eſt Philippi Pulchri, quem nemo eorum, qui ſanctam Sedem & Papam, ut par eſt, colunt, imitatione dignum judicabit, cùm nullus ex Francorum Regibus tam iniuriosè ſummum Pontificem habuerit. Eiuſmodi res, ut obliterarentur tanquam ſibi totiſque Galliæ probroſæ, maximopere conatus eſt ipſemet Philippus. Itaque qui eas in memoriam hominum revocant; quaſi eſſent laude dignæ, Regis illius honori apud veros Chriſtianos plurimùm detrahunt, ac erga ſanctam Sedem, & Chriſti Vicarium, ſe non rectè affectos produnt. Quis enim ignorat, Regem illum, licet ei Benedictus XI. cenſuratum omnium abſolutionem ultrò conceſſiſſet, Clementem V. ad Pontificiam Dignitatem variis artibus evehendum curaſſe, ut pleniorem conſequeretur remiſſionem. Hanc enim primam abeo conditionem exegit. Bulæus hiſto. Univerſ. Pariſ. tom. 4. ad can. 1305. rem ita narrat; *Rex (Philippus IV.) alias ſibi inſenſum Bertrandum ad oppidum Angelinam in Sanctonibus evocat, monet quæ agerentur, pactoq; inito eum Sacramento adegiſſe dicitur, ut quinque capita ſibi, ſi Pontifex foret, concederet. Primum amplam veniam capti Bonifacii, laſæque Majeſtatis Pontificiæ.* Ac re ipſa multa in actis Pontificis ad illud diſſidium pertinentia juſſu Clementis V. deleta ſunt.

4. Sed nec illud prætermittendum eſt, quod Philippus, eique

que adhærentes à Bonifacio VIII. appellantes, ſupponebant eum non eſſe legitimum Pontificem, conſcii ſcilicet appellationem ſuam alioquin omni colore fore carituram. Quod ex eo etiam colligitur, quod ad futurum legitimum Pontificem, perinde atque ad Concilium appellabant, ut habetur in inſtrumentis à Puteano exſcriptis. In primo, de Pontificis Accuſatoribus iſta leguntur. *Moti, ut dicebant fervore fidei, ſincera devotionis affectu, & zelo charitatis inducti, ſacroſanctæ Romanæ, ac univerſali Eccleſiæ Matri ſuæ, quam ſub dicti Domini Bonifacii præſidentia periculosè deprimi, ac deformationem enormem, & jacturam pati dicebant, compatientes ab intimis, ac Chriſtianæ fidei, in qua ſalus animarum conſiſtit, & quæ ſuis temporibus, proh dolor, miſerabiliter contabeſcit, & deperit, ut dicebant, periculo condolentes, ad ipſius Eccleſiæ & totius Chriſtianitatis ſalubre regimen, & bonum ſtatum ac reparationem, & exaltationem Catholicæ fidei votis, ut dicebant ferventibus intendentes* (neceſſaria erat verborum illorum, *ut dicebant*, frequens repetitio: eſt enim difficile creditu, Accuſatores Bonifacii, zelo, quem præ ſe ferebant, verè motos fuiſſe) *maximè, cùm eidem Eccleſiæ, fidei fundamento, & animarum ſaluti ſummè expediat, ut Dominici gregis ovili, non* NISI VERUS, ET LEGITIMUS, AC VERE ET LEGITIME PASTOR] PRÆSIT.

5. Ipſi autem deliberantes ſic concludunt; *Pro nobis, Eccleſiis, Parochis, & ſubditis noſtris, ac pro nobis adhærentibus, ſeu adhærere volentibus in hac parte, ad prædictum Concilium congregandum,* & AD FUTURUM VERUM, ET LEGITIMUM SUMMUM PONTIFICEM, *& ad illum, vel illos, ad quem vel quos, de jure fuerit appellandum, provocamus, & appellamus, &c.* Idem obſervare licet in aliis inſtrumentis, ut in appellatione ipſiuſmet Philippi, quæ refertur num. 5. ejuſdem capitis, in appellatione diverſarum Civitatum linguæ Occitanæ, quæ habentur ibidem articulo 7.

6. Poſt tempus ſchiſmatis, cujus ſæpè facta eſt mentio (ut videas quâ occaſione, nempe diſſidiorum, vel ſchiſmatis natum ſit genus illud appellationum) appellarunt etiam alii Reges; ſed eorum conſilium intelligitur ex titulo præfixo litteris Ludovici XI. datis 20. Novembris 1478. & exſcriptis in eodem capite 13. num. 12. nimirum facultatem dari Legatis Regiis appellandi ad Concilium futurum, ſi Papa negaret, quod ex parte Regis rogaretur, aut vellet contra

ipsum, ejusve subditos procedere. Hujus Principis technam detegit Henricus Spondanus ad an. 1478. numer. 8. his verbis; *Quod videlicet*, (ut putatur) NON TAM HÆC SERIO AGERET, QUAM UT SCRUPULUM PONTIFICI MOVERET *in gratiam Florentinorum*, HUIUSMODI SIMULATIONUM INSIGNIS ARTIFEX, &c.

7. Non ità constans est inter Gallos doctrina sanctæ Sedis privilegiis adversa, quin unius articuli obliviscantur, etiam dum alium statuere nituntur. Ludovicus XI. in prædictis Litteris appellationem ad Concilium summo Pontifici minatur, ut propositum sibi finem consequatur; sed ei facultatem tribuit, Principes Turcæ bellum inferre recusantes, abjiciendi, & puniendi. Sed quomodo poterit Papa renitentes plectere, si ipsis liceat à Pontifice ad Concilium generale appellare, ad quod tamen provocat Ludovicus, si non plectat? utram appellationem admittet? An Ludovici, an renuentium Turcæ bellum indicere? utramque non poterit, quia contrariæ erunt. En verba Ludovici; *Ut pacem cum Illustrissima Liga velit* (Papa) *componere, illam tueri, & defendere à dicto illo perfido Turco, & aliis infidelibus, & nullos Confœderatos, seu cum ipso perfido Turco, & immanissimo intelligentiam, aut abstinentiam Guerræ habentes sustinere, aut illis favorem exhibere:* QUIN IMO TALES TANQUAM REOS CRIMINIS LÆSÆ MAIESTATIS DIVINÆ, ABJICERE, AUT PUNIRE: *& casu, quo ipse summus Pontifex promissa facere denegaverit, seu plus debito distulerit, vel aliqua in contrarium promissorum, aut aliquid contra nos Regnum, & Regniculas nostros fecerit, seu in futurum attentare præsumpserit, ad intimandum, & appellationem ab ipso interjectam in Congregatione prædicta Aurelianis, & de novo si opus fuerit, appellandum ab ipso summo Pontifice malè consulto ad eundem summum Pontificem benè consultum, seu prafatum proximum futurum Concilium universalis Ecclesiæ, &c.*

8. Adhæsit Universitas Parisiensis appellationi Philippi IV. & ipsa etiam aliquando ex eo tempore, quo cœperunt plures ejus Doctores Concilium summo Pontifici præponere, pro suis juribus appellavit. Sed notanda est formula, ejus præsertim instrumenti, quod refertur à Puteano num. 5. *A sanctissimo nostro Papa Innocentio VIII, minùs debitè consulto,* AD SE IPSUM MELIUS CONSULENDUM, ET AD SANCTAM SEDEM APOSTOLICAM ETIAM MELIUS CONSULENDAM, *nec non ad sacrosanctam Synodum universalem celebrandam, illum,*

lumq́, vel illos, ad quem, seu ad quos de jure provocare, & appellare nobis licet, in his scriptis, tam pro nobis, quàm pro nostris adhærentibus, & adhæsuris, quàm etiam pro Vicariis dictorum Magistrorum, Doctorum, & Scholarium, eorumq́, in beneficiis Divinis deservientium provocamus & appellamus. Illa ad diversos Judices appellatio innuere videtur dubitare, appellantes, an ad alium, quàm *ad Papam melius consulendum, & ad sanctam Sedem Apostolicam etiam melius consulendam de jure provocare, & appellare ipsis liceat.*

9. Citat quidem in fine dicti capitis 13. appellationes aliorum extra Galliam Principum, sed nihilò laudabiliores. Prima, & antiquior quàm Philippi Regis, est Friderici II. Imperatoris, seu ejus Legati, quem cæteri Principes imitati videntur. Verùm Friderici Legatus non à Papa ad Concilium, sed à Concilio generali, scilicet Lugdunensi primo ad aliud generalius provocavit, sub eo prætextu, (qui à quovis facilè poterit obtendi, ut omnia Ecclesiastica judicia eludat) quod illud non esset satis generale.

10. Libera erit omninò Gallia, sed à justitia, si posteriores quidam ejus libertatis vindices audiantur. Nam si Pontificis Decreta non arrideant, vel omninò contemnentur, utpotè] offendentia *regulas, mores, & instituta à Regno, & Ecclesia Gallicana recepta,* vel ab eis ad futurum Concilium provocabitur: Concilii autem Decreta non recipientur, atque adeò non obligabunt juxta illorum Scriptorum doctrinam. *Non hæc quidem protuli,* inquit Joannes Gerbasius differt. de Causis majoribus art. 12 numer. 6. *ut ab hac Tridentini Concilii singulari lege eximantur Galli, cùm ne ulla quidem alia, acceptationis defectu, eos liget.* Ægrè ferrent hæc verba aures verè Catholicæ à Procuratore Regio prolata; sed quis à Theologo possit hæc audire? Quid igitur, acceptatio à Clero facta nullam inducit obligationem? Itanè mutata est postremis his temporibus autoritas Conciliorum Oecumenicorum? Clerus Gallicanus anno 1625. Parisiis congregatus professus est, se teneri ad observationem Concilii Tridentini, Cerbasius è contra nullâ ejus lege Gallos ligari affirmat.

11. Falsum est, ut in 2. lib. demonstravimus, acceptationem esse necessariam, ut lex justa obliget: & falsum est nullam Concilii Tridentini legem fuisse acceptatam in Gallia.

Utramque falsitatem evertit Decretum Cleri Gallicani prædicto anno 1625. editum tom. 1. Actorum Cleri, & à Puteano cap. 14. numer. 3. relatum. Ejus Decreti verba Latinè reddita, sunt ista; „Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, Prælati, & alii Ec„clesiastici Viri, repræsentantes Clerum universum Franciæ, „congregati annuente Rege, Parisiis in Conventu Augustini„anorum, post maturam circa publicationem Concilii Tri„dentini deliberationem unanimiter agnoverunt, & declararunt, „agnoscunt, & declarant, se obligari pro suo officio, & con„scientiâ ad recipiendum, sicut re ipsâ receperunt, & recipiunt „præfatum Concilium, & spondent se illud observaturos, quan„tum possunt per functionem suam & autoritatem spiritualem & „Pastoralem; Quæ deliberatio singulorum subscriptionibus, ac juramento ad sancta Evangelia, confirmata fuit. Recepit igitur tunc temporis Clerus Gallicanus Concilium Tridentinum, & professus est, se teneri non solùm ad observandum Concilium, postquam illud acceptasset, sed etiam ad illud acceptandum. Augustissimus erat cœtus; siquidem aderant tres Cardinales, quinquaginta Episcopi, triginta verò secundi ordinis. Non fuit præceps deliberatio, cùm anteà sæpissimè, vehementissimèque instituissent Prælati apud Reges, ut reciperetur Concilium, quod testantur acta Cleri quamplurima, citata à Puteano, ubi suprà; acceptatum præterea fuit in variis Conciliis Provincialibus.

12. At non fuit acceptatum à Rege; ne id quid verum usquequaque est, quandoquidem multa ejus decreta in ordinationes Regias translata sunt, sed quare non fuit absolutè receptum. Causas in primo libro notavimus. Hoc tantùm monemus eos, qui vim legum Ecclesiasticarum à Principum arbitrio pendere volunt, ut considerent quantum periculi subitura sit Religio, si Principes mali extiterint.

13. Oblitus est Puteanus in hoc capite protestationis à se factæ in præfatione ad Lectorem. Ibi enim ait; „ summoperè „ cautum est, ne quid ex actis deduceretur, aut quæ inde se„quantur, declararentur. *Faciet quisque ut sibi videbitur.* In „hoc autem cap. 14. numer. 2. relatâ declaratione Caroli VII. Fran„corum Regis, addit; Ex hoc instrumento infertur, Decreta „Conciliorum generalium, quæ ad politiam spectant, effectum „in

„in Francia non sortiri, nisi Regum nostrorum edicta accedant. De facto dumtaxat eum loqui crederem, nisi titulo capitis ad Conciliorum generalium receptionem & publicationem in Francia, non solùm permissionem, sed etiam autoritatem Regis concurrere statuisset.

14. Cæterùm in pluribus famosæ Pragmaticæ Sanctionis locis indicatur non ità liberum esse Galliæ, decreta Conciliorum generalium respuere, vel immutare, v.g. in litteris, quæ decreta præcedunt, habetur hæc declaratio. *Sacræ Basilienses Synodi decreta, ordinationes & statuta, aliqua simpliciter, ut jacent, alia verò cum certis modificationibus, & formis non hæsitatione potestatis, & autoritatis condentis, & promulgantis ipsius scilicet Sacræ Basileensis Synodi, sed quatenus commoditatibus, temporibus, & moribus Regionum, & personarum sæpè fatorum nostrorum* Regni ac *Delphinatus congruere, convenireq; conspexerunt, prout inferiùs pleniùs annotatur, & inseritur, illicò & indilatè recipienda consenserunt, & acceptanda deliberaverunt.* Circa varia etiam Decreta Congregatio Gallicana, dum illa temperanda censet, ad Concilium recurrendum monet, ac generatim in conclusione ait; *Illa Decreta, circa quæ fuerunt facta prænotata modificationes, acceptentur: prout etiam acceptantur.* SUB SPE SCILICET, QUOD IPSÆ MODIFICATIONES PER SACRUM CONCILIUM ADMITTENTUR; PRO QUO REGII ORATORES INSTABUNT VICE REGIA, ET ECCLESIÆ REGNI, ET DELPHINATUS.

CAPUT VII.

Percurruntur octo capita Puteani, scilicet à 15. ad 22.

1. QUoniam quæ ad Prælaturarum dispositionem pertinent, per concordata inter Leonem X. Papam, & Franciscum I. Regem Francorum, sunt constituta, supervacaneum esset, & Lectoribus prolixitate ingratum, singulorum, quæ Puteanus cap. 15. affert de anteriori Franciæ praxi, examen.

2. Materia Regaliæ, de qua agitur à Puteano cap. 16. tam diligenter, tamque eruditè versata fuit, scriptis, tùm Latinè, tùm Gallicè tractatibus, ut nihil illi lucis accedere

posse videatur. Eâdem etiam occasione video actum esse de juramento fidelitatis, ab Episcopis Regi præstando, de quo Puteanus cap. 17 nihilque hodiè difficultatis esse scio circa hujusmodi juramentorum praxim, nisi circa ejus insinuationem, seu registrationem, quam volunt ad finem Regaliæ imponendum, necessariam; quâ de re optimè etiam disseruerunt, qui de Regalia nuper scripsere.

3. Nisi circa necessaria tantùm immorari mens esset, multa notari possent circa ea, quibus prædicta Puteani capita constant; prætermittendum tamen non est Reges Franciæ vicissim Episcopis iuramentum præstare solitos. Extant antiqua exempla inter Capitularia Regum Francorum à Stephano Baluzio collecta, & viget adhuc usus, ut Rex dum inauguratur, iuret, se privilegium canonicum servaturum, quòd cùm ad veras Ecclesiæ Libertates pertineat, taceri non debuit, quasi hoc Regiam Maiestatem dedeceret, unde illi maximus decor accedit.

4. Tot sunt Ecclesiæ Canones, de Episcoporum, & Parochorum residentia, quam melioris notæ Doctores de iure Divino esse affirmant, ut laudandus sit Regum Christianissimorum zelus in præstanda exequendis illis Legibus Ecclesiasticis autoritate; plurimumque commendandus esset Rex Christianissimus, si Prælatos, quos in Curia magis quàm in propria Diœcesi commorari delectat, quorumque aliqui nullum fortè aliud negotium apud suam Maiestatem magis solicitè, quamvis minùs apertè, prosequuntur, quàm ut nova, vel pinguiora beneficia consequantur, ad commissum ovile remeare præciperet, exemplo suorum Prædecessorum, & Justiniani Novella 6. cap. 2. & aliorum: sic enim exequeretur Canones, Episcopis ad comitatum sine necessitate ac matura deliberatione accedere prohibentes. Pudendum è contra est, quod Pastores Gallicani tot actis ad residentiam cogentibus, quot referuntur à Puteano cap. 18. præbuerint occasionem, dimissis frequenter ovibus sibi à Christo concreditis; quæ culpa in plures Augusti illius Cleri Rectores non cadit, quandoquidem omni ævo multi ovili suo assiduè seduloque invigilarunt, & omnes probi Pastoris partes expleverunt.

5. Re-

5. Regem autem tanquam sanctorum Canonum executorem Prælatos ad residentiam compulisse par est credere, cùm in plerisque actis expressa fiat Canonum mentio. Res est aliunde tam justa, tamque necessaria, ut Principum illam procurantium zelum excitare Ecclesia censeatur.

6. Prælatos licentiâ Regis vel præcepto indigere, ut à Regno proficiscantur capitis 19. titulus est, imò etiamsi à summo Pontifice ad Concilium generale evocarentur, ut indicatur numer. 8. Prima Lemmatis probatio hunc habet titulum; *Ex Concilio Agathensi sub Clodoveo Rege anno 506. can. 35*: Frustra fit mentio Clodovei à Puteano, cùm ne unus quidem Episcopus Regni Francorum huic Concilio interfuerit, ut patet ex subscriptionibus, & notavit D. de Marca lib. 6. cap. 18. §. 1. Sed concedamus ejus, utpote in loco modò Regi Franciæ subdito, celebrati decreta vim legis obtinere; quid statuitur canone illo 35. ut Episcopi Metropolitano *ad ordinationem summi Pontificis aut ad Synodum* invitanti pareant, *exceptâ gravi infirmitate corporis, aut præceptione regia.* Sed hoc non probat intentum; non enim agitur de exeundo à Regno, siquidem omnium Episcoporum Agathæ congregatorum Metropolitani erant intra idem Regnum Tolosanum Visigotthorum; nisi fortè, quod verisimile nequaquam est, *ordinatio summi Pontificis*, non de quolibet Episcopo, sed de Romano tantùm intelligatur. Verùm ne tunc quidem aliud probaret Canon, quàm excusandum Episcopum Romam non euntem, non solum si graviter ægrotaret, sed etiam si ex præcepto Regis alteri negotio incumberet: alioquin enim diceretur, *excepta prohibitione, non, excepta præceptione Regia.*

7. Secunda probatio est exemplum Salonii, & Sagittarii à Rege Gunthramno licentiam accedendi Romam postulantium, & impetrantium, ut refert Gregorius Turonensis hist Franc. lib. 5. cap. 21. Sed hoc exemplum parum efficax est. Quid enim mirum, si Episcopi de homicidiis, adulteriis, aliisque sceleribus convicti, patrocinium imploraverint Regis, quem, ut ait Gregorius, *propitium sibi nossent.* Non enim solâ scientiâ, sed & favore indigebant. Rex *verò*, addit idem Historicus, *annuens petitionibus eorum datis epistolis* (quæ de sola licentia non videntur intelligendæ) *eos abire permisit. Qui*

ac-

accedentes coram Papa Ioanne, exponunt se nullius rationis existentibus causis dimotos. Ille verò Epistolas ad Regem dirigit, in quibus locis suis eos restitui jubet. Quod Rex sine mora, castigatis priùs illis, verbis multis implevit. Num Rex, qui summo Pontifici *sine mora* parendum censuit, perditos homines, quia nemine illorum accusationem prosequente innoxii reputati fuerant, restitui jubenti, juris sui esse duxisset, Episcopos ad Concilium generale à Papa vocatos retinere.

8. Asseruntur deinde duo loca Hincmari Rhemensis Archiepiscopi, negantis posse Episcopos à Regno decedere sine consensu Regis. Sed jam lib. 3. cap. 7. Vidimus ipsum de facto loqui, non de jure : & ex alio ejus loco scilicet epist. 17 tom 2. evidenter ostendimus, ipsum sensisse Episcopos Romam à Pontifice vocatos accedere debere.

9. Minoris momenti est exemplum Philippi IV. à Bonifacio VIII. diffidentis, & Caroli VII Basileensibus contra Eugenium IV. faventis. Quid enim mirum, si primus sciens Episcopos adversum se Romam vocari, eos illuc proficisci non siverit, & contra suam prohibitionem profectos malè habuerit; alter suscepto Concilii Basileensis Patrocinio, ab ipsismet Episcopis rogatus, Ferrariam, quo ab Eugenio vocati fuerant, ire vetuerit.

10 At nonne, sicut in rebus temporalibus, & sæcularibus, Regi, ita in spiritualibus, & Ecclesiasticis Summo Pontifici tenentur Præsules obedire? Cùm ergo commune totius Ecclesiæ bonum postulat, ut Prælati aliò se conferant, Pontificem jubentem, potiùs quàm Regem vetantem debent audire, nisi fortè per vim detineantur, aut graviora indè mala consecutura sint. Si aliquis insedisset justitiæ amor consarcinatoris animo, propositionem ad eos casus restrinxisset, in quibus Episcopi gravi suspicione laborarent, alicujus contra Regem, vel Regnum machinationis; aut dixisset dumtaxat debitum Regiæ Majestati reverentiæ officium esse, eo insalutato non abire.

11 Quandoquidem Puteanus suas omnes probationes à facto & autoritate ducendas putavit : cur hic & alibi ei displicuerunt exemplum & sententia S. Ludovici? An servitus est, Gallorum nobilitate indigna, sanctos imitari ac sequi.

Guil-

Guillelmus de Nangiaco in vita S. Ludovici refert epistolam sancti illius Regis ad Imperatorem Fredericum, in qua hæc habentur; *Vos unitatem pacis & concordiæ disrumpentes, Prælatos Regni nostri ad Sedem Apostolicam accedentes, cui* TAM EX FIDE, QUAM EX OBEDIENTIA TENEBANTUR, NEC EIUS POTERANT RECUSARE MANDATA, *in mari, quod moleste ferimus, capi fecistis, & ipsos sub gravi custodia detinetis.* An majoris ponderis est autoritas Philippi Pulchri, aut Caroli VII. quàm S. Ludovici? Nota hæc ejus verba; *cui* (Sedi Apostolicæ) *tam ex fide, quàm ex obedientia tenebantur, nec ejus poterant recusare mandata.*

12. Non soli B. Ludovici religioni, sed veritatis certitudini tribuenda est illa sententia. Scripserat antea S. Bernardus epistolâ 131. quæ est ad Mediolanenses; *potest* (Papa) *à finibus terræ sublimes quascumque personas Ecclesiasticas evocare, & cogere ad suam præsentiam, non semel, aut bis, sed quoties expedire videbit.*

13. Quid juvat Puteanum in cap. 20. hujus voluminis, ac in alio integro volumine, ab isto, quod percurrimus, distincto, schismatis, & dissidiorum perpetua oblivione delendorum memoriam revocare. An Regno Gallicano glorioſum est cum summis Pontificibus disceptasse? An à justitia ita steterit Gallia & in causa, & in modo, ut tantopere cavendum sit, ne pereant illa monumenta? Qui veras, & sinceras earum rerum historias legerunt, hinc non parum imminuram norunt antiquæ pietatis, & religionis laudem, Gallicano Regno ægregiis in sanctam Sedem, & summos Pontifices officiis partam.

14. Quin potestas sæcularis in aliquibus saltem ex iis actis, quæ in eodem cap. 20. referuntur, modum suum excesserit, non videtur à Catholico posse negari; v. g. quod Senatus Placito nu. 43. relato, Archiepiscopum Turonensem delegaverit, seu commiserit ad conferendum beneficium curatum, ut illa collatio eundem haberet effectum, quem habuisset in Curiâ Romanâ facta: quod Henricus IV. Rex Franciæ, & Navarræ literis num. 44. exscriptis Œconomum spiritualem deputaverit ad conferenda Beneficia, Parochias, Prioratus, Dignitates; quodque Œconomus ille spiritualis Beneficia contulerit sub hac forma, quæ legitur in ejus literis ibidem extantibus; *Virtute dicti nostri Œconomatus contulimus, & donavimus, &c.* Quis enim Catholicus affirmare audeat posse Parochum absolvere à peccatis, vel Priorem

rem posse Monachos excommunicare, potestate solùm acceptâ à Rege, vel à Senatu, aut ab eorum delegatis.

15. Idem cum proportione dicendum de collatione aliorum Beneficiorum, licet in eis non sit æquale periculum. Quamvis enim jurisdictionem non habeat annexam, adeòque minùs aliorum fidelium saluti noceat Beneficiariorum intrusio; nullum tamen est, quod spirituale aliquod jus non habeat.

16. Patet certè ex actis in 21. cap. contentis potestates sæculares in Gallia renuente summo Pontifice, vel Episcopis, aliquando Beneficia de facto contulisse, vel alicui facultatem legitimam non habenti officium illud commisisse. Sed quid inde concluditur, nisi conculcatos fuisse Canones innumeros, quibus sub gravissimis pœnis prohibetur, ne laici Beneficia Ecclesiastica conferant, vel Clerici ab eis collata recipiant. Magistratuum sæcularium Placita titulos Canonicos non esse, quibus in tuto ponatur Beneficiariorum conscientia, nemo non videt, nisi jam præ avaritia & ambitione in mentis cæcitatem, & cordis duritiam prolapsus sit. Tederet Canones referre, per hanc portam in Beneficia ingredi vetantes, quod à nemine ignorentur, & à pluribus Autoribus collecti sint; ut à Gratiano cap. 16 quæst 7. quàm his verbis inchoat; *Quod autem Ecclesias de manu laicorum accipere, nec Abbati, nec alicui liceat, omnium Canonum testatur autoritas.* Ab Antonio Augustino Juris Pontificii veteris Epitome lib. 15. tit. 7. & ab aliis. Vide rursus quomodò speciosa libertatum Gallicanarum definitio plerisque illarum capitibus conveniat; id est quàm directè illis opponantur.

17. Quæ circa 22. Caput notanda essent de pecuniarum ab Ecclesia Gallicanâ per Curiam Romanam exactione, partim dicta sunt lib. 6. partim circa duo ultima capita istius voluminis dicentur.

CA-

CAPUT VIII.

De Legatis, ac Vice-Legatis sanctæ Sedis ad cap. 23. & 24. Puteani.

1. ROmanus Pontifex omnium Christi fidelium Pastor est, ac simul multarum Provinciarum Princeps temporalis. Itaque duplicis generis Legatos mittere potest, scilicet pro negotiis Politicis, ac pro spiritualibus. Equidem qui ab eo tanquam Principe temporali mittuntur Legati, omnibus à jure Gentium, vel à consuetudine inter alios Principes Christianos inductis Legibus obnoxii sunt, nisi quod in Papa non ita præscinditur Principis temporalis ratio à supremi Ecclesiæ Pastoris Dignitate, quin ejus Legatis, quæcumq; negotia gerant, specialis reverentia debeatur, præsertim cùm Princeps non sit, nisi quia successor B. Petri, cujus Patrimonium vocatur, quod habet dominium temporale Romana Ecclesia.

2. Si autem spiritualibus tantùm, & Ecclesiasticis rebus tractandis, Legati deputentur, Legationis suæ litteras tenentur exhibere. Hoc enim tàm Canonico, quàm civili jure cautum est cap. *Cum in jure peritus de offic. deleg. & lege unicâ cod. de mandatis Principum.* Sed eorum facultates, aut jurisdictionem restringere, aut etiam examinare ad potestatem sæcularem non pertinet. In hujusmodi enim rebus Principes Papæ subsunt, nec sine ordinis à Christo constituti confusione ejus mandata suæ, vel judicum suorum, censuræ subjicere possunt.

3. Equidem si Regi justa esset timendi causa, ne quod ex Legatione detrimentum in legitimis suis juribus pateretur, non illi vitio verteretur, quod illud modo congruo præcaveret. Ita refert Henricus Spondanus ad Annum 1625. numero 5. & Puteanus capite 23. numer. 81. Cardinalis Francisci Barberini facultates, non nisi cum hac conditione admissas fuisse, quod intra sex septimanas Breve Pontificium obtineret, quo titulus Regis Navarræ per incogitantiam omissus diceretur, non autem ut indè aliquod præjudicium Regi Franciæ in jus Regni Navarræ

fieret. Sed obtentu conservandorum Regis aut Regni jurium, omnia Papæ mandata circa res spirituales, & Ecclesiasticas, Judicum sæcularium arbitrio permittere, justitiæ, antiquorum Gallorum, religioni, & Ecclesiæ Romanæ autoritati repugnat. Itaque omnia illa exempla, quæ à Puteano cap. 23. & 24. afferuntur, eâ tantum ratione justa esse possunt, si Regibus Franciæ, aut eorum Curiis propositum fuit vera jura Regia tueri, non autem potestatis Pontificiæ exercitio impedimentum præstare.

4. Id agnoverunt Reges Franciæ, etiam Philippus IV. tempore dissidii cum Bonifacio VIII. ut probat unus ex articulis missis à Bonifacio ad Philippum per Cardinalem Sanctorum Marcellini & Petri, cum responsione Regis. Est enim articulus ille hujusmodi, à Puteano relatus cap. 23. num. 2. *Item ad denuntiandum, & declarandum eidem, quod Romanus Pontifex Legatos de Latere, ac Nuncios liberè mittere potest ad quascumque Imperia, Regna, vel loca prout vult, absque petitione cujuslibet, vel consensu, usu, vel consuetudine contrariis non obstantibus.* Non poterat jus sanctæ Sedis clarius & apertius explicari. Quid igitur ad hæc respondit Rex Philippus, quem vel Ecclesiæ cum suorum jurium dispendio, vel personæ ipsius Pontificis, jam sibi odiosæ, impensius favisse nemo suspicabitur. *Respondet Rex, quod non impedivit, nec impedire intendit, Legatos, Nuncios, vel alias quascumque personas, quò minùs liberè ingredi valeant Regnum suum, nisi sibi & Regno sint legitimâ ratione suspecti, vel alias habeat justam causam.*

5. Quæ prædictus Puteanus sub numeris sequentibus exscripsit, ut ita, quod, uti jam sæpè notavimus, maximam disciplinæ Canonicæ confusionem invexit, posteriora sunt; & quid factum fuerit, non quid fieri debuerit, plerumque ostendunt. Numero autem primo proponit exempla epistolæ fidei publicæ, seu salvi conductûs, à Carolo Majore domus dati Bonifacio Episcopo misso S. Petri in Franciam venienti; sed quod Legati sanctæ Sedis protegantur, & defendantur, ad officium Principum spectat; qui eos in suæ Legationis exercitio juvare debent, impedire nequaquam sine injuria possunt. Citat præterea Glabrum Rodulphum, cujus testimonium alibi expendemus: & epistola Concilii Africani ad Papam Cælestinum, de qua modò pauca dicenda sunt.

6. Ad-

6. Advertè hic, quod in pluribus aliis locis licet observare, quomodò erga sanctam Sedem sit affectus Puteanus. Prætermissis enim exemplis, in quibus moderatio, & justitia magis elucent, ea tantùm seligit, in quibus vel animi commotione, vel ignorantiâ, vel aliquâ aliâ causâ est aliquid actum adversùs summos Pontifices, etiamsi ad propositum non faciant. Miserat Papa Zosimus paulò ante mortem Legatos in Africam occasione appellationis, quam Apiarius *Presbyter* à sententia Episcoporum Africanorum ad sanctam Sedem emiserat, iisque à Conciliis Africanis recepti fuerant. Sed quia eorum facultas, seu jus sanctæ Sedis ad mittendos in Provincias Legatos pro judicio interpositarum ad se appellationum, Canonibus Concilii Sardicensis, sub nomine Nicæni, à Zosimo confirmatum fuerat: & Episcopi Africani, quibus ignoti erant Canones veri Concilii Sardicensis, quique inter Nicænos non legebant eos, qui sibi allegebantur, scripserunt ad Bonifacium Zosimi, interea defuncti, successorem, rogantes ut ab Ecclesiis Orientalibus exemplaria Concilii Nicæni sibi mittenda curaret, & spondentes se interim servaturos, quæ in Commonitorio Legatorum continebantur. Apiarius, petitâ veniâ communioni restitutus, in nova crimina relapsus est, propter quæ rursùs ab Episcopis Africanis est excommunicatus, sed à Cælestino Bonifacii successore in communionem receptus est; missusque Faustinus Legatus in Africam, ut ejus causâ maturè discussâ definitivum ferretur judicium. Apiarius crimina sua in Concilio confessus, justè se excommunicatum fuisse demnostravit.

7. Episcopi Africani indignati, quod scelerati criminum pœnas evaderent, aut saltem diu effugerent, atque adeò justorum judiciorum vim eluderent, rescripserunt Cælestino epistolam illam, quam immuit Puteanus, quamque hæretici, & alii, qui sanctæ Sedis autoritatem impatienter ferunt, tam frequenter, tamque importunè obtrudere solent. Eam sanctæ Sedis juribus minimè adversari aliqui arbitrantur, nec in ea appellationes ad sanctam Sedem, vel Legationes in Provincias ad judicandas illas appellationes improbari, sed modum dumtaxat; idque significare videntur hæc Concilii Africani verba, seu adverbia; *Facilius, festinato, præcipitanter, præproperè, indebitè.* Sic enim scribit: *Præfato itaque debitæ salutationis officio impendio*

pendio deprecamur, ut deinceps ad vestras aures hinc venientes non FACILIUS *admittatis, nec à nobis excommunicatos in communionem nullâ velitis accipere; quia hoc etiam Nicæno Concilio definitum facilè advertet Venerabilitas tua. Nam etsi inferioribus Clericis, vel Laicis videtur ibi præcaveri, quantò magis hoc de Episcopis voluit observari, ne in sua Provincia à communione suspensi, à tua Sanctitate vel* FESTINATO, *vel* PRÆPROPER', *vel* INDEBITE' *videatur communioni restitui.* Cælestinus autem ideò in antecessum Apiarium absolverat, quia eum ad se provocasse crediderat, ut notat idem Concilium; *Quem tua Sanctitas credens appellasse, (quod probare non potuit) communioni reddiderat*: quæ verba jus appellationum recipiendarum summo Pontifici competere innuunt

8. Equidem tàm frequenter Romani Pontifices hæreticorum, atque improborum technis decepti, recta Episcoporum judicia suspendebant, ut justa videretur Africanorum querela, si eo tantùm spectabat, ut major adhiberetur ad vitandas ejusmodi fraudes cautela. Non enim solus restitutionem suam suffuratus fuerat Apiarius, sed paulò antè Pelagius, & Cælestinus Zosimo Catholicos se fingentes, ab eo ut Catholici habiti fuerant.

9. Si autem, ut aliqui ex illius epistolæ contextu colligunt, etiam appellationes ipsis ad sanctam Sedem, atque adeò Legationes ad illas judicandas rejiciebant Episcopi Africani; ea erat causa, quia, ut suprà diximus, Canones veri Concilii Sardicensis ignorabant, & disciplinam in illis constitutam in Canonibus Nicænis, sub quorum nomine, quia nimirùm Nicæni, cæteris præibant, secundùm usum jam inductum, citabantur, non reperiebant. Sed ubi tenebræ illæ dissipatæ sunt; & appellationes ad S. Sedem, & ejus Legationes in Africa, sicut in aliis Provinciis Christianis, liberè admissæ sunt, quod plurimis exemplis comprobari posset. Videri potest S. Leo epist 87. non longè post id tempus scriptâ, & S. Gregorius, qui lib. 2. epistola 33. ad Columbum Episcopum Numidiæ scribit in hunc modum; *Fraternitatem tuam scriptis præsentibus duximus adhortandam, ut veniente ad te Hilario Charsulario nostro, adunato Episcoporum universali Concilio, habito præoculis terrore venturi judicis, causa eadem* (scilicet Maximiani Epi-

copi

copi, qui præmio corruptus Donatistarum Episcopum fieri permiserat) *subtili ac solerti debeat indagatione perquiri.*

10. Sed & ante tempus scriptæ epistolæ supradictæ autoritatem suam in Episcopos Africanos Romanus Pontifex exercuerat, teste S. Augustino, qui unus fuit ex Patribus epistolæ prædictæ Autoribus. Is enim paulò antè sancti Cælestini judicio se submiserat, ut patet ex eius epistola 262. in qua alia refert exercitæ Pontificiæ jurisdictionis exempla. *Existat*, inquit, *exemplo ipsâ Sede Apostolicâ judicante, vel aliorum judicata firmante, quosdam pro culpis quibusdam nec Episcopali spoliatos honore, nec relictos omnimodis impunitos. Quæ ut à nostris temporibus remotissima non requiram, recentia memorabo. Clamet priscus Provinciæ Cæsariensis Episcopus, &c.*

11. Denique quorsum hanc epistolam citat Puteanus, cùm in ea nulla Principum, pro quibus tamē ipse in hoc ap certat, fiat mentio? Satis nimirùm illi est, ut autoritatem sanctæ Sedis deprimat: nam facilè postea Episcopi, quibus favere adversùs summos Pontifices videtur, Regum potestati subjicientur.

12. Illustrissimus Petrus de Marca lib. 6. de concord. Sacerd. & Imp. cap. 19. num. 7. & seqq. affert exempla, primò Vigilii Papæ scribentis ad Auxanium Episcopum Arelatensem, *Se pro ejus pietatis affectu, & pro gloriosissimi Regis Childeberti Christiana devotione mandantis suas ei vices conferre*: & ad Aurelianum Auxanii successorem, se eandem administrationem committere, *Childeberti Francorum Regis Christianâ, & Deo placitâ in perhibendo ei testimonio voluntate accedente.* Secundò Pelagii primi ad Childebertum scribentis, se *secundùm petitionem eius* Legatum constituisse, seu Vicarium Sabaudum Arelatensem. Tertiò S. Gregorii à Regina Brunechilde mittendi in Galliam Legati licentiam postulantis. Ex quibus infert necessarium esse Regum consensum, ut Legati facultatibus suis utantur in Gallia. Verum ex his exemplis aliud quidquam inferri non potest, quàm postulatum aliquando illum consensum, ut res ex ambarum potestatum concordia felicius gererentur, & Principes libentiùs opem suam præstarent Legatis, si quandò eâ indigerent; aliquando ipsosmet Principes intercessores adhibitos ab Episcopis ad obtinendam Legationem: non autem necessarium omninò esse prædictum consensum.

13. Si

13. Si ad spiritualia tantùm negotia destinentur Legati, eos Principum consensu non egere, nisi ut eorum ope, quæ sibi sunt injuncta facilius exequantur, per se patet; & probari potest plurib⁹ exemplis Legatorum à summis Pontificibus, non petitâ ullâ Principum licentiâ, missorum. Ita missus est Petrus Damiani ab Alexandro II. circa annum 1062. ut constat ex hujus Pontificis epistola 21. apud Philippum Labbeum tom. 9. Concil. in qua nulla fit Regis mentio. Ita Callistus II. Cardinalem quemdam misit, eumque Ludovico VI. commendavit his verbis, quæ significant Principem quidem esse, Legatos juvare; non autem circa eorum Legationem aliquam jurisdictionem exercere. *Sane Charissimum filium nostrum sanctæ Sedis nostræ Presbyterum Cardinalem nobilitati tuæ attentius commendamus. Nos enim à latere nostro eum secundùm antiquam Sedis Apostolicæ consuetudinem ad terram potestatis tuæ pro corrigendo & confirmando, quæ corrigenda, & confirmanda fuerint, delegamus. Rogamus igitur Excellentiam tuam & in Domino commonemus, ut eum tanquam Vicarium nostrum reverenter suscipias, honestè habeas, & in eis facultatis tuæ consilium, & auxilium præbeas, quatenus sibi injunctum possit Ministerium adimplere.* Callist. II. epist. 23. Nec afferri potest exemplum aliquod magno schismate antiquius, vel certum aliud argumentum, quo prædicti consensus necessitas ostendatur.

14. Imò Principes, sicut & cæteros, Legatis Apostolicis obtemperare debere in rebus spiritualibus, & Ecclesiasticis ratio suadet, & confirmant exempla. Gregorius VII. epistola 5. append. 2. apud prædictum Labbeum tom. 10. scribit non solum *Omnibus Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus*, sed etiam *Regibus, Principibus, Clericis quoque, ac laicis in Narbonensi Gallia, Guasconia, Hispaniave Regione*; & tamen indiscriminatim ab omnibus recipi jubet Amatum Oloronensem Episcopum S. R. E. Legatum; *Quem*, inquit, *sicut nostram, imo B. Petri præsentiam vos suscipere, Apostolica autoritate jubemus.*

15. Gregorii forsitan ingenio tribueretur ea formula, quæ autoritatem maximam significat. Sed alii Pontifices ante ipsum, licet animi minus generosi, aliam etiam vivaciorem usurparant. Joannes VIII. mitis adeò indolis, ut ignaviæ ab aliquibus accusaretur, licet ageretur de Dominio Principum Francorum, Legatos misit, & eorum Legationem hâc clau-

sulâ

sulâ corroboravit epist 3 apud Sirm. tom. 3. quæ est ad Episcopos in Regno Ludovici Regis Baioariæ constitutos. *Nam cujuscumque sit gradûs, ordinis, sublimitatis, sive professionis, qui cum præsentibus Legatis nostris, Joanne Siculensi, itemque Joanne Tuscanensi, venerabilibus Episcopis, quos vice nostrâ illas in partes ad examinanda simulque definienda Canonicè sive legaliter, quæ hoc anno inter utrosque emersere negotia, convenire in loco ab eis designato, eisque satisfacere humiliter detractaverit, autoritate Dei Omnipotentis sanctorumque Apostolorum Petri & Pauli, nostræque mediocritatis, veniam sibi deinceps denegari, nec amodò communionis nostræ, ut verbis sanctissimi Prædecessoris nostri utamur, futurum esse consortem, quisquis esse noluerit disciplinæ.* Hanc ultimam clausulam repetit epistola quarta, quæ est ad Comites in eodem Regno constitutos.

16. Ultimis quidem temporibus inductus est usus, ut non solùm de assensu Regum Christianissimorum Legati suis facultatibus utantur; sed etiam ut illæ facultates verificentur, imò aliquandò modificatæ sunt. Sed ipsa rei novitas eum usum à Libertatibus Gallicanis, quæ antiquitate nituntur, excludit. Nam ut ait prædictus de Marca dicto libro 6 cap. 31. nu. 8. prima omnium modificatio singulatim facta continetur in literis Francisci I. pro Legatione Cardinalis Carnosini anno 1514. quod tempus causam indicat, nimirùm gravissima dissidia, quæ paulò anteà intercesserant inter Ludovicum XII. Francorum Regem, & Julium II. Romanum Pontificem, quæque inter eorum successores nondum plenè composita fuerant, ut non mirum sit, si eâ diligentiâ voluerit Rex præcavere, ne quid in Regno suo contra se Legati Apostolici molirentur. Verùm ex hujusmodi casibus prorsùs extraordinariis regulam generalem conficere, contra omnes juris, & rationis leges est.

* * *

CAPUT IX.

De publicatione Indulgentiarum, de collectione Eleemosynarum, de Societatibus, & de possessione Beneficiorum. Ad capp. 25. & 26. Puteani.

1. CApite *25.* in Regem confertur potestas impediendi, ne absque sua vel Parlamentorum licentia, Indulgentiæ publicentur; ne quærantur eleëmosynæ illarum occasione; neve instituantur Societates seu Confraternitates. *Si* qui abusus in hujusmodi publicationem, quæstum, aut Societates irrepserint, Canonum contra illos editorum executionem Principes laudabiliter urgebunt; ac si quid sub pietatis specie contra Regem, aut Regnum aliqui machinarentur, possent à Magistratibus comprimi. At, si ea Religionis officia ad id, ad quod sanctè sunt instituta, colliment, ea bona impedire posse, non est Ecclesiæ libertas, nec jus Principum Christianorum. Earum rerum cura ad Episcopos non ad Magistratus sæculares spectat.

2. Reditus Beneficiorum temporales sunt; sed jus eos percipiendi, nonnisi spirituale dici potest, utpotè fundatum in celebratione Divini Sacrificii, recitatione Horarum Canonicarum, administratione Sacramentorum, exercitio spiritualis jurisdictionis, & cæteris spiritualibus operibus. Quare nemini unquam dubium fuit, quin Simoniæ crimen ab iis patretur, qui beneficia vel emere, vel vendere, aliovè contractu, non gratuitò distrahere, vel accipere præsumpserint, quod necessario res esse sacras, & spirituales supponit. Quomodò ergò ad judicium sæculare spectaret controversiarum beneficialium decisio?

3. Undè Judicibus Laicis esset potestas Guratos, Canonicos, alioſque Beneficiarios, suis Placitis, seu, ut vocant, Arrestis constituere? Numquid si vitiosus sit ejus, cui favent titulus, possent ipsi jurisdictionem spiritualem conferre, ut valida sint, quæ confecturus est, Sacramenta.

4. Fatentur, qui Laicam jurisdictionem ad materias protendunt

dunt, Judices sæculares non de petitorio, sed de possessorio, non de jure, sed de facto debere sententiam ferre, hoc est non definire, quæ provisio sit canonica vel vitiosa; sed quis magis legitimè possidere videatur, ut is in sua possessione servetur, donec de jure prolata fuerit ab Ecclesiastico Judice ultima sentētia, idq; ne partes ad arma concurrant, quod frequenter accidit, dum plures rem eandem possidere conantur; quodque ne accidat, inquiunt, Principis est impedire. Sed nonne de possessorio, sicut de petitorio per plurima sæcula jus dixerunt Officiales Ecclesiastici in Gallia, sicut in aliis Provinciis Christianis? Cur ergo gens adeò antiquitatis retinens à veteri illa disciplina recessit? Hæc certè immutatio Episcopis tribuenda non est. Fatetur enim Carolus Fevretus lib. 4. de abusu capite undecimo numero sexto ab illis ægrè admodum admissam.

5. Primam prætensi à Judicibus sæcularibus juris probationem petit Puteanus à quadam deliberatione Senatus Parisiensis Anno 1411. verantis, *Ne Cardinalis Pisanus Joannis XXIII. ad Carolum VI. Regem Franciæ Nuncius, seu Legatus diceret Regem, ejusque Judices, præcipuè Curiam ipsam non posse de causis possessoriis Beneficiorum cognoscere.* Hæc quidem verba probant intentionem Senatûs, sed non ejus justitiam. Cæterùm tunc usus ille adeò erat Pontificis illius Curiæ incognitus, adeòque iis, qui eum norant, improbatus, ut prædictus Cardinalis scripserit in epistola, circa quam deliberat Senatus; *Deus scit* QUANTUM ECCLESIASTICÆ IURISDICTIONIS (notentur hæc verba) QUOTIDIE USURPATUR. *De omnibus causis Ecclesiasticis possessoriis indistinctè cognoscunt, inter personas Ecclesiasticas, Religiosas, Abbates, Episcopos, ac etiam Cardinales. Et totum procedit à Clericis, qui sunt in illa Curia.* Licet autem tunc schismatis tempus esset, multaque permittere cogerentur Pontifices, quorum partes Gallia sequebatur, adversus Ecclesiasticam libertatem, magnam tamen retinebant autoritatem in Ecclesia Gallicana, etiam circa controversias beneficiales, ut testantur prædicti Joannis XXIII. literæ, præsertim quæ referuntur à Bulæo in tom. 5. histor. Univers. Paris. ad ann. 1412. ante finem.

6. Puteanus numeris 2. & 3. profert duas Constitutiones Martini V. declarantis pœnas aliâ suâ constitutione latas in

eos, qui ad judices sæculares recurrerent in causis Ecclesiasticis, nominatim in beneficialibus, non afficere subditos Regis Franciæ. Verum illæ literæ, Judicum Regiorum conscientiæ in tuto ponendæ impares sunt. Confirmant etiam dumtaxat jus, si quod erat, nullum autem concedunt. *Per hæc autem nullum jus, seu jurisdictionem in præmissis cognoscendi eidem Regi de novo acquiri volumus, sed antiquum, si quod habet, tantummodo conservari.*

7. Allegatum enunciatur *ipsum Regem, & suos Progenitores super omni possessorio a tanto tempore, quod de ejus contrario memoria non existat, consuevisse cognoscere.* Quæ conditio deficiebat, cùm nondum eo tempore passim & constanter lites de Beneficiis coram judicibus sæcularibus agitarentur, ut monimenta etiamnum extantia testantur; undè mirum est Carolum Fevret. qui lib. 4. c 11. n. 3. autoritate Joannis Galli, & Guidonis Papæ probat eum usum tempore Martini V. non fuisse constantem, reluctantibus nimirùm Episcopis, imò testimonio Philippi Probi confirmat centum post id tempus annis Ecclesiasticos Judices de possessorio Beneficiorum cognoscere potuisse cumulative cum Laicis, quibus eam cognitionem permiserat Romanus Pontifex: Mirum, inquam, est eum in illo ipso numero affirmare possessorium beneficiale nunquam in Curus Ecclesiasticis fuisse tractatum, & numero 2 ejusdem capitis coronæ jus illud esse, ac verè Regium. Ita scilicet constant Libertates Gallicanæ, ut qui eas justas ostendere nituntur, sibi ipsis non possint non contradicere.

8. Constitutiones illæ, seu privilegia indicant facultatem Judicum Regiorum exerceri tantùm *inter Clericos, Ecclesiasticasque personas, ad Beneficiorum suorum possessionem ipsius Regis auxilium imploranies;* puta ne quis per vim à sua possessione deturbetur, *præsertim in casu possessorii retinendæ possessionis.* Itaque Beneficiorum fructus essent tantùmmodò sequestro commitendi, ut diremptâ lite apud Ecclesiasticum tribunal victori consignarentur, vel potiùs ille, cujus titulus Episcopi judicio magis probatus fuisset, in possessione esset defendendus, aut si per vim ab ea fuisset deturbatus, autoritate Regiâ restituendus. At nonne super tituli validitate pronunciant Judices Laici, siquidem, ut notat Petrus Rebuffus, discrimen inter profanum, & beneficiale possessorium interponitur, ut in profano sola possessio, à qua

quis

quis se dejectum conqueritur, in beneficiali autem provisio, seu titulus attendatur.

9. Etiamsi possessorio nomine donentur causæ beneficiales apud sæculares Judices, revera tamen ut petitorie judicantur: tum quia, ut diximus, ex titulis dirimuntur: tum quia super iis judicium ab Ecclesia non profertur. Pars enim, quæ in possessorio succubuit factis primæ litis sumptibus, qui maximi sunt, plerumque prosequendæ secundæ impar est, nec dilationes, & cavillationes partis adversæ, quæ, cùm fructibus gaudeat, processum, si possit, in infinitum protrahet, se unquam superaturam esse confidit. Imò, ut insinuat Carolus Fevretus Tract. de abusu lib. 4. c. 1. n. 6. post Louetum, datâ super possessorio sententiâ, non sineretur quis ab Ecclesiastico Judice contrarium judicium obtinere, vel illud executioni demandare, nisi fortè novum jus coram sæculari non allegatum supervenisset: quasi tanta sit Judicis sæcularis de re spirituali decernentis peritia, tanta ejus autoritas, ut possessionem tantùm discutiens, jus ipsum certissimè attingat.

10. Possessio propriè rerum temporalium est. Cur ergo quod in Beneficiis est spirituale, Ecclesiæ non dimittitur omninò? Cur Episcopo, cui sæpe constat alterum ex litigantibus jus nullum habere, non licet alteri, cujus Canonicus est titulus, Beneficii officia exequenda committere, præsertim cùm jurisdictionem spiritualem requirunt, ac sine illa salus animarum certissimæ ruinæ patet? Cur arguetur tanquam sua potestate abusus Prælatus, si confessiones audire inhibeat ei, quem norit verè non esse Curatum, atque adeo nulla jurisdictione præditum, imò fortè jurisdictionis incapacem? An tolerandæ erunt innumera sacrilegia, ne lædatur reverentia Judici Laico debita, apud quem causa possessionis tractatur.

11. Delicatior erat conscientia Judicum sæcularium tempore Joannis Galli, hoc est circa initium decimi quinti sæculi. Is enim quæst. 136. testatur, tunc non admittendam fore querelam (Galli vocant *Complainte*) pro possessione Beneficii Curati, aut ejus fructuum, quia, inquit, hoc erat merè spirituale.

12. Post Martini V. declarationes affertur à Puteano num. 4. alia Eugenii IV. earum primam confirmantis. Verùm illa provisionalis tantùm est; donec aliud autoritate præfatâ desuper ordinatum fuerit. Neque generalis est, cùm primam tantùm Martini V. declaret; atque adeò malè hoc ei lemma præfixit Puteanus; Bulla Eugenii Quarti quâ declaratur, Bullas Pontificum circa possessorium Beneficiorum non habere locum in Francia.

13. Breve Leonis X. ad Præsidentes, & Consiliarios Parlamenti Curiæ Tolosanæ exhibet Puteanus num. septimo, ut ostendat Judicem in Francia cognoscere de possessorio Beneficiorum, approbante Papâ. In eo brevi, quod non extat in Regestis Pontificiis, supponitur commendari Senatui Tolosano Joannes de Ansedona litterarum Apostolicarum Abbreviator, cui Papa Beneficia contulerat, super quibus lis erat in dicto Senatu. Verùm præterquam quod hoc non est approbare saltem expressè usum judicandi de possessorio Beneficiorum; ejus Pontificis mens certiùs perspicitur in iis, quæ Concilio generali præsidens fecit, quam in litteris, quæ ab Officiali Curiæ suæ proprio commodo studente, furtim obtineri potuerunt. Leo X. à quo dicitur datum prædictum Breve die 17. Novembris *1513.* mense sequenti, hoc est *17.* Decembris ejusdem Anni in Concilio Lateranensi sessione 8. monitorium pœnale decrevit adversus Senatores Paralamenti Aquisextiensis, Ecclesiasticam jurisdictionem violantes in variis capitibus, quorum unum erat de cognitione causarum Beneficialium. Quocirca id, de quo Judices sæculares in Francia cognoscunt, possessorium fictè dumtaxat dici, sed revera petitorium esse significavit, eumque usum abolere deliberavit. Erat enim articulus ille prædicti monitorii expressus his verbis; *Causas spirituales & beneficiales non tantùm super possessorio, sed etiam* POSSESSORII CONFICTO COLORE SUPER TITULO AUDIUNT, &c. Nonne illa est possessorii ratio, quàm hodie Judices Galli ad suam jurisdictionem pertinere contendunt? Non tantùm de possessorio, cujus cognitio ad petitorii Judicem de jure spectat, sed de petitorio ipso quantumvis in spirituali, hoc est de titulo, *possessorii conficto colore* judicant. Nec enim quis de facto possideat, sed quis justiorem possidendi titulum habeat, examinant, & eum tuentur,

Digitized by Google

tuentur, etiamsi Beneficiis animarum Cura, vel jurisdictio spiritualis insit.

CAPUT X.

De puniendis autoritate Regiâ Clericis in officio laico delinquentibus, Hæreticis quietem publicam turbantibus, & Concionatoribus seditiosis: de Alienigenis ad Beneficia Regni non admittendis: ac de officiis Ecclesiæ Gallicanæ: ad capita 27. 28. 29. & 30. Puteani.

1. CApiti 27. hunc titulum præposuit Puteanus. „ Posse Re„gem de crimine Officialium suorum Clericorum, quod „ in officiorum suorum exercitio admiserint, judicare; non ob„stante privilegio Clericali. Hoc probat num. 1. quodam Senatus-consulto post medium sæculum 13. dato. Agebatur de cæde duorum hominum in carcere Cathalaunensis Episcopi. Quæstio erat, an ejus rei judex esset Senatus. Negabat Episcopus, allegans privilegium Clericale; affirmabat pars altera, eò quod ageretur de culpa admissâ occasione jurisdictionis Laicalis, Episcopo tanquam Baroni & Pari Franciæ competentis, atque ita judicatum est. Sed hoc judicium non dirigebatur propriè in personam ipsius Episcopi, sed in exercitium jurisdictionis à Rege acceptæ. Neque fuisset ei pœna indicta, si ulteriùs processum fuisset, & probata fuisset Episcopi negligentia (non enim addit Puteanus, an illud Senatusconsultum effectum aliquem sortitum fuerit) nisi in jurisdictione ipsâ: ut patet ex instrumento sequenti.

2. Nam post id tempus, scilicet Anno 1313. Rex, qui, ut probat Henricus Spondanus, tunc erat Philippus Quartus dictus Pulchellus in literis à Puteano ibidem num. secundo exscriptis, declarat Parlamentum, Guilielmum Boutellum Clericum Reportatorem Regium Inquestarum privasse officio, eò quod processuum & inquestarum secreta revelaret; sed hoc modo: primò ad requisitionem Officialium Parlamenti. Secundò per Officialem

12. Post Martini V. declarationes affertur à Puteano num. 4. alia Eugenii IV. earum primam confirmantis. Verùm illa provisionalis tantùm est; donec aliud autoritate præfatâ desuper ordinatum fuerit. Neque generalis est, cùm primam tantùm Martini V. declaret; atque adeò malè hoc ei lemma præfixit Puteanus; Bulla Eugenii Quarti quâ declaratur, Bullas Pontificum circa possessorium Beneficiorum non habere locum in Francia.

13. Breve Leonis X. ad Præsidentes, & Consiliarios Parlamenti Curiæ Tolosanæ exhibet Puteanus num. septimo, ut ostendat Judicem in Francia cognoscere de possessorio Beneficiorum, approbante Papâ. In eo brevi, quod non extat in Regestis Pontificiis, supponitur commendari Senatui Tolosano Joannes de Anseduna litterarum Apostolicarum Abbreviator, cui Papa Beneficia contulerat, super quibus lis erat in dicto Senatu. Verùm præterquam quod hoc non est approbare saltem expressè usum judicandi de possessorio Beneficiorum; ejus Pontificis mens certiùs perspicitur in iis, quæ Concilio generali præsidens fecit, quam in litteris, quæ ab Officiali Curiæ suæ proprio commodo studente, furtim obtineri potuerunt. Leo X. à quo dicitur datum prædictum Breve die 17. Novembris *1513.* mense sequenti, hoc est *17.* Decembris ejusdem Anni in Concilio Lateranensi sessione 8. monitorium pœnale decrevit adversus Senatores Parlamenti Aquisextiensis, Ecclesiasticam jurisdictionem violantes in variis capitibus, quorum unum erat de cognitione causarum Beneficialium. Quocirca id, de quo Judices sæculares in Francia cognoscunt, possessorium fictè dumtaxat dici, sed revera petitorium esse significavit, eumque usum abolere delibetavit. Erat enim articulus ille prædicti monitorii expressus his verbis; *Causas spirituales & beneficiales non tantùm super possessorio, sed etiam* POSSESSORII CONFICTO COLORE SUPER TITULO AUDIUNT, &c. Nonne illa est possessorii ratio, quàm hodie Judices Galli ad suam jurisdictionem pertinere contendunt? Non tantùm de possessorio, cujus cognitio ad petitorii Judicem de jure spectat, sed de petitorio ipso quantumvis in spirituali, hoc est de titulo, *possessorii conficto colore* judicant. Nec enim quis de facto possideat, sed quis justiorem possidendi titulum habeat, examinant, & eum tuentur,

nientur, etiamsi Beneficiis animarum Cura, vel jurisdictio spiritualis insit.

CAPUT X.

De puniendis autoritate Regiâ Clericis in officio laico delinquentibus, Hæreticis quietem publicam turbantibus, & Concionatoribus seditiosis: de Alienigenis ad Beneficia Regni non admittendis: ac de officiis Ecclesiæ Gallicanæ: ad capita 27. 28. 29. & 30. Puteani.

1. CApiti 27. hunc titulum præposuit Puteanus. „ Posse Re„gem de crimine Officialium suorum Clericorum, quod „ in officiorum suorum exercitio admiserint, judicare; non ob„stante privilegio Clericali. Hoc probat num. 1. quodam Senatus-consulto post medium sæculum 13. dato. Agebatur de cæde duorum hominum in carcere Cathalaunensis Episcopi. Quæstio erat, an ejus rei judex esset Senatus. Negabat Episcopus, allegans privilegium Clericale; affirmabat pars altera, eò quod ageretur de culpa admissâ occasione jurisdictionis Laicalis, Episcopo tanquam Baroni & Pari Franciæ competentis, atque ita judicatum est. Sed hoc judicium non dirigebatur propriè in personam ipsius Episcopi, sed in exercitium jurisdictionis à Rege acceptæ. Neque fuisset ei pœna indicta, si ulteriùs processum fuisset, & probata fuisset Episcopi negligentia (non enim addit Puteanus, an illud Senatusconsultum effectum aliquem sortitum fuerit) nisi in jurisdictione ipsa: ut patet ex instrumento sequenti.

2. Nam post id tempus, scilicet Anno 1313. Rex, qui, ut probat Henricus Spondanus, tunc erat Philippus Quartus dictus Pulcher, in literis à Puteano ibidem num. secundo exscriptis, declarat Parlamentum, Guilielmum Bourellum Clericum Reportatorem Regium Inquestarum privasse officio, eò quod processuum & inquestarum secreta revelaret; sed hoc modo: primò ad requisitionem Officialium Parlamenti. Secundò per Officialem

Officialem Episcopi Parisiensis, & ipsius Ordinarii captus fuerat, & ejus bona mobilia sequestro commendata. Tertiò consultus fuerat Rex, an ulteriùs esset procedendum; qui respondera t puniendum esse, quantum ad ipsum pertineret. Quartò reus per propriam confessionem, & aliis probationibus convictus officio Regio privatus fuit. Quintò intrà hos terminos stetit Parlamentum; *Adjungentes* (verba sunt ipsius instrumenti, seu Literarum Regiarum) *quod ipsi dictum Officialem* (Episcopi Parisiensis) *non intendebant impedire, quatenùs ipse de dicto Guilielmo, & ejus bonis prædictis, prout ad eum pertinet, faciat, quod rationabiliter fuerit faciendum.*

3. Ubi aliud est notatu dignum, & hodiernæ Gallorum doctrinæ adversum, scilicet de bonis saltem mobilibus Clericorum judicium, etiam ex Regis jurisdictionis suæ studiosissimi, & acerrimi vindicis sententiâ, ad Officiales Ecclesiasticos pertinuisse.

4. Numero tertio exstat Senatus-consultum anni 1496. (notanda epocha, tempus scilicet dissidii inter Alexandrum VI. Pontificem, & Carolum VIII. Francorum Regem) quo quidem Senatus-consulto ad pœnas, officii Regii privatione majores, damnatus est Clericus in Parlamento Parisiensi Consiliarius. Sed num. 4. profertur Bulla Clementis VII. quæ tum prædicti Senatusconsulti, tum aliatum, si quæ sint, probationum vim elueret. Quamobrem laudarem Puteanum hûc, & alibi sæpè de bona fide, quia testimonia efficacissima contra seipsum adducit, nisi ex propositis sibi lemmatibus constaret, cum in ejusmodi probationibus attendisse, non ad id, quod Ecclesiæ jus manifestè asserere perspicitur, si ab æquo Judice legatur, sed quod ei adversari videbatur; qua de causa magnoperè cavit, ne quid afferret ex iis, in quibus solius Ecclesiæ jus elucet. Numero igitur quarto exstat Bulla Clementis VII. Francisco primo concedentis facultatem puniendorum Clericorum in Officiorum Regiorum exercitio delinquentium.

5. Fuit autem data hæc Constitutio; primò ad instantiam Regis; *Pro parte tua Maj. nobis nuper exhibita petitio continebat..... Pro parte tua nobis fuit humiliter supplicatũ.....Nos itaq; hujusmodi supplicationibus inclinati.* Secundò pro Clericis uxoratis, non biga-

mis

mis officia merè laica exercentibus; *Quod quandoque tua Majestatis Officiales Clerici uxorati officia merè sæcularia in Regno tuo, & aliis locis tibi subjectis exercentes, eo sibi velamine confecto, quod cum unicâ, & virgine conjugati privilegio Clericali gaudere debeant, & à Judicum sæcularium examine & correptione exempti existunt, &c.* Ex quibus constat ante id tempus, id est ante annum 1530. non fuisse, saltem legitimè, judicatos à Judicibus sæcularibus Clericos, nisi qui privilegio Clericali carebant. Tertiò facultas puniendi Clericos conjugatos Officiales Regios câ conditione Regi concessa est, ut Clericos etiam conjugatos, qui non essent Officiales Regii, privilegio Clericali faceret gaudere; *dummodo alios Clericos conjugatos privilegio Clericali gaudentes, tuos Officiales non existentes, dicto privilegio Clericali gaudere facias.* Quarto non solùm Pontifex in ea Bulla, sed etiam Rex in litteris patentibus ad ejus verificationem dátis, & ibidem à Puteano relatis, declaravit illam facultatem non à jure Regio, sed à concessione Pontificis emanasse: *Autoritate Apostolicâ*, inquit Papa, *tenore præsentium licentiam concedimus*, scilicet puniri faciendi Clericos conjugatos, etiam monogamos in officiorum sæcularium exercitio delinquentes. Rex autem enunciat se ad Papam recurrisse, Bullam prædictam impetrasse, eamque post examen judicatam supplicationi suæ conformem, & Regni sui bono admodùm utilem. Quintò, Privilegium illud, factâ expressâ Bullæ mentione, ab eodem Francisco I. & ejus filio Henrico II. adductum, probant exempla ibidem à Puteano subjuncta.

6. Nescio quomodò non vidit Puteanus sibi etiam apertissimè adversari, quod refert ultimo loco ex Constitutionibus Barcinonensibus manuscriptis Jacobi II. Arragoniæ Regis anno 1291. scilicet; *Item quod aliquis Clericus, vel alius homo, qui habeat tonsuram, non possit tenere aliquo tempore aliquod officium nostrum, salvis Cancellario, & Consiliario nostro, & Eleemosynario nostro, & Judicibus, qui scirent jus, pro eo quod si delinquerent in aliquo, quod nos possemus eos punire indè.* Quomodò indè assumptum suum probat Puteanus (nimirùm posse Regem Clericos in officio Regio delinquentes punire, non obstante privilegio Clericali) cùm è contra Rex Aragoniæ ideò nolit habere Clericos Officiales, quia non posset eos punire? An quia excipiuntur Cancellarius,

rius, Consiliarius, Eleêmosynarius, & Judices jus scientes? sed hæc exceptio ad prohibitionem refertur, non ad privilegium Clericale. Absurdum enim esset ita Regis mentem interpretari, ut intelligeret se inferiores quidem Officiales in officio à se accepto peccantes non posse plectere, obstante privilegio Clericali; posse autem, nihil obstante illo privilegio, in Eleêmosynarium, Cancellarium, & alios præcipuos animadvertere. Supponit è contra Rex, hujusmodi eximia officia non fore gerenda, nisi à viris, quorum perspecta sit probitas, quique sub spe impunitatis ob privilegium Clericale peccaturi non sint; atque adeò nec puniendi, vel saltem id tam rarò eventurum, ut eorum privilegium Regi non sit allaturum incommodum.

7. Capiti 28. hunc Puteanus titulum præfixit; *De judicio hæreticorum publicæ quietis perturbatorum.* Sed quod sit ejus consilium non satis apparet. Certum est, & plerisque actis illic relatis constat, ad Ecclesiam pertinere de controversiis Fidei judicare, qua in re Procurator Regius Senatus Aquensis respondens quibusdam articulis querelarum Officialium Pontificiorum anno 1527 declaravit ad articulum 16 æquum esse, ut de crimine hæresis judicibus Ecclesiasticis relinqueretur judicium, ac revera nunquam de illo Judices Regios ius dixisse, nisi fortè seditio cum hæresi fuisset coniuncta, quæ declaratio refertur à Puteano in capite 36. numer. 17. Ultrò fatetur Senatus Parisiensis, cuius Deputatorum oratio ad Carolum IX. Regem Franciæ anno 1560. habita, refertur numero ultimo, Imperatores, Reges, Principes & alias cuiusvis ordinis, & conditionis personas Ecclesiæ subesse. Certùm etiàm est posse, imò & debere Potestates sæculares opem, autoritatemque suam ad extirpandas hæreses apertas, & corrigendos, vel puniendos subditos suos, doctrinam ab Ecclesia declaratam hæreticam profitentes, impendere, eoque tendunt reliqua ferè omnia in eo capite contenta. Certum adhuc est, in profligatione hæreseos, ac hæreticorum punitione, unicuique potestati suam jurisdictionem salvam esse debere, atque plura ex illis actis testantur sæpè unamquamque suas partes in Gallia expleviſſe. Contigit quidem interdùm, ut potestas sæcularis Ecclesiasticæ fines ingrederetur; sed tuendæ Fidei ne-

cessi-

ceſſitas ad huiuſmodi tranſgreſſionem attendere non ſinebat, magiſque laudabatur zelus, quàm reprehenderetur exceſſus.

8. Laudatur in eo capite, atque in ſequenti exercitium Inquiſitionis, quo tamen Galli moderni tantùm abeſt ut probent, ut etiam gravi odio proſequi videantur, quaſi rem utiliſſimam, ſub prætextu quorundam abuſuum damnare præſtet, quàm abuſus, ſi qui illapſi ſint, amputare. Nimiam queruntur à quibuſdam Inquiſitoribus adhibitam ſeveritatem, nonnullos avaritiam ſectatos Verùm hæc, & ſimilia, perſonarum vitia ſunt, non officii. Sed neſcio quâ fide Galli, ut ſacro illi Tribunali odium concilient, illud accuſant, aut ſacram Indicis Congregationem, quaſi Regum Interfectoribus patrocinetur, eò quod notaverit Senatus-conſultum prolatum adversùs Joannem Caſtellum Henrico IV. Regi mortem inferre conatum, cùm nonniſi per atrocem, & apertam calumniam Sactæ Congregationi tribui poſſit, quod probaveri tantum ſcelus, graviſſimis pœnis expiatum, quandoquidem id tantùm in eo Senatus-cõſulto diſplicuit, quod cenſuris Apoſtolicis auctoritas detraheretur.

9. Hæc autem non eò ſpectant, ut Inquiſitionis exercitium in Gallia renovandum ſignificem, ſed ne ſacrum illud Tribunal, Eccleſiæ tantoperè neceſſarium, & à quo Gallia ipſa maximos olim, uberimoſque fructus percepit, debitâ ſibi apud fideles reverentiâ careat. Illud quidem etiam viri verè Catholici non neceſſarium in eo Regno arbitrantur, ob Epiſcoporum vigilantiam, ac Regis pro Fide zelum, ſed illud conviciis ac detractionibus proſequi, hominis eſt admodùm iniqui, vel criminum ſibi conſcii, propter quæ à ſacro illo Tribunali plecti mereretur.

10. Prædicandi munus, ſi quod aliud in Eccleſia Dei, ſpirituale ſine dubio eſt, ac proprium Epiſcoporum. Apoſtolis enim, quibus ſucceſſerunt, præcepit Chriſtus Marci ultimo: *Euntes in mundum univerſum prædicate Evangelium omni creaturæ.* Quod ut exequerentur, curam pauperum, quantumvis laudabilem, dimiſerunt Diaconis *Nos verò*, inquiunt Act. 6. *orationi & miniſterio verbi inſtantes erimus.* Si quid igitur in eo munere peccetur ab iis, qui Epiſcoporum vice illud obeunt, ab Epiſcopis corrigen-

rigendi sunt, qui nimis hodie Regi fideles sunt, quàm ut desides sese præbituri sint in eo officio, si quid adversùs Regiam Majestatem, aut contra publicam pacem prædicaretur, ut eorum negligentiam à se supplendam esse, non possint causari sæculares Magistratus. Debet quidem Laica potestas brachium suum, si opus sit, Prælatis ad correctionem eorum, qui ministerio verbi scandalosè abutuntur, commodare, ut præstitum est nonnullis actis à Puteano cap. 29. exscriptis: sitò autem jure non potest personas Deo sacras in functione Divinissima peccantes plectere. In exemplis, quæ adducit Puteanus, præterquam quod sæculo proximè elapso antiquiora nō sunt, & solius potestatis sæcularis autoritate sunt munita, aut Ecclesiæ tantùm ad exequenda sua judicia, & Decreta collatum est auxilium; aut Reges, quorum nutabat Imperium, , quique plures in Clero patiebantur Adversarios, jus suum, quod prædicationibus publicè impugnari audiebant, non aliâ posse tueri ratione arbitrati sunt, quàm si Prædicatores per suos etiam Judices comprimerent; quod, etsi legitimè factum fuisset, in consequentiam trahi nullatenus deberet: vel certè Judices Laici falcem in alienam messem miserunt contra Canones, & contra morem antiquum Regni etiam Gallicani.

11. Quamvis secundùm jus Canonicum in conferendis Beneficiis plerumque non sit attendenda personæ Patria; rationes tamen non paucæ postulare videntur, ut uniuscujusque Regni Beneficia indigenis conferantur, quod Actis in capite 30 à Puteano relatis statuitur, dummodò digni reperiantur. Sed hujusmodi statuta, cùm circa rem spiritualem, nempe Beneficiorum dispensationem, versentur, ab Ecclesia edenda essent, non à Principibus; nec tunc vim habere debent, cùm propter indigenarum defectum, aut aliam justam causam magna Ecclesiæ necessitas, aut evidens utilitas illis derogari postulat; quæ omnia de Regularibus, de quibus etiam illic agitur, , intelligenda sunt pari, & fortè majori ratione, quia illorum status à negotiis sæcularibus longiùs distat, & Regimen minùs est cum administratione politica connexum.

12. Missalium, & Breviariorum Ecclesiasticorum particularium Franciæ, mutationem mandato, seu ordini, & permissioni Regi sub-

subjicere, quid aliud est, quàm Ecclesiam in rebus Divinioribus sæcularis potestatis servam facere?

13. Num sicut sine Regis mandato, ac licentiâ mutari non possunt libri sacrificii conficiendi formam continentes, ità à contra indiscriminatim poterunt de ejus mandato, ac licentia? si quis ergo Regis religionem fefellerit, ac facultatem impetraverit inducendorum Codicum, in quibus desint verba consecrationis, admittendi erunt, ac juxta illos celebranda Divina Mysteria, & officia, etiamsi Clerus, & milites obsistant, & Deus ipse contrariam voluntatem miraculis significet, quemadmodum contigisse in Ecclesia Toletana narrat Rodericus Toletanus in fragmento exscripto à Puteano cap. 31. numer. 4. quod tamen fabulæ, quàm historiæ similius mihi videtur. Talibus scilicet Canonibus nituntur, quas ipse Autor vocat Libertates Gallicanas. Id ab eo libertas reputatur, quod in eo fragmento his verbis exprimitur; *Sed cùm Rex* (scilicet Castellanus & Legionensis Alfonsus) *esset magnanimus, & suæ voluntatis pertinax executor, nec miraculo territus, nec supplicatione suasus, voluit inclinari, sed mortis supplicia, & direptionem minitans resistentibus præcepit, ut Gallicanum officium in omnibus Regni sui finibus servaretur, & tunc cunctis flentibus, ac dolentibus inolevit proverbium; Quò volunt Reges, vadunt leges.*

14. Verùm, si hæc vel historia, vel fabula referenda putabatur, titulo capitis insinuandum erat, mandato Regio præire debere præceptum Ecclesiasticum. Ità enim in principio fragmenti legitur: *Gallicanum Officium suscipere à Legato, & Principe cogebantur.*

15. Ex reliquis Actis in prædicto capite 31. relatis, illa quæ antiqua sunt, nullam Regibus circa Divina Officia tribuunt autoritatem, sed ostendunt solummodò Ecclesiam Gallicanam suas habuisse orationes speciales, vel ab Ecclesia Romana, petente Rege, acceptas; quæ autem acta recentia sunt, præterquam quod generatim novitate sunt suspecta in materia, ubi pro conservanda antiquitate certari dicitur; rationes, quæ Theologiæ Parisiensi adscribuntur, adversus eos, qui Breviarium ex Decreto Concilii Tridentini correctum, antiquo Parisiensi substituendum putabant, stylo adeò irreverenti, & temerario scriptæ sunt, & partim adeò inep-

tæ, ut meritò instrumentum eas continens Sorbonæ decreto proscriptum sit. Quod autem Puteanus, qui decreti illius meminit, adiungit, Curiam contra illud autoritatem suam interposuisse, atque ita instrumentum tutum servasse, magis hac in parte Curiæ vim inferentis religionem obscurat, quàm iustitiam demonstret.

16. Ego quidem fateor eam, quam de augusti illius Senatus religione, & æquitate opinionem, lectis antiquis ejus sapientissimis, piis justisque Placitis, & præclaris pro Ecclesia, & Republica gestis, conceperam, plurimùm imminutam ob ea, quæ posterioribus temporibus adversus Ecclesiasticam jurisdictionem tentavit. Misera certè Ecclesia Gallicana; siquidem ejus jura, testantibus in processu verbali Episcopis an. 1681. Parisiis congregatis, cæteri omnes illius Regni Judices minùs quàm Senatus Parisiensis servant illæsa. Quid enim v. g. Ecclesiasticæ Libertati, & jurisdictioni magis infestum, quàm quòd Arresto à Puteano relato ibidem numer. 7. statuitur in materia Divinorum Officiorum; „ Declarat malè & abusivè processum, or„dinatum, & executioni demandatum, cùm à dicto Episco„po (Andegavensi,) tùm ab ejus Officiali, & Promotore. Or„dinat, quod servicium Divinum ordinarium in Ecclesia Trini„tatis continuabitur. Inhibuit, inhibetque dicto Episcopo „quidquam innovare in exercitio, & celebratione Divini servi„tii in Ecclesiis suæ Diœcesis absque autoritate Regis. En libertas Ecclesiæ Gallicanæ. En religio eius defensorum, & protectorum. Major potestati sæculari adscribitur circa Divina officia autoritas, quàm exercere sineretur Episcopus, imò summus Pontifex, vel Ecclesia universa congregata in Concilio Oecumenico, Tridentino scilicet, de cujus exequendo Decreto circa Divina officia agebatur.

17. Sed gravius, quia generalius, est vulnus, quod in dicto Arresto sequitur, (nisi fortè aliquis Typographi error est;) „ Ejus quoque Promotori, & Officiali (inhibet) ne cu„ram, jurisdictionem, aut cognitionem suscipiant, nisi quæ ipsis à Constitutionibus (Regiis) tribuitur. Constitutiones ergo Regiæ, jurisdictionis Ecclesiasticæ circa Divina officia sunt origo.

18. Equi-

18. Equitati,ac Religioni magis consentaneæ videntur litteræ Regiæ,quæ subinde afferuntur,cùm Missalis,& Breviarii Ecclesiæ Romanæ usum permittant.Nihilominùs Ecclesiæ Libertas offenditur,quòd in hujusmodi rebus necessaria putetur Regis autoritas. Ut enim notat jurium Regionum non negligens vindex Illustrissimus Petrus de Marca lib.2.cap.7. numer. 1. *Cum ipsum Clericorum mysterium jure Divino sit institutum, quæ necessaria sunt ad illud explicandum, aut vindicandum, ei potestati commissa censentur, quæ jus imponendarum manuum à Christo Domino nostro accepit.*

CAPUT XI.

De Regularibus,& de aliis materiis Ecclesiasticis. Ad capp.32.33.34.35 36.37.&38.Puteani.

1. NOvos Regularium Ordines in Galliam admitti non posse, vel illic stabiliri,aut nova Monasteria construi, absque expressa Regis licentia cap. 32.à Puteano probandum suscipitur. Qua in re cùm possint interdum rationes civiles,& temporales cum spiritualibus commiscri,uniuscuiusque potestatis est, quod ad ipsam pertinet curare; sed sub eo prætextu spirituali Regularium regimini,sive circa electiones,sive circa Capitula generalia, sive circa delictorum correctionem, de quibus agitur cap. 33. sese Magistratus sæculares immiscere sine iniuria non possunt, præsertim dum eorum auxilium iuxta Canonum præscriptum non imploratur.

2.Qua in re multifarium est peccatum ; atque adeò graviter, ut mirum sit non erubescere virum Catholicum (qualem nescio non fuisse Puteanum) hujusmodi exempla in Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ defensionem adducere. Quomodò enim cum fide Catholica cohæret, ut Censurarum usus penes Laicos legitimè reponatur ? Affert ille in præd. cap. 33. numer. 23. Senatus-Consultum anni 1599. quo Capuccino cuidam , nomine Archangelo à Podio , indicta est suspensio ab officio prædicationis per sex menses. Simplicem esse

esse prohibitionem ad removendum scandalum, quod ex Concionibus creandum timeretur, factam interpretarer, nisi temporis spatium suspensioni præscriptum censuræ Ecclesiasticæ formam exhiberet. Non enim per sex menses dumtaxat vitandum est scandalum. Itaque prohibitio illa pœna erat, non cautela dumtaxat.

3. Repugnat Religioni, & antiquæ Gallorum pietati, ut Adolescentibus, cùm ad ætatem à Canonibus præscriptam pervenerunt, tollatur libertas, quæ ipsis jure Divino, ac naturali competit, genus vitæ, quod sibi ad salutem opportunius judicant, deligendi, sub prætextu servandi honoris Parentibus à filiis debiti: Quid enim, si parentes, ut sæpè contingit, proprio affectui, aut familiæ utilitati, aut gloriæ, magis consulant, quàm Divino cultui, & propriorum filiorum perpetuæ felicitati? Hæc certè Jurisprudentia cum omnium Theologorum, ac cum Sanctorum Patrum doctrinâ pugnat, Quomodò v. g. Senatus-Consultum anni 1602. prædicto cap. 33. numer. 26 relatum Capuccinis prohibens generatim, filios absque consensu Patrum ad habitum, aut professionem admittere, concordat cum exhortatione S. Hieronymi epist. 1 quæ est ad Heliodorum, quam quidem exhortationem, ceu Divinum quoddam Oraculum, omnibus deinde sæculis venerata est Ecclesia; *licet sparso crine, & scissis vestibus ubera, quibus te nutrierat, Mater ostendat: licet in limine Pater jaceat: per calcatum perge Patrem; siccis oculis ad vexillum crucis evola. Solum pietatis genus est, in hac re esse crudelem?* Numquid saniùs, & sacris Canonibus magis consentaneè, judicatum fuerat anno 1583. referente Puteano ibidem num. 22. vetandum esse Parentibus, ne filium ab ingressu Capuccinorum deterrerent, si legitimam ætatem adeptus in ea voluntate perseveraret? Sed ita crescit in eo Regno pietas, & Religionis profectus, præsertim apud Laicos.

4. Atque hæc sunt justa Dei judicia, ut personæ Ecclesiasticæ, sive sæculares, sive Regulares, quæ Superiorum Ecclesiasticorum Tribunal fugientes, ad Laicorum Curias recurrerant, quo se sanctiori disciplinæ subtraherent, aut fortassis etiam, ut veras injurias repellerent, postmodùm jugo, quod sibi ultrò, ac contra sacrorum Canonum prohibitionem

nem impoſuerunt, adeò præmantur, ut officia magis ſpiritualia,& proprio ſtatui magis convenientia,liberè exequi non ſinantur. Ità dum Epiſcopi adverſus Regulares privilegiis ſeu tentes, Regulares adverſus Epiſcopos Hierarchicâ ſuâ autoritate utentes; Clerici adverſus Epiſcopos, Regulares adverſus Religionis Superiores, Laicos Judices adeunt, Eccleſiaſticarum, & ſpiritualium rerum diſpoſitionem ad ipſos devolvunt; unde regimen Eccleſiæ penes ſæculares poteſtates, potiùs quàm penes Eccleſiæ Paſtores, reſidere in Gallia hodie videtur, quod verendum eſt, ne Deus ulteriori pœnâ ulciſcatur. Id probant diverſa acta in hoc,& in aliis capitibus à Puteano deſcripta.

5. Utinam pro Monaſteriorum reformatione toties à ſacris Conciliis præſcripta ſuam autoritatem impenderent Poteſtates ſæculares, ac non potiùs reformare conantibus hodiè obſiſterent. Tamen dum Reformatoribus auxilium legitimè præſtant, non jure proprio agere ipſis licet, ut intendere videtur cap. 34. ſed ad executionem Canonum Eccleſiaſticorum. Idem dicendum de variis diſciplinæ Eccleſiaſticæ articulis ſub cap. 35 collocatis, in quibus tamen, ut patet ex actis illic relatis, Magiſtratus ſæculares Eccleſiaſticæ juriſdictionis terminos ſæpè invadunt: quod ex ipſa rerum temporalium, & ſpiritualium,profanarum, & ſacrarum diſtinctione facilè dignoſcitur.

6. Applicanda eſt eadem doctrina capiti 36. cujus titulus eſt; „ Miſcellanea diverſarum materiarum ad Libertates Eccleſiæ Gallicanæ ſpectantium. Nec excuſat Judices ſæculares, quod, ut jam diximus, ipſæmet perſonæ Eccleſiaſticæ juriſdictionem eis detulerunt, ſive quod, cùm eſſent reæ ſperarent, eos ſibi magis propitios, ob hanc voluntatiam ſubmiſſionem fore (quod facilè præſumi poteſt, v.g. de Epiſcopo illo Meldenſi, qui ut habetur ibi num. 19. anno 1525. proteſtatus eſt. „ Se ſi reus probaretur, ab ea Curia puniri velle; illud tribunal aliis omnibus præeligere; neque „ alios poſtulare Judices) ſive quia Judicum Eccleſiaſticorum præiudicia ſuis deſideriis magis adverſari ſciebant. Non enim minùs ſacra eſt Juriſdictio Eccleſiaſtica quàm ſæcularis, ut iſta non poſſit, poſſit illa ex conſenſu partium transferri ad

Judices aliàs incompetentes; quod tamen volunt Judices sæculares, ut observare potes in responsionibus Procuratoris Regii Senatus Provinciæ, quæ referuntur numer. 19. ejusdem Capitis. Nam in responsione ad primum articulum officialium Romani Pontificis, defenditur usus incarcerandorum à Laicis Sacerdotum, aliorumque Clericorum, ex eo quod prò debitis pecuniariis sigillo rigoroso Provinciæ se submiserint; in responsione verò ad 13. negatur posse Laicos, sese jurisdictioni Ecclesiasticæ submittere, nisi in casibus à jure præscriptis.

7. Sed non est prætermittendus primus articulus, notatu scilicet dignissimus; nempè; „ Urbem Gratianopolitanam locum esse, „ in quo Reges Franciæ, ac summi Pontifices sese invise- „ bant. Is est titulus numer. 1. præfixus. Numquid hinc concludendum est, Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ partem esse, ut Papa Gratianopolim sese conferat, cùm eum illuc vocare Regi visum fuerit. Sub hoc numer. ponitur epistola Hugonis Regis ad Joannem Papam sic scribentis; *Gratianopolis Civitas in confinio Italiæ, & Galliæ sita est, ad quam Romani Pontifices Francorum Regibus occurrere solliti fuerunt. Hoc, si vobis placet, iterare possibile est. Ad sinos, & nostra invisere libet, summo cum honore descendentem de Alpibus excipiemus, morantem, ac redeuntem debitis obsequiis prosequemur.*

8. Verùm non advertit Puteanus, quàm adversa esset suis libertatibus hæc epistola. Non enim reverentiam tantùm Regis, cujus plurima continet specimina, sed etiam subjectionem significat in re admodùm cara. Arnulphum Lotharii Regis defunmi filium, ac Ludovici, qui ei successerat in Regno, quique posteà & ipse mortuus fuerat, fratrem, Hugo Capetus, in quem excluso Carolo Lotharii fratre, ac Ludovici Patruo, nuper translata fuerat Regia Dignitas, ad Archiepiscopatum Remensem evehendum curaverat, ut eum hoc Beneficio suas in partes traheret: captâ autem, & direptâ Remorum Civitate à Carolo, de Regno adhuc cum Hugone contendente, Hugo Arnulphum, licet à Carolo abductum tanquam bello captum, licet gravibus censuris D. prædatores Civitatis persequentem de proditione suspectum habuit. Quamobrem, ut ab Episcopali „

copali Dignitate deponeretur, est cit. Sed huic depositioni viriliter obstitit Joannes XV. Pontifex, ad quem ea occasione scripsit Hugo epistolam à Puteano relatam : sed in ea illud vel maximè observandum est, quod protestatur Rex, se summi Pontificis, licet de crimine Læsæ Majestatis ageretur, judicium non declinare. Addit enim statim post verba suprà relata; *Hoc ex integro affectu dicimus, ut intelligatis, & cognoscatis nos & nostros, vestra nolle declinare judicia*, ac re ipsa in suam Sedem restitutus est Arnulphus.

9. Nihil frequentiùs videas inculcatum in actis à Puteano relatis, ac in aliis, quæ à Curiis sæcularibus Galliæ emanant, vel etiam in libris Scriptorum sæcularium illius Regni, quàm Regem, ejusque Officiales esse Protectores, ac vindices sacrorum Canonum; ab eis abusus circa Canonum violationem mediis appellationibus, quæ tanquam ab abusu dicuntur, emendari; eam esse veram libertatem Ecclesiæ Gallicanæ, ut secundùm Canones ei vivere liceat; & alia his similia, quæ speciem præseferunt eximiam : sed cùm ad particularia capita descenditur, Canonibus violationem Canonum substitutam deprehendis, ut multis jam exemplis comprobavimus. Tale est, quod continetur sub numer. 24. hujus capitis 36. circa quod versamur. Legibus enim tùm Ecclesiasticis, tùm Civilibus, vetitum est, ne Clericis in rebus, quas ex Ecclesia perceperunt, Parentes, aut Propinqui succedant, ut alibi ostendimus; & tamen hic variis statutis consuetudinariis probatur Propinquiores Cognatos succedere Beneficiariis : etiam in fructibus à beneficiis provenientibus. Itaque Ecclesiæ libertas est, servandorum Canonum obligatione solvi : Ecclesiæ bona, resistentibus Canonibus in familias sæculares transferri.

10. Quod de Regularium Ordinibus, Monasteriis, ac disciplinâ, circa capita 32. 33. & 34. est dictum, ad Universitates, & Scholas publicas accommodandum est, quas negat Puteanus cap. 37. sine autoritate, ac consensu Regis reformari, nedum constitui posse.

11. Trigesimum octavum caput inscribitur; *De exemptionibus Ecclesiarum, Capitulorum, Abbatiarum, & Monasteriorum à Prælatis legitimis, & ordinariis*, sub quo titulo collocat nonnulla monumen-

menta , ex quibus conſtat olim Epiſcopos privilegia ſpiritualia, Reges verò temporalia Monaſteriis conceſſiſſe, ut Monachi majori cum quiete Deo inſervirent , ſed continet etiam aliqua Senatus-conſulta circa exemptionem Capitulorum ab Epiſcopali juriſdictione,quæ materia fori Eccleſiaſtici,non ſæcularis eſt , ut per ſe patet:hic igitur nihil concludendum eſt,niſi Curias ſæculares,poſtremis præſertim temporibus , cauſarum Eccleſiaſticarum cognitionem uſurpaſſe,ut ſupra notavimus.

CAPUT XII.

De ſubſidiis à Clero Regi Franciæ,aut ſummo Pontifici præſtandis:ad duo ultima capp. Puteani.

1. ÆQuum eſt , ut ſubſidia & Regibus , & ſummis Pontificibus à Clero Gallicano aliquando conferantur , de quo Puteanus in duobus ultimis capitibus. Sed cùm Eccleſiæ bona ſacra ſint , iniquum eſt , ut in eis exigendis ſummus Pontifex à conſenſu Regiorum Officialium pendeat;Rex autem, quæ ſibi neceſſaria duxerit,non expectato ſummi Pontificis conſenſu, exigat.

2. Profert quidem Puteanus capite 39.num 10 Bullam Bonifacii VIII. declarantis,Regibus Franciæ licere, occurrente neceſſitate,à Clericis ipſis ſubditis , ad tutionem Regni auxilium pecuniarium accipere , inconſulto etiam Romano Pontifice. Sed ſufficit modò huic conſtitutioni aliam in corpore juris clauſulam, & ab eodem Bonifacio editam opponere,ſcilicet ; *Clericis Laicos* de Immunit.Eccleſ.in 6. quam ſuum robur aliquandiu obtinuiſſe conſtat , ex eo quod Clemens V.ad inſtantiam ejuſdem Regis, cujus favore ad ſummum Pontificatum evectus fuerat , eam temperavit , ut patet Clem. unica de Immunit. Eccleſ. ita tamen , ut Decreta Concilii Lateranenſis tertii ſub Alexandro III cap 19.& Lateranenſis IV.ſub Innocentio III. cap. 46. obſervari voluerit ; *Quæ*, inquit , *nos ſub obteſtatione Divini judicii præcipimus obſervari*.Gloſſa ſuper verb.*Quoniam ex conſtitutione*. *Rex Franciæ*,

cia, inquit, *qui fuit passiva causa constitutionis, fuit activa causa revocationis*; atque adeò æquum est, ut Gallia revocationis conditionem impleat; præsertim cùm executionem Conciliorum generalium præcipiat.

3 En igitur Concilii Lateranensis IV. cap. 46 quod alterius Concilii etiam Lateranensis Decretum commemorat. *Adversus Consules, ac Rectores Civitatum, & alios, qui Ecclesias, & viros Ecclesiasticos tallliis, & collectis & exactionibus aliis aggravare nituntur, volens immunitati Ecclesiasticæ Lateranense Concilium providere, præsumptionem hujusmodi sub Anathematis districtione prohibuit: Transgressores, & Fautores eorum, excommunicationi præcipiens subjacere, donec satisfactionem impendant competentem. Verùm si quando forsan Episcopus simul cum Clericis tantam necessitatem, vel utilitatem prospexerint, ut absq; ulla coactione ad relevandas utilitates, vel necessitates communes, ubi Laicorum non suppetunt facultates, subsidia per Ecclesias duxerint conferẽda: prædicti Laici humiliter, & devotè recipiant, cum actione gratiarum* PROPTER IMPRUDENTIAM TAMEN QUORUNDAM, ROMANUM PRIUS CONSULANT PONTIFICEM, CUIUS INTEREST COMMUNIBUS UTILITATIBUS PROVIDERE.

4. Huic autem conditioni, postulandæ summi Pontificis licentiæ, paruerunt, tùm Reges subsequentes, ut testatur Henricus Spondanus ad annum 1336. & aliis in locis, tùm ipsemet Philippus IV. ut scribit Odericus Raynaldus ad annum 1306. num. 4. Alia ministrat exempla ipsemet Puteanus cap. 40. præsertim num. 2. & 5. ut nemini dubium esse possit, quin Reges Christianissimi lege illâ teneantur.

5. Si verò Clerus non expectato Papæ consensu, Regibus subsidia conferre se posse arbitratus est, justas luit suæ libertatis pœnas: aut verius, quia oblitus libertates suas in observandis Conciliorum generalium Decretis se reposuisse, à præcepto Concilii Lateranensis IV. recessit, jugum sibi tùm Decimarum, tùm Doni gratuiti imposuit; quod nescio an unquam deponet. Commodum id quidem plerisque Deputatis, qui eâ ratione Principis gratiam promerentur, ex qua maxima aliquando beneficia consequuntur; sed reliquo Clero grave, cujus quidem donum est gratuitum, quia mercedem non sperat, sed nescio an ità voluntarium.

6. Si quandò Reges bellum, aut aliud negotium suscipiunt, quod Religioni conducat, dubium non est, quin Ecclesia teneatur eis necessaria subsidia subministrare. Cùm enim, ut sæpè notavimus, bona Ecclesiæ, Dei bona sint, in quos possent convenientius sumptus impendi, quàm in perferendam Dei notitiam ad barbaras & infideles gentes, aut ad tuendam fidem, & Religionem in terris Christianorum. Sic Philippo II, sic sancto Ludovico, aliisque Regibus Galliæ concessæ sunt Decimæ, & alia adjumenta temporalia, ut Christianis Infidelium tyrannide oppressis opem ferrent, aut ut hæreticos in proprio regno comprimerent.

7. Sed numquid etiam ob temporalem Regni necessitatem possent hujusmodi subsidia ex bonis Ecclesiasticis colligi? Sanè securitas Ecclesiarum, & bonorum Ecclesiasticorum cum incolumitate status politici conjuncta est, præsertim cùm ab hostibus Infidelibus, aut hæreticis impetitur. Itaque tunc Ecclesia Regem ejus ope indigentem juvans, propriis etiam rationibus consulit.

8. Verùm necessitatibus Regni, quibus opitulari tenetur Ecclesia, non intelliguntur, Regium magnificentia, Imperii merè sæcularis propagatio, aliæve rationes omninò temporales. Patet enim eum usum longè ab illo distare, cui destinatum est sacrum Ecclesiæ patrimonium; metuendumque esset, ne non tàm juvaretur Rex, aut Regnum, quàm concitaretur ira Divina, si quæ ad Divinum cultum, ad Ministrorum Christi, & Pauperum alimoniam deputata sunt, expensis profanis consumerentur.

9. Statuerat Rex Clotharius tertiam redituum Ecclesiasticorum sui Regni partem fisco addicere, consentientibus (non tamen omninò liberè) Episcopis, sancto Injurioso Episcopo Turonensi excepto, qui ab aliorum sententiâ discrepans Regem ab eo consilio deterruit, eam objiciens rationem, fore ut Deus Regnum Clothario auferret, si ipse bona Deo consecrata tolleret. Rem narrat his verbis Gregorius ejusdem Sedis Episcopus Hist. Franc. lib 4. cap. 2. *Denique Clotharius Rex indixerat, ut omnes Ecclesiæ Regni sui tertiam partem fructuum fisco dissolverent. Quod licet inviti, cùm omnes Episcopi consensissent, atque subscripsissent, viriliter hoc B. Injuriosus respuens subscribere dedignatus est dicens, si volueris res Dei tollere, Dominus Regnum tuum velociter auferet*

feret, quia iniquum est, ut Pauperes, quos tuo debes alere horreo, ab eorum stipe tua horrea repleantur. Et iratus contra Regem, nec vale dicens abscessit. Tunc commotus Rex, timens etiam virtutem B. Martini misit post eum eum muneribus, veniam precans, & hoc quod fecerat damnans, simulque rogans, ut pro se virtutem B. Martini Antistitis exoraret.

10. Antistites in Concilio Meldensi congregati Carolo Calvo constanter, sapienterque declararunt mala, quibus tunc Gallia premebatur, Ecclesiasticorum bonorum usurpationi esse adscribenda. Quò circa prudenter Baronius ad annum 850. *Francorum*, inquit, *tunc quidem enituit robur, cùm in Regibus cultus pietatis excelleret, elanguit, cùm defecit, & Ecclesiæ sunt prostitutæ Laicis, quorum redditibus non sunt illi roborati, vel erecti, sed enervati penitusq; depressi. Luxerunt ista, & aperuerunt ea Principibus ipsis Reverendissimi Patres in Meldensi Concilio, & ad putridum vulnus opportuna apposuere remedia, sed recusavit ille* (Carolus Calvus) *ea omnia suscipere; unde justo Dei judicio factum est, ut, qui latas à sanctis Patribus leges subire renuit, à Northmannis coactis sit durissima suscipere jura; & qui Ecclesiarum bona Laicis tradebat, coactus sit sua largiri Northmannis. Sed sicut nulla est secuta emendatio in Rege, ità nec quievit Northmannorum flagellum in manu Dei.*

11. Philippus Augustus Rex Franciæ, cum Othone Imperatore certamẽ initurus, militibus suis spem victoriæ suadebat, hâc oratione, quæ refertur à Rigordo in historia de ejus gestis ad an. 1215 *Rex autem antequã congrederetur, hâc brevi & humili oratione suos fuit milites allocutus: in Deo tota spes & fiducia nostra est posita. Rex Otho, & exercitus suus à Papa excõmunicati sunt, qui sunt inimici & destructores rerum S. Ecclesiæ & pecunia, quâ eis stipendia ministrantur, de lacrymis Pauperum, & de rapina Ecclesiarum Dei, & Clericorũ acquisita est. Nos autem Christiani sumus, & communione & pace S. Ecclesiæ fruimur; & quamvis peccatores simus, tamen Ecclesiæ Dei consentimus, & Cleri pro posse nostro defendimus libertates. Undè præsumere fiducialiter debemus de Dei misericordia, qui nobis licet peccatoribus dabit de suis, & de nostris hostibus triumphare.* Divinum numen sibi maximè propitium expertus est, reportatâ gloriosissimâ victoriâ. Plura leguntur in historiis, & in orationibus à Clero Gallicano ad Reges habitis, ex quibus constat Deum iniustam bonorum suorum acceptationem, etiam facultatum, legitimè partarum spoliatione ulcisci.

12. Quam-

12. Quamobrem, ut ex Decreto Concilii Lateranenſis ſuprà citato colligitur, principiò cauſa conſideranda eſt, ne ſi perperàm capiantur Eccleſiæ bona, non tam adjutorium Regi, quàm pernicies conquiratur: deindè ſervandus eſt modus, id enim, quod ultrà neceſſitatem exigitur, injuſtè uſurpatur. Quæ ratio ubique, ſed maximè tunc valet, cùm non Eccleſiæ, aut Religionis, ſed Regis aut Regni res agitur. Tunc imprimis ex fiſco depromenda ſunt, quæ poteſt ſuppeditare. Quippè cùm Fiſcus, aut ut Galli vocant, Domanium ideò Regibus reſervatum ſit, ut hinc fierent ſumptus, quos aut juſtitiæ diſpenſatio, aut hoſtium propulſatio, aut alia negotia ad Populi quietem conducentia requirunt; tum, ſi publica deficiant, recurrendum ad privata, & profana: Quoniam ſicut ab initio debuit unuſquiſque pro ſua facultate, Regni neceſſitate Principi conferre ea, quibus indigebat ad curandum bonum publicum; ità cùm prima non ſufficiunt, tenetur eâdem ratione nova ſuperaddere. Sed ſi eaſit hoſtium potentia, & Civium egeſtas, ut Rex impar ſit præſtandis ſumptibus, niſi Eccleſia opem ferat; tum denique Eccleſiaſtica bona in ſubſidium vocabuntur.

13. Quocircà mirum videtur cur Galli, qui ſuas libertates tunc maximè ſibi adhibendas cenſuerunt, cùm ſummus Pontifex, aut, ut ipſi dicunt, Curia Romana ſubſidium aliquod poſtulabat, quod gravius videretur, id duram ſervitutem reputantes, ut habetur hiſt. Univerſ. Patiſ. tom. 5. &c. Tamen Eccleſiæ Gallicanæ Libertatibus accenſeant ius, quod Regi tribuunt, hujuſmodi ſubſidia exigendi ab Eccleſiis ſui Regni, dum iis opus habet. Sed magis adhuc mirum, quod ſummum Pontificem aſſerant nihil obtinere poſſe ſine conſenſu, ac licentia Regis; Regi autem ſummi Pontificis conſenſum neceſſarium non eſſe? Puteanus cap. 22 & 29. Carol. Fevret. lib 1. cap. 8. numer. 6. & 7. quaſi minor adhibenda eſſet cautio, dum bona Deo conſecrata in juvando Principe ſæculari expenduntur, quàm dum à Chriſti Vicario in Eccleſiæ utilitatem ſunt inſumenda, aut in ea Rex plus haberet autoritatis, quàm Papa.

14. Non ea fuit olim, ut ſuprà inſinuavimus, Chriſtianiſſimorum Principum, ac Cleri Gallicani ſententia, quandoquidem

quidem ſummi Pontificis aſſenſu confirmari optabant dona, quæ Regibus conferebantur, etiam in Eccleſiæ utilitatem convertenda. Exſtant tum in medii temporis, tum in alterius ſæculi Conciliorum Oecumenicorum actis conceſſiones Decimarum ad præſtandos belli Infidelibus inferendi ſumptus, legi poſſunt acta Concilii generalis Lateranenſis ſub Innocentio III. Anno 1215. Concilii generalis Lugdunenſis ſub Innocentio IV. Anno 1245. Concilii generalis Viennenſis Anno 1311. Vita Benedicti XII Papæ. Concilium generale Lateranenſe ſub Leone X. anno 1517. &c. Philippus V. Romani Pontificis conſenſum tunc tantum ſibi non expectandum volebat, cùm eâ neceſſitate urgeretur, quæ Romam adeundi tempus non concederet.

15. Sed numquid ſufficit Cleri Gallicani voluntas? Expedit certè tum Regis, tum Eccleſiaſticorum virorum ſaluti, ut non ſuffi iat. Quàm enim verendum eſt, ne plurimi eorum, qui Comitiis generalibus Cleri interſunt, aut metu, aut ſpe ducantur ad elargiendos Eccleſiaſticos reditus, quorum ipſi minimam partem pendentes, maximam ex alienis bonis liberaliter profuſis uſuram ſe conſecuturos confidant. Quot enim ſunt ſecundi ordinis Clerici, qui primum ambientes, eoque ſe non poſſ. ſine Principis favore aſcendere intelligentes, ejus captandæ benevolentiæ occaſionem avide arrepturi ſunt? Quot ex utroque ordine, qui aut plura, aut pinguiora Beneficia exoptant? Quot deniq; qui Regi placendum, aut ſaltem non diſplicendum, etiam cum bonorum Eccleſiaſticorum diſpendio, arbitrantur, prætexentes temporalium jacturam Regiâ in ſpiritualibus protectione abundè compenſandam? Cùm igitur conſenſus hujuſmodi debeat Regi eſſ. ſuſpectus, etiam á ſummo Pontifice confirmatus: quantò magis excluſâ illâ confirmatione. Præſertim cùm Clerici Diſpenſatores ſint, non Domini.

16. Adhuc majus imminet periculum Eccleſiſtici ordinis Viris, (quorum eſſet ad ſanctorum Antiſtitum exemplum hriſtianiſſimo Principi ſignificare, quàm pernicioſum ſit, Chriſti patrimonium in uſus non neceſſarios, & profanos convertere) ſi præpoſterâ in Regem liberalitate conſcientiam ejus compeſcant: ſi propriis utilitatibus inhiantes, Beneficiorum, quorum ſunt Procuratores ſubſtantiam prodigant: iiſque facultatem adimant reſtaurandorum, ornandorumque Templorum, alendorum pauperum, aliorumque bonorum operum præſtandorum.

17. Denique ſicut, niſi juſta cauſa ſubſit, nec Regis, nec Cleri conſcientia tuta eſt in imponendis ſubſidiis : ita utrorumque ſalus periclitatur, niſi, ceſſante causâ, removeatur ab Eccleſia onus. Quid enim juvat præceſſiſſe optimum bonorum Eccleſiaſticorum uſum, ſi pravus, aut inutilis ſuccedat ?

18. In his, quæ ſuggeſſimus, fideliter cuſtodiendis vera conſiſtit Eccleſiæ libertas, in illis contemnendis gravis eſt Sponſæ Chriſti ſervitus. Ejus quidem inpræſentiarum dulcis apparet fructus, ſed maximum eſt periculum, quod qui non metuunt, aut de bonorum Eccleſiaſticorum conditione, aut de Divina juſtitia rectè non ſentiunt.

19. Metu illo ſe affici pluries teſtati ſunt religioſi Principes, præſertim Carolus Magnus in pluribus Capitularibus; *Novimus*, inquit, Capitular. 8. Anno 803. relato in Capitularibus lib. 7. qui eſt 3. Benedicti Levitæ cap. 132. *multa Regna & Reges eorum propterea accidiſſe, quia Eccleſias expoliaverunt, reſque earum vaſtaverunt, abſtulerunt, alienaverunt, vel diripuerunt, Epiſcopiſque & Sacerdotibus, atque, quod majus eſt, Eccleſiis eorum abſtulerunt, & pugnantibus dederunt. Quapropter nec fortes in bello, nec in fide ſtabiles fuerunt, nec victores extiterunt; ſed terga multi vulnerati, & plures interfecti verterunt, Regnaque & Regiones, &, quod pejus eſt, Regna Cœleſtia perdiderunt, atque propriis hæreditatibus caruerunt, & hactenus caret. Quæ omnia vitantes, nec talia facere, nec conſentire, nec infantibus, aut ſucceſſoribus noſtris exemplum dare volumus.*

20. In eodem Capitulari 8. refertur petitio Populi ad prædictum Imperatorem, in qua declaratur, quâ intentione, & quâ formâ bona Eccleſiis offerentur. Eſt autem forma hujuſmodi; *Offero Deo, atque dedico omnes res, quæ hac in charitula tenentur inſertæ, pro remiſſione peccatorum meorum, ac Parentum, & filiorum (aut pro quocumque illas Deo deliberare voluerit) ad ſerviendum ex his Deo in ſacrificiis, Miſſarumque ſolemniis, orationibus, luminariis, pauperum ac Clericorum alimoniis, & cæteris Divinis cultibus, atque illius Eccleſiæ utilitatibus. Si quis autem eas indè, quod fieri nullatenus credo, abſtulerit, ſub pœna ſacrilegii ex hoc Domino Deo, cui eas offero atque dedico, diſtrictiſſimas reddat rationes.* Huic formulæ ſubjunguntur iſta verba; *Ponit etiam in ea alias conjurationes, quas enumerare longum eſt.*

LIBER

LIBER UNDECIMUS,

In quo expenduntur aliorum Scriptorum Gallicanorum Sententiæ de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ.

PAuci hodie scribunt in Gallia, qui occurrentẽ autoritatis sum. Pontif. constringendæ, Regiæ verò amplificandæ, occasionẽ, idq; sæpenumero sub obtentu tuendarum suarum Libertatum, obviis ulnis non excipiant; ut ferè dixeris Galliam pœnitere, quod olim S. Sedem tantâ reverentiâ prosecuta fuerit, tantâ humilitate audierit, tanto zelo defenderit. Singulorum dicta persequi, neque est necessarium, & nimii, diuturnioriſque laboris opus est. Quamobrem præcipua tantùm Capita seligemus, ex quorum scilicet examine, de cæteris facilè feretur judicium; præsertim cùm etiam quæ hactenus dicta sunt, vel sola sufficere viderentur.

CAPUT PRIMUM.

De Libris Illuſtriſſimi Petri de Marca de Concordia Sacerdotii & Imperii, ſeu de Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ.

1. COmmota fuerat, non ſolùm Roma ſed etiam Gallia editis à Petro Puteano voluminibus, de quibus in ſuperiori libro diſputatum eſt. Quocirca juſſus eſt Illuſtriſſimus Petrus de Marca doctrinam illic contentam ita temperare, ut ſchiſmatis quidem, cujus prænuncia videbantur illa volumina, ſuſpicionem amoveret; Libertates tamen Eccleſiæ Gallicanæ illæſas, integraſque ſervaret. Munere ſibi demandato ad Regiorum Miniſtrorum voluntatem appoſitè, ſed non ſine præjudicio Eccleſiæ, functus eſt. Cùm enim Aulæ induſtriâ eſſet inſtructus, ita res componere conatus eſt, ut cuique parti ſatisfeciſſe videretur, licet revera unius tantùm cauſam egiſſet.

2. In quatuor libros opus ſuum diſtinxit; plures tamen pollicitus, fortè cum animo ſtandi promiſſis; fortè ut Eccleſia, ſi quatuor primis ſe læſam doleret, ſperaret poſterioribus hanc ſibi reſarciendam injuriam, quod aliquoties inſinuat, & in libris ipſis, & in Apologiis ſuis. Quatuor illis, quatuor alios addidit Stephanus Baluzius poſt mortem Autoris, ab eo tamen, ut aſſerit, compoſitos, in quibus ita non reſarcitur, ut etiam augeatur damnum ab aliis illatum. Et quantum ex poſtremis Marcæ operibus, ſive manuſcriptis, ſive etiam typis excuſis conjicere licet, doctrinam in illis contentam, antequam publici juris fierent, in aliquibus ſaltem Capitibus immutaturus erat. Nec enim illi ipſi ſunt, quos promiſerat; vel ſaltem non omnia continent, de quibus ſe acturum ſpoponderat.

3. In libro primo ſummi Pontificis Dignitatem, & autoritatem plurimum commendat, & confirmat ut ſtatim Lector arbitretur, eum non minùs pro tuendis Sanctæ Sedis juribus, quàm pro vindicandis Libertatibus Gallicanis certare. Sed lectis libris

bris sequentibus oritur suspicio, in primo ipsum benevolentiam captare voluisse, ut in aliis lædens minùs offenderet; nam in eo etiam verba quædam Ecclesiæ minùs æqua ab Autore de industria videntur interjecta, ut iis se tueri posset, si quando sibi posteriora prioribus contradicere objiceretur. In secundo libro Regiam Majestatem, & jurisdictionem, quantùm Pontificiam in primo, & ampliùs extollit. Potest certè utraque potestas seorsim, cùm utraque suprema sit, altera in spiritualibus, in temporalibus altera, usque ad Cœlum evehi. Sed cùm inter se comparantur, si aliò, quàm ad veritatem, & justitiam respiciatur, difficillimum, imò impossibile est, quæcumque ars adhibeatur, in justitiæ notam, & alterutrius potestatis, ac forsan utriusque querelas effugere.

4. Quid enim, ut hæc tantùm exempla proponamus, juvat autoritatem Romani Pontificis in condendis Legibus Ecclesiasticis, aut proferendis judiciis capite 8. 9. & 10. lib. 1. tàm solidis argumentis constituisse, quandoquidem capp. 15. 16. & 17. lib. 2. Autor probare contendit, leges illas non obligare in Gallia, nisi acceptentur; & expresè affirmat dicto cap. 16. num. 6. *Nihil obtrudendum esse fidelibus, quod eos offendere aliquo pacto possit; atque adeo legem Ecclesiasticam minùs commodam pro non scriptâ esse habendam*; In quo versabitur eximia illa summi Pontificis autoritas, si nullam habeant vim leges ejus, nisi acceptatæ fuerint, & si quæcumque minùs commodæ sint, pro non scriptis habeantur? Certè quæ commodæ sunt, sine Papæ mandato, imò sæpè contra ipsius mandatum, aut prohibitionem usurpantur.

5. Caput 10 & 11. ejusdem libri 2. Ecclesiæ suam jurisdictionem asserere videtur, licet revera Regiam ultra debitos terminos proferat. Nam cap. 10. num. 8. insinuat confirmationem Principum vim obligandi Canonibus circa disciplinam editis conferre, licet num. 13. laudato Facundi Hermianensis loco, ubi de Marciano Imperatore dicitur; *Ob hoc itaque vir temperans, & suo contentus officio, Ecclesiasticorum Canonum executor esse voluit, non conditor, non exactor:* addat Marca: *Hic est certus limes, quem Regiæ autoritati in his negotiis præfigere oportet, ne inconsultò trahamur ad eam adulationem, qua Principibus suis totius disciplinæ Ecclesiasticæ summam Græci deferebant.* Verùmtamen

men quod generatim Ecclesiæ concessisse videbatur, retractat cap. 11. numero 4. autoritate Joannis Scholastici Patriarchæ Constantinopolitani. Et ejusdem cap. 11. num. 3. Constitutiones omnes Justiniani circa res Ecclesiasticas defendit; quarum tamen multæ jurisdictionem Ecclesiasticam imminuunt, & unam, scilicet *de procatione verborum Consecrationis*, ipsemet Marca damnare coactus fuerat cap. *6.* num. *6.*

6 Cæterùm in prædicto cap. *11.* num. 3. Bellarmini, quem citat, circa impedimenta Matrimonii totam mentem non exprimit. Silet enim Illustrissimum illum Cardinalem docuisse, ut impedimenta à Constitutionibus Imperialibus inducta Matrimonium dirimerent, necessarium fuisse Ecclesiæ assensum, ab eo tempore, quo contractus ad Sacramenti dignitatem evectus est.

7. Ibidem n. *6.* cùm dixisset, *Principum eam fuisse mentem, ut nihil sibi licere putarent in eos Canones, qui editi fuissent à Conciliis Oecumenicis*; quia Oecumenicorum Conciliorum Canonibus nimium tribuisse sibi videbatur, conditionem statim adjecit, nempè si Canones fuissent *Edicto publicè recepti.* Sed quid si Edictum receptionis Edicto contrario revocetur. An Canones Edicto recepti, an Edictum receptionem revocans, prævalebit?

8. Tertius Marcæ liber ad Libertates Ecclesiæ Gallicanæ descendit, in quo, sicut & in secundo, licet modò in unam, modò in alteram partem declinet, ut neutram offendere videatur; eò tamen tanquam ad ultimum scopum pervenit, ut persuadere conetur ferè nullam esse summi Pontificis autoritatem in Ecclesiam Gallicanam, nisi Gallia, & præcipuè Rex consentiat. Nam postquam in tribus ultimis capitibus libri 2. acceptationem omninò necessariam esse, ut lex obliget, probare enixus est in 3. libro c. *15.* num. 4. acceptationem illam docet etiam esse necessariam, ut à Canonibus recedatur, & summi Pontif. dispensationes valeant. *At verò*, inquit, *si status publicus, aut recepta in Regno jura ledantur, amplectenda est sententia eorum, qui in universum dispensationes sine justa causa indultas, invalidas esse censet. Quod verũ esse in speciẽ, quam tracto hac collectione demonstratur. Vel dispensationes illæ sine legitima, & justa causa conceduntur, & hoc casu nullæ dicendæ sunt, propter ea, quæ superius allata sunt argumenta.* Sed quid si dispensatio in se justa sit, Ecclesiæ tamen Gallicanæ usui non conveniat

veniat? Tunc non solùm injusta, sed & invalida erit, eâ ipsâ ratione ex ejus Autoris mente. Prosequitur enim, *Vel probabili quadam ratione nituntur, respectu ejus habito, cui conceduntur; sed usui recepto in Ecclesia Gallicana repugnant, quo certa quædam regulæ è Canonibus & Decretis Pontificum petitæ, ita firmatæ sunt, ut juxta legum illarum naturalem conditionem perpetuæ apud nos esse debeant: hoc casu dispensatio carebit justâ causâ, quod attinet ad statum publicum Ecclesiæ Gallicanæ, atque ideo nulla erit.* Ne quis autem arbitretur, hoc provenire ex sola rerum utilitate, non autem ex voluntate pendere, adjungit; *Præcipuè cum dispensandi ratio in his negotiorum articulis, recepta non fuerit consuetudine aliquâ. Ut enim lex Ecclesiastica debet usu recipi; ita & dispensatio illius legis debet usu probari.* At, inquies, ratio & justitia regula erunt ejus, vel legum, vel dispensationum acceptationis. Commoditate metiendam esse pluribus in locis tradit in hoc libro tertio. Nam capite 6. num. 5. *Enim verò*, inquit, *in Gallia quod ad disciplinam attinet, Decretalium Constitutis locum damus, cum bonâ Romanorum Pontificum veniâ, quæ nostris rebus, & utilitati publicæ accommodatæ sunt. Quatenus Ecclesia Gallicana commodis expedit.* Et lib. 4. capite 1. numero 1. quatenus Ecclesiæ Gallicanæ commodis expedit ut *pro rerum ac temporum conditionibus, summi Pontificis Rescriptis juris rigor aliquando temperetur.* Et lib. 2. cap. 16. num 6. jam relato; *Legem Ecclesiasticam minùs commodam pro non scripta esse habendam.*

9. Nec in hoc dissimilis est apud Gallos Conciliorum Oecumenicorum, ac summorum Pontificum conditio, ut testatur Autor lib. 3. capite 7. num. 1. his verbis; *Libertates perinde tuentur, si de Concilii generalis novis Decretis, ac si de Romani Pontificis constitutionibus agatur.* Nec ad firmitatem illarum libertatum requiritur (si Marcæ credimus) ut Concilii generalis Decreto nitantur. Quin etiam subjungit; *Receptos mores & consuetudines Ecclesiæ Gallicanæ nostro usui commodas adeò retinemus, ut etsi Canone Concilii generalis destituamur, quo illa firmata sint, tamen ab iis nobis discedendum esse non censeamus.* O mira firmitas! quæ, licet *Canone Concilii generalis destituta*, à nullo potest Concilio Oecumenico, à nullo Pontifice concuti!

10. In quarto libro agit de legum executione, quæ hodie per

per appellationes ab abusu procurari dicitur ex parte Principum, sed de his appellationibus dicemus libro sequenti. Porrò Masca in hoc libro, sicut in aliis, quamvis exempla usurpatæ jurisdictionis Ecclesiasticæ nonnihil temperare videatur, eò tamen semper redit, ut de consensu Principum omnia geri velit, ipsosque ita Canonum custodes constituat, ut ferè Dominos esse insinuet.

11. Capite primo numero primo monet, quæcumque apud veteres Principes in causis olim viguerunt, locum apud Gallos habere non posse, hinc tamen usum fori hodiernum confirmat; ut scilicet stent immota, quæ in usu sunt in Gallia, satisque sit, si in cæteris rebus, utpotè iniquioribus, antiquos non imitetur. Antiqui enim, verb. grat Imperatores, ut refert ibidem numero 6. *Deturbationem, quæ vacantem Ecclesiam redderet, sui arbitrii esse putabant. At vero*, ubi subjungit *pœnam illam expulsionis, cùm vacatione Episcopatûs hodie irrogare non possunt Principes.* Quidni etiã hodie, si olim? Citiùs enim provideretur à Rege Christianissimo Ecclesiis vacantibus, nec tamdiu Archiepiscopo caruisset Parisiensis, si expectandus non fuisset consensus Eminentissimi Cardinalis Retzii, ut illi præficeretur Illustrissimus Petrus de Marca. Nonnè vox illa, *hodie*, potestatem illam olim penes Principes fuisse indicat? si ad jus Regium pertinebat, desuetudine sopiri, sed non extingui potuit. Vide quàm facilè subverti possint, quæ Marca Ecclesiæ reservat, si stent aliæ illius sententiæ.

12. Prætermitto quamplurima, quæ in iisdem libris confutatione, vel saltem examine indigerent, quia licet ad argumentum nostrum pertinere videantur, minùs tamen afferunt detrimenti; Exempl. grat. 3. capp. 10. 11. & 12. immensa ferè beneficia Ecclesiæ Romanæ à Regibus Francorum collata fuisse contendit Marca, quorum tamen pars magna multis dubia est, ab aliis falsa omninò judicatur, licet Reges Christianissimos olim de Ecclesia Romana, & de summis Pontificibus optimè meritos fuisse nemo possit negare. Verùm quoniam eò tendit hæc beneficiorum commemoratio, ut quæ in Gallia contrà jus commune aguntur, privilegio Ecclesiastico fulciantur: ego Ecclesiæ Gallicanæ nec debitæ gloriæ, nec veris privilegiis invideo, dummodò, quod unum mihi cordi est, prætextu liberalitatis, aut libertatis debita summo Pontifici obedientia

non

non negetur, miſerrima ſervitus non inducatur, neque poteſtas Eccleſiaſtica opprimatur à ſæculari.

13. Dum placet Eccleſiæ ſuos Benefactores aliquo privilegio inſignire, id ego ſervitutem, aut poteſtatis ſæcularis abuſum non auſim appellare, præſertim cùm hinc alii ad ſimilia erga Chriſti ſponſam officia incitentur. *Non eſt*, inquit Marca lib 3 c. 10. n. 8. jam ſupra relato, *cur cæteri Principes nobis invideant, benigniorem erga Reges noſtros Romanæ Sedis remiſſionem. Certent nobiſcum liberalitate, tunc integrum illis erit de privilegiis quoque nobiſcum certare.* Sed viderint Galli ne gloriam à Majoribus ad ſe propagatam denigrent, ſi quæ illi generosè, ac ſine ulla ſpe retributionis ab hominibus conſequendæ, præſtiterunt, ipſi hodie ſibi perſolvi velint; ne pro beneficiis temporalibus collatis, jura ſpiritualia longe pretioſiora poſtulent, aut per vim uſurpent; neve privilegiis ſe tueantur, quæ nunquam extiterint. Sanè ex utriuſque juris diſpoſitione fruſtrà allegantur, quæ non exhibentur.

14. Circa ſecundum tomum non immoror: tum quia ex iis, quæ continet, plurima jam aliâ occaſione diſcuſſa ſunt; tum quia, ut ſuprà inſinuavi, non dubito, quin ſi Autor diutiùs vixiſſet, multa fuiſſet immutaturus; tum denique quia ſumma quatuor illorum librorum argumenta egregiè ſunt ab aliis v. g. Joanne David, Chriſtiano Lupo, Emanuele Schelſtrate tractata. Quæ in 5. de Legatis continentur, eò præſertim ſpectant, ut ſine conſenſu Regio nihil in Gallia moliantur, de quo in capitibus tibus præcedentibus dictum eſt occaſione Petri Puteani. Circa librum 6. qui eſt de Conciliis pauca dicemus capite ſequenti: nam pleraque ad praxim modernam non attinent. Quæ in 7. & etiam initio 4. de judiciis Eccleſiaſticis, præcipuè de Epiſcoporum depoſitionibus perperam ab Autore ſcripta ſunt, validè impugnavit prædictus Joannes David Doctor Pariſienſis integro volumine. Quæ autem in 8 de Regalia diſputata ſunt, abundè illuſtrata fuerunt, editis tùm Latinè, tùm Italicè, tùm Gallicè ſcriptis. Plura continet liber 4. Eccleſiaſticæ juriſdictioni ac veræ illius libertati infeſta, quæ nos aliquantò diutiùs diſtinebunt.

CAPUT II.

De autoritate Principum circa Concilia, in particulari circa con-vocationem illorum, ac præsentiam, & præsidentiam in illis.

1. MUlta intercedunt discrimina, inter Synagogam & Ecclesiam : sed illud inprimis quod magis spiritualia sint hujus bona, magis spiritualis ejus jurisdictio, spititualibus armis sese tueatur. *Non secundùm carnem militamus*, inquit S. Paulus 2. Corinth. 10. *nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt.* Porrò arma illa cùm sæpè parùm à malis Christianis reformidentur, ab Infidelibus contemnantur, solâ interdum patientiâ opus est. *Ecce*, inquit Christus ad Apostolos, *Ego mitto vos, sicut agnos inter lupos.* Lucæ 10. 3.

2. Sed licet Ecclesiam suam Christus ad patiendum, quàm ad resistendum persecutionibus, & ad injurias perferendas, quàm ad ulciscendas paratiorem velit; tamen præter curam, quam ipsemet de illa gerit juxta promissionem suam; *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Matth. ult. Principes ideò ad fidem vocavit, aut fideles ad Principatum evexit, ut autoritate suâ malos comprimerent, & Matrem suam ab hostibus, aut inobedientium filiorum infestationibus liberarent. *Intra Ecclesiam potestates necessariæ non essent*, inquit Sanctus Isidorus Hispalensis de summo bono lib. tertio capite 53. *nisi, ut quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem.*

3. Verùm quod Christus tanquam officium, & debitum Principibus erga Ecclesiam imposuit, hoc politici tanquam jus, & autoritatem in ipsam interpretantur, & quos ille sponsæ suæ constituit custodes, protectores, & defensores, ipsi arbitros, duces, ac Dominos efficiunt: quam ut matrem colere, audire, ac sequi Christiani omnes tenentur, ei ut ancillæ præcipere, ac leges ponere suadent. Quid enim aliud est, Principibus tribue-

re

te facultatem non solùm Ecclesiam ad Concilia convocandi, sed etiam Conciliis tractanda proponendi, ita ut de aliis deliberare non liceat : Ordinem ac modum præscribendi, à quo si recedatur, inane sit quidquid fiat : Decreta Conciliorum confirmandi, sine qua confirmatione robore careant : Judicata suspendendi ; donec novo judicio, aut novo examine probata fuerint [1] Concilia, ex quibus libuerit Episcopis conflandi: Jurisdictionem aliundè non habentibus conferendi : Causam unius Provinciæ, alterius Provinciæ, Episcopis definiendam committendi : aliaque similia præstandi. Hæc sunt ex Petro de Marca Imperatorum Romanorum in Ecclesia jura. Præsenserat illa omnia, si crudè dicerentur, horrorem Christianis animis incussura. Quamobrem capite primo in fine num. 1. ei commotioni occurrere festinat his verbis, jam suprà indicatis ; *Quæcumque apud veteres Principes in causis olim viguerunt, locum apud nos habere non possunt.* Quid ni etiam apud vos? An quia hæc olim à Principibus usurpata sunt, contra Ecclesiæ libertatem, & jura, per vim, ac sine legitima facultate ? Nequaquam. Sed quia, inquit, *immutata aliquantisper disciplina antiquum illum ordinem nullo pacto admittere potest.* Itaque si rursus immutetur aliquantisper disciplina, quæcumque apud veteres Principes olim viguerunt, locum apud Gallos habere poterunt; quoniam, ut ait Marca cap. 5. initio; *quemadmodum Imperii Romani mole in varias partes dissecta Galliarum Provincia in victoriæ præmium Francorum Regibus, Divini numinis auspiciis, cesserunt, ita etiam Imperii jura plenè, & integrè cum illis communicata sunt.*

4. Ex iis pleraque adeò manifestè cum rationis, ac fidei regulis pugnant, ut proposuisse, confutasse sit. Et sanè ipsum etiam Autorem illorum puduisset, nisi pro suo more interjectis aliquibus verbis emollisset. Ne quis autem arbitretur ea in usum evocari posse, expendenda sunt exempla, quæ profert ; rarò enim aliud genus probationum adducit, aut adducere potest; pro causis tam malis militare nequeunt rationes, quarum falsitatem, aut debilitatem detegere in promptu non sit ; sed priùs quæ alibi de Conciliis diximus, pauca quædam adjiciemus. Nec enim necesse est quæcumque de illis scripsit Dom. de Marca minutim expendere.

5. Licet consensus Principum ad congreganda Concilia de facto necessarius sit, ac possint ipsi etiam de jure illorum congregationem impedire, cùm justis de causis metuunt aliquid contra sua, vel Regni jura moliendum; ut tempore Ludovici Pii, & aliàs, quamvis rarissimè contigit: tamen convocandi Concilii jus omne penes Principes reponere, injustum, & Ecclesiæ pernicioſissimum est. Hinc enim Principes colligerent, licere sibi pro libitu ea vel permittere, vel vetare, ex quo maxima damna pateretur Ecclesia, quippè quorum remedia vix nisi à Conciliis sperari possint. Hoc demonstrat ipsiusmet Galliæ exemplum, in qua jam dudum nulla habita sunt Concilia Ecclesiastica, etiamsi desierint causæ suspicionum, quæ Reges à permittenda Synodorum congregatione deterrebant: undè fit, ut quæ in Conciliis Provincialibus determinari solebant, ad Tribunalia sæcularia perferantur, in detrimentum jurisdictionis, & libertatis Ecclesiæ.

6. Habita sunt in Imperatorum, & Regum Palatiis nonnulla Concilia, ut Nicænum primum in aula Palatii Constantini, quemadmodum tradit Eusebius lib. 3. vitæ Constantini cap 12. Sextum pariter sub Constantini Pogonati Imperio in ea Regiæ parte, quæ Trullus dicebatur. In Gallia non solùm Reges voluerunt; sed & Præsules aliquando postularunt congregari in Palatio Concilia; adeò certi erant integram sibi, plenamque fore suffragiorum libertatem. Sed absurdum esset inde concludere omnia in Palatiis congreganda esse, quasi aptior esset tractandis rebus Divinis locus Principis, quam ipsius Dei Basilica Cocilium Constantinopolitanum Primum celebratum est in sacra Æde Sanctorum Martyrum Pantaleonis & Marini, Ephesinum in Æde B. Mariæ, Chalcedonense in templo S Euphemiæ, Nicænum secundum in Basilica Metropolitana illius urbis, Constantinopolitanum quartum in Ecclesia S. Sophiæ, & alia ferè omnia, præsertim generalia, in aliis Ecclesiis. Certè quæ ratio Aulicis hominibus suasit penes Principem esse, si libuerit, locum Conciliis assignare Palatium (puta ut Principes commodiùs interessent, ac suâ præsentiâ Episcopos continerent, moverent, & inflecterent) eadem suadet non esse jus illud tribuendum Regibus. Nihil enim est tam necessarium cuilibet Congregationi, maximè verò Ecclesiasticæ, quàm libertas, quæ plurimùm autoritate sæculari debilitatur; imò etiam

iam Aulicorum propriis cupiditatibus impulsorum, artibus, ac potentiâ sæpè omninò tollitur.

7. Prodest quidem præsentia Principis optimè rerum Ecclesiasticarum notitiâ instructi, & erga Religionem affecti. Verùm cùm experientia docuerit, optimorum etiam Principum Religionem à Ministris, vel etiam à perversis Episcopis seduci non rarò posse, præstat integram hujusmodi cœtibus libertatem relinquere, ac Ecclesiasticis viris Divina & Ecclesiastica negotia tractanda dimittere; expeditque, ut Principes Conciliis Provincialibus, & Nationalibus, in quibus maximè reformidaretur illorum potentia, non intersint. Factum id quidem aliquoties, ut diximus, præsertim sub secundæ Dynastiæ Regibus, quorum erat autoritas necessaria ob collapsam & ferè extinctam in Gallia disciplinam Ecclesiasticam, ac innumeras pene difficultates, quas vix superasset Ordo Ecclesiasticus sine auxilio Principum, qui se ad id præstandum promptos, ac devotissimos exhibeant. At verò cùm hodie Regii Officiales in id conspirasse videantur, ut Ecclesiasticam autoritatem deprimant, vel potiùs in Regem, ac in se transferant, verendum esset, ne Rex Christianissimus illorum, qui, dum propriis utilitatibus laborant, jura Regia videntur curare, consiliis inductus, etiam præter suam intentionem Ecclesiastica jura læderet, Episcopis plerisque dissentire non audentibus. Justum esse hunc timorem multorum Episcoporum Aulicis artibus injustè ac per vim depositorum exempla, quæ alibi recensuimus, fidem faciunt. Quamobrem octava Synodus Oecumenica Principum in Conciliis præsentiam necessariam non esse declaravit, imò & absentiam optavit, à Conciliis præsertim non Oecumenicis.

8. Ea est hodie Principum sæcularium potentia, ut metuendum eis omninò non sit, ne quid in hujusmodi cœtibus adversus eorum jura statuatur; ac, si quid fortè incautè decretum fuerit, quod displiceat, facilè illius executionem impediant. Itaque minimè dubium est, quin illorum præsentia minùs sit ad Regias rationes tuendas necessaria, quam suffragiorum libertati contraria.

9. Certè si Conciliis Principes adesse non debent, multò minùs præesse, si præsidentia autoritatem significet. Hæc enim ad Ecclesiam pertinet, id est ad eum Episcopum, qui cæ-

tetis, vel jure ſuo, vel ex delegatione ſuperior ſit. Ejus eſt primum locum occupare, determinanda proponere, ſuffragia rogare, ac juxta illorum pluralitatem concludere. Olim quidem aliquando Principibus in Gallia, dum conventibus intererant, primus locus concedebatur; ipſi ſententiam Epiſcoporum poſtulabant, aliquando etiam proprio nomine Decreta edebant. At illa propriè Concilia Eccleſiaſtica non erant, ſed Regni Comitia, in quibus ſæcularia etiam tractabantur negotia, & Laici jus habebant ſuffragii. Nam cauſæ ſpirituales ab Epiſcopis ſeorſim definiebantur; dum autem aliæ cauſæ Eccleſiaſticæ diſcutiebantur, Principes quaſi Eccleſiaſticæ diſciplinæ promotores à Summo Pontif. rogati, & ab Epiſcopis acceptati, non autem quaſi Judices, multò minùs tanquam Præſides Eccleſiaſtici, aderant, nec ſuo nomine Canones quaſi conditores, ſed quaſi Protectores promulgabant.

10. Antiquum Comitiorum Gallicanorum ordinem deſcribit Hincmarus in Epiſtola ad Epiſcopos quoſdam Galliæ ex Adelardo; *Quæ utraque tamen*, inquit cap. 35. *ſeniorum ſuſceptacula ſic in duobus diviſa erant, ut primò omnes Epiſcopi, Abbates, vel hujuſmodi honorificentiores Clerici abſque ulla Laicorum commixtione congregarentur. Similiter Comites, vel hujuſmodi Principes ſibimet honorificabiliter à cætera multitudine primo mane ſegregarentur, quouſque tempus ſive præſente ſive abſente Rege occurrerent: & tunc prædicti ſeniores more ſolito, Clerici ad ſuam, Laici verò ad ſuam conſtitutam Curiam, ſubſelliis ſimiliter honorificabiliter præparatis, convocarentur. Qui cùm ſeparati á cæteris eſſent, in eorum manebant poteſtate, quando ſimul ſeparati reſiderent, prout eos tractandæ cauſæ qualitas docebat, ſive de ſpiritualibus, ſive de ſæcularibus, ſeu etiam commixtis. Similiter ſi propter quamlibet diſcendi, vel inveſtigandi cauſam quemlibet convocare voluiſſent & recompertâ diſcedere, in eorum voluntate manebat.*

11. Quamquam, ut verum fatear, tantus erat olim Principum cum Eccleſia conſenſus, ut mutuis potiùs officiis inter ſe decertarent, quàm poteſtatis limites ſcrupulosè ſobſervarent. Dummodò libera eſſent Epiſcoporum ſuffragia, cætera olim non tanti eſſe momenti judicabantur, ut concordiæ ac commodis, quæ ex concordia inter utramque poteſtatem ad bo-

bonorum commune unanimiter tendentem consequuntur, anteponenda viderentur. Quamobrem ea exempla, in quibus Principes, quæ ad Prælatos Ecclesiasticos pertinent, exercere videbantur, in legem vertenda non sunt, cùm dispar sit rerum status, ac diversæ circumstantiæ. Sed de his satis. Parùm enim hodie Principes de præsentia illa in Conciliis solliciti sunt, quippe qui vel absentes id quod optant, nullo negotio consequantur.

CAPUT III.

De materia in Conciliis tractanda; de jure suffragii, ac de confirmatione, & executione Canonum.

1. QUemadmodum Episcoporum cura ad cuncta se extendit, quæ ad animarum suæ Diœcesis salutem pertinent, scilicet fidem, mores, ac disciplinam; ita Episcoporum in Concilio Provinciali Congregatorum cœtus iis omnibus providet pro tota Provincia, & insuper causas ipsorummet singularium Episcoporum definit: quibus cum in propriis Diœcesibus nullus sit superior, æquum est, ut præmineat Concilium Provinciale, reservatis tamen summo Pontifici causis majoribus, ac semper exceptâ ejus, & Concilii Oecumenici autoritate, quæ sine dubio Provincialis Concilii potestate major, ac superior est.

2. Equidem si res ipsa sine circumstantiis spectetur, is quasi naturalis ordo est, ut Episcopus primùm suæ Diœcesi prospiciat. Si quæ gravis difficultas occurrat, ad Metropolitanum & Concilium Provinciale illam proferat. Si nec illic definiri queat, ad summum Pontificem recurratur. At verò incidunt aliquando tempora, cùm prætermisso illo ordine necesse statim sit ad supremum tribunal accedere: ac tunc iniquum esset, ut cum evidenti justitiæ detrimento, obirentur omnes illi gradus, qui, ne justitia vio-

violaretur, instituti, ac distincti sunt. Imò tam frequens posset esse vel fidei, vel morum, vel disciplinæ, vel justitiæ periculum, ut universim certi cujusdam causarum gravissimarum generis cognitionem trahere ad se, ac Episcopis interdicere, summus Pontifex deberet.

3. Miror quî potuerit ea cogitatio in mentem venire Domino Petro de Marca, ut scriberet pluribus in locis non licere Conciliis alia tractare, quàm quæ à Principe proposita fuissent. *Inter jura Regia*, inquit lib. 6. cap. 22. num. 3. *& hoc etiam eximium est, ut Conciliorum cognitionem Principes inter certos limites coerceant, servato quoque ordine præscripto.* Nunquamne igitur Ecclesiæ licebit disciplinam collabentem firmare; collapsam restituere; abusus corrigere; crimina plectere, nisi id à Rege præscriptum sit? Quid si (quod avertat Deus) Rex hæreticus, aut etiam Ecclesiæ hostis evaderet? Quæcumque statuerent Episcopi, si fortè coire possint, nullius roboris forent, defectu propositionis Regiæ?

4. Certè in iis, quæ ad fidem, & bonos mores, ad quæ omnis refertur Ecclesiastica disciplina, spectant, soli Episcopi Judices à Christo constituti sunt. Principi quidem justa præcipienti parendum est: justum autem est ejus præceptum, cùm Ecclesiæ Decretum custoditi jubet; justitia tamen illa Decretorum, atque adeò robur ad obligandum coram Deo Canonibus inest, antequam Principis autoritate confirmetur.

5. Superest unicum dubium, sed maximi momenti, utrùm scilicet Principes sint Ecclesiæ Decretorum meri executores, an an cum cognitione causæ, ita ut, si quid obscuritatis, aut difficultatis emergat, possint Canones interpretari. Id quidem juris videntur velle sibi vendicare Reges Christianissimi, eorumque Senatus, cùm de causis Ecclesiasticis per appellationem ab abusu ad se delatis, eo ferè ordine, iisdemque formulis judicant, quibus utuntur in judiciis sæcularibus, in quibus ex legibus civilibus jus dicendum est. Verùm licet possint potestates sæculares executionem Canonum non urgere, dum in particularibus casibus dubitant, an locum habere debeant hujusmodi Canones, propter circumstantias, quæ repugnare videntur: tamen si ex verbis ipsis Canonis oriatur difficultas, quo sc. in sensu accipienda sint, quæ-

ve

ve fuerit conditorum mens, ſtandum eſt trito illi Juris utriuſque axiomati; *Unde jus prodiit, interpretatio quoque procedat.* Cap. *Inter alia* de ſent. excom. cum ſuis concord. & ll. 9. 10. 11. Cod. *de legibus.*

6. Sanè cùm interpretatio illa, de qua loquimur, vim quodammodò legis obtineat, ſi liceret Principibus Canones interpretari, penes illos eſſet omnis legum Eccleſiaſticarum poteſtas, ipſíque, non Epiſcopi, quos ad hoc Spiritus Sanctus poſuit, regerent Eccleſiam Dei. Non ſolùm enim executio, ſed & judicium in illorum eſſet poteſtate. Alia fuit Eccleſiæ, ſed & Principum ipſorum mens, quorum exempla variis in locis, prout ſeſe obtulit occaſio, adduximus.

7. Adeò lucent Eccleſiaſtici juris regulæ, ut eorum etiam viſum feriant, qui oculos claudere videntur, ne videant, quæ ſibi non arrident. Quis non laudet æquitatem Petri de Marca, & eum, ad defigendos Eccleſiaſticæ ac ſæcularis juriſdictionis terminos, arbitrium lubens non conſtituat, audiens quomodò circa Canonum executionem ſuas Eccleſiæ partes, Principibus ſuas, ſervet lib. 4. cap. 1. numer. 2. *Si proprie loqui velimus*, inquit, *executio Canonum juriſdictionem Eccleſiaſticam reſpicit : cujus partes ſunt, ut judicia Canonica reddat; pœnis canonicis, ideſt excommunicatione, degradatione, & ſuſpenſione, & cæteris ejuſmodi reos plectat, & ut omnia uno verbo complectar, ligandi & ſolvendi Pontificium exerceat. Tuitio verò Canonum à Principibus pendet, quæ Canonum cuſtodiæ proſpicit, & nullitatem rerum adverſus Canones geſtarum aliquando declarat, atque omnia in integrum reſtituit, ſed ultra non progreditur, ſcilicet ad executionem Canonum, quam ab Epiſcopis implendam indicit. Non ergò eadem autoritate in rebus Eccleſiaſticis, ac in rebus ſæcularibus Principes utuntur.* Æqua videtur ſententia; ſi quis tamen verba attentè conſideret, in eis Autoris ingenium deprehendet. Nam Principibus executionem Canonum, quæ ſine cauſæ cognitione fieri poſſet, negat, declarationem nullitatis geſtorum adversùs Canones concedit: quo prætextu negotiorum omnium judicium ad ſe trahere poterunt. Eccleſiæ eſt illam nullitatem declarare, Principum autem, poſt hu uſmodi declarationem, Eccleſiam juvare ad omnia in integrum reſtituenda. Sed quid largitur Eccleſiæ Marca? Non vult ut Princeps Canones exequatur, ſed ei tribuit, ut eorum executionem

Patriarchis & cæteris Episcopis præcipiat,& malè gesta corrigat. Non enim vult observari gradus ad custodiam Canonum, quam Principibus tribuit. *Lex decernitur à principe post constitutos Canones, quæ eorum executionem Patriarchis & cæteris Episcopis præcipit. Eadem lex in acta Præfectorum Prætorio refertur; qui unà cum Præsulibus Provinciarum violari Canones prohibent. Et, si infracti fuerint, eâ de re ad Principem referant, qui malè gesta corriget.* Præposterus est ordo, nisi in executione, sicut in conditione Canonum, Ecclesia præcedat. Non enim debent Principes illorum executionem pœnis à se constitutis urgere, quamdiu pœnis spiritualibus Ecclesia illam executionem obtinet: *ut quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem,* quemadmodum loquitur S. Isidorus Hispalensis de summo bono lib. 3 cap. 53.

8. Sed quod addit ibidem prædictus Marca, Ecclesiasticam jurisdictionem manifestè lædit; *Inter cæteras autem pœnas, quas in Episcopos, & Clericos eâ lege constituit* (Justinianus scilicet Novell. Const 123. *Frequens est expulsio à Sacerdotio; quam vi constitutionis suæ fieri diserte præcipit, aliosque in depulsorum locum subrogari.* Depositionem Episcoporum, & aliorum institutionem vi Canonis, aut sententiæ Ecclesiasticæ, non autem constitutionis Principis fieri debere indubitatissimum est. Nec juvat, quod affert Marca numero sequenti, Justinianum in Musæo suo cum peritioribus Episcopis de rebus Ecclesiasticis tractare solitum. Quis enim nesciat nullo unquam tempore defuisse Præsules, etiam doctrinâ conspicuos, qui Principibus Ecclesiæ jurisdictionem usupantibus abblandirentur.

9. Nisi Author desiderio protendendæ Principum jurisdictionis excæcatus fuisset, quomodo potuisset non advertere primum exemplum; scilicet Anthimi à Sede Constantinopolitana remoti, id, quod probare intendit, validissimè confutare. Etenim quamvis Anthimus ab Ecclesia Trapezuntina in Diœcesi Pontica, ad Sedem Constantinopolitanam sola Theodoræ Augustæ authoritate, absque Synodi judicio translatus fuisset, atque adeò Canones apertè violasset, nec ulla videretur requiri causæ cognitio; tamen Justinianus S. Agapeti Romani Pontificis sententiam expectavit, eamque deinde executus est, Invasorem illum expellens. Hoc nihilominùs exemplo utendum sibi

sibi putavit Marca (ita scilicet efficacia sunt ejus argumenta) quia Marianus libellum in actis Synodi Constantinopolitanæ sub Mennâ actione prima insertum, & ab omnibus Provinciæ Hierosolymitanæ & secundæ Syriæ Abbatibus subscriptum, Justiniano adversùs Anthimum obtulit, in quo leguntur hæc verba; *Vos pissimi, valentes ipsos extraponere, tamen Canonicum judicium à Romano Pontifice in ipsum Anthimum, & in prædictos Hæreticos benefaciendo audire voluistis*, & cætera, quæ Marca non est ausus referre, quia manifestè contraria sunt ei, quod hinc concludit; liberum scilicet fuisse Justiniano Anthimum removere, quamvis id à Pontifice Romano fieri maluerit. Vox illa, *valentes* potentiam Imperatoris innuit, non autem jus, ut manifestè patet ex sequentibus, quæ apertissimè declarant, necessarium omninò fuisse Romani Pontificis judicium, ut res legitimè gererentur, & ejus executorem tantùm fuisse Justinianum. Eam habent sententiam illa verba; *Canonicum judicium à Romano Pontifice in ipsum Anthimum, & in prædictos hæreticos benefaciendo audire voluistis.* Maximè cùm ageretur de causa fidei.

10. Sed ne conjecturis locus daretur, aut interpretationibus, ipsimet authores protinùs probant, debuisse Justinianum Romani Pontificis audire sententiam, eique exequendæ suam operam præstare. Subjungunt enim; *Illo persuasi, qui dicit: interroga Patrem tuum, & annuntiabit tibi, seniores tuos, & dicent tibi.* Ne quis autem illa de consilio interpretaretur, non de præcepto, prosequuntur in hunc modum: *& Apostolo dicente. Obedite Ducibus vestris, & subditi estote; ipsi enim vigilant pro animabus vestris tanquam rationem reddituri, &c.* Postea Imperatorem obsecrant, ut Agapeti judicium exequatur; *Obtestamur itaque vestrum Imperium (licèt temerarium quid faciamus) per magnum Deum Salvatorem nostrum Iesum Christum, qui protegat honorabile Imperium vestrum, & omnem inimicum, & hostem propter vestram rectam fidem vobis subjiciat, non contemnere justum judicium prædicti S. Viri, sed ipsum exequi, & Ecclesiam Dei, ac totum mundum liberare à peste Anthimi, & prædictorum Hæreticorum.*

11. Secundum exemplum est Irenæi post binas nuptias, contra Canones Apostolicos, Tyriorum Episcopi facti, & ab Ecclesia nullâ prævia damnatione canonicâ, solo Principis Imperio dejecti. Sed primo tenuis authoritatis est in hac

materia exemplum Theodosii Junioris, quem in aliis multis ultra suæ potestatis limites constat excurrisse per id maximè tempus, cùm abfuit à Curia sancta Pulcheria. Secundò ex eo, quod Imperatoris Edictum sententiæ Synodicæ meminerit, non sequitur nullam præcessisse. Cùm enim & antea, & post Episcoporum destitutio sub Imperatoribus etiam hæreticis, ut Constantio, fieri non consueverit, nisi post alicujus, vel legitimi, vel illegitimi Concilii judicium, cur in isto tantùm casu, ac paucissimis aliis, prætermissum hunc ordinem putabimus? Tertiò, etsi revera prætermissus est, cur ex isto exemplo potiùs quàm ex innumeris aliis contrariis, juris controversia dirimenda esset; præsertim cùm illud juri communi repugnet? Quartò sed colligitur ex epistola 110. Theodoreti, quæ est ad Domnum Episcopum Antiochenum, postulatum ea de causa fuisse Concilium. In ea enim epistola Theodoretus postquam probavit, ritè ordinatum fuisse à se Irenæum, quem multifariam commendat, addit; *Et impium ducimus hominem condemnare, qui multis & variis rebus optimè gestis est exornatus.* Petebatur igitur ab Episcopis condemnatio Irenæi.

12. Minus valet tertium exemplum, scilicet Petri Moggi à Sede Alexandrina Zenonis Imperatoris jussu expulsi. Destituebat enim, & restituebat impius Zeno Episcopos, tanta cum temeritate, sæpe tanta cum injustitia, ut mirum sit non puduisse Petrum de Marca in eius exemplis Principum jura fundare. Eundem Petrum Moggum, quem anno 477. à Sede Alexandrina Zeno dejecit anno 482. in eandem Sedem hæreticus hæreticum revocavit. Petrum Fullonem hæreticum Apollinaristam, & Eutichianum Antiochenæ Ecclesiæ amoto Martyrio, præfecit. Timotheum Ælurum sacrilegum ab Ecclesia Alexandrina destituit, & restituit; & alia patravit his similia.

13. Potest in hac etiam parte versatile Autoris ingenium observari. Numer. 1. distinguens tuitionem Canonum ab executione, istam Ecclesiæ, illam Principibus tribuit: Numer. 4. Principibus in executionem Legum ad Canonum tuitionem editarum, facultatem concessit, Episcopos à suis Sedibus expellendi, & alios subrogandi, quod tribus exemplis suprà dictis probare conatus est numer. 5. & 6. In hoc ultimo nume-

mero vulnus Ecclesiæ illatum linit declarans, *hæc omnia à Principibus acta jure quodam extraordinario ; idq; in apertissima Canonum violatione, quæ nullâ causa cognitione, nec Iudiciorum solemnibus indigebat ; sed in mera facti executione versabatur.* Quibus verbis nonnihil restricta videtur Principum in Episcopos licentia. Sed ne Principes de illa restrictione quærantur, rursus asseritur illis Episcoporum expulsio à Sede. *Deturbationem enim illam*, inquit, *quæ vacantem Ecclesiam redderet, sui arbitrii esse putabant.* Sufficiet sanè Principibus hoc arbitrium; cognitionem enim causæ necessariam non fuisse dicentibus quis contradicet? Num fiunt inquisitiones à Ministris Regiis, antequam in exilium mittantur per litteras, parvi sigilli, quæ in Gallia, *de Cachet*, dicuntur, qui ad Aulæ voluntates ægrè se accommodant? Iterum in Episcoporum Sedes aliorum subrogatio, sine sententia canonica, ita injusta unicuiqu apparet, ut ab ea Christianissimi Reges, qui aliquam Religionis, ac justitiæ laudem consecuti sunt, semper abstinuerint. Fatetur ergo Autor, quod *pœnam illam expulsionis, cum vacatione Episcopatus hodiè irrogare non possunt Principes, ob eas causas*, inquit, *quas tom. 2. exponam.* Tomum secundum etiamsi plus 20. annis supervixerit, ipse publici juris non fecit, ut certò scire possimus, quæ sint illæ causæ. Sed vox *hodie* justum creat timorem, fore ut causæ illæ, Principum intentioni, si pœnam expulsionis cum vacatione Episcopatus irrogare voluissent, nequaquam obstitissent.

CAPUT IV.

De autoritatè Imperatoribus à Domino de Marca tributa circà judicia Ecclesiastica.

1. OBservat Marca lib. 4. cap. 2. duplici modo restitutos ab Imperatoribus violatos Canones, scilicet vel latis legibus, quibus innovationes ultra progredi vetarent, vel amotâ specialiter alicujus Canonis violatione, si quis ad eos querelam suam deferret. Hujus ultimi modi quatuor profert exempla. Primum Eusebii Dorilæi Episcopi, apud Impera-

torem Marcianum de injuriis sibi à Dioscoro illatis conquerentis. Secundum Bassiani Ephesini quondam Episcopi, eidem Imperatori se injustè depositum exponentis. Tertium Eunomii Nicomediæ in Bythinia Episcopi, auxilium ejusdem implorantis adversus Anastasii Nicæni, à quo usurpatam suæ jurisdictionis partem querebatur, invasionem. Quartum S. Athanasii ad Constantinum confugientis adversus Arianos. Sed hæc exempla docent, quomodò se gerere debeant Principes, dum ab Episcopis, aut aliis, eorum invocatur autoritas ut scilicet querelas hujusmodi ab Ecclesia examinari, & terminari procurent; quemadmodum Marcianus trium supradictorum Episcoporum Libellos ad Concilium Chalcedonense, cujus actis inserti sunt remisit. Actione namque prima judicata est causa Eusebii, & Talionis pœna, idest depositio indicta Dioscoro, à quo depositus fuerat. Confirmata ast actione 11. & rursus 12. addito quodam temperamento, Bassiani depositio. Actione 13. dirempta est controversia de juribus Episcoporum Nicomediæ & Nicænæ.

2. Sed quare ad Marcianum confugerant, si Concilii erat eas causas judicare? Primo quia tantus erat rerum in Concilio tractandarum numerus, ut metuerent illi Episcopi, ne sine litteris Imperatoris non audirentur. *Quoniam*, inquit Eunomius in Libello, quem Valentiniano, & Marciano porrexit, *audientia in dilationem cedit, & formidamus ne fortè dimisso Concilio jura nostra vacuentur; supplicamus nutu Vestræ Majestatis audientiam nostram sine dilatione fieri.* Deinde ut libentiùs exequendo judicio Imperatores operam præstarent, eo magis necessariam, quod vis illata plerumque dicebatur. Denique ut Concilium maturiùs, ac benevolentiùs causas discuteret, ac terminaret.

3. Illustrius & attentione dignius est quartum exemplum, nimirum S. Athanasii, quem asserit Marca numer. 4. à judicio Concilii Tyrii ad Constantinum Magnum appellasse, eo appellationis genere, quod Galli, *tanquam ab abusu* nuncupant. Ecquis hujusmodi appellationes damnare auderet, si tanti viri autoritate, ac exemplo gloriari possent? At certè S. Athanasius ab inimicis suis opprimi, & crudelissimam mortem subire maluisset, quàm Ecclesiasticæ jurisdictioni tam lethale vulnus infligi, quale hodiè in Gallia patitur ab appellationibus,

nibus, *tanquam ab abusu*. Expendamus exempli vim. Imperator Constantinus, qui jam pluries, scilicet Episcopis Concilii Nicæni, & Donatistis, ut tradunt Sozomenus lib 1. cap. 17 Ruffinus lib. 1. cap. 2. Nicæphorus Callistus lib 8. cap. 16. S. Optatus Milevitanus lib. 1. contra Parmenianum, S. Augustinus epistola 166. declaraverat Episcoporum judicium ad se non pertinere, victus tamen importunis Arianorum precibus tandem concessit, ut Synodus Tyri in Phœnicia haberetur sexaginta Episcoporum, quos, ut libuit, elegit, vel potiùs quos Ariani voluerunt, ad quos scripsit Imperator; *Scripsi ad quos volebatis Episcopos, ut vestras curas & sollicitudines præsentia & laboribus suis adjuvarent* apud S. Athan. Apol 2. Misit quoque illuc Dionysium Comitem virum Consularem, ut omnia ordinatè, ac pacificè geri curaret. Episcopi congregati omnem judiciorum ordinem pervertentes, accusati inimicos, inter Judices admiserunt: imò ipsi inimici suspectissimos homines, & apertissimos hostes delegarunt ad recipienda contra ipsum testimonia, quæ illo, & absente, nec vocato recepta sunt. Instat S. Athanasius cum Episcopis Ægyptiis, tum apud Episcopos, ne delegationem à paucis decreram communi calculo approbent, tum apud Comitem, ne causa in tanta legum omnium violatione definiatur. Sanctus ille Patriarcha nullam justitiæ, nullam Religionis speciem in illo, non judicio, sed latrocinio, servari animadvertens, ad Constantinum ipsum recurrit, impetravitque, ut Episcopis evocatis, ipso præsente Imperatore, vim sibi posset illatam explicare. At Eusebiani, confictâ novâ calumniâ, eâque corruptis quibusdam testibus, qui olim à partibus Athanasii steterant, probatâ, Constantinum ementito illo crimine, ita commoverunt, ut S. Patriarcham in Galliam relegaret. Quia nimirùm S Præsul accusabatur, quasi minatus fuisset se impediturum, quò minùs frumentum ab Ægypto Constantinopolim quotannis deferretur, quod huic urbi plurimum incommodi fuisset allaturum.

4. Quo circa primò notandum est Concilium illud Tyrium non solùm non legitimum, sed nequidem Ecclesiasticum habitum fuisse, ut demonstrat epistola Concilii Alexandrini an. 339. quæ directa est ad omnes Ecclesiæ Catholicæ Episcopos,

copos; *Quâ fronte* (inquiunt Patres hujus Concilii, *talem conventum Synodum appellare audent, cui Comes præsedit? Et ubi speculator apparebat & Commentariensis, sive Carcerarius pro Diaconis Ecclesiæ adventantes introducebat? Ubi Comes verba faciebat, cæteri præsentes in silentio erant, vel potiùs Comiti obsequium suum accommodabant. Ubi quod communiter Episcopis placuit, ab illo impediebatur..... In summa dilectissimi, qua species sibi Synodi, ubi vel cædes vel exilium, si Cæsari placuisset, constituebatur.* Et inferiùs. *At præclari Eusebiani quo veritatem scriptaq; sua obliterent, nomen Synodi suis actis prætexunt, cùm res ipsa negotium Imperatorium, non Synodale haberi debeat, quippe ubi Comes præsideat, & Milites Episcopos sub satellitio cingant, & Imperatoria Edicta, quos ipsi volunt, coire compellant..... Si veluti Episcopi sese Indices volebant esse, quid opus erat vel Comite, vel Militibus, aut Edictis, ad coeundum, Imperialibus?* An ex hujusmodi cœtu duci debuit argumentum, quo Principibus jus quæratur delegandorum Judicum in causis Episcoporum? An hinc probari possent appellationes tanquam ab abusu, nisi fortè ab abusu sæcularis potestatis? Non enim appellavit Athanasius Constantinum tanquam Judicem criminum impositorum sibi, vel rei in legitimo Concilio gestæ; sed vim sibi sub Comitis autoritate factam ab Imperatore, qui eum miserat, reparari postulavit.

5. Appellaationis quidem mentionem faciunt Episcopi Orientales, qui se à Concilio legitimo Sardicensi segregaverant, & seorsim se congregarant, in epistola sua Synodica apud S. Hilarium in fragmentis. Sed ipse S. Athanasius Apologiâ secundâ non appellationem à sententia Ecclesiastica, sed querelam adversùs hostes suos se detulisse profitetur his verbis. *Nos autẽ adito Principe, qui Synodũ indixerat, in qua ipsius Comes præsiderat, Eusebianorũ scelera patefecimus.*

6 Notandum est secundò, S. Athanasium Concilii Tirii autoritatem non approbasse, licet ad illud accesserit: quia nimirùm invitus. *Mi hi* inquit Apol. 2. *scribitur ut adsim, atque adeò necessitas veniendi injungitur, ut nisi venirem, invitus adducerer.*

7. Denique S. Athanasius ad Constantinum recurrit, non per appellationem à judicio legitimi judicis, sed per supplicationem adversùs vim, Imperatoris ipsius autoritate sibi illatam in cœtu inimicorum, præsidente Comite ac'opitulantibus militibus, S. Patriarchæ adversariorum furori obsequentibus.

tibus. Quocirca S Athanasius, ut à Concilio legitimo sua causa discuteretur,à Constantino postulavit:vel,si petitio adeò justæ repelleretur , saltem iniquis adversariis ad se opprimendum arma Imperator non ministraret:ideoque & suam innocentiam , & illorum iniquitatem sibi exponi pateretur. Constantinus autem intelligens,quò Athanasii preces tenderent, simul pollicitus est , & causam ad Concilium tanquam ad legitimum Tribunal deferendam,& se nihilominus partes auditurum,ne non Canonum executioni,sed eorum violationi patrocinaretur.*Imperator*, inquiunt Episcopi Concilii Alexandrini apud S.Athanasium Apol.*2. rei indignitate motus scriptis suis accusatores citat, suamq; ipsius audientiam promittens,simulq; Synodum indici jubet.*

8 In hoc etiam capite curavit Autor verbis quibusdam lenioribus , Ecclesiæ de usurpata sua iurisdictione conceptum dolorem mitigare. Nam numer. 4. cognitionem de iudiciis Ecclesiasticis ab Imperatoribus suscepta dicit; *Eo tantùm fine, ut illis de violentia constaret,quam deindè amoveri procurarent.* Sed num. 6. ait, *Dolum,calumniam,& hostium,qui in illo Concilio* (Tyri) *judices sedebant,gratiam,Athanasio,& Ægyptiis occasionem dedisse, ut Judicis Ecclesiastici cognitionem ad Consistorium Principis transferrent.* Quando autem prætextus *doli,calumniæ, Judicum suspicionis* deficiet volentem iudicia Ecclesiastica trahere ad Principes?

9.Adde,quod numer.3.dixerat,non solùm Canonum custodiam Principibus commissam esse,sed etiam Civium, & præcipuè Clericorum patrocinium,& tranquillitatis publicæ curam ad eos spectare.Quâ occasione nulla erunt judicia Ecclesiastica, quæ ad Principes non pertineant, cùm nulla sint,in quibus Cives , vel etiam Clerici injuriam sibi per violatos Canones factam non obtendant,si causâ ceciderint.

CAPUT V.

De autoritate Principibus attributa circa alios jurisdictionis articulos.

1. GRaviùs & apertiùs iura Ecclesiæ violant, quæ Marca cap. 3. eiusdem libri 4. Principibus tribuit, quare invidiam, in quam se incursurum agnovit, avertere his verbis numer. 1. fatetur, *Quamvis pleraque à nostris moribus sint aliena, atque adeò in usum deduci non possint, quin apertè Sacerdotii, & Imperii concordia violetur* Quæ verba nos ab onere illa examinandi liberarent, nisi periculum esset, ne, mutatis *Gallorum moribus*, justè usurpari posse crederentur.

2. Primò ergò Imperatores Romanos à Sacerdotibus interpellatos dicit, Judices dare potuisse, sed Clericos, qui de negotiis Ecclesiasticis sententiam ferrent. Id si ita intelligeret, ut licuerit Imperatoribus consensum, imò, & operam dare, ut congregaretur Concilium cujus erat de illis judicare, non facilè redarguendus esset, & menti ejus faverent testimonium Concilii Milevitani II. quod refert, & exemplum, quod hîc repetit Imperatoris Marciani, qui Bassiani à Sede Ephesina depulsi, & Eusebii Dorylæi Episcopi causas remisit ad Concilium Chalcedonense. Sed quod ait num. 3. *Non solùm autem eis Episcopis judicium delegabant, qui ordinario jure intra Provinciam suam judicium ferre possent; sed etiam extra Territorium jurisdictionem aliquando prorogabant.* Hoc, inquam, aliquando de facto, nunquam sine injuria contigit.

3. In eo enim exemplo, quod attulerat numer. 1. Cæciliani scilicet à Donatistis injustè damnati, Constantinus dum Donatistas graviter objurgavit, ut fatetur Autor, quod se criminis Ecclesiastici Judicem esse postularent, satis testatus est, se Judicibus extraordinariis causam delegare non potuisse, quamvis importunitati Donatistarum cesserit. Non enim jurisdictionem delegatam confert, nisi qui ordinariam formaliter aut eminenter possidet. Præterea, cùm summus Pontifex causarum hujusmodi legitimus esset Judex, ordinem

nem Canonicum ſequebatur Conſtantinus, partes ad eum mittens. Epiſcopos autem, quos Melchiadi adiunxit, cùm ex eius eſſent Patriarchatu, Judices eſſe cum illo nihil vetabat. Nec tamen ſoli tres illi, quos miſerat Conſtantinus, judicio interfuerunt cum Melchiade, ut patet ex illis S. Auguſtini verbis epiſt. 166. *Quod & factum eſt in urbe Romæ Præſidente Melchiade Epiſcopo illius Eccleſiæ cum multis collegis ſuis.* Et clariùs ex S. Optato Milevitano, qui lib. 1 contra Parmenianum quindecim Italos Epiſcopos, quorum nomina & Eccleſias recenſet, cum ſupradictis conveniſſe teſtatur, ut ex novemdecim conflatum fuerit Concilium.

4 Cæterùm S. Auguſtinus epiſtolâ 162. non adſtruit juriſdictionem Melchiadis à delegatione Imperatoris, quaſi Pontifex ab eo poteſtatem aliquam mutuatus fuerit (ea enim erat cauſæ conditio, ut abſque Romano Pontifice rit èdefiniri non poſſet, quemadmodum confitetur ipſe Marca) ſed Donatiſtis os obſtruit, ne Judicem incompetentem fuiſſe conquerantur; tum quia legitimus erat; tum quia fuerat à Conſtantino, à quo ipſi Judices poſtularunt, nominatus. *An fortè*, inquit S. Auguſtinus, *non debuit Romanæ Eccleſiæ Melchiades Epiſcopus cum Collegis tranſmarinis Epiſcopis illud ſibi uſurpare judicium, quod ab Afris 70. ubi Primas Tingitanus præſedit, fuerat tentatum Quid quod nec ipſe uſurpavit: rogatus quippe Imperator, Judices miſit Epiſcopos, qui cum eo ſederent, & de tota illa cauſa quod juſtum videretur, ſtatuerent. Hoc probamus & Donatiſtarum precibus, & verbis ipſius Imperatoris.* Undè convincuntur Donatiſtæ Melchiadem recuſari ab ipſis non poſſe, utpotè à Conſtantino, à quo ipſi Judices petierant, aſſignatum.

5. Sed quâ ratione probat Marca iſtam facultatem Imperatorum, Judices aliundè juriſdictionem non habentes, committendi? Autoritate S. Cyrilli Patriarchæ Alexandrini, & Memnonis Epiſcopi Epheſiorum, conquerentium in libello, quem Concilio Epheſino porrexerunt, in cujus actis habetur parte ſecundâ act. 4. ſe à Joanne Antiocheno depoſitos, licet ille *nec per leges Eccleſiaſticas, nec per Imperiale Decretum poteſtatem haberet*; ex quibus ultimis verbis infert Marca, per Imperiale Decretum poſſe conſtitui Epiſcoporum Judices, qui aliundè juriſdictione in illos careant, ut Patriarcha Antiochenus in Patriarcham Alexandrinum, & in Epiſcopum Epheſinum nullam

lam habet. Infirmum sanè argumentum. Nam eo tempore concurrebant Imperatores cum autoritate Ecclesiastica ad convocationem Conciliorum, in quibus tractabatur depositio Episcoporum. Ad illum igitur usum, qui tunc frequentissimus erat propter rationes alibi notatas, non ad jus quoddam imaginarium, aut certè sacrilegum, deponendorum autoritate sæculari Episcoporum, referenda sunt hæc verba Cyrilli, & Memnonis. Etenim libellus sic incipit; *Pium* (Imperatorum nostrorum) *Edictum, & nos & vestram Sanctitatem in hanc Ephesiorum Metropolim, eâ de causa convenire jussit, ut & rectum Apostolicæ Fidei decretum communi sententiâ confirmetur, &c.* Huic Ephesini Concilii convocationi opponunt, quæ de conventiculo Joannis Antiocheni dicunt; *Nec per leges Ecclesiasticas, nec per Imperiale Decretum potestatem habuit, quâ fultus, vel quempiam ex nobis judicare, vel omninò simile quidpiam attentare posset.* Evidentiùs demonstraturi erant duo illi Episcopi depositi sententiæ adversùs se latæ injustitiam, etiam Imperiale Decretum excludendo: non quod posset tale Decretum jurisdictionem non habenti conferre, sed quia colorem aliquem, aut excusationem apud homines prætexuisset Antiochenus Patriarcha, si ad Episcopos sibi non subditos judicandos Imperiali Decreto coactus fuisset: ut ergò & prætextum necessitatis obediendi Principi, & legitimam excusationem concurrentis Imperatoriæ autoritatis cum Ecclesiasticâ ad convocandum Concilium, in quo depositi fuerant, atque adeò & fundamentum, & colorem justitiæ omnis defuisse ostenderent, etiam Imperialis Decreti defectum commemorarunt.

6. Non est prætermittendum quod ait Marca, Imperatores judicia à Patriarcha, vel Metropolitano, si qua esset contra eos suspicio, ad aliam Provinciam olim transtulisse. Nescio enim, an non hinc fortassis aliqua Galliæ Parlamenta patrocinium acersèrent illi abusui, quo aliquando, interverso Tribunalium Ecclesiasticorum ordine, partes ad Judices non suos mittunt, etiam ubi de censuris agitur. Marcæ arridet mirum in modum gesta Theodosii Junioris, quia cùm ad concedenda, quæ rogabatur, puerili facilitate promptus esset, plurima patravit legitimam suam superantia potestatem. Refert igitur Marca exemplum Theodosii Junioris, qui judicium Ibæ Edessenorum Metro-

tro-

tropolitani, nec non Joannis, & Danielis Episcoporum Provinciæ Osrhoænæ de hæresi accusatorum, à Domino Patriarcha Antiocheno, apud quem jam fuerat lis contestata, ad Photium Episcopum Tyri, & Eustathium Berytr Provinciæ Phœniciæ, cum Uranio Himeriorum Episcopo avocavit, quod patet ex ejus rescripto inter acta Concilii Chalcedonensis act. 10. Sed usurpatum fuisse judicium illud ex ipsa rei naturâ fit evidens.

7 Sanè si hæc potestas penes Principes esset, Canonum non solùm tuendorum, sed etiam evertendorum facultatem haberent; cum à Conciliis etiam generalibus statutum sit, ut causarum Ecclesiasticarum judicia in propriis Provinciis exerceantur. Is enim est, nominatim Canonis Nicæni sensus, ad quem respexerunt S. Joannes Chrysostomus, & Theophilus Alexandrinus, cùm Arcadius Theodosii Junioris Pater Theophilum à S. Joanne Chrysostomo, & mox S. Joannem Chrysostomum à Theophilo judicari præcepisset. Nam Imperatoris delegationem hujusmodi uterque tanquam Canonibus contrariam improbavit, quippe cum neuter alteri esset subditus: eam tamen Theophilus, qui, quo minùs adversum se usurparetur, institerat, adversus S. Chrysostomum acceptavit, aliâ in eum mensurâ utens, quàm quæ adversus Theophilum ipsum à S. Joanne Chrysostomo adhibita fuerat. Constat hoc epistola ejusdem sancti ad sanctum Innocentium primum. *Cùm Theophilus*, inquit, *causam dicere nollet, meque urgerent Accusatores ejus, vocavit nos Imperator pientissimus, & jussit, ut iremus ad locum in quo ille agebat, & illic ea, quæ contra illum dicebantur, audiremus. Nos autem scientes leges Patrum, virorúmque honorem deferentes, habentes etiam super hac re ejus litteras, oportere in quibusque Provinciis sua negotia tractari, neque extra limites illarum trahi, vehementer detrectavimus, ne causam susciperemus judicandam. Deinde congruum non est, ut qui in Ægypto sunt, judicent eos, qui in Thracia.* Et infrà; *Domini mei maximè venerandi, & pii, studium vestrum, & magnam diligentiam adhibete, quo retundatur hæc, quæ in Ecclesias irrupit, iniquitas. Quippe si mos hic invalnerit, & fas fuerit cuivis in alienam paræciam irrumpere, idque, extantis intervallis, & ejicere quos voluerit, & propria autoritate quavis pro libidine sua facere, scitote quod brevi transibunt omnia, & totus Orbis premetur bello non indicto, omnibus ejectis, & omnibus ejicientibus.*

8. Sed & ipsi Accusatores Ibæ profiteri non audent se Judices extraordinarios sponte postulasse, cùm potiùs agnoscant post Patriarcham Antiochenum adeundum fuisse Concilium tam Orientale, quàm Occidentale. Sic enim habet Libellus Samuelis, & aliorum Presbyterorum Edessæ ad Photium, & ad reliquos Episcopos, contra Ibam. *Consequenter & secundum Canones adeuntes Concilium tàm Orientale, quàm Occidentale, oportuit nos, & piissimum atque Christianissimum Principem nostrum pro his deprecari. Ex hoc ergò, & sanctissimo nostro Archiepiscopo Flaviano pariter decernente, & cum piissimo nostro Principe disponente, à vestra sanctitate nostrum exerceri negotium, advenimus parati nobis adesse.* Inter acta Concilii Chalcedon. act. 10. Recurrerant igitur ad Imperatorem, ut eorum causa ejus favore à Concilio Orientali, & Occidentali audiretur.

9. Domnus injuriam suæ jurisdictioni ab his Clericis illatam graviter conquestus est in suo Concilio Antiocheno, cùm ad causæ judicium sese accingens, eorum quosdam ad Imperatorem recurrisse audivit. *Manifesti sunt*, inquit, *desertores, & excommunicationem, & Apostolicum hunc thronum contemnentes, & se ipsos submittentes majori damnationis supplicio.* Inter acta Concilii Chalcedonensis act. 10. Non ergo sine Canonum violatione, sine legitimorum Judicum injuria, & sine sæcularis potestatis abusu, translata sunt ab una Provincia in aliam per Imperatores, Ecclesiasticorum negotiorum judicia.

10. Iniquius est, quod in reliquâ hujus cap. 5. parte probat, & jus vocat Marca; scilicet Principes ordinem à Concilis etiam Oecumenicis servandum præscripsisse, eam observationem per Comites ad id missos curasse; imò, si quid præter eum ordinem attentatum fuisset à Concilo Oecumenico, in irritum misisse; quis tanquam Judex; quis tanquam reus ibi habendus esset, statuisse; nec non cujus Concilii Decretorum habenda esset ratio, ut ab eo non posset appellatio interponi; cujus autem sententia non eam vim habere deberet: Nescio an salvâ fide tanta Principibus sæcularibus in Concilia tribui possit autoritas. Sed quæ sunt illius juris fundamenta? Exemplum Theodosii Junioris ea, quæ à Concilio Ephesino gesta fuerant contra Joannem Patriarcham Antiochenum, aliosque Episcopos Orientales, rescindentis. *Eo etiam*, inquit Marca, *quod à forma lit-*

litteris ſuis præſcripta temerè diſceſſum fuiſſet. Liberum enim ſibi Principes exiſtimabant, ut rerum gerendarum ordinem etiam Conciliis Oecumenicis præſcriberent. Magis videntur expreſſa verba numeri 3 capitis 22 libri *6. At non fortuitò aut per occaſionem Synodus deliberat de materia à Rege propoſita; ſed quia inter jura Regia & hoc etiam eximium eſt, ut Conciliorum cognitionem Principes intra certos limites coerceant, ſervato quoque ordine præſcripto. Modus hic agendi deprehenditur in litteris Imperatoris Theodoſii pro convocatione Concilii Epheſini primi, atque item ſecundi.* Sed Theodoſii fuit illa temeritas : & indignum eſt, ut proponatur in exemplum, factum, quod tum ab omnibus aliis ſcriptoribus Catholicis dedecori Theodoſio vertitur, tum ab ipſomet Imperatore improbarum eſt, ut patet ex actis Concilii Epheſini parte 3 cap. 14.

11. At, inquies, improbatum eſt, quia injuſtum in ſe, non quia ab illegitima poteſtate. Nec enim Synodus expoſtulavit cum Theodoſio de uſurpata juriſdictione, ſed de obreptione ob falſam Candidiani Comitis relationem. Quaſi verò liberum ſit omnia iniuſtitiæ capita Principibus à perverſis Miniſtris ſeductis objicere; & non cogat potius illorum potentia, quæ minus placent, id eſt quæ poteſtatis limitum admonent, ſilentio involvere : quæ autem minùs ægrè ferunt delicatæ illorum aures, ſcilicet alienum mendacium, ac rei veritatem exponere, dummodò hoc ſatis ſit, ut damnum illatum reparetur.

12. Nec minùs improbum fuit aliud factum Theodoſii, cùm in Conciliabulo ſecundo Epheſino cum cognitioni Synodi ordinem præſcripſit, ut Flavianus Epiſcopus Conſtantinopolitanus inter reos haberetur, eo quod ſententiam adverſus Eutichem dediſſet; licet ſecùs actum fuiſſet antea erga Epiſcopos Orientales, qui Antiochiæ in S. Athanaſium ſententiam dixerant. *Diſcrimen*, inquit Marca in fine huius cap. 3. *ex eo proficiſcitur, quod Concilii Antiocheni ratio habita fuit perinde, ac ſi appellari ab ejus judicio non poſſet, ſed tantùm retractationis cognitio inſtitui, ut fieri ſolebat adverſus ſententias Prafectorum Pratorio. At Synodus Flaviani non eo jure potita eſt, ſed eo loco habita, ac ſi ab ea provocari poſſet. Quod non alia ratione nitebatur, quam mero Theodoſii arbitrio, qui ordini hujus cognitionis, quas voluit leges præſcripſit, etſi à caterorum judiciorum ordine alienas.* Huius doctrinæ, ac ſimilium Autores,

Ec-

Ecclesia Gallicana suarum libertatum vindices tantopere laudat, tantique facit. His adminiculis suffulciuntur celebres illæ libertates. Illi sunt Canones, illa Patrum traditio, quibus nituntur, nempe exempla violatorum ab Imperatoribus sanctiorum Ecclesiæ jurium.

CAPUT VI.

An possint Principes Synodalium sententiarum effectum suspendere, atque à Iudicibus Ecclesiasticis appellationes in causis etiam Ecclesiasticis recipere.

1. RUrsus exemplum Theodosii junioris adhibet Marca lib 4. cap. 4. numer. 1. ut probet Principes posse sententiæ in judicio Ecclesiastico latæ executionem suspendere, novâ Synodo ad causam iterùm tractandam indicta; quia nimirùm, licet Cælestinus summus Pontifex cum Concilio Romano, & eum secutus Cyrillus cum Concilio Alexandrino, Nestorium à communione Ecclesiæ Catholicæ segregassent, nisi intra decem dies, ab admonitionis tempore numerandos, nefandam suam hæresim anathematizaret, Theodosius Synodum generalem Ephesi celebrandam indicens, Romanæ & Alexandrinæ sententiam interim effectum sortiri vetuit, quod ex eo colligit, quod Nestorius tanquam Episcopus ad Synodum vocatus, & in Synodo nominatus fuit. Sed, quam habuit vim suspensio sententiæ à Conciliis Romanno & Antiocheno contra Nestorium prolatæ, ea non Imperatoris Edicto, sed summi Pontificis indulgentiæ adscribenda est. Consultus enim Cælestinus Romanus Pontifex à S. Cyrillo paulò ante Concilium Ephesinum, utrùm Nestorius tanquam Episcopus habendus esset, quippè cùm effluxisset tempus induciarum ei ad anathematizandum errorem concessarum, respondit supersedendū exequendo judicio. Quæstio S. Cyrilli concepta his verbis erat; *Utrùm sancta Synodus recipere debeat hominem à se prædicata damnantē, an, quia induciarum tempus emensum est, sententia dudum lata per-*

Digitized by Google

aperduret. Respondit summus Pontifex; *Super hac utiq; cõsultatione communi, communẽ Dominũ consulamus. Nonne nobis respondet illicò per Prophetam, mortem se nolle morientis ; & per Apostolum Paulum omnem hominem velle salvum fieri, & venire ad scientiam veritatis? Nunquam displicet Deo accelerata in quocumque correctio.* Epistola Cælestini ad Cyrillum, Labbe tom. 3. Concil. Ephes. act. 2.

2. Quomodò potuit Catholicus Autor in animum inducere, excommunicationis, & depositionis vim & effectum Edicto Imperiali suspendi. Hæc propositio, si de jure, ac in ordine ad conscientiam intelligatur, hæresis labe non carebit. Quamobrem de facto interpretari eam malumus, ut scilicet Principes pro eâ, qua pollebant, potentia impedirent, aut remorarentur nonnunquam judiciorum Ecclesiasticorum executionem: hoc autem ab eis legitimè tunc tantùm fiebat, cùm præeuntem, ac rogantem Ecclesiam sequebantur. Eorum enim auxilium implorare cogebantur Pontifices, & Synodi adversùs contumaces, & interdum rabidos Ecclesiæ hostes, ut videre est in exemplis ab Autore relatis numer. 2. & 4. ejusdem cap. 4. scilicet S. Leonis Theodosium interpellantis, ut suspendi juberet executionem secundi Concilii seu Latrocinii Ephesini, nec non Legatorum sanctæ Sedis invocantium auxilium Judicum in Synodo Chalcedonensi adversùs illius Synodi decreta, quæ Canonibus Nicænis erant contraria. Absurdum autem est, eam Legatorum petitionem appellatione tanquam ab abusu explicare : quasi Judices à Martiano delegati fuissent ad judicandas appellationes de Canonibus violatis interjiciendas, & ad eos appellassent Legati S. Leonis à Concilio Chalcedonensi, suis Canonibus Canones Nicænos violante.

3. Jus aliud, inquit Marca numer. 6. à Justiniano continuatum, vel institutum legimus, scilicet, ut ab Episcopis Imperatoris rescripto delegatis ad controversiam Ecclesiasticam dirimendam, Princeps ipse appellaretur. Sed in Justiniani loco, quem refert ex novel. 123. cap. 21. causarum Ecclesiasticarum nulla fit mentio. *Si tamen* (verba sunt Justiniani à Marca exscripta) *Imperiali jussione, aut judiciali præcepto Episcopis judicat inter quascumque personas, appellatio ad Imperium, aut ad eum, qui transmisit negotium, referatur.* Verba illa, *inter quascumque personas*, indicant potiùs causas profanas, quæ si Episcopis, ut fiebat interdum, commissæ fuissent, & ab eo-

rum ſententia fuiſſet appellatum, ad committentem perferenda erat appellatio, inter quaſcumque perſonas eſſet controverſia, id-eſt etiamſi Clericatus honore eſſent inſignitæ, quia res non perſona tunc attendebatur. Quæ interpretatio ex eo, quod præcedit, confirmatur. Statuit enim Juſtinianus, ut ſi Judex ſententiam Epiſcopi in cauſa contra Clericum aut Monachum ſive Monacham, iuſtam cognoviſſet, eam executioni demandaret, amotâ omni appellatione. Si Judex iniuſtam declaraſſet, poſſet ab ejus declaratione appellari ſecundùm legum ordinem; id eſt, ad legitimum Superiorem ſecundùm rerum conditionem. Addidit poſteà verba ſuprà relata, quibus decernit in cauſis delegatis ab Imperatore aut alio, ad ipſum delegantem eſſe appellationem emittendam ſine perſonarum diſtinctione. Sed ſi de cauſis profanis id non accipitur; quid aliud effecit Imperator, quàm culpam addidit culpæ, & primam cauſæ cognitionem delegans, & appellationem ſibi reſervans?

4. Hoc delegationis genus S. Gregorio non ingratum fuiſſe colligit Marca ex iis, quæ geſta ſunt in cauſa Adriani Thebanæ Civitatis Epiſcopi: ſed fruſtrà. Cùm Adrianus à Diaconis ſuis accuſaretur de pecuniariis, criminalibuſque capitulis, Mauritius Imperator Joanni Epiſcopo Lariſſæ cauſam commiſit. Sed cur placuit Marcæ hanc delegationem vocare? Cùm enim prædictus Joannes Metropolitanus eſſet Adriani, an, qui ex tot Canonibus Eccleſiaſticis Judex erat, Principis indigebat delegatione? De pecuniariis quidem permiſit Imperator, ut Metropolitanus ferret ſententiam; de criminalibus verò poſt examen ad ſe referri voluit.

5. Si tam religioſus fuiſſet Marca in conſervandis ſummorum Pontificum juribus, quàm in extendenda Regum potentia profuſus; factum illud ita fuiſſet interpretatus, ut Mauritius ordinem canonicum ſecutus, Epiſcopum ad proprium Metropolitanum remittens, pecuniarias quidem cauſas ab eo definiendas duxerit, criminarias verò tantùm examinandas; ſut, ſi fortè reus deponendus eſſet, Romani Pontificis ſententia requireretur. Agebatur enim de neglecta ab Adriano correctione Stephani Diaconi turpem vitam degentis, & de negato Baptiſmate Infantibus, non recepto illo Sacramento de-

defunctis, ut refert S. Gregorius regest. lib. 2. epist. 46. quæ est 7. indictionis II. Nec careret optimis conjecturis illa opinio. Primò enim illa crimina Ecclesiastica sine dubio sunt, & ad Ecclesiasticam cognitionem magis spectant, quàm causæ pecuniariæ, de quibus Metropolitanus permissus est jus dicere. Secundò re ipsâ de criminibus illis ex Imperatoris assensu judicavit Honoratus sanctæ Sedis Diaconus, cum uno ex Officialibus Imperii, judiciumque ab Imperatore approbatum fuit; siquidem fuerat illa Mauritii mens, non immeritò ejus *rectas jussiones* appellavit S. Gregorius.

6. Quod spectat delegationem Joannis Episcopi primæ Justinianæ, qui Thebani Judex ordinarius non erat; S. Gregorius testatur eam fuisse fraude elicitam. *Nescio*, inquit prædictâ epistolâ 46. *quibus machinationibus exquisitis alia rursus est principalis jussio elicita, ut de cunctis antefactis capitulis Ioannes primæ Iustinianæ Episcopus requirens subtiliter judicaret.* Sunt autem tum in ea, tum in præcedenti epistola multa, quæ demonstrant Principum delegationes juri superiorum Ecclesiasticorum, præcipuè summi Pontificis non posse, nisi fortè per vim, quidquam detrahere. Nam S. Gregorius sententiam contra Adrianum, tum Metropolitani, quem Marca vult jure delegato processisse, tum Joannis Episcopi primæ Justinianæ, quem delegarat Mauritius, non obstante delegatione Principis irritas declaravit, & in ipsos Judices animadvertit; ut constat ex epistola supracitata, & ex præcedenti: quod certè non attentasset S. Pontifex, nisi suæ sibi potestatis conscius intellexisset, supremum illius negotii judicium ad se pertinere, Judicesque, qui primam tulerant sententiam, quantumvis interveniisset Imperatoris opera, etiam in ea ferenda, à se pependisse, sibique subjacuisse.

7. His Ecclesiæ vulneribus à se inflictis lenimentum apponere se simulat Marca num. 7 docens graviora inferre solere ab Imperatoribus Constantinopolitanis, quorum tamen usum juris nomine decorat, quàm à Regibus Franciæ; *potiori jure utebantur Imperatores Constantinopolitani, &c. Quæ ideò commemoravi*, inquit, *ut constaret omnibus Reges Francorum cautius, & reverentius se gessisse in his controversiis, quæ disciplinam respiciunt.* §. etiam 8. observationibus quibusdam, sed ad sanandum malum non omnino

nò efficacibus,quæ hucuſque dixerat, in iſto libro non nihil temperare conatur. Scribit enim v g.ad Imperatores Romanos de judicio canonico ab uno Epiſcopo reddito,querelam ſtatim recta via non fuiſſe delatam in materiâ fidei,rituum ,diſciplinæ Cleri, aut in alia quæſtione canonica; ſed parum juvabat Eccleſiam ille ordo,ſiquidem mediatè,ſub prætextu delegationis,aut aliis modis patùm canonicis , hujuſmodi cauſas tandem Principes ad ſe trahebant.

CAPUT VII.

De autoritate Regum & Epiſcoporum Franciæ.

1. SI Reges Francorum cautiùs , & reverentiùs ſe geſſerunt in controverſiis, quæ diſciplinam Eccleſiaſticam reſpiciunt , quàm Imperatores Romani , ut affirmavit Marca ſub finem capitis 3.§.7.id eorum pietati , non defectui juris tribuendum eſſe vult;quandoquidem ſtatim initio cap.5.ait: *Quemadmodum Imperii Romani mole in varias partes diſſectâ, Galliarum Provincia in victoriæ præmium Francorum Regibus Divini Numinis auſpiciis ceſſerunt;ita etiam Imperii jura plenè,& integrè cum eis communicata ſunt;præcipuè verò tuitionis Eccleſiaſticæ cura Reges noſtros reſpexit,poſtquam glorioſiſſimus Princeps Clodoveus Paganæ impietatis labe aquis divini lavacri feliciter abſtersâ , in Eccleſiæ Catholicæ filium primogenitum adoptatus eſt.* Quantam ſibi vim faciat Autor, cum effuſam Principum in Eccleſiaſticam juriſdictionem præſumptionem cohibere cogitur, ne omninò non Catholicus videatur, diù diſſimulare non poteſt,cùm ſtatim,quod Eccleſiæ reliquerat, repetere tentet.En hocce §.primo,quando ſperabas magnam Eccleſiaſticæ autoritatis ſecuritatem in Gallia,ex quo Reges Eccleſiæ filii,atque adeò in ſpiritualibus,& Eccleſiaſticis rebus ſubditi, effecti ſunt: ità ſupra Eccleſiam efferuntur, ut poſſint ipſi quidem Epiſcopos,Canones violantes,corrigere , non poſſint autem ipſi ab Epiſcopis corrigi, ſi ſimilis violationis rei ſint.Hoc igitur præſtat Baptiſmus , ut qui in Eccleſiam admittitur , ab Epiſcoporum cenſura eximatur.

2. At, inquies , non tàm Marcæ opinio eſt , quàm Gregorii

gorii Turonensis, qui lib. 5. historiæ cap. 19. Sic Regem Chilpericum alloquitur; *Si quis de nobis ô Rex, justitiæ tramitem transcendere voluerit, à te corrigi potest; si verò tu excesseris, quis te corriget?* Verùm id quidem est, ubi de facto intelligitur. Sæpe enim tanta est Principum potentia, tanta etiam aliquorum licentia, ut Episcopos tùm reos, tùm innoxios pessimè habeant, & vix cujusquam monitionem, nedum correptionem patiantur. Eam esse verborum Gregorii sententiam indicant quæ continuò sequuntur; *Loquimur enim tibi, sed si volueris audis: si autem nolueris, quis te condemnabit, nisi is, qui se pronunciavit esse justitiam?* Sed si quis Christianos Principes ab omni Prælatorum censura eximeret, & illos Ethnicos declararet, & se ipsum proderet hæreticum. Attamen tutus sit hac in parte Marca sub Clypeo Gregorii Turonensis.

3. Quid sentiemus de eo, quod §. 2. ait, si quæ judicia in causis Ecclesiasticis ab Episcopis adversum Decreta Regia lata essent, statim contrariis judiciis infringebant Reges. Hoc Marca non probat expressè, (is enim mos ejus est in odiosis, & pudendis, ut odium, & pudorem declinet) nec improbat, quippe quod Regibus faveat. Sed nonne referre, nec improbare, probare quodammodò est? Exemplo autem res confirmatur, quod *insigne* ab Autore appellatur, & certè insigne dici potest, licet alio sensu, quàm quem Autor videtur intendisse. Vix enim aliud reperias in historiis Francorum injustius, crudelius, & Rege Christiano indignius.

4. Emerius Episcopus Santonensis absque consensu Metropolitani, Archiepiscopi scilicet Burdegalensis, atque adeò contra Canones, decreto Regis Clotharii ordinatus fuerat. Mortuo Clothario, Metropolitanus, nomine Leontius, Synodùm Provincialem apud Santones convocavit, in qua prædictus Emerius, utpotè contra expressam Canonum dispositionem, ad Episcopatum promotus, depositus est, ejusque loco suffectus Heraclius. Charibertus Clotharii filius, quasi Regis voluntas Canonibus Conciliorum, etiam generalium, quibus cavetur, ne Episcopus sine Metropolitani consensu ordinetur, esset anteponenda, non solùm acta supradicti Concilii rescidit, mille aureos à Metropolitano, sub mulctæ nomine extorsit, cæteros autem Episcopos ad id, quod quisque sol-

vere poterat, condemnavit; sed etiam Heraclium plaustro spinis repleto in exilium trahi præcepit, ut refert Gregorius Turonensis lib. 4. hist. Franc. cap. 26. O eximiæ libertates! ô præclara exempla illarum! Ergone Gallicani Episcopi, nedum Ministri Regii, hujusmodi libros, ceu Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ armamentaria prædicant? Ergone libertatem reputant, mulctis, & crudelibus exiliis, ob custoditos Canones subjacere?

* 5 Sed cujusmodi, & quàm variabilis est ista Regum Francorum potentia! Potuit Charibertus Episcopum contra Canones promotum, & secundùm Canones dejectum restituere, alium secundùm Canones à Concilio constitutum deponere, ut tradit Autor §. 2. modò citato; non potuerunt autem, ut refert ibidem § 4. Reges Galliæ, & Germaniæ Drogonem Patruum suum, filium Caroli Magni, quantumvis autoritate Apostolicâ munitum, in Apostolici Vicariatus possessione manutenere? Eidem potentiæ defectui obnoxius fuit Carolus Calvus Imperator & Rex Franciæ, secundùm Autorem numer. 5. cùm efficere non potuit, ut Ansegisus, à Joanne Papa VIII. Primas per Gallias & Germanias creatus, dignitate frueretur. Undè tanta diversitas? An ex eo quod Charibertus solo jure suo utebatur; Nepotes autem Caroli Magni autoritatem summi Pontificis suæ præire curaverant? Infirma, imò infelix summi Pontificis conditio! non solùm enim ipsius autoritas nihil invitis Episcopis potest in Canones, sed etiam conjuncta cum autoritate Regum, illi, quæ alias potentissima esset, robur omne adimit. Sic enim Marca sub finem §. sexti post prædicta exempla Drogonis, & Ansegisi, nec non post autoritatem Hincmari Remensis. *Quare*, inquit, *certum erat apud Episcopos Gallicanos hoc sæculo, Canones receptos absque manifesta necessitate à quoquam violari non posse, nec à Pontifice, nec à Rege: solaque Synodi Gallicanæ refragatio, antiquis Canonibus, & Decretis nixa, novarum rerum effectum impediebat.*

6. Sed numquid Autor à suo instituto, idest à consilio augendæ jurisdictionis Regiæ, deflectit, Episcopis tantam facultatem relinquens, ut possint Principibus, aliquid contra Canones tentantibus, obsistere? Hanc ille à se suspicionem quamprimùm amovet. Prosequitur enim; *Non frustrà autem necessitatem*

excu-

excepit (Hincmarus) *quia sæpè ea tempora incidunt, ut Ecclesia interfit jus antiquùs aliquando immutari, ut his posterioribus seculis factum videmus.* Posterioribus enim sæculis multa contra Canones, aliquando quidem assentientibus sed sæpè renitentibus Episcopis in mores Gallicanos invecta sunt, ad stabiliendas libertates Ecclesiæ Gallicanæ, quæ tamen in observandis Canonibus consistere dicuntur.

7. Nullibi non existant vestigia propensioris Marcæ erga jurisdictionem sæcularem, quàm erga Ecclesiasticam studii in reliquis hujus libri capitibus. Omnia enim ubique contorquentur ad autoritatem Regiam. Tempore Caroli Magni, & Ludovici Pii Ecclesia, & Respublica communi ferè consensu regebantur in Gallia; & sicut Reges Episcopos politici regiminis participes efficiebant, ità Episcopi Regiam potestatem circa res Ecclesiasticas non tam accuratè declinabant, quàm eâ utebantur ad promovendam disciplinam. Marca quidquid Principes, sive horrantibus summis Pontificibus, sive consentientibus Episcopis, sive per modum monitionis, succursus, aut aliâ ratione præstabant, omnia in jura Regia conjicit. Sic cap. 7. commemorato zelo Regum Christianissimorum, in juvandis & monendis Episcopis §. 7. asserit illam monitionem ejusmodi fuisse, ut effectus verba sequeretur, & pœna in contumacem, ut iam alibi observavimus.

8. Licet autem frequenter misceretur autoritas Principis cum Ecclesiastica; non tamen inter se ità confundebantur, quin appareret discrimen. In eo enim ipso, v. g. quod refertur in fine ejusdem cap. 7. ex cap. 8. capitular. Tolosan. anno 844 Carolus Calvus non ita sibi vendicabat correctionem eorum Episcoporum, qui malè interpretati Canones, Presbyteros nimis gravaturi essent, quin Synodi etiam judicium requireret. *Si aliter fecerint, omnimodis, & qualiter Canones fidelium decimis agendum statuant, & qualiter intelligi, & observari, cùm mansuetudinis nostræ decreto debeant*, SYNODALI DIJUDICATIONE, *& nostrâ autoritate Regiâ docebuntur*; Nisi autor Ecclesiæ suam jurisdictionem invidisset, juxta hunc locum alium explicuisset, quem affert cap. 10. §. 1. ut probet Reges de Causis Ecclesiasticis cognoscere solitos, ordine quodam judiciario, licet non tam accurato. Cùm enim ex Constitutione Philippi IV. Regis Fran-

cix,

ciæ , quam citat §. 2. cognitio Decimarum , non feudalium, tam in petitorio , quàm in poſſeſſorio , Eccleſiaſticorum eſſet Judicum (vide an praxis hodierna Tribunalium ſæcularium Galliæ , de poſſeſſorio Decimarum , imò & Beneficiorum judicandi , poſſit inter jura Regia connumerari , quam reprobat Rex jurium ſuorum tenaciſſimus) cur Carolum illius materiæ judicium ad ſe traxiſſe putabimus, ut ei *ſine Synodali dijudicatione* provideret ? Quid ergò ſibi volunt illa verba Philippi in loco ab Autore adducto , *prout ad nos pertinebit* ? Nonne indicant Regem id, quod ad ſe non pertineret, Synodali dijudicatione dimiſſurum.

9. Proſequitur Marca cap. 8. probare , ſolitam olim Eccleſiam Gallicanam Synodicâ deliberatione, vel ad Regium Patrocinium recurſu, ſibi proſpicere, *Cùm rebus* , inquit, *per obreptionem decretis Romæ aſſentiri non poſſet , idque ut executionem impediret*. Certè non ita culpabile videtur, ut executio ſuſpendatur Decretorum per obreptionem impetratorum: quandoquidem nec ipſi ſummi Pontifices id moleſtè ferre cenſendi ſunt ; cùm ipſis fraus facta ſit , quæ cuiquam patrocinari non debet ; præſertim ſi partes ipſæ culpam fatentur & cenſuræ ſe ſubijciunt. Itaque ſi obreptitium erat privilegium à Monachis Cluniacenſibus obtentum, ut ab alio, quàm à proprio Epiſcopo, poſſent , etiam in Monaſteriis, in eius Diœceſi poſitis, ordinari, meritò reprobata fuit in Concilio apud Anſam anno 1025. ordinatio facta in Monaſterio Cluniacenſi Diœceſis Matiſconenſis ab Archiepiſcopo Viennenſi; qui ſimiliter, ſi obreptionis conſcius fuerat, prudenter egit , cùm ſponte ab Epiſcopo Matiſconenſi veniam petiit , & de modo ſatisfactionis, cum illo pactus eſt, ſicut narratur in fragmento à Marca relato cap. 8. num 1.

10. Sed quidquid ſit de illius narrationis veritate , quæ non adeò indubitata eſt , rem ut fertur , & ſine colluſione geſtam ſupponamus ; ex illa , & ex aliis ſimilibus , quæ fortè ab Autore adduci potuiſſent , concludendum eſt , non potuiſſe Antiſtites Gallicanos nec de jure , nec de facto Conſtitutionibus Pontificiis obſiſtere : cùm certiſſimum ſit , Monachos Cluniacenſes veris privilegiis Apoſtolicis uſos fuiſſe , quantumvis renitentibus , ſed tandem cedere coactis Epiſcopis. Exſtant hujuſmodi

modi Privilegiorumconcessiones in libro, cui titulus est *Bullarium sacri Ordinis Cluniacensis*, Lugduni editum anno 1680 & pag quidem 8. leguntur 2 epistolæ Joannis XIX. in cujus Pontificatum incidit Concilium Ansanum, quarum altera est ad ipsummet Episcopum Matisconensem nomine Guaslenum, qui in Concilio apud Ansam inducitur querelam movens contra Burchardum Episcopum Viennensem, pro ordinatione Monachorum Cluniacensium; sed hæc epistola testatur & Monachos, & Papam privilegia jam concessa contra Matisconensem Episcopum defendisse. *Nescimus*, inquit Pontifex, *quâ novâ temeritate illectus, inextinguibili cupiditate accensus, Matri tuæ repugnas, & contra nos meritis Apostoli Petri Magistrum tuum levas calcaneum; cùm Cœnobium Cluniacense cunctis penè nationibus sanctitate præfulgens, necnon Apostolicis privilegiis fultum, & ab omnium ditione subtractum, solius Principis Apostolorum & Vicariorum suorum judicio reservatum commoves; venerandum etiam infidelibus Patrem Domnum Edilonem Abbatem irreverenter appetis; fratres ibidem degentes pro adipiscenda perpetua transitoriam quietem appetentes sollicitas; Apostolica privilegia cassare contendis; quod ita accipimus, quemadmodum si ipsa membra nostra avidè discerpere quareres, & quod sine tua ruina esse nequit. Cave cautè vel jam monitus anima, & nostrum Monasterium singulare nobis relinque, ne, dum particeps ejus contra nos esse cupis, Ordinis nostri exors Apostolicâ autoritate efficiaris.* In altera epistola gratum animum testatur Episcopo Lugdunensi Borchardo, quod Cluniacensi Monasterio faveret contra Gauslenum, hortatur, ad prosequendum, & concludit his verbis; *Rogamus, ut eidem Episcopo interdicatis, sicut nos litteris nostris fecimus, consecrationem, ordinationem, vel aliquod jus in nostro Monasterio quærere, ne, dum hoc injustè appetit, quod justè sibi licet pro sua inobedientia, iterata tantorum Patrum querela, Apostolicâ autoritate careat.* Sed quare Pontifex gratias ageret Borchardo, sive Buchardo pro favore Cluniacensibus in tuendis privilegiis impertito, siquidem in Concilio apud Ansam, hoc est: non longè ab Urbe Lugduno habito, præsidente ipso Burchardo, nec refragante decretum fuisset, ut acta continent, privilegium Papæ nullius esse momenti; aut si Concilio anterior est epistola, (nec enim quo tempore data sit apparet) quomodò post honorificum illud officium Romani Pontificis privilegia, quibus antè faverat Burchardus, impugnare cœpisset? Sequitur duas illas epistolo-

pistolas eiusdem Pontificis constitutio, confirmans omnia privilegia prædictorum Monachorum, & nominatim; *ut liceat Monachis ipsius loci cuiuscumq; voluerint ordinationis gradum suscipere, ubicunq; Abbatibus placuerit.* Accessit à plurimis aliis Pontificibus eorumdem privilegiorum confirmatio, ut in præfato Bullario legere est.

11 Non nego modum in concedendis privilegiis servandum, ut abusus præcaveantur: Sed nonnulli, dum malo mederi quærunt, sanationi obicem ponunt, quia scilicet, dum à summo Pontifice petendum esset remedium, ei concedendorum privilegiorum facultas denegatur; quod enim ad defendenda concessa, & ad conservandam concedendi possessionem potiùs excitat.

12 Privilegia quidem ii, quibus indulta sunt, non negligenter defendunt, nec nostrâ operâ indigent, sed pro conferendorum potestate visum est, occasione privilegiorum Cluniacensium pauca hic addere ex iis, quæ S Petrus illius Monasterii Abbas 12. sæculo scripsit. Licet enim in propria causa loquatur, debetur ejus pietati reverentia, & rationibus æquum, maturumque iudicium. Ille igitur lib. 1. epist 28. sic respondet accusantibus Cluniacenses, quòd proprio Episcopo non subiacerent; *Nos verò respondemus istud veritati contrarium oppositâ fronte existere; quoniam patet nos proprium Episcopum habere. Quis rectior, quis dignior Romano Episcopo Episcopus potest inveniri? Nonne ille est, quem cæteris præesse non humana, sed Divina autoritas sanxit? Nonne ille est, cui dictum est, tibi dabo Claves Regni Cœlorum, & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cœlis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cœlis? Hunc unum solum, & Maximum nos habere Episcopum gloriamur; huic solùm specialiter obedimus, ab hoc solo, si causa (quod absit) exigeret, interdici, suspendi, atque excommunicari possemus. Hoc irrefragabilis sanctæ Sedis sanxit autoritas .... Nos enim quia contraire non debemus, nec de ejus unquam, (quod nulli mortalium licitum est) judicio judicare. Hoc non soli Cluniacenses obtinent, sed & quampluribus datum cernimus: & longè antè Cluniacum conditam, multis aliis Monasteriis ab eadem Apostolica Sede concessum videmus. Cujus Sedis Præsules cùm magni sapientiâ, & Religione fuerint, & quorumdam ex ipsis merita miraculorum quoque fulgore solemniter in mundo claruerint, incredibile est, aut decipi in talibus potuisse, aut contra conscientiam suam agere voluisse. Eo namq; animo, ac intentione quo nostrorum temporum Apostolici, quieti Monache-*

chorum providentes, ea, quæ diximus quamplurimis Monasteriis contulerunt, antiquiores quoque Romanæ Ecclesiæ Præsules simili de causa in multis à jugo Episcoporum libera esse Monasteria decreverunt.

13. Quod in eodem cap. refert Marca ex Glabri Rodulphi lib. 2. c. 4. confutatur ex ipsismet tabulis, ex quibus Glabrum interpretari conatur. Siquidem Glaber narrat Monasterium à Fulcone Andegavorum Comite in Pago Turonico fundatum, eâdem die, quâ fuerat à Pero Cardinali autoritate Joannis Pontificis consecratum, corruisse, in pœnam usurpatæ à summo Pontifice, instigante Comite, iurisdictionis Episcopi Turonensis. *Ceptâ igitur*, inquit, *die constituto satis pompaticè hujusmod dedicatione, atque peractâ, Missarumq; ex more solemniis celebratis, postmodum quique ad propria rediere. Denique imminente ipsius diei horâ nonâ cùm flabris lenibus serenum undiq; consisteret Cœlum, repentè supervenit à plaga Australi vehementissimus turbo, ipsam impellens Ecclesiam, ac replens eam turbido aëre, diù multumq; concutiens. Deinde verò solutis laquearibus universa ejusdem Ecclesiæ trabes, simulq; tota teges, per pignam ejusdem templi Occidentalē in terram corruentes eversum iernt. Quod cùm multi per Regionem factum comperissent, nulli venit in dubium, quoniam insolens præsumptionis audacia irritum constituisset votum, simulq; præsentibus ac futuris quibusq; ne huic simile agerent, evidens indicium fuit.* Tabulæ autem illæ continent, Hugonem Archiepiscopum Turonensem, audito privilegio à Papa concesso, Romam accessisse, atque à Sergio IV. Joannis successore submissis precibus contendisse, ut Monasterii consecrationem sibi permitteret: sed repulsam tulisse; eò quod liberum fuisset Fundatori Monasterii, Ecclesiæ Romanæ illud concedere. Denique ipsum Archiepiscopum acquievisse, atque jus omne, quod in illud Monasterium sibi competere poterat, Ecclesiæ Romanæ concessisse; itaque à Petro Episcopo Viterbiensi autoritate Sergii fuisse consecratum.

14. Quis ergo credat Ecclesiam illam miraculosè eversam fuisse, in pœnam invasæ iurisdictionis ordinariæ; siquidem ipse ordinarius juri suo cesserat? Quorsum à Chronico Turonensi diceretur, ut à Marca refertur; *Abbatia belli loci* (eo nomine vocatur in tabulis prædictis illa, de qua hic est sermo) *& Ecclesia S. Florentii de Amboatia à Fulcone Herra fundatur an.* 1010. Quorsum, inquam, id diceretur, si statim à consecratione fuisset eversa? Aut quis Ecclesiam miraculosè destructam statim ausus fuisset excitare?

CAPUT VIII.

Expenduntur quæ à D. Petro de Marca in favorem Regum Decretis Ecclesiasticis adversantium proferuntur capp. 10. 11. 12. & 18. lib. 4.

1. QUamvis injuriam ferre plerumque laudabile sit, præcipuè cùm ab iis infertur, quibus alias parere tenearis; Eam tamen licet amovere, dummodò institutam à Deo, atque à legibus, viam sequaris. Est autem ea prima lex, ut nemo in propria causa judex sit, nemo propriam ulciscatur injuriam; maximè ubi superior eius, qui damnum intulit, adiri potest, ac jus dicere non recusat: Hanc equidem legem ad unguem servatam volunt in Gallia sæculares Judices, in iis causis, quæ apud ipsos uditandæ sunt, & ab ea, si quis ex Clero vel tantillùm recesserit; appellationes ab abusu ac mulctæ inventantur. Quid ni ergo Judicibus Ecclesiasticis eâdem regulâ uti licebit. Quia scilicet ad Regem, ut in temporalibus, ità & in Ecclesiasticis devolvere supremam autoritatem enituntur Aulici; Idque per gradus, & ordine quodam, ne injustitia tam citò deprehendatur.

2. Dominus de Marca lib 4. cap. 10. refert litteras Philippi IV. Francorum Regis (cujus, ut jam notavimus, exemplum in rebus Ecclesiasticis, à tempore præsertim dissidii cum Bonifacio VIII. suspectæ autoritatis est) quibus litteris datis anno 1312. continetur Regem requisisse Episcopum Santonensem, ut abstineret ab exigendis Decimis de rebus, de quibus præstari non consueverant, & inductum novum decimandi modum corrigeret: eique spopondisse, si ius ad hoc habere crederet, se cum deliberatione sui consilii provisurum, prout, servatâ pace, & salute Ecclesiæ, & Patriæ, faciendum foret: mandasse autem Bailliaco, seu Senescallo Sndonensi, ut, si Episcopus quod requirebatur, implere recusaret, aut nimiùm differret, bona eius temporalia sequestrarentur, & ad manum Regiam tenerentur. Æquius fuisset, ut Episcopi Santonensis iniusta exactio Metro-

tropolitan fuiſſet auroritate compreſſa ; præſertim cùm, ut fatetur Marca §. 3. Decimarum cognitio , ex ipſiuſmet Philippi IV. declaratione, pertineret ad Judices Eccleſiaſticos. Sed vera inquit §. 4. ratio , ob quam Philippus negotium iſtud ſibi vendicat , è ſcandalo petitur. Fruſtrà verò §. 5. autoritate S. Leonis , Anaſtaſii, & alterius Leonis Epiſcopi Santonenſis probare nititur , Principum eſſe , ſcandala compeſcere. Id enim verum eſt in rebus Eccleſiaſticis, dum ob improborum potentiam,& proterviam Eccleſia hæreſes, ſchiſmata , vel alia ſcandala ſiſtere non poteſt , Regumque opem implorat, vel dum ſine periculo ſeditionis, homicidiorum, aliorumve malorum remedium ab Eccleſia expectari non poteſt, quod periculum tunc aberat , & tam rarò contingit, ut hinc regula conſtitui non poſſit.

3. Reſcriptis Regiis conſultum ſemper fuiſſe libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ affirmat idem Marca §. 6. Illud ita factum *ſemper*, probat hic libellis Comitiorum Turonenſium anni 1493. Recentiora ſunt illa monumenta, quàm ut indè oſtendi poſſit idem fuiſſe factum *ſemper*. Non negamus certè poſtremis his ſæculis, Regni illius Ordines , etiam Clerum, Regiam autoritatem invocaſſe contra Romanum Pontificem; ſed quæſtio eſt, an laudabilis ſit ille recurſus, ut poſſit in argumẽtum iuris aſſumi? Sanè, ſi ex fructibus ferendum eſt de arbore iudicium, uſum iſtum ad minus ſuſpectum habebunt , quicumque iuriſdictionem Eccleſiaſticam illæſam cupiunt. Viam enim , ut alibi obſervavimus , laicæ poteſtati aperuit , non ſolùm ut imminueretur debita ſanctæ Sedi reverentia , ſed etiam ut extingueretur ferè iuriſdictio Epiſcoporum , aut potiùs ad tribunalia ſæcularia traheretur. Itaque ſi propter temporis improbitatem , ſeu propter incommoda , in quæ ſe Gallia conjecerat , Pontificum Avenionenſium partes amplectens , aliquam habuit à neceſſitate excuſationem ; non tamen eiuſmodi fuit exemplum , quod oporteat imitatione dignum judicare.

4. Proſpectum erat executioni Bullarum , quibus certa privilegia Regibus pro terris , & fiſcis Domanii Regii , à Romanis Pontificibus conceſſa fuerant, deputatis Conſervatoribus. *Sed quia*, inquit Marca §. 7. *variis indificationibus, & judiciorum*

CAPUT VIII.

Expenduntur quæ à D. Petro de Marca in favorem Regum Decretis Ecclesiasticis adversantium proferuntur capp. 10. 11. 12. & 18. lib. 4.

1. QUamvis injuriam ferre plerumque laudabile sit, præcipuè cùm ab iis infertur, quibus alias parere tenearis; Eam tamen licet amovere, dummodò institutam à Deo, atque à legibus, viam sequaris. Est autem ea prima lex, ut nemo in propria causa judex sit, nemo propriam ulciscatur injuriam; maximè ubi superior eius, qui damnum intulit, adiri potest, ac jus dicere non recusat: Hanc equidem legem ad unguem servatam volunt in Gallia sæculares Judices, in iis causis, quæ apud ipsos udicandæ sunt, & ab ea, si quis ex Clero vel tantillùm recesserit; appellationes ab abusu ac mulctæ intentantur. Quid ni ergo Judicibus Ecclesiasticis eâdem regulâ uti licebit. Quia scilicet ad Regem, ut in temporalibus, ità & in Ecclesiasticis devolvere supremam autoriratem enituntur Aulici; Idque per gradus, & ordine quodam, ne injustitia tam citò deprehendatur.

2. Dominus de Marca lib 4. cap. 10. refert litteras Philippi IV. Francorum Regis (cujus, ut jam notavimus, exemplum in rebus Ecclesiasticis, à tempore præsertim dissidii cum Bonifacio VIII. suspectæ autoritatis est) quibus litteris datis anno 1312. continetur Regem requisisse Episcopum Santonensem, ut abstineret ab exigendis Decimis de rebus, de quibus præstari non consueverant, & inductum novum decimandi modum corrigeret: eique spopondisse, si ius ad hoc habere crederet, se cum deliberatione sui consilii provisurum, prout, servatâ pace, & salute Ecclesiæ, & Patriæ, faciendum foret: mandasse autem Bailliaco, seu Senescallo Sndonensi, ut, si Episcopus quod requirebatur, implere recusaret, aut nimiùm differret, bona eius temporalia sequestrarentur, & ad manum Regiam tenerentur. Æquius fuisset, ut Episcopi Santonensis iniusta exactio Metro-

tropolitani fuisset autoritate compressa ; præsertim cùm, ut fatetur Marca §. 3. Decimarum cognitio , ex ipsiusmet Philippi IV. declaratione, pertineret ad Judices Ecclesiasticos. Sed vera inquit §. 4. ratio , ob quam Philippus negotium istud sibi vendicat , è scandalo petitur. Frustrà verò §. 5. autoritate S. Leonis , Anastasii, & alterius Leonis Episcopi Santonensis probare nititur , Principum esse , scandala compescere. Id enim verum est in rebus Ecclesiasticis, dum ob improborum potentiam,& proterviam Ecclesia hæreses, schismata , vel alia scandala sistere non potest , Regumque opem implorat, vel dum sine periculo seditionis, homicidiorum, aliorum ve malorum remedium ab Ecclesia expectari non potest, quod periculum tunc aberat , & tam rarò contingit, ut hinc regula constitui non possit.

3. Reseriptis Regiis consultum semper fuisse libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ affirmat idem Marca §. 6. Illud ita factum *semper*, probat hic libellis Comitiorum Turonensium anni 1493. Recentiora sunt illa monumenta, quàm ut indè ostendi possit idem fuisse factum *semper*. Non negamus certè postremis his sæculis, Regni illius Ordines , etiam Clerum, Regiam autoritatem invocasse contra Romanum Pontificem; sed quæstio est, an laudabilis sit ille recursus, ut possit in argumẽtum iuris assumi? Sanè, si ex fructibus ferendum est de arbore iudicium , usum istum ad minus suspectum habebunt , quicumque iurisdictionem Ecclesiasticam illæsam cupiunt. Viam enim , ut alibi observavimus , laicæ potestati aperuit , non solùm ut imminueretur debita sanctæ Sedi reverentia , sed etiam ut extingueretur ferè iurisdictio Episcoporum , aut potiùs ad tribunalia sæcularia traheretur. Itaque si propter temporis improbitatem , seu propter incommoda , in quæ se Gallia conjecerat , Pontificum Avenionensium partes amplectens , aliquam habuit à necessitate excusationem ; non tamen eiusmodi fuit exemplum , quod oporteat imitatione dignum judicare.

4. Prospectum erat executioni Bullarum , quibus certa privilegia Regibus pro terris , & fiscis Domanii Regii , à Romanis Pontificibus concessa fuerant, deputatis Conservatoribus. *Sed quia*, inquit Marca §. 7. *variis ludificationibus, & judiciorum*

formulis negotium trahebatur, visum est Principi, tuitionis jure rem ad se revocare. Putasne Conservatores privilegiorum ludificare, variasque judiciorum formulas excogitare, quo negotia, quæ Regibus cordi sunt, tantùm protrahant, ut ipsis necesse sit, autoritate propriâ, per bonorum captionem, & mulctas inflictas, Episcopos cogere ad revocandas excommunicationis, aut aliarum censurarum sententias, non solùm contra prohibitionem Concilii Tridentini Gallis parùm accepti, sed etiam contra constitutionem Concilii Lugdunensis sub Gregorio X. quod maximi facit Marca cap. 18. §. 3. & 4. licet illius verba detorqueat, ut intento suo obesse non videantur. Ità scilicet secutum est, privilegia Principibus conferre, quæ prætextu conservandæ gratiæ collatæ, alia jura concedentis, quæ religiosiùs tueri deberent, sensim usurpant.

5. Hanc autem Ecclesiæ injuriam patienter tolerari vult pro more suo Marca §. 8. quia graviores olim intulerunt Imperatores. Ex quo intelliges, quod alibi monuimus, eum pessima, & iniquissima exempla sæpè proferre, non ut omninò probet (puderet enim, nisi saltem addito temperamento) sed ut illorum comparatione innocua videantur, aut saltem toleranda, quæ in Gallia fiunt, injusta quidem, sed minùs, quàm quæ ab Imperatoribus perpetrata sunt.

6. Cap. 11. §. 1. controversiarum de invasa jurisdictione Principum altum silentium apud Veteres fuisse notat, quia ab Episcopis antiquis sola Canonum disciplina curabatur. Si quando se rebus Sæcularibus, aut judicandis, aut administrandis immiscerent, id sibi Legibus suo Sæculo latis indultum profitebantur. Id planè verùm: sed addendum, hodiè controversiis hujusmodi Tribunalia sæcularia continuò personare; nonn non tam quod Episcopi Principum jurisdictionem usurpent, vel etiam Canonum disciplinam non curent, quàm quod Judices Sæculares, Ecclesiasticam jurisdictionem invadentes, suam conquerantur fuisse invasam, aut violatos Canones; causasque spirituales ipsi judicent, nedum non permittant Episcopis temporales. Cætera, quæ disputat hic Marca, sunt in lib. 3. examinata.

7. Laudandus tantummodò est, quod in fine hujus capitis saniùs sentiat de Libertatibus Gallicanis, quàm Papirius Massonius: quæ tamen laus non est admodum insignis.

8. Con-

8. Conciliis perinde, atque Summis Pontificibus obsistunt Galli, ut probat Marca cap. 13. dum sibi adversantur. Quæ quidem resistentia, ut minùs culpabilis appareat, trito illo prætextu excusatur, quod jura Principum læsa sint ; quod si verum esset, non vi aut minis, sed modestiori, atque honestiori esset ratione reparanda injuria. Cui enim probentur hæc verba Henrici II Regis Angliæ à Marca in fine §. 1. post Wilhelmum Malmesburiensem relata. *Quid ad me de litteris Apostolicis ? Jura Regni mei nolo amittere.* Sed nescio an justum cuiquam videri queat, quod ipsimet Principes pravorum Consiliariorum suggestione inter sua jura, quæcumque libet, recenseant, ac postmodùm adhibitis severioribus pœnis exigant, *Vetuerant Gregorius VII.* (ut verbis Marcæ §. 1. istius cap. 13. utamur) *Urbanus II. & Paschalis II. excommunicationis pœna adjectâ, ne Episcopi, aut Clerici hominio, sed tantùm fidelitate se Principibus adstringerent. Tamen Radulphus in Episcopatum Remensem, expulso Gervasio invasore, restitui non potuit, nisi præstito hominio.* Factum excusat Ivo Carnotensis epist. 190. ex parte Radulphi, sed quis existimat ideò excusandos esse Ministros Regios, quia Episcopus Carnotensis cum S. Augustino monet Paschalem, ut ait Marca, *ubi populorum strages jacent, detrahendum esse aliquid Canonum severitati, ut majoribus morbis sanandis charitas sincera subveniat.* Ita scilicet Aulici homines controversias Ecclesiæ cum Principibus componi curant, non detectâ Principibus injuriâ, quæ irrogatur Ecclesiæ, sed intentatis Ecclesiæ majorum malorum *minis, (ubi populorum strages jacent, & majores morbi)* nisi Principum votis sese accommodet.

9. Apertiùs improbat Ivo coactos Clericos pauperes à Magistratibus Regiis ad persolvendas aliquas præstationes, contrà quas Clerus Carnotensis privilegium speciale à Paschali II. impetraverat. Magistratus excusat Marca §. 2. vel saltem excommunicari non debuisse contendit, quia eorum injustitia erat dubia ; *Et quod Clerici de rapina damnabant, Præpositi inter salaria recensebant.* Certè, si mutato nomine res apertè injustæ, evadunt dubiæ ; si satis est, ut Salarii, juris, alteriusve tituli colore obducantur, ut Ecclesia vindicari nequeat, nihil erit, quòd sæcularibus in res Ecclesiasticas non liceat. At re ipsâ Præpositorum illorum manifestam fuisse iniustitiam, testatur Ivo his verbis epist. 271. *non enim minuitur aliquid de jure*

Præ-

Præpositorum, vel auferatur. Sed Apostolicâ autoritate interdicuntur eis illicitæ angariæ & pauperum vexationes, quas non tantùm Clericis, sed nec Laicis licet exercere, &c.

10. Capite 18. ut jam alibi probat Marca, exemplis scilicet, Reges eorumque Officiales, per pignorum captionem, & mulctarum exactionem cohibuisse Episcopos jurisdictionem suam adversùs Regiam defendentes cœsuris, sed sunt ejusmodi exempla, quæ ideò vult admitti, quia pejora & à sapientibus improbata edidit Justinianus. Quid enim aliud, quàm vim illatam innuunt illa verba epistolæ 137. Ivonis à Clero Belvacensi consulti circa controversiam inter ipsum, & Ludovicum VI. de cognitione causæ cujusdam Canonici ejus Ecclesiæ, quam Curia Regis ad se evocabat, Ecclesiastica verò retinere conabatur. *Si autem sciremus vos esse paratos, ut cum gaudio tolerare posse tis ruinas domorum, exterminationes corporum, rapinas bonorum vestrorum, possemus vos exhortari, ut sequeremini consilium Susanæ, quæ magis elegit in manus hominum incidere, quàm Dei legem derelinquere.*

11. Quæ in tribus ultimis lib 4 capitibus tractat Marca de appellationibus tanquam ab abusu, lib. seq. expendemus, alia jam alibi, prout sese obtulit occasio.

12. Sufficiunt, quæ hactenus dicta sunt, ut quilibet agnoscat Illustrissimum Petrum de Marca concordiam inter Sacerdotium & Imperium procurare his libris, voluisse, eâ tantùm conditione, ut quæcumque in Gallia geruntur à Ministris Regis, & sæcularibus Judicibus, patienter ab Ecclesia ferrentur, consideratis gravioribus injuriis olim Ecclesiæ illatis, aut etiamnùm metuendis, nisi temperamentum illud acceptetur: Nec minùs Episcoporum Gallicanorum, quàm sanctæ Sedis jura, ejus Autoris doctrinâ violari, ideoque non satis consultò agere, qui tantam ei autoritatem deferunt, ejus eruditionis opinione ducti, aut quod Galliæ adversùs Romanum Pontificem in nonnullis articulis favere videatur; cùm magis ei cordi fuerit Principum adversùs Curiam Romanam causæ patrocinari, ac Præsidis Regii eo in opere, ut ipsemet confessus est, potiùs quàm Episcopi personam sustinuerit.

CA-

CAPVT IX.

De Stephani Baluzii doctrina circa Principum in res Ecclesiasticas autoritate.

1. NOn est sejungendus Stephanus Baluzius à suo Mecænate Petro de Marca, cujus zelum in amplificanda Principrincipum potestate secutus est, & nescio an non etiam superaverit. Illi saltem, cùm Præses esset, scribenti pro sæculari jurisdictione similis esse maluit, quàm Episcopo sanctæ Sedis dignitatem aliquo pacto defendenti. Quamvis enim Illustrissimus Petrus de Marca in ea, quam Baluzius eius libris de Concordia Sacerdotii,& Imperii præfixit, schedâ declaraverit. *Quidquid præter Canonum & Decretalium mentem in Gallia circa res Ecclesiasticas agitur, id fieri ex privilegis Apostolicis, non autem mero jure Regio, ut quidam autumabant, Marcæ persuasum esse.* Baluzius è contra ubique occasionem captat Regibus suis, tanquam Coronæ jus, vendicare autoritatem circa res Ecclesiasticas, ut in variis ejus operibus cuique licet observare.

2. Audi eum in notis ad Lupi Ferrariensis epist. 81. ver. *Zachariæ*; *Meritò*, inquit, *rejicienda est sententia Illustrissimi Cardinalis Baronii, qui ex hoc Lupi loco collegit jus illud, quo per eas tempestates utebantur Reges in dandis Episcopatibus, non ex ipsorum autoritate fluxisse, sed ex concessione Sedis Apostolicæ. Nullum enim penitùs in rebus Ecclesiasticis jus habere Reges, sanè diffitendum non est, quin ita cum Baronio sentiant Transalpinæ gentes. Nos verò Galli, Reges nostros non summovemus prorsùs à rebus sacris, ab iis nimirùm, quæ disciplinam Ecclesiasticam respiciunt, & executionem Regaliarum Ecclesiasticarum.*

3. Necesse fuit, inquies, Marcæ ad obtinendam Episcopatûs provisionem, ut sese Romanorum opinionibus accommodaret. Baluzio autem licet liberiùs loqui. Non puto concessurum Baluzium in re gravi mentitum Illustrissimum illum virum. Sed nonne Baluzium ipsum invitare posset ad extollendam Regis sui autoritatem spes impetrandi à Christianissima Majestate Beneficii? Illic enim à nonnullis pluris fieri videtur nominatio Principis, quàm collatio Pontificis; quia licet ista verè faciat Abbatem, vel

Episcopoum ; illa tamen magis apparet efficax, eo quod, nisi gravissima causa obstet, suum sortiatur effectum. Undè Regi potiùs, quàm sanctæ Sedi acceptum Beneficium refertur. Audi Reverendissimum Archiepiscopum Tolesanum modernum ad Pontificem Maximum scribentem die 3. Decembris 1680. *Scimus equidem in iis omnibus, quæ hactenus dicta sunt à Sanctitate vestra, eò tantùm illam spectasse, ut nonnulla hujus Regni Ecclesia subtraherentur jugo, & novo, ut credebat ipsa, & intolerabili: asseverabo tamen illud fidenter Sanctitati Vestræ, nullum jugum grave nobis visum iri sub hoc Principe Pio aquè ac Benefico; futuraque Ecclesias nostras satis liberas, quamdiu Patrono tanto gloriari poterunt. In ejus ditione nati sumus, sub ejusdem Imperio vivimus,* NOSTRAS EI DIGNITATES DEBEMUS; NOS ILLE SANCTITATI VESTRÆ NOMINAVIT; *eo protegente in vinea Domini operamur; eo denique benevolente opimis illis pacificè fruimur reditibus,, quibus munifici Majores ejus Ecclesias nostras aquè ac Sedem Apostolicam locupletarunt.*

4. Ob illa igitur Beneficia non solùm *nullum jugum grave videbitur, & erunt Ecclesiæ satis liberæ*, quamvis tollatur eis collatio Beneficiorum, & Dignitatum, etiam jurisdictionem spiritualem habentium, Sede vacante (forsan enim si hæc Episcopo plenâ Sede adimerentur, jugum grave videretur, & Ecclesiæ non ita liberæ censerentur) sed etiam, si Papa illi Coronæ juri obsistere audeat, Episcopos experietur Adversarios; quasi *suas ei Dignitates non deberent*, plusque illis præstitisset, qui *illos Sanctitati suæ nominavit*, quàm sua Sanctitas (cujus gratiâ nihilominus etiam præd. Præsul se dicit Archiepiscopum Tolosanum) eis Episcopatus conferens. Audi rursùs Metropolitanum illum paulò inferiùs comminantem; AN NOS QUI TAM INCLYTO PRINCIPI MULTÒ PLUS DEBEMUS, QUAM CÆTERI SUBDITI, SEGNES, AC DESIDES ERIMUS? CUM ILLIUS RES AGETUR, CUMQUE ET CORONÆ JURA, ET IMMUNITATES REGNI TUERI CONVENIAT? Etiamne Episcopi inter libertates, seu immunitates Regni enumerant, ut non possit summus Pontifex procurare executionem Concilii generalis, Lugdunensis scilicet, Regaliam de novo usurpare prohibentis? Etiamne Episcopi minis summum Pontificem, ab ea cura deterrendum existimant? *Quasi verò*, ait Facundus Hermian. lib. 4. ante finem, *propter hoc tantum ordinati sumus Episcopi, ut ditemur Principum donis & cum eis inter maximas potestates consedeamus, tanquam divini Sacerdotii privile-*

gio

giis fulti: ſicubi autem fallaciis malignorum, quæ nullis temporibus defuerunt, aliquid eis inter tantas Reipublicæ ſuæ curas ſubreptum fuerit quod Eccleſiæ Dei præjudicet, vel Eccleſiæ pacem turbet; non eis debeamus pro ipſorum ſalute, quæ ſunt vera ſuggerere & ſi neceſſe fuerit, Religionis autoritate reſiſtere, & patienter offenſionē quoq; illorum, ſi acciderit, ſuſtinere. Et ubi erit illud Propheticum; Loquebar de teſtimoniis tuis in conſpectu Regum, & non confundebar? niſi fortè Paſtores quidem ad lac & vellera, ad avertendas verò Luporum inſidias, & tuenda ovilia, deſertores.

5. Hinc inferes, an juſta ſit Gallicanorum Scriptorum accuſatio adversùs Doctores, quos illi Ultramontanos vocant; quod ſcilicet autoritatem ſummi Pontificis ultra modum extendant proprii commodi causâ; quaſi non magis verendum ſit, ne ipſi Regiam juriſdictionem cum Eccleſiaſticæ detrimento plus æquo extollant, ut *Rege benevolente opimis fruantur reditibus:* Sed redeamus ad Baluzium.

6. O quàm erat Principi ſuo infidelis Clerus Gallicanus! Quàm infidelis Senatus! Quàm infidelis Univerſitas ſtudii Pariſienſis! Quàm infideles denique omnes penè Galli, qui tam pertinaciter ſuis Regibus obſtiterunt, ne aboleretur jus electionis à Concilio Baſileenſi reſtitutum aut confirmatum, neve reciperentur Concordata nominationem Epiſcoporum Regi Chriſtianiſſimo tribuentia; ſiquidem *jus dandi Epiſcopatus ex ipſorum Regum autoritate fluebat, inſignem, atrocemque injuriam ſacroſanctæ Principum Dignitati* faciebant, qui tam eximio jure Coronæ illos frui non ſinebant, ſed ut penes Capitula remaneret, nitebantur.

7. Quamvis autem de jure dandorum Epiſcopatuum non neceſſe ſit modo diſputare, exhibendus tamen eſt locus Lupi Ferrarienſis, cujus occaſione Baronium carpſit Baluzius. Neminem enim fore arbitror, qui, eo lecto, non judicet injuſtam eſſe omninò Baluzii accuſationem; atque, ſi Lupi teſtimonio ſtetur, rectiùs *cum Baronio ſentire Tranſalpinas gentes, quàm Gallos*; quandoquidem prædicto Baluzio placuit defenſores jurium Eccleſiaſticorum, quaſi contemptûs gratiâ, Tranſalpinas gentes nominare, illiſque ſe, alioſque Gallos opponere, quaſi altioris gradus Doctores; (*nos verò Galli*) Vos ergò Galli interea, *quæ diſciplinam Eccleſiaſticam reſpiciunt, & executionem Regalia-*

galiarum Ecclesiasticarum computatis jus Regum in dandis Episcopatibus, non ex concessione Sedis Apostolicæ, sed ex ipsorum autoritate. Itane aliæ Provinciæ Christianæ? Itane Concilia Oecumenica vestrarum libertatum fundamenta? Itane etiam omnes Galli? Itane, ut longiùs non excurramus, Lupus Ferrariensis?

8. En igitur verba Lupi Ferrariensis epist. 81. Vide an non illis Baronii, & Transalpinarum gentium interpretatio magis congruat quàm Baluzii, & aliorum Gallorum; *Pippinus à quo per Maximum Carolum & Religiosissimum Ludovicum Imperatores, duxit Rex noster originem, expositâ necessitate hujus Regni, Zachariæ Romano Papæ in Synodo, cui Martyr Bonifacius interfuit, ejus accepit consensum, ut acerbitati temporis industriâ sibi probatissimorum decedentibus Episcopis mederetur; ne fortè simplicitate Pontificum posset contingere, quod in hac Haduorum urbe, cujus nos nunc cura exercet, evenit. Proinde suppetere ut honorem à Papa Romano Majoribus ejus, & Regibus, & Imperatoribus concessum à Lugdunensibus Ecclesiæ Metropolitanis, cui, Autore Deo, præsidetis, nunquam hactenus infirmatum, à vobis nulla vestrâ injuriâ consequatur.* Nonne igitur ex confessione Caroli Calvi jus, quo utebantur Reges in dandis Episcopatibus, non *ex ipsorum autoritate*, sed ex *consensu*, atque *concessione* summorum Pontificum fluebat?

9. Sed ut jam insinuavimus, circa jus dandorum Episcopatuum, non est diutiùs hærendum, quandoquidem constat, modò Regem Christianissimum ad illos non nominare, nisi *ex concessione Sedis Apostolicæ*, in Concordatis inter Leonem X. Papam, & Franciscum I. Franciæ Regem initis contentâ. Verùm prætermittere non debeo Baluzium, si voces illas, *nos verò Galli*, universim accipiat, ut videtur, cùm indefinitæ sint, falso sibi tam celebre consortium tribuere.

10. Etenim secùs sentiebat Clerus Gallicanus in Conventu Melodunensi congregatus Anno 1579. quandoquidem decrevit, cavendum, ne articulis ad disciplinam, seu politiam Ecclesiasticam pertinentibus, aliqua jurisdictio Regi tribueretur, sed rogaretur humilimè, ut iis, quæ á Clero statuerentur, autoritas Regis accederet ad executionem; utque cunctis suis Officialibus, & aliis præciperet ad id opem ferre, quatenus requirerentur, & non amplius. In act. Cleri Gall. tom ult. edit. parte 8 tit. 2. Illi ergò *Galli, Reges suos submovebant prorsùs à rebus sacris, ab iis nimirùm, quæ disciplinam Ecclesiasticam respiciunt*, nisi quatenus eorum implararetur

auxilium

auxilium ad procurandam executionem, quod eis officium nec Baronius, nec Transalpinæ gentes negant, imò impositum docent.

11. Ni si Baluzium Marcæ sui mentem non ignorasse verisimile videretur, dubitarem etiam, an eam perfectè exhiberet, cùm ait loco suprà citato, Reges Franciæ *jure suo, jure proprio* Episcopos præfecisse Ecclesiis vacantibus. Illa enim verba videntur omnem submovere concessionem Ecclesiæ, cùm tamen constet ex ipsomet Marca lib. 6. cap. 3. §§. 1. & 2. Reges Franciæ, etiam postquàm fidem Christianam susceperunt, eam sibi autoritatem non vindicasse. Concilium Aurelianense quintum anno 549. primam fecit Regii consensus mentionem. Majorem sensim autoritatem Principes in se traxerunt, ut fieri solet, dum ad Ecclesiasticam admittuntur. Restitit tamen Ecclesia, ut videre est in Concilio tertio Parisiensi Anno 557. capite octavo, electionum libertatem contra Principis Imperium defendente; Nec potuit legitima esse illa Regum potestas, donec Ecclesiæ consensus accessit. Id etiam insinuare videtur Marca lib. 8. cap. 11. §. 5. ad quem locum alludit Baluzius ubi suprà, dum ait, verba Lupi esse intelligenda de ratihabitione. *Ratum* enim *quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum*, de regul. jur. reg. 9.

12. Cæterùm nec Marcæ, nec Baluzio decorum cordati Catholici ducent, quod magis faverint Principibus adversus Ecclesiam, quàm famosus ille Apostata Marcus Antonius de Dominis. Hoc enim est principium notæ suprà dictæ Baluzii, ut integram exhibeamus; *Hunc locum ita intelligendum putat Marcus Antonius de Dominis, ut Pipino tunc fuerit concessum, ut posset solus personas promovendas ad Episcopatus eligere, & curare consecrandas, absque ullo Ecclesiasticorum consensu, nisi pro sola consecratione, ut ex ipsis Lupi verbis colligi posse ait. In quo Papa, derogans juri Ecclesiastico, jus Principum in eo Regno auxerit. Marca verò existimat eum locum esse intelligendum de ratihabitione Zachariæ, qui rectè, atque ordine factum censuerat à Pipino, & Carlomanno, quando ii jure proprio Episcopos instituerant. Nam diu ante Zachariæ tempora, Reges Episcopos jure suo præficiebant Ecclesiis vacantibus, ut multis exemplis ostendit Marca.*

* * *

CAPUT X.

De autoritate Regum Franciæ in condendis Capitularibus circa res Ecclesiasticas.

1. BAluzius in præfatione ad Capitularia Regum Francorum, quæ edidit Anno 1677. §.10. *Insignem, atrocemque injuriam sacrosanctæ Principum Dignitati factam* dicit à Gretsero, quia pronunciavit; *Pippinum, Carolum magnum, & alios Francorum Reges, qui leges Ecclesiasticas, sive Capitularia ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam condidere, non suâ præcisè autoritate id fecisse, sed nutu, & permissu Episcoporum, approbantibus Episcopis, & Conciliis, imò pleraque eorum Capitularium autoritate Romanorum Pontificum condita fuisse.* Itaque ex Baluzio, *Francorum Reges Ecclesiasticas, sive Capitularia ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam condidêre, suâ præcisè autoritate id fecere.* Ergo vel non sunt distinctæ potestates, Ecclesiastica, & sæcularis: vel solis Principibus data est à Christo autoritas *leges Ecclesiasticas, sive Capitularia ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam condendi.* Utrum concedit Baluzius? neutrum sanè, quandoquidem Catholicus est. Atqui non datur medium. Siquis enim reponat inter Pontifices & Principes divisam esse autoritatem, ita ut ambos concurrere necesse sit, negabit Baluzius; Et *insignem, atrocemque injuriam sacrosanctæ Principum Dignitati factam* conqueretur, si eis *leges Ecclesiasticas, sive Capitularia ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam condentibus*, adjungatur *nutus, & permissu Episcoporum, approbatio Episcoporum & Conciliorum, autoritas Romanorum Pontificum.* Nam *suâ præcisè autoritate id fecisse* illos pro virili defendet.

2. Quamobrem benè accidit Gretsero, quod *nec instituti ratio, nec angusti præfationis limites siverunt, ut Baluzius ejus scriptionem pluribus refelleret.* Justam enim passus fuisset erubescentiam, quam commeritus est quando *abusus verbis Christi Domini, quibus claves Regni Cœlorum Petro, & successoribus ejus promisit, omnem de rebus Ecclesiasticis decernendi autoritatem ademit Principibus, nec Imperatorem inquiens, nec Regem, quâ talis est, ullam Ecclesiasticam jurisdictionem habere.* Verum si *Imperator, vel Rex, quà talis est, de rebus Ecclesiasticis decernendi autoritatem habet*: Habuerunt illam

etiam

etiam Infideles & Pagani, ſiquidem verè Imperatores aut Reges extiterunt, non obſtante infidelitate. Itaque potuit Nero, potuit Diocletianus, potuerunt alii ſimiles *leges Eccleſiaſticas, ſive Capitularia ad reſtaurandam diſciplinam Eccleſiaſticam condere; idque ſua præciſe autoritate.* Quis Catholicus id patiens audiat?

3. Contendunt Galli ſupremam Regis in temporalibus poteſtatem Eccleſiaſticæ poteſtati nullo modo ſubjacere: cur ſimilem ſaltem prærogativam negant Eccleſiaſticæ juriſdictioni, ut Laicæ non ſupponatur in ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis? Sint ſaltem, ut voluit alius ſcriptor Gallicanus, tanquam duæ lineæ parallelæ, quæ quantumvis procedant, nunquam ſibi invicem occurrunt, aut inter ſe conjunguntur. Claudicat hæc paritas apud Baluzium. Ordo eſt, ſeu ſubordinatio in poteſtatibus circa leges Eccleſiaſticas. Ergo, ut in hujuſmodi negotiis Laici Clericis ſubdantur. E contra verò. *Satis erit*, inquit Baluzius. *uno verbo admoniſſe, non ita ut Gretſero viſum eſt, ab Epiſcoporum nutu, ac permiſſu pependiſſe olim poteſtatem Regum noſtrorum in ferendis legibus Eccleſiaſticis, cùm contrà conſtet Conſtitutiones Eccleſiaſticas Epiſcoporum in Conſiſtorio Principum examinari ſolitas ævo Caroli Magni.*

4. Ne objicias, impatiens Lector, de *facto* loqui Baluzium, non de *jure*: neque præceps judicium de hujuſmodi examine ferendum eſſe, cum poſſit aliquandò tàm bono fine, ac cum tanta modeſtia fieri, ut inculpabile videatur. Non patitur Baluzius interpretem: ipſe continuò exponit, quorſum *conſtitutiones Eccleſiaſticæ Epiſcoporum in Conſiſtorio Principum examinari ſolerent*, ſubjungens; *Et eorum confirmatione indiguiſſe, ut valerent*; Non ſolùm ut interveniente Principum autoritate faciliùs reciperentur, & efficaciùs executioni demandarentur, ſed *ut valerent.*

5. Hinc inferes quid concludendum ſit ex Baluzii, & Marcæ principiis, ſi conferantur inter ſe poteſtas ſummi Pontificis & poteſtas Regis Chriſtianiſſimi circa Conſtitutiones Eccleſiaſticas Epiſcoporum: quandoquidem Baluzius in hoc loco docet illas, *Principum confirmatione indigere ut valeant*: in lib. autem 6. de Concordia Sacerdotii ac Imperii, Domini de Marca, quem Baluzio debemus, pluribus in locis, præſertim c. 14. §. 5. aſſeritur, quod *ſupremâ poteſtate fruebantur Concilia Provincialia Galliarum*

liarum; jure consultationis Ecclesiæ Rom. servato in majoribus causis; idq; illo præcipuè tempore, de quo suprà loquebatur Baluzius. Sic enim incipit præd. c. 14. Marcæ § *6. Ævo Caroli M. Conciliis istiusmodi conservata est suprema potestas in judicandis Abbatibus, &c.* Cap. autem *15*, §. *3. statim atq;*, inquit, *Summi Pontif. abolere tentarunt supremam eorum in judicando potestatem, comminati sunt Episcopi, se ab eis celebrandis, quòd inutilia futura sint, abstenturos.* Additq; effectum minas secutum. Itaq; Decreta Conciliorum, Regum confirmatione indigent, ut valeant; Papæ confirmatio adeò pernicioſa est, ut præstet nulla celebrari Concilia Provincialia, quàm ut Summi Pontificis confirmationi submittantur.

6. Quomodò autem probat Baluzius *Constitutiones Ecclesiasticas Episcoporum, confirmatione Principum indiguisse, ut valerent.* Hâc ratione quam continuò profert; *sanè Reges nostri tunc putabant, se terræ Dominos esse, non vero Episcoporum Vicedominos Villicos, ac Ministros, quales eos facere voluisse videtur Gretserus. Testis est Carolus Calvus in Epistola scripta ad Hadrianum II. Papam Anno 871. in causa Hincmari Episcopi Laudunensis.* Verius dixisset; Testis est Hincmarus Remensis, in Laudunensem, ac in summum Pontificem, Caroli Calvi nomine, cùm non auderet suo, verbis acerbissimis cùm alio modo non posset, iram suam explere quærens. Sed videamus quid scribat Carolus Calvus, seu Archiepiscopus Remensis ejus nomine; *Reges Francorum ex Regio genere nati, non Episcoporum Vicedomini hactenus fuimus computati; & ut Leo ac Romana Synodus scripsit, Reges & Imperatores, quos terris Divina potentia præcepit præesse, jus distringendorum negotiorum Episcopis sanctis juxta Divalia constituta permiserunt, non autem Episcoporum Villici extiterunt. Et S. Augustin. dicit: per jura Regum possidentur possessiones, non autem per Episcopale Imperium Reges Villici fiunt, Actoresque Episcoporum.* Formandum erat Argumentum, non enim facilè apparet consequentia. *Reges non sunt Episcoporum Villici: ergo Constitutiones Ecclesiastica Episcoporum, Principum confirmatione indigent, ut valeant. Vel; Reges & Imperatores jus distringendorum negotiorum Episcopis sanctis juxta Divalia constituta permiserunt: ergo Constitutiones Ecclesiastica Episcoporum, Principum confirmatione indigent, ut valeant. Vel etiam; Per jura Regum possidentur possessiones: ergo &c.*

7. Sed fortasse vel S. Leo cum Synodo Romana, vel Sanctus Augustinus, à Carolo Calvo citati, Principibus illam autoritatem

tatem tribuunt. Primò S. Leo cum Synodo Romana quidquam simile locutus non est, ut non ignorat Baluzius, qui ad marginem §. 5. cap. 12. lib. 4. D. Petri de Marca, ubi citatur hæc epistola, notavit vel ex propria eruditione, vel ex institutione sui Autoris. *Leonis epistola quæ hic laudatur, non est Leonis Papæ, ut visum Hincmaro, etiamsi hodie edita sit inter epistolas Leonis: sed est Leonis Byturicensis Archiepiscopi scripta anno 434 ut observat vir clarissimus Iacobus Sirmondus.*

8. Deindè cujuscumque sit epistola, eò spectat; ut *declaret excommunicatos Clericos illos, qui prætermisso Ecclesiastico judicio sæcularem adierint potestatem*, quod ei summarium præfixit Pater Labbeus. Et ne qui fortassè obtenderent, quod illuc inviti traherentur; præoccupatur excusatio hâc ratione, quod etiam Principes hujusmodi negotia à Judicibus Ecclesiasticis tractari vellent. *Tantâ sæculi potestates circa Sacerdotalẽ hominem reverentiâ prævaluêre, etiam hi, quos sub Imperiali nomine terris Divina providentia præesse præcepit, ut sua distringendorũ negotiorũ Episcopis sanctis, juxta Divalia constituta permiserint.* Non autem affirmatur, illa judicia *Principum confirmatione*, vel etiam permissione egere, ut valeant: vel Ecclesiam non habere circa ejusmodi negotia jurisdictionem, nisi à Principibus. Imò insinuatur hanc eis potestatem ex jure Canonico competere. Sequitur enim; Quod cum & *juris antiqui formulis, & in latis frequentiùs sit legibus constitutum, &c.* Nam jus illud antiquum de Ecclesiastico esse intelligendum indicat vox illa *formulis*, quæ in eo sensu usurpatur, cùm paulò post additur; *Quocirca nobis visum est, ut hanc, & sacra Legis, & nostri Ordinis contumeliam, & ad præsens ulcisceretur plena districtio, & observandam formulam constitueret in futurum. Censemus itaque, ut quicumque prætermisso Sacerdote Ecclesiæ suæ ad disceptationem venerit sæcularium sacris Liminibus expulsus à Cælesti arceatur Altario; neque ullus post hanc definitionem, quæ communi sedit arbitrio, &c.*

9. Sanctus autem Augustinus tract. 6. in Joan. undè verba citata desumpta sunt, probat Donatistas ab Ecclesia damnatos, & in schismate obstinatos justè potuisse bonis ad Ecclesias pertinentibus spoliari, non ut ea sibi Princeps adscriberet, sed ut Præsulibus Catholicis reddenda curaret. Quid indè concludendum, nisi, qui ab Ecclesia se separant, posse, postulantibus Catholicis, & legitimis Pa-

storibus, justè ab Imperatoribus, & Principibus, etiam per privationem possessionum temporalium indebitè occupatarum coerceri? At, inquies, S. Augustinus docet, quod *per jura Regũ possidentur possessiones*. An ita ut possint de rebus Deo consecratis, absque ullo Ecclesiæ judicio vel consensu, pro suo arbitrio, *suâ præcisè autoritate*, disponere? Neque S. Augustinum, neque pium aliquem Principem ità verè sensisse crediderim, nisi fortè Adulatorum fraude circumventum; cùm etiam de bonis profanis doceat S. Thomas quodl. 12. art. 24. ad primum. *Quod verum est, quòd omnia sunt Principum ad gubernandum, non ad retinendum sibi, vel ad dandum aliis: & si Leges tales sunt, Tyrannicæ sunt, & non absolvunt à conscientia, sed à Foro judiciali, & violentia.*

10. Denique tametsi Principes, quod non credo, de possessionibus terrenis, etiam postquam Deo consecratæ sunt, leges ferre possent absque prævio Ecclesiæ judicio, vel non accedente illius consensu: liceretne generatim Baluzio pronunciare *Francorum Reges, qui Leges Ecclesiasticas, sive Capitularia ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam condidêre, suâ præcisè autoritate id fecisse?* Aut *jus illud, quo per illas tempestates utebantur Reges in dandis Episcopatibus, ex ipsorum autoritate fluxisse*, non ex concessione Sedis Apostolicæ.

CAPUT XI.

An sine autoritate Ecclesiæ Reges Galliæ Leges Ecclesiasticas, sive Capitularia condiderint.

1. NOtato Gretsero arguitur Baronius à Baluzio §. seq. scilicet 11. præfationis, quòd ex Benedicti verbis intellexerit omnia Capitularia à Romanis Pontificibus fuisse confirmata; *Contra manifesta*, inquit, *& aperta Benedicti verba*: sic quidem Illustrissimus Annalium Ecclesiasticorum Autor scribit ad an. 819. *Ne ut igitur existimes, Lector, dum audis singulis fermè annis collectas per eosdem Imperatores Synodos, & sancitas leges Ecclesiasticas, id absque Romani Pontificis autoritate ab eis esse tentatum. Qui Ludovici leges collegit, Benedictus Levita, in præfatione ipsis præpositæ hæc habet: agnoscant, &c.* Et infrà; *An non satis visum Christianissimis*

mis Imperatoribus nihil inconconsultâ Apostolicâ Sede tentare, decernere vel definire, sed quæ ejus autoritate cœpta, atque perfecta essent, adhuc tamen ipsis visa sunt indigere Romanorum Pontificum confirmatione antequam in publicum ederentur. Testatur hæc quidem ipse Benedictus Levita, qui in fine lib. 7. Capitularium à se collectorum hæc habet, &c. Mens Illustrissimi Cardinalis, quantùm quidem ego assequor, est, Imperatores Gallicanos sine autoritate summi Pontificis leges Ecclesiasticas nequaquam tulisse; imò verò, si sic latas ad majorem firmitatem rursùs à summis Pontificibus plerumque approbandas curasse. (Non enim puto sensisse Baronium subsequentem confirmationem, ita universim requisitam fuisse, ut universim intervenit, sive prævius, sive subsequens assensus) quòd ex variis indiciis conjicio. Primò enim, dum *singulis fermè annis collectus per eosdem Imperatores Synodos, & sancitas leges Ecclesiasticas cum Romani Pontificis autoritate* asserit, non solis Benedicti verbis, ad tres tantùm libros pertinentibus, id probat, sed exaliis argumentis, quæ universim concludunt: petitam autem fuisse confirmationem, solo probat Ansegisi testimonio. Secundò, non utitur signis adeò generalibus, cùm de confirmarione loquitur. sed verbis indefinitis, quæ hîc moraliter & ut in pluribus, intelligenda sunt; *Quæ ejus autoritate cœpta atque perfecta essent, adhuc tamen indigere Romanorum Pontificum confirmatione.* Tertiò idem innuere videtur ipsa phrasis; *Non satis visum Christianissimis Imperatoribus ... : : adhuc ipsis visa sunt. &c.*

2. Sed quæcumque fuerit mens Baronii, immeritò dicit Baluzius, ipsum *contra manifesta, & aperta Benedicti verba*, illum Autorem esse interpretatum. Nam primò aliud est in alicujus Scriptoris verbis amplius quàm sonent intelligere; aliud *contra manifesta, & aperta ejus verba* eum explicare. Hoc enim ultimum est, non solùm plus, quàm Autor scripserit, illi tribuere, sed etiam illi sententiam, ejus verbis manifestis, & apertis significatæ, contrariam affingere. Nunquam autem Benedictus, *manifestis & apertis verbis* negavit omnia Capitularia fuisse autoritate Sanctæ Sedis confirmata. Secundò, etiamsi Baluzius Baronium accusasset deductæ tantùm nimis generalis conclusionis ex verbis Benedicti, atque in eo sensu perperam intellexisse hujus *manifesta, & aperta verba*, quæ scilicet non ponerent ab Illustrissimo Cardinali in tam ampla significatione accipi;

storibus, justè ab Imperatoribus, & Principibus, etiam per privationem possessionum temporalium indebitè occupatarum coerceri? At, inquies, S. Augustinus docet, quod *per jura Regũ possidentur possessiones.* Ain ita ut possint de rebus Deo consecratis, absque ullo Ecclesiæ judicio vel consensu, pro suo arbitrio, *suâ pracisè autoritate*, disponere? Neque S. Augustinum, neque pium aliquem Principem ità verè sensisse crediderim, nisi fortè Adulatorum fraude circumventum; cùm etiam de bonis profanis doceat S. Thomas quodl. 12. art. 24. ad primum. *Quod verum est, quòd omnia sunt Principum ad gubernandum, non ad retinendum sibi, vel ad dandum aliis: & si Leges tales sunt, Tyrannicæ sunt, & non absolvunt à conscientia, sed à Foro judiciali, & violentia.*

10. Denique tametsi Principes, quod non credo, de possessionibus terrenis, etiam postquam Deo consecratæ sunt, leges ferre possent absque prævio Ecclesiæ judicio, vel non accedente illius consensu: liceretne generatim Baluzio pronunciare *Francorum Reges, qui Leges Ecclesiasticas, sive Capitularia ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam condidêre, suâ precisè autoritate id fecisse?* Aut *jus illud, quo per illas tempestates utebantur Reges in dandis Episcopatibus, ex ipsorum autoritate fluxisse*, non ex concessione Sedis Apostolicæ.

CAPUT XI.

An sine autoritate Ecclesiæ Reges Galliæ Leges Ecclesiasticas, sive Capitularia condiderint.

1. NOtato Gretsero arguitur Baronius à Baluzio §. seq. scilicet 11. præfationis, quòd ex Benedicti verbis intellexerit omnia Capitularia à Romanis Pontificibus fuisse confirmata; *Contra manifesta*, inquit, *& aperta Benedicti verba*: sic quidem Illustrissimus Annalium Ecclesiasticorum Autor scribit ad an. 819. *Ne tu igitur existimes, Lector, dum audis singulis fermè annis collectas per eosdem Imperatores Synodos, & sancitas leges Ecclesiasticas, id absque Romani Pontificis autoritate ab eis esse tentatum. Qui Ludovici leges collegit, Benedictus Levita, in præfatione ipsis præpositæ hæc habet: agnoscant, &c.* Et infrà; *An non satis visum Christianissimis*

Digitized by Google

mis Imperatoribus nihil inconcussâ Apostolicâ Sede tentare, decernere vel definire, sed quæ ejus autoritate cœpta, atque perfecta essent, adhuc tamen ipsis visa sunt indigere Romanorum Pontificum confirmatione antequam in publicum ederentur. Testatur hæc quidem ipse Benedictus Levita, qui in fine lib. 7. Capitularium à se collectorum hæc habet, &c. Mens Illustrissimi Cardinalis, quantùm quidem ego assequor, est, Imperatores Gallicanos sine autoritate summi Pontificis leges Ecclesiasticas nequaquam tulisse; imò verò, si sic latas ad majorem firmitatem rursùs à summis Pontificibus plerumque approbandas curasse. (Non enim puto sensisse Baronium subsequentem confirmationem, ità universim requisitam fuisse, ut universim intervenit, sive prævius, sive subsequens assensus) quòd ex variis indiciis conjicio. Primò enim, dum *singulis fermè annis collectus per eosdem Imperatores Synodos, & sancitas leges Ecclesiasticas cum Romani Pontificis autoritate* asserit, non solis Benedicti verbis, ad tres tantùm libros pertinentibus, id probat, sed exaliis argumentis, quæ universim concludunt: petitam autem fuisse confirmationem, solo probat Ansegisi testimonio. Secundò, non utitur signis adeò generalibus, cùm de confirmatione loquitur, sed verbis indefinitis, quæ hîc moraliter & ut in pluribus, intelligenda sunt; *Quæ ejus autoritate cœpta atque perfecta essent, adhuc tamen indigere Romanorum Pontificum confirmatione.* Tertiò idem innuere videtur ipsa phrasis; *Non satis visum Christianissimis Imperatoribus ..... adhuc ipsis visa sunt. &c.*

2. Sed quæcumque fuerit mens Baronii, immeritò dicit Baluzius, ipsum *contra manifesta, & aperta Benedicti verba*, illum Autorem esse interpretatum. Nam primò aliud est in alicujus Scriptoris verbis amplius quàm sonent intelligere; aliud *contra manifesta, & aperta ejus verba* eum explicare. Hoc enim ultimum est, non solùm plus, quàm Autor scripserit, illi tribuere, sed etiam illi sententiam, ejus verbis manifestis, & apertis significatæ, contrariam affingere. Nunquam autem Benedictus, *manifestis & apertis verbis* negavit omnia Capitularia fuisse autoritate Sanctæ Sedis confirmata. Secundò, etiamsi Baluzius Baronium accusasset deductæ tantùm nimis generalis conclusionis ex verbis Benedicti, atque in eo sensu perperam intellexisse hujus *manifesta, & aperta verba*, quæ scilicet non potuerunt ab Illustrissimo Cardinali in tam ampla significatione accipi;

Ecclesia, ut si quid adversi acciderit, radicitùs amputetur, & Dei Ecclesia maneat inconcussa. Nec dicas verba illa monitionem continere, non potestatem conferre. Satis enim constat ex Epistolis Bonifacii ad Zachariam, & Zachariæ ad Bonifacium, Principes Pipinum, & Carlomannum non antè convocasse Synodum, quàm petita, & obtenta fuisset S. Sedis facultas, & in hac ipsa epistola plura sunt, quæ autoritatẽ Romani Potificis significant, qualia sunt ista; *Dum Synodus adgregata esset in Provincia vestra* IUXTA NOSTRAM COMMONITIONEM, *mediantibus filiis nostris, Pippino & Carlomanno Principibus vestris, peragente etiam vice nostra Metropolitano Bonifacio, &c. Obsecramus enim omnes vos coram Deo, ut ejus* (Bonifacii) COMMONITIONIBUS FIRMITER OBEDIATIS, &c. SI EI IN OMNIBUS OBEDIENTES EXTITERITIS, &c.

4. Non errasset Baronius *contra manifesta, & aperta Benedicti verba*, etiamsi ex ejus testimonio concluisset, generatim omnia Capitularia Regum Franciæ à sancta Sede fuisse confirmata; cum è contrà ex hac Zachariæ epistola planum fiat prima Capitula (reliqua enim sunt istis temporibus posteriora) fuisse expresè approbata, alia verò saltem tacitè; cùm verisimile sit, quod primò factum est, fuisse regulam sequentium. David Blondellus expressam fuisse omnium confirmationem judicavit. Sed ejum sibi confutandum existimavit Baluzius §. 13 conjecturis summi Pontificis autoritati faventibus repugnans, quibus cesserat Minister Calvinianus, adeoque sanctæ Sedis inimicus, quasque Baluzius nullo efficaci argumento impugnat, ne possit reponere corrigendum fuisse errorem certum, quantumvis in homine illo hæretico utilis videretur.

6. Verùm, ut diximus, præcipua intentio Baronii fuit, ostendere leges Ecclesiasticas à Principibus Francorum sine autoritate Ecclesiæ, ac præcipuè sanctæ Sedis non fuisse conditas, idque variis argumentis probat ad supradictum annum 819. posseque adhuc aliis confirmari. Nec valet argumentum negativum ex eo sumptum, quod in omnibus Capitularibus non fiat ejus autoritatis mentio. Licet enim solius Principis nomen aliquando præferant, quia non ità subtiliter omnia distinguebantur post horrendam Ecclesiæ Gallicanæ confusionem: tamen ipsa negotiorum conditio, & utriusque potes-

statis distinctio suadent interveniſſe in negotiis Eccleſiaſticis Eccleſiaſticam juriſdictionem.

7. Sed ne id gratis dictum objicerent Politici, extant luculenta ejus aſſertionis veſtigia. Prima duo Concilia in Gallia congregata ſub Principibus ſecundæ Dynaſtiæ, ac poſt luctuoſam illam Eccleſiæ Gallicanæ calamitatem, quam Zachariæ exponit Bonifacius in epiſtola, quæ cum reſpoſione refertur ante illa Concilia à Sirmondo, & à Labbeo. fuerunt Liptinenſe an. 743. atque Sueſſiononſe an. 744. Liptinenſe congregatum fuit, poſtquàm Zacharias Bonifacio reſpondit; *De eo autem, quod nobis intimaſti, quod te Carlomannus filius noſter ad ſerogavit accedere, ut in urbe Regni Francorum in ſua ditione, ſive poteſtate conſtitutâ, Synodum celebrare debeas, eo quod omnis Eccleſiaſtica regula, ſive diſciplina ab eâdem Provincia funditùs eſt abolita, quod nimis mœrendum eſt, quod per ſpatia temporum ibidem Synodus Sacerdotum minime celebrata ſit, & hoc libenter concedimus & hoc fieri præcipimus.* Nota in his ultimis verbis, *hoc fieri præcipimus*, non nudum aſſenſum à Romano Pontifice præſtitum, ſed autoritatem interpoſitam. In præfatione ejus Concilii loquitur Carlomannus, quaſi ipſe præcipuus eſſet Legislator, Epiſcopi autem ejus Conſiliarii, *In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Ego Carlomannus Dux, & Princeps Francorum anno ab incarnatione Domini 743. videlicet Kalendis Maii cum conſilio ſervorum Dei, & Optimatum meorum Epiſcopos, qui in Regno meo ſunt, cum Presbyteris ad Concilium, & Synodum pro timore Chriſti congregavi .... ut mihi conſilium dediſſent, quomodo lex Dei, & Eccleſiaſtica Religio recuperetur, quæ in diebus præteritorum Principum corruit.* Et Can. 1. *Itaque per conſilium Sacerdotum, Religioſorum, & Optimatum meorum ordinavimus per Civitates Epiſcopos, &c.* Ità Carlomannus de Concilio Germanico, quod Liptinenſe præceſſerat, quodque à Liptinenſi receptum eſt, eâdemque dicendi formâ utitur in Canonibus Liptinenſibus; *ſtatuimus, præcepimus, decrevimus.* Verumtamen Carlomannum non *ſuâ præciſe autoritate id feciſſe* probat Epiſt. 105. prædicti S. Bonifacii, cujus fragmentum refert Sirmondus tom. 1. Concil. Gall. pag. 583, cum hoc titulo; *De Canonibus & ſtatutis Synodi à Bonifacio juſſu Pontificis Romani, & rogatu Principum Francorum, & Gallorum celebratæ.* Sic autem Bonifacius Cudbertum alloquitur; *quia putamus vos libentiùs ſcire velle, quam neſcire, quæ hic Sacerdotes nobiſcum*

nobiscum servanda decreverunt, vobis emendanda, & corrigenda, destinamus. Decrevimus autem in nostro Synodali conventu, & confessi sumus fidem Catholicam, & unitatem, & subjectionem Romanæ Ecclesiæ, sine tenus vitæ nostræ, velle servare. S. Petro & Vicario ejus velle subjici: Synodum per omnes annos congregare, Metropolitanos pallia ab illa sede quærere, & per omnia, præcepta Petri canonice sequi desiderare, ut inter oves sibi commendatas numeremur, & isti confessioni universi consensimus, & subscripsimus, & ad corpus sancti Petri Principis Apostolorum direximus quod gratulando Clerus & Pontifex Romanus suscepit, statuimus, &c. decrevimus, ex quibus, & aliis verbis liquet præiviſſe autoritatem Ecclesiæ Carlomanno illa Capitula edenti.

8. Id adhuc clariùs patet in Concilio Sueſſionenſi. Nam licet in præfatione Pippinus ita loquatur. *Ego Pippinus Dux, & Princeps Francorum. Dum pluribus non habetur incognitum, qualiter nos in Dei nomine una cum consensu Episcoporum, sive Sacerdotum, vel servorum Dei consilio, sive Comitum, & Optimatu Francorum, Colloquiis apud Sueſſionis Civitatum Synodum, vel Concilium facere decrevimus, quod ita in Dei nomine, & fecimus. Primò inprimis constituimus fidem Catholicam, &c.* Ubi videtur ſimiliter Pippinus ſtatuere, Epiſcopi autem tantùm conſulere: tamen concluſio, ſive Canon ultimus ſic habet; *Si quis contra hoc Decretum, quod viginti tres Episcopi, cum aliis Sacerdotibus, vel servis Dei una cum consensu Principis Pippini, vel Optimatum Francorum consilio constituerunt, transgredi vel legem irrumpere voluerit, vel despexerit, judicandus sit ab ipso Principe, vel Episcopis, vel Comitibus*; ubi Canonum conſtitutio Epiſcopis, conſenſus autem Principi tribuitur.

9. Obſerva in his exemplis, quàm parùm fuerint ſolicitæ olim poteſtates de diſcernendis limitibus, & diſtinguendis officiis ſuis: cùm alicubi alteri tribuatur, quod aliundè conſtat ab altera præſtitum, aut communi conſenſu peractum; ut vix ex loquendi formulis argumentari liceat, ad ſtatuenda cujuſque poteſtatis jura, ſed aſſumenda ſint certiora principia. Unde intelliges non rectè Gallos ad ſtatuendam Regum ſuorũ poteſtatem in res Eccleſiaſticas omiſsâ diſcuſſione Juris ad exempla recurrere, in quibus non ita relucet Eccleſiaſticæ juriſdictionis exercitium. Cùm enim illam in aliis exemplis, in quibus ſola videbatur dominari poteſtas laica, robur ſuũ obtinuiſſe manifeſtè conſpicia-

ſpiciamus, cur eam à reliquis excluſam cenſebimus, in quibus non ita luculenter apparet? Cur non exiſtimabimus, in ſequentibus Synodis eundem, qui in Sueſſionenſi, ordinem fuiſſe ſervatum, atque adeò *Epiſcopos conſtituiſſe*, *Principes conſenſiſſe*, etiamſi ſoli Principes decreviſſe videantur; quod fortè in iſta factum contenderent Galli, ob præfationem, niſi concluſione revincerentur: Cùm Liptinenſis, quæ omnium ſub ſecunda Dynaſtia celebratarum prima eſt, nonniſi poſt conſenſum, imò & præceptum Romani Pontificis congregata ſit; cùm & Liptinenſi, & Sueſſionenſi, ſicut Germanicæ præſederit S. Bonifacius Sedis Apoſtolicæ Legatus: cùm Zacharias Francis ſcripſerit, ut ad Synodum ſingulis annis convenirent, & ea, quæ jam ab ipſis decreta erant, probaverit; cur ejus autoritas arcebitur à reliquis Conciliis, in quibus Capitularia edita, vel à quibus deſumpta ſunt? Trium quidem librorum capitula, quæ collegit Benedictus, fuiſſe autoritate ſanctæ Sedis maximâ ex parte collecta, ipſe ſummet teſtatum jam ſuprà vidimus. Non deſunt argumenta generalia, quæ ſuadeant non abfuiſſe à reliquis autoritatem Apoſtolicam.

10. Ejuſmodi ſunt, quæ profert Baronius ad annum 770. ex lib. 6. Capitular. cap. 187. *Autoritas Eccleſiaſtica, atque Canonica docet, non debere abſque ſententia Romani Pontificis Concilia celebrari.* Undè infert Illuſtriſſimus Cardinalis, Francorum Reges hanc legem ſecutos. Eundem à ſancta Sede præſtitum Capitularibus conſenſum colligit ad annum 801. & ad annum 819. ex accurata obedientia, quam Carolus Magnus, & Ludovicus Pius ſanctæ Sedi Præſtare volebant. *Ita unanimes*, inquit Ludovicus pius, ut recitat Benedictus Capitular. lib. 6. cap. 267. *Divinis & Apoſtolicis conſtitutionibus ſervatis, ut in nullo patiamini pia Canonum Decreta violari. Ut nulli fas ſit ſine ſuo ſtatûs periculo, vel Divinas conſtitutiones, vel Apoſtolicæ Sedis Decreta temerare.* Ut igitur Francorum Reges, qui leges Eccleſiaſticas ſive Capitularia ad reſtaurandam diſciplinam Eccleſiaſticam condidêre, non ſuâ præcisè autoritate, id feciſſe ſentiamus; ſufficit, ut ſciamus per *Apoſtolicæ Sedis Decreta*, quæ *temerare* non licet, vetitum eſſe ſæcularibus de rebus Eccleſiaſticis propriâ autoritate decernere. Sic enim decernitur in Concilio IV. Romano ſub Symmacho Papa; *Laicis, quamvis Religioſis, nulla de Eccleſiaſticis facultatibus aliquid diſponendi legitur unquam attributa facultas.* Refertur dist. 96. Ca.

Be-

Bene quidem, & in Capitular. Regum Franc. lib. 5. c. 405, ubi Baluzius ipse multos alios Scriptores citat illud referentes, ac speciatim Concilium Trosleianum cap. 3. in quo, ut dicemus, Capitularia vocat *Canonum Pedissequa.*

11. Præterea cur Adrianus Primus Codicem Canonum, & Decretalium Summorum Pontificum Carolo Magno Romæ dederat, nisi ut eorum executionem procuraret, quod indicat ultimus versus epistolæ illi Codici præfixæ; *A lege nunquam discede, hæc observans statuta?* Quæ Principes, & Reges Franciæ agebant, non solùm annuentibus, sed etiam hortantibus, atque rogantibus Pontificibus, atque adeò necessariam potestatem concedentibus, præstabant. Quamobrem, si quod occurrebat dubium, consulebant sanctam Sedem, non solùm circa fidem, sed etiam circa disciplinam, non illud *sua âpracisè autoritate* declarabant. Exempla multa sunt, ut Pipini in epist. 7. Zachariæ: Caroli Magni, & Ludovici Pii in Capitular. lib. 6. capp. 96. & 267: lib. 7. cap. 91. 104. 187. 205. 267. Addit. 4 lib. 7. cap. 12.

12. Ego certè, cùm lego Christianissimos illos Principes & Sanctæ Sedis, & Gallicanorum Episcoporum licentiam petiisse, in rebus, in quibus hodie Reges illam postulare dedignarentur, ægrè possum modernis Scriptoribus Gallicis assentiri, asserentibus illos *leges Ecclesiasticas, sive Capitularia ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam condidisse suâ pracisè autoritate.* Quis v. g. hoc sentiat de Carolo Magno, de quo istud legitur in Concilio Fracofordiensi anno 794. habito, cap. 55. *Dixit etiam Dominus Rex in eadem Synodo se à Sede Apostolica, id est ab Adriano Pontifice licentiam habuisse, ut Angilramum Archiepiscopum in suo Palatio assiduè haberet propter utilitates Ecclesiasticas. Deprecatus est eamdem Synodum, ut eo modo, sicut Angilramum habuerat, ita etiam Hildebaldum Episcopum habere debuisset; quia & de eodem, sicut & de Angilramo, Apostolicam licentiam habeat. Omnis Synodus consensit, & placuit eis eum in Palatio esse debere propter utilitates Ecclesiasticas.*

CAPUT XII.

De Capitularibus Regum Francorum prima Dynastia.

1. ITà certum est Principes Francorum secundæ Dynastiæ cum assensu Ecclesiæ Capitularia circa res Ecclesiasticas edidisse, ut fortè non defuturi sint, qui ad defendendam illam Baluzii sententiam, scilicet, editionem Capitulorum Regibus jure proprio, non ex concessione, aut consensu Ecclesiæ, competere, reponant Pipinum & Carlomannum ideò plurimùm Ecclesiæ detulisse; quia cùm sibi conscii essent usurpati Principatûs, sanguinis, ac successionis jure sibi non debiti, è re illorum erat summos Pontifices, & Episcopos quorum maxima erat apud religiosum Populum auctoritas, demereri, atque illorum ope Dignitatem sibi asserere: Pippini autem filium, & Nepotem, ejus agendi rationem imitatos; cumque pii essent, in conservando jure Regio non ità cautè, ac subtiliter erga Ecclesiam se habuisse. Quamobrem non sunt omninò prætermittenda Regum primæ Dynastiæ Capitularia; ut sciamus quomodò illi se gesserint in negotiis Ecclesiasticis, atque quomodo agendum senserint. Nec enim quod æquum quisque novit, id semper sequitur.

2. In Capitularibus Regum Francorum à Stephano Baluzio collectis primum locum occupat Constitutio Childeberti Regis, data circa annum 554. In ejus principio declarat, quæ sint Principis partes in negotiis spiritualibus; scilicet, ut eorum auctoritate compellantur rebelles ad obsequendum Divinis & Ecclesiasticis præceptis, dum Sacerdotum potestas eam obedientiam obtinere non valet. *Et quia*, inquit, *necesse est ut plebs, quæ Sacerdotis præcepta non sinat oportet custodit, nostro etiam corrigatur Imperio*: & prohibitis quibusdam sacrilegiis concludit; *Quicumque post admonitionem Sacerdotum vel nostrum præceptum sacrilegia ista perpetrare præsumpserit, si servilis persona est, centum ictus flagellorum ut suscipiat jubemus, &c.*

3. Sequitur Constitutio Clotarii Regis data circa annum 560. cujus articulus sextus Judices sæculares in officio suo delinquentes Episco-

Episcoporum correctioni subjicit : cùm hodie vice versâ Judices sæculares, prætextu abusus, Episcoporum, aliorumque Judicum Ecclesiasticorum sententias reforment; imò & summi Pontificis Decreta effectum sortiri non patiantur in rebus etiam spiritualibus ; *Si Judex*, inquit Clotharius, *aliquem contra legem injustè damnaverit in nostri absentia, ab Episcopis castigetur; ut quod perperè judicavit, versatim melius discussione habitâ emendare procuret.* Hanc quidem facultatem Episcopis non concedit, nisi absente Rege, ad quem sine dubio pertinet propriorum Officialium censura, sed quâ possunt æquitate Scriptores Gallicani, Pastoribus Ecclesiasticis denegare potestatem efficiendi, ut Judices sæculares, dum apertè suâ jurisdictione abutuntur, præsertim in præjudicium Ecclesiæ, peccatum emendent ; permittere verò Judicibus sæcularibus, ut statim atque aliquis de Episcoporum judicio conqueritur, prætermisso Metropolitano, aliisque Hierarchia Ecclesiastica superioribus, querelam admittant ; & si quem putent re verâ intercessisse defectum, eos mulctis pecuniariis plectant.

At, inquies, conditio Clotharianæ constitutionis locum hodie non habet. Nunquam enim deest Rex, vel ejus consilium castigandis Judicibus contra legem injustè damnantibus, adeoque Prælatorum curâ nihil est opus. Faxit Deus, ut ita se res habeat ; sed cur similiter Ecclesiasticorum Officialium emendatio legitimis eorum superioribus non relinquitur. Quia (respondebis) Superiores Ecclesiastici emendationem vel negligunt, vel recusant. Si ita esset, admonendi tantùm essent sui officii : sed magis certè metuendum est, ne sæcularibus non tam propositum sit, negligentiam, vel malitiam Judicum Ecclesiasticorum supplere aut emendare, quàm ad se illorum trahere jurisdictionem.

5. In eadem constitutione alii sunt articuli pro conservandis Ecclesiæ juribus. Sed notatu dignus est duodecimus, qui est hujusmodi ; *Quæcumque Ecclesiæ, vel Clericis, aut quibuslibet personis à gloriosæ memoriæ præfatis Principibus munificentiæ largitate collata sunt, omni firmitate perdurant.* Ex quibus constat aliam fuisse olim Regibus Christianissimis mentem, à recentium Aulicorum sententia, qui, cum jus Regaliæ nullâ solidâ ratione possent in omnes Gallicanas Provincias extendere,

eò confugerunt, ut vellent retractari donationes, aut veriùs restitutiones libertatis, olim Ecclesiis quibusdam à Principibus factas.

6. Refertur tertio loco præceptio Regis Guntranni an. 585. in qua Rex Episcopos monet, ut propriis Gregibus invigilent. Sed ab illorum officio suum luculentissimè distinguit, statuens, ut Judices sæculares opem Episcopis ferant : &, si qui deliquisse comperti fuerint, à propriis Judicibus, scilicet, Clerici secundùm Canones, Laici secundùm leges, emendentur. *Et licet*, inquit, *absque nostra admonitione ad vos specialiter prædicandi causa pertineat, attamen*, &c. Deinde, *sed vos Apostolici Pontifices jungentes vobiscum consacerdotes vestros, & filios seniores Ecclesiæ, ac Judices locorum, quoscumque agnoscitis, quos vitæ qualitas honesta commendat, ita universam Populi multitudinem, constanti, vel Deo placitâ prædicatione corrigite, ut & bene viventes mysticus adhortationis sermo mulceat, & excedentes ad viam rectæ itineris correctio Pastoralis adducat.* Et post pauca; *Quicumque Sacerdotum, aut Sæcularium intentione mortiferâ perdurantes crebriùs admoniti, emendare neglexerint, alios canonica severitas corrigat, alios legalis pœna percellat.*

7. Illustrissimus Dominus Petrus de Marca lib. 6. cap. 22, §. 7. Reges Conciliorum Canones examinare, atque temperare posse contendens (quod tamen minus est, *quàm Leges Ecclesiasticas suâ præcisè autoritate condere*) primum petit exemplum ab Edicto Clotharii II, Concilium Parisiense V. an. 615. confirmantis, & varios illius Canones modificantis. Sed Clotharius II. in Edicto illo profitetur, se cum Episcopis, quæ præcipiebat, constituisse. *Quicumque*, inquit, *hanc deliberationem, quam cum Pontificibus, vel tam magnis viris optimatibus aut fidelibus nostris in synodali Concilio instituimus, temerare præsumpserit, in ipsum capitali sententiâ judicetur, qualiter alii non debeant similia perpetrare* : ex quibus verbis apertè colligitur Regem illum juxta mentem Episcoporum, ac cum illorum consensu Canones interpretatum esse, aut, si mavis, temperasse.

8. Sed & Lupus Abbas Ferrariensis in illa epist. 81. cujus occasione Baluzius Cardinalem Baronium immeritò arguit, quæque scripta est ad Amulum Archiepiscopum Lugdunensem Guenilonis, & Gherardi nomine, quæ essent Sacerdotum, quæ verò Regis partes optimè distinxit. *Præcepit itaque* (inquit loquens de Rege Carolo Calvo) *ut*

ejus

ejus vobis sermonibus diceremus, se fideliter tenere, quod Rex Regum, idemque Sacerdos Sacerdotum, qui solus potuit Ecclesiam regere, quam redemit postquam humanitatem suam in Cœlum exevit, semper cum suis futurus divinitate, potestatem suam ad eandem gubernandam Ecclesiam inter Sacerdotes divisit, & Reges, ut quod Sancti docerent Pontifices, & ipsi implerent, & impleri facerent devotissimi Reges. Ecce Principum sæcularium officium; *ut quod Sancti docerent Pontifices, & ipsi implerent, & impleri facerent devotissimi Reges.* Pontificum igitur est regulas Ecclesiasticas condere; Regum autem eas exequi, & ut subditi exequantur efficere, quod præstant, & libentiùs, cùm de illorum assensu constitutæ sunt & efficaciùs, cùm præceptis, & censuris Ecclesiasticis pœnas temporales adjungunt.

9. Ex iis igitur, quæ à pluribus Franciæ Regibus gesta rectè videntur, (sunt enim à nonnullis multa iniquè facta) certò infertur, Reges Christianissimos erga Ecclesiam, & Ecclesiasticam disciplinam fuisse optimè affectos, restaurandæ canonicæ politiæ, ac promovendæ religionis studiosissimos; ideoque diligentissimam, & constantissimam operam dedisse, ut Concilia, quæ adversus omnia Religionis, morum, ac disciplinæ vulnera, remedia sunt efficacissima, frequentissimè celebrarentur; eorumque Canones, adjectis pœnis temporalibus, exequendos curasse. Cæterùm, si ex singulis, quæ tunc fiebant, argumentari liceat ad adstruendam Principum sæcularium in res Ecclesiasticas autoritatem; poterunt etiam inde argumenta duci ad vindicandam Ecclesiæ potestatem, non solùm in bona, & jura temporalia Regni, sed etiam in Coronam ipsam Regiam; concludendumque penes Ecclesiam esse, Reges destituere, ac restituere; quia Ludovicus Pius Autoribus Episcopis depositus fuit ab imperio, & Regno, ac postmodum restitutus; denique Regnum secundùm voluntatem Episcoporum erit administrandum, nam cùm recessisset Lotharius Ludovici Pii Filius, Ludovicus & Carolus ejus Fratres ditionem sibi sine assensu Episcoporum non vindicarunt, ut narrat Nithardus Caroli Magni Nepos ex filia hist. lib. 4. init. quæ extat tom. 2. Andreæ Ducheine; *Et primùm quidem visum est, ut rem ad Episcopos Sacerdotesque, quorum aderat pars maxima, conferrent.* Sed non consenserunt Episcopi, nisi priùs certi facti, rectum fore

illorum regimen. Polliciti ſunt autem Principes ſe omnia ſecundùm voluntatem Epiſcoporum facturos, quos, ut eam curam aſſumerent, obteſtati ſunt; *Reſpondentibus autem in quantùm noſſe ac poſſe Deus illis concederet, ſecundùm ſuam voluntatem ſe & ſuos gubernare & regere velle, ajunt; & autoritate Divinâ, ut illud ſuſcipiatis, & ſecundùm Dei voluntatem illud regatis monemus, hortamur, atque præcipimus.* Non minus legitimè argumentaretur, qui ex hac hiſtoria concluderet, ſecundùm voluntatem Epiſcoporum Reges, & Populos ei ſubditos, eſſe gubernandos; quàm Aulici; dum ex quibuſdam antiquorum Regum factis aut verbis æquivocis inferunt, Principes ſuâ præcisè autoritate poſſe leges Eccleſiaſticas condere. Initio ſecundæ Dynaſtiæ tanta erit circa Regni negotia Epiſcoporum facultas, ut, ſi ex illius temporis exemplis judicandum ſit, plus Eccleſia in Regnum habitura ſit autoritatis; quàm Regibus in Eccleſiam tribuatur: ut norunt Periti hiſtoriæ illius Nationis. Verùm mutuam utriuſque poteſtatis conſenſionem in bonum Regni, & Eccleſiæ imitari præſtaret, quàm hinc aut illinc Regum, aut Epiſcoporum exempla trahere ad confirmandam alterutrius in alterius jura invaſionem.

10. Longè aliter quàm Baluzius de Capitularibus Regum Francorum ſentiebant an 909. Patres Concilii Troſleiani, licet Galli. Hi enim cap. 3. non dubitarunt Capitularia, *Canonum pediſſequa* vocare, quia ſcilicet Canones tantùm ſecuta fuerant, & in eorum executionem edita.

CAPUT XIII.

Libertates Eccleſiæ Gallicanæ in aliis ſenſibus acceptæ.

1. Libertates Eccleſiæ Gallicanæ à variis variè accipi pro cujuſque commodo, aut ſtudio, neminem latet eorum qui res in Gallia geſtas reſcire ſatagunt. Principio quidem omnes Ordines exactam Canonum antiquiorum obſervantiam obtendebant: ſed quia longiùs ab ea recedebant plurima, quæ à Laicis, plurima etiam, quæ ab Eccleſiaſticis viris uſurpabantur, detorquenda fuit nuncu-

nuncupatio illa à primaria ſua ſignificatione, ad aliàs admodùm diverſas, aut etiam contrarias.

2. Exeunte poſtremo ſæculo Petrus Pithæus Bibliothecæ Regiæ Præfectus libellum ſuum de libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ ſcripſit; in quo duo principia conſtituit, quorum alterum Regiam juriſdictionem in Eccleſiam amplificat, alterum ſummi Pontificis in Galliam poteſtatem conſtringit; atque ex duobus illis fontibus quampulrima capita derivat. Opus illud, cùm privati eſſet hominis, nullius erat autoritatis: imò nec totius Galliæ ſententiam exponere cenſebatur. Quin ei potius Clerus refragari ſe multifariam ſignificavit. Attamen quia nihil eſt, quod alicui aliquando non videatur commodum, incipit Tractatus ille per articulos citari, quaſi antiqui illius Codicis Canones, in quibus obſervandis ſita dicebatur libertas Eccleſiæ tùm univerſæ, tùm Gallicanæ, continentis loco ſucceſſiſſet, ejuſque interpretatio è commentario, ceu à Gloſſa communiter recepta peti.

3. In lite ſuper à Senatu Pariſienſi definita inter Illuſtriſſimum Epiſcopum Cadurcenſem, & nobiliſſimum Comitem de Marſano circa penſionem prædicto Comiti ſuper fructibus præfati Epiſcopatus aſſignatam, inſtabat Reverendiſſimus Epiſcopus obſervandos Canones, quibus adverſari videbatur penſio, præſertim in favorem Bigami conſtituta; atque ita primariæ libertatum ſuarum definitioni inhærere videbatur. Nobiliſſimus Comes negabat eſſe veram, & ſinceram libertatum Gallicanarum naturam; ſuumque intentum probabat plurimis exemplis Epiſcoporum, atque aliorum Eccleſiaſticorum virorum ſuper Canonibus ſecum diſpenſari poſtulantium, v. g. ad demigrandum ab una Sede ad aliam, ad pluta ſimul Beneficia obtinenda, ad Beneficia Regularia in Commendam recipienda, contra regulam Regularia Regularibus, &c. Reponebant Actores Cleri Gallicani Domino Epiſcopo Cadurcenſi ſeſe adjungentes: quaſdam quidem ex illis diſpenſationibus à Conciliis generalibus fuiſſe approbatas; alias autem puta Beneficiorum commendas ab uſu, & à Conciliis Provincialibus eſſe confirmatas, quaſi uſus Galliæ & Conciliorum Provincialium ſententia idem eſſent, ac Canones Conciliorum generalium,

quibus

quibus contineri dicebantur prædictæ libertates, ut observare licuit in actis typis editis; hucque perlatis.

4. Omnes autem libellum Pithæi, dum sibi favere putabant, quasi Codicem Canonum libertatum suarum allegabant; ut rursus videas speciosum illud nomen, quod primum ad significandam defensionem adversus injurias Conciliorum generalium Canonibus contrarias inductum videbatur, hodiè multipliciter equivocum evasisse, ac variè à variis, prout commodum videtur, usurpari, quod plurimis aliis exemplis posset confirmari.

5. Sed quod vehementer deflendum est, nulli sæpiùs usui deservit, quàm ut Ecclesia potestatibus sæcularibus subjiciatur, ac ejus jurisdictio ad sæculares Judices trahatur. Id sæpissimè sensit Clerus Gallicanus, saltem circa suam, ut testantur ejus acta, & monimenta, quorum nonnulla sunt à nobis citata. Itaque experitur Ecclesiasticus Ordo quàm sibi noxium fuerit potestatem sæcularem adversus Pontificiam imploràsse. Utinam antiquam erga sanctam Sedem observantiam resumens, debitam sibi à Laicis ipse recuperare mereatur.

LIBER DUODECIMUS

De *Appellationibus tanquam ab abuſu.*

I.

Nter omnes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ articulos plurimùm eminet, & ad defendendos alios excogitata eſt appellatio tanquàm ab abuſu; qui modus hodie omnium frequentiſſimus eſt uſurpandæ, aut ligandæ Juriſdictionis ſpiritualis ſub prætextu libertatis. Edmundus Richerius in ſuo Tractatu *De Eccleſiaſtica & Politica poteſtate* num. 13. aſſerit, quod *hæc ratio procedendi Gallorum, præbuit originem Eccleſiæ Gallicanæ libertatibus ut eas vulgò vocant.*

II. Carolus autem Fevret, qui Tractatum integrum novem in libros diſtinctum eo de argumento conſcripſit, lib. 3. cap. 1. num. 1. tradit huiuſmodi appellationem eſſe libertatis Eccleſiæ Gallicanæ partem. Non minoris intereſt Cleri Gallicani, quàm Sanctæ Sedis, ut plenè confutetur infeſta Eccleſiæ Juriſdictioni doctrina, quæ in eo Tractatu continetur. Quamobrem ampliorem, & accuratiorem eius confutationem Gallis, Juriſdictionis Eccleſiaſticæ

non negligentibus, & Cleri iurium, pariter atque usuum contrariorum benè consciis, dimittentes: Scriptorem illum per singulos articulos non insequemur: sed argumenta, quibus appellationes illas propugnat, discutiemus, quantum satis, ut pateat librum esse pernicioſissimum; atque ità neminem, nisi volentem fallat. Huc etiam propter materiæ connexitatem referemus tria ultima capita lib. 4. D. Petri de Marca, in quibus de appellationibus ab abusu disputat.

CAPUT PRIMUM.

Quid sit appellatio ab abusu, & quæ illius origo.

1. APpellatio definitur à Jurisconsultis; *A minore Iudice ad majorem, ratione gravaminis, facta provocatio.* Abusus autem est *perversus alicujus rei usus*, seu usus minùs bonus, ad quem res destinata non fuerat. Itaque, si justa, & legitima sit appellatio, nunquam interponetur, nisi ab aliquo abusu. Si enim Judex inferior rectè judicat, partibus gravamen non infert, atque adeò appellationi locum non præbet; si alterutri facit injuriam, abutitur suâ potestate, quæ circa justitiam dispensandam versatur. Sed à generali significatione ad particularem vox accommodata fuit in Gallia.

2. Illic enim appellatio ab abusu definitur in hunc modum; *A Iudice Ecclesiastico suâ potestate abutente ad Iudicem secularem provocatio*: quam definitionem sic explicat D. Petrus de Marca lib. 4. cap. 19. §. 4. *Etsi abusus significatio quamcumque Ministerii spiritualis aberrationem complectatur, sive in negotiis Ecclesiasticis, seu in temporalibus versetur, ut patet ex testimoniis jam relatis: attamen formula appellationum ab abusu specialiter accommodata est a Pragmaticis antiquis querelæ illi, quæ à Clericis adversùs vim Iudicum Ecclesiasticorum ad Magistratus Regios defertur, sive de Rescriptis Roma-*

Romanæ Curiæ conquerantur, sive de judiciis Episcoporum. Mutilam tamen esse hanc definitionem ad solius Judicis Ecclesiastici abusus restrictam videbimus §. 7. capitis sequentis.

3. Nomine appellationis abuti videntur sic nuncupantes provocationem à Judice Ecclesiastico ad sæcularem, cùm nulla sit inter eos subordinatio, sed sint omninò distinctæ potestates, Ecclesiastica & sæcularis, & habeat utraque suos gradus, à gradibus alterius omninò distinctos; ut ab aliquibus, quamvis non omnimoda sit paritas, comparentur, quod jam alibi notavimus, duabus lineis Parallelis, quæ quantumvis progrediantur, nunquam sese contingent, aut conjungentur: cùm igitur Judex Ecclesiasticus in rebus spiritualibus Judici laico suppositus non sit, ab illo ad istum tanquam à minori ad majorem, provocari non potest; sed à Judice Ecclesiastico inferiori, ad Ecclesiasticum superiorem, & ab isto rursùs ad altiorem, donec deveniatur ad summum. „ Si quid, ait Carolus Fe„ vretus lib. 9. cap. 3. num. 15. in praxim, usum ac vocem ipsam ab„ usus Curiæ Romanæ, ac Curiarum Ecclesiasticarum Regni odium „ commovit, id fuit nomen appellationis. Nunquam enim Clerus „ molestè tulit notorium, & manifestum abusum reparari. At vox „ appellationis, quæ usurpata fuit, ut ad illam reparationem proce„ deretur, intollerabilis visa est. Non enim concoqui potuit, ut à ju„ diciis Ecclesiasticis, & à Rescriptorum, & Decretorum Summi „ Pontificis executione appellaretur, ac posteà hujusmodi appella„ tiones in Curiis sæcularibus judicarentur, &c.

4. Quamobrem fatentur Galli non dici simpliciter appellationem illam, quæ ab Ecclesiastico Judice ad sæcularem movetur. *Simplicem enim, & meram appellationem*, inquit Illustrissimus Petrus de Marca lib. 4. cap. 19. num. 5. *Ad Curiam Regiam nunquam in Gallia admissam fuisse fatentur Petrus de Cuneriis art. 14. Masuerius tit. de appell. §. 22. & Ioannes Gallus quæst. 161.* Verùm cum illo additamento, *ab abusu*, propriè, ac justè appellationes dici posse arbitrantur, quasi vox magis odiosa rei ab altera voce significatæ odium minuere possit, aut verba mitiora veram injuriam abstergere.

5. De origine hujusmodi appellationum non consentiunt, qui de illis disputaverunt. Appellatio quidem antiquissimum est contra iniquitatem Judicum inferiorum remedium. Quovis tempore ex quo Christia-

non negligentibus, & Cleri iurium, pariter atque usuum contrariorum benè conscíis, dimittentes: Scriptorem illum per singulos articulos non insequemur: sed argumenta, quibus appellationes illas propugnat, discutiemus, quantum satis, ut pateat librum esse perniciosissimum; atque ità neminem, nisi volentem fallat. Huc etiam propter materiæ connexitatem referemus tria ultima capita lib. 4. D. Petri de Marca, in quibus de appellationibus ab abusu disputat.

CAPUT PRIMUM.

Quid sit appellatio ab abusu, & quæ illius origo.

1. APpellatio definitur à Jurisconsultis; *A minore Iudice ad majorem, ratione gravaminis, facta provocatio.* Abusus autem est *perversus alicujus rei usus*, seu usus minùs bonus, ad quem res destinata non fuerat. Itaque, si justa, & legitima sit appellatio, nunquam interponetur, nisi ab aliquo abusu. Si enim Judex inferior rectè judicat, partibus gravamen non infert, atque adeò appellationi locum non præbet; si alterutri facit injuriam, abutitur suâ potestate, quæ circa justitiam dispensandam versatur. Sed à generali significatione ad particularem vox accommodata fuit in Gallia.

2. Illic enim appellatio ab abusu definitur in hunc modum; *A Iudice Ecclesiastico suâ potestate abutente ad Iudicem secularem provocatio:* quam definitionem sic explicat D. Petrus de Marca lib. 4. cap. 19. §. 4. *Etsi abusus significatio quamcumque Ministerii spiritualis aberrationem complectatur, sive in negotiis Ecclesiasticis, seu in temporalibus versetur, ut patet ex testimoniis jam relatis: attamen formula appellationum ab abusu specialiter accommodata est a Pragmaticis antiquis querelæ illi, quæ à Clericis adversùs vim Iudicum Ecclesiasticorum ad Magistratus Regios defertur, sive de Rescriptis Roma-*

Romana Curia conquerantur, sive de judiciis Episcoporum. Mutilam tamen esse hanc definitionem ad solius Judicis Ecclesiastici abusus restrictam videbimus §. 7. capitis sequentis.

3. Nomine appellationis abuti videntur sic nuncupantes provocationem à Judice Ecclesiastico ad sæcularem, cùm nulla sit inter eos subordinatio, sed sint omninò distinctæ potestates, Ecclesiastica & sæcularis, & habeat utraque suos gradus, à gradibus alterius omninò distinctos; ut ab aliquibus, quamvis non omnimoda sit paritas, comparentur, quod jam alibi notavimus, duabus lineis Parallelis, quæ quantumvis progrediantur, nunquam sese contingent, aut conjungentur: cùm igitur Judex Ecclesiasticus in rebus spiritualibus Judici laico suppositus non sit, ab illo ad istum tanquam à minori ad majorem, provocari non potest; sed à Judice Ecclesiastico inferiori, ad Ecclesiasticum superiorem, & ab isto rursùs ad altiorem, donec deveniatur ad summum. „ Si quid, ait Carolus Fe-
„ vretus lib. 9. cap. 3. num. 15. in praxim, usum ac vocem ipsam ab-
„ usus Curiæ Romanæ, ac Curiarum Ecclesiasticarum Regni odium
„ commovit, id fuit nomen appellationis. Nunquam enim Clerus
„ molestè tulit notorium, & manifestum abusum reparari. At vox
„ appellationis, quæ usurpata fuit, ut ad illam reparationem proce-
„ deretur, intollerabilis visa est. Non enim concoqui potuit, ut à ju-
„ diciis Ecclesiasticis, & à Rescriptorum, & Decretorum Summi
„ Pontificis executione appellaretur, ac posteà hujusmodi appella-
„ tiones in Curiis sæcularibus judicarentur, &c.

4. Quamobrem fatentur Galli non dici simpliciter appellationem illam, quæ ab Ecclesiastico Judice ad sæcularem movetur. *Simplicem enim, & meram appellationem*, inquit Illustrissimus Petrus de Marca lib. 4. cap. 19. num. 5. *Ad Curiam Regiam nunquam in Gallia admissam fuisse fatentur Petrus de Cuneriis art. 14. Masuerius tit. de appell. §. 22. & Ioannes Gallus quæst. 161.* Verùm cum illo additamento, *ab abusu*, propriè, ac justè appellationes dici posse arbitrantur, quasi vox magis odiosa rei ab altera voce significatæ odium minuere possit, aut verba mitiora veram injuriam abstergere.

5. De origine hujusmodi appellationum non consentiunt, qui de illis disputaverunt. Appellatio quidem antiquissimum est contra iniquitatem Judicum inferiorum remedium. Quovis tempore ex quo Christia-

na pietas deferveſcere cœpit, inventi ſunt nonnulli Judices Eccleſiaſtici, qui datâ ſibi autoritate abuterentur: non defuerunt Principes, & Magiſtratus ſæculares, qui de illo abuſu conquererentur. (Juſtane, an injuſta eſſet querela, vel quod apponebatur remedium poſteà expendemus) Verùm appellationes ab abuſu ſub eo ſaltem nomine non ità ſunt antiquæ.

6. Carolus Fevret lib. 1. cap. 2. num. 2. antiquiorem appellationem refert ad annum 1404. allegans Placitum, ſeu Arreſtum Senatus Pariſienſis eo tempore datum, pro quo citat tom. 2. Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ cap. 7. num. 27. ſed quid Placitum illud contineret ignoratur, cùm nec à Fevreto, nec ab Autore tomi de libertatibus referatur, ſed tantùm citetur. Allegatur item ab utroque aliud Placitum anni 1449. Verùm in iſto refertur tantùm Procuratorem Reginm dixiſſe, poſſe appellari à juriſdictione Eccleſiaſtica ad ſæcularem, quaſi ab abuſu, ac per viam prohibitionis, & nullitatis, ex eo quod Rex Deum tantùm ſuperiorem agnoſcat: Eccleſiaſtici verò juriſdictionem temporalem nonniſi à Rege habeant, qui de ea, ſi abuſus interceſſerit, poteſt cognoſcere: ex quo patet ibi agi de Judicibus Dominii temporalis Eccleſiæ, à quibus ad Judices Regios appellatur; ſed hoc ad cauſas profanas, non autem ad ſpirituales ſpectat.

7. In defenſione Reginæ Navarræ Pio IV. exparte Caroli IX. Regis Franciæ miſsâ anno 1564. earum appellationum uſus circa ea tempora incepiſſe dicitur, cùm Cardinalis Julianus à Balua Legarus à Latere ad Carolum VIII. etiam Regem Franciæ miſſus fuiſſet à Sixto IV. an. 1489. „ Eo tempore uſurpari cœperunt appellationes tam „ quam ab abuſu, quas emittendas ad Senatum placuit, ab executio„ ne omnium Reſcriptorum Curiæ Romanæ contrariorum ſanctis „ Decretis, libertatibus, & immunitatibus Eccleſiæ Gallicanæ, quæ„ rumque uſus plurimùm viguit, propter optima, quæ inde conſe„ cuta ſunt commoda; ut ſcilicet hujuſmodi abuſus à Senatibus „ autoritate Regia revocarentur. Libertat. Eccleſ. Gallican. tom. 2. pag. 96.

8. Citatur à Renato Chopino de ſacra politia lib. 2. tit. 4. provocatio Procuratoris Regii à quibuſdam monitionibus Innocentii VIII.

VIII. contra Flandros : ſed hæc provocatio dirigitur *ad Papam modernum meliùs informandum, & ſanctam Sedem Apoſtolicam.* Addit quidem ; *ſeu ad eum, vel eos, ad quos jure provocare poteſt, vel debet.* Sed iis verbis non deſignabantur appellationes ab abuſu, cùm in jure fundamentum non habeant.

9. Inter acta Cleri Gallicani, ſcilicet tom. 1. tit. 2. cap. 19. ult. edit. continetur Eruditiſſimus, & ſolidiſſimus Tractatus de juriſdictione Eccleſiaſtica, in quo appellationum ab abuſu origo, ptagmaticâ ſanctione recentior demonſtratur, & ejus eſſe quaſi partus abortivus ; notaturque Ægidium le Maiſtre Protopræſidem in Senatu Pariſienſi in collectione appellationum ab abuſu nullam anno 1535. antiquiorem tetuliſſe ; Lucium item in libro 2. placitorum ſummæ Curiæ in titulo appellationum, quæ à veluti abuſu nuncupantur, nullam habere, niſi ab anno 1537. quamvis citet etiam litteras appellatorias ab executione Reſcripti Pontificii anno 1491.

10. Non poteſt certè uſus ille admodùm antiquus eſſe, quandoquidem Stephanus Aufrerius Præſes in Senatu Toloſano ſub initium ſæculi proximè elapſi in addition. ad repet. Clement. 1. de offi. ordinar. reg. 2. num. 30. mirabitur, quî poſſent legitimæ haberi appellationes ; *De quibus*, inquit, *ſæpenumero dubitavi, ubi fundari poterant in jure* ; ſed & tunc Judices de illis judicium fere verebantur. Subjungit enim idem Aufrerius ; *Nunquam tamen audivi, neque vidi, niſi ſemel, quod ſuper meritis hujuſmodi cauſarum appellationum fuerit pronunciatum : ſed dumtaxat vel appellationes annullari, aut quod apellantes non erant ut appellantes recipiendi, quia à Judice ſpirituali non eſt ad ſæcularem appellandum.* „ Non debemus, inquit „ etiam Stephanus Paſquerius lib. 3. inquiſitionum ſuarum cap. 38. „ æſtimare remedium illud appellationis (tanquam ab abuſu) aut „ tempore Philippi Valeſii, (qui obiit an. 1350.) aut 140. vel 160. „ annis poſteà inductum fuiſſe. Nulla enim fit ejuſmodi appellatio„ num mentio, neque in regeſtis Curiæ, neque inter Senatus-Con„ ſulta à Joanne Gallo Procuratore Regio tempore Caroli VI. (qui „ obiit anno 1422.) collecta, neque inter deciſiones Capellæ To„ loſanæ ab Aufrerio Præſide in Senatu Toloſano digeſtas, neque „ inter deciſiones Senatus Delphinalis à Guidone Papa editas.

11. Antiquior appellatio tanquam ab abusu assignatur à. D. de Marca lib. 4. cap. 19. §. 4. nempè, quam interposuit Procurator Capituli Parisiensis an. 1501. à decimæ indictione, quam Alexander VI. in Gallia exigi jusserat. Sed ea appellatio primò dirigitur *ad præfatum Sanctissimum N. Papam melius consulendum, vel consultum, & sacrosanctam Synodum universalem primò celebrandam:* quibus verbis fatetur appellans appellationem ad Ecclesiasticum tribunal pertinere, nec per appellationis viam ad Principes se recurrere debuisse.

12. Licet magna videatur inter illos Scriptores, de tempore, quo usurpari cœperunt appellationes ab abusu, diversitas; ex omnium tamen consensu colligitur, earum originem non esse valdè antiquam; quod certè in re tanti momenti non obscurum est de injustitia præjudicium.

CAPUT II.

De progressu appellationum ab abusu.

1. PRælati Comitiorum Cleri Gallicani ann. 1635. Parisiis congregati contra hujusmodi appellationes graviter conquesti sunt. Cumque eas penitùs abolendas non sperarent, petierunt, ut illis modus adhiberetur; monueruntque illas ideò institutas fuisse, ne Judices Ecclesiastici sæcularem jurisdictionem, aut sæculares Ecclesiasticam usurparent. Idem tradit Burdinus Procurator in Senatu Parisiensi Regius, à Carolo Fevret. lib. 1. num. 4. relatus, his verbis; *Appellatio ab abusu hinc derivata est, quod Judex Ecclesiasticus, dum sibi partes vendicare conatur Judicis Laici, contra leges, & statuta Regia, jurisdictione sua abutatur:* ex quibus, & ex Edictis, ac Placitis in tom. 2. Libert. Gallic. cap. 7. num 27. relatis, appellationum illarum in sua origine eum solum effectum fuisse colligitur, ut Regia jurisdictio conservaretur. Postea tamen interpositæ sunt ad impediendos Judices Ecclesiasticos, ne potestate sua in cæteris negotiis aburerentur, ac denique eo processerunt, ut nulla, quantumvis spiritualis causa eis obnoxia non sit.

2. Re-

2. Reges quidem ſuis Edictis modum eis interdùm ponere cœperunt, ut videre eſt in actis Cleri tom. 2. parte 1. cap. 18. Sed nimius eſt Magiſtratuum ſæcularium, vel ad deptimendam Epiſcoporum Dignitatem, vel ad propriam augendam, ardor; quàm ut poſſit ſolis illis frænis cohiberi. In declivi poſita videntur eſſe omnia humana negotia, ut primus quidem greſſus difficilis aliquantùm ſit; at verò ubi ſemel inchoatus eſt motus, res ſuopte impetu, ac nullo impellente per præceps ferantur. Initio appellationes ab abuſu, cùm eſſent inſolitæ atque ab ordine, ac jure communi remotiſſimæ, ipſos etiam Judices perterrere videbantur, ut ſuperioti Capite inſinuatum eſt: modò autem mirificis etiam laudibus extolluntur, ut infrà videbimus.

3. Tuenda primùm fuit juriſdictio Regia, deindè Laicorum, v. g. patronorum in Eccleſiis jura; poſteà jurisdictio Epiſcoporum, præſertim circa reditus ac beneficia; poſtmodùm Regni mores ſervandi; denique leges, ac etiam Senatusconſulta vindicanda. Initio ſuſpendebatur executio; deindè coacti Epiſcopi Decreta revocare; denique ab ipſomet Senatu irrita ac nulla declarata ſunt. Circa bona temporalia, vel beneficia. verſabantur primæ appellationes; de materia Eccleſiaſtica, circa diſciplinam ſubſequentes; modò etiam circa Sacramenta, & alia omnia ſpiritualia juxta doctrinam Opuſculi inſcripti; „ Politia Regia in perſonas, & res Eccleſiaſticas, „ autore Jacobo Dahumel, relati in primo tomo Libert. Gallic. Si „ contra has regulas, inquit, Edicta, Conſtitutiones, & placita „ Curiarum ſuptemarum; ſi contra libertates & immunitates Re„ gni; ſi contra ſancta Decreta, & Concilia recepta in Gallia; ſi „ contra juriſdictiones Regias, & temporales, aliquid à Judicibus „ Eccleſiaſticis fieri, vel attentari contigerit, remedium eſt appella„ tio quaſi ab abuſu. Idque non ſolùm intelligo de cauſis Criminalibus Regiis, & privilegiatis: ſed etiam de rebus civilibus, ſæcularibus, & profanis; imò etiam ſpiritualibus, & ſacramentalibus. „ Eſt enim Appellatio quaſi ab abuſu, via ad tribuendam Curiis „ Parlamentorum rerum ſpiritualium cognitionem, quæ aliàs ipſis „ non competetet. Quid igitur tam ſanctum, tamque Divinum reperiri poterit, quod juriſdictionem Parlamentorum effugere queat?

4. Ut

4. Ut in materia remota, ita in proxima, seu rerum conditione monstruosè excreverunt appellationes ab abusu. Nam principiò non usurpabantur, nisi quando notorius erat, & manifestus Judicum Ecclesiasticorum abusus; undè dicebantur Appellationes *ab abusu notorio, & certo*, quæ verba in litteris hac de re in Cancellaria expediri solitis, erat exprimenda, ut certum faciunt non solùm plurimi Autores, sed etiam Senatusconsulta, quæ citantur à Carolo Fevret lib. 1. cap. 2. num. 5. & alibi: his consonat declaratio Regis Christianissimi facta ad instantiam Cleri Gallicani anno 1666. art. 16. in act. Cleri loco citato. Tamen Officiales Regii commodis, quæ ex hujusmodi appellationum multitudine accedunt, inescati, plures excipiunt, in quibus adeò non elucet abusum à Prælatis Ecclesiasticis fuisse commissum, ut eas frivolas posteà Senatus non possit non declarare: cujus quidem examinis circa notorietatem omissio, ipsis etiam jurisdictionis Ecclesiasticæ hostibus iniqua visa est, ut legere potes loco Fevreti modò citati.

5. Sed quot, quantisque privilegiis sensim auctæ sint hujusmodi appellationes, quis exprimere queat? Primò possunt quovis tempore interponi, etiam post centum annos à data sententia, vel Rescripto, ut docent Fevretus lib. 1. cap. 2. num. 10. Duhamel, & alii hodie communiter, ex quo fit, ut nullus unquam securus sit actus jurisdictionis Ecclesiasticæ. Nam dum post multa etiam sæcula exhibebitur, si quid non solùm Canonibus, sed etiam moribus, legibus, aut Senatusconsultis Gallicanis contrarium contineat, appellatione ab abusu poterit everti. Itaque nutant v. g. omnia privilegia, & omnes dispensationes; quippè cùm à jure communi recedant, antiquæ disciplinæ non consentiant, atque adeò libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ adversentur.

6. Secundò nullus actus ab hujusmodi appellationibus eximitur, sivè procedat à jurisdictione Episcopali, sivè à Papali cum eo tantùm discrimine, (quod tamen non semper observari videbimus inferiùs) ut reverentiùs destruantur, quæ à Summo Pontifice, quàm quæ ab Episcopis profecta sunt; quæ ad spiritualia, quàm quæ ad temporalia pertinent. Id enim supremæ Papæ Dignitati, & autoritati tribuitur, ut

non

non à ſententia, Decreto, vel Reſcripto ejus, ſed ab eorum publicatione, vel executione appellari debeat; cùm actus Epiſcoporum directè impetantur, & irriti fiant. In ſpiritualibus non de petitorio, ſed de poſſeſſorio judicetur, niſi fortè aliquid temporale conjunctum habeat; ſic v. g. Judices Laici validumne ſit Matrimonium, in quantùm eſt ſacramentum, non judicant; ſed an Maritus (quod idem in uxore locum habet) teneatur reſumere uxorem. Et quia ſacramentum matrimonii præſupponit contractum civilem, decernunt, an adimplendæ ſint promiſſiones matrimoniales; imò an ſeparandi ſint conjuges; etiam, ut à pluribus audivi, an partes ad aliud matrimonium contrahendum ſint liberæ: quodque adhuc magis mirum eſt, dum de eſſentia ipſa, & validitate ſacramenti agitur, non per ſe quidem ſententiam ferunt, ſed ad Judices Eccleſiaſticos, alios ab ordinariis, partes, etiam pro ipſius ſacramenti ſuſceptione ad Parochos non proprios remittant. Præcipitur quidem articulo 17. declarationis jam citatæ ut, ſi interveniſſe abuſum Curia comperit, eidem Tribunali Eccleſiaſtico, licet non eidem Judici, cauſam meliùs judicandam relinquat. Sed quàm vereor, ne ille articulus, ſicut & alii multi in favorem Cleri editi, à Judicibus ſæcularibus poſthabeantur.

7. Tertiò tres ſententiæ conformes à Judicibus Eccleſiaſticis prolatæ, appellationi obnoxiæ non ſunt, ſed tertia definitiva conformis, omni mora ceſſante, executioni debitæ demandari debet, quâcumque appellatione interpoſitâ non obſtante, ex legibus Concordatorum tit. de appellationibus. Verùm quod ad ſummum Pontificem perferri non poſſet, ad Parlamenta per appellationem ab abuſu devolvetur, quæ etiam poſt tertiam ſententiam conformem admitti poterit, ut docet Feyreus loco ſuprà citato & lib. 8. cap. 3. ante finem.

8. Quartò non eſt ſervandus juriſdictionum ordo, neque percurrendi varii Tribunalium gradus; non eſt expectandum, ut Archidiaconi iniquitatem reparet Epiſcopus, Epiſcopi Metropolitanus, Metropolitani Primas, Primatis ſummus Pontifex. Ipſe quidem ſummus Pontifex eam ſeriem ita revereri tenetur, ut ſi vel uno gradu prætermiſſo cauſam ipſe contigerit, ejus Decreta nullius momenti futura ſint, & per appellationes ab abuſu ipſorum receptio, publi-

catio, & executio impedienda, quantumvis fuiſſet in mora periculum, Judices ſuſpecti, denegatio juſtitiæ, aliave neceſſitas ad ſupremum Tribunal recurrendi: cenſuræ, ſi quæ in Decretis Pontificiis continentur, contemnentur; nulla denique habebitur poteſtatis Papæ ratio. At verò à quocumque Judice Eccleſiaſtico, &, ut ait Duhamel, à quacumque parte appelletur, velut ab abuſu, legitima eſt appellatio.

9. Quintò appellationibus ab abuſu nullo pacto præjudicari valet. Quantumvis partes concordent, aut tranſigant; Procurator Regius, qui principalis in his cauſis pars habetur, appellationem proſequi nunquam non poteſt, ut Docet Fevretus lib. 1. cap. 2. num. 9. 10. 25. & alibi.

10. Sextò ſtatim atque appellatum eſt ad Judices ſæculares Judex Eccleſiaſticus ſuperſedere debet; ac quidquid interim contingere poterit, negotio illi Epiſcopus, aut alius, ſeſe nequit immiſcere, niſi quantum ei à Senatu indultum fuerit. Quantumcumque v. g. conſtet Epiſcopo Matrimonium invalidum eſſe, non poterit, appellatione pendente, partibus præcipere, ut quoad thorum ſeparentur: Quamvis Parochus intruſus ſit, aut juriſdictionis ſpiritualis incapax, non poterit Epiſcopus Pœnitentiæ, aliorumque Sacramentorum adminiſtrationem alteri committere, ſi ille appellaverit quaſi ab abuſu.

11. Septimò Læſæ Majeſtatis crimen eſſet appellationes ab abuſu impugnare, quia fieret injuria ſupremæ Regis Majeſtati, ſummoque ejus Dominio. Itaque in tuto poſitum eſt iſtud Regiæ Cororæ jus, ſeu poteſtas Judicibus ſæcularibus tributa, de qualibet, quantumcumque ſpirituali, re judicandi, dummodò appellationis ab abuſu nomine inſigniatur. Vide Fevretum lib. 1. cap. 3. num. 6. ſub finem in margine.

CA-

CAPUT III.

De justitia appellationum ab abusu.

1. CUm innumera sint negotia, circa quæ versantur appellationes ab abusu, & alia aliis magis minusve spiritualia, & sacra, vel temporalia & profana; non in omnibus æqualiter elucet justitiæ vel injustitiæ ratio, sed cum quadam proportione. Quidam adeò evidenter injusti abusus à Judicibus sæcularibus prætextu illarum appellarionum committuntur, ut ab ipsis etiam illarum Defensoribus dissimulari non possint, quamvis leniter reprehendantur. Sufficerer fortassis rationes expendere, quibus illæ appellationes à Judicibus, & Patronis defenduntur. Sunt enim adeò extraordinariæ, atque ab antiquo usu ipsorum etiam Gallorum abhorrentes, ut vel eo ipso nomine ingerant suspicionem. Verùm antequam examen illud aggrediamur, præjudicia quædam adversus illas proponenda sunt.

2. Duo considerantur à Jurisconsultis, ut intelligatur, an legitimè possit institui judicium in aliquo foro, nempe partes, & causa. Varii sunt enim Judices, prout varia sunt causarum genera, vel partium Dignitates, & conditiones. Certè causas spirituales, & Ecclesiasticas ad Ecclesiastici Judicis Tribunal perferendas, vel ipse voces clamant, nisi fortè, quod frequenter repetere cogimur, utramque potestatem à Christo D. N. divisam, separatamque confundamus, contra Ecclesiæ universæ, ac Principum etiam Christianorum communem sensum. Nec possunt Judices sæculares suam jurisdictionem tanto cum studio tueri, quin intelligant pari quoque ratione Ecclesiæ suam esse conservandam; nec possunt alias sibi, alias Ecclesiæ, leges ponere, quin Divinam in se iram concitent: quandoquidem, ut monet Sapiens Prover. 20. vers. 10. *Pondus, & pondus, mensura, & mensura, utrumque abominabile est apud Deum.*

3. Quin etiam, ut in rerum corporalium contrectatione, qui profanum aliquid subripit, furti tantùm reus est; qui verò rem sacram

aufert, ſacrilegii crimen incurrit; ità injuſtitiæ quidem peccatum admittit, qui temporalem alterius juriſdictionem uſurpat; qui autem ſacram, & ſpiritualem invadit, ſacrilegium perpetrat. Mirum certè eſt, quomodo Judices ſæculares, qui Calicem, aut aliud vas Divinis Miniſteriis conſecratum non ſolùm rapere non auderent, ſed nec nudis manibus contrectare, juriſdictionem ſacram ad ſe trahere non vereantur, quaſi non ſit etiam res ſacra, & Eccleſiæ maximè neceſſaria, & chara.

4. Ipſi etiam Imperatores, & Principes, ut jam ſæpè inſinuavimus, ſolemniter proteſtati ſunt, non ad Laicos, ſed ad Epiſcopos, alioſque Judices Eccleſiaſticos ſpectare, non ſolùm condendorum jus Canonum, ſed etiam interpretandorum. Retulimus jam ſententiam Conſtantini Magni, Valentiniani I. Caroli Magni, aliorumque Principum, quibus adjungi poſſent alii non pauci. Sed nihil deſiderari poteſt expreſſius, quàm quod Imperator Baſilius publicè declaravit in octava Synodo. Cùm enim illius Concilii Decreta optaret ab omnibus libenter excipi, & executioni demandari, omnibus facultatem conceſſit ea proponendi, quæ ſibi vel obſcura, vel difficilia viderentur in ejus Canonibus, monuit illam licentiam eò tantùm tendere, ut ambigua explanarentur ab ipſamet Synodo; *Quiſquis habet aliquid adverſus hanc ſanctam, & univerſalem Synodum dicendum, vel contra hujus Canones, aut terminum, ſtet in medio, & quæ ſibi videntur dicat, ſive Epiſcopus ſit, ſivè quiſquam de Eccleſiaſtico Clero, ſive Laicus, aut ex iis, qui civilibus officiis mancipatus exiſtat; quanquam non datum ſit iſtis ſecundùm Canonem dicere quidquam penitus de Eccleſiaſticis canſis.* (Eccleſiaſticæ cauſæ ſunt juxta Baſilii mentem non tantùm *terminus*, ſeu fidei definitio, ſed etiam *Canones*, circa reliquas materias, ut ex præcedentibus verbis patet,) *Opus enim hoc Pontificum, & Sacerdotum eſt; Sed ex abundanti omnes iniquum obſtruere volentes, licentiam præſtamus omnibus, ut qui in mente habet, quid ambiguum de his, quæ decreta ſunt ab hac ſancta Synodo, hoc in medium exhibeat, & ſuſcipiat ſatisfactionis ſalutare remedium.* Act. 10. quæ eſt ultima octavæ Synodi.

5. Philippus Auguſtus, referente, ac in exemplum proponente S. Ludovico, cùm à ſuis Officialibus moneretur, juriſdictionem Regiam à Judicibus Eccleſiaſticis uſurpari, reſpondit, malle ſe id perpeti,

perpeti, quàm à Sacerdotibus cum ſcandalo diſſidere : Utinam illius Regis Poſteri, non neglectâ propriâ autoritate, ſed vindicatâ contra Regios Officiales Eccleſiaſticâ, diſſidiis, ac ſcandalis occurrerent. *Dicitur de Rege Philippo avo noſtro*, (verba ſunt S. Ludovici in documentis, quæ ante mortem filio ſuo Primogenito ſcripſit, & quaſi pro teſtamento reliquit, referente Guilhelmo de Nangiaco Monacho S. Dionyſii in Francia) *quod quidem de Conſiliariis ſuis dixit ei, quod multa damna inferebant ei Eccleſiaſtica perſonæ, jura ipſius uſurpando; & mirabantur multi, quod ità tolerabat. Cui Rex reſpondit : Benè credo quod dicitis; ſed quando cogito Beneficia, quæ mihi Dominus contulit, melius volo pati, quàm inter me & Eccleſiam ſcandalum ſuſcitare. Ama igitur, ô fili, perſonas Eccleſiaſticas, & ſerva pacem earum quantum poteris.*

6. Quod ſpectat ad perſonas, peccatur à Judicibus ſæcularibus in tritam illam Juriſconſultorum regulam ; *Actor ſequitur forum Rei*, cùm in actionibus, quas perſonales vocant, id eſt, quæ in perſonam diriguntur, non in rem aliquam temporalem, Viros Deo conſecratos, quantacumque dignitate præfulgeant, ad ſua Tribunalia trahunt. Itaque qui ſe ſacrorum Canonum Cuſtodes eſſe gloriantur, Canones, Clericos, & Regulares à foro ſæculari arcentes, ita non ſervant, ut nullius alterius conditionis hominum major ibi copia videatur ; quod in Clerum & in Religioſos Ordines relaxationem, & ſæcularium morum colluviem inducit, & maximum ſacris Dei Miniſtris, & famulis contemptum conciliat.

7. Qua in re tantùm abeſt, ut dignitatis Epiſcopalis Chriſtianis omnibus tantoperè reverendæ atque ab antiquis Gallis tanto in honore habitæ, rationem habeant ; ut in hoc ſuam eminere dignitatem arbitrentur, ſi Epiſcopos pro rebus etiam Divinis, & Eccleſiaſticis, ad ſe venire compellant. Undè in aliquibus Senatibus pertinaciter retinetur, quantumvis refragantibus Edictis Regiis, uſus vocandorum in judicium Epiſcoporum ipſorum, non admiſſis Procuratoribus Piſcalibus, quos illic Promotores vocant, etiamſi de ordinationibus vel ſententiis mota ſit controverſia, quam Præſules, ut Judices tantùm, cùm ſua ipſorum nihil intereſſet, pro ſui officii munere tulerunt.

CAPUT IV.

De vi appellationum ab abuſu, quantum ad conſcientiam.

1. CErtiſſimum eſt non habere Judices ſæculares claves Eccleſiæ, ut in foro, vel interno, vel externo ligare poſſint, aut ſolvere: id eſt, à peccatis, & cenſuris abſolvere, vel illis innodare, juriſdictionem, aut miſſionem ſpiritualem conferre, vel auferre. Id de fide eſt, nec inter Catholicos probatione indiget. Undè neceſſariò conſequitur nulla Principum Edicta, nulla Curiarum ſæcularium placita poſſe quemquam ab excommunicatione, aut aliâ cenſurâ, vel irregularitate, vel peccato liberare; nulli Parocho, vel alteri Sacerdoti, aut Clerico validam, ad prædicandum miſſionem, ad Pœnitentiam, vel alia Sacramenta adminiſtranda, juriſdictionem conferre. Poſſunt quidem Senatores declarare, non eſſe aliquem excommunicatum, irregularem, vel alicujus criminis reum; ſed hujuſmodi declarationibus, cùm à non habentibus poteſtatem prodeant, ab excommunicatione, irregularitate, vel peccato neminem poſſunt eximere. Quid igitur, ſi fallantur Judices? Num eorum ſententia excommunicatum participationi ſuffragiorum, aliorumque bonorum Eccleſiæ communicationi reſtituet? Num irregularem ad ſacra miniſteria idoneum præſtabit? Num abſolutionibus ab invaſore curæ animarum dandis vim tribuet? Num ab incurrenda Dei offenſa tuebitur? Num etiam titulum coloratum præſtabit.

2. Sed cùm multæ ſint tum antiquis, tum recentibus Canonibus, & Decretis, latæ cenſuræ adversùs eos, qui Eccleſiaſticam juriſdictionem violant; num eas effugient, aut Judices cauſas ſpirituales, & ſacras ad ſua Tribunalia evocantes, aut partes illuc eas perferentes? Num bona fides utroſque à peccato, & cenſuris excuſabit? Equidem bona illa fides in ignorantia fundari non poteſt. Ut enim à Judicibus incipiamus, aut ipſi Canones ignorant; ac ſic temeritatis rei ſunt, cùm rebus Eccleſiaſticis, quæ Canonibus regendæ ſunt, ſe immiſcent,

ſcent. Si Canones norunt; ſciunt quàm arctè ab iis Eccleſiaſticæ juriſdictionis uſurpatio prohibeatur, quibuſque pœnis ſpiritualibus plectatur. Sed cùm appellationibus ab abuſu propoſitus dicatur is ſcopus, ut antiqui Canones ſerventur; æquius eſt, ut Judicibus, qui ſe defenſores dicunt Canonum, perſpectos illos eſſe ſentiamus. Ergò ignorantia, &, quæ illam ſupponere videtur, bona fides illis minimè ſuffragatur, ſi aliud tentent, quàm ut juriſdictionem laicam, id eſt, civilem, ſeu circa res temporales, & profanas tueantur; niſi denique quatenùs ſibi ex jure, vel ex privilegio certo competit. Complerent integrum volumen Conſtitutiones Eccleſiæ adversùs violantes ſuam juriſdictionem, quas neſcio quomodo contemnere audeant, qui Eccleſiam Matrem habere ſe profitentur, aut quomodo qui audent, cenſuras in eis contentas evadant.

5. Metuunt illas Judices, qui deprimendorum Epiſcoporum, aliorumque Judicum Eccleſiaſticorum, & extollendæ propriæ autoritatis ambitione, vel lucri, aut alterius commodi cupiditate non tenentur, nec Eccleſiæ tanquam ſibi ſubditæ dominari, ſed ut Matri obedire ſtudent. Juſtum eſſe illum timorem docuerunt etiam Scriptores laici, antequam illi, quibus Eccleſiaſtica negotia plus afferunt utilitatis, quàm profana, Eccleſiaſticam juriſdictionem ad forum ſæculare omninò evocare ſtatuiſſent. Aufretius in Senatu Toloſano Præſes, in additione ad repetitionem Clemetinæ primæ de offic. ordin. Reg. 2. num. 30. fatetur, ut ſuprà vidimus, ſe ſæpè dubitaſſe, ubi fundari poſſent in jure appellationes ab abuſu, & ad ſua uſque tempora, id eſt, circa annum 1514. Judices à jure ſuper meritis cauſarum per appellationem tanquam ab abuſu ad ſe delatarum dicendo, ſemper abſtinuiſſe, niſi unicâ tantùm vice. Perfracta ſunt Religioſi illius timoris repagula, & neſcio quo poterit agere præcipitis torrentis impetus cohiberi, quandoquidem nec primis æquitatis principiis, nec cenſuris Eccleſiaſticis ſiſtitur.

4. Evenit maxima ex parte, quod prædixerat Coſmas Guymier in Senatu Pariſienſi Conſiliarius, & Inquiſitionum Præſes in præf. prag. Sanct. §. *Cùm itaque* in verb. *libertatis*. Ubi poſtquam ſtatuta, & conſuetudines contra Eccleſiaſticam libertatem eſſe nullas, utriuſque

juris

juris autoritate comprobavit; postquam hujusmodi statuta servantes, aut servari facientes, itemque turbantes, seu impedientes jurisdictionem Ecclesiasticam per se, vel per alios, directè vel per obliquum, & ad illud, auxilium, consiliumi, vel favorem dantes, in excommunicationem incidere ostendit, notavitque post Joannem Andr. & Panorm. infinitos Judices, seu Rectores hujusmodi censurâ esse Ligatos, ob diminutam, & subtractam jurisdictionem Ecclesiasticam, subjungit; CVM AVTEM REX FRANCIÆ SIT PVGIL ECCLESIÆ, ET INTER OMNES CHRISTIANOS CHRISTIANISSIMVS, DEBET CVSTODIRE IVRISDICTIONES, ET LIBERTATES ECCLESIASTICAS: SED OFFICIARII EIVS IN MVLTIS HODIE, TVRBANT ECCLESIAM IN PRÆDICTIS: ITA QVOD, NISI DEVS PROVIDEAT, TANDEM IVRISDICTIO, ET LIBERTATES ECCLESIÆ EVANESCENT, SICVT TEMPORE PHILIPPI REGIS DE VALESIO, PETRVS DE CVNERIIS PVTAVIT AVFERRE IVRISDICTIONEM TEMPORALEM ECCLESIÆ.

5. Qui egregias huic Guymierii Glossæ notas addidit Philippus Probus, suum contra illata Ecclesiasticæ jurisdictioni damna zelum significat; his Guymieri verbis; *Officiarii ejus in multis hodie turbant Ecclesiam in prædictis*, addens; *A quibus adhuc non desistunt adeò quod Judices Ecclesiastici nihil aut parum habent in jurisdictionis exercitio: quia illud frustatim per Judices laicos fuit laceratum, & usurpatum, ut patet experientiâ rerum Magistrâ.* Vide ibi sequentia.

6. Si Gallicani Judices Theologos, & juris Canonici interpretes suspectos habent, eorumque sententiam super hac quæstione contemnunt, quasi in propria causa loquantur, aut propriis commodis studeant; audiant Senatuum suorum Præsides; audiant Jurisconsultos æqui justique retinentes, & sinceros: magisque hac in parte se, quàm Ecclesiasticos viros suspectos existiment, cùm isti defuenda, illi de ampliandâ jurisdictone certent.

7. Petrus Rebuffus supremarum Curiarum privilegia recensens super proœmio Concordatorum, ver. *summas*, octavum istud assignat; *Octavo cognoscit de abusu Judicum Ecclesiasticorum, & alius Judex non potest cognoscere, ut in Concord. in Rub. de protec. concord. . . . . Et hoc quatenus ei à jure conceditur, vel ex privilegio, ut*

plenius

nius dixi in ordinationibus Regiis, non aliàs, ut est textus in cap. si quis à proprio. & ca. si quis Episcopus 21. quæst. 5. ALIOQVI, ET IS ABVSVS MVLTOS DEDVCET AD INFEROS. Non exciderunt hæc verba Rebuffo incogitanti, aut materiam Ecclesiasticam tantùm præ manibus habenti, quandoquidem eam ex professo tractans super ipsammet Rubricam Constitutionum Regiarum, quæ est de appellationibus ab abusu, idque Parisiis in scholis publicis, ne quis putet opinionem esse privati hominis, quam proferre non ausit, nisi in scriptis sine examine vulgaris, disertè docuit, ut ipsemet hic confirmat, Judices sæculares eam authoritatem non nisi ex jure, vel privilegio sibi posse vendicare.

8. Quæ de Judicibus dicta sunt, in partibus etiam locum habent cum proportione. Ejusmodi enim plerumque sunt, ut sciant, aut saltem teneantur, & facilè possint scire, quæ à sacris Canonibus statuta sunt adversus eos, qui Ecclesiasticam jurisdictionem usurpant, aut ad eam usurpandam juvant. Minor tamen est istorum culpa, cùm non propriâ sponte Tribunalia sæcularia pro rebus spiritualibus, & Ecclesiasticis appellant; sed ad ea inviti pertrahuntur, causæ alioquin justæ, ac gravissimi momenti jacturam perpessuri; sed quod omninò nulla culpa sit, definire quis audeat? Licet id aliqui præsumant ex benignitate Ecclesiæ, quæ sicut contumaces graviter plectere solet, ita & illis indulgere, qui sua præcepta non nisi magnâ necessitate compulsi prætermittunt: res tamen admodum incerta mihi videtur,

CAPUT V.

Discutiuntur rationes, quibus appellationes ab abusu legitimas esse Autores Gallicani probare nituntur.

1. CAusas Ecclesiasticas à sæcularibus Judicibus definiendas non esse adeò perspicuum est, ut id fateantur ultrò, qui appellationes ab abusu legitimas esse affirmant; sed eum usum variis modis excusare conantur, Primò, quod Rex sit Canonum

cuſtos. Secundò, quod ſubditos ſuos à vi, ſervitute, ac oppreſſione tueri poſſit, & teneatur. Tertiò, quod ſcandala, quæ ab injuſtis ſententiis, aut Decretis oriuntur, à Principe compeſcenda ſint. Quartò, quod Canones ſæpè legibus confirmati fuerint, adeoque Principes propriarum legum, perinde atque Canonum infractionem ulciſcantur. Quintò, quod jus naturale injuriam à ſe, atque abaliis arcere permittat. Sextò, quod Eccleſia partim expreſsè, partim tacitè illi uſui conſentiat. Exceptâ iſtâ ultimâ ratione, reliquæ omnes unicâ reſponſione videntur elidi.

2. Si enim Principes, ac Judices ſæculares nullo caſu putant Eccleſiam cauſas ad ſæcularem juriſdictionem pertinentes ad Eccleſiaſtica Tribunalia evocare poſſe; quâ æquitate illi cauſas Eccleſiaſticas ad forum ſæculare per appellationes ab abuſu pertrahunt? Nonne Eccleſia, ut leges, ac mandata Principum à fidelibus obſerventur, cenſuras adhibet? Num autem negotiorum ſæcularium cognitio permittitur Judicibus Eccleſiaſticis, dum cenſurarum imploratur auxilium, ad detegendam v.g. rei veritatem? Quomodo igitur prætextu cuſtodiæ Canonum, cauſarum Eccleſiaſticarum judicium ſibi laici tribuunt? Illuſtriſſimus Petrus de Marca libr. 4. cap. 12. §. 4. varia profert exempla, ex quibus patet ſolitos olim Principes ad Eccleſiam recurrere, ut ejus ope debitam ſibi fidem, & obſequium à ſuis ſubditis obtinerent. *Exempla*, inquit, *petere licet è Synodo apud Lauriacum habitâ an.* 843. *relatâ in Synodo Meldenſi & apud Ivonem, quæ eos, qui contra Regiam Dignitatem aliquid machinantur, vel poteſtati Regiæ per ſummam contumaciam non obtemperant, Anathemate plectendos decernit. Inde Synodus Sueſſionenſis an.* 866. *rogat Nicolaum I. ut Salomonem Britanniæ Ducem moneat, quò Domino ſuo Carolo Regium obſequium præſtet, annuoſque cenſus perſolvat; alioqui gladio Apoſtolatus veſtri ſe percellendum debito cognoſcat libramine. Ludovicus Vltramarinus Rex Francorum ab Hugone Comite vexatus ſubſidium poſtulat à Synodo Engelenheimenſi, ubi aderat Legatus Romani Pontificis, & Otto Imperator an.* 948. *&c.* Si quis hodie ob illa exempla contenderet, in foris Eccleſiaſticis ejuſmodi cauſas eſſe tractandas, partibus auditis, & eodem ordine, quo appellationes ab abuſu apud Judices ſæculares, ceu inſanus haberetur. Et tamen inſontes videntur

Judi-

Judices Laici, qui ſpiritualia, & ſacra quæque negotia ad ſe trahunt, ac juridicè definiunt; quia *abuſus* vocem obtendunt; quaſi poteſtates ſæculares non ſolùm authoritate ſua nunquam abutantur, aut earum abuſus corrigere nefas ſit; ſed etiam ad Paſtorum Eccleſiaſticorum abuſus emendandos, à Deo ſint præpoſitæ.

3. Præterea, num Principes ſæculares rariùs quàm Eccleſiaſtici proprios ſubditos opprimunt, aut Eccleſia de ope, filiis ſuis injuſtò vexatis, minùs debet eſſe ſolicita, quàm Reges de Regnicolis ab injuriis vindicandis? Nonne etiam ab injuſtis Principum mandatis oriri poſſunt ſcandala, vel illis moveri nō debent Apoſtolorum ſucceſſores, qui à S. Paulo ita ſe habere didicerunt, ut verè dicere queant; *quis ſcandalizatur, & ego non uror*? Quid quod leges Canonibus confirmantur: & tamen occaſione violatorum etiam Canonum, Eccleſia de poſſeſſionibus terrenis, aliiſque rebus merè temporalibus, liberè judicare non ſinitur? Cur ſoli Eccleſiæ nefas ſit non ſolùm ſua jura, ſed etiam fidelium bona, & libertatem, dum iis injuſtè ſpoliantur, propugnare? An jus illud naturale Principibus temporalibus, non autem ſuperioribus Eccleſiaſticis conceſſum eſt.

4. Evenire ſanè poteſt; imò ut non eveniat fieri vix poteſt, ut Superiores Eccleſiaſtici aliqui aliquando ſua abutantur poteſtate: Sed contingit frequentiùs, ut Principes & Magnates ſæculares ultra modum ſuos ſubditos premunt. Nonne ergo æquiùs eſſet, ut Paſtoribus Eccleſiæ, præſertim Summo, liceret, & Principum conſcientiæ, & ſubditorum quieti, quæ cum animarum ſalute ſæpè conjuncta eſt, proſpicere; quàm ut Principes ſuperiorum Eccleſiaſticorum abuſus qui circa formulas à jure poſitivo inductas, aut fortè circa redituum temporalium, aut beneficiorum diſpenſationem verſantur, poſſent authoritate ſua corrigere? Præſertim cum prætextu illius correctionis majores abuſus aut foveantur, aut inducantur. Difficillimum, ac ferè impoſſibile eſt, ut præcaveantur, aut emendentur omnia incommoda. Si autem volunt Galli reverendam eſſe tantummodo Divinæ providentiæ diſpenſationem, quæ ſupremam Regibus poteſtatem contulit, cùm illi malè in adminiſtratione rerum temporalium ſe habent; cur idem de poteſtate Eccleſiaſtica non ſentiunt? Cur utraque in alteram monitioni-

cuſtos. Secundò, quod ſubditos ſuos à vi, ſervitute, ac oppreſſione tueri poſſit, & teneatur. Tertiò, quod ſcandala, quæ ab injuſtis ſententiis, aut Decretis oriuntur, à Principe compeſcenda ſint. Quartò, quod Canones ſæpè legibus confirmati fuerint, adeoque Principes propriatum legum, perinde atque Canonum infractionem ulciſcantur. Quintò, quod jus naturale injuriam à ſe, atque abaliis arcere permittat. Sextò, quod Eccleſia partim expreſsè, partim tacitè illi uſui conſentiat. Exceptâ iſtâ ultimâ ratione, reliquæ omnes unicâ reſponſione videntur elidi.

2. Si enim Principes, ac Judices ſæculares nullo caſu putant Eccleſiam cauſas ad ſæcularem juriſdictionem pertinentes ad Eccleſiaſtica Tribunalia evocare poſſe; quâ æquitate illi cauſas Eccleſiaſticas ad forum ſæculare per appellationes ab abuſu pertrahunt? Nonne Eccleſia, ut leges, ac mandata Principum à fidelibus obſerventur, cenſuras adhibet? Num autem negotiorum ſæcularium cognitio permittitur Judicibus Eccleſiaſticis, dum cenſurarum imploratur auxilium, ad detegendam v.g. rei veritatem? Quomodo igitur prætextu cuſtodiæ Canonum, cauſarum Eccleſiaſticarum judicium ſibi laici tribuunt? Illuſtriſſimus Petrus de Marca libr. 4. cap. 12. §. 4. varia profert exempla, ex quibus patet ſolitos olim Principes ad Eccleſiam recurrere, ut ejus ope debitam ſibi fidem, & obſequium à ſuis ſubditis obtinerent. *Exempla*, inquit, *petere licet è Synodo apud Lauriacum habitâ an.* 843. *relatâ in Synodo Meldenſi & apud Ivonem, quæ eos, qui contra Regiam Dignitatem aliquid machinantur, vel poteſtati Regiæ per ſummam contumaciam non obtemperant, Anathemate plectendos decernit. Inde Synodus Sueſſionenſis an.* 866. *rogat Nicolaum I. ut Salomonem Britanniæ Ducem moneat, quò Domino ſuo Carolo Regium obſequium præſtet, annuoſque cenſus perſolvat; alioqui gladio Apoſtolatus veſtri ſe percellendum debito cognoſcat libramine. Ludovicus Vuramarinus Rex Francorum ab Hugone Comite vexatus ſubſidium poſtulat à Synodo Engelenheimenſi, ubi aderat Legatus Romani Pontificis, & Otto Imperator an.* 948. *&c.* Si quis hodie ob illa exempla contenderet, in foris Eccleſiaſticis ejuſmodi cauſas eſſe tractandas, partibus auditis, & eodem ordine, quo appellationes ab abuſu apud Judices ſæculares, ceu inſanus haberetur. Et tamen inſontes videntur

Judi-

Judices Laici, qui ſpiritualia, & ſacra quæque negotia ad ſe trahunt, ac juridicè definiunt; quia *abuſus* vocem obtendunt; quaſi poteſtates ſæculares non ſolùm authoritate ſua nunquam abutantur, aut earum abuſus corrigere nefas ſit; ſed etiam ad Paſtorum Eccleſiaſticorum abuſus emendandos, à Deo ſint præpoſitæ.

3. Præterea, num Principes ſæculares rariùs quàm Eccleſiaſtici proprios ſubditos opprimunt, aut Eccleſia de ope, filiis ſuis injuſtò vexatis, minùs debet eſſe ſolicita, quàm Reges de Regnicolis ab injuriis vindicandis? Nonne etiam ab injuſtis Principum mandatis oriri poſſunt ſcandala, vel illis moveri nõ debent Apoſtolorum ſucceſſores, qui à S. Paulo ita ſe habere didicerunt, ut verè dicere queant; *quis ſcandalizatur, & ego non uror*? Quid quod leges Canonibus confirmantur: & tamen occaſione violatorum etiam Canonum, Eccleſia de poſſeſſionibus terrenis, aliiſque rebus merè temporalibus, liberè judicare non ſinitur? Cur ſoli Eccleſiæ nefas ſit non ſolùm ſua jura, ſed etiam fidelium bona, & libertatem, dum iis injuſtè ſpoliantur, propugnare? An jus illud naturale Principibus temporalibus, non autem ſuperioribus Eccleſiaſticis conceſſum eſt.

4. Evenire ſanè poteſt; imò ut non eveniat fieri vix poteſt, ut Superiores Eccleſiaſtici aliqui aliquando ſua abutantur poteſtate: Sed contingit frequentiùs, ut Principes & Magnates ſæculares ultra modum ſuos ſubditos premunt. Nonne ergo æquiùs eſſet, ut Paſtoribus Eccleſiæ, præſertim Summo, liceret, & Principum conſcientiæ, & ſubditorum quieti, quæ cum animarum ſalute ſæpè conjuncta eſt, proſpicere; quàm ut Principes ſuperiorum Eccleſiaſticorum abuſus qui circa formulas à jure poſitivo inductas, aut fortè circa redituum temporalium, aut beneficiorum diſpenſationem verſantur, poſſent authoritate ſua corrigere? Præſertim cum prætextu illius correctionis majores abuſus aut foveantur, aut inducantur. Difficillimum, ac ferè impoſſibile eſt, ut præcaveantur, aut emendentur omnia incommoda. Si autem volunt Galli reverendam eſſe tantummodo Divinæ providentiæ diſpenſationem, quæ ſupremam Regibus poteſtatem contulit, cùm illi malè in adminiſtratione rerum temporalium ſe habent; cur idem de poteſtate Eccleſiaſtica non ſentiunt? Cur utraque in alteram moni-

tionibus tantùm non agit? si utriusque distincta sunt officia, & discreti limites, ut non debeat alterius altera fines ingredi; ne, dum in alterius Provincia ordinem constituere satagit, & suam, & alienam perturber. Cur Deo non relinquitur, ut in hoc mundo, vel saltem in futuro præpositorum à se constitutorum delicta emendet? *Tu quis es, qui judicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit.* ad Rom. 14. Humanum dico propter infirmitatem.

5. Cùm enim corpus propter animam, non anima propter corpus à Deo creata sit; cùm temporalia, & corporalia ordinata sint ad spiritualia, & æterna; convenientiùs est, ut illi, quibus ex Divina dispensatione concredita est spiritualis, & æterna salus fidelium, curam suam ad temporalia protendant, quàm ut qui temporalibus præpositi sunt, ad spiritualia manum porrigant; maximè cùm, ut diximus abusus circa temporalia, magistratuum, ac etiam sæpè subditorum conscientias illaqueant. Quâ ergo ratione potestas spiritualis eodem jure in rebus sacris, quo temporalis in profanis frui non permittitur, & plus Principibus in Ecclesia circa spiritualia, quàm Ecclesiæ in Principes circa temporalia tribuitur? sed, ut redeamus ad illa, quæ in favorem appellationum ab abusu allegantur.

6. Primò, Rex Canonum Custos est, at non Conditor; Executor, non Judex, ut notat Facundus Hermianensis de Imperatore Marciano verba faciens; *Cognovit ille* (Marcianus) *quibus in causis uteretur Principis potestate, & in quibus exhiberet obedientiam Christiani. Et ideò ne impius, atque sacrilegus videretur post tot Sacerdotum sententiam opinioni suæ nihil reliquit. ..... Multò magis impunè sibi sedere non posse cognovit, vel quæ jam de fide Christianâ vitè fuerant constituta discutere, quod nullatenus licet, vel* NOVOS CONSTITVERE CANONES, *quod non nisi multis, & in unum congregatis primi ordinis Sacerdotibus licet. Ob hoc itaque vir temperans, & suo contentus officio, Ecclesiarum* CANONVM EXECVTOR ESSE VOLUIT, NON CONDITOR, NON EXACTOR. Facundus Hermianens. defens. libr. 12. cap. 3. Judicare superioris est: Principes igitur Canonibus obsequi tenentur; de illis judicare non possunt; illorum interpretes non sunt: sed ejus est legem interpretari, cujus est & condere.

7. Se-

7. Secundò, tueantur Reges suos subditos, quando vim, & injuriam patiuntur; sed debito modo. Non autem v.gr. cùm illi, quibus id muneris incumbit ex ordinatione Divina, remedium opportunum afferre non recusant: cùm non est manifesta injuria, &c. Sed Principes parem saltem fateantur facultatem Pontificibus competere, cùm fideles evidenti fuerint iniquitate à Laicis oppressi, non sine certo ipsorum æternæ damnationis periculo.

8. Tertiò, quantùm damnandi sunt, qui scandala concitant, de quibus pronunciant Divina Oracula, satius esse, ut alligatâ collo molâ demergerentur in profundum maris Matt. 18. tantùm laudandi sunt, qui scandala compescunt, atque ad id traditâ sibi Divinitus potestate utuntur. Verùm amoto, si quid instabat scandali, cædis videlicet, seditionis, & hujusmodi, periculo, causæ judicium Judici competenti relinquatur. Certè qui rixantes videt, potest, & debet propter imminens, & inevitabile periculum à mutua injuria, quantùm valet, impedire, non tamen illius rei, cujus causâ rixabantur, judicium sibi vendicare, aut injuriam inferentem plectere, nisi sit legitimus ejus superior.

9. Quartò, si res sit ejusmodi ut partim Canonibus, partim legibus regi debeat, unaquæque potestas jure suo liberè utatur. At, si leges in adjutorium tantùm Canonum invocatæ sint, nonne jus violatur, si, quæ Adjutrices venerunt, dominari velint?

10. Quintò, ex jure naturali licet manifestam injuriam, & à se, & ab aliis amovere, recurrendo scilicet ad Judices, & Superiores à Deo constitutos, non autem autoritate privatâ vel extraneâ, præsertim dum non desunt media ordinaria, & regularia; ut vix, aut nunquam in Ecclesiastico regimine desint.

11. Sextò, testantur orationes Cleri Gallicani tom. 5. ejus actorum, aliaq; innumera monimenta, Antistites Gallicanos appellationibus ab abusu pro viribus semper restitisse; & dum penitùs eas abolere posse desperarunt, usum moderari conatos esse: nec eas minùs, imò multò magis improbat Ecclesia Romana, ut ironicè loqui videantur, qui expressim, vel etiam tacitum ejus consensum adducunt in illarum defensionem. Et hæ quidem præcipuæ rationes sunt, quibus à Gallicanis Scriptoribus excusantur appellationes ab abusu. Sed, ne quod

nos alicujus momenti argumentum effugerit, expendenda sunt paulò accuratiùs, quæ à præcipuis illarum defensoribus dicta sunt, scilicet à D. Petro de Marca, & à Carolo Feureto.

CAPUT VI.

Expenditur doctrina D. Petri de Marca de appellationibus ab abusu in 19. cap. libri 4. de Concordia Sacerdotii & Imperii contenta.

1. IN tribus ultimis libri 4. capitibus ex professo alibi tantùm ex occasione, de appellationibus ab abusu disputat D. Petrus de Marca; idcirco paulò diligentiùs istorum doctrina examinanda est. Cap. 19. §. 2. scribit, ex Concordatis inter Leonem X. Pontificem, & Franciscum I. Regem Francorum initis, Senatus officium adversus eorum violationem implorari solitum per appellationes ab abusu; eò quod Pontifex Canonum, atque Decretorum in illis Concordatis renovatorum tuitionem, consensu quoque suo, & Apostolicæ Sedis autoritate adhibitâ, Regibus Francorum permisisset; Franciscus autem Rex eam curam Parlamentorùm Curiis demandasset. Sed, ne hujusmodi appellationibus novitas, quâ nihil est libertatum Ecclesiæ Gallicanæ Dignitati infestiùs, objiceretur, §. 3. *Abusus* dictionem in foro anteà incognitam non fuisse contendit. Vocem quidem illam Concordatis antiquiorem esse quis dubitat? Res enim per illam propriè significata vetustissima est: sed prout vox illa designandis appellationibus, de quibus agimus, est accommodata, non admodum vetusta est, sicut nec ipsum ejus significatum. Usurpata est etiam à Laicis contra Ecclesiasticos ad denotandum indebitum potestatis usum, sed non semper verè ac justè.

2. Durandus enim Mimatensis, v. g. cujus autoritas primo loco adducitur, scilicet, ex tractatu de modo Concilia generalia celebrandi rubr.

rubric. 70. monuit sæculares Judices, solitos suo tempore, Judices Ecclesiasticos de turbata jurisdictione conquerentes repellere hac exceptione; *quod eorum actus essent abusus.* Sed justam ac veram non fuisse illam excusationem comprobavit examen aliquot post annis factum coram Philippo Rege Francorum, hinc Bertrando Episcopo Augustodunensi Ecclesiasticam, illinc Petro de Cuneriis Procuratore Regio Laicam jurisdictionem defendentibus, ut in actis legitur typis pluries excusis, & à Patribus Philippo Labbe, & Joanne Cossart tom. 11. Concil. part. 2. insertis, & in Bibliotheca Patrum tom. 13. edit. Col.

3. Antiquiorem ut supra notavimus postremo sæculo appellationem ab abusu non affert Marca: & quam tunc temporis interjectam dicit §. 4. præterquam quod ignoratur, an, qui interposuerat, prosecutus sit, recenter editi partus speciem præfert. Adhuc enim vacillat. Appellatur *à Procuratore Capituli Parisiensis* contra decimam ab Alexandro VI. inductam ad Papam melius consultum, Synodum universalem, Regem Christianissimum, supremam Parlamenti Curiam, ac *ad illum, vel illos, ad quem, vel quos de jure, vel consuetudine in hac parte provocare & appellare licet.* Hæc appellationis forma indicare videtur non posse ad Regem, vel ad Senatum deferri appellationem, nisi ad summum post judicium Papæ melius consulti, & post sententiam Synodi universalis, & propter illorum defectum, aut manifestissimam injustitiam. Non enim potest in omnibus illis Tribunalibus simul tractari negotium. Nec tot Judices appellari videntur, nisi quia dubitatur quisnam sit adeundus: vel potius an Rex, & Parlamenti Curia sint ex illis, *ad quos de jure, vel consuetudine in hac parte provocare & appellare liceat.* Et fortasse comminatio erat potius quàm vera, appellatio, ut Papa metuens, ne Ecclesiasticum negotium ad Tribunal sæculare deferretur, atque ita jurisdictio Ecclesiæ detrimentum pateretur, onus Clero impositum minueret.

4. Paragraphi quinti notatu digna sunt hæc verba; *Simplicem, & meram appellationem à Curia Ecclesiastica, ad Curiam Regiam in Gallia nunquã admissam fuisse fatentur Petrus de Cuneriis* (insignis jurisdictionis Ecclesiasticæ æmulus) *art. 14. Masverius tit. de appellat.*

pellat. §.22. & *Ioannes Galli quæst.*161. Illi enim Autores generatim negant à Judice Ecclesiastico ad sæcularem appellationem admitti, quantumvis eos Marca de appellatione tantùm simplici, non de illa, quæ tanquam ab abusu nuncupatur, intelligendos velit. *Nullus*, inquit Petrus de Cuneriis art.14. *à Curia Prælatorum appellat ad Curiam Regiam.* Ac revera in lib. inscripto; *Stylus Curiæ Parlamenti Parisiensis*, licet prolixus sit titulus de appellationibus, nulla reperitur neq; simplex, neque tanquam ab abusu à Judicibus Ecclesiasticis ad sæculares. Masuerius non solùm testatur de facto, sed etiam de Jure. *A Judice Ecclesiastico*, inquit tit. de appel. §.22. *non est appellandum ad Judicem sæcularem.* Joannes Galli Advocatus Regius, qui Placita Senatus Parisiensis usque ad an.1414. per quæstiones digessit, idem variis Senatus-consultis probat. *Fuit*, inquit qu.161. *ante longum tempus dictum per Arrestum, Dominum Ioannem Lappostole non esse, ut appellantem recipiendum, ab Officiali Curiæ Ecclesiasticæ Lingonensis ad Parlamentum, quia Curia Ecclesiastica non resortitur ad temporalem. Item fuit pariter dictum contra Dominum Guillelmum Creveil, qui ab Officiali Curiæ Ecclesiasticæ Capituli Lingonensis appellaverat ad Parlamentum.*

5. Cùm videret autem Marca illarum appellationum injustitiam, variis eas limitationibus temperare conatus est. Nam v.gr §.4. circa verba Procuratoris Capituli Parisiensis suprà relata istud animadvertit. *Quæ verba*, inquit, *observanda sunt, ut inde pateat in hoc casu appellationem ad Regem subsidiariam esse appellationi ad Concilium, in hac enim de iniquitate, in altera de abusu tantùm disceptari potest: & unius subsidio juvabantur appellantes, dum alterius præsidium expectabatur.* Ergo non nisi provisionaliter res determinandæ essent per appellationes; ab abusu, nec de ipsa sententiæ Ecclesiasticæ iniquitate judicandum, sed sistendus abusus interim, dum Concilium jus diceret. Alias infra limitationes adhibebit, quæ tamen, ut videbimus, nec observantur, nec observatæ possent omninò usum illum excusare.

6. In eodem §. 5. appellationum ab abusu frequentiam induxisse ait Theologorum Parisiensium, præcipuéq; Gersonii, sententiam. Quanta esset tempore Gersonii in Ecclesia confusio; quantus clavium à Pontificibus, seu Pseudo-pontificibus abusus, nemo ignorat. Unde nihil mirum est, si & Gersonius, & alii quidam Theologi Parisienses intolerabi-

rabiles illorum excessus, præsertim cùm contraria præciperent, & unusquisque sibi obtemperari sub frequentibus censuris præciperet, repelli posse docuerint : licet autem Gersonius parvulum istum tractatum de materia excommunicationum, & irregularitatum, quem citat Marca, fortasse post finitum schisma scripserit, cùm in eo Concilii Constantiensis mentionem faciat, plurima tamen profert, quæ animum adhuc exasperatum, atque indignatione in abusus, quorum testis exstiterat, commotum indicant. Cujusmodi fuerint abusus significat his verbis consid. 9. & aliis ; *Contemptus clavium non incurretur in multis casibus, quibus Papæ mandato non obediretur.* DVM SCILICET ABVTITVR ENORMISSIME, ET SCANDALOSISSIME POTESTATE SVA IN DESTRVCTIONEM, NON IN ÆDIFICATIONEM.

7. Quàm autem longè absit Gersonii sententia ab effusa illa appellationum ab abusu frequentia, quæ Galliam hodie inundant, patebit attentè legenti verba prædicta, & illa ipsa, quæ refert Marca ex consid. 10. *Contemptus clavium non semper invenitur* (invenitur certè quàm sæpissimè) *apud illos, qui nedum non obediunt sententiis excommunicationum promulgatis per Pontificem* (qualis erat Benedictus XIII. qui Reges, & Regnum Franciæ censuris suppositi, eò quod sibi, concordiam recusanti, obedientiam subtraxissent) *vel suos, qui per potestatem secularem adversùs tales pretensas sententias tueri se procurant. Lex enim naturalis dictat, ut possit vis vi repelli.* Sed hoc aliud omninò est ab appellatione, quæ causæ cognitionem requirit, quantumvis prætendant Judices, se de abusu, non de iniquitate cognoscere. Gersonius enim supponit, evidentissimam esse censurarum injustitiam, ut non inquirendum sit, an Pontifex abutatur suâ potestate ; sed quomodò quis possit ejus injuriam evadere. Subjungit enim; *Constat autem, quod tales excommunicationes, non debent dici jus, sed vis & violentia, contra quam fas habet liber homo, vel animus se tueri.* Adde quod, si Gersonii dictis standum est, possunt Laici adversùs injurias sibi à Rege factas Pontificem adire, quod Regii Ministri ceu crimen læsæ Majestatis æstimant. Etenim in isto etiam casu locum habet ratio Gersonii ; *Lex naturalis dictat, ut possit vis vi repelli ;* ac præterea docet idem Doctor loco alibi exscripto, licere non solùm Communitati, sed etiam privatis adversùs Principis, alioquin legitimè dominium obtinentis, tyran-

nicum regimen seſe defendere: quis autem juſtior, & modeſtior modus ſe defendendi, quàm ut appelletur Pater communis omnium Chriſtianorum, & Paſtor, cui tenentur etiam ipſi Reges parere, ſi inter Chriſti oves cenſeri volunt?

8. Quæ ſit appellationum ab abuſu juſtitia, ſatis intelligitur ex eo quod, cùm earum uſus inductus eſt, nec ipſi Judices Regii, ad quod deferebantur, quo jure niterentur, perſpicere poterant: & cùm rationes inquirere ſtuduerunt, ejuſmodi protulerunt, quas nec alii probarunt appellationum illarum Patroni. Quas Stephanus Aufrerius cujus ſuprà meminimus, adducit, adeò debiles ſenſit Perrus de Marca, ut de illis ità loquatur §. 6. *Sanè fatendum eſt pleraque ab Auſrerio laudata teſtimonia longiùs eſſe petita; quamvis aliqua huic diſceptationi inſervire poſſint.* Non deſignat Marca, quænam ſint illa *teſtimonia*, quæ *inſervire poſſint*. Sed quantum ſit illorum pondus abundè cognoſces ex eo, quod immediatè ſubdit; *Præcipuum autem illud, in quo cauſæ fundamentum ponebant..... non adeò urget ac primâ fronte videtur*, &c. Cur timeantur alia, cùm præcipua, ipſi etiam Adverſarii parvi faciant? Concludit Marca; *Quare non mirandum eſt, Si Rebuffus, qui ſola hæc teſtimonia exponderat, iniquiùs ſe gerat erga iſtas appellationes, quas nimis anguſtis finibus coercet, ſcilicet iis caſibus, in quibus Rex juriſdictionem habet delegatam à Papa, vel à Canone, ut in tuenda fide, vel Eccleſia, ſi oppugnetur, & in caſibus à jure expreſſis.* Hîc ad marginem monemur conſulere ſecundam præfationem Marcæ §. 13. Ibi autem Marca Rebuffum interpretatur, quaſi delegationem expreſſam, & non tacitam dumtaxat, exigeret. Itaque, ſi deſit etiam tacita, locum habebit Rebuffi ſententia.

9. At tacitam ſummi Pontificis, aut Canonis delegationem, ſeu Eccleſiæ conſenſum non deeſſe probat §. 7. tum ex eo quod Concordatorum tuitio, quæ majoris eſt momenti, Regibus commiſſa ſit; tum quod non ſint inviti Epiſcopi, nec dere, ſed de exceſſu conquerantur; tum denique quod tam diu ſiluerit Curia Romana. *Ex præſumpta mente Summi Pontificis ſemper Gallicana Eccleſiæ perſuaſum fuit, in cæteris etiam articulis* (ſcilicet ultra contentos in Concordatis) *eam tuitionem extraordinariam, quæ in Gallia ante Concordatorum publicationem vigebat, à Summis Pontificibus tacitè fuiſſe conceſ-*

conceſſam ; cùm in rebus majoris perſæpè momenti , quæ Concordatis continentur , præſidium Regium ad Decreta cuſtodienda impendi gratiſſimum habuerint. Quæ Summorum Pontificum conſenſio indè etiam probari poteſt, quod ab aliquot ſæculis cùm appellationum iſtarum uſus frequentetur in Gallia (non invitis Epiſcopis , qui modum quendam illis præſcribi , non autem rem ipſam aboleri aliquoties poſtularunt) à Romana Curia nihil profectum ſit, quo ingratam ſibi eſſe fori tritturam illam ſignificaret.

10. Verùm ex Concordatis argumentum validiſſimum deſumitur contra prætenſum ſanctæ Sedis tacitum conſenſum circa appellationes ab abuſu. Ibi enim ſummus Pontifex expreſsè declarat ſe alios uſus præter contentos in Concordatis , ſi qui ſint ſanctæ Sedis, & Eccleſiæ juribus contrarii (quales eſſe oſtendimus illas appellationes) non intendere approbare. *Et cum omnium* (verba ſunt Leonis X. in Concord. tit. 33. qui eſt *de perpetua ſtabilitate Concordatorum*) *quæ in Regno, Delphinatu, & Comitatu prædictis agantur , notitiam non habeamus , conſuetudines, ſtatuta , ſeu uſus libertati Eccleſiaſticæ , & auctoritati Sedis Apoſtolicæ quomodolibet præjudicantia, ſi qua in Regno, Delphinatu, & Comitatu prædictis , aliàs quàm in premiſſis , exiſtant , non intendimus nobis , & eidem Sedi in aliquo præjudicare, ſeu illa tacitè vel expreſsè quomodolibet approbare.* Vide an meritò *ex præſumpta mente ſummi Pontificis ſemper Gallis perſuaſum fuerit, in cæteris etiam articulis* (ultra contentos in Concordatis) *eam tuitionem extraordinariam à ſummis Pontificibus tacitè fuiſſe conceſſam.* Nonne potiùs expreſſa declaratio eliminat omnem taciti conſenſus præſumptionem. Teſtatur præterea Conſtitutio ſingulis annis in die Cœnæ Domini publicari ſolita , & aliæ innumeræ , quantùm aliena ſit ſancta Sedes à conſentiendo uſibus Eccleſiaſticæ juriſdictioni tam infeſtis.

11. Teſtantur acta Cleri Gallicani, & nominatim Tractatus *de Eccleſiaſtica juriſdictione* alibi laudatus, & tomo 1. actorum Cleri Gallicani inſertus , an Epiſcopi juriſdictionem ſuam per hujuſmodi appellationes extingui gratum habeant; an verò ex deſperatione tantùm abolendi uſus ſibi tam pernicioſi, modum ei adhiberi poſtularint. Ex his autem inferent Prælati Eccleſiaſtici, quantùm interſit jurium Eccleſiæ violationi, & quàm primùm, & quàm fortiter obſiſtere, cùm in rebus capitaliſſimis, quæque nullâ ſolidâ ratione nituntur, reſiſtentia

non satis generosa (nedum silentium) accipiatur pro consensu; ut jam non de revocando, sed de minuendo malo deliberandum sit, ac pro magno favore habeatur, si pernicioſiores circumstantiæ resecentur. Inferent similiter, quàm periculosum sit ab iis opem emendicare, qui alienam dominationem excludunt, sed ità ut ipsi duriùs dominentur. Sapientissimè statuerunt Summi Pontifices, ut Laicorum leges circa res Ecclesiasticas sine assensu Ecclesiæ nullâ vi pollerent, etiamsi viderentur utiles. *A quibus?* (Laicis) inquit Innocentius III. cap. *Ecclesia* de Constitut. *si quid motu proprio statutum fuerit, quod Ecclesiarum etiam respiciat commodum, & favorem, nullius firmitatis existit, nisi ab Ecclesia fuerit approbatum.* Minus enim est illud commodum, quàm damnum usurpatæ à Laicis in Ecclesia jurisdictionis; præsertim quia ubi semel Ecclesiasticarum rerum arbitrium prætextu procurandæ utilitatis Ecclesiasticæ ad se traxerint, si decernant injusta, respui vix poterunt ob dissimulatam judicandi possessionem. *Nam* ut ait Nicolaus I. epist. 47. quæ est ad Hincmarum Archiepiscopum Remensem, & refertur in Concilio Suession. 3. *Mala consuetudo, qua non minus, quàm perniciosa corruptela vitanda est, nisi citiùs radicitùs evellatur, in privilegiorum jus ab improbis assumitur, & incipiunt prevaricationes, & varia præsumptiones celerrimè non compressa pro legibus venerari, & privilegiorum more perpetuò celebrari.*

CAPUT VII.

Discussio capitis 20. libri 4. D. Petri de Marca, ubi adhuc de appellationibus ab abusu.

1 PEriculosam rem tentat Marca hoc cap. 20. §. 1. dum quorum Canonum violatio appellationibus ab abusu locum præbeat, determinate aggreditur. Quoscumque limites præfigat, ulteriùs excurretur. Satiùs erat, quandoquidem jurisdictionis Regiæ partes susceperat, indiscussam illam quæstionem prætermittere, ne, cùm novæ usurpationes ad capita ab eo assignanda revocari non possent, earum injustitia faciliùs deprehenderetur. Nam

v. g. verum est, ut ipse dicit, *Edicto lato anno 1619. de causis merè spiritualibus, & de Sacramentorum administratione cognitionem prohibitam esse Curiis supremis, etiam harum appellationum prætextu.* Sed praxim Edicto contrariam esse docent non solùm Jacobus Duhamel Autore antiquior, sed etiam Fevretus recentior, quos suprà retulimus, & recentia Decreta Curiarum sæcularium. Quod ait non provocari à concessione, sed ab executione Rescriptorum Pontificiorum, appellari autem ab ipsismet judiciis Episcoporum, reverentiæ quidem erga sanctam Sedem speciem habet, sed quæ injuriam tegat, non tollat. Cur autem Episcopis similis honor non defertur? Siquidem, ut §. 2. dicit Marca, de iniquitate judiciorum Ecclesiasticorum Judices in appellationibus ab abusu non judicant. Adde quod recentia Senatusconsulta reverentiam illam erga summum Pontificem, saltem ex omni parte non servant.

2. Paragrapho 2. monet Judices sæculares; Primò, ut Canonum Executores se non præstent, id est, *de solo abusu admisso, non de negotio ipso Ecclesiastico judicium ferant.* Secundò, ut nisi *abusus sit apertissimus, notorius, & manifestus Ecclesiasticis Judicibus litem relinquant*, rationem affert §. 3. *Necesse est enim*, inquit, ut *Judices Regii hoc sibi proponant, Judicia Canonica nullo modo ad jurisdictionem Regiam pertinere; sed communi Episcoporum, & Principum consensu ab ipsis Christianæ religionis primordiis Ecclesiasticæ jurisdictioni addicta. Quare, si, necessitate cogente, in eas cognitiones Regia jurisdictio aliquando excurrit, ità se gerere debet, ut lineas hac in re defixas non egrediatur.* Observat deinde non passim, sed duabus potissimùm de causis judicia Canonica olim à Principibus tentata, vel suspensa; scilicet ad amovendum scandalum, & offensionem publicam; & dum judiciorum ordo per dolum, circumventionem, machinationem, judicio Ecclesiastico Episcopi, vel Clerici opprimerentur. Sed, ut notat §. 4. & ut generaliter dici posset, *Si quis ad hanc necessitatem coercere velit Patrocinium Regium, usus fori quotidiani periclitari videbitur.* Non enim circa ordinem tantùm, sed & circa negotia, nihil sibi non licere Judices sæculares arbitrantur, quibus, nisi validiùs obsistatur, brevi tacitus consensus obtenderetur; eritque malum omnis prorsùs curationis impatiens. A religione, atque justitia Christianissimi Regis expectandum est remedium. Etenim ea est Parlamentorum firmitas (lenius est verbum ob

Augustorum illorum cœtuum reverentiam) ut à solo Rege flecti possit, vixque alterius etiam Regis, quàm Ludovici XIV. voluntati cessura sit, quod cùm ex aliis, tum ex inobservato Edicto anni 1619. supracitato constat. Invictissimi illius Principis autoritati, & æquitati reservata est gloria Constitutionis illius, quam promiserat Marca hoc §. 4. aut potiùs alia optanda, quæ integram suam libertatem, & jurisdictionem Ecclesiæ restituat.

3. Quemadmodum de facta Ecclesiasticæ jurisdictioni à Judicibus sæcularibus injuriâ, si quidem inferiores illi sint, ad Senatum; si Senatus ipse fecerit, ad Regem recurrendum esse vult Marca in hoc 2. cap. §. 5. & cap. seq. §. etiam 5. si quid perperàm ab Episcopis gestum sit, cur non appellabitur Metropolitanus? Si à Metropolitano, alius superior, donec ad supremum Romani Pontificis Tribunal perventum sit? Nonne eadem in rebus spiritualibus potestatem à Deo Pastores Ecclesiæ obtinuerunt, quàm Magistratus & Principes in rebus temporalibus? Nonne, ut sæpiùs diximus, si alterutra potestas alteri præferri, vel alteram emendare debeat (& revera debet) spiritualis temporali est anteponenda? Quanta ergò sit spirituali injuria, cùm temporali postponitur, nedum par non habetur utriusque conditio, ut cuique libetè sua liceat obire munia?

4. Sicut olim Ecclesia judiciarium ordinem à legibus constitutum sequebatur; ità postea ordinem à jure Canonico inductum amplexa est Gallia, ut ejus nationis Scriptores notarunt, nominatim Marca §. seq. & perhibet stylus ipse, ac praxis: sensim tamen plures factæ sunt mutationes, quibus ipsam Ecclesiam subjicere Judices laici conantur; adeò ut hodiè multæ appellationes ab abusu, vix alio prætextu colorentur, quàm non servatæ formæ à Constitutionibus Regiis, aut Stylo præscriptæ, magisque fermè cavendum sit Judicibus Ecclesiasticis, ne fori sæcularis praxim, quàm ne Canones ignorent. Ex Canonibus enim non observantur quamplurimi; formulas moderni juris prætermittere nefas est, & abusus mulctæ obnoxius.

5. Ab ordine tamen judiciario per leges constituto Principem dispensare posse probat Marca §. 6; autoritate Meliphtongi Episcopi in Concilio Chalcedonensi dicentis, Eutichen per se ipsum, non

per

per Procuratorem respondere debere; *Nisi*, ajebat, *aliter jusserit Imperator, cui parendum erit.* Verùm etiam hodie Magistratibus sæcularibus in multis parendum est: sed hoc non propter conscientiam, sed propter iram: non quia justa præcipiunt, sed quia Præceptorum executionem per vim extorquent. Cùm ordo judiciarius ad hoc institutus sit, ut rei veritatem, & justitiam faciliùs assequantur Judices, & judicia commodiùs executioni demandentur: sicut in variis Regnis, imò in variis Provinciis pro circumstantiarum varietate diversus est, ita, & pro rerum, & causarum distinctione. Et quemadmodùm quilibet Princeps judiciorum formam, prout subditis suis convenire arbitratur, Judicibus suis præscribit; ità æquum esset, ut Ecclesia liberè posset in negotiis spiritualibus & Ecclesiasticis ordinem sequi, quem probasset commodiorem causis rectè citoque expediendis.

6. Frustrà verò dicto §.6. probatur Ecclesiam olim leges secutam in ordine judiciorum: nam ut verbis Luci III. utar, quæ referuntur cap.1 *de novi operis nuntiatiatione*; *sicut leges non dedignantur sacros Canones imitari, ita & sacrorum statuta Canonum, Principum Constitutionibus adjuvantur.* Glossa super verbo, *adjuvantur*, addit: *Et ità in causa Ecclesiastica leges possumus allegare, ut etiamsi Canones deficiant, possit judicari secundùm leges.* Sed aliud est Ecclesiam justis, & commodis legibus in suis judiciis uti, aliud non posse à legibus recedere, nisi ex dispensatione Principum.

7. Illis fori sæcularis formulis se non adstringi putabant Judices Ecclesiastici in Gallia ante paucos annos. Nam & quique suum stylum habebant; & initio huius sæculi autoritate Comitiorum Cleri Gallicani editus fuerat stylus generalis in omnibus Curiis Ecclesiasticis illius Regni servandus. Anno 1560. instabat Senatus Parisiensis, sicut narratur in instrumento relato à Puteano inter probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ cap. 28. num. 19. ne causæ ad Religionem spectantes apud Judices Ecclesiasticos tractarentur, prout Edicto Regio constitutum fuerat, eaque inter alias afferebatur ratio; „ Quia Judices Ecclesiastici legibus Principum „ temporalium se non teneri arbitrantur, easque non observant. Expedit quidem ad vitanda incommoda, quæ interdum ex diversitate oriuntur, ut Ecclesiæ Officiales judiciario sæcularium ordini

sese

sese quantùm possunt accommodent. Sed cùm ab eo sibi recedendum existimant. iniquum est, ut tanquam abusi suâ potestate, plectantur à potestate sæculari.

CAPUT VIII.

De *usurpatione jurisdictionis, circa caput 21. lib. 4. Domini de Marca.*

1. QUatuor primis hujus capitis paragraphis Marca probat licere Principibus, & Magistratibus sæcularibus jurisdictionem suam, cùm ab Ecclesiasticis impetitur, defendere. Quocircà nihil est nobis observandum, cùm inutilis sit illa disputatio. Nec enim arbitror quemquam ex iis, qui res Gallicanas norunt, posse suspicari Ecclesiasticos Judices illic jurisdictionem sæcularem invadere, cùm vix propriæ jurisdictionis partem retinere possint.

2. Rectè animadvertit Autor §. 5. eodem jure uti debere Prælatos in tuenda sua jurisdictione, quo laici Magistratus in vindicanda sua; idque Decretalibus (debuit etiam addere Canonibus, quia huic nomini plusculum honoris illic defertur) constitutum fatetur. Sed monet, Regiis ordinationibus esse præscriptum, ut contra inferiores Judices, Senatuum, contra Senatus, Regis imploretur auxilium. Verùm, ut æqualitas servaretur, debuit ulteriùs, quod superiori capite diximus, injurias ab Episcopis illatas ad Metropolitanos, à Metropolitanis factas ad Primarem, vel denique ad summum Pontificem emendandas remittere. Contrarium nihilominùs obtinere debere quatuor rationibus probat, Sed hîc, ut alibi frequentissimè, jus cum facto confundit; nec tam solicitè quærit, utrum æquum sit Principes, vel Magistratus aliquid facere, quàm utrum aliquando sive jure, sive injuria, id fecerint; vel faciant modò: sed fallor fortassis. §. enim 6. sic inchoat; *Quod æquissimâ ratione nititur.* Priùs igitur videndum, an re ipsa rationes illæ (quatuor enim affert) ex æquitate petitæ sint.

3. Prima ratio est, quia cùm Ecclesia in imperio sit, id est,

per

pet Provincias ſparſa, ex Civibus conſtet, & ſub Patrocinio Regum degat, Epiſcoporum refert, pacem cum Imperio retinere. Prudentiæ præceptum eſt iſtud, non regula quâ diſcerni poſſit, an quod efficiunt Principes, Eccleſiæ injurioſum ſit. Eodem argumento, ſi Eccleſia Principum jura invaderet, repelli poſſent Regiorum Officialium querelæ; teponendo ſcilicet Regum intereſſe, ut pacem cum Sacerdotio colant; cùm Regnum ſit in Eccleſia; & Chriſtianis conſtet, quorum multi Religionem Civitati non poſtponant, ſed præferant. At exigunt juſtitiæ leges, ut quæratur, non quid quis pati cogatur, ſed quid ei debitum ſit.

4. Secundò, affertur regula juris; *In pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis.* Poſſet ab hac regula excipi Eccleſiæ cauſa, quæ ob Religionem favorabilior eſt. Sed regulæ inhærendo, ſervandæ ſunt ejus conditiones, ut ſcilicet par ſit cauſa, & poſſeſſio pacifica, nec à jure reprobata. Quæ autem inter Eccleſiam & poteſtates ſæculares controvertuntur, ejuſmodi plerumque ſunt, ut manifeſtè melior ſit illius, quàm iſtarum cauſa. Poſſeſſio etiam, cùm Eccleſia, quantùm licet, ſemper reclamet, pacifica eſſe non poteſt: ac præterea frequenter vel eſt violenta, vel eſt contra prohibitionem juris inducta, ut ex ſequenti ratione Marcæ concluditur.

5. Tertia ergo ejus ratio eſt, quòd minor ſit ex parte Eccleſiæ ſpes emolumenti, quàm metus damni; quod metuenda ſint diſſidia, contemptus autoritatis Eccleſiaſticæ, bonorum direptio, & fidelium pernicies. Vide quàm æquis rationibus nitatur jus Principum. Parva ſpes eſt, ut quod ab ipſis petit Eccleſia, conſequatur: magnum periculum eſt, ne potiùs ab ipſis damnum patiatur: metuendum eſt, ne autoritas Eccleſiaſtica in contemptum adducatur, ne bona Eccleſiaſtica diripiantur, ne animæ peteant. Suntne iſti juſti tituli, quibus poſſeſſio juri contraria poſſit apud æquos, & ſapientes Judices excuſari? Certa è contra hæc ſunt argumenta, non eſſe tutam Principum conſcientiam, ubi ſolâ ſe poſſeſſione tuentur, cùm tantorum malorum metu extortam ſcire poſſint.

6. Quartam rationem exprimit his verbis; *Adde alienum eſſe à prudentia, ut viribus impar ſe contentionibus implicet, quæ manifeſtum detrimentum ſunt allatura.* Sed ſi hæc regula generatim obſervanda eſt, nunquam Epiſcopi Principibus Eccleſiaſtica jura occupantibus

obsistent, quandoquidem semper viribus impares sunt in sensu illius Autoris. Alia fuit Sanctorum Antistitum mens, qui se pro libertate, ac jurisdictione Ecclesiastiâ morti exposuerunt; plures etiam eâ de causâ Martyrium adepti sunt. Sed hoc, inquies, in rebus capitalissimis. Etiam in aliis, ut docent historiæ; quippè cùm scirent à minoribus ad majora deveniri, ac nisi citò malis occurratur, insanabilia fieri. Non putabant autem illi se viribus esse verè impares, quippè qui Omnipotentis Dei auxilium expectarent; & mala omnia temporalia, imò & mortem ipsam glorioſissimæ victoriæ loco habebant.

7. *Est elegans ratio*, ut vocat Marca §. 7. quam ducit à Principis officio, cui vult componendarum contentionum arbitrium commissum, ex eo quòd constitutus sit à Deo optimo maximo, ut Ecclesiam foveat, ejusque tranquillitati prospiciat. Sed numquid idem sunt Ecclesiam tueri, & ejus ad se jurisdictionem avocare? Istud quidem etiam fecit Justinianus, sed injuriâ. Carolus Magnus, & Ludovicus Pius ex consensu, imò ad preces Ecclesiæ, ut alibi ostendimus, Ecclesiasticarum rerum curam susceperunt, seque Ecclesiæ Defensores, & Adjutores, non Judices, aut Dominos esse profitebantur.

8. Leonem IV. Ludovici II. Imperatoris judicio submisisse, si quid à se incompetenter gestum fuisset, refert ex Gratiano Marca §. 8. Supposititicium esse, quod scribit Gratianus ca. *Nos si incompetenter* 2. quæst. 7. & ante illum Ivo Carnotensis, suadent temporis, & personarum circumstantiæ. Hallucinati sunt fortassis, & quod circa Leonem III. contigit, Leoni IV. tribuerunt, rei tamen gestæ seriem pervertentes. Nam, ut scribit Anastasius, in Concilio ad examinandas adversùs Leonem III. accusationes congregati; *Universi Archiepiscopi & Episcopi & Abbates unanimiter audientes dixerunt: Nos Sedem Apostolicam, quæ est caput omnium Dei Ecclesiarum, judicare non audemus: Nam ab ipsa nos omnes, & Vicario suo judicamur, ipsa autem à nemine judicatur, quemadmodum antiquitùs mos fuit: sed sicut ipse summus Pontifex consuevit, jubeat canonicè obediemus.* Similia dixerant Episcopi à Theodorico contra Symmachum convocati, ut alibi vidimus.

9. Sed ne in prosequenda falsi accusatione diutiùs immoremur, notamus submissionem illam Leonis IV. si reverà facta est, *ex di-*

sensa-

ſpenſatione Eccleſiaſtica, ut fatetur Marca, fuiſſe factam. Cæterùm Gloſſam Alexandri Imolenſis ad marginem prædicti ea : *Nos ſi impotenter*, appoſitam, vel incongruè applicat, vel ad ſenſum à mente Autoris remotiſſimum detorquet. Quid enim ſibi volunt illa verba Marcæ; *Ubi rectè adnotatum eſt ex Alexandro Imolenſi idem obſervari debere in Rege Francorum*? Poſtularet contextus, ut in hunc modum intelligerentur contra intentionem Marcæ, quemadmodum Leo IV. *ex diſpenſatione Eccleſiaſtica* ſeſe Ludovici II. judicio ſuppoſuit, ita & Rex Franciæ ex diſpenſatione debet ſe Summi Pontificis, aut Imperatoris ſententiæ ſubdere : ſed ſenſus Alexandri eſt, Regem Franciæ, cùm ſuperiorem (in temporalibus ſcilicet) non habeat, in propriis cauſis jus ſibi dicere poſſe. Hæc ſunt ejus verba in l. *Eſt receptum* ff. de juriſd. omn. Jud. unde ſumpta eſt illa Gloſſa marginalis: *Facit* (ad quæſtionem ſcilicet, utrum non recognoſcentes Superiorem poſſint ſibi facere juſtitiam) *Text. in ca. Novit. de Judiciis. Ubi Rex Francorum ſuperiorem non recognoſcens, cognovit de propria cauſa feudi, de qua aliàs non debuiſſet eſſe Judex.* Quamobrem autoritate illius Gloſſatoris manifeſtè abutitur Marca, cùm ex ea concludit §. 9. non licere Judicibus Eccleſiaſticis juriſdictionem ſuam, etiam per cenſuras, adversùs Magiſtratus Regios tueri, quaſi iſti proprio officio defungantur, dum rebus Eccleſiaſticis ſeſe immiſcent, aut Rex Chriſtianiſſimus, etiam in ſpiritualibus, Eccleſiam ceu Superiorem non cognoſcat. Addit enim Alexander Imolenſis cum Abbate; *Licet non recognoſcens ſuperiorem poſſit eſſe Judex in propria cauſa, verum eſt quoad ſibi ſubditos, non quoad alios*, quod confirmat teſtimoniis Hoſtienſis & Joan. Andr. Papa autem, & Epiſcopi in ſpiritualibus Regi Franciæ non ſunt ſubditi.

10. Liceat iterum animadvertere, quàm malè ſibi concordent Galli de ſuis libertatibus agentes; cùm enim eas in obſervatione Canonum repoſuerint, eas tamen Conciliorum autoritati anteponunt. Scribit enim Marca hoc §. 9. rejectum fuiſſe à Gallis Decretum Concilii Lugdunenſis ſub Gregorio X. anno 1274. habiti, quo permittebantur uſus cenſurarum adversùs Eccleſiaſticæ juriſdictionis uſurpatores. Sed injuſtam fuiſſe recuſationem, vel ſaltem aliò quàm libertatis fundamento niti debuiſſe, ſatis ipſimet Galli ſignificarunt; quandoquidem, ut ſubjungit idem Marca, privilegiis Apoſtolorum ſeſe munire

ſtregerunt. Miror autem eundem Autorem famoſas illas conſuetudines Angliæ, pro quibus Henricus II. Rex tantum ſibi dedecus apud probos omnes comparavit, quaſque meliori conſilio poſtmodùm abrogavit, è Gallia, ſaltem ex parte, advectas doceat, quaſi earum origo Galliæ magno eſſet honori vertenda.

11. Concludit Marca librum, monendo Epiſcopos pro fide tuenda mortem, ſi opus ſit, oppetere debere, potiùs quàm fidei violationi aſſentire, aut connivere; pro juriſdictione, ac pro diſciplina Eccleſiaſtica, non ità; ſed Canonum infractionem tolerare. Id eſt, faciant quidquid libuerit, & Rex, & ejus officiales contra Eccleſiam, dummodò fidem non oppugnent; imò nec ſi fidem impugnarent, Eccleſia ex nova declaratione Cleri Gallicani poſſet eos per temporalem pœnam cohibere; atque adeò per nullam; ſpirituales enim irridentur, qui fidei bellum indixerint.

12. Libertatum Gallicanarum hæc ſumma eſt juxta Marcam, ut Epiſcopi, & Summus ipſe Pontifex, majorum malorum metu omnia perferant. Cæterùm cùm tuitio Eccleſiæ Romanæ, Galliæ ſit à Divino Numine commiſſa, dummodò jure, quo dixi, laica poteſtas uti ſinatur, *communia erunt*, ut ait, *cùm Romana Eccleſia illius Regni Chriſtianiſſimi & florentiſſimi fata, quæ ſunt uſque ſæculi interitum perduratura*; ſed aliter de illa conditione ſenſerunt, ut ſuprà notavimus, Epiſcopi, qui Regi Cœleſti magis quàm terreno placere ſtudentes, & Eccleſiæ jura ſuis rationibus præponentes, vitam ſibi, quàm Eccleſiæ libertatem eripi maluerunt. Abſit ut credam, Regem Chriſtianiſſimum eo tantùm pacto communia velle cum Romana Eccleſia florentiſſimi ſui Regni fata; ut in Eccleſiam quidquid ſibi citra fidem libeat, liceat.

CAPUT IX.

De Tractatu Caroli Fevret.

1. Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ pars tantùm ſunt appellationes ab abuſu, aut ait Carolus Fevret: & tamen cùm ille novem libris partem illam enucleandam ſuſcepiſſet, præfatur, fieri non

non posse, ut quis omnes huiusmodi appellationum casus complecti possit : unde concludit; ,, Plura semper dicenda fore, quàm dicta ,, sint; decies longiorem viam percurrendam, quàm quæ decursa ,, fuerit; abyssum esse, quam nullum ingenium quantumvis perspi- ,, cax penetrare possit, &c. Huius autem difficultatis vera causa est, quod penes Curias Regias esse dicatur, declarare, quid in quaque re abusivum censeri debeat. Etenim Senatusconsulta supremæ leges sunt. ,, Res etiam non parvi momenti est, inquit idem Fevretus in ,, præfatione, quod Arresta super appellationibus, ab abusu inscriptis, ,, in quovis Parlamento Regni lata, legis generalis vim ubique obti- ,, nent, & loco Judiciorum universalium sunt inter omnes, & in om- nibus casibus. Emanant autem indies nova placita novos abusionis articulos constituentia. Itaque impossibile est, ut appellationes eo ti- tulo coloratæ certis circumscribantur limitibus.

2. Tantùm abest, ut huic torrenti obex aliquis possit opponi; ut si quis eas appellationes Ecclesiæ nocivas, nedum si hæreticas dicere ausus fuerit, in crimen læsæ Majestatis incurrat, ut innuit idem Fevre- tus loco jam suprà citato. Non est quidem huius criminis reus habi- tus Clerus Gallicanus, quando Regibus supplicavit; ut ad certa quæ- dam capita revocarentur, ne in immensum excrescerent. Sed licet mitiùs cum illo actum sit, parva eius supplicationis habita est ratio, & renitentibus Curiis, tenuissimus ex ea fructus perceptus est.

3. Nec putes quæ in hac materia de novo accidunt, non esse re- centia jurisdictionis Ecclesiasticæ vulnera, sed regulas jam consti- tutas ad similes casus de novo emergentes accommodatas. Plurima enim sunt, in quibus non ità pridem jus suum Ecclesiæ asserebatur, quæ recentibus Placitis evertuntur, v. g. in responsionibus ad quos- dam articulos Româ missos, inter probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ relatis cap. 36. num. 17. Senatus Parisiensis expressè de- clarat; circa cognitionem testamentorum, æquum esse, ut quæstio- nes de testamentis, & eorum validitate inter laicos, apud Judices Laicos tractentur : & ita plurium Regni Provinciarum consuetu- dinibus constitutum fuerat, præter usum antiquiorem, quo abs- que distinctione Judices Ecclesiastici de quæstionibus illis judica- bant, ut videre est apud Fevretum lib. 4. cap. 6. num. 3. ubi te-

ſtatur in Provincia Burgundiæ ità obſervatum uſque ad annum 1508. Res tamen eò devenerunt, ut etiam inter Clericos de teſtamentis Clericorum controverſiæ apud Judicem Eccleſiaſticum ventilari non poſſint, quin appellationi tanquam ab abuſu locus detur, ut habeat idem Fevretus loco citato num 7.

4. Alia paſſim occurrunt exempla in ejus Scriptoris Tractatu, de quibus idem dici juremerito poteſt, quod fatetur lib. 4. cap. 11. num. 10. Adductâ enim autoritate Boërii, Joannis Galli, Molinæi, & Tiraquelli ſentientium, quod, dum Clericus ſuper penſione non ſolutâ convenitur, neque de fundamento illius penſionis, quod Reale ſit, agitur, omniſque fraus abeſt, debet coram Judice Eccleſiaſtico agitari controverſia, quod præfatus Joannes Galli adeò æquum eſſe arbitrabatur, ut ſe credere iſtam opinionem tanquam Evangelium veram, dicere non fuerit veritus. Tamen, inquit ibi Fevretus, „ in pluribus locis uſus juri, & rationi prævaluit.

5. Sed, cùm juſtitia in quadam æqualitate, ac commenſuratione conſiſtat, tunc perfectè eluceſcit, cùm ambæ partes comparantur. An Curiæ ſæculares æqualitatem ſervent, dum quæ cujuſque juriſdictionis cauſæ ſint, diſcernunt, ex iſto exemplo inter alia innumera intelligi poterit. Idem Carolus Fevret lib. 4. cap. 10. num. 1. & 2. Clericos in officio, vel negotiationi ſæculari delinquentes Regiorum Officialium correctioni, ac caſtigatione ſubjicit. At verò num. 3. Laicum in officio Eccleſiaſtico, qualis eſt Presbyterorum in carceribus Epiſcopalibus detentorum cuſtodia, peccantem eximit à Judicis Eccleſiaſtici animadverſione. Fatetur id quibuſdam videri: ſed, inquit, *quod Senatui placuit vim habere legis*; utinam in iſtis tantùm, non etiam in iis, quæ Religionem intimiùs attingunt. Non eſt, inquit Fevretus, Laicus Eccleſiaſtico Judici ſubditus, niſi in Spiritualibus. Sed quæ ſunt illa ſpiritualia? Ab hoc enim numero excluditur ibidem dierum feſtorum obſervatio, & alibi alia.

6. Si quæ autem adeò evidenter ſpiritualia ſunt, ut id negare pudeat, prætextu poſſeſſorii ad Tribunalia ſæcularia trahuntur. „ Nec ceſſerunt, ut notat lib. 4. cap. 11. n. 6. Judices Regii Ordina„ tioni, ſeu Conſtitutioni Regiæ an. 1629. qua Ludovicus XIII. vetuerat,

„ vetuerat, ne ſuprem æ Curiæ, aut alii Judices Regii, de rebus „ ſpiritualibus, aut ad ſacramenta pertinentibus judicarent, etiam „ ſub prætextu querelæ, aut poſſeſſorii cauſis hujuſmodi accommo- „ dati. Adeò ſcilicet ægrè quis reſilit ab eo, quod ſemel injuſtè uſurpavit, dum emolumenti, vel autoritatis aliquam hinc imminutionem conſecuturam videt, ut obſervavit idem ſcriptor in præfatione.

7. Quandoquidem Regium Franciæ Conſilium in cauſa Electenſi, & in cauſa Aginenſi aliquot ante annos Regularium juriſdictioni circa prædicationem verbi Divini, & Sacramentorum adminiſtrationem limites conſtituit; imò & in Electenſi certis caſibus abſolutionem Sacramentorum negari non poſſe declaravit: Quid erit adeò ſacrum, & ſpirituale, quod à juriſdictione ſæculari eximatur? Perhibent quidem hæc Placita, quorum alterum vidi, alterum relatu accepi, Regem tanquam Canonum executorem ea ſtatuere: ſed executio certam & evidentem Canonum ſententiam ſupponit, quæ rei cognitionem judiciariam non requirat: & tunc tantùm à Principibus curanda eſt, cùm eam Eccleſia per ſe conſequi non poteſt.

CAPUT X.

Qua ratione olim procederetur, ubi Superiores Eccleſiaſtici ſuâ poteſtate perperam uti videbantur; quibusque gradibus perventum ſit ad appellationes ab abuſu. ad cap. 1. Fevreti.

1. CArolus Fevretus octo primis paragraphis capitis primi multis probat adductis teſtimoniis, vocem, *abuſus*, aptè uſurpatam ad deſignandum pravum juriſdictionis uſum; ſed nulla eſt de hoc nomine quæſtio: de modo tantùm, quo abuſuum reparatio procurari dicitur, plurimùm dolent, quicumque Eccleſiam amant: & multò tolerabiliores fuiſſent viæ illæ, quibus procedebatur

debatur olim, quasque ceu imperfecta quædam appellationum ab abusu rudimenta fuisse asserit §. 9.

2. Nam cùm loco cap. seq. citando appellationes ab abusu in rebus tantùm gravibus interponendas esse notaverit, convenientiùs erat, ut recentiores Gallicani majorum suorum reverentiam erga sanctam Sedem imitantes, eam sequerentur rationem, quam refert §. 10. ubi ait, in rebus magni momenti, si quid accidisset libertatibus, & immunitatibus Ecclesiasticis, vel Regis, & Coronæ juribus contrarium, solitos olim Prælatos, & Regni Optimates, comprobante, ac permittente Rege, congregari ad restituendas res in pristinum statum, ideoque delegari ad sanctam Sedem Illustres, ac magni meriti viros, qui sanctæ Sedi supplicarent, ut quæ proponebantur, amplecteretur, & monitiones libenter audiret. Res gravioris ponderis, quas solas appellationibus ab abusu subjici debere fatetur, paucæ sunt; atque adeò nonnisi rarissimè ad sanctam Sedem recurrendum foret. Si autem hodiè Tribunalia sæcularia hujusmodi causis, plusquam quibusvis aliis occupantur, hoc inde accidit, quia sine ullo delectu admittuntur appellationes tanquam ab abusu, sive levis sit materia, sive gravis, sive appareat abusus, sive secùs, sive de re spirituali agatur, sive de temporali, quibus ita se habentibus non mirum est, si incommodum, imò impossibile videatur, toties sanctam Sedem adire.

3. Subjungit Fevretus Prælatos, & Optimates, dum optata à Summis Pontificibus consequi non potuissent, Regi suadere solitos, ut subditos ab oppressionibus tueretur: sed Ivo Episcopus Carnotensis, cujus autoritate nititur, non ita generatim loquitur. Consuluerat illum Episcopum Philippus Rex Franciæ circa indictionem tertii intra eundem annum Concilii ab Archiepiscopo Lugdunensi Vicario Apostolico destinatam. Respondet Ivo epist. 56. Rem verisimiliter non eventuram; si tamen, inquit, secus accideret, Apostolicæ institutioni, & Ecclesiasticæ consuetudini fore contrariam: deinde verba subjungit à Fevreto relata; *Si quis vos* (alii legunt eos) *contra* (alii legunt ultra) *terminos à Patribus constitutos angariare voluerit, habito communi consilio, oppressionibus pro persona vestra resistite.* Quâ verò ratione resistendū esset non expressit, arbitratus nimirùm convenientem illam fore, si communi

cum

cum Episcopis, Ecclesiasticæ Dignitatis studiosis, consilio deliberaretur. Omnium autem convenientissima fuisset, ut à Vicario sanctæ Sedis ad sanctam Sedem appellaretur, ut dicetur infrà. Quoniam autem alicujus Episcopi accusationem judicaturus dicebatur Legatus: monet idem Ivo non posse accusatum non se sistere judicio. Unde consequitur eo casu, atque adeò, si alia gravis causa postularet, à Legato pluries convocari Concilium, aut sine Concilio judicari Episcopos à Legato; *Si autem aliquis pro culpis suis indulto sibi congruo spatio à Legatis Apostolicis vocatus fuerit, non potest subterfugere, quin ad diem sibi præscriptum occurrat, nisi eum legitima causa detineat.* Inutilem igitur tantùm, & injustam, non autem necessariam convocationem excludendam censebat Ivo, & oppressionibus resistendum.

4. Paragraphis 10. & 11. congerit Fevretus exempla delegationum ad sanctam Sedem, tum à Francis, tum ab aliis factarum. Paragraphus 13. similia continet exempla, summorum Pontificum ad Principes litteras. Nuntios, querelarum articulos mittentium; quæ agendi ratio laudabilis, ac Christianæ charitati, mutuæque benevolentiæ erat consentanea magis quàm appellationes prætextu abusus.

5. Paragrapho 14. Proponitur aliud multoties in rebus gravissimis adhibitum, nempe mutua colloquia inter summos Pontifices & Principes, vel saltem inter egregios viros ab ipsis deputatos. Optimum etiam consilium, dum illud rei gravitas exigit.

6. Paragrapho 15. aperitur alia via ad impediendas injurias, quæ ex mandatorum sanctæ Sedis executione consecuturæ essent, nimirum ad sanctam Sedem appellatio. Nam, ut inquit S. Bernardus epist. 180. *Apostolica Sedes hoc solet habere præcipuum, ut non pigeat revocare, quod à se fortè deprehenderit fraude elicitum, non veritate promeritum.* Addit Fevretus appellationem ad futurum generale Concilium proximè congregandum, de qua iam satis alibi dictum est.

7. Occasione dissidii inter Bonifacium VIII. & Philippum IV. conflarum est schisma; occasione schismatis editæ sunt multæ Constitutiones, decreta, & alia hujusmodi jurisdictioni Ecclesiasticæ infensissima. Idcirco etiam edita est Pragmatica Sanctio, cujus occasione inductas esse appellationes tanquam ab abusu, affirmat Autor tractatus de *jurisdictione Ecclesiastica*, inter acta Cleri Gallicani inserti, & jam pluries memorati. Unde Fevretus §. 16. scribit, appellatione denuntia-

tâ protestationes interponi solitas *in forma infractionis Canonum aut pragmaticæ*, invocatitque Regium Consilium aut Senatum, quorum decreto præcipiebatur; „ Ut Ecclesiastici ab iis omnibus cessarent, at-„ tentata revocarent, alioquin certa die coram Regis consilio, veni-„ rent, ut postea, partibus auditis, super iis rationabiliter provideretur.

8. En primos gradus jurisdictionis sæcularis Ecclesiasticam invadentis; non tamen adeò pernicioſos, si ulteriùs processum non fuisset, earumq; rerum sola executio suspensa fuisset, quæ per obreptionem, vel subreptionem injustè obtentæ fuissent, quousque per Superiorem ipsum Ecclesiasticum de rei veritate, ac justitia certiorem factum, emendatæ fuissent. Subsecutus est usus ille, de quo Fevretus §. 17. & 18. retinendatum litteratum Apostolicarum, ne antè demandarentur executioni, quàm à Judicibus Regiis compertum fuisset, eas nihil juribus, & libertatibus antiquis Ecclesiæ Gallicanæ, jurisdictioni sæculari, aut Coronæ juribus adversum continere. Animadversum præterea est in eos, qui litteras hujusmodi perferebant. Examen illud, quantùm ad legitima jura Regis in ejus Officialibus excusandum videbatur: sed quantùm ad res Ecclesiasticas, Episcoporum potiùs fuisset, opportunum & congruum inquirere remedium.

9. Denique ad appellationes tanquàm ab abusu deventum est, quas Fevretus cæteris omnibus modis, de quibus egimus, eâ ratione præfert, quod alii usurpationes, & innovationes detegerent, sed non tollerent. „ Nam, inquit, Senatus-consulta eâ occasione prolata in exem-„ pla seu præjudicia assumi non poterant, quippe cùm causæ cognitio-„ ne, ac partibus auditis non pronuntiata, sed plerumq; ex officio, in-„ stante solo Domino Procuratore generali Regis, atque ad ejus quere-„ lam de usurpationibus in rescriptis, quæ ad ejus manus pervenerant, „ contentis. Quamobrem successit denique appellatio qualificata, tan-„ quam ab abusu, quæ fuit efficacior quàm delegationes, & colloquia, „ quàm appellationes ad Papam, vel ad futurum Concilium, quàm pro-„ testationes publicæ, & citationes in forma infractionis Canonum, „ quàm etiam examen Bullarum, & processus extraordinarii adversus earum latores. Visum est hæc omnia verba Fevreti esse referenda, ut intelligas appellationes ab abusu nihil differre ab aliis appellationibus, nisi quod vox illa, *abusus*, injuriam Ecclesiasticæ jurisdictioni illatam, simplicibus aliquatenus occultet. Quid enim aliud Judex ordinarius

appel-

appellationum præstat, quàm ut partibus auditis, & cum cognitione causæ decernat, an aliquid sit contra leges, vel contra consuetudinem? Quid aliud facit Judex sæcularis in causis merè temporalibus? Obtenditur quidem Judicem sæcularem de ipso negotio spirituali sententiam non ferre, sed tantùm de abusu. Verùm quid aliud est ille abusus, si Gallis credimus, nisi sententiæ iniquitas, id est, Canonibus, & legibus repugnantia; tam igitur non est melior via appellationum ab abusu, ut è contra iniquior sit. Nam recursus ad Papam, appellatio ad ipsum meliùs consultum, imò appellatio ad futurum Concilium testabantur, negotia esse autoritate Ecclesiastica definienda: cùm per appellationes ab abusu Laici jus, in causis spiritualibus & Ecclesiasticis dicant, & judicata exequantur.

10. Nescio an risu, an fletu digniora sint appellationum ab abusu encomia, quæ habet Fevretus §. ult. Lugere magis libet, quia Ecclesia, cùm esset Domina gentium, facta est sub tributo, & à propriis filiis oppressa. „ Itaque, inquit Fevretus, si rectè ad eorum institutum attenda„ tur, qui appellationes ab abusu induxerunt, ad bonum, quod ex eis „ sequitur, ad quietem Principalium potestatum, quæ ea ratione pro„ curata est, cùm olim ob exortas de jurisdictione contentiones sæpè „ commoverentur, ad firmum sustentaculum, quo Ecclesiastica, & tem„ poralia jura sub protectione, atque autoritate Regiâ communita „ sunt, meritò dici queat, primum earum Autorem bis terque exclamare cum Archimede debuisse εὕρηκα εὕρηκα, cùm nihil ultra desi„ deretur ad ejus perfectionem, quod tanto tempore tantoque labore „ inquisitum fuerat, ut unusquisque in suo jure conservaretur, & ut „ frequentibus usurpationibus occurreretur. Habet enim id præcipuum „ appellatio ab abusu præ cæteris mediis aliàs adhibitis, quod effectum „ suum statim consequatur, sitque utilis communiter tam Ecclesiasti„ cis, quàm Laicis, qui eâ utuntur. Quam justæ sint illæ laudes, aliæque, quas refert §. 6. constat ex iis, quæ jam dicta sunt, & constabit ex iis, quæ adhuc dicentur de justitia illarum appellationum.

CAPUT XI.

Rursus de tempore, quo inducta sunt appellationes ab abusu, & de variis illarum conditionibus: ad cap. 2. Fevreti.

1. PRobat Fevretus tribus primis paragraphis capitis 2. non ita esse antiquas appellationes ab abusu; sed adhuc recentiores sunt, quàm ipse putet. Concedit ille recentes esse quantùm ad formam, sed negat quantùm ad vim, & effectum, quippe cùm jam olim Regia potestas, Prælatorum Ecclesiasticorum abusus emendaverit. Verùm præterquam quod adeò erant evidentes, & notorii excessus, ut causæ cognitionem non requirerent, non ab ipsis sæcularibus corrigebantur, sed plerunque ab ipsismet eorum autoribus emendari curabantur. Nec parvi momenti est forma illa, scilicet appellationis, quæ postmodum inducta est. Imò gravissimum, & pernicioſissimum damnum infert Ecclesiasticæ jurisdictioni, quod, dum de illius injustitia egimus, demonstrasse nos putamus. Adde quod illa, quæ commemorat, saltem in principio, non tam erant provisiones à jurisdictione Regia factæ, quàm querelæ, ac minæ Regiorum Procuratorum Ecclesiasticæ jurisdictioni parùm faventium, vel potiùs multum adversantiũ.

2. Optimè §. 4. notat Fevretus (si quid tamen optimum dici debet, ubi vix quidquam occurrit boni: sed optima dici possunt, quæ à pessimis liberant) appellationes ab abusu non nisi gravibus negotiis usurpandas. „ Fatendum est, inquit, appellationes illas ex eo magnoperè „ commendatas, quod, ubi primùm inductæ sunt, non nisi in rebus „ gravibus, publicis, & magni momenti adhibeantur; & certè satis „ culpari non possunt, qui hoc remedio in quavis occasione utuntur, „ sine distinctione boni publici, & privati, quique omnia gravamina „ ceu abusus habent, quod nullo modo ferendum est. Idem ferè antea „ senserat D. de Marca. Quod ait Fevretus, appellationes ab abusu ex eo magnoperè laudatas, quod nonnisi in gravissimis negotiis principiò interponerentur, causam insinuat, cur eis quàm primùm Ecclesia non satis validè obstiterit; quia nimirum illarum usus, ob casuum gravitatem, erat rarus, ac propter remedii difficultatem ferè necessarius videbatur

debatur. Nec enim dubium mihi ullum est, si passim, ut hodie fit, perturbata fuisset Pastorum Ecclesiasticorum jurisdictio & ad Tribunalia sæcularia distracta; Ecclesia, quæ pro causis multò minoris momenti tam strenuè decertavit, hanc pro viribus, vindicatura fuisset injuriam; sed malum sensim sine sensu adeò excrevit, ut remedium, nisi promptum sit, nihil profuturum videatur.

3. Alia fuit causa neglecti dudum ab Ecclesia illarum appellationum usus, quod scilicet variis conditionibus temperarentur, de quibus Fevretus in §§. seqq. quæ tamen hodie prætermittuntur. Necesse enim erat, quod probat pluribus autoritatibus, & ratione §. 5. ut non interponerentur nisi *ab abusu notorio & certo*. Et §. 6. asserit cum alio Autore Gallicano, nomine Duluc, Gallis tantùm, & non alienigenis licere sic appellare, &c.

4. Paragrapho 8. appellationes ab abusu in omnibus Franciæ Provinciis usurpari monet, etiamsi Paulus III. Papa institerit apud Henricum II. Francorum Regem, ne in Britannia, in Provincia Provinciæ, in Delphinatu locum haberent. Sed quare Procurator Regius tam justo summi Pontificis desiderio sese opposuit? Quia, inquit, Primò illæ appellationes erant licitæ, & juridicæ; sed de hoc est quæstio. Secundò, quia Rex justitiæ debitor est subditis suis. Verum id quidem est; sed quantùm ad illa tantùm negotia, quæ ad Principes temporales spectant. Imò & in rebus spiritualibus & Ecclesiasticis justitiæ debitor est, tanquam Ecclesiæ Protector. Itaque cohibere debet nimium Procuratorum suorum ad ampliandam autoritatem Regiam studium, ne Judices sæculares adducat ad usurpandam jurisdictionem, aut imminuendam libertatem Ecclesiasticam. Tertiò, quia obedientia illarum Provinciarum erat filialis ad ferenda legitima præcepta, non ad tolerandas novitates juribus temporalibus, & Regis in subditos jurisdictioni, contrarias. Sed an Senatus Judex est sanctæ Sedis, ut de illius præceptis sententiam ferat? An statim atque Procuratori Regio placebit, Decretum aliquod summi Pontificis novitatem appellare, quantumvis de re spirituali, vel Ecclesiastica agatur, ita censendum erit; & à Laicis, ligandæ erunt summo Pontifici manus, sub eo prætextu.

5. Si verum esset, quod anteà dixerat Fevretus, non interponi appellationes ab abusu, nisi ubi violatur Regia jurisdictio, concedendum esset Procuratorem Regium partis vice fungi, nec sine illius consensu

controversias posse componi, ut asserit idem Autor §. 9. sed ea causa vel rarò vel nunquam accidit. De privilegio appellationum ab abusu, de quo Fevretus §. 10. quod scilicet nullâ præscriptione, nullo præjudicio, nullo partium consensu, nullâ temporis diuturnitate impediri valeant, id tantùm hic dicendum est, nihil esse jurisdictioni Ecclesiasticæ, imò & publicæ tranquillitati infestiùs, quandoquidem nulla est judiciorum Ecclesiasticorum secutitas, si quocumque tempore, ac quacumque firmitate roborata sint, concuti per appellationes ab abusu possunt. Sed qui sunt antiqui Canones, quibus innititur illud privilegium?

6. Variæ formulæ sententiarum circa appellationes ab abusu, quas refert Fevretus §. 11. parùm prosunt Ecclesiæ: sive enim appellatio in nihilum redigatur, sive judicium Ecclesiasticum abusivum declaretur; Laici rerum Ecclesiasticarum arbitros se constituunt; formulas autem; dum libebit, immutabunt. Iniquum videtur, quod ait §. 12. ut qui judicium Ecclesiasticum, à quo est appellatum, defendit, multâ pecuniariâ plectatur, si abusum interceßisse Senatus declaraverit. Id enim saltem Ecclesiastica Jurisdictio mereri videtur, ut insontes habeantur, qui judicia illinc profecta bonâ fide secuti sint. Alioquin enim, cùm ex innumeris capitibus Ecclesiastica Decreta de abusu damnentur, quis erit qui ad Tribunal sæculare vocatus mulctam metuere non debeat? Quis Judicis Ecclesiastici sententiam parvi non faciat? quam defendere sine periculo mulctæ non possit?

7. Quod non possint partes appellantes ab abusu, recedere ab appellatione, quod intendit Fevretus §. 13. quod etiam post tres sententias Ecclesiasticas conformes appellari tanquam ab abusu possit; Ecclesiæ damnum auget, & illatum jurisdictioni vulnus exacerbat; imò Edictis Regiis repugnat; quæ videri possunt inter Acta Cleri Gallicani sub hoc titulo; *De appellationibus tanquam ab abusu* tom. 2. jam citato.

8. Magna scilicet exhibetur summo Pontifici reverentia, dum, ut ait Fevretus §. 15. non appellatur directè à concessione, vel expeditione Bullæ, seu Rescripti, sed solùm ab eorum fulminatione, & executione. Sed quæ fides haberi potest huic Autori, qui tam apertè sibi contradicit? Nam num 9. refert, in Parlamento Divionensi anno 1632. 25. Julij pronunciatum fuisse Placitum, seu Arrestum, quo Rescriptum Pontificium in causâ Matrimoniali declaratum fuit malè, nulliter, & abusivè

abusivè expeditum. Hîc autem, id est, hoc §. 15. negat appellari ab expeditione. Alia sunt, in quibus videtur Fevretus emollire velle jurisdictionis Ecclesiasticæ vulnera: sed praxis quotidiana, quam ipsemet aliis in locis refert, dictorum falsitatem arguit.

9. Fuerat quidem olim statutum, quod tradit §. 16. ut appellationes ab abusu Judicis Ecclesiastici potestatem non suspenderent, sed devolutivum dumtaxat, non autem suspensivum, ut loquuntur pragmatici, effectum haberent. Verùm immutata est hæc jurisprudentia. Rursus restituta est, saltem ex parte, Edicto Regis hodie Regnantis, ut videri potest in Actis Cleri loc. cit. sed nescio quamdiu duratura sit, aut num violari rursus jam non cœperit?

10. Conquesti sæpissimè sunt Præsules Gallicani adversus illas appellationes; sed Judicum sæcularium nimis intererat, ne tollerentur. Quia Præsulum querelæ apertissimâ justitiâ nitebantur, adhibitæ sunt certæ conditiones, quæ doloris sensum remittebant per aliquod tempus: non autem morbo medebantur, neque etiam diu intermittebant. Ita verè scribit Fevretus §. 17. prohibitum fuisse art. 59. Constitutionis Blesensis Curiis Regiis, ne appellationes illas admitterent extra casus in Constitutionibus Regiis contentos. Sed debile repagulum ad sistendum Curiarum impetum. Verba illa generalia nunquam casibus particularibus convenire videbuntur. Quin etiam, licet aliqui articuli expressè prohibiti sunt à Constitutionibus Regiis, Judices nullatenus prohibitionem morantur, ut patet in exemplo alibi adducto de appellationibus in rebus spiritualibus, & Sacramentis, de quibus vetuerat Rex, ne prætextu possessorii recognoscerent Judices sæculares, & in exemplo, de quo Fevretus hic §. 22. postea discutiendo.

11. Præcepit etiam Ludovicus XIII. ann. 1635. quemadmodum notat Fevretus §. 18. ut appellationes ab abusu auditis partibus statim judicarentur, nec ad consilium mitterentur, nisi ita sentirent duæ ex tribus Judicum partibus. Verùm facilè occurret; ut pleriq; Judices maturiùs de rebus illis deliberandum sentiant, aliqui fortasse; ut rei veritatem & justitiam diligentiùs inquirant; alii fortasse, ut emolumento non careant, quod nullum esset, si negotia extemplò definirentur.

12. Aliam adhibuerat cautelam Henricus IV. Edicto verificato an. 1606. ut testatur idem Fevretus §. 19. ut scilicet Advocato pro appellante ab abusu peroranti adstarent alii duo appellationem approbantes.

Ejusmodi

Ejuſmodi cautelæ ſigna ſunt gravitatis appellationum ab abuſu, quas difficiles efficere tot modis conati ſunt Principes. Sed debilia nimiùm remedia ſunt. Et quod quidem ſpectat ad præſentiam Advocatorum, in tanta Patronorum copia vix unquam deerit ille numerus litigare cupienti, ut à proſequenda appellatione revocetur defectu trium Patronorum, qui, utrum hodie requirantur, mihi certum non eſt, licet plurimùm partem metuam negativam.

13. Paragrapho 20. ſcribit vetitum fuiſſe anno 1610. ne litteræ appellatoriæ ab ordinationibus, quas in viſitationis decurſu edidiſſent Archiepiſcopi vel Epiſcopi circa cultum Divinum, & diſciplinam Eccleſiaſticam, aut à ſtatutis Conciliorum Provincialium, nonniſi magno ſigillo imprimerentur, ut ſcilicet difficilior eſſet expeditio, atque ita appellationum numerus minueretur: ſed ſtatim monet Senatum Pariſienſem an. 1612. 30. Maii facultatem appellantibus conceſſiſſe, ut, ſive in magna, ſive in parvis Cancellariis litteræ poſſent expediri, & ſigillari, ita ſcilicet, quod Rex concedit, Senatus aufert.

14. Edicto Ludovici XIII. anno 1625. quod citat Fevretus §. 21. cautum eſt, ne Judex Eccleſiaſticus, à cujus ſententia interpoſita eſt appellatio tanquam ab abuſu, ſeſe judicio ſiſtere cogatur. Statutum id fuit, ut dignitati Epiſcoporum, & Vicariorum provideretur, ut inquit D. de Marca lib. 4. cap. 19. n. 8. Verùm charior eſt Judicibus ſæcularibus propria Dignitas, quàm Epiſcopalis, adeoque eſt danda opera, ut Senatorum majeſtas ex hoc etiam capite præfulgeat; id eſt, ut Epiſcopi aliique Judices Eccleſiaſtici omnibus litibus intercedere cogantur, in quibus de appellationibus ab ipſorum judiciis agitur. Ideoque non obſervatur iſtud Edictum à Curiis Regiis, ſaltem ab omnibus.

15. Is quidem honor adhuc Eccleſiæ defertur, ut appellationes ab abuſu in magna Senatûs Camera ventilentur, ut dicit Fevretus §. 22. & 23. Sed quis putet honore illo poſſe compenſari, quas jam notavimus, injurias, & quas adhuc notare poſſemus? Nam in hoc ipſo § 23. probat idem Autor appellari poſſe non ſolùm à fulminatione, & executione, ſed etiam à publicatione Bullarum, & earum executionem prohiberi; quamvis nullus exſtet actus judiciarius circa illam executionem. §. 24 clauſulam, *appellatione ſubmotâ*, reſcriptis delegatoriis inſeri ſolitam, appellationibus ab abuſu non præjudicare ſcribit; §. 25. non poſſe ſuper his appellationibus in arbitros compromitti, aut inter

partes

partes componi, §. 25. poſſeſſionem triennalem nullatenùs juvare.

16. Vides quot accidant ex illis appellationibus incommoda Eccleſiaſticæ juriſdictioni: quàm accuratè ſerventur, quæ Eccleſiæ adverſantur: quàm parùm referat ipſa utilitatis ex iis, quæ Reges in ipſius levamen conſtituunt, etiam dum Clerus opima Regi confert ſubſidia.

CAPUT XII.

Reſpondetur rationibus à Fevreto cap. 3. adductis ad probandam juſtitiam appellationum ab abuſu.

1. PRopoſuerat ſibi Fevretus in hoc capite appellationes ab abuſu tanquam juſtas defendere. Sed neſcio, an aliundè magis quàm ex ejus doctrina illarum injuſtitia innoteſcat. §. 1. diſtinguit duplex appellationum genus, ſcilicet ſimplicium, & tanquam ab abuſu, duoque ſibi objicit adversùs ultimum iſtud genus; Primum quod pervertant ordinem juriſdictionum. Cùm enim appellationes ab inferiori ad ſuperiorem perferendæ ſint, hîc à Judice Eccleſiaſtico provocatur ad ſæcularem, cui certè non ſubjacet; undè juriſdictio ac libertas Eccleſiaſtica læditur: alterum, quod eâ viâ Eccleſiaſticæ perſonæ, ac cauſæ ſpirituales Curiis ſæcularibus ſubmittantur. Oprimè aſſignat præcipua capita, ex quibus petitur iniuſtitia prædictarum appellationum; illa ſi evertat, rem ferè confecerit. Videamus igitur, quibus machinis aggrediatur. Fatetur in appellatione ſimplici provocandum ab Epiſcopo, ſeu ejus Officiali ad Metropolitanum, à Metropolitano ad Primatem, à Primate ad ſanctam Sedem, vel ad Judices ab ea delegatos: appellationem autem ab abuſu dictam vult interponendam eſſe ad ſupremas Curias ſæculares, non ordine naturali, quem ille vocat Reſſortum, ſeu devolutionem ab inferiori ad ſuperiorem, ſed jure protectionis Regiæ, quâ Princeps tenetur ſubditos ſuos, ſive Clericos, ſive Laicos in propria juriſdictione conſervare.

2. Sed declinat ſtatim à ſcopo, & eo errore indicat ſe illuc rectà tendere non poſſe. Cùm enim appellationum ab abuſu innumeræ

ſint ſpecies, quæ ſingulæ ſpecialibus, omnes autem duobus ſupradictis vitiis laborant; ſcilicet quod juriſdictiones confundant,& Clericos,ac cauſas ſpirituales Laicis ſubjiciant;quadam ſaltem generali ratione univerſæ defendendæ fuerant.Sed fruſtrà id,utpotè impoſſibile expectes. Aſſumit Fevretus unicam ſpeciem, cujus nimirùm injuſtitia minùs eſt evidens;quaſi hæc alias omnes complecteretur. Conatur probare; licere Principibus impedire, ne Eccleſiaſtici Judices juriſdictionem ſæcularem, aut jura Regnorum uſurpent. Ergone ſi hoc conſecutus fuerit,continuò innoxia erunt, quæcumque Judices Laici contra juriſdictionem, ac libertatem Eccleſiæ, prætextu appellationum ab abuſu in Gallia præſumunt? An ad illum articulum pertinent, quæcumque Fevretus in novem libros digeſſit, proteſtatus ſe omnia complexum non fuiſſe, nec theſaurum illum à quoquam exhauriri poſſe?

3.Quomodò autem ex jure defendendæ propriæ juriſdictionis infert licitas eſſe illas appellationes? Nonne Eccleſia etiam poteſt propriam juriſdictionem tueri? Cur ergo pari ſaltem ratione non licebit à Judice ſæculari ad Eccleſiaſticum provocare? At, inquit Fevretus, non dicitur appellatio ſimpliciter,quæ interponitur à Judice Eccleſiaſtico ad ſæcularem,ſed cum addito; tamquam *ab abuſu*; quaſi verò de ſolo nomine, ac non potiùs de re ipſa ſit quæſtio; aut poſſit nomen, quod etiam odioſum quid ſonat,à ſacrilega uſurpatione injuriam reſecare. Saltem ergo fateatur licere ad ſummum etiam Pontificem appellare, cum addito, *tanquam ab abuſu*, quando Judex ſæcularis juriſdictionem Eccleſiaſticam offendit. Non enim minùs ad ſupremum Eccleſiæ Paſtorem pertinet jura Eccleſiaſtica tueri, quàm ad Principes temporalia propugnare.

4. Non pervertitur,ſubjungit Fevretus, ordo appellationum Eccleſiaſticarum,quia illud,in quo fundatur abuſus,eſt quid facti,ad ſpirituale nequaquam attinens. Adeò iniqua eſt praxis Curiarum Franciæ, quæ contra Conſtitutiones Regias, nedum contra Canones,de cauſis etiam ſpiritualibus, affictâ illis imaginariâ poſſeſſorii ſpecie, judicant; ut dum de juſtitia appellationum ab abuſu in communi agit hic Autor,cogatur affirmare illas nequaquàm ad ſpirituale attinere. An igitur corporalia,ſeu temporalia ſunt, quæcumque ille in ſuum tractatum congeſſit,tanquam materiam hujuſmodi appellatio-

num

num ab abuſu? An ſacramenta, diſpenſationes ſuper votis, & juramentis, beneficia, cenſuræ, abſolutiones, &c. in Parlamentis Gallicanis temporalia reputantur, quantùm ad omnia, quæ circa illa ibi ventilantur?

5. Addit præterea ad Regem pertinere, vel ad ejus Curias, deciſionem quæſtionis illius de facto; num ſcilicet aliquid contra jura ſua temporalia ſit attentatum; quia, inquit, dum aliquid attentatum eſt, Rex ſuperiorem non agnoſcit. Duo confundit interſe maximè diverſa. Aliud enim eſt quærere, utrùm ad Principem dumtaxat ſpectet cognoſcere, an aliquid juribus ſuis temporalibus adverſetur, aliud, dum adverſari conſtat, utrùm ab alio debeat injuriæ reparatio poſtulari. Sed quodcumque aſſumatur, nonne opponi poteſt ad Eccleſiam quoque ſpectare, ut judicet, an aliquid ſit ſpirituale, & cùm eiuſmodi eſſe patuerit, illud Eccleſiæ vindicare? At, reponit Fevretus, neque juſtum eſſet, neque decorum, ut Dominus Procurator Regius, qui partis vices agit in appellationibus ab abuſu, litigaret coram Officiali; ut reſarciri curaret, quæ ab eodem Officiali, vel ab ejus inferiori attentata fuiſſent contra jura Regis. Fateor injuſtum illud, & indecorum fore; ſed apud eos tantùm, qui & perſonas, & res ſacras parvi pendere conſueverunt; quique, non ut fides & ratio docent, ſed ut mundus ſapit, ſentiunt; non autem apud eos, qui ſpiritualia corporalibus, æterna temporalibus anteponunt, & intimo pietatis ac religionis affectu ducuntur. Sed nonne minùs juſtum, minuſque decorum eſt, ut Epiſcopus, aliique Judices Eccleſiaſtici, pro rebus ſpiritualibus & Eccleſiaſticis, ad Laicorum Tribunalia traducantur; &, ſi quam prætermiſerint in ſuis judiciis fori ſæcularis formam, tanquam rei mulctentur?

6. Obſerva iterum Carolum Fevret in fine hujus §. 2. appellationes ab abuſu in hoc ab ordinariis appellationibus diſcernere, quòd illæ nuſquam interponendæ ſunt, niſi uſurpatio juriſdictionis interceſſerit. Propria ejus verba exſcribenda ſunt, ut videas etiam ipſos Eccleſiaſticæ juriſdictionis hoſtes, vi veritatis convictos, dum juſtitiam appellationum ab abuſu ſtatuere nituntur, illarum uſum ad caſum uſurpatæ juriſdictionis reſtringere coactos. *Et de plus afin de ſeparer ces appellations des autres pures & ſimples, on les qualifie du nom d'Abus, pour donner à connoitre, que ſans ladite qualité d'Abus, qui*

denote toujours quelque entrepriſe ou uſurpation de juriſdiction, la juſtice Royalle ne s'y entremettroit pas; id eſt, ,, Præterea ut hujuſ-
,, modi appellationes à meris, & ſimplicibus appellationibus di-
,, ſtinguantur, nomine abuſus inſigniuntur; quo ſignificetur ſine
,, illa conditione abuſus, quæ aliquam ſemper juriſdictionis uſurpa-
,, tionem involvit. Judices Regios ab illis abſtenturos. Cur ergo aliis caſibus ſeſe Regii Judices immiſcent, ubi certum eſt nihil adversùs juriſdictionem Regiam eſſe tentatum?

7. Fruſtra autem §. 3. excurrit ad exempla implorati à Clericis Principum auxilii. Aliud enim eſt Regios Miniſtros, Eccleſiæ, vel ejus Miniſtris ad exequendos Canones, aut comprimendos Canonum infractores, poſtulantibus opem præbere; aliud Eccleſiaſticas perſonas, & cauſas per appellationes ad ſe trahere, ac prætextu protegendorum Canonum, Eccleſiæ juriſdictionem, & libertatem opprimere.

8. Duo tantum ibi ſunt, quæ aliquam videntur pati difficultatem. Primum eſt exemplum Leonis IV. Pontificis, judicio Ludovici Pii Imperatoris ſe ſupponentis, alterum autoritas Brunonis Caſſanæi in libro *de privilegiis Regularium* appellationes ab abuſu licitas aſſerentis. Quod quidem ad Leonem IV. attinet, de eo jam ſupra egimus. Ejus verba citantur quidem ab Ivone Decret. 5. part. cap. 22. & à Gratiano 2. quæſt. 7. cap. *Nos ſi incompetenter*. ſed referuntur, ut à Nicolao ſcripta Imperatori. Neque autem inter Epiſtolas Leonis, neque inter Epiſtolas Nicolai reperiuntur. Teſtimonium Ivonis, & Gratiani, qui plura ſuppoſititia ſuis Decretis inſeruerunt, aſtruendæ facti veritati eſt impar: quia de re ipſorum ætate geſtâ non loquuntur, præterquam quod potuiſſet fortè Leo IV. Voluntariè, non coactus à jure, vel Officio, Imperatoris arbitrio ſe ſubmittere, quemadmodum Leo III. coram Carolo Magno, aliiſque Magnatibus, & Epiſcopis ſe purgaverat an. 799. referente Anaſtaſio, aliiſque quamplurimis, cum expreſſa proteſtatione ſeid agere non coactum, nec obligatum, id quoque publicè proteſtantibus Epiſcopis.

9. Brunonis Caſſanæi autoritas ad hoc tantùm valet, ut certiores ſimus, quod aliunde docet experientia, Regulares aliquos in Gallia tuendorum ſuorum privilegiorum omnem honeſtam rationem arbitrari; utque in tuto illa ponant adverſus Epiſcopos, non ad Summum

mum Pontificem, à quo illa acceperunt, cùm minus desideriis propitium metuunt, aut longiores moras refugiunt, sed ad sæculares Judices contra libertatem Ecclesiasticam, & contra proprias etiam Constitutiones interdum recurrere. Sic etiam aliquando Episcopi adversùs Regulares malunt Curias sæculares, cùm in sua desideria propensas vident, quàm summum Pontificem adire: quæ causa est, ut dum quisque suis rationibus magis quàm Ecclesiæ juribus intentus est, illinc petat auxilium, unde consequi speret; non attendens quantum Ecclesiasticæ jurisdictioni vulnus inferatur, dum Laicorum judicio subjicitur.

10. Cæterùm frustrà hîc & alibi exemplo Hispanorum, praxim Gallorum excusat Fevretus. Nec enim conditionem acceptarent Galli ut iisdem legibus erga Ecclesiam, & supremum ejus Patrem, & Pastorem sese gererent, quibus Hispani. Sed extra institutum nostrum est illla collatio. Non enim quærimus quid faciant Hispani, sed an rectè faciant Galli.

11. Paragrapho 3. asserit Fevretus appellationibus ab abusu non solùm Laicis Clericos, aut spirituales causas Curiarum sæcularium cognitioni non subjici; sed etiam iis potiùs effici, ut spiritualia secernantur à temporalibus, & illa Ecclesiasticis, ista sæcularibus judicanda tribuantur, Curiis Regiis id tantùm exquirentibus, an de facto jurisdictio Regia, jus patronatus Laici, & his similia læsa sint, & quæstiones omnes de rebus spiritualibus ad Ecclesiasticos Officiales liberè judicandas remittentibus. Minus esset inflictum Ecclesiæ vulnus, si limitibus illis verè circumscriberetur Regiorum Judicum examen. Sed præterquam quod non magis, imò minus ad Laicos, quàm ad Ecclesiasticos pertinet, spiritualia à temporalibus, à sacris profana discernere. Testis est ipse Fevretus quàm latè perrupti sint aggeres, quos hîc commemorat.

12. Adverte autem quomodò hic Scriptor excurrat. Nam §. superiori dixerat Curias sæculares non se immiscere judiciis Ecclesiasticis, nisi ubi usurpata fuisset jurisdictio Regia, hic jus patronatus ad Laicos pertinens etiam in exemplum adducit materiæ appellationum ab abusu, quasi jus patronatus sit aliquid profanum, & ut ipse loquitur, ad spiritualia nullatenus pertingens, de quo non possit Ecclesia sine injuria Judicum sæcularium sententiam ferre. Hic tamen non subsistit, ut in toto ejus Tractatus decursu videre est.

13. Pa-

3. Paragrapho 4. negat confundi jurisdictiones, aut Ecclesiasticam à Regia ullo modo imminui; quia appellationes ab abusu inductæ sunt, inquit, ut sua cuique jurisdictio salva esset. Si is fuit primæ introductionis finis, ex eventu putet eas contrarium sortitas esse effectum, ut sæpè diximus.

CAPUT XIII.

Respondetur aliis rationibus, quæ à Fevreto proferuntur in præd. cap. 3.

1. NOn esset, cur tantùm eniteremur adversus appellationes ab abusu, si verum esset, quod ait Fevretus in §. 5. hujus capitis; Illas scilicet Summis Pontificibus probari: vereor tamen ne non verum sit, quod ille affirmat. Saltem neque rationes, quas Summis Pontificibus propositas narrat, ejusmodi sunt, quibus motos illorum animos arbitrer; neque conjecturæ quibus utitur, secutam approbationem suadent. Quid enim sanctæ Sedi ab Oratoribus Regis Christianissimi adductum fuit in favorem illius praxis Curiarum Gallicanarum?

2. Primò proposita fuit possessio. At illa neque multùm erat antiqua, neque pacifica, ut evidenter demonstrant Acta Cleri Gallicani, inter quæ multa sunt monimenta, quibus constat Episcopos apud Reges sæpesæpiùs oravisse adversus illum usum, quem superiori sæculo vetustiorem non esse jam vidimus: cumque desperarent se integram mali sanationem consecuturos, levamen saltem frequenter postularunt.

3. Secundò expositum fuit nullum alium Judicem posse de illis appellationibus cognoscere, cùm ageretur de usurpata jurisdictione. Quid ergo, si Princeps, aut Senatus declararet suæ jurisdictionis esse, de rebus Fidei decernere: ad nullum alium pertineret de controversiis circa mysteria Religionis judicia ferre? Et, si id ab Episcopis tentaretur cotendentibus partem illam Episcopalis juris esse, solæ Curiæ Regiæ Judices essent illius quæstionis de competentia, ut vulgò nuncupatur? Dices nullum esse illius mali periculum in Gallia, ubi omnes profitentur autoritatem Regiam illuc usque non

non pertingere. Ita quidem, exceptis hæreticis publicis, olim sentiebant Gallicani. Sed metuendum est, ne Officiales Regii, quorum plerique tunc sibi præclarè suo defuncti officio videntur, cùm, depressâ Ecclesiæ dignitate, Regiam extulerint, postquam disciplinam, quæ, ut ait S. Cyprianus lib. *De disciplina, & habitu Virginum. Retinaculum fidei est*, ad sæcularia Tribunalia pertraxerunt, fidem denique ipsam Principum judiciis submittant. Nec vanum esse timorem ostendemus in conclusione.

4. Nisi Regii Officiales bonâ fide discernant, & agnoscant, quid ad Ecclesiasticam, quid ad laicam jurisdictionem pertineat, & unaquæque sibi suas partes vindicet, nullus erit dissidiorum finis; quibus in controversiis, licet propter potentiam temporalem plerumque prævaleant laici, non sine gravi animarum suarum detrimento, non dubito quin de jure finium regundorum judicium ad Ecclesiasticum potiùs pertineret Tribunal. Argumentum à pari, quo sæpè usi sumus, est *ad hominem*, ut dicitur, totam veritatem non exprimens.

5. Dicitur præterea tertiò, Senatum non solis Laicis, sed etiam Clericis constare, adeoque corpus esse mixtum, non merè Laicum. Verum quidem est, Senatum Comitiorum generalium loco successisse, atque ita quemadmodum olim ex quo Clodovæus Catholicam fidem suscepit, Episcopi juxta consilium Remigii, Consiliis Regiis ac generalibus Conventibus, seu Placitis, & Parlamentis (iis enim nominibus indistinctè nuncupabantur) interesse solebant; ità constitutis Curiis Parlamentorum, ut in loco permanentes, jus omni tempore dicerent, inter Laicos conscripti sunt etiam Clerici; & dum intermissus fuit mos eligendorum ex Clero Consiliariorum, instirit Clerus apud Reges, ut restitueretur, sperans nimirùm fore, ut Clerici fideliorem operam navarent, ad impediendas Ecclesiasticæ jurisdictionis à laica usurpationes. Verùm ridiculum est, ideò Parlamentis jus decidendarum causarum Ecclesiasticarum tribuere, quod aliqui ex Consiliariis Clerici sint. Illorum enim numerus adeò exiguus est, ut in tanta Judicum multitudine pro nihilo reputandus sit. Nec adsunt, ut res Ecclesiasticæ ibi judicialiter tractentur cum sæcularibus negotiis, alioquin enim par saltem Ecclesiasticorum, & Laicorum numerus requireretur, sicut in Curiis, de edicto nuncupatis seu bipartitis, ad dirimendas Catholicorum cum hæreticis controversias, totidem sunt, aut erant hæretici quot Catholici.

6. Fuit

6. Fuit quidem illa Clericorum & Laicorum paritas ab ipsa Senatus Parisiensis institutione aliquandiu observata ; cumque intermissa fuisset, iterum fuit restituta, ut videre est apud Stephanum Pasquerium lib. 2. cap. 3. Inquisitionum. Constat enim ex Edicto Ludovici XI. an. 1461. die 11. Septembris dato, & inter acta Cleri Gallicani relato, Senatum Parisiensem ex pari, aut ferè pari Clericorum & Laicorum numero tunc conflatum fuisse, & ex iis quadraginta Senatores Ecclesiasticos, ac totidem Laicos fuisse, unum Advocatum Regium è Clero, & alterum laicum, &c. Nondum tamen natæ erant appellationes ab abusu. Assistebant verò Clerici ut dixi, in judiciis sæcularibus juxta consilium S. Remigii; quia spes erat fore ut illorum ordo, ac religio, tùm ipsos, tùm etiam alios ad justè judicandum induceret; deinde ut Ecclesiasticæ jurisdictionis vindices essent, sed immutata est Ecclesiæ sors: expulsi sunt Clerici, paucissimis exceptis, tum quando magis necessarii forent. Quamquam ut verum fatear, nescio an qui è Clero assumuntur, sui erga Ecclesiam Officii satis meminerint. Nam etiam qui pii, ac justitiæ studiosi audiunt, quia Magistratus suos, ut civiles habent, de rebus etiam Ecclesiasticis plerumque magis juxta sæcularium Judicum stylum, quàm secundùm Canones, & summorum Pontificum Constitutiones sententiam ferre dicuntur. Quid putas facturos Laicos quamvis Christianos, & Catholicos ?

7. Utilitas appellationum ab abusu petitur quartò, ex eo quòd excogitatæ sint, ad impediendum quò minùs sacris Decretis derogaretur, vel Regni legibus. Sed Regis quidem est legum politicarum custodiæ debito modo invigilare; Ecclesiasticarum autem executionem tantummodò curare, postulante Ecclesiâ, non autem illarum Judicem agere. Aliàs sacris Canonibus derogatur, dum opera dari dicitur, ne derogetur.

8. Ex eo etiam commendantur, quod illis pariter utantur Clerici ad tuendam suam jurisdictionem adversus sæcularium injurias. Factum id fortassis aliquando est ; sed computentur Placita, seu Arresta in registris Curiarum contenta, vel à scriptoribus Gallicanis, Fevreto præsertim, relata, & constabit, vix unum pro jurisdictione Ecclesiasticâ contra Laicam reperiri, inter mille pro sæculari contra Ecclesiastica prolata. Quòd additur, temerè appellantes ab abusu graviter puniri, ex eo solo falsi argui posset, quòd infinitus ferè sit illarum appellationum

tionum numerus. Num gravis pœna temeritatis & sacrilegii, duorum aut quatuor nummorum mulcta, quæ judicium Ecclesiasticum defendenti perinde atque impugnanti imponitur?

9. Verum est quod notat idem Fevretus, Laicos potentiâ Brachii sæcularis præditos, promptiores, & faciliores esse ad usurpanda jura Ecclesiastica. Utinam æquè verum esset, quod asserit, appellationes ab abusu utiles, ac efficaces esse ad comprimendas illas usurpationes. Quod enim plures Prælatos, Collegia, & societates Ecclesiasticas illis usas esse dicit, non probat earum utilitatem; quandoquidem multò plutibus Prælatis, Collegiis, ac societatibus gravissimæ, & Ecclesiasticæ jurisdictioni infestæ visæ sunt. Cæterùm Fevreto fidem non habeo sine teste affirmanti, probatas ex omni parte fuisse hujusmodi appellationes Gregorio XIII. cùm anteà conquestus fuisset de Constitutione Blesensi ab Henrico III. editâ an. 1579.

10. Frustra §. 6. plurimas congerit autoritates scriptorum Gallicanorum in favorem appellationum ab abusu. Ex iis enim scriptoribus, plerique non in ea tantùm parte, sed in aliis pluribus Ecclesiasticæ jurisdictioni tam apertè iniquos sese exhibuerunt, ut minimi momenti sit illorum suffragium; & facilè esset illis longè majorem omnis generis scriptorum numerum opponere. Galli quidam unico verbo respondent, illos Autores vel morum Gallicanorum insçios fuisse, vel Curiæ Romanæ adulatos. Sed nescio an non veriùs Gallicanis scriptoribus objiciatur, illos Ecclesiasticæ jurisdictioni esse infensos, Principibus ablandiri, Ecclesiasticæ Majestatis depressione gloriari, lucrum ex litibus circa res Ecclesiasticas expetere. Quod absit, ut de omnibus accipiam. Non enim desunt in Christianissimo illo Regno, qui illas appellationes improbent: nec parvus est illorum numerus.

11. Nec tamen intra fines à scriptoribus ipsis, quos citat Fevretus, præfixos, illas appellationes continuerunt Judices. Nam, ut hoc tantùm exemplum proferam, Guido Faber Advocatus Regius Legatione ad Concilium Tridentinum, vel potiùs orationum in illo habitarum irreverentiâ (ut mitiori verbo utar) & primo ad propagandam per universas Galliæ Ecclesias Regaliam conatu famosus, laudibus immensis, & eo ipso ridiculis, appellationes ab abusu extulit: non potuit tamen non fateri, referente Fevreto, hujusmodi appellationibus, non nisi rarò, opportunè, ac in magnis & illustribus causis esse utendum. An id observetur, testantur volumina registrorum, & librorum, Placita super his prolata continentium.

12. Inter illos quidem Autores, quos refert Carolus Fevret, sunt aliqui veneratione digni, quorum sententia, si appellationibus illis faveret, non esset facilè contemnenda. Sed illorum suffragium parum ad excusandam ejusmodi praxim juvat. Nam v. g. quæ refert Fevretus verba tanquam Cardinalis Perronii, non Illustrissimi illius, ac nunquam satis commendandi Purpurati, sed Parlamentorum sententiam exprimunt; dum ait, remedium illud à Parlamentis haberi tanquam Asylum libertatum Gallicanarum, firmumque jurium Coronæ propugnaculum.

13. Dominus de Foix, qui etiam allegatur, factus quidem fuit Archiepiscopus Tolosanus, sed, cùm ea pro appellationibus proferret, quæ exscribit Fevretus, Oratoris Regii, non Archiepiscopi, munus obibat apud summum Pontificem: unde nihil mirum; si Regias rationes promovere conatus sit.

14. Ad appellationes illas confugerunt aliquando Episcopi, ut notat Fevretus, sæpè inferiores Clerici, aliquando Regulares; sed in hoc, ut suprà diximus, magis ad amovendam veram, aut falsam injuriam, aliâ, ut illis videbatur, ratione indeclinabilem attendebant, quàm ad damnum hinc Ecclesiæ illatum.

CAPUT XIV.

Quam sequi conveniat agendi rationem, si quando injusti mandati executio exigatur.

1. ETsi non temerè damnanda sint superiorum Decreta, vel Præcepta, sed potiùs justa præsumenda sint, quoties apertam iniquitatem non continent; à qua regula si recedatur, peribit omnis ordo, confundetur omne regimen, subditis ob innatam, vel à peccato contractam, ad libertatem propensionem, mandata sibi minùs grata tanquam injusta vel de injustitiâ suspecta facillimè accusantibus: Tamen quia Præpositi, quicumque illi sint, affectibus privatis duci in condendis legibus, aut imponendis præceptis, possunt; atque adeò res injustas exigere; videtur illis quorum interest, licere, cùm obedientiam negate; tùm, si urgeantur, aliorum opem implorare. Hac, ut opinor, ratione permoti sunt, qui primùm Judices sæculares in causis Ecclesiasticis appellarunt; quasi jure

jure naturæ sibi fas esset adversus manifestas injurias à superioribus Ecclesiasticis, imò à supremo Pastore illatas, invocato potestatis sæcularis auxilio se tueri.

2. Injustæ quidem legis nullam esse obligationem, nisi fortè ob vitandum scandalum, aut aliud malum; imò ne legem quidem esse docent communiter Theologi, quod de mandatis singularibus pari ratione sentiunt. Itaque illis non obtemperare nefas non est: de modo est quæstio. Equidem hac in parte optimus ille est, quem suadet Ivo Episcopus Carnotensis epist. 159 iis, qui se ab Ecclesia Romana gravatos conqueruntur, scilicet, ut *ab ipsa ad ipsam confugiant: & inde expectent levamen, unde se conqueruntur accepisse gravamen.* Nam, ut docet S. Bernardus epist. 108. jam citatâ; *Apostolica Sedes hoc solet habere præcipuum, ut non pigeat revocare, quod à se fortè deprehenderit fraude elicitum, non veritate promeritum.*

3. Sed quid, si mandata injusta non modò non revocet summus Pontifex, quantumvis de rei veritate ac statu certior factus, sed illorum etiam executionem acriter prosequatur? Celeberrimum est consilium, quod habetur in Capitulo de honoranda Sede Apostolica, quod plerique post Ivonem & Gratianum Carolo Magno adscribunt, quodq; habetur in Concil. Tribur. an. 985. Can. 30. *In memoriam B. Petri Apostoli honoremus S. Romanam & Apostolicam Sedem; ut quæ nobis Sacerdotalis Mater est Dignitatis, esse debeat Magistra Ecclesiasticæ rationis. Quare servanda est cum mansuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa S. Sede imponatur jugum, feramus, & piâ devotione toleremus.*

4. Quid autem, si ne vix quidem ferendum sit jugum, vel propter ejus pondus, vel propter infirmas vires, aut voluntates subditorum? Nonne tunc saltem potestatis sæcularis opem fas erit implorare? Primò quidem, casus ille difficile contingere potest, ut veritate, ac justitiâ summo Pontifici patefactâ, ille sæpè sæpiùs rogatus iniqua postulare pergat. Secundò vix illo etiam casu liceret adversus sanctam Sedem Principes sæculares implorare: sed plerumque necessarium esset, ac de præcepto, quod Ivo Carnotensis epistol. citatâ consulere tantùm videtur, his verbis; *Quoniam judicia Romanæ Ecclesiæ à nemine foris retractari posse, eâdem Romanâ Ecclesiâ docente didicimus, si qui aliquando se prægravatos ipsius Ecclesiæ autoritate conqueruntur, hoc eis consilium damus, ut non descendant in Ægyptum*

propter auxilium. Quæ ultima verba ſic intellexit etiam ipſe Marca Concord.lib.4. cap.17.§.7. *ab Ægypto auxilium petere, id eſt à Regia poteſtate.*

5. Nulla ſinit prudentiæ ratio, ut ab eo petas auxilium, à quo periculum ſit, ne poſtmodum opprimaris. Obſervat Stephanus Paſquierius diſquiſitionum ſuarum lib. 1. cap.5. Romanis ad ſubjugandas Gallias reſeratum ab ipſiſmet Gallis aditum, imploratâ imprudenter illorum ope. Quod toti nationi olim accidiſſe dicitur, id ferè Clero poſtremis ſæculis contigit. Cùm enim, ut alibi obſervavimus, Pontifices, aut Pſeudopontifices poteſtate ſuâ in magnum Eccleſiæ Gallicanæ detrimentum abuti crederentur, invocatum eſt ſæcularis poteſtatis auxilium; ſed eâ occaſione longè majus detrimentum paſſa eſt Eccleſia in ſua juriſdictione, quàm conſecuta ſit emolumentum in conſervatâ, pro qua decertabat, quorundam Beneficiorum, & redituum, diſpenſatione.

6. Quantùm cordi ſemper Eccleſiæ fuerit ſua juriſdictio, teſtata eſt innumeris Canonibus ea de re conditis, & delato etiam Martyrii honore iis, qui pro conſervanda illa dignitatis, & poteſtatis ſuæ parte, mortem ſubierunt. Quo igitur lucro ejus jactura compenſati poteſt? Aut quo pacto cenſuras eam ob cauſam promulgatas effugiunt, qui juriſdictionem Eccleſiaſticam ad Laicos transferunt; aut qui, quò minùs transferatur, ut poſſunt, ac debent, non obſiſtunt?

7. Denique, ut rem ad extremas metas producamus, quæres, num ſaltem licitus eſſet ille recurſus, ſi ſecluderentur illæ circumſtantiæ, & Eccleſiaſticæ juriſdictioni grave inde detrimentum conſecuturum non eſſet? Suppoſitio illa videtur involvere contradictionem, cùm ille ipſe recurſus in cauſis ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis per appellationes ab abuſu, ordine judiciario tractari ſolitas, ſit Eccleſiaſticæ juriſdictionis interverſio. Adde quod, etſi ſuppoſitio ſit metaphyſicè poſſibilis, móraliter tamen videtur impoſſibilis. Quis enim rem adeò in proclivi poſitam ſiſtere queat? Ex eo, quod jam toties evenit, conjice quid futurum ſit, niſi hujuſmodi appellationum curſus ſiſtatur.

8. Quicumque modus ponatur, quæcumque adhibeatur cautela in maximo ſemper verſabitur periculo jus Eccleſiæ, quamdiu vigebit illarum appellationum uſus: nec minoris Præſulum Gallicanorum, imò, ut arbitror, pluris intereſt, quàm Summi Pontificis, ut abroge-

tur

tur; quia ipsorum officium frequentiùs impedit. Licet autem aliquando aliquibus prodesse videantur, omnibus tamen pensatis, plurimùm indè jurisdictio Episcopalis deprimitur, & imminuitur.

9. Hæc de appellationibus ab abusu in communi dicta sufficiant. Singula enim earum capita, quandoquidem ex Fevreto infinita sunt, persequi esset impossibile. Ex genere autem quid de singulis speciebus sentiendum sit, unusquisque facilè poterit intelligere.

10. Ex dictis enim abundè colligitur, quàm verè Autor Tractatûs illius *de jurisdictione Ecclesiastica*, quem Clerus Gallicanus inter Acta sua retulit, quique habetur tom. 1. cap. 9. ult. collec. scripserit in tertia part. quæ est *De appellatione tamquam ab abusu* hæc ipsa verba. *Or le plus grand mal, & la plus grande playe, que jamais l'Eglise ait receue en sa jurisdiction & police, est l'appellation comme d'abus, moyen inventé par les Officiers, pour attirer a eux toutes sortes d'affaires contentieuses, & desquelles ils n'ont nulle competence, n'y ayant chose en tout l'Univers, à laquelle ne puisse estre appliqué le pretexte & couleur d'abus, pour faire venir à leurs pieds les personnes Ecclesiastiques, de quelque degré qu'elles soient, & mettre aux prisons & aux fers cette ancienne liberté, qui servoit d'ornement a la France, & d'exemple à toute la terre. C'est ce qui a au dernier siecle depouillé l'Eglise Gallicane de son honneur & autorité, & ruiné sa discipline. Ce qui doit faire apprehender le renversement de l'Estat, aussi bien comme nous voyons la desolation de l'Eglise, &c.* Et Illustrissimus Episcopus Ambianensis in oratione nomine Cleri Gallicani ad Regem Christianissimum anno 1666. habita, & in tom. 5. actorum Cleri Gallicani relata. *Mais les appellations comme d'abus apportent bien encore un plus grand desordre & une plus grande confusion. C'est une nouvelle chicane inconnue en France avant les derniers siecles, & dont le venin n'a point infecté les autres Nations Chrestiennes.*

CONCLUSIO.

1. COnstans Galliæ in Fide Catholica jam à tot sæculis perseverantia, & magna etiamnum illic vigens pietas certam spem afferunt, Christianissimum illud Regnum usque ad consummationem sæculi tam arctè Petræ, super quam fundata est Ecclesia, inhæsurum, ut nullis unquam Sathanæ machinis ab ea dimo-

vendum sit. Nobilissimæ illius Monarchiæ gloriam, firmitatem, ac felicitatem, Principum ad Ecclesiam defendendam zelo, subditorum pro Catholica Religione studio, utrorumque erga Ecclesiasticum ordinem, præsertim verò erga sanctam Sedem reverentiæ, atque obedientiæ adscripserunt, & ipsimet Galli & Summi Pontifices. Quoniam autem res omnes per easdem causas plerumque conservantur, ex quibus ortæ sunt: expectanda est Religionis ac Principatûs Gallicani perpetuitas ab antiquo pietatis affectu, indivulsaque cum Petri Sede conjunctione, siquidem, ut ait Carolus Fevretus lib. 1. cap. 3. num. 4. relatis Ecclesiæ Gallicanæ laudibus. *Elle s'acquist cette haute Dignité par l'union indissoluble avec le saint Siege de Rome, dont elle ne s'estoit jamais separée. Car l'Eglise Romaine estoit l'esprit principal, qui animoit toutes ses Facultés & Puissances: c'estoit le centre auquel elle reunissoit toutes les lignes de la circonference; le Soleil duquel elle empruntoit toutes ses plus divines clairtes, & les plus resplendissans rayons de sa glorie: bref c'estoit le premier mobile, duquel elle suivoit tous les mouvemens.*

2. Neque spem illam eripere valent, quæ interdum, maximè autem postremis temporibus intercesserunt dissidia. Ea enim est mortalium omnium conditio, ut neque qui perfectionis Christianæ fastigium assecuti videntur, imperturbabili pace perenniter gaudeant, quamdiu in hoc mundo versantur. Propria civium Jerusalem cælestis est illa felicitas. Sed quemadmodum arbores à ventis exagitatæ radices altius defigunt; ita inter electos dissensiones strictiori concordiæ non rarò viam sternunt.

3. Fatendum est in Gallia fuisse à quibusdam tentata nonnulla, quæ si longiùs, ac latiùs progressa fuissent, non solùm communionis Ecclesiasticæ, sed & fidei jacturam tandem invexissent. Nam præter libellum Richerii *De Ecclesiastica, & Politica potestate*, à duobus Conciliis Provincialibus damnatum, tanquam *multas continentem propositiones, expositiones & allegationes falsas, erroneas, scandalosas, schismaticas, & ut sonant hæreticas:* præter eorum fortè opera, quos Richerium in suas partes traxisse cum vehementi suspicione schismatis narrat Henricus Spondanus ad annum 1612. num. 3. præter duo volumina *De Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ* à pluribus Episcopis die 14. Februarii anno 1639. hâc censurâ notata, *Volumen utrumque*

ferè

ferè per omnia commota noxium, hæreticum passim, schismaticum, impium, verbo Dei frequenter contrarium, Hierarchiæ Ecclesiasticæ, & disciplinæ Sacramentorum, ac Sacrorum rituum destructivum, sanctæ Sedi Apostolicæ, glorioſissimo Regi nostro, Sacerdotibus Dei, & Ecclesiastico Ordini, ipsique adeò Ecclesiæ Gallicanæ injuriosum ac periculosissimum, scandalo plenum, à nobis publico consensu judicatum vobis significamus: Præter illa, inquam, sparsa sint identidem aliâ schismatis & hæresis semina, quale illud erat, cujus confutationem ante aliquot annos vidimus cum hoc titulo; *Memoire pour faire voir sommairement au Roy, que la maxime schismatique & heretique que l'on a pretendu establir dans le playdoyé, qui fut prononce dans le Parlement de Paris le 12. Decembre dernier 1664. à sçavoir que les Princes temporels ont de droit, & le pouvoir de juger & decider del dogmes de la foy, & de la discipline Ecclesiastique, n'est apuyée que sur des preuves defectueuses, qui sont toutes ou avancées contre la verité, ou detournees avec surprise, ou deduites avec artifice, ou raportées hors de propos, ou tirées des exemples des heretiques, ou des personnes suspectes dans la foy.*

4. Contra disciplinam autem, & jurisdictionem Ecclesiasticam quot continentur dogmata in laicorum præsertim tribunalia sæcularia frequentantium libris v. g. in tractatu Caroli Fevreti, in supradictis voluminibus de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, & aliis? Quodque maximè dolendum est, immanes illi errores & injuriæ, iptique demum Ecclesiæ servitus specioso libertatum Ecclesiæ Gallicanæ titulo insigniuntur. Non possum tristitiâ non affici; cùm inter legendos Laicorum propria commoda in imminuendâ Ecclesiasticâ potestate sectantium, libros similia occurrunt: sed longè graviùs fero, quod qui Clero adscripti sunt, ac privilegiis Clericalibus gaudere volunt, Ecclesiæ Dignitatem & autoritatem deprimere studeant, etiam dum ejus Beneficia sibi asserere contendunt.

5. Audi quomodò Ecclesiæ Gallicanæ libertates explicet Dominus Carolus de Lorharingia Comes Marsani in quadam responsione typis edita contra Dominum Episcopum Cadurcensem in lite circa pensionem prædicto Comiti, quamvis conjugato, & ex interpretatione juris Canonici Bigamo, à sancta Sede super fructibus præfati Episcopatus indultam. *La Liberté Canonique, qui fait celle de l'Eglise Gallicane, ne*

consiste

vendum sit. Nobilissimæ illius Monarchiæ gloriam, firmitatem, ac felicitatem, Principum ad Ecclesiam defendendam zelo, subditorum pro Catholica Religione studio, utrorumque erga Ecclesiasticum ordinem, præsertim verò erga sanctam Sedem reverentiæ, atque obedientiæ adscripserunt, & ipsimet Galli & Summi Pontifices. Quoniam autem res omnes per easdem causas plerumque conservantur, ex quibus ortæ sunt: expectanda est Religionis ac Principatûs Gallicani perpetuitas ab antiquo pietatis affectu, indivulsaque cum Petri Sede conjunctione, siquidem, ut ait Carolus Fevretus lib. 1. cap. 3. num. 4. relatis Ecclesiæ Gallicanæ laudibus. *Elle s'acquist cette haute Dignité par l'union indissoluble avec le saint Siege de Rome, dont elle ne s'estoit jamais separée. Car l'Eglise Romaine estoit l'esprit principal, qui animoit toutes ses Facultés & Puissances: c'estoit le centre auquel elle reunissoit toutes les lignes de la circonference; le Soleil duquel elle empruntoit toutes ses plus divines clairtes, & les plus resplendissans rayons de sa glorie: bref c'estoit le premier mobile, duquel elle suivoit tous les mouvemens.*

2. Neque spem illam eripere valent, quæ interdum, maximè autem postremis temporibus intercesserunt dissidia. Ea enim est mortalium omnium conditio, ut neque qui perfectionis Christianæ fastigium assecuti videntur, imperturbabili pace perenniter gaudeant, quamdiu in hoc mundo versantur. Propria civium Jerusalem cælestis est illa felicitas. Sed quemadmodum arbores à ventis exagitatæ radices altius defigunt; ita inter electos dissensiones strictiori concordiæ non rarò viam sternunt.

3. Fatendum est in Gallia fuisse à quibusdam tentata nonnulla, quæ si longiùs, ac latiùs progressa fuissent, non solùm communionis Ecclesiasticæ, sed & fidei jacturam tandem invexissent. Nam præter libellum Richerii *De Ecclesiastica, & Politica potestate*, à duobus Conciliis Provincialibus damnatum, tanquam *multas continentem propositiones, expositiones & allegationes falsas, erroneas, scandalosas, schismaticas, & ut sonant hæreticas:* præter eorum fortè opera, quos Richerium in suas partes traxisse cum vehementi suspicione schismatis narrat Henricus Spondanus ad annum 1612. num. 3. præter duo volumina *De Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ* à pluribus Episcopis die 14. Februarii anno 1639. hâc censurâ notata, *Volumen utrumque*

ferè

ferè per omnia commota noxium, hæreticum passim, schismaticum, impium, verbo Dei frequenter contrarium, Hierarchiæ Ecclesiasticæ, & disciplinæ Sacramentorum, ac Sacrorum rituum destructivum, sanctæ Sedi Apostolicæ, glorioſissimo Regi nostro, Sacerdotibus Dei, & Ecclesiastico Ordini, ipsique adeò Ecclesiæ Gallicanæ injuriosum ac periculosissimum, scandalo plenum, à nobis publico consensu judicatum vobis significamus: Præter illa, inquam, sparsa sunt identidem aliâ schismatis & hæresis semina, quale illud erat, cujus confutationem ante aliquot annos vidimus cum hoc titulo; *Memoire pour faire voir sommairement au Roy, que la maxime schismatique & heretique que l'on a pretendu establir dans le playdoyé, qui fut prononcé dans le Parlement de Paris le 12. Decembre dernier 1664. à sçavoir que les Princes temporels ont de droit, & le pouvoir de juger & decider des dogmes de la foy, & de la discipline Ecclesiastique, n'est apuyée que sur des preuves defectueuses, qui sont toutes ou avancées contre la verité, ou detournées avec surprise, ou deduites avec artifice, ou raportées hors de propos, ou tirées des exemples des heretiques, ou des personnes suspectes dans la foy.*

4. Contra disciplinam autem, & jurisdictionem Ecclesiasticam quot continentur dogmata in laicorum præsertim tribunalia sæcularia frequentantium libris v. g. in tractatu Caroli Fevreti, in supradictis voluminibus de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, & aliis? Quodque maximè dolendum est, immanes illi errores & injuriæ, ipsique demum Ecclesiæ servitus specioso libertatum Ecclesiæ Gallicanæ titulo insigniuntur. Non possum tristitiâ non affici; cùm inter legendos Laicorum propria commoda in imminuendâ Ecclesiasticâ potestate sectantium, libros similia occurrunt: sed longè gravius fero, quod qui Clero adscripti sunt, ac privilegiis Clericalibus gaudere volunt, Ecclesiæ Dignitatem & autoritatem deprimere studeant, etiam dum ejus Beneficia sibi asserere contendunt.

5. Audi quomodò Ecclesiæ Gallicanæ libertates explicet Dominus Carolus de Lotharingia Comes Marsani in quadam responsione typis edita contra Dominum Episcopum Cadurcensem in lite circa pensionem prædicto Comiti, quamvis conjugato, & ex interpretatione juris Canonici Bigamo, à sancta Sede super fructibus præfati Episcopatus indultam. *La Liberté Canonique, qui fait celle de l'Eglise Gallicane, ne*

consiſte

vendum ſit. Nobiliſſimæ illius Monarchiæ gloriam, firmitatem, ac felicitatem, Principum ad Eccleſiam defendendam zelo, ſubditorum pro Catholica Religione ſtudio, utrorumque erga Eccleſiaſticum ordinem, præſertim verò erga ſanctam Sedem reverentiæ, atque obedientiæ adſcripſerunt, & ipſimet Galli & Summi Pontifices. Quoniam autem res omnes per eaſdem cauſas plerumque conſervantur, ex quibus ortæ ſunt: expectanda eſt Religionis ac Principatûs Gallicani perpetuitas ab antiquo pietatis affectu, indivulſaque cum Petri Sede conjunctione, ſiquidem, ut ait Carolus Fevretus lib. 1. cap. 3. num. 4. relatis Eccleſiæ Gallicanæ laudibus. *Elle s'acquiſt cette haute Dignité par l'union indiſſoluble avec le ſaint Siege de Rome, dont elle ne s'eſtoit jamais ſeparée. Car l'Egliſe Romaine eſtoit l'eſprit principal, qui animoit toutes ſes Facultés & Puiſſances: c'eſtoit le centre auquel elle reuniſſoit toutes les lignes de la circonference; le Soleil duquel elle empruntoit toutes ſes plus divines clairtes, & les plus reſplendiſſans rayons de ſa glorie: bref c'eſtoit le premier mobile, duquel elle ſuivoit tous les mouvemens.*

2. Neque ſpem illam eripere valent, quæ interdum, maximè autem poſtremis temporibus intercеſſerunt diſſidia. Ea enim eſt mortalium omnium conditio, ut neque qui perfectionis Chriſtianæ faſtigium aſſecuti videntur, imperturbabili pace perenniter gaudeant, quamdiu in hoc mundo verſantur. Propria civium Jeruſalem cæleſtis eſt illa felicitas. Sed quemadmodum arbores à ventis exagitatæ radices altius defigunt; ita inter electos diſſenſiones ſtrictiori concordiæ non rarò viam ſternunt.

3. Fatendum eſt in Gallia fuiſſe à quibuſdam tentata nonnulla, quæ ſi longiùs, ac latiùs progreſſa fuiſſent, non ſolùm communionis Eccleſiaſticæ, ſed & fidei jacturam tandem invexiſſent. Nam præter libellum Richerii *De Eccleſiaſtica, & Politica poteſtate*, à duobus Conciliis Provincialibus damnatum, tanquam *multas continentem propoſitiones, expoſitiones & allegationes falſas, erroneas, ſcandaloſas, ſchiſmaticas, & ut ſonant hæreticas:* præter eorum fortè opera, quos Richerium in ſuas partes traxiſſe cum vehementi ſuſpicione ſchiſmatis narrat Henricus Spondanus ad annum 1612. num. 3. præter duo volumina *De Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ* à pluribus Epiſcopis die 14. Februarii anno 1639. hâc cenſurâ notata. *Volumen utrumque ferè*

ferè per omnia commota noxium, hæreticum passim, schismaticum, impium, verbo Dei frequenter contrarium, Hierarchiæ Ecclesiasticæ, & disciplinæ Sacramentorum, ac Sacrorum rituum destructivum, sanctæ Sedi Apostolicæ, glorioſissimo Regi nostro, Sacerdotibus Dei, & Ecclesiastico Ordini, ipsique adeò Ecclesiæ Gallicanæ injuriosum ac periculosissimum, scandalo plenum, à nobis publico consensu judicatum vobis significamus: Præter illa, inquam, sparsa sunt identidem aliâ schismatis & hæresis semina, quale illud erat, cujus confutationem ante aliquot annos vidimus cum hoc titulo; *Memoire pour faire voïr sommairement au Roy, que la maxime schismatique & heretique que l'on a pretendu establir dans le playdoyé, qui fut prononcé dans le Parlement de Paris le 12. Decembre dernier 1664. à sçavoir que les Princes temporels ont de droit, & le pouvoir de juger & decider des dogmes de la foy, & de la discipline Ecclesiastique, n'est apuyée que sur des preuves defectueuses, qui sont toutes ou avancées contre la verité, ou detournees avec surprise, ou deduites avec artifice, ou raportées hors de propos, ou tirées des exemples des heretiques, ou des personnes suspectes dans la foy.*

4. Contra disciplinam autem, & jurisdictionem Ecclesiasticam quot continentur dogmata in laicorum præsertim tribunalia sæcularia frequentantium libris v. g. in tractatu Caroli Fevreti, in supradictis voluminibus de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, & aliis? Quodque maximè dolendum est, immanes illi errores & injuriæ, ipsique demum Ecclesiæ servitus specioso libertatum Ecclesiæ Gallicanæ titulo insigniuntur. Non possum tristitiâ non affici; cùm inter legendos Laicorum propria commoda in imminuendâ Ecclesiasticâ potestate sectantium, libros similia occurrunt: sed longè gravius fero, quod qui Clero adscripti sunt, ac privilegiis Clericalibus gaudere volunt, Ecclesiæ Dignitatem & autoritatem deprimere studeant, etiam dum ejus Beneficia sibi asserere contendunt.

5. Audi quomodò Ecclesiæ Gallicanæ libertates explicet Dominus Carolus de Lotharingia Comes Marsani in quadam responsione typis edita contra Dominum Episcopum Cadurcensem in lite circa pensionem prædicto Comiti, quamvis conjugato, & ex interpretatione juris Canonici Bigamo, à sancta Sede super fructibus præfati Episcopatus indultam. *La Liberté Canonique, qui fait celle de l'Eglise Gallicane, ne*

consiſte

consiste pas à former des contestations contre l'autorité du Pape, elle consiste principalement, comme a remarque le docte Monsieur du Puy, dans son Commentaire sur les libertés de l'Eglise Gallicane. Page 16, sur le premier article, au droit, d'empêcher que les Papes n'entreprennent rien en ce Royaume au prejudice de la disposition des anciens Canons, SI CE N'EST DV CONSENTEMENT DV ROY ET DV PEVPLE. *Ces derniers mots expliquent tres-bien l'effet de nos libertés, & font connoître qu'il n'est pas veritable, que ce soit une liberté de l'Eglise Gallicane de se maintenir dans l'observation rigoureuse des anciens Canons. La France reçoit les dispenses mêmes gratieuses, comme on fera voir dans la suite, elle s'accomode souvent des relâchemens mêmes de la discipline par une conscendanco, pour ceux qui ne peuvent pas toûjours vivre suivant l'austerité des anciens Canons. Toute la difference qu'il y a donc à cét égard entre la France, & entre les autres Pais, qu'on appelle Pais d'obedience, c'est* QV'EN FRANCE ON EST EN DROIT DE NE POINT RECEVOIR CES SORTES DE DISPENSES, SI CE N'EST DV CONSENTEMEMT DV ROY ET PEVPLE; *& c'est dans cette difference* MANIERE D'ACCEPTER ET D'EXECVTER LES BREFS DV PAPE, *que consiste* TOVTE NOSTRE LIBERTE'.

6. Gratiam illam à sancta Sede concessam accusare non ausim, sciens quam benemerita sit de Ecclesia, & etiamnum mereatur nobilissima Lotharingiæ familia: sed optarem ut recenti hoc exemplo moveretur Summus Pontifex ad statuendam firmissimam legem de custodiendis sartis-tectis ex omni parte veris Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus, hoc est de procuranda ad amussim Canonum observantia, negatis quibusvis dispensationibus, nisi evidentissimâ, & urgentissimâ necessitate compellente: cùm tam frequens experientia comprobaverit disciplinæ Canonicæ per dispensationes relaxationem in sanctæ Sedis injuriam converti, & ab illis graviora sæpe inferri damna, quos ipsa Majoribus prosecuta est favoribus. Qui primus Ecclesiam Romanam schismate lacerare tentavit, Novatianus fuit, quocum super irregularitate dispensatum fuerat à Romano Pontifice. Qui contra Canonum præcepta quamprimò Sedem obtinuerunt (absit tamen illorum cum schismatico & hæresiarcha Novatiano comparatio) cum alia, cujus sunt vel pinguiores reditus, vel honores ampliores, tam facile commutant; qui ad beneficia Ecclesiastica beneficiis aut pensionibus cumulanda perpetuò anhelant; qui denique ad sanctæ Sedis potestatem

testatem recurrunt, ut extortis dispensationibus amoveant impedimenta explendis privatis cupiditatibus, à sacris Canonibus apposita: iidem certè in aliis capitibus, quæ non ita sibi commoda sunt, Romani Pontificis Primatum & autoritatem facilè contempserint, aut etiam impugnarint, si quid sperent aliunde. Utinam ergo Ecclesia Romana & Gallia conspirent ad propugnandam illam libertatem Canonicam, quæ validissimum est pietatis ac religionis, imò & fidei propugnaculum, exactam scilicet Canonum custodiam.

7. Utinam Clerus Gallicanus Majorum suorum vestigiis inhærens ad arcendos errores, & ad retinendam partem illam jurisdictionis, quæ nondum ipsi ablata est, curam & operam suam potiùs conferat, quàm ad circumscribendam capitis sui potestatem; ne fortè, quod plerumque accidit, si ipse debitæ Patri suo reverentiæ desit, à filiis suis graviores patiatur contumelias. Quomodò enim Fideles juxta D. Pauli præceptum obedient, & subjacebunt Episcopis, quos supremi Ecclesiæ Pastoris partim obedientiam detrectare, partim metas ei brevissimas ponere viderint? Interest famæ Augustissimi illius Cleri, ut quod ab aliquibus ex ipso adversus summum Pontificem pro illorum juribus contendentem gestum est, ab aliis, qui nec mandatum nec consensum præstiterant, minimè ratum habeatur; sed ab omnibus potiùs oblivioni mandetur.

8. Maximi etiam interest gloriæ Regis Christianissimi, ne prædictorum Antistitum declarationi patrocinetur. Cùm enim de constanti non solùm retinendæ, sed etiam propugnandæ fidei Catholicæ, atq; Ecclesiæ proposito sibi certo conscius sit, ejusque illustria edat argumenta, cur eam voluntatem, aut voluntatis constantiam in suspicionē publicam vocet, significans se doctrinam illam timere, quæ Reges & Principes fidei aut Ecclesiæ hostes, emendationis incapaces, per temporales pœnas ad officium suum reduci per Ecclesiam posse tradit?

9. Sed possetne Princeps tantâ sapientiâ præditus non advertere, ex Cleri sui sententia plus periculi, si non sibi, nimirum potentissimo, saltem suis successoribus, quàm Romanis Pontificibus imminere? Nemo enim Catholicus dubitat potestatem B. Petri, ejusq; successorū à Christo Domino immediatè oriri, atque adeò, ut ait Nicolaus I. epist. 8. *Privilegia istius Sedis vel Ecclesiæ, perpetua sunt, Divinitùs radicata atque plantata sunt, impingi possunt, transferri non possunt, trahi possunt, evelli non possunt*: Si ergo summum Pontificem à Christo constitutum omnium fidelium Pastorem & Rectorem, ejusque Vicarium

immediatum deponi à Concilio generali posse admittamus, multò faciliùs Regem à Comitiis generalibus exautorari posse concedendum erit, cùm nonnisi mediatè à Deo Principatum obtineat. Nam quantumcumque protestentur moderni, se in tuto positam censere Regiam Dignitatem, non defuerunt etiam Gallicani Scriptores, qui asserent, Monarchiam illius Regni esse Aristocratiâ temperatam; idque de facto patuisse, quando Regnum ad alienas familias translatum est, contemptis propinquioribus Regum defunctorum Cognatis: nec ulla potest verisimilis ratio discriminis assignari, quæ in Papæ validiùs, quàm in Regis favorem non militet, si æquâ lance pendatur.

10. Ita senserunt etiam Regum adversus Summos Pontifices defensores, v.g. Jacobus Almain, qui tract. de Autoritate Ecclesiæ cap. 1. tertium hoc corollarium statuit; *Tota communitas potestatem habet super Principem ab ea constitutum, quæ eum (si non in ædificationem sed in destructionem politiæ regat) deponere potest, alias non esset in ea sufficiens potestas se conservandi: & ista potestate communitas quondam usa Regem suum deposuit: non tam pro criminibus, quàm pro eo quod tanto regimini inutilis esset, &c.*

11. Omnium denique fidelium paci & quieti expedit, ne de supremi Pastoris sententia dubitare doceantur, ac tanquam parvuli fluctuantes circumferantur omni vento doctrinæ, donec suborientes fortè fidei quæstiones generalis Concilii, quod vix post unum aut alterum sæculum celebrandum speretur, irreformabili judicio fuerint definitæ, aut communi dispersorum per mundum universum Prælatorum, quorũ suffragia rescire difficile, conciliare difficilius sit, consensu diremptæ.

12. *Et quicumque viderit vel audierit, quod Rex & Episcopi Apostolicæ Sedis Summum Pontificem obaudiunt, & honorant, & promptiùs, & humiliùs eis subjecti sui obedient. Hincmarus epist. ad Nicol Pap. quæ est 17. tom. 2. edit. Sirm.*

13. De illis, qui ut Summum Pontificem ab executione Canonis Concilii generalis Lugdunensis regaliam extendere prohibentis deterreant, odiosam quam confutare conati sumus, doctrinam importunè objicient, oportunè dicet Innocentius XI. cum Paschale 2. epist. 6. quæ est ad Archiepiscopũ Poloniæ; *Numquid hæc nos commodi nostri professione requirimus, & non unitatis Catholicæ statuimus firmamentũ? Possunt Apostolicam Sedem contemnere, possunt adversum nos calcaneum elevare, datum à Deo privilegium evertere vel auferre non possunt, quo Petro dictum est, tu es Petrus & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam: Et. Tibi dabo claves Regni Cœlorum.* INDEX

INDEX

RERUM NOTABILIUM.

A.

Academia Parisiensis Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ propugnatrix, pag. 128. n. 5. & seqq. Magna ejus auctoritas, & zelus, pag. 129. n. 6. & pag. 603. num. 22. & 23. Quâ ratione ab antiquiori erga sanctam Sedem observantia deflexerit, pag. 129. num. 7. & seqq. Antiquis Canonibus in suorum Doctorum favorem derogari curavit. Itaque ex ejus auctoritate Libertas Ecclesiæ Gallicanæ in exacta Canonum observatione non est reponenda, pag. 130. n. 11.

Adriani VI. autoritas circa infallibilitatem Papæ, pag. 458. n. 16.

Ægydii Bituricensis lans, pag. 604. n. 2. Non est autor quæstionis inter vindicias Richerianas editæ, pag. 604. n. 3. & 4. Principes subjecit Ecclesiæ in temporalibus, pag. 605. n. 5.

Africanæ Ecclesiæ sententia de appellationibus ad sanctam Sedem, pag. 561. num. 16.

Antiquitas veneranda, & ab ea sine necessitate non recedendum, pag. 13. num. 2. & seqq.

Apostoli duplici potestate prædicti, Apostolicâ & Episcopali : huic tantum succedunt Episcopi, pag. 522. num. 1.

Apostoli jurisdictionis Ecclesiasticæ dispensatores, pag. 478 n. 3. & pag. 513. n. 1. & seqq.

Apostoli Orbis terrarum Provincias inter se divisêrunt, fide, & moribus Christianis imbuendas, pag. 477. n. 1. Illa divisio non præjudicavit Monarchatui B. Petri, ibidem n. 2.

Appellari à Judicibus electis ad Papam, pag. 713. n. 4. & seqq.

Appellari non debent Principes in causis Ecclesiasticis, pag. 713. n. 3. & seqq. & pag. 775. n. 4.

Appellatio ab abusu non interponenda, nisi, ad summum, ubi jurisdictio Regia usurparetur, pag. 805. n. 6.

Appellationes ab abusu jurisdictionis Ecclesiasticæ parùm prosunt, plurimùm nocent, pag. 810. n. 8.

Appellationes ab abusu non approbant summi Pontifices, pag. 778. num. 9. & pag. 810. n. 9. Neque Concordata, pag. 779. n. 10. Neque Episcopi, pag. 773. n. 11. & 779. n. 11.

Appellationes ab abusu simplicibus similes, pag. 795. num. 9. & pag. 796. num. 1.

Appellationes ab abusu tollere quàm difficile sit, pag. 762. n. 11. & pag. 801. n. 9. & 10.

Appellationes ramquam ab abusu origo libertatum Ecclesiæ Gallicanæ secundum Richerium, pag. 753. nu. 1. vel earum pars secundum Fevretum, ibidem n. 2.

De Appellationibus à summo Pontifice ad Concilium, pag. 640. num. 3. & seqq.

Appellationum ab abusu definitio, pag. 754. num. 1. & seqq. Earum origo, pag. 755. nu. 1. & seqq. & 774. num. 1. 2. & 3. Earum progressus pag. 758. cap. per totum. Quàm sint pericu-

Digitized by Google

culosa Judicum, & inutiles partium conscientiæ, *pag.* 766. cap. 4. per totum, in immensum excrescunt, *pag.* 789. n 1.

Appellationum ab abusu encomia ridicula, pag. 796. n. 10.

Appellationum ab abusu injustitia, *pag.* 753. cap. 3. per totum, pag. 769. cap. 5. per totum, *pag.* 798. n. 4. & seqq. pag. 802. *num.* 1. & seqq. 808. *num.* 2. & seqq. & 814. *num.* 7. & seqq. & *pag.* 778. n. 8.

Appellationibus ab abusu cur viriliter ac maturè non obstitit Ecclesia, *pag.* 797. n. 2. & 3.

Appellatur ad Papam, non ab ipso, *pag.* 282. à *num.* 1. ad 13. & *pag.* 288. n. 4.

Appellationes ad Sæculares in causis Ecclesiasticis, quomodo probaverit Gerionius, *pag.* 776. n. 6. & 7.

B.

BAlusius Ecclesiasticæ Jurisdictioni parum æquus, in Regiam nimis propensus. pag. 729. cap. 9. 10. 11. & 12. *præsertim pag.* 729. n. 2. pag. 731. n. 7. & pag. 735. n 4.

Baronius defenditur contra Balusium, pag. 738 n 1. & seqq.

Bellarmini persona, & doctrina defenditur contra Launoium, *pag.* 238. *num.* 1. & 2. & *pag.* 238. *capp.* 6. & 7.

Beneficia quam cautè conferenda, *pag.* 363. n. 9.

De Beneficiariis causis an legitimè cognoscant Judices sæculares in Gallia, pag. 658. *num.* 2. & seqq. *ad finem cap.* & *pag.* 668. n. 11.

Beneficiorum pluralitas in Gallia frequens, & noxia, *pag.* 362. n. 5.

Bonifacii VIII. cum Philippo IV. Francorum Rege contentio, *pag.* 606. n. 6. & seqq.

Bonorum Ecclesiasticorum dominium non est penes Beneficiarios, *pag.* 352. n. 1. & seqq.

C.

CAnones antiqui alii ad Galliam nullatenus pertinent: alii neque in Gallia, neque alibi observantur: alii alibi perinde atque in Gallia vigent, aliorum executionem impedirent Curiæ sæculares vel etiam Prælati Ecclesiastici, pag. 36. n 8.

Canones antiquos non soli Galli observant, *pag.* 34. *num.* 2. sed etiam alii v. g. Hispani, *ibidem num* 3. & 4. accuratiùs Ecclesia Romana. *Ibidem num.* 5.

Canones VIII. Synodi utrum ab Episcopis Gallicanis recusati fuerint, & quare, pag. 122. n 2. & seqq.

Canones non à Principibus, sed ab Episcopis condendi, pag. 772. n. 6.

De Canonibus Apostolorum, eosque non esse fundamenta libertatis Ecclesiæ Gallicanæ. *pag.* 19. *cap.* 7. *per totum.*

Canonibus Papa quo sensu derogare non possit, *pag.* 562 *num.* 17. & seqq. *pag.* 577. *num.* 19. & *pag.* 582. *num* 2.

Canonibus præsertim Conciliorum generalium maxima debetur reverentia, *pag.* 55. n 8. & seqq.

A Canonum observatione sine gravi necessitate non recedendum, *pag.* 134. n. 10.

Capitularium Regum Francorum auctoritas, *pag.* 33. n. 5. & 6. Plurima ex illis obsoleta, *Ibidem* n. 7. & 8. Non sunt fundamenta Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ, *pag.* 34. n. 8.

Ca-

NOTABILIVM.

Carolus Calvus Lotharii Auſtraſiæ Regis defuncti Regnum occupat favente Hincmaro Remenſi, tenitente Adriano Pontifice, *pag.* 115. *num.* 4. *& ſeqq.*

Cauſæ majores quot modis dicantur, *pag.* 332. *n.* 2. Prima illarum cognitio ad S. Sedem pertinet, *pag.* 333. *nu.* 3 *& ſeqq. uſque ad finem capitis.*

Cauſæ quando ſunt majores, & in aliis caſibus Romæ judicari poſſunt. *pag.* 337. *cap.* 6. *per totum.*

Cenſurarum uſus moderandus, *pag.* 178. *n.* 10.

Choriepiſcopi an potuerint ordines conferre, *pag.* 112. *n.* 9.

Citationis neceſſitas. *pag.* 346. *num.* 1. *& ſeqq.* Ejus forma, *pag.* 347. *num.* 5. *& 6.*

Commendarum uſus frequens in Gallia, ejuſque periculum. *pag.* 360. *nu.* 2. *& 3.*

Clemens IV. Papa mirum in modum à carnali erga propinquos affectu alienus Clerico nepoti tres Præbendas habenti duas abſtulit, *pag.* 48. *num.* 22.

S. Clementis Epiſtola ad Corinthios, *pag.* 395. *n.* 14.

De Codice Canonum Eccleſiæ univerſalis: quodque non ſit unicum fundamentum libertatis Eccleſiæ Gallicanæ *pag.* 14. *cap.* 5. *per tot.*

De Codice Dionyſii exigui; & quod non ſit unicum fundamentum libertatis Eccleſiæ Gallicanæ, *pag.* 17. *cap.* 6. *per totum.* Non complectitur omnes Canones, neque omnes Decretales antiquiores, *pag.* 22. *cap.* 8. *per totum.*

Codicem ſpecialem habuit olim Eccleſia Gallicana, *pag.* 29. *num.* 1. 2. *& 3.* Quid continebat ibidem *nu.* 4. Sed maxima collectionum varietas, ideoque ſine authoritate publica ibidem. *num.* 5. Ejus Canones Romani non commendabant, *pag.* 30. *num.* 6. *& 7.* Quis fuerit ille Codex, ambigitur, quia non extat ibidem *n* 8. Ejus Canones Canonibus Conciliorum Generalium in Codice Eccleſiæ Romanæ contentorum inferiores, *pag.* 31. *n.* 9. 10. *&* 11. Ideoque venerandi ſunt illi Canones, non tamen prætextu libertatis Canonibus Conciliorum Generalium aut Decretis Summorum Pontificum anteponendi ibid. *n.* 12.

Concilia Generalia convocare ex autoritate non pertinet ad Principes ſæculares, *pag.* 224. *cap.* 3. *per totum & pag.* 601. *nu.* 18. 19. *&* 20. Cur ea olim convocaverint, *pag.* 128. *cap.* 4. *per totum.*

Concilium Generale octavum antiquioribus Canonibus inhæſit, *pag.* 122.

Concilii Conſtantinopolitani Decreta dubiæ authoritatis, aut de tempore Schiſmatis intelligenda, *pag.* 287. *toto cap.* 15.

Conciliorum Generalium Congregationi obicem ponunt, qui illa Summis Pontificibus præponunt, *pag.* 216. *nu.* 2. *&* 3. *pag.* 284. *nu.* 7. *& pag.* 295. *n.* 10.

Conciliorum Generalium convocatio fieri debet à Romano Pontifice, quando is certus, & indubitatus eſt, *pag.* 233. *& ſeqq.* uſque ad *pag.* 261. *& pag.* 578 *n.* 21.

Concilia Generalia non præjudicant infallibilitati Papæ, *pag.* 445. *n.* 10. *& ſeqq. pag.* 460. *n.* 3. *& pag.* 461. *n.* 6. *& ſeqq.*

Conciliorum Generalium definitionibus qua ratione S. Gregorius ſicut Evangeliis crederet, *pag.* 564. *n.* 21. Et univerſim quomodo ea ſequi debeant Pontifices, *pag.* 563. *n.* 23.

Conciliorum Generalium utilitas, & ne-

culosa Judicum, & inutiles partium conſcientiæ, pag. 766. cap. 4. per totum, in immenſum excreſcunt, pag. 789. n 1.

Appellationum ab abuſu encomia ridicula, pag. 796. n. 10.

Appellationum ab abuſu injuſtitia, pag. 753. cap. 3. per totum, pag. 769. cap. 5. per totum, pag. 798. n. 4. & ſeqq pag. 802. num. 1. & ſeqq. 808. num. 2. & ſeqq. & 814. num. 7. & ſeqq. & pag. 778. n 8.

Appellationibus ab abuſu cur viriliter ac maturè non obſtitit Eccleſia, pag. 797. n. 2. & 3.

Appellatur ad Papam, non ab ipſo, pag. 282. & num. 1. ad 13. & pag. 288. n. 4.

Appellationes ad Sæculares in cauſis Eccleſiaſticis, quomodo probaverit Gerſonius, pag. 776. n. 6. & 7.

B.

BAluſius Eccleſiaſticæ Juriſdictioni parùm æquus, in Regiam nimis propenſus, pag. 729. cap. 9. 10. 11. & 12. præſertim pag. 729. n. 2. pag. 731. n. 7. & pag. 735. n 4

Baronius defenditur contra Baluſium, pag. 738 n. 1. & ſeqq.

Bellarmini perſona, & doctrina defenduntur contra Launoium, pag. 138. num. 1. & 2. & pag. 238. capp. 6. & 7.

Beneficia quam cautè conferenda, pag. 361. n. 9.

De Beneficiariis cauſis an legitimè cognoſcant Judices ſæculares in Gallia, pag. 658. num. 2. & ſeqq. ad finem cap. & pag. 6 8. n. 11.

Beneficiorum pluralitas in Gallia frequens, & noxia, pag. 362. n. 5.

Bonifacii VIII. cum Philippo IV. Franeorum Rege contentio, pag. 606. n. 6. & ſeqq.

Bonorum Eccleſiaſticorum dominium non eſt penes Beneficiarios, pag. 352. n. 1. & ſeqq.

C.

CAnones antiqui alii ad Galliam nullatenus pertinent: alii neque in Gallia, neque alibi obſervantur: alii alibi perinde atque in Gallia vigent, aliorum executionem impedirent Curiæ ſæculares vel etiam Præſuli Eccleſiaſtici, pag. 36. n 8.

Canones antiquos non ſoli Galli obſervant, pag. 34. num. 2. ſed etiam alii v. g. Hiſpani, ibidem num 3. & 4. accuratiùs Eccleſia Romana. Ibidem num. 5.

Canones VIII. Synodi utrum ab Epiſcopis Gallicanis recuſati fuerint, & quare, pag. 122. n 2. & ſeqq.

Canones non à Principibus, ſed ab Epiſcopis condendi, pag. 772. n. 6.

De Canonibus Apoſtolorum, eoſque non eſſe fundamenta libertatis Eccleſiæ Gallicanæ. pag. 19. cap. 7. per totum.

Canonibus Papa quo ſenſu derogare non poſſit, pag. 562 num. 17. & ſeqq. pag. 577. num. 19. & pag. 582. num 9.

Canonibus præſertim Conciliorum generalium maxima debetur reverentia, pag. 55. n 8. & ſeqq.

A Canonum obſervatione ſine gravi neceſſitate non recedendum, pag. 134. n. 10.

Capitularium Regum Francorum auctoritas, pag. 33. n. 5. & 6. Plurima ex illis obſoleta, ibidem n. 7. & 8. Non ſunt fundamenta Libertatis Eccleſiæ Gallicanæ, pag. 34. n. 8.

NOTABILIVM.

Carolus Calvus Lotharii Auſtraſiæ Regis defuncti Regnum occupat favente Hincmaro Remenſi, renitente Adriano Pontifice, *pag.* 115. *num.* 4. & *ſeqq.*

Cauſæ majores quot modis dicantur, pag. 332. n. 2. Prima illarum cognitio ad S. Sedem pertinet, *pag.* 333. *nu.* 3 & *ſeqq. uſque ad finem capitis.*

Cauſæ quando ſunt majores, & in aliis caſibus Romæ judicari poſſunt, *pag.* 332. *cap.* 6. *per totum.*

Cenſurarum uſus moderandus, *pag.* 178. n. 10.

Choriepiſcopi an potuerint ordines conferre, *pag.* 512. n. 9.

Citationis neceſſitas, *pag.* 346. *num.* 1. & *ſeqq.* Ejus forma, pag. 347. *num.* 5. & 6.

Commendarum uſus frequens in Gallia, ejuſque periculum, *pag.* 360. *nu.* 2. & 3.

Clemens IV. Papa mirum in modum à carnali erga propinquos affectu alienus Clerico nepoti tres Præbendas habenti duas abſtulit, *pag.* 48. *num.* 22.

S. Clementis Epiſtola ad Corinthios, *pag.* 395. n. 14.

De Codice Canonum Eccleſiæ univerſalis: quodque non ſit unicum fundamentum libertatis Eccleſiæ Gallicanæ pag. 14. *cap.* 5. *per tot.*

De Codice Dionyſii exigui; & quod non ſit unicum fundamentum libertatis Eccleſiæ Gallicanæ, *pag.* 17. *cap.* 6. *per totum.* Non complectitur omnes Canones, neque omnes Decretales antiquiores, *pag.* 22. *cap.* 8. *per totum.*

Codicem ſpecialem habuit olim Eccleſia Gallicana, *pag.* 29. *num.* 1. 2. & 3. Quid continebat ibidem nn. 4. Sed maxima collectionum varietas, ideoque ſine authoritate publica ibidem. *num.* 5. Ejus Canones Romani non commendabant, pag. 30. *num.* 6. & 7. Quis fuerit ille Codex, ambigitur, quia non extat ibidem n. 8. Ejus Canones Canonibus Conciliorum Generalium in Codice Eccleſiæ Romanæ contentorum inferiores, pag. 31. n. 9. 10. & 11. Ideoque venerandi ſunt illi Canones, non tamen prætextu libertatis Canonibus Conciliorum Generalium aut Decretis Summorum Pontificum anteponendi ibid. n. 12.

Concilia Generalia convocare ex autoritate non pertinet ad Principes ſæculares, *pag.* 224. *cap.* 3. *per totum* & *pag.* 601. *nu* 18. 19. & 20. Cur ea olim convocaverint, *pag.* 128. *cap.* 4. *per totum.*

Concilium Generale octavum antiquioribus Canonibus inhæſit, pag. 122.

Concilii Conſtantinopolitani Decreta dubiæ authoritatis, aut de tempore Schiſmatis intelligenda, *pag.* 287. *toto cap.* 15.

Conciliorum Generalium Congregationi obicem ponunt, qui illa Summis Pontificibus præponunt, *pag.* 216. *nu.* 2. & 3. *pag.* 284. *nu.* 7. & *pag.* 295. n. 10.

Conciliorum Generalium convocatio fieri debet à Romano Pontifice, quando is certus, & indubitatus eſt, *pag.* 233. & *ſeqq.* uſque ad *pag.* 261. & *pag.* 578 n. 21.

Concilia Generalia non præjudicant infallibilitati Papæ, *pag.* 445. n. 10. & *ſeqq. pag.* 460. n. 3. & *pag.* 461. n. 6. & *ſeqq.*

Conciliorum Generalium definitionibus qua ratione S. Gregorius ſicut Evangeliis crederet, *pag.* 564. n. 21. Et univerſim quomodo ea ſequi debeant Pontifices, *pag.* 565. n. 23.

Conciliorum Generalium utilitas, & ne

necessitas, etiamsi Papa in decidendis fidei quæstionibus infallibilis sit, *pag.* 442. *n.* 2. *& seqq. & pag.* 570. *n.* 8 *& seqq.*

Concilium Basileense caret authoritate, *pag.* 296. *nn.* 11. *&* 12.

Concilium Generale in propositione Cleri Gallicani, atque adeo plerumque in hoc tractatu intelligedum est à quo absit Summus Pontifex, *pag.* 217. *n.* 6.

Concilium generale quid sit ex sententia Gallorum definiri non potest, aut ejus Congregatio impossibilis, *pag.* 219. *n.* 3. *& seqq. usque ad finem capitis*

Concilium Hierosolymitanum, de quo actuum 15. cujusmodi fuerit, *pag.* 560. *n.* 15

Concilium seu synodus particularis, quomodo se habeat ad Episcopos in Ecclesiarum particularium regimine, *pag.* 550. *n.* 12. *& seqq.*

Concilium Sede Pontificiâ vacante quid possit, *pag.* 295. *n.* 8

Concilium Tridentinum cur ægrè receptum in Gallia, *pag.* 361. *n.* 3.

Concilium Tridentinum obligat in Gallia, *pag.* 643. *n.* 11. *&* 12. *&* alia Concilia, *ibidem nn.* 13. *&* 14

Consuetudo non est causa, sed signum jurisdictionis, *pag.* 502. *n.* 5

Constantinus quo sensu se dicebat Episcopum, *pag.* 581. *n.* 6

Curati non habent vocem definitivam in Conciliis, *pag.* 596 *n.* 6

Curatorum seu Parochorum jurisdictio, licet ordinaria, non est à Deo proximè, *pag.* 531. *n.* 5. 6. *&* 7. *pag.* 596. *n.* 6. *&* 7. *& pag.* 599. *nn.* 14 Jure divino est subordinata Episcopali, *pag.* 532. *nn.* 8. Dependet à Papa, *pag.* 533. *nn.* 13. *&* 14

S. Cyprianus ante contentionem cum S. Stephano Summi Pontificis auctoritatem agnovit, *pag.* 405. *n.* 4. *& seqq.* Post ortam contentionem Pontificiam autoritatem nimium depressit, *pag.* 407. *n.* 8. *& seqq.*

D

Definitio est principium omnis cognitionis certæ de qualibet re *p.* 1. *n.* 1.

Derogari Decretis Conciliorum Generalium circa fidem neque ab alio Concilio, neque à Papa potest, quod tamen superioritatem non arguit, *pag.* 218. *n.* 7

Dispensare potest Papa super Canonibus Conciliorum Generalium, *pag.* 218. *n.* 7. *& p.* 576. *n.* 17

E

Ecclesia aliquando pro Pastoribus seorsim, aliquando pro ovibus, aliquando pro utrisque simul accipitur, *pag.* 7. *n.* 5

Ecclesia est status Monarchicus, etiam in ordine ad caput visibile, *pag.* 545. *cap.* 2. *per totum*

Ecclesia etiam repræsentativè sumpta infallibilis, *pag.* 267. *nu.* 1. *&* 2. variè repræsentari potest, *pag.* 268. *n.* 4.

Ecclesia impropriè dicitur suppositum, saltem nisi cum illa intelligatur Spiritus sanctus, *pag.* 536. *n.* 4.

Ecclesia jurisdictionem suam tueri debet, *pag.* 788. *nn.* 11. *&* 12

Ecclesiæ politia quo in sensu dicatur aristocratico regimine temperata, *pag.* 549. *n.* 10. *& seqq. & p.* 597. *n.* 8

Ecclesia quo sensu non habeat gladium materialem aut territorium *pag.* 589. *n.* 1. *& seqq*

Ec-

NOTABILIVM.

Ecclesia quomodo infallibilis, *pag.* 293 *nu.* 4 & 5.

Ecclesia Gallicana dum pro libertate sua contra Curiam Pontificiam sæcularem potestatem implorat hujus serva evadit, *pag.* 51. *nu.* 6. 8. 9

Ecclesia Gallicana nomen æquivocum est, ideoque fallaciter aliquando usurpatur, *pag.* 7. *n.* 6.

Ecclesia Gallicana una dici potest, licet intra se unum caput spirituale non habeat, *pag.* 8. *n.* 7

Ecclesiæ appellantur etiam Congregationes particulares fidelium sub suo capite, *pag.* 7. *n.* 4

Ecclesiæ definitio, *pag.* 5. *n.* 1. *pag.* 545 *n.* 1. & *seqq. pag.* 556. *n.* 7.

In Ecclesiæ definitione meritò fit mentio ejus Capitis, *pag.* 6. *nu.* 2. & 3.

Ecclesiæ Gallicanæ à B. Petro, vel ab ejus successoribus fundatæ, *pag.* 493. *n.* 4. & 5.

Ecclesiæ Gallicanæ cum Romana conjunctio magnam Galliæ gloriam peperit, *pag.* 815. *n.* 1

Ecclesiæ Gallicanæ non objiciuntur Antiquæ Decretales, *pag.* 28. *n.* 13

Ecclesiæ Gallicanæ tempore Caroli Martelli miserandus status, *pag.* 32. *n.* 1. Ei mederi studet Princeps Carlomannus, annuente Zachariâ Pontifice, *pag.* 32. *n.* 1. & Pippinus, *pag.* 33 *n.* 2. Efficaciùs Carolus Magnus *Ibidem. n.* 3. & Caroli Magni successores, *Ibidem n.* 4

Ecclesiæ nomine Pastores intelliguntur in illis verbis Christi, *dic Ecclesiæ*, *pag.* 538. *n.* 6. Etiamsi judiciis Episcoporum interfint reliqui fideles, *pag.* 539. *n.* 7

Ecclesiarum dignitas non pendet è dignitate Urbium, *pag.* 482. *n.* 5. & *seqq. pag.* 489. *n.* 3.

Ecclesiarum dignitas per Summos Pontifices vindicata, *pag.* 484. *n.* 9. & *seqq. pag.* 528. *nu.* 7. & 8

Ecclesiastica dignitas non pendet à Principibus, *pag.* 490. *n.* 5

Emerius Episcopus Sanctonensis in exilium crudeliter missus, *pag.* 717. *n.* 4

Episcopi quomodo à Spiritu Sancto positi ad regendam Ecclesiam Dei, *pag.* 526. *n.* 4

Episcopi sine plebe an creati possint, *pag.* 508. *n.* 1. & *seqq.*

Episcopi ad Tribunalia sæcularia de propriis judiciis respondere coguntur, *pag.* 861. *n.* 14

Episcoporum correctio, præsertim cum depositione, injustè à Principibus usurpata, *pag.* 698. *n.* 7. & *seqq. ad finem capitis.*

Episcopi Gallicani Libertates suas Summo Pontifici libertatem Gallicanarum Ecclesiarum defendenti opponunt, *pag.* 146. *n.* 2. Eorum declaratio nequaquam necessaria, *pag.* 147 *n.* 4. 5. An legitima fuit illorum Congregatio, *pag.* 148. *n.* 8. & *seqq.* Non erant Judices competentes materiæ ab ipsis definitæ, *pag.* 150. *n.* 1 & *seqq.* Eorum propositiones vel falsæ, vel longè minùs probabiles; *pag.* 152. *n.* 7. & *seqq.*

Episcopi non possunt Ecclesiis suis præjudicare, *pag.* 490 *n.* 7

Epistolæ Decretales antiquiorum Pontificum inter utrumque Hincmarum controversæ, *pag.* 25. *n.* 1. Argumenta falsitatis illarum, *Ibidem. n.* 2 & *seqq.* *pag.* 574. *n.* 14. Cur & quomodo illas defendentibus obstiterit Nicolaus I. *pag.* 27. *n.* 8 *pag.* 572. *n.* 11. Receptæ in Gallia, *Ibidem nu.* 9. & *seqq.*

Excommunicatio quantùm metuebatur olim in Gallia, *pag* 619. *n.* 10. & *seqq.*

Ab excommunicatione non possunt eximere Judices sæculares, *pag.* 633. *cap* 4 *per totum*

Excommunicationem diligendam docebat Lucherus, *pag.* 598. *n.* 13

Exempla qualia esse debeant, ut ex illis jus quæat inferri, *pag.* 100. *cap.* 1. *per totum.*

Exemptiones concedi à Papa possunt, *pag.* 323. *n.* 13. *& seqq.*

F.

Fevretus leges Ecclesiasticas Senatusconsuiris impugnat, *pag.* 145. *n.* 12. *& pag.* 789. *n.* 1. *& seqq.*

G.

Gallia Regularia Beneficia Gallis non regularibus conferri voluit, non alieni genis, *pag.* 360. *n.* 2

Gallia cum Ecclesiæ decretorum arbitram sese constituit, erroris & schismatis periculo sese committit, *pag.* 43. *n.* 10.

In Gallia Clerici frequentes apud Tribunalia sæcularia non sine multis incommodis, *pag.* 726. *n.* 6

In Gallia pluris fieri videtur Regis ad Beneficia nominatio, quàm Papæ institutio, *pag.* 732. *n.* 3. *& seqq.*

Galliæ erga Summum Pontificem reverentia, *pag.* 314. *n.* 1. *& seqq. pag.* 575. *n.* 15. Imminuta, *pag.* 316. *n.* 6. *pag.* 364. *n.* 1. *& seqq.* Ejus infallibilitatem agnovit, *pag.* 417. *num.* 4. *& seqq. præsertim nn.* 12. *&* 13. *nec non cap.* 11. *per totum, & pag.* 438. *n.* 3. *& seqq. pag.* 465. *n.* 12. *& seqq.*

Galliæ Reges an autoritatem habeant circa Concilia, & Canones, *pag.* 618 *num.* 4. *& seqq. & pag.* 690. *cap.* 2. *&* 3.

Galliæ Reges Episcopis juramenta præstare soliti, *pag.* 646. *n.* 5

Galliæ Reges & eorum Officiales obnoxios esse Censuris, *pag.* 626. *cap.* 5 *per totum, &* 716. *n.* 1. *&* 2.

Galliæ Reges negotia Ecclesiastica non solâ suâ autoritate, sed cum Episcoporum consensu, & tanquam defensores Ecclesiæ tractabant, *pag.* 746. *cap.* 12. *per totum.* Etiam negotia temporalia, *pag.* 749. *n.* 2.

Galliæ Reges Papæ jurisdictionem circa Episcoporum crimina agnoscunt, *pag.* 674. *n.* 8.

Galliæ Reges quo jure condiderint Capitularia circa res Ecclesiasticas. *pag.* 734. *cap.* 10. 11. 12.

Ad Galliæ Reges quo jure pertineat Episcoporum nominatio, *pag.* 731. *n.* 7. *& seqq.*

Galliæ Regibus præjudicat declaratio Cleri Gallicani, *pag* 859. *n* 8. *& seqq.*

Galliæ Scriptores quamplurimi Summi Pontificis autoritati parùm favent, *pag.* 683. Aliqui Regi nimium, cum periculo fidei, *pag.* 816. *n.* 3.

Gersonius primus ex Theologis Catholicis Summum Pontificem Concilio generali inferiorem, & erroti obnoxium esse docuit, *pag.* 131. *n.* 1 Cur plures Sectatores habuerit in Gallia *pag.* 132. *n* 3. *pag.* 134. *n.* 1. Quanta sit ejus authoritas, *ibidem n.* 4. Cur sanctæ Sedis juribus parùm faverit, *ibidem n.* 5. A suo zelo longiùs quàm par erat adversus Summos Pontifices, & Principes politicos abreptus, *pag.* 133. *nn.* 6. *&* 7. Canonibus derogandum censebat, *ibid. n.* 8.

Gregorius I. cur potuerit legem Mauritii promulgare, non autem Gre-

INDEX RERVM

Gregorii II. Epistolas Leonis Isauri Regibus Occidentis intimare, *pag.* 207. *n.* 10. & 11.

H.

HÆretici quâ autoritate puniendi, *pag.* 666. utrique Monarchiæ infensi, *pag.* 148. *n.* 7.

Hincmarus Remensis Pontificibus, quibuscum illi res fuit, virtutibus inferior, *pag.* 106. *num.* 2. Ejus artes ad versus Clericos ab Ebbone ordinatos, *pag.* 108. *nu.* 6. Rothaldum Episcopum Suessionensem insectatur, *pag.* 110. *cap.* 4. *per totum.* Canones dum sibi favent servandos contendit, *pag.* 117. *n.* 2. & *seqq.* Illos Decretalibus Summorum Pontificum qua ratione anteponeret. *pag.* 118. *num.* 4. & *seqq.* Canonibus in suum commodum derogari à S. Sede curabat, *pag.* 120. *nu.* 7. & *seqq.* Decretorum S. Sedis executionem impediebat, *pag.* 718. *n.* 5.

Hincmarus Laudunensis procurante Remensi deponitur, *pag.* 114. *num.* 1. restituitur à Joanne VIII, & ei licet Cæco Missam celebrare permittitur *pag.* 115. *n.* 2.

Honorius I. Papa defenditur, *pag.* 453. *n.* 1. & *seqq.*

I.

INfallibilitas quomodo conveniat Ecclesiæ, *pag.* 552. *cap.* 3. *per totum.*

Innocentii XI. ad repellendos Turcas liberalitas, *pag.* 357. *num.* 6. *pag.* 359. *n.* 11. Libertatem Ecclesiarum Gallicanarum defendens impeditus à Cleri Gallicani Episcopis, *pag.* 146. *n.* 7. *pag.* 472. *num.* 1. Quid eis respondere possit, *pag.* 420. *num.* 13.

Innocentius III. quomodo rimuerit sibi à Concilio Generali. *pag.* 307. *n.* 8. & *seqq.*

Inquisitionis tribunal non satis venerantur Galli. *pag.* 667. *num.* 8. & 9.

Joannes XXII. non declaravit animas nonnisi post judicium finale Deum intuitive visuras, *pag.* 456. *num.* 10. & 11.

Judices Ecclesiastici an debeant servare ordinem à Legibus præstitutum, *pag.* 782. *n.* 4. & *seqq.*

Judices Sæculares de causis Ecclesiasticis cognoscentes non excusantur ob partium consensum, *pag.* 673. *n.* 6. & *pag.* 806. *n.* 9. Neque ob Concordata, *pag.* 774. *n.* 1.

Judicis Ecclesiastici, non sæcularis est injurias à Clericis illatas reparare *pag.* 724. *num.* 1. & *seqq.* & *pag.* 782 *num.* 3.

Judices Ecclesiastici suam jurisdictionem tueri possunt, *pag.* 784. *num.* 2. & *seqq.*

Judices Sæculares non possunt ab excommunicatione liberare, *pag.* 633. *cap.* 4. *per totum.* Non possunt legitimè impedire executionem litterarum Apostolicarum, *pag.* 637. *n.* 2. & 3. Circa indulgentiarum publicationem abusus corrigere non ipsorum, sed Ecclesiæ est, *pag.* 658. *n.* 1.

Judiciarii ordinis partes earumque necessitas, *pag.* 344. *n.* 8. & 9.

Judiciarius ordo quotuplex sit, *pag.* 342, *nu.* 1. An & quando prætermitti possit à summo Pontifice, *pag.* 342. *n.* 2. & *seqq.*

Julius II. defenditur adversus Launoium, *pag.* 456. *n.* 12.

Jurisdictio data discipulis, etiam divisivè, *pag.* 539. *num.* 8. & *seqq.* Jurisdictio à missione discipulorum

distincta, *pag.* 539. *n.* 8

Jurisdictio Ecclesiastica non est data primatiò Ecclesiæ, & ministerialiter tantùm Summo Pontifici, *pag.* 536. *cap.* 1. *per totum*, *pag.* 558. *n.* 10. *& seqq.* Licet primariò data sit propter Ecclesiam, tanquam propter finem *pag.* 537. *n.* 5. *pag.* 588. *n.* 18

Jurisdictio Ecclesiastica quid sit, & quomodo à potestate Ordinis differat, *pag.* 473. *cap.* 1. *per totum*

Jurisdictio Episcoporum ab Apostolis ordinatorum limitata, *pag.* 478. *n.* 4

Jurisdictio Episcoporum est à Christo immediatè, si consideretur absolutè, *pag.* 503. *n.* 3. Non autem ejus propagatio, *pag.* 503. *n.* 4 *per totum caput ac quatuor sequentia*

Jurisdictio libentiùs conferrur, quàm auferrur, *pag.* 527. *n.* 6

Jurisdictio Patriarcharum est à Sede Apostolica, *pag.* 515. *n* 4.

De Jurisdictione contentiones ex consuetudine dirimuntur, *pag.* 499. *cap.* 7. *per totum.*

Jurisdictionem Clericorum Episcopis inferiorum non esse proximè à Deo, *pag.* 530. *n.* 2. *& seqq.*

Jurisdictioni Papæ subordinatæ sunt aliæ, *pag.* 479. *n.* 5. *& seqq pag.* 515. *n.* 4. *& seqq.* Illius subordinationis signa, *pag.* 486. *n.* 14. *& seqq.*

L.

LAunoius Papæ autoritati parùm æquus, *pag.* 138. *n.* 1. *pag.* 141. *n.* 9. *pag.* 297. *n.* 1. *pag.* 304. *n.* 1. Ejus autoritatis defensoribus infensus, *pag.* 138. *n.* 2. *pag.* 245. *n.* 5. *pag.* 250. *n.* 10. Perperam interpretatur Decretum Concilii Tridentini de Scripturæ interpretatione, *pag.* 139. *n.* 4. *& pag.* 243. *n.* 1. Adversarios suos bonâ fide non impugnavit, *pag.* 142. *nn.* 10. *&* 13 *pag.* 245 *n.* 5. *pag.* 247. *n.* 7. Abutitur illâ regulâ, in rebus Theologicis nonnisi Scriptura, & Traditione agendum, *pag.* 139. *nn.* 3. 5. *&* 6. *& pag.* 373. *n.* 4. *&* 5. Suam ipse regulam non servat, *pag.* 140. *nn.* 7. *&* 8. Ridicula est ejus ratiocinatio circa approbationem Concilii Basileensis, *pag.* 141 *n.* 8. Argumentatur à diversis tamquam a contrariis, *pag.* 140. *n.* 7 *pag.* 243. *n.* 2. *pag* 373. *n* 5 *& seqq.*

Legati à Principibus sæcularibus defendendi, *pag.* 652. *n.* 5

Legati à S. Sede in Africam missi. *pag.* 653. *n.* 6. *& seqq.*

Legati à S. Sede an Regia facultate indigeant in Gallia, *pag.* 655. *n.* 12 *& seqq.*

Legati litteras Legationis suæ tenentur exhibere, *pag.* 651. *n.* 2

Legati Principum juribus ne officiant: ne tamen eo prætextu illorum mandata circa res spirituales impediantur, *pag.* 651. *nn.* 3. *&* 4.

Leges Ecclesiasticæ majoris autoritatis sunt, quàm politicæ, *pag.* 70. *cap.* 6. *per totum.*

Leges Ecclesiæ à Curiis sæcularibus non receptæ obligant, si justæ sint, & executionem exigat Legislator, *pag.* 88. *cap.* 10. *per totum. & pag.* 93. *n.* 4. *pag.* 94. *nn.* 8. *&* 9.

Leges Ecclesiæ possunt aliquando examinari, antequam recipiantur, dummodo id eum bona fide, reverentiâ debitâ, & intentione sincerâ fiat, *pag.* 61 *n.* 6. *& seqq.*

Ut Lex obliget quæ requirantur, *pag.* 65. *n.* 7. *& seqq. & pag.* 574. *n.* 13.

Leges Ecclesiæ quæ ad fidem, & mores pertinent mutari non possunt: quæ

ad

NOTABILIVM.

ad disciplinam spectant variantur mutatis circumstantiis, *pag.* 60. *nn.* 1. & 3

In Legibus condendis quid observandum, *pag.* 61. *n.* 4. *pag.* 65. *n.* 8.

Legi cujus dubia est justitia, parendum *pag.* 84. *toto cap. per totum.*

Legum mutatio incommoda. *pag.* 54. *n.* 5. & periculosa *pag.* 55. *n.* 6. aliquando tamen necessaria, *pag.* 57. *cap.* 2. *per totum.*

Leo IV. an se judicio Imperatoris submiserit, *pag.* 786. *nn.* 8. & 9

Lex injusta non obligat, *pag.* 63. *n.* 1. *pag.* 64. *n.* 5

Liberius Papa defenditur, *pag.* 454. *n.* 7. & *seqq.*

Libertas Ecclesiæ Gallicanæ definitur, *exacta juris antiqui observatio, pag.* 10. *n.* 1. & *seqq.* Illa definitio est obscura, *pag.* 13. *n.* 2. & *pag.* 34. *n.* 1. est manca *pag.* 14. *n.* 4. *pag.* 34. *n.* 2. & *seqq.* non convenit suo definito, *ibidem nn.* 5. & 6. & *pag.* 35. *n.* 7. *pag.* 36. *nn.* 8. & 9.

Libertas Ecclesiæ Gallicanæ odiosa, quia ferè non nisi Summo Pontifici opponitur, *pag.* 3. *n.* 2. *pag.* 39. *n.* 6.

Libertas Ecclesiæ Gallicanæ odiosa, quia hoc nomine plurimi abusus insigniuntur, *pag.* 3. *n.* 3

Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ natura, species, & fundamenta non satis à Gallis explicata, *pag.* 4. *n.* 6

Libertas Ecclesiæ Ordinem ad Religionem indicat, *pag* 9. *n.* 9

Libertas Ecclesiastica est immunitas rerum, locorum, & personarum Deo specialiter consecratarum, *pag.* 9. *nn.* 10. & 11.

Libertates Ecclesiæ Gallicanæ congruentius definirentur arbitrium ex antiquis Canonibus retinendi, & ex novis admittendi ea, quæ videntur utilia, *pag.* 39. *n.* 7

Libertates Ecclesiæ Gallicanæ in pragmatica sanctione repositæ, *p.* 50 *n.* 3.

Ad Libertates Ecclesiæ Gallicanæ pertinet jus novum, *pag.* 37. *n.* 1 & *seqq.*

Libertates Ecclesiæ Gallicanæ ad rejiciendos etiam Conciliorum Generalium Canones adhibentur, *pag.* 122. *num.* 1.

Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ abusus, *pag.* 3. *n.* 3. & *pag.* 313. *n.* 6. & 7. improbatus Episcopis, *pag.* 3. *num.* 4. *pag.* 4. *num.* 5.

Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ fundamenta sunt, aut tacitus Romani Pontificis consensus, aut jus non parendi legibus injustis, *pag.* 97. *cap.* 12. *per totum.*

Libertatis nomen olim jucundum, nunc suspectum, *pag.* 3. *n.* 1.

Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ origo non repetenda à Concilio Turonensi I. *pag.* 40. *n.* 3. & *seqq.* neque à Concilio Francofordiensi, *pag.* 42. *n.* 7. & *seqq.* neque à pragmatica sanctione S. Ludovici, *pag.* 44. *cap.* 15. *per totum.* Sed à schismate inter Pontifices Romanos, & Avenionenses, *pag.* 49. *n.* 2. Secundùm Richerium ab appellationibus tanquam ab abusu, *pag.* 52. *n.* 10

Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ prætextu plures propria quærunt commoda, *pag.* 750. *cap.* 3 *per totum.*

Libertatum Gallicanarum prætextu Canones violantur, *pag.* 676. *n.* 9. & 687. *n.* 9. & 717. *n.* 4. *pag.* 787. *num.* 10.

De Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ tractatus à Puteano collecti non in favorem Ecclesiæ, sed Regis Christianissimi, *pag.* 142. *n.* 2. Eorum Authores admodum suspecti, *pag.* 143 *num.* 3.

Libertas Eccleſiæ non eſt confundenda cum libertate Regni, *pag.* 127. *n.* 2. & *pag* 313. *n.* 3

Libri ſubtiliorem, & audaciorem doctrinam continentes, periculoſi, *pag.* 467. *n.* 1.

In Libris prohibendis Sum. Pontificis auctoritas, *pag.* 467. *cap.* 18. *per totum.*

Librorum malorum lectio pernicioſa, *pag.* 468. *n.* 4. & 5. & *pag.* 471. *n.* 11.

M.

P. De Matea in Tractatu de concordia, Regis Chriſtianiſſimi multò magis quàm Eccleſiæ cauſam agit, licet modò in hanc, modò in illam partem ſeſe inflectat, ut utrique ſatisfeciſſe videatur, *pag.* 143. *n.* 6. & *ſeqq.* *pag.* 684. & *ſeqq.* & *pag.* 715. *n.* 7. *pag.* 717. *n.* 3. *pag.* 719. *n.* 7. & *pag.* 726. *n.* 5 Reparavit aliquatenus injuriam Eccleſiæ illatam, *pag.* 144. *nn.* 9. & 10

Marcæ autoritati nimis defertur, *pag.* 143. *n.* 6. & *ſeqq.* & *pag.* 728. *n.* 12

Martinus quintus legitimus Pontifex fuerit, etiamſi Decreta Concilii Conſtantienſis eſſent dubiæ autoritatis, *pag.* 288. *n.* 3

Metropolitana dignitas non ſemper eidem Sedi affixa, *pag.* 351. *n.* 7. Limitata ad certa loca, certos articulos, ac certum procedendi modum, *ibidem n.* 8. Antiqua, non tamen de jure Divino, *pag.* 493. *n.* 3. In Gallia à Papa reſtaurata, *pag.* 494. *n.* 5. A Papa pendet, *pag.* 497. *n.* 6. & *ſeqq.*

Metropolitani non poſſunt extra curſum viſitationis in Diœceſibus Suffraganeorum audire Confeſſiones, aut Confeſſarios deputare, *pag.* 351. *n.* 5. Non procedunt ex officio, nec ad querelam unius partis, *ibid. n.* 6

Metropolitanorum poteſtas ab Eccleſia accepta eſt, *pag.* 350. *n.* 2. Quamobrem minui, vel augeri poteſt *ibid. n.* 3. Non reſpicit immediatè Suffraganeorum ſubditos, *ibidem n* 4

Miſſalium & Breviariorum mutatio ad Eccleſiaſticos ſuperiores omninò pertinet, *pag.* 668. *n.* 12. & *ſeqq.*

N.

NIcolaus I. Papa Summâ ſapientiâ, & juſtitiâ utitur in cauſa Clericorum ab Ebbone ordinatorum, *pag.* 107. *n.* 5. & *ſeqq. uſque ad finem capitis,* Rothaldum Epiſcopum Sueſſionenſem operâ Hincmari Remenſis dejectum in ſua Sede confirmat, *pag.* 110. *nn.* 1.

O.

OFficiales Principum, ſi Clerici ſint, à quibus & quomodo puniri debeant, *pag.* 663. *n.* 1. & *ſeqq.*

Ordinationes Epiſcoporum quare Summi Pontifices aliis permiſerint, aliquibus non permiſerint, *pag.* 494. *n.* 6. *pag.* 496. *n.* 8. & *pag.* 507. *nn.* 13. & 14.

Originis cujuslibet rei inveſtigatio plurimùm juvat ad ejus perfectiorem cognitionem, *pag.* 2. *n.* 2

P.

PAllium juriſdictionis Archiepiſcopalis ſignum, *pag.* 497. *n.* 3. & *ſeqq.* Cur nonnulli Galli olim ſe moroſos in illo recipiendo exhibuerint, *pag.* 496. *n.* 2.

Papa à nemine judicatur, *pag* 587. *n.* 15. 16

NOTABILVM.

Papa an possit esse simoniacus, *pag.* 597. *n.* 10

Papa condendarum pro universis Ecclesiæ partibus legum, potestatem habet, *pag.* 92. *cap.* 12. *per totum.* Judicium Metropolitanorum, & Episcoporum sibi potest reservare, *pa.* 112. *n.* 3.

Papa de reditibus Ecclesiasticis potest eligere sibi, & suis officialibus necessaria subsidia, *p.* 144. *n.* 7. *& seqq.*

Papa jurisdictionem Episcoporum libenter conservat, *pag.* 528. *nn.* 7. & 8. Et ejus interest ut conservet, *pag.* 529. *n.* 10. Debet nihilominus suam defendere, *pag.* 529. *n.* 9

Papa non est merus executor Canonum, *pag.* 585. *n.* 12.

Papa potest exigere subsidia necessaria pro Ecclesiæ defensione contra Infideles, *pag.* 356. *cap.* 11. *per totum.*

Papa quomodo reptæsenter Ecclesiam, *pag.* 277. *nn.* 1. & 2. Est caput Episcoporum etiam Congregatorum, *pag.* 278. *n.* 3. *pag.* 584. *n.* 11. & *pag.* 586. *nn.* 13. & 14. Necessaria illi autoritas ob difficultatem Congregandorum Conciliorum, & subordinationem Episcoporum etiam in Conciliis, *pag.* 278. *n.* 4. *& seqq.* Ejus nomine edita Decreta Conciliorum etiam Generalium, *pag.* 280. *n.* 10. *& seqq.* & *pag.* 564. *n.* 22. Ab ipso non appellatur, sed ad ipsum, *pag.* 282. *à numero* 1. *usque ad* 13. & *pag.* 288. *n.* 4. Ejus dignitates, & officia erga Ecclesiam, *pag.* 286. *n.* 13. Permanentior quam Concilium, ideoque penes ipsum autoritas reponenda, *pag.* 292. *nn.* 1. 2. & 3. Quomodo Ecclesiæ fundamentum, *pag.* 294. *nn.* 6. & 7. *pag.* 295. *n.* 9. *pag.* 370. *n.* 6. & *pag.* 378. *nn.* 18. & 19

Papa quo sensu non possit derogare Canonibus, *pag.* 600. *n.* 16

Papæ certo, & legitimo nunquam tota restitit Ecclesia, *pag* 573. *n.* 12

Papæ Episcopi libenter subesse debent, *pag.* 529. *nn.* 11. & 12

Papæ dispensatio non est temerè damnanda, aut ex privato affectu judicanda, *pag.* 134. *n.* 9

Papæ infallibilitas probatur, *pag.* 368. *cap.* 2. & *reliquis libri* 7. *pag.* 611. *n.* 4. *pag.* 613. *nn.* 7. 8. & 9. & *pag.* 615. *cap.* 10 *per totum.*

Papæ judicium infallibile ante Ecclesiæ assensum, *pag.* 459. *cap.* 17. *per totum.*

Papæ judiciorum autoritas in fidei quæstionibus, *pag.* 459. *n.* 2. & *pag.* 460. *n.* 4. & *seqq.*

Papæ in constituendis Metropolitanis autoritas, *pag.* 493. *n.* 2. & *seqq.*

Papæ jura inconcussa, *pag.* 488. *n.* 2. Quo animo à Scriptoribus Gallicanis impugnata, *pag.* 135. *nn.* 4. & 5.

Papæ jurisdictio in Ecclesiam Gallicanam, *pag.* 316. *n.* 5. & *seqq. usque ad finem capitis.* Est immediata in omnes Fideles, *pag.* 319. *cap.* 3. *per tot.* Immediatam esse quantum ad forum internum probatur, *pag.* 325. *cap.* 4. *per totum*

Papæ licet aliquando non obedire, *pag.* 600. *n.* 17. & *pag.* 720. *n.* 9

Papæ non subjiciuntur tantum Ecclesiæ particulares, *pag.* 569. *n.* 7. & *pag.* 575. *n.* 16. *pag.* 578 *n.* 20. & *p.* 582. *n.* 9. Illi omnes Christiani obedire tenentur, *pag.* 598. *n.* 12. & *pag.* 615. *cap.* 10. *per totum.*

Papæ potestas in conferendis beneficiis, *pag.* 362. *nn.* 6. 7. 8. & 10

Papæ potestas non esset plena, ipseque non esset Christi Vicarius immediatus, si Concilio Generali subjaceret. *pag.* 216. *n.* 4.

Papæ potestatem moderandam non

docent Gallicani Pontifices, ſed ejus uſum, quamvis & ipſe à Deo ſolo modum accipere poſſit, *pag.* 311. *n.* 1. Ejus poteſtas circa Canones, etiam ex praxi Gallorum, *pag.* 312. *num.* 2. & *ſeqq.*

Papæ, præſertim pietate conſpicuo, circa propriam autoritatem credendum, *pag.* 418. *num.* 1. *pag.* 588. *nu.* 17. & *pag.* 639. *n.* 1.

Papæ quàm Concilii autoritas in ſacris litteris clariùs expreſſa, *pag.* 264. *cap.* 10. *per totum.*

Papæ ſententiæ tam in fidei, quàm in diſciplinæ quæſtionibus, cui Sancti pauciſſimi reſtiterunt, ex totius Eccleſiæ conſenſu veritas eſt agnita, *pag.* 463 *n.* 10.

Papam Concilio Generali ſupponere an pertinear ad libertates Eccleſiæ Gallicanæ, *pag.* 215. *num.* 1. Qui ſupponunt, Conciliorum celebrationi ponunt obicem. *pag.* 216. *num.* 3

Ad Papam recurrendum, dum injuſta videntur ejus mandata, *pag.* 792. *n.* 2. 4 & *ſeqq* & *pag.* 813. *n.* 2. & *ſeqq.*

Ad Papam vocantem accedere debent Epiſcopi, *pag.* 647. *num.* 6. & *ſeqq.* Et ad ejus Legatum, *pag.* 793. *num.* 3.

Circa Penſiones Eccleſiaſticas controverſiæ à Judicibus Eccleſiaſticis definiendæ, *pag.* 790. *n.* 4

De Phantaſtico Galliæ Patriarcha, *pag.* 488. *cap.* 4. *per totum.*

Patriarchatus à B. Petro vel ab ejus Succeſſoribus conſtituti, *pag.* 481. *n.* 1. & *ſeqq.* & *pag.* 491 *nn.* 9. & 10

Pro Petri fide Chriſtus oravit, etiam quantum ad tempus paſſionem ſubſequens, *pag.* 565. *nn.* 1. 2. & 4. Et pro Petri Succeſſoribus. *pag.* 567. *n.* 3

Petrus cur eo nomine vocatus, *pag.* 371. *nn.* 7. & 8. Chriſti orationis pro eo efficacia, & ad ejus Succeſſores derivatio, *pag.* 372. *n.* 1. & *ſeqq.* Orationis illius variæ, ſed Pontificis autoritati non adverſæ interpretationes, *pag.* 373. *num.* 4. & *ſeqq. uſque ad* 17.

B. Petrus Eccleſiam repræſentavit tamquam ejus caput, *pag.* 269. *num.* 5. & *ſeqq. uſque ad finem capitis.* Erat ſuperiori aliis Apoſtolis etiam collectivè, *pag.* 273. *n.* 1. & 2. & *pag.* 276. *num.* 12. Perfectius Chriſtum cognovit quàm alii, *Ibidem num.* 3 & *num.* 11. Deo inſpirante locutus, *pag.* 274. *n.* 4. & *pag.* 275. *num.* 8. Illi verè, ac propriè facta promiſſio de ædificanda ſuper ipſum Eccleſia, & tradendis illi clavibus, *pag.* 274. *nn* 5. 6. & 7. & *pag.* 275. *n.* 9. & *ſeqq.* Tori Eccleſiæ præpoſitus, *Ibidem n.* 9.

Pius II. qua ratione ſententiam Concilium Pontifici præponentem antiquam dixerit, *pag.* 310. *n.* 14.

Poſſe aliquid fieri quot modis dicatur, *pag.* 304.

Pontifices quo ſenſu dixerint ſe non poſſe à Canonibus recedere, *pag.* 305. *n.* 3. & *ſeqq.*

Pœna pro vero, ſed non comperto crimine decreta, revocanda, *pag.* 349, *num.* 9.

Pontificia poteſtas cum Metropolitica confertur, *pag.* 350. *cap.* 9. *per. totum.*

Poteſtas ſæcularis non excuſatur ob Cleri patientiam, ſi ei injuriam inferat, *pag.* 727. *nn* 8. 9. & 10.

Poteſtatis ſpiritualis, & temporalis diſtinctio fusè probatur, *pag* 619. *cap.* 1. *per tot.* Illa diſtinctio plurimùm juvat ad definiendas controverſias inter utramque poteſtatem, *pag.* 623 *n.* 12. Deprehendi poteſt in regimine Eccleſiæ Gallicanæ, *pag.* 719. *num.* 8. Non ſemper ita clarè, *pag.* 743. *num.* 9. & *ſeqq.*

Pragmatica ſanctio S. Ludovici ſuſpecta, & ſalrem quoad articulum 5. qui

NOTABILVM.

qui ad Curiam Romanam pertinet, falsa pag. 44. cap. 15. per totum.

Pragmaticæ sanctionis Caroli VII. editio, pag. 50. n. 3. Abrogatio ibid. n. 4 A Senatu, & Universitate studii Parisiensis aliquandiu est propugnata, ibidem nu. 5.

Prædicatores in suo munere delinquentes ab Ecclesiastica potestate puniendi, pag. 667. nu. 10

Presbyteri an sint æquales Episcopis ex sententia S. Hieronymi, pag. 531. n. 4

Presbyterorum cum Episcopis consensio utilissima, & convenientissima, p. 532. n. 9. & seqq.

Primates à Papa constituti, p. 492. nu. 1.

Principes Ecclesiam persequentes cur non omnes depositi, pag. 209. num. 3. & 4. & pag 212. n. 2.

Principes in temporalibus Ecclesiasticæ potestati subesse probatur à pag. 170 usque ad pag. 215. Ordine notato in Indice Capitum libri 5. & pag. 582. nu. 8. pag. 589. cap. 6. per totum, pag. 605. n. 5. & seqq. & pag. 610. n. 2. & 3

Quod Principes in temporalibus Ecclesiasticæ potestati subtrahantur non pertinet ad libertatem Ecclesiæ, pag. 155. cap. 1. per totum,

Principes judicia Ecclesiastica debent ad Ecclesiam remittere, pag. 701. cap. 4. per totum. Non debent assignare Judices alienos Episcopis aut Clericis, pag. 706. n. 2. & seqq. usque ad 10

Principes non eodem modo Episcopis atque summo Pontifici subjacent, pag. 206. n. 6.

Principes non possunt dici capita, sed defensores Ecclesiæ, pag. 579. num. 1. & seqq. Non possunt licitè impedire quo minùs Episcopi ad Concilia accedant, pag. 123. n. 7. & seqq. Non debent judicia Conciliorum suspendere prætextu inversi Ordinis à se præscripti, pag. 710. num. 10. & seqq & pag. 712. num. 1. & seqq.

Principum potestas non est immediatè à Deo, pag. 164. cap. 4. per totum,

Principum potestatem intra proprios limites cohibendi major necessitas, quàm Ecclesiasticam restringendi, pag. 157. n. 9 & p. 649. n. 14. & seqq.

Principes non temerè offendendi pag. 158. num. & pag. 161. num. 11. Sed potius eis autoritas concilianda, pag 164. nn. 1. & 2.

Principes Ecclesiasticæ potestati submittere quantum ad temporalia non est doctrina odiosa bonis Principibus, sed malis, p. 158. n. 2. & seqq. Doctrina contraria est injuriosa, & noxia Principibus, pag. 159. num. 3. & seqq. Non est consona verbo Dei, pag. 161. cap. 3. per totum.

Privilegia Regularibus à summo Pontifice concessa vàlent, pag. 720. nu 9. & seqq.

De Privilegio consecrandi Monasterii à Fulcone Andegavorum Comite in Pago Turonico fundati, pag. 723. n. 13. & 14.

Probationum in judiciis necessitas, pa. 348. n. 7. Quales esse debeant, ib. n. 8

Progressus rerum notandus, quia res non mutatis nominibus sæpè mutantur, pag. 2. n. 3

Puteanus in unum volumen redegit omnes tractatus antea scriptos de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, pag. 142. num. 2. & pag. 616. n. 1. In altero volumine probationes edidit, p. 143. n. 4. & pag. 617. num. 2. Regis Christianissimi dominium non solùm in plura Regna, sed etiam in Ecclesiam videtur voluisse protendere pag. 143. nu. 5. Et alias jurisdictionem sæcularem in Ecclesiasticæ detrimentum extendere, pag. 617. n. 3. & 4.

Puteanus Regis non Ecclesiæ rationes defendit. pag. 624. n. 2. & seqq.

R. Re-

INDEX RERVM

R.

REges Galliæ in 2. Dynaſtia Conciliis ſæpè interfuerunt, *pag.* 126 *num.* 13. In 1. & 3. Dynaſtia ratius, *ibidem nu* 12. & 14. Libertatum Eccleſiæ defenſores dicti olim non ſunt eo quod ſummis Pontificibus reſtitiſſent, *pag.* 128. n. 4

Regulares privilegia ſua tenentur exhibere, *pag.* 602. *n.* 21

Regulatibus delegatis à Papa confitens ſatisfacit præcepto Eccleſiæ, *pag.* 599. *n* 15.

Regularium negotia apud Superiores Eccleſiaſticos tractanda, *pag.* 671. n. 1. *& ſeqq.*

Ad Reſidentiam obligant Canones, & Principes eorum executores, *pag.* 646. n. 4. & 5.

Richerii libellus de Eccleſiaſtica & politica poteſtate multifariam damnatus, *pag.* 136. *nu.* 6. *& ſeqq. uſque ad finem capitis.*

Richerii vindiciæ odium potiùs, quàm autoritatem conciliant declarationi Comitiorum Cleri Gallicani, *pag.* 534. *num.* 1. & 2. & *pag.* 609. *cap.* 9. *per totum*, Non ſumuntur à teſtimoniis antiquis, *pag.* 594. *nu.* 2. *& ſeqq.*

S.

SChiſma quid ſit, *pag.* 390. *num.* 2. Ejus inter Romanos & Avenionenſes Pontifices origo, ac finis, *pag.* 48. *n.* 1.

Senatus in Gallia non ſunt Curiæ mixtæ, *pag* 808. *n.* 5. & 6.

Siricii ad Anyſium epiſtola non præjudicat infallibilitati, ac ſuperioritati Papæ, *pag.* 297. *cap* 17 *per totum.*

Sententia Paſtorum licet injuſta timenda, *pag.* 349. *num.* 11

Sixtus V. defenditur adverſus Launoium, *pag.* 457 *num.* 13. *& ſeqq.*

S. Stephanus Papa defenditur contra Launoium circa Baptiſmum ab Hæreticis collatum, *pag.* 448. *num.* 2. & *ſeqq.*

Subſidia quomodo ſummo Pontifici ac Regi præſtanda, *pag.* 676. *cap.* 12. *per totum.* Quantum noceant Principibus, ſi exigantur indebitè, *pag.* 678. *n.* 8. *& ſeqq.*

T.

CIrca Teſtamenta Clericorum controverſiæ à Judicibus Eccleſiaſticis definiendæ, *pag.* 789 *n.* 8

Theologi officium, *pag.* 243. *nu.* 5

Translationes in Gallia frequentes, & perniciosæ, *pag.* 361. *nu.* 4.

V.

VMbertus Pontificem Concilio præpoſuit, licet ipſum aliquando deponi poſſe ſenſerit, *pag.* 309. *num.* 12. & 13.

FINIS.

605562

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google